MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP LAST VAN DE
MINISTERIES VAN MARINE EN VAN OORLOG

DEEL XLIV

1951

UITGEVERIJ MOUTON & CO. N.V., 'S-GRAVENHAGE

Redactie-Commissie.

Voor het Ministerie van Marine:

Dr. L. M. Rollin Couquerque, Militair-juridisch Adviseur bij het Ministerie van Marine.
Mr. W. H. *Vermeer,* Officier van Administratie 1e klasse b.d., Advocaat te Amsterdam.

Voor het Ministerie van Oorlog:

Prof. Mr. *J. M. van* ***Bemmelen,*** Res. Luit. Kolonel Militair-juridische Dienst.
Mr. *A.* **F.** *Steffen,* Luit. Kolonel van de Militair-juridische Dienst.

Het adres van de Redactie is:

Dr. L. M. Rollin Couquerque,
Nassau Dillenburgstraat no. **33** te 's-Gravenhage.
Telefoon no. **77** 60 **83.** Giro van de Redactie no. **2498.70.**

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Een overzicht van het verband en van het verschil tusschen Militair Straf. en Tuchtrecht en een beschrijving van de gevolgen van één en ander *).

door

A. D. VAN LEEUWEN, Luit. t. Zee van Adm. 2e Kl.

„Alle s t r a f r e c h t — dit woord in *o* b j e c t i e v e n zin op-„gevat — is, gelijk alle recht, p o s i t i e f, geldend binnen de gren-„zen van eene bepaalde rechtsgemeenschap in een bepaalden tijd", aldus begint VAN HAMEL zijn „Inleiding tot de studie van het „Nederlandsche Strafrecht". De uitvoering van de opdracht, vervat in de titel van dit opstel, moet dan ook in de eerste plaats bestaan in een onderlinge vergelijking van het positieve militaire strafrecht en het positieve militaire tuchtrecht. welke neergelegd zijn in het Wetboek van Militair Strafrecht, de beide Regtsplegingen, de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregtshof, de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht en de Wet op de Krijgstucht. Door deze wetten onderling te raadplegen en te vergelijken, door nevenschikking van de overeenkomstige artikelen teneinde verband en verschil op te sporen, zal getracht moeten worden aan de gestelde opgave te voldoen.

Als geschikt uitgangspunt voor een dergelijke vergelijking kunnen dienen de eerste twee artikelen van het W.v.M.S., die inhouden dat op de aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen toepasselijk is:

I. het geheele gemeene materieele strafrecht, waaronder begrepen

---

*) Sedert vele jaren bestaat er bij de Marine een regeling omtrent voortgezette studie o.a. in rechtswetenschappen. Wie ingevolge deze regeling blijk heeft gegeven van te bezitten heldere begrippen en grondige kennis van het studievak, verkrijgt de vermelding „meer uitgebreide kennis „rechtswetenschap". Zij die deze studie volbracht hebben, leggen daarvoor een examen af voor een bijzondere commissie, vroeger onder voorzitterschap van wijlen de Schout-bij-Nacht E. G. de *Wijs* en thans onder presidium van Mr D. B. *A. Franken.*

Na in de oorlogstijd te hebben geslapen, is de commissie sedert de bevrijding weer actief geworden, omdat zich een officier der Marine voor het ondernemen van deze studie zag aangewezen en dienovereenkomstig aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam, gedurende twee jaren, de hiervoor in aanmerking komende colleges van hoogleraren der Rechtsgeleerde Faculteit heeft gevolgd. Op 4 November j.l. heeft deze jonge man, de Luitenant ter Zee van Administratie 2e klasse *A.* D. *van Leeuwen,* met goede uitslag dit examen afgelegd. Onze Redactie-Commissie wenst de geslaagde van harte geluk met zijn succes.

De examen-commisie verzocht ons, de door hem in drie weken tijds nopens het hem opgegeven onderwerp samengestelde zeer gunstig beoordeelde scriptie in ons Tijdschrift op te nemen.

Zeer gaarne geven wij aan dit verzoek gevolg. R.C.

de authentieke interpretatie, neergelegd in de 9e titel van het eerste boek van het W.v.S., tenzij de wet anders bepaalt;
2. de strafbare feiten, omschreven in het W.v.M.S. (het materieele militaire strafrecht in engeren zin).

Hoofdstuk 1. Persoonlijkheidscriterium.

1. Meteen doen zich vragen voor: wie zijn aan de militaire rechtsmacht onderworpen, wie aan de W.K.?

Titel VII van de I.W. (betreffende de rechtsmacht van den militairen rechter in het algemeen) toont aan dat dit zijn:
1. Militairen (art. 76);
2. De met militairen gelijkgestelden (art. 77 1e);
3. In bepaalde omstandigheden en t.a.v. bepaalde strafbare feiten: niet-militairen, dus burgers (artt. 77 2e en 78).

Aangezien art. 114 I.W. bepaalt, dat de in het W.v.M.S. en in de I.W. voorkomende uitdrukkingen dezelfde beteekenis hebben, dient men zich voor een definitie van „militairen" en daarmee „gelijkgestelden" te wenden tot het W.v.M.S.

Ad 1. Wie militairen zijn wordt niet aangegeven, wèl:
- a. wie eronder worden verstaan (art. 60), nl.:
  - 1°. één categorie t.a.v. bepaalde delicten (art. 60 2°);
  - 2°. een andere categorie t.a.v. alle delicten, dus gedurende een ononderbroken tijdsverloop (art. 60 1e);
- b. wie (van rechtswege) ertoe worden aangemerkt (art. 61 — óók art. 36 „Oorlogswet");
- c. wie er mede onder worden begrepen (art. 63). (De M.v.T. op dit artikel verklaart dat het woord „mede" ter verduidelijking is voor hen. voor wie de interpretatie van het W.v.S. geen dagelijksch werk is — V. d. H. 1 523).

Ad 2. De met militairen gelijkgestelden worden in het W.v.M.S. uitgesplitst in:
- a. gewezen militairen (art. 64);
- b. vreemde militairen (art. 65);
- c. hen, die ingevolge rechterlijke uitspraak ex-militairen geworden zijn, indien zij weer tot de verplichte krijgsdienst u-orden opgeroepen (art. 107).

} doch alleen t.a.v. bepaalde delicten.

(Noot: zij, die behooren tot groep 1 worden verder aangeduid als „militairen in strafrechtelijken zin".)

2. Een voor het vergelijkend onderzoelr belangrijke omstandigheid is, dat bepaalde militairen dit zijn door het begaan van een bepaald delict; dit is het geval bij:
- a. een bepaalde categorie, die onder militairen worden verstaan (sub 1. a. 1°);
- β. de met militairen gelijkgestelde gewezen militairen (sub 2, a);

γ. de met militairen gelijkgestelde vreemde militairen (sub 2, b);
δ. een met militairen gelijkgestelde categorie ex-militairen (sub 2, c).

Tijdens het begaan van het delict zijn zij militair, daarvoor en daarna niet.

„Men heeft twijfel geopperd met betrekking tot het feit, omschre-„ven in artikel 150 W.v.M.S., daar dit een voortdurend misdrijf zou „zijn, waarvan dan het gevolg zou zijn, dat de dienstplichtige (die „onder 1, a, 1°. valt), die niet aan een oproeping voor de werkelijke „dienst voldoet, niet alleen voor de berechting van dat misdrijf „als militair moet worden beschouwd, doch ook in alle andere op-„zichten ten volle „militair" wordt en blijft, zoolang hij zijn ver-„plichting tot opkomst niet is nagekomen", schrijven Mr FRANKEN en Mr BKUNNER op blz. 104 van hun handboek. Deze kwestie is door het H.M.G. bij zijn sententie van 19 Mei 1931 in beperkten zin beslist (M.E.T. XXVIII 77 v. en conform de opvatting der redactie, reeds neergelegd in M.R.T. XXV 291 v.).

3. Op het eerste gezicht zou misschien lijken dat in dit hoofdstuk betreffende het persoonlijk criterium art. 80 I.W. eveneens beschouwd dient te worden. Dit artikel houdt echter hiermede geen verband, het laat de onderworpenheid van de Ministers en de militaire leden der Staten-Generaal aan het materieele militaire strafrecht onverlet, en beperkt alleen de rechtsmacht van den militairen rechter ten aanzien van deze personen (men zie hoofdstuk 5, punt 13).

4. Art. 1 W.K. vei-klaart de bepalingen dier wet toepasselijk op den militair die zich binnen of buiten het Rijk in Europa aan eenig krijgstuchtelijk vergrijp schuldig maakt. Art. 72 1.1 W.K. bepaalt dat de uitdrukkingen, die in het W.v.M.S. en de W.K. voorkomen, dezelfde beteekenis hebben. (Noot: door deze bepaling en via art. 1 W.v.M.S. worden ook eenige artt. van het W.v.S. toepasselijk op de IV.K, ril. de artt. 87 — „tijd van oorlog" — en 88 — „dag"; waar de W.K. echter van „straffen" spreekt i.p.v. „krijgstuchtelijke straf-„fen" — bijv. art. 62 W.K. — worden echter geen straffen i.d.z.v. strafrechtelijke straffen bedoeld!) Hieruit kunnen wij niet concludeeren dat het W.v.M.S. en de W.K. gelijkelijk toepasselijk zijn op militairen, omdat de verhouding tusschen strafbare feiten en krijgstuchtelijke vergrijpen nog niet is vastgesteld. Immers: mocht blijken dat deze beide categoriën zóó gescheiden zijn, dat zij geen enkel punt van overeenkomst vertoonen, dan zou hieruit volgen dat de W.K. niet toepasselijk kan zijn op de sub *a-6* genoemde militairen, tenzij de W.K. uitdrukkelijk het tegendeel bepaalt. Dit is, blijkens art. 72 1.1. W.K. gebeurd t.a.v. de vreemde militairen, de groep sub *γ*.

Wat betreft hen, die volgens art. 61 W.v.M.S. als militairen worden aangemerkt (de groep sub 1, b): art. 72 1.1, 2e volzin W.K. verklaart dat dit artikel van overeenkomstige toepassing is t.a.v. de W.K., m.a.w.: zoolang iemand als militair aangemerkt wordt, valt hij zoowel onder het W.v.M.S. als de W.K.

5. Uit het bovenstaande kan reeds de volgende voorloopige conclusie getrokken worden:

Ten aanzien van het persoonlijk criterium bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht een verband, aangezien beide toepasselijk zijn op de militairen in strafrechtelijken zin, voor zoover deze kwaliteit niet afhankelijk is van het begaan van een bepaald delict;

er bestaat een verschil:

1. omdat het militaire strafrecht in beperkte mate, het militaire tuchtrecht in zijn geheel, toepasselijk is op de met militairen gelijkgestelde v r e e m d e militairen;
2. omdat het militaire strafrecht in bepaalde gevallen wèl, het militaire tuchtrecht nóóit toepasselijk is op burgers.

Hoofdstuk **2.** *Zakelijk criterium.*

6. Het W.v.M.S. verklaart van toepassing (artt. **1** en 2):
   1. het commune materieele strafrecht behoudens bij de wet bepaalde uitzonderingen (art. 79 I.W., belastingstrafzaken);
   2. het militaire materieele strafrecht in engeren zin.

De W.K. is toepasselijk indien krijgstuchtelijke feiten begaan worden. Krijgstuchtelijke vergrijpen zijn:

a. alle niet in eenige strafwet omschreven feiten. strijdig met eenig dienstbevel of eenig dienstvoorschrift. of onbestaanbaar met de militaire tucht of orde (art. 2, 1e);

b bepaalde strafbare feiten vermeld in het W.v.(M.)S. benevens buiten het W.v.S. omschreven overtredingen die — afgezien van eventueele bijzondere voorwaarden zooals b.v. ,,buiten tijd van ,,oorlog (begaan)", geen recidive, etc. — aan een der volgende (subjectieve) eischen voldoen:

   1°. naar het oordeel van de tot straffen bevoegde meerdere onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde, doch tevens van zoo lichte aard dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan (art. 2, 3e en Ge);

   2°. naar heb oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere van zoo lichte aard zijn dat de zaak buiten strafrechtelijke vervolging kan worden afgedaan (art. 2, 2e en 4e W.K.).

   3°. naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere strafrechtelijke behandeling van de zaak niet vereischen (art. 2, 5e W.K.).

De onder a vermelde categorie omvat de e i g e n l ij k e krijgstuchtelijke vergrijpen, die onder b behooren tot het ,,oneigenlijke ,,disciplinaire strafrecht" (V. d. H. III 32).

V.w.b. de oneigenlijke krijgst. vergrijpen dient opgemerkt te worden dat zij in de eerste plaats strafbare feiten zijn. Zij worden eerst (tevens) oneingel. krijgst. vergrijpen, indien de tot straffen bevoegde meerdere oordeelt dat zij vallen onder de hierboven onder 1°.—3°. vermelde maatstaven (men zie ook hoofdst. 6 punt 16).

(Bij K.B. ddo. 22 October 1942, Stbl. C 65 is t.a.v. de zeemacht de omvang der oneigenlijke krijgst. vergrijpen belangrijk uitgebreid. Als subjectief criterium is gesteld dat naar het oordeel van den Commandeerend Officier kennisneming door den militairen rechter binnen een maand niet mogelijk is; dat de belangen van de krijgstucht een onmiddellijke bestraffing vorderen; dat hij meent dat geen zwaardere gevangenisstraf dan twee maanden zou behooren te worden opgelegd.

Hetzelfde is geschied bij K.B. ddo. 27 Juli 1944, Stbl. E 53, t.a.v. het leger. Het subjectief criterium hier is hetzelfde als dat vermeld onder b, 2°.).

Thans is het mogelijk op te stellen

Conclusie I: Ten aanzien van het zakelijk criterium bestaat tussohen militair straf- en tuchtrecht een verband, aangezien de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen — behalve in de W.K. — als feiten in de strafwet omschreven moeten zijn;

bestaat een verschil, omdat eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen niet als feiten in de strafwet omschreven kùnnen zijn.

Art. 81 I.W. dat, naar op het eerste gezicht zou schijnen, het zakelijk criterium zou kunnen beïnvloeden, doet dit echter niet, het beperkt de rechtsmacht van den militairen rechter (cf. hoofdst. 5, punt 13).

7. Conclusie I beïnvloedt de voorloopige conclusie, neergelegd in hoofdst. 1, punt 5, immers — met uitzondering van de vreemde militairen — zij bestreek niet die categorie, waarvoor het begaan van een bepaald delict conditio sine qua non is voor het zijn van militair.

Toetsing met art. 2, 2e—6e W.K. toont aan, dat bij elke groep apart, een deel dier delicten onder de oneigenl. krijgst. vergrijpen vallen.

De voorloopige conclusie wordt dus:

Conclusie II: Ten aanzien van het persoonlijk criterium bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht een verband v.w.b. hen, die militair zijn in strafrechtelijken zin, voor zoover die kwaliteit niet afhankelijk is van het begaan van een bepaald delict, en wel m.d.v. dat zij onder de volle omvang van zoowel militair straf- als tuchtrecht vallen,

en eveneens een verband v.w.b. hen, die

1. militairen zijn in strafrechtelijken zin wegens het begaan van een bepaald delict;
2. met militairen worden gelijkgesteld, met uitz. van de vreemde militairen,

m.d.v. dat zij onder een beperkte omvang van zoowel militair straf- als tuchtrecht vallen en t.a.v. laatstgenoemden alleen voor zoover het op hen toepasselijke delict een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp is;

er bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht een verschil

1. omdat het militaire strafrecht in beperkte mate. doch het

militaire tuchtrecht in zijn geheel toepasselijk is op de met militairen gelijkgestelde vreemde militairen;
2. omdat het militaire strafrecht in bepaalde gevallen wèl, het militaire tuchtrecht nóóit, van toepassing is op burgers.

Uit de conclusie T blijkt, dat er een gradueele overgang is van militair strafrecht via oneigenlijke naar krijgstuchtelijke vergrijpen en tevens, dat tusschen de eerst- en laatstgenoemde categorie een formecle scheiding bestaat. Onderzocht dient te worden of er een principieele, een materieele verhouding bestaat.

Hoofdstuk 3. Materieel criterium.

8. POLS heeft ettelijke malen betoogd, dat tusschcn militair straf- en tuchtrecht een verband aanwezig is.

„De militaire rechtspleging nu staat niet alleen in nauw verband „met de krijgstucht, maar is daarvan als het ware slechts een onder-„deel, voor zoover althans de militaire delicten betreft" (noot: dat is dus wat in het punt van uitgang liet matcrieele militaire strafrecht in engeren zin is genoemd). „De militaire delicten zijn als het „ware slechts overtredingen der krijgstucht, die wegens hare meer-„dere graviteit niet aan de arbitraire beslissing van den bevelhebber „zijn overgelaten. maar aan liet onderzoek en de beslissing van een „raad van militairen onderworpen. welke raad de stiil en vormen „van een rechterlijk collegie moet volgen . . . maar toch haar militair „karakter behoudt. Dit laatste nu is . . . een onmisbaar vcreischte. „niet slechts omdat zij de handhaving van orde en tucht in militairen „zin waarborgt, maar ook omdat zij bij de militairen meer ontzag „verwekt en indruk maakt. . . Wat de commune en gemengde mis-„drijven betreft, merk ik op dat voor de gemengde hetzelfde geldt „als voor de militaire. Ook zij ontleenen hun bijzonder karakter aan „de bijzondere omstandigheden, waarin de militaire stand verkeert, „en moeten naar militaire begrippen met het oog ook op de militaire „orde en tucht worden beoordeeld en gestraft. . . Hoewel persoonlijk „ertoe overhellende ook de commune misdrijven aan den militairen „rechter te laten, acht ik de quaestie van zeer ondergeschikt belang". aldus schreef hij in 1877 (**M.R.T. 11** 251).

POLS zag dus een principieele samenhang tusschen materieel militair strafrecht in engeren zin en het tuchtrecht, omdat in het eerstgenoemde ook altijd een disciplinair element is gelegen. In hetzelfde schrijven, doch iets eerder. verklaart hij dat de militaire en civiele rechtspraak beiden strekken „tot handhaving en verzekering „van de algemeene en bijzondere rechtsveiligheid tegen de over-„treders der strafwet". De militaire rechisprank is echter ook één der onmisbare middelen „om het leger bijeen te houden. om den eerbied „voor de militaire orde en tucht te handhaven, zonder welke een „leger volkomen nutteloos wordt voor zijn doel" (waaraan men kan toevoegen dat dit evenzeer voor de marine geldt). Hij is het niet eens met VAN DEK HOEVEN, die „met zijne lievelingsfrase: „on est

„„citoyen avant d'être soldat" het bestaan van eene soort van mili-
„taire maatschappij (ontkent), maar dan sluit men zijne oogen voor
„de werkelijkheid" (l.c. blz. 250).

Een jaar daarvoor, nl. in de tweede uitgave van „Het Crimineele „Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande met eene Toelichting" van 1876, wijst hij een onderscheiding tusschen militaire en commune delicten op grond van uitwendige kenteekenen af („zoodanige feiten. „die in den dienst en door den krijgsman alleen kunnen worden be-
„dreven" — cf. art. 299 Staatsregeling 1798). Eveneens verwerpt hij de definitie die als militaire delicten beschouwt alle feiten, die bij de militaire wetten strafbaar zijn gesteld. Het kenmerk te zoeken in het feit. dat zij ter kennisneming van den militairen rechter staan of omdat militaire straffen zijn bedreigd, treft zijn goed-keuring eveneens niet. Volgens hem zijn militaire misdrijven „alle de zoo-
„danige, die in de bijzondere verplichtingen en de bijzondere positie „van den militair den grond hunner strafbaarheid of hunner ver-
„hoogde strafbaarheid hebben" (l.c. blz. 3 en 4). Het is van belang zich te rraliseeren dat het begrip „commune delicten" in zijn schrijven van 1877 en in zijn bovenaangehaald werk dezelfde beteekenis hebben, en dus niet vereenzelvigd mogen worden met delicten in het commune strafrecht omschreven of (kortweg) met het commune strafrecht.

Commune delicten zijn de in het gemeene strafrecht omschreven feiten. welke, indien zij door een militair gepleegd worden, niet tevens een aanranding van de krijgstucht inhouden. Om die reden geef ik er dan ook persoonlijk de voorlreur aan te spreken over oneigenlijke militaire delicten, i.p.v. over gemengde delicten. De verdeeling tusschen militaire en commune delicten volgens POLS' criterium is immers een absolute: òf er ligt een krijgstuchtelijk vergrijp in opgesloten. òf niet.

9. Uit liet voorgaande volgt reeds, dat een onderzoek naar de materieele verhouding tusschen militair straf- en tuchtrecht een onderzoek naar de verhouding tusschen militaire en commune delicten impliceert. aangezien in ons hedendaagsche militaire strafrecht in ruimeren zin het gemeene strafrecht is geïnoorporeerd (de uitzondering vermeld in art. 79 I.W. buiten beschouwing gelaten).

10. Dat er een materieel verband bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht, wordt tegenwoordig algemeen erkend. VAN DIJK b.v. („W.v.M.S. en W.K.", blz. 11), verklaart: „De strafbare „feiten, door een militair gepleegd, zullen, naast aanranding der „algemeene rechtsorde, in het algemeen tevens in zich sluiten, althans „onder bepaalde omstandigheden in zich kunnen sluiten, aanranding „der militaire orde en discipline, soms in ernstige, soms in geringe „mate". In een bij deze zin behoorende noot zijn de bewerkers van de 2e druk van dit boek zelfs nog positiever: „... elk delict, door een „militair gepleegd, bevat een militair bestanddeel, dat van invloed ..kan zijn op de mate der straf; dat de omschrijving van het delict „wordt gevonden in het W.v.S., staat hieraan geenszins in den weg".

Men zou kunnen zeggen dat, zooals men dat in de wiskunde uitdrukt, bovengenoemde schrijvers de ,,waarde van het militaire misdrijf in de formule van POLS laten naderen tot het oneindige, die ,,van de factor commuun misdrijf tot nul". De redactie van het M.R.T. wees echter erop, dat de opvatting, dat èlk delict door een militair gepleegd, strijdig is met de krijgstucht, in strijd is met de woorden der wet, ,,die immers óók het mogelijke bestaan erkent van ,,overtredingen, welke niet strijdig zijn met de militaire tucht of ,,orde"... (M.R.T. XXI 302).

Ook de (toenmalige) Kapitein der Artillerie Mr J. C. VAN HEUVEN ziet eenzelfde principieel verband tusschen militair straf- en tuchtrecht, doch is niet zoo ,,absoluut" als COLLETTE en VAN DIJCK. In een rede voor de M.R.V. putte hij een argumenturn a oontrario uit de zinsnede ,,niet in eenige strafwet omschreven" in art. 2, 1e W.K.

,,Met deze woorden wordt in de eerste plaats te kennen gegeven, ,,dat strafwettelijk omschreven feiten tevens onbestaanbaar met de ,.militaire krijgstucht kunnen zijn" (M.R.T. XXXII 423). De (toenmalige) reserve-le Luitenant der Artillerie Mr H. WINKEL verklaart eveneens: ,,En evenmin kan er, gegeven het feit, dat beide gelijkelijk ..strekken tot handhaving der militaire gemeenschap, een principieel .,verschil zijn tusschen militair straf- en tuchtrecht" (M.R.S. XXXIV 577).

Het zou ondoenlijk zijn, allen, die dit beginsel huldigen, te vermelden, doch wèl dienen nog genoemd te worden (wijlen Schout-bij-nacht) D(E) W(IJS) (,,Het doel der militaire justitie is instand-,,houding der krijgstucht, hieraan en hieraan alleen ontleent zij haar ,,geheele bestaan. De militaire rechter, die dit niet steeds voor oogen .,houdt, is zich zijne roeping niet bewust", M.R.T. X 443), Mr D. B. X. FRANKEN (die POLS' definitie van militaire misdrijven de buste vindt, M.R.T. XXXIII 92), de Luitenant ter zee (A.) H. BAKKER (,,Het doel van het militaire straf- en tuchtrecht is: den commandee-,,renden officier in staat te stellen eene strenge krijgstucht bij het ,,onder zijne bevelen gestelde personeel te onderhouden", M.R.T. XXXIX 97).

Dr ROLLIN COUQUEKQUE heeft bij herhaling verklaard, dat militair straf- en tuchtrecht een onverb~ekelijkgeheel vormen. Het is een axioma voor hem, dat geen vergrijp of misslag (door militairen gepleegd) denkbaar is, waarmede de krijgstucht niet te rnaken heeft (M.R.T. XII 227). ,,Het militair strafrecht toch dankt zijn ontstaan ,,aan de behoefte om kracht bij te zetten aan de militaire opvoeding, .,welke aan de leden der weermacht moet worden gegeven" (M.R.T. XII 232 t.g.v. de openbare les als lector in militair straf- en procesrecht aan de G.U. te Amsterdam ddo. 17 October 1916). Tn M.R.T. XXXIX 52, in zijn scherp afkeurend artikel over de Herziene Rechtspl. Landmacht Nederl. Indië, wijst hij wederom op het gradueele verschil.

Ook Dr ROLLIN COUQUERQUE behoort, blijkens de voorgaande

citaten, tot de „absolute" school. die ervan uitgaat, dat een militair geen commuun delict kàn plegen.

Uiteraard is het van belang na te gaan of. en in hoever de hierboven vermelde meeningen overeenkomen met die van de wetgever. Uit de Algemeene Beschouwingen op het W.v.M.S. en de W.K. blijkt, dat de regeering ook dezelfde opvatting huldigde, hoewel dan de beperkte.

„Met recht kan worden beweerd. dat in ieder militair misdrijf een „vergrijp tegen de krijgstucht ligt opgesloten. Wordt het feit door „den militairen rechter berecht, dan zal deze bij de bepaling der „straf het delikt wel in de eerste plaats, doch niet uitsluitend als „eene de algemeene rechtsorde verstorende handeling beschouwen en „waardeeren; hij zal tevens en zonder zich daarvan uitdrukkelijk „rekenschap te geven, de aanranding tegen de krijgstucht, die daarin „verscholen ligt, in het oog houden" (V. d. H. III 34); het argument a contrario van VAN HEUVEN is dus gerechtvaardigd.

Uit het voorgaande is nu de volgende conclusie op te stellen:

Conclusie III: Tusschen militair strafrecht in engeren zin en militair tuchtrecht bestaat omnium consensu een materieel verband omdat liet begaan van een militair delict tevens een schending van de krijgstucht impliceert.

T-let bestaan van een principieele samenhang tusschen militair strafrecht in ruimeren zin en militair tuchtrecht, steunend op dezelfde grond, is betwist.

Hoofdstuk 4. Ruimtelijk criterium.

11. Uit art. 4 W.v.M.S. blijkt, dat de Nederlandsche militair niet altijd onder het Nederlandsch strafrecht valt, nl. indien hij zich buiten dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa heeft schuldig gemaakt aan de niet in het W.v.M.S. omschreven strafbare feiten die:

1. niet zijn ambtsmisdrijven of -overtredingen, in verband staande met zijn betrekking tot de krijgsmacht;
2. bovendien niet zijn strafbare feiten. begaan onder één der in art. 44 W.v.S. vermelde omstandigheden;
3. bovendien ook een burger, die zich buiten het Rijk bevindt, terzake van hetzelfde feit niet onder het gemeene strafrecht zou doen vallen (artt. **3—7** W.v.S.).

Indien een militair zich met verlof buiten Nederland zou bevinden en zich bijv. schuldig gemaakt zou hebben aan schending van de ter plaatse geldende verkeersvoorschriften (zonder dat 2e toepasselijk is). zonder dat dit feit volgens de Nederl. strafwet als misdrijf is aangemerkt, valt hij dus niet onder dc Nederlandsche militaire rechtsmacht.

12. In art. 1 W.K. is eenvoudigweg bepaald, dat dit wetboek overal van toepassing is voor hen, die onder het persoonlijk criterium vallen. De bovengenoemde militair met verlof in het buitenland, valt (indien de tot straffen bevoegde meerdere zulks bepaalt) onder de vigueur van de W.K.

Wij kunnen dus opstellen

Conclusie IV: Ten aanzien van het ruimtelijk criterium bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht een verschil aangezien de werking van het militaire tuchtrecht niet, die van 'het militaire strafrecht wèl, beïnvloed wordt door de plaats, waar de militair zich bevindt.

Hoofdstuk 5. De tot oordeelen en straffen bevoegde autoriteit.

13. De onder Titel VIII van de I.W. opgenomen artt. geven aan, dat dit is dc militaire rechter, en wel het H.M.G., de krijgsraden hij de zee- en landmacht.

(Volgens K.B. ddo. 4 Maart 1945, Stbl. F 23 ook eventueel een militaire politierechter.)

Uit de artt. 82 v. I.W. blijkt, dat onderscheid gemaakt moet worden tnsschen feiten die in eerste en die in laatste aanleg aan de kennisneming van den militairen rechter onderworpen zijn.

Hoewel zoowel uit artt. 82 en 83 I.W. als uit de R.Z. en R.L. blijkt, dat niet alle feiten voor hooger beroep vatbaar zijn, kan. om binnen het kader van de opdracht te blijven, volstaan worden met de mededeeling, dat zaken in eerste aanleg en H.B. beiden door den militairen rechter worden berecht. Hierbij moet echter rekening worden gehouden met de artt. 80 en 81 I.W. — zie hoofdst. 1, punt 3 en hoofdst. 2, punt 6 — die immers de rechtsmacht van den militairen rechter beperken. De vraag of het. buiten deze correctie, alléén de militaire rechter is, die over de voor zijn oordeel vatbare strafbare feiten oordeelt, moet ontkennend worden beantwoord. Niet alleen dat zulks reeds kan volgen uit conclusie I — oneigenlijke krijgst. vergrijpen en strafbare feiten bestrijken een gemeenschappelijk gebied — doch art. 60 W.K. bepaalt uitdrukkelijk, dat de militaire rechter bij meerdaadsche samenloop van strafbare feiten en krijgst. vergrijpen, bij de bepaling der straf met deze vergrijpen eveneens rekening moet houden. Hier treedt dus een duidelijk verschil naar voren tusschen ,,oordeelen" en ,,strafoplegging", de rnilitaire rechter kan nl. bij de beoordeeling van een krijgstuchtelijk vergrijp géén krijgstuchtelijke straf opleggen (men zie ook hoofdst. 7, punt 46).

14. De tot straffen bevoegdr autoriteit is de tot straffen bevoegde meerdere (artt. 39—43 W.K.). Hooger beroep kan in krijgst. zaken eveneens worden ingesteld, nl. door het indienen van beklag; degeen die daarover oordeelt, is de tot straffen bevoegde meerdere, dis rechtstreeks boven den *strafoplegger* is gesteld (artt. 61 en 65 W.K.). Na deze tweede instantie is er nog een derde, ril. het H.M.G. (vóór de wijziging bij de wet ddo. 22 December 1949, Stbl. J 571 óók het, inmiddels opgeheven, H.M.G. in Indonesië, art. 67 W.K.).

De vraag of het alleen de tot straffen bevoegde meerderen zijn. die over krijgst. vergrijpen oordeelen, moet dus ontkennrnd worden beantwoord, èn vanwege de reeds genoemde .,derde instantie", èn omdat dit al moet volgen uit conclusie I — oneigenlijke krijgst. ver-

grijpen en strafbare feiten bestrijken een gemeenschappelijk gebied — maar bovendien ook, omdat beide Rcgtsplegingen uitdrukkelijk voorschrijven dat dc C.O. van den delinquent, hij al dan niet zelf afdoen van een oneigenlijk krijgst. vergrijp, of bij twijfel of een feit een eigenlijk krijgst. vergrijp oplevert, daarvan kennis moet geven aan den gerechtsofficier, die hetzij zèlf (ingev. art. 50 W.K.) straf en/of strafreden kan wijzigen, hetzij bepalen dat betrokkene ongemoeid worde gelaten of naar den militairen rechter wordt verwezen (art. 8 R.Z., artt. **10—13** R.L.).

In punt **13** is vermeld, dat de militaire rechter geen krijgstucht. straffen kan opleggen. Dit is in schijnbare tegenspraak met het feit dat het H.M.G. niet alleen een militaire rechter doch ook een disciplinaire beroepsrechter is. Hiertegen kan aangevoerd worden, dat bij krijgst. „hooger heraep" de straf g e w ij z i p d kan worden en hovendien volgens het H.M.G. alleen verminderd. hoewel dit niet expressis verbis in de wet is uitgedrukt. Men zie echter V. d. H. III, 528. Bovendien staat nergens in de W.K., dat het H.M.G. een tot straffen bevoegde autoriteit. een strafoplegger is (artt. 39-43 W.K.).

Evenals in het militaire strafrecht. wordt de rechtsmacht van de tuchtr. autoriteit — den tot straffen bevoegden meerdere — beperkt door den burgerrechter. Men zie art. 59 W.K., dat in hoofdst. 8, punt 48 behandeld zal worden. maar waarvan nu reeds vermeld wordt, dat een redeneering a contrario niet toegepast mag morden.

Conclusie V: Ten aanzien van de tot oordeelen en straffen bevoegde autoriteit bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht een verschil. aangezien de militaire rechter alleen strafrechtelijke, de mil. tuchtrechter alleen disciplinaire straffen mag opleggen; er bestaat een verband

1. omdat zoowel de mil. rechter over krijgst. vergrijpen, als de tuchtrechter over strafb. feiten mag oordeelen;
2. de uitoefening van beider rechtsmacht door den burgerl. strafrechter beperkt kan worden.

Hoofdstuk 6. De wijze van uitoefening van het recht tot *bestraffing.*

15. Het formeele militaire strafrecht is opgenomen in de beide Regtsplegingen, de P.I. en de I.W., het formeele militaire tuchtrecht in de paragrafen IV en V van de W.K., nl. in een 28-tal artikelen, waarin bovendien nog bepalingen voorkomen, die in het algemeene strafrecht onder het materieele recht zijn opgenomen. zooals de samenloop (artt. **38** en 60 W.K.), die dan ook in hoofdst. 8 besproken zullen worden.

Conclusie VT: Ten aanzien van de uitoefening van het recht tot bestraffing bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht een verschil, omdat dit in het militaire strafrecht in extenso, in het militaire tuchtrecht summier geregeld is.

De onderdeclen, waarin het militaire strafproces- en tuchtprocesrecht onderling met elkaar overeenkomsten en verschillen vertoonen,

worden — voor zoover niet reeds in de vorige hoofdstukken ter sprake gekomen — hieronder behandeld, zander dat deze telkens in conclusies geformuleerd zullen worden.

16. Het aanzeggen van voorloopig arrest is geregeld in de artt. 2 en 3 R.Z. (4 en 5 R.L.) en art. 44 W.K. Er bestaat een belangrijk verschil in redactie: de Regtspl. kennen aan officieren en onderofficieren toe het recht, en bij sterk vermoeden van schuld aan een ernstig strafbaar feit de plicht. arrest aan te zeggen aan minderen in rang: de W.K. kent deze bevoegdheid toe aan iedere meerdere bij voldoende aanwijzing van schuld aan een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp. Het voornaamste verschil betreft de verhouding arrest-aanzegger en arrest-aangezegde, want de W.K. is ruimer gesteld, zooals blijkt uit art. 67 W.v.M.S. jo. art. 72 W.K., aangezien

1. de verhouding meerdere-mindere niet alleen afhankelijk is van rangverschil, maar ook van meerdere ouderdom in dezelfde rang;
2. de verhouding meerdere-mindere ook kan bestaan tusschen twee militairen, die geen rang bekleden; zelfs kan in bepaalde gevallen de meerdere een lagere rang bekleeden dan de meerdere, ja zelfs geen rang bekleeden, terwijl de mindere gegradueerd is.

De vraag is nu of de betrekkelijke artikelen in de Regtspl. zoo geïnterpreteerd mogen worden, dat ook dáár de bevoegdheid tot arrest aanzeggen toekomt aan iedere meerdere. Men zou kunnen redeneeren dat als èlke meerdere een preventieve vrijheidsberooving mag gelasten t.a.v. relatief onbelangrijke (eigenlijke) krijgstuchtelijke vergrijpen, dit zeer zeker geoorloofd mag zijn bij strafbare feiten; dat bovendien elke meerdere voorloopig arrest mag aanzeggen bij oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, die toch tevens strafbare feiten zijn. Deze redenatie, hoe plausibel ook, gaat niet op.

In de eerste plaats is bij art. 34 I.W. t.a.v. de zeemacht (bij art. 46 I.W. t.a.v. de landmacht) bepaald, dat de clausule .,aan eene aan-„merkelijke overtreding van de krijgstucht of" in art. 3 R.Z. (art. 5 R.L.) vervalt.

Met andere woorden: oorspronkelijk was de bevoegdheid voorloopig arrest aan te zeggen volgens de Regtspl. óók t.a.v. krijgst. vergrijpen beperkt en heeft men door het verwijderen van bovengenoemde zinsnede de bevoegdheid t.a.v. disciplinaire vergrijpen desbewust verruimd. In de M.v.T. op deze artt. van de I.W. wordt dan ook uitdrukkelijk verwezen naar art. 44 W.K. (V. d. H.-KEMPEN V 123 en 141 en V. d. H. III 320, 3e alinea).

In de tweede plaats: de oneigenlijke krijgst. vergrijpen zijn inderdaad strafbare feiten — per definitionem — of liever omgekeerd: strafbare feiten kunnen tevens oneigenlijke krijgst. vergrijpen zijn, doch eerst nadat de tot straffen bevoegde meerdere zulks heeft heslist. M.a.w.: een ongegradueerde meerdere mag alleen voorl. disciplinair arrest opleggen en alleen t.a.v. een eigenl. krijgstuchtelijk vergrijp; eveneens mag een officier of onderofficier een ranggenoot geen strafrecht. voorarrest aanzeggen, wel voorl. disc. arrest, doch alleen t.a.v.

een e i g e n l ij k krijgst. vergrijp (cf. COLLETTE-VAN DIJCK 198, n. 1).

Toch klopt er iets niet: dat o n eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen zulks eerst worden, nadat de tot straffen bevoegde meerdere zulks heeft beslist, geldt immers ook t.a.v. e i g e n l ij k e krijgst. feiten. Zoolang de tot straffen bevoegde meerdere niet van de zaak kennis heeft gedragen — en dat heeft hij nog niet op het tijdstip dat door een niet tot straffen bevoegde meerdere voorl. disc. arrest aangezegd wordt voor een verineend ernstig e i g e n l ij k krijgst. vergrijp — is dat feit nog geen disc. vergrijp. E r is dus een discrepantie en het knarst temeer, daar, zooals COLLETTE-VAN DIJCK ook in dezelfde noot opmerken — een l i c h t feit, waarin echter de kiem voor een zwaarder gelegen is, als een e r n s t i g feit te beschouwen is. De handhaving van de krijgstucht wordt den willekeurigen meerdere niet eenvoudig gemaakt.

17. In dit verband dient vermeld te u-orden de vergaande bevoegdheid, die het militair gezag heeft krachtens art. 3 van de Wet van 21 Juli 1890, Stbl. 127, tot verzekering van de toepíissing van bij de Wet bevolen of toegelaten vrijheidsbeneming, enz.

Tot vrijheidsbeneming bij de wet bevolen of krachtens de wet toegelaten kan de tot aanhouding bevoegde openbare macht tegen de wil van den bewoner diens woning binnentreden, waarin de te vatten persoon verondersteld wordt zich te bevinden op vertoon van een schriftelijke bijzondere last van de macht, die het bevel of de machtiging tot vrijheidsbeneming heeft gegeven, etc. Deze macht is de militaire autoriteit, zoowel i.g.v. opgelegd strafrechtelijk als disciplinair voorarrest. In dit opzicht is dus tusschen militair straf- en tuchtrecht geen verschil, zooals de redactie van M.R.T. betoogt in deel XXX, 356-7, waarbij vooral verwezen wordt naar de een na laatste alinea van blz. 357.

Het opleggen van voorloopig arrest in militaire strafzaken is gedurende het peheele rechtsgeding mogelijk, dus ook in een later stadium dan de ontdekking van het strafbare feit, bijv. gedurende de informatiën, tijdens de behandeling ter terechtzitting, etc. Het zou echter te ver voeren à1 deze gevallen te gaan vergelijken met voorloopig disciplinair arrest.

18. Art. 4 R.Z. (art. 6 R.L.; in den vervolge zullen de overeenkomstige artt. van de R.L. niet meer vermeld worden) bepaalt dat zoowel van het gepleegde feit als van het eventueele opgelegde voorloopige arrest gerapporteerd zal worden aan 's mans C.O.; art. 51 W.K. bevat een overeenkomstige bepaling. Dit is begrijpelijk: de Commandant is — afgezien van den man zelf — de voornaamste geïnteresseerde in de zaak. Hij kent bovendien zijn menschen en een eventueel rapport ingevolge art. 8 R.Z. heeft voor de gerechtsofficier, die in principe over de al dan niet vervolging beslist, meer waarde dan een rapport van een willekcurigen meerdere.

19. Zoowel in de Regtspl. als in de W.K. bestaat naast de h-voegdheid voorloopig arrest aan te zeggen, de mogelijkheid, dit

arrest te wijzigen of op te heffen (artt. 5 en 6 R.Z., art. 49 W.K.).

(Hetgeen in de laatste alinea van punt 17 is vermeld, geldt m.m. ook v.w.b. de mogelijkheid tot veranderen van het voorloopig arrest.)

20. In het militair strafrecht is de basis, waarop geoordeeld wordt een schriftelijke, en bovendien een scherp afgebakende, hoewel kleine correcties mogelijk zijn (artt. 9, 112, 172, 183, 185 R.Z.); in het mil. disc. strafrecht is geen contestatio litis. De oorspr. charge kan bijv. bestaan in het niet groeten van een meerdere (een eigenlijk krijgst. vergrijp), terwijl een disc. straf kan volgen wegens gebleken opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114 **1.1** W.v.M.S. jo. art. 2 2e W.K.). Wegens de overgang van eigenlijke naar oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen en van deze naar strafbare feiten zijn vele combinaties mogelijk. De G.O. kan immers vooralsnog verwijzen voor bijv. militair oproer (art. 124 W.M.S. - Mrs FRANKEN en BRUNNER wijzen er op dat ook het plegen van krijgstuchtelijke vergrijpen plichtverzaking kan opleveren). Zoodra echter is verwezen, is er een contestatio litis, die — zooals boven vermeld — slechts kleine correcties toelaat.

21. Art. 11 R.Z. en art. 45 W.K. bevatten een min of meer overeenkomstige bepaling omtrent het binnen vierentwintig uur hooren van de bij of na verwijzing in arrest gestelde resp. liet binnen dezelfde tijdsduur onderzoeken en beslissen t.a.v. een krijgstuchtelijk vergrijp (indien mogelijk). Bij deze bepaling is natuurlijk in de eerste plaats te denken aan art. 164 G.W. Het valt echter op dat in artt. 5 en 6 R.Z. geen tijdslimiet genoemd wordt, waarbinnen de C.O. bij aangezegd voorl. arrest de zaak moet onderzoeken en bepalen of de verdachte in arrest moet worden gehouden.

De ratio is tevens, zoo veel mogelijk spoed te betrachten; omdat het tuchtrechtelijk proces veel eenvoudiger is, kan zelfs de eisch gesteld worden dat normaliter binnen een etmaal de zaak afgehandeld moet zijn. Ook de artt. 37, 38, 46, 64, 112 1.1., 155, 174, die betr. de verkorte procedure (183-4), 256, 257 R.Z. en eenige in de P.I. toonen aan, dat een zoo vlot mogelijke afhandeling der zaak gewensclit wordt.

22. Art. 46 W.K. bepaalt dat geen krijgstuchtelijke straf wordt opgelegd, alvorens de verdachte is gehoord (men zie ook art. 65 1.1 W.K.). Deze eisch is niet zoo stringent gesteld in de Regtspl.

Niet alleen bestaat nog steeds de procedure in contumacie tegen een voortvluclitige verdachte (uitgez. bij desertie) — hoewel dit eigenlijk een interlocutoir vonnis is — doch ook hij de verkorte procedure, waar geen informatiën behoeven te worden genomen, kan de beklaagde verstek laten gaan. men zie bovendien art. 119 1.3 R.Z.

23. In het militaire strafproces — behalve bij de verkorte procedure — worden de verhooren op schrift gesteld, geschieden zij op vraagpunten en wordt de beklaagde bovendien gerecolleerd (artt. 39, 40, 42, 47, 48, 59, 67, 76, 89, 90-2, 164, 166, 167, 169 R.Z.), de W.K. kent geen reoollement en schrijft alleen een schriftelijk ver-

hoor voor, indien verhoord wordt door een opsporingsambtenaar (artt. 46 1.1 en 65 1.2 W.K.).

24. De W.K. heeft geen bepalingen over wraking, recusatie, verschooning, hetzij vanwege bloed- of aanverwantschap, hetzij omdat diegenen, die tot oordeelen geroepen zijn, uit anderen hoofde met de zaak te maken hebben (gehad); de Regtspl. bevatten stringente eischen (artt. 33, 35, 43-5, 144-9, 184 (jo. 217-9 W.v.Sv.). 248-50, 258, Add. X R.Z., alsmede eenige artt. in de P.I.).

In een redactioneel artikel „Strafrechtelijke beginselen in het „tuchtrecht" (M.E.T. XXXIV 497 v.) wordt betoogd dat een gemis van dergelijke voorschriften geen bezwaar is en dat misbruiken nog niet gesignaleerd zijn. Verwezen wordt naar art. 26 W.v.B.Rv. en naar V. d. H. III 315. Bovendien biedt het recht van beklag en de mogelijkheid van de inroeping van de eindbeslissing van het hoogste militair-rechterlijk college voldoende waarborg.

25. De W.K. bevat geen voorschriften omtrent het hooren van getuigen, de Regtspl. wèl, zelfs dwangmiddelen tegen onwillige (medebrenging, artt. 80-2 R.Z.), waarbij speciaal geredereerd moge worden naar de in punt 17 genoemde wet van 21 Juli 1890, die ook op deze personen van toepassing is.

26. De W.K. bevat geen voorschriften omtrent een „bezigtiging „of schouw", zooals vermeld in art. 86 R.Z.,

27. en evenmin bepalingen omtrent het gebruik van de diensten van deskundigen en tolken (artt. 86, 93 en 94 R.Z.).

28. In het militaire strafprooes worden getuigen, deskundigen en tolken, behoudens bij de wet bepaalde uitzoiideringen, beëedigd (artt. 76, 86, 88, 92, 94, 105, 108, 184 — jo. 216 en 284 W.v.Sv. —, van de Regtspl. bij de Zeemagt), in het militaire tuchtrecht niet, behalve v.w.b. de getuigen in geval de eindbeslissing van het H.M.G. is ingeroepen.

29. In het milit. strafprooes wordt de beklaagde bijgestaan door een verdediger (art. 114, Add. IV. VIII R.Z., doch zie art. 183 3e, terwijl bij de procedure in contumacie ook geen raadsman te pas komt. artt. 180-92 R.L.), de W.K. kent dit niet.

30. In de W.K. behoeven behandeling en strafoplegging niet in het openbaar te geschieden, behoudens in het geval waar de eindbeslissing van het H.M.G. is ingeroepen (art. 68 W.K.), in het militaire strafproces gelden stringente bepalingen (artt. 118, 204, Add. IX, XI R.Z., ook artt. 43 en 75 P.I.). In M.R.T. XXVI 301-2 en noot 2 op laatstgen. blz., vermeldt de redactie dat het H.M.G. hieraan echter niet geheel de hand houdt.

31. „Er zullen notulen van de besognes van de Krijgsraden wor„den gehouden" bepaalt art. 120 R.Z.; hetzelfde geldt voor het H.M.G. De W.X. bevat hierover niets.

32. T.a.v. het militaire strafproces bestaan voorschriftrn omtrent geheimhouding (artt. 143, 253, 258, 264 R.Z.), in de W.K. niet.

33. In het militaire strafproces heeft de beklaagde het laatste woord (art. 181 R.Z.), dit geldt niet voor het milit. disc. recht.

34. Art. 185 R.Z. schrijft nauwkeurig voor langs welke formeele stadia de uiteindelijke beslissing van den rechter tot stand komt, de W.K. zwijgt.

35. Art. 37 W.K. schrijft voor dat bij de bepaling van de strafsoort en -maat rechtvaardigheid naast gestrengheid betracht moet worden en rekening moet worden gehouden met omstandigheden, persoonlijkheid en doorgaand gedrag; iri het militaire strafprocesrecht komt een dergelijke bepaling niet voor, zij is echter vanzelfsprekend.

36. In het milit. strafprocesrecht moet het vonnis aan formeele eischen voldoen (art. 189 R.Z.), uit de artt. 50, 61 en 66 W.K. blijkt, dat het disc. vonnis moet inhouden de strafreden benevens de straf. Indien de eindbeslissing van het H.M.G. is ingeroepen, dient de beschikking echter met redenen omkleed te zijn (art. 68 W.K.).

37. Geen vonnis wordt geëxecuteerd dan nadat het onherroepelijk is geworden terwijl bovendien bij aanhangig gratie-verzoek opschorting plaats heeft (art. 205 R.Z.). In het disc. recht worden de straffen in het algemeen zoodra mogelijk na de strafoplegging geexecuteerd (art. 55 W.K.), behalve t.a.v. de straf van verlaging en plaatsing in een strafklasse. Met de executie daarvan dient gewacht te worden totdat de gestrafte de gelegenheid om beklag in te dienen, heeft laten voorbijgaan. Heeft hij tijdig beklag ingediend clan wordt t.a.v. deze twee straffen de executie opgeschort (m.i. ten onrechte spreekt de wet van schorsing) (art. 62 1.1. W.K.).

In het algemeen dus. schort een beklag de executie niet op, noch wordt deze geschorst. tenzij de meerdere, die over het beklag heeft te beslissen zulks uitdrukkelijk bepaalt (artt. 62-4 W.K.) of in het geval van art. 50 W.K., nl. „bij hooge uitzondering, in een bijzonder „geval". (STEFFEN: „Aanteeken. op de W.K. en het R.K." op blz. 50, heeft bezwaar tegen deze uitdrukking, die hij een tautologie noemt, evenzoo de M.v.T. „de ietwat pleonastische uitdrukking". V. d. H. III 337, doch anders, m.i. terecht, de 2e Kamer, l.c. 339.)

38. Art. 209 1.1. R.Z. bepaalt dat appèl slechts tegen het vonnis in zijn geheel kan worden ingesteld; volgens art. 61 W.K. kan beklag worden ingediend omtrent straf en/of strafreden; hetzelfde geldt, indien de eindbeslissing van het H.M.G. wordt ingeroepen (art. 67 W.K.).

39. Indien de beklaagde alleen in appèl is gegaan, kan hij tot geen zwaardere straf wei-den veroordeeld dan hem in eerste aanleg is opgelegd (art. 77a P.I.). Een overeenkomstige bepaling heeft het disc. strafrecht niet, men zie echter V. d. H. III 528 en hoofdst. 5, punt 14.

40. In het militaire strafrecht worden de in het gemeene recht geldende bepalingen betreffende het bewijs van strafbare feiten toepasselijk verklaard (art. 74 aanhef I.W.), waarbij echter eenige modificaties gelden (art. 74 1e, 2e, 3e I.W.). M.a.w.: de bewijsvoering is aan vaste regels gebonden. In de W.X. komen geen be-

palingen hieromtrent voor, de tot straffen bevoegde meerdere zal dus op bloot gemoedelijke overtuiging recht kunnen doen.

41. De in punt 17 reeds genoemde wet van 1890 is, zoowel–in het militaire straf- en in het militaire tuchtrecht toepasselijk bij de vrijheidsberieming krachtens vonnis of opgelegde disciplinaire straf.

41a. De W.K. heeft geen aparte procedure voor (strafrechtelijk) minderjarigen, de R.Z. wel (Add. Bepalingen).

42. De vraag of seponeering mogelijk is, is niet zonder meer met een „ja" of „neen" te beantwoorden. De regeering heeft zich bewust op het standpunt gesteld dat ook in rnilitaribus het legaliteitsprincipe niet gehuldigd wordt (V. d. H. III 63). M.a.w.; er is geen dwingend voorschrift dat elke militaire strafzaak voor den militairen rechter aanhangig gemaakt moet worden. Daaruit mag men echter nog niet concludeeren dat de Gerechtsofficier — de autoriteit, verantwoordelijk voor de handhaving van de militaire orde en tucht tusschen de onder zijne bevelen dienende militairen — naar believen mag seponeeren of verwijzen; gedwongen verwijzing is wel degelijk denkbaar, nl. indien het H.M.G. aldus heeft beslist (art. 10 R.Z. en speciaal het 1.1.) na een tusschen de G.O. en fiscaal gerezen conflict. Uit art. 10 R.Z. blijkt, dat de bevoegdheid van den Gerechtsofficier tot seponeeren beperkt, tot verwijzing onbeperkt is. (Anders eenigsziris VAN HEUT-EN in M.R.T. XXXII 418 v., die de bevoegdheid tot seponeering laat afhangen van de a1 dan niet beklemtooning van het woord „.moet" in art. 11 R.L., zonder echter aandacht te wijden aan art. 15 R.L., dat overeenkomt met art. 10 R.Z., l.c. blz. 432).

In het militaire tuchtrecht is seponeering wèl mogelijk. Art. 27 (2) R.K. verkondigt weliswaar dat de meerdere, die nalaat op te treden tegen een krijgst. vergrijp, zich daardoor zelf aan een krijgst. vergrijp schuldig maakt (men zie ook art. 7 (2) en 27 **(3)** R.K. en de circulaire van den Minister van Defensie ddo. 22 April 1936 in M.R.T. XXXII **3)** doch „optreden" behoeft nog niet meteen te zijn „.disciplinair optraden". Het is dus mogelijk dat met een waarschuwing volstaan wordt. (Trouwens: zelfs een disciplinair optreden impliceert nog geen bestraffing, een „krijgstuchtelijk pardon" is altijd mogelijk.) Een „onvermijdelijke bestraffing der geringste na„latigheden of misslagen" (paragr. 1 van het Regl. v. Disc. voor het Krijgsvolk te Lande) verwekte ontmoediging en wrevel en geeft aanleiding tot nieuwe vergrijpen, zooals COLLETTE en VAN DIJCK op blz. 161 terecht zeggen. Zoo ook STEFFEN in zijn eerder aangehaald werk op blz. 29: „De wet eischt niet. dat de krijgstucht in „een bepaalde mate moet zijn aangerand. De lichtste schending van „de krijgstucht levert reeds een krijgtuchtelijk vergrijp op. Dit wil „niet zeggen, dat de geringste aanranding van de krijgstucht behoort „te worden gestraft; de bevoegdheid daartoe is echter uitdrukkelijk „vastgelegd."

43. In het militaire strafproces bestaat nietigheid voor vormverzuim (artt. 9, 112, 118, 157, 181 1.1. R.Z.), nl. bij die vormen

waarvan de wetgever de naleving als essentieel beschouwt. De W.K. kent eveneens nietigheid (art. 66 W.X.), die echter niet verbonden is aan vormverzuim, want nietigheid der strafoplegging is ook mogelijk op verschil in bcoordeeling van een zaak tusschen strafoplegger en de „instantie van hooger beroep". Voor nietigheid ware in dit artikel wellicht beter te lezen „vernietiging".

Hoofdstuk 7. Eenige algemeene leerstukken: de Feuerbachsche regel, strafuitsluitingsgronde~z, poging, deelneming en klachte; straffen.

44. In het W.v.M.S. komt geen bepaling voor, die derogeert aan art. 1 W.v.S., zoodat dit artikel krachtens art. 1 W.v.M.S. ook geldt in militaribus. Men dient echter wel te onderscheiden tusschen een bepaling en derzelver interpretatie. De lagere burgerrechter is de facto gebonden aan de meening van de H.R. (VAN HAMEL, blz. 130), evenzoo de lagere militaire rechter t.o.v. het H.M.G.

Niets belet echter het H.M.G. een andere meening Ie huldigen dan de H.R. over een bepaalde quaestie van recht. Het H.M.G. is de facto volkomen vrij de beperkt materieele opvatting van VAN GEUNS te verwerpen, het kan over de bsteekenis van „de voor de verdachte „(beklaagde) gunstigste bepaling" met de H.R. van meening verschillen, het kan POMPE volgen en toch analogie toestaan „voor de „vergeten en nieuwe gevallen" (Handboek, 3e druk, blz. 48), een opvatting die misschien van belang is bij „het wegnemen van Rijks- „goederen bij een kameraad in gebruik", waarvoor tot nu toe is vrijgesproken (van diefstal), veroordeeld wegens diefstal (M.R.T. XLI 610 en 612), doch ook wegens oplichting (M.R.T. XLII 497).

In het algemeen neemt men aan dat in art. 1 W.v.S. een analogieverbod ligt. („De opvattingen over analogie zijn echter zeer verdeeld „en verward, zoodat men, alvorens analogie toe te laten, beter deed „eerst de beteekenis ervan — zonder mogelijkheid van analogie — „vast te stellen", zooals BOCKWINKEL opmerkt in zijn noot op blz. 680-1 van het N.J.B. 1950, „Deelneming aan deelneming strafbaar „verklaard").

Art. 1 W.v.S. geldt niet voor disciplinaire zaken, d.w.z. het wordt door de W.K. niet toepasselijk verklaard. T.a.v. de eigenlijke krijgst. vergrijpen is dit begrijpelijk, zij betreffen immers juist feiten, niet in eenige strafwet omschreven. Een toepasselijkheidverklaring t.a.v. o n eigenlijke krijgst. vergrijpen heeft ook geen zin, aangezien dit neer zou komen op een herhaling van art. 1 W.v.M.S.; dit artikel slaat immers ook op oneigenlijke krijgst. vergrijpen, nl. op die, welke de disciplinaire sfeer reeds achter zich gelaten hebben. Wat de disciplinaire behandeling van disciplinaire vergrijpen betreft: deze is voor eigenlijke en oneigenlijke gelijk.

Conclusie VII: Susschen militair straf- en tuchtrecht bestaat een verschil, omdat de regel „nullum crimen, nulla poena sine „praevia lege poenali" in het militaire, tuchtrecht niet toepasselijk is.

45. Tusschen militairrechtelijke en disciplinaire straffen bestaan zoowel overeenkomsten als verschillen. Of er een principieel verschil bestaat tusschen deze straffen wordt verschillend beoordeeld, hetwelk echter niet wel nader kan worden onderzocht, aangezien dit medebrengt een onderzoek naar de verhouding tusschen algemeen strafrecht en algemeen tuchtrecht, alsook tusschen algemeen en militair tuchtrecht, terwijl dan bovendien de in het algemeen strafrecht heerschende meeningen omtrent karakter en doel der straf besproken zouden moeten worden.

Ook een onderzoek en détail tusschen de straffen, geldig in het militaire strafrecht en het tuchtrecht, een vergelijkend onderzoek naar de verschillende species der straffen, zou te ver voeren.

Volstaan wordt met een vergelijking van de karakteristieken van beiderlei genera straffen. In het algemeen springen deze overeenkomsten en verschillen duidelijk in het oog. Echter dient de gratie nader te worden bezien.

Ook in liet militaire strafrecht kan gratie verleend worden, zooals blijkt uit het reeds eerder vermelde art. 205 R.Z. (men zie punt 37) en art. **3** van het Gratiebesluit 1887. De W.K. kent alleen „de ge„heele of gedeeltelijke vrijstelling van opgelegde krijgstuchtelijke „straffen bij gelegenheid van verjaardag van het Hoofd van den „Staat", etc. (art. 53 W.K.). Dit artikel vindt zijn nadere uitwerking in de A.M.v.B. ddo. 7 Juli 1922, Stbl. 437. In de daarbij behoorende toelichting wordt verklaard dat deze vrijstelling het karakter van gratie draagt, m.i. zelfs meer dan de „echte" gratie, want in de vrijstelling zit nog een idee van persoonlijk gunstbetoon, de gratie ingev. art. 70 G.W. is tegenwoordig meer als een oorrectief te beschouwen (Vos 387).

Over amnestie en abolitie bepaalt de W.K. niets, begrijpelijk, daar deze betreffen de strafrechtelijke gevolgen resp. de strafvervolging.

Conclusie VIII: Ten aanzien van de straffen bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht een verband, aangezien:

1. geen andere dan bij de wet bepaalde straffen mogen worden opgelegd;
2. (v.z.v. uiteraard mogelijk) algemeene strafmaxima en -minima bestaan;
3. de straffen zijn verdeeld in hoofd- en bijkomende straffen;
4. cr een verschil is in de betr. zwaarte der hoofdstraffen;
5. bijkomende straffen alleen naast hoofdstraffen mogen worden opgelegd;
6. in bijzondere gevallen cumulatie van hoofdstraffen mag plaats hebben (voorw. tuchtsch. + berisping; licht arrest + straf-dienst):
7. beiden gratie kennen (in het tuchtr. i.d.v.v. vrijstelling);

er bestaat een verschil, aangezien:

1. in het mil. strafrecht in principe op bepaalde feiten bepaalde straffen staan, in het mil. tuchtr. niet;
2. in het mil. tuchtr. de categorie, waartoe de gestrafte behoort,

zoowel de alg. strafmaxima als de tenuitvoerlegging van de straf beïnvloedt;
3. het mil. tuchtr. geen V.V. kent;
4. het mil. tuchtr. geen V.I. kent;
5. in het mil. tuchtr. geen verschil wordt gemaakt tusschen (s.r.) minder- en meerderjarigen;
6. in het mil. tuchtr. de geldboete niet bestaat, noch de verv. vrijheidsstraf, noch de schikking ing. art. 74 W.v.S.;
7. het mil. tuchtr. geen amnestie of abolitie kent.

46. In boek I, titel III W.v.S. staan (algemeene) bepalingen betreffende uitsluiting, vermindering en verhoging der strafbaarheid welke met de in boek I, titel III W.v.M.S. voorkomende, aanvullende. bepalingen, krachtens art. 1 W.v.M.S. in het militaire strafrecht toepasselijk zijn. (Ook hier geldt overigens hetzelfde als sub punt 44 is vermeld aang. de invloed van de jurisprudentie van de H.R. op den militairen rechter). De W.K. zwijgt in dit opzicht. Hetzelfde geldt t.a.v. de poging (b. I, t. IV W.v.(M.)S.), de deelneming (b. I t. V W.v.(M.)S., art. 134 bis W.v.S.), de klachte (b. I t. VII W.v.(M.)S.) en de verjaring artt. 69-73, 76 en 77 W.v.S. en b. I, t. VIII W.v.M.S.).

Bij krijgstuchtelijke behandeling van een disciplinair vergrijp behoeft de tot straffen bevoegde meerdere zich tot op zekere hoogte niet te bekommeren om deze „algemeene leerstukken", niet omtrent een al dan niet ondeugdelijke poging, noch of er door overreding „uitgelokt" is, hij kan straffen zonder dat een klachtc is ingediend, enz.

Echter: tot op zekere hoogte. Reeds eenige keeren heeft het H.M.G. uitgemaakt, dat krijgstuchtelijke bestraffing van hem, die bij strafrechtelijke behandeling onder art. 37 W.v.S. zou vallen, niet geoorloofd is (M.B.T. XII 147, XIII 81) en eveneens heeft hetzelfde college beslist dat het adagium „geen straf zonder schuld" ook geldt in het militaire disciplinaire recht (M.R.T. XXX 266); men zie ook het praendvies van (wijlen) Mr P, J. A. CLAVAREAU, „Strafuitsluitingsgronden in het Militaire Straf- en Tuchtrecht", M.R.T. XXXIII 267 v. en vooral punt 169.

Conclusie IX: Tusschen militair straf- en tuchtrecht bestaat een verband, aangezien — zij het niet de jure — ook voor het militaire tuchtrecht art. 37 W.v.S. geldt en eveneens het adagium „geen straf zonder schuld"; er bestaat een verschil aangezien de andere strafuitsluitingsgronden, de leerstukken der poging, deelneming, klachte en verjaring niet gelden voor het militaire tuchtrecht.

Zooals STEFFEN in zijn reeds eerder aangehaald werk echter opmerkt — op blz. 13 — wordt in het mil. tuchtrecht in de strafreden de motiveering niet uitgesproken, zoodat de toepassing der algemeene leerstukken ten deele ontsnapt aan oontrôle, men zie ook punt 36.

Hoofdstuk 8. De artikelen 57-60 W.K. en de algemeene leerstukken „ne bis in idem", de samenloop.

47. De wezenlijke verhouding tusschen het militaire straf- en tuchtrecht ligt besloten in het zakelijk criterium (conclusie I) en in de tot oordeelen en straffen bevoegde autoriteit (conclusie V); weliswaar zijn zoowel de processueele verhouding (conclusie+VI, nader uitgewerkt in hoofdstuk 6) als de overeenkomsten aangaande de meeste leerstukken (conclusie IX) van een groote belangrijkheid, doch deze spruit voort uit de kern der verhouding. die ik in de beide eerstgenoemde conclusies heb getracht te formuleeren. De overeenkomsten en verschillen op de andere, reeds behandelde gebieden zijn dan ook meer als incidenteele te beschouwen: het zou aan de wezenlijke verhouding tusschen militair straf- en tuchtrecht niet afdoen als bijv. de werking van het militaire strafrecht naar de plaats even ruim zou zijn, als die van het militaire tuchtrecht (oonclusie IV) en hetzelfde kan opgemerkt worden t.a.v. het persoonlijk criterium (conclusie II).

48. De consequenties van de, in het vorige punt vermelde, essentieele verhouding tusschen het militaire straf- en tuchtrecht komt het duidelijkst tot uiting in de artt. 57-60 W.K.

In deze artikelen liggen opgesloten de leerstukken „ne bis in idem" en die van de samenloop.

Is „ne bis in idem" in het disciplinaire recht mogelijk? Indien men dit adagium gelijkstelt met „in kracht van gewijsde zaak", een zaak, die door den strafrechter onherroepelijk is beslist, is de vraag meteen beantwoord (V. d. H. III 50 v. en 379). Een bespreking over „ne bis in idem" t.a.v. het tuchtrecht impliceert, dat een behandeling door den tot straffen bevoegden meerdere óók een „vexare" is.

Allereerst dient te worden onderscheiden tusschen 1. behandeling in uitsluitend tuchtr. sfeer, 2. een overheveling van de disciplinaire naar de poenale sfeer, 3. het omgekeerde geval, 4. behandeling in uitsluitend poenale sfeer.

Ad 1. Dat dubbele vervolging en bestraffing niet mogelijk is, staat nergens expressis verbis uitgedrukt. STEFFEN verklaart in het inleidende deel van zijn reeds eerder aangehaald werk dat art. 38 W.K. zulks verbiedt (l.c. blz. 13). Ik kan zulk een verbod uit dat artikel niet halen: als bij krijgst. bestraffing van een militair, die zich aan een of meer krijgst. vergrijpen heeft schuldig gemaakt, slechts één hoofdstraf mag worden opgelegd, wil dit niet zeggen, dat voor hetzelfde feit niet meer keeren gestraft mag worden, mits dan ook iedere keer „volstaan wordt", niet meer dan een hoofdstraf op te leggen. Bovendien wordt al meteen een uitzondering gemaakt: een combinatie van licht arrest met strafdienst is mogelijk. Die uitzondering is niet gemaakt om voor een exceptioneel krijgstuchtelijk vergrijp of in bijzondere omstandigheden dubbele bestraffing toe te staan, de ratio is een gansch andere. „De in de artikelen „3-5 en 32-34 (30-32) vermelde straffenlijsten bevatten eene keuze

,.van strafmiddelen van verschillenden aard en zwaarte, ruim genoeg .,om opeenstapeling daarvan onnoodig te doen zijn" verklaart de M.v.T. op dit art. (V. d. K. III 289). De ratio is dus een eventueele ontduiking van de strafmaxima door den tot straffen bevoegden meerdere tegen te gaan, die anders, als hij 14 dagen streng arrest niet voldoende vindt, daarboven nog 14 dagen verzwaard arrest en — is hij daarmede nog niet tevreden — nog 21 dagen licht arrest en tot slot een verlaging zou kunnen opleggen. (De andere ratio van dit artikel heeft betrekking op de samenloop, men zie het volgende punt.)

Over een ,,ne bis in idem" in uitsluitend discipl. sfeer wordt overigens — voor zover ik kon nagaan — ook in V. d. H. niets vermeld; wèl in geval van overheveling van de eene sfeer in de andere (III 50 v. betreffende strafrechtelijke vervolging na krijgst. bestraffing — III 379 t.a.v. disciplinaire behandeling na strafrechtelijke veroordeeling).

Toch kan men wel zeggen, dat het strijdt met de r e c h t v a a r d i g h e i d (art. 37 W.K.) indien twee keer wordt gestraft voor hetzelfde feit, ,,de regel ne bis in idem leeft in het volk" (RÖLING in zijn praeadvies voor de N.J.V. in 1936) en waarom zou bij dubbele bestraffing de betrokkene wederom m o e t e n worden gehoord (art. 46 W.K.)?

Inderdaad moet toegegeven morden, dat een verbod tot dubbele bestraffing gedenatureerd wordt door art. 50 W.K., een wijziging van de straf kan immers ook beteekenen een verzwaring — er is immers geen sprake van beklag (V. d. H. III 528) — en de man zal zich even ongelukkig voelen als zijn straf verdubbeld wordt, als wanneer hij dubbel gestraft wordt. Echter: verdubbeling der straf is uiteraard alleen mogelijk, indien de oorspronkelijke straf gelijk aan of minder dan de helft van het maximum was.

Ad 2. Dat hier de regel niet toepasselijk is, blijkt uit art. 57 W.K. Een andere bepaling zou trouwens derogeeren aan het geheele systeem en bepaaldelijk aan de artt. 8 v. R.Z.

Ad 3. V.w.b. een disciplinaire na een strafrechtelijke behandeling door den militairen rechter geldt de regel wel, men zie W.K. 59. (T.a.v. den burgerstrafrechter heerscht twijfel. In het oorspronkelijk ontwerp was een apart artikel, dat uitdrukkelijk bepaalde dat bovendien een disciplinaire straf kon worden opgelegd. De Tweede Kamer was het hiermede niet eens, de regeering bleef echter bij haar standpunt, maar gaf in zooverre toe dat zij, ,,zonder te praejudicieeren .,op de toekomstige regeling elders" het gewenscht vond deze bepaling te schrappen (V. d. H. III 377-80)).

Ad 4. Ook hier geldt het adagium eii wel ingev. art. 68 W.v.S. jo. art. 1 W.v.M.S.

Conclusie X: Ten aanzien van de regel ,,ne bis in idem" bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht een verband, aangezien men mag aannemen dat hij geldt bij uitsluitende disciplinaire behandeling en de jure bij uitsluitende strafrechtelijke behandeling van de

zaak en bovendien bij een disciplinaire behandeling na een strafrechtelijke;

hij geldt niet voor een strafrechtelijke behandeling na een disciplinaire.

49. T.a.v. de samenloop moet ook weer onderscheiden worden:

1. In geval van een disciplinaire afdoening, dus bij samenloop van krijgstuchtelijke vergrijpen, geldt art. 38 W.K., zoowel bij eenals meerdaadsche samenloop, het absolute maximum van de straf mag niet overschreden worden, cumulatie is nooit mogelijk voor samenloop (de cumulatie van licht arrest f strafdienst is ook bij een ,,enkel feit" mogelijk, doch dit heeft een andere reden, zie het vorige punt en V. d. H. III 191-2).
2. Samenloop van strafbare feiten en krijgstuchtelijke vergrijpen leidt voor den militairen rechter nooit tot cumulatie (art. 60 W.K.).
3. Op de samenloop van strafbare feiten zijn toepasselijk de regels van het gemeene strafrecht, op niet essentieele punten aangevuld door het W.v.M.S. (b. I, t. VI W.v.(M.)S. jo. art. 1 W.v.M.S.).

Conclusie XI: Ten aanzien van dc samenloop bestaat tusschen militair straf- en tuchtrecht een verschil, aangezien in het militaire strafrecht cumulatie wèl, in het militaire tuchtrecht niet mogelijk is.

Hoofdst.uk 9. Slot.

50. Het aantal gevolgen, dat uit het verband en het verschil tusschen het militaire straf- en tuchtrecht voorvloeit nadert het oneindige, getuige reeds de talrijke litteratuur, die in de loop der jaren over het grensgebied en over de conflicten die daaruit kunnen ontstaan, is gepubliceerd. Een poging tot classificatie dezer gevolgen is reeds geen eenvoudige zaak, men zou kunnen trachten een schematisch onderzoek hiernaar in te stellen, bijvoorbeeld

a. door als uitgangspunt te nemen het persoonlijk criterium. In conclusie II is getracht vast te leggen voor iedere groep militairen, in hoeverre zij geheel dan wel gedeeltelijk onder het militaire straf- en tuchtrecht vallen;

b. vervolgens dienen de in deze conclusie opgesomde categorieën a p a r t getoetst te worden aan het zakelijk criterium, teneinde na te gaan voor welke *feiten* zij, hetzij alleen onder het militaire strafrecht, hetzij alleen onder het militaire tuchtrecht, hetzij onder beiden vallen, onbeperkt: dan wel beperkt. Hieruit volgt bijv. dat een vreemde, geïnterneerde militair — art. 65 W.v.M.S. —, die wederrechtelijk en opzettelijk een ten behoeve der krijgsmacht gebezigd dier doodt, etc. wèl onder de werking van het disciplinaire recht valt en dus krijgstuchtelijk gestraft kan warden, maar niet onder art. 159 W.v.M.S. Deze man kan dus m.?. alleen door den burgerlijlien strafrechter berecht worden, terzake van art. 350 W.v.S.;

c, a l l e, bij b verkregen uitkomsten dienen nu getoetst te worden

aan een volgend criterium, bijv. aan dat der leerstukken, waarbij dus onderscheiden moet worden de gevallen van absoluut ondeugdelijke poging, etc., en zoo vervolgens.

Zeer vele gevolgen vloeien alleen al voort uit het zakelijkheidscriterium; de beoordeeling of een feit al dan niet een krijgst. vergrijp is, berust op het subjectieve oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere (hoofdst. 6 punt 16). Hij is echter niet de eenige die oordeelt. Conflicten kunnen ontstaan indien de gerechtsofficier of de militaire rechter met hem en onderling van meening vei-schillen; een krijgstuchtelijke beklagprocedure kan door een strafrechtelijke behandeling doorkruist worden. men zie W. H. VERMEER in M.R.T. XLI „Op de grenzen van het militaire straf- en tuchtrecht", blz. 140 v. en „.Botsingen van militair straf- en tuchtrecht", blz. 373 v.

In het algemeen strafrecht bestaan reeds „botsingen" tusschen de samenloop en het „ne bis in idem", nl. over liet begrip „feit". Die botsingen doen zich in eens zoo hevige mate voor op de „grens van „het militaire straf- en tuchtrecht". In dit opstel is clan ook afgezien te trachten àlle gevolgen van het verband en het verschil tusschen het militaire straf- en disciplinaire recht op te sommen.

Het overzicht van het verband en het verschil alleen is al niet volledig en kan het m.i. ook niet zijn. Alleen bij de proressuecle kant was zelfbeperking noodig. Niet bijv. is onderzocht wat de gevolgen zijn van een tijdens de straf- of tuchtrechtelijke behandeling opgetreden of een na het onherroepelijk worden van het vonnis of van de disciplinaire afdoening opgekomen krankzinnigheid; evenmin is nagegaan of er overeenkomst dan wel verschil bestaat bij het rekening houden met ondergaan voorarrest bij het bepalen der strafmaat. De administratieve gevolgen, voortvloeiende uit een strafrechtelijke en disciplinaire veroordeeling zijn ook niet met elkaar vergeleken. Getracht is echter de minst belangrijke overeenkomsten en verschillen buiten beschouwing te laten, hoewel ik mij wèl realiseer, dat dit is geschied naar subjectieven maatstaf.

Getracht is echter de behandelde punten van overeenkomst en verschil zoo in conclusies neer te leggen, dat aan de hand daarvan en door onderlinge combinaties dezer conclusies zeer vele gevolgen afgeleid kunnen worden.

October 1950.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 1 April 1948.

President: Lt. Kolonel Mr E. de Vries.

Leden: Lts. Kolonel Jhr. J. van Suchtelen en J. F. Grosjean.
Auditeur-militair: Majoor Mr B. H. van Everdingen.
Raadsman: Mr H. C. Vos.

Als militair in tijd van oorlog opzettelijk ter sluik zich aan het gevecht onttrekken, gepleegd door een luitenant-adjudant, die was achtergebleven toen zijn bataljon wns opgerukt om een stelling in te nemen, teneinde de auto-trein en de paarden-trein in te wachten, en die vervolgens toen die treinen gearriveerd waren, zonder daartoe ontvangen opdracht met de auto-trein is teruggetrokken.

Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijk ontslag (zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen), bij welke straftoemeting rekening is gehouden met de lange duur tussen feit en berechting, met de omstandigheid dat de oorlog te kort heeft geduurd om beklaagde een kans te geven zich te rehabiliteren en tenslotte met de omstandigheid dat slechts enkele zaken uit de Mei-dagen 1940 worden berecht.

(W.M.S.R. art. 86).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H.V.T., geboren te Nijmegen, 1e luitenant der Infanterie, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd [1]):

„dat hij op 12 en 13 Mei 1940, alzo in tijd van oorlog. in het „operatiegebied van het tweede Legerkorps. dat zich in gevecht met „de vijand bevond. als Eerste-Luitenant-Adjudant van de Comman„dant van het tweede Bataljon. 11e Regiment Infanterie, alzo als „militair zich opzettelijk tersluiks aan het gevecht, *of ann het ogen„blikkelijke gevaar in hef gevecht, althans aan enige gevaarlijke „dienst,* heeft onttrokken door de volgende handelingen:

„Nadat het tweede Bataljon, 11e Regiment Infanterie. zijnde het „Bataljon waartoe hij behoorde. op 12 Mei 1940 te ongeveer 18.00 „uur, althans in de namiddag, van de omgeving van het landgoed „„Prattenburg", ten zuiden van Veenendaal, volgens daartoe ont„vangen bevel was opgerukt voor het nemen van stelling bij Achter„berg. teneinde een doordringen van de vijand te beletten en zijn „Bataljonscommandant zich begaf van het café „De Oude Trekpot", „*althans van de omgeving daarvan* naar de Jeugdherberg „Berg en „„Dal". gelegen aan de Veenendaalseweg ten Noorden van Rhenen,

[1]) Behoudens de gecursiveerde gedeelten bewezen verklaa d.
(Red. M.R.T.)

„is de Luitenant T., Adjudant van de Bataljonsoommandant, al dan
„niet op bevel van de Bataljonscommandant of met diens goed-
„vinden, aldaar achtergebleven, teneinde de treinen in te wachten,
.die naar dat punt in opmars waren en waarvan de commandanten
„.orders voor de verdere opmars moesten krijgen;

„In plaats van. na het verkrijgen van oontact met de trein, welke
„gesplitst was in een auto-trein en een paarden-trein, zoals zijn plicht
..hem voorschreef, te volstaan met het nemen van de maatregelen. die
.nodig waren om de treinen naar hun bestemming- te dirigeren,
„zijnde de naaste omgeving van de plaats, waar de Bataljonscom-
„mandant zijn oommandopost zou vestigen, heeft hij, nadat er artil-
„lerievuur was gevallen, zich met de auto-tresin, zijnde het gedeelte,
„dat in het gevecht niet dadelijk nodig was, zonder de paarden-trein
„te zoeken, begeven naar Amerongen. daarna naar Leersum, zijnde
„dit een geheel andere richting dan waarin het Bataljon en de Batal-
„jonscommandant zich hadden begeven. Vervolgens heeft hij te Leer-
„sum enige tijd slapende op een stoel doorgebracht en is hij, na door
„een officier te zijn gewekt en nadat deze met de Divisie-Comman-
„dant had getelefoneerd en hem een daartoe strekkende bevel had
„overgebracht, met de auto-trein naar Remmerden gereden. zijnde
„.dit de richting, waarin hij van Leersum uit zijn Bataljon weder
„kon bereiken. Aldaar is hij de gehele nacht gebleven. zonder voor
„de hand liggende pogingen te doen om zijn Bataljon weder te be-
„reiken, zich hierbij beroepende op een hem telefonisch vanwege de
„Commandant van de vierde Divisie gegeven bevel, om te Remmer-
.den te blijven tot nader order, van welk bevel, indien dat heeft
„geluid, zoals hij mededeelt, hij met reden kon aannemen. dat het
.niet gegeven zou zijn ten aanzien van zijn persoon, indien de
„opdrachtgever op de hoogte was geweest van de omstandigheden,
.waaronder hij eerst naar Amerongen en Leersum, daarna naar
„Remmerden was gekomen.

„Hij heeft nagelaten persoonlijk op de commandopost van de
„Divisie-Commandant de nodige uitleg te geven en inlichtingen te
„vragen, hetgeen hem mogelijk was, daar hij zich dichtbij die com-
„mandopost bevond en over een auto beschikte.

„Eveneens heeft hij nagelaten. terwijl hij beschikte over een auto,
„zich te begeven naar de langs een verharde weg in korte tijd te
„bereiken Jeugdherberg, waarheen hij wist, dat de Bataljonscorn-
„mandant zich had begeven en, nadat een sergeant hem had rncde-
„gedeeld, waar de inmiddels opgetreden Bataljonscommandant zich
„bevond (ongeveer), heeft hij zich wel in die richting begeven, doch
„zonder die sergeant als wegwijzer mede te nemen en zonder naar
„de Jeugdherberg te gaan.

„.Tenslotte is de Eerste-Luitenant T. op een door hem niet nader
„gecontroleerd bericht van een motorordonnans wederom met de
„autotrein teruggetrokken op Leersum en vervolgens in Westelijke
„richting.

„Tengevolge van deze handelingen is hij in het gevecht, waarin

„het Bataljon is gewikkeld geweest. afwezig geweest, en is hij vóór ..de capitulatie van Nederland niet meer bij zijn Bataljonsoommandant of Bataljon teruggekeerd";

Overwegende, dat ten processe aanwezig is een schrijven dd. 23 December 1947, Geheim Litt. X. 217, van de Minister van Oorlog, waarin de Krijgsraad te Velde, „Oost" te Arnhem, benoemd door de Chef van de Generale Staf, ingevolge dc artilrelen 7 en 9 van het Besluit van 23 Augustus 1944, Staatsblad E. 67, wordt aangewezen om van de zaak tegen beklaagde kennis te nemen;

Gelet op het eensluidend uittreksel uit het Stamboek van beklaagde, zakelijk onder meer inhoudende, dat beklaagde ten tijde als in de tenlastelegging vermeld als Eerste-Luitenant in werkelijke dienst was bij het 11e Regiment Infanterie;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij zich op 12 Mei 1940 met zijn Bataljons-Commandant, de Reserve-Majoor Van Dijk, Commandant 2-11 R.I., bevond bij de vacantie-kolonie op de Amerongse Berg; dat Majoor Van Dijk tussen 15.00 en 16.00 op die dag van Commandant 2e Divisie telefonisch bevel ontving om op te rukken naar „de Trekpot" bij Prattenburg, alwaar nadere bevelen zouden worden afgewacht; dat zijn B.C. in het café „de Trekpot". ten oosten van Prattenburg opdracht beeft gekregen om een stelling te bezetten in de omgeving van Achterberg; dat, toen de compagnieën van het Bataljon van „de Trekpot" naar de aangegeven stelling waren vertrokken en ook zijn B.C. wilde vertrekken naar de Jeugdherberg „Berg en Dal", hem, beklaagde, bleek dat de treinen, welke op zijn bevel van de Amerongse Berg naar „de Trekpot" moesten oprukken, op laatst genoemd punt nog niet waren aangekomen: dat de Majoor Van Dijk hem alstoen aldaar opdracht heeft gegeven om zich naar de treinen te begeven. deze tc verzamelen en aan te trekken; dat dit bevel gegeven werd na een opmerking zijnerzijds, dat de treinen nog niet waren aangekomen; dat zijn H.C. hem, beklaagde, nog heeft toegevoegd: „Als je de zaak „bij elkaar hebt, informeer dan waar wij zitten, want het zal wel ..weer veranderen";

dat hij vervolgens, na vertrek van zijn B.C., hij „de Trekpot" de gemotoriseerde goederentrein onder commando van sergeant Mastbergen heeft ontmoet en deze sergeant de weg heeft gewezen welke welke hij moest rijden om het Bataljon te bereiken; dat hij ongeveer 15 minuten later eveneens de trein met paardentractie bij „de Trek-„pot" heeft ontmoet, op welk moment ec'hter in de onmiddellijke omgeving artillerievuur viel, waardoor een grote verwarring ontstond, waarbij een ieder dekking zocht; 'dat de auto-trein even daarna bij „de Trekpot" is terug-gekeerd en dat hij, beklaagde. deze trein toen een eind verder achterwaarts gedirigeerd heeft; dat hij, toen het vuren minder werd, in zijn auto is gestapt en zo snel mogelijk in de richting Amerongen is gereden om de gemotoriseerde trein te zoeken, welke trein hij tegen het vallen van de avond vond; dat

hij toen met de auto-trein is gereden naar Amerongen en vervolgens naar Darthuizen, de vroegere commando-post van 2-11 R.I. even voorbij Leersum; dat hij in de hall van villa Darthuizen even op een stoel is gaan zitten om te rusten, daar hij doodop was, hoofdpijn had en zich ziek voelde;

dat torn de Luitenant Tackenberg Darthuizen is binnengekomen en deze, op zijn, beklaagdes, verzoek getelefoneerd heeft en hem, beklaagde, heeft overgebracht het bericht dat hij zich moest melden bij de commandopost van de 4e Divisie;

dat hij daarop met de auto-trein gereden is naar Remmerden, zijnde in de richting van de plaats waar zich 2-11 R.I. moest hevinden; dat hij te Remmerden de trein heeft opgesteld en is gaan zoeken naar de gevechtstrein, welke hij niet gevonden heeft; dat hij zich telefonisch in verbinding heeft gesteld met de commandoposten van de 2e en 4e Divisie. van welke laatste hij opdracht heeft gekregen zich te begeven naar de Plantage Willem III en aldaar le wachten op nadere bevelen;

dat een sergeant hem in de morgen van 13 Mei 1940 mededeelde, dat Kapitein Van de Venne, Bataljonscommandant was geworden, waarna hij zich per rijwiel op weg begeven heeft om zijn Bataljon te vinden. doch daarin niet, is geslaagd; dat hij toen niet bij de jeugdherberg .,Berg en Dal" is geweest: dat hij geweest is op de plaats, welke de sergeant hem op de kaart had aangeduid, doch dat hij niet meer weet waar dat was; dat hij vervolgens weer is teruggegaan naar Remmerden en dat hij op de terugweg veel troepen zag terugtrekken;

dat een motorordonnans hem, dicht bij de Plantage Willem III heeft medegedeeld, dat alles moest terugtrekken en dat hij op dit bericht zonder meer met de gemotoriseerdr trein is teruggetrokken naar Leersum, waar hij vernam dat alles terug moest trekken op de vesting Holland;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal van de Koninklijke Marechausee, 3e Divisie, District Arnhem, Detachement Krijgsraad Utrecht. opgemaakt door Hendrik Reinders, wachtmeester der Marechaussee, en gesloten te Utrecht op 9 September 1940. zakelijk inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

Jacob van *Dijk:*

dat hij tijdens de oorlog in Mei 1940 reserve-officier en commandant van 2-11 R.I. was en dat beklaagde zijn Luitenant-Adjudant was; dat hij beklaagde op 12 Mei 1940 om ± 18.00 uur geen opdracht heeft gegeven om bij „de Trekpot" te blijven teneinde de treinen in te wachten;

Col-nelis van Mastbergen:

dat hij in Mei 1940 als sergeant in werkelijke dienst was bij 2-11 R.I. cn bij dit Bataljon optrad als commandant van de gemotoriseerde trein; dat hij op een der oorlogsdagen, mogelijk 12 Mei 1940, met de trein moest optrekken naar „de Trekpot"; dat hij daar aangekomen, werd doorgezonden in de richting „Hôtel Berg en Bosch",

doch hier niet is aangekomen door hevig artillerievuur en is teruggekeerd naar „de Trekpot"; dat hij alstoen aldaar de Luitenant T. aantrof; dat het artillerievuur steeds werd verlegd cn hij daarom met de trein verder terug is gegaan in de richting Amerongen naar een punt een paar kilometer van „de Trekpot" verwijderd; dat hij de trein daar heeft opgesteld en dat toen beklaagde bij hem kwam en het daadwerkelijke commando over de auto-trein van hem, getuige, heeft overgenomen; dat beklaagde zelf een personenauto te zijner beschikking had en de trein in westelijke richting heeft geleid via Amerongen en Leersum, naar Darthuizen, het oude kwartier van 2-11 R.I.; dat zij vervolgens onder leiding van beklaagde weer terug zijn gereden in de richting van de stellingen en dat de trein toen te Remmerden in een laan geplaatst werd; dat beklaagde al die tijd onafgebroken bij de gemotoriseerde trein is gebleven en dat slechts door ordonnansen naar de gevechtstrein is gezocht; dat beklaagde gedurende de geheele verdere duur van de oorlog bij de auto-trein is gebleven en hij, beklaagde, het commando over deze trein van hem, getuige, heeft overgenomen, hoewel zulks geenszins noodzakelijk was; dat hij, getuige, zich voldoende!capabel achtte zelf leiding aan deze trein te geven;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn een tweetal verklaringen van de Reserve 1e Luitenant bij 2-11 R.I. H. J. Tackenberg, zakelijk onder meer inhoudende:

dat hij beklaagde op 12 Mei 1940, des avonds te omstreeks 23.30 slapende in een stoel heeft aangetroffen in de hall van villa Darthuizen: dat hij beklaagde heeft wakker gemaakt en dat beklaagde op hem, getuige, toen een zenuwachtige indruk maakte; dat hij van villa Darthuizen de commandopost van de Divisie heeft opgebeld, waarbij beklaagde hem behulpzaam was bij het codewoord; dat hij van de Divisie bericht ontving, dat beklaagde zich met de trein onmiddellijk diende te melden bij de C.P. van de Divisie te Remmerden; dat hij dit bericht aan beklaagde heeft doorgegeven en zelf daarop is vertrokken; dat hij beklaagde op 13 Mei te omstreeks 15.00 uur weer op Darthuizen heeft aangetroffen en later nog in Werkhoven, gereed om met de trein naar Utrecht te vertrekken;

Overwegende, dat voorts nog bij de stukken is gevoegd een afschrift van een verklaring van de dpl. sergeant F. Schoenmakers, welke onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij, als commandant van de gevechts- en keukentrein van 2-11 R.I., op 12 Mei 1940 te omstreeks 16.00 uur van beklaagde opdracht kreeg om met deze treinen te vertrekken naar café „.de Trekpot";

dat er, toen hij bij „de Trekpot" aankwam. artillerievuur viel en dat beklaagde hem de trein heeft doen opstellen in een laan in de nabijheid met de mededeling, dat hij aldaar moest wachten op nader bericht; dat hij beklaagde na 12 Mei 1940 omstreeks 18.00 uur echter niet meer gezien heeft; dat hij tot 13 Mei 1940 omstreeks 5.00 uur voortdurend met de trein op en neer is getrokken om zijn bataljon te vinden, doch dat hem, dit niet gelukt is; dat hij op dit tijdstip een

tweetal door beklaagde uitgezonden ordonnansen aantrof, die hem mededeelden, dat hij met de trein naar Remmerden moest gaan, hetgeen op dat ogenblik niet mogelijk was tengevolge van vermoeidheid van de paarden, die de hele nacht in touw waren geweest;

Overwegende, ten aanzien van het door beklaagde en zijn verdediger gevoerde verweer, dat de Krijgsraad zich met dit verweer niet kan verenigen en wel op de volgende gronden:

a. beklaagde en zijn verdediger voeren aan, dat Cdt. 2-11 R.I. beklaagde uitdrukkelijk opdracht heeft gegeven om de treinen in te wachten, aan te trekkeii en vervolgens te informeren waar zich het bataljon bevond;

De Krijgsraad is te dien aanzien van mening dat beklaagde, ook al zou hier een positieve opdracht zijn gegeven — hetgeen de Raad in twijfel wenst te trekken — als Luitenant-Adjudant toch moest begrijpen, dat deze opdracht nimmer inhield, dat hij zich aan het hoofd van de auto-trein moest stellen en daarmee moest terugrijden naar Darthuizen, een punt nb., dat hemelsbreed ongeveer 13 à 14 km. verwijderd was van de gevechtsopstelling van het bataljon, terwijl het beklaagde in zijn functie tevens duidelijk moest zijn, dat hij voor het uitvoeren van die opdracht niet gedurende de gehele nacht zijn bataljonscommandant alleen mocht laten; dit klemt naar het oordeel van de Krijgsraad des te meer, daar beklaagde, blijkens zijn eigen verklaring, vrijwel alles in het bataljon regelde ,.daar de commandant de meeste belangstelling had voor kaartspelen"; beklaagde moest begrijpen, dat hij ten deze had kunnen en moeten volstaan met het geven van orders aan de trein-commandanten, waarna hij zich onmiddellijk naar zijn B.C. had terug moeten begeven;

0. ten aanzien van de omstandigheid, dat beklaagde helemaal naar Darthuizen is teruggegaan wordt aangevoerd, dat dit zijn oorzaak vond in liet feit, dat beklaagde de auto-trein eerst bij Broekhuizen aantrof;

De Krijgsraad is van oordeel dat dit verweer geea steek houdt, daar getuige Mastbergen verklaart, dat hij beklaagde slechts 2 km. achter „de Trekpot" heeft opgewacht, terwijl beklaagde zelf verklaart, dat hij met de gemotoriseerde trein in Amerongen is aangekomen en vandaar door is gegaan via Leersum naar Darthuizen, waaruit blijkt, dat beklaagde de auto-trein tussen „de Trekpot" en Amerongen en niet te Broekhuizen, gelegen achter Leersum, heeft aangetroffen;

c. dat de verdediger aanvoert, dat het begrijpelijk en verantwoord was dat beklaagde op 12 Mei ± 18.00 uur de gevechtstrein in een laan nabij „de Trekpot" heeft doen opstellen, daar deze trein intact was;

dat de Krijgsraad dit opstellen op dit tijdstip wel een logische oplossing kan vinden, doch dat de Raad het hoogst onverantwoord acht, dat beklaagde naar deze gevechtstrein, buiten welke een bataljon in gevecht het niet kan stellen, na de commandant

van deze trein opdracht te hebben gegeven in bedoelde laan op nadere orders te wachten, de gehele nacht niet meer heeft omgekeken, hoewel beklaagde in het bezit was van een auto;

d. dat beklaagde zich voor zijn handelingen, nadat hij te Darthuizen was aangetroffen door getuige Tackenberg, beroept op het bevel van commandant 4e Divisie, dat hij te Remmerden moest blijven en hem dus niet verweten kan worden dat hij na zijn vertrek uit Darthuizen geen grondiger pogingen in het werk heeft gesteld om zijn B.C. te vinden;

dat de Krijgsraad te dezen aanzien van oordeel is, dat van beklaagde als beroeps-officier, toch meer inzicht mocht worden verwacht en hij toch moest begrijpen, dat de officier van de 4e Divisie, die dit bevel had gegeven, ware deze geheel op de hoogte geweest van de situatie, ongetwijfeld een andere opdracht had verstrekt: dat het de Krijgsraad bovendien onbegrijpelijk voorkomt, dat beklaagde niet persoonlijk naar de Cp. 3e Divisie is gegaan, hetgeen hij, daar deze commandant bij Remmerden was gelegen, toch zeer eenvoudig had kunnen doen; dat beklaagde dan ook geen steekhoudende argumenten voor zijn gedraging heeft naar voren gebracht;

Overwegende, dat van de zijde van de verdediging met nadruk naar voren is gebracht, dat van paniekstemming bij beklaagde geen sprake was en deze dus kennelijk na rijp beraad en in rustig overleg heeft gehandeld;

Overwegende, dat zulks de gedragingen van beklaagde nog in een ongunstiger licht stelt. daar hieruit blijkt, dat hij zich desbewust van het bataljon verwijderd heeft en verwijderd is gebleven;

Overwegende, dat dit te meer treft, daar beklaagde volgens zijn eigen voorstelling van zaken feitelijk de ziel was van het bataljon, doch dat hij zich, op het moment dat het bataljon gevechtsaanrakirig zal krijgen, in zijn functie van Luitenant-Adjudant zich de facto belast met een wachtmeestersfunctie, namelijk commandant van de bagagetrein, en zich in ieder geval de eerste uren niets van het bataljon noch van de gevechtstrein aantrekt en daarna slechts enige zwakke pogingen doet om het oontact te hernemen, zonder hierbij evenwel gebruik ie maken van de hem ter beschikking staande auto, hetgeen de serieusheid dezer pogingen te meer in twijfel doet trekken;;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geaoht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren even zovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van de Krijgsraad, dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde ... *(zie de niet-gecursiveerde gedeelten der tenlastelegging — Red. M.R.T.)*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „ALS MILITAIR ZICH IN TIJD VAN OORLOG OPZETTELIJK TER „SLUIK AAN HET GEVECHT ONTTREKKEN", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 86 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen

beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat belilaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid in artikel 14*a* van liet Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, ten aanzien van de nader te noemen door de Krijgsraad op te leggen straf, dat de Krijgsraad niet heeft willen overgaan tot het opleggen van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf,

1e. omdat het strafbare feit reeds aoht jaar geleden is gepleegd en beklaagde dus reeds 8 jaar in een zekere spanning heeft geleefd in afwachting van dit vonnis;

2e. omdat de oorlog in Mei 1940 te kort heeft geduurd om beklaagde de gelegenheid te geven om zich eventueel te rehabiliteren;

3e. omdat het de Krijgsraad bekend is, dat slechts enkele der z.g. zaken uit de Meidagen 1940 zullen worden vervolgd, en liet de Krijgsraad onbillijk voorkomt, dat terwijl vele strafwaardigen buiten vervolging blijven, beklaagde als één der weinige uitverkorenen een onvoorwaardeliike straf zou moeten ondergaan;

overwegende, tenslotte ten aanzien van de bijkomende straf van ontslag uit de dienst, dat de Krijgsraad deze straf heeft menen te moeten opleggen, daar iemand die zich schuldig heeft gemaakt aan liet misdrijf van artikel 86 Wetboek van Militair Strafrecht niet als officier kan worden gehandhaafd;

(Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van een jaar, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar en ontslag (onvoorwaardelijk) uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*).

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van **11** Mei 1048.

President: Mr **J.** W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal Vos, Schout-bij-Nacht Brouwer, Luit. Generaal Dijxhoorn en Kolonel de Ruyter van Steveninck.
Raadsman: Mr van Es, advocaat te 's-Gravenhage.

Werkingssfeer van het dienstbevel.

Het opzettelijk vluchten uit de cel, waarin een militair arrest ondergaat, levert niet op het opzettelijk nalaten te gehoorzamen aan

het bevel om voorlopig arrest te ondergaan (anders: het vonnis n quo van de Krijgsraad te Velde Oost van 14 Januari 1948 [1])).

(W.M.S.R. art. 114).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, echter met vernietiging ten aanzien van liet feit sub 3°, terzake van welk feit appellant behoort te worden vrijgesproken, de bevestiging ten aanzien van de sub 1°. en 2°. ten laste gelegde feiten, echter met aftrek van de tijd door beklaagde in voorlopig arrest doorgebracht vaa 16 October tot 2 December 1947;

Overwegende, dat het Hof zich met het beroepen vonnis niet kan verenigingen, zodat dit behoort te worden vernietigd;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der Wet op of omstreeks het begin „van de maand Juli 1947 te Naarden, althans in Nederland, met het „oogmerk van wederrechtelijke ioeëigening lieeft weggenomen twee „pistolen toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in ieder geval „aan een ander dan aan hem, beklaagde;

„2e. dat hij als soldaat, ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht. „althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 7 October „1947 te Ede, althans in Nederland. met het oogmerk van weder-„rechtelijke toeëigening heeft weggenomen twee pistolen, toebeho-„rende aan de Staat der Nederlanden, in ieder geval aan een ander „dan aan hem. beklaagde;

„3e. dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair in de zin der Wet, op of omstreeks 30 October „1947 te Deventer, althans in Nederland, heeft geweigerd, althans „opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het dienstbevel van „zijn commandant om voorlopig arrest te ondergaan, door op ge-„noemde datum uit zijn cel te vluchten";

Overwegende, dat uit een ambtelijke verklaring dd. 31 October 1947 afgegeven door de commandant van de Administratieve Afdeling van de 3e Artilleriebrigade blijkt, dat beklaagde ten tijde, in de telastelegging bedoeld. als militair in werkelijke dienst en mitsdien militair in de zin der Wet was;

Ten aanzien van het aan beklaagde sub 1°. en sub 2°. tenlastegelegde:

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende. dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „DIEFSTAL, MEERMALEN GEPLEEGD" voorzien

---

[1]) In dit vonnis komt terzake van het strafbaar verklaren van dit uitbreken als „opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog" geen bijzondere overweging voor, weshalve wij dit vonnis niet hebben afgedrukt. (Red. M.R.T.)

en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet bewezen is hetgeen aan beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk bewezen werd verklaard, zodat hij daarvan mitsdien moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde niet gebleken van enige omstandigheid, welke beklaagdes strafbaarheid zouden uitsluiten of opheffen;

Overtvegende, dat na te melden straf in overeenstemming is met de ernst van de gepleegde feiten, de omstadigheden, waaronder deze werden begaan, alsmede de persoon van de beklaagde;

Ten aanzien van het aan beklaagde sub 3°. ten laste gelegde:

Overwegende, dat de sub 3°. aan beklaagde verweten gedragingen niet opleveren het misdrijf, genoemd in artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht en evenmin elders strafbaar zijn gesteld, zodat beklaagde mitsdien van het hem tenlastegelegde moet worden vrijgesproken; enz.

NASCHRIFT.

*Men zie in verbond met bovenstaande sententie het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van **29** Juni **1949** (M.R.T. XLII, blz. 643 v.) en mijn daarbij gestelde naschrift, en in verband daarmede de opmerkingen van* Mr KOOPERBERG *in M.R.T. XLIII, blz. **107** v. Bovenstaande sententie was mij, toen* Mr KOOPERBERG *tegen mijn standpunt, neergelegd in genoemd naschrift, te velde trok, nog niet bekend. Men xie in verband met deze sententie ook het vonnis van de Krijgsraad te Pelde (K.L.) te Batavia van **19** Mei **1949**, M.R.T. XLIII, blz. **73** v. en mijn daarbij gestelde naschrift.* W. H. P.

Krijgsraad te Velde (Kon. Landmacht) te Batavia.

Vonnis van 20 *October 1948.*

President: Majoor Mr *T. J. Kramer.*

Leden: Lt. Kolonel A. Hermans *en* Majoor *K. F. Kamphout.*
Raadsman 2e Lt. J. v. d. Eijkel.

Werkingssfeer van het dienstbevel.

*Het bevel om in de toekomst een bepaald dienstvoorschrift niet te overtreden (aan beklaagde was bevel gegeven om zich in het vervolg tijdig terug te melden bij zijn onderdeel) kan niet worden beschouwd als een dienstbevel in de zin van art. **114** W.M.S.R.*

De Krijgsraad, art. **58** *W.K. aanhalende, is van oordeel dal beklaagde, in verband met het door hem reeds ondergane voorlopige arrest, terxake van het bewezen verklaarde krijgstuchtelijke vergrijp niet behoeft te worden gestraft.*

De Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht, zitting houdende te Batavia,

in de zaak van de auditeur-militair bij die Krijgsraad, tegen X., soldaat bij de A.A.T., beklaagde,

Gezien:..enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als soldaat, althans als militair in werkelijke dienst in-
,,gedeeld bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 5 Juli 1948,
,,derhalve in tijd van oorlog, te Batavia, althans op Java, heeft ge-
,,weigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan
,,het dienstbevel, hem op 9 Juni 1948 gegeven door de cominandant
,,van zijn onderdeel, de ....Cie Aan- en Afvoertroepen, welk bevel
,,onder meer inhield, dat hij, beklaagde zich voortaan tijdig diende
,,terug te melden bij zijn onderdeel, immers was hij, hoewel die avond
,,het avondappel werd afgenomen om 23.00 uur, daarbij niet aan-
,,wezig en heeft hij zich eerst te 00.05 uur teruggemeld bij zijn
,,bovengenoemd onderdeel;

,,althans zo op het voorgaande geen veroordeling kon of mocht
,,volgen:

,,dat hij alstoen aldaar in voormelde qualiteit hoogst onachtzaam,
,,roekeloos en onvoorzichtig op bovenomschreven wijze niet heeft ge-
,,hoorzaamd aan bovenomschreven dienstbevei, waarbij als verweer
,aanvoerende niet voldoende op de tijd te hebben gelet";

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 9 Juni 1948. toen hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de ....Cie A.A.T., gelegerd te Batavia, van zijn compagniescommandant het bevel kreeg om in het vervolg het kampement niet meer ongeoorloofd te verlaten en 's avonds voortaan tijdig vóór het avondappèl in het kampement binnen te zijn; dat hij door de week 's avonds om 23.00 uur binnen moest zijn; dat hij op 5 Juli 1948 in plaats van om 23.00 uur in het kampement binnen te zijn, eerst om 00.05 uur is teruggekeerd;

overwegende, dat blijkens een zich onder de processtukken bevindende verklaring gedagtekend ,,Batavia 10 Juli 1948" van de commandant van de ....Cie A.A.T. de Majoor W., hij op 9 Juni 1948 beklaagde heeft aangezegd dat hij voortaan tijdig op de appèls aanwezig moest zijn en eventueel licht arrest op de voorgeschreven wijze moest ondergaan, waarbij hij beklaagde tevens mededeelde dat hij deze aanzegging moest beschouwen als een dienstbevel en dat hij zich bij niet opvolgen daarvan schuldig maakte aan opzettelijke ongehoorzaamheid waarvoor strenge straffen door de krijgsraad kunnen worden opgelegd; dat het avondappel bij zijn Cie wordt gehouden om 23.00 uur, behoudens op Zaterdagen en Zondagen, waarop het appèl om 24.00 wordt gehouden;

Overwegende, dat blijkens het zich bij de processtukken bevindende

afschrift wachtrapport van 5 op 6 Juli 1948, beklaagde op 5 Juli niet aanwezig was bij het avondappel en zich op 6 Juli 1948 te 00.05 uur bij de wacht heeft gemeld;

Overwegende dat 5 Juli 1948 op een Maandag viel;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de verklaring van beklaagde en voormeld wachtrapport als bewezen aanneemt, dat belrlaagde op 5 Juli 1948 niet bij het avondappèl van zijn onderdeel aanwezig is geweest en zich op dat tijdstip buiten de kazerne (kampement) bevond; dat dit oplevert overtreding van het dienstvoorschrift vervat in artikel 29 sub 1 van het voorlopig reglement op de inwendige dienst der Koninklijke Landmacht, deel B;

overwegende, dat door de commandant van de ....Cie A.A.T., blijkens zijn voormelde verklaring, aan beklaagde gedane aanzegging neerkomt op een tot beklaagde in het bijzonder gericht bevel zich in de toekomst te onthouden van overtreding van bovenvermeld artikel;

Overwegende dat een dienstvoorschrift algemeen voor ieder militair bij voortduring geldende regels geeft; dat het opzettelijk nalaten, dan wel eigendunkelyli overschrijden van een dienstvoorschrift strafbaar is gesteld bij artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat, daargelaten de vraag of aan het overtreden van een dienstvoorschrift, hetwelk in het algemeen strafbaar is gesteld, voor één bepaalde militair door een voorafgaand dienstbcvel, inhoudende een verbod tot overtreding van dat dienstvoorschrift het gevolg kan worden verbonden dat op hem de zoveel zwaardere sanctie van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan worden toegepast, naar 's Raads mening zulks dan in ieder geval toch slechts voor één of enige bepaaldelijk aangeduide gelegenheid of gelegenheden mogelijk zou zijn;

Overwegende, immers, dat opzettelijke ongehoorzaamheid aan een dienstbevel blijkens de plaatsing van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht in titel IV van het tweede boek van dat wetboek moet worden beschouwd als een misdrijf tegen de ondergeschiktheid; dat het karakter van een vergrijp tegen de ondergeschiktheid echter naar 's Krijgsraads oordeel verloren gaat, indien een voor onbepaalde tijd gegeven bevel om zich aan een bepaald dienstvoorschrift te houden, na gedurende bijna een maand te zijn opgevolgd, eenmaal wordt overtreden;

Overwegende, dat het in casu door de commandant voor onbepaalde tijd gegeven bevel om in de toekomst een bepaald dienstvoorschrift niet te overtreden naar 's Raads oordeel niet kan worden beschouwd als een dienstbevel in de zin van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde van 6 Juli 1948 tot 28 Augustus 1948

voorlopig arrest in de vorm van streng arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad in verband mrt het door beklaagde ondergane voorarrest het niet nodig oordeelt dat hij tcrzake van het bewezen verklaarde krijgstuchtelijke vergrijp nog krijgstuchtelijk wordt gestraft;

Gezien artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt en artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht;

Recht doende:

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

FIAT EXECUTIE:

Batavia, d.d. 18 Februari 1949.

De legercommandant,
tevens commanderend generaal,
de luitenant-generaal,
S. H. SPOOR.

NASCHRIFT.

Ook ten aanzien van de door dit vonnis aangegeven begrenzing van de omvang van de werking van het dienstbevel worde verwezen naar mijn naschrift bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 29 Juni 1949 (M.R.T. XLII, blz. 643 v.). Ik wil hier thans slechts de aandacht vragen voor de merkwaardige toepassing van artikel 58 W.K.

De Krijgsraad overweegt eerst dat het ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewexen is en beklaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken. Klaarblijkelijk is er echter van dat (niet-bewezen verklaarde) tenlasfegelegde nog wel een (bewezen verklaard) gedeelte overgebleven, hetwelk dan volgens des Krijgsraads oordeel een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert.

De Krijgsraad begeeft xich hierbij op een terrein, hetwelk hij niet betreden mag, namelijk niet alleen de beslissing over maar ook de waardering van een alleen staarzd, niet met een bewezen verklaard strafbaar feit verband houdend, eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp. Hierdoor wordt tevens een motie van wantrouwen gericht aan de tot straffen bevoegde commanderende-officier van beklaagde: de Krijgsraad oordeelt dat beklaagde, in verband met het terzake reeds ondergane vóórarrest, niet meer krijgstuchtelijk behoeft te worden gestraft. Daarbij wordt artikel 58 W.K. uitdrukkelijk als toegepast aangehaald [1]*.*

Dit betreden van het terrein van de tuchtrechter werd reeds door het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlands Indië in zijn sententie

---

1) Zie ook mijn naschrift onder H.M.G. 19 Augustus 1947, M.R.T. XLI, **blz.** 90 **v.**

van 18 Maart 1938 uitdrukkelijk verboden [2]*). Artikel 58 W.K., aldus het Hof, legt de rechter, beslissende dat de aaak buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan, de uitdrukkelijke verplichting op om de zaak onder mededeling van alle stukken, ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier te verwijzen. Hiermede wordt uitgedrukt het beginsel dat de disciplinaire macht van die bevelhebbende onaangetast moet blijven. Het stond de Zeekrijgsraad derhalve niet vrij om vooruit te lopen op de veronderstelde zienswijze van die officier en hem tevens de beoordeling van de mérites van de zaak te onthouden.*

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van **23** Juni 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen.

Leden: Luitenant-Kolonel M. A. Smeenk en Kapitein Mr G. J. E. Poerink.

Afwezigheid van alle schuld.

Beklaagde, leerling-chauffeur, rijdt bij het nemen van een bocht met de kap van de door hem bestuurde vrachtauto tegen de dakgoot van een huis. Vrijspraak, omdat beklaagde geen enkel verwijt gemaakt kan worden, nu gebleken is dat de bocht zó moeilijk te nemen was, dat zelfs de instructeur haar tenauwernood zonder schade te verooraaken zou hebben kunnen nemen.

(W.V.R. art. *2).*

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. v. d. O., geboren te Zwolle, 26 December 1927, dpl. soldaat bij de C. Compagnie van het 1e Bataljon Regiment Aan- en Afvoertroepen, gelegerd in de Generaal de Bonskazerne te Grave; thans te Soesterberg, Dumoulinkazerne, beklaagde;

Gezien: . . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

,,dat hij op *of omstreeks* 15 Februari te Eindhoven op de voor ,,het algemeen verkeer openstaande rijweg, de Snelliusstraat hoek ,,Snelliushof voortrijdend met een door hem bestuurd vierwielig ,,motorrijtuig, de hoek Snelliusstraat-Snelliushof *zo kort heeft ge- ,,nomen, althans* niet voldoende ruim (heeft genomen), tengevolge

---

[2]) Zie M.R.T. XXXIV, blz. 114 v.
Het Hof had echter tevoren (Sententie van 11 Januari 1935, M.R.T. XXXI, blz. 162 v.) zelf het voorbeeld gegeven, door in een overeenkomstig geval te verstaan ,,dat krijgstuchtelijke afdoening van de, krijgstuchtelijke ,,vergrijpen opleverende, feiten bereids heeft plaats gehad".

*) Het gecursiveerde werd niet bewezen verklaard. (Red. M.R.T.)

„waarvan hij met de kap van het door hem bestuurde motorrijtuig „tegen de dakgoot van perceel 16, gelegen op de door genoemde „straten gevormde hoek, is aangereden, waardoor die dakgoot, toe- „behorende aan de gemeente Eindhoven, *althans aan een ander dan „aan hem, beklaagde,* werd beschadigd en het dekzeil van het „motorrijtuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, *althans „aan een ander dan aan hem, beklaagde,* eveneens scheurde en be- „schadigd werd";

Overwegende:. . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde, ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 15 Februari 1950, toen hij als dpl. soldaat in werkelijke dienst was, ingedeeld bij de A. Compagnie van 1-R.A.A.T. gelegerd te Grave, met een door hem bestuurd vierwielig motorrijtuig (drietonner, Ford), reed te Eindhoven in de Snelliusstraat in de richting van de Snelliushof; dat naast hem de soldaat Zwegers zat, welke hem opdracht gaf een bocht naar rechts te maken; dat hij, toen hij deze bocht half had gemaakt, een gekraak hoorde, waarop hij onmiddellijk zijn motorrijtuig tot stilstand heeft gebracht; dat hij, nadat hij was uitgestapt, zag, dat hij met de kap van het door hem bestuurde motorrijtuig tegen de dakgoot van het perceel Snelliusstraat 16, welk perceel is gelegen op de door bovengenoemde wegen gevormde hoek, aanstond; dat van genoemde dakgoot. welke hem niet in eigendom toebehoorde, tengevolge van de aanrijding een plank was afgebroken van ongeveer $1\frac{1}{2}$ meter lengte; dat tevens het dekzeil van het door hem bestuurde motorrijtuig, welk motorrijtuig toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, beschadigd was, n.l. op 2 plaatsen gescheurd;

Overwegende, dat Petrus Johannes Zwegers, oud 21 jaar, wonende te Breda, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en niet ede bevestigd:

dat hij op 15 Februari 1950, toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was, beklaagde les gaf in autorijden; dat zij op een gegeven ogenblik in de Snelliusstraat, richting Snelliushof te Eindhoven, reden; dat hij alstoen aldaar aan beklaagde opdracht gaf om een bocht naar rechts. en wel op de hoek van de Snelliusstraat en het Snelliushof, te maken; dat hij, toen beklaagde de bocht half door was, een gekraak hoorde; dat beklaagde zijn voertuig direct tot stilstand bracht; dat zij gingen kijken en zagen dat de kap van hun voertuig tegen de dakgoot van het aldaar gelegen perceel, Snelliushof 16, was aangekomen, tengevolge waarvan een plank van genoemde dakgoot was afgebroken en het dekzeil van het voertuig was gescheurd op twee plaatsen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „ENIGE BEPALINGEN VAN DE WEGENVERKEERCREGELING „OVERTREDEN", voorzien en strafbaar gesteld bij resp. artt. 2 en 42 van de Wegenverkeersregeling;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen

beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat uit de ten processe gedane opgave van beklaagde, de ten overstaan van de Officier-Commissaris afgelegde en met ede bevestigde verklaring van de getuige P. J. Zwegers, oud 21 jaar, machine-bankwerker, wonende te Breda en de zich bij de processtukken bevindende verklaring van de Commandant van de A. Compagnie, 1e Bataljon A.A.T., de Kapitein W. H. Verbeek, is komen vast te staan:

dat beklaagde ten tijde en ter plaatse in de telastelegging genoemd, reed als leerling-chauffeur; dat hij alstoen slechts 24 uur auto-rijles had ontvangen; dat naast hem de instructeur, de soldaat Zwcgers, zat; dat hij de onderhavige bocht in opdracht van voornoemde Zwegers heeft gemaakt; dat de bedoelde bocht zeer moeilijk was te nemen en dat zelfs de voornoemde instructeur een soortgelijke bocht ternauwernood zelf, zonder schade te veroorzaken, met het onde havige motorrijtuig, kon maken; dat, gezien deze omstandigheden, beklaagde geen enkel verwijt kan worden gemaakt voor de wijze waarop hij in het onderhavige geval heeft gereden. zodat beklaagde. wegens afwezigheid van alle schuld. dient te worden vrijgesproken *);

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Verklaart beklaagde deswege niet strafbaar;

Spreekt hem vrij;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Beschikking van de Commandant Zeemacht Nederland van 3 Mei 1950.

Beklag over een opgelegde krijgstuchtelijke straf (berisping) door een korporaal-schrijver wegens het niet-uifoefenen van toezicht tijdens overwerk.

Nu bij onderzoek gebleken is, dat klager ten tijde als in de strafomschrijving bedoeld niet verplicht was tot het uitoefenen van toezicht, is hij ten onrechte gestraft. Vernietiging van straf en strafreden.

---

*) De vraag doet zich voor, of ten deze niet de verkeerde persoon is vervolgd. Indien met gebruikmaking van artikel 1, 4° M.R.W. de toezichthouder als bestuurder zou zijn aangemerkt en terzake zou zijn vervolgd, zou toch wel een strafbare mate van schuld aanwezig geacht worden, in die zin, dat de toezichthouder een nog onervaren leerling een manoeuvre opdraagt, zó moeilijk, dat hijzelf haar tenauwernood zonder schade te veroorzaken zou hebben kunnen uitvoeren, (Red, M.R.T.)

(W.K. art. 66).

DE SCHOUT BIJ NACHT, COMMANDANT ZEEMACHT NEDERLAND.

Gezien het beklag van de korporaal-schrijver P. J. S. van 2 Februari 1950, houdende. dat hij zich wenst te beklagen over de straf en de omschrijving van de strafreden van de hem op 27 Januari 1950 door de Commandant van Hr. Ms. Wachtschip ,.Neptunus". de Kapitein-Luitenant ter Zee C. J. Wingender opgelegde krijgstuchtelijke straf van .,berisping (z.g.g.i.a.g.)" wegens .,zijn taak als ,gezagsdrager verkeerd opgevat door geen toezicht uit te oefenen .,bij overwerk, wetende, dat de onderofficier, met wie hij over deze ..taak rouleert, niet aanwezig was";

Gehoord de gestrafte en de strafoplegger;

Gezien de verhoren en verdere informatiën ten deze genomen;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij werkzaam is op kamer 5a van de afdeling archief van het Commandement der Zeemacht Nederland; dat op Donderdag 26 Januari 1950 de schrijvers van divisie C van 6 tot 8 uur 's avonds moesten overwerken: dat hij toen niet aanwezig was: dat hij de volgende morgen werd gerapporteerd door de Majoor der Mariniers G. H. van der Spek, omdat deze de avond te voren vuil had aangetroffen op de vloer van kamer 5a, terwijl een der ramen had opengestaan; dat hij z.i. hiervoor niet verantwoordelijk kan worden gesteld, omdat hij niet is ingedeeld in een divisie en de Officier-marva der 2e klasse G. Cortenraad hem heeft gezegd. dat hij niet iedere avond aanwezig behoeft te zijn; dat hij niet rouleert met een onderofficier, hetgeen blijkt uit het wachtbriefje;

Overwegende dat de Officier-marva der 2e klasse G. Cortenraad heeft verklaard:

dat een wachtregeling is opgesteld voor het overwerk van de schrijvers op het Commandement der Zeemacht Nederland; dat alleen klager is belast met het algemeen toezicht; dat zij klager heeft gezegd, dat hij niet iedere avond aanwezig behoefde te zijn. aangezien zij zelf meerdere malen per week tussen 6 en 8 uur 's avonds op het Commandement aanwezig is; dat zij wist. dat klager 26 Januari 1950 's avonds niet aanwezig was en een contrôle heeft gehouden in de kamers, waar werd overgewerkt;

Overwegende dat de Majoor der Mariniers G. H. van der Spek heeft verklaard:

dat hij op 26 Januari 1950 te omstreeks 20.30 uur bij het maken van een ronde over de bureaux van het Commandement der Zeemacht Nederland constateerde. dat kamer 5a in een zeer wanordelijke toestand was achtergelaten; dat hij de volgende morgen rapport heeft opgemaakt tegen klager, die belast was met het toezicht; dat hem niets bekend is van een onderofficier. die met klager zou rouleren;

Overwcgcnde dat uit het vorenstaande is komen vast te staan:

dat klager op 26 Januari 1950 geen toezicht heeft uitgeoefend

bij het overwerk; dat hij hiertoe echter niet verplicht was, gezien de door de Officier-marva der 2e klasse G. Cortenraad getroffen regeling;

Overwegende dat hieruit volgt. dat deze gedraging geen krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, terwijl ook verder niet is gebleken. dat klager een krijgstuchtelijk vergrijp heeft gepleegd:

Overwegende derhalve dat klager ten onrechte is gecorrigeerd;

Gelet op de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht, beschikkende op het beklag,

Verklaart dit gegrond;

Doet te niet de straf en de omschrijving der strafreden met last. dat de vermelding ervan in het strafregister en in het conduiteboekje van de gestrafte zal worden doorgehaald; enz.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 31 Mei 1950.

President Lt. Kolonel Mr Dr J. P. van Erk.

Leden: Lt. Kolonel W. Ch. Lapré en le Lt. D. ter Veen.

Auditeur-Militair: Majoor Mr W. J. Smits.

Wederrechtelijke inlevering.

Beklaagde vermiste, bij het met groot-verlof gaan, een militaire overjas en nam een aan een kameraad van Rijkswege in bruikleen verstrekte jas weg, welke hij inleverde als ware het de aan hemzelf in bruikleen verstrekte jas.

Het u-egnemen van de jas gequalifieeerd als diefstal; het inleveren ervan als oplichting, en terzake van beide feiten straf opgelegd met toepassing van artikel 57 Wb. v. Str.

(Wb. v. Str. artt. 57, 310 en 326).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair hij die Krijgsraad, eiser, tegen H. d. G., geboren 15 Juli 1928, huzaar,

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, militair zijnde, op of omstreeks 9 Maart 1950 te 's-Gra-
,,venhage:

,,A. met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft ,,weggenomen een militaire overjas, toebehorende aan de Staat der ,,Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en ,,in gebruik bij de soldaat A. Westerink;

,,B. met het oogmerk om zichzelf wederrechtelijk te bevoordelen ,,door bij zijn vertrek met verlof, in afwachting van ontslag, bij de

,,dienstdoend fourier van het Korps Commando Adjudant-Generaal ,,J. Pronk, in plaats van de hem van rijkswege in bruikleen ver-,,strekte militaire overjas, welke hij was kwijt geraakt, een even ,,tevoren door hem van een der kamers wederrechtelijk weggenomen ,,overjas tegelijk met andere kleding en uitrusting, in te leveren als ,,ware dit de aan hem in bruikleen verstrekte, genoemde Pronk heeft ..bewogen de op hem, beklaagde, rustende verplichting tot teruggave ,,van de hem uitgereikte overjas als gekweten te beschouwen";

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsiniddel slechts gebezigd t.a.v. het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat de feiten zijn gepleegd op 9 Maart *1950* en wat het sub A telastegelegde betreft, dat de militaire overjas toebehoorde aan de Staat der Nederlanden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *,,diefstal",*
2. *,.oplichting".*

voorzien en strafbaar gesteld bij 1. art. 310 W. v. Str., 2. art. 326 W. v. Str.;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid in art. *14a* van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen 2, 13. 15. 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10 14*a*, 14b en 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[volgt: veroordeling van beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden, voorsvaardelijk. met een proeftijd van één jaar — *Red.].*

Beschikking van de Commandant van de Nederlandse Rayons in Indonesië van 19 October 1950.

Beklag van een res. le luitenant, tijdelijk kapitein, dat hij ten onrechte zou zijn teruggesteld tot zijn effectieve rang door zijn ontheffing uit de door hem beklede functie; ten onrechte, daar klager door die ontheffing van rechtswege in zijn effectieve rang terugkeert. Dit laat echter onverlet de rechtskracht van het K.B.

zijner tijdelijke bevordering, hetwelk die tijdelijke bevordering niet verbond aan een speciale, met name genoemde, functie, maar aan het vervullen van een functie, welke door een kapitein kan worden waargenomen. Klager is dan ook vanaf de datum van zijn aanwijzing tot commandant van de 2e Cie Subs. Bat. te Djakarta van rechtswege wederom tijdelijk kapitein.

DE GENERAAL MAJOOR J. A. SCHEFFELAAR, COMMANDANT VAN DE NEDERLANDSE RAYONS IN INDONESIË,

Gelezen het beklag van de res. eerste luitenant der Infanterie v. B., ter zake ener vermeende krenkende of onbillijke behandeling;

Gezien de processen verbaal van verhoor door de Res. Majoor van de Mil. Juridische Dienst Mr E. de Vlugt van klager dd. 28 September 1950 en van de Kolonel M.H.P.J. Paulissen, toenrnalig Troepen-Onder-commandant Oost Java, dd. 3 October 1950;

Gelet op artikel 9 van het Reglement op de Krijgstucht;

Overwegende dat klager zich bij bezwaarschrift dd. 23 Augustus 1950 heeft beklaagd terzake ener vermeende krenkende of onbillijke behandeling vermits:

a. hij krijgstuchtelijk zou zijn gestraft door de Nederlandse Troepen Ondercommandant Oost Java, betwistende hij de hevoegheid van deze gezaghebbende oin hem krijgstuchtelijk te straffen;

b. hij op onjuiste grond zou zijn ontheven uit zijn functie van commandant van het doorgangskamp te Surabaya;

c. hij ten onrechte als gevolg der sub *b.* bedoelde ontheffing uit zijn functie is teruggesteld van zijn tijdelijke rang van reserve-kapitein tot zijn effectieve rang van reserve-eerste-luitenant;

d. hij ten onrechte op grond van een hem op 21 Juni 1930 opgelegde krijgstuchtelijke straf ongeschikt is verklaard om in de Nederlandse Militaire Missie te dienen;

Overwegende dienaangaande:

ad a: dat klager bij zijn verhoor zijn betwisting van de bevoegdheid van de toenmalige Nederlandse Troepen Ondercommandant Oost Java om hem krijgstuchtelijk te straffen heeft teruggenomen, zodat deze klacht van klager geen nadere overweging behoeft:

ad b: dat klager vermeent uit zijn functie van commandant van het doorgangskamp te Suiabaya te zijn ontzet op grond van een hem dd. 21 Juni 1950 opgelegde krijgstuchtelijke straf, zodat nu deze straf bij beschikking van de Cdt.-N.R.I. dd. 5 September 1950 is te niet gedaan, de billijkheid vordert, dat hij in zijn commando wordt hersteld c.q. dat hem een andere functie wordt aangewezen. welke volgens de organisatie door een kapitein moet of kan worden vervuld;

dat de Kolonel M. H. P. J. Paulissen heeft betwist, dat de ontheffing van klager uit zijn functie een rechtstreeks verband zou houden met de aan klager opgelegde straf;

dat het geen zin heeft op dit bezwaar van klager — daargelaten

de juistheid daarvan — thans nog nader in te gaan, vermits klager inmiddels is belast met de functie van Cdt. van de 2e Compagnie van het Subsistenten-Bataljon te Djakarta, welke functie er ene is, die volgens de organisatie door een kapitein moet of kan worden vervuld, zodat klagers verzoek om in een kapiteinsfunctie te worden hersteld als niet meer ter zake dienende moet worden beschouwd;

ad c: dat klager stelt, dat de ontheffing uit zijn kapiteinsfunctie voor hem ten onrechte het automatische verlies van zijn kapiteinsrang heeft medegebracht, omdat klager zich blijkens zijn verbandacte, als *zodanig,* hetgeen volgens klager wil zeggen *als reserve-kapitein,* zou hebben verbonden, zodat hij meent aanspraak te hebben op de rarig van reserve-kapitein gedurende de gehele termijn, waarin hij krachtens zijn verbandacte in actieve dienst is;

dat deze mening van klager als onjuist moet worden verworpen;

dat toch klager zich bij zijn verbandacte heeft verbonden om als *tijdelijk* reserve-kapitein ter beschikking van Z.Exc. de Minister van van Oorlog te blijven;

dat klager bij K.B. 36 dd. 22 April 1948 tot tijdelijk reserve-kapitein is bevorderd, zulks voor de tijd, dat hij in Indonesië een functie vervult, welke volgens de O.O.T. door een kapitein moet of kan worden waargenomen;

dat derhalve de vraag of klager aanspraak kan maken op de rang van reserve-kapitein afhankelijk is van de feitelijke omstandigheid of klager in Indonesië een functie vervult welke volgens de O.O.T. door een kapitein moet of kan worden waargenomen, zonder dat klager nochtans enig recht op het waarnemen ener zodanige functie kan doen gelden;

dat dan ook bij beschikking van de Minister van Oorlog dd. 10 Augustus 1950 ten rechte is vastgesteld, dat klager m.i.v. 27 Juni 1950 — de datum, waarop hij uit zijn kapiteinsfunctie werd ontheven — van rechtswege is teruggekeerd tot zijn definitieve rang van reserve-eerste-luitenant;

dat deze ministeriële vaststelling evenwel onverlet laat de rechtskracht van het bepaalde bij het K.B., houdende de bevordering van klager tot tijdelijk reserve-kapitein, zodat klager geacht moet worden met ingang van 16 October 1950 — de datum waarop hij is aangewezen voor de kapiteins-functie van Cdt. 2e Cie. van het Subsistenten-Bat. te Djakarta — van rechtswege opnieuw de rang van tijdelijk reserve-kapitein te bekleden;

dat slechts bij deze opvatting wordt voldaan aan de voorwaarden van klager's tijdelijke bevordering en uitzending naar Indonesië, zodat de klacht van klager als hiermede strijdig moet worden aangemerkt;

ad *d:* dat uit ingewonnen informatie is gebleken, dat klager niet bij de Voorlopige Nederlandse Militaire Missie in Indonesië is ingedeeld, omdat daar voor hem geen geschikte functie beschikbaar was, een omstandigheid derhalve, welke in geen verband staat tot de door klager bedoelde krijgstuchtelijke straf;

Overwegende derhalve, dat de door klager gestelde feiten en omstandigheden geen gegronde redenen opleveren om aan te nemen, dat klager een krenkende of onbillijke behandeling van zijn meerdere zou hebben ondervonden;

Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond.

Djakarta, 19 October 1950.

De Commandant van de
Nederlandse Rayons in Indonesië,
De Generaal Majoor,
J. A. SCHEFFELAAR.

NASCHRIFT.

Bij K.B. van 11 April 1942 n° 1 (L.O. 1942 n° 9, Min. Besch. van 23 April 1942, 1e Afdeling, n° 22) is de tijdelijke bevordering en benoeming van officieren en reserve-officieren geregeld, wanneer zij in tijden van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden geplaatst zijn in een functie, welke naar de mening van de Kroon het bekleden van een bepaalde rang noodxakelijlc doet zijn (art. 1).

De tijdelijke bevordering geschiedt bij K.B. met uitdrukkelijke vermelding van de functie, welker bekleding tot bevordering aanleiding heeft gegeven (art. 2).

Door ontheffing uit dexe functie worden de tijdelijk beuorderde officieren in hun vorige rang teruggebracht op de datum van ingang van de ontheffing (art. **3).**

Bij ontheffing wordt meestal bij Ministeriële beschikking aan de belanghebbende medegedeeld, dat hij weer is teruggekeerd tot de rang van .... [1]).

Dit is evenwel niet noodzakelijk nu in het concrete bevorderingsbesluit de tijdsduur van de tijdelijke bevordering uitdrukkelijk is vermeld.

In bovenstaande klachtbeschikking wordt o.m. onder c. vastgesteld, dat een als zodanig tijdelijk benoemd reserve-kapitein, die tengeaolge van het verlies van zijn kapiteins-functie is teruggekeerd in zijn effectieve rang van reserve-eerste-luitenant, van rechtswege in xijn rang van tijdelijk reserve-kapitein is hersteld op het ogenblik, dat hij in Indonesië opnieuw met een kapiteins-functie is belast.

Dat is dus anders dan hierboven is beschreven, namelijk dat voor een dergelijk herstel in een tijdelijk hoogere rang een nieuw K.B. vereist zou zijn. De oorxaalr daarvan ligt o.i. in de redactie van het K.B., hetwelk blijkens de klachtbeschikking onder c. onder meer inhoudt de zinsnede: „dat klager hij K.B. 36 dd. 22 April 1948 tot „tijdelijk kapitein is bevorderd, zulks voor de tijd, dat hij in Indonesië „een functie vervult, welke volgens de O.O.T. door een kapitein moet

[1]) De Militaire Spectator, jaargang 1946, blz. 443-446 „De tijdelijke „rangen" door **J. H. Woeffering,** Majoor der Infanterie.

„of kan worden vervuld." Hierin is niet uitdrukkelijk de functie vermeld, welke tot de bevordering aanleiding heeft gegeven, gelijk artikel 2 hiervoren aangehaald voorschrijft, doch daarin is algemeen vermeld, dat klager tijdelijk kapitein zal zijn wanneer en zolang hij een kapiteins-functie vervult; daardoor is, mede gelet op de verbandakte, het K.B. 36 dd. 22 April 1948 bij ontheffing uit een concrete kapiteins-functie niet geëxpireerd [2]).

Ook om deze reden komt het ons voor, dat de klachtbeschikking juist is genomen, ook al is deze opvatting mogelijk een andere dan die welke het Ministerie van Oorlog hier te lande huldigt en al is het misschien onbevredigend, dat een plaatsing voor een bepaalde functie van rechtswege een rangsverhoging met zich brengt.

S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Ambtenarengerecht te 's Gravenhage

rechtsprekende in militaire ambteilarenzaken.

Uitspraak van 26 Mei 1950.

Voorzitter: Mr S. Wierda.

Leden: Mr J .H. Scholten en Mr J. J. Boasson.
Militaire leden: D. A. van Hilten en J. M. A. Goedewaagen.
Raadsman: Mr P. Kapteyn, advocaat te Zwolle.

Vordering tot uitbetaling van salaris van een reserve-officier die zich in de bezettingstijd aan de maatregelen van de vijand heeft onttrokken en van oordeel is, gedurende die tijd „in werkelijke „dienst" te zijn geweest.

Klager tracht de termijn, bedoeld in het 2e lid van artikel 60 4.W .(de „redelijke tijd", waarbinnen de overheid geacht wordt geweigerd te hebben een besluit te nemen of een handeling te verrichten) te fixeren door aan de Minister mede te delen, binnen een maand een positieve regeling der kwestie tegemoet te zien. Het ambtenarengerecht oordeelt dat de Minister geacht moet worden, toen deze daarop binnen die maand niet antwoordde, op dat tijdstip de uitbetaling geweigerd te hebben. [Anders de Centrale Raad: het gaat niet aan dat de ambtenaar het administratief orgaan een willekeurige termijn stelt — zie onder].

Klager is van mening te zijn opgekomen in werkelijke dienst, door gehoor te geven aan de oproep uit Londen, gericht tot de Nederlandse militairen in bezet Nederland, om zich wiet in krijgsgevangenschap te melden, doch ouder te duiken. Het Gerecht is echter niet

---

2) Daar de gehele inhoud van het contract ons niet bekend is, kunnen wij niet beoordelen in hoever er aanleiding was voor elk der contractanten eventueel het contract te verbreken.

gebleken dat het de bedoeling van de Nederlandse Regering is geweest, om de Nederlandse gedemobiliseerden in enige staat van werkelijke dienst te brengen. De bestaande wetgeving laat niet toe onder „in werkelijke dienst zijn" te begrijpen het zich in 1943 niet meiden van een reserve-officier met groot-verlof. Wel kan de uraag rijzen of er redenen van billijkheid zouden zijn om klager finantieel niet achter te stellen bij hen, die zich in krijgsgevangenschap begaven, doch het behoort niet tot de bevoegdheid van het Ambtenarengerecht, op deze vraag in te gaan.

CENTRALE RAAD VAN BEROEP: *Klager is niet ontvankelijk. Het gaat niet aan dat een ambtenaar het administratief orgaan een willekeurige termijn stelt (zie boven).*

Bovendien, ware klager wèl ontvankelijk geweest, dan zou het beroep ongegrond zijn geweest, aangezien de weigering van de Minister in wezen niet anders zou zijn geweest dan een niet-terugkomen op een vroegere weigering. Die weigering snoet worden geacht geruime tijd vóórdat eiser zich rnet zijn klaagschrift tot het ambtenarengerecht wendde, te zijn uitgesproken. Klager had zijn beweerde aanspraken veel eerder kenbaar moeten maken.

De Raad wil hier ten overvloede nog aan toevoegen dat, wanneer hij de zaak ten principale had moeten beslissen, de Raad het beroep, gelijk de eerste rechter, ongegrond zou hebben verklaard. Het is volstrekt onaannemelijk dat reserve-officieren de bewuste oproep in 1943 kunnen hebben begrepen als een oproep om in werkelijke dienst te komen. Het gaat zeker te ver om onder „werkelijke dienst" mede begrijpen het niet-actief dienst doen doch door onder te duiken uitsluitend zich onttrekken aan krijgsgevangenschap.

(A.W. art. 60 (2)).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S GRAVENHAGE
rechtsprekende in militaire arnbtenarenzaken,

inzake Mr Z. B., klager, wonende te Vught, bijgestaan door zijn raadsman, Mr P. Kapteyn, advocaat te Zwolle, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie als gemachtigde is verschenen A. B. Muiderman, kapitein bij de Militaire Adniiriistratie,

Wat de feiten betreft: enz.;

In rechte:

Overwegende dat verweerder klagers verzoek o.m. om uitbetaling van zijn jaarwedde als reserve-officier over het tijdvak 21 Juli 1943 (bedoeld is 21 Juni 1943) tot 17 September 1944, bij brief van 17 October 1949 als volgt heeft beantwoord:

„In antwoord op Uw verzoekschrift dd. 29 September 1949 deel „ik U mede, dat aangaande de mogelijkheid om voorzieningen te „.treffen ten behoeve van de reserve-officieren, die zich in de be„zettingstijd aan de maatregelen van de vijand hebben onttrokken en „dientengevolge geldelijk nadeel hebben geleden, nog steeds overleg

,,wordt gepleegd. Het betreft hier een zeer moeilijk vraagstuk, dat ,,nauw verband houdt met het regeringsbeleid ten aanzien van de ,,overige slachtoffers der bezetting en waarin mijnerzijds geen be-,,slissing kan worden genomen buiten het bedoelde beleid om.

,,Derhalve is het mij tot mijn leedwezen niet mogelijk U enige toe-,,zegging te doen.

,,Zodra in deze een definitief standpunt is bepaald zal hieraan de ,,nodige bekendheid worden gegeven en Uw request nader worden ,,beantwoord."

Overwegende dat klager deze mededeling niet voldoende heeft geacht en verweerder bij brief van 25 October 1949 te kennen heeft gegeven binnen een termijn van een maand na 25 October 1949 een positieve regeling tegemoet te zien [1]), waarop klager geen antwoord heeft ontvangen;

Overwegende dat uit de vorengeciteerde brief van verweerder weliswaar valt te lezen, dat verweerder van oordeel was, dat klager in het raam van de bestaande wetgeving, geen aanspraak had op het door hem gevraagde, doch dat de tekst van die brief niet toelaat om daaruit te concluderen, dat verweerder ten aanzien van klager een beslissing nam of had genomen;

Overwegende dat klager dan ook terecht en in overeenstemming met artikel 60, 2e lid der Ambtenarenwet 1929 heeft aangenomen, dat verweerder na 22 November 1949 moest geacht worden te hebben geweigerd om aan hem de gevraagde jaarwedde te doen uitbetalen, zodat hij in zijn beroep moet warden ontvangen;

Overwegende dat klager in 1939 is benoemd tot reserve-officier der Koninklijke Landmacht en bij besluit van de Generaal-Majoor N. T. Carstens, daartoe gemachtigd door de Bevelhebber van de Duitse Weermacht in Nederland, op 25 September 1941 eervol is ontslagen wegens gebreken, welk besluit bij Koninklijk Besluit van 22 Mei 1946, no. 34 is ingetrokken te rekenen van 25 September 1941 af, terwijl klager inmiddels, met ingang van 1 November 1944 tijdelijk was benoemd tot reserve-le luitenant;

Overwegende dat klager, kennelijk in verband met zijn illegale activiteit, op of omstreeks 15 Februari 1943 door de Duitsers werd gevangen genomen en wellicht door gebrek aan bewijs, na verloop

---

[1]) Eiser schreef op 25 October 1949 aan de Minister van Oorlog: *post alia:*

,,Daar echter de mening van Uwe Excellentie en mijn mening over dit ,,onderwerp zeer ver uiteen lopen ware het wellicht beter de vraag over de ,,rechtmatigheid van deze aanspraken voor te leggen aan de bevoegde ,,Rechter.

,,Ik acht het niet anders dan passend Uwe Excellentie op de hoogte te ,,stellen van mijn voornemen om de Staat der Nederlanden in deze aan te ,,spreken in rechten, wanneer ik niet binnen de termijn van een maand na ,,dagtekening dezes een positieve regeling van de zijde van het Ministerie ,,van Oorlog ontvang.

,,Ik zal het van de omstandigheden laten afhangen of ik deze actie ,,persoonlijk of met een aantal lotgenoten zal voeren." (Red. M.R.T.)

van tijd blijkbaar werd beschouwd als gijzelaar, althans werd vastgehouden tot 18 Juni 1943, op welke dag hij, met een ter hand gestelde Bescheinigung, kennelijk ter vervanging van zijn persoonsbewijs, in de gelegenheid werd gesteld naar huis te gaan om zich voor te bereiden voor afvoering in krijgsgevangenschap, in ieder geval uit de gevangenschap werd losgelaten, met het doel en met de mondelinge opdracht om overgebracht te worden in krijgsgevangenschap:

Overwegende dat klager evenwel, zonder zich voor afvoering in krijgsgevangenschap te Amersfoort aan te melden, ten spoedigste is ondergedoken, de verdere tijd der bezetting uit de handen der Duitsers is gebleven en zich op 17 September 1944 hij de Geallieerde troepen kon aansluiten:

Overwegende dat uit het vorenstaande blijkt, dat klager zich niet in krijgsgevangenschap heeft bevoiiden, hetgeen door hem ook niet is gesteld;

Overwegende dat klager echter wel stelt, dat hij gedurende het tijdvak 21 Juni 1943 lot 17 September 1944 als reserve-offirirr in werkelijke dienst — niet met groot verlof — is geweest en wel krachtens het bepaalde onder (ie, van artikel 5 van de Wet voor het Reserve-personeel der Koninklijke Landmacht 1905 (hierna te noemen: de Wet);

Overwegende dat voor werkelijke dienst, als in de Wet bedoeld. van een reserve-officier, die met groot verlof is, nodig is:

le. een oproeping om in werkelijke dienst te komen, als bedoeld in artikel 6, en

2e. een opkomen van die reserve-officier in werkelijke dienst;

Overwegende dat de hiervóór, onder 2e bedoelde feitelijke omstandigheid, n.l. het opkomen in werkelijke dienst, naar klagers mening was ingetreden door zijn gehoorgeven aan de oproep aan de militairen in Nederland, uil Londen, om zich niet voor de krijgsgevangenschap te melden en in zijn geval onder te duiken;

Overwegende dal klager deze oproep destijds echter niet aangemerkt kan hebben als tot hem als reserve-officier ie zijn gericht en als zodanig daaraan dan ook geen gehoor kan hebben gegeven, omdat hij wist, dat hij toen niet een reserve-officier met groot verlof was, maar een eervol ontslagen reserve-officier;

Overwegende dat klagers beweerde opkomen in werkelijke dienst destijds voor hem dan ook niet kon zijn een opkomen in werkelijke dienst van een reserve-officier. zoals de Wet kent, waaraan niet afdoei, dat klager de oproep op zich persoonlijk betrolrken heeft en daar ook reden voor had, aangezien de Duitsers hem wel als reserve-officier aannierkien of daarmee gelijkstelden;

Overwegende dat klager echter kennelijk meent, dat zijn handelen in Juni 1943 moet worden aangemerkt als het handelen van een reserve-officier, omdat bij Koninklijk Besluit van 22 Mei 1946 zijn ontslag als reserve-officier met algehele terugwerkende kracht is ingetrokken;

Overwegende dat het Gerecht — in het midden latende de aanvechtbaarheid van dit standpunt — hierin met klager wil meegaan en derhalve heeft te onderzoeken, of klager als rescrve-officier van 21 Juni 1943 tot 17 September 1944 in werkelijke dienst is geweest;

Overwegende dat de oproep van de reserve-officieren met groot verlof. zonls klager krachtens vorenbedoelde fictie op 21 Juni 1943 is aan te merken, geschiedt overeenkomstig artikel 6 van de Wet, juncto de Beschikking van de Minister van Oorlog van 23 Maart 1923, paragraaf 3, welke bepalingen luiden:

De oproeping voor de werkelijke dicnst van het reserve-personeel geschiedt door of vanwege Onze Minister van Oorlog op de door deze Minister te bepalen wijze.

Tenzij anders is bepaald of wordt, geschiedt de oproeping in werkelijke dienst. ook in de gevallen, bedoeld in artikel 5, punt 5e, der Wet voor het reserve-personeel der Landmacht 1905, bij aangetekende brief door de korpscominandant of door de chef, die als zodanig is te beschouwen.

Overwegende dat de door klager bedoelde, algemeen bekend geworden oproepen van de Nederlandse Regering te Londen om de afvoering van Nederlandse militairen in Duitse krijgsgevangenschap tegen ie gaan, niet aan voren weergegeven vereisten voor oproepen in werkelijke dienst van militairen, voldoen en gezien de omstandigheden, ook niet konden voldoen, zodat moet blijken of deze oproepen die bedoeling hadden;

Overwegende dat in dit opzicht nog het meest voor klagers inricht pleiten de zinsnede uit de Regeringsverklaring betreffende gedemobiliseerden, uitgesproken door Z.E. Prof. Dr. P. S. Gerbraridy en uitgezonden door Radio-Oranje op 3 Mei 1943, luidende:

„Landgenoten,

„De Nederlandse Regering roept allen. die door liet Duitse aan-
„meldingsbevel getroffen zouden worden, met de meeste nadruk op,
„.in geen geval aan dat Duitse hevel gehoor te geven, en zich te
„onttrekken aan iedere Duitse poging om zich van hen meester te
„maken" en de, kennelijk uit vliegtuigen geworpen Proclamatie aan de officieren en soldaten van het Nederlandse Leger, van de Nederlandse Regering. aan het slot behelzende:

„.Wie gaat pleegt landverraad !"

Overwegende dat het Gerecht uit de desbetreffende door klager ovcrgelegde stukken, noch overigens is gebleken. dat het de bedoeling van de Nederlandse Regering is geweest een oproep te doen, als bedoeld in artikel 6 der Wet, noch ook om de Nederlandse gedemobiliseerden in enigerlei staat van werkelijke dienst te brengen;

Overwegende dat klager ook nog van mening is, dat het zich richten van de Nederlandse Regering te Londen tot de militairen als zodanig, reeds was een appèl op de militaire dienstverhouding en derhalve noodzakelijkerwijs meebracht een in werkelijke diens? zijn der aldus aangesprokenen;

Overwegende dat het Gerecht klager hierin niet kan volgen en

veeleer van oordeel is, dat de Regering te Londen dan weer deze, dan weer gene categorie van landgenoten in Nederland, in verband met de moeilijke omstandigheden, die zich telkens nu weer hier, dan weer daar voordeden, aansprak om aan te sporen tot volharding in een goede Nederlandse houding;

Overwegende dat het Gerecht overigens het ontbreken van oproepen, als bedoeld in artikel 6 der Wet, niet van doorslaggevende betekenis wil achten, aangezien ook zonder de oproep, in de zeer bijzondere omstandigheden, het opkomen in werkelijke dienst van een reserve-officier met groot verlof, mogelijk moet worden geacht;

Overwegende dat ook blijkens de artikelen 5, 51 en 53 het werkelijke dienst verrichten niet een nauwkeurig omschreven begrip is;

Overwegende dat evenwel de bestaande wetgeving niet toelaat onder ,,in werkelijke dienst zijn" te begrijpen, het zich in 1943 niet melden van een reserve-oficier met groot verlof en bijgevolg het tijdens de bezetting buiten staat geweest zijn om zich door arbeid inkomsten te verwerven wegens gevaar voor afvoering in krijgsgevangenschap;

Overwegende, dat weliswaar de vraag kan rijzen, of er redenen van billijkheid zouden zijn om hen, die zich, gelijk klager, aan de krijgsgevangenschap onttrokken, met de daaraan verbonden gevolgen, financieel niet achter te stellen bij hen, die na de aanmelding de krijgsgevangenschap en het leed daaraan verbonden hebben ondergaan, doch dat het niet tot de bevoegdheid van het Ambtenarengerecht behoort op deze vraag in te gaan;

Overwegende dat, waar klager mitsdien niet geacht kan worden over het tijdvak 21 Juni 1943 tot 17 September 1944 in werkelijke dienst te zijn geweest als reserve-officier, hij geen aanspraak had op bezoldiging over dat tijdvak;

Overwegende dat verweerders weigering hem die bezoldiging te doen uitbetalen ook overigens niet is gebleken een der nietigheidsgronden, bedoeld in artikel 58, 1e lid te behelzen;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beoep.

Uitspraak van **26** September 1950.

Voorzitter: Mr **J. H.** Kuiper.

Leden: Mrs W. H. van Basten Batenburg en A. Blom.

(Zie de hiervóór opgenomen uitspraak van het Ambtenarengerecht te 's Gravenhage).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING [zie uitspraak Ambtenarengerecht hiervóór — Red.] :

In rechte:

Post *alia:*

Overwegende dat allereerst de vraag moet worden onderzocht, of een fictieve weigering van jaarwedde-uitbetaling over het tijdvak 21 Juni 1943 tot 17 September 1944, geacht zou moeten worden te zijn genomen ten aanzien van eiser als militair ambtenaar in de zin der Militaire Ambtenarenwet 1931;

Overwegende dat de Raad deze vraag bevestigend beantwoordt, aangezien althans na het voormelde Koninklijk Besluit van 22 Mei 1946 moet worden aangenomen, dat eiser de status van reserve-oficier op 25 September 1941 niet heeft verloren;

dat hieraan niet afdoet, dat eiser zich op 21 Juni 1943 rechtens niet anders beschouwd kan hebben dan als een gewezen reserve-officier, eervol uit de militaire dienst ontslagen;

Overwegende dat daarmede nog niet is uitgemaakt, dat het beroep ontvankelijk is;

Overwegende toch, dat het beroep van eiser in ieder geval is gericht tegen een door hem gestelde fictieve weigering van gedaagde om eiser de hem z.i. toekomende bezoldiging als reserve-officier over meergemeld tijdvak uit te betalen, welke weigering volgens eiser geacht moet morden te zijn uitgesproken op 25 November 1949, zijnde toen verstreken de door eiser bij bovenaangehaald schrijven van 25 October 1949 gestelde termijn van één maand;

Overwegende dat de Raad eiser hierin echter niet kan volgen, vermits het in het stelsel der Ambtenarenwet 1929 in het algemeen en ook i.c. niet aangaat, dat een ambtenaar door het administratief orgaan een willekeurige termijn te stellen, éénzijdig zou kunnen bepalen, wanneer er te zijnen aanzien geacht zou moeten worden een weigering, als bedoeld in artikel 60, 2e lid, dier wet, te zijn uitgesproken;

Overwegende dat mitsdien, in zoverre het beroep gericht is tegen de beweerde weigering, welke op 25 November 1949 geacht zou moeten worden te zijn uitgesproken, eiser in dat beroep niet-ontvankelijk moet worden verklaard, zijnde het beroep in zoverre niet gericht tegen een weigering, als bedoeld in artikel 60, 2e lid, der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende bovendien, dat, zo eisers beroep tegen die weigering wel ontvankelijk zou zijn, het beroep ongegrond zou moeten worden verklaard, omdat dan — gelijk uit het onderstaande zal blijken — die weigering in wezen niet anders zou zijn dan een weigering, houdende een niet-terugkomen op een vroegere weigering;

Overwegende dat de Raad wil aannemen, dat het beroep van eiser althans mede is gericht tegen een fictieve weigering van gedaagde aan eiser de hem z.i. toekomende jaarwedde als reserve-officier over meervermeld tijdvak te doen uitbetalen, welke weigering hieruit moet worden afgeleid, dat aan eiser die jaarwedde niet binnen rede-

lijke tijd na de bevrijding van het vaderland is uitbetaald geworden:

dat de Raad derhalve thans moet nagaan, of eiser in dat beroep kan worden ontvangen en hiertoe allereerst moet vaststellen, wanneer die weigering ten aanzien van eiser geacht moet worden te zijn uitgesproken;

Overwegende dat naar 's Raads oordeel die weigering geacht moet worden te zijn uitgesproken reeds geruime tijd, althans meer dan 30 dagen vóóndat eiser zich hij klaagschrift tot het Ambtenarengerecht te 's Gravenhage heeft gewend;

Overwegende toch, dat liet de Raad onaannemelijk voorkomt, dat eiser niet veel vroeger er mede bekend was, althans kon zijn. dat gedaagde van oondeel was, dat de ondergedoken reserve-officieren op grond van de bestaande regelingen terzake van dat onderduiken geen aanspraak op bezoldiging hadden, welk oordeel in ieder geval mede is begrepen in gedaagde's vorenweergegeven schrijven aan eiser, dd. 17 October 1949;

Overwegende dat het daarom op eisers weg had gelegen. zijn thans beweerde aanspraken veel eerder kenbaar te maken en de Raad niet aanneemt, dat eiser daartoe buiten staat geweest is, zijnde eiser toch van 17 September 1944 tot 26 Mei 1946 in actieve militaire dienst in Nederland geweest en daarna in Nederlands-Indië. en op 21 Augustus 1948 uit Nederlands-Indië in Nederland teruggekeerd, nog geheel daargelaten de vraag-, of eiser buiten staat was, zich van Nederlands-Indis uit tot gedaagde te wenden;

Overwegende dat uit het vorenstaaiide volgt. dat ook in hel hierbedoelde beroep eiser niet-ontvankelijk moet worden verklaard, zijnde dit toch ingesteld met overschrijding van de termijn. genoemd in artikel 60, 2e lid, der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat misdien, met vernietiging der aangevallen uitspraak, eiser in zijn gehele beroep niet-ontvankelijk moet worden verklaard;

Overwegende dat de Raad evenwel, zij het ten overvloede, aan het vorenstaande wil toevoegen, dat, wanneer de Raad de zaak ten principale zou moeten beslissen, het beroep, gelijk ook de eerste rechter heeft gedaan, ongegrond zou worden verklaard;

Overwegende te dien aanzien dat de Raad wil aanvaarden, dat de opdracht der Nederlandse Regering te Londen aan de reserve-officieren, inhoudende zich niet vrijwillig in Duitse krijgsgevangenschap te begeven en, zo nodig, onder te duiken. eventueel zou *kunnen* zijn beschouwd als een oproeping op een wijze, in overeenstemming met artikel 6 der Wet voor het reserve-perconcel der landmacht 1905, nl. in zoverre zij — de bijzondere omstandigheden in aanmerking genomen — is gegeven in een vorm, welke niet in strijd is met het bepaalde in dat artikel en de daarop gebaseerde uitvoeringsvoorschriften (de Raad merkt hierop op, dat de eerste rechter kennelijk gebruik heeft gemaakt van een niet meer geldende tekst dier wet, zijnde bv. de door die rechter aangehaalde artikelen 51 en 53 dier wet vervallen);

Overwegende dat de Raad ook wil aanvaarden, dat eiser die veronderstelde oproep als mede tot hem gericht heeft kunnen beschouwen, ook al was hij te dien tijde wegens gebreken eervol uit de militaire dienst ontslagen, waartoe eiser in hei bijzonder reden kon hebben, nu de Duitse hezetttingsautoriteiten hem blijkbaar wel als reserve-officier beschouwden;

Overwegende dat het Raad echter volstrekt onaanncnielijk voorkomt. dat de reserve-officieren — en ook eiser — die opdracht in 1943 hebben kunnen begrijpen en in feite ook hebben begrepen als te zijn een oproep aan de reserve-officieren om *in werkelijke dienst* te komen, als in voormeld artikel 6 hedoeld;

dat toch — nog geheel daargelaten, of niet deze opvatting van eiser tot tal van onaanvaardbare consequenties zou leiden, waarop ter 's Raads terechtzitting namens gedaagde ook is gewezen, en of die opvatting bv. niet zou impliceren. dat de reserve-officieren. die zich om hun moverende redenen wèl vrijwillig in krijgsgevangenschap hebben begeven, zich daardoor hebben schuldig gemaakt aan dienstweigering –- hoe ook men het begrip „werkelijke dienst" moge willen uitleggen, het zeker te ver gaat. daaronder mede te begrijpen het niet-actieve-dienst-doen. doch het zich. terwijl men met groot verlof is. door onder te duiken uitsluitend onttrekken aan k ijgsgevangenschap:

Overwegende dat derhalve. wanneer de Raad niet tot zijn vorenvermelde beslissing zou zijn gekomen, doch ten principale zou moeten recht doen. hij zou zijn gekomen tot bevestiging der aangevallen uitspraak;

Recht doende in naam der Koningin,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart eiser alsnog niet-ontvankelijk in zijn beroep.

NASCHRIFT.

Op blz. 490 van M.R.T. XLIII wees ik op de moeilijkheden, welke artikel 60 (2) Ambtenarenwet de ambtenaren stelt. Wanneer de overheid besluit of handelt of uitdrukkelijk weigert te besluiten of Ze handelen, is het duidelijk; wanneer de beroepstermijn van 30 dagen ingaat. Wanneer de overheid echter passief blijft, is het niet uit te maken, op welk tijdstip de overheid geacht moet worden geweigerd te hebben te besluiten of te handelen. Artikel 60 12) reikt de ambtenaar slechts ten dele een helpende hand. doordat het voorschrijft dat de overheid geacht wordt de weigering te hebben uitgesproken, wanneer zij binnen redelijke tijd niet heeft besloten of gehandeld.

De waarde van deze hulp wordt niet vergroot door de rechtspraak van de Centrale Raad van Beroep, die het moeilijk maakt een lijn te vinden in de bepaling van de „redelijke termijn".

In casu heeft de klager getracht, in deze vage materie wat meer houvast te krijgen, door de Minister mede te delen dat hij geacht zou

worden te hebben geweigerd, zo hij niet binnen een maand van zich zou laten horen.

Het ambtenarengerecht was klaarblijkelijk bereid, de ambtenaar in het moeras van artikel 60 (2) te hulp te komen; het accepteerde deze fixering van de „redelijke termijn"; de Centrale Raad ontnam de ambtenaren deze hoop: het gaat niet aan dat de ambtenaar de overheid een termijn stelt, waarbinnen zij moet besluiten. De juistheid van dexe beslissing kan — gezien het formele standpunt op hetwelk de Centrale Raad zich pleegt te stellen — moeilijk bestreden worden.

Eén overweging in 's Rands beslissing valt de militaire lezers op. De Raad argumenteert dat, indien 's klagers stelling juist ware. zij tot de consequentie xou kunnen voeren dat de reserve-officieren, die niet aan de Londense oproep hebben gevolg gegeven en wel vrijwillig in krijgsgevangenschap waren gegaan, xich daardoor zouden hebben schuldig gemaakt aan dienstweigering. Wij xouden, ter qualificatie van dat in-krijgsgevangenschap-gaan, liever de keus hebben laten vallen op artikel 150 W.M.S.R.: het niet voldoen aan een oproeping voor werkelijke dienst.

Verder staat in diezelfde overweging dat het zeker te ver gaat, onder het begrip „werkelijke dienst" mede te begrijpen het niet-actieve-dienst-doen doch zich, terwijl men met groot verlof is, door onder te duiken uitsluitend onttrekken aan krijgsgevangenschap. Zonder tekort te doen aan 's Raads beslissing in de hoofdxaak, welke ons juist voorkomt, schijnt deze overweging van de Raad toch wel wat tè positief gesteld. In het militaire strafrecht immers is het heel normaal dat een deserteur (die xich aan het geheel zijner dienstverplichtingen heeft onttrokken) door arrestatie en in-arrest-stelling geacht wordt te zijn teruggekeerd op de plaats, waar hij zich ter vervulling van zijn dienstverplichtingen behoort te bevinden. De vergelijking (gelijk xovele vergelijkingen) gaat mank, dat zij toegegeven; zij kan echter wel aantonen dat 's Raads overweging, welke als klap op de vuurpijl moet dienen voor de conclusie dat klager niet geacht kan worden in werkelijke dienst te zijn gekomen door zijn onderduiking, daarvoor te zwak is.

Wij hebben vroeger (M.R.T. XLI blz. 412) reeds gewexen (en er is reden om dit ook hier in herinnering te brengen) op de wenselijkheid om ook in de Centrale Raad, wanneer hij beslist in militaire ambtenarenzaken, militaire (militair-juridische) leden op te nemen.

W. H. P.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Strafbevoegdheid bij de Luchtmacht.

Bij Koninklijk Besluit van 23 September **1950** (Staatsblad n° **K** 412) — hetwelk zonder vermelding van het Staatsblad-nummer is opgenomen in Legerorder 1950 nr. 306 L-LM.O. — is. uit overweging, dat het gewenst is enige nadere voorzieningen te treffen met betrekking tot de uitoefening van strafhevoegdheid bij de Luchtmacht, het navolgende bepaald:

Artikel **1.**

Formaties in de zin van artikel **39,** lid 1, onder 3°, van de Wet op de Krijgstucht worden gevormd door het militaire personeel, staande onder de bevelen van:

1. de Commandant van het Commando Luchtverdediging;
2. de Commandant van het Commando Luchtvaartopleidingen;
3. de Commandant van het Commando Luchtvaarttroepen;
4. de Commandant van het Commando Magazijnen en werkplaatsen;
5. de Militaire Luchtvaart Attaché's;
6. de Militaire tevens Luchtvaartattaché's,

of behorende tot:

1. de Luchtmachtstaf;
2. een vliegbasis;
3. de Technische Opleidingsinrichting Deelen:
4. het Korps Luchtwachtdienst;
5. het Luchtmachtbewakingskorps;
6. het Depôt Personeel Luchtmacht Nederland;
7. de Luchtmacht Stafschool;
8. de Oficiers- en Kaderschool Luchtmacht.

Artikel 2.

Formaties in de zin van artikel **41,** onder 2°, van de Wet op de Krijgstucht u-orden gevormd door het militaire personeel, behorende tot:

1. een squadron:
2. een school;
3. een navigatiestation;
4. een luchtwachtgroep van het Korps Luchtwachtdienst;
5. een centraal magazijn of een centrale werkplaats.

Artikel 3.

Dit Besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad, waarin het is geplaatst.

Op hetzelfde tijdstip vervalt het Koninklijk Besluit van **14** Januari **1948 (Staatsblad** Nr. **111).**

Dit besluit. hetwelk genomen is op de voordracht van de Ministers van Oorlog en van Marine, geeft de niet-ingewijde lezer aanleiding

tot opmerkingen, welke bij een betere redactie niet gemaakt zouden zijn.

In de artikelen 1 en 2 komt hier en daar niet duidelijk uit, dat bedoeld zijn autoriteiten die aan het hoofd zijn gesteld van uitsluitend tot de Luchtmacht behorende onderdelen of instellingen.

In art. 1 komt niet uit, dat de sub 4 bedoelde in één commarido saanigevatte magazijnen en werkplaatsen voor de Luchtmacht dienen.

Ook is voor de leek niet duidelijk het verschil tussen de attaché's sub 5 en 6. Zijn er attaché's. die organiek niet tot de Luchtmacht behoren en niettemin ook voor de Luchtmacht werkzaam zijn? Zo ja, bepaalt hun strafbevoegdheid zich uitsluitend tot het onder huri bevel werkzame Luchtvaart-personeel? Zo neen. was het dan nodig om hen hier te noemen en kon hun strafbevoegdheid over het onder hun hevel werkzame Luchtvaartpersoneel niet geacht worden begrepen t~ zijn onder hun strafbevoegdheid over onder hun bevel dienend, niet tot de Luchtmacht- behorend ander militair personeel? De strafhevoegdheid van de autoriteiten sub 1—3 zal zich toch ook wel uitstrekken over niet tot de Luchtmacht behorende niilitairen, die onder hun commando werkzaam zijn gesteld.

In art. 2 geldt hel vorenstaande mutatis mutandis in het bijzonder ook ten aanzien van de instellingen sub 2 en sub 5.

In de legerorder had niet mogen ontbreken de mededeling, dat het desbetreffend Staatsblad werd uitgegeven op 20 October 1950. De inhoud van het besluit is derhalve op 21 October 1950 in werking getreden.

Wellicht geven deze opmerkingen aanleiding om voortaan meer zorg te besteden aan de redactie van bepalingen als deze.

R. C.

Psychologische dienst.

Bij beschikking van 30 Augustus 1950, Hoofdkwartier van de Generale Staf. Sectie G 1, Nr. 6062 (Legerorders n° 233 L-LM) heeft de Minister van Oorlog, uit overweging- van de wenselijkheid om wijziging te brengen in het selectie-systeem, bepaald hetgeen volgt:

1. Met ingang van 1 Juli 1950 is de Psychologische dienst van de Koninklijke landmacht, bij Ministeriële beschikking van 13 Februari 1946, Militair Kabinet, bureau 2. nr. 429 opgericht, als zodanig opgeheven.

2. De taak van de selectie is rechtstreeks in handen gelegd, enerzijds van de hoofden van de indelingsraden. anderzijds in die van de troepericommandanten.

3. Met ingang van 1 Juli 1950 is opgericht:

a. een Psychologisch bureau, hetwelk wordt opgenomen in de Staf van de Adjudant-generaal en tot taak heeft:

(1) het zich op de hoogte houden van de moderne systemen en middelen voor psychologische selectie;

(2) het opstellen van richtlijnen voor de selectie bij de troep, indelingsraden en bij het hierna onder b te noemen Sclectiecentrurn;

(3) de voorbereiding van de psychologische dienst in het leger op voet van oorlog;

(4) het ioezicht op de juiste toepassing van de onder pt. (2) bedoelde richtlijnen;

(5) het geven van psychologische adviezen aan autoriteiten en commandanten op ander gebied dan uitsluitend dc selectie betreffende.

De voorlopige samenstelling van het Psychologisch bureau is .vastgesteld, als vermeld in bijlage 1 van deze heschikking.

b. een Selecticcentrum, als zelfstandig orgaan — ook administratief —, voor de dagelijkse werkzaamheden ressorterende onder de Plaatsvervangende Chef van de Generale Staf. niet als taak het verrichten van alle voorkomende selecties ten behoeve van de aanwijzing voor de opleiding tot reserve-officier en de toelating voor dc opleidingen tot of de overgang naar beroeps-officier en -onderofficier.

Van bevriende zijde ontving onze Redactie-commissie de navolgende toelichtende verklaring van deze beschikking:

Bij velen, die niet van den beginne af de ontwikkeling van de Psychologische Dienst van de K.L. van nabij hebben meegeinaakt. zal de vraag rijzen: „Wat betekent deze wijziging in het Selectiesystcem?"

Tot 1 Juli 1950 bestond de Psychologische Dienst K.L. uit: een Staf. welke verdeeld was in een wetenschappelijke en een administratieve afdeling, en uit een buitendienst, welke gevormd werd door Selectie-Officieren en Test-Onderofficieren.

De Selectie-Officieren hadden in hoofdzaak de navolgende taken:

n. de selectie bij de Indelingsraden. Na een interview met de keurlingen werd op grond van de medische kenringsuitslag. de testresultaten en de verkregen indruk inzake persoonlijkheidsstructuur aan iedere keurling een drietal opleidingsadviezen gegeven;

b. de selectie bij de troep. Deze taak bestond in het adviseren van de troepencommandanten, inzake de voordrachten opleiding tot onderofficier, opleiding tot reserve-officier en in gevallen waarin zich moeilijkheden met de individuële man voordeden;

c. de selectie bij dc officiers-selectiecentra. Wier werden volgens een speciale procedure selecties verricht voor overgang van reservenaar beroepsdienst. selectie K.M.A. candidaten. selecties voor V.O.C., chauffeurs. koks etc.

De testonderofficiereli waren belast met het afnemen van de diverse tests. de correctie hiervan en de waardering in cijfers volgens nauwkeurig voorgeschreven richtlijnen.

De Res. Majoor Mr M. H. K. van der Graaf schrijft in Mededelingen van de Psychologische Dienst van de Koninklijke Landmacht, jaargang **3,** no. **3,** blz. 63, het volgende over de reorganisatie van de Psychologische Dienst van de Koninklijke Landmacht:

„Blijkens Beschikking van de Minister van Oorlog, wordt per „1 Juli 1950 de Psychologische Dienst van de Koninklijke Land-„macht opgeheven en treedt daarvoor in de plaats een organisatie „die in het navolgende kort wordt omschreven.

„In de eerste plaats wordt de Selectie op de Indelingsraden sterk „vereenvoudigd en organiek gebracht onder de bevoegdheden van de „Dienst der Indelingsraden. De Selectie-Officieren bij de Raden ver-„dwijnen en het Hoofd Indelingsraad krijgt tot taak om die objec-„tieve gegevens over de keuringsplichtigen te verzamelen, welke het „Hoofd van het Centraal Indelingsbureau nodig heeft om een globale „indeling van de recruten over de wapens tot stand te kunnen „brengen. De voornaamste gegevens waarop deze zal moeten bouwen „zijn de resultaten der medische keuring, de resultaten der onge-„wijzigd gehandhaafde testprocedure [1]) de opleiding en het beroep „van de man, alsmede de door het Hoofd Indelingsraad met de man „besproken ambitie voor het vervullen van de bepaalde functies.

„In de tweede plaats wordt thans officieel ingesteld het reeds „enige tijd in beproeving zijnde instituut van selectie-officier bij de „troep. Deze functionaris zal bij elk instructiebataljon of overeen-„komstige opleidingeenheid uit de organiek aanwezige officieren „aangewezen worden, om gedurende de elementaire opleiding en „enige tijd daarna zijn volledige dagtaak te vinden in het voortzetten „van de op de Indelingsraad aangevangen selectie en het uiteindelijk „brengen van de juiste man op de juiste plaats. Hij is in deze te zien „in de eerste plaats als een adviseur van de compagniesoommandant „ten aanzien van de plaatsing der gewone dienstplichtigen. Verder „heeft hij tot taak de regimentscommandant te adviseren bij het „opmaken van de aanbeveling voor onderofficiersopleiding. en ten-„slotte zal hij in samenwerking met de compagniescommandant de „voorselectie te verrichten hebben van degenen die in aanmerking „komen voor plaatsing op een school voor Reserve-Offcieren. De „seligerende taak bij de troep, die in de eerste plaats behoort tot de „competentie van de compagniescommandant, zal hij niet overnemen, „doch hij zal in deze selectie zoveel mogelijk leiding en steun moeten „geven. De opleiding van deze Officieren is voor de wapens met „vóóropleiding reeds aangevangen. Het ligt in de bedoeling dat zij „hun taak **1** à **2** jaar verrichten.

---

[1]) In het orgaan „Mededelingen v. d. Psychologische Dienst K.L." Jaargang **3** no. 4, blz. 102, schrijft Dr. E. S. v. d. Vleugel over de verkorting van de basistests bij de Indelingsraden o.a. „Allang echter waren er drin-„gende redenen, men denke slechts aan de besparing van loondervingsver-„goeding, om zo spoedig mogelijk te komen tot een ééndagsprocedure. Het „testonderzoek was in dit opzicht een tijdrovend onderdeel en het was „duidelijk dat de duur ervan gereduceerd zou moeten worden,"

„In de derde plaats wordt opgericht het Centraal Selectie Cen-
„trum, dat als zelfstandig orgaan voor de dagelijkse werkzaamheden
„ressorteert onder de plv. Chef Generale Staf en dat als taak heeft
„het verrichten van alle voorkomende selecties ten behoeve van de
„aanwijzing voor de opleiding tot reserve-officier en de toelating
„voor de opleidingen tot of de overgang naar beroepsofficier en
„-onderofficier. Deze taak zal voornamelijk uitgevoerd worden door
„een 10-tal officieren, voortkomend uit verschillende wapens, welke
„minimaal $1\frac{1}{2}$ jaar bij dit centrum worden gedetacheerd.

„Tenslotte wordt opgericht het Psychologisch Bureau van de
„Koninklijke Landmacht, hetwelk wordt opgenomen in de staf van
„de Adjudant-Generaal en tot taak heeft:

„1. het zich op de hoogte houden van de moderne systemen en
„middelen voor de psychologische selectie;
„2. het opstellen van richtlijnen voor de selectie bij de troep, in-
„delingsraden en bij het Centraal Selectie Centrum;
„3. de voorbereiding van de Psychologische Dienst in het leger op
„voet van oorlog;
„4. het toezicht op de juiste toepassing van de onder punt 2 be-
„doelde richtlijnen;
„5. het geven van psycholagische adviezen aan autoriteiten en
„commandanten op ander gebied dan uitsluitend de selectie
„betreffende.

„De verhouding van het Psychologisch Bureau met het Beroeps-
„keuze Advies Centrum te Ede en met andere instanties waar psy-
„chologisch werk verricht wordt, blijft dezelfde als die tot nog toe
„bestond met de Psychologische Dienst.

„De motieven voor deze reorganisatie zijn verschillende. In de
„eerste plaats is door de gewijzigde taakstelling van het leger ook
„die van de Psychologische Dienst veranderd; tot nog toe kon men
„de Psychologische Dienst beschouwen als een oorlogs-organisatie,
„welke voornamelijk tot taak had de selectie te verrichten voor de
„urgente uitzending over zee.

„De ene lichting na de andere werd, aanvankelijk slechts met
„tussenruimte van een half jaar voor uitzending gekeurd, spoedig
„daarna opgeleid en verscheept.

„Thans ligt er een geruime tijd tussen de selectie op de Indelings-
„raden en de oproeping in werkelijke dienst, waardoor veel gegevens
„en speciaal de karakterologische indrukken bij de eerste selectie
„verworven, bij het onder de wapenen roepen der dienstplichtigen
„reeds min of meer verouderd bliiken, waardoor veel werk zou moe-
„ten worden overgedaan. Een zo summier mogelijke procedure op
„de Indelingsraden, gebruikmakend van zo objectief mogelijke ge-
„gevens, is 'dan ook gewenst, terwijl het zwaartepunt van de selectie
„verlegd is naar de troepen. Bovendien is dit laatste thans mogelijk
„geworden door de langere opleidingstijd.

,,Het nadeel van dit systeem zal zijn dat in meer gevallen dan voor-
,,heen na afloop der elementaire opleiding overplaatsingen en ver-
,,schuivingen zuilen moeten plaats vinden.

,,Een tweede oorzaak ligt in het feit dat de reserve-officieren
,,thans het leger verlaten en hun plaats wordt ingenomen door be-
,,roepsofficieren. De noodzakelijlre zuinigheid in liet personeelsbeleid
,,heeft (gemaakt dat getracht is met een zo klein mogelijke bezetting
..te volstaan. Het bezwaar van deze overigens onvermijdelijke gang
,,van zaken is, dat met menig reserve-officier een belangrijk stuk
,,practische ervaring in het selectiewerk verdwijnt. Het is hier de
,,plaats om met nadruk vast te stellen, dat het vaak weinig begrepen,
,,weinig objectief beoordeelde en getvaardeerde werk van de Psy-
,,chologische Dienst voornamelijk tot stand gekomen is door de
,,persoonlijke inzet van een aantal reserve-officieren, die onder moei-
,,lijke omstandigheden met enthousiasme hun taak vervulden.

,,Een derde reden tot de thans tot stand gekomen reorganisatie
,,kan gevonden morden in het feit dat de Psychologische Dienst tot
,,nu toe nog te veel op zich zelf stond en te weinig een integrerend
,,bestanddeel van het leger uitmaakte. De reorganisatie is tevens een
,,decentralisatie; de verantwoordelijkheid voor de psychologische
,,aspecten van het leger en in het bijzonder voor de selectie is thans
,,in sterke mate verschoven naar de bestaande instanties welke dage-
,,lijks met deze aspecten te maken hebben. Nog meer dan voorheen
,,geldt thans dat de kwaliteit van het personeelsbeleid afhankelijk
,,is van de mate waarin het leger zelf hiervoor belangstelling heeft,
,,welke belangstelling onder andere tot uitdrukking zal moeten
..komen door het aanmiizen van de meest geschikten voor het selectie-
,,werk. Voor de beroepsofficier ligt in dit werk niet alleen een be-
,,langrijke taak, maar ook een zeer nuttige aanvulling van zijn
,,militaire scholing. Het zal voor hem naar mijn volle overtuiging niet
.,anders dan winst zijn als hij gedurende 1 à 2 jaar. met volle ambitie,
,,na opleiding door het Psychologische Bureau, zich aan deze taak
,,geeft; het verruimt zijn blik, zijn mensenkennis en zijn belang-
..stelling.

,,Het tijdstip van reorganisatie valt samen met de omscholing van
,,de beroepsofficier in verband met de invoering van nieuwe wapenen
,,en nieuwe opleidingsprogramma's. Het ligt echter niet in de be-
,,doeling van de legerautoriteiten dat zij, die zich thans aan boven-
,.genoemde taak mijden, ten deze ,,achter raken".

,,Het is te hopen dat het werk van de Psychologische Dienst, dat
,,van onschatbare w-aarde Iran *zijn* voor de efficiency in het leger,
..voor de juistheid van het personeelsbeleid en voor het moreel van
,,de troep, in de toekomst op zodanige wijze wordt voortgezet, dat
,,het begrepen en gewaardeerd wordt en dat het in de loop van de
,,komende jaren zijn nuttig rendement blijft houden."

Een nieuw Amerikaans wetboek.

Op blz. 723 van het 76e deel van de U.S. Naval Institute Proceedings lezen wij een artikel van de hand van Commander H. J. WEBB over het nieuwe Amerikaanse wetboek. Dit wetboek kreeg kracht van wet op 5 Mei 1950 als Wet 506 van het 81e congres en zal op 31 Mei 1951 in werking treden.

Deze wet bedoelt eenheid te brengen in het Amerikaanse militaire recht. Afzonderlijke wetten voor dc verschillende krijgsmacht-onderdelen (Zeemacht, Landmacht, Luchtmacht) zijn vervallen; ieder lid van de gewapende macht, waaronder begrepen de Kustwacht (hoewel deze dienst in tijd van vrede ressorteert onder het Departement van Financiën) is subject van dit wetboek.

Ook het procesrecht is geünificeerd. Waar tevoren ieder krijgsmacht-onderdeel zijn eigen procesrecht had en zijn eigen soorten van krijgsraden met onderling afwijlrende benamingen, heeft volgens het nieuwe wetboek ieder krijgsmacht-onderdeel zijn General Courts-Martial, zijn Special Courts-Martial en zijn Summary Courts-Martial. Deze krijgsraden vormen een hiërarchische reeks, d.w.z. de absolute competentie wordt bepaald door het strafmaximum. tot de oplegging waarvan zij bevoegd zijn [1]). Zij vormen echter niet een hiërarchische appel-reeks. Als appèlrechter fungeert een Court of Military Appeals, gevestigd in het Departement van Defensie. Dit is een vast college (de rechters zijn benoemd voor 13 jaren). terwijl de courts-niartial colleges ad hoc zijn. in de samenstelling waarvan de beklaagde grote zeggericehap heeft door zijn wrakingsrecht. De beklaagde mag zelfs éénmaal van zijn mrakingsrecht gebruik maken zonder opgaaf van redenen.

Regel is dat een zeemacht-militair voor een naval-court-martial terecht slaat enz., maar anders dan in onze wet (artt. 86 en 87 Inv. M.S. & T.R.) is deze regel averechts in de nieuwe wet neergelegd. De wet gaat ervan uit, dat iedere krijgsraad jurisdictie zal hebben over ieder aan het wetboek onderworpen persoon, doch dat de uitoefening van deze jurisdictie gebonden zal zijn aan uitvoeringsvoorschriften, door de President van dc Verenigde Staten gegeven. Deze regelen houden dan in dat, tenzij het redelijkerwijs niet anders kan. een militair steeds binnen de kring van zijn eigen krijgsmacht-onderdeel berecht zal worden.

Merkwaardig is, dat het wetboek geen (of eigenlijk slechts blanco) strafbepalingen inhoudt. Onveranderlijk luidt het: „shall be „punished as u court-martial may direct". Een algemeen artikel in het wetboek vermeldt dat de straffen niet het maximum te boven mogen gaan, welke de President voor de verschillende delicten voorschriift.

Merkwaardig is ook dat deze nieuwe. codex regelen bevat, zowel

[1]) Deze competentie-bepaling is vergelijkbaar (hoewel de vergelijking overigens niet opgaat) met de verhouding politie-rechter — meervoudige kamer in Nederland.

inzake de rechterlijke organisatie, competentie en procesrecht, als inzake materieel militair strafrecht en tuchtrecht. Het slotartikel van de strafbepalingen is een „general charge", welks omschrijving sterk doet denken aan de omschrijving van eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen in ons artikel 2, 1° Wet Krijgstucht:

„Though not specifically mentioned in this code, all disorders „and neglects to the prejudice of good order and discipline in the „armed forces, all conduct of a nature to bring discredit upon the „armed forces...." enz.

Dit nieuwe wetboek zal, doordat het alleen de grote lijnen inhoudt en vele nadere regelingen overlaat aan de President der Verenigde Staten, waarschijnlijk zeer soepel werken en het houdt de belofte in zich, lange tijd zonder wijziging te kunnen meegaan. Stellig voor de Amerikanen een grote stap voorwaarts, waarbij wij eraan herinneren dat in Nederland op het ten deze belangrijkste terrein, namelijk voor het materiële militaire strafrecht, deze stap reeds in 1903 (1923) werd gemaakt. Thans gaan veler gedachten in Nederland en ook buiten Nederland reeds uit naar een andere unificatie, een unificatie in een kleinere of grotere internationale kring. Ook deze zal zich waarschijnlijk het eerst, immers het gemakkelijkst kunnen manifesteren op het gebied van het materiële recht, hoewel ook processuele eenheid binnen de Benelux niet moeilijk behoeft te zijn, nu elk der partners met — zij het onafhankelijk van elkander gewijzigd — dezelfde wetboeken van formeel militair strafrecht werkt.

W. H. V.

Bondgenootschappelijke samenwerking.

Ik vond in het Marineblad van Augustus 1950 op de bladzijden 446 en 447 als overgenomen uit de pers en met name uit „Trouw" van 25 Juli 1950 onderstaande beschouwing van „Trouw's" militaire medewerker, welke ik voor onze lezers wil vast houden:

Zolang er bondgenootschappen hebben bestaan is het een van de moeilijkst op te lossen problemen gebleken om de gezamenlijke krachten hecht aaneen te smeden. In de eerste plaats wegens het verzet om de nationale defensiebelangen en -politiek ondergeschikt te maken aan die van het algemene, bondgenootschappelijk belang. Wij wezen onlangs in dit verband op de ook thans bestaande Britse afkerigheid. Doch daarnaast is er een punt dat ook altijd een goede samenwerking in de weg heeft gestaan, nl. de commandovoering in gemeenschappelijke staven en troepenverbanden. Hier speelt het nationale prestige een gewichtige rol en bovendien het persoonlijk prestige.

Ook thans. Toen enige tijd geleden met veel ophef melding werd gemaakt van de voorgenomen vorming van een Atlantische Raad. om tegen September a.s. een oplossing gereed te hebben voor het inge-

wikkelde probleem, voor de Atlantische Unie evenwichtig geïntegreerde internationale strijdkrachten te scheppen, was te voorzien dat dit enige voeten in de aarde zou hebben. Aan wie de bevelsvoering in deze Raad ? Namen als die van Eiserihower e.a. werden genoemd. Doch sedert dien is er blijkbaar het een en ander achter de schermen gebeurd en schijnt er van het gezag van deze Raad weinig tcrccht te zullen bomen. De vertegenwoordigers, welke door Amerika en Engeland zijn aangewezen, zijn volkomen onbekende figuren en daarmede is de betekenis van de Atlantische Raad tevens getekend.

Het nationale en persoonlijke prestige leidt tot de neiging van een bepaalde natie om in een coalitie een overheersende rol te spelen en vaak nog een persoonlijke rol, ter bevrediging van eigen eerzucht. Het wekt omgekeerd de reactie van de andcrc bondgenoten en militaire autoriteiten om zich daartegen te verzetten.

In de Westerse Unie is het al niet anders gegaan. Toeri de Westerse Unie was aangesloten en de verschillende organen voor de bondgenootschappelijke samenwerking zouden worden gevormd, is een oplossing gevonden voor de hoogste leiding, welke zoveel mogelijk aan het nationale en persoonlijke prestige recht liet wedervaren. Engeland in de persoon van Montgomery speelde de eerste viool, een Franse generaal werd commandant van de landstrijdkrachten. De kleinere mogendheden zouden verder in de staven zodanige functies krijgen, dat haar invloed toch in belangrijke mate tot zijn recht konden komen.

Welgemoed trok Nederland aan de slag en bewust van zijn verantwoordelijkheid werden zoveel mogelijk onze beste krachten voor de gezamenlijke staven aangewezen. Met enthousiasme togen de uitverkorenen aan het werk, om de hun toevertrouwde gewichtige taak naar beste kunnen te vervullen. Al spoedig kwamen echter de teleurstellingen. In naam mochten dan de kleine mogendheden haar aandeel in de coinmandovoering bijdragen, metterdaad was en is deze echter in handen van de grote broers. De Belgen trokken hieruit het eerst de consequenties en, overtuigd toch tegen de bierkaai te vechten, vervingen zij hun eersterangs krachten door anderen. De Nederlandse officieren hadden slechts de keus òf geheel Brits òf geheel Frans te worden en het eigen standpunt daaraan op te offeren (hetgeen tot conflicten met de eigen Gen. Staf leidde), òf zichzelf te blijven en dan opzij geschoven te worden, dan wel heen te gaan. In deze periode zijn wij thans aangeland, mutaties zijn hiervan het gevolg en zullen er nog wel meer uit voortvloeien.

Dat de samenwerking in bondgenootschappelijk verband hierdoor niet wordt gediend, behoeft geen betoog. Dat er daardoor gevaar bestaat, dat onze nationale belangen geheel aan die der groten worden ondergeschikt gemaakt, evenmin. Hierin zal verandering moeten komen en wij zouden het niet de minst belangrijke vraag vinden, indien straks bij de behandeling van de oorlogsbegroting in de Kamer aan de minister van Defensie de vraag werd gesteld, welke

maatregelen door hem zijn gesteld of zullen worden genomen om in deze ongewenste toestand, welke een gevaar in zich bergt voor onze nationale defensie, verbetering te brengen. Voor de millioenen, welke Eontainebleau kost en de zeer hoge toelagen van onze officieren aldaar, mogen we een betere rolverdeling verwachten dan die van spek en bonen. Dan kunnen wij deze officieren nuttiger hier te werk stellen en de kosten besparen.

De inhoud en de daarbij gopende perspectieven voor de officieren van de krijgsmachten van zogenaamde kleine mogendheden, welke tot de West-Europese Unie en tot het Noord Atlantisch Pact zijn toegetreden, zijn weinig bemoedigend en het is verklaarbaar, dat België, volgens dit bericht, zijn bekwaamste officieren als medewerkers van de uit de grote mogendheden aangewezen hoogste leiders door minder bekwame heeft vervangen.

Toch komt mij deze handelwijze niet juist voor. De ,,grote broe-,,ders" met hun krijgsmachten hadden, dit ligt voor de hand, er alles op gezet om de wel is waar niet te versmaden maar dan toch in vergelijking minuscule krijgsmachten der ,,kleine broeders" uit het gezin op de koop toe onder de door hen aangewezen leiders te brengen. Op bekwaamheid en geschiktheid werd, zo zou men uit het Belgisch voorbeeld willen besluiten, niet of zeer weinig gelet.

Deze eigenschappen, bekwaamheid en geschiktheid, hebben in België het veld moeten ruimen voor nationaal-chauvinistische factoren, alsof deze meer waarborg geven voor het bereiken van strategische successen. Zo ergens, dan toch zeker in deze materie, ligt het grootste gewioht bij de bekwaamste strategen, onverschillig uit welk land die afkomstig zijn en er zou overwogen moeten worden, op welke wijze men hieromtrent, los van nationaliteit, misschien ook nog van provincialisme of van partijverband, zekerheid zou kunnen verkrijgen.

Om te beginnen zou daartoe het meest nodig zijn om, naar de richting, in welke men zich de formatie van de U.N.0.-krijgsmachten voorstelt, te breken met het tot dusverre in acht genomen beginsel van nationale krijgsmachten. Eén internationale krijgsmacht, nog onlangs door niemand minder dan *Churchill* en *Pléven* aanbevolen en sedert aanvaard, brengt m.i. mede de internationalisatie van de officierscorpsen van alle tot dusverre nationale krijgsmachten tot één internationaal corps en als gevolg daarvan de unificatie van de officiers-opleidingen en van de hogere vorming van deze aanvoerders. Niet alleen wordt dan over de gehele lijn bezuiniging verkregen, maar dan zou ook de factor van nationaal prestige, aan welke bovenstaande beschouwing grote invloed toekent, zijn opgeheven en blijft over die van persoonlijk prestige. Deze factor bestaat reeds nu in elke nationale krijgsmacht en behoort mrt de krijgsmachten geïnternationaliseerd te worden. Ik weet, dat de weg daarheen lang en moeilijk is. Doch men zal wel verplicht zijn hem in te slaan en een goed begin is het halve werk.

R. C.

De bevolking in de strafgevangenissen in 1949.

Uit de „Mededelingen" van het Centraal Bureau voor de Statistiek van October 1950 nemen wij de volgende gegevens over:

Met ingang van 3 Januari 1949 werden een aantal wijzigingen vastgesteld met betrekking tot de Rijkswerkinrichting te Veenhuizen. Voor onze lezers van belang is voornamelijk, dat het nieuwe vierde gesticht van deze inrichting is bestemd voor de zgn. „Indië-deser-„teurs" en bekend zal zijn onder de naam „Strafgevangenis Banken-„bosch".

De statistiek wijst voorts uit dat het jaar 1949 een sterke daling te zien heeft gegeven van de totale bevolking, in de gezamenlijke gestichten aanwezig geweest. De totale bevolking liep nl. terug van 62.070 in 1948 tot 48.620 in 1949 en was in laatstgenoemd jaar dus 13.450 of ruim 21 % minder. Het grootste aandeel in deze daling hadden de politieke delinquenten, die terugliepen van 18.686 tot 11.601, d.i. een vermindering met 7.085 of bijna 40 %. Het aantal criminele delinquenten verminderde van 43.384 tot 37.019 of met 6.365, dit is ruim 14 %.

De totaalcijfers liepen voor alle groepen van gestichten terug, ook al zijn er een 2-tal groepen. die een stijging te zien geven. Zo steeg het aantal criminele gevangenen in de groep R.W.I. van 1.445 tot 1.761, de verpleegden in die groep van 461 tot 750 en de geïnterneerden van 458 tot 847. De grote daling echter van het aantal politieke gevangenen in deze groep is oorzaak. dat het totaalcijfer in 1949 toch nog ruim 2.200 lager is voor deze groep dan dat van 1948. Een kleine stijging vertoont ook het aantal gehechten in de strafgevangenissen, nl. van 17. terwijl het aantal politieke delinquenten in de B.S.G. in 1949 gelijk bleef aan dat van 1948 (618).

Ook het aantal ingeslotenen beneden 18 jaar loopt regelmatig terug. In 1949 werden nog 305 jongens en 16 meisjes, waaronder 6 mannelijke politieke delinquenten van die leeftijdsgroep ingesloten. Voor 1947 waren deze cijfers 766 jongens en 43 meisjes en voor 1948 521 jongens en 26 meisjes. De grootste aantallen geeft de leeftijdsgroep van 26—39 jaar; wat de criminelen betreft in 1949 13.271 mannen en 1.035 vrouwen of resp. 38,6 en 38,4 % van het totaal aantal ingesloten criminele delinquenten. De leeftijdsgroepen van 21—25 jaar en die van 26—39 jaar vermelden te zamen 60,8 % voor de mannelijke en 60,1 % voor de vrouwelijke criminele delinquenten. De percentages voor de politieke delinquenten zijn voor de groepen beneden 26 jaar alle lager, voor die van 26 jaar en ouder, zowel voor de mannen als voor de vrouwen hoger, met uitzondering van de 70-jarigen en ouder en de mannen van 60—69 jaar.

VRAGENBUS.

„Meerdere[v] ingevolge artikel 128 Wetb. v. Mil. Strafrecht.

Wij ontvingen van de Sergeant-majoor der Mariniers H. A. V. D. HURK, hoofd-instructeur der opleiding M.P. te Rotterdam, over de omvang van de gelijkstelling van een patrouille inet „meerdere" ingevolge artikel 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht een vraag, welke wij hieronder laten volgen:

Daar er over het navolgende nogal verschil van mening bestaat, zou ik hierover graag een beslissende uitspraak willen horen.

Het gaat om artikel 67 sub **3** Militair Strafrecht en Reglement Krijgstucht artikel **3** sub C.

Men is het er geheel over eens dat, wanneer iemand een misdrijf pleegt tegen de ondergeschiktheid tegenover een troepenafdeling belast met wacht- of patrouilledienst, hij geacht wordt dit feit te hebben gepleegd ten opzichte van een meerdere (art. 128 M.S.R.).

Het is juist het woordje „meerdere[w] dat de tongen in beweging brengt. Artikel 44 Wet op de Krijgstucht spreekt van de „meerdere" en zijn bevoegdheid zo nodig voorlopig arrest aan te zeggen, indien hij een voldoende aanwijzing heeft gekregen om aan te nemen dat een mindere zich aan een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt. Mr. VAN DER HOEVEN, *„Militair Straf- en Tuchtrecht" I*, blz. *544*, zegt hierover: overal waar in de militaire straf- en tuchtwet (W.v.M.S. en W.Kr.) sprake is van een verhouding van ondergeschiktheid tussen militairen, worden de uitdrukkingen meerdere en mindere gebezigd. Die verhouding openbaart zich in het recht van de één om aan de ander in of naar aanleiding van dienstaangelegenheden bevelen te geven en van hem gehoorzaamheid daaraan te vorderen.

In de Circulaires van de Zeemacht No. 1730 b zijn de bevoegdheden vastgelegd voor de Marine-tenuepatrouilles t.o.v. korporaals en manschappen der Koninklijke Marine. Het staat vast dat bij een licht vergrijp (bijv. tenue-overtreding) de marinier 1e klas, patrouillecommandant, de bedoelde persoon ren bevel kan geven zijn fout te herstellen. Ook dat, wanneer daaraan niet wordt voldaan, deze persoon het strafbaar feit pleegt als omschreven in artikel 114 Militair Strafrecht.

De vraag is nu: heeft een marinier der 1e klasse, optredend als commandant van een Marine-tenuepatrouille, indien hij voldoende aanwijzing krijgt dat een persoon als in de Circulaire Zeemacht bedoeld en waarop hij toezicht heeft, een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp pleegt, het recht zich de bevoegdheid aan te matigen van artikel 44 W. Kr.? M.i. is deze marinier, ten opzichte van die bedrijver, meerdere en heeft hij deze bevoegdheid.

Wij hebben op deze vraag als volgt geantwoord:

Ten onrechte wordt naar onze mening de nadruk gelegd op het woord „meerdere" in artikel 128. Ter beantwoording van de gestelde vraag moet veeleer gelet worden op de term ..ten aanzien van .... „*gelijkgesteld* niet een meerdere". Hierin ligt een beperking, welke de wetgever doelbewust heeft aangelegd.

De tekst van dit artikel heeft tot verschil van mening geleid tussen de ontwerper, VAN DER HOEVEN en de Militaire Commissie; de Tweede Kamer heeft er weinig over gesproken. Maar in de gedachtenwisseling tussen de Militaire Commissie en de ontwerper, is de strekking van het voorschrift duidelijk naar voren getreden. Het voorschrift bedoelt niet, de schildwacht en de patrouille speciale bevoegdheden te geven, maar om hen te beschermen. POLS is het met de gelijkstelling in het geheel niet eens: hij stelt voor om de straffen op feiten, tegen een schildwacht gepleegd, gelijk te stellen met die, welke gesteld zijn op het plegen van die feiten tegen een meerdere.

Uitdrukkelijk zegt VAN DER HOEVEN, nadat hij kennis had genomen van het afwijzende standpunt van de subcommissie van de Landmaclit, dat schildwacht en patrouille niet altoos met een meerdere worden gelijkgesteld. maar dat die gelijkstelling slechts geldt ten aanzien van de misdrijven van de vierde titel. Hij ziet er geen groot bezwaar in, de redactie zó te veranderen dat de straffen op de in de vierde titel genoemde feiten, tegen een schildwacht gepleegd, gelijkgesteld worden met die, welke bepaald zijn op het plegen van die feiten tegen een meerdere, doch (aldus VAN DER HOEVEN) , dan „staat er eigenlijk hetzelfde, maar in minder welluidenden vorm".

In de Memorie van Toelichting wordt steeds de nadruk gelegd op de *bescherming*, welke schildwacht en patrouille behoren te genieten, waarbij in hoofdzaak is gedacht aan bescherming tegen Feitelijke aanranding. Toen in de Tweede Kamer opgemerkt werd. dat bescherming van de schildwacht nodig was doch dat men hem daarvoor nog niet tot meerdere behoeft te maken, antwoordde de Regering (en dit antwoord is voor de vraag, welke ons thans bezig houdt, van het grootste belang): ..De schildwacht wordt niet tot meerdere „*gemaakt*, maar de tegen hem gepleegde feiten worden gelijkgesteld „met feiten tegen een meerdere gepleegd, hetgeen geheel iets anders ..is." [1])

In het licht van het bovenstaande komen wij tot een andere slotsom dan de Inzender. De ..gelijkstelling met een meerdere" in artikel 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht is slechtr een passieve: alleen voor zoveel het betreft tégen de schildwacht of patrouille gepleegde misdrijven, vermeld in de IVe titel, worden zij met een meerdere gelijkgesteld. Zij putten uit deze gelijkstelling dus geen bevoegdheden, zoals die omschreven zijn in de artikelen 44 van de Wet op de Krijgstucht (en de artikelen 3 R.Z. en 5 R.L.) of 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Artikel 128 dient slechts

---

[1]) Men zie voor dit ***alles: Van der Hoeven* II, *blz, 282* v.**

ter bescherming, niet tot het verlenen van bevoegdheden, aldus de duidelijke bedoeling van de wetgever.

De wetgever heeft echter alle in de IVe titel omschreven feiten laten gelden, zonder uitzondering te maken voor artikel 114 (en 115) en voor artikel 117 e.v., voor zoveel het betreft verzet tegen een meerdere. Het wil ons voorkomen dat de wetgever er onvoldoende aandacht aan heeft besteed dat de strafbepalingen inzake opzettelijke (of culpose) ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie (in de vorm van verzet tegen de meerdere) wel strekken om de meerdere tegen de mindere te beschermen, doch dat deze strafbepalingen (in het bijzonder de eerstgenoemde) niet in werking kunnen treden, zonder dat de meerdere eerst gebruik heeft gemaakt van een hem verleende bevoegdheid, namelijk om bevelen te geven of (in bijzondere omstandigheden) feitelijk tegen een mindere op te treden.

Toch zou het o.i. wat te ver gaan om bij de uitleg van artikel 128, de artikelen 114, 115 en 117 e.v. (voor wat betreft de vorm van verzet tegen de meerdere) uit te sluiten, nu de wetgever een dergelijke uitsluiting niet heeft vermeld. Het gaat wat ver om de bedoeling van de wetgever te laten gaan vóór de duidelijke tekst van de wet [2]). Trouwens, de rechtspraak neemt aan, dat de schildwacht inderdaad bevoegd is, bevelen te geven aan meerderen in rang; ongehoorzaamheid aan zodanig bevel levert ,,opzettelijke ongehoor-,,zaamheid" op [3]). Hetzelfde zal aangenomen moeten worden ten aanzien van de patrouille.

Wel zal men uit de boven geschetste bedoeling van de wetgever kunnen afleiden dat de bevoegdheid om dienstbevelen te geven, voor schildwacht en patrouille minder ruim en minder algemeen is dan voor een meerdere in de zin van artikel 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Aangenomen zal moeten worden dat een schildwacht en een patrouille slechts die bevelen zullen magen geven, welke rechtstreeks strekken ter volvoering van consigne of instructie. Ten aanzien van feitelijke insubordinatie in de vorm van verzet zal wellicht moeten worden aangenomen, dat de bescherming van artikel 128 slechts geldt voor zover de schildwacht of de patrouille passief bleef, bijvoorbeeld door het versperren van de toegang tot een verboden gebied, niet wanneer de schildwacht of patrouille actief (tegen een meerdere in rang) optrad, bijvoorbeeld door te trachten die meerdere in rang te arresteren [4]).

W. H. **V.**

---

2) De tekst van artikel 128 moge niet geheel duidelijk zijn; de woorden ,,ten aanzien van de in dezen Titel omschreven feiten" laten aan duidelijkheid niet te wensen over.

3) Zie sententie H.M.G. v. N.I. van 3 September 1934 (M.R.T. XXX, blz. 594 v.): ongehoorzaamheid van een luitenant ter zee 2e klasse aan het bevel van een als schildwacht op post staande korporaal. Het valt op dat de tenlastelegging uitdrukkelijk vermeldt dat het bevel door de schildwacht gegeven was ter uitvoering van één zijner consignes!

4) Litteratuur en jurisprudentie ter beantwoording van de in deze laatste alinea opgeworpen vragen bestaan er, voor zover ons bekend, niet,

BOEKENAANKONDIGING.

Jhr Mr TH. W. VAN DEN BOSCH: „De bestraffing „van principiële dienstweigeraars",
J. B. Wolters, Groningen, Djakarta, 30 blz. + bijlagen, totaal 101 blz.

Bij zijn toelating tot privaat-docent in het militaire straf- en tuchtrecht aan de Rijksuniversiteit te Groningen hield Jhr Mr Th. W. van den Bosch op Dinsdag, 21 November 1950 een openbare les over bovenvermeld onderwerp, welke in druk is verschenen. Niettegenstaande de belichting, welke het vraagstuk van de principiële dienstweigering reeds ontving door de beide voortreffelijke voordrachten, welke Prof. Mr Hazewinkel-Suringa en Mr Franken hielden voor de leden van de Militair Rechtelijke Vereniging [1]), geeft Spreker in deze openbare les een eigen en boeiende behandeling van verschillende gezichtspunten, stellingen en desiderata. De in druk verschenen les wordt dan nog gevolgd door een achttal bijlagen, o.a. inhoudende een overzicht van de regeling der principiële dienstweigering in een groot aantal landen, overzichten en statistieken en tenslotte een ontwerp voor een nieuwe dienstweigeringswet.

Spreker behandelt de vraag of het recht op erkenning van gewetensbezwaren is oen absoluut recht of een recht dat, evenals het geval is bij (andere) grondrechten, in bepaalde omstandigheden moet kunnen worden beperkt. Hij bespreekt de sferen van gewetensbezwaren, welke in aanmerking zouden kunnen komen en de sferen, welke de dienstweigeringswet met voordacht slechts in aanmerking brengt. Hierbij komt ter sprake dat de tekst van het grondwetsartikel (189), welke jonger is dan die van de (organieke) dienstweigeringswet. ruimer is dan die wet.

Voorts wordt de vraag besproken of de administratie, dan wel de rechter het aangewezen orgaan is om over de gewetensbezwaren te oordelen en de vraag of de vervangende burgerdienst langduriger moet zijn dan de militaire dienst, waarvoor hij in de plaats komt. Tenslotte wordt de huidige dienstweigeringswet onder de loupe genomen en enkele onvolkomenheden belicht. De wijze, waarop aan die onvolkomenheden tegemoetgekomen kan worden, behandelt Van den Bosch in bijlage VIII. waar hij een ontwerp voor een nieuwe dienstweigeringswet geeft. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de omstandigheden. waaronder burgerdienst verricht wordt. zo nauw mogelijk moeten aansluiten bij de omstandigheden, waaronder verplichte krijgsdienst wordt verricht. Voorgestaan wordt dan ook het bestaan van een tuchtrecht en tuchtrechtelijke vergrijpen en voorts een aantal strafbepalingen terzake van ongehoorzaamheid en ongeoorloofde afwezigheid, op analoge voet als de Wet Krijgstucht en het Wetboek van Militair Strafrecht. Spreker is tenslotte van oor-

---

1) Zie M.R.T. XLIII, **blz. 225 v.** en **blz. 291 v.**

deel, dat de militaire rechter bevoegd moet zijn, kennis te nemen van door tewerkgestelde principiële dienstweigeraars gepleegde strafbare feiten.

Het geheel levert bewijs van deugdelijke bestudering van het onderwerp en doordenken van de daarbij zich voordoende vragen. Het boekje is, door de bondige doch niet te korte motivering van Spreker's standpunt, door het vergelijkende materiaal en door het ontwerp van wet, van belang voor hen, die met de huidige wet werken en voor hen, die te maken krijgen met het opstellen van een nieuwe wet, waarvan sprake is.

W. H. V.

FRANK J. POWELL: *„Het proces Jezus Christus"*, Nederlandse bewerking door Mr F. W. A. Visser. Uitgeverij Foreholte, Voorhout, 164 blz.

Schrijver tracht zijn lezers te verplaatsen in de sfeer van het Joodse Rijk ten tijde van het begin onzer jaartelling. de tegenstelling tussen Pharizeën en Sadduceën. de positie van de Joodse Hogepriester tegenover de Romeinse landvoogd. Hij schildert de procedure het Joodse opperste gerechtshof: het Groot Sanhedrin en de verdeeldheid tussen de rechters over de vraag, wat de wet Gods, die zij hadden toe te passen, precies inhield. Vervolgens geeft Schrijver een chronologisch verslag van de verschillende gebeurtenissen in de strafzaak op grond van hoogverraad en godslastering tegen Jezus Christus, waarbij de Nederlandse bewerker vergelijkingen trekt met rle regelen van ons huidige wetboek van strafvordering.

Aldus is het boek een combinatie van godsdienstige en juridische lectuur. Het boek is met ernst en eerbied geschreven, maar toch storen in de godsdienstige sfeer zo nu en dan de verwijzingen naar het hedendaagse strafprocesrecht, terwijl de juridische waarde van het boek gering schijnt.

Het boek eindigt met de vermelding van het streven van een Joods advocaat in Denver (Colorado) om in Jcrazulcm wederom een Sanhedrin samen te stellen en te geraken tot een revisie van het proces tegen Jezus Christus.

W. H. V.

TNGEKOMEN BIJDRAGEN.

Machtsverplaatsing.

EEN PARAFRASE

door

Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

Es ist eine alte *Geschichte,*
doch bleibt sie immer neu.
HEINE.

De gevolgen van het Noord-Atlantisch Pact, hetwelk ten doel heeft de krijgsmachten van de daarbij aangesloten. zich nog souverein noemende Mogendheden te integreren in één bondgenootschappelijke krijgsmacht, zijn in feite een verplaatsing van de macht, de zeggenschap over het krijgswezen in handen van één supra-nationale en dus internationale militaire leiding. Deze militaire gezagseenheid moet worden beschouwd als de sterke arm, op welke een nieuw te vormen souverein gezag van hoger orde dan de thans bestaande gezagscentra. moet steunen om zijn politiek in het algemeen belang van de bondgenootschappelijke Mogendheden van lager orde en van hun onderdanen tot aller welzijn door te voeren.

Zeer velen van ons zijn nog gewend aan de omgang met nationale land-, lucht- en zeemachten en plegen vreemde krijgsniachten te beschouwen als militairen van een ander soort. die, omdat zij dienen tot vreemde nationale defensie. slechts over onze landsgrenzen mochten komen niet speciaal verlof van onze landsoverheid. Deze opvatting berust ook op zeker wantrouwen omtrent verholen bedoelingen van dergelijke bezoekers en velen kunnen het ondanks het Pact nog niet van zich af zetten om hen werkelijk als vrienden te beschouwen. geroepen om met onze krijgsmachten elkanders belangen naar beste vermogen te dienen.

Dit wantrouwen wordt gesterkt door andere, voornamelijk economische belangen, welke de tot nu toe souvereine Mogendheden elk voor zich trachtten te ontwikkelen en door middel van economische maatregelen ten aanzien van enige voor het voeren van ren oorlog noodzakelijke grondstoffen en producten tegen elkanders invloeden te verdedigen. Ook hier ontwikkelt zich een streven naar een supranationale en dus internationale machtsorganisatie, aan melker beslissingen de bondgenootschappelijke overheden zich in aller belang behoren te onderwerpen. Ook hier openbaart zich nu en dan een al tlan niet lijdelijk verzet van laudatores temporis acti. die nog niet afstand willen doen van hun (verouderd) goed recht.

Dergelijke ontwikkelingsgang is intussen voor ons. Nederlanders. niet nieuw. Onwillekeurig denken wij terug aan de tachtigjarige strijd der zeven provinciën tegen Spanje. Ook toen was er te onzent wanorde. voorafgegaari en, onder oorlogsomstandigheden, gevolgd

door een streven naar samenwerking. De provinciën op zich zelve waren onmachtig om de in 1568 ontbrande oorlog met ltans op succes te voeren. De krachten van alle zeven moesten, onder eenhoofdige leiding gesteld, icn strijde gevoerd worden. Tot het bereiken van deze samenwerking was nodig het scheppen van een supraprovinciale en dus nationale organisatie. aan welke deze taak kon worden toevertrouwd.

Deze situatie gelijkt sterk op die, welke wij thans beleven en u-elke zich eveneens richt op hei organiseren van een gezamenlijke ltrijgsinacht. In beide gevallen waren de zich souverein noemende bondgenoten — toen provinciën. thans mogendheden — niet in staat zich zelf te hel-pen; ook thans is zeer onlangs een algemeen opperbevelhebber aangewezen oin in iiiterriationale dienst de gezamenlijke krijgsmachten te organiseren, op mogelijke oorlog voor te bereiden en eventueel aan te voeren.

De oplossing bracht torn de Unie van Utrecht van 23 Januari 1579; thans is zij belichaamd in het genoemde Noord-Atlantische Pact.

Zolang de Unie van Utrecht als eerste nationale grondwet kon worden beschouwd, bleef. althans wanneer de oorlog tegen Spanje tot werkelijke strijd tussen de wederzijdse krijgsmachten leidde, elk provinciaal, uit souvereiniteits-gevoel voortvloeiend verzet achterwege. Doch vooral na de in 1648 gesloten vrede laaide nu en dan dil smeulende vuur weder op in periodes zonder stadhouder of met stadhouders, die niet hij machte of bereid bleken de betekenis van militaire eenheid te verdedigen.

De actie der patriotten tot vestiging van een meer stevige rijkseenheid leidde tot het einde van dit, uit misplaatst conservatisme toortgekomen verzet, dat zijn laatste siuiptrekking vond in 1783, toen het politieke drijven van de vertegenwoordigers van de provincie Holland in de Staten Generaal cr in slaagde het voortbestaan van „het praetense collegie. sig den Hoogen Krijgsraad noemende" [1], onmogelijk te maken.

Orn het doel van deze strijd te kunnen overzien is het nodig aan te vangen met hetgeen de Unie van Utrecht beoogde. De considerans deed uitkomen, dat men zich wilde verenigen ten einde te komen tol vaststelling van de houding, welke de provinciën gezamenlijk zouden aannemen tegenover vijandelijk geweld. Deze samenwerking in de algemene defensie zou „ten ewygen daghen" duren en wel in die zin „als off siluyden maer één provincie waeren". Zij zou gericht zijn tegen „alle uytheemsche ende inheemsche heeren, vorsten „ofte princen. landen. provinciën, steden ofte leden van dien", die de Republiek met geweld zouden aanvallen, ook als de aanval ten doel had nadeel toe te brengen aan de „spetiaele ende particuliere „privilegiën, vrvheden, exemptiën, rechten. loffelicke ende welheer-

[1] Zie hierover M.R.T. XXXVII, **blz. 242-246.**

„gebrochte costumen, usaritiëii en allen anderen haerluyderi gerech-„ticheyden", welke van enige provincie en van „die particulier ste-..den, leden ende ingesetenen van dyen" toekwamen.

Onderlinge geschillen over deze onderwerpen zouden ter beslissirig worden voorgelegd aan de „ordinaris justicie. arbiters ofte minlick „accort" zonder dat andere provinciën, steden of leden van deze zich in dit geschil zouden mengen, tenzij het tussenkomen strekte om .„te interoederen tot accordt".

De leiding en de financiering van de algemene defensie zou geschieden op grond van sedert 1583 periodiek opgemaakte staten van oorlog. welke ten aanzien van personeel, materieel en versterkingen in de Staten-Generaal zouden worden vastgesteld, tot welke vaststelling de gedelegeerden der provinciale besturen in dit college hadden mede te werken. De bekostiging van een en ander zou volgens de Unie geschieden door de heffing van hetgeen wij thans zouden noemen accijnzen op levens- en genotmiddelen, welke in elke provincie „eenpaerlick ende op éénen voet" geschieden zou. Moeilijkheden, welke zich in verband met samenloop van overeenkomstige provinciale of locale heffingen bij deze eerste nationale heffing spoedig voordeden, deed in 1596 besluiten om terug te keren tot het vroeger gebruikelijk quoten-stelsel, volgens hetwelk elke provincie een evenredig deel van het in totaal benodigde bedrag had op te brengen [2]). Doch ook dit stelsel had zwakke zijden.

Iedere provincie moest haar aandeel in de defensiekosten bijdragen en was bovendien aansprakelijk hetzij voor de helft van de kosten besteed voor aanleg en onderhoud op haar grondgebied van versterkingen, tot welke de Staten-Generaal besloten hadden, hetzij voor het geheel met betrekking tot „nyuwe forten ofte sterckten" in het gewest op eigen initiatief ondernomen, verbeterd of afgebroken. Dit geldelijk belang bracht sommige provinciale besturen er toe om op grond van deze uitgaven zich een oordeel aan te matigen over de hoegrootheid ervan, dat is, indirect. over het nut en de noodzaak van het hiermede beoogde doel.

Alvorens dit later tot uiting gekomen gevolg te bespreken, acht ik het gewenst om aanstonds naast de gerelateerde inhoud van de Unie van Utrecht te plaatsen de inhoud van het Noord-Atlantisch Pact, onzerzijds goedgekeurd hij de wet van 5 Augustus 1949 (Staatsblad no. J 355).

In de eerste plaats werd vastgelegd, dat internationale geschillen, welke tussen de aangesloten (souvereine) staten mochten ontstaan, langs vreedzame weg zouden worden beslecht en dat zij zich in hun internationale betrekkingen zouden hebben te onthouden van bedreiging met of van gebruik van geweld. Aldus werd, evenals in 1579,

---

[2]) Zie over een en ander ***Robert Fruin***. Geschiedenis der staatsinstellingen' in Nederland, uitgegeven door Dr H. T. *Colenbrander*, 1901, blz. 370-375.

onderlinge oorlog uitgebannen. Het verdrag van 1949 herhaalde verder in meer moderne bewoordingen het voornemen van de bondgenoten om zich .,ten enygen daghen" bij elkander te blijven .n ls genoten oin „ten ewygen daghen" bij elkander tc blijven „als off „siluyden maer één provincie waeren".

De vreedzame beslechting van geschillen zou geschieden op zodanige wijze, dat internationale vrede en veiligheid en gerechtigheid niet in gevaar worden gebracht en om zich in haar internationale betrekkingen te onthouden van bedreiging met of gebruik vair gen-eld op enige wijze. welke onverenigbaar is met de doeleinden der Vcrcnigde Naties.

Voorts werd bepaald, dat partijen, ieder voor zich en tezamen, haar individueel en collectief vermogen om een gewapende aanval te weerstaan, handhaven en ontwikkelen, door voortdurend en op doelmatige wijze zichzelven te versterken en elkander hulp te verlenen. Partijen kwamen overeen, dat een gewapende aanval tegen een of meer van haar in Europa of Noord-Amerika als een aanval tegen haar alleii zal worden beschouwd. In een dergelijk geval zullen zij terstond, individueel en in onderlinge samenwerking optreden, niet inbegrip van liet gebruik van gewapende macht om de veiligheid in het Noord-Atlantisch gebied te herstellen en te handhaven. Daarbij wordt als een gemaperide aanval beschouwd een gewapende aanval op het grondgebied van een der partijen in Europa of in Noord-Amerika, op de Algerijnse Departementen van Frankrijk, op bezettingstroepen van *een* der partijen in Europa, op de cilandrri, vallende onder de rechtsmacht van een der partijen in het Noord-Atlantisch gebied ten noorden van de Kreeftskeerkring, dan wel op schepen of luchtvaartuigen van een der partijen in dit gebied.

Met uitzondering vari het niveau, op hetwelk de Unie van Utrecht en hel Noord-Atlantisch Pact zijn geplaatst — onderscheidenlijk het nationale en liet internationale plan — is de strekking van beide dezelfde. Slechts voor wat de geldelijke gevolgen betreft, is in het Pact een regeling nog niet gemaakt. Gedachtig aan het oude adagium: „qui dicit de uno, negat de altero", zou men mogen aanriemen, dat uitgegaan is van de onderstelling, dat in 1949 dergelijke regeling niet riodig werd geacht. Alle partijen van het Noord-Atlantisch Pact zouden. zo dit juist is, in geval van nood hun uationale krijgsmachten, welke zij betalen, mobiliseren en onder één opperbevelhebber als hoogste leider plaatsen. De geldelijke gevolgen blijven dan voor het land van herkomst der krijgsmachten, hetwelk in dii opzicht souverein is gebleven. Dit beginsel beantwoordt in feite aan het oude repartitie- of quotenstelsel en tiet laat, evenals vroeger, ruimte voor het uitoefenen van critiek op het krijgsbeleid vari de opperbevelhebber, eventueel te sanctionneren door zich niet aansprakelijke te verklaren voor afgekeurde kosten.

Een dergelijk gevolg kwam ook aan het licht in de periode na het sluiten van de vrede van Munster, welke een eind maakte aan de ooilog tegen Spanje. Er ontstonden toen in de politiek met betrek-

king tot de strijdkrachten des lands twee richtingen. De ene richting, aangegeven door het provinciaal bestuur van Holland en ten dele ook door dat van Zeeland, wenste op de uitgaven der defensie te bezuinigen door middel van afdanking van krijgsvolk. De andere opvatting, voorgestaan door de andere provinciale besturen. wenste een krachtige, goed georganiseerde en gedisciplineerde gemeenschappelijke landmacht te behouden.

Zo geviel het, dat liet provinciaal bestuur van Holland in het voorjaar van 1650 betaling weigerde van het voor zijn rekening koinende bedrag van de staat van oorlog: volgens de mening van dit bestuur bezat de provincie als souverein betaalsheer hiertoe het volle recht. Doorvoering van dit beginsel over alle provinciën zou er echter toe leiden, dat de krijgsmacht des lands haar eenheid verloor en dat zii zou uiteen vallen in zeven afzonderlijkc provinciale legers van ongelijke omvang en organisatie [3]).

De andere gewesten hadden hiertegen bezwaar en Prins Willem II, zich hierbij aansluitende. verlangde. dat de Raad van State aan de officieren van de landmacht zou bevelen oni niet te gehoorzamen aan eisen van enig gewestelijk bestuur. Een met het Hollands bestuur gevoerd overleg had intussen tot gevolg, dat dit bestuur de bestaande toestand nog gedurende vier jaren zou bestendigen. Daarna zouden de Staten-Generaal over afdariking van troepen beslissen [4]). De nationale souvereiniteit was hiermede gered.

Echter waren nog niet alle moeilijkheden overwonnen.

Nadat dc Prins de overweging van verdere militaire plannen had aangevangen, overleed hij onverwacht op 6 November 1650.

Dit voorval opende in de eerste plaats voor Holland en ook voor andere provinciën de mogelijkheid om zich in het bezit te stellen van door de Prins uitgeoefende rechten. Hiertoe werd bijeengeroeperi de z.g.n. Groote Vergadering der Staten-Generaal tegen half December van dat jaar. Reeds vóór dit tijdstip hadden de Staten van Holland zich meester gemaakt van het recht tot benoeming in hogere krijgsanzbten tot en inet dat van kapitein; zo werd de prinselijke garde de garde der Staten en werd de bewaring van stadssleutels niet langer toevertrouwd aan plaatselijke militaire bevelhebbers. Eerst op 18 Januari 1651 werd de eerste bijeenkomst van afgevaardigden ter Groote Vergadering geopend.

Deliberatie over de ,,militie" werd zeer nodig geacht. Zo kwamen aan de orde de regeling van het oppergezag over de strijdkrachten te land en ter zee, het recht om onafhankelijk van provinciale grenzen garnizoenen te verleggen en dergelijke. Onderscheiden regelingen werden vastgesteld, in welke het gewestelijk oppergezag weder sterk tot uitdrukking kwam. Onder deze regelingen behoorde ook de aan

---

3) *Zie hiervoor: P. J. Blok, Geschiedenis* van *het Nede landse volk, ed.* **1902,** *V, blz.* **19** *en* **24.**

4) Zie *P. J. Blok,* **t.a.p. blz. 31.**

beoefenaars van het militair strafrecht wèl bekende resolutie van 25 Maart 1651, bij welke, op voorstel van de afgevaardigden van Gelderland, bevrediging werd geschonken aan de in bijna alle gewesten gevoelde ergernis over het feit, dat de rechtspraak over militairen wegens begane ook in regionaal of locaal strafrecht strafbaar gestelde delicten aan de regionale of locale rechterlijke macht was onttrokken. onidat zij in de door de Staten-Generaal vastgestelde articulbrieven aan de militaire rechter was toebedeeld.

De bij deze resolutie vastgelegde beknotting van de rechtsmacht van de militaire rechter bedoelde een einde te maken aan de usurpatie, welke de militaire justitie onder invloed en met steun van de stadhouders zich in de ogen der burgerlijke overheden had veroorloofd. De ambtelijke, door Koning *Lodewijk Napoleon* ingestelde commissie tot samenstelling van het ontwerp voor een behoorlijke militaire straf- en tuchtmetgeving, lichtte in haar rapport van 3 April 1807 dit conflict als volgt toe [5]):

„De grond van dit geschil lag voornamelijk in het gevoel van „souvereiniteit bij de onderscheidene Staten dei. provintiën of steden. „die uit dien hoofde node toegaven, dat op hun territoir over eenige „burgerlijke misdaden, door wien ook begaan, anders geoordeeld „wierd, als door iegtcrs, die hun gezag en regtsdwang van hun „ontleenden."

Reeds de zoeven bedoelde commissie had een destijds meer moderne opvatting en had aan de Koning voorgesteld de meer uitgebreide competentie, met afwijking van de achtereenvolgens in de staatsregelingen van 1798, van 1801, van 1805 alsook in de constitutie van 1806 bevestigde oude opvatting. aan de militaire rechtscolleges toe te delen. Ieder beoefenaar van de militaire strafrechtswetenschap weet, dat deze ruime opvatting sedert het herwinnen van onze onafhankelijkheid in 1813 tot de normale is geworden. De oorzaak van het vroegere geschil — de regionale souvereiniteit — had immers in 1798 opgehouden te bestaan [6]).

Maar de zeven provinciën hadden door de aanvaarding van de bepalingen van de Unie van Utrecht, voor zoveel zij de behartiging van de belangen van de Republiek met betrekking tot buitenlandse zaken, de defensie, de koloniën en de financiën hierbij hadden gecentraliseerd bij de Staten-Generaal, de facto afstand gedaan van een deel van hun souvereiniteit. Dientengevolge hadden de Staten-Generaal reeds gedurende de 17e en 18e eeuw tal van beslissingen genomen, welke op evengenoemde onderwerpen betrekking hadden. Zo schreef dan ook de Juridische Faculteit van de Hogeschool te Franeker in een advies dd. 4 December 1782 aan de Staten van Friesland omtrent de rechtsmacht, bij de Articulbrief van de Staten-Generaal van 1702 toegekend aan de Admiraliteitscolleges over hel krijgsvolk te water in zake van commune delicten, het „indisputabel"

[5]) Uitgegeven door Prof. Mr. G. *W. Vreecle* in 1842, in het bijzonder op blz. **37.**

[6]) Zie mijn opstel in M.R.T. XXXVII, blz. **334** v.

te achten, dat de tot de Unie toegetreden provinciën hierdoor „eenige „gedeeltes van derzelver souveraine magt hebben geconfereerd en „afgestaan aan de permanente vergadering der Staten-Generaal, op „de Raad van Staten en naderhand op andere generaliteits-collegies „en zig daardoor van hun recht van souverainiteit en dus ook van „de judicature gepriveerd in die gevallen" [7]. De hooggeleerde adviseurs oordeelden aldus, reeds vóórdat aan practische verwezenlijking van een eenheidsstaat gedacht werd, dat de Staten-Generaal als landswetgever op een hoger plan stond dan de zich nog souverein wanende provinciën, naar welker beslissingen de lagere wetgevers van provinciën en steden zich hadden te schikken. Hun souvereiniteit was, als onbestaanbaar naast een souvereiniteit van hoger orde, tot huishoudelijke autonomie teruggesteld.

Zoals ik hierboven reeds deed opmerken, hadden de Staten van Holland reeds na de Grote Vergadering der Staten-Generaal in 1651 pogingen aangewend om op grond van hun souvereiniteitsrecht invloed uit te oefenen op dc sanienstelling van de Republikeinse troepenmacht. Zij formuleerde in 1657 de hieruit volgende conclusie, volgens welke zij erkenden, dat de Generaliteit niet te beschikken had over het Republikeinse leger omdat zodanig leger niet meer zou bestaan. aldus: er bestonden immers „seven souveraine en van „den andere absolutelijck independente staten, van dewelke d'eene „over d'andere niet en heeft te disponeren nochte ook by pluraliteyt „eenige superioriteit te exerceren" [8].

Het heeft er alle schijn van, dat de partijen van het Noord-Atlantisch Pact ditzelfde standpunt hebben aanvaard ten aanzien van de financiële gevolgen van de samenwerking en de integratie van bondgenootschappelijke strijdkrachten. Het zoëven gegeven voorbeeld doet, naar het mij voorkomt, duidelijk uitkomen. dat unificatie van gezamenlijke strijdkrachten onder éénhoofdige leiding op deze wijze op straffe van ontleding van wat saamgebracht is en saamgebracht moet blijven, niet houdbaar is. De partijen voornoemd zullen goed doen zo spoedig mogelijk — de nood dwingt ertoe — toe te geven, dat aanvaarding, langs de weg van financiële overwcgingen, van nationale medezeggenschap in de algemene internationale leiding der defensie onduldbaar is. Wat zou de algemene opperbevelhebber van de bondgenootschappelijke strijdkrachten te doen staan, indien de verwezenlijking van zijn kenbaar gemaakte opvatting, dat de eerste-oefening van de nationale militairen op twee jaren moet worden bepaald, door een of meer bondgenoten geweigerd werd omdat die maatregel te kostbaar werd geacht?

Onze vaderlandse rechtsgeschiedenis omtrent dit punt is leerzaam en hel komt mij voor, dat H.M. de Koningin soortgelijke beschouming voor de geest heeft gestaan toen Zij bij Haar officieel bezoek aan Engeland volgens de courantenberichten als volgt sprak: „Wij

7) Dit advies is te vinden in M.R.T. XVI, blz. 32-51. De aangehaalde passage komt voor op blz. 47.

8) Zie hierover ***Robert Fruin***, t.a.p. blz. 375.

„gevoelen, dal wij moeten rnalren een wereld van eendracht" en Zij vervolgde: „Alle tegenwoordige omstandigheden vergroten de drang ..naar deze aanstaande eenhrid. Misschien is het moeilijk voor de „mensheid, haai. geesteshouding even vlug te veranderen als de tijd ,.verder gaat. Daarbij doet het ons dan goed, ons te realiseren, dat ..heden ten dage de belangen van vredelievende naties moeten worden „gecoördineerd, dat een militaire strijd tussen haar. zoals die be-..stond. even ondenkbaar is geworden als een oorlog tussen Uw of „onze graafschappen of provincies. We moeten leren veel oude denk-,.beelden te beschouwen als verdwijnend en verdwenen; bij de minste ,.aanraking vallen ze in elkaar tot stof,"

Deze gedachten belichten mrt benijdenswaardige helderheid hetgeen in de jaren ria de oorlog met grote snelheid bezig, zich te voltrekken. Zij geven tevens de lijii aan. langs welke de ontwikkeling, welke ik hiervóór geschetst heb, zich ten aanzien van ons uit de zeven provinciën. elk met eigen souvereiniteit. ontstaan Koninkrijk eerst langzaam aan heeft vooitgezet en zich thans met toenemende snelhcid voortzetten moet.

De Unie van Utrecht, een interprovinciaal verdrag, werd benut tot vestiging van een boven de provinciale souvereiniteiten uitstekend gezag, hetwelk als republikeinse souvereiniteit zou worden uitgeoefent1 door de Staten-(:eiieraal. De Staatsregeling van 1798 gaf aan deze interprovinciale overeenkomst het karakter van een grondwet, welke tevens de provinciale souvereiniteiten vernietigde door de provinciën terug te stellen tol departementen en daarbij iri art. 1-27 Ie bepalen, dítt de departementale en gemeentebesturen waren administratieve lichamen, ondergeschikt en verantwoordelijk aan het Uitvoerend Bewind [9]).

„Wij worden" — zo vervolgde H.M. de Koningin even later - - ..met gewcld tot eenheid gedreven in dit tijdperk. Onverschillig ,.welke krachten het zijn, die dit doen, wij moeten het feit constate-,.ren. dat dit de lijn is, waarlangs de samenleving zich ontwikkelt. „De toekomst zal geheel beheerst worden door dit éénwordings-„proces."

Inderdaad. Wij hebben hei op bescheiden schaal nog onlangs meegemaakt na de souvereiniteitsoverdracht aan Indonesië. Het Koninklijk Nederlands-Indische Leger is toen als zelfstandige organisatie opgeheven en de fot dit Leger behorende militairen zijn ingelijfd hij de Koninklijke (Nederlandse) Landmacht. Door de omstreeks 1830 plaats gehad hebbende administratieve afscheiding vair deze delen der groot-Nederlandse krijgsmacht heeft men zich zeer ten onrechte laten verleiden om die scheiding ook door te voereri op het gebied van het militair straf- en tuchtrecht, welke bii staatswetten niet overzeese geldigheid geregeld waren en dientengevolge buiten hei bereik van administratieve bestuursmaatregelen vielen. Deze fout werd voorlopig hersteld na de feitelijke beëindiging van de laatste

[9]) Zie hierover M.R.T. XXXVII, blz. 334-336.

oorlog door noodwetgeving van het Nederlands-Indische Militair Gezag. Zij werd thans door evenbedoelde op de wet steunende overdracht bestendigd. Alle militairen der Nederlandse krijgsmacht zijn thans, naar ik hoop voor zolang die krijgsmacht als nationale instelling gehandhaafd blijft. aan dezelfde nationale militaire straf- en tuchtwetgeving onderworpen, onverschillig waar ter nereld zij zich aan strafbare feiten mochten schuldig maken.

Hdzelfdc verschijnsel heeft zich zeer onlangs voorgedaan in de Verenigde Staten van Amerika, naar eveneens eenzelfde militaire straf- en tuchtwetgeving alle nationale strijdkrachten door haar gezag heeft gecoördineerd en verenigd [10]).

Dergelijke unificatie is nu in internationaal verband in gang gezet, een ontwikkeling. welke, zoals H.M. de Koningin dit kernachtig heeft uitgedrukt, „naar zowel Europese als wereld-vereniging onontkenbaar en onontkoombaar" is. Alle pogingen om als Noord-Atlantisch bondgenoot ren eigen nationale krijgsmacht te behouden. zijn ‚indisputabel" — zoals de Franekerse hoogleraren zouden gezegd hebben — tot mislukking voorbeschikt [11]). Zoveel heren. zoveel hoofden en zoveel hoofden. zoveel zinnen. Hoe wil er van eenheid in de leiding van strijdkrachten en van eenheid in de financiering van een te voeren oorlog iets terecht komen. wanneer tal van machtige en minder machtige regeringsafgevaardigden recht van meespreken hebben? Op elk schip is maar één kapitein. Het is hiermede als met het ontwerpen van een wet: hoe groter een commissie van samenstelling is. hoe minder de hoedanigheid van hel ontwerp wordt.

Bovendien wordt dan voorkomen. dat nationale onderdelen zich geroepen gaan gevoelen om zich ter wille van nationale belangen te distanciëeren van andere groepen, die geroepen zijn diezelfde belangen, welke deze groepen als bondgenootschappelijke belangen zijn gaan zien, voor te staan en te verdedigen. Ten aanzien van de bondgenootschappelijke defensie moet ook en vooral om financiële redenen aangestuurd worden op het verkrijgen van één opperbevelhebber. die voor zijn zeer zware taak verantwoordelijk is aan één bondgenootschappelijk lichaam. Die opperbevelhebber hcreidt de mogelijkheid van een oorlogvoering voor. beschikt daartoe over één staf van medewerkers [12]) en over geldmiddelen, welke — T-oor zoveel zij niet uit

---

10) Zie over deze wet M.R.T. XLIV, blz. 63.

11) In de te Brussel vóór en op 20 December 1950 gehouden bijeenkomst van Ministers van bij het Noord-Atlantisch Pact aangesloten landen is, volgens De Telegraaf van die dag onder meer besloten, dat „liet restant „van de nationale troepen zal ieder land onder zijn eigen bevelhebber „houden" als aanvullingstroep voor het internationaal contingent. Het komt mij voor, dat dit „restant" (voor binnenlands gebruik) bestemd is om te verdwijnen. Dergelijke taak behoort voortaan bij de nationale politie thuis. De krijgsmacht zij, ook om der kosten wille, alleen internationaal.

12) Dit opstel was reeds geheel persklaar, toen de besluiten bekend werden, genomen door de vóór en op 20 December 1950 te Brussel gehouden bijeenkomst van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie van de Atlantische Pact-staten. Volgens het daarvan in de Nieuwe Courant van 20 December gegeven verslag zal er komen één

internationale heffingen of belastingen voortvloeien — tot dit doel door elk van de bondgenoten zijn opgebracht, zonder dat hun enig recht vau kritiek of weigering toekomt. Slechts zou voorafgaand overleg met en instemming van het zoëven bedoelde bondgenootschappelijk lichaam toelaatbaar zijn te achten.

Alleen met een zodanige krijgsmacht is bestaanbaar en houdbaar rein wereld van eendracht". op welke noodzaak H.M. de Koningin !e Londen. ook met het oog op onze toekomst, de aandacht heeft gevestigd. Hare Majesteit viel op verouderde denkbeelden aan: wij, Hoogstderzelver onderdanen, hebben Haar te volgen.

Tk hoop dat dil niet alleen in ons land maar ook bij onze Atlantische bondgenoten spoedig begrepen en bevorderd zal worden. Er is groot periculum in mora.

Door de oorlog is Nederland genoodzaakt geworden om de behartiging van zijn hoogste belangen, tot welke ook behoren die van de overzeese Rijksdelen, in te brengen in een bondgenootschappelijke staatsgemeenschap. Deze behartiging zal zich, zo nodig, moeten uiten in de verdediging door de krijgsmacht, welke gevormd en in stand gehouden wordt dooi de bij het Noord-Atlantisch Pact aangesloten bondgenoten en aan welke ook Nederland mensen en geld zal hebben te verschaffen. Aldus is deze taak overgegaan in handen van de boiidgenootschappelijke staatsgemeenschap, welke nog georganiseerd moet worden.

Al is deze inbreng niet zo rijk als zij had kunnen zijn, de vraag naar het aandeel dat Nederland en andere staten in deze verarming gehad hebben blijve, nu zij een feit geworden is, verder rusten. De namen van hen, wier beleid oorzaak is geweest van het te gronde gaan van de Oost- en West-Indische Compagnieën zijn immers ook vergeten en niemand heeft er ooit aan gedacht om voor hen in verband met dit beleid een gedenkteken op te richten.

December 1950.

opperbevelhebber van de geintegreerde krijgsmachten, ter zijde gestaan „door een internationale staf, die zal worden samengesteld uit vertegen- „woordigers van de landen, die aan de Atlantische strijdmacht bijdragen". Bovendien zal er komen een „machtige productieraad voor de defensie, waarin „alle 12 landen van het Atlantische Pact zitting zullen krijgen, „met een opperste leider, die even ver strekkende bevoegdheden op econo- „misch gebied (zal) krijgen als Eisenhower op militair terrein".

Aannemende dat deze berichten juist zijn, is het begrijpelijk, dat ik mij in deze bevestiging van mijn voorspelling zeer heb verheugd. De gemengde samenstelling van de staf en van de productieraad doet denken aan het compromis, dat in onze grondwetten van 1815 en 1840 getroffen is ten aanzien van de samenstelling van de Hooge Raad der Nederlanden. Dat compromis heeft goed gewerkt doch werd, als verouderd, in de grondwet van 1848 niet overgenomen. Zo zal het ook wel — zij het wat sneller — gaan met de zoëven genoemde intenationale militaire colleges.

De Groot-Verlofganger in uniformkleding *)

door

Mr M. KRAUSS,
luit t. zee (A) I.

Mr BRUNNER verdedigt in het Nederlands Juristenblad van 12 Augustus 1950 (blz. 561 v.) de stelling, als zoude volgens artikel 62 aanhef en 4e van het Wetboek van Militair Strafrecht de dienstplichtige-met-groot-verlof, die in uniform is, slechts dàn geacht worden in werkelijke dienst te zijn, indien hij:

1e. de *voor hem voorgeschreven* uniformkleding draagt en

2e. deze uniformkleding *bevoegdelijk* draagt.

Wat betreft 1e., vanzelfsprekend zal er sprake moeten zijn van *militaire* uniformkleding en niet van uniformkleding van bv. het Leger des Heils (voorbeeld van Mr BRUNNER), maar dat de beperking moet worden gesteld, dat de iiniformkleding *voor de dienstplichtige moet zijn voorgeschreven*, is naar mijn mening niet zo gemakkelijk verdedigbaar en stellig niet aan te bevelen. Als (extreem) voorbeeld van niet voor de dienstplichtige voorgeschreven uniformkleding noemt Mr BRUNNER de admiraalsuniform voor een grootverlofganger van de landmacht. Hij vindt de door hem voorgestane interpretatie redelijk en verwijst daarvoor naar het handboek van Mrs FRANKEN en BRUNNER, blz. 111/112. Aldaar leest men, dat deze uitleg wordt afgeleid uit het tweede zinsdeel van artikel 62. 4° Wetboek van Militair Strafrecht: „of het *voor hem* — d.i. de dienstplichtige — *vastgestelde* kenteken of onderscheidingsteken.....". Deze bijvoeging geschiedde bij de Invoeringswet Mil. Straf- en Tuchtrecht, juist om tc voorkomen, dat niet-uniformdragende militairen zouden worden vergeten: en wat ook voor deze — uitzonderlijke — categorie geldt, zou logischerwijs ook op de wèl-uniformdragende militairen slaan (alhoewel dezelfde beperking niet bij uniformkleding siaat).

Dat de redactie slordig is, daar ben ik het mee eens, doch dat „voor hem vastgestelde" ook zou (terug)slaan op „uniformkleding" ..... ik weet het niet ! Redactioneel bezien komt men eer tot een tegenovergestelde conclusie en bovendien heeft de wetgever zich er helemaal niet over uitgelaten, noch toen het eerste stuk vair art. 62, 4° tot stand kwam. noch toen het tweede stuk erbij werd gevoegd. Volgens mij wilde de wetgever met het tweede stuk uitdrukken: „of „het voor de *niet-uniformdrager* vastgestelde kenteken of onderscheidingsteken.....".

Zoals het handboek van VAN DIJK (ed. 1922) zegt op pag. 71: „Uniformkleding draagt" is ruimer dan „in uniform is", of „de uniform „draagt". Dit klopt met de — blijkbaar niet door Mrs. FRANKEN en BRUNNER aangehangen, in hun handboek t.a.p. vermelde — op-

*) Men zie in dit verband ook M.R.T. XLII, blz. 65-71 en blz. 549-550.

vatting uit de practijk: „Voldoende was dat hij (de niet-volledig in „uniform geklede. delinquerende, groot-verlofganger) tot zijn uil-„rusting behorende kledingstukken droeg en aldus de indruk wekte „en wilde wekken, dat hij dienstplichtige in werkelijke dienst was"; alhoewel deze omschrijving n.m.m. nog te beperkt is, doordat daarin zijn opgenomen tic intentie van de dader-zelf („wilde wekken") en de beperking ..tot *zijn* uitrusting". Omdat dczc uitspraak voor een speciaal geval gold en zeer waarschijnlijk niet wilde dienen als definitie-in-abstracto. kan men daaruit niet afleiden, dat haar gever wars zou zijn (geweest) van de door Mr BRUNNER vermelde uitspraken van het Gerechtshof te 's-Gravenhage van 16 Maart 1938 (MRT deel XXXIV pag. 60): „aangezien deze (een dienstplichtig ..korporaal-grootverlofganger) ten tijde van het plegen van het feit *„een korporaalsveldjas droeg, behorende fot de uniform der infanterie „van het Nederlandse leger"* en van de militaire rechter, die na oubevoegdverklaring van de politierechter lot de kennisneming van de onderhavige zaak was geroepen: ..dat de met groot verlof vertrokken ..verdachte tijdens het plegen van het feit *in uniform gekleed was*". Het Hof vermeldt nog, dat de verdachte. die van de *landmacht* was, een *landmachtuniform* droeg, doch de krijgsraad (zie ik het goed) laat zich niet eens uit over een eventuele tegenstelling landmacht-zeemacht.

Met deze laatstvermelde opvatting kan ik mij volkomen verenigen: ten eerste sluit zij geheel aan bij de simpele wetstekst en ten tweede past zij hei beste in het kader van de huidige nivelleringsdrang, die zich ook uitstrekt tot de uniformen, waarbij nog niet eens gedacht behoeft te worden aan *geallieerd* militair optreden.

Bovendien: hij de tropenuniformen, de gevechtstenues, de werkkleding zijn de verschillen tussen de diverse onderdelen der krijgsmacht immers sinds lang vervaagd of verdwenen. Los hiervan: allo indertijd hij de Mariniersbrigade gedetacheerde militairen van zee- en landmacht droegen de marinirrsixniforin: afgezien van de quaestie of dit op de wet gebaseerd voorschrift dan wel meer gebruik was, kan de vraag worden gesteld, of de uit of kort na deze detachering met groot-verlof vertrekkende niet-marinier, wiens plunjevoorraad geheel of ten dele uit mariniersskleding bestond, *voor* hem *voorgeschreven uniformkleding* naar. zijn groot-verlofadres bracht.

Rekening houdende niet de practijk doet men naar mijn mening het beste „uniformkleding" *in de ruimst mogelijke zin* te interpreteren en geen beperkingen aan Ic leggen, die taalkundig niet blijken en — voor zover ik het zie — ook niet tot de bedoeling van de wetgever zijn terug te voeren. Hetgeen erop neerkomt, dat men art. 62 aanhef en 4° leest: De groot-verlofganger, die zich door een uniform aan zijn omgeving aandierit als militair, wordt geacht te zijn in werkelijke dienst en *is* hierdoor militair. Eronder vallen dus niet alleen de gevallen vaii het dragen van andere onderscheidingstekenen op eigen *uniform* maar ook de gevallen van het dragen van een ander. uniform. Ik merk op dat Mrs FRANKEN en BRUNNER hun inter-

pretatie wel zeer eng stellen door enkel verschil van onderscheidingstekenen tot een niet voor de betrokkenen voorgeschreven uniform [let wel: niet uniformkleding) te doen uitdijen.

Wat betreft 2e.. liet *bevoegdelijk* dragen van de uniformkleding, Mr BRUNNER vermeldt als argument: „De naar de militaire justitie „leidende deur, die in artikel 60, 2e slot op een kier wordt opengezet „(slechts t.a.v. de misdrijven vermeld in artt. 108, 110. 150 Wetboek „.van Militair Strafrecht, is de groot-verlofganger militair), zou in „een volgend artikel wagenwijd opengeworpen worden voor de groot-„verlofganger. die zich vóór (misschien zelf.; met het oog op) het „plegen van een strafbaar feil, in uniform steekt."

Dit argument lijkt misschien zwaarwegend, indien men uitsluitend let op de *?bief-militaire* delicten. bv. inbraak (door Mr BRUNNER ter illustratie van zijn betoog gebruikt), doch hei gewicht slinkt toch wel indien men in de eerste plaats denkt aan de indruisingen tegen de rechtsorde. die uitsluitend door militairen kunnen norden begaan. Wat zou, om bij het voorbeeld van Mr BRUNNER te blijven, de groot-verlofganger in admiraalsuniform. als admiïaal gerespecteerd, niet een massa kwaad kunnen stichten. indien hij niet als militair kon worden vervolgd; ik denk bv. aan artt. 93. 95. 132, 134 W.v.M.S. Slechts de lichte straf van art. 196 W.v.Str. zou hem boven het hoofd hangen. Is er veel tegen oin uit 62 aanhef en 4e a coritrario af' te leiden. dat 60 aanhef en 2e (tweede helft) allereerst slaat op de groot-verlofganger in civiel.' Is het ook niet zo. dat de groot-verlofganger zo min riiogelijk de aandacht op zijn status gevestigd zal willen hebben hij het plegen van een misdrijf als bedoeld in een der artikelen 108 of 110? En blijft hij bij het plegen van het misdrijf voorzien in art. 150 niet juist in civiel?

Mr BRUNNER beroept zich voorts nog op het feit. dat de militaire rechtspraak uitzondering is op de regel. Kan men niet met evenveel recht beweren. dat de *dienstplichtige* met groot *verlof* slechts buiten de militaire Justitie valt zolang hij zich normaal als burger aandient, maar dat bij inbreuk op dit intermezzo in zijn militaire periode het intermezzo ook ogenblikkelijk wordt geschorst? Goed, hij heeft. aldus Mr BRUNNER. de bepaling van zijn forum in eigen hand. Maar dat heeft hij toch in zekere zin ook door met zijn delict tc wachten totdat hij op één der andere ɪɪ-ijzen van îirt. 62 geacht wordt in werkelijke dienst te zijn ! Bovendien. *ter bepaling van zijn forum* zal de groot-verlofganger geen uniform aantrekken. wèl om zijn strafbare daad te vergrmakkelijken; en is dat op zichzelf beschouwd niet reeds een argument om de delinqueni te laten berechten door het justitie-apparaat van het lichaam. welks aanzien door dat uniform werd geschonden?

Twee andere argumenten van Mr BRUNNER:

1e. Artt. 37 en 38 van de Dienstplichtwet geven de regeling, dat de groot-verlofganger *op straffe van in werkelijke dienst te worden opgeroepen* verplicht is te zorgen, dal de *tot zijn uit-*

rusting behorende goederen niet worden *gebruikt* buiten de gevallen door de minister aangewezen.

Vooreerst is het gebruiken van uitrustingsgoederen nog lang niet altijd het *dragen van uniformkleding* en vervolgens is de groot-verlofganger met het uittrekken van de uniform weer militair-af.

2e. Aanvankelijk luidde de wettelijke tekst, dat men geacht werd in werkelijke dienst te zijn wanneer men uniformkleding droeg: om niet opgehelderde reden werd dat woordje „wanneer" vervangen door „zolang" en nu vaagt Mr BRUNNER (zegt hij) te veronderstellen, dat de achtergrond daarvan deze is, dat men niet dit gehele voorschrift niet anders bedoeld heeft dan de tijd te overbruggen tussen het ogenblik van vertrek met groot verlof en het tijdstip van verwisselen van 's Konings rok met het burgerpak; hetgeen ook zou kloppen met het voorschrift, dal de administratie gaf, t.w. dat men nog gedurende 14 dagen na vertrek met groot verlof de uniform mag dragen. waarbij gewezen wordt op art. 62 van het W.v.M.S.

Om met het laatste te beginnen: de groot-verlofganger krijgt de bevoegdheid om zich nog 14 dagen als militair te tooien, maar hij wordt eraan hrrinnerd, dat hij, als hij van dit recht gebruik maakt. strafrechtelijk (en tuchtrechtelijk: artt. 1 en 72 W.K.) bezien militair blijft; moet dit a contrario ertoe leiden, dat hij buiten die 14 dagen (bv. hij overschrijding met één dag) niet (meer) als militair wordt beschouwd, indien hij uniformkleding draagt? „Zolang" i.p.v. „wanneer": Art. 62 beschrijft in 2e, 3e, 4e en 5e een zekere tijdsduur, aanvangende met „zolang". Uit wets-redactioneel oogpunt is het aan te bevelen om gebruik van synoniemen te vermijden, teneinde te voorkomen dat een eventueel verschil in betekenis tot ongelijkheid van interpretatie zou leiden. In zijn verschillende gedaanten, die het artikel gedurende zijn totstandkoming heeft getoond, ziet men als phase-aanduidend voegwoord afwisselend „zolang" en „wanneer" gebruikt worden; vóór de laatste wijziging door de Inv. Wet bevatte het driemaal „zolang" tegen tweemaal [1]) „wanneer"; „wanneer" bij het ontvangen van onderricht (thans 62 aanhef cn 2e) en bij het gekleed zijn in uniform (thans 62 aanhef en 4e); dat er thans in art. 62 uitsluitend „zolang" wordt gebruikt, leidt volgens mij tot de gevolgtrekking dat de wetgever dit heeft gedaan:

1e. omdat „zolang" reeds meer keren werd gebruikt dan „wanneer".
2e. omdat „zolang" beter dan „wanneer" uitdrukt dat er sprake is van een tijdsduur en niet van een tijdstip,
3e. omdat, zoals gezegd, niet volkomen gelijkbetekenende synoniemen gevaarlijk kunnen zijn voor de interpretatie.

Ik geef toe, dat ook ik slechts een hypothese verkondig, doch ik merk op, dat in de veronderslelling van Mr BRUNNER ook de wijziging van het voegwoord hij het ontvangen van onderricht om een, in ieder geval door mij niet te bevroeden, dieper liggende reden zou

1) Ogenschijnlijk driemaal, doch hiervan tweemaal in hetzelfde geval.

zijn geschied, *welke moeilijk gelijk kan zijn aan de vorige reden*. Dat in eenzelfde artikel twee *gelijke* moorden zijn gewijzigd in twee *gelijke* andere woorden om twee *verschillende* redenen. vind ik onwaarschijnlijk !

Mr BRUNNER's betoog staal in verband met de toepassing van art. 196 van het Wetboek van Strafrecht, het opzettelijk onderscheidingstekenen dragen of een daad verrichten behorende tot een ambt dat hij niet bekleedt of waarin hij geschorst is. Z.i. behoort de groot-verlofganger dit misdrijf te boeten voor de burgerrechter. In casu ging het over een groot-verlofganger in uniform, die instede van zijn kaporaal-chevrons sergeant-chevrons had gedragen. Mijn contra-betoog leidt *natuurlijk* tot de conclusie dat ik de militaire rechter de aangewezen judex acht. Zou de groot-verlofganger een los-van-de-militaire-matschnppij-staand delict hebben gepleegd, dan zou ik evenzeer tot deze slotsom zijn gekomen, omdat het uniform hem tot militair stempelde en een militair in beginsel slechts één rechter heeft.

Ofschoon er sprake is van twee totaal verschillende visiën heb ik Mr BRUNNER's betoog lot zover kunnen volgen. Op één punt tast ik echter in het duister: Mr RRUNNER vraagt zich ai wat er had moeten gebeuren indien de groot-verlofganger onbevoegdelijk zijn eigen uniform (met korporaals-strepen) had aangetrokken: ..Hadden het ,,Hof en de Krijgsraad de verdachte dan ook kunnen verwijten dat .,hij onderscheidingstekenen droeg hehorende tot een ambt, dat hij ..niet bekleedde? Of zou men teruggeschrokken zijn voor de vreemde .,figuur dat men origeoorloofd of onbevoegd zijn ixniform dragende. ,,desondanks militair wordt?"

Ik acht het onaannemelijk dat Mr BRUNNER in zo'n geval tot strafrechtelijke vervolging zou hebben geadviseerd of, ten minste, dit feit onder hel *misdrijf* van art. *196* zou hebben gebracht, temeer waar hijzelf de artt. 37 en 38 der Dienstplichtwet aanhaalt, die immers op verboden gebruik van uitrustingsgoederen (let wel: in Mr BRUNNER's betoog kennelijk geaccentueerd op het specimen: dragen van uniformstukken) de sanctie stellen van het oproepen in werkelijke dienst [2]).

En om een irrealiteit te gebruiken ter staving van een betoog.... in deze kan ik mij niet in de gedachtengang van Mr BRUNNER verplaatsen [3]).

September 1950.

---

[2]) Art. 47 W.K., handelende over het onder de wapenen roepen van een van een *krijgstuchtelijk* vergrijp verdachte militair, die tijdens de ontdekking van het feit niet onder de wapenen was, heeft toch evenmin een formeel-straf-rechtelijke versie!

[3]) De inzending van dit optel geschiedde voordat ik kennis had kunnen nemen van de Beschikking van het H.M.G. van 7 November 1950.

Enige beschouwingen over beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf

door

Mr P. WESTERDIJK,

lieserve-majoor van dc Militair Juridische Dienst.

De directe aanleiding tot het schrijven van dit opstel was een nogal zonderlinge beklagbeschikking. welke ik onlangs onder ogen kreeg. Zij betrof het volgende geval.

Een soldaat had blijkbaar een vermogensdelict gepleegd, hetgeen echter door zijn Commandant min of meer niet een. overigens nogal doorziohtige, mantel der liefde werd bedekt en als eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp krijgstuchtelijk afgedaan. De slrafreden doet hier niet ter zake. de straf luidde acht dagen verzwaard arrest. Er werd niet bepaald. dat de zes dagen voorlopig (streng) arrest, welke de delinquent ter zake vaii het vermelde feit had oridergaan, hierop in mindering kwamen.

De gestrafte beklaagde zich zowel over de omschrijving van de sirafreden als over de straf.

De beklagmeerdere verklaarde in zijn bovenbedoelde beschikking het beklag gedeeltelijk gegrond. handhaafde de straf, maar wijzigde de omschrijving der strafreden door er aan toe te voegen, dat liet als voorlopig arrest ondergane streng arrest van zes dagen in mindering gebracht werd op de straf vaii acht dagen verzwaard arrest.

Het behoeft wel geen betoog, dat deze bepaling in de omschrijving der strafreden stellig niet op haar plaats was. Toch kan ik mij voorstellen hoc de betreffende Commandant ertoe gekomen is haar daarin op te nemen. Van oordeel zijnde, dat het ondergane voorlopig arrest in mindering gebracht moest worden, zal hij eerst wel naar de mogelijkheid hebben uitgezien om dit te doen door de straf te wijzigen. Deze (acht dagen verzwaard arrest) achtte hij echter juist en wenste hij dus zo te laten. Bleef (voor hem) dus slechts de mogclijkheid om de door hem nodig geoordeelde aftrek in de omschrijving der strafreden op te nemen. Een dergelijke gedachtengang is begrijpelijk: het zou echter meer voor de hand gelegen hebben wanneer hij als volgt had geredeneerd: Een straf van acht dagen verzwaard arrest met aftrek van voorlopig arrest is in wezen een lichtere straf tlan een dito zonder aftrek; dus wijzig ik de straf door in tegenstelling tot tie eerste strafoplegger het voorlopig arrest in mindering te brengen. waarbij ik de omschrijving der strafreden kan laten wat zij is.

De vraag rijst of hij. dienovereenkomstig handelende, wel in het rechte spoor. zou zijn gebleven, m.a.w. of een bepaling ingevolge art. 15 vaii de Wet op de Krijgstucht inderdaad deel uitmaakt vaii een opgelegde straf en dus vatbaar is voor beklag c.q. of men zich beklagen kan over het fait, dat een dergelijke bepaling achterwege is gebleven. Naar mijn mening moet, wanneer men zich aan de

letter van de wet houdt, hel antwoord op deze vraag ontkennend luiden.

De Wet op de Krijgstucht kent slechts arreststraffen zonder meer; art. 15 maakt onderscheid tussen de arreststraf (qua talis) en haar uitvoering; in de artikelen 61 cn volgende, welke de krijgstuchtelijk gestrafte de bevoegdheid toekennen zich over de hem opgelegde straf en/of over de omschrijvirig der strafreden te beklagen, wordt hem dus niet het recht verleend zijn beklag te doen over niet of onvoldoende toepassing van art. 15.

E r is nog een weg waarlangs een bcklagmerrrlcre. die van mening is, dat een gestrafte, die voorlopig arrest heeft ondergaan en die vervolgens met arrest gestraft is zonder dat daarbij een bepaling krachtens art. 15 is gemaakt, te zeer gegrepen is, zijn doel, te weten een beperking van het leed, dat de gestrafte op grond van liet door hem gepleegde vergrijp moet ondergaan, zou kunnen trachten te bereikcri. Hij zou de duur van de arreststraf kunnen verminderen met de duur van het ondergane voorlopig nrrest. In het hierboven genoemde geval zou dit vermindering van de straf tot 2 dagen verzwaard arrest tengevolge hebben. Gesteld, (lat deze taktiek juist ware, wat dan echter te doen wanneer voorlopig arrest en toe te dienen arreststraf van gelijke duur zijn of nanncer de duur van het eerste die van het laatste overtreft? De beklagmeerdere zou in zulke gevallen toch moeilijk de omschrijving der strafreden iritact kunnen laten en daarnaast de straf in haar geheel te niet doen. Echter ook afgezien hiervan bestaan er bezwaren tegen het bewandelen van de hierbedoelde weg. In zijn beschikking van 30 Mei 1938 (J1.R.T. XXXIV blz. 221 en vlg.) heeft de Commandant der Marine te Willemsoord overwogen, dat een eventuele gehele of gedeeltelijke in-mindering-brenging van het ondergane voorlopig arrest dient te geschieden bij de *uitvoering* der opgelegde arreststraf en dat mitsdien ook in gevallen, waarin aan oplegging van een arreststraf is voorafgegaan voorlopig arrest en de strafoplegger bij tic dooi betrokkene te ondergane straf rekening wil houden met hel voorlopig arrest en zulks in de omschrijving dier straf lot uiting wil brengen. bij de bepaling van de duur dier arreststraf uitsluitend rekening moet worden gehouden met de ernst van het gepleegde feit en de persoonlijkheid van dc dader, terwijl clan bij de oplegging der aldus bepaalde straf nader kan worden bepaald, in nelke mate bij de uitvoering het ondergane voorlopig arrest in mindering zal n-orden gebracht (ik citeer vrijwel woordelijk). Ik kan mij met deze overwegingen verenigen behoudens dat n.m.m. de zinsnede „en zulks in de om-„schrijving der straf tot uiting wil brengen" heter achterwege had kunnen blijven. Immers een bepaling gegrond op art. 15 W.K. staat naast de omschrijving der straf en maakt er geen deel van uit *). Mij

*) In de Memorie van Toelichting ad art. 15 (v. d. H. III blz. 227-228) staat dan ook slechts vermeld, dat „de opgelegde arreststraf in het con-„duite-rapport of strafboek moet worden ingeschreven onder vermelding „van den voor het voorlopig arrest toegestanen aftrek."

voorlopig nog bepalende lot mijn geval laat ik de Beschikking vaii de Marinecommandant, wiens uiteindelijke beslissing mij juridisch aanvechtbaar voorkomt, hier verder buiten beschouwing.

De beklagmeerdere had i.c. ook nog al.; volgt kunnen redeneren: Omschrijving van strafreden en straf acht ik juist. Dus verklaar ik het beklag origegroiid. Naar mijn (beklagmeerdere's) mening dient echter bij de uitvoering van de straf rekening gehouden te worden met het ondergane voorlopig arrest. Dus bepaal ik. dat zulks alsnog zal geschieden.

Tegen deze redeiiering is in te brengen, dat zij over het hoofd ziet, dat in art. 15 W.K. met zoveel woorden staat, dat een bepaling als daarin bedoeld „bij de oplegging" der straf moet worden gemaakt. zodat zij niet meer achteraf hetzij door de strafoplegger, hetzij door de beklagineerdere gemaakt mag worden.

Ook art. 50 W.K. kon in deze geen uitkomst brengen en wel omdat, dit artikel het de strafoplegger en ieder boven deze gestelde meerdere slechts mogelijk maakt hetzij wijziging te brengen in een opgelegde krijgstuchtelijke straf en/of de omschrijving der strafredeii, hetzij de oplegging der straf geheel of ten dele te niet te doen (dus de straf te vernietigen of te wijzigen) en dus niet om *zonder wijziging van deze straf* alsnog te bepalen, dat voorlopig arrest bij de uitvoering der opgelegde arreststraf geheel of gedeeltelijk in mindering zal worden gebracht. Voorts heeft de Minister van Defensie in zijn beschikking van 26 September 1933 (M.R.T. XXIX blz. 300) als zijn oordeel uitgesproken, dat een door een gestrafte ingebracht beklag behalve de strafoplegger ook iedere bovrn deze gestelde meerdere belet art. 50 toe te passen.

Met dit al mogeii wij wel aannemen, dat de beklagmeerdere in casu zijn doel, (te weten het in mindering brengen van het voorlopig arrest zonder de opgelegde arreststraf te wijzigen) niet „by fair „means" kon bereiken. Overigens had een kleine listigheid hem toch vrijwel kunnen bezorgen wat hij wenste. Onder het motto „die ene dag „uni het 'm niet doen" had hij de opgelegde straf mrt één dag kunnen verminderen. Hierdoor zou hij strafoplegger zijn geworden en alsdan een bepaling bedoeld in art. 15 hebben kunnen maken.

Het feit, dat men slechts door een listigheidje toe te passen een onder bepaalde omstandigheden alleszins gewenst iets ten naastenbij kan bereiken, impliceert echter, dat er wat aan de wettelijke regeling van de onderhavige materie mankeert en dat men hier dus van een leemte in de wet kan spreken. Deze leemte n are in easu gemakkelijk op ie vullen door in art. 50 en in de artt. 61 en 66 op te nemen resp. dat de in hei eerste artikel genoemde bevoegdheid zich mede uitstrekt tot hel maken van een bepaling als bedoeld in ait. 1> en dat het beklag mede kan betreffen het niet gemaakt zijn van een dergelijke bepaling.

In het bovenstaande, wel zeer uitgesponnen geval is slechts één der talrijke aspecten, welke het beklag biedt, ter sprake gekomen.

De (juridische) moeilijkheden waarvoor een beklagmeerdere zich gesteld kan zien, zijn dan ook vele. De vraag rijst of met dit al de regeling van het beklag zoals die in de Wet op de Krijgstucht is getroffen, zoal niet in vrcdestijti dan toch onder oorlogsomstandigheden niet een te zware last legt op de schouders der desbetreffende coinmandanteii.

Deze vraag moet naar mijn mening bevestigend beantwoord worden en ik zou er dan ook voor zijn om hij een leger te velde de artikelen 61 tot en niet 68 althans voor wat de lichtere krijgstuchtelijke straffen betreft niet van toepassing te verklaren. De mogelijkheid voor de gestrafte om de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof in te roepen zou in die gevallen dan ook komen tc vervallen.

Wat deze eindbeslissing H.M.G. betreft: hoe inconsequent is het naar mijn mening, dat terwijl in het militaire strafrcchl de vonnissen gewezen door krijgsraden te velde slechts door de Commanderende Generaal behoeven te worden gefiatteerd om executabel te zijn (en het H.M.G. dus is uitgeschakeld), de hij een leger te velde opgelegde krijgstuchtelijke straffen, van hoe lichte aard ook, steeds aan het oordeel van het H.M.G. kunnen worden onderworpen.

Dit leidt mij er toe de functie, welke het H.M.G. in het militaire tiichtrecht vervult, eens nader te beschouwen. Als hoogste beklaginstantie neemt het H.M.G. eindbeslissing in tuchtrechtzaken, d.w.z. maakt het uit of commandanten al dan niet een juist gebruik hebben gemaakt van dc hun verleende strafbevoegdheid. Welnu, het doet dus tot op zekere hoogte hetzelfde wat ingevolge art. 70 j° art. 50 iedere meerdere verplicht is te doen.

Ik zeg ,.tot op zekere hoogt [u] omdat heb H.M.G. in deze beperkter bevoegdheden heeft dan de meerderen: het mag de straf niet verzwaren en het kan de strafoplegger, die een onjuist gebruik gemaakt heeft van zijn bevoegdheden, niet deswege corrigeren. Terwijl het laatste tot de taak van de ineerderen van de strafoplegger blijft behoren, gaat de bevoegdheid van dezen om de straf „over te nemen" en haar daarbij c.q. te verzwaren (zie de hierboven genoemde beschikking van de Minister van Defensie) echter door het beklag te loor. Zo zien wij dus. dat door een daad van de gestrafte (het inbrengen van hrklag) niet slechts de bevoegdheden van de strafoplegger, maar ook die van alle boven deze gestelde meerderen. de hoogste militaire autoriteit incluis. worden beknot. Een wel zeer ongewenste consequentie van het huidige systeem van tuchtrechtspleging !

Naar mijn mening zal hij, die uiteindelijk verantwoordelijk dient te zijn voor de handhaving van de krijgstucht in een leger al of niet te velde, te weten de hoogste militaire autoriteit. ook in laatste en hoogste instantie te beslissen moeten hebben over de krijgstuchtelijke straffen, welke aan hen, die in strijd met de krijgstucht hebben gehandeld, worden opgelegd en mogen hierbij voor hem geen andere beperkingen gelden dan die welke de wet in het algemeen voor straf-

opleggers heeft gesteld (maximum duur der arreststraffen enz.). Dit ware te bereiken door in plaats van de huidige regeling van het beklag aan een gestrafte slechts het recht te verlenen aan de meerdere van zijn strafoplegger te verzoeken van diens bevoegdheid ex art. 50 gebruik te maken en, zo deze zulks niocht weigeren of het zoii doen op een wijze welke de gestrafte niet bevalt, (bijv. wanneer de straf instede van vrrlicht verzwaard zoii n orden) alsdan een zelfde verzoek te richten tob de hoogste militaire autoriteit.

Wil men het H.M.G. in deze procedure inschakelen, dan zou dit kunnen geschieden door dc hoogste militaire autoriteit te verplichten in zaken, welke aldus aan ziin oordeel worden onderworpen, hei advies in te winnen van ons hoogste militaire rechtscollege *).

Op deze wiize zou er eenheid komen in de militaire tuchtrechtspleging, zou de hoogste militaire autoriteit inderdaad volledig verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor de handhaving van de krijgstucht, zou de militair-rechterliike macht niet meer te beslissen hebben „in disciplinaire aangelegenheden, die uit den aard der zaak „niet tot hare oompetentie behoren" (Memorie van Toelichting ad par. VI, zie V. d. Hoeven III blz. 384), zou er een einde komen aan de bestaande ongewenste spanning tussen de regeling van het beklag en art. 70 j°. art. 50 van de Wet op de Krijgstucht en zon daarnaast toch voldoende met de belangen der gestraften worden rekening gehouden. Net betrekking tot de aldus bereikbare eenheid in de militaire tuchtrechtspleging wil ik, misschien ten overvloede, nog op het volgende wijzen. Bij de huidige regeling van hel beklag en de opvatting, welke men daarorntrerit huldigt (het door de Minister van Defensie in 1933 uitgesproken oordeel is, voor zover mij bekend, nimmer bestreden en wordt dus bliikbaar door een ieder als iuist aanvaard), is een beklagbeschikking, wanneer de gestrafte niet de eindbeslissing vaii het H.M.G. inroept, onaantastbaar. Noch het H.M.G., noch enige militaire autoriteit kan er nog iets aan veranderen. Immers doordat de gestrafte beklag heeft ingebracht, is art. 50 buiten werking gesteld. Wanneer een meerdere van de beklagmeerdere het niet eens is met dc door laatstgenoemde gegeven beschikking kan hij slechts zijn mening aan de beklagmeerdere kenbaar rnaken in de hoop dat deze er in dc toekomst mee rekening zal houden. De gewraakte beklagbeschikking inclusief al dan niet daarbij gewijzigde straf en/of omschrijving der strafreden blijft echter intact. Immers ook de beklagmeerdere zelf kan ei. als gevolg vaii de buitenwerkingstelling van art. 50 geen wijziging meer in

*) Een gegronde reden hiervoor kan ik overigens niet zien. Men bedenke hierbij, dat blijkens de Memorie van Toelichting ad par. VI (V. d. H. III, blz. 384), de inschakeling van het H.M.G. als hoogste beklaginstantie slechts als een voorlopige maatregel werd beschouwd „in afwachting van „de aanstaande(!) herziening van het formeel recht, waartoe ook het „beklag behoort" en dat dus reeds de ontwerpers van de Wet op de Krijgstucht het H.M.G. hier min of meer als een vreemde eend in de bijt beschouwden.

brengen. Om nog even naar mijn punt van uitgang terug te keren: ten eeuwigen dage zal op de straflijst van de bedoelde soldaat aan de omschrijving der strafreden toegevoegd moeten blijven, dat het als voorlopig arrest ondergane strenge arrest van zes dagen in mindering wordt gebracht op de straf van acht dagen verzwaard arrest. Een dergelijke fout is nog niet ernstig: er kunnen echter*ook ergere zonden ill de beklagbeschikkingen worden begaan. Bij de huidige regeling van het beklag zijn deze onuitwisbaar. Vervangt men deze regeling door het hierboven door mij aangegeven systeem. dan zal iedere krijgstuchtelijke straf en zal iedere omschrijving van een strafreden te allen tijde gewijzigd (en verbeterd) kunnen worden, hetgeen uiteindelijk zal leiden tot een eenheid in de militaire tuchtrechtspleging, welke thans onbereikbaar is.

Met het bovenstaande heb ik niet meer willen geven dan een idee van de wijze waarop naar mijn mening in de huidige, ietwat rammelende, regeling van liet beklag verbetering ware te brengen. Ongetwijfeld zouden zich hij een nadere uitwerking van het door mij geschetste systeem nog wel moeilijkheden voordoen. Ik kan mij cchtcr niet voorstellen, dat dit onoverkomelijke moeilijkheden zouden zijn.

Misschien vinden anderen in het hier geschrevene aanleiding ook eens hun gedachten over het beklagprobleem te doen gaan en, mocht dit hen tot bepaalde conclusies leiden, deze kenbaar te maken. Wanneer dan te eniger tijd de Wet op de Krijgstucht op de helling mocht komen, heeft zich welicht een communis opinio omtrent dit probleem gevormd. welke hun. die met de herziening van de wet zijn belast, tot richtsnoer kan dienen.

Augustus 1950.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 9 Augustus 1950.

President: Luitenant Kolonel Mr F. A. J. Deelen.

Leden: Luit.Kol. J. A. de Witte en Kapt. Mr J. W. H. Swane.
Raadsman: Mr J. Wintermans.

Veroorzaking van brand, waardoor gemeen gevaar voor goederen ontstaat: als militair, tewerk gesteld in de wapenkamer, bij een open bak met een mengsel van benzine en petroleum een sigaret aansteken, tengevolge waarvan een ontploffing ontstaat en de vloeistof vlam vat.

(Wb. v. Str. art. 358).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser. tegen H. G., soldaat OVW, beklaagde.

Gezien:....enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd [1]):

,,dat hij, als soldaat o.v.w.-er ingedeeld bij de Subsistenten Com-
,,pagnie der Rij- en Tractieschool, op *of omstreeks* 9 Februari 1950
.,te Eindhoven in de wapenkamer, gelegen op de eerste étage van
,,gebouw B. van de De Constant Rebecquekazerne, hoogst onachtzaam.
,,*roekeloos, ondeskundig* en onvoorzichtig vuur heeft ontstoken. *al-*
,,*thans heeft gehouden,* in de nabijheid van een open bak, bevattende
,.een mengsel van omstreeks 5 liter benzine en petroleum. *althans*
.,*van een hoeveelheid van omstreeks* **5** *liter ener zeer licht ontbrand-*
,,*bare vloeistof,* tengevolge waarvan dit mengsel, *althans deze vloei-*
,,*stof* in brand is gevlogen, terwijl ten gevolge van deze brand ge-
..meen gevaar voor goederen. met nanie voor genoemd gebouw B.
,,en de zich daarin bevindende goederen. toebehorende aan de Staat
,,der Nederlanden, ontstond";

Overwegende. dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindend afschrift van de controlelijst ten name van beklaagde, welk afschrift voor eensluidend afschrift is getekend door de reserve-le Luitenant J. R. Roer. ten tijde. dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd, in merkelijke dienst was:

Overwegende, dat de beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de maand Februari 1950. als soldaat o.v.w.-er in werkelijke dienst was, ingedeeld bij dc Subsistentcn Compagnie van de Rij- en Tractieschool te Eindhoven. welk onderdeel is gelegerd in de De Constant Rebecquekazerne; dat hij bij genoemd onderdeel belast was met het schoonhoudcri van wapens, waarvoor hij aanvankelijk

---

[1]) De gecursiveerde gedeelten werden in de bewezenverklaring niet overgenomen. (Red. M.R.T.)

uitsluitend petroleum gebruikte. maar de laatste 3 maanden ook wel een mengsel van petroleum en benzine; dat bovengenoemd mengsel van benzine en petroleum zich bevond in een open bak, welke bak, staande op een paar kisten, zich in de wapenkamer van bovengenoemd onderdeel bevond; dat bedoelde wapenkarner was gelegen op de 1e étage in het Gebouw B. van de De Constant Rebecauekazerne: dat hij zich op 9 Februari 1950 naar bovengenoemde wapenkamer heeft begeven, om aldaar wapens schoon te maken; dat hij aldaar een sigaret heeft gedraaid; dat, toen hij daarna. terwijl de ramen van dr wapenkamer dicht waren, alstoen aldaar in de nabijheid van bovengenoemde bak. welke alstoen een mengsel van omstreeks 5 liter benzine en petroleum bevatte. een lucifer aanstak om zijn sigaret aan te steken, hij plotseling een lichte ontploffing hoorde en dal gedurende een kort ogenblik de gehele kamer als het ware vol met kleine vlammetjes was; dat hij direct daarop zag, dat de benzine en petroleum in bovengenoemde bak vlam gevat had en in brand was gevlogen; dat hij met behulp van de burgerwerkman Smulders de brand met zand heeft geblust: dat het hem bekend was. dat benzine een zeer licht ontvlambare vloeistof is en dat hij mist dat het gevaarlijk was om er vuur bij te houden; dat tengevolge van de brand het plafond van de wapenkamer over een oppervlakte van ongeveer één vierkante meter geblakerd en beschadigd was. terwijl de muren van dc n-apenkamer mrt een vettige roetlaag waren bedekt; dat bovengenoemde wapenkamer rekken van hout met wapens bevatte; dat het gebouw B. van de De Constant Rebecquekazerne en de zich daarin bevindende goederen, met uitzondering van enkele privégoederen van de in genoemd gebouw gelegen militairen. toebehoort aan de Staat der Nederlanden;

Overwegende, dat MARCELLUS JOHANNES SMULDERS. oud 24 jaar, rijkswrrkman, wonende te Nuenen, als getuige door de Officier-Commissa is gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd;

dat hij zich op 9 Februari 1950 bevond op de 1e étage van gebouw B van de De Constant Rebecquekazerne te Eindhoven: dat hij alstoen aldaar heeft gezien, dat beklaagde naar de wapenkamer die op genoemde 1e étage is gelegen, ging; dat na enige minuten G. voornoemd uit de wapenkamer kwam hollen met een brandend voo werp in zijn hand; dat hij tevens zag, dat een zwarte rook uit de deur van de wapenkamer kwam en dat hij, verniocdende dat er iets niet in orde was, naar de wapenkamer is gegaan, alwaar hij een hak zag, welke in brand stond; dat de vlammen tot boven aan het plafond van de wapenkamer sloegen; dat hij tesamen niet beklaagde de brand heeft geblust; dat zich in rle wapenkamer houten stellages en rekken bevonden, waarop geweren, brens en andere wapenen waren opgeborgen; dat het plafond van de wapenkamer na afloop van de brand bijna geheel zwart was geblakerd;

post *alia:*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd

als: ..*Hef* aan *zijn schuld* brand *te wijten hebben, waardoor gemeen „gevaar* voor *goederen ontstaat*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 158 sub 1° van het Wetboek van Strafrecht;

[volgt: veroordeling tot hechtenis v. d. t. v. één maand, voorwaardelijk, proeftijd één jaar. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Kon. Landmacht te Makassar.

Vonnis van 8 December 1949.

(Mr van dei Vijver, Deibert, Overvest.

Zwaar lichamelijk letsel door schuld?

(Sr. art. 308).

Overwegende dat beklaagde (G. W. K., sergeant apothekersassistent te Menado, raadsman 1ste Lt. H. J. A. M. E. Payens, ***Red.***) is ten laste gelegd:

dat hij, terwijl hij al-: sergeant, in ieder geval als militair der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op of omstreeks 9 Februari 1949 te Menado, althans op Celebes, als apothekersassistent en beheerder van de militaire apotheek aldaar, toen door of vanwege de gezondheer-directeur van de Koningin Wilhelmina-Ziekeninrichting te Menado aan hem, beklaagde, althans aan genoemde apotheek werd verzocht om aan genoemde Koningin Wilhelmina Ziekeninrichting een hoeveelheid van 20 liter gedistilleerd water, althans enige hoeveelheid, te verstrekken, hoogst roekeloos, onvoorzichtig, ondoordacht, onoordeelkundig, onoplettend en nalatig, niet zelf gedistilleerd water in de daartoe door of vanwege genoemde Koningin Wilhelmina Ziekeninrichting beschikbaar gestelde fles heeft gegoten of doen gieten, doch deze handeling zonder meer lieft overgelaten aan een daartoe kennelijk niet competente persoon van Indonesische landaard, Senduk geheten, en vervolgen-: hoogst roekeloos, onvoorzichtig, ondoordacht, onoordeelkundig, onoplettend en nalatig, nadat genoemde persoon van Indonesische landaard vanuit een zogenaamde L.T.D.-fles op onvoorzichtige wijze een hoeveelheid gedistilleerd water had gegoten in de door of vanwege genoemde Koningin Wilhelmina Ziekeninrichting beschikbaar gestelde fles, hetgeen om hygiënische redenen volstrekt gevaarlijk en verboden was, heeft nagelaten, toen door of vanwege de Koningin Wilhelmina Ziekeninrichting genoemde fles werd afgehaald en hij ten bewijze van de verstrekking een verstrekkingsbriefje invulde, veiligheidshalve aan genoemde Senduk te vragen of het ingieten van het gedistilleerde water in deze fles van de Koningin Wilhelmina Ziekeninrichting wel op de juiste en voorgeschreven wijze, althans niet op de verboden wijze was geschied en heeft nage-

laten dit op andere wijze te onderzoeken, doch zonder meer deze fles heeft laten medenemen door personeel van de Koningin Wilhelmina Ziekeninrichting en genoemd verstrekkingsbriefje heeft afgegeven. zijnde het zich in deze fles bevindende gedistilleerde water door personeel van de apotheek van de Koningin Wilhelmina Ziekeninrichting gebruikt voor en bij het in orde maken en daarna bij het toedienen van een injectie aan een persoon van het vrouwelijk geslacht, genaamd Stedehouwer-Ledeboer, tengevolge waarvan genoemde vrouwspersoon zwaar lichamelijk letsel. uitmakende ontsteking van het lymphvaatstelsel en afwijkingen in de benen. althans enig zwaar lichamelijk letsel, althans zodanig lichamelijk letsel bekomen heeft, dat daaruit tijdelijke ziekte is ontstaan:

Overwegende dat beklaagde blijkens zijn verklaring ten processe op 5-6-'47 in werkelijke dien-t is getreden als sergeant-apothekersassistent en als zodanig sinds 24-4-48 onafgebroken werkzaam is geweest in de Militaire Apotheek te Menado;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen rle overtuiging heeft geput, dat liet telastegelegde feit door beklaagde is gepleegd. zodat hij daarvan behoort tc worden vrijgesproken;

Overwegende dat immers is komen vast te staan. dat de werkzaamlieden van beklaagde. omvattende het maken van 80 à 90 recepten per dag, het bereiden en afleveren van specialité's aan liet Militair Hospitaal te Menado, de zorg en contrôle op het destilleerapparaat, liet beheer van een gedeelte van het magazijn van de Militaire Apotheek te Menado, benevens liet voeren vaii de bijkomende administratie, voor beklaagde te zwaar waren, alsinede, dat tie aan deze werkzaamheden verbonden verantwoordelijkheid voor hem te groot was, gezien het gebrek aan voldoende geschoold personeel in de Militaire Apotheek te Menado, het tekort aan ervaring bij beklaagde, inzonderheid voor wat betreft Indonesische toestanden, alsmede gezien zijn opleiding tot apothelrersassistent, welke het onverantwoord maakte, dat hij, beklaagde. in feite voor zijn deel de leiding en verantwoordelijkheid had voor de Militaire Apotheek, nu daadwerkelijk toezicht door Dr Vink, Hoofd van de M.G.D. te Menado. die als zodanig met de contrôle op de Militaire Apotheek was belast. niet werd uitgeoefend, zoals deze zelf in het vooronderzoek heeft toegegeven; dat voorts van beklaagde. gezien zijn opleiding en beperkte ervaring. niet kon en mocht worden vernacht, dat hij wist, dat het onder zijn zorg en contrôle regelinatig aan het Koningin Wilhelmina Ziekenhuis te Menado afgclcverde aqua destillata aldaar werd gebruikt voor de bereiding van zoutsoluties 0.0 % bestemd voor subcutane toediening, maar beklaagde de ervaring had. dat de Militaire Apotheek aan het K.M.Z. regelmatig bepaalde injectie-vloeistoffen in bereide vorm afleverde en anderzijds de Militaire Apotheek zelve voor de bereiding van injectie-vloeistoffen steeds aqua bidestillata gebruikte, voor nelke opvatting de Raad steun vindt in de verklaringen van de gehoorde deskundigen H. A. den Duyn en M. Mauve, artsen, welke terzake eensluidend zijn, zodat naar 's Raads oordeel

het door het gebruik van het bewuste aqua destillata ontstane letsel bij gebreke van strafrechtelijke schuld aan beklaagde niet kan worden toegerekend, hebbende hij immers dit gevolg niet kunnen voorzien:
(Volgt vrijspraak, *Red.).*

Overgenomen uit Nederlandse Jurisprudentie 1950 n°. 832.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 7 Juni 1950.

President: Luit. Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Kapt. Mr F. A. Vonk en 1e Luit. Mr M. v. IJzeren.

Auditeur-Militair: Majoor Mr 13. H. van Everdingen.

Ten laste gelegd: het niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst.

Beklaagde had zich metterwoon in Frankrijk gevestigd. De aan zijn vorige woonplaats per aangetekende brief toegezonden en als onbestelbaar terugbezorgde oproeping is geen ,,wettige" oproeping, aangezien zij niet aan betrokkene is uitgereikt, noch is bezorgd aan diens woning of die van zijn wettige vertegenwoordiger, noch hem per aangetekende zending is toegezonden.

De openlijk aan het stadhuis aangeplakte kennisgeving is evenmin een wettige oproeping voor de werkelijke dienst, aangezien hierin slechts gesproken wordt ocer inlijving (hetgeen reeds een jaar tevoren was geschied).

De door de burgemeester aan betrokkene gezonden brief voldoet niet aan artikel 2 (5) Dienstplichtbesluit, aangezien daarin is vermeld dat befrokkene zich onverwijld na aankomst in Nederland en niet op een datum, gelegen tenminste 10 dagen na dagtekening, bij 8 B.I. moet melden.

(W.M.S.R. art. 150).

De Krijgsraad te Velde Oost.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. V. H., geboren te Sjanghai (China), 12 December 1927, dpl. sld. ingedeeld bij Staf Cie Instr. Bat. 2e Infanterie Depôt te Arnhem, thans gelegerd te Assen, Beatrixkazcrne, beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 16 Mei 1950;

Gezien de schriftuur van eis door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 7 Juni 1950 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot betaling van een geldboete van vijf en zeventig gulden. bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechlenis voor de tijd van vijf en twintig dagen. en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht. al-

„thans als militair in de zin der wet op of omstreeks 6 September „1949 in ieder geval in of omstreelis het einde van het jaar 1949 „of het begin van het jaar 1950 te Arnhem. althans in Nederland, „al dan niet opzettelijk niet heeft voldaan aan een hem gedane „wettige oproep door de Burgemeester der gemeente Baarn om „in werkelijke dienst te komen te Arnhem bij het 8e regiment In- „fanterie in de Menno van Coehoornkazerne";

Overwegende, dat een justitiële verklaring dd. 24 April 1950. opgemaakt en ondertekend door de waarnemend Commandant van de Staf Compagnie Instructie Bataljon van het 2e Infanterie Depôt. onder meer zakelijk vermeldt dat beklaagde op 9 September 1948 als gewoon dienstplichtige is ingelijfd bij het 8e Regiment Infanterie en dat hij sedert 18 April 1350 in werkelijke dienst is;

Overwegende, dat Elisabeth T. de Smidt. oud 25 jaar, adjunct-commies ter Gemeentesecretarie, wonende Mauvestraat 42 te Baarn, door de Officier-commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat beklaagde op 19 April 1949 uit het bevolkingsregister van Baarn is afgevoerd naar Frankrijk;

dat op 9 Juni 1949 er toch nog een aangetekende kennisgeving van gemeentewege naar hem is uitgegaan, gericht aan zijn vroegere adres Tromplaan 7 te Baarn;

dat deze kennisgeving inhield een oproeping om op 6 September 1949 tot hd volbrengen van eerste oefening in werkelijke dienst te komen bij 8 R.I. te Arnhem, Menno van Coehoornkazerne;

dat deze oproeping als onbestelbaar is teruggekomen:

Overwegende dienaaiigaandr dat, aangezien deze kennisgeving niet aan beklaagde is uitgereikt. noch is bezorgd aan diens woning of aan die van diens wettige vertegenwoordiger, noch hem per post of per aangetekende brief is toegezonden. hier geen sprake zijn kan van een gedane „wettige" oproep door de burgemeester der gemeente Baarn;

Overwegende, dat E. T. de Smidt voornoemd door de Officier-Comniissaris gehoord, vervolgens onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat op 9 Juni 1949 de voorgeschreven openbare kennisgeving was gedaan tot oproeping in militaire dienst van heklaagde;

dat die kennisgeving terstond is aangebracht op het publicatie-bord aan het stadhuis van de gemeente Baarn:

Overwegende, dat een ten processe overgelegd en aan beklaagde voorgehouden door de gemeente-secretaris van Baarn voor gelijk-luidend afschrift getekend afschrift van een openbare kennisgeving dd. 9 Jnni 1949 zakelijk vermeldt, dat beklaagde is toegewezen aan het 8e Regiment Infanterie en hij dit Regiment moet worden ingelijfd op 6 September 1949 te Arnhem, Menno van Coehoornkazerne;

Overwegende dienaangaande dat ook deze kennisgeving, aangezien daarin slechts gesproken wordt over beklaagdes inlijving (terwijl beklaagde reeds op 9 September 1948 was ingelijfd) en niet

inhoudt enige oproep aan heklangde om in werkelijke dienst te Bomen. niet ia een wettige oproep oin in nrrkelijke dienst te komen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegd en aan beklaagde voorgehouden dooi. de gelneerite-secretaris van Baarn voor eensluidend afschrift getekend afschrift van een schrijven dd. 15 April 1950 van de Burgemeester van Baarn gericht aan beklaagde, Tromplaan 7a te Baarn, onder meer zakelijk vermeldt, dat beklaagde zodra hij in Nederland aankomt, zich onverwijld dient te melden bij de Commandant van het 8e Reginicnt Infanterie, Menno van Coehoornkazerne te Arnhem;

Overwegende, dat nu bovenbedoelde brief niet inhoudt een oproep om zich op een datum gelegen tenminste 10 dagen na dagtekening voor werkelijke dienst aan te melden, deze brief niet is een wettige oproeping voor de merkelijke dienst als bedoeld in art. 2 lid 5 Dienstplichtbesluit;

Overwegende, dat, nu eveneens niet blijkt dat andere kennisgevingen op de voorgeschreven wijze zijn gedaan, genoemde hrief ook niet kan worden beschouwd als een kennisgeving gedaan door de Burgemeester op zodanige andere n ijze als hem wenselijk voorkomt, zoals vermeld in artikel 2 lid 6 Dienstplichtbesluit;

Overwegende dat in tegenstelling met het in de telastelegging gestelde geen sprake is geneest van een „wettige oproep door de „burgemeester van de gemeente Baarn aan beklaagde gericht om in „werkelijke dienst te komen";

Overwegende derhalve, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;....enz.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 23 Juni 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen.

Leden: Luitenant-Kolonel M. A. Smeenk en Kapitein Mr G. J. E. Poerink.

Raadsman: Mr A. A. Swane.

(1) Ontucht, gepleegd door een ambtenaar (maréchaussée 1e klasse, plantonwacht in de maréchaussée-kazerne) met een aan zijn waakzaamheid toevertrouwd persoon (vrouwelijke arrestante); ***(2) deze*** *vrouw een behandeling doen ondergaan (toezending van een flesje aloë-tinctuur wiet gebruiksaanwijzing), de verwachting opwekkende dat daardoor haar zwangerschap kon worden verstoord.*

Zes maanden gevangenisstraf en ontslag uit de militaire dienst zonder onteetting om bij de gewapende macht te dienen. Vernietiging van in beslag genomen voorwerp bevolen.

(W.v.Str. artt. 249 en 251 *bis*).

DE KRIJGSRAAD *TE* VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen X.. geboren 1926 te O.. niarechaussee der 1e klasse van de N. Divisie Koninklijke Marechaussee, Brigade IC. beklaagde,

Gezien:. . . .enz.;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging:

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„1. dat hij op *of omstreeks* 20 April 1949 te P. als marechaussee „1e klasse. terwijl hij als plantonwacht dienstdoende was in de „marechausseekazerne aldaar, opzettelijk ontuchtig vleselijke gemeen„schap buiten echt heeft gehad met de in een cel dezer kazerne „opgesloten arrestante Maria A.;

„2. dat hij *in of* omstreeks tie maand Juni 1949. *althans in* de „*zomer van het jaar 1949*, ie *P. of elders in Nederland* opzettelijk, „nadat Maria X. hem had medegedeeld, dat zij sedert enige tijd over „tijd en vernioedelijk zwanger was, haar een flesje, inhoudende een „hoeveelheid donkerbruine vloeistof heeft toegezonden en haar heeft „geschreven, dat zij deze vloeistof in twee keer moest gebruiken, na „welk gebruik zij een hoeveelheid sterke koffie moest drinken. „*daarbij te kennen gevende, althans* daarbij de verwachting op„wekkende, dat door het zodanig gehruik van deze vloeistof en „koffie de zwangerschap kon worden verstoord":

Overwegende, dat beklaagde blijkens een zich bij de processtukken bevindende ambtelijke verklaring d.d. 2 Maart 1950, opgemaakt door de commandant van de N. Divisie der Koninklijke Marechaussee, de Luitenant-Kolonel B.. ten tijde. dat hij de hem ten laste gelegde feiten zou hebben gepleegd, in n-crkelijke dienst was, hetgeen mede blijkt uit een zich bij de processtukken bevindend afschrift van de registratielijst ten name van beklaagde, welk afschrift voor eensluidend aischrift is getekend door de opperwachtmeester C.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van Maart 1949 tot September 1949 als niarcchaussee 1e klasse in werkelijke dicnst was hij de N. Divisie Koninklijke Marechaussee: dat hij tot ongeveer 1 Juli 1949 was ingedeeld bij de brigade P. en nadien bij de brigade L.; dat hij op of omstreeks 20 April 1949 van 7.00 uur lol de volgende dag 7.00 uur dienst deed als plantonwacht in de marechausseekazerne te P.: dat genoemde kazerne 4 cellen voor arrestanten bezat en dat hij de sleutels van deze cellen als plantonwacht onder zijn berusting had en daarvoor veantwoordelijk was; dat op bovengenoemde dag zich in een der cellen van genoemde marechausseekazerne als arrestante een zekere Maria X. bevond; dat hij uit de aard der zaak als plantonwacht onder meer tot laak had te waken tegen ontvluchtingen van even-

*) De gecursiveerd gedeelten werden in het bewezenverklaarde niet opgenomen. (Red. M.R.T.)

tuele arrestanten; dat hij omstreeks 23.00 uur die dag de cel, waarin genoemde arrestante was opgesloten, is binnengegaan; dat hij alstoen aldaar willens en wetens ontuchtig vleselijke genieenschap heeft gehad met voornoemde Maria A., met mie hij niet gehuwd was; dat omstreeks 19 Juni 19-19 voornoemde Maria A. hem vertelde, dat zij geruime tijd over tijd was en dat zij vermoedelijk zwanger was; dat zij er bij hem op aandrong, haar een middel ter verstoring van de zwangerschap te verstrekken, hetgeen hij beloofde; dat hij een paar dagen later van genoemde Maria A. een brief, gedateerd 22 Juni 1949, ontving, in welke brief zij hem wederom mededeelde, dat zij nog steeds niet ongesteld was geworden en waarin zij hem wederom om ren afdrijvingsmiddel vroeg; dat hij besloot haar een en ander toe te sturen; dat hij daartoe in een apotheek een flesje aloëtinctuur kocht; dat hij omstreeks eind Juni 1949 te P., willens en wetens. nadat Maria A. hem als voornoemd had medegedeeld, dat zij geruime tijd over tijd was en vermoedelijk zwanger was. haar bovengenoemd flesje, inhoudende een hoeveelheid donkerbruine vloeistof (aloëtinctuur) heeft toegezonden aan haar toenmalig adres te S.; dat hij wist dat voornoemde tinctuur wel voor vruchtafdrijving gebruikt werd; dat hij enige dagen later van M. A. een brief ontving waarin zij vroeg, wat zij met bovengenoemd flesje met inhoud moest doen; dat hij daarop op **2** Juli 1949 heeft teruggeschreven, dat de inhoud voor twee keer was en dat zij wat sterke koffie moest na gebruiken: dat hij heel goed begrijpt dat hij, gezien de bovengenoemde verzoeken van M. A., door haar dit flesje met inhoud te sturen, bij haar vrijwel zeker de verwachting zon opwekken. dat door middel van voornoemde aloëtinctuur haar zwangerschap kon worden verstoord;

Overwegende, dat Maria A., oixd **23** jaar. zonder beroep, wonende te R.. als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat zij op **20** April 1949 was ingesloten in een cel van de Marechausseekazerne te P.; dat omstreeks **23.00** uur die dag de marechuusee X. haar cel binnenkwam; dat na enige tijd zij alstoen aldaar in bovengenoemde cel met beklaagde, met mie zij niet gehuwd was. vleselijke gemeenschap heeft gehad; dat zij op 21 April 1949 op vrije vocteri werd gesteld; dat zij nadien nog twee keer met beklaagde vleselijke gemeenschap heeft gehad; dat zij, daar zij na 4 Mei 1949 niet weer ongesteld was geworden, omstreeks begin Juni 1949 begreep, dat zij in verwachting was; dat zij regelmatig met beklaagde correspondeerde en hem in brieven. gedateerd 13-6-1949 en 22-6-1949, geschreven heeft. dat zij nog steeds niet ongesteld was geworden; dat zij radeloos was en dat zij tevens in laatstgenoemde brief aan beklaagde heeft gevraagd haar een middel tot verstoring van de zwangerschap te verschaffen; dat zij op 19 Juni 1949 beklaagde heeft gesproken en hem heeft gevraagd, haar een middel lot verstoring van de zwangerschap te verschaffen, waarop beklaagde antwoordde, dat hij zou zien wat hij eraan kon doen; dat zij enige dagen na 22 Juni 1949 te S., per post een klein pakje ontving.

waarin een flesje. gevirld met donkerbruine vloeistof; dat op het etiket van het flesje stond „aloëtinctuur"; dat zij begreep dat X. de afzender was van dit pakje en dat het flesje een rniddel bevatte oni haar zwangerschap te verstoren; dat zij beklaagde schreef, wat zij met het flesje moest doen, waarop zij omstreeks **3** Juli 1949 van beklaagde een brief ontving, waarin hij haar schreef, dat dit voor twee keer was en dat zij daarna mat sterke koffie moest gebruiken; dat zij uit deze brief begreep. dat zij de inhoud van bovengenoemd flesje in twee keren moest opdrinken. waarna zij wat sterke koffie moest gebruiken en dat er door aldus te handelen, mogelijk een kans zou zijn waardoor haar zwangerschap zou worden verstoord;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden geyualificeerd als:

1. „*Ontucht, gepleegd door een ambtenaar met een persoon, die „aan zijn waakzaamheid is toevertrouwd*",
2. „*Opzettelijk een vrouw een behandeling doen ondergaan, de „verwachting opwekkende, dut daardoor haar zwangerschap kan „worden verstoord*",

voorzien en strafbaar gesteld bij respectievelijk artikel 249 en 251 bis van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als be-n-ezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijiide van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde, op grond van de door hem begane misdrijven, ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen. doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, en de persoon van beklaagde, aan wie, als behorende tot het Wapen van de Koninklijke Marechaussee, de hoogste eisen dienen te worden gesteld;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, *23, 60* en *62* van het Wetboek van Militair Strafrecht. *10,* 57 en 84 van het Wetboek van Strafrecht, 193, 197, 198, *205,* 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt:

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van ZES MAANDEN;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid oin bij de gewapende macht te dienen:

Gelast de vernietiging van het in beslaggenomen flesje. inhoudende een hoeveelheid donkerbruine vloeistof. welk flesje heeft gediend tol het plegen van het strafbaar feit. als sub 2° bedoeld:

Verklaart niet bewezen. hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven iiitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad qualificeerde het *toezenden van* een flesje *met donkerbruine* vloeistof *en* ket *voorschrijven van* een *gebruikswijze* als *het een behandeling* doen ondergaan. Het *wil* **mij** *voorkomen*, dot hierdoor de *taalkundige betekenis* der *woorden* enig geweld *is aangedaan: beklaagde* Weeft *weinig* meer *gedaan dan* de *vrouw* een *behandeling* naarnden. *Wel kan* gexead worden. *dat beklaagde haar,* door *haar* die *therapie voor* fe *schrijven, „in be-„handeling* heeft *genomen"* [1]). Tof *deze qualificatie liet* de *tenlastelegging voldoende* ruimte. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van **R** Augustus 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.
Leden: Luitenant-Kolonel Mr P. Tak Labrijn en Majoor J. B. Stolp.
Auditeur-Militair: Majoor Mr R. M. van Everdingen.
Raadsman: 1c Luitenant Verweij.

Verduistering van scherpe patronen en voorhanden hebben van scherpe patronen.

Opgelegde *krijgstuchtelijke straf houdt wel verband met. maar* betreft *niet* de *in* de *tenlastelegging* omschreven *feiten.*

(Wb. v. Str. art. 321. Vuurw.wet art. 3, W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, legen H. J. R., geboren 27 Februari 1929. dpl. korp. Spec. Cie. Heg. „J. W. „Friso" **Ir** Steenwijk, beklaagde;

Gezien: . . . . enz.:

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd *):

„1e. dat hij als korporaal ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans* als *militair in* de *zin* der *wet*, iri *of omstreeks* de maand

1) Aldus o.m. H.R 24 Juni 1912, W. 9367 en H.R. 5 Februari 1934, N.J. 1934, blz. 682 v.

*:) De gecursiveerde gedeelten werden in de bewezenverklaring niet overgenomen. (Red. M.R.T.)

„Februari 1950 te Steenwijk, *althans in Nederland,* opzettelijli een „vijftal scherpe patronen, m-elke patronen hij terzake van het schijf- „schieten had ontvangen. *welke hij in ieder geval anders dan door „misdrijf onder zich had* en welke patronen toebehoorden aan de „Staat der Nederlanden, *althans aan een ander dan aan hem, be- „klaagde,* wcdrrreclitelijk zich heeft toegeëigend. *althans, zo op het „voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen, terzake dat hij „alstoen aldaar met liet oogmerk van wederrechtelijke toeëigening „een aantal patronen, toebehorende aan de Staat der Nederlandew. „althans aan een ande1 dan aan hem, beklaagde. heeft weggenomen;*

„2e. dat hij als korporaal ingedeeld hij de Koninklijke Land- „macht. *althans als militair in de zin der wet* op of omstreeks 17 „Februari 1950 te Steennijk, *althans in Nederland,* een vijftal „scherpe patronen heeft voorhanden gehad";

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard dat op 16 Februari 1950 er een schietoefening was voor de „D" Cie van IB-6 ID te Steenwijk, waarbij hij als korporaal was ingedeeld; dat hij vaii sergeant C:.. die belast was met het munitie corvee, 5 scherpe patronen no. 1 kreeg uitgereikt. die hij op de schietbaan mocht verschiet n: dat hij heel goed begreep, dat hij de hem uitgereikte patronen kreeg om te verschieten en dat hii deze. indien die dag niet verschoten. weer had in te leveren bij sergeant G., evenals de hulzen van de door hem verschoten scherpe patronen; dat hij toevallig die dag enige hulzen van losse patronen op zak had. die hij tijden5 velddienstoefeningen had verzameld; dat omstandigheden op de schietbaan er toe leidden dat hij niet aan de beurt kwani met het schieten, zodat hij de 5 scherpe patronen niet verschoot: dat hij eerst toen bedacht dat hii door 5 hulzen van losse patronen in te leveren nu nel kon doen alsof hij de scherpe patronen had verschoten: dat hij toen hij het inleveren 5 hulzen losse patronen heeft ingeleverd en heel goed begreep dat hij dit niet doen mocht: . . . . enz.;

Posf alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht. hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd . . . . [zie de niet-gecursiveerde gedeelten der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat liet aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: 1e. *„verduistering";* 2e. *munitie voorhanden hebben*", voorzien en strafbaar gesteld bij: 1e. artikel 321 Wetboek van Strafrecht; 2e. artikel 3 Vuurwapenwet 1919;

Post alia:

Overwegende. dat beklaagde weliswaar op 18 Februari 1950 krijgstuchtelijk is gestraft met 14 dagen streng arrest terzake van feiten, verband houdende met de hier bewezen verklaarde feiten, doch niet terzake van laatst bedoelde feiten zelve, zodat in dit geval bij de bepaling van de straf geen rekening behoeft te worden gehouden met de toepassing van de krijgstuchtelijke straf.

[Volgt: veroordeling van beklaagde voor het sub 1 bewezen ver-

klaarde tot een gevangenisstraf voor de tijd van *één maand* voorwaardelijk. proeftijd één jaar, en voor het sub 2 bewezen verklaarde tot betaling van een geldboete van *vijftien gulden*, subs. hechtenis v. d. t. v. *zes dagen — Red.*|.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van **30** Augustus 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr **F. A. J.** Deelen.

Leden: Kolonel **J. L. H. A.** Antoni en Kapitein Mr **H. E.** van Renesse.

Overtreding van artikel 429, 4° Wb. u. Str.: het overtreden van een voorschrift, uitgevaardigd ter voorkoming van bos- en heidebrand.

(Wb. v. Str. art. 429. 4°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. B. de B., geboren 16 April 1927, soldaat L.S.K., beklaagde,

Gezien: . . . .enz.:

Overwegende dat de beklaagde ten laste is gelegd:

,,dat hij op *of omstreeks* 4 Juni 1950 te omstreeks 14.20 uur te ,.Gilze-Rijen zich niet een brandende sigaret heeft bevonden in een ,,perceel hos. gelegen ten Noorden van dc Rijksweg onder Rijen. ,.zulks in strijd met de Verordening ter voorkoming van brandgevaar ,.van Burgeineester en Wethouders der Gemeente Gilze-Rijen. uit-,,gevaardigd en afgekondigd op 2 Juni 1948";

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op 4 Juni 1950, toen hij als dienstplichtig soldaat in merkelijke dienst nas bij de **L.S.K.** en gelegerd op de Vliegbasis. Gilze-Rijen, te Gilze-Rijen een sigaret heeft gerookt, terwijl hij zat op een bank. welke stond aan de rand van een hos;

Overwegende, dat het ambtsedig proces-verbaal. . . .enz.;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een afschrift van de Verordening ter voorkoming van Brandgevaar van Burgemeester en Wethouders van Gilze-Rijen. melk afschrift voor afschrift conform is getekend door de Secretaris der Gemeente Gilze en Rijen, (n.g. onleesbaar). welke verordening is uitgevaardigd en afgekondigd op 2 Juni 1948;

Overwegende [dat wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,*Een voorschrift, door Burgemeester en Wethouders ter voor-,,koming van gevaar voor hos- en heidebrand uitgevaardigd en afge-,,kondigd op de wijze voor de plaatselijke verordening, bedoeld in ,,artikel 172 der Gemeentewet, voorgeschreven, overtreden*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 429 van het Wetboek van Strafrecht;

([Volgt: veroordeling tot hctaling van een geldboete van *vijf gulden,* met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen dooi hechtenis voor de tijd van *twee dagen — Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 27 September 1950.

Prcsidcnt: Luitenant-Kolonel Mr **I'.** A. J. Deelen.

Leden: Kolonel **J.** L. H. X. Antoni en Luitenant-Kolonel Chr. Hoogers.

Raadsman: Mr **J.** van Besouw.

Diefstal (van een gevonden Duits machine-pistool) door een officier gepleegd, die zich tevens schuldig maakte aan het met overschrijding van zijn bevoegdheid minderen bevelen iets te d o e (door hun te zeggen dat zij, als er naar dat wapen navraag zou worden gedaan, hun mond moesten houden).

(W.M.S.R. art. *140;* W.v.Sr. art. *310).*

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A., reserve-le luitenant, beklaagde.

Gezien:. . . .enz.:

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

1 dat hij op *of omstreeks* 9 Mei 1950 onder de gemeente X. een „Duits niachinepistool, toebehorende aan de Staat der Nederlanden. .„*althans aan een ander dan aan hem, beklaagde,* heeft weggenomen „met het oogmerk zich genoemd wapen wederrechtelijk toe te eigenen;

„2e. dat hij als reserve-ie luitenant der Infanterie. ingedeeld bij „de n-de Tirailleurcoinpagnie van hei Instructiebataljon van het „n-de Infanterie-Depôt op *of omstreeks* 9 Mei *1950* onder de ge- „meente %..nadat hem, beklaagde, toen aldaar een kist, houdende „vier geweren en een Duits machinepistool. was getoond, welke kist „met inhoud was gevonden door de vaandrig X. en de korporaal G. „en nadat beklaagde aan X. en G. en/*of* andere boen aldaar aanwezige „minderen had medegedeeld, dat hij dit machinepistool zich weder- .„rechtelijk wilde toeëigeneri. opzettelijk deze minderen met over- „schrijding van zijn bevoegdheid heeft bevolen te zwijgen over dc „aanwezigheid van meergenoemd machinepistool in genoemde kist, „immers tegen genoemde ininderen heeft gezegd [woorden van de „strekking als]: „Jullie moeten je mond dicht houden over dit „„wapen en als er iets gevraagd wordt. zaten cr maar vier in", *al- „thans door tegen genoemde minderen woorden van dergelijke strek- „king te bezigen";*

Overwegende, dat beklaagde blijkens de zich hij de processtukken

*) De gecursiveerde woorden werden in het bewezen-verklaarde niet overgenomen. **(Red.** M.R.T.)

bevindende justitiële verklaring d.d. 20 Mei 19.50 opgemaakt door de Commandant van dc n-de Compagnie. Instructie Bataljon van het 11-de Infanterie-Depôt, de Kapitein V., ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd, in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verlilaard:

dat hij in de maand Mei 1Y50 als reserve-1e luitenant in werkelijke dienst was, ingedeeld bij het n-de Infanterie-Depôt, gelegerd te Y; dat hij zich op 9 Mei 1950 met de n-de Compagnie van het n-de Infanterie Depôt bevond op een terrein onder de geineente Z.: dat alstoen de vaandrig X. meldde dat er pen kist met munitie was gevonden; dat hij zich naar genoemde kist heeft begeven en dat hij alstoen aldaar zag. dat bij deze liist vier geweren en een Duits machinepistool lagen; dat bij genoemde kist korporaal G. aanwezig was en dat later o.m. de i e luitenant S., tie vaandrig X. en de korporaals F. en T. zich bij hen voegden; dat hij zich het bovengenoemde machinepistool, hetwelk naar hij begreep uit de gevonden kist afkomstig was. wilde toeëigenen, dal hij n ist dat de Koninklijke Maréchaussée naar aanleiding van het vinden van de genoemde kist zou worden gewaarschuwd; dat hij tegen genoemde militairen zei dat hij het pistool best wilde hebben en dat hij tevens hen heeft gezegd dat zij, als er navraag naar het machinepistool werd gedaan, hun mond over dat wapen moesten houden en dat er per slot van rekening net zo goed vier als vijf wapens in de kist hadden kunnen zitten: dat hij vervolgens met genoemd machinepistool is weggewandeld: dat genoemd pistool hem niet in eigendom toebehoorde en dat hij van nieinand recht of toestemming had gekregen genoemd pistool weg te nemen en zich toe te eigenen;

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „DIEFSTAL";
2. „ALS MILITAIR OPZETTELIJK, MET OVERSCHRIJDING VAN ZIJN „BEVOEGDHEID MINDEREN BEVELEN IETS TE DOEN";

voorzien en strafbaar gesteld bij respectievelijk artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot één maand gevangenisstraf, voorwaardelijk en tot een geldboete van *f* 50 (subs. 10 dagen hechtenis) onvoorwaardelijk — *Red.*].

NASCHRIFT.

De vraag, wat het verschil is tussen de twee vormen van artikel 140, t.w. het bevel met overschrijding van de bevoegdheid enerzijds en hef bevel in een aangelegenheid welke vreemd is aan de belangen van de dienst anderzijds [1]*), is niet gemakkelijk te beantwoorden en*

[1]) Deze twee vormen worden in dit naschrift gemalishalve aangeduid als resp. onbevoegd bevel en met het dienstbelang strijdig bevel.

een uitvoerige bespreking van deze vraag zou buiten het bestek van een annotatie vallen. Ik wil mij hier dan ook beperken tot het aanstippen van enkele aspecten.

Uit de woorden: „hetzij ... hetzij", waarmede de uitgever de beide vormen van dit misdrijf van elkander scheidt, zal men inoefen afleiden, dat het de bedoeling geweest is, twee geheel gescheiden begrippen te omschrijven, welke elkander op geen enkel onderdeel overlappen. Onder dit artikel moeten derhalve, zo valt uit deze woorden te concluderen, twee groepen van gevallen te brengen zijn, namelijk onbevoegde bevelen, welke niet strijdig zijn met het diensthelang enerzijds en bevoegde bevelen, welke strijdig zijn met het dienstbelang anderzijds.

De vraag kan gesteld worden of de wetgever zich deze onderscheiding zuiver voor ogen gesteld heeft. Het artikel is namelijk niet van de hand van de schepper van het Wetboek, Prof. VAN DER HOEVEN, *doch het is eerst bij het ontwerp 1901 (tegen de zin van de ontwerper) in de wet gekomen*[2]*). Het is dus mogelijk dat er zich in de practijk bevelen zullen voordoen, welke noodzakelijkerwijs als onbevoegd en tevens als strijdig met het dienstbelang op te vatten zijn. Niettemin zal het zaak zijn te trachten, in de voorkomende gevallen een keuze te doen.*

Men zal m.i. dan ook voor de toepassing van dit artikel moeten breken met de in het burgerlijke strafrecht gewoonlijk (in verband met artikel 43 Wetboek van Strafrecht[3]*)) gebezigde stelling, dat de inhoud van het bevel de bevoegdheid van de lastgever bepaalt. Men zal de vraag der bevoegdheid moeten beantwoorden aan de hand van de dienstverhouding tussen de meerdere en de mindere*[4]*), terwijl de inhoud van het bevel beslissend is voor de vraag, of het bevel al of niet strijdig is met het dienstbelang. Om een voorbeeld te noemen: een officier, die aan een korporaal opdracht geeft om een aan een ander toebehorend motorrijwiel te gebruiken voor het overbrengen van een bericht, handelt, als die soldaat in een dienstverhouding tot hem staat, bevoegd, ook al blijkt het bericht van particuliere aard te zijn. Een luitenant van de Koninklijke Maréchaussée echter, die een sergeant-konstabel opdracht geeft om een matroos een injectie toe te dienen, handelt onbevoegd, ook al zou blijken dat het dienstbelang in hoge mate gediend was met die toegediende injectie*[5]*). Toegegeven, dat dit zeer sprekende voorbeelden zijn en dat er zich tal van gevallen zullen voordoen, waarbij het veel moeilijker zal*

---

[2]) Zie *Van* der *Hoeven* II, blz. **323.**

[3]) Zie *Noyon-Langemeyer,* aant. **1** op artikel **43.**

[4]) Ik stipte deze gedachte ook reeds aan in M.R.T. XL, blz. 330 v. en M.R.T. XLIII, blz. 576 v.

[5]) Het onderscheid wordt weer vertroebeld door de gerechtvaardigde bevoegdheidsaanmatiging van de meerdere op grond van het dienstbelang (zie mijn opstel „Elementen van het dienstbevel" in M.R.T. XLIII, blz. 569 v., speciaal blz. 576 v.). In geval van gerechtvaardigde bevoegdheidsaanmatiging behoeft men echter geen keus te maken, aangezien dan artikel 140 W.M.S.R. niet overtreden is!

zijn, de keuze te maken; dat doet echter niet af aan de wenselijkheid om de keuzeplicht, welke de wetgever door de woorden „hetzij . . . „hetzij" aan de wetstoepasser heeft opgelegd, zo goed mogelijk na te komen.

Op grond van bovensfaande overwegingen komt het mij voor dat het bevel van de officier, die zijn minderen gelast hun mond te houden indien zij ondervraagd zouden worden terzake van een door hem begane onregelmatigheid (aangenomen dat deze minderen tot deze officier in een dienstverl~oudingstonden) veeleer opleverde een bevel in een aangelegenheid, welke vreemd is aan de belangen van de dienst, dan een bevel, gegeven met overschrijding vale de bevoegdheid. *W. H. T.*

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 27 September 1950.

Presiderit: Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen.
Leden: Kolonel J. L. H. A. Antoni en Luitenant-Kolonel Chr. Hoogers.
Raadsman: Mr J. vari Besouw.

Het medeplegen van het verbergen van het voorwerp, waarop het misdrijf is gepleegd, door liet gezamenlijk in de grond begraven van een gestolen pistool.

(W.v.Str. artt. 47 en 189).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad. eiser, tegen X., destijds vaandrig. thans met groot verlof, beklaagde,

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende dat de heklaagde is ten laste gelegd *):

„.dat hij op *of omstreeks 9 Mei 1950* onder de gemeente Z., nadat „A. een Duitse machinepistool. toebehorende aan de Staat der Neder-„landen, *althans aan een ander dan A.*, had weggenomen met het „oogmerk zich dat wapen wederrechtelijk toe te eigenen, *tesarnen „.en in vereniging met S. en A. althans* tesamen en in vereniging met .„S., *althans alleen,* met het oogmerk om bovenomschreven misdrijf „te bedekken *of de nasporing of vervolging te beletten of te be-„moeilijken,* dit machinepistool onder de grond heeft begraven";

Overwegende, dat beklaagde, blijkens de zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring d.d. 20 Mei 1950, opgemaakt door de Commandant van de n-de Compagnie van het Instructie Bataljon van het n-de Infanterie-Depôt, de Kapitein V., ten tijde dat hij hei hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd. in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

---

*) De gecursiveerde gedeelten werden in het bewezen-verklaarde niet overgenomen. (Red. M.R.T.)

dat hij in de maand Mei 1950 als vaandrig in werkelijke dienst was, ingedeeld bij het n-de Infanterie-Depôt, gelegerd te Y.; dat hij op 9 Mei 1950 met de n-de Compagnie van het n-de Infanterie-Depôt was op een terrein onder dc gemeente Z.; dal alstoen aldaar de luitenant A.. zei, dat hij een Duits machinepistool, hetwelk zich bevond in een alstoen aldaar gevonden kist, wel wilde helpen en dat er geen haan naar zou kraaien als hij het ergens verborg; dat hij uit een en ander begreep dat de Luitenant A. er over dacht zich genoemd machinepistool toe te eigenen; dat hij zich daarop heeft verwijderd; dat hij korte tijd later de luitenants A. en S. ontmocttr en dat zij met zijn drieën verder zijn gelopen; dat de luitenant A., bij een bosje gekomen. een machinepistool van de grond oppakte en dat hij begreep dat dat pistool hetzelfde was, dat in voornoemde kist aangetroffen was; dat de luitenant ***h.*** genoemd machinepistool had rnedegenomen; dat de luitenant A. voorstelde om het voornoemde machinepistool op een andere plaats te verbergen, daar de Koninklijke Maréchaussée gewaarschuwd was; dat hij begreep dat de luitenant A. bang was, dat bij een door de Koninklijke Maréchaussée in te stellen onderzoek het genoemde pistool zou worden gevondcn en het feit, dat hij genoemd pistool zich had toegeëigend, zoii worden ontdekt; dut zij vervolgens met zijn drieën verder dc hei zijn ingewandeld en dat op een gegeven ogenblik de luitenant A. voorstelde om het pistool te begraven; dat hij en de luitenant S. alstoen aldaar met hun handen een gat in de grond hebben gegraven in de buurt van een mast van de PLEM; dat vervolgens de luiteriarit A. liet pistool in een stuk zeildoek wikkelde en hei pistool in het voornoemde gat plaatste, waarop zij met hun drieën genoemd gat wederom met de uitgegraven grond opgevuld hebben;

Overwegende, dat **h.**. reserve-le-luitenant. ingedeeld bij het Regiment ..... te Y. gelegerd. als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd: *(post alia)*:

dat hij tegen boveagenoenide militairen heeft gezegd dat hij het pistool best wilde hebben; dat hij vervolgens alleen niet genoemd pistool is weggewandeld en dat hij dit ongeveer 75 meter verder in hei struikgewas heeft neergelegd; dat genoemd pistool hem niet in eigendom toebehoorde en dat hij van niemand recht of toestemming had verkregen genoemd pistool weg ie nemen en zich toe te eigenen; dat hij korte tijd later tezamen met de luitenant S. en de vaandrig X. het door hem verborgen pistool is gaan zoeken; dat hij alstoen voorstelde genoemd pistool op een andere plaats te verbergen teneinde te voorkomen, dat het eventueel door een ander gevonden zou morden; dat hij, na enig zoeken, besloot om het pistool dicht bij een mast van de PLEM in de grond te begraven; dat de vaandrig X. en de luitenant S., terwijl hij het pistool in een stuk zeildoek wikkelde. met hun handen een gat begonnen te graven, waarin hij het pistool heeft gedeponeerd, waarna zij genoemd gat met de uitgegraven grond wederom opvulden;

Overwegende, dat het aldus bewezene *) moet worden gequalificeerd als: *„Het medeplegen van: nadat enig misdrijf is gepleegd. „met het oogmerk ket te bedekken, het voorwerp, waarop het mis- „drijf is gepleegd, aan liet onderzoek van de ambtenaren der politie „onttrekken"*, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 189 j°. 47 van liet Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 20, subsidiair vijf dagen hechtenis [1]) — *Red.]*.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 28 September 1950.

President: Mr T). B. A. Franken.

Leden: Kapt. Luit. t. zee (A) J. Dekker, Luits. i. zee 1e lil. J. W. Caspers, H. J. Baay en H. W. Keesom.
Raadsman: Adelb. S.D. 1e kl. I. F. Stoffel.

Desertie met recidive, gepleegd door een 18-jarige schepeling. Krijgsraad beveelt dat de opgelegde gevangenisstraf zal worden ondergaan in eert bijzondere strafgevangenis voor jongelieden. Ontslag uit de militaire dienst. Weliswaar bevredigt dil ontslag hij deze beklaagde een lustgevoel, maar dil wordt voldoende gecompenseerd door de duur van de op te leggen hoofdstraf (gevangenisstrnf v.d.t.v. één jaar en ees maanden).

Ingevolge (afzonderlijke) dispositie wordt hef vonnis openlijk uitgelezen hij de kazerne, waar beklaagde laatstelijk diende.

(W.M.S.R. artt. 98 en 99; R.Z. art. 204; W.v.S. art. 13).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen G. G. D.. oud 18 jaren, gedetineerde. laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als kok 3e klasse hij de Marinekazerne te 's-Gravenhage:

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 29 Augustus 19.50 No. CZM/18/46297:

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 9 September 1950, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„.dat hij te 'q-Gravenhage. in tijd van oorlog. op of omstreeks 24

*) Zie tenlastelegging. (Red. M.R.T.)

[1]) De reserve-2e-Luitenant S. werd aan hetzelfde feit schuldig verklaard als de Vaandrig X en deswege veroordeeld tot een geldboete van f 10, subsidair 2 dagen hechtenis.

Ten rechte had op het door Luitenant S. gepleegde artikel 48 W.M.S.R. behoren te zijn toegepast. Zie onze opmerkingen over dit artikel in M.R.T. XLI, blz. 352. De in dit artikel omschreven, over het algemeen zeer levendig gevoelde, straf-verzwarende omstandigheid wordt maar al te vaak verwaarloosd. (Red. M.R.T.)

„Juli 1950, terwijl hij een gevangenisstraf voor de tijd van vier „maanden, die hem bij vonnis van de Krijgsraad voor de Zeemacht „te 's-Gravenhage van 19 Januari 1950 was opgelegd terzake van „1e. „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog van „„niet langer dan vier dagen", 2e. „opzettelijke ongehoorzaamheid, „„gepleegd in tijd van oorlog", geheel had ondergaan met het oog„merk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken „niet van verlof is teruggekeerd in de Marinekazerne waar hij als „kok 3e klas diende, althans opzettelijk oiigeoorloofd niet van verlof „is teruggekeerd in de Marinekazerne, waar hij als kok 3e klas diende „en sedertdien voortilurend zonder vergunning afwezig is gebleven, „totdat hij in de avond van 27 ,Juni 1950 is teruggebracht in die „kazerne";

post alia:

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD, ZIJNDE TIJDENS „HET PLEGEN VAN HET MISDRIJF NOG GEEN VIJF JAREN VERLOPEN, „SEDERT DE SCHULDIGE EEN HEM WEGENS ONGEOORLOOFDE AF„WEZIGHEID BIJ VONNIS OPGELEGDE STRAF GEHEEL HEEFT ONDER„GAAN";

Overwegende, dat een gevangenisstraf voor de tijd van één jaar en zes maanden staat in goede verhouding tot de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat op vorengenoemd misdrijf een gevangenisstraf van 15 jaren is gesteld, de beklaagde de leeftijd van 18 jaar wel, doch die van 23 jaar nog niet heeft bereikt en liet de Krijgsraad gewenst voorkomt om te bevelen, dat de op te leggen straf zal worden ondergaan in een bijzondere strafgevangenis voor jongelieden, omdat in het individualiserend régime van die inrichting nog het enige middel wordt gezien om beklaagde — prototype van het verwende enig kind — die ook door een ondergane plaatsing in de tuchtklasse in militaire maatschappelijke zin niet werd verbeterd, een heropvoedirig te geven, welke hem, nu hij in de militaire dienst faalde, wellicht nog tot een dragelijk lid van de burgermaatschappij zal vormen;

Overwegende, dat beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard behoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

dat de Krijgsraad zich bewust is, dat dit ontslag meer een lustgevoel van beklaagde bevredigt dan dat dit voor hem, wiens gehele gedrag in de militaire dienst er op gericht was om een ontslag uit dien dienst te forceren, een leed vormt, doch naar het oordeel van de Krijgsraad dit lustgevoel voldoende zal worden gecompenseerd door de duur van de op te leggen hoofdstraf;

dat uit de processtukken blijkt, dat „er in de Marinekazerne te

„Den Haag meerdere schepelingen zijn, die overwegen zich te mis-„dragen, teneinde op die wijze uit dienst van de Koninklijke Marine „te worden ontslagen" en de Krijgsraad niet onderschat het gevaar dat voornoemd ontslag aanstekelijk op die schepelingen zal kunnen werken doch de Krijgsraad vertrouwt, dat de duur van de op te leggen hoofdstraf, welke nog verre beneden het bedreigde straf-maximum blijft, op hen voldoende afschrikwekkend zal werken en hen er van zal weerhouden om uit voornoemd voos motief tot misdaad over te gaan; enz.

[Volgt veroordeling tot één jaar en zes maanden gevangenisstraf, te ondergaan in een bijzondere strafgevangenis voor jongelieden, met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Ingevolge de dispositie van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage d.d. 28 September 1950 is dit vonnis uitgelezen bij de Marinekazerne te 's-Gravenhage op Woensdag 11 Octobei 1950. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis vaii 28 September 1950.

President: Majoor Mr J. Th. Buurman van Vreeden.

Leden: Luitenant-Kolonel W. Ch. Lapré en Majoor S. C. Brands.
Raadsvrouwe: Mevr. Mr Brans-Woltering.

Het forceren van een kast, in welke de schuldige gelden en cadi-artikelen had vermoed.

Be primair ten laste gelegde poging tot diefstal met cerbreking niet bewezen verklaard, vermits het coorwerp, tegen hetwelk deze poging zich richtte, niet aanwezig was (ondeugdelijke poging). Beklaagde veroordeeld terzake van de (subsidiair ter~laste gelegde) zaakbeschadiging.

(Wb.v.Str. artt. 45, 310. 311 en 350).

De Krijgsraad te Velde West.

in de zaak van de Auditeur-Militair. eiser, tegen A. El., geboren 31 December 1927, dpl. soldaat 1e kl., in arrest, beklaagde,

Ovcrwegenrle. dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„.dat hij, militair zijnde, op of omstreeks 30 Juli 1950, te Naarden „in de Weeshuiskazerne:

„.*Primair:* ter uitvoering van zijn voornemen om. met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening, gelden en cadi-artikelen weg te „nemen, die zich wellicht in een door een slot afgesloten kast in de „cantine van genoemde kazerne zouden bevinden, welke gelden en „cadi-artikelen toebehoorden aan de Staat der Nederlanden, althans „aan een ander dan aan hem, beklaagde, en waarbij de weg te nemen „gelden en cadi-artikelen onder zijn. beklaagde's bereik zouden wor-„den gebracht door middel van verbreking, opzettelijk aan een der „kastdeuren van bovenbedoelde kast hard gerukt heeft, waardoor de

.,deuren uil het slot sprongen en in één der openstaande houten deu
,.een een scheur van omstreeks 18 centimeter lengte is ontstaan.
..ziinde bovenvermeld voornemen van beklaagde. dat zich aldus door
,,een begin van uitvoering had geopenbaard. niet voltooit1 geworden
,,alleen tengevolge van de van zijn wil onafhurikelijke omstandig-
,,heden. dat geen gelden en cadi-artikelen zich in die kast hevonden.
,,hebbende hij, beklaagde, op dat tijclstip behorende tot de rustende
,,wacht van genoemde kazerne, liet bovenbedoelde feit gepleegd in
..voornoemde cantine, welke mede behoorde tot een onder zijn bij-
,,zondere bewaking of bescherming gestelde plaats;

,,Subsidiair: Opzettelijk en wederrechtelijk de onder primair br-
,,doelde kastdeur. geheel toebehorende aan de Staat der Nederlanden.
..althans aan een ander dan aan hem. beklaagde. heeft beschadigd
..door opzettelijk zonder toestemming te hebben bekomen, aan deze
,,kastdeur hard te rukken, waardoor de deuren uit het slot sprongen
,,en in één der openstaande houten deuren een scheur van omstreeks
,,18 centimeter lengte is ontstaan":

post *alia:*

Overwegende, dat het aan beklaagde primair ten laste gelegde. gelijk dat is gesteld. geen strafbaar feit, in casu geen strafbare poging oplevert, nii het voorwerp, waartegen zich deze poging richtte — het zich in de afgesloten kast bevindende goed — niet aanwezig was en beklaagde dus hantlelde in de onjuiste veronderstelling. dat omstandigheden aanwezig zouden zijn. die zijn handelingen sirafhaar zouden maken. zodat beklaagde mitsdien daarvan behoort te worden vrijgesproken:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen n-cttig en overtuigend bewezen acht. hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet n-orden gequalificeerd als: „*Opzettelijk en* wederrechtelijk eenig goed, dat geheel of ten ***deele*** „*aan* een ander *toebehoort, beschadigen*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht:

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van ACHT WEKEN, met bepaling, dat de tijd dooi. hem vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak in arrest doorgehracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf van 3 Augustus 1950—28 September 1950 in mindering zal worden gebracht: opheffing van het bestaande arrest — Red.].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hoge Raad der Nederlanden.

Arrest van 31 October 1950.

President: Mr Fick.

Raden: Mrs. Sinninghe Damsté, Feber, Rombach en Van Beickel.

Hef meerijden in een optocht fer ondersteuning van de candidatuur van een bepaalde politieke partij door een dienstplichtige mef groot verlof, gekleed in zijn eigen uniform, behorende hij de rang, welk hij in het leger bekleedt, maakt die dienstplichtige tot militair in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht, De grief dat verdachte de uniform niet droeg in de zin artikel 62, 4° W.M.S.R., d.w.z. niet als militair maar als acteur, gaat niet op.

(W.M.S.R. art. 60 en 64; Wb.v.Str. art. 196).

De Hoge Raad der Nederlanden,

op het beroep van F. H. L., requirant van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof te Arnhem van 13 April 1950, houdende bevestiging van een vonnis van de Arrondissements Rechtbank te Almelo van 8 November 19-29, waarbij de Rechtbank zich onbevoegd heeft verklaard. van de ten laste gelegde feiten kennis te nemen:

Gehoord het verslag van de Raadsheer Sinninghe Damsté;

Gezien:....enz.;

Gelet op het middel van cassatie. namens den requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

Schending, althans verkeerde toepassing van de artikelen 60 cn 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; artikel 2 van hef Wetboek van Strafvordering; de artikelen 3. 40. 43 en 196 van het Wetboek van Strafrecht; benevens artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht;

Gehoord den Advocaat-Grileraal Hooykaas. namens den Procureur-Generaal in zijn conclusie. strekkende tol verwerping- van het ingestelde beroep *);

Overwegende dat aan requirant bij inleidende dagvaarding is te laste gelegd:

„dat hij op of omstreek.: 12 Juli 1949 te Enschede:

„1. opzettelijk een of meer onderscheidingstekenen behorende tot „een ambt, dal hij alstoeri niet bekleedde, heeft gedragen door alstoen

*) Deze conclusie houdt o.m. in:

„Het middel komt mij niet gegrond voor. Dat req. enkel opgetreden zou „zijn als acteur is, gelijk de Rechtbank terecht heeft overwogen, onjuist. „Uit het karakter van de optocht blijkt duidelijk, dat req. niet slechts „acteerde, doch tevens demonstreerde. Er is dan ook geen reden om aan te „nemen, dat req. de uniform niet „droeg" in de zin van art. 62, onder 4°, „zelfs niet indien men het begrip „dragen" in dit artikel even eng opvat „als in art. 196 Sr. Vgl. Noyon-Langemeyer, II, 1949, aantekening 1 op „art. 196." (Red. M.R.T.)

„aldaar opzettelijk een uniform van het Nederlands Leger, althans
„een daarop gelijkend uniform, te dragen, terwijl hij, verdachte, op
„de linker mouw van zijn veldblouse een Nederlandse Leeuw en een
„oranje ster droeg en terwijl hij een militaire pet droeg, voorzien
„van een Nederlandse Leeuw, zulks terwijl hij, verdachte, alstoen
„geen deel uitmaakte van het Nederlandse Leger, noch daarmede ver-
„boriden was;

„2. op de openbare weg, toen, toen de aldaar in uniform gekleed
„dienstdoende en surveillerende marechaussee 1e klasse tevens op-
„sporingsambtenaar W. A. Kruitbos hem, verdachte, in geval van
„ontdekking op heterdaad, als verdacht van het alstoen aldaar op-
„zettelijk dragen van onderscheidingstekenen behorende tot een
„ambt, dat hij niet bekleedde, in elk geval gepleegd hebben van ren
„strafbaar feit, had aangehouden, vastgegrepen en vast had teneinde
„hem, verdachte, ter voorgeleiding voor een Hulp-Officier van Justitie
„aldaar over te brengen naar een politiebureau, zich met geweld
„tegen die politiebeambte heeft verzet door opzettelijk krachtdadig
„in tegengestelde richting te rukken en te trekken";

Overwegende dat de grond, waarop de Rechtbank zich onbevoegd heeft verklaard — welke grond liet Hof heeft overgenomen — gelegen is in de navolgende overweging:

„dat uit een uitreksel uit het stamboek van de militairen vaii de
„landmacht betreffende verdachte blijkt, dat verdachte in 1938 als
„buitengewoon dienstplichtige bij de landmacht is ingelijfd en dat
„hij op 8 Mei 1946 met groot verlof is gegaan;

„dat verdachte derhalve is een dienstplichtige met groot verlof;

„dat verdachte, indien hij zoals tei terechtzitting is gebleken en
„door hem wordt erkend ten tijde en ter plaatse als telaste gelegd
„onder deze omstandigheden in zijn eigen militaire uniform behoren-
„de bij de rang, welke hij in het leger bekleedt, op een praalwagen
„in een van een politieke partij uitgaande op de openbare neg ge-
„houden verkiezingsoptocht, nelke is op touw gezet, zoals ook uit
„meegevoerde afbeeldingen en leuzen blijkt, ter ondersteuning vaii
„de candidatuur van een bepaald persoon voor het lidmaatschap van
„een gemeenteraad voor die politieke partij, meerijdt, niet slechts
„als acteur optreedt, doch tevens in het openbaar demonstreert, dat
„hij de candidatuur vaii voornoemde persoon voor liet lidmaatschap
„van de gemeenteraad voor die politiekc partij ondersteunt;

„dat, nu verdachte als demonstrant in voormelde optocht zijn
„militair uniform behorende hij de rang welke hij in het leger be-
„kleedt, heeft gedragen, hij dit heeft gedragen ia de zin van artikel
„62 4e van het Wetboek van Militair Strafrecht:

„dat hij derhalve op grond van het bepaalde in art. 60 2e en 62 4e
„van dat Wetboek als militair in de zin van het Wetboek vaii
„Militair Strafrecht is te beschouwen en onder de jurisdictie van de
„militaire rechter valt";

Overwegende, dat ter toelichting van het middel is aangevoerd dat requirant toenmaals niet de uniform droeg in de zin van artikel

62. onder 4e, van het Wetboek van Militair Strafrecht. naar dien hij niet optrad als militair, doch uitsluitend een rol als zodanig vervulde;

Overwegende dat de grief geen doel treft;

dat immers de Rechtbank op goede gronden beslist heeft dat de requirant in het openbaar heeft gedemonstreerd, terwijl de vraag of hij daardoor tevens een rol vervulde daarbij zonder belang is;

Ccrwerpt het beroep *).

NASCHRIFT.

Eindelijk heeft ook de Hoge Rand zich uitgesproken over de vraag, of een dienstplichtige met groot verlof militair is in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht, wanneer hij, niettegenstaande hij daartoe op grond van de voor hem geldende administratieve voorschriften niet bevoegd is, uniformkleding draagt. De duidelijke tekst van artikel 62, 4° van het Wetboek van Militair Strafrecht laat m.i. weinig twijfel; Mr BIIUNNER [1] *is echter van oordeel dut in artikel 62, 4° twee beperkingen gelezen moeten worden. In de eerste plaats zou de dienstplichtige alleen dàn militair worden, wanneer hij de uniformkleding bevoegdelijk (d.i. geoorloofd op grond van de administratieve voorschriften) draagt en in de tweede plaats zou als eis gesteld moeten worden dat hij de voor hem voorgeschreven uniformkleding draagt. Ik meen dat geen van beide eisen in de tekst van artikel 62, 4° binnengesmokkeld mag worden.*

Dit onderschrift is niet de plaats voor een uitvoerige weerlegging van het standpunt van Mr BRUNNER [2]. *Ik wil hier — na te hebben doen opmerken dat de Hoge Raad implicite de eerste eis verworpen heeft* [3] *— volstaan met één argument. Het is van hef grootste helang dat een man, die in militaire uniform gekleed zich tegenover derden aandient als militair en die op grond van het dragen van die uniform als militair geaccepteerd wordt, onder de militaire jurisdictie valt. Zowel wanneer zo iemand optreedt als mindere als wanneer hij in de qualiteit van meerdere fegenover (andere) militairen komt te staan, kan hij grote nadelen aan de militaire gemeenschap toebrengen, zelfs al draagt hij een uniform dat niet bij zijn ware status past. Ik denk hierbij aan ostentatieve ongehoorzaamheid, resp. aan verwarring-stichtende bevelen. De nadelen liggen dan ge-*

*) Naar wij vernemen heeft de Commanderende Generaal het optreden van verdachte tegen de marechaussee 1e klasse Kruitbos, zijn meerdere, geseponeerd. (Red. M.R.T.)

[1]) Zie N.J.B. 1950, blz. 561 v. en blz. 946 v.; **M.R.T. XLIII,** blz. 714 v. en **M.R.T. XLIV,** blz. 141 v.

[2]) Men zie Mr M. *Krauss:* „De groot-verlofganger in **uniformkleding", M.R.T. XLIV,** blz. **83 v.;** men zie ook **M.R.T. XLII,** blz. **549/550.**

[3]) Aangenomen moet worden dat de Hoge Raad ervan op de hoogte is, dat een dienstplichtige van de Koninklijke Landmacht beneden de rang van tweede-luitenant niet gerechtigd is om, gedurende de periode van zijn groot verlof, uniformkleding te dragen. Bovendien: dit arrest werd gewezen op 31 October 1950, terwijl Mr *Brunner* de door hem in artikel **62, 4°** voorgestelde beperkingen publiceerde in N.J.B. van **12** Augustus 1950.

heel in de militaire sfeer, terwijl de omvang van het nadeel slechts door de militaire rechter volledig naar waarde kan worden geschat. Wat echter nog belangrijker is: deze feiten zijn slechts strafbaar, wanneer zij door een militair begaan worden.

Het is dan ook van belang dat de militaire rechter van door dergelijke personen gepleegde strafbare feiten kennis neemt. Volgens geldend beginsel beperkt zich de jurisdictie van de militaire rechter dan niet tot militaire misdrijven. Reeds op dexe grond xie ik geen aanleiding om in het artikel beperkingen te leggen, welke de tekst niet maakt.

Het is jammer dat de Rechtbank in haar overwegingen met zovele woorden heeft uermeld dat de verdachte gekleed was „in zijn eigen „uniform, behorende bij de rang, welke hij in het leger bekleedt". Hierdoor xou het de schijn kunnen wekken alsof de Rechtbank arzders geoordeeld zou hebben, indien verdachte gekleed zou zijn geweest in een hem niet toebehorende uniform of indien hij de uniform voorzien xou hebben van onderscheidingstekenen, behorende bij een rang welke hij in het leger niet bekleedt. Zo'n redenering zou dan echter de gevaarlijke weg van het argumentum a contrario moeten volgen, welke in casu een dwaalweg zou blijken te zijn.

Nog meer te betreuren is het dat de Hoge Rand deee overweging uit het Rechtbank-connis woordelijk citeerde. Toegegeven dat hetgeen de Rechtbank vermeldde in overeenstemming was met de feiten, maar de Hoge Raad zou op de door Mr. BRUNNER *opgeworpen strijdvraag een duidelijker atwoord hebben gegeven, indien hef arrest een eigen overweging zou hebben ingehouden, welke geen aanleiding eotc hebben kunnen geven tot een a contrario redenering.*

'CV. H. V.

Arrondisements-Rechtbank te Rotterdam.

Vonnis van 9 Maart 1950.

(Mrs. van Vollenhoven, Erades, van Panthaleon baron van Eck).

Tijd van oorlog in den xin van art. 104 Sr.
Verschil tussen art. 104 en 102 Sr.
Betekenis van art. 87 Sr.

(Sr. urtt. 87, 104).

Bij ter terechtzitting gewijzigde dagvaarding ia aan verclachte (M. J. V.. kapper te Rotterdam. *Red.)* te laste gelegd: dat te Rotterdam in of omstreeks de periode 12 Juni — 28 Juni 1949, alzo in tijd van oorlog in de zin van het Wetboek van Strafrecht, zonder oogmerk om de vijand hulp te verlenen of de Staat tegenover de vijand te benadelen, opzettelijk desertie van de krijgslieden P. B. P. en H. van B. heeft teweeggebracht, althans bevorderd, door één of meermalen P. cn Van B. gelegenheid te geven in de kelder van zijn woning aan de Wolphaertsbocht .... hun militaire uniformen te

verwisselen in burgerkleding, zomede door die uniformen dan (telkens) te verbergen of, verborgen of geborgen in kartonnen dozen. in die kelder te bewaren of te laten liggen, — zulks terwijl **P.**, die als dienstplichtig soldaat was ingelijfd bij het derde regiment infanterie ie Bergen op Zoom, op of omstreeks 12 Juni 1949 opzettelijk ongeoorloofd zijn korps had verlaten en daarna sindsdien en onafgebroken tot 15 Juli 1949 afwezig was gebleven, en dat alles terwijl Van B.. die als soldaat iii werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, van 12 Juni 1949 tot omstreeks 28 Juni 1949 opzettelijk ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig was gebleven.

De Rechtbank is van oordeel, dat in de eerste regel der telastelegging na heb woord „dat" cn vóór hel woord „te" door een kennelijke typefout het woord „hij" is weggevallen. De Rechtbank leest derhalve de dagvaarding alsof dit woord „hij" daar wel stond.

post alia:

Door vorenstaande verklaringen van verdachte en de voormelde inhoud van boven aangehaalde ambtsedige processen-verbaal staan vast de daarin vermelde feiten en omstandigheden.

De raadsman van verdachte heeft aangevoerd dat dc soldaten P. en Van B. waren ingedeeld bij een onderdeel. hetwelk bestemd war voor uitzending naar Indonesië en „tijd van oorlog" in de zin van art. 104 Sr. niet bestaat voor dit onderdeel nu Nederland niet iii oorlog verkeert met dit land doch nog alleen met Duitsland en Japan en derzelver bondgenoten, terwijl art. 87 Sr. alleen bedoeld is te gelden voor het **Rijk** in Europa.

De Rechtbank verwerpt dit verweer op de volgende gronden:

1. Artikel 87 Sr. 3e lid, 2e zinsnede. onderstelt kennelijk dat „tijd „van oorlog" in de zin waarin het Wetboek van Strafrecht deze uitdrukking gebruikt, aanwezig kan zijn zonder dat een bepaalde „vijand" of oorlogsdreiging aarin-ijshaar is.

Art. 104 Sr. is dan ook, in tegenstelling met art. 102 lid 3° en 4° van dat Wetboek, waar het opzet tob hulpverlening van enige vijand of tot benadeling van de Staat tegenover enige vijand een element van het strafbare feit vormt en derhalve bewezen moet worden. van toepassing. daar voor de toepasselijkheid niet wordt vereist, dat de afwezigheid van voormeld opzet worde aangetoond, doch voldoende is dat de aanwezigheid ervan niet bewezen kan worden.

2. Art. 87 Sr. is algemeen van toepassing verklaard. De wet beperkt deze algemene toepasselijkheid in de ziri waarin de verdediger meent. nergens. Voorts is ter terechtzitting komen vast te staan dat voornoemde soldaten behoorden tot een onderdeel van de militie te land, gelegerd binnen hel **Rijk** in Europa (Bergen op Zoom). Bovendien is van algemene bekendheid dat in het Rijk in Europa in 1939 de militie te land door de Koning buitengewoon onder de wapenen is geroepen en in Juni 1949 (derhalve ten tijde van het plegen van het strafbaar feit door verdachte) aldaar nog steeds buitengewoon onder de wapenen was.

Op grond van een en ander is de Rechtbank toi de overtuiging

gekomen en oordeelt Zij bewezen, dat verdachte te Rotterdam in de periode 12 Juni — 28 Juni 1949, alzo in tijd van oorlog in de zin van het Wetboek van Strafrecht. zonder oogmerk om de vijand hulp te verlenen of de Staat tegenover de vijand te benadelen, opzettelijk desertie van de lzrijgslieden 1. 13. P. en H. van B. heeft bevorderd. door meermalen L en Van B. gclegenhcid te geven in de kelder van woning aan de Wolphaertsbocht hun militaire irniformen te verwisselen in burgerkleding, zomede door die imiformen dan (telkens) in die kelder te laten liggen. — zulks terwijl P., die als dienstplichtig soldaat was ingelijfd op 12 Juni 1949 opzettelijk ongeoorloofd zijn korps had verlaten en daarna sindsdien en onafgebroken tot 15 Juli 1949 afwezig was gebleven, en dat alles terwijl Van B., die als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, van 12 Juni 1949 tot omstreeks 28 Juni 1949 opzettelijk ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig was gebleven.

Het feit, hierboven verklaard, levert op: „In tijd van oorlog, zon-„der oogmerk om de vijand hulp t~ verlenen of de Staat tegenover „de vijand te benadelen, opzettelijk desertie van een krijgsman, in ..dienst van het Rijk. bevorderen", (volgt veroordeling tot gevangenisstraf van zes maanden voorwaardelijk; hoger beroep is niet ingesteld, ***Red.).***

Overgenomen uit Nederlandse Jurisprudentie 1950 n°. 847.

ADMINISTRATIEVE RECHT'SPRAAK.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 3 April 1950.

Voorzitter: Mr S. Wierda.

Leden: Mr Dr h. A. van Rhijn en M. J. Jansen.
Militaire leden: Ir M. Tans en V. E. Nierstrasz.

Vordering tot uitbetaling van militair salaris en andere emolumenten als reserve-kapitein van 3 Mei 1945 af.

Uitvoerig onderzoek op welke wijze benoeming van een tijdelijk reserve-officier in 1945 kon plaats hebben, waarbij niet is gebleken dat klager die status bezit of heeft bezeten.

Niet-ontvankelijkheid van het beroep.

Bevestigd door de Centrale Raad van Beroep.

(M.A.W. art. 1, A.W. art. 24).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

inzake A. J. G. P. M. J., klager. in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr P. J. Prinsen Geerlings, advocaat eri procureur ie Haarlem.

tegen: de Minister van Oorlog. verweerder, voor wie al:, gemachtigden ter openbare terechtzitting zijn verschenen A. B. Muiderman. hoofd van bureau 1 van afd. 1 van het Ministerie van Oorlog en ,J. L. Cusell, commies aan voornoemd Ministerie. beiden wonende te 's-Gravenhagc,

Gezien de stukken, enz.:

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager. zonder overlegging van een schriftelijk besluit of afschrift daarvan, gerekend op 20 November 1948 beroep heeft ingesteld bij het Gerecht en op de bij zijn daartoe strekkend klaagschrift aangevoerde gronden heeft gevorderd, dat het Gerecht zal verstaan. dat klager recht heeft op achterstallig salaris en andere emolumenten als reserve-kapitein bij de landmacht in actieve dienst en mitsdien Zijne Excellentie de Minister van Oorlog veroordelen om aan klager binnen twee dagen ria betekening van de te wijzen uitspraak ie betaler~voor salaris als zodanig van 3 Mei 1945 tot 3 October 1948, subsidiair tot de datum. dat alle detacheringen bij het Engelse leger ceri einde namen, op de basis van f 3798 per jaar; voor entrée de campagne f 250 en voor toelage te velde f 2 per dag van 3 Mei 1945 af tot de datum waarop al dergelijke toelagen eindigden; een en ander met de wettelijke renten en met veroordeling zo mogelijk van verweerder in de kosten van hei geding;

Overwegende dat verweerder de navolgende contra-memorie heeft ingediend:

Blijkens het klaagschrift vordert klager, „achterstallig salaris en

,,andere emolumenten als reserve-kapitein hij de landmacht in actieve ,.dienst".

Klager is indertijd evenwel niet door de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten tot reserve-officier benoemd, noch door de Minister van Ooriog of door de Chef Staf Militair Gezag voor een zodanige benoeming in aanmerking gebracht. Toen klager zich omstreeks September-October 1945 bij het Ministerie van Oorlog vervoegde om inlichtingen inzake zijn positie, is hem gevraagd of hij een besluit behelzende zijn benoeming (c.q. een afschrift daarvan) kon tonen. waarop hij mededeeldr dat hem een benoeming tot reservekapitein in uitzicht was gesteld door. iemand van de Staf van de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten. Bij dit onderhoud is klager vervolgens duidelijk te kennen gegeven. dat hij geen reserveofficier was. zolang hij hiertoe niet was benoemd, waarbij hem is geraden zich terzake om nadere inlichtingen tc wenden tot de Staf van de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten. Waar echter bij een ingesteld onderzoek niet is gebleken dat klager tot reserve-officier is benoemd door de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten en waar een zodanige benoeming ook niet bij Koninklijk besluit is geschied, is klager geeri reserve-officier, noch reserve-officier geweest. Mitsdien en voorts omdat klager ook anderszins geen militaire ambtenaar in de zin van artikel 1 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 is of n-as, rnoge worden vastgesteld dat klager, gelet op artikel 24 van de Ambtenarenwet 1929 niet bevoegd is beroep in te stellen bij het Ambtenarengerecht.

Overigens moge worden aangetekend dat. indien klager als militair ambtenaar had kunnen n orden aangemerkt en hij deswege niet bevoegd (bedoeld zal zijn: deswege bevoegd) zou zijn geweest tot het instellen van beroep, zijn beroep, gelet op het gestelde in artikel 60 van de Ambtenarenwet 1929, niet-ontvankelijk zou zijn, aangezien hem na de verstrekking vaii enkele voorschotten — laatsielijk een bedrag van *f* 300. in Novcrnber 1945 — geen betalingen meer zijn gedaan, zodat de weigering vanwege de Minister van Oorlog reeds destijds moet geacht worden te zijn aangevangen.

IN RECHTE:

Overwegende dal blijkens de Militaire Ambtenarenwet 1931, juncto artikel 24 der Ambtenarenwet 1929, bevoegd zijn beroep in te stellen bij het Gerecht de militaire ambteriaren. bedoeld in artikel 1 der Militaire Ambtenarenwet 1931;

Overwegende dat klager stelt op of omstreeks 3 Mei 1945 door de bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten te zijn benoemd tot lijdelijk reserve-kapitein bij de Nederlandse landmacht en heeft gezegd niet een benoemingsbesluit te hebben ontvangen en niet te zijn beëdigd;

Overwegende dat de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht in Mei 1945, op grond van het Koninklijk besluit van 22 Augustus 1944 (Stbl. E 68), de bevoegdheid had een te benoemen militaire commissaris tijdelijk te benoemen tot reserve-officier voor algemene dienst

ook indien het betrof een persoon niet behorende tot de Koninklijke landmacht, gelijk klager;

Overwegende dat echter niet uit enig benoemingsbesluit of ander schriftuur gebleken is, dat de Opperbevelhebber ten aanzien van klager van deze bevoegdheid gebruik heeft gemaakt, terwijl ook niet is gebleken, dat klager door deze mondeling zon zijn aangesteld;

Overwegende dat wel gebleken is, dat klager uniform heeft gedragen, dat hem een z.g. paybook is uitgereikt, dat hem salaris, althans voorschot daarop is uitbetaald, dat hij diensten heeft verricht en dat hij in dienststukken is betiteld met reserve-kapitein;

Overwegende dat ook de Chef van de Staf van de B.N.S., P. L. G. Doorman bij brief van 3 Mei 1945 aan het Hoofd C.I.K.L. te Eindhoven heeft bericht: „Hierdoor heb ik de eer U te berichten dat er „geen bezwaren tegen bestaan dat de Heer A. J. G. P. M. J., Per„soonsbewijs No. B. 64/004729, wordt benoemd tot Res. Kapitein „en wordt gedetacheerd bij 302 (X) C.A. Detachment.";

Overwegende dat ook vast staat, dat de in die brief vermelde detachering heeft plaats gevonden, doch niet, dat de aanstelling tot reserve-kapitein een feit is geworden, waarvan ook de voren weergegeven feiten niet liet hen ijs opleveren:

Overwegende dat de Opperbevelhebber blijkens artikel 2 van het Koninklijk besluit van 22 Augustus 1944 de verplichting had een tijdelijke benoeming zo spoedig mogelijk aan de Koningin ter bekrachtiging voor te leggen; dat evenwel nimmer een tijdelijke benoeming van klager tot reserve-kapitein ter bekrachtiging is voorgelegd, hetwelk opnieuw twijfelachtig stelt, dat klager zou zijn benoemd;

posf alia:

Overwegende dat uit al het vorenstaande niet is kunnen blijken, dat klager is aangesteld tot reserve-officier, terwijl hij ook overigens niet heeft aangetoond militair-ambtenaar te zijn of te zijn geweest, als bedoeld in artikel I der Militaire Ambtenarenwet 1931, zodat hij in zijn beroep niet kan worden ontvangen; enz.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 10 October 1950.
President Mr J. H. Kuiper.

Leden: Mrs. W. H. van Basten Batenburg en X. Blom.

*(**Zie** de **uitspraak van hef** Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, hiervóór afgedrukt).*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in de zaak van H. J. G. L. M. J., wonende te Haarlem, eiser in hoger beroep (raadsman Mr L. J. Prinsen Geerlings, advocaat te Haarlem) tegen de Minister van Oorlog (gemachtigde A. R. Muiderman, kapitein der militaire administratie).

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

enz.

In Rechte:

post alia:

Overwegende dat in dit schrijven [van de Chef Staf B.N.S.. P. L. G. Doorman — zie uitspraak in prima — *Red.*] staat vermeld, dat er geen bezwaar tegen bestaat. dat eiser benoemd wordt tot reserve-kapitein, doch dit stuk op zich zelf de benoeming van eiser tot reserve-kapitein niet inhoudt:

Overwegende toch, dat te dien tijde een tijdelijke benoeming lot reserve-officier der Koninklijke Landinacht kon geschieden:

1°. op grond van artikel 1 van het Koninklijk Besluit. dd. 11 April 1942. S.C. 31, door Hare Majesteit de Koningin:

2°. op grond van artikel 1 van het Koninklijk Besluit, dd. 82 Augustus 1944, S. E 68, door de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht of, bij diens ontstentenis, door de Chef van de Staf Militair Gezag;

3°. op grond van het Koninklijk Besluit, dd. 20 October 1944. S. E 134, door de Opperbevelhebber, voornoemd, of bij diens ontstentenis door de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten;

Overwegende dat onder de gedingstukken niet is aangetroffen enig stuk. waaruit blijkt van een benoeming van eiser tot reserve-kapitein, getekend door Hare Majesteit de Koningin of een der hiervoren vermelde autoriteiten. en eiser ook niet over een dergelijk stuk beschik-l. noch ook de beschikking heeft gehad;

Overwegende dal hieruit op zich zelf nog niet behoeft te worden afgeleid, dat eiser nimmer tot reserve-officier bij de Koninklijke Landmacht is benoemd, doch zulks, naar 's Raads oordeel. wel tengevolge heeft, dat het op zijn minst genomen dubieus geacht moet worden, of die benoeming heeft plaats gehad;

Overwegende dat de Generaal-majoor Doorman. voornoemd, op de vragen, hem gesteld naar aanleiding van 's Rands voormeld hevel, het navolgende heeft geantwoord:

,,ad 1m. De strekking van mijn verklaring dd. 3 Mei 1945 is, dat ,.betrokkene blijkbaar getoetst is geweest door de Sectie G 2 — welke .,sectie mede belast was met Security — en dat bedoelde sectie geen ..termen heeft gevonden om betrokkene wegens politieke of andere ,,redenen uit te sluiten van een eventuele benoeming tot reserve-,,officier;

.,ad 2m. Het moet om de redenen, genoemd onder 3e. uitgesloten ..worden geacht, dat de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten ,.de Heer J. benoemd zou hebben tot reserve-kapitein;

,,ad 3m. Aanvankelijk werden *voor wat onderdelen van de Bin-,,nenlandse Strijdkrachten betreft* henoemingsbesluiteri tot tijdelijke ,,benoemingen opgmaakt door het bureau van de Chef Staf van de ,,Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten.

,,In een later stadium — zonder de beschikking te hebben over .,een archief is het mij echter onmogelijk aan tr geven vanaf welke ,,datum — werd deze taak overgenomen door het Ministerie van ,,Oorlog. Aangezien de Bevelhebber Nederlandse Strijdkrachten geen

„rechtstreekse bemoeienis had met het Korps Tolken — waarvan de „recrutering geschiedde door het Indelingsbureau Koninklijke Land- „macht — moet het uitgesloten worden geacht. dat door het bureau „Chef Staf van genoemde autoriteit een reserve-officier zou zijn „benoemd met bestemming als tolk.":

Overwegende dat de Raad op grond van dit antwoord als vaststaande aanneemt, dat eiser niet tot reserve-officier is benoemd door de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten;

Overwegeridr dat de Raad eveneens als vaststaande aanneemt, dat eiser niet door Hare Majesteit de Koningin is benoemd, zulks in het bijzonder op grond van de omstandigheid, dat dit als uitermate onwaarschijnlijk moet norden vernorpen, nu van zodanige benoeming noch uit het archief van het Ministerie van Oorlog, noch uit dat van het Kabinet van de Koningin, noch uit dat van voormeld Centraal Indelingsbureau der Koninklijke Landmacht is gebleken;

dat deze opvatting te meer aanvaardbaar is op grond van een zich onder de gedingstukken bevindend schrijven, dd. 14 November 1945. van dc luitenant-generaal A. A. van Nijnatten, Hoofd van voormeld Centraal Indelingsbureau, en gericht aan het Hoofd der Afdeling X I van het Departement van Oorlog. waarin onder meer is gesteld: „Door mij ie J. iiimmer onder de wapenen geroepen of benoemd", nemende de Raad aan. dat daarbij met „benoemd" is bedoeld: voor benoeiniiig voorgedragen;

Overwegende dal derhalve til.: enige mogelijkheid overblijft — staande toch vooi de Raad op grond van het door gedaagde in de contra-memorie medegedeelde vast. dat de functie van Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht destijds niet was vervuld — dal eiser tot rrservr-officier is bcriocrnd door de Chef Staf van hel Militair Gezag, doch de Rand niet de overtuiging heeft kunnen verkrijgen. dat zulk.: rncttcrdaad ook is geschied:

dat weliswaar eiser door bemiddeling van het bureau van het Militair Gezag een militair identiteitsbewijs heeft ontvangen. doch zulks niet voldoende is om laatstbedoelde benoeming naarschijnlijk te maken, te minder. nu eiser ook te Eindhoven op voormeld Indelingsbureau is voorzien van militaire papieren en uitrustingsstukken en bovendien vaststaat. dat toentertijd meermalen niilitaire papieren en uitrustingsstukken op onregelmatige wijze zijn verstrekt;

Overwegende dat de Raad mitsdien niet gebleken acht, dat eiser de status van reserve-officier heeft verkregen, waaraan niet afdoet. of eiser destijds in de mening kon hebben verkeerd, dat hij wel tot reserve-officier der Koninklijke Landmacht benoemd was;

Overwegende dat hieruit volgt, dat. nu ook naar 'c Raads oordeel eiser niet kan worden aangemerkt als ambtenaar of gewezen ambtenaar in de zin der Militaire Ambtenarenwet 1931. de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd:

RECIIT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt de uitspraak. waarvan beroep,

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Dienstvoorschrift militair verkeer.

Artikel 37 van de Motor- en Rijwielwet bepaalde dat in geval van oorlog, oorlogsgevaar, staat van oorlog of staat van beleg, dan wel in het geval, bedoeld in artikel 1 sub 2° van de Wet op de Staat van Oorlog en Beleg. de voorschriften door en krachtens de Motor- en Rijwielwet gegeven, niet gelden ten aanzien van motorrijtuigen en rijwielen, voor zover die worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst.

Dit artikel, hetwelk zo vrijgevig is met het oog op de militaire belangen. bracht ook de nadelen, welke aan de onbegrensde vrijgevigheid kleefden. Het artikel maakt namelijk geen onderscheid tussen gevallen, waarin het militaire belang de overtreding van de verkeersvoorschriften nodig of wenselijk maakt en gevallen, waarin tussen militair belang en overtreding van het verkeersvoorschrift geen verband bestaat. Zo kon het gebeuren dat een militair, die zich in een avond in November 1946 op een militair motorrijwiel voortbewoog ter uitvoering van een dienstopdracht, toen hij de voorgeschreven verlichting niet voerde, vrijuit moest gaan. Het dienstbelang had echter in casu geenszins gevorderd of wenselijk gemaakt, dat deze militair zonder licht reed [1]).

Om deze vrijgevigheid van de wet in te perken, nam men een drastisch middel te baat: bij Koninklijli Besluit van 19 September 1947 werd een „dienstvoorschrift" in de zin van artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht in het leven geroepen, dat verbood militaire motorrijtiiigen en rijwielen te besturen of opdracht of toestemming tot besturen te geven. wanneer die rijtuigen of rijwielen niet voorzien waren van de voorgeschreven uitrusting. Een wel zeer drastisch middel: Koninklijk Besluit stelde strafbaar, wat de Wet uitdrukkelijk vrijgesteld had van straf [2]): verkeersovertreding werd „gepromoveerd" tot militair misdrijf [3]). De constructie was ook in ander opzicht niet zonder bezwaar: er ontstond een constructie van voorschrift. uitzondering op het voorschrift en uitzondering op de uitzondering [4]) en het „dienstvoorschrift" bleek toch nog niet afdoende [5]).

Bij de intrekking van de Motor- en Rijwielwet en de inwerkingtreding van de Wegenverkeerswet is deze figuur vernieuwd. Bij Koninklijk Besluit van 27 December 1950 No. 14 (Nederlandse Staatscourant van 29 December 1950 No. 253, Legerorders 1951 n°

---

[1]) Krijgsraad te Velde West, vonnis van 29 Mei 1947, M.R.T. XL, blz. 615.

[2]) Mr D. B. *A. Franken* in „Verhouding van de Wet en de regelingen „van lagere wetgevers" in M.R.T. XLI, blz. 627 v. (speciaal blz. 636).

[3]) Naschrift bij het in noot [1]) genoemde vonnis. M.R.T. XL, blz. 616.

[4]) Zie het in noot [3]) vermelde naschrift.

[5]) Krijgsraad te Velde West, vonnis van 24 Mei 1950, M.R.T. XLIII, blz. 698 v. met het daarbij gestelde naschrift.

5 L–LM). werd over\<-egende.,dat het bij het in werking treden van ,,de Wegenverkeerswet noodzakelijk is het bestaande dienstvoor-,,schrift ter regeling van het militaire dienstverkeer door een ander ,,dienstvoorschrift te vervangen" en ,.gelet op artikel 45 van de ,,Wegenverkeerswet. alsmede op artikel 135 van het Wetboek van .,Militair Strafrecht" het hiervóór vermelde .,dieristvoorschrift" ingetrokken en een nieuw ,.dienstvoorschrift" in het leven geroepen.

Artikel 45 W.V.W. is van overeenkomstige strekking als artikel 37 M.R.W.; waar echter laatstgenoemil wetsartikel vrijdom verleent ten aanzien van motorrijtuigen en rijwielen, voor zover die worden gebezigd ten behoeve van 's *Rijks dienst*, beperkt artikel 45 W.V.W. zich tot ,,motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen. voor ,.zover die worden gebezigd ten behoeve van de land- en zeemacht ..en de door Ons aan te wijzen Rijksdiensten".

Rij het nieuwe Besluit van 27 December 1950 heeft de Kroon goedgevonden en verstaan:

> in te trekken het hij Koninklijk Besluit van 19 September 1947 no. 24 vastgestelde Dienstvoorschrift voor de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Marine en vast te stellen het navolgende Dienstvoorschrift voor de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Marine:
>
> Artikel 1.
>
> In de gevallen, omschreven in artikel 45 van de Wegenverkeerswet, is hei verboden militaire motorrijtuigen en rijwielen te besturen dan wel opdracht of toestemming tot hel besturen van militaire motorrijtuigen en rijwielen te geven, wanneer niet is of wordt voldaan aan hetgeen ten aanzien van de uitrusting en het gebruik van motorrijtuigen en rijm-ielen is bepaald in de Wegenverkeerswet en de krachtens deze wet vastgestelde regelingen.
>
> Artikel *2.*
>
> Het in het vorig artikel gestelde is niet van toepassing in de gevallen, waarin Onze Ministers van Oorlog en Marine terzake afwijkende voorschriften reeds hebben gegeven of nog zullen geven.
>
> Dit besluit. dat in de Nederlandse Staatscourant zal worden geplaatst. treedt in werking met ingang van het tijdstip, waarop de Wegenverkeerswet in werking treedt [6]).

In verband met het nieuwe .,dienstvoorschrift" dient nog de aandacht gevestigd te worden op artikel 48 W.V.W., hetwelk voorschrijft dat de aanhaling van artikelen of gedeelten van artikelen van de M.R.W. in andere wetten of algemene maatregelen van be-

e) 1 Januari 1951.

stuur, geacht wordt wijziging te ondergaan in die zin. dat verwezen wordt naar de overeenkomstige bepalingen van de W.V.W. Wanneer dit artikel niet zo beperkt was geredigeerd door alleen wetten en A.M.v.B. bij te werken, zou het „dienstvoorschrift" niet vernieuwd behoeven te worden. Nog heter ware het echter geweest, wanneer men. toen de W.V.W. bij de Wet van 22 December 1948 (I. 562) toch nog gewijzigd werd. tevens de strekking van het „dienstvoor-„schrift" in artikel 45 had verwerkt. Dan zou men ontkomen zijn aan vele nadelen. welke verbonden zijn aan het opstoppen van een leemte in een wet door een norm van geheel afwijkend kaliber.

W. R. V.

Uitoefening militair gezag.

Bij Koninklijk besluit van 9 December 1950 (Staatsblad n° K 564) opgenomen in de Legerorders 1951 onder n° 16 L–LM–O, zijn vastgesteld de navolgende bepalingen met bijbehorende instructie, ter uitvoering van de sedert gewijzigde Wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad N° 128) (Uitoefening militair gezag).

Artikel **1.**

Het Koninklijk Besluit van 4 Mei 1033 (Staatsblad nr. 246) zoals dit sedert is gewijzigd met de bij dat Besluit gevoegde instructie [1]) wordt ingetrokken.

Artikel *2.*

Voor de uitoefening van het militair gezag, bedoeld in de sedert gewijzigde Wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128) worden door Ons aangewezen:

A. *Wanneer de oorlogsbevelvoering over de krijgsmacht is vastgesteld.*

1. De Chef van de Generale Staf;
2. De Nederlandse Territoriale Bevelhebber;
3. De Commandant Strijdkrachten te Velde. behalve ten aanzien van de gemeente *Den Helder:*
4. De Territoriale Bevelhebber,, ieder in het hun door Ons of door Onze Minister van Oorlog aangewezen gebied:
5. De rechtstreeks onder de hevelen van de Territoriale Bevelhebbers geplaatste Territoriale Commandanten, ieder in het hun door Ons of door Onze Minister aangewezen gebied.

B. *Wanneer de vredesbevelvoering over de krijgsmacht van kracht is.*

1. De Chef van de Generale Staf;
2. De plaatsvervangend Chef van de Generale Staf:
3. De Bevelhebbers in de militaire afdelingen. ieder in het tot zijn afdeling behorend gebied:

---

[1]) Dit besluit met de daarbij gevoegde instructie is opgenomen in deel XXIX, blz. 202-207. Een wijziging bij K.B. 25 Juli 1934 (Stbl. no. 433) komt voor in deel XXX, blz. 347 v.; een wijziging bij K.B. 22 Februari 1938 (Stbl. no. 580) in deel XXXIV, blz. 1 v.

4. De Militaire Bevelhebbers, bedoeld in het Koninklijk Besluit van 6 September 1949 (*Staatsblad* nr. J 420), in het hun door Ons of door Onze Minister van Oorlog aangewezen gebied;

5. De Garnizoenscommandanten, indien deze de rang van luitenant-kolonel of een hogere rang bekleden, ieder in de lot hun garnizoen behorende gemeenten.

Artikel **3.**

In het geval dat de functies, genoemd in artikel *2* onder A 4 en 5 en K 4 vervuld worden door officieren der Koninklijke Marine en aanwijzing in het in genoemde artikelen bedoeld gebied niet door Ons geschiedt. kan aanwijzing van het gebied voornoemd slechts geschieden door Onze Ministers van Oorlog en van Marine gezamenlijk.

Artikel 4.

1. Naar gelang zulks in onvoorziene omstandigheden noodzakelijk wordt geacht, zullen door Ons of door Onze Minister van Oorlog of door onze Ministers van Oorlog en van Marine gezamenlijk, ook andere dan de in artikel 2 vermelde autioriteiten voor de uitoefening van het militaire gezag. bedoeld in de sedert gewijzigde Wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* nr. 128) worden aangewezen.

2. Het gedeelte van het grondgebied des Rijks, waarin door deze autoriteiten dat militair gezag zal worden uitgeoefend, wordt door Ons of door voornoemde Minister of Ministers aangewezen.

Artikel 5.

Ook voor zoveel de in artikel 2 en artikel 4 bedoelde aanwijzing van de autoriteiten door wie en van hei gebied waarin het militair gezag, bedoeld in de, sedert gewijzigde. Wet van *23* Mei 1899 (*Staatsblad* nr. 128) zal worden uitgeoefend, door Ons is geschied, kan daarvan in onvoorziene omstandigheden door Onze Minister van Oorlog of door Onze Ministers van Oorlog en van Marine gezamenlijk bij nadere aanwijzing worden afgeweken.

Artikel 6.

1. Wanneer tengevolge van een vijandelijke inval of tengevolge van binnenlandse onlusten, als bedoeld in artikel **1.** onder 2°., van de. sedert gewijzigde, Wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* no. 128), de gemeenschap tussen een gedeelte van het grondgebied des Rijks en de zetel der Regering is afgesneden, kan dc hoogste bevelvoerende militaire autoriteit, in dat gedeelte aanwezig, dit — hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk — in staat van beleg verklaren.

2. De in het eerste lid bedoelde autoriteit oefent alsdan in dal gebied het militair gezag uit.

Artikel 7.

Bij ontstentenis van een militaire autoriteit, voor de uitoefening van het militair gezag aangewezen, wordt zij. in afwachting dat in haar vervanging door Ons of door Onze Minister van Oorlog of door

Onze Minister van Oorlog en van Marine gezamenlijk zal zijn voorzien, vervangen door de hoogste of — bij gelijkheid van rang — door de oudste in rang van de commandanten. die hij aanwezigheid van bedoelde autoriteit orider haar bevelen zouden staan.

Artikel 8.

Voor de autoriteiten, aangewezen voor de uitoefening van het militair gezag, gelden de bepalingen van de bij dit Besluit gevoegde Instructie.

Artikel 9.

Dit Besluit treedt in werking met ingang vaii de dag na die zijner afkondiging [2]).

Behoort bij Koninklijk Besluit van 9 December 1950 (*Staatsblad* nr. K 564).

INSTRUCTIE voor de autoriteiten, overeenkomstig artikel 7 van de. sedert gewijzigde, Wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* nr. 128) aangewezen voor de uitoefening van het Militair Gezag.

Artikel **1.**

In deze instructie wordt verstaan onder:

„de met": de, sedert gewijzigde, Wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* nr. 128);

„militair gezag": het militair gezag bedoeld in de wet;

„bevelhebber": de aiiioritcit. welke in enig gedeelte van het grondgebied des Rijks het militair gezag uitorfeirl.

Artikel 2.

Het militair gezag wordt uitgeoefend onder verantwoordelijkheid van Onze Minister van Oorlog.

Artikel **3.**

Wanneer voor de uitoefening van het militair gezag iri enig in Staat van Oorlog of in Staat van Beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks meer dan één aiitoriteit is aangewezen, is elk dier autoriteiten gehouden bij de uitoefening van dit gezag de eventueel te geven bevelen en aanwijzingen te volgen van de in het betrokken gebied mede voor de uitoefening van liet militair gezag aangewezen autoriteiten. voor zover deze hiërarchiek dar, wel — voor wat betreft de uitoefening van het militair gezag — bij beschikking van Onze Minister van Oorlog boven haar zijn gesteld. met dien verstande dat autoriteiten welke bevoegd zijn tot de uitoefening van het militair gezag in een gedeelte van het grondgebied des Rijks, steeds gehouden zijn de hevelen en aanwijzingen tcrzake van de uit-

---

2) Het besluit met de instructie is uitgegeven op **29** December **1950.** (Red. **M.R.T.**)

oefening van het militaii gezag te volgen van de autoriteiten, welke in het gehele grondgebied bevoegd zijn.

Artikel 4.

De bevelhebber kan de uitvoering der door hem krachtens de Wet genomen maatregelen opdragen aan door hem aan te wijzen autoriteiten of personen, die aldus handelen ingevolge zijn bevelen.

Artikel 5.

1. Wanneer enig gedeelte van het grondgebied des Rijks in Staat van Oorlog, of in Staat van Beleg wordt verklaard. draagt de hiërarchiek laagst geplaatste bevelhebber zorg dat in elke daarbij betrokken gemeente in zijn gezagsgebied onverwijld ter algemene kennis worden gebracht de namen en functies der autoriteiten, welke het inilitair gezag aldaar uitoefenen.

2. Deze bevelhebber draagt eveneens onverwijld zorg voor de algemene kennisgeving, bedoeld in lid 2, in geval van wijziging der in evengenoemd lid vermelde autoriteiten.

Artikel 6.

1. Zodra enig gedeelte van hei grondgebied des Rijks in Staat vaii Oorlog of in Staat vaii Beleg is verklaard. waarschuwt de Bevelhebber bedoeld in artikel 5, 1e lid, hij algemene bekendmaking de bevolking dat zij, die liet aanroepen vaii schildwachten of patrouilles onbeantwoord laten, die niet voldoen aan bevelen welke ingevolge de hun verstrekte consignes worden gegeven, die geen gehoor geven aan de sommatiën door de bevoegde autoriteiten gedaan of die tegenwoordig zijn bij samenscholingen waarbij een aanval op de militaire macht geschiedt, zich aan lijfsgevaar bloot stellen.

2. Hij doet de bevolking herinneren aan de wettelijke verplichtingen in de Slaat van Oorlog dan wel in de Staat vaii Beleg op het burgerlijk gezag en de inwoners rustende, alsmede — voor zoveel daartoe de ingetreden rechtstoestand en de omstandigheden bedoeld in artikel 1 onder 1°. dan wel in artikel 1 onder 2°. van de n-ei, aanleiding geven — aan de bepalingen van de artikelen 41 tot en met 49 der Wet, van de artikelen 98, 100 tol en met 105. 107, 186, 187, 191, 203 en 204 van het Wetboek van Strafrecht van de artikelen 78, 79, 85, 87, 88. 89, 91. 101. 102. 131, 144, 146. 147, 149. 151, 154, 157, 158 en 159 van het Wetboek van Militair Strafrecht. vastgesteld bij de Wet van 27 April 1903 (*Staatsblad* nr. 111) en van de artikelen 77 cn 78 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, vastgesteld bij de Wet van 5 Juli 1921 (*Staatsblad* nr. 841).

3. De hevelhehbcr brengt ter algemene kennis aan welke autoriteiten of personen. bedoeld in artikel 4, door hem de uitvoering der te nemen rnaatregclen is opgedragen.

Artikel 7.

1. De bevelen, bedoeld in artikel 21 der wet, worden slechts gegeven in geval van noodzakelijkheid.
2. De wijze van uitvoering der bevelen wordt zoveel mogelijk aan de burgerlijke autoriteiten overgelaten.
3. Zo mogelijk worden geen bevelen gegeven dan na overleg met het hoofd van het betrokken burgerlijk bestuur of met de daaronder ressorterende betroffen chef van dienst.

Krijgsraden bij de Legerluchtmaoht.

Gedurende biina anderhalve eeuw heeft de Nederlandse militaire rechtspraak zich tevreden gesteld met en gewerkt volgens twee wetboeken van militair strafprocesrecht, aangevuld door één regeling van het procesrecht van het Hoog Militair Gerechtshof, welk college in het bezit was van bevoegdheden ontleend aan en aansluitende bij die, welke de beide Regtsplegingen bevatten als voorbereidende het onderzoek van militaire strafzaken door krijgsraden van de landmacht of van de zeemacht. Deze krijgsraden hebben ieder een eigen procesregeling verkregen omdat de landmacht en de zeemacht elk een eigen leven leiden. een eigen sfeer bezitten. welke leiden tot de noodzaak om het gerechtelijk onderzoek van elke strafzaak te doen plaats hebben door en ten overstaan van officieren, die gewon zijn aan de eigenaardigheden van het eigen leven. van de eigen sfeer, tot welke de verdachte of de beklaagde behoort. Het onderzoek van dergelijke strafzaken geschiedt dan òf volgens de Regtspleging bij de Landmagt òf volgens de Regtspleging bij de Zeemagt, bij welke — zoals gezegd — de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregtshof aansluit. Zo verenigt de rechtspraak van dit Gerechtshof het onderzoek van strafzaken, welke uit beide sferen voortkomen. in één hand; van de vijf leden, welke voor het vellen van een vonnis nodig zijn. moeten er twee officieren zijn van de zee- of van de landmacht. al naar gelang de vonnissen iemand van een dezer twee corpsen betreffen. Dat aan deze eis voor dc procedure in hoogste ressort in militaire strafzaken. het eigen leven. de eigen sfeer van elk van deze „corpsen" tot grondslag dient. behoeft geen betoog. Hij bracht dan ook mede, dat, wanneer het Gerechtshof het nodig achtte om in een te zijner beoordeling staande strafzaak ren voorbereidend onderzoek te doen plaats hebben. voor het houden van dit onderzoek behalve een der rechtsgeleerde leden één raad werd aangewezen uit de zee- of uit de luchtmacht. al naar gelang dit voorbereidend onderzoek de zaak betrof van iemand, die tot het ren of het ander van deze twee „corpsen" behoorde.

Deze hoofdlijnen komen in de beide Regtsplegingen tot uiting in onderscheiden organisatie-vormen.

De Regtsplegingen kennen beide een tank toe aan commanderende

officieren, aan officieren-commissarissen, aan secretarissen, aan openbare aanklagers en aan krijgsraadsleden; deze worden echter door op verschillende wijzen aangewezen aiitoriteiten werkzaam gesteld. Enkelen worden door de Koning benoemd.

Bij de zeemacht is de aanstelling van andere toegestaan aan de comniandercnde officieren van een directie, van een vloot. eskader of minder smaldeel, dan wel van een schip alleen. Bij de landmacht geschiedt zulks dooi de commanderende officier van het garnizoen of wel — te velde — door de commanderende generaal. Zuiver formeel gezien, behoren deze benoemingen te geschieden uit de officieren van de zee- of van de landmacht, die onder het bevel dienen van de officier die benoemt.

In de jaren vóór de laatste oorlog is langzaam aan gegroeid eeii luchtmacht. De betekenis van deze organisatie is in en na die oorlog sterk toegenomen en men heeft onlangs in de nieuwsbladen het navolgende bericht kunnen lezen:

Den Haag, 4 Januari 1951.

Bij de Krijgsraad te Velde is ren speciale Kamer voor het berechten van persorieel van de Luchtstrijdkrachten in het leven geroepen. Deze heeft gistermiddag voor de eerste maal zitting gehouden in het gebouw aan de Laan Copes.

De president, luitenant-kolonel mr dr **J.** Ph. van Erk, sprak ter gelegenheid hiervan een korte rede uit. De militaire justitie. aldus de president, heeft zich sinds de bevrijding niet alleen verjongd maar heeft zich tevens een bewonderenswaardig aanpassingsvermogen eigen gemaakt. De burgerrechtspraak worstelt met de moderne cis van speciwlisatic maar dit probleem is hij de Krijgsraden te Velde reeds lang opgelost. Verzetsstrijders worden berecht door leden, die hun sfeer kennen en voor militairen van de KL en van het KNIL. die in Indonesië dienden. is er een Krijgsraad, waarvan de leden Indische ervaring hebben. Mr dr van Erk noemde het daarom een gerechbvaardigdc eis van de LSK, dat voor de berechting van militairen van dit onderdeel van de strijdkrachten eveneens een special? kamer in het leven zoir worden geroepen. De president sprak de hoop uit. dat dit initiatief door zijn ambtgenoten zou worden gevolgd, hetgeen zal leiden tol nauwer contact tussen de commandanten van de Legerluchtmacht en de militaire justitie. Mr dr van Erk deelde voorts nog mede. dat twee officieren van de Legerluchtmacht hij toerbeurt zitting zullen hebben. Gistermiddag hadden zitting de LSK-oficier luitenant-kolonel B. **J.** Fiedeldij en luitenant-kolonel L. W. Proost.

Dit bericht doet zien. (lat de Legcrluchbinacht zich verder ontwikkeld heeft en dat het commando van dit gedeelte der Landmacht van oordeel is geworden, dat dit onderdeel een eigen sfeer heeft ver-

kregen, welke nodig heeft gemaakt, dat dit onderdeel een eigen krijgsraad moet hebben, welke strafzaken van legerluchtmacht-militairen tc heoordelen heeft.

Deze handelwijze, welke de instemming heeft ondervonden van de President van de Krijgsraad te Velde West, doet in de eerste plaats de vraag rijzen, hoc het komt, dat bij de Marine Luchtvaart Dienst van dit verschijnsel niet of nog niet gebleken is. Op deze vraag mogen ter zake kundigen het antwoord geven [1]).

Te dezer plaatse past beter de vraag, hoe deze handelwijze te rijmen is met de Regtspleging bij de Landmagt, krachtens welke krijgsraden te velde zijn ingesteld en die hun rechtsmacht ontlenen aan art. 95 Inv. M.S.T., voorkomende in de paragraaf nopens de betrekkelijke bevoegdheid van de bijzondere krijgsraden bij de landmacht.

Ook weder strikt formeel gezien. mort r-astgest ld worden, dat onze militaire strafwetgeving de (leger)luchtmacht nog niet als een afzonderlijk „corps" naast dat van de zee- en van de landmacht kent. dat krijgsraden hij de leger- (en vloot-?) luchtmacht eerst na erkenning bij die wetgeving recht van bestaan zouden hebben en dat in verband hiermede een eigen Rechtspleging bij de luchtmacht zou dienen te worden vastgesteld.

Bezien wij de zaak minder formeel, dan staan wij voor de vraag. of de genomen maatregel moet dienen als eerste schreden op de weg om te komen tot de promotie van het „dienstvak" legerluchtrnacht tot een „corps" luchtmacht? Wij bezigen hierbij het woord „dienst-..vak" om zo duidclijk mogelijk te doen uitkomen. dat het gebezigde woord „corps". ontleend aan P.I. 18 al. 2, iets anders bedoelt te zijn dan bv. een legerkorps, dat alleen op landmacht-eenheden ziet. Er zou dan sprake zijn van hetgeen wel eens genoemd is een koene sprong van juridische athletiek [2]), ondernomen met het oogmerk om te zijner tijd te geraken tot wetswijziging of -aanvulling.

Tot nir toe kunnen wij, zolang niet hegorinen is met het unificeren van de leger- en vloot-luchtmachteli, althans het afscheiden van de (leger)luchtmacht tot een afzonderlijk. derde „corps". dit standpunt niet delen. Wij kunnen de legerluchtmacht niet anders zien dan als een dienstvak van de laridmacl-it. Zo bezit de landmacht er meer en wie de naam- en ranglijst der officieren van de Koninklijke Landmacht opslaat. vindt deze „dienstvakken" — welke elk een eigen bevorderingsstelsel bezitten en daardoor blijk geven van eigen leven — ad oculos gedemonstreerd. Niemand zal er aan denken. na te gaan of

---

1) Mogelijk houdt het verband met de omstandigheid dat deze Dienst, behalve officieren en schepelingen van het eigen korps, een groot aantal militairen van de vloot bevat, officieren en schepelingen met het vliegbrevet; de technische dienst, welke hoofdzakelijk onder leiding van officieren T.D. gesteld is, de administratie, welke door luitenants ter zee **(A)** en schrijvers van de vloot wordt verzorgd, medische dienst enz.

2) Zie M.R.T. XLII, blz. **629.**

elk van deze dienstvakken, behalve een eigen leven, ook een eigen sfeer bezit. Maar ieder is het er ongetwijfeld mede eens, dat in al deze dienstvakken dezelfde militaire tucht moet heersen en dat dezelfde Regtspleging bij de Landmagt tle procedure bevat, welke bij rechterlijke tussenkomst bij niet voor krijgstuchtelijke afdoening vatbare strafbare feiten moet worden gevolgd. onverschillig of de beklaagde behoort tot liet dienstvak der legerluchtmacht dan wel bv. tot dat der intendance of der militaire juristen.

Zo beschouwd, zien wij in de getroffen maatregel een neiging tot separatisme, welke in elke krijgsmacht misplaatst is en onderdrukt moet worden.

Eenzelfde neiging leidde in November 1946 tot het instellen van een afzonderlijke Zeekrijgsraad bij de Mariniersbrigade (MRT. XL, 126, 350). Deze separatistische neiging is maar een kort bestaan beschoren. Binnen het jaar na zijn instelling. verloor deze Marinierskrijgsraad, tegen welks instelling destijds reeds bezwaren naar voren gebracht waren. haar isolationistische karakter. Het bleek, dat de afscheiding geen levensvatbaarheid had: in September 1947 was er in Nederlands-Indië nog maar één Leckrijgsraad. Wellicht is de „Luchtmachtkamer" van de Krijgsraad te velde West eenzelfde lot beschoren.

Natuurlijk is er geen enkel bezwaar tegen om officieren der legerluchtmacht te benoemen tot leden van lirijgsraden (gewone of bijzondere) der landmacht. Doch geeft men aan één dienstvak een speciale krijgsraad met — in vredestijd — een eigen. voor het leven benoemde burger-president of, athletisch gedacht, een burger plaatsvervangend president, dan is ei. geen grond meer om aan andere dienstvakken zodanige jurisdictie te weigeren of te onthouden.

Wij laten rusten de overweging, dat de efficiency van de militaire jurisdictie, welke zich ook moet doen gevoelen in heb voorbereidend onderzoek van strafzaken, alles behalve gebaat zou zijn. Doch de doorvoering van deze maatregel gaat lijnrecht in tegen het streven naar eenheid in deze materie, zoals dit in deze eeuw tot uiting is gekomen. Wij herinneren hierbij aan:

1°. de codificatie in 1903 van het militair straf- en tuchtrecht in één stel wetlioeken, geldende voor de beide in deze bedoelde „corpsen" [3]);

2°. de wetten van 20 Juni 1908 (Stb. nos. 209 en 210) waarbij aan het Hoog Militair Gerechtshof rechtsmacht werd toegekend in militaire strafzaken voorgevallen bij de landmachten resp. in Suriname en in Curaçao, nader uitgewerkt in de gewijzigde Rechtspleging Landmacht 1925 in elk van die gebiedsdelen. in welke bovendien in hun art. 13 o.a. is bepaald, dat, bij gebreke van actief dienende officieren deze landmachten ook officieren van de zeemacht tot leden van de krijgsraad benoembaar zijn;

3°. de wet van 15 Mei 1914 (Stb. n°. 206) bij welke in de Rechts-

---

3) Zie M.R.T. XLIII, **blz.** 581 v.

pleging hij de Zeemagt zijn ingevoegd de Slotbepalingen I en II tot toekenning van rechtsmacht aan het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlands-Indië over naar de zeekrijgsraad iri dat gebiedsdeel verwezen strafzaken. In deze zaken moest tlit Gerechtshof recht doen overeenkomstig de in Nederland geldende Provisionele Instructie voor het gelijknamige hof;

4°. de Wet Souvereiniteitsoverdracht Indonesië, naarbij mettelijke sanctie is gegeven aan het voornernen tot opheffing van liet Koninklijk Nederlands-Indisch Leger en aan het toepasselijk verklaren van het Nederlandse militair straf- en tuchtrecht op die militairen. welke na deze opheffing zouden overgaan in de Koninkiijke Nederlandse Landmacht. Hiermede werd een einde gemaakt aan een ten onrechte doorgevoerde afscheiding van beide onderdelen van de Nederlandse krijgsmacht, welke, evenals tle zeemacht. hun Nederlandse ti-etgeving naar Indonesië hadden nieegeriomen en na die afscheiding blijkens vóór dc laatste oorlog bestaan hebbende constante jurisprudentie tegenover elkaar stonden als waren zij voor elkander vreemde krijgsmachten [4]):

5°. de wet van 22 December 1949 (Stb. n°. J 571). bij welke de mogelijkheid werd geopend, dat het Nederlandse Hoog Militair Gerechtshof ook buiten zijn residentie in 's-Gravenhage recht zou mogen spreken over Nederlandse riiilitaire justiciabelen. Dientengevolge werd een Indonesische Kamer van dit Hof opgericht en verviel voor de zeemacht tle bevoegdheicl vair hel gelijknamige Hof van Nederlands-Indië;

6°. de wet van 2 Augustus 1950 (Stb. n°. K 335), welke. hoe gebrekkig overigens ook [5]), de hoedanigheid van Nederlandse militairen verleende aan de hierboven sub 4° bedoelde vroeger tot het K.N.I.L. behoord hebbende militairen.

Laat ons erkentelijk zijn voor dil streven naar eenheid in het materieel en formeel militair straf- en luchtrecht. hein-elk na de totstandkoming van het Noord-Atlantisch Pact op hoger, immers internationaal. niveau moet worden voortgezet. De hiërarchische verhoudingen zullen ook internationaal in één regeling moeten worden vastgelegd, indien de tegen die verhoudingen strijdige feiten als militaire misdrijven strafbaar zullen zijn.

De President van de Krijgsraad te Velde West nodigt zijn collega's Oost en Zuid uit, zijn voorbeeld te volgen. Het is aan te nemen. dat die collega's niet voetstoota zullen ingaan op die uitnodiging. De oorlogeorganisatie van onze riiilitaire justitie loopt ten einde. Met dit einde besluit ook de bevoegdheid. aan de commanderende Pentraal verleend om strafzaken uit het leger te velde naar de krijgsraden tc verwijzen en treden dc garnizoenscommandanten neder in deze functie. Ook als gevolg van deze mutatie zijn in de gewraakte

---

[4]) Zie hierover M.R.T. XLIII, blz. 584 v.
[5]) Zie t.z.p. **blz. 585 v.**

gedachtengang ten aanzien van de legerluchtmacht moeilijkheden te wachten. welke nog niet onder de ogen zijn gezien. Men zij op zijn horde !

Indien ooit tot het samenstellen van een nieuwe militaire strafvordering, inclusief een militair-rechterlijke organisatie, zou worden besloten. dan zouden wij willen aanraden het voorbeeld te volgen, dat gegeven is door het ontwerp van wet op de regterlijke instellingen en regtspleging voor het volk van oorlog te lande en te water van het Koningrijk Holland van 1810, welk ontwerp het formele militair strafrecht voor beide „corpsen" omschreef [6]). Ook bij het ontwerpen van een internationale regeling van deze materie zou dit streven naar eenheid behoren te worden in acht genomen: de onderscheiden nationale contingenten moeten ter wille van een goede onderling geldende krijgstucht afstand doen van hun nationale wetgevingen en zich richten naar een overeenkomstige, alle contingenten omvattende regeling. Zolang er nog geen internationaal wetgevend orgaan is aangewezen, is niet anders mogelijk dan vaststelling hij tractaat, welks inhoud als gecodificeerd gewoonterecht moet worden beschouwd.

R. C. en W. H. V.

Dienstvoorschrift: legitimatieplicht.

Wij drukken hieronder af de tekst van de Legerorder No. 225 L. LM. O. van 1950, inhoudende de Ministeriële Kennisgeving van 23 Augustus 1950, Directie Administratieve Diensten Afdeling B 7, Nr. 143975.

DIENSTVOORSCHRIFT BETREFFENDE LEGITIMATIEPLICHT.

Ter kennis van het personeel der Koninklijke Landmacht wordt gebracht het Koninklijk besluit van 7 Augustus 1950, no. 21. houdende vaststelling van een dienstvoorschrift betreffende legitimatieplicht, luidende:

Wij JULIANA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz.. enz., enz.

Op voordracht van Onze Minister van Oorlog van 31 Juli 1950, conf. Litt. S. 175;

Gelet op artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

De militair, die behoort tot de Koninklijke Landmacht, is verplicht zich op eerste vordering van een militair, behorende tot het Wapen der Koninklijke Maréchaussée, tegenover deze te legitimeren.

Artikel 2.

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag, volgende op die. waarop het in de legerorders is gepubliceerd.

---

[6]) Opgenomen in M.R.T. **I, blz. 209-386.**

Onze Xinister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit.

Soestdijk, 7 Augustus 1950.

JULIANA.

De Minister van Oorlog,
SCHOKKING.

Wij veroorloven ons naar aanleiding van deze Legerorder en dit dieiistvoorschrift enkele opmerkingen.

In M.R.T. XLI bespraken wij op blz. 484 v. de wenselijkheid dat de positie van de militaire opsporingsambtenaar tegenover militaire meerderen spoedig zou worden geregeld. In tegenstelling met de opvatting van de Redactie van „De Koninklijke Maréchaussée" vermeldden wij daar als onze mening, dat de bevoegdheden, welke de maréchaussée ontleent aan het Wetboek van Strafvordering, niet in botsing mogen komen niet de primaire militaire verplichtingen, voortspruitend uit de verhouding van mindere tot meerdere. De maréchaussée is, naar onze mening, niet gerechtigd om in de uitvoering van zijn opsporingstaak. een meerdere aan te grijpen.

Wij zagen een oplossing in de regeling van de positie van de maréchaussée op gelijke voet als de schildwacht en de patrouille in artikel 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht: wij meenden echter dat een eenvoudiger en wellicht beter oplossing zou zijn het op grond van een dienstvoorschrift in de zin van artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht opleggen van de verplichting aan elke militair om desgevraagd aan een maréchaussée (ongeacht diens rarig) naam en onderdeel op te geven.

Tegen deze oplossing is Mr D. B. A. FRANKEN in M.R.T. XLI, blz. 627 v. te velde getrokken. In een waterdicht betoog zet hij uiteen. dat artikel 135 wel is een Wet (iri de zin van product van Koning en Staten Generaal). maar dat het dienstvoorschrift daaraan niet de kracht kan ontlenen, om in zijn inhoud te strijden met een aiidere Wet. En een legitimatieplicht. als door ons voorgesteld, zou in strijd komen met artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering. waarin neergelegd is het beginsel van de Iiekentenisvrijheid. Dit beginsel wordt door de Hoge Raad zozeer beschermd. dat de verdachte niet geacht wordt verplicht te zijn. zijn naam op te geven.

Inmiddels stelt de militaire maatschappij andere eisen dan de burgerlijke samenleving. Wel vindt rnen in de militaire Regtsplegingen soortgelijk artikel (61 R.Z., 63 R.L.) terug, maar daar vindt men toch ook vermeld de plicht van verdachte om te antwoorden op hem gestelde vragen.

Het Hoog Militair Gcrcchtshof is dan ook van oordeel dat een bevel van een meerdere aan een mindere (die van een strafbaar feit verdacht wordt) om zijn naam op te geven, een dienstbevel is en dat ongehoorzaamheid aan zo'n hevel „opzettelijke ongehoorzaam-„heid" oplevert. Aldus sententie van 22 November 1949 (M.R.T. XLIII, blz. 84 v.). Overigens meet het Hoog Militair Gerechtshof

de vrijheid om tot bekentenis te koineii. ruim toe (zie sententie van 20 Mei 1950 [Indonesische kamer], M.R.T. XLIII, blz. 623 v.).

Aldus zal de practijk. althans in hoogste ressort, tegen het dienstvoorschrift geen xtaatsrechtelijke bezwaren hebben.

Nog op een ander punt willen wij de aandacht vestigen. Het Koninklijk Besluit (het „dienstvoorschrift") treedt in werking op de dag, volgende op die van zijn publicatie in de Legerorders. Die datum is echter uit de Legerorders niet te lezen ! Dit is niet elegant en kan in grensgevallen tot onnodig ingewikkelde bewijsvoering leiden. W. H. V.

Wapenonderscheidingsteken Militair-Juridische Dienst.

Bij Legerorder n° 303 L.–LM. van 24 November 1950, Kabinet n° 882, heeft de Minister van Oorlog voor het personeel, behorende tot het dieristvak van de Militair-Juridische Dienst vastgesteld, om te dragen op de baret. op een zwart laken wit gebiesde ondergrond — en op de schouderbedekkingen van de velclblouxr. een wapenonderscheidingsteken van geel metaal, voorstellende 2 gekruiste hellebaarden inet wetsrol, en op de schouderbedekkingen van de dagelijkse tenue als voor de veldblouse c.q. van gouddraad gebo duurd.

Behandeling van zaken van militair strafrecht bij de Regering en bij het Hoog Militair Gerechtshof.

*In hef Voorlopig Verslag dd. 9 Januari 1951 van de Commissie van Rapporteurs uit de Eersfe Kamer der Staten-Generaal omtrent de algemene politieke beschouwingen der Rijksbegroting voor kef dienstjaar 1951 (Zitting 1950—1951 n° 62/***1900***) komt de volgende paragraaf voor:*

§ 3. In een opstel, opgenomen in het *Militair Rechtelijk Tijdschrift* van hrt vorige jaar [1]), wordt de aandacht gevestigd op belangrijke gebreken. welke bij het ontwerpen van de Wet vaii 2 Augustus 1950 (*Staatsblad*, No. *K* 335) niet zouden zijn bemerkt. De schrijver wijt dit o.a. aan onbekendheid bij de ontwerpers met een wetsontwerp, in 1940 kort vóór het uitbreken van den laatsten oorlog dooi. een commissie gereed gemaakt. Van een toelichting voorzien, is het opgenomen op de blz. 261 e.v. van deel XXXVT vaii vorenvermeld tijdschrift. In dat wetsonlwerp was de moeilijkheid, waarvoor ook de ontwerpers van de bovengenoemde wet zich zagen gesteld. op voor dien lijd volledige wijze lot oplossing gebracht. Het ontwerp beoogde den weg aan te geven, langs welken dezelfde rnoeilijliheden. die bij het Ministerie van Justitie tientallen vaii jaren aanhangig waren geweest, uit de sfeer van overwegen in die van afdoen zouden zijn

1 Zie deel **XLIII blz. 580-589.** (Red. **M.R.T.**)

te brengen. Het uitbreken van den oorlog en het uitwijken van de Regering naar het Verenigd Koninkrijk heeft de totstandkoming van een dergelijke wet verhinderd.

De schrijver van bedoeld artikel geeft nu in overweging, de behandeling van onderwerpen van militair straf- en tuchtrecht, welke thans berust bij de Ministeries van Justitie, van Marine en van Oorlog — de opheffing van het Koninklijk Nederlands-Indonesische Leger maakt voorlopig een einde aan de desbetreffende bemoeiïngen van het Ministerie voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen — samen te brengen bij een interdepartementaal bureau, opdat niet alleen de behandeling van de aangelegenheden, waarvan hier sprake is, worde bespoedigd, doch ook aan elken, daarbij betrokken, Minister in dezelfde meer deskundige richting voorlichting kunne worden verstrekt.

Gevraagd werd, of de Regering bereid is, aan dat denkbeeld uitvoering te geven. Gelet op het zeer kleine aantal deskundigen op het stuk van het militaire straf- en tuchtrecht, de grotere doeltreffendheid van de voorgestelde werkwijze en de besparing van tijd en kosten, welke aldus zouden kunnen morden verkregen. achtte men vorengeschetst denkbeeld alleszins aanbevelenswaardig.

Voorts maakte men er op opmerkzaam. dat in dezelfde aflevering van het *Militair Rechtelijk Tijdschrift* [2]) een lid van de Commissie van Redactie de aandacht vestigt op de misstand, bestaande bij de bezetting en dientengevolge bij de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof. Volgens artikel 1 van de Provisionele Instructie behoren in dat college twee rechtsgeleerde leden zitting te hebben. Th den laatsten tijd nu neemt slechts één ‚jurist, zijnde de President. aan de normale werkzaamheden deel. De gevolgen, welke te aangehaalder plaatse in het licht zijn gesteld. schijnen inderdaad minder gelukkig. Gaarne zou men vernemen, of de Regering bereid is. ook in het belang van de militaire leden, die aan de beslissingen over juridische vraagpunten moeten deelnemen en hiervoor medeverantwoordelijk zijn. de bedoelde leemte aan te vullen door de hij de wet voorgeschreven benoeming van het tweede lid.

Men meende deze aangelegenheid hij de algemene politieke heschouwingen ter sprake te moeten brengen. omdat ze verschillende Departementen raakt.

Rechtspositie van groot-verlofgangers.

Ten vervolge op onze mededeling op blz. 714 t/m 716 van de vorige jaargang nemen wij hier over een tweede opstel van de Kapitein-Luitenant ter zee van Administratie Mr R. J. *Brunner* over het aldaar besproken onderwerp.

---

[2]) Zie **t.z.p. blz. 645-647.** (Red. M.R.T.)

Op pagina 561 e.v. van dit blad [1]) wijdde ik enige beschouwingen aan de rechtstoestand van de groot-verlofganger. Op 7 November j.l. had het Hoog Militair Gerechtshof gelegenheid zich daarover uit te spreken.

Een marinier 3e klasse zeemilicien, die op 13 April 1950 met groot verlof was vertrokken, had op 17 Mei 1950 te Laren in het openbaar de uniform van marinier 3e klasse gedragen. De Officier van Justitie te Amsterdam, die terzake van deze overtreding van artikel 196 Wetboek van Strafrecht een proces-verbaal ontving, was — op grond van artikel 62 aanhef en sub 4° van het Wetboek van Militair Strafrecht — van mening dat niet zijn rechtbank doch de militaire rechter tot kennisneming daarvan bevoegd was. De vervolgende militaire autoriteit was het hiermede niet eens en zo werd de competentie-vraag voorgelegd aan het Hoog Militair Gerechtshof.

Er waren twee inogelijkhedrn: Of liet Hoog Militair Gerechtshof zou de door mij voorgestane interpretatie volgen en de burgerlijke strafrechter coinpetent achten óf het college zou de man militair oordelen en beslisseii dat er van een strafbaar feit geen sprake was.

Het college besliste in de laatste genoemde zin. Het overwoog. „dat volgens de duidelijke ɪɪ-oorden van de wet een dienstplichtige „geacht wordt militair te zijn ..zolang" — dus gedurende het gehele „tijdsverloop waarin — hij uniformkleding draagt, zonder enige be-„perking" en „dat een vervolging van de verdachte op grond van „overtreding van artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht tot „geen resultaat kon leiden, daar hij ook tijdens zijn grootverlof het „ambt van marinier 3e klasse bekleedt. zodat voor hem het dragen „van de veer dat arnbt *voorgeschreven* uniformkleding geen straf-„baar feit oplevert".

De enige maatregel, die tegen personen als de verdachte thans genoinen kan nordeu. is clerhalve het toepassen van artikel 38 der Dienstplichtwet, bestaande in het in werkelijke dienst roepen voor de tijd van ten hoogste twee maanden op grond van het feit dat gehandeld is in strijd met het bepaalde in artikel 37 1e lid van die wet, ii.l. door als groot-verlofganger niet te zorgen dut de tot zijn uitrusting behorende goederen niet worden gebruikt buiten de gevallen door de Minister aangewezen.

Artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht zal dus kunnen morden ingeroepen tegen een ieder behoudens tegen de groot-verlofganger, die de voorgeschreven uniformkleding draagt, omdat — aldus het Hof — deze laatste in tegenstelling met alle anderen nog steeds zijn arnbt bekleedt.

---

[1]) **N.J.B. 1950** (Red. M.R.T.)

Overzicht van de zaken behandeld door de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage gedurende het derde kwartaal 1950.

Zaken afgedaan in liet derde kwaitaal 1950		Peisonen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betiekking hebben				Terugverwezen naar de Commandeende Offi en nietig verklaring vande telastleg ging	Personen vermeld in de kolommen 3 4 5 en 6 zyn te verdelen als volgt				
		vermeld in kolom 1		vermeld in kolom 2			Veroordeelden			Vrijgesproken	Transactie
Bij von ...	Buiten strafproces (art. 74 W. v. S.)	Officieren	Onderofficieren en manschappen	Officieren	Onderofficieren en manschappen		Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk	Onvoorwaardelijk en voorwaardelijk		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
60*	286	1	59	21	265	2	46	10	1	1	286

*) **w.o. 17 militaire delicten,**
40 commune delicten en
3 overtredingen.

Overzicht van de werkzaamheden van de Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten van 1 Juli 1950—1 October 1950.

Aant l vonnisse	aantal betrokken personen	Veroordeelden			vrijgesproken	terugverwezen naar C.O.	vonnissen waarteg c fiscaal in appèl	vonnissen waarteg en veroordeelde in appèl
		onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	gecombineerd voorw. en onvoorwaardelijk				
71	74	52	20	1	1	—	4	2

De navolgende strafbare feiten zijn daarbij aan het oordeel van de Krijgsraad onderworpen, n-aarbij wordt opgemerkt, dat één persoon zich dikwijls aan verschillende vergrijpen heeft schuldig gemaakt.

Aard der strafbare feiten	Aantal veroordelingen	Aantal vrijspraken	Aantal terugverwijzingen naar C.O.
W.M.S.R. art. 98	1	2	—
„ art. 114	—	4	—
art. 120	2	—	—
. art. 129	8	3	1
art. 132	2	1	1
. art. 153	7	1	—
W.v.Str. art. 225	1	—	—
.. art. 284	2	—	—
.. art. 300	3	—	—
. art. 307	1	—	—
.. art. 308	2	1	—
. art. 310	27	—	—
.. art. 311	4	—	—
.. art. 321	4	—	—
.. art. 416. 1e lid	5	—	—
.. art. 416, 2e lid	—	6	—
.. (Ind.) art. 315, 316 (cf. 266, 267 Ned.)	—	1	—
Art. 6 lid 1 sub a Wegverk.ordonnantie j° art. 48 Wegverk.ordonnantie *)	1		

*) Als bestuurder van een rij- of voertuig na een ongeval tengevolge van aan- of overrijding met dat voertuig zonder dringende redenen doorrijden, wanneer bij het een en ander een mens is gekwetst, indien daardoor het vaststellen van de identiteit van het voertuig en van de persoon van de bestuurder wordt bemoeilijkt.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Verwijzingsbeleid

door

Mr M. KRAUSS.

Luitenant ter Zee (A) der 1e klasse.

Art. 11 R.L. en art. 8 R.Z. vertellen ons, dat de Commandcrende Officier van enerzijds het Garnizoen, anderzijds de Directie, de Vloot. het Eskader of minder Smaldeel, de van een strafbaar feit verdachte militair al of niet naar de krijgsraad kan verwijzen *na bekomen advies van hetzij de auditeur-militair, hetzij de fiscaal.* Art. *14* R.L. en art. 9 R.Z. vervolgen met de mededeling, dat verwijzing naar de krijgsraad — die de grondslag uitmaakt van de in te winnen informatiën — geschiedt bij schriftelijke beschikking, behelzende *een omschrijving van het feit, hetwelk de verdachte ten lasfe wordt gelegd.* Een eind verder, in de artt. 114 R.L. en 112 R.Z., lezen we, dat de auditeur-militair, resp. de fiscaal, wan de voet van het bevelschrift tot bijeenkoming van de krijgsraad vermeldt *het feit, dat door hem (d.i. de a.m. resp. de fiscaal) ten laste wordt gelegd, met bijvoeging omstreeks welke tijd en waar ter plaatse het zou zijn begaan, alsmede de omstandigheden waaronder het feit zou gepleegd zijn*; dezelfde vereisten dus, die art. 261 Wetboek van Strafvordering stelt aan de dagvaarding. De informatiën worden derhalve geacht het mogelijk te maken, dal de contouren van het strafrechtelijk gebeuren nauwer worden getrokken dan in de verwijzingsbeschikking mocht gelukken; men beschikte toen immers pas over de resultaten van het huishoudelijk onderzoek.

Toch mag de a.m. (f.) geen *ander* feil ten laste leggen, hetgeen immers niet zou stroken met het verwijzingsrecht van de C.O. Ligt het dan niet voor de hand, dat de C.O. de omtrek van het gebeuren zo ruim mogelijk stelt. zó ruim, dat de verdachte weet waarvóór hij verwezen wordt en toch weer niet tè ruim, waardoor ook een ander. aan het gebeuren vreemd, feit binnen de omlijsting zou zijn tc brengen? De C.O. kan dit bereiken door hetzij een duidelijk verhaal, hetzij een opsomming van àlle varianten uit de strafwet die enigszins denkbaar op het gebeuren van toepassing zouden kunnen zijn, d.w.z. in telasteleggingsstijl, dus de verschillende (in de regel elkaar uitsluitende) wetsartikelen op de voet volgend en slechts de daarin voorkomende qualificaties door feitelijke termen vervangend. Dat hij het het beste op de eerste wijze kan doen, ligt zo voor de hand. dat men niet anders dan verbaasd kan zijn als men bemerkt. dat in de practijk manier twee gevolgd wordt. Die verbazing gaat over in een soort medegevoel als men verneemt, dat de niet-jurídisch geschoolde officier-commissaris in de verwijzing een richtsnoer moet kunnen vinden omdat hij in de met niet thuis is en anders niet zou weten op welk bewijsthema hij het bij zijn informatiën aan moet

sturen (de leiding van a.m. (f.) komt in de praktijk niet tot gelding).

Maar natuurlijk is de toepassing van manier twee slechts zelden volkomen. Gedurende de informaliëri kunnen immers, afgezien van onverwachte wendingen van het onderzoek, fijne nuanceringen veroorzaken, dat een ander wetsartikel toepasselijk wordt dan redelijkerwijze vermoed kon worden. Het is dan ook maar goed, dat de krijgsraad een oogje dicht doet als de a.m. (f.) naast diefstal alternatief verduistering, bovendien, als tweede „althans", oplichting in zijn telastelegging vermeldt, alhoewel in de verwijzingsbeschikking daarover met geen woord wordt gerept.

Dit kan worden goedgepraat met de opmerking, dat de C.O. zich een *feitelijk* beeld voor ogen stelde, toen hij naar de krijgsraad verwees en dat niet gezegd wan worden, dat hij zich heeft willen houden aan de letter van een door een ander (d.i. de a.m. of f.) geproduceerde tekst, welke dat beeld onvolledig onder woorden bracht; een fictie dus.

Deze explicatie klinkt gewrongen, maar een betere kan ik niet vinden. Al wat in het recht wringt behoort er echter niet in thuis, zodat te hopen is, dat spoedig de tijd zal aanbreken dat uitsluitend juridisch geschoolde officieren-commissaris de informatiën houden, opdat met een *feitelijke* omschrijving iri de verwijzingsbeschikking kan worden volstaan. Door ren feitelijke omschrijving ontbreekt iedere binding aan (een) *bepaalde(e)* wetsartikel(en), waardoor aprioristische inmenging van de C.O. in de juridische uitwerking voorkomrri wordt. Tegen afwijking van deze feitelijke omschrijving van het concept van de a.m. (f.) bestaat niet het minste I-bezwaar: sterker nog: iedere afwijking tekent het geheel ontbreken van invloed van de a.m. (f.) op het feitelijke beeld van de C.O. duidelijk af en is dus aan te bevelen boven klakkeloze kopiëring. Zolang men er echter niet aan wil het gebeuren feitelijk te omschrijven, zal men het met deze fictie moeten stellen. Maar waar zij voorshands onontbeerlijk is, inag haar toepassing niet onmogelijk worden gemaakt doordat de C.O. van de omschrijving in het advies van de a.m. (f.) afwijkt [1]). *Men kan immers moeilijk zeggen, dut de C.O. zich niet aan de letter van zijn* EIGEN *woorden heeft willen binden* ! [2]) [3]).

---

[1]) Men zou kunnen redeneren dat door hernieuwde vervolging (na vrijspraak) op andere basis dan de C.O. ten eerste male expressis verbis gewild heeft, het non bis in idem niet geschonden wordt. Afgezien van de iedere keer opnieuw te stellen vraag of er inderdaad sprake is van een ander feit in *de zin wan art. 68 Wetb. van Strafrecht,* wordt aldus het militaire justitieapparaat opgescheept met een omslag, die het bezwaarlijk verwerken kan. Tegen een suppletoire verwijzing vóór de aanvang der terechtzitting bestaat minder bezwaar.

[2]) Welke woorden, een *juridisch* beeld gevende, geen ruimte laten voor een ander juridisch beeld. In M.R.T. XLIII (pag. 358 e.v.) is een voorbeeld te vinden van het moeten laten vallen van tweemaal gepleegd opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, omdat de C.O. de omschrijving daarvan niet uit het concept van de fiscaal had overgenomen.

[3]) Slechts in het geval van art. 167 R.L. (172 R.Z.) mag men buiten de bewoordingen van de C.O. uitkomen, zij het, strikt genomen, alleen dan wan-

Dat wijzigen zal slechts zelden gebeuren op initiatief van de C.O. zelf. (loch veeleer doordat de stafofficier belast met de juridische dienst meent zijn eigen inzicht in de plaats te moeten stellen van dat van de a.m. (f.). Dat is een foutieve opvatting van zijn laak ! Hij dient de C.O. een kort en bondig overzicht Ie geven van de zaak en. mocht de C.O. geen jurist zijn, als tolk te fungeren t.a.v. het dooi tie a.m. (f.) voorgelegde juridische aspect.

Natuurlijk kan de a.m. (f.) een juridische fout gemaakt hebben, doch iri dit geval dient tie zaak met de a.m. (f.) in nadere beschouwing te worden genomen, waarbij de a.m. (f.) zeker geen stijfkoppigheid aan de dag zal leggen, welke tot eigen nadeel geclurende het proces zou voeren.

De C.O. is de opperste handhaver van het gezag en bij gepleegde inbreuk op dit gezag zal *hij* [4]) beslissen of het strafrechtsapparaat in werking mort worden gesteld, maar hij staat buiten de juridische uitwerking van de opdracht. Hij geeft de stoot. doch het recht moet verder zijn beloop hebben zoals de m Pt het wil; en dit laatste moet door de *krijgsraad* uitgemaakt worden. wiens exploratiegebied in de wet zo ruim mogelijk gehouden moei worden door de *a.m.(f.)*, die op zijn beurt slechts gebonden behoort te zijn door de grenzen van het *feitelijk beeld* van de *C.O.* Dit feitelijke beeld moest. zoals aangevoerd. eigenlijk duidelijk in de verwijzingsbeschikking te lezen zijn. In de practijk vindt liet echter onvoldoende omschrijving, doordat telasteleggingsstijl wordt gebruikt.

Ieder feitelijk beeld omvat bijna steeds meer feiten uit de strafwet. Toepassing van hel opportuniteitsbeginsel berust op voldoende basis als de C.O. voor zijn geestesoog ziet bv.: insubordinatie, zedendelict. dieverij, levensberoving, mishandeling; daders X. R en C; mede in de zaak betrokkenen I), E en F. In doorsnee zijn dit toereikende gegevens voor zijn overweging dat vervolging zulke gezagsondermijnende gevolgen zou hebben dat zij achterwege dient tr blijven [5]).

Maar als bij vervolging wegens insubordinatie. die uiteindelijk bleek te moeten worden ondergebracht onder art. 116 W.v.M.Sr vrijspraak volgt omdat de C.O. het wettelijk exploratiegebied tot

---

neer de C.O. redelijkerwijze niet met de strafverzwarende omstandigheden op de hoogte had kunnen zijn (b.v. doordat ze pas na de verwijzing zijn ingetreden).

Men redenere niet dat uit art. 313 W.v.Sv. (stel dat insertie daarvan in het militaire strafproces toelaatbaar is) zou blijken dat buiten voornoemd geval wijziging toelaatbaar is welke, behalve de telastelegging van de a.m. (f.), ook de bewoordingen van de C.O. zou mogen aantasten.

[4]) Maar dan ook *niemand* anders!

[5]) Het standpunt van de C.O. kan aldus in een kort tijdsbestek, zegge een flits, bepaald zijn; waardoor hij weer in de gelegenheid komt zich aan andere delen van zijn veelomvattende taak te wijden, zonder in zijn functie van verwijzingsofficier te zijn te kort geschoten. De stafoff.jur.z. kan de C.O. in deze van grote dienst zijn. Begrepen alle stafofficieren j.z. deze aangelegenheid goed, zo zou alle geneigdheid tot wijziging van het formele militaire straf echt n.m.m. verdwijnen.

114 en 117 beperkte, kan de schijn worden gewekt van *verkapte opportuniteit* en niets is meer gezagsondermijnend dan wanneer het publiek, zij het ook ten onrechte, meent dat daartoe opzettelijk toevlucht is genomen.

De stafofficier is van alle verantwoordelijkheid af zodra de verwijzingsbeschikkirig verstuurd is. Die verantwoordelijkheid komt dan in volle zwaarte te rusten op de schouders van de a.m. (f.); als het proces misloopt, krijgt de a.m.(f.) er de schuld van en de stafofficier, die begonnen is niet een „goede correcti -beurt bij de C.O." en op welke stafofficier in wezen de mislukking berust — mag bovendien het verwijt uiten, dat de a.m. (f.) de zaak wel beter had kunnen voordragen.

Een rechtgeaard a.m. (f.) zal de zaak echter niet laten stranden, eensdeels omdat hij loyaal blijft tegenover de C.O. — niettegenstaande deze hem. door toedoen van zijn stafofficier. verguisd heeft —. anderdeels omdat hij er een persoonlijke eer in stelt – met overwinning van de onverdiende tegenweiking — het proces lot een goed einde te brengen.

Dat kan hij bereiken door met zeer veel (vooral niet doorzichtig) aplomb te hameren op de juistheid van de omschrijving van de C.O. (lees: diens stafofficier), waar hij het zelf niet mee eens is, doch die hij (in grote trekken) ongewijzigd tot *zijn* telastelegging moest maken, omdat hem de vrijheid ontrioincn was, buiten haar grenzen te treden. Die grenzen omspanden immers, door de in de practijk gevolgde juridische omschrijving, haarscherp één of meer wetsartikelen. Maai als het de a.m. (f.) gelukt de zaak „erdoor te halen" kraait *de stafofficier* over hèm victorie. . . . [6]).

De a.m. (f.) kan hrt. ten einde raad, ook doen door op zijn eigen telasteleging terug te vallen. Thans moet ik de woorden aanhalen, die Dr ROLLIN COUQUERQUE eens gebruikt heeft (en waarmede ik het geheel eens ben): „Doch diens (des auditeurs-militair) optreden „in het militaire strafproces moet zijn en blijven dat van een raads„man, die van zijn consulent niets te „vorderen" heeft, hem niet „passeren of onderkruipen mag *en zijn prestige als voor de tucht bij „zijn ondergeschikten aansprakelijke persoon moet steunen in alle „stadia van elk proces.* Want elke strafzaak is, van dit oogpunt uit „gezien, zijn strafzaak, welks uitslag moet medewerken om zijn „betekenis en beleid als militair opvoeder van die ondergeschikten „te helpen tekenen."

Moet de a.m. (f.) tegen de officier- omm mis har is en diens secretaris zeggen, als het onderzoek op de basis van het in de verwijzingsbe-

---

[6]) Het geval van de tegenhanger van art. 15 R.L. (10 R.Z.) ligt anders. Mocht de C.O. een zaak verwijzen waarover de a.m. (f.) had geadviseerd tot ongemoeid laten, dan zal de a.m. (f.) slechts dan veroordeling eisen, indien zijn juridische opvatting is ***gewijzigd;*** zij het ook door in zijn juridische bespiegelingen de (aanvankelijlr) tegengestelde zienswijze van de C.O. medebepalend te doen zijn binnen de grenzen van zijn eigen overtuiging.

schikking omschrevene op niets uitloopt: „Amice, denk erom, de ..C.O. heeft het zó gezegd. maar tuur je daar niet langer blind op. ..volg deze telastelegging nu maar; zoals ik die zelf opgesteld heb en „waar de C.O. niet aan wilde." Of moet hij bij de komina-punt stoppen? Ja, natuurlijk. daar is hij a.m. (f.) voor; het gezag van de C.O. moet hij allereerst hooghouden. Dat gaat enige malen goed. maar daarna gaat zelfs bii de meest lovale a.m. (f.) toch wel het vermogen verloren om nog langer verborgen te houden, dat zijn (eigen) advies beter luidde. En komt dan niet automatisch het prestige van de C.O. in de knel ? [7]).

Bovendien mordt dan. zoals gezegd, beklaagde veroordeeld voor een feit, waarvoor de C.O. hem niet naar de krijgsraad heeft verwezen en mordt aan het verwijzingsrecht afbreuk gedaan; behalve een inbreuk op de de wet, óók een prestige-kwestie.

De schakel tussen a.m. (f.) en C.O., die zijn taak misbruikt. verlaagt de a.m. (f.) tot een verguisd gedienstige, die ondanks deze verguizing de zaak maar op de beste wijze moet zien op te knappen voor ziin heer. de C.O.

Dit ongewenste optreden van de stwfofficicr kan. zoals reeds aangestipt, een nog veel kwaadaardiger aspect krijgen in de gedaante van de schijnprocedure. Door ingrijpende wijziging van het advies kan het gebeuren, dat een zaak wordt vervolgd, die te weinig uitstaande heeft met het merkelijkc gebeuren om nog door de a.m. (f.) goedgemaakt te kunnen worden. waardoor het op een vrijspraak moet *uitlopen*. Aansluitend hieraan een voorbeeld: Er is één som aan steekpenningen verdiend op verscheidene verkwanselde objecten; de a.m. (f.) krijgt opdracht een telastelegging te formuleren niet betrekking tot één object. ter tijdsbesparing, zoals het heet. Dit leidt onherroepelijk tot een kwakkelproces, eindigende in vrijspraak. Nogmaals, bij het publiek kan de indruk worden gevestigd, dat het opportuniteitsbegirisel is omzeild, hetgeen vanzelfsprekend afbreuk doet aan het vertrouwen in de oprechtheid van de militaire overheid.

Tot slot het volgende: Dat de C.O. verwijst, doch de a.m. (f.) uiteindelijk *ten laste* legt en dat noch de een noch de ander buiten zijn eigen taak trede. is een overheliend adagium. Dat de a.m. (f.) niet de minste zeggenschap heeft over het al of niet verwijzen, is zo

---

[7]) Ook de figuur bij art. 15 R.L. (10 R.Z.) ligt anders. Mocht het H.M.G. bij resolutie verwijzing naar de krijgsraad bepalen, welke door de C.O. tegen het advies van de a.m. (f.) was nagelaten, dan heeft het *vervolgingsbeleid* van de C.O. *bij een hoog college* de toets niet doorstaan, hetgeen net zo min met prestige te maken heeft als wanneer een vonnis in appèl wordt vernietigd. Mocht echter art. 15 R.L. (10 R.Z.) *abnormaal* toepassing moeten vinden omdat de C.O. de strafwet niet toepasselijk achtte en mocht het H.M.G. dit juridisch inzicht van de C.O. niet delen, dan ontstaat ook de niet geheel juiste situatie dat de C.O. blijk gaf „de wet niet te kennen"; met dit verschil nog steeds dat het geschil *op hoog niveau*, door een buiten de partijen staand college, wordt *beslecht*, hetgeen gewring, disharmonie en onvoldaanheid voorkomt.

duidelijk, dat daar nooit moeilijkheden over gemaakt zijn (ten minste niet door hen, die, evenals ili. vurig aanhanger zijn van hei bestaande systeem der militaire rechtspleging). Evenzeer is onaangevochten, dat de C.O. de a.m. (f.) op generlei n ijze kan voorschrijven hoe deze zijn telastlegging formuleren zal. De vrijheid van e a.m. f . is echter kleiner dan die van de C.O., omdat het door de telastlegging uitgedrukte zijn begrenzing vindt in het door de C.O. omschreven feit. Er mag evenwel slechts sprake zijn van *feitelijke* begrenzing cri nimmer van *juridische* begrenzing. Ik hoop te hebben duidelijk gemaakt, dat die juridische begrenzing (met haar ongewenste consequenties) juist ontstaat doordat de C.O. iii juridische zin afwijkt van het advies vaii de a.m. (f.). zij het ook dat vrijwel iedere n ijziging een juridische betekent, omdat in de praktijk zowel het concept van tic a.m. (f.) als de omschrijving van het feit in de verwijzingsbeschikking in telastleggingsstijl zijn geredigeerd.

Zoals gezegd, staat in MRT XLIII (pag. 358 e.v.) een voorbeeld van juridische begrenzing, waar. de fiscaal (dat was ikzelf) zich, streng geredeneerd, aan gebonden móest achten; het HMGO, dat het advies vaii de fiscaal niet keride. had in zijn sententie meer vrijheid dan de fiscaal iii zijn schriftuur van eis, zodat het uit de telastlegging ook lezende hetgeen de C.O. niet in de verwijzingsbeschikking had willen opnemen, dit meerdere in zijn bewezenverklaring kon begrijpen. Als de krijgsraad dit meerdere er ook uit gelezen had, had hij hetzelfde kunnen doen. Ik zal niet verder polemiseren over de omvang van de inhoud der telastlegging, omdat ik dan buiten de stof van dit opstel treed. De geachte annotator is het met de lezing van het HMGO eens, doch ik vraag me af of hij na kennisneming van deze mijne beschouwingen volhardt, dat ook de fiscaal de vrijheid van het HMGO bezetcn had *).

---

*) Na kennisneming van de beschouwingen van Mr Krauss, met de strekking waarvan ik het in het algemeen eens ben. handhaaf ik niettemin hetgeen ik in mijn naschrift op blz. 363 v. van M.R.T. XLIII stelde, n.l. dat het H.M.G. juist *niet*, doch de Fiscaal *wel* die vrijheid had.

Het geval nogmaals in het kort releverende: het betrof een schepeling, geplaatst te Makassar, die met verlof ging naar Batavia. Na afloop van dat verlof bleef hij opzettelijk ongeoorloofd afwezig, meldde zich enige dagen later, wrrd vervolgens ziek bevonden en kreeg ziekteverlof, bleef ongeoorloofd afwezig na ommekomst van dat ziekteverlof, meldde zich enige dagen later wederom en verwijderde zich opzettelijk ongeoorloofd, waarna hij tenslotte gearresteerd werd.

De Fiscaal stelde voor., al deze brokstukken van afwezigheid in de tenlastelegging te omschrijven. De Vlootvoogd was het hiermede niet eens en formuleerde een omschrijving van een afwezigheid, aanvangende na afloop van het verlof te Batavia en eindigende, toen beklaagde na zijn (laatste) arrestatie, in de rol van Batavia werd geplaatst.

De Fiscaal hield zich aan de voet van het bevelschrift aan de omschrijving van één afwezigheid en de Krijgsraad veroordeelde dienovereenkomstig. Het Hoog Militair Gerechtshof knipte echter de verschillende afwezigheden wederom los en qualificeerde *drie* afwezigheidsdelicten.

Ik handhaaf mijn mening dat de Fiscaal nog wel de vrijheid had, het door de vlootvoogd aangeduide feitelijke gebeuren: afwezigheid in het tijdvak van

In MRT XLIII (pag. 425 e.v.) doet de luit. t. zee (A) 2e kl. A. D. VAN LEEUWEN een voorstel aan de hand om door wetswijziging o.m. te bereiken, dat het advies van de a.m. (f.) niet meer verplicht blijft. De geachte inzender meent, dat dit verplichte advies een motie van wantrouwen aan de C.O. impliceert. Ik verschuif het gewicht van dit verplicht-zijn van het advies nieer in de richting van de a.m. (f.): hij is een *bijzondere* vertrouwensman van de C.O., die geen juridische opdracht behoort te aanvaarden. waarvan hij het pro en contra niet van tevoren nauwkeurig heeft kunnen afwegen; welke een geweldig waagstuk kan betekenen. waarin *zijn* falen onverbrekelijk in verband staat met het gezag van de C.O.

Wie kan zich beter in het komende juridische strijdtoneel inleven. de a.m. (f.), die zichzelf in het strijdgewoel zal moeten begeven, of de stafofficier belast met de juridische dienst?

Natuurlijk kan de C.O. wel verwijzen als de a.m. (f.) had geadviseerd tot niet-verwijzing, doch men zie niet voorbij. dat de C.O. dan hij zijn beslissing met het oordeel van de a.m. (f.) rekening heeft kunnen houden en de a.m. (f.) op zijn beurt als belangrijk element in zijn juridische overwegingen kan opnemen dr factor dat de C.O. zich om loch wel zeer gewichtige redenen niet van wel-verwijzing heeft laten afhouden. (Vgl. noot [6]).

Verplicht advies (zij het ook niet-bindend advies) betekent meer dan géén advies en ook meer dan enkel de mógelijkheid zijn standpunt naar voren ie brengen !

Appendix.

Het stemt mij lot grote voldoening dal Mr W. H. V(vermeer) blijkens noot *) op blz. 150/151 het in het algemeen met mijn beschouwingen een:: is. Ik word daardoor. gesterkt in de hoop. dat aan het gesignaleerde gebruik, indien nog bestaande. een einde koint.

Wat betreft de zaak der ongeoorloofde afwezigheid: mijn noot [2]) op blz. 146 staaft n.m.m. mijn visie dat de fiscaal, tegen de afwijkende formulering der verwijzingsbeschikking in. niet obstruct kon zijn zonder het verwijzingsmonopolie van de C.Z.M.N.I. aan te tasten.

---

na ommekomst (eerste) verlof tot na (laatste) arrestatie, in een juridisch kleed te hullen, zó dat de door de vlootvoogd aangeduide afwezigheidsperiode aan de voet van het bevelschrift nader zou worden onderverdeeld in drie brokstukken. De ***rechter*** had m.i. echter, recht doende op de grondslag van een tenlastelegging waarin één afwezigheid werd ten laste gelegd, niet meer de vrijheid daar drie afwezigheden uit te lezen.

Juist met het oog op dergelijke verschillen van opvatting over tijd en plaats van aanvang en einde van ongeoorloofde afwezigheid tussen de steller der tenlastelegging en de rechter, is het wel zo veilig om, na vermelding van de data, in de tenlastelegging óók op te nemen dat de schuldige langer (of: korter) dan vier dagen opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest. De in het voorliggende geval door de Fiscaal getrouwelijk van de Vlootvoogd overgenomen formulering liet eigenlijk geen gelegenheid om, bij afwijkende opvatting, tot een veroordeling te komen, zelfs niet van één der afwezigheidsdelicten! W.H.V.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 6 Februari 1951.

President: Mr Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal Vos, Schout bij Nacht Brouwer, Luitenant-Generaal Dijxhoorn en Generaal-Majoor Van der Kroon.

Niet-ontvankelijk verklaard het verzoek van eett officier om toepassing te zijnen aanzien van de nrtt. 65 en volgende der Provisionele Instructie omtrent feiten. over welke een krijgsraad te velde bij een van „fint executie" voorzien vonnis een oordeel had uitgesproken.

Beschouwingen van het Hof over de betekenis van het „zodra „mogelijk na ket" (in art. 66 bedoelde) „gebeuren" inzenden van een desbetreffend rapport.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Voorgenomen een ongedateerd verzoekschrift, gelicht aan de Minister van Oorlog, door Gerardus Hendrikus S.. niet verzoek oin doorzending aan liet Woog Militair Gerechtshof, opdat dit zal kunnen beslissen of de ontruiming door de onder zijn bevel staande compagnie van de in het request nader omschreven opstelling genoegzaam is gejustificeerd;

Gezien het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht om het request buiten behandeling tc laten aangezien ter zakt. reeds een vonnis is gewezen en niet daarna een poging moet worden gedaan om van een niet in deze aangelegenheid betrokken rechtsinstantie een andere uitspraak uit te lokken;

Gezien een door de Secretaris van dc Krijgsraad te Velde K.N.I.L.. destijds zitting houdende te Batavia. afgegeven afschrift van een vonnis. door genoemde Krijgsraad op 10 Maart 1949 onder rolnummer 628/1948 tegen requestrant als beklaagde gewezen en op 14 Juli 1949 uitgesproken. nadat daartoe op 7 Juli 1949 door de Commariderend Generaal het fiat-executic> was verleend, alsmede liet op deze zaak betrekking hebbcnd proces-dossier;

Overwegende, dat requestrant in zijn verzoek niet ontvankelijk moet worden verklaard, omdat dit niet is een militair rapport als bedoeld in de artikelen G5 en 66 van 's Hofs Provisionele Instructie;

Overwegende immers. dat iii artikel 66 van 's Hofs Provisionele Instructie aan de commandant, bedoeld in artikel G5 van 's Hofs Provisionele Instructie wordt voorgeschreveii om ..zodra mogelijk na ..het gebeurde" een gedetailleerd militair rapport voorzien van .,al ..zulke bijlagen of bewijsstukken als terzake dienende zijn" in te zenden omtrent het verlies of de overgave aan de vijand van een stad. sterkte. bezetting. post of vaartuig van oorlog. waarover hij het bevel voerde;

Overwegende. dat zelfs al zou het zonder bijlagen of bewijsstukken

ingediende request als een zodanig militair rapport zijn te beschouwen, dit blijkens de inhoud eerst is ingezonden nadat beklaagde terzake van zijn in dit z.g. rapport behandelde gedragingen bij genoemd vonnis wegens *.,het als militair opzettelijk bij ert% gevecht .,met de vijand nref schending van zijn plicht als militair op de vlucht .,gaan*" was gestraft en nadat hem op 16 December 1049 de opgelegde gevangenisstraf gedeeltelijk bij wijze vari gratie n-as kwijtwescholden:

Overwegende, dat dus requestrant, indien hij als commandant in de zin van artikel 65 van 's Hofs I'rovisionele Instructie kon worden beschouwd, niet heeft voldaan aan zijn plicht oin zodra mogelijk het militair rapport in tc dienen hoewel hij daartoe in ieder geval in de loop van het jaar 1946 in staat moet zijn geweest omdat hij reeds toen blijkens zijn verklaring, afgelegd voor de Officier-Commissaris. belast niet bet nemen van informatiën in de naar genoemde Krijgsraad verwezen zaak. over alle gegevens beschikte, die hij in zijn request vermeldt:

Overwegende, dat een goede proces-orde eist, dat van het voorschrift van artikel 66 van 's Hofs Provisionele Instructie om het militair rapport ..zodra mogelijk na het gebeurde" in te zenden niet zal worden afgeweken en niet eerst zal worden afgewacht hoe de strafrechter het te rapporteren optretlen zal beoordelen en of op een terzake te wijzen vonnis het fiat-execiitir zal worden verleend. om daarna nog af te wachten hoe op een nadien in te dienen gratieverzoek zal worden beslist:

Overwegende, dat integendeel uit artikel 72 van 's Hofs Provisionele instructie volgt. dat de justificatie-procedure aan een eventueel strafgeding behoort vooraf te gaan en dit laatste eerst een aanvang behoort te nemen indien door het Hof zal zijn bevonden dat de overgave of het verlies niet genoegzaam en zodanig is gejustificeerd dat een dispositie tot décharge of justificatie van de commandant kan volgen;
kan volgen;

Overwegende, dat zelfs al zou het request als een ..zodra mogelijk ..na het gebeurde" ingediend militair rapport als voorgeschreven in artikel 66 van 's Hofs Provisionele Instructie kunnen worden beschouwd. het verzoeli nog niet ontvankelijk zou zijn omdat requestiunt niet was een commandant als bedoeld in artikel 65 van 's Hofs Provisionele Instructie. waaronder moet worden verstaan de commandant, die het bevel over een stad. sterkte, bezetting. post of vaartuig van oorlog *in haar geheel* voert en daarvoor de verantwoordelijkheid draagt en niet een van diens ondercommandanten. welke laatste positie reyuestrant als commandant van de tweede compagnie van het Infanterie bataljon XITI innam, toen hij opdracht had om met deze compagnie *een gedeelte van een stelling* in een batalionsvak te bezetten:

Overwegende voorts, dat, indien niet slechts het request als een militair rapport voldoende aan alle in artikel 66 van 's Rofs Pro-

visionele Instructie gestelde eisen kon worden beschouwd, maar bovendien requestrant als een commandant bedoeld iri artikel 65 van 's Hofs Provisionele Instructie, zijn verzoek evenmin ontvankelijk zou zijn. aangezien de feitelijke inhoud niets vermeldt, dat betrekking heeft op het verlies of de overgave aan de vijand van het door genoemde compagnie bezette vakgedeelte;

Overwegende immers. dat requestrant uel bijzonderheden vermeldt over een aanval van twee vijandelijke watervliegtuigen op zijn vak en het inslaan van projectielen terwijl hij tevens vermeldt, dat ontploffingen en tanks werden gehoord, dat vau voren manschappen, door paniek bevangen, kwamen aangerend cii dat hij „de ..indruk" had dat geen eigen troepen ..voor hem" lagen. doch geen enkele bijzonderheid rapporteert over het verlies of de overgave vaii het stellinggedeelte, dat door zijn compagnie was bezet;

Overwegende, dat hij blijkens zijn eigen verklaring een zodanig rapport oolr niet kan uitbrengen omdat hij, na ..de indruk" te hebben gekregen, dat geen eigen troepen meer ..voor hem" lagen, zicli niet naar het stellinggedeelte van zijn compagnie heeft begeven, waardoor hem zou zijn gebleken, dat deze indruk onjuist was, aangezien — naar uit het genoemde proces-dossiclr. blijkt —. daar ter plaatse de aanvallende vijand nog enige tijd is tegengehouden nadat ieder contact met requestrant reeds verbroken was;

Overwegende tenslotte. dat -— indien de commandant van dil stellinggedeelte wel een commandant zou zijn geweest, op mie de plicht rustte oiii het in artikel 65 van 's Hofs Provisionele Instructie bedoelde rapport in te dienen — niet requestrant, die zich blijkens een in kracht van gewijsde gegaan vonnis toen reeds door dc vlucht in de onmogelijkheid had gebracht om zijn commando verder waar te nemen. doch diegene van zijn ondergeschikten, die na ontstentenis van de compagniescommandant ter plaatse het bevel voerde. toen de stelling aan de vijand werd verloren, gehouden zou zijn geweest om het rapport iii te zenden, zodat het Hof in dil geval alleen ten behoeve vaii laatstgenoemde bevelvoerder een dispositie tot décharge zou kunnen uitgeven;

Gezien de artikelen 65, 66, 71 eil 72 vaii 's Hofs Provisionele Instructie:

Disponerende:

Verklaart requestrant niet-ontvankelijk in zijn verzoek fot décharge terzake vaii het verlies aan den vijand van het door de tweede compagnie van het Infanterie-bataljon XTTT op f Maart 1942 ingenomen gedeeltc van ilc in zijn request nader omschreven stelling.

Naschrift.

Ik mag deze beschikking niet laten drukken zonder er mijnerzijds enige beschouwingen aan te verbinden.

Voorop zij gesteld, dat ik de beslissing op zich zelve juist acht: de verzoeker is ook m.i. terecht niet-ontvankelijk verklaard. Ik heb als grondslag voor dit mijn oordeel een ander motief dan hef Hof

en ik verplaats mij bij mijn voornemen om deze grondslag toe te lichten, in de positie van een bekend groot veldheer, die in een door hem van vijanden gezuiverd dorp door de burgemeester begroet u crd met een. verontschuldiging, dat hij om vele redenen had besloten te zijner eer geen saluutschoten te doen lossen. Toen hij als eerste **reden** *hiervoor opgaf dat hij niet over kanonnen beschikte, verklaarde de veldheer, dat hij niet deze reden voldaan was en dat de spreker de verdere redenen niet meer behoefde op fc sommen.*

De situatie in deze is hieraan analoog. Toen „het gebeurde" voorviel, behoorde de verzoekende officier fot het gedeelte van het K.N.Z.L. dat zich in Nederlands Indië bevond. PIL *was hij in verband met de bepaling van nrt. 63 sub 1° WMSR. niet begrepen onder de militairen. op welke de Nederlandse militaire strafwetgeving van toepassing was. Hiel mede is in overeenstemming het feit. dat hij ter zake van dat „gebeurde" heeft terecht gestaan voor een krijgsraad te velde van het K.N.I.L.: de jurisprudentie zo hier te lande als in Nederlands Indië heeft dit standpunt constant als juist aanvaard en ook de hier gepubliceerde beschikking heeft niet anders beslist. Doch dan is het fe betreuren. dat het Hof niet op deze grond het verzoek heeft afgewezen: de zaak betrof niet een Nederlands militair en zij ging de Nederlandse rechter niet aan omdat de Nederlandse militaire strafwetgeving in casu niet toepasselijk werd geacht. Had de Provisionele Instructie van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlands Indië. welke ten tijde van het krijgsraadsvonnis van 14 Juli 1949 nog gold. bepalingen bevat in strekking overeenkomende met de artt. 65 en volgende van de Nederlandse Provisionale Instructie of hadden de verordeningen van het Militair Gezag in Nederlands Indië ook te dezen aanzien een brug geslagen tussen deze twee regionale doch in beginsel van elkander onafhankelijk geoordeelde militaire strafwetgevingen, dan had de Krijgsraad te velde zich op die 14e Juli 1949 onbevoegd moeten verklaren om van de zaak kennis te nemen en haar naar het bevoegd Hof behoren te verwijzen* [1]).

Dit alles betreft mijn principieel argument voor de niet-ontvankelijk-verklaring van de verzoeker. hetwelk het Hoog Militair Gerechtshof naar het schijnt gepasseerd heeft ter wille van de opneming van zijn oordeel omtrent de bedoeling en de strekking van artikelen zijner Instructie. welke in beginsel op dit geval niet van toepassing worden geacht.

Aan deze overwegingen wil ik intussen de volgende beschouwingen verbinden.

In het algemeen wordt in het militair strafproces een strafvervolging aangevangen door een verwijzing van de zaak naar de

---

[1]) Vgl. het vonnis van de Zeekrijgsraad in het Oosten van 29 Maart 1946, M.R.T. XXXIX, p. 327 **v.**

De P. I. van Nederlands Indië heeft in art. 44 de hier bedoelde procedure verminkt tot een simpele bevoegdverklaring van het H.M.G. van Nederlands Indië; zie hierover ook M.R.T. XL blz. **229.**

militaire rechter. Op dit beginsel, hetwelk bij de herziening van 2912 een flinke verduidelijking en reglementering onderging, bestonden enkele uitzonderingen.

Een hiervan was de ontdekking buiten de residentie van een krijgsraad van een op heterdaad gepleegd strafbaar feit: ingevolge de lezing van het oude art. 19 R.L. moesten in dergelijke zaken aanstonds officieren-commissarissen en een secretaris worden benoemd om voorlopige informatiën te openen. Dexe verplichting tot vervolging verviel bij de herziening van 1912. Bij diezelfde herziening werden in de R.Z. overeenkomstige bepalingen ingelast voor hef houden van informafiën voor de officier-commissaris in de directiën der marine en elders, waar geen krijgsraad resideert. In het tegenwoordig art. 17, dat zakelijk overeenkomt met het gewijzigde oude art. 19 (thans 21) R.L., komt de vervolgingsplicht natuurlijk niet meer voor.

Een andere uitzondering was de zogenaamde ter-purge-stelling, voorzien geweest in art. 52 P.I., dat verviel krachtens art. 57 Inv. M.S.T.

Een derde mogelijkheid was juist de procedure van de artt. 65 o. P.I., welke nog steeds gelden en welke, wat de strekking ervan betreft, het meest overeenkomt met het purge-proces van art. 52.

Het eigenaardige van deze twee procedures lag hierin, dat degeen, tegen wie vermoedens rezen, zich aan strafbare feiten fe hebben schuldig gemaakt, van welke feiten hij de juistheid dan wel de strafbaarheid van zijn persoon ontkende, zich zelf ter beschikking van de justitie stelde om aldus aan een ieder. in hef bijzonder ook aan de openbare aanklager, gelegenheid fe geven, om hem te bezwaren en zijn zaak rijp uoor rechterlijk onderzoek te doen maken. Mocht dan blijken, dat een strafbaar feit niet was gepleegd of dat de klager ter zake van het gebeurde niet strafbaar was, dan behoorde de rechter in zijn vonnis diens onschuld vast te stellen en aldus een eind te maken aan geruchten in andere richting.

De zeer geringe praktijk van dergelijke gevallen heeft niet de stof opgeleverd om van een vasfe jurisprudentie te kunnen sprekew. Doch het doel van deze procedures — het verkrijgen hetzij van een openlijk uitgesproken verklaring van onschuld, hetzij van een veroordeling aanstonds in hoogsfe ressorf, moet meer dan anders meewegen om liet rechterlijk onderzoek zo onpartijdig mogelijk en, kan lief zijn, ten gunste van de zich ter berechting overgegeven hebbende klager te beëindigen [2]).

Zo kom ik in de eerste plaats aan de in deze beschikking gegeven uitleg aan de woorden „zodra mogelijk na het gebeurde" indienen van een rapport. Zoals het Hof dit leest, behoort het initiatief uit

---

[2]) Artikel 71 derogeert dus aan de artt. 193 al. 4 R.L. en 185 al. 4 R.Z.. Merkwaardig is ook, dat de volgorde van de artt. 71 en 72 P.I. overeenstemt met de volgorde in acht genomen in de artt. 62 R.L. en 60 R.Z., welke zonder na te gaan motief verlaten is in de laatste en vóórlaatste leden van de genoemde artt. 193 R.L. en 185 R.Z..

te gaan van de klager. Doch niet ieder inilitair is zo goed op de hoogte van de inhoud der wet of zo vlug met de pen, dat hij zodra het Hof dit mogelijk acht, zijn rapport weet in te zenden. In het vrijwel enige, overeenkomstig deze bepalingen gevoerde, onderzoek, t.w. dat van de overval van de militaire kazerne te Willemstad in Curaçao, welk geval heel wat stof heeft opgejaagd, is van hef Hoog Militair Gerechtshof het verzoek uitgegaan om spoedige inzending van het rapport van de Kapitein-garnizoenscommandant te willen bevorderen. De omstandigheden, onder welke deze gebeurtenis zich heeft afgespeeld, waren voor deze officier zeer moeilijk, daar hij zich te houden had aan van de toenmalige Gouverneur ontvangen orders. De aan de Kapitein opgelegde straf, één dag gevangenisstraf, impliceert immers zeker wel dit, dat diens schuld aan het verlies van de kazerne minimaal was[3] *en dat de werkelijk schuldige elders had moeten worden gezocht.*

Het behoeft geen betoog, dat in het onderhavige geval, dat hier te lande niet bekend geworden is. een rappèl van het Hof niet verwacht mocht worden. Doch dit moet m.i. niet als een vaste regel worden beschouwd.

In de tweede plaats de overweging, dat de klager eerst een vonnis van de militaire rechter zou hebben willen afwachten. Indien het Hof met deze overweging de vermoedelijke bedoeling van klager heeft willen weergeven, laat ik haar geiden. Ik doe echter opmerken. dat in de procedure van de artt. 65 v. P.I. zo iets niet mogelijk is, daar zij, zoals gezegd. òf moet leiden tot onschuldigverklaring òf tot veroordeling. In casu. waar in Nederlands Indië deze procedure niet mogelijk was, moest wel een gewoon strafproces op het gebeurde volgen. Dat de schuldige daarna nog trachtte van de artt. 65 v. P.I. gebruik te maken, kwam niet te pas: van twee van elkaar onafhankelijke procedures kan niet voor dezelfde zaak gebruik worden gemaakt en dit had m.i. uit de beschikking duidelijker kunnen en moeten blijken.

Wellicht kan mijn uiteenzetting over het karakter van het proces ex artt. 65 v. voor toekomstige gevallen nut hebben.

R. C.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 26 Juli 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Luitmant-Kolonel C. H. van Malsen en Kapitein W. Groenevelt.

Auditeur-Militair: Majoor Mr R. H. van Everdingen.

Het wegnemen en zich wederrechtelijk toeëigenen van een aan de

---

[3]) Zie den sententie van 14 October **1930** in M.R.T. **XXVI,** blz. **329-339.** **In** deze procedure was het m.i. niet nodig geweest, dat het Hof eerst de

Staat der Nederlanden toebehorende prismakijker uit de rustkamer door de oppasser van die rustkamer levert diefstal op en geen verduistering, vermits de oppasser-rustkamer niet geacht kan worden alle in die kamer geborgen goederen onder zich te hebben.

(Wb.v.Str. artt. 310 en 331).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE. OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen: S. T. J., geboren 26 Maart 1929, destijds soldaat Sub. Cie. Infanterieschool Harderwijk; thans met groot verlof, beklaagde;

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende. dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Infanterieschool, *althans nis militair in de zin der wet, onder de „gemeente* Harderwijk, *in ieder geval in Nederland, op of* omstreeks „12 Maart 1950,

„*primair:*

„met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weg„genomen een prismakijker, toebehorende aan de Staat der Neder„landen, *in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, al„thans indien terzake van het voorgaande geen veroordeling mocht „of zou hunnen volgen,*

„*subsidiair:*

„*opzettelijk een prismakijker, welke toebehoorde aan de Staat der „Nederlanden, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, „welke prismakijker hij uit hoofde van zijn functie van oppasser van „de rustkamer van de eerste Compagnie van het eerste School„bataljon der Infanterieschool, in ieder geval anders dan door mis„drijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend";*

Overwegende. . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de maand Maart 1950 als dpl. soldaat in dienst was bij de Subs. Cie. Infanterieschool te Harderwijk; dat hij de functie van oppasser rustkamer van de 1e Cie. in de Jan van Nassau-kazerne te Harderwijk had: dat hij zich Dinsdagmiddag 14 Maart 1950 bevond. zoals gewoonlijk, op de rustkamer in afwachting van wat er te doen viel: dat hij die middag een prismakijker van die rustkamer heeft weggenomen, welke kijker. toebehoorde aan de Staat der Nederlanden: dat hij van niemand recht of vergunning had de kijker weg te nemen: dat de kijker lag tussen de andere kijkers en tussen

niet-justificatie uitsprak, daarna de zaak in Curaçao naar de militaire rechter liet verwijzen en eerst toen dit geschied was, twee raden-commissarissen aanwees tot het houden van voorlopige informatiën. Deze aanwijzing had aanstonds na de ontvangst van het rapport mogen geschieden, daar, gelijk ik boven heb uiteengezet, de indiening van het rapport de zaak bij de enig bevoegde militaire rechter aanhangig had gemaakt.

*) Het primaire werd, behoudens de gecursiveerde gedeelten, bewezen verklaard. (Red. M.R.T.)

aiiderc goederen op dr rustkamer. waarop hij uit hoofde van zijn functie toezicht moest houden: dat hij op 15 Maart 1950 de kijker mee naar huis heeft genomen; dat hij deze voor zich zelf wilde houden; dat hij niel belast was met de verantwoording van de goederen op de rustkamer. (loch wel in het bezit was van ren sleutel daarvan; dat hij zich te allen tijde toegang kon verschaffen tot de rustkamer: dat hij de kijker echter heeft weggenomen op een tijdstip, waarop hij uit hoofde van zijii normale werkzaamheden op de rustkamer vertoefde;

Overwegende,....enz.:

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*diefstal*" *), voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dienaangaande dat een oppasser rustkamer niet geacht kan worden de voorwerpen, in de rustkamer geborgen, onder zich te hebben, zodat de Krijgsraad ten deze niet verduistering, doch diefstal gepleegd acht:....

[Volgt: veroordeling tol één maand gevangenisstraf voorn-dardelijk mrt een proeftijd van twee jaren. en tot een onvoorwaardelijk geldboete van f 75 subsidiair 25 dagen hechtenis. en hevel tot t ruggave van de kijker aan de Staat der Nederlanden — *Red.*].

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 31 Augustus 1950.

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kolonel der Mariniers P. J. van Gijn, Kapt. Luit. t. Zee J. J. Hogendoorn, Luit. t. Zee 1e klasse H. W. Keesom, Luit. t. Zee 1e klasse TT. H. Crommelin.

Fiscaal: Kapt. Luit. i. Zre (A) Mr R. J. Brunner.
Raadsman: Mr M. Thoolen.

Dood door schuld.

Een chauffeur van een marine-vrachtauto sfant een kameraad toe, de auto te besturen, wetende dat die ander niet in het bezit is van een militair rijbewijs en zonder zich ervan te overtuigen of die ander in het bezit is van een (gewoon) rijbewijs en/of de kunst van het besturen van vrachtauto's meester is: hij laat voorts na aanwijzingen te geven en in te grijpen toen de besturing mis dreigde te gaan.

---

*) Men zie in dit verband een soortgelijk voorval, berecht bij vonnis van de Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten van 11 Februari 1944, M.R.T. XL, blz. 56 v. De dagvaarding tot dat vonnis had zich gebaseerd op artikel 160 W.M.S.R. (het wegmaken van een oorlogsbehoefte) en de Krijgsraad qualificeerde dienovereenkomstig. Zie terzak van dat vonnis nog Franken-Brunner, blz. 361. (Red. M.R.T.)

Beide schepelingen terzake van het gevolgde ongeval ***met*** *dodelijke afloop veroordeeld terzake van het aan zijn schuld de dood van een ander te wijten hebben.*

(Wb.v.Str. art. 307).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S **GRAVENHAGE.**

in de zaak van de Fiscaal tegen C. W. B., oud 20 jaren, geboren te Aalsmeer, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos v.s.d. 3e klasse z/m bij de Marine-Kazerne „Oedjoeng" te Soerabaja;

Gezien de beschikking tot verwijzing naai. de Leekrijgsraad d.d. 6 Maart 1950 no. 62694-57730 van de Commandant Zeemacht in het Oosten en de aanhangigmaking daarvan van de Commandant Zeemacht Nederland d.d. 14 Juli 1950;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 15 Augustus 1950 aan de voet van welk stuk door dr Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd *):

„*primair:*

„dat hij te Lamongan op 8 October 1949 als bestuurder van een „truck hoogst oizvoorzichtig en roekeloos zonder onderzoek naar de „rijbevoegdheid en rijvaardigheid van R. J. rn terwijl hij zelf wist „dat deze geen militair rijbewijs tot het besturen van 4-wielige „motorrijtuigen bezat. toegelaten heeft dat deze die truck bestuurde „over een voor openbaar verkeer opengestelde weg en toen deze daar- „mede reed over de voor openbaar verkeer opengestelde weg, ge- „naamd Djalan Pasar, in strijd met dc, onder de gegeven omstandig- „heden op hem rustende verplichting om nauwlettend toe ie zien „op diens rijden en zo nodig tijdig in te grijpen, hoogst onachtzaam „nagelaten heeft om maatregelen te treffen. toen die truck zich in „de richting van, zich ter zijde van die weg bevindende, toko's voort- „ben-oog, met het gevolg dat die truck het trottoir overstak en een „toko binnenreed. waarbij een meisje, *genaamd Djaenab* bekneld is „geraakt tussen die truck en enig houtwerk en is gedood, *terwijl „een ander meisje genaamd Toeslikah zodanig letsel bekwam. dat „zij aan de gevolgen is overleden;*

en voor zover het vorenstaande niet tot een veroordeling mocht leiden

„*subsidiair:*

„dat hij op 8 Octobrr 1949, zittende in een truck der Koninklijke „Marine waarvan hij, beklaagde, de aangewezen chauffeur was en „welke truck rijdende over de openbare weg te Lamongan, feitelijk „bestuurd werd door R. J.. aan mie hij, beklaagde, toestond de truck „te besturen hoewrl hij. beklaagde, wist, dat J. niet in het bezit „was van een voor die truck geldend rijbewijs. terwijl hij, beklaagde. „bovendien tijdens de rit ervoer. althans heeft moeten ervaren. dat

*) Het primaire werd, behoudens de gecursiveerde gedeelten, bewezen verklaard. (Red. M.R.T.)

„genoemde J. niet in staat was om zonder toezicht de truck te be-
„sturen. grovelijk onvoorzichtig en in hoge mate roekeloos. in strijd
„met de in de gegeven oinstandighedcn op hem, beklaagde, rustende
„verplichting om toezicht te houden op het besturen van de truck door
„J. en om, indien iiodig. tijdig in te grijpen om de bewegingen van
„de truck te regelen, niet tijdig heeft ingegrepen om de bewegingen
„van de truck te regelen, toen genoemde J.. als feitelijk bestuurder
„van de truck. daarinedc grovelijk onvoorzichtig en in hoge mate
„onoordeelkundig reed, door komende van de voor openbaar verkeer
„opengestelde neg Djalan Pasar Besar,. . . ." [volgt: feitelijke om-
schrijving van de uitgevoerde manoeuvre en de gevolgen daarvan
— Red.];

althans:

..dat hij op 9 October 1949 te Lamongan, als bestuurder van een
..truck der Koninklijke Marine, waarvan hij de aangewezen chauf-
„feur was, heeft toegestaan, dat dit niotorrijtixig op de openbare weg
„bestuurd door R. J.. die niet in het bezit was van een voor dat
„motorrijtuig geldig rijben-ijs, terwijl zulks niet geschiedde niet de
„uitsluitende bedoeling van genoemde J. om zich onder het onmid-
„dellijk toezicht van hem. beklaagde, in het besturen van een motor-
„rijtuig te bekwamen";

Gezien:. . . .enz.:

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben ver-klaard:

1e. C. W. B., oud 20 jaar, als beklaagde:

dat hij op 8 October 1949 te omstreeks 17.00 uur te Lamongan zich als bestuurder van eeii motorvoertuig, type M-5, de truck KMZ 1226. in de cabine vaii dat voertuig bevond; dat de matroos J. hem vroeg of deze mocht rijden; dat het hem bekend was dat J. geen militair rijbewijs bezat en dat hij deze ook niet heeft afge-vraagd of deze in het bezit was van ren burger-rijbewijs; dat, nadat J. op de bestuurdersplaats had plaatsgenomen, hij rechts naast deze ging zitten: dat J. de truck van het erf. waarop deze stond, reed en op de voor het openbaar verkeer opengestelde rijweg gekomen met een siielhcid van ongeveer 11 à 1? mijl per uur in de richting van de Aloon Aloon reed: dat op een korte afstand van een driesprong van rijwegen, genaamd Djalan Pasar Besar en Djalan Pasar. J. de vaart van de truck verminderde en gekomen op enige meters van het kruispunt de truck enigszins op de rechterzijde van de rijweg stuurde; dat hij waarnam dat J. de bocht te ruim nam; dat, nadat de bocht was genomen, zij op het rechtergedeelte van de voor het openbaar verkeer opengestelde weg Djalan Pasar reden mei een snelheid van ongeveer 5 mijl per uur; dat op dit rechter weggedeelte een fietser reed en J. het stuur naar links draaide; dat de truck reed iri de richting van toko's gelegen aan de linkerzijde van de rijweg Djalan Pasar: dat hij zich verstijfd van schrik voelde en dat zonder dat hij maatregelen narn om de truck tot stilstand te brengen de truck schuins links een toko hinnenrced. almaar de truck tot stilstand kwam;

dat hii. voordat zii de toko's binnenreden, tussen de truck en de toko's personen zag: dat de truck bijna geheel in de toko stond en alleen de rechter-achterwielen nog buiten op tic trottoir stonden; dat hij op het moment dut J. de bocht naar links veel te ruim nam. ervoer, deze niet iii staat was om zonder toezicht de truck te besturen; dat hij niet tijdig heeft ingegrepen om de bewegingen van de truck te regelen, hoewel op hem de verplichting rustte om toezicht te houden op liet besturen van de truck door. J. nadat hij deze. terwijl hij wist dat deze niet in liet bezit was van een voor een truck geldig rijbewijs, toestemming had gegeven om de truck te besturen;

2e. R. J., oud 21 jaar, als getuige:

dat. nadat hij op 8 October 1940 te oinstreeks 17.00 uur te Lamongan aan B.. die zich bevond in de cabine van een truck, gevraagd had of hij ile truck mocht besturen, B. ll n~op de bestuurdersplaats liet zitten en deze rechts van hem in de cabine ging zitten; dat hij niet in het bezit was van enig geldig rijbewijs:

post alia:

dat B. niet ingreep noch op- of aanmerkingen maakte; dat hij op een afstand van ongeveer 6 meter voor de truck een wielrijder zag. die zich in de richting naar de truck voortbewoog en hij toen het stuur nog meer naar links draaide, teneinde van de nielrijder vrij te sturen; dat hij daarna het hoofd is kwijt geraakt en geen besef meer had om te reageren of de bewegingen van de truck te corrigeren cri ook B. niets deed om de truck van rijrichting te doen veranderen: dat dc truck schuinslinks doorreed de weg over en tol stilstand kwam, nadat hij een aan de linkerzijde van de Djalan Pasar gelegen toko geheel was hinnen gereden: dat hij uit de cabine is gestapt en tussen de voorwielen een Tndoiiesisch meisje zag liggen;

3e. 54. C. Alers. oud 25 jaar. als getuige:

post alia:

dat tussen de voorbumper van die truck en enig houtwerk een Indonesich meisje bekneld lag; dat dit meisje bleek reeds te zijn overleden;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem primair is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „genaamd Djaenab" en „terwijl een ander meisje ge„naamd Toeslikah zodanig letsel bekwam, dat zij aan de gevolgen „is overleden":

Overwegende, dat hot bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „HET AAN ZIJN SCHULD DE DOOD VAN EEN ANDER TE WIJTEN „ZIJN" *):

*) Op 31 Augustus 1950 behandelde de Zeekrijgsraad ook de zaak tegen R.J. (hiervoor als getuige genoemd).

Aan hem werd ten laste gelegd:

„dat hij te Lamongan op 8 October 1949, ofschoon hij niet in het bezit was „van een geldig rijbewijs tot het besturen van vierwielige motorrijtuigen en „nog nimmer een zodanig voertuig had bestuurd, grovelijk onvoorzichtig een „truck is gaan besturen op de voor openbaar verkeer opengestelde weg

Overwegende, dat, gelet op de ernst van liet gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan cri de persoon van beklaagde, een gevangenisstraf voor. de tijd van 14 dagen passend wordt geacht;

[Volgt: veroordeling tot 14 dagen gevangenisstraf — *Red.*].

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 13 September 1950.

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kolonel der Mariniers **I.** J. van Gijn, Kapt. Luit. t. Zee J. J. Hogendoorn, Luit. t. Zee (A) 1e kl. G. Bakker. Luit. t. Zee 1e kl. H. W. Keesom.

Fiscaal: Kapt. Luit. t. Zee (A) Mr R. J. Brunner.
Raadsman: Mr Van Dillen.

Beklaagde, nog geen 18 jaar zijnde, heeft de leeftijd **van** *16 jaren bereikt. De Krijgsraad doet recht naar de bepalingen, ten aanzien van personen boven de 18 jaar geldend.*

Gedeeltelijk voorwaardelijke straf; bijzondere voorwaarden.

(W.1I.S.R. art. 13-15. Wb.v.Sr. art. 39 *septies).*

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. C. M., oud 17 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als kok 3e klasse bij de Technische Opleidings Inrichting te Deelen,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 25 Juli 1950 No. CZM/14/46394;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 28 Augustus 1950 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Deelen in de gemeente Arnhem op of omstreeks 28 Juni „1950 het slot van de kast van A. J. de Swart, althans een kast ..heeft geopend met een sleutel, die tot het openen daarvan niet

---

„Djalan Pasar en toen zo hoogst onoordeelkundig daarmede heeft gemanoeu„vreerd dat die truck een toko binnenreed, waarbij een meisje, genaamd „Djaenab bekneld is geraakt tussen die truck en enig houtwerk en aan de „gevolgen daarvan is overleden";

en voor zover het vorenstaande niet tot een veroordeling mocht leiden subsidiair:

dat hij te Lamongan op 8 October **1949** als feitelijk bestuurder van een truck der Koninklijke Marine daarmede grovelijk onvoorzichtig en in hoge mate onoordeelkundig heeft gereden door, enz.

Ook deze beklaagde werd schuldig bevonden aan het primair ten laste *ge*legde en terzake van dood door schuld veroordeeld tot **14** dagen gevangenisstraf. (Red. M.R.T.)

„bestemd was, en vervolgens niet het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening daaruit heeft weggenomen een bankbiljet van f 20 „toebehorende aan A. J. de Swart, althans aan een andrr dan aan „hem, beklaagde";

Gezien:....enz.;

Overwegende, dat ten procesre. zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. J. Chr. M., oud 17 jaar. als bcklaagde:

dat hij op 28 Juni 1950 in kamer 4 van gebouw 18 van de Luchtvaartopleiding te Deelen, gemeente Arnhem, de kast van De Swart met een sleutel, die daar niet voor bestemd was, heeft geopend en uit ecri in de kast aanwezige portefeuille een hem niet toebehorend bankbiljet ad f 20 heeft weggenomen met het oogmerk om liet zich toe te eigenen, waartoe hij van niemand toestemming had gehad;

vost alia:

Overwegende, dat het bewezene behoort tr worden gequalificeerd als:

„DIEFSTAL, WAARBIJ DE SCHULDIGE HET WEG TE NEMEN GOED ..ONDER ZIJN BFKEIK IIEEFT GEBRACHT DOOR MIDDEL VAN VALSE ..SLEUTELS";

Overwegende, omtrent de op te leggen straf:

dat beklaagde het liem ten laste gelegde feit heeft begaan op 28 Juni 1950, terwijl hij pas op 20 Juli 1951 de leeftijd van 18 jaar bereikt, zodat dus op hem van toepassing zijn de bepalingen van het kiiidrrstrafrecht:

dat echter, daar heklaagde wel reeds de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, de Krijgsraad voor het hier berechte geval van oordeel is, dat met toepassing van art. 39, *septies,* laatste lid van het Wetboek van Strafrecht recht gedaan moet worden naar de bepalingen ten aanzien van personen hoven de leeftijd van 18 jaar geldende;

dat met inachtneniing hiervan een gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden staat in goede verhoixding tot de ernst van het gepleegde feit, dc omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, terwijl de tijd door hem van 28 Juni tot en met 27 Juli 1950 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

dat er termen bestaan om een gedeelte dezer straf, groot **3** maanden, voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet:

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van *xes maandew* met bepaling, dat de tijd, door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak v/m 28 Juni 1950 t/m 27 Juli 1950 in streng arrest doorgebracht geheel in mindering zal worden gebracht bij de uitvoeriiig van deze straf. en met hevel:

„dat een gedeelte van deze gevangenisstraf, groot **3** maanden, „niet zal, worden ten uitvoer gelegd, tenzij later anders mocht worden

.,gelast op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een ,,proeftijd van *drie jaar* heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar ..feit, of — zijnde de veroordeelde immers militair — aan een krijgs-,,tuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de ,.Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijke ,,vergrijp vallende onder artikelen 2 nos. 2—6 van die wet, of ge-,,durende die proeftijd niet heeft nageleefd de hem hierbij te stellen .,bijzondere voorwaarden, hierin bestaande:

,,a. dat hij als tot de Zeemacht behorend militair zich niet zal ..schuldig maken aan een strafbaar feit. dat krachtens het Koninklijk Besluit van 22 October 1942 Stbl. no. C 65 buiten strafrechtelijke behandeling wordt afgedaan en terzake waarvan hij krijgstuchtelijk wordt gestraft;

.,b. dat hij. indien hij als militair tot de Landmacht komt te .,behoren, zich niet schuldig zal maken aan een krijgstuchtelijk vergrijp. vallende onder artikel 1 nos. 1—4 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 Stbl. No. E 53;

..c. dat hij zich zal stellen onder het toezicht van de Afdeling .,Maastricht van de Rooms-Katholieke Reclasseringsvereniging en ..zich zal gedragen naar de raadgevingen en aanwijzingen hem door ..of vanwege die instelling in het belang zijner reclassering ge-.,geven'':

en met opdracht aan genoemde reclasserings-vereniging om op de veroordeelde terzake van de naleving der bijzondere voorwaarde onder c. genoemd hulp en steun te verlenen — *Red.].*

—

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 27 September 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. A. Deelen.

Leden: Kolonel J. L. H. A. Antoni en Luitenant-Kolonel Chr. Hooger.

Raadsman: Mr J. van Besouw.

Militaire detentie.

Waar artikel 11 W.M.S.R. spreekt van ,,krachtens dit Wetboek'' uit te spreken gevangenisstraf, vallen daaronder, naar het oordeel van de Krijgsraad. alle commune misdrijven, waaromtrent de militaire rechter heeft te beslissen.

Veroordeling tot militaire detentie terzake van ,,verduistering'.

(W.M.S.R. art. 11).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen A. F. J. E., geboren 22 Februari 1928, dpl. soldaat bij de Legerluchtmacht Nederland te Breda. beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij de Legerlucht-
„macht Nederland, in elk geval als militair in de zin der wet, op
„of omstreeks 19 Juni 1950 te Breda, opzettelijk een blauw over-
„hemd en twee hijbehorende hoorden, toebehorende aan de Staat der
„Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, welke
„goederen hij beklaagde, in elk geval anders dan door misdrijf had
„verkregen of onder zich had, wederrechtelijk heeft toegeëigend":

post alia:

Overwegende dat het bewezenverklaarde inoct worden gequalificeerd als: „VERDUISTERING", voorzien en strafbaar gesteld bij art. 321 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten:

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is dat, maar in art. 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht gesproken wordt van „krachtens dit wetboek", hieronder dienen te worden verstaan alle feiten, die vallen onder het gewone wetboek en waaromtrent de militaire rechter zal hebben te beslissen, daar het militairen geldt, aan beklaagde terzake van het door hem begane misdrijf, gelijk dit bovenstaand is bewezen verklaard, militaire detentie kan worden opgelegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan:

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 11 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 193, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt:

[Volgt veroordeling tot militairr detentie voor de tijd van drie weken — *Red.*].

NASCHRIFT.

De vraag, of terzake van commune misdrijven militaire detentie kan worden opgelegd, is herhaaldelijk besproken, maar deze vraag heeft, voor zover mij bekend, de sfeer van de studeerkamer fot dusver niet verlaten. Eerst bovenstaand vonnis brengt haar in de sfeer van de practijk.

De opvatting van de Krijgsraad wordt niet gedeeld door FRANKEN-BRUNNER *(blz. 34 en 43) rn* VAN DIJK *(blz. 30); ik meen echter dat de door de Krijgsraad in bovenstaand vonnis neergelegde opvatting in overeenstemming is met de woorden van de wet cn hovendien met de eisen van de practijk. Artikel 11 spreekt immers van „krachtens dit Wefhoek" cn nirf van „in dit Wetboek omschreven". Ik verdedigde dit standpunt reeds in M.R.T. XXIX, blz. 427 v.*

Minder elegant is, dat de Krijgsraad oordeelt dat onder de term „krachtens dit Wetboek" dienen te worden verstaan alle feiten die

vallen onder het „gewone wetboek" ... enz. Aansluitend bij de taal van het strafwetboek ware de term „begrepen" beter geweest dan „verstaan", terwijl de Krijgsraad stellig bedoeld zal hebben dat ook de commune misdrijven b u i t e n het gewone wetboek omschreven,, onder de werking van artikel 11 W.M.S.R. vallen.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 4 October 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr J. J. Plugge.

Leden: Majoor J. D. Stolp. Kolonel J. L. Zegers.
Auditeur-Militair: Majoor Mr B. H. van Everdingen.
Raadsman: Mr Th. Koopman.

Zich door een samenweefsel van verdichtsels onttrekken aan de vervulling van een bepaalde soort van dienstverplichtingen. Verdachte meldde telefonisch aan zijn onderdeel dat hij wegens ziekte van zijn moeder niet in staat was tijdig terug te keren, zulks terwijl zijn moeder niet ziek was en, hij deed voorkomen alsof zijn vader deze telefonische boodschap verrichte. Verdachte bleef 3½ etmaal van zijn onderdeel afwezig.

(W.M.S.R. artt. 101 en 131).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen: J. H. R.. geboren 3 Maart 1930, dpl. soldaat Infanterieschool te Harderwijk, beklaagde;

Gezien:....enz.:

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij als soldaat. ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, *„althans als militair in de zin der wet,* op *of omstreeks* 8 Juli 1950 „te Arnhem, *althans in Nederland,* opzettelijk. als ware hij zijn „vader, naar zijn onderdeel heeft opgebeld en valselijk heeft mede-, gedeeld, dat zijn moeder ernstig ziek was en dat hij bij terugkeer „een doktersverklaring zou medenemen, door welke *listige kunst-grepen dan wel* samenweefsel van verdichtsels het hem is gelukt „opzettelijk van Zaterdag 8 Juli 1950 tot Dinsdag 11 Juli 1950 „zich aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en niet bij zijn onderdeel aanwezig te zijn";

Overwegende:....enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij in de maand Juli 1950 als soldaat behorende tot het Garderegiment Prinses Trene;

---

*) In het bewezen-verklaarde ontbreken de gecursiveerde gedeelten. (Red. M.R.T.)

dal hij op Woensdag, 5 Jnli 1950, bij de S.R.O.I. te Ermelo kwam. waarbij hij toen werd ingedeeld; dat hij op Zaterdag 8 Juli 1950 vanuit Arnhem naar zijn onderdeel te Ermelo heeft opgebeld; dat hij het daarbij heeft doen voorkomen alsof hij zijn vader was; dat hij gesproken heeft met een adjudant-onderofficier; dat hij die adjudant-onderofficier valselijk heeft niedegedeeld. dat zijn moeder ernstig ziek was en dat hij bij terugkeer bij zijn onderdeel een doktersverklaring zou niecnernen; dat hij zich op Dinsdag 11 Juli 1950 om ca. 13.30 iiur bij zijn onderdeel te Ermelo heeft teruggemeld; dat hij zich dus van Zaterdag 8 Juli 1950 tot Dinsdag 11 Juli 1950 aan zijn dienstverrichtingen heeft onttrokken;

Overwegende, dat als getuige zakelijli onder ede heeft verklaard Abraham van Houte. geboren 2 Januari 1917. Kapitein der Infanterie ingedeeld hij de S.R.O.I. te Ermelo als commandant van de eerste Schoolcompagnic; dat hij in de maand Juli 1050 als Kapitein der Infanterie in dienst was als commandant van de l e schoolcompagnie van hel Schoolbataljon van de S.R.O.I. te Ermelo: dat op Woensdag, 5 Juli 1950, naar zijn onderdcel overkwam de soldaat J. H. R.: dat hij op Zaterdag 8 Juli 1950 in de loop van de morgen een schriftelijk bericht ontving van de Adjudant-Onderofficier Van Dolderen van de Staf van de school, waaruit hem bleek, dat de vader van R. had opgebeld met de mededeling dat R. van verleende avondpermissie was achtergehlcven in verband met de toestand van zijn moeder: dat hem achteraf is gebleken, dat de moeder van R. in het geheel niet is opgenomen geweest in het Gemeente-Ziekenhuis te Arnhem; dat dit hem op 26 Juli 1950 is medegedeeld door het hoofd van de Administratie van het Gemeente-Ziekenhuis te Arnhem; dat op dezelfde dag R. hem heeft toegegeven, dat zijn moeder niet ziek was geweest, dat hijzelf en niet zijn vader op Zaterdagochtend 8 Juli 1950 naar de S.R.O.I. had gebeld cn dat de verklaring die hij hem hij terugkomst hij zijn onderdeel op 11 Juli 1950 had overhandigd, door hem zelf was opgesteld en ondertekend en niet door zijn vader; dat R. dus zonder zijn toesteniming van diens onderdeel afwezig is geweest en gebleven van Vrijdag ï Juli 1950 tt 24.00 uur tot Dinsdag 11 Juli 1950 te 13.30 imr en zich gedurende die tijd dus aan diens dienstverplichtingen heeft onttrokken. wat R. gelukt was om bovenomschreven wijze;

Overwegende. . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet n orden gequalificeerd als: *..Hef als militair zich opzettelijk door een samenweefsel van ..verdichtsels tijdelijk aan de vervulling van een bepaalde soort van ..dienstverplichtingen onttrekken, gepleegd in tijd van oorlog,* voorzien en strafbaar gesteld hij art. 131 Wetboek van Militair Strafrecht:

[Volgt: veroordeling tot twee maanden gevangenisstraf — *Red.*].

Naschrift.

Hei is nief duidelijk waarom de Krijgsraad, nu zowel de tenlaste-

legging als het bewijsmateriaal op overtreding van artikel 101 van het Wetboek van Militair Strafrecht wijzen, het gepleegde feit onder artikel 131 heeft gesubsumeerd. Maar niet alleen dat de tenlastelegging op artikel 101 wijst, zij laat m.i. een veroordeling op grond van artikel 131 niet toe.

Voor zover hier van belang stelt artikel 101 straf op het opzettelijk door een samenweefsel van verdichtsels zich tijdelijk aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken en artikel 131 op het opzettelijk door een samenweefsel van verdichtsels zich tijdelijk aan de vervulling van een bepaalde soort van dienstverplichtingen onttrekken. Deze onderscheiding volgt de indeling dezer delicten resp. in titel III (misdrijven, waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt) en in titel V (Schending van verschillende dienstverplichtingen). Tifel III behandelt de afwezigheidsdelicten: tijdens de afwezigheid wordt geen enkele dienstverplichting vervuld: titel I behandelt delicten waarbij geenszins afwezigheid wordt verondersteld: schending van wachtverplichtingen, onttrekken aan gevaarlijke diensten, onjuiste ambtelijke mededelingen, verijdeling van dienstmaatregelen, dwang, onbevoegd bevel, uitschelden en slaan van minderen, non-revelatie enn.

De Memorie van Toelichting geeft ten aanzien van artikel 131 een aantal voorbeelden, welke aan duidelijkheid weinig te wensen overlaten. „Meermalen komt het voor", aldus de M.v.T., T. D. HOEVEN *II, blz. 303. „dat militairen, door voorwending van onge-*
„steldheid, duizelingen, borstkwalen of *dergelijke, door andere be-*
„driegelijke middelen of uel ter sluik zich trachten i~ onttrekken aan
„vermoeiende of onaangename diensten, manoeuvres, marschen,
„zwemmen, klimmen in het want, enz.". Het gaat stellig niet aan, een (tijdelijke) indeling bij de S.R.O.I. op te vatten als „een be-
*„paalde soort van dienstverplichtingen", zoals ook uit de it? de M.v.T. gegeven voorbeelden moge blijken. Ten overvloede vermeldt de Memorie van Toelichting bij artikel 101 (*V. D. HOEVEN *II, blz. 159) o.m. de ongeschiktmaking voor de bepaalde tak van dienst, waarbij de militair is ingedeeld. Dit levert op ongeschiktmaking voor de vervulling „zijner dienstverplichtingen".*

Voor zover mij bekend heeft nog geen enkel feit hef gebracht tot een gewijsde op grond van artikel 131[1]*; ket hierboven afgedrukte vonnis zou dus hef eerste zijn. Hef schijnt ook daarom dienstig te vermelden, dat tegen deze eersteling enige bedenkingen bestaan.*

W. H. V.

---

[1]) Zie, voor op dit wetsartikel gebaseerde vervolgingen welke het *niet* tot een veroordeling brachten: Krijgsraad te Sjimahi, vonnis, van **30** September 1938, M.R.T. XXXV, blz. **437** v. (bev. H.M.G.v.N.I. 18 November 1938) en Krijgsraad te Velde Oost, vonnis van 15 Maart 1949, M.R.T. XLII, blz. 497 v.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 25 October 1950.

President: Luitenant-Kolonel A. Groen.

Leden: Kapitein Mr F. A. Vonk, 1e Luitenant Mr J. R. Sellink.
Raadsman: Mr A. C. A. van Kuyck, advocaat te Nijmegen.

Als militair aan de overheid een onjuiste ambtelijke mededeling doen, gepleegd door een wachtcommandant die, na tijdens zijn macht met een jeep legen een garagedeur te hebben gereden, een rapport opmaakte daf hij de jeep en de beschadigde garagedeur gedurende zijn wacht hnd aangetroffen, nadat een onbekend persoon de jeep de garage uit gereden had.

(Men zie in verband met dit vonnis de opmerkingen van Mr A. H. Geesink op blz. 181).

(W.M.S.R. art. 132, Inv. art. 7, aanhef).

De Krijgsraad te Velde Oost.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen TV. A. S.. geboren 2 Februari 1928. dpl. sergeant Infanterie schietkamp te Harskamp, beklaagde,

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,.dat hij, terwijl hij als sergeant in werkelijke dienst was bij de ..Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin der Wet.* op .,*of omstreeks* 24 Juli 1950. alzo in tijd van oorlog, te Harskamp. ..*althans in Nederland.* als wachtcommandant van het Infanterie-. schietkamp, opzettelijk vals en in strijd met de waarheid, schrifte-..lijk aan de commanderend officier van het kamp. *althans aan de tot ..het in ontvangst nemen van wachtrapporten betreffende buitenge-..wone voorvallen bevoegde meerdere,* heeft gemeld dat hij op die ..datum omstreeks 01.20 uur had bevonden, dat een jeep — welke ..buiten de box 10a van de garage van dat kamp stond, overdekt met . glasscherven, terwijl de deur van deze garagebox was vernield dan ..wel beschadigd — door een hem, beklaagde. onbekend persoon uit ..die garagebox was gereden en dat hij aan de situatie ter plantse . niets had gewijzigd" *);

Overwegende, dat een ten processe overgelegde Justitiële verklaring d.d. 28 Juli 1950 opgemaakt door en ondertekend door C.-T.S.K. te Harskamp, o.m. zakelijk inhoudt, dat heklangde als dpl. sergeant. titulair op 28 Juli 1950 in werkelijke dienst was sedert 9 September 1948:

Overwegende, dat beklaagde ten processe o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 23 Juli 1950 te 15.00 uur op wacht kwam als wacht-

*) Bewezen verklaard met uitzondering van de gecursiveerde gedeelten. (Red. M.R.T.)

commandant van het Inf. Schietkamp te Harskamp; dat hij deze functie reeds meermalen had vervuld; dat hij op 24 Juli 1950 omstreeks 01.00 uur een ronde over het terrein maakte en constateerde dat de deur van de box 10a van de garage gedeeltelijk open stond; dat hij door die opening box 10a is binnengegaan en aldaar boven de werkput een jeep zag staan; dat hem de lust bekroop toen de jeep een weinig ie verzetten; dat deze verplaatsing absoluut niet noodzakelijk was; dat. toen hij de jeep een eindje achteruit wilde rijden, dit met een zo grote schok gepaard ging. dat hij, terwijl hij zijn voet nog op de gaspedaal hield. achteruitrijdend met grote vaart tegen de halfgeopende garagedeur aanschoot, die daarop uit de sponning vloog: dal hij direct buiten de garage met de jeep tot stilstand is gekomen: dat de jeep toen overdekt was met glasscherven, afkomstig van de ruiten van de garagedeur, die gedeeltelijk over de jeep heen lag; dat hij in een rapport d.d. 24 Júli 1950, bestemd voor zijn Commandant heeft doen uitkomen dat hij geconstateerd had. dat een jeep achteruit de garage moest zijn uitgereden door een hem onbekend persoon en tevens dat hij de situatie ter plaatse niet had veranderd;

Overwegende, dat Franciscus Johannes Maria van der Linden. oud 30 jaar. Luitenant-Kolonel Cdt. I.S.K. ie Harskamp, door de O.C. als getuige gehoord. zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hem in de loop van de morgen van 24 Juli 1950 op zijn bureau te Harskamp het rapport bereikte d.d. 24 Juli 1950 van Sergeant S.. waarin deze hem o.m. schriftelijk mededeelde. dat een jeep, welke buiten box 10a van de garage van het kamp storid, overdekt met glascherven, terwijl de deur van die garage-box was beschadigd, door een hem — beklaagde — onbekend persoon uit de box was gereden en hij — beklaagde — aan de situatie ter plaatse niets had veranderd: dat de Sergt. S. behoorde tot de garnizoenswacht, tevens kazernewacht te Harskamp en dat hij aan hem — getuige — als garnizoenscommandant bijzondere voorvallen welke tijdens zijn wachtdienst plaatsvonden, had te melden;

overwegende. dat een ten processe aanwezig rapport d.d. 24 Juli 1950 opgemaakt en ondertekend door heklaagde. o..m. zakelijk inhoudt:

dat beklaagde op 24 Juli 1950 te ongeveer 01.20 uur als wachtcommandant constateerde. dat de deur van garagebox 10a vernield was; dat een jeep No. 224-G91215 buiten stond. overdekt niet glasscherveri. terwijl de motorkap in de richting van de garage stond: dat bij een door hem vroeger gehouden contrôle de deur van box 10a gedeeltelijk open stond: dat uit zijn onderzoek bleek. dat de jeep achteruit de garage uitgereden moest zijn, door een onbekend persoon: dat hij de situatie ter plaatse niet heeft veranderd;

Overwegende. dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — het rapport d.d. 24 Juli 1950 slechts gebezigd i.v.m. de inhoud van de overige bewijsmiddelen —

wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklaagde als sergeant enz. [zie de telastelegging -- *Red*].

Overwegende *dat* het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *als militair opzettelijk aan de overheid ene onjuiste ambtelijke „mededeling doen, in tijd van oorlog gepleegd"*, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht: [volgt: veroordeling terzake tot een geldboete van VIJF EN TWINTIG GULDEN, met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van TIEN DAGEN, alsmede verlaging tot de stand van soldaat laagste klasse — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof,

Beschikking van 7 November 1950.

President: Mr J. W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal Vos, Schout-bij-Nacht Brouwer, Luitenant-Generaal Dijxhoorn en Generaal-Majoor Van der Kroon.

Een marinier-zeemiliciën met groot-verlof draagt, in strijd met de terzake geldende administratieve voorschriften, uniform.

De Fiscaal adviseert tot verwijzing wegens overtreding van artikel 196 Wb.v.Str.; de Commandant Zeemacht acht zich tot verwijzen niet bevoegd, vermits betrokkene geen militair is. De woorden „zo-„lang hij uniformkleding .... draagt" in artikel 62, 4° W.M.S.R. zouden slechts betrekking hebben op de periode, onmiddellijk op het vertrek met groot verlof aansluitend, binnen welke de groot-verlof-ganger gerechtigd is. uniformkleding te dragen.

Het Hoog Militair Gerechtshof overweegt dat artikel 62, 4° een dergelijke beperking niet kent. Betrokkene is militair xolang hij uniformkleding draagt. onverschillig of hij daarbij al of niet handelt in strijd met administratieve voorschriften. De Commandant Zeemacht is derhalve tot verwijzing wèl bevoegd. Het belang van de justitie vereist echter geen verwijzing, aangezien vervolging op grond van overtreding van artikel 196 Wb.v.Str. tot geen resultaat kan leiden. Betrokkene bekleedt het ambt van marinier derde klasse óók tijdens zijn groot-verlof, aodat voor hem het dragen van de voor dit ambt voorgeschreven uniformkleding geen strafbaar feit oplevert.

(W.M.S.R. art. 62, 4°; R.Z. art. 10; Wb.v.Str. art. 196).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de stukken inzake Th. V., marinier 8e klasse z/m, geboren te Amsterdam, 18 Juni 1926, van beroep machinebankwerker, wonende te Laren (N.-H.), welke ingevolge het bepaalde bij artikel 10 van de Regtspleging bij de Zeemagt door de Commandant Zeemacht Nederland bij diens schrijven van 7 Augustus 1950 no. CZM/7/50874 aan het Hof werden ingezonden;

Gezien het door de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht

uitgebrachte advies d.d. 22 Augustus 1950 No.5.2.0440 mei conlusie, dat de Commandant Zeemacht Nederland op grond van artikel li2 (4°) van hrt Wetboek van Militair Strafrecht wel bevoegd is om van de zaak kennis te nemen. doch dal. wegens hei. niet gebleken zijn van een strafbaar feit ten laste van de verdachte, vari ‹en verwijzing naar de Krijgsraad geen sprake kan zijn;

Overwegende, dat volgens een ambtsedig proces-verbaal van Willem Anthonius Rigter, hoofdagent van gemeentepolitie te Laren (N.H.), tevens onbezoldigd rijksveldwachter en Jacobus Rietveld, agent van gemeentepolitie te Laren (N.-H.). tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter, V. voornoemd op 17 Mei 1950, terwijl hij met groot verlof was te Laren (N.-H.) in het openbaar gekleed zou zijn geweest in het uniform van marinier 3e klasse;

Overwegende, dat blijkens een uittreksel uit het stamboek van liet beroepspersoneel en zeemiliciëns, afgegeven door het Ministerie van Marine en op 21 Juli 1950 voor eensluidend uittreksel getekend door de Luitenant Ier Zee (A) 2e klasse M. TV. 31. Stokvis, V. op 13 April 1950 met groot-verlof is gezonden;

Overwegende, dat blijkens de overgelegde correspondentie tussen de Fiscaal bij de Zeekrijgsraad en de Commandant Zeemacht Nederland eerstgenoemde meent, dat ter zake van bovenvermeld feit genoemde T. vervolgd zou kunnen worden wegens overtreding van artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht. terwijl laatstgenoemde autoriteit vuil oordeel is, dat de militaire rechter niet bevoegd is orn van dit feit kennis te nemen. omdat V. tijdens het plegen van dit feit geen militair zou zijn geweest volgens het bepaalde in artikel 62 (4°) van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Commandant Zeemacht Nederland ter motivering van zijii opvatting aanvoert dat de woorden: „zolang hij „uniformkleding.... draagt" in genoemd wetsartikel feitelijk betekenen: „zolang hij uniformkleding draagt ***binnen*** een onmiddellijk „aan de datum van ontslag of van vertrek met groot-verlof aan„sluitende termijn, waarin hij. krachtens bestaande administratieve „voorschriften, gerechtigd is uniformkleding te blijven dragen";

Overwegende, dat de wet een dergelijke beperking niet bent en dat derhalve een dienstplichtige, die met groot-verlof is, steeds geacht wordt in werkelijke dienst te zijn zolang hij uniformkleding draagt, onverschillig of hij daarbij al of niet handelt in strijd met administratieve voorschriften;

Overwegende, dat de Commandant Zeemacht Nederland wel is waar ook deze mening zou zijn toegedaan indien in de aangehaalde wetstekst inplaats van „zolang" „wanneer" zou hebben gestaan. maar dat dit verschil, zo het al enige fcitelijkr betekenis zou hebben. niets afdoet aan het feit. dat volgens de duidelijke woorden van de wet een dienstplichtige geacht wordt militair tc zijn „zolang" dus „gedurende het gehele tijdsverloop waarin" hij uniformkleding draagt, zonder enige beperking;

Overwegende, dat een vervolging van de verdachte op grond van

overtreding van artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht tot geen resultaat kan leiden, daar hij ook tijdens zijn groot verlof het ambt van marinier 3e klasse bekleedt, zodat voor hem het dragen van de voor dil ambt voorgeschreven uniformkleding geen strafbaar feit oplevert;

Overwegende, dat derhalve liet belang van de Justitie geen verwijzing van de onderhavige zaak naar de Krijgsraad vereist;

Krachtens artikel 10 van de Regtspleging bij de Zeemagt:

Disponerende:

Verklaart de Commandant Zeemacht Nederland bevoegd om de zaak van de verdachte Th. V. naar de Krijgsraad te verwijzen;

Bepaalt, dat terzake van het misdrijf, omschreven in artikel 196 van het Wetboek van Strafrecht, geen verwijzing naar de Krijgsraad zal plaats vinden;

Bepaalt voorts, dat een afschrift van deze resolutie zal worden gezonden aan de Commandant Zeemacht Nrderlund, aan de Fiscaal bij de Krijgsraad voor de Zeemacht en aan de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

NASCHRIFT.

Duidelijker dan de Hoge Raad in zijn arrest van **31** *October* **1950** *(zie M.R.T. XLIV. blz. 116* c.) *doet ket Hof uitkomen dat de marinier derde klasse zeemiliciën, wanneer hij met groot verlof is, het ambt van marinier derde klasse zeemiliciën blijft bekleden zodat wanneer die dienstplichtige tijdens groot verlof zijn uniform aantrekt, er geen sprake is van „het dragen van onderscheidingstekewen, be-„horende lot een ambt dat hij niet bekleedt" (artikel 196 Wetboek van Strafrecht).*

Uit de sententie valt m.i. ook te lezen dat de dienstplichtige even-zeer „militair" wordt, wanneer hij een ander dan het bij zijn ambt passend (militair) uniform aantrekt. De senfentie zegt immers, in navolging van de tekst van artikel 62, 4° van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat „een dienstplichtige, die met groot-verlof „is, steeds geacht wordt in werkelijke dienst te zijn zolang hij „uniformkleding draagt". Dàn handelt hij echter wel in, strijd met artikel 196 Wb.v.Str. Aldus ook de rechtspraak [1]).

W.H. **P.**

Zie Gerechtshof **Haag,** 16 Maart 1938, M.R.T. XXXIV, blz. 60 v. en Krijgsraad Landmacht *'s* Hertogenbosch, **2** Augustus 1938, M.R.T. XXXIV, blz. 431 **v.**

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Ambtenarengerecht te 's Gravenhage rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 10 Juli 1950.

Voorzitter: Mr S. Wierda.

Leden: M. J. Jansen en Mr Th. G. Donner.
Militaire leden: D. A. van Hilten en J. M. A. Goedewaagen.
Raadsman: Mr hl. J. Kocken. Kapt. d. Art.

Wraking, door de Minister van Oorlog. op grond van de hem bij artikel 107 (3) Regl. Mil. Ambt. Kon. Landmacht gegeven bevoegdheid, van een door een officiers-vereniging aangewezen lid voor de commissie van georganiseerd overleg.

AMBTENAREN-GERECHT: *In feite wordt geklaagd tegen een weigering om niet terug te komen op een vroegere weigering (waardoor het beroep ongegrond is). Niettemin behoort te worden nagegaan of klager door het aangevallen besluit rechtsfreeks in zijn belang is getroffen. Dit is niet het geval: aan het zijn van militair ambterzaar is niet rechtstreeks het recht verbonden om lid te zijn van een commissie voor georganiseerd overleg. Dat recht hangt af can de toetreding tot een vereniging en van het besluit dier vereniging, betrokkene aan te wijzen als lid van de commissie van georganiseerd overleg. Niet klager is door het aangevallen besluit getroffen, maar de vereniging (hoezeer het ook onbevredigend kan worden geacht dat de vereniging geen beroep bij het gerecht kan instellen). Beroep niet-ontvankelijk.*

CENTRALE RAAD VAN BEROEP: *Op overeenkomstige gronden: beroep niet-ontvankelijk. De vraag of het aangevallen besluit is een weigering om niet terug te komen op een vroegere weigering, kan buiten beschouwing blijven.*

(A.W. 24, 58; Regl. Mil. Ambt. K.L. 107).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP.

inzake J. X., wonende te Rotterdam, klager. verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr M. J. Kocken, kapt. d. Art., wonende te 's Gravenhage, tegen de Minister van Oorlog. verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen J. L. Cusell, commies aan het Ministerie van Oorlog. wonende te 's Gravenhage,

Gezien: . . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dut klager hij zijn klaagschrift. ter griffie ingekomen op 8 April 1950. o.m. heeft overgelegd de aan het Bestuur van de Algemene Vereniging van Nederlandse Reserve-Officieren te Amsterdam gerichte brief van verweerder van 11 Maart 1950. voorzover te deze van brlaiig. inhoudende:

„In antwoord op Uw brief van 12 Januari 1950, no. 1184, dossier „49/1/49 C Geheim, deel ik U het volgende mede:

„Uw mening, dat het bepaalde in artikel 107, lid 3, van het „Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Land-„macht slechts zou kunnen worden toegepast bij wangedrag e.d. van „een lid van de commissiën voor georganiseerd overleg, is bepaalde-„lijk niet juist.

„Uit niets blijkt, dat bedoelde bevoegdheid mij uitsluitend tot dat „doel is verleend.

„Integendeel, er kunnen ook andere redenen zijn — bijv. het be-„kleden van een bepaalde vertrouwelijke functie — waardoor ik mij „genoodzaakt zou moeten zien om een lid der commissie te wraken.

„Uw oordeel, dat hier sprake zou zijn van een détournement de „pouvoir kan ik dan ook niet delen. Het karakter van het georgani-„seerd overleg brengt met zich mede, dat alleen actief dienende „officieren in de betrokken commissie de aan het georganiseerd over-„leg deelnemende verenigingen behoren te vertegenwoordigen.

„Bovendien is het voor de verenigingen van militairen beneden de „rang van tweede-luitenant niet mogelijk zich door een eervol ont-„slagen beroepsonderofficier in de commissie voor georganiseerd „overleg te doen vertegenwoordigen, nademaal de vertegenwoordi-„gers dier verenigingen moeten worden aangewezen uit hun leden, „terwijl de bepalingen niet toelaten, dat militaire ambtenaren na „hun eervol ontslag lid van deze verenigingen blijven.

„Ten einde in deze tegen rechtsongelijkheid tussen de verenigingen „van officieren en onderofficieren te waken, wens ik, met een beroep „op artikel 107, lid 3, van voornoemd reglement, de eervol ontslagen „officieren van het lidmaatschap der commissie voor georganiseerd „overleg uit te sluiten.

„Gezien het vorenstaande kan ik geen aanleiding vinden mijn „beslissing van 25 October 1949, Geheim Litt. T 232, te herzien, „ondanks het feit, dat U in Uw vorenaangehaalde brief mij van „rechtsverkrachting meende te moeten beschuldigen. Uit het voren-„staande moge U tevens duidelijk zijn, dat deze beschuldiging, die „mij ernstig heeft gegriefd, op geen enkele juiste grond berust.

„Voorts deel ik U mede, dat mijnerzijds — nu ik niet bereid ben „de Heer J. R. als lid van de Commissie A voor georganiseerd over-„leg te handhaven — geen bezwaren bestaan tegen aanwijzing „van . . . .".

Overwegende dat klager bij zijn voormeld klaagschrift zich wenst te beklagen over een door verweerder genomen beslissing, waarbij klager niet gehandhaafd werd in zijn lidmaatschap van de Commissie A voor georganiseerd overleg in zaken van belang voor de rechtstoestand van het militair personeel der Koninklijke Landmacht, in welke commissie klager zitting had, na daartoe door de Algemene Vereniging van Nederlandse Reserve-Officieren te zijn aangewezen; zijn bezwaren tegen die beslissing nader heeft ontwikkeld en heeft gevorderd, dat het Gerecht de beslissing van ver-

weerder, naarbij deze klager niet nil handhaven als lid van de Commissie A voor georganiseerd overleg. verklaart te zijn in strijd met de bestaande bepalingen, zodat klager nederom door verweerder erkend en gehandhaafd wordt;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en daarbij in hoofdzaak hei volgende heeft aangevoerd:

„Ten aanzien van dit beroep moge ondergetekende in de eerste „plaats het volgende opmerken:

„.Bepaalde verenigingen van officieren zijn krachtens hel gestelde „.in het eerste lid van artikel 107 van het Reglement voor de mili- „.taire ambtenaren der Koninklijke Landmacht bevoegd tot het aan- „wijzen van twee leden voor de Commissie voor georganiseerd „.overleg.

„Ondergetekende heeft door het bepaalde bij het derde lid van „.bedoeld artikel de bevoegdheid om een bepaald persoon als lid te „wraken.

„Indien ondergetekende van deze bevoegdheid gebruik maakt — „.hetgeen in het onderhavige geval ia geschied — richt zijn desbe- „.treffend besluit zich tegen de beslissing van de betrokken vereni- „ging van officieren. waarbij de gewraakte persoon als lid van de „.Commissie voor georganiseerd overleg werd aangewezen.

„Slechts de betrokken vereniging van officieren zou derhalve „kunnen stellen. dat zij door wraking van een uit haar midden aan- „gewezen lid der Commissie voor georganiseerd overleg iechtstreelrs „.in haar belang wordt getroffen.

„.Aangezien het bestreden becluit niet ten aanzien van klager als „zodanig is genomen, doch ten aanzien van reli beslissing ener ver- „eniging, meent ondergetekende. dat klager door liet bestreden be- „.sluit geenszins rechtstreelis in zijn belang wordt getroffen en dat „derhalve — op grond van liet bepaalde in artikel 24 der Ambte- „.narenwet 1929 — tegen het bestreden besluit voor klager geen „beroep openstaat.

„.Mitsdien moge ondergetekende Uw gerrcht primair verzoeken „.het beroep van klager niet-ontvankelijk te verlilaren.

„Voorts moge ondergetekende onder de aandacht van Uw College „brengen, dat klager het doet voorkomen alsof het bestreden besluit „.eerst ter kennis is gebracht bij de dezerzijdse brief van 11 Maart „1950, Geheim Litt. F. 58.

„Ondergetekende heeft echter reeds bij zijn brief van 9 Juli 1949, „.Geheim Litt. I137 (bijlage 2) hel Bestuur van de Algemene Ver- „eniging van Nederlandse Reserve-Offcieren doen weten. dat klager „na het hem verleende eervol ontslag uit de militaire dienst niet als „lid van de Commissie voor georganiseerd overleg gehandhaafd zou „.blijven. aangezien in deze brief werd verzocht in de plaats van „.klager een ander lid dezer vereniging aan te wijzen om in bedoelde „.commissie zitting te nemen.

„Genoemde vereniging heeft bij brief van 1 Augustus 1949, no. „845, doss. 49, ondergetekende verzocht klager niettemin als lid van

„de Commissie voor georganiseerd overleg te mogen handhaven.

„Op dit verzoek is door ondergetekende bij schrijven vari 25 Octo-
„ber 1949 Geheim Litt. S 232 afwijzend beslist.

„In zijn brief van 12 Januari 1950, no. 1184, doss. 19/1/19 C.
„Geheim heeft het Bestuur van genoemde vereniging nogmaals ver-
„zocht klager als lid van bedoelde Commissie te mogen handhaven.

„Bij schrijven van 11 Maart 1950, Geheim Litt. F.58 heeft onder-
„getekende wederom op dit verzoek afwijzend beslist.

„Laatstgenoemde beslissiiig van ondergetekende is derhalve een
„weigering om terug te lieren op een reeds eerder gedane aan klager
„als Voorzitter van genoemde vereniging, bekende weigering vari
„ondergetekende om klager als lid van de Commissie voor georgani-
„seerd overleg te handhaven.

„Vermits naar vaste jurisprudentie een besluit, houdende weige-
„ring om terug te komen op een reeds eerder genomen besluit, niet
„strijdt niet enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, moge
„ondergetekende op grond van het bepaalde in artikel 58 der Ambte-
„narenwet 1939 Uw College subsidiair verzoeken het beroep van
„klager deswege ongegrond te verklaren."

In Rechte:

Overwegende dat klager, eervol ontslagen Reserve-Luitenant-Kolonel der Artillerie, blijkens de Militaire Ambtenarenwet 1931, juncto artikel 24 der Ambtenarenwet 1929, als gewezen ambtenaar bevoegd is beroep in te stellen tegen een besluit, waardoor hij rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen;

Overwegende dat door klager is aangevallen liet besluit van verweerder, houdende klagers wraking als lid van de Cominissie voor georganiseerd overleg, als bedoeld in artikel 105, 1e lid onder **A** van het Reglement, voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, waartoe verweerder zich bevoegd acht op grond van het bepaalde in het derde lid van artikel 107 van dit Reglement en waarvoor hij aanleiding aanwezig achtte in verband met klagers eervol ontslag als reserve-officier;

Overwegende dat, hoewel verweerder reeds bij brief van 9 Juli 1949 aan het Bestuur van de Algemene Vereniging van Nederlandse Reserve-officieren, waarvan klager voorzitter is, zoal niet van de wraking van klager, dan toch wel van voornemen daartoe heeft kennis gegeven en uit verweerders brief van 25 October 1949 onmiskenbaar, ook voor klager, is gebleken van verweerders besluit tot wraking van klager en bijaldien het neergelegde in verweerders brief van 11 Maart 1950 — die als het beroepen besluit is overgelegd — als niet meer kan worden aangemerkt dan een weigering van verweerder om terug te komen op een reeds genomen besluit rechtstreeks in zijn belang is getroffen, aangezien, indien zulks niet het geval is, klager in zijn beroep niet-ontvankelijk zou zijn;

Overwegende dat klager door de wraking persoonlijk in zijn belang is getroffen, doordat hij niet meer als lid in de voormelde Commissie kan werkzaam zijn, een bevoegdheid, die hij vóór de wraking

wel had, dank zij zijn aanwijzing tot lid der Commissie voor georganiseerd overleg, door de vereniging, waarvan hij door toetreding lid was geworden;

Overwegende dat hieruit blijkt, dat de wraking van verweerder uitsluitend betreft klagers qualiteit als tob lid der Commissie voor georganiseerd overleg aangewezen lid der vereniging van reserve-officieren:

Overwegende dat, zoveel te duidelijker door het gebruik van het woord „rechtstreeks" in artikel 24, 1e lid der Ambtenarenwet 1929, ingevolge deze bepaling vereist is, dat het aangevallen besluit ingrijp? in de verhouding, die er bestaat tussen een administratief orgaan en de klager als (militair)-ambtenaar en de aan die verhouding, verbonden rechten en verplichtingen;

Overwegende dat aan de verhouding van militair ambtenaar niet rechtstrecks is verbonden, het recht om lid te zijn van een commissie voor georganiseerd overleg, als bedoeld in het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, aangezien dat recht in wezen afhangt van de toetreding als lid ener vereniging, als bedoeld in Hoofdstuk XI van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en van een besluit van zodanige vereniging, houdende aanwijzing van een lid, als lid der commissie voor georganiseerd overleg;

Overwegende dat hieruit wel moge blijken, dat de vereniging, waarvan klager voorzitter is, door het aangevallen besluit is getroffen, zonder dat zij bij het Gerecht beroep kan instellen en, aangezien omtrent ene wraking als de onderwerpelijke, geen nadere regelen zijn gesteld, een onbevredigd gevoel moge blijven, doch dat niettemin het beroep van klager niet-ontvankelijk moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN.

Verklaart klager niet-ontvauikelijk in zijn beroep.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 14 November 1950.

Voorzitter: Mr J. H. Kuiper.

Leden: Mrs. W. H. van Basten Batenburg en A. Blom.

(Zie de hiervóór afgedrukte uitspraak).

DE *CENTRALE* RAAD VAN BEROEP.

Gezien: . . . .enz.;

IN RECHTE:

post *alia:*

Overwegende dat naar 's Raads oordeel deze wraking niet is geschied ten aanzien van eiser *als* zodanig, d.i. als gewezen militaire ambtenaar, immers deze wraking juist is geschied ten aanzien van eiser als door zijn vereniging, de Algemene Vereniging van Neder-

landse Reserve-Officiereli. aangewezen lid der in voornielde brief van 11 Maart 1950 genoemde commissie h voor georganiseerd overleg;

dat hiermede samenhangt, dat het uit die brief blijkende geschil niet is een geschil tussen gedaagde en eiser als gewezen militair ambtenaar. maar een geschil tussen gedaagde en voornoemde vereniging, betreffende eiser als door die tereniging aangewezen lid der vereniging;

Overwegende dat hieruit volgt, dat reeds om voormelde reden eiser in zijn beroep niet kon worden ontvangen;

Overwegende dat derhalve. nu eiser in zijn beroep terecht niet-ontvankelijk is verklaard, in dit geding buiten beschouwing kan blijven de vraag af — gelijk het Ambtenarengerecht heeft overwogen, maar eiser mede hreft bestreden — het aangevalleri besluit als niet meer kan worden aangemerkt dan als een weigering van de Minister van Oorlog om terug te komen op een eerder besluit;

[Volgt: bevestiging van de uitspraak in eerste aanleg — ***Red.***].

REDACTIONEEL GEDEELTE.

De kunst van ongehoorzaam zijn.

Bij Koninklijk Besluit van 29 December 19.50 No. 36 (Nederlandse Staatscourant van 10 Januari 1951 No. 7) werd benoemd tot ridder 4de klasse der Militaire Willemsorde de reserve-generaalmajoor der infanterie b.d. van het voormalige Koninklijk Nederlands Indonesisch Leger P. SCHOLTEN.

De mutatie bij deze benoeming luidde:

„wegens het zich in de strijd onderscheiden hebben door uitstekende daden van moed. beleid en trouw in het tijdvak van 30 April 1946 tob 27 December 1949 als territoriaal, tevens troepencommandant in Noord-Sumatra.

„Met de algemene leiding belast van de grote acties in Noord-Sumatra, waaronder zowel de eerste als de tweede politiële actie, heeft deze opperofficier ondanks de dikwijls moeilijke omstandigheden als gevolg van een tekort aan personeel en aan materieel. door zijn herhaalde aanwezigheid in de voorste lijn van actie en aldaar rnct zijn troepen alle gevaren en ontberingen delend. door zijn persoonlijk voorbeeld vari moed en voortvarendheid zijn troepen weten tc bezielen tot de hoogste krachtsinspanning.

„In het bijzonder getuigt de door hem, met doelbewuste afwijking van de hem bevolen richtlijnen. doorgezette en met volledig succes bekroonde verrassende operatie medio 1947 tegen het belangrijke Indonesische militaire en politieke centrum Pematang Siantar van zijn hoge morele moed en doortastend beleid".

Hoezeer in het Nederlandse militaire recht de onvoorwaardelijke gehoorzaamheid beginsel is. wordt dil beginsel niettemin niet ad absurdum doorgevoerd. Een vaii de duidelijkste bewijzen is het bovenstaande Koninklijke Besluit. waaruit blijkt dat ongehoorzaamheid soms zó lofwaardig kan zijn. dat zij met de hoogste onderscheiding wordt beloond. Maar, de kunst van ongehoorzaam zijn is een uiterst moeilijke en riskante. Ongehoorzaamheid geschiedt altijd voor risico van de initiatiefnemer. Pakt de zaak verkeerd uit. dan blijft er slechts overtreding van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht over. De klaarblijkelijke goede trouw van de mindere kan hem dan ten hoogste strafverlichting. geen straffeloosheid brengen.

W. H. V.

Ongesteunde bekentenis.

Naar aanleiding van het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 25 October 1950 (hiervóór, op blz. 169 v. afgedrukt), ontvingen wij van de Res. Majoor van de Militair-Juridische Dienst Mr A. R. GEESINK de volgende opmerkingen:

Het komt herhaaldelijk voor dat er 's nachts met militaire voertuigen verkeerde dingen gebeuren, zoals in dit vonnis vermeld. Soms

wordt de dader ontdekt (cri gestraft), soms niet. Hetgeen dus in hei onderhavige wachtrapport vermeld is, is niets vreemds.

Nu verklaart beklaagde dat dit wachtrapport vals is. Dat is een bekentenis. Doch deze bekentenis staat alleen. Uit niets anders blijkt dat beklaagde, en niet N.N. de schade aan de garagedeur heeft veroorzaakt.

Er had dan ook. naar mijn inrning, een vrijspraak moeten volgen, en de Krijgsraad had met toepassing van art. 58 van de Wet op de Krijgstucht de stukken in handen kunnen stellen van de tot straffen bevoegde commanderende officier, die daarop beklaagde voor zijn manipulatie met de jeep en de garagedeur krijgstuchtelijk had kunnen straffen.

„Liften en bedelen.

Van Majoor Mr **P.** WESTERDIJK *ontvingen wij* ***de volgende heschouwingen***:

Toen gedurende de eerste jaren na de bevrijding de openbare middelen van vervoer als gevolg van de algemene ontreddering nog volkomen onvoldoende waren, verkeerde hij, die zich over een grotere afstand verplaatsen moest, min of meer in een noodtoestand. Tri de weinige treinen, die er reden, nas veelal geen plaats te bemachtigen, autobusverbindingen bestonden vrijwel niet en mrt de tram kon hij veelal zijn reisdoel niet bereiken. Hij zag zich hierdoor genoodzaakt aan de kunt van de neg te gaan staan en in gebarentaal passerende automobilisten te vragen hem zoal niet geheel naar, dan toch een eindweegs in de richting van waar hij wezen moest te brengen. Onder de gegeven omstandigheden kon niemand aan deze n-ijzc van doen aanstoot nemen cn de meeste automobielbezitters deden dan ook het hunne er aan om, door minder fortuinlijke medeburgers en -burgeressen te vervoeren, het gebrek aan openbare vervoermiddelen te compenseren. Van hun kant achtten zij, die aldus vaii de n-elwillendheid der automobilisten profiteerden, zich veelal verplicht de hun bewezen diensten ie honoreren door het geven van beloningen in geldelijke of andere vorm.

Thans heeft de hierboven geschetste noodtoestand opgehouden te bestaan. De openbare middelen van vervoer zijn evenals vóór Mei 1940 wederom geheel voor hun taak berekend en het vragen om een „lift" kan dus, behoudens in hoogst zeldzame uitzonderingsgevallen, nipt meer als iets min of meer noodzakelijks worden beschouwd.

Artikel 432 van het Wetboek van Strafrecht luidt:

„Met hechtenis vaii ten hoogste twaalf dagen wordt gestraft:

„1e. als schuldig aan bedelarij, die hij in het openbaar bedelt;

„2e. als schrildig aan.. . . ." enz.

De vraag rijst of hij, die om een „lift" vraagt (tegenwoordig noemt men dit ook al „liften"; immers men pleegt tc zeggen: hij staat te „liften" e.d.), zich aan hedelarij in de zin van genoemd artikel

schuldig maakt. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal men eerst moeten weten wat de juridische betekenis van „bedelen" is.

In NOYON-LANGEMEYER III kan men hieromtrent op blz. 439 het volgende lezen:

„Bedelen is gebleven het vragen om een aalmoes, niets meer en „niets minder. met dien verstande echter, dat het vragen niet juist „met moorden behoeft gedaan te worden, en de „bedelende houding" „voldoende kan zijn" (H.R. 5 December 1927, N.J. 1928, 172).

„Aan het voorwerp der vraag, de aalmoes. moet een ruime be„tekenis gehecht worden; zij behoeft niet in geld te bestaan maar „kan ook onderstand in anderen vorm, zelfs hulpbetoon tot vervulling „van een ogenblikkelijke behoefte zijn".

Dat hij, die om een „lift" vraagt, daarbij gemeenlijk een „bedelende „houding", zij het ook niet de van oudsher gebruikelijke van het uitsteken van de hand met de palm naar boven. aanneemt, lijdt geen tmijfel. Rest dus de vraag of de dienst waarom verzocht wordt. te weten het vervoer over een kortere of langere afstand, als „hulp„betoon tot vervulling van een ogenblikkelijke behoefte" is te beschouwen. Ook hierop kan naar mijn mening het antwoord bevestigend luiden.

Hij die daar, liet bekende manuaal makende, aan de kant van de weg staat, heeft cr behoefte aan om vervoerd te worden en wel niet het eerste het beste snelle vervoermiddel. dat de weg berijdt en dat hem dichter bij zijn doel kan brengen.

Mijn conclusie is dus. dat al diegenen. die, in het bijzonder bij de grote uitvalspoorten der steden. om een „lift" bedelen en die daardoor de weggebruikers zoal niet hinderen dan toch dikwijls ergeren. op grond van het bepaalde in artikel 432 Wetboek van Strafrecht, althans zoals dit door NOYON-LANGEMEYER wordt uitgelegd. strafbaar zijn.

Wanneer deze conclusie juist is, dan maakt vanzelfsprekend niet slechts de burger. maar ook de militair. die om kosteloos vervoer bedelt. zich aan een strafbaar feit schuldig. Dit strafbaar feit zou bij een militair als zijnde een overtreding en dus een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp, eventueel krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan.

Kan men hier niet van bedelarij in de zin van art. 432 W.v.S. spreken, dan rijst de vraag of de militair. die op de hierboven bedoelde wijze om een „lift" vraagt. al of niet een *eigenlijk* krijgstuchtelijk vergrijp pleegt. M.i. moet deze vraag bevestigend n-orden beantwoord. Zo er al juridisch verschil zou bestaan tussen het in het openbaar de hand ophouden teneinde om geld te vragen voor het kopen van een spoorkaartje (hetgeen ongetwijfeld de overtreding „bedelarij" zou opleveren) en het dito de hond opsteken en daarbij met de duim in een bepaalde richting wijzen teneinde het doel. te weten kosteloos vervoer. rechtstreeks te bereiken, in moreel opzicht zijn heide handelingen even weinig verheffend. Wanneer men dus het bedelen in zijn oude vorm als niet „overeenkomstig de waardig-

..heid vaii de militaire stand" beschouwt — en er zal wel niemand zijn die hier anders over denkt — dan zal men ook de moderne bedelarij, te n eten het vragen van een aalmoes in de vorm van een ..lift". als zodanig moeten brandmerken.

Er is wel aangevoerd. dat in het ..liften" een sportief element zou schuilen en dat het daarom moreel minder verwerpelijk zou zijn dan het ..gewone" bedelen. Wie zo redeneert zou ook een inbreker. die als geveltoerist een huis binnendringt minder laakbaar moeten achten dan zijn collega. die daarbij op de begane grond blijft.

Met dit 21 komt het mij niet twijfelachtig voor. dat een militair.. die op de geijkte wijze tracht een .,lift" te krijgen, als hij hierdoor al niet onder het bereik van art. 432 W.v.S. zou vallen. toch in ieder geval als verrichtende een daad. welke niet „overeenkomstig ..de waardigheid van de militaire stand" is. krijgstuchtelijk g-estraft kan worden.

Tenslotte wil ik cr nog op wijzen. dat terwijl het in Nederland op bepaalde plaatsen en uren nog steeds van ..aspirant-lifters" (waaronder helaas veel militairen) wemelt. men deze vorm van bedelarij in België en Frankrijk maar hoogst zelden tegenkomt.

Voor België is dil gemakkelijk te verklaren: het ..lifteu" en laten ..liften" is daar uitdrukkelijk verboden. Of een dergelijk verbod ook in Frankrijk bestaat is mij niet bekend. Echter wat ook de oorzaak zij van de geringe omvang vari het ..lift"-euvel in de beide genoemde landen. het pleit niet voor de standing van het Nederlandse volk, dat hier ie lande iet.: veelvuldig voorkomt dat in België en Frankrijk blijkbaar vrijwel algemeen (en naar mijn mening terecht) als strijdig met de menselijke n aardigheid n ordt beschouwd.

Drukfout.

Op bladzijde 76 van de vorige aflevering behoort de derde regel van boven te worden doorgehaald.

MILITAIR JURIDISCHE DIENST.

Bij beschikking van de Minister van Oorlog van 25 April 1949. Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 2 nr. 1002 werd opgericht het Dienstvak van de Juridische Dienst.

Deze beschikking werd opgenomen in Legerorder 88 L–LM van 1949 en in het M.R.T. deel XLII blz. 319. Er werd irs bepaald dat hij het dienstvak van de Militair Juridische Dienst zullen worden ingedeeld het daarvoor in aanmerking komend personeel van:

het Hoog Militair Gerechtshof.
het Kabinet van de Minister van Oorlog.
het Hoofdkwartier van de Generale Staf.
de Staf van een Militair gewest (thans afdeling).
een Krijgsraad.

een Krijgsraad ie Velde.

Deze indeling heeft inmiddels plaats gehad.

Op 5 October 1950 werd vastgesteld de vredessamenstelling van de Militair Juridische Dienst, en ook van de Krijgsraden in de Militaire arrondissementen, uitsluitend voor wat betreft hei militaire personeel. en van het Hoog Militair Gerechtshof. uitsluitend voor wat betreft het militaire personeel van de Koninklijke Landmacht.

De vredessamenstelling van de Directie van de Militair Juridische Dienst kan hier niet in extenso vermeld worden: meegedeeld zij echter dat er, behalve de staf, bureaux zijn voor:

algemene zaken. iuchtrecht en dienstaangelegenheden;

militaire justitie;

organisatie en mobilisatie:

jurisprudentie cn onderwijs.

Het aantal officieren dat in de vredessamenstelling voorzien is, is veertien, hei aantal onder-officieren en burgers tien.

Veranderingen in deze opzet zullen nog wel volgen.

Tot 1 Januari 1951 was Directeur van het dienstvak de Luitenant-Kolonel Mr H. El. A. de Graaff. die op die datum werd opgevolgd door Luitenant-Kolonel Mr P. J. La Gordt Dillié.

Mr De Graaff. die al sedert het overlijden van Mr E. de Visser de functie van President van de Krijgsraad te Velde Oost. te Arnhem waarnam. nerd op 15 December 1950 met ingang van 1 Januari 1951 benoemd toi President van die Krijgsraad te Velde, terwijl hij ook President is van de Krijgsraad in het tweede inilitaire arrondissement. te Arnhem. de zogenaamde „Vredeskrijgsraad" aldaar (men zie M.R.T. XLII. blz. 452 en 453).

De beschrijving van het wapenonderscheidingsteken van de Militair Juridische Dienst komt reeds voor op blz. 140 van deze jaargang.

De Directie van het Militair Juridische dienstvak is gevestigd Stadhouderslaan 156 te 's Gravenhage, telefoon 553720. toestel 87.

Nog kan hier vermeld n orden. dat op 20 December 1950 een groot aantal reserve-officieren van hei dienstvak door Generaal Mr Tt. J. Kruls beëdigd werd.

VRAGENBUS.

Arrest-aanzegging door maréchaussée.

Wij ontvingen van de Opperwachtmeester der Koninklijke Maréchaussée J. J. Manni te Apeldoorn de volgende vraag:

Is een maréchaussée 1e klasse meerdere in rang van een korporaal van de infanterie en bevoegd hij een eventueel gepleegde diefstal door die korporaal deze het arrest aan te zeggen ingevolge artikel 4 en 5 Regtspleging Landmagt?

Wij willen van deze vraag eerst het eerste gedeelte bezien, t.w. of een maréchaussée der 1e klasse de meerdere in rang is van een korporaal der infanterie.

Volgens schrijven van de Minister van Oorlog, Staf Adjudant Generaal Afd. A. Bur. 2 No. 599 van 13 December 1948 is o.m. bepaald dat maréchaussée's der 1e klasse en der 2e klasse respectievelijk gelijkgesteld zijn met de rang van korporaal der 1e klasse en korporaal. De vraag verplaatst zich thans: is de korporaal der 1e klasse „meerdere in rang" van een korporaal?

Naar onze mening moet de term „meerdere in rang" opgevat worden in de betekenis „van hogere rang" (of van enige rang ten opzichte van een ongegradueerde). De vraag komt er dus uiteindelijk op neer of „korporaal der 1e klasse" een afzonderlijke rang (tussen die van korporaal en die van sergeant) is dan wel of hier sprake is van een schakering binnen één en dezelfde rang.

De indeling van de Krijgsmacht in rangen en de onderlinge assimilatie vaii de rangen bij de zee- en landmacht is neergelegd in het Koninklijk Besluit van 6 Airgustus 1910 (S. 247)). ter uitvoering van artikel 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Dit besluit ia herhaaldelijk gewijzigd en het noemt 20 verschillende rangen, alsmede de stand van matroos en soldaat. Het Koninklijk Besluit rangschikt de militairen ten opzichte van hun rangs- en standsverhouding volgens de riummering van de in het K.B. opgenomen lijst. Bij de nummers 19, 20 en 21 is in deze lijst een noot gesteld, luidende (verkort): „Hoewel de sergeant der 1e klasse in rang staat hoven „de sergeant, worden nochtans beide categorieën onderofficieren ge„acht in rang gelijk te staan met de sergeant der Koninklijke Marine. „Overigens blijft, in vergelijking: der rangen en standen, de indeling „daarvan in klassen buiten beschouwing."

Duidelijk is deze noot niet. De sergeant 1e klasse, die de meerdere zou zijn van de sergeant, is samen met die sergeant (zijn mindere dus) van gelijke rang als de sergeant van de Koninklijke Marine. Zelfs als dus de sergeant der 1e klasse de meerdere is van de sergeant. zal bezwaarlijk aangenomen kunnen morden dat hij een ***hogere*** rang bekleedt, ook al wordt cr wel gesproken van „bevorderen" tot sergeant der 1e klasse.

Tot een zelfde slotsom komen wij. wanneer wij als uitgangspunt nemen de nummers van de lijst van het Koninklijk Besluit. Elk nummer stelt een rang voor: onder de nummers 11—16 komen een aantal rangen voor. welke alleen bij de Zeemacht of alleen bij de Landmacht of alleen hij het K.N.T.L. (waarop dit K.B. nog betrekking heeft) bestaan. althans niet tegelijk in elk van deze drie krijgsmacht-onderdelen voorkomcri. Ik noem No. 11: de buitengewone adelhorst der Koninklijke Marine Reserve, No. 12: de Hoofdmachinist der Koninklijke Marine en de onderluitenant van het K.N.I.L., No. 14: de opzichter van fortificatiën 1e klasse. No. 15: de opzichter van fortificatiën 2e klasse.

Als nii dus sergeant der 1e klasse een hogere rang zou zijn dan

sergeant (zoals rnen uit de aanhef van de hiervóór besproken noot zou kunnen lezen) dan zou deze rang een afzonderlijk nummer moeten hebben en dan zou òf deze sergeant der 1e klasse òf de sergeant gelijkgesteld moeten zijn met de sergeant der Koninklijke Marine. Nu dit niet gebeurd is. kunnen wij slechts concluderen dat sergeant der 1e klasse niet een afzonderlijke rang is, maar slechts een klasse in dr (algemene) sergeantsrang, welke (algemene) sergeantsrang dezelfde is hii de Marine en bii de Landmacht.

Het bovenstaande geldt mutatis mutandis voor de verhouding van de korporaal der 1e klasse lot de korporaal, maar met betrekking lot deze verhouding is er meer. Boverivermelde noot bij de nummers 19. 20 en 21 van meerbedoeld Koninklijk Besluit, bij de nummers dus die aangeven resp. de rang van sergeant, de rarig van korporaal en de stand van matroos, spreekt alleen over de verhouding van de sergeant der 1e klasse tot de sergeant; *overigens*. aldus die noot. blijft bij de vergelijking van rangen en standen de indeling daarvan in klassen buiten beschouwing. Deze woorden kunnen slechts betekenen dat de korporaal der 1e klasse niet in rarig staat boven de korporaal en dat de matroos der 1e klasse niet staat boven de matroos der 2e of Xe klasse. Wel zal o.i. de korporaal der 1e klasse gelden als van meerdere ouderdom in de korporaalsrang zodat hij terzake van dienstaangelegenheden op grond van artikel 67. 2° van het Wetboek van Militair Strafrecht de meerdere is. Ten aanzien van de ongegradueerden geldt dit niet. omdat artikel 67. 2° de superioriteit wegens meerdere ouderdom alleen doel gelden wanneer de betrokken militairen een rang bekleden. De matroos 1e klasse zal dus slechts de meerdere zijn van de matroos 3e klasse. wanneer hij hetzij bevelvoerend militair (bijv. van een patrouille) is of wanneer hij door beschikking van het bevoegd gezag de ander onder zijn bevelen heeft.

Aldus beantwoorden wij het eerste gedeelte van de vraag ontkennend: de maréchaussée der 1e klasse is naar onze mening niet de meerdere in rang van de korporaal der infanterie.

Hiermede is echter riog niet automatisch tevens het tweede gedeelte van de vraag beantwoord. De zaak is namelijk zo dat. hoewel de tekst van de artikelen 4 en 5 R.L. (2 en 3 R.Z.) duidelijk is. de practijl: die duidelijke tekst moet verwerpen. Daaraan vasthouden zou betekenen deze artikelen beroven van het belangrijkste gedeelte van hun werkingsterrein. Voor de toepassing van deze artikelen is immers vereist dat de mindere „van minderen rang" is, dus een rang heeft, welke echter lager is dan die van de arrest-oplegger. Het voorschrift zou, naar de letter genomen, geen vrijheid geven om ongegraduecrden arrest aan te zeggen.

De practijk heeft dus de duidelijke tekst opzij gezet en leest: „dezulken die van minderen rang zijn en de ongegradueerden arrest „aan te zeggeit".

Maar als men aan de tekst van een wetsartikel gaat tornen en in het bijzonder als men gaat tornen om tot een doelmatiger wetstoe-

passing te geraken, is het vaak moeilijk om uit te maken, hoever men mag gaan met het negeren van de letter.

In beginsel moet, zo menen wij, een dergelijke vrijheid zo kort mogelijk worden gehouden. Aldus dient enerzijds de beperking behouden te worden dat alléén de officier en de onderofficier arrest mag aanzeggen (en dus niet bijvoorbeeld de ongegradueerde, die als bevelvoerend militair andere ongegradueerde militairen onder zijn bevelen heeft). Anderzijds dient de beperking gehandhaafd dat alleen rangsverschil deze bevoegdheid schept (en dat dus deze bevoegdheid bijvoorbeeld niet toekomt aan de kapitein ten aanzien van een andere kapitein, die jonger is in ancienniteit, wanneer het betreft dienstaangelegenheden). De wet zegt uitdrukkelijk „officier of onderoffi-„cier" en heeft dit recht dus klaarblijkelijk willen beperken tot gegradueerden. Voorts drukt het artikel duidelijk de cis van rangsverschil uit.

Hoewel wij ons dus overigens aan de duidelijke tekst van de wet zouden willen houden, zou dit tot moeilijk aanvaardbare resultaten leiden, en wel in verband met artikel 44 van de Wet op de Krijgstucht. Dit artikel kent, ten aanzien van de bevoegdheid om voorlopig arrest aan te zeggen, deze beide beperkingen niet. Het is niet aanvaardbaar dat bijvoorbeeld een marinier der 1e klasse, die krachtens beschikking van het bevoegde gezag als meerdere over een troep ongegradueerden is gesteld [1]), wel de bevoegdheid zou hebben één dier ondergeschikten arrest aan te zeggen als het een krijgstuchtelijk vergrijp betreft en niet, zodra het een strafbaar feit zou betreffen. Om een voorbeeld te geven: als één zijner ondergeschikten in het gelid zijn voorman zou uitjouwen, zou deze marinier-meerdere voorlopig arrest mogen aanzeggen, maar zodra dit uitjouwen zou overgaan in beledigingen, zou hij daartoe de bevoegdheid niet meer hebben.

Zoals gezegd: dit zou onaanvaardbaar zijn. Bovendien kan men in het algemeen zeggen, dat elk strafbaar feit tevens een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, wanneer het door een militair is begaan; in het algemeen zal dus èlke meerdere ten aanzien van èlke mindere die een strafbaar feit pleegt, van zijn bevoegdheid van arrest-aanzegging gebruik mogen maken.

Men zal dus moeten aannemen dat, niettegenstaande de duidelijke tekst van artikel 4 R.L. (2 R.Z.), dit artikel gelezen dient te worden in de bewoordingen van artikel 44 W.K. Trouwens, er is nog een grond voor enige vrijheid inzake de interpretatie van artikel 4 en 8 R.L. (2 en 3 R.Z.). De oude wetboeken waren in hun terminologie inzake de verhouding van meerdere tot mindere niet erg vast; het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht zijn ten deze meer consequent. De bevoegdheid, welke thans in artikel 44 W.K. staat, was vroeger opgenomen in de artikelen 5 R.L. en 3 R.Z.: vóórdat de Invoeringswet daarin verandering bracht, stond

---

[1]) Zie H.M.G. 25 Juni 1937, M.R.T. XXXIII, blz. 367 v.

in die artikelen vóór de woorden „aan een ernstig strafbaar feit" de woorden „aan eene aanmerkelijke overtreding van de krijgstucht of". De Memorie van Toelichting bij artikel 34 en 46 Inv.Wet (zie P. A. KEMPEN, blz. 123 en 141) overwoog dat deze woorden dienden te vervallen: aangezien artikel 44 W.K. aan iedere meerdere de bevoegdheid verleent om ceir mindere arrest aan te zeggen terzake van een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp. „Voor zooveel betreft strafbare „feiten moet laatstgenoemd artikel (3 R.Z.) evenwel behouden „blijven", aldus de M.v.T.

Terugkerende naar het tweede deel van de vraag zijn wij van mening dat de maréchaussée 1e klasse de bevoegdheid heefi om op een gegronde verdenking van hei gepleegd zijn van een strafbaar feit. de korporaal der Infanterie voorlopig arrest aan te zeggen. Het betreft dan op grond van zijn militair-politionele functie een dienstaangelegenheid (zie artikel 67, 2° W.M.S.R.), welke hem de superioriteit verleent.

Geestelijke verzorgers.

Wij ontvingen de volgende vraag:

Gegeven:

Een schip, van *vreemde* nationaliteit, gehuurd door de Nederlandse Regering, varende van Java naar Nederland (1950), vervoerende Nederlandse repatriërende militairen; de schipper en bemanning zijn noch Nederlanders noch Nederlandse onderdanen. De militairen zijn n einig ingenomen met de voeding aan boord en steken hun mening hierover niet onder stoelen of haniren.

1De Veldprediker (of Aalmoezenier). belast met de geestelijke verzorging*is de mening toegedaan, dat de jongens groot gelijk hebben, springt voor de scheepsmicrofoon, spreekt de soldaten toe en zegt o.m.: „Eten laten staan. ik neem het ook niet".

De C.O.T. hoort deze woorden en laat de betreffende geestelijke verzorger direct bij zich ontbieden. Hij neemt hem duchtig onder handen met de waarschuwing, dat hij hem iot aankomst in Nederland zal opsluiten, indien hij dergelijke opruiende woorden nog eenmaal spreekt.

Gevraagd:

1e. Op grond van welke wettelijke bepaling heeft de C.O.T. het recht zijn waarschuwing in daden om te zetten; de Veldprediker/ Aalmoezenier is immers een burger-ambtenaar?

2e. Indien bedoelde C.O.T. de man ten onrechte had opgesloten: kan dan tegen deze C.O.T. op grorid van art. 282 W.v.S. strafvervolging worden ingesteld wegens vrijheidsberoving?

3e. Indien vraag 1 ontkennend wordt beantwoord en de geestelijke verzorgcr zich van de waarschuwing van de C.O.T. niets aantrekt en de moppcrende soldaten steunt.... heeft dan de niet-Nederlandse schipper hei recht de man. in afwachting van zijn latere berechting, op te sluiten, als zijnde een gevaar voor de orde en rust aan boord?

Ir. Als vraag **3.** doch dan wanneer het een Nederlands schip betreft onder bevel van een Nederlandse schipper.

Wij hebben op deze vragen als volgt geantwoord:

ad *1.:*

Inzender verbindt aan dit vraaggedeelte de vraag, van welker bevestigende beantwoording hij klaarblijkelijk uitgaat, n.l. of de geestelijke verzorger burger-ambtenaar is. Deze vraag is niettemin niet zo eenvoudig te beantwoorden; wij wijdden daaraan op blz. **514** v. van M.R.T. XLI enige beschouwingen. Enerzijds doei de administratie moeite, de burger-status van deze vrijwilligers bij de krijgsmacht vast te stellen. De ,.uniform" wordt genoemd ,.dienstkleding"; de geestelijken worden niet beëdigd; zij ressorteren onder het burgerlijk pensioenfonds; zij hebben geen militaire rang doch worden met een bepaalde militaire rang gelijkgesteld. Anderzijds kunnen deze maatregelen ons, niet art. G0 W.M.S.R. voor ogen, niet een gevoel van kunstmatigheid ontnemen. Consequent zijn zij ook niet, wanneer men bedenkt dat aan geestelijken bij de krijgsmacht het ereteken voor langdurige dienst als officier uitgereikt wordt.

Indien de geestelijke verzorgers als militair beschouwd worden, levert de gchelc vraag geeri moeilijkheden op. De mogelijkheid bestaat. dat de C.O.T. de geestelijke in quaestie inderdaad als militair beschouwde. Hij zou zich in die opvatting in het goede gezelschap bevinden van de Advocaat-Fircaal bij het Hoog Militair Gerechtshof in 1922 (zie M.R.T. XLT, blz. 515).

Wij willen de vraag echter bezien vanuit de praemisse, dat de geestelijke verzorger bij de Krijgsmacht geen militair is. Alsdan kan de C.O.T. uitgaan van de stelling dat het transport onder zijn bevel ren op voet van oorlog gebracht krijgsmacht-gedeelte is. Of dit het geval is. is een feitelijke vraag en wij zijn van mening dat een contingent militairen dat thiiisvaart na daadwerkelijke actie. terwijl tijd van oorlog aanwezig is, als ,,op voet van oorlog gebracht" behoort te morden aangemerkt.

Alsdan is de geestelijke onderworpen aan de jurisdictie van de militaire rechter (artikel 77, 2° Inv. M.S.T.) en bestaat er gegronde verdenking, dat hij artikel 146 of artikel **147** van het Wetboek van Militair Strafrecht of eventueel artikel 131 van het Wetboek van Strafrecht heeft overtreden.

De militaire strafwetten missen een bepaling betreffende voorlopig arrcrt. aan te zeggen aan ,,legervolgelingen" als bedoeld in artikel 77 Inv. M.S.T. Waar echter op deze ,,legervolgelingen" het formele militaire recht toepasselijk is. heeft stellig, naar analogie van artikel 4 v. van de Regtspleging Landmagt, de commandant de bevoegdheid tot het aanzeggen van voorlopig arrest. Acht men deze op analogie gegronde basis te smal, dan zal men zich moeten baseren op overmacht (afweging van belangen) om de arrest-aanzegging te rechtvaardigen. Als men zich op overmacht baseert, is er geen sprake

van een recht om arrest aan te zeggen doch slechts van straffeloosheid van de vrijheidsbeneming.

ad 2.:

Indien de geestelijke als burger-ambtenaar beschouwd wordt en als „legervolgeling" van een op voet van oorlog gebracht krijgsmachtsgedeelte, bestaat er òf een recht íot arrest-aanzegging (naar analogie van artikel 4 v. R.L.) òf weliswaar geen recht maar een o.i. deiigdelijk beroep op overmacht. Op dat beroep zal dan een eventuele vervolging terzake van artikel 282 Wetboek van Strafrecht stranden.

Dit overmachtsberoep zal o.i. ook ernstige overweging en erkenning verdienen, indien men het transport niet als op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht beschouwt en de geestelijke derhalve niet als „legervolgeling" in de zin van artikel 77 Inv. M.S.T.

Alsdan kan dc C.O.T. zijn optreden bovendien rechtvaardigen met de overweging dat hij een burger op heterdaad betrapte op het (vermoedelijk) plegen van een strafbaar feit en dat hij. ingevolge artikel ***53*** van het Wetboek van Strafvordering. op deze wijze zorg heeft gedragen dat de verdachte zo spoedig mogelijk voor een (hulp)officier van justitie wordt geleid.

In ieder geval zal hot. hij een vervolging op de voet van artikel 282 van het Wetboek van Strafrecht, niet wel gelukken om te bewijzen dat de C.O.T. opzettelijk wederrechtelijk de geestelijke van zijn vrijheid heeft beroofd.

n. ***3.:***

Deze vraag is niet te beantwoorden. aangezien de inzender de nationaliteit van het schip niet heeft vermeld.

ad 4.:

Wanneer het een Nederlands schip betreft, mag slechts een Nederlander kapitein zijn (artikel 341a Wetboek van Koophandel). De kapitein oefent aan boord gezag over alle opvarenden; deze zijn gehouden zijn bevelen na te komen. gegeven in het belang der veiligheid of tot handhaving van de orde en tucht (artikel 341 W.K.). Het opzettelijk niet gehoorzamen aan zodanig bevel is strafbaar (artikel 400 Wetboek van Strafrecht). ..Opvarenden" zijn, zowel ten aanzien van artikel 341 W.K. als ten aanzien van artikel 400 Sr.. allen die zich aan boord bevinden behalve de kapitein. Ongehoorzaamheid, als bedoeld in artikel 1-00 Sr.. is een misdrijf.

Artikel 14 van de Wet van 7 Mei 1836 (Stbl. 32), houdende bepalingen omtrent de huishouding en tucht op koopvaardijschepen. geeft de schipper de bevoegdheid om ten aanzien van hen die buitengaats aan boord misdrijven hebben gepleegd. zowel passagiers als schepelingen, al die maatregelen van voorzorg te nemen, welke de aard der zaak vordert. Hij kan hen. zo hun vrij verkeer gevaarlijk is, in overleg met de stuurlieden in verzekerde bewaring stellen Hij neemt die maatregelen, waardoor de misdadiger. met de verzamelde bewijzen, spoedig en niet zekerheid aan de bevoegde rechter in het moederland kan n-orden overgeleverd. W. H. V.

WETGEVING.

Ontwerp-wet bescherming staatsgeheimen,

Op de bladzijden 414—424 van de vorige jaargang namen wij op het Wetsontwerp met memorie van toelichting houdende nadere voorzieningen met betrekking tot de bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden. Thans volgen over dit wetsontwerp (Gedr. Stukken 1949—1950 II n 1554):

No. 4. VOORLOPIG VERSLAG.

De vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht, in wier handen dit wetsontwerp is gesteld, heeft de eer daaromtreat het navolgende te rapporteren.

ALGEMENE BESCHOUWINGEN.

De cominissie is, inet de Regering, van oordeel, dat een betere bescherming van gegevens, welker geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, nodig is. Haar grootst mogelijke meerderheid kan zich ook inet de daartoe voorgestelde middelen over het algemeen zeer wel verenigen. Een harer leden is evenwel van mening, dat het voorstel tot invoering van „verboden plaatsen" te ver gaat. Zijns inziens past dit voorstel niet in het kader van de rechtsstaat. Het geeft de Regering exo bitante bevoegdheden om reeds in tijd van vrede een groot aantal plaatsen in de zin der wet tot verboden plaatsen te verklaren, terwyi ae bevoegdheid daartoe vrijwel volkomen onbeperkt wordt in tijd van oorlog.

De overige leden der commissie delen dit bezwaar niet. Wat betreft de tijd van oorlog willen zij er op wijzen, dat krachtens de met op de staat van oorlog en beleg de militaire Overheid alsdan reeds verder gaande bevoegdheden bezit. En wat de vredestijd aangaat, krachtens het ontwerp zullen de bestreden bevoegdheden als regel worden *uitgeoefend* door de Kroon, voor welker daden het Kabinet rechtstreeks verantwoording schuldig is aan de Volksvertegenwoordiging. De hier aan het woord zijnde leden zijn dan ook van mening, dat dit stelsel volkomen in de rechtsstaat past. Niettemin zouden zij er op aan willen dringen, dat van de bevoegdheid tot het aanwijzen van verboden plaatsen althans in vredestijd een beperkt gebruik zal worden geinaakt. Men zal daartoe alleen moeten overgaan ten aanzien van die plaatsen, waar werkelijk geheimen worden bewaard of werkzaamheden worden verricht, die geheim moeten. blijven. De Regering zou in de verleiding kunnen komen ook plaatsen als zodanig aan te wijzen, waar dit thans niet het geval is, doch waar te eniger tijd weleens stukken of werkzaamheden van geheime aard zouden kunnen worden bewaard of verricht. Dit zou een zekere devaluatie van het begrip „verboden plaats" ten gevolge kunnen hebben, welke op haar beurt weer zou kunnen leiden tot een minder ernstig aanslaan van het niet in acht nemen van de plicht tot geheimhouding van alles, wat op die plaatsen wordt bewaard of verricht en wat tot de veiligheid van de Staat in betrekking staat.

Men zon het in dit verband op prijs stellen van de Regering enkele concrete voorbeelden te mogen vernemen van plaatsen, welke reeds in vredestijd tot verboden plaatsen zullen worden verklaard, indien dit ontwerp wet wordt. Als zodanig zullen ongetwijfeld in aanmerking komen bepaalde gedeelten van de gebouwen der Departementen en van de Staatsdrukkerij. Het schijnt, op het eerste gezicht althans, niet nodig zulke gebouwen in hun geheel tot verboden plaatsen te verklaren, met uitzondering wellicht van de militaire Departementen en dat van Buitenlandse Zaken. Bepaalde militaire bureaux buiten de Departementen en bepaalde bedrijven, waar materieel voor land-, zee- en luchtmacht wordt vervaar-

digd of hersteld, zullen voorts zeker voor een aanwijzing tot verboden plaats in aanmerking kunnen komen.

Uit de Memorie van Toelichting blijkt, dat de Regering over dit wetsontwerp overleg heeft gepleegd met de commissie-Donner, welke onderzoekt in hoeverre een definitieve aanvulling en wijziging van de wettelijke bepalingen ter bescherming van de Staat nodig zijn. De vaste commissie kan zich in haar grootst mogelijke meerderheid verenigen met het standpunt van de Regering, dat rnet de indiening van dit wetsontwerp niet moest worden gewacht tot de verschijning van het rapport der commissie-Donner. Zij acht het thans ingediende ontwerp daarvoor te urgent. Met ware anders zeker wenselijk dit ontwerp te kunnen beschouwen in verband met de te verwachten voorstellen der commissie-Donner. indien deze voorstellen bijv. een verhoging van de strafmaxima zouden inhouden, zou er alle aanleiding bestaan om dit ontwerp in verband daarmede opnieuw te bezien. De vaste commissie beschouwt met hek oog hierop het ontwerp als van min of meer voorlopige aard. Men zal er niet tegen op moeten zien de thans voorgestelde bepalingen zo nodig binnen afzienbare tijd te herzien.

Intussen kan de vaste commissie niet nalaten er op te wijzen, dat het in hoge mate te betreuren zou zijn, indien het rapport der commissie-Donner nog lang op zich zou laten wachten. De gehele nîaterie is uitermate urgent. Indien in de jaren vóór 1940 de wettelijke bepalingen tot bescherming van de veiligheid van de Staat tijdig waren aangevuld, had de strijd tegen de spionnage destijds met meer succes gevoerd hunnen worden. Ook ware het dan waarschijnlijk niet nodig geweest na de oorlog, in afwijking van het beginsel van artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht, terugwerkende kracht te geven aan de verzwaring van strafbedreigingen. Gaarne zal de vaste commissie vernemen, hoe ver de arbeid der commissie-Donner thans gevorderd is. Ook zal zij gaarne de verzekering ontvangen, dat de Regering het uit te brengen rapport met de grootste voortvarendheid zal bestuderen en daarna ten spoedigste tot indiening van het nodige wetsontwerp of de nodige wetsontwerpen over zal gaan.

De commissie heeft zich tenslotte nog afgevraagd, of de Regering voldoend, waakzaam is om door verwijdering van ontbetrouwbare personen onder haai. ambtenaren en verder personeel de schending van de geheimhouding van gegevens, die van belang zijn voor de veiligheid van de Staat, te voorkomen. De commissie zal het op prijs stellen te mogen vernemen, welke maatregelen de Regering in dit opzicht reeds heeft genomen en nog verder denkt te nemen.

Artikel I

De bevoegdheid tot aanwijzing van een plaats ais verboden plaats is uitdrukkelijk beperkt door de bepaling, dat dit alleen kan geschieden ter bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de veiligheid van di: Staat wordt geboden. De vraag rijst nu, wat hier onder „veiligheid van de Staat" moet worden verstaan. Is dit uitsluitend de uitwendige veiligheid of valt ook de inwendige veiligheid, de bescherming tegen vijanden van binnen uit, daaronder? In het bestaande artikel 100, onder 2°., komt het begrip „veiligheid van de Staat" eveneens voor. Men heeft bij de vaststelling van die bepaling, welke strafbaar stelt het opzettelijk overtreden in tijd van oorlog van enig voorschrift, van Regeringswege in het belang der veiligheid van de Staat gegeven, vermoedelijk uitsluitend de bescherming tegen buitenlandse vijanden op het oog gehad. Dit neemt echter niet weg, dat juist in tijd van ooi-log een binnenlandse vijand soms niet minder gevaarlijk is dan een buitenlandse. Taalkundig kunnen, naar de commissie meent, beide soorten van veiligheid er onder vallen.

De aanwijzing als verboden plaats geschiedt bij Koninklijk besluit. De Kroon zal dus beslissen, of ter bescherming van gegevens, waarvan de geheimhoiiding door het belang van de veiligheid van de Staat wordt ***ge***boden, de aanwijzing nodig is. De commissie meent, dat de rechter niet

za! kunnen coritroleren, of zulk een aanwijzing inderdaad geboden was. De enige autoriteit, die hierop contrôle zal kunnen uitoefenen, zijn de Staten-Generaal.

Artikel 111

Krachtens het derde lid van dit artikel wordt onder tijd van oorlog begrepen de tijd, xaaïiïi oorlog dreigende is. Wanneer een oorlog dreigt, kan dus de Kroon elk werk van openbaar verkeer of openbaar nut als verboden plaats aanwijzen. De commissie is van oordeel, dat uitsluitend de Kroon zal beslissen, niet alleen of de aanwijzing van een bepaalde plaats als zodanig geboden is — vergelijk het hierboven bij artikel I opgemerkte —, doch ook of een oorlog dreigende is. Nu is het merkwaardig, dat ook in artikel 87 Wetboek van Strafrecht de bepaling voorkonit, dat onder tijd van oorlog wordt begrepen de tijd, waarin oorlog dreigende is. Deze bepaling heeft bijv. ten gevolge, dat krachtens artikel 105 W.v.S. bedrieglijke handelingen bij levering van benodigheden ten dienste van de vloot of het leger ook strafbaar is, indien de oorlog nog niet is uitgebroken. In dat geval zal echter de rechter moeten beslissen, of inderdaad oorlog dreigende was ten tijde, waarop het feit werd begaan. Hier daarentegen berust, ziet de commissie het juist, de bevoegdheid om hierover te beslissen uitsluitend bij de Kroon. Theoretisch kan de Kroon de toestand van dreigend oorlogsgevaar reeds aanwezig achten — en op grond daarvan verboden plaatsen aanwijzen — nog vóórdat tot mobilisatie is overgegaan. In de praktijk zal de Kroon tiit echter, naar de commissie meent, niet licht doen, omdat het in het openbaar uitpsreken, dat oorlog dreigende is, een gespannen situatie gemakkelijk verder zou kunnen verscherpen. Is eenmaal de mobilisatie bevolen, dan is reeds daarmede uitgesproken, dat oorlog dreigt en kan een aanwijzing van verboden plaatsen op grond van die dreiging de toestand nauwelijks meer verscherpen. In de practijk zal het er dus wel op neerkomen, dat de bevoegdheden krachtens dit artikel alleen worden uitgeoefend tijdens de oorlog of na mobilisatie.

In tijd van oorlog (of dreigende oorlog) kan de aanwijzing van verboden plaatsen krachtens liet artikel ook geschieden door de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen autoriteiten. De Memorie van Toelichting spreekt hier uitsluitend van het militair gezag. De commissie wil er echter de aandacht op vestigen, dat, indien het thans aanhangige wetsontwerp tot uitvoering van artikel 196 der Grondwet (1539) tot wet wordt verheven, ook burgerlijke autoriteiten als zodanig zullen kunnen worden aangewezen.

Artikel VI

Artikel 98. Dit artikel stelt strafbaar het opzettelijk ter beschikking stellen van enig gegeven, enz. De vraag is bij de commissie gerezen, of dit opzettelijk ter beschikking stellen ook omvat het mondeling mededelen van een dergelijk gegeven. Zou dit niet bet geval zijn, clan zou een strafaanctie tegen het mondeling verraden van gegevens, welker geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, ontbreken. Dit zou een ernstige leemte zijn. Uit het ontwerp zelf kan men een aanwijzing putten, dat met het ter beschikking stellen van enig gegeven alleen gedoeld wordt op een materiële zaak, een document, een foto of iets dergelijks. In artikel 98*c*, onder 1 ., wordt immers straf bedreigd tegen degene, die opzettelijk enig gegeven, ais bedoeld in artikel 98, zonder daartoe gerechtigd te zijn, onder zich neemt of houdt. Nu kan men van iemand, die een mondelinge mededeling van een ander aanhoort, toch niet zeggen, dat hij het daarin vervatte gegeven „onder zich neemt". En als hij die mededeling onthoudt, kan men moeilijk zeggen, dat hij het daarin vervatte gegeven „onder zich „houdt". Het is overigens de vraag of het aangaat het aanhoren van een mededeling strafbaar te stellen. Men mag van iemand eisen, dat hij een stuk, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, niet aanneemt, indien hij althans weet wat voor stink het is, dat hem wordt overhandigd. Maar men mag in het algemeen niet eisen, dat

iemand een mededeling niet aanhoort, want het kan zijn, dat hij, voordat hij heeft kunnen beseffen, dat geheimhouding daarvan door het belang van de Staat wordt geboden, het geheim al gehoord heeft. Of moet men dan aannemen, dat hij liet vereiste opzet niet gehad heeft?

De commissie meent aanvankelijk, dat artikel 98 ten onrechte geen betrekking heeft op het doen van mondelinge inededelingeri, doch dat anderzijds in artikel 98*c*, onder 1°., de strafbaarstelling van het onder zich nemen of houden alleen betrekking behoort te hebben op gegevens, welke in andere dan mondelinge vorm ter beschikking worden gesteld.

In artikel 98 wordt op het opzettelijk ter beschikking van onbevoegden stellen van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, een maximumstraf gesteld van 6 jaar. In artikel 98*c*, onder 1°., wordt op het aannemen van zulke gegevens eveneens een straf gesteld van ten hoogste 6 jaar. De commissie heeft zich afgevraagd, of het juist is tegen beide feiten een gelijk maximum te bedreigen. Men kan hier een vergelijking maken met de artikelen 177 en 363, waarvan het eerste 2 jaar bedreigt tegen omkoping van een ambtenaar en het tweede 4 jaar tegen de ambtenaar, die zich laat omkopen. Terecht heeft de wetgever destijds overwogen, dat men aan een ambtenaar hogere eisen mag stellen dan aan een willekeurige burger. In de artikelen 98 en 98*c* is van ambtenaren geen sprake. Beide feiten kunnen door ambtenaren in functie worden begaan — al zal dat bij het eerste feit eerder voorkomen, dan bij het tweede — en voor beide feiten kan dus een strafverzwaring met een derde wegens ambtsmisdrijf intreden. Doch het eerste feit zal doorgaans worden gepleegd door iemand, op wie een bijzondere plicht tot geheimhouding rust, het tweede door iemand, die wel de algemene verplichting heeft oni zich van strafbare feiten en het uitlokken daarvan te onthouden, doch wie de plicht om tot geheimhouding mede te werken, niet nog eens speciaal is ingescherpt. Behoort na de straf van artikel 98 niet zwaarder te zijn dan die van artikel 98*c* onder 1°?

De commissie ziet hierbij niet over het hoofd, dat in artikel 98*c*, onder *2"*. en 3°., andere feiten strafbaar worden gesteld, welke onder bepaalde omstandigheden een nog ernstiger karakter kunnen hebben dan het feit, omschreven onder 1'. Vooral het onder 2". omschreven feit is van bijzonder ernstige aard ,daar hierbij het oogmerk, de uitdrukkelijke bedoeling tot cpionriage moet worden vastgesteld. In de gevallen, omschreven onder 3°., wordt wei niet uitdrukkelijk een gelijk oogmerk gegist, doch uit de handelingen zelf zal dit oogmerk gewoonlijk blijken. In liet geval, bedoeld onder 1°., daarentegen wordt wei opzet geëist, d.w.z. wetenschap bij de verdachte, dat het door hem in ontvangst genomen stuk een geheim bevat, maar het kan zijn, dat hij eerst op het laatste ogenblik verneemt, dat het een zodanig stuk betreft. In elk geval is dit een minder ernstig feit dan het verrichten van enige handeling, ondernomen met her, oogmerk om over zulk een stuk de beschikking te verkrijgen. Dit zou er wellicht toe kunnen leiden onderscheid in strafmaximum te maken tuschen het feit, genoemd onder 1"., en de feiten, genoemd onder 2°. en 3°.

Artikel 98a. In lid 3 van dit artikel worden voorbereidingshandelingen afzonderlijk strafbaar gesteld. Dit gaat dus verder dan artikel 45, dat immers krachtens de gangbare interpretatie onder strafbare poging alleen uitvoeringshandelingen, geen voorbereidingshandelingen ve staat. Eén lid der commissie meent, dat deze uitbreiding van de strafbaarheid der poging te ver gaat; de overige leden kunnen er zich mede verenigen, gelet op het zeer ernstige karakter van het in dit artikel omschreven misdrijf.

Artikel 98b. Met het invoeren van dit schulddelict kan de commissie zich wel verenigen. Zij vraagt zich echter af, of een maximum van één jaar niet te laag is voor een feit, dut zo ernstige gevolgen kan hebben. Men mag in het algemeen de grootste voorzichtigheid eisen met betrekking tot gegevens, welker geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden. Dit is voor een ieder duidelijk.

Anderzijds worden ook elders in het Wetboek van Strafrecht tegen

schuldmisdrijven zeer veel lagere straffen bedreigd dan tegen de overeenkomstige opzetmisdrijven. Men vergelijke bijv. artikel 307 (dood door schuld: maximum 9 maanden) inet artikel 287 (doodslag: maximum 15 jaar) en artikel *289* (moord: maximum levenslang). Uit dit oogpunt bezien, is het maximum van artikel *988* reeds vrij hoog te noemen, indien men het vergelijkt met dat van artikel 98*a:* 15, resp. *20* jaar.

De commissie zal gaarne nader gemotiveerd zien, hoe de Regering tot haar voorstel in deze gekomen is.

Een ander punt, dat overweging verdient, is de vraag of het voldoende is straf te bedreigen tegen heni, aan wiens schuld te wijten is, dat enig gegeven, als bedoeld in artikel 98*b*, openbaar wordt gemaakt dan wel ter beschikking komt van een tot kennisneming daarvan niet gerechtigd persoon of lichaam. Om een vervolging te kunnen doen slagen, moet dan immers worden bewezen, dat zulk een gegeven openbaargemaakt is dan wel in handen van een onbevoegde is geraakt, wellr bewijs dikwijls moeilijk te leveren zal zijn, terwijl niettemin een ernstige mate van zorgeloosheid van de verdachts kan vaststaan. Men zon wellicht reeds strafbaar kunnen stellen degene, aan wiens schuld te wijten is, dat gevaar (eventueel: ernstig gevaar) ontstaat, dat enig dergelijk gegeven ter beschikking komt van een onbevoegde. Dit zou wel zeer ver gaan — reeds het enkele onbeheerd laten liggen van geheime stukken kan er onder vallen —, doch zorgeloosheid met zulke stukken Iran ook zeer ernstige gevolgen hebben.

Ook over dit punt zal de commissie gaarne het oordeel der Regering vernemen.

Artikel 98c. Wat het gestelde onder 1°. betreft, moge allereerst worden verwezen naar het hierboven bij artikel *98* opgemerkte. De conimissie wil daaraan nog de vraag toevoegeii, of behalve het opzettelijk in ontvangst nemen van gegevens, welker geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, niet ook strafbaar behoort te worden gesteld het in ontvangst nemen van gegevens, waarvan men redelijkerwijze moet vermoeden, dat geheimhouding door het belang van de Staat geboden wordt.

Anderzijds kan men zich afvragen, of het onder zich nemen van dergelijke gegevens met de uitdrukkelijke bedoeling om ze door te geven aan de bevoegde Nederlandse autoriteiten en aldus verder onheil te voorkomen wel strafbaar behoort te zijn. In de practijk zal in zulk een geval — gesteid, dat de verdachte zijn bedoeling overtuigend kan aantonen — natuurlijk niet morden vervolgd, maar het is enigszins vreemd, dat het feit dan in theorie toch strafbaar zou zijn, tenzij artikel 41 W.v.S. hier uitkomst zou bieden.

Onder 3°. wordt strafbaar gesteld het zich ter sluik, onder een vals voorgeven, door middel van een vermomming of langs een andere dan de gewone weg op of in een verboden plaats begeven. Valt hieronder, zo heeft de commissie zich afgevraagd, ook het gebruik maken van valse sleutels en het gebruiken van een wachtwoord zonder dat men daartoe gerechtigd is? Zou dit niet het geval zijn, dan zou de dader alsdan alleen gestraft kunnen worden met toepassing van artikel 429*ter*, dat op het zich onbevoegd bevinden op een verboden plaats een maximunistraf van 6 maanden steit, hetgeen zeker niet voldoende is.

Artikel 102. In dit artikel wordt o.m. strafbaar gesteld het aan de vijand verraden, in 's vijands macht brengen, enz. van enige versterkte of bezette plaats, magazijn, krijgsvoorraad, krijgskas, enz. Daaraan wordt nu toegevoegd „enige verboden plaats". Daargelaten, dat men een verboden plaats niet aan de vijand kan verraden — er moet immers juist openbaar aangekondigd zijn, dat een plaats een verboden plaats is —, valt het op, dat in dit artikel het woord „plaats" nu blijkbaar in twee verschillende betekenissen zal worden gebruikt. Ziet de commissie het goed, dan betekent „plaats" in de uitdrukking „versterkte of bezette plaats": bewoond oord, dus stad, dorp, gehucht, wellicht ookê vesting van enige omvang (dit laatste in tegenstelling tot, de „post", die een geringe omvang heeft). In de uitdrukking „verboden plaats" daarentegen betekent het eenvoudig een

plek; het kan een heel bedrijf of een heel kantoorgebouw zijn, maar ook een klein stukje land, een gedeelte van een gebouw, zelfs een enkele kast. Het zal moeilijk zijn om dit gebruik van hetzelfde woord in twee betekenissen in één wetsartikel te voorkomen. Wel lijkt het de commissie echter wenselijk deze verschillende betekenissen in de stukken vast te leggen.

Artikel VII

Dit artikel brengt een wijziging in artikel 551 Wetboek van Strafvordering. Krachtens dat artikel zullen voortaan de in artikel 141 van dat wetboek bedoelde opsporingsambtenaren te allen tijde vrije toegang hebben tot alle plaatsen, waar redelijkerwijs vermoed kan worden, dat een strafbaar feit, als bedoeld in de artikelen 97*a*—98*c* Wetboek van Strafrecht, wordt begaan. Krachtens artikel V van dit wetsontwerp oefent echter degene, die ingevolge enige wettelijke bepaling bevoegd is enige plaats tegen de wil van de rechthebbende te betreder, deze bevoegdheid met betrekking tot een verboden plaats niet uit dan voor zover hij daartoe schriftelijk is gemachtigd door de procureur-generaal bij het gerechtshof. Het is niet geheel duidelijk, hoe de verhouding tussen deze beide bepalingen moet worden gezien. Praevaleert die van artikel V als de speciale wet tegenover de algemene? Het schijnt de commissie wenselijk ter voorkoming van misverstand uitdrukkelijk vast te leggen, hoe deze artikelen tot elkaar staan.

Aldus vastgesteld **30** Juni **1950.**

TERPSTRA.
DONKER.
BACHG.
ROOLVINK.
WTTEWAALL VAN STOETWEGEN.
TENDELOO.
STOKVIS.

No. 5. MEMORIE VAN ANTWOORD.

ALGEMENE BESCHOUWINGEN.

Met grote voldoening vernamen de ondergetekenden, dat de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht van oordeel is, dat een betere bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, nodig is. Het verheugde hen, dat de grootst mogelijke meerderheid der commissie zich met het ontwerp in het algemeen kon verenigen. Dat, zoals een der leden van mening is, het voorstel niet zou passen in het kader van de rechtsstaat, kunnen de ondergetekenden niet toegeven.

De overige leden der commissie hebben reeds op goede gronden betoogd, dat het aangevoerde bezwaar niet steekhoudend is. Ce ondergetekenden kunnen zich bij dit betoog geheel aansluiten en menen daaraan niets te behoeven toe te voegen. Net ligt in hun voornemen te bevo deren, dat van de bevoegdheid tot het aanwijzen van verboden plaatsen, voor zover dit in vredestijd zal geschieden, slechts een spaarzaani gebruik zal worden gemaakt en dat zodanige aanwijzing zal worden beperkt tot die plaatsen, waar stukken worden bewaard of werkzaamheden worden verricht van zodanige aard, dat geheimhouding daarvan in 's lands belang een onafwijsbare eis is. Met de desbetreffende leden der commissie zijn de ondergetekenden van oordeel, dat gebruik maken op te ruime schaal van de bevoegdheden, die het wetsontwerp aan de Regering toekent, zou kunnen leiden tot een devaluatie van het begrip „verboden plaats" niet de nadelige gevolgen van dien. Ook de overweging, dat een aanwijzing tot verboden plaats voor degenen, die direct of indirect bij de aangewezen plaats betrokken zijn, bijzondere verplichtingen medebrengt, maant tot voorzichtigheid. De ondergetekenden zijn van oordeel, dat een afdoende bescherming van gegevens, die in het belang van de veiligheid van de Staat geheim

dienen te blijven, voor zover deze gegevens onder de Overheid zelf berusten, allereerst moet worden gezocht in een zeer zorgvuildige vervaardiging, behandeling, verzending en opberging dier gegevens. Voorts kan een aanwijzing die berust op artikel II van het ontwerp, voor een bepaalde industriële onderneming een zekere belasting betekenen; ten aanzien van zodanige gevallen bevat het tweede lid van het genoemde artikel voor irredestijd een beperking.

Juist mrt Fier oog op de zo noodzakelijke beperking van het aantal aan te wijzen plaatsen is coördinatie onontbeerlijk. I-Iet overleg, dat hierover wordt gepleegd, is nog niet beëindigd, zodat in dit stadium nog niet met nauwkeurigheid kan worden medegedeeld, welke plaatse? reeds in vredestijd als verboden plaats zullen worden aangewezen. Wel kan reeds worden gezegd, dat in ieder geval gedeelten van Departementsgebouwen voor een aanwijzing tot verboden plaats in aanmerking komen. Hoewel uiteraard een bijzondere bescherming van de Departementen van Buitenlandse Zaken, van Oorlog en van Marine wenselijk is, zullen deze Departementen waarschijnlijk niet in hun gehele omvang met alle er toe behorende verspreid liggende gebouwen als verboden plaats behoeven te worden aangewezen. Voorts zullen voor aanwijzing zeker in aanmerking komen de bureaux der hogere militaire staven, verschillende verdedigingswerken op of nabij kunstvei. en verschillende radio- en luchtnavipatiestations e.d., benevens eventuele fabrieken af gedeelten daarvan, die geheime militaire projceten in behandeling hebben.

Hoewel de ondergetekenden de Kamer gaarne in de gelegenheid zouden hebben gesteld het onderhavige wetsontwerp te beschouwen in verband met de te verwachten voorstellen van dn Commissie-Donner, achtten zij dit ontwerp dermate urgent, dat zij gemeend hebben de indiening daarvan niet te mogen uitstellen, totdat de Commissie-Donner haar rapport zou hebben uitgebracht. Wei verheugt hen, dat de grootst mogelijke meerderheid der vaste commissie zich niet dit standpunt heeft hunnen verenigen. Overigens is, zoals reeds in de Memorie van Toelichting werd medegedeeld, het onderhavige wetsontwerp niet ingediend buiten voorkennis van de Commissie-Donner in verband met de opmerking der vaste commissie over eventuele voorstellen der Commissie-Donner tot verhoging der strafmaxima zij aangeteken! dat ook met de opmerkingen van de Commissie-Donner over de in het onderhavige vervatte strafmaxima rekening is gehouden.

De tweede ondergetekende heeft zich kunnen overtuigen, dat verwacht mag worden, dat het raport der Commissie-Donner niet lang meer op zich zal laten wachten. Gaarne geeft hij de verzekering, dat hij het rapport, zodra dit zal zijn verschenen, onverwijld in studie zal nemen en niets zal nalaten om een spoedige indiening van de nodige wetsontwerpen, voor zoveel nodig te zamen met zijn daarbij betrokken ambtgenoten, mogelijk te maken.

Voor een doeltreffende verzekering van de geheimhouding van gegevens, die van belang zijn voor de veiligheid van de Staat, achten de ondergetekenden wering en verwijdering van onbetrouwbare elementen uit het Overheidsapparaat een essentieel vereiste. Zoals de ambtsvoorganger van de tweede ondergetekende reeds bij gelegenheid van de mondelinge behandeling van de laatste Justitiebegroting in de Eerste Kamer heeft medegedeeld beschikt de Overheid thans wederom over een commissie, die haar te dier zake kan adviseren.

Artikel I

De aanwijzing tot verboden plaats kan ingevolge dit artikel alleen strekken tot bescherming van gegevens, waarvan geheimhouding door het belang van „de veiligheid van de Staat" wordt geboden. De tussen aanhalingstekens geplaatste woorden luiden algemeen en zijn niet beperkt tot de zg uitwendige veiligheid van de Staat. De gebezigde woorden komen eveneens voor in het opschrift van Titel I vair het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht („Misdrijven tegen de veiligheid van den staat").

Dat de in deze titel voorkomende misdrijven niet alleen op de „uitwendige". doch ook op de „inwendige" veiligheid van de Staat betrekking hebben, blijkt o.a. uit de artikelen 92, 94, 95 en 97*a* van deze titel.

Nu de verwijzing als verboden plaats aan de Kroon is voorbehouden, zal deze ook dienen te beslissen of in concreto de geheimhouding der te brschernien gegevens door het belang van de veiligheid van de Staat wordt geboden. Of en, zo ja, in hoeverre dit geboden zijn ook ter toetsing staat van de rechter, zal deze zelf moeten beslissen. Be ondergetekenden menen evenwel te niogcn aannemen, dat, ook in het geval, dat de rechter zodanige toetsing in beginsel mogelijk zou achten, hiervan, gelet op de bestaande jurisprudentie in analoge gevallen, voor het beleid van de Overheid geen ernstige bezwaren behoeven te worden geducht. Uiteraard blijft in ieder geval het contrôlerecht van de Staten-Generaal onverlet.

Artikel III

Door de vaste commissie wordt opgemerkt, dat ingevolge dit artikel de Kroon zal hebben uit te maken of tijd van oorlog, daaronder begrepen de Lijd, dat oorlog dreigende is, aanwezig is, terwijl bij de toepassing van die artilkelen van het Wetboek van Strafrecht, waarin dezelfde omschrijving voorkomt, de rechter zal dienen te beslissen of zodanige toestand aanwezig is. Met de commissie zijn de ondergetekenden van oordeel, dat hiervan in de practijk bezwaren niet behoeven te worden geducht. Inderdaad zal mogen worden aangenomen, dat de bevoegdheden krachtens dit artikel als regel niet zullen worden uitgeoefend dan nadat een oorlog is uitgebroken of althans mobilisatie is gelast.

Terecht is er door de commissie de aandacht op gevestigd, dat, indien het thans aanhangige wetsontwerp tot uitvoering van artikel 196 der Grondwet (1539) tot wet wordt verheven, de aanwijzing als verboden plaats bij algemene maatregel van bestuur ook aan burgerlijke autoriteiten zai kunnen worden toevertrouwd. De omstandigheid, dat dit wetsontwerp het *Staatsblad* nog niet heeft bereikt, is de reden, dat in de Memorie van Toelichting deze mogelijkheid niet met name is genoemd.

Artikel VI

Artikel 98. Bij de commissie is de vraag gerezen of het opzettelijk ter beschikking stellen van enig gegeven, enz. ook omvat het mondeling mededelen van een dergelijk gegeven. Zoals moge blijken uit de Memorie van Toelichting op *artikel 98c*, derde alinea (waarin wordt gesteld, dat deze bepaling, *in tegenstelling tot de overige*, alleen betrekking kan hebben op gegevens man materiële aard), beantwoorden de ondergetekenden deze vraag bevestigend. In artikel 98*c*, onder 1°., zijn opzettelijk de woorden „onder zich neemt of houdt" gekozen, ten einde te doen uitkomen, dat daar slechts sprake kan zijn van gegevens van materiële aard, terwijl daarentegen de in de artikelen 98, 98*a*, 98*b* en 98*c*, onder 2, geb uikte werkwoorden „ter beschikking stellen", „kenbaar maken", „ter beschikking „komen", „de beschikking krijgen over" ook op gegevens van inmateriële aard betrekking kunnen hebben. Om elke onzekerheid te vermijden, hebben de ondergetekenden nochtans gemeend hun bedoeling in de voorgestelde tekst duidelijk tot uitdrukking te kunnen brengen door in de artikelen 98 en 98*a* de woorden „opzettelijk ter beschikking stelt" telkens te vervangen door „opzettelijk mededeelt of ter beschikking stelt". Bij Nota van Wijzigingen zijn deze veranderingen aangebracht.

Uit het bovenstaande volgt, dat de ondergetekenden met de commissie van oordeel zijn, dat in artikel 98*c*, onder 1°., de strafbaarstelling van het onder zich nemen of houden alleen betrekking behoort te hebben op gegevens, welke in andere dan mondelinge vorm ter beschikking worden gesteld. Zij menen voorts, klaarblijkelijk eveneens in overeenstemming met het oordeel van de cominissie, dat de voorgestelde redactie zodanige beperking reeds bevat, aangezien men van iemand, die een mondelinge mededeling van een ander aanhoort, niet kan zeggen, dat hij het daarin ver-

vatte gegeven „onder zich neemt" en evenmin kan stellen, dat, als hij die mededeling onthoudt. hij het daarin vervatte gegeven „onder zich houdt".

De commissie heeft zich afgevraagd of de straf van artikel *98* niet zwaarder behoort te zijn dan die van artikel 98*c*, onder 1., zulks op grond van de overweging, dat het eerste feit doorgaans zal worden gepleegd door iemand, op wie een bijzondere plicht tot geheimhouding rust, het tweede door iemand, die wel de algemene verplichting heeft om zich van strafbare feiten en het uitlokken daarvan te onthouden, doch wie de plicht om tot geheimhouding mede te werken niet nog eens speciaal is ingescheipt. De ondergetekenden menen de gestelde vraag ontkennend te moeten beantwoorden, omdat de plicht tot geheimhouding geen element is van het in artikel *98* omschreven feit, zodat dit delict ook zal kunnen worden gepleegd in gevallen, waarin zodanige plicht niet bestaat. Zij willen niet ontkennen, dat in vele gevallen een overtreding van artikel *98* een ernstiger karakter zal hebben dan een handeling. in strijd met artikel 98*c*, onder 1°, doch aangezien het omgekeerde niet ondenkbaar is, menen zij er de voorkeur aan te moeten geven de reehter niet te binden aan een verschil in strafmaximum. Overigens zij nog aangetekend, dat in de meeste gevallen, waarin een bijzondere plicht tot geheimhouding is geschonden, het delict zal zijn gepleegd door een ambtenaar, in welk geval, zoals de commissie zelf reeds heeft opgemerkt, strafverzwaring met een derde wegens ambtsmisdrijf mogelijk is.

De suggestie van de commissie om in artikel 98*c* een onderscheid in strafmaxima te maken tussen hes feit, genoemd onder 1°., en de feiten, genoemd onder 2 . en 3 ., zouden de ondergetekenden niet willen volgen. Dat het delict, omschreven onder 1°., in alle gevallen ren minder ernstig feit zou zijn dan dat bedoeld onder 2°., kunnen zij niet toegeven, daar immers het laatstbedoelde delict kan worden beschouwd als een voorbereidingshandeling voor het feit, onder 1° bedoeld. Wel han men zich met de commissie in concreto ean overtreding van het bepaalde onder 2°. denken, die in zoverre ernstiger zon zijn dan een overtreding van het bepaalde onder 1".. dat in het laatstbedoelde geval wel met opzet, doch niet met een daaraan voorafgaand verkeerd oogmerk zou zijn gehandeld, doch niet uit het oog dient te worden verloren, dat een voltooid delict ap zich zelf st. afwaardiger is dan een voorbereidingshandeling, terwijl bovendien in vele gevallen liet voltooide delict, onder 1°. bedoeld, zal zijn gepleegd met de vooropgezette beloeling om op onrechtmatige wijze de beschikking over het geheime gegeven te verkrijgen.

Artikel 98a. De ondergetekenden zijn van oordeel, dat een afzonderlijke strafbaarstelling van handelingen, gepleegd ter voorbereiding van een misdrijf, als in het eerste en tweede lid van dit artikel omschreven, gelet op het zeer ernstige karakter van deze misdrijven, niet kan worden gemist. Het doet hun genoegen te vernemen, dat de commissie zich in haar grootst mogelijke meerderheid met de voorgestelde uitbreiding van de strafbaarheid der poging voor deze delicten heeft kunnen verenigen.

Artikel 98b. De gevolgen van het schulddi-lict, in dit artikel opgenomen, kunnen catastrophaal zijn. De veiligheid van de Staat staat hier op Fct spel In verband hiermede moet het de rechter mogelijk zijn een gevoelige straf op te leggen in die gevallen, waaiin het feit aan ergerlijke sloidigheid of onvoorzichtigheid t- wijten is en de gevolgen inderdaad van ernstige aard zijn Anderzijds is geen hogere straf dan gevangenisstraf of hechtenis van een jaar voorgesteld, nu dit de maximumstraf is. die het Wetboek van Strafrecht voor schulddelicten kent.

De commissie heeft zich afgevraagd, of de strafbaarheid niet zou moeten worden uitgebreid tot hem, aan wiens schuld te wijten is, dat gevaar (eventueel: ernstig gevaar) ontstaat, dat enig gegeven, als bedoeld in artikel 98*b*, ter beschikking komt van een onbevoegde*). De commissie

*) Zie M.R.T. XLIII, blz. 400 v. en N.J.B. 1950, blz. 480 v.
(Red. M.R.T.)

merkt zelf op, dat een dergelijke strafbaarstelling wel zeer ver zou gaan; de ondergetekenden verenigen zich met dit oordeel en zouden in verband hiermede een zodanige uitbreiding alleen dan gemotiveerd achten, indien *zij* ter verzekering van een doeltreffende bescherming van de veiligheid van de Staat onvermijdelijk zou moeten worden geacht. Dit nu kunnen zij voorshands niet inzien. Allereerst ligt het op de weg van de Overheid door een goede voorlichting de betreffende personen „security-minded" te maken. Voorts zullen, zoals hierboven reeds werd opgemerkt, door een strenge selectie onbetrouwbare elementen moeten w-orden geweerd en verwijderd. Ook wanneer mocht blijken, dat zich onder degenen, die met de behandeling of bewaring van geheime gegevens zijn belast, personen bevinden, die bij hun werk de noodzakeiijke zorgvuldigheid niet in acht nemen, zullen dezen kunnen worden verwijderd. De mogelijkheid van een zodanig ontslag achten de ondergetekenden voorshands een voldoende sanctie op onzorgvuldigheid in de behandeling en bewaring van geheime gegevens, welke niet tot gevolg heeft gehad, dat deze gegevens in verkeerde handen zijn geraakt.

Artikel 98c. Wat het gestelde onder I". betreft, mogen de ondergetekenden allereerst verwijzen naai hetgeen hierboven bij artikel 98 is opgemerkt. Uitbreiding tot strafbaarheid van het in ontvangst nemen van gegevens, waarvan men redelijkerwijs :noest vermoeden, dat geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, zou naar het oordeel van de ondergetekenden te ver gaan. Komt vast te staan, dat de betrokkene er op uit geweest is om op onrechtmatige wijze de beschikking over geheime gegevens te verkrijgen, dan zal een vervolging wegens ovetreding van het bepaalde onder 2°. mogelijk zijn.

De ondergetekenden zijn van oordeel, dat het onder zich nernen van dergelijke gegevens met de uitdrukkelijke bedoeling om ze door te geven aan de bevoegde Nederlandse autoriteiten en aldus verder onheil te voorkomen, in het algemeen geen strafbaar feit oplevert in de zin van het in dit artikel, onder 1°., bepaalde, aangezien in de regel zal kunnen worden gesteld, zo nodig met beroep op artikel 40 van het Wetboek van Strafrecht, dat in dit geval de onrechtmatigheid der handeling ontbreekt.

De beantwoording van de vraag, of ook het gebruik maken van valse sleutels en het gebruiken van een wachtwoord, zonder dat men daartoe gerechtigd is, onder het bepaalde onder 3". valt, menen de ondergetekenden met goed vertrouwen nan de rechter te mogen overlaten. Met valse sleutels pleegt men niet openlijk, doch tersluiks te opereren, terwijl naar het oordeel der ondergetekenden, die met onrechtmatig gebruik van een wachtwoord oen verboden plaats tracht binnen te komen, daarmede valselijk voorgeeft, dat hij tot binnentreden bevoegd zou zijn.

Artikel 102. Het wil de ondergeteknden voorkomen, dat zich wel gevallen laten denken, waarin een verboden plaats, die niet *aan de vijand* bekend behoeft te zijn, aan die vijand wordt verraden. Overigens zijn zij van oordeel, dat artikel IV, hetwelk voorschrijft, dat een verboden plaats als zodanig moet worden „aangegeven", niet de noodzakelijkheid van een „openbare aankondiging" impliceert.

Aan de wens der commissie om de twee betekenissen, die het woord „plaats", zoals zij terecht heeft opgemerkt, in dit artikel heeft, in de stukken vast te leggen, willen de ondergetekenden, voor zoveel nodig, gaarne voldoen. Zij merken overigens op, dat misverstand huns inziens nauwelijks niogelijk is, aangezien de twee verschillende betekenissen van het woord „plaats' in dit artikel rechtstrecks voortvloeien uit het onderscheid tussen het begrip „versterkte of bezette plaats" in de zin van artikel 102 van het Wetboek van Strafrecht en het begrip „verboden plaats" in de zin van de artikelen I—III var, de thans voorgestelde „Wet bescher-„ming Staatsgeheimen", naar welke wet het voorgestelde artikel 80*ter* van het Wetboek van Strafrecht voor de betekenis van het begrip „ver-„boden plaats" uitdrukkelijk verwijst,.

Artikel **VII**

Ter voldoening aan de wens der commissie merken de ondergetekenden op, dat naar hun oordeel artikel V als speciale wet inderdaad praevaleert boven de in artikel VII voorziene aanvulling van de algemene regeling, vervat in het Wetboek van Strafvordering.

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
W. DREES.
De Minister van Justitie,
STRUYCKEN.
De Minister van Binnenlandse Zaken,
TEULINGS.
De Minister van Oorlog,
S'JACOB.
De Minister van Marine,
S'JACOB.

No. 6. NOTA VAN WIJZIGINGEN. (Ingezonden 17 October 1950).

In het ontwerp van wet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. In artikel 98 wordt na „opzettelijk" telkens ingevoegd: „mededeelt „aan of".

B. In artikel 98*a* wordt in plaats van: „opzettelijk ter beschikking stelt „van een buitenlandse mogendheid, van een in her. buitenland gevestigd „persoon of lichaam, dan wel van een zodanig persoon" gelezen: „opzet- „telijk mededeelt aan of ter beschikking stelt van een buitenlandse mogend- „heid, een in het buitenland gevestigd persoon of lichaam, dan wel eer? „zodanig persoon".

No. 7. VERSLAG.

De vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht is. na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag nopens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld 9 November 1950.

TERPSTRA.
DONKER.
BACHG.
ROOLVINK.
WTTEWAALL VAN STOETWEGEN.
TENDELOO.
STOKVIS.

In de vergadering der Tweede Kamer van de Staten-Generaal van 6 December 1950 kwam het wetsontwerp aan de orde. In de Handelingen komt hieromtrent op de bladzijden 788 *tot en met* 792 *hef navolgende ooor:*

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp *Nadere voorzieningen met betrekking tot de bescherming var gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden* **(1554).**

De algeinene beraadslaging wordt geopend

De heer *Burger*: Mijnheer de Voorzitter! Dit wetsontwerp heeft als strekking het geven van bevoegdheden aan de Regering met betrekking tot

de geheimhouding van gegevens in het belang van de Staat. Door de bijzondere omstandigheden, waarin wij verkeren, is hel de mening van het overgrote deel der Kamer, dat een dergelijke voorziening ten aanzien van geheimhouding noodzakelijk is. Uit de voorbereiaende stukken is mij gebleken. dat de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht aan deze materie ernstig aandacht heeft geschonken en dat zij met de grootst mogelijke meerderheid in het Voorlopig Verslag een aantal opmerkingen heeft gemaakt. Het is gebleken, dat de Regering met deze opmerkingen akkoord kon gaan. Onder die omstandigheden geloof ik nirt, dat er aanleiding is om een uitvoerige beschouwing over deze kwestie te houden. Wij zijn van mening, dat wij rekening moeten houden met de realiteit van de omstandigheden, waarin wij leven, en dat het noodzakelijk is de Regering niet de bevoegdheden te onthouden, die zij meent nodig te hebben. In 1940 waren de voorzieningen te dien opzichte niet bepaald overtuigend en afdoende. Mede dientengevolge heeft zich een toestand ontwikkeld, waardoor een door ons aangehanqen beginsel, dat generlei straf kan worden uitgesproken, indien daaraan niet is voorafgegaan een strafbepaling, moest worden doorbroken, een toestand, die vanuit een democratisch standpunt tot een minimum moet worden beperkt. Het feit, dat deze voorzieningen tijdig worden getroffen, zal ei misschien mede toe kunnen leiden, dat, indien onverhoopt ren analoge toestand zich mocht ontwikkelen, terzijdestelling van dit belangrijke beginsel nirt, of althans in mindere inate, noodzakelijk zal zgn.

In dit ontwerp wordt aan de Kroon een belangrijke bevoegdheid gegeven, die echter tot een minder gelukkig gebruik zou kunnen leiden, met name door de mogelijkheid --- de vaste commissie heeft daarop reeds de aandacht gevestigd — van aanwijzing wat een verboden plaats is, met alle gevolgen van dien, zoals in het wetsontwerp omschreven. De vaste commissie vestigde er de aandacht op, dat de Regering verstandig zal doen, indien zij zal waken tegen wat in de stukken wordt genoemd de devaluatie van het begrip ‚verboden plaatsen". Het is natuurlijk denkbaar, dat het op een ogenblik om enigerlei reden wenselijk zou kunnen worden geacht, dat een bepaalde plaats niet zou kunnen worden betreden of benaderd, zonder dat het het karakter heeft van de strekking van dit wetsontwerp en van deze bevoegdheid toch gebruik zou worden gemaakt. De vaste commissie wijst er op, dat dit verhinderd of voorkomen moet worden. Dat zou een maatregel van wijs beleid zijn. Het doet mij dan ook genoegen, dat de Minister zich daarmede akkoord heeft verklaard. Nu twijfel ik in dit opzicht niet aan de bedoelingen van de bewindsman, maar wij meten allen, (lat, zodra wij het terrein van het dusgenaamde „geheim" benaderen. de verleiding voor de hand liggend is, niettegenstaande alle goede bedoelingen van de betreffende bewindslieden een wat gemakkelijk en ruim gebruik te maken van geboden mogelijkheden. Wij weten, dat van tijd tot tijd wij, hoezeer de democratie openbaarheid wenselijk maakt, want dit is de consequentie van de democratische Staat, ook in een democratisch staatsbestel er rekening mede moeten houden, dat wij, door de omstandigheden gedwongen, van geheimhouding gebruik moeten maken. Ik behoef in het licht van het debat, dat wij verleden week hebben gehad. wel niet te zeggen met hoeveel tact in deze materie moet worden gehandeld. Eij de behandeling van de B.V.D. hebben mij kunnen constateren, dat deze drenst zich niet han verheugen in het vertrouwen van Ce Kamer, niettegenstaande het vertrouwen, dat in de betreffende Minister wordt gesteld. Ik zou, wat deze kwestie betreft, de Minister, ondanks de gewisselde stukken, die in dit opzicht zeer bevredigend zijn, met nadruk er op willen wijzen, dat het van groot belang is, dat hier de contrôle van de Staten-Generaal niet slechts een formele mogelijkheid is, maar dat het te hopen is, dat die contrôle zich niet, zoals hij het dooi. mij genoemde voorbeeld. in kritische zin zal openbaren, omdat daarmede de betreffende zaak niet is gediend. Ik hoop, dat de bevoegdheid, die hier noodzakelijkerwijze aan de Regering moet worden gegeven, een dusdanig toepassing zal vinden, dat zij strekken zal tot datgene, waaruit

de soepelheid van de Kamer uitsiuitend is te verklaren, nl. dat ons hierbij één ding voor ogen staat: de verdediging en de handhaving van de democratie. Alles, wat daarbuiten gaat en wat een gemakkelijk en ruim gebruik van de Regerings- en bestuursmogelijkheden te dezen opzichte veroorzaakt, alles, wat niet noodzakelijkerwijze wordt geboden ter handhaving van de democratie, is taboe en werkt ondermijnend ei; verkeerd. Ik hoop, dat de Regering zich hiervan doorlopend bewust zal zijn, ook bij een onderwerp als dit. Wanneer het zo is, dat in de samenleving het gevoel ontstaat, dat een reeks van maat egelen genomen wordt, die liet gevoel geven van het gebruik maken van mogelijkheden, die een hinder zijn voor de samenleving zonder dat de overtuiging op de burgerij wordt overgedragen, dat dit inderdaad een gemeenschappelijk belang is, dan werkt het verkeerd. Dat heeft zich van tijd tot tijd geopenbaard en dit wetsontwerp zou daartoe opnieuw een mogelijkheid geven.

Mijnheer de Voorzitter! Het enige, dat ik in deze materie te zeggen heb is dit: Moge dit wetsontwerp ook in het licht van de anderszins opgedane ervaring er toe leiden, dat deze strikte richtlijn, ongeacht Regeringsgerief of wat daarmee moge samenhangen, de Regering dagelijks voor ogen staat, alsmede dat de enige reden, waarom de Kamer bereid is de Regering de gevraagde bevoegdheid te gever?, hierin is gelegen, (lat zij daarin ziet de verdeling en handhaving van de democratie in een zin, die er niet toe kan leiden, dat moeilijkheden het maatschappelijk leven worden in de weg gelegd op zodanige wijze, dat men niet de overtuiging heeft, dat ze voor de handhaving van de democratie noodzakelijk zijn.

De heer *Stokvis:* Mijnheer de Voorzitter! Het is wel duidelijk, dat de inleiding van dit wetsontwerp moet worden gezien in het licht van de hysterische heksenjacht op van communistische spionnage verdachte personen, die sedert enige tijd in de Verenigde Staten tot de meest geliefde politieke divertissementen behoort.

Zonder de origine van dit procédé aan de Führer aller Germanen te kunnen ontzeggen, streeft de Duce van alle Amerikanen er naar, niet een een betere zaak waardige perseverantie, de binnen- en buitenlandse moeilijkheden, die zijn beleid ontmoet en veroorzaakt, te bedekken met de sensationele vervolging van door hem als politieke ketters gedoodverfde tegenstanders.

Het spreekt vanzelf, dat de Nederlandse Regering, als trouwe mededraafster in het Anglo-Amerikaanse gareel, in deze materie niet mag ten achter blijven. Nog voordat een tot de bestudering daarvan benoemde commissie in staat is geweest haar rapport uit te brengen, komt de Regering met een eigen congiomeraat van regelingen aandragen. Want, gelijk de Memorie van Toelichting het in nauw verholen nervositeit uitdrukt: „nodeloos uitstel van de totstandlroming van de bij het ontwerp voor-„gestelde voorzieningen dient te worden voorkomen!"

Zo treedt helder in het licht, dat dit wetsontwerp in het teken staat van angst! Angst voor onzichtbare binnenlandse vijanden, angst voor onbetrouwbare ambtenaren in de geledingen van het gezagsapparaat. Angst voor de insufficiëntie van eigen bekwaamheid bij de repressie van ongewenst geoordeelde gedragingen? Angst voor spoken en nachtmerries, die nog door niemand, die mei nuchter oog de realiteit in dit land heeft willen observeren, zijn waargenomen. Want ik vraag: Waar zijn de feiten, die moeten aantonen, dat werkelijk het Nederlandse gemenebest bedreigd wordt door geraffineerde niets ontziende spionnage-organisaties, dat werkelijk de op lijfsbehoud bedachte staat, om het vege bestel van zijn instituten te redden, zonder uitstel te kunnen gedogen, de wetgever moet doen ingrepen? Waar zijn de feiten, die de situatie, waarin deze Staat verkeert, dermate kritiek maken, dat het afwachten van een comínissie-rapport ter zake ale gevaarlijk moet worden gekenschetst? Waarop is het de indiening van dit wetsontwerp motiverende periculum in mora gefundeerd? Is Bet op iets anders dan op aan verhitte breinen ontsproten phantasmagorieën,

op meer dan op ongezonde hallucinaties, buiten het kader van de zakelijke realiteit? Is het op iets anders clan tot dusver zelfs in de wereld van het spiritisme onbekende spookverschijningen van Anglo-Amerikaan?, maaksel?

Ieder kind in Nederland weet, dat het niet de communisten zijn, die spionnage plegen, maar dat het de communisten zijn, tegen wie spionnage-activiteit wordt ontwikkeld. De Binnenlandse Veiligheidsdienst heeft, gesecondeerd door zijn mantelorganisaties en filialen, onder de illustere leiding van de Minister van Binnenlandse Zaken himself, op dit terrein de windmolenstrijd tegen een imaginaire vijfde colonne opgenomen. Ik zwijg hier verder over. Slechts enkele dagen geleden heeft de genoemde bewindsman in deze Kamer de verheffende verrichtingen van zijn Sancho Panza's iii bewogen woorden verdedigd. Zijn enthousiasme over deze op Himmlerse leest geschroeide organen was ontroerend; aandoenlk zijn sympathie voor die van anti-communistische ijver blakende trawanten, die hinkend en struikelend liet subversieve wild in onvermoeide jacht achtervolgen, met liet; speurdersvernuft van een Sherlock Holmes en de vermetelheid van Tartarin de Tarascon.

Het onderwerpelijke wetsontwerp vormt een logische schakel in de legislatieve keten, waarin men na de bevrijding systematisch begonnen is de democratische rechtsstaat te versmoren. Hier komt men nu niet een opzet tot een poenale beveiliging van Staatsgeheimen, gegrondvest op de verheerlijking van de tut ren mystysch begrip verheven „verboden plaats" en van magische „geheimhoudingsgeboden". Stap voor stap wordt in dit ongelukkige land de rechtsstaat; verwrongen tot een politiestaat. Reeds een oppervlakkige beschouwing van het ter tafel liggende wetsontwerp leert dit.

Ik neem het nieuwe artikel 98. Hier ziet men in feite strafbaar gesteld het materiële feit van een gevaarzetting. Ook een dader, die zonder misdadig oogmerk enig gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt. geboden, opzettelijk mededeelt aan of ter Iseschikking stelt van tot kennisneming daarvan niet gerechtigden, is, indien hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat het om een gegeven, ais bedoeld, gaat, strafbaar. Dus ook indien de geïncrimneerde gedraging geen verdere voor de Staat periculeuze gevolgen zou kunnen hebben. B.v. de ambtenaar, die een overbodig geworden geheim concept-rapport aan de in papiernood verkerende werkster geeft, die in zijn tegenwoordigheid de kachel daarmede aanmaakt; of wel de ambtenaar, die een door zijn chef afgekeurd geheim project aan zijn tweejarig zoontje afstaat om het spelenderwijs te verscheuren bij een bezoek, dat zijn vrouw hem aan zijn bureau komt brengen; of wel zelfs de ambtenaar, die een geheim stuk aan de bode van zijn afdeling zan het Departement ter hand stelt om het aan zijn chef ter beoordeling te doen voorleggen; of wel die bode, die, vermoedende, dat het een geheim stuk, als in artikel 98 aangeduid, geldt, dat stuk niet persoonlijk overdraagt aan de betrokken chef zelf, doch aan diens secretaresse. Ik weet natuurlijk wel, dat geen verstandig officier van justitie in zulke gevallen tot strafvervolging zal overgaan, maar een onverstandig vervolgingsambtenaar — en ook dezen bestaan! —, die een afkeer heeft van het opportuniteitsbeginsel, kan, indien hij wil, een andere gedragslijn volgen. Dat echter een wetsbepaling de mogelijkheid opent, dat volstrekt onstrafwaardige casusposities als die ik schetste voor de strafrechter kunnen worden gebracht, is in hoge mate betreurenswaardig. Wel spreekt de Memorie van Toelichting niet zonder reden van „een ver gaande strafbaar-„stelling". Juister zou zijn: een te ver gaande strafbaarstelling. Want een strafbepaling, die gelijkelijk niet strafwaardige als wel strafwaardige gedragingen treft, is technisch een mislukt legislatief product. De angstige ruiter maakt rijkundige fouten en wordt door zijn paard afgeworpen; de angstige wetgever verknoeit door zijn fouten do wet en wordt uiteindelijk door het volk afgeworpen.

Een wel uiterst merkwaardige bepaling is die van artikel 98*a*, lid **3.** Dit bevat een afzonderlijke strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen,

die belangrijk verder gaat dan de strafbare poging van artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht, welke alleen ziet op uitvoeringshandelingen. Naar het normale commune strafrecht tnoet het strafwaardige voornemen zich Iiebben geopenbaard door een begin van uitvoering, en wei door een handeling, die niet al te ver verwijderd is var: het voltooide delict, wil de dader strafbaar zijn; door daden, naar de omschrijving van de Memorie van Toelichting op het Wetboek van Strafrecht, die met het; voorgenomen misdrijf „in zoodanig recbtstreeksch verband staan, dat de uitvoering door „haar reeds wordt aangevangen". Volgens deze Memorie van Toelichting „ware het onrechtvaardig" reeds de voorbereiding strafbaar te stellen.

Maar de ontwerpers der „Wet bescherming Staatsgeheiinen" van 1950 hebben een andere opvatting van recht en rechtvaardigheid dan de strafwetgever van 1887! Voorbereidingshandelingen, ais genoemd in artikel 98*a*, lid 3, van het ontwerp moeten strafbaar zijn, „gelet op het zeer ernstige „karakter van deze misdrijven". Wat bij nioord, bloedschande, brandstichting, de misdrijven tegen de Koninklijke waardigheid straffeloos kan blijven, moet ten aanzien van de handelingen, omschreven in artikel 98*a*, leden 1 en 2, strafbaar worden gesteld!

In het Wetboek van Militair Strafrecht, b.v. in artikel 147, kennen wij het begrip „trachten", dat ruimer is dan het begrip „poging" van artikel 45 van het Wetboek van Strafrecht. Maar in ons commune strafrecht betekent de expresse strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen een verwerpelijke uitzondering!

Ook aan het schulddelict var: artikel 98*b* moge ik enige woorden wijden. In principe zie ik tegen de afzonderlijke strafbaarstelling van culpose geheimschending geen bezwaar, hoezeer de practijk de moeilijkheden, daaruit voortvloeiende, zal aantonen.

Ik zou echter nadrukkelijk willen opponeren tegen de gedachte, dat ook culpose gevaarzetting van geheimschennis strafbaar zou kunnen worden gesteld, een suggestie, die niet alleen wordt vermeld in het Voorlopig Verslag, doch ook in een artikel van W. H. Vermeer in het „Nederlands „Juristenblad" van 17 Juni 1950 en in een studie van mr. H. H. Maas in het „Tijdschrift voor Strafrecht" 1950, blz. 152.

Gaat men strafbaar stellen hem, aan wiens schuld te wijten is, dat gevaar ontstaat, dat enig gegeven, als bedoeld in artikel 98, ter kennis komt van een onbevoegde, dan opent men de weg om voor de strafrechter te brengen een lange reeks van in geen enkel opzicht misdadige, doch alleen op een gegeven nionient onwillekeurig zorgeloze, slordige, verstrooide personen, ambtenaren, die niet strafrechtelijk, doch slechts disciplinair behoren te worden gecorrigeerd. Immers, strafbaar kan dan worden de ambtenaar, die verzuimt zijn bureau of zijn kamer, waarin zich geheime bescheiden bevinden, af te sluiten, als hij zich een ogenblik verwijdert; sterker nog: de ambtenaar, die anders dan met een pistool in de vnist een onbekende bezoeker te woord staat, terwijl op zijn schrijftafel geheime stukken liggen! Met zulk een strafbepaling zou men kunstmatig vervolgingswaanzin aankweken, ook bij nauwgezette en plichtsgetrouwe beambten. Men kan, zelfs in deze inaterie, overdrijven!

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom tot artikel 89*c* [1]), sub 1°.

Ook het zonder strafwaardige intenties onbevoegd een geheim gegeven, als bedoeld in artikel 98, onder zich hebben of nemen, is strafbaar, onverschillig zelfs, of dit onder zich houden of nemen voor de Staat gevaarlijk is, dan wel in het belang van de Staat geschiedt. Strafbaar is dus de goede vaderlander, die, zonder tot het gegeven gerechtigd te zijn, het door de gerechtigde verloren geheime stuk vindt en het na inzage medeneemt om het aan de bevoegde instanties uit te leveren! De Regering, zich blijkens tie Meniorie van Antwoord beroepende op artikel 40 van het Wetboek van Strafrecht, meent, dat in dat geval in de regel geen strafbaar feit aanwezig is. Ik betwijfel ten sterkste of de rechter deze gewrongen overmachts-

---

1) Bedoeld is waarschijnlijk art. 98*c* (Red. **M.R.T.**)

constructie zal willen honoreren. En hetzeifde geldt ten aanzien van dt opvatting, dat hier artikel 41 van het Wetboek van Strafrecht redding zou kunnen brengen.

Eert mogelijkheid voor soortgelijke onzinnige figuren levert artikel 98c, sub 2". Volgens deze bepaling zal ook voor de strafrechter kunnen worden gedaagd die steunpilaar van het wettig gezag, dre, zonder zelf gerechtigd te zijn tot de beschikking daarover, een geheim gegeven ontfutselt aan de met onoirbare bedoelingen bezielde niet-gerechtigde, die dat gegeven op enigerlei wijze onder zich heeft verkregen!

Wanneer men zulke consequenties van een geprojecteerde wetgeving overziet, is men toch onwillekeurig geneigd, niet een variant op wat eer: Amerikaanse filmmagnaat zich eenmaal liet ontvalien, uit te roepen: One needs not be niad in legislature; but it helps!

Mijnheer de Voorzitter! Mijn fractie zal aan dit rammelende en gebrekkige wetsontwerp haar stem onthouden.

De heer *Van der Feltz*: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb bij de bestudering van dit wetsontwerp min of meer de omgekeerde volgorde als gebruilielijk gevolgd.

Ik heb namelijk eerst de artilzelen bestudeerd, die mij uit hoofde van mijn vroegere functie bijzonder interesseerden, en eerst daarna de algemene beschouwingen.

Toen ik nu de artikelen had doorgenomen, dacht ik, kijk, dat is nu een wetsontwerp, dat ieders instemming kan hebben. Dat heeft nu niets met enige partijpolitiek of partijbeginsel te maken, maar aan de Overheid wordt de bevoegdheid gegeven om te zorgen, dat in toestand van oorlog of dreigende oorlog dingen, die geheim moeten blijven in het belang van het Nederlandse volk, ten nadele van dat volk bekend worden.

Men kan enige juridische bezwaren hebben.

Men kan van mening zijn, dat enige redactie niet voldoende juist is. Men kan menen, dat in bepaalde gevallen het bewijs te moeilijk is of dat het bewijs te gemakkelijk is ten nadele van de personen, tegen wie een strafvervolging is ingesteld, maar overigens kan tegen de strekking van dit wetsontwerp toch moeilijk bezwaar worden gemaakt.

Maar toen ik de algemene beschouwingen doorlas in het Voorlopig Verslag, zag ik, dat de grootst mogelijke meerderheid van de commissie zich met het wetsvooistel over het algemeen zeer wei kon verenigen.

Ik dacht eerst, Mijnheer de Voorzitter, dat het een drukfout was en dat er moest staan de grootst mogelijke eenstemmigheid in plaats van de grootst mogelijke meerderheid. Maar het bleek toch juist te zijn. Een der leden was nl. van niening, dat het voorstel tot invoering van verboden plaatsen te ver gaat. Zijns inziens paste dit voorstel niet in het kader van de rechtsstaat. In het Voorlopig Verslag staat:

> „Het geeft de Regering exorbitante bevoegdheden om reeds in tijd van vrede een groot aantal plaatsen in de zin der wet tot verboden plaatsen te verklaren, terwijl de bevoegdheid daartoe vrijwel volkomen onbeperkt wordt in tijd van oorlog."

Het lid van de commissie, die deze voor mij verbazingwekkende opmerking maakte, is nu gebleken de geachte afgevaardigde de heer Stokvis te zijn.

Ik begrijp zijn redeneringen niet, Mijnheer de Voorzitter. De zaak is toch zo eenvoudig. Wanneer er oorlog is of wanneer een oorlog dreigende is, kunnen door de Overheid bepaalde werken van algemeen nut of van openbaar verkeer ter bewaring van Staatsgeheimen, om het Itort te zeggen, aangewezen worden als verboden plaatsen. En bij plaatsen, in gebruik bij de Staat, en bij eigen Staatsbedrijven lian dat ook bij een minder dreigende toestand.

Wat bezwaar kan men hiertegen hebben? Het is toch duidelijk, dat er altijd en in het bijzonder in de tijd, wanneer er oorlog is of de dreiging van een oorlog, er nu eenmaal geheimen zijn — ik denk in de eerste plaats aan

de defensie, maar ook op ander gebied —, die andere volkeren niet mogen weten in het belang van het gehele Nederlandse volk.

Waarom past dit niet in het kader van een rechtsstaat?

Ik begrip dit niet, vooral niet in de mond van de geachte afgevaardigde de heer Stokvis. Wij weten toch allen, en de geachte afgevaardigde de heer Stokvis weet dit beter nog dan wij, dat er in Oost-Europa allerlei Staten zijn, waar de Overheid veel dieper ingrijpt in het leven der volkeren dan onze Overheid niet deze wet ingrijpt in het leven van het Nederlandse volk.

De heer Stokvis: Hoe weet u dat zo goed?

De heer *Van* der *Feltz*: De geachte afgevaardigde de heer Stokvis weet dat beter nog dan ik, maar wij weten het allemaal. Ik meen, dat de heer Stokvis de overtuiging heeft, dat in die landen — ik zai de namen niet rioenien — toch wel een rechtsstaat heerst. Wij komen dan voor deze zon. derlinge situatie te staan, dat een iicht ingrijpen van de Overheid niet in het kader van de rechtsstaat past, terwijl dit bij een veel dieper ingrijpen wei het geval zou zijn. Moeten wij hier denken aan die chemische wet, die leert, dat vermeerdering van kwantiteit tot gevolg heeft verandering van kwaliteit? Ik wijs b.v. op water, dat steeds kouder wordt en dat, wanneer men er steeds meer koude bijvoegt, tenslotte in ijs verandert. Ik wijs er op, dat, als men zich warmt aan de kachel, dit aanvankelijk een aangename prikkeiing veroorzaakt, terwijl als men de handen dichter bij de kachei houdt en de warmte vermeerdert, zodat men zich brandt, de aangename prikkeling overgaat in pin. Ik meen, dat wij deze chemische wet niet op rechtstoestanden kunnen toepasen. Dat bevredigt bij rechtstoestanden niet. Zo zie ik deze bepaling van het aanwijzen van verboden plaatsen niet in strijd met het karakter van de rechtsstaat, maar ik meen, dat in de tegenwoordige tijd zodanige bepalingen in de rechtsstaat niet mogen worden gemist. Toch heb ik wel enkele kleine opmerkingen over dit wetsontwerp. In de eerste plaats over artikel 1. De comniissie meent, dat de vraag of het gaat om gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de veiligheid van de Staat wordt geboden, niet door de rechter mag worden beoordeeld. De Minister blijft in de Memorie van Antwoord enigszins zwevend, maar men krijgt toch wei de indruk, dat de Minister van mening is, dat de rechter deze bevoegdheid wel heeft. Ik ben het met de Minister eens. Ik meen, dat de rechter deze bevoegdheid heeft, maar ik meen ook niet de Minister, dat dit in de practijk geen moeilijkheden zal geven en dat in deze bevoegdheid een meerdere waarborg zal liggen voor de rechtsveiligheid van het individu.

De redenering van de commissie over de nieerdere strafwaardigheid van artikel 98*c*, onder 2". en 3°., boven 98*c*, onder 1°., kan ik delen. Verlaging van de strafbepaling is echter niet nodig. De strafbepaling van zes jaar in dat artikel is een maximumstraf, zodat, wanneer een feit, dat valt onder 98*c*, onder 1"., minder strafwaardig is, een lagere straf kan worden opgelegd. Uit de mindere strafwaardigheid van artikel 98*c*, onder 1°., kunnen dus geen ongelukken voortkomen. Artikel 98*c*, onder 3°., het laatste lid, zegt:

„De bepaling onder 3°. is niet toepasselijk, indien de rechter blijkt, „dat de dader niet heeft gehandeld met het oogmerk bedoeld onder 2°."

Dit lijkt mij voikomen overbodig. Wanneer in artikel 98*c*, onder 2°., wordt gezegd, dat „hij, die enige handeling verricht, ondernomen met het „oogmerk om, zonder daartoe gerechtigd te zijn, de beschikking te krijgen „over enig gegeven als bedoeld in artikel 98", dan spreekt het vanzelf, dat, als dat oogmerk niet aanwezig is, men ook niet kan worden veroordeeld, zodat ik niet begrijp, waarom deze bepaling wordt toegevoegd. Ik meen, dat zij beter kan worden geschrapt.

Nu nog een enkel woord naar aanleiding van hetgeen de heer Stokvis heeft gezegd. Hij heeft allerlei gevallen opgesomd, waarin strafvervolging niet gewenst zou zijn, om het zacht te zeggen. Ik geloof, dat de geachte

afgevaardigde zich daarover geen zorg hoeft te maken, want wij hebben immers het opportuniteitubeginsel. De heer Stokvis veronderstelde, dat er naast verstandige ook onverstandige officieren van justitie zouden zijn, maar ook indien dit het geval is, is ei. nog altijd een rechter om daarmede rekening te houden. Bovendien is er nog hoger beroep. Zelfs met wat de heer Stokvis onverstandige officieren van justitie noemt, is er toch een waarborg voor de handhaving van de rechtszekerheid. Bij dit betoog is ook vergeten, dat nooit iedere schuld strafbaar is, maar dat alleen strafbaar is grove schuld, zodat de gevallen, die hier. zijn opgenoemd, inderdaad niet vervolgd zullen worden of althans zullen worden gestraft, omdat er geen grove schuld aanwezig is.

Jonkvrouwe *Wttewaal van Stoetwegen*: Mijnheer de Voorzitter! De woorden, waarmede Huizinga zijn boek „In de schaduwen van morgen" begint, nl. „Wij leven in een bezeten wereld en wij weten het", kwamen mij in gedachten, toen ik dit wetsontwerp bestudeerde. Amper zijn wij op dreef na een vijfjarige oorlog, of nieuwe mogelijkheden moeten worden uitgedacht om ons te beschermen tegen velerlei dreiging.

Zo graag zou men tegen een dergelijk ontwerp als het onderhavige zijn, maar het kan nu eenmaal niet anders. De nood dringt. Artikel 1 van het Tweede Boek van ons Wetboek. van Strafrecht was zeer beperkt gehouden, maar het is noodzakelijk gebleken, dit hoofdstuk uit te breiden, en wel in het bijzonder artikel 98. Wij nemen de draad weer op, waar wij op 9 Mei 1940 zijn blijven steken, en gaan zelfs verder. Immers, het ontwerp van 15 April 1940, dat 9 Mei 1940 in behandeling was, is verdaagd. Verdaagd tot meer den 10 jaar later, nu in plaats van intrekking, uitbreiding nodig blijkt. En er volgt nog meer. Want de Commissie-Donner is bezig deze gehele materie te herzien. Wij zien uit naar deze nadere wet, welke de bijzondere strafbepalingen van de Londense besluitenwetgeving in ons Wetboek van Strafrecht zal incorporeren, voor zover nodig. Men is geneigd dit wetsontwerp „het verboden plaatsen-ontwerp" te noemen, doch er staat meer in. De artikelen 98—98c van het Wetboek van Strafrecht beogen een strafrechtelijke bescherming van alle gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden. Dat slaat dus op de mensen, die verantwoordelijk zijn voor die gegevens, die cr op moeten passen, die er dus niet over mogen spreken, kortom, die ze geheim moeten houden.

Nu is geheimhouding niet de sterkste kant van het Nederlandse volk. Er is in Nederland weinig geheim. Wij hebben daar in de oorlog soms vaak wrange vruchten van geplukt, want altijd lekte er weer iets uit, waardoor de vijand vat kreeg op mensen en organisaties. Er is weleens gezegd: men moet honderd jaar verdrukt zijn om te kunnen conspireren; mutatis mutandis zou men kunnen zeggen: men moet onder hoge druk staan om gegevens geheim te houden, dit is ook een kunst, die men moet leren en die het Nederlandse volk slecht kent. Dat is geen schande, eerder lof voor ons volk, want wij hebben inet deze dingen vroeger weinig te maken gehad.

De figuur van de „verboden plaats" is ontleend aan de Engelse „Official „Secrets Act", zegt de Memorie van Toelichting. Heeft de Regering er ook wel eens over gedacht om, behalve dit repressief toezicht, dus dit strafbaar stellen van het bekendmaken van gegevens, ook nog in een preventief toezicht te voorzien op mensen, in dienst van „verboden plaatsen", als staat in deze Official Secrets Act.

Immers, elke Engelse geheime agent en ambtenaar, in dienst van de Official Secrets Act, heeft een eed af te leggen, ontleend aan deze Official Secrets Act, dat hij nooit ofte nimmer over zijn werk zal spreken. Dit is ook een bescherming van gegevens en verboden plaatsen, en wel preventief. Want dit wetsontwerp is best, maar het straft als het kwaad gebeurd is. Als kostbare geheimen zijn verraden. Dan kan men de dader streng straffen, maar het kwaad, dat tegen het belang van de Staat is begaan, is geschied en de gevolgen kunnen onoverzienbaar zijn. Laat men bij het in dienst treden een eed van zwijgzaamheid afleggen, dan heeft men een stap

verder gedaan om het kwaad te voorkomen. Wij kunnen met dit wetsontwerp meegaan, zij het, dat wij nog eens niet nadruk willen vaststellen, dat wij het jammer vinden, dat een dergelijk ontwerp in deze tijd nodig is.

De heer *Terpstra*: Mijnheer dc Voorzitter! Het ontwerp van wet Bescherming Staatsgeheimen, dat wij heden behandelen, doet rn$, evenals de geachte afgevaardigde, die mij voorafging, denken aan een ander wetsontwerp, dat op 15 April 1940 bij deze Kamer werd ingediend en dat evenzo strekte om door wijziging van enkele artikelen van het Wetboek van Strafrecht krachtiger te kunnen optreden tegen het bekend worden van Staatsgeheimen. Op 9 Mei 1940 is deze Kamer midden in de behandeling van dat wetsontwerp (het was stuk **323** der zitting 1939—1940) blijven stelieri, doordat in de daaropvolgende nacht de Duitsers ons Land binnenvielen.

Het onderhavige wetsontwerp wekt bij mij, mede in verband met die herinnering, een sombere stemming. Toen, in 1940, als nu, nauwelijks tien jaren later, staat ons volk, thans nog niet hersteld van de toegebrachte slagen, voor de dreiging van een grote oorlog. Het vraagstuk van de bescherming van de veiligheid van de Staat is opnieuw urgent geworden. In de jaren, die sinds 1940 zijn verstreken, is helaas in dit opzicht niets blijvends tot stand gebracht. Daarom hebben wij de indiening van dit wetsontwerp, hoewel die eerder had liunnen en moeten geschieden en hoewel nog slechts een deel der materie geregeld zal worden, zeer toegejuicht.

Met verbazing heb ik gezien, dat een der leden van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht van oordeel was, dat dii voorstel niet past in het kader van de rechtsstaat. Ik had liierover enkele opmerkingen willen maken, doch kan mij in hoofdzaak aansluiten bij hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Van der Feltz daaromtrent gezegd heeft.

De Regering heeft in de Memorie van Antwoord medegedeeld, dat zij — afgezien van de voorgestelde bepalingen — wering en verwijdering van onbetrouwbare elementen uit het Overheidsapparaat een essentiële eis acht. Het lijkt mij nogal vanzelfspxekend: w-ij hebberi uit hetgeen is voorgevallen in de maanden, die aan de Duitse bezetting voorafgingen, en ook uit recente buitenlandse voorvallen toch zeker wel iets kunnen leien. leder behoort op zijn qui-vive te zijn; allermeest de ambtenaren, van hoog tot iaag, en dezen niet alleen, wanneer zij op hun bureau zitten, doch ook daarbuiten in hun werkkamer thuis of als zij b.v. op reis zijn.

Wanneer de Regering nu het weren en verwijderen van onbetrouwbare elementen uit haar eigen apparaat een essentiële eis noemt, rijst bij mij de vraag, wat de Regering in dit opzicht gedaan heeft en nog doen zal. Alles, wat de Ministers dienaangaande mededelen, is, dat zij thans over een coinmissie beschikken, die hun ter zake kan adviseren. Is dit nu alles en kan de Regering hieromtrent verder niets mededelen? Dit is toch wel zeer, zeer weinig; het neemt de vrees niet weg, dat de Regering in dit opzicht te weinig activiteit betoont,. Welke regeling is er getroffen om in dit opzicht de rechtszekerheid van de ambtenaar enerzijds, de 'veiligheid van de Staat anderzijds zoveel mogelijk te waarborgen? Wat is er gebeurd en wat zal er gebeuren, zou ik aan de Regering willen vragen.

Het wetsontwerp heeft niet alleen betrekking op de aanwijzing van „verboden plaatsen", het stelt daarnaast een meer afdoende strafrechtelijke bescherming voor van alle gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang, de veiligheid van de Staat wordt geboden. Met de voorgestelde bepalingen kan ik mij, na de er in aangebrachte wijzigingen en de interpretaties, in de stukken vastgelegd, behoudens een enkele opmerking, verenigen. Toch is dit nog maar een deel van hetgeen gewijzigd en aangevuld moet worden in onze wetboeken van strafrecht. Ik kan begrijpen, dat de Regering met deze voorstellen niet heeft willen wachten tot de méér omvattende voorstellen, waartoe zij in verband met de arbeid der door haar ingestelde Commissie-Donner hoopt te komen, gereed zijn. Echter wil ik niet verhelen, dat een herziening van de andere bepalingen, verband

houdende met de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat, mij eveneens in hoge mate urgent lijkt. De Minister van Justitie heeft in de stukken meegedeeld, dat het rapport dezer commissie niet lang meer op zich zal laten wachten (dit hebben wij reeds eerder vernomen) en dat hij niets zal nalaten om na de verschijning er van een spoedige indiening van de nodige wetsontwerpen, voor zoveel nodig te zamen met zijn daarbij betrokken ambtgenoten, mogelijk te maken. Uit de formulering van dit antwoord meen ik te moeten afleiden, dat de arbeid der genoemde commissie zich verder uitstrekt dan de herziening van de eerste titel van het tweede boek van het Wetboek van Strafrecht. Hoe luidt — zou ik willen vragen — de opdracht, die destijds aan deze commissie gegeven is? Wil de Minister die aan de Kamer mededelen? Indien die opdracht verder strekt dan tie herziening van de titel over de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat en de daarmede direct verband houdende bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht, wil de Regering — zo zou ik tenslotte willen vragen — dan overwegen om aan de commissie te verzoeken, allereerst over dit onderdeel van haar opdracht te rapporteren, opdat de Regering — gelet op de urgentie — alvast in die richting voorstellen bij di. Kamer Iran indienen? Met grote ernst dring ik er hij de heer Minister op aan in dit opzicht de grootst mogelijke spoed te betrachten, opdat een herhaling van wat in de eerste maanden van 1940 plaats heeft gevonden, voorkomen wordt. Het is nu nog niet te laat, maar niemand kan zeggen, hoeveel of hoe weinig tijd rns nog gelaten zal worden.

Over de maximumstraffen, die bedreigd worden, met name over de vraag in welke gevallen de doodstraf bedreigd behoort te worden, kan mi beter gesproken worden, wanneer de wetsontwerpen die zullen voortvloeien uit het rapport der Commissie-Donner, aan de orde zijn, omdat dan het onderling verband der strafbepalingen in ogenschouw genomen kan worden.

De heer *Struycken*, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Met genoegen heb ik vernomen, dat over het algemeen de geachte afgevaardigden, die het woord hebben gevoerd, het eens zijn met de strekking van het wetsontwerp.

Ik heb een erg sombere toon gehoord bij diegenen die herinnerden aan een soortgelijk wetsontwerp, dat in Mei 1940 bij uw college in behandeling was. Ik geloof, dat mij dit wetsontwerp toch niet zo somber moeten zien. Wij moeten hei zien in de rustige atmosfeer, waarin een Regering haar beleid moet voeren, en in de normale, gezonde voorzorgsmaatregelen, die nodig zijn, wanneer aan alle kanten merkbaar is, dat men erg gesteld is op het verkrijgen van bepaalde gegevens van de Staat en de Regering, gegevens, ten aanzien waarvan het niet gewenst is, dat zij in bepaalde handen geraken. Wanneer men een dergelijke atmosfeer begint te bemerken, behoeft er nog helemaal niet te zijn een sfeer van ren paniekstemming of angst, zoals de geachte afgvaardigde de heer Stokvis meent. Het is een kwestie van rustig beleid om daartegen maatregelen te nemen en er voor te zorgen, dat men een afweer heeft tegen al te grote onbescheidenheid. Daarvoor dient dit wetsontwerp en juist omdat wij in een rechtsstaat leven, is zulk een wetsontwerp nodig. Ik geloof niet, dat men in Staten, die de geachte afgevaardigde de heer Stokvis ook wel bekend zijn, behoefte zal hebben aan een wetsontwerp hieromtrent. Men kan daar altijd die maatregelen nemen, die men goed acht om bepaalde zaken veilig te stellen en bepaalde mensen te elimineren. In een rechtsstaat kan dat niet. Zelfs wanneer de veiligheid van de Staat er bij betrokken is, is het nodig, dat er bepaalde waarborgen zijn, bepaalde grenzen worden getrokken, waarbinnen kan worden opgetreden door de Overheid, hetgeen dan onder de contrôle van de rechter kan worden bevestigd. Juist ook de waarborgen voor ren goede wetgeving brengen mede, dat soms juist in een democratisehe Staat de totstandkoming van de maatregelen wordt vertraagd. Men wil inderdaad niet een overmatige last leggen op de bevolking. Men wil niet een overinatig risico leggen op de leden van de gemeenschap. Men wil

inderdaad een goede vorm voor de maatregelen kiezen en dat vraagt tijd, dat; vraagt dikwijls overweging en dat vraagt dikwijls eigenlijk te veel tijd.

Ik ben het eens met de geachte afgevaardigden de heer Terpstra, jonkvrouwe Wttewaal van Stoetwegen en anderen, die hebben betoogd, dat toch eigenlijk het wetsontwerp van de Commisie-Donner spoedig ter tafel moet komen. Ik kan op het ogenblik niet meer toezeggen, omdat ik het wetsontwerp nog niet in handen heb, maar ik kan wel verzekeren, dat er op het ogenblik alles aan gedaan wordt om dit spoedig voor elkaar te krijgen en dat ik er van overtuigd ben, dat het op korte termijn zal kunnen worden ingediend.

Men moet — op zijn zachtst gezegd — wel verblind zijn, wanneer men op het ogenblik de bedreigingen in de wereld en de moeilijkheden, die er zijn, zou willen miskennen. Men moet toch inderdaad verblind zijn, wanneer men, zoals de geachte afgevaardigde de heer Stokvis, deze eenvoudige maatregelen tot beveiliging van de Staat wil zien in het licht van een soort magie, een mystiek, een dreigende politiestaat, een hysterische druk van de overzijde van de oceaan, die tot deze maatregel zouden nopen. Trouwens, het lijkt mij, dat de geachte afgevaardigde weinig consequent is in zijn denken, want hij heeft gezegd: een angstige wetgever — zo betitelt hij de wetgever, die deze maatregel voorstelt — wordt door het volk afgeworpen. Ik heb zo'n idee, dat de geachte afgevaardigde toch eigenlijk deze wetgever afgeworpen zou wensen te zien. Ik begrijp dan ook niet, dat hij zich zo verzet tegen een wet, die naar zijn mening in zijn richting werkzaam is. De geachte afgevaardigde zegt nu, dat hij dit in mijn belang heeft gedacht. Ik dank hem daarvoor, zoals ik hem oolr dank voor de onverwachte steun, die hij mij bij het betoog van de geachte afgevaardigde, de heer Van der Feltz heeft verleend.

Ik ben de geachte afgevaardigde de heer Burger dankbaar voor de steun, die hij aan het wetsontwerp heeft gegeven. Deze geachte afgevaardigde heeft verzocht de bevoegdheden, die bij dit wetsontwerp worden verleend, niet verder uit te strekken dan nodig is voor de handhaving van het democratisch bestel. en gezegd, dat wij moeten waken tegen een kortzichtig beleid in dezen. In hoeverre het algeineen gewenst zou zijn volkomen openbaarheid te betrachten ten aanzien van deze plaatsen, is natuurlijk de vraag, maar ik kan de geachte afgevaardigde verzekeren, dat de aarzeling, waarmede dit soort wetsontwerpen wordt ingediend, en de duur, die het vraagt om deze wetsontwerpen in te dienen, ook voortkoint uit de huiver om verder te gaan dan strikt noodzakelijk is. Vanzelfsprekend kan men er van op aan, dat van dit middel een zeer beperkt gebruik zal worden gemaakt, al was het alleen a!, omdat, als men dit niet doet, men een onmogelijke hantering krijgt van de bescherming van deze geheime plaatsen. Het is uiteraard noodzakelijk, dat men deze zoveel mogelijk beperkt, wil die beveiliging effectief kunnen zijn.

De geachte afgevaardigde de heer Stokvis heeft alle mogelijke onstrafwaardig posities gegeven, die hier strafbaar worden gesteld. Hij gaat eigenlijk uit van de onverstandige ambtenaar van het openbaar ministerie. Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat er af en toe wel een onverstandige ambtenaar van het openbaar ministerie zal zijn — allemaal zijn wij misschien weleens onverstandig -—, maar ik geloof niet, dat wij daarmede moeten rekening houden, juist in ons stelsel, waarin de correctie van het hoger beroep aanwezig is. Ik geloof, dat wij gemiddeld liunnen rekening houden met een ambtenaar van het openbaar ministerie inet een gezond verstand, die, wanneer een jongetje onnozele papieren krijgt van een onnozeie ambtenaar, die ze hem ter speling geeft, noch het jongetje, noch de ambtenaar bij de kraag zal vatten.

Het is inderdaad waar, dat, wanneer de voorbereidingshandeling hier strafbaar wordt gesteld, dit een vrij vergaande strafbaarstelling is, maar men moet daarover niet moord en brand schreeuwen, want ook in ons oude Wetboek van Strafrecht geschiedde dit. In dit oude wetboelr ging men ook verder dan de poging, nl. als het misdrijven tegen de veiligheicl van

de Staat betrof. Dit was de strafbaarstelling van de samenspanning tot een misdrijf, die omschreven was in de artikelen 92, 95 en 102. De samenspanning bestaat namelijk ingevolge artikel 80 van het Wetboek van Strafrecht, zodra twee of meer personen overeengekomen zijn het misdrijf te plegen. Dat gaat nog verder dan ie strafbaarstelling van de voorbereidingshandeling. Het is dus ten aanzien van dit soort van maatregelen, die de veiligheid van de Staat betreffen, helemaal geen novum, wat hier gebeurt.

De geachte afgevaardigde de heer Stokvis heeft ook tegen windmolens gevochten, daar, waar hij de culpose gevaarzetting bestreed. De geachte afgevaardigde heeft niet gezegd, dat die strafbaar is gesteld, maar hij heeft daar een uitvoerig twistgesprelr tegen gehouden. Is dat geen angstpsychose — deze vrees —, dat wij nog verder zouden gaan dan nu reeds in het wetsontwerp is geschied?

Ik zou zeggen: de angstpsychose zit aan de andere zijde.

Het is inderdaad juist, dat men die schuldige strafbaarstelling afwijst op deze grond, dat de slordige ambtenaar binnen het kader van de discipline moet worden terechtgewezen. De Overheid moet zorgen, dat zij op deze plaatsen mensen stelt, die inderdaad geheimen kunnen bewaren. Zij moet zorgen, dat daar goede ambtenaren zitten.

De geachte afgevaardigde de heer Van der Feltz heeft over het algemeen het wetsontwerp gesteund. Hij had alleen een bezwaar tegen artikel 98*c*, laatste lid. Toch meen ik, dat de geachte afgevaardigde zich vergist. Als men ziet naar het bepaalde onder 3, zou op zich zelf de dader ook strafbaar zijn, als hij een bona fide dief is, als diens oogmerk alleen zou zijn gericht om te stelen en niet om te spionneren. Ik geloof, dat de geachte afgevaardigde, als hij het even overweegt, tot de ontdekking zal komen, dat dit geen overbodigheid is, maar wel degelijk een juiste omschrijving.

Ik ben de geachte afgevaardigde jonkvrouwe Wttcwaal van Stoetwegen dankbaar voor haar steun aan het wetsontwerp. Ik ben haar ook dankbaar voor haar idee om behalve aan het repressieve element, ook aan het preventieve toezicht te denken. Ik geloof ook, dat met de invoering van deze wet wei degelijk zullen moeten gepaard gaan instructie en opvoeding voor degenen, die met deze veilige plaatsen hebben te maken. Wij hebben hier wel een ambtseed, die wordt afgelegd, die ook wel op de zwijgzaamheid ten aanzien van hetgeen men in zijn ambt te weten komt gericht is. Het zou overwogen kunnen worden of degenen, die in het bijzonder met deze plaatsen te maken hebben, een bijzondere eed van zwijgzaamheid zullen moeten afleggen. In ieder geval geloof ik, dat de indicatie van de geachte afgevaardigde juist is, nl. er op toe te zien, dat ook de instructie en de opvoeding met de invoering van de wet worden ter hand genomen.

De geachte afgevaardigde de heer Terpstra heeft gevraagd, wat nu wordt gedaan ten aanzien van het ongewenste personeel. Het is eigenlijk een onderwerp, dat speciaal mijn ambtgenoot van Binnenlandse Zaken aangaat. Het is juist omdat de rechtszekerheid, voor de ambtenaar enerzijds en de veiligheid van de Staat anderzijds zorgvuldige overweging behoeft, dat wij na rijp beraad en nadat het ontwerp klaar lag, het ontwerp ter nadere overweging is teruggewezen, onidat men het nog niet gereed achtte en onidat men de afweging van de belangen over en weer niet voldoende in evenwicht vond. Het is een zeer subtiele en moeilijke zaak, niaar het is te verwachten, dat wij inderdaad op korte termijn daarvoor een behoorlijke oplossing zullen vinden. Ook zal de commissie spoedig aan het werk kunnen gaan, doch de moeilijkheid is juist hierin gelegen om de procedure te vinden, die de ambtenaar beveiligen kan tegen al te grove methoden, zonder de beveiliging van de Staat uit het oog te verliezen. Het is te verwachten, dat er van de commissie spoedig een beperkte lijst zal komen van verenigingen, die voor de ambtenaren verboden moeten worden geacht. Ik kan op het ogenblik niet letterlijk zeggen, hoe de opdracht van de commissie-Donner luidt. De opdracht is inderdaad beperkt, maar aangezien ik haar niet bij mij heb, wil ik u gaarne een nadere omschrijving mededelen. Het

is echter juist, dat vraagstukken als die over de doodstraf latei- bij de betreffende wetsontwerpen ter sprake kunnen worden gebracht, waar zij ook meer op hun plaats zijn.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De artikelen en de beweegredenen van het wetsontwerp worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De *Voorzitter*: Ik verzoek de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht, haar oordeel over het wetsontwerp mede te delen.

De heer *Terpstra*, voorzitter van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht: Mijnheer de Voorzitter! De commissie adviseert met de grootst mogelijke meerderheid tot aanneming van het wetsontwerp.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS (UIT DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL)

over het ontwerp van wet houdende nadere voorzieningen met betrekking tot de bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden.

Bij de overweging van dit wetsontwerp in de afdelingen der Kamer werd er aan herinnerd — gelijk trouwens ook is geschied in de Memorie van Toelichting —, dat in April 1940 een soortgelijk wetsontwerp bij de Tweede Kamer was ingediend. Hoewel deze het destijds met spoed in behandeling had genomen, kon het tengevolge van den Duitsen inval niet meer morden afgedaan. Alen prees het in de Regering, dat zij voor een tijdige indiening van het huidige wetsontwerp zorg had gedragen, zodat een degelijke en rustige parlementaire behandeling er van was gewaarborgd en het — naar menselijke berelcening althans — op de gewone wijze kan worden afgedaan.

Men betwistte de wel geuite bewering, dat aan de indiening van de voorgestelde regeling een stemming van angst ten grondslag zou hebben gelegen en dat trr oorzake daarvan bij toepassing van de ontworpen bepalingen de rechtsstaat gevaar zou lopen. Veeleer was men van mening, dat dit, wetsontwerp, evenals dat van 1940, bescherming beoogt van de democratie en gericht is tegen al dezulken, die deze belagen.

Met in temming had men vernomen, dat de Regering overweegt, of degenen, die vooral hebben te maken met de verboden plaatsen, waarvan in lzet wetsontwerp sprake is, een bijzonderen eed van zwijgzaamheid zullen moeten afleggen, en dat het vraagstuk van de onbetrouwbare elenzenten in het ambtenarenkorps zijn oplossing nadert. (Vgl. *Handelingen*-Tweede Kamer, zitting 1050––1951, blz. 792 [1]).

Gaarne waren de hier aan het woord ziinde leden bereid, hun stem aan het wetsontwerp te geven.

Enkele andere leden sloten zich aan bij de kritiek, door het lid der Tweede Kamer den heer Stokvis op de ontworpen regeling geoefend. (Vgl. *Handelingen*-Tweede Kamer, zitting 1950—1951, blzz. 788—789).

Sommige leden vestigden er de aandacht op, dat ontwerp-artikel 98 van het Strafwetboek aan het dusver te dezen bestaande recht een zeer ver gaande uitbreiding geeft. Dit is een gevolg van de verplaatsing van het opzet en van de verruiming van de strafbare handeling. Te sterker treft het nu, dat niet alleen de veiligheid van den staat, doch ook het belang

---

[1]) Zie in deze herdruk de vorige bladzijde (Red. M.R.T.)

van den staat zonder mee:, wordt beschermd. Met het oog hierop stelden de hier aan het woord zijnde leden de vraag, wie beoordeelt wat moet worden verstaan onder het belang van den staat; de rechter of de administratie?

Vereist schijnt huns inziens in elk geval, dat de geboden geheimhouding op duidelijke wijze wordt aangeduid, zoals met betrekking tot de verboden plaats (vgl. artikel IV van het wetsontwerp) wordt voorgeschreven. Zij zouden het op prijs stellen, te dien aanzien nader te worden ingelicht.

Verscheidene leden betoogden de noodzakelijkheid van eer, behoorlijke aanwijzing van de verboden plaats, waarvan in het wetsontwerp wordt gewaagd. Zij bepleitten zulks voo al, gelet op de overtreding, neergelegd in ontwerp-artikel 429*ter* van het Wetboek van Strafrecht. Hetgeen in de Memorie van Toelichting onder artikel IV dienaangaande wordt medegedeeld, had hen niet geheel bevredigd. Gaarne zouden zij ook te dezer zake nader van het standpunt dei Regering worden gesaississeerd.

Aldus vastgesteld den 28sten December 1950.

SCHIPPER.
RUIJS DE BEERENBROUCK.
WITTEMAN.
VAN VELTHOVEN.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS (UIT DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL)

over het ontwerp van net houdende nadere voorzieningen met betrekking tot de bescherming van gegeven-. waarvan de geheimhouding door het. belang van de Staat wordt geboden.

Nadat het Voorlopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De ondergetekenden zijn erkentelijk voor de waardering, die bij de Kamer blijkt te bestaan voor de tijdige indiening van het onderhavige wetsontwerp.

Ook de ondergetekenden moeten met de meeste beslistheid ontkennen, dat aan de indiening van het ontwerp een stemming van angst ten grondslag zou liggen. Ande zijds menen zij, dat een regeling ais de onderhavige, zeker onder de huidige omstandigheden, niet zal kunnen worden gemist.

Voor zover enkele leden zich hebben aangesloten bij de kritiek, door het lid van de Tweede Kamer de heer Stokvis op de ontworpen regeling uitgeoefend, inoge worden verwezen naar hetgeen de tweede ondergetekende te dier zake bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer heeft opgemerkt. (Vgl. *Handelingen*—Tweede Kamer, Zitting 1950—1951, blzz. 791—792.)[1])

Terecht is door sommige leden er de aandacht op gevestigd, dat de voorgestelde nieuwe redactie van artikel 98 van het Strafwetboek in verschillende opzichten verder gaat dan het tot dusver te dezen bestaande recht. Dat in het nieuwe artikel alleen geëist wordt, dat de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden (derhalve niet door de *veiligheid* van de Staat) is evenwel geen uitbreiding, daar immers het geldende artikel 98 dezelfde eis stelt. Uiteraard zal het evenals tot dusver ter uiteindelijke beoordeling van de rechter, die de bepaling toepast, staan, of in concreto de geheimhouding door het belang van de Staat was geboden (vgl. Rb. Rotterdam 27 Februari 1917, N.J. 1917, blz. 1141).

Betreffende de aanduiding van de geboden geheimhouding van bepaalde

---

[1]) Zie blz. 212 v. hiervóór. (Red. M.R.T.)

gegevens kan het volgende worden medegedeeld. In 1949 is bij beschikking van de Minister-President in overeenstemming met het gevoelen van de Ministerraad vastgesteld het Rubriceringsvoorschrift 1949, waarbij voorschriften zijn gegeven, in acht te nemen door de departementen van algemeen bestuur, betreffende de rubricering van geheime gegevens en de kennisneming, vervaardiging, distributie, verzending en vervoer van gerubriceerde stukken. Het Rubriceringsvoorschrift zelf is als dienstgeheim gerubriceerd, hetgeen medebrengt, dat het niet mag worden gepubliceerd en niet aan anderen dan die daarvan uit hoofde van hun werkzaamheden kennis moeten dragen, bekend mag worden gemaakt.

Ook de ondergetekenden zijn van oordeel, dat, mede gelet op de strafrechtelijke consequentie van een aanwijzing tot verboden plaats, op behoorlijke wijze zal moeten worden aangegeven, dat een plaats een verboden plaats is in de zin van het onderhavige wetsontwerp (vgl. artikel IV van het ontwerp). Met voordacht is evenwel afgezien van het geven van desbetreffende algemene voorschriften. Men vergete niet, dat een openlijke aanduiding van verboderi plaatsen ook zijn schaduwzijde heeft: daardoor kunnen kwaadwillende elementen geattendeerd worden op plaatsen, waar zich geheime gegevens bevinden. In verband hiermede is in het ontwerp de oplossing gekozen, dat de wijze van aangeven van verboden plaatsen van geval tot geval zal worden bepaald. Zo zal, om een voorbeeld te geven, indien één kamer van een bepaald gebouw tot verboden plaats wordt aangewezen, hiervan niet behoeven te blijken door publicatie in de pers noch door aanplakking aan de buitenzijde varì het gebouw, doch zal volstaan kunnen worden met een regeling, krachtens welke degenen, die zich in het gebouw ophouden, deze kamer niet kunnen betreden zonder wetenschap dat deze kamer een verboden plaats is.

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
W. **DREES.**
De Minister van Justitie,
STRUYCKEN.
De Minister van Binnenlandse Zaken,
TEULINGS.
De Minister van Oorlog,
H. L. s'JACOB.
De Minister van Marine,
H. L. s'JACOB.

De Comissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 19den Januari 1950.

SCHIPPER
RUIJS DE BEERENBROUCK
WITTEMAN
VAN VELTHOVEN.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Beknopte beschouwing van het Belgische formele militaire strafrecht in het licht van het gemeenschappelijk verleden van dit rechtsstelsel en het Nederlandse*).

Door

W. KASTEN,

Kapitein van de Militair-Juridische Dienst.

Ten aanzien van de bronnen de Belgische militaire rechtspleging betreffende moet opgemerkt worden, dat een overzichtelijk wetboek zoals wij dat bijvoorbeeld kennen uit de bundel. die in 1946 door Dr. ROLLIN COUQUERQUE is uitgegeven, niet bestaat. Wel vond ik de diverse partiële wijzigingen van het oude wetboek van 1814.

Wat betreft boeken en tijdschriftartikelen: het aantal was gering, maar voldoende om mijn aandacht te richten op het vinden van principiële verschillen tussen de heide rechtsplegingen. Deze methode van bestudering, namelijk het opsporen van tegenstellingen, welke mij meer aantrok dan het eenvoudigweg artikel voor artikel vergelijken en bespreken (en waartoe mij trouwens, zoals reeds gezegd, het voornaamste instrument, een goed wetboek, ontbrak) heb ik derhalve gevolgd.

Deze tegenstellingen bleken te liggen op het terrein van:

1. de voorlopige informatiën [1]) speciaal voor wat betreft de verhouding A.M.–O.C.;
2. de verdeling van bevoegdheden over A.M. en militaire autoriteit.

Alvorens tot de behandeling van deze vraagstukken over te gaan, dunkt het mij goed enige woorden te wijden aan de vraag of het inderdaad van belang is of:

a. tijdens de voorlopige informatiën de A.M. dan wel de O.C. de belangrijkste rol speelt;

b. gedurende de gehele fase, voorafgaande aan de behandeling voor de krijgsraad. de A.M. dan wel de militaire autoriteit de be-

*) Deze inzending werd als scriptie ingeleverd bij de studie in de rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden. (Red. M.R.T.)

[1]) LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN:

A.M.	auditeur-militair.
G.C.	garnizoensconimandant.
H.M.G.	Hoog Militair Gerechtshof.
M.R.T.	Militair-rechtelijk tijdschrift.
O.C.	officier-commissaris.
O.M.	openbaar ministerie.
O.v.J.	officier van justitie.
P.I.	Provisionele instructie voor het Hoog Militair Geregtshof.
R.L.	Regtspleging bij de landmagt.
V.I.	voorlopige informatiën.

langrijke beslissingen neemt, welke al dan niet leiden tot de uiteindelijke behandeling van een strafzaak voor de krijgsraad.

Reeds het feit, dat deze vraagstukken reeds lang in het brandpunt der belangstelling staan (denk bijv. aan de critieken van Dr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE en Mr. VAN PANTHALEON BARON VAN ECK, en de gedachtenwisseling tussen Luitenant-Kolonel Mr. Dr. J. Ph. VAN ERK en Jhr. Dr. TH. W. VAN DEN BOSCH over de inhoud van het Academisch proefschrift van laatstgenoemde) noopt ons tot nadenken. De argumenten pro en contra van deze deskundigen, welke zovele zijn, dat het niet mogelijk schijnt nog een nieuw gezichtspunt er aan toe te voegen, wettigen dan tenslotte de conclusie, dat we hier inderdaad te doen hebben met vraagstukken, welke voor de militaire rechtspleging van het grootste belang zijn.

Het lijkt mij voldoende en nuttig deze argumenten in de vorm van een résumé hieronder te laten volgen.

ad a.

VAN DEN BOSCH: V.I. *in handen van A.M.*

reden: zijn deskundigheid;
zijn onpartijdigheid;
de snelheid;
de A.M. leert dc zaak beter kennen en is dus beter in staat zijn taak ter terechtzitting te vervullen, hetgeen in vele gevallen zal leiden tot een milder oordeel;
de neiging bestaat de functie van O.C. niet hoog genoeg aan te slaan, waardoor de voorlopige informatiën niet die waarde hebben, die ze zouden kunnen bezitten.

VAN ERK: V.I. *in handen van O.C.*

reden: A.M. heeft weinig ervaring in liet maken van vonnissen, zijnde één der eerste vereisten van een deugdelijke instructie, die immers de grondslag moet vormen van het vonnis: de overbelasting van de A.M.;
qua onpartijdigheid is het houden van de V.I. door de A.M. een stap terug;
snelheid lijdt door overbelasting van de A.M.;
deskundigheid van O.C. is een kwestie van opleiding;
de O.C. is een verlengstuk van de krijgsraad, waardoor deze een brede visie op de zaak kan krijgen.

ad b.

VAN *ERK:*

De militaire autoriteit, die verantwoordelijk is tegenover de regering voor een goede handhaving van tucht en orde onder de strijdkrachten, moet ook de middelen hebben om die verantwoordelijkheid te kunnen dragen; de verwijzing moet derhalve tot zijn bevoegdheden behoren.

ROLLIN COUQUERQUE:

De positie van de C.O. is het eerste en voornaamste beginsel van de militaire rechtspleging.

Dc C.O. heeft tot taak een goede krijgstucht ie onderhouden. De

keuze van de middelen daartoe behoort derhalve tot zijn bevoegdheid. Elke strafzaak is ook *zijn* strafzaak, welks uitslag moet medewerken om zijn betekenis en beleid als militair opvoeder van zijn ondrr-geschikten te helpen tekenen.

Tegenover dit standpunt staat de mening van hen, die verdedigen, dat de positie van den A.M. zoveel mogelijk gelijk moet zijn aan die van de O.v.J. in het burgerlijk proces. Aanhanger van dit standpunt was wijlen Mr. VAN SLOOTEN. Ook Mr. VAN PANTHALEON BARON VAN ECK was deze mening toegedaan, maar schijnt hierop te zijn teruggekomen. De voornaamste argumenten zijn:

De militaire autoriteit is terzake niet voldoende kundig, zodat hij toch in de regel op het advies van de A.M. moet afgaan.

Hierdoor wordt voorkomen, dat beklaagden moeten terechtstaan, terwijl er geen spoor van bewijs tegen hen is.

Een tussenstelel is door VAN DEN BOSCH ontworpen.

De militaire autoriteit delegeert de bevoegdheid om over de vervolging te beschikken aan de A.M.

voordelen: er bestaat geen kans op conflicten tussen A.M. en ve - mijzirigsautoriteit;
de beslissing kan sneller genomen worden:
het voorkomt dubbel werk.

Bezwaren (VAN ERK):

De invloed van het orgaan (verwijzingsofficier plus A.M.) en dus van de militaire autoriteit wordt te groot, hetgeen gepaard zal gaan met ren aanslag op de onafhankelijkheid van de rechter. Dit geldt in nog meerdere mate met betrekking tot de krijgsraden te velde. welker samenstelling ook al in handen is van de commanderende generaal.

In de plaats van conflicten tussen A.M. en militaire autoriteit ontstaan nu conflicten tussen militaire autoriteit en krijgsraad, welke, indien zij aan de dag treden, hetgeen onvermijdelijk is, óf het gezag van de militaire autoriteit, óf dat van de krijgsraad aantasten.

De beide functies laten zich niet verenigen, omdat: de A.M. de rechtmatigheid, de vermijzingsofficier de doelmatigheid heeft te beoordelen.

De commanderende generaal kan van verwijzingsofficier wisselen zonder schade toe te brengen aan het aanzien van de militaire justitie, maar kan hij dit zelfde doen met de A.M.? Toch moet hij het doen in het systeem-VAN DEN BOSCH. indien hij het niet eens is met het verwijzingsbeleid.

r

Beknopt geschiedkundig overzicht.

De val van de Franse heerschappij in 1813 had in Nederland een onmiddellijke omwerking der militaire strafwetgeving tot gevolg. Deze vond plaats voor wat betreft de militaire strafrechtspleging door middel van besluiten van de souvereine vorst en kreeg uit-

eindelijk zijn beslag in de „Regtspleging bij de landmagt". gearresteerd bij besluit van de Souvereine Vorst der Verenigde Nederlanden van 20 Juli 1814 (Stbl. No. 85).

In België wordt algemeen aangenomen. dat de Nederlandse Militaire Strafrechtspleging sedert 1 September 1814 op de Belgische troepen werd toegepast, ingevolge het besluit van 21 Augustus van hetzelfde jaar. ALFRED DE GROOTE bewijst echter in zijn „Belgische „Militaire Strafrechtspleging" op onnavolgbare wijze. dat dit een dwaling is. Volgens hem geschiedde de gelijke toepassing der Militaire Strafrechtspleging in België eerst na het verschijnen van het Koninklijk besluit van 31 October 1813, hetwelk o.m. bepaalde:

„Dat voortaan naar aanleiding van artikel 188 der Grondwet, alle „delicten door militairen gepleegd, hetzij zich deze militairen in „de Zuidelijke of Noordelijke provinciën gestationneerd bevinden, „moeten worden onderzocht en bestraft door den militairen rechter „overeenkomstig de reglementen, wetten en traditiën bij ons be„sluit van den 20. Juli 1814 gearresteerd".

Dit belangrijke besluit van 31 Octoher 1815 maakte derhalve een einde aan het bestaan van twee verschillende jurisdictiën volgens de plaatsen waar de troepen (hoewel tot één Koninkrijk behorend) gestationneerd waren.

Koning Willem I heeft bovengenoemd besluit genomen, toen hij de zekerheid had, dat de Belgische zowel als de Nederlandse trocpcn de nodige teksten in de Franse c.q. Nederlandse taal weldra zouden bezitten. De vertaling van de Nederlandse tekst versclieen inderdaad in 1816 bij de drukker Allaert te 's-Gravenhage. maar was zeer gebrekkig. Toch moet deze tekst in België nog steeds als de officiële worden beschouwd. De Heer P. VAN DER STRAETEN, algemeen auditeur bij het Belgische Militaire Gerechtshof schrijft althans in 1948, nadat hij melding heeft gemaakt van enkele partiële wijzigingen:

„Réformes partiellca qui laissaient subsister l'essentiel d'une „proccédure réglée par un code vieux de près de cent cinquante ans. „Seul le texte néerlandais du code de 1814 est officiel."

Eerder, in 1870, zei de Belgische jurist THONISSEN:

„Nous n'en avons pas même une traduction officielle; nous n'en „possédons qu'une traduction officieuse, faite par je ne sais quel „fonctionnaire hollandais, ignorant des premiers éléments de la „langue française".

Het besluit van 31 October 1815 ten spijt, blijkt ons, dat na de omwenteling van 1830, terwijl de oude militaire straf- en rechtsplegingswetten reeds in 1815 voorgoed waren afgeschaft, de militaire rechtspleging zich in enkele gevallen wederom richt op het reglement van 26 Juni 1799. Zo schrijft ALFRED DE GROOTE:

„Tot op den dag van heden (1914) toe heeft men de Belgische „militaire magistraten willen verplichten dit reglement als nog „bestaande aan te zien."

Volgens hem een bewijs te meer (zie ook de dwaling omtrent het

tijdstip van het in werking treden van de Nederlandse R.L. op de Belgische troepen), dat het K.B. van 31 October 1815 in België onbekend is gebleven. Desalniettemin gold en geldt nog steeds in België cn in Nederland de Regtspleging bij de landmagt van 1814. Deze geldt in België dus sinds 31 October 1815.

Critiek op het wetboek geleverd en pogingen om tot een nieuw wetboek te geraken.

Zowel in België als in Nederland heeft men herhaaldelijk critiek kunnen zien en horen leveren op de Regtspleging bij de landmagt. En in het algemeen terecht. Het wetboek van 1814 kan men moeilijk een goed doorwrocht stuli werk noemen; naarmate de jaren verstreken ging het bovendien lijden aan ouderdomsgebrelien.

We zullen ons hier niet verdiepen in de critiek, die onze R.L. in den loop der tijden heeft moeten verduren. Ook zuilen we geen opsoniming geven van de wijzigingen, die het wetboek bij ons heeft ondergaan. daar deze materie als algemeen bekend verondersteld kan worden.

Voor wat betreft België: de Heer VAN DER STRAETEN Iaat in de Revue de droit pénal et de criminologie (Dec. 1948) verschillende gezaghebbende juristen aan het woord, waarbij deze hun klachten laten horen. Hier staat tegenover. dat Dr. ROLLIN COUQUERQUE in M.R.T. XLII blz. 172 v. enkele van deze klachten volkomen weerlegt. Zo bijv. t.a.v. het door TEMPELS becritiseerde artikel 200 (R.L. 1814; oiize R.L. 190); het betreft een voortvluchtig gebleven beklaagde, die door de krijgsraad wordt „gebannen" buiten het grondgebied van de Staat. Volgens TEMPELS is dit een veroordeling. („Tout fugitif est condamné au bannissement") en als zodanig beschaar\-d hebben n e hier natuurlijk met een onmogelijk artikel te doen. Volgens Dr. ROLLIN COUQUERQUE was deze verbanning echter géén straf, doch slechts een oude vorm van het verlenen van verstek. Het vroegere art. 201 (thans art. 191) R.L. bevestigt dit.

Een ander voorbeeld (waarbij we het zullen laten) is de klacht, welke voortspruit uit het oude artikel 59 (onze R.L. 54). Het betreft hier het feit, dat een beklaagd? na een verhoor door de O.C. moest beloven „*par serment de se représenter*", indien een nader verhoor nodig zou blijken te zijn. Dit zou duiden op een eed, die afgelegd moest worden. In het oude niet vertaalde wetboek staat echtcr „bij „handtasting", hetgeen zeker niet meer te beduiden heeft dan een belofte. Zo lezen we in de M.v.A. van 25 Octoher 1912 over het ontwerp van wet tot wijziging van de R.L. en R.Z., alsmede van de P.I. voor het H.M.G.:

„Beloven bij handtasting betekent: beloven hij handreiking, een „enigszins plechtige belofte. welke betrekkelijk meerdere waar„borgen schijnt aan te bieden en daarom niet is geschrapt."

Dit alles neemt niet weg, dat het Belgische wetboek zich in zodanig verouderde toestand bevindt. dat een nieuw wetboek ter

vervanging van het oude dringend noodzakelijk is geworden. In menig geval heeft men het middel van de analogische wetstoepassing aangegrepen, zo trachtend de lacunes en verouderde artikelen van het wetboek van 1814 aan te vullen, respectievelijk te wijzigen aan de hand van het Wetboek van Strafvordering. Hierdoor is men echter vaak in flagrante strijd gekomen met het wetboek van 1814, dal nu eenmaal nog van kracht is. Belgische deskundigen als CRICK, Me. HORGNIES, VAN DEN ABEELE, HAYOIT DE TERMICOURT e.a. hebben dan ook niet nagelaten op deze gevaarlijk? en onhoudbare toestand ie wijzen en aan te dringen op een algehele herziening van het wetboek, neerkomende op het invoeren van een geheel nieuw wetboek en afschaffing van het oude van 1814. Wél zijn er genoeg pogingen gedaan om tot zulk een radicale herziening te geraken. De eerste dateert reeds van 16 October 1830, dus slechts luttele dagen na de Belgische onafhankelijkheidsverklaring. Andere pogingen maren bijv. van 1834, 1889, 1923. De meeste ontwerpen bereikten echter zelfs niet eens het parlement. Het verst bracht het nog het ontwerp van 1899. welks ve dienste echter zeer twijfelachtig is, daar men er met recht van kan zeggen, dat men van de regen in de drop kwam. Wat was namelijk het geval? De commissie, belast met het maken van het ontwerp, maakte er een, bestaande uit 362 artikelen, verdeeld over 9 titels. Het werd aan het parlement voorgelegd in de vorm van twee verschillende wetsontwerpen. Het eerste, bevattend de titels 1 en 2, werd aangenomen en afgekondigd 15 Juni 1899. Het wetsontwerp. dat de andere 7 titels behelsde. is echter nooit door het parlement in behandeling genomen. Hierdoor werd een zeer verwarde situatie geschapen. Immers, het wetboek van 1814 was niet afgeschaft en bleef derhalve van kracht steeds wanneer zijn inhoud niet in strijd was met de nieuwe wet van 1899. Deze situatie bestaat heden ten dage nog.

Waar we in het voorgaande vaststelden, dat in België dus nog steeds het wetboek van 1814 van kracht is, moeten we toch constateren, dat de ontwikkeling van de militaire rechtspleging in België een andere richting is ingeslagen dan in Nederland. Zozéér ie dit zelfs het geval, dat we niet alleen op sommige belangrijke punten geen overeenstemming meer vinden, maar zelfs een uitgesproken tegenstelling. Dit zullen me hieronder trachten aan te tonen.

De functies van officier-commissaris en auditeur-militair tijdens liet houden van de voorlopige informatiën, speciaal voor wat betreft de verhouding hunner bevoegdheden.

Wetboek van 1814. H. I en H. II van de 2e Titel.

De voorlopige informatiën werden gehouden door een commissic van twee officieren-commissarissen. Deze commissie werd bijgestaan door een officier. die als secretaris optrad. Buiten de residentie van de krijgsraad was dit een troepen-officier: in de residentie van de

krijgsraad was het de A.M. De leiding bij de V.I. berustte dus bij de officieren-commissarissen, waarvan één de president der commissie was. De A.M. speelde dus duidelijk een ondergeschikte rol. (Dit was althans de bedoeling van de wetgever). Het moge voorts blijken uit enkele aan te halen artikelen.

Art. 51: De commissie van officieren-commissarissen brengt rapport uit aan den garnizoenscommandant.

Art. 56: Wanneer een beklaagde zich niet in arrest bevindt, zullen de officieren-commissarissen bevoegd zijn telkens na afloop van een verhoor, denzelven te stellen in arrest. . . . . .

Art. 79: (ingeval van bekentenis). Officieren-commissarissen zullen daarop den A.M. gelasten oin op den beleden misdaad ten spoedigste alle mogelijk onderzoek te doen.

Art. 87: wilde de A.M. bepaalde getuigen verhoren of andere verdachten aan een confrontatie onderwerpen. dan moest hij dit aan de commissie verzoeken.

De practijk vertoont echter een ontwikkeling, die in strijd met de wet is. De A.M. maakte zich namelijk al spoedig meester van de leiding bij het vooronderzoek. De oorzaak ligt vermoedelijk in het feit, dat hij wèl, de O[n].C[n]. niét jurist waren. Wij zullen nu zien, **hoe** de wet van 1899 op deze ongeoorloofdheid reageerde.

Art. 35: „Au siège du conseil de guerre la commission judiciaire „est composée outre l'auditeur-militaire, ***qui*** la ***préside et qui dirige*** „*l'instruction*, d'un capitaine et d'un lieutenant."

Art. 44: „Les visites domiciliaires en cas de flagrant délit oir „chez les personnes justiciables des jurisdictions militaires sont „faites par l'auditeur militaire. . . . . ".

Uit deze voorbeelden blijkt duidelijk, dat de wet van 1899 de ingeslagen weg volkomen bekrachtigde. Dit was echter nog niet voldoende; wederom ging men een stap verder. Waar de wet van 1899 nog zweeg t.a.v. helangrijke bevoegdheden als arrest, inbeslagneming, onderzoek aan het lichaam. heeft de practijk de bevoegdheden van den A.M. ook op dit gebied meten uit te breiden. De A.M. werd op deze wijze zelfs rechter-commissaris, althans een functionaris met ruimer bevoegdheden bekleed dan oorspronkelijk de O.C. bezat.

Wanneer we de grote lijn van deze ontwikkeling pogen te volgen, zien we het volgende: Oorlog 1914–1918: wanneer de aanwijzing van officieren-commissarissen niet altijd mogelijk is vanwege hun dienst aan het front, worden de V.I. vaak door de A.M. alléén ingewonnen. Hetzelfde zien me na 1918 gebeuren bij het bezettingsleger in Duitsland. Voorts neemt ook de jurisprudentie deze mening aan. (Cour militaire 8 Nov. 1923). ga

Na de bedoeling van de wetgever van 1814 gezien te hebben en van de wetgever van 1899 rest ons te onderzoeken. of de moderne wetgever in België de voetsporen van zijn voor nger van 1899 drukt, dan wel van deze weg is afgebogen om de positie van de auditeur-militair wederom binnen de grenzen van 1814 te brengen. Hiertoe staan ons twee besluiten ten dienste:

a. arrêté-loi 26 mai 1944 relatif a la compétence et à la procédure en matière de crimes et delits contre la sûreté de l'Etat.

b. arrêté-loi 27 mai 1944 étendant la compétence des conseils de guerre et abrégeant la procédure pour certaines infractions.

In art. **3** van liet eerste besluit staat te lezen:

„L'auditeur-militaire assisté d'un greffier ..... exerce les „fonctions dévolues a la commission judiciaire et peut en outre „procéder a ioutes perquisitions ou saisies utiles."

en in het tweede besluit (art. **3):**

„L'auditeur militaire..... peut ordonner des explorations „corporelles."

Dus: behalve dat de wetgever van 1944 de wet van 1899 t.a.v. het overnemen van de V.I. door den A.M. nog eens onderstreept, zien we hier iets gebeuren, dat men het beste kan uitdrukken mrt de woorden ‚l'histoire se répète"; evenals in 1899 namelijk bekrachtigde de wetgever datgene, wat de praktijk zich alreeds had toegeëigend (perquisitions, saisies, explorations corporelles).

Alhoewel we hier te doen hebben (in 1944) met besluiten van tijdelijke aard en niet betrekking tot bepaalde misdrijven, kunnen we na hetgeen we gezien hebben gerust de conclusie trekken, dat de tendens bestaat, om de rol van de commission judiciaire te verkleinen en die van de A.M. te vergroten. Voorts, dat deze neiging er niet een is van de laatste tijd, maar al bestond in 1899; ja, we kunnen haast zeggen, zo oud is als de rechtspleging bij de landmacht zelve.

Als we nu onderzoeken hoe deze kwestie in Nederland was, zich ontwikkeld heeft en thans is, constateren we. dat ze aanvankelijk parallel loopt aan de Belgische. Ook bij ons gold, hetgeen in de R.L. van 1814 is neergelegd, en ook bij ons zien we, dat de A.M. zich spoedig van de leiding hij de V.I. meester maakt. Anders dan de Belgische wet van 1899 heeft bij ons de wet van 1912 hieraan een einde gemaakt door de A.M. wederom de plaats in het strafproces te geven, die hem toekomt. Zo lezen we in de beraadslagingen, gehouden in de eerste kamer der Staten-Generaal van **30** Oct. 1912:

.‚Zij, die tot nu toe de te veel omvattende functiën van openbaar ..aanklager, verdediger en secretaris hij de krijgsraden vervulden, „zullen voortaan alleen openbaar aanklager zijn".

Duidelijker taal nog spreekt de memorie van antwoord van 25 Oct. 1912:

„De door de **A.M.** te stellen vraagpunten zullen den O.C." (men was afgestapt van de commissie van *2* O^{n}.C^{n}.) „enigen leiddraad „geven bij het verhoor....."

„..... Waar irnmers enkel is betoogd met het stelsel van .‚verplichte tegenwoordigheid van den A.M. bij de verhoren van „den O.C. binnen de residentie van den krijgsraad te breken...."

„.....dat de O.C. aan de door den A.M. gestelde vraagpunten „zovele mag toevoegen als hij noodzakelijk oordeelt."

Voorwaar een geheel ander geluid dan men kon horen bij de be-

raadslagingen t.a.v. het Belgische wetsontwerp. Als we tenslotte de R.L. ter hand nemen en de artikelen betreffende dit onderwerp doorlezen (2e Titel, 1e en 2e hoofdstuk) zal ons duidelijk blijken, dat de O.C. wederom de leiding bij de V.I. heeft. We kunnen derhalve concluderen, dat, waar er in België een sterke tendens valt waar te nemen om de bevoegdheden van de O.C. te verkleinen, ja om de aanwijzing van de O.C. geheel te doen vervallen en de V.I. aan de A.M. over te laten, er in Nederland althans sedert de wet van 1912 in het algenieen van zodanige tendens geen sprake is. Anderzijds zou het onjuist zijn als we niet de aandacht vestigden op een jurist, die t.a.v. dit onderwerp de weg is ingeslagen, die door onze zuiderburen begaan wordt. Wij doelen hier op het proefschrift (1949) van Jhr. TH. W. VAN DEN BOSCH, getiteld: .,Proeve van .,een ontwerp voor een wetboek van militaire strafvordering". Schrijver trekt in zijn algemene inleiding een parallel met het Wetboek van Strafvordering en betoogt, dat reeds door de Staatscommissie voor de herziening van het Wetboek van Strafvordering. ingesteld bij K.B. van 8 April 1910, No. 17. ernstig is overwogen om het vooronderzoek geheel in handen van het O.M. te leggen. De commissie had tenslotte bezwaren van practische aard hiertegen, welke echter door de schrijver van het proefschrift worden weerlegd.

Ook het bezwaar, genoemd door Professor VAN BEMMELEN in zijn leerboek van het Nederlandse strafprocesrecht (..het is nood-,,zakelijk, dat verdachte reeds in het gerechtelijk vooronderzoek een ,,waarborg heeft, dat op volkomen objectieve wijze het onderzoek ,,geschiedt[w]) komt hierdoor voor hem te vervallen. Zijn conclusie is, dat, wanneer men het gerechtelijk vooronderzoek aan de openbare aanklager zou opdragen, de voordelen hiervan de nadelen verre zouden overtreffen.

Dit systeem past hij nu ook toe in zijn ontwerp, zodat daarin de functie van O.C. niet meer voorlromt.

Art. 789:

,,*Het gerechtelijk vooronderzoek wordt gehouden dooi de A.M. of* ,,*de fiscaal:* zij worden bijgestaan:

,.a. in zaken betreffende officieren door een secretaris of een ,,plaatsvervangende secretaris;

,.b. in andere zaken dan onder a. bedoeld door een secretaris, een ,,plaatsvervangende secretaris of een onderofficier."

De verhouding van de auditeur-militair tot de militaire autoriteit in de fase, voorafgaande aan de behandeling voor de krijgsraad.

a. *De verwijzing naar de krijgsraad.*

In tegenstelling tot wat in Nederland gebeurt (art. 11 R.L.) geschiedt in België de verwijzing niet door de militaire autoriteit. Dit zou men kunnen afleiden uit art. 76 van de wet van 1899:

,,Les forictions du *ministère public* près les conseils de guerre sont ,,remplies par les auditeurs-militaires".

Als we daarnaast zien n-at art. 126 R.L. zegt. dan is dat het volgende:

„De functiëri van *openbaar aanklager* worden daarbij waarge-
„nomen door den auditeur-militair".

Waar nu de Belgische tekst, in tegenstelling tot die der Nederlandse R.L. aan de A.M. de functiën van het O.M. toebedeelt en één dier functiën het beslissen over de vervolging is, zou dus in België de A.M. over de verwijzing hebben te beslissen. Hiertegen kan men echter aanvoeren, dat ook ónze A.M. wel eens aangeduid wordt (alhoewel in de praktijk, hetgeen nog iets anders is dan in een wet) met de benaming ambtenaar O.M., ondanks het feit. dat vele en belangrijke beslissingen van de ambtenaar O.M. bij ons zeker niet in handen zijn van de A.M., maar in die van de militaire autoriteit. Hierbij moet ik echter opmerken, dat een deskundige als de Heer VAN DEK STRAETEN, wanneer hij in zijn opstel .,A propos de la „réforme de la prorédure pénale militaire" een vergelijking maakt tussen de Belgische militaire rechtspleging en enkele buitenlaiidse stelsels, het nuttig oordeelt op te merken als bewijs, dat de Nederlandse militaire rechtspleging een belangrijke rol voor de militaire autoriteit heeft gereserveerd. het feit, dat in Nederland de verwijzing geschiedt door den garnizoenscommandant.

b. ***De*** gang *van zaken* na afloop *van* de *voorlopige informatiën*.

Volgens de oude R.L. werd ria afloop van de V.I. daarvan rapport uitgebracht aan de C.O. van liet arrondissement c.q. van het garnizoen der hoofdplaats van het arrondissement. Het betrokken artikel vinden we met volkomen dezelfde strekking terug in de artikelen 113 en 114 van onze R.L. Oorspronkelijk betekende dil in België niet meer dan het nu nog bij ons betekent. namelijk: een vaststelling van het einde van het onderzoek door de officieren-commissarissen. De praktijk ging in België echter verder dan deze enkele vaststelling van een feit. Al spoedig kreeg het de betekenis van een gewijsde. Enkele arresten bevestigen dit: cour de cassation, 7 Nov. 1921, 31 Maart 1913, 20 Mei 1913. In 1922 kwam men hierop terug blijkens een arrest van 20 Februari van dat jaar, doch niet zover, dat men zich wederom richtte naar hetgeen de R.L. voorschreef. Het rapport bleef een oordeel bevatten en mocht adviseren de zaak niet voor de krijgsraad te brengen. Uit het vorige hoofdstuk bleek reeds. dat we hier niet te maken hadden met een advies van de O.C., maar dat dit een werkstuk was van de hand van de A.M. Wederom was het het besluit van 1944, dat aan deze toestand een 15-ettelijke grondslag gaf. Art. 3 zegt immers:

„L'auditeur-militaire rend les ordoniiaiices de non-lieu dans les
„instructions ouvertes à charge d'un militaire, sans l'intervention
„de l'autorité militaire".

Een wettelijke bekrachtiging zelfs van nog meer dan we hierboven opmerkten, betreffende een advies over het al dan niet voor de krijgsraad brengen van de zaak. Immers de tussenkomst van de militaire autoriteit wordt hier geheel uitgeschakeld. M.a.w. de A.M.

kan, op grond van dit besluit. zonder zelfs de militaire autoriteit er in te kennen een strafzaak seponeren, indien de informatiën z.i. geen voldoende bewijs hebben opgeleverd.

Enerzijds moeten we weer opmerken, dat het hier een tijdelijke regeling geldt. zodat we weer slechts van een tendens kunnen spreken, welke op een voortzetting van de ingeslagen weg duidt. Anderzijds dient gezegd, dat deze tendens echter van bedenkelijk ernstige aard is als we zien, dat VAN DER STRAETEN zegt:

„Solution provisoire et partielle malheureusement car elle laisse „subsister l'incertitude quant à la portée des décisions de non-lieu „dans toute procedure pénale militaire".

De bedenkelijke aard van de tendens baseer ik op het moord „malheureusement", omdat daaruit blijkt, dat terwille van de eenheid van de militaire rechtspraak het in artikel **3** neergelegde beginsel door hem aanvaard zou kunnen worden, ondanks het feit, dat, zoals hij zelf zegt. er begrijpelijkerwijze critiek wordt geleverd op het zich in één hand bevinden van:

1. de bevoegdheden van de ambt. O.M.. die de strafvervolging instelt;
2. de bevoegdheden van de R.C. tijdens de voorlopige informatiën:
3. de bevoegdheid om te seponern.

In Nederland wordt deze materie beheerst door de artikelen 113 en 114 R.L.. die geenszins deze gevaarlijke geest ademen. Het rapport van de O.C. kondigt aan, dat de V.I. zijn gehouden. Hierop zal door de C.O. van het garnizoen der hoofdplaats van het militaire arrondissement of district het bijeenkomen van de krijgsraad worden geordonneerd.

Deze laatste zin brengt ons op de volgende kwestie. die van belang is gezien in het licht van de verhouding A.M.—Militaire Autoriteit.

c. ***Het** aanhangig maken van **de** strafzaak bij **de** krijgsraad.*

Naar Belgische opvatting is er geen wetsartikel, waarop de aanhangigmaking steunt. Men neemt daar algemeen aan. dat het wetboek van 1814 slechts een zinspeling op deze aangelegenheid maakt. In 1905 is toen een circulaire van de advocaat-fiscaal uitgegaan aan de auditeurs-militair. welke aanbeval aan het einde van de V.I. aan de beklaagde mede te delen. welke de telastelegging was. Dit neemt niet weg. dat daarmede de vraag nog niet was opgelost, of daardoor de zaak ook is aanhangig gemaakt bij de krijgsraad. In een arrest van 12 Juni 1914 heeft het Hof van Verbreking als zijn mening gegeven, dat de aanhangigmaking geschiedde op grond van een requisitoir van den A.M. óf op last van de garnizoenscommandant. Het hof voegt er aan toe:

„que cela est tellement vrai que de l'interrogatoire prévu par „l'article 83 de la loi du 20 juillet 1814 [1]) peut résulter la preuve

---

1) Ons **oude** art. **83** is thans art. 74 R.L. (Red. M.R.T.)

„de la non-culpabilité du prévenu ou même l'incompétence de la „jurisdiction militaire".

Dat de V.I. dat bewijs niet vermogen op te leveren, althans aan dat bewijs geen rechtskracht mag worden toegekend, is voor ons aan de hand van de Nederlandse militaire rechtspleging niet aan twijfel onderhevig. Tenslotte is het weer een tijdelijk besluit, dat voor het ogenblik het laatste woord in deze kwestie spreekt. Art. 4 van het besluit van 27 Mei 1944 zegt:

„Le conseil de guerre est saisie de la connaissance des infractions „de sa compétcnce par la citation donnée directrment au prévenu „et aux personnes civilement responsahles de l'infraction soit par „la partie civile, soit et selori le cas par l'auditeur-militaire ou „l'auditeur général."

Een aanhangigmaking derhalve verbonden aan een dagvaarding op last van de auditeur-militair.

d. Interessant cn wellicht ook wel nuttig is het in dit verband te zien, hoe de herziene rechtspleging hij de landmacht in Nederlands-Indik van 29 Augustus 2945 deze materie regelt. Immers ook daar steunde de militaire rechtspleging op de wet van 1814. Wat Dr. ROLLIN COUQUERQUE in zijn niet gepubliceerde *) critiek daarvan zegt, zou naar wat we hebben gezien heel goed toegepast kunnen morden op de Belgische militaire rechtspleging. Het dunkt mij voldoende uil deze critiek enkele kernachtige zinsneden te citeren:

„Een van de eerste en wel het voornaamste van de beginselen van „die rechtspleging (van 1814) werd namelijk met de voeten ge„treden, zoo al nipt geheel vernield: de positie van den commande„renden officier (ouderwetsch genaamd garnizoenscommandant) „als hoofdfiguur van het militaire strafproces werd geheel onder„graven en, ik moet het maar kras uitdrukken, totaal verkrineid."

„De vermelding op den omslag van het boekje, dat eene uitgave is „van hrt Departement van Justitie, doet vermoeden, dat de ordon„nantie in dit milieu van burgerjuristen is geconcipieerd en dat „men gemeend heeft goed te doen met de posite valt den openbaren „aanklager in militaribus ie doen naderen tot die van den burger„lijken ambtenaar van het openbaar ministerie."

Hoe is het dan wel gesteld me? deze herziene rechtspleging? Enkele artikelen mogen voor zichzelf spreken.

Art. 15: de A.M. neemt de beslissing over het al dan niet ver v o l g van een zaak.

Art. 18: de A.M. mag van de commanderende officier het doen instellen van een gerechtelijk vooronderzoek vorderen.

Art. 19/21: de A.M. mag verdachten in arrest doen stellen of uit het arrest doen ontslaan.

Wel moet gezegd worden. dal enkele begrippen in dit wetboek een andere betekenis hebben dan bij ons. Het gerechtelijk vooronderzoek b.v. betekent vermoedelijk een uitgebreid huishoudelijk onder-

*) M.R.T. **XXXIX,** blz. 49 v. (Red. M.R.T.)

zoek, waarbij zelfs getuigen onder ede worden gehoord. Dit neemt echter niet weg, dat de inbreuk op de bevoegdheden van de militaire autoriteit z0 ernstig is, dat Dr. ROLLIN COUQUERQUE uitroept:

„Is cr nog meer bewijs nodig om aan te tonen, dat de C.O., voor „wien elke straf- of tuchtzaak met de beoordeling van zijn prestige „en van zijn waarde als militair opvoeder samenhangt, tot een „ledepop is gedegradeerd?" **).

Conclusie.

1. België en Nederland hebben beide behoefte hetzij aan een geheel nieuw wetboek van formeel militair strafrecht, hetzij aan een algehele wijziging van het bestaande wetboek.
2. Waar België en Nederland gewend zijn geraakt aan een militaire rechtspleging. welke loten van eenzelfde stam zijn. zal het de moeite lonen te overwegen, of een gezamenlijk wetboek voor beide landen bestaansrecht heeft.
3. Deze overweging heeft ook reden, gezien in het licht van de zich steerls verder uitbreidende samenwerking tussen de beide landen on militair gebied.
4. Waar er enkele principiële verschillen bestaan tussen de beide militaire rechtsplegingen, moeten eventuele ontwerpers van een voor beide landen geldend wetboek er zich van bewust zijn. dat zij met grote moeilijkheden te kampen zullen krijgen. Immers, het zal hier niet alleen zijn een zoeken naar de grootste gemene deler. maar op het stuk van deze principiële tegenstellingen zal één der partijen zijn standpunt geheel dienen te herzien.

15 Maart 1950.

LIJST VAN GERAADPLEEGDE WERKEN:

Bekaert, Hermann:
Le code du conseil de guerre.
Bosch, Jhr. Dr. Th. W. van den:
Proeve van een ontwerp voor een wetboek van militaire strafvordering.
Groote, Alfred de:
Belgische militaire strafrechtspleging.
Spruijt, Dr. A.:
Militaire procedures.
Steffen, Mr. A. F.:
Overzicht van de militaire rechtspleging.
Straeten, P. van der:
A propos de la réforme de la procedure pénale militaire.
(Revue de droit pénal et de criminologie 1948.)

**) T.a.p. blz. 53. (Red. M.R.T.)

Herziening van **krijgstuchtelijke straffen**

door

J. C. BOOMSLUITER,
Kapitein der Infanterie.

In het M.R.T. Deel XLIII pag. 497 e.v. is onder bovenstaande titel, een artikel opgenomen van de hand van Lt. Kol. EVERS.

Het opstel bevat een tiental voorstellen tot wijziging van het huidige militaire Straf- en Tuchtrecht. Bij lezing van de verhandeling komt men echter spoedig tot de conclusie, dat de praktijk door deze voorstellen wel zeer eenzijdig wordt gediend. Immers de suggesties zijn grotendeels gericht op het gemakkelijker hanteren van de wet door de strafoplegger en andere strafbevoegde autoriteiten, doch geven zeer weinig ter bescherming van het individu.

Het lijkt mij daarom niet ondienstig, de tien punten van het betoog achtereenvolgens aan een beschouwing te onderwerpen. De aanhef van het artikel, waarin onder meer de noodzaak der herziening wordt besproken, heeft een strekking die zeer te waarderen is.

Uiteraard wordt slechts een zeer beperkt gedeelte uit onze rechtspraak aan critiek onderworpen in de verhandeling, doch dit biedt ons reeds een inzicht in de gedachtengang des schrijvers, een gedachtengang die overigens een niet onbelangrijke factor van eenzijdigheid bezit.

Uiteraard is critiek gemakkelijk te leveren. doch heeft slechts waarde. indien daarnaast een andere oplossine aan de hand wordt gedaan. Dit is dan ook de leiddraad voor het navolgende opstel geweest.

Als eerste wijziging wordt voorgesteld:

Opneming van een nieuwe hoofdstraf voor mindere militairen te stellen na de strafdienst, luidende:

..De verplichting, om zich op het tijdstip der reveille te melden ..bij de wachtcommandant, gedurende ten hoogste acht dagen."

Hierbij dient het volgende te worden overwogen:

a. is deze toevoeging gewenst en effectief?

b. is zij te vervangen door een eenvoudiger oplossing?

c. worden door deze toevoeging de dienstbelangen niet geschaad?

ad a. Het al dan niet gewenst zijn der toevoeging hangt af van het doel en de hetrekkelijke zwaarte der straf. Schrijver wil met deze hoofdstraf de .,langslapers" treffen. Men kan zich echter afvragen of hiertoe de instelling van een afzonderlijke straf nodig is.

Persoonlijk voel ik er dan ook meer voor, om de reeds bestaande hoofdstraf van de ,,verplichting om ten hoogste 2 uur voor het avond-,,appèl in de Kazerne. . . . terug te zijn en aldaar te verblijven. . . .

„gedurende ten hoogste 8 dagen", als maatregel te classificeren naast de mogelijkheid van arreststraf.

ad b. Een meer geschikte oplossing van hel vraagstuk schijnt mij, het in de praktijk bij de troep toegepaste principe, de langslaper in te delen voor die karwijtjes, die eerder opstaan automatisch insluiten, zoals het eten halen, schijvencorvee, e.a. voorkomende werkzaamheden, waardoor tevens nuttig merk wordt verricht, het niet voldoen aan te dier zake gestelde eisen levert ook een zuiver krijgstuchtelijk vergrijp op, dat op een normale wijze kan worden gecorrigeerd. Ook deze oplossing zou ik willen classificeren onder „maatregel", gesanctionneerd door bestaande arrestbepalingen. Waar dit geval in de praktijk veelvuldig wordt toegepast, acht ik toevoeging aan de wet niet noodzakelijk. De troep vereist nu eenmaal een practische oplossing boven een theoretische.

ad c. Een groot nadeel is tevens van genoemde toevoeging te verwachten door een m.i. nodeloze verzwaring van de taak van de wachtcommandant. Immers, deze heeft juist tegen de reveille een aantal maatregelen te nemen, en toe te zien op de uitvoering van verschillende diensten, zodat hij niet steeds in het wachtlokaal aanwezig is, hetgeen de practische waarde van de voorgestane aanvulling niet verhoogt.

Ook de korporaal van aflossing kan hiervoor niet morden ingeschakeld, omdat ook deze op dat uur belast is o.a. met het aflossen der posten. In zijn geheel bezien, acht ik derhalve de voorgestelde toevoeging overbodig en zelfs nadelig voor de dienstverrichtingen, terwijl het beoogde doel slechts langs een ver\%-rongenweg wordt bereikt.

2e. Invoering van een boete-stelsel voor officieren, onderofficieren en manschappen.

Of het in de verdediging van dit stelsel aangehaalde „aspect van „zakgeld", zijn waarde heeft is aan twijfel onderhevig. In zekere zin is aan te nemen dat de jongeman, die de soldij volledig kan benutten als zakgeld, dit niet nodig heeft, m.a.w. niet gevoelig wordt benadeeld bij inhouding; de ander, die zich deze weelde niet kan permitteren, benut het hem toekomende voor betere doeleinden. R.A.O.-cursussen of toeslag op het huishoudgeld.

De consequentie van een en ander is, dat de „zakgeld*genietende*" in vele gevallen weinig nadeel zal ondervinden als hij het een dag of tien moet derven, terwijl de „op soldij *aangewezene*" te zwaar gedupeerd zou worden en met hem zijn gezin. In beide gevallen is het inhouden van soldij nutteloos.

In het geval dat een soldaat zijn soldij geheel of gedeeltelijk benut om het huishoudgeld aan te zuiveren. betekent een boetestelsel een zware dupering van betrokkene en zijn gezin en juist hierin schuilt een gevaar voor verzet, in geval betrokkene rens tegen de lamp loopt.

Dat dit risico niet denkbeeldig is, moge blijken uit de resultaten

van de destijds ingestelde, ongelukkig gekozen, maatregel tot het betalen tot driemaal de waarde van verloren of zoekgeraakte rijkseigendommen. Het grote nut van deze bepaling is geweest, dat duidelijk tot uiting kwam, hoe weinig commandanten hoog en laag, begrip hadden van krijgstuchtelijke en opvoedende middelen.

Het wil mij derhalve voorkomen, dat juist ten aanzien van het beleid van tot straffen bevoegde meerderen, nauwkeurige instructies worden vastgesteld en bekend gemaakt, alvorens tot wetswijziging over te gaan. Immers, onze wet, die hoewel oud *, toch niet zo heel erg onduidelijk en onjuist is. wordt onjuist *gehunteerd* door onwetendheid en gebrek aan interesse. De goede uitoefening van het stelsel verkrijgt men niet met het houden van spoedcursussen. Het wil mij dan ook voorkomen. dat juist hier de allergrootste antiquiteit van ons militaire rechtsleven zit, de onvoldoende opleiding in toepassing van straf- en tuchtrecht.

Het is een vaststaand feit, dal. rechtvaardige en vlotte hantering van het straffenstelsel het vcrtrourven in de hand werkt, het tegenovergestelde echter wantrouwen. Ik maak hiervan gebruik nogmaals op het oude thema van de officier-raadsman terug te komen. Het is in ons leger opvallend, hoe weinig officieren het aandurven een militair hij te staan voor de krijgsraad. Waarom? Men durft vaak niet uit gebrek aan kennis op het gebied van Straf- en Tuchtrecht. Men beseft blijkbaar niet, dat de troep geleid wordt door commandanten. die van alles behoorlijk doordrongen dienen te zijn en zeer zeker eerst het vertrouwen genieten. wanneer zij rechtvaardig en deskundig hun straffen hanteren.

Ten aanzien van het boetestelsel voor officieren, zou ik nog willen opmerken. dat deze maatregel m.i. elke grond mist. Aan een officier behoren zulke eisen te worden gesteld, dat een dergelijke maatregel overbodig is. Blijkt dit niet het geval, dan dient zonder meer strenge correctie te worden toegepast. Hiermede mag men niet „schipperen".

Als algemene opmerking moge nog worden toegevoegd dat de op te leggen straffen het zwaarst wegen voor de dienstplichtige. die naast het feit, dat hij zich niet vrijwillig onder de wapenen bevindt, in vele gevallen ook reeds financiële nadelen heeft tengevolge van de dienstplicht. De niet onbelangrijke factor van dreiging van ontslag. terugstelling, overplaatsing, is voor beroepsmilitairen een rem, die hij dc dienstplichtige categorie ontbreekt. en niet uit het oog mag worden verloren.

De wenselijkheid van herziening van het straffenstclsel komt hierdoor natuurlijk geenszins te vervallen. Ik meen te mogen aannemen, dat het boetestelsel als hoofdstraf, niet de meest gelukkige oplossing kan worden genoemd.

3e. Toepassing van de bijkomende straf tot inhouding van soldij,

---

*) Dat men een wet van 1 Januari 1923 reeds in 1950 „oud" noemt, is een waardering welke wij niet delen. (Red. M.R.T.)

imperatief bij streng arrest, en facultatief bij verzwaard en licht arrest.

In het opstel wordt meermalen verwezen naar analoge bepalingen in de bestaande wetsbepalingen. Het gevolg is, dat het niet-eens-zijn met de bestaande wetsbepaling tevens de veroordeling inhoudt van het voorgestelde. Toch is dit niet in alle opzichten het geval. De facultatief toepasselijke bijkomende straf van inhouding der soldij bij het opleggen van streng arrest, als hoofdstraf, acht ik op-zichzelf niet te veroordelen, doch wel het systeem om deze bijkomende straf imperatief voor te schrijven. Mij dunkt, dat de conclusie van schrijver t.o.v. het karig gebruik maken dezer mogelijkheid, niet de juiste is. Eerder ben ik van mening, dat de practijk aantoont, dat de tot straffen bevoegde meerderen, deze straf niet als aantrekkelijk aanvaarden en haar derhalve zoveel mogelijk buiten toepassing laten.

Of wij in deze een vergelijking mogen maken met de Marine, die uiteraard op geheel andere basis werkt, is aan twijfel onderhevig. Voor het overige geldt mijn mening omtrent het boete-stelsel evenzeer voor het als tweede lid voorgestelde. Wil men komen tot een instituut van straffen, welke er op gericht zijn het individu te verbeteren, dan zijn er wel andere methoden te bedenken, terwijl het boetestelsel zeer zeker niet op alle gevallen een nuttige toepassing' zal kunnen vinden.

Drankmisbruik is m.i. slechts te voorkomen of te genezen door in overleg met de Militair Geneeskundige Dienst de delinquent gedurende zekere periode aan onthouding bloot te stellen, bijv. door hem in een omgeving te brengen waar de tucht zodanig kan worden gehandhaafd, dat het onmogelijk wordt dranken te nuttigen. Ik doel hierbij op de Tuchtklassen te Nieuwersluis. In geval van drankmisbruik helpt geen boete, noch eenzame opsluiting, noch een verbod om zich buiten de kazerne te begeven. Een afzonderlijke dronkaardsklasse zou bij grotere frequentie waarschijnlijk praeventief kunnen werken, terwijl dit systeem zou moeten kunnen gelden voor onderofficieren en manschappen. Deze materie zou uiteraard bij de wet moeten worden geregeld.

4e. Het terugbrengen van de termijn van 21 dagen voor licht arrest tot 14 dagen, is op de aangevoerde gronden juist te achten.

Compensatie, door het opleggen van geldboete, is om eerder omschreven redenen niet aan te bevelen. Ik acht de differentiatie in de straffen van licht, verzwaard en streng arrest voldoende om in de practijk een keuze te doen.

e . Afschaffing van de ,,berisping" voor mindere militairen.

Het is vaststaand dat de berisping weinig nut heeft voor die militairen, die zich doorlopend aan kleine krijgstuchtelijke vergrijpen schuldig maken. Voor deze elementen zijn de overige krijgstuchtelijke straffen meer geëigend. Er zijn echter militairen, bij wie het besef, dat de straf op de straflijst komt te staan, bepaald

remmend werkt. Er is steeds een streven merkbaar in een troep, om met een ,,blanco" straflijst iiit de bus te koinen, en het is soms een sport om ,,net niet" in aanmerking te komen voor arreststraf. Voor deze categorieën acht ik de ,.berisping" niet van belang ontbloot en derhalve nict geschikt om overboord te werpen.

6e. Met het gestelde in dit punt kan ik mij volkomen verenigen.

7e. Hierbij treft mij in de eerste plaats. het gestelde als zou het lagere kader uitsluitend uit dienstplichtig personeel bestaan. Dit is mij en vermoedelijk ook vele andere instructeurs onbekend. Naar mijn mening zijn juist vele capitulanten in berocpsdienst overgegaan. Overigens is het gestelde in dit punt aanvaardbaar.

8. Hoewel de in dit punt vermelde stelling in het algeineen aanvaardbaar is, meen ik toch te moeten wijzen op een zekere tendenz, die is ontstaan juist bij de categorie jongere officieren. om tot strafexercitie de toevlucht te riemen. Dit is vooral het geval als zij niet voldoende ervaring blijken te hebben in het bestrijden van laksheid. lichte graad van lijdelijk verzet, onhandelbaarheid van militairen. die graag de ,,branie" uithangen. De jonge officier heeft dan graag de strafexercitie bij de hand oni zijn gezag te kunnen handhaven. Persoonlijk ben ik het absoluut eens met schrijver, waar het slaat op het afkeurenswaardige der toepassing hiervan in bovenbedoeld geval. Toch neemt hel niet weg, dat er wel eens naar dit instituut gegrepen moet worden, ongeacht de mindere billijkheid, wanneer men te maken heeft met een ondefinieerbare geest in een troep. Men dient echter. deze bevoegdheid met de nodige onzzichtigheid te hanteren.

9e. Verlaging.

Hierbij wordt voorgestaan een systeem van gradatie in de toepassing, onder het motief, dat de in rang verlaagde soms n-el in een lagere rang kan blijven dienen.

Wordt verlaging toegepast ter compensatie van onwaardig gedrag als meerdere of benadeling van de stand van onderofficieren, wel, dan is het dwaasheid om aan te nemen, dat als de militair van hogere rang zich daaraan schuldig maakt. hij het niet zou doen als hij een rarig lager staat. Ik vrees eerder dat de uitwerking omgekeerd zal zijn tengevolge van wrevel, bespotting. lagere financiering enz.

10e. Het begrip ,.voorwaardelijke niet-verwijzing" doet hier intrede, en naar mijn mening onder gejuich.

Ik kan niet anders zeggen, dan dat dit rechtsinstituut moet worden uitgebuit als praeventiemaatregel. Momenteel geniet het echter weinig bekendheid. Ter motivering van mijn mening omtrent de wenselijkheid dezer instelling, het volgende. Bij het huishoudelijk- of

korps-onderzoek blijkt veelal. dat de delinquent zich niet voldoende de gevolgen van zijn daad heeft gerealiseerd, temeer daar de manier waarop vaak op die gevolgen wordt gewezen, weinig overtuigend is. althans op het moment waarop dit geschiedt, weinig indruk op de delinquent maakt. Eerst nadat de dreiging van de verwijzing werkelijkheid is geworden, begint het besef te komen en men kan dan niet rneer terug. Het ware derhalve niet ongewenst dit instituut nauwkeurig omschreven te publiceren en te doen verspreiden.

11e. Gezien het feit, dat de Luchtmacht een ongekende vlucht begint te nemen, ware het niet van belang ontbloot onze wetgeving hierbij aan te passen, aangezien het Luchtwápen andere eisen stelt en een speciale studie waard is.

12e. Hoewel niet binnen het kader van het voorgaaride vallende wil ik toch wijzen op de noodzakelijkheid oni de officier-instructeur in het bezit te stellen van een handleiding voor het geven van lessen in de krijgstucht in de vorm van een reglement of voorschrift. De compagniescommandant kan dan aan de hand van uitgebalanceerde lessen zijn theorie krijgstucht houden op standaardmanier, terwijl liet niet meer aan zijn fantasie wordt overgelaten om hiervoor de stof in elkaar. te draaien. Het droge oplezen der artikelen uit het Reglement betreffende de Krijgstucht ergert zowel de instructeur als de klas en biedt geen afwisseling.

Zoals reeds gezegd heeft de instructeur in doorsnede te weinig kennis van de stof om deze op een pakkende wijze voor ie dragen. Hij behoeft hirrhij een leiding. Wanneer in een leiddraad enige voorbeelden uit de practijk worden ingrvlochteii. is de interesse geboren.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 26 April 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. P. van Erk.

Leden: Majoor A. Klapwijk en 1e Luitenant D. ter Veen.
Raadsman: Dr Mr Dr W. Schuurmans Stekhoven.

Ten laste gelegd: (a) desertie naar het buitenland en (b) vervalsing van een paspoort door het wijzigen van de geldigheidsdatum.

Krijgsraad: ten aanzien van (a) moet de Auditeur-Militair niet-ontvankelijk worden verklaard, vermits beklaagde gewetensbezwaren had tegen militaire dienst, gericht op strijd met de wapenen, welke bezwaren erkend zijn. Beklaagdes desertie hield derhalve tevens in ongehoorzaamheid aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift, zodat de strafvervolging moet worden gestaakt. Veroordeling t.a.v. (b) tot een gevangenisstraf v.d.t.v. 5 maanden, met verlaging.

Hoog Militair Gerechtshof (zie de achter het vonnis opgenomen sententie): beklaagdes gewetensbezwaren zijn alléén gericht op strijd met de wapenen. Gezien beklaagdes ontwikkeling is het onaannemelijk dat hij desertie zou hebben gepleegd, uitsluitend om zich aan gewapende dienst te onttrekken, zonder ook maar ***één*** *poging te hebben gedaan om in een functie te worden geplaatst, waarin slechts ongewapende dienst van hem zou worden verlangd. Veroordeling mede wegens desertie tot gevangenisstraf v.d.t.v. één jaar en zes maanden, alsmede verlaging èn ontslag.*

(W.M.S.R. 23, 25, 98, 99; Dienstw.w. 2, Wb.v.Str. art. 231).

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen W. v. d. W., geboren 29 Augustus 1929, korporaal bij het ADKL te Schoonhoven, in arrest, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, militair zijnde:

,,A. op of omstreeks 25 September 1949, in tijd van oorlog te ,,Ermelo, althans in Nederland, niet van bewegingsvrijheid is terug-,.gekeerd bij zijn onderdeel, de School voor Reserve-officieren der ,,Infanterie, daarvan sedertdien opzettelijk ongeoorloofd en onafge-,,broken afwezig is gebleven en zich daarbij naar het buitenland, ,,immers naar België, Frankrijk en Engeland, heeft verwijderd, tot ,,hij zich op 2 Januari 1950 te Rotterdam als deserteur heeft gemeld;

,,B. op een thans niet meer nauwkeurig te bepalen tijdstip in of ,,omstreeks de maand October 1949 te Antwerpen, althans in België, .,dan wel in Nederland in een te zijnen name gesteld paspoort van ,.het Koninkrijk der Nederlanden, genummerd 195454, hem afge-

„geven door het gemeentebestuur te Rotterdam en geldig over de „periode van 9 Mei 1947 t/m 8 Mei 1949, opzettelijk valselijk de „aanvankelijk daarin op bladzijde 6 voorkomende data van einde en „ingang van de geldigheidsduur heeft veranderd in 8 Mei 1950 „(8-5-1950) respectievelijk 9 Mei 1948 (9-5-1948), zulks met het „oogmerk om gemeld paspoort te gebruiken als ware het echt en „onvervalst en vervolgens meermalen opzettelijk van genoemde aldus „vervalste reispas gebruik heeft gemaakt als ware deze echt en „onvervalst, te weten op 19 October 1949 te Adinkerke (België), op „29 November 1949 te Dieppe (Frankrijk) en te Newhaven (Enge-„land), op 30 November 1949 te Dieppe, op 17 December te Tourcoing „(Frankrijk), op 28 December 1949 te Ostende (België) en te Dover „(Engeland) en tenslotte op 29 December 1949 andermaal te Ostende, „bij alle welke gelegenheden hij voormelde reispas ter afstempeling „heeft aangeboden";

Overwegende, dat uit de ambtelijke verklaring van de Commandant ADKL te Schoonhoven d.d. 24 Januari 1950 blijkt, dat beklaagde op die datum in erkelijke dienst was sedert 1 Maart 1949;

Overwegende, dat de Auditeur-Militair niet-ontvankelijk zal moeten worden verklaard in de door hem tegen beklaagde ingestelde strafvervolging, voorzover deze betrekking heeft op het sub a. in de telastelegging omschreven feit, nu blijkens een ten processe in afschrift overgelegde brief van de Minister van Oorlog, d.d. 22 Maart 1950 Afd. A. 1. S. I, Bureau 3, de gewetensbezwaren van beklaagde, voorzover deze bepaaldelijk zijn gericht op strijd met de wapenen op grond van het door de desbetreffende Commissie uitgebrachte advies, door de Minister van Oorlog zijn erkend;

Overwegende, toch, dat, waar aan de Krijgsraad niet van enig ander motief voor beklaagde's desertie is gebleken dan zijn volgens zijn eigen opgave genomen besluit, de stem van zijn geweten te volgen, en derhalve niet langer te gehoorzamen aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift mede gericht op het doen dragen van wapenen, de door de beklaagde gepleegde desertie derhalve tevens inhield een ongehoorzaamheid aan enig dienstbevel of dienstvoorschrift, zodat de aanhangige strafvervolging te dier zake, ingevolge art. 2 laatste lid van de Dienstweigeringswet had moeten worden gestaakt;

Overwegende, t.a.v. het aan beklaagde sub b. telastegelegde feit, dat hij ter terechtzitting o.m. zakelijk heeft verklaard: dat hij gedurende na te melden tijdsperioden en op na te melden data in werkelijke dienst was als korporaal te Ermelo en te Schoonhoven; dat hij op een dag in October 1949 te Antwerpen een fles bleekwater heeft gekocht; dat hij toen aldaar in een te zijnen name gesteld paspoort van het Koninkrijk der Nederlanden, no. 193434 de op bladzijde 6 daarvan staande data 1949 tweemaal en 1947 tweemaal de 49 en de 7 heeft weggeradeerd; dat hij vervolgens met een pen voor tweemaal 49 in de plaats heeft gezet tweemaal 50 en voor tweemaal 7 tweemaal 8; dat hij, omdat de verandering toen nog vrij duidelijk te zien was, de beide data: 8 Mei 1950 (8-5-1950) en 9 Mei

1948 (9-5-48) nogmaals met de yen heeft overgetrokken; dat hij de bedoeling had om het paspoort bij het gaan naar het buitenland te gebruiken als ware het echt en onvervalst; dat hij wist. dat hij niet bevoegd was om deze data in zijn paspoort te veranderen; dat dit paspoort hem is uitgereikt door de gemeente Rotterdam op 9 Mei 1947 en dat het geldig was over de periode van 9 Mei 1947 tot en met 8 Mei 1949; dat hij dit paspoort nimmer heeft laten verlengen: dat hij deze aldus vervalste reispas heeft gebruikt op 19 October te Adinkerke (België).... etc. [als in de tenlastelegging — *Red.*]; dat hij dit deed in de wetenschap dat hij het niet mocht doen; dat hij het deed voorkomen alsof de pas echt en onvervalst was; dat bij al deze gelegenheden de pas door hem ter afstempeling is aangeboden: dat de betreffende grensautoriteiten daar ook stempels ingeslagen hebben en wel op bladzijde 11, 12 en 17; dat het Nederlandse paspoort no. 195454, dat hem getoond wordt en dat [dit], op bladzijde 1 gemerkt Rood A. hetzelfde paspoort is waaromtrent hij boven verklaard heeft en dat door de Marechaussee te Schoonhoven bij hem in beslag genomen is;

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„een reispas vervalsen rnet het oogmerk om het stuk te gebruiken „als ware het echt en onvervalst",

„opzettelijk gebruik maken van enig in het eerste lid van artikel „231 Wetboek van Strafrecht vermeld vervalst stuk als ware het „echt en onvervalst, meermalen gepleegd", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 231 j° 57 Wetboek win Strafrecht:

post alia:

RECHT DOENDE *IN* NAAM DER KONINGIN.

verklaart de Auditeur-Militair niet-ontvankelijk in zijn vordering, voor zover deze betreft het aan beklaagde sub A telastegelegde;

Verklaart heklaagde schuldig aan de hierboven al.: bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van VIJF MAANDEN, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht. bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf, geheel in mindering zal worden gebracht vanaf 2 Januari 1950:

Verlaagt beklaagde tot de stand van soldaat in de laagste klasse;

Bekrachtigt het bestaande arrest:

Beveelt, dat het paspoort no. 1513434. dat als stuk van overtuiging heeft gediend, na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan. zal morden teruggegeven aan de gemeente Rotterdam:

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hirrboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard rn spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 12 September 1950.

President: Mr J. W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal Vos. Schout bij Nacht Brouwer, Luitenant-Generaal Dijxhoorn, Gep. Luitenant-Generaal Nijhoff (plv.).

(Zie het hiervóór afgedrukte vonnis).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien:....enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van cis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en terzake van beide ten laste gelegde feiten opnieuw recht doende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van één jaar en zes maanden met aftrek van de tijd in voorlopig arrest doorgebracht sedert 2 Januari 1950 met verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse en met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzeiling van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat het Hof zich met het beroepen vonnis niet kan verenigen, doch alleen voor zover dit betreft het sub A. ten laste gelegde en de opgelegde straffen;

Overwegende, dat aan beklaagde sub A is ten laste gelegd: [zie vonnis hiervóór — *Red.*]

Overwegende. dat beklaagde te dien aanzien zakelijk heeft verklaard:

dat hij, toen hij als militair in werkelijke dienst was, op 25 September 1949 uiterlijk te 24.00 uur bij zijn onderdeel, de School voor Reserve-Officieren der Infanterie te Ermelo, van bewegingsvrijheid had moeten terugkeren, doch zulks niet heeft gedaan en daarvan sedertdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij zich op 2 Januari 1950 te Rotterdam als deserteur heeft gemeld; dat hij zich gedurende zijn voormelde afwezigheid naar het buiteland, te weten België, Frankrijk en Engeland heeft begeven, zulks teneinde aan een arrestatie te ontkomen;

Overwegende. dat uit een verklaring van de commandant van het Algemeen Depôt Koninklijke Landmacht te Schoonhoven d.d. 24 Januari 1950 onder meer blijkt, dat beklaagde 26 September 1949 is gedeserteerd en zich op 2 Januari 1950 vrijwillig heeft gemeld:

Overwegende. dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, waarbij laatstgenoemde verklaring van de commandant van liet Algemeen Depôt Koninklijke Landmacht te Schoonhoven slechts als bewijsmiddel wordt gebezigd in verband inet de inhoud van de verklaring van beklaagde, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde sub A is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

,,DESERTIE IN TIJD VAN OORLOG GEPLEEGD, WAARBIJ DE SCHUL-
,,DIGE ZICH NAAR HET BUITENLAND VERWIJDERT", voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 98 en 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde deswege strafbaar is, zijnde niet gebleken van enige omstandigheid, die zijn strafbaarheid zoude opheffen of uitsluiten;

Overwegende, te dien aanzien, dat blijkens een afschrift van een schrijven van de Minister van Oorlog, aan beklaagde gericht d.d. 22 Maart 1950 afdeling A. I s.l. bur. 3, beklaagde's gewetensbezwaren voor zover deze bepaaldelijk zijn gericht op strijd met de wapenen, zijn erkend, welke erkenning zich niet uitstrekt tot het verrichten van ongewapende militaire dienst;

Overwegende, dat beklaagde weliswaar achteraf beweerde gewetensbezwaren te hebben tegen het verrichten van enige militaire dienst, doch dat dit niet de reden van zijn desertie kan zijn geweest, daar hij, na zich op 2 Januari 1950 bij de Koninklijke Marechaussee te hebben gemeld, op 5 Januari 1950 tijdens zijn verhoor door de Wachtmeester der Koninklijke Marechaussee Cornelis Beekhuizen blijkens diens ambtsedig proces-verbaal van 7 Januari 1950 no. 11/50 heeft verklaard:

,,Ik weiger op grond van mijn overtuiging gewapende militaire .,dienst", terwijl hij blijkens het psychiatrisch rapport, uitgebracht door de res. Dir. Off. van Gezondheid 2e kl. J. A. J. Barnhoorn in opdracht van de Auditeur-Militair tijdens één der onderzoeken, die op 25 Maart en 6 April 1950 plaats vonden er toen nog de nadruk op legde *wapen-weigeraar* en geen *dienst-weigeraar* te zijn;

Overwegende, dat dus onaannemelijk is, dat beklaagde in September 1949 desertie heeft gepleegd als daad van dienstweigering waarmede hij tegen zijn toenmalige bedoeling zich ook gericht zou hebben tegen het verrichten van ongewapende militaire diensten en dat moet worden aangenomen, dat iemand met de ontwikkeling van beklaagde, die middelbaar onderwijs heeft genoten en voor het volgen van een officiers-opleiding geschikt werd bevonden, geen desertie pleegt, uitsluitend om zich aan gewapende dienst te onttrekken zonder ooit met een meerdere over zijn bezwaren te hebben gesproken, zonder een beroep op de Dienstweigeringswet te hebben gedaan, zonder een verzoek om overplaatsing te hebben ingediend of zonder enige andere poging, hoegenaamd ook, te hebben gedaan, om in een functie te worden geplaatst, waarin slechts ongewapende dienst van hem zou worden verlangd;

Overwegende, dat het Hof na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden, waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het Hof beklaagde op grond van de begane feiten onwaardig en ongeschikt acht in de door hem beklede rang te blijven dienen;

Overwegende, dat het Hof beklaagde op grond van de begane feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven. doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voor goed moet worden ontzet van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gezien, de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld — met uitzondering van de artikelen 1, 2 en 3 van de Wet van 13 Juli 1923 S 357, betreffende de Dienstweigering — zomede de artikelen 77 van 's Hofs Provisionele Instructie en 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt het vonnis, waarvan appèl, doch alleen voor zover dit betrekking heeft op het sub h ten laste gelegde en de aan beklaagde opgelegde straffen;

Te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Verklaart bewezen hetgeen aan beklaagde sub A is ten laste gelegd met beklaagde's schuld daaraan en hem deswege strafbaar;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als boven aangegeven;

Veroordeelt beklaagde terzake van het sub A ten laste gelegde en hierboven bewezen verklaarde feit en het sub B ten laste gelegde feit, zoals dit in het beroepen vonnis bewezen is verklaard, tot een gevangenisstraf voor de tijd van *één jaar en zes maanden* met bepaling, dat de tijd door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak in voorlopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht van 2 Januari 1950 af;

Verlaagt beklaagde tot de stand van soldaat in de laagste klasse;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 26 Juli 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. *h.* de Graaff.

Leden: Luitenant-Kolonel C. H. van Malsen en Kapitein W. Groenevelt.

Auditeur-Militair: Kapitein Mr M. G. Kooperberg.

Als militair, met het oogmerk om zich voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, opzettelijk in strijd met de waarheid aan een meerdere mededelen, dat een ander militair een motorrijtuig bestuurde, ten tijde dat dit motorrijtuig betrokken was bij een aanrijding.

Geen rekening gehouden met een ter zake vroeger opgelegde krijgstuchtelijke straf, welke inmiddels was tenietgedaan.

(W.M.S.R. art. 139; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen C. L. v. K., geboren 18 November 1928, dpl. soldaat **3-3** R.A.A.T. te Tilburg, beklaagde,

Gezien:....enz.;

Overwegende dat beklaagde is ten laste gelegd [1]):

„dat hij, terwijl hij als soldaat in dienst was bij dc Koninklijke „Landmacht, *althans als militair in de zin der Wet*, te Grave, *al-*„*thans in Nederland.* op of omstreelia 19 Januari 1950. alzo in tijd „van oorlog.

„*primair:*

„met het oogmerk om zich voor bestraffing, terechtwijzing of „afkeuring te vrijwaren opzettelijk vals en in strijd met de waarheid „tegenover de 2e Luitenant **J.** van Raalte heeft verklaard, dat — „toen op 16 Januari 1950 te Nijmegen een verkeersongeval plaats „vond, waarbij het vierwielig militaire motorrijtuig, gekenmerkt „56675, was betrokken — dit motorrijtuig alstoen aldaar ten tijde „van die aanrijding werd bestuurd door A. van de Velde;

„*althans, indien terxake van het onder primair te laste gelegde* „*geen veroordeling mocht of zou kunnen volgen,*

„*subsidiair:*

„*terwijl hij als bestzcurder en rij-instructeur van het vierwielig* „*militair motorrijtuig. gekenmerkt* ***56675,*** *op* ***16*** *Januari* ***1950*** *dienst* „*deed. opzettelijk vals en in strijd met de waarheid aan de 2e Luite-*„*nant d. van Raalte, na met dat motorrijtuig teruggekeerd te zijn* „*bij zijn onderdeel van een oefenrit, heeft medegedeeld, dat tijdens de* „*aanrijding waarbij genoemd voertuig op* ***16*** *Januari* ***1.950*** *te Nijme-*„*gen was betrokken geweest, dat voertuig alstoen aldaar werd be-*„*stuurd door A. van de Velde*";

Post alia:

Overwegende, dat Jan van Raalte, geboren 19 Juli 1926, reserve-2e luitenant bij 1-RAAT, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, zakelijk onder meer heeft verklaard en met ede bevestigd: dat in de maanden Januari en Februari 1950 beklaagde als hulp-rij-instructeur was ingedeeld bij het onder zijii (getuige's) bevel staandr peloton vaii de B.Cie 1-RAAT, gelegerd te Grave;

dat op 16 Januari 1950 bcklaagde hem meldde dat het vierwielig militair motorrijtuig 56673, terwijl het bestuurd werd door A. van de Velde, bij een verkeersongeval betrokken was geweest;

dat beklaagde deze verklaring later door een geschrift bevestigde;

dat tijdens het terzake gehouden huishoudelijk onderzoek aan het licht kwam dat niet Van de Telde. doch beklaagde de wagen tijdens het ongeval bestuurd had:

dat beklaagde toen niet zelf had mogen rijden, doch had moeten les geven en dat hij, getuige, dus vermoedt, dat beklaagde zijn fouti ve verklaring heeft afgelegd om zich voor straffen of terechtwijzigingen te vrijwaren:

---

[1]) De gecursiveerde gedeelten werd in de bewezenverklaring niet overgenomen. (Red. M.R.T.)

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van hoveiistaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht. [enz., zie niet-gecursiveerde gedeelte der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Als militair met het oogmerk om zich voor bestraffing, terecht-„wijzing of afkeuring te vrijwaren een aangelegenheid onthouden „aan de kennisneming van de bevoegde meerdere*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel *139* Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende:....enz.;

Overwegende. dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14*a* van liet Wetboek van Strafrecht [2]);

Overwegende, dat beklaagde weliswaar terzake reeds krijgstuchtelijk is gestraft doch dat, nu deze straf, inmiddels door de Commandant van beklaagde is tenietgedaan, ja zelfs onder toekenning van zeven dagen extra verlof ter goedmaking van het reeds ondergaan gedeelte van die straf, er voor de Krijgsraad geen aanleiding bestaat om met deze krijgstuchtelijke straf rekening te houden;

[volgt: veoordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen [2]) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Beslissing van 10 Augustus *1950.*

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Majoor H. P. Wiegman en Kapitein J. de Geus.
Auditeur-Militair: Majoor Mr B. H. van Everdingen.

Lasf tot tenuitvoerlegging van een destijds door de Krijgsraad voorwaardelijk opgelegde straf.

(Wb. v. Str. art. 14*h*).

De Krijgsraad te Velde Oost.

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad. eiser. tegen **J.** B., geboren *13* September 1923, destijds soldaat 6 R.V.A.,

Gelet op het vonnis d.d. *10* Juni *1947,* waarbij B. voornoemd terzake van art. *161* Wetboek van Militair Strafrecht en *310* Wetboek van Strafrecht werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden met bevel, dat deze gevangenisstraf niet zal morden *ondergaan, tenzij de* Krijgsraad later anders mocht gelasten. op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op *drie* jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig ge-

---

Het ons ter beschikking staande afschrift van het vonnis bevat een *onvoorwaardelijke* veroordeling. Trouwens, de artikelen **13** en 15 W.M.S.R. werden daarin niet aangehaald. De overweging dat het militaire belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 14*a* Wb.v.Str., zal derhalve op een misverstand berusten. (Red. M.R.T.)

maakt, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder art. 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2 nos. 2–6 van die Wet, of onder art. 1 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944, Staatsblad E 53, welk vonnis onherroepelijk is geworden;

Overwegende dat bedoeld vonnis op 5 November 1947 aan gerequireerde is betekend en mitsdien de proeftijd op 5 November 1947 is ingegaan;

Overwegende, dat B. voornoemd, bij vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Groningen d.d. 15 Juni 1950 terzake van .,diefstal door twee verenigde personen, waarbij de schuldigen zich de ,,toegang tot de plaats des misdrijfs hebben verschaft door middel .,van inklimming", gepleegd op of omstreeks 10 October 1949, werd veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van 5 maanden met aftrek der preventieve hechtenis en voorwaardelijk ter beschikking van de Regering werd gesteld met een proeftijd van 3 jaren, welk vonnis onherroepelijk is geworden;

Gehoord de vordering van de Auditeur-Militair bij deze Krijgsraad, dat deze Krijgsraad last geve tot tenuitvoerlegging van de hierbovengenoemde voorwaardelijk opgelegde gevangenisstraf;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij genoemd vonnis d.d. 10 Juni 1947 getracht heeft verbetering te brengen in het gedrag van deze beklaagde door hem met straf te bedreigen in geval hij zich niet aan bovengenoemde voorwaarden zou houden;

Overwegende, dat. nu beklaagde zich niet aan deze strafbedreiging heeft gestoord, de Krijgsraad van oordeel is, dat tot tenuitvoerlegging van bovengenoemde straf behoort te worden overgegaan;

Gezien art. 14*h* van het Wetboek van Strafrecht:

BESLISSENDE:

Geeft last tot tenuitvoerlegging van de straf bij vonnis van de Krijgsraad d.d. 10 Juni 1947 aan beklaagde opgelegd.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 24 Augustus 1950.

President: Majoor Mr J. Th. Buurman van Vreeden.

Leden: Majoor Mr P. Westerdijk en Kapitein Mr X. Pot.
Raadsman: Mr Den Hartogh.

Als goedang-beheerder en verkoper van **de** *voorraad artikelen van* ***de Welzijns-verzorging in Indonesië, veel groter hoeveelhedelz van*** *deze* **goederen uit de** *voorraad* **betrokken dan geoorloofd** *was,* ***en nadat een andere verlcoper was opgetreden, van die ander te grote hoeveelheden*** *van* ***die goederen betrokken. Dit*** *levert* ***resp. op*** *verduistering en* **heling.**

(Wb.v.Sr. artt. 44, 321 en 416).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K. v. G., geboren 7 Februari 1925, destijds als dpl. korporaal bij de 6e Compagnie van het Subsistenten Bataljon der Koninklijke Landmacht, gelegerd in Indonesië, thans gerepatrieerd en in arrest i . het Huis van Bewaring I1 te 's-Gravenhage, beklaagde,

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als korporaal in werkelijke dienst bij „de Koninklijke Landmacht in Indonesië, derhalve als ambtenaar „in de zin der wet, te Meester Cornelis, althans op Java:

„1e. op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak van „Februari 1950 tot 15 Maart 1950, telkens opzettelijk een aantal „sloffen sigaretten, merk Escort en pakjes shagtabak, in totaal „respectievelijk 120 en 700. althans een of meer dezer goederen, „welke hij als goedang-beheerder, in ieder geval anders dan door „misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

„hebbende hij bij het begaan van bovengenoemde straf bare feiten „telkens misbruik gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt „van militair, belast met de functie van goedang-beheerder, ge- „schonken;

„2e. op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak van 19 „Maart 1950 tot 1 April 1950, telkens van de soldaat L. opzettelijk „heeft gekocht een aantal goederen ten bedrage van in totaal 7 „kisten jenever à 12 flessen per kist, 8 blikken sigaren à 50 stuks, „15 pakjes zakdoeken à 12 stuks en 15 sloffen Escort sigaretten, „althans een of meer dezer goederen, waarvan hij wist, althans had „moeten en kunnen begrijpen, dat deze door verduistering, althans „door misdrijf waren verkregen";

Overwegende, dat uit het uittreksel-stamboek van de militairen van de Landmacht betreffende beklaagde, afgegeven dd. 21 Augustus 1950 blijkt, [dat] beklaagde ten tijde in de telastelegging genoemd als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard: dat hij, toen hij als militair in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht in Indonesië, te Meester Cornelis op Java op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak van Februari 1950 tot 15 Maart 1950 telkens opzettelijk een aantal sloffen sigaretten, merk Escort, en pakjes shagtabak, in totaal respectievelijk 120 en 700, welke hij als beheerder van de goedang met Welfare-artikelen onder zich had, heeft toegeëigend; dat deze goederen hem niet toebehoorden en hij geen recht of vergunning had zich die toe te eigenen; dat het in gemelde goedang de regel was, dat aan militairen van de daar opgeslagen artikelen slechts in bepaalde hoeveelheden tegelijkertijd mochten m-orden geleverd, hetgeen b.v. voor sigaretten was 2 pakjes in één keer: dat deze regel was vastgesteld door de Welzijnsverzorging;

dat hij van deze regel is afgeweken, door zelf in eerder gemelde periode grote hoeveelheden sigaretten en shag persoonlijk uit de voorraad te kopen tegen de vastgestelde prijzen; waarna hij de bedragen aan geld in de goedangkas stortte; dat hij een en ander gemakkelijker kon doen, aangezien hij daartoe de gelegenheid had door zijn functie. als eerder aangegeven; dat hij voorts gedurende het tijdvak van 19 Maart 1950 tot 1 April 1950 aldaar van de soldaat L., die toen de beheerder was van de goedang, op verschillende tijdstippen telkens opzettelijk heeft gekocht een aantal goederen, ten bedrage van in totaal 7 kisten jenever van 12 flessen per kist, 8 blikjes sigaren van 50 stuks elk, 15 pakjes zakdoeken van 12 stuks elk en 15 sloffen Escort-sigaretten; dat hij wist, dn! L. niet op deze wijze over gemelde artikelen mocht beschikken en dat hij, beklaagde, telkenmale iets ongeoorloofds deed;

Overwegende dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 19 Mei 1950 opgemaakt door Willem Johannes van der Linden en Jacobus van Teylingen, beiden Marechaussee 1e klasse bij de Justitiële Afdeling van 1. M.P. te Djakarta zakelijk inhoudt als verklaringen van:

i. C. J. P.; dat hij te Djatinegara vanaf begin Februari 1950 tot begin Maart 1950 van beklaagde, die beheerder van de goedang met Welfare-artikelen aldaar was, iedere dag, behalve de Zondagen, tien sloffen sigaretten kreeg en pakjes shagtabak tot een totaal hoeveelheid van circa 150 sloffen en 700 pakjes shagtabak;

2. Ch. A. F. M. L.; dat hij in de periode van omstreeks 9 Maart 1950 tot aan beklaagde's repatriëring in zijn hoedanigheid van beheerder der goedang van de Welzijnsverzorging te Djatinegara aan beklaagde heeft verkocht in totaal ongeveer í kisten jenever van 12 flessen per kist, ongeveer 8 blikken sigaren à 50 stuks en ongeveer 15 pakjes zakdoekcri à 12 stuks per pakje;

Overwegende, dat als getuige zakelijk heeft verklaard:

PETRUS JOSEPH LEONARDUS ROMMELSE: rlat hij van 19 September 1919 tot 31 Maart 1950 Welzijnsverzorgingsofficier van het Subsistentenbataljon te Batavin was cri beklaagde gedurende die periode beheerder was van de goedang der z.g. „vrije verkoop" artikelen, tot 9 Maart 1350. op welk tijdstip de soldaat L. dit beheer overnam: dat voormelde artikelen slechts mochten worden verkocht aan militairen en wel alleen voor persoonlijk gebruik; dat hij beklaagd-nimmer recht of vergunning heeft gegeven zich 120 sloffen sigaretten rnerk Escort en 700 pakjes shagtabak loc te eigenen, zelfs niet indien hij daarvoor de officiële verkoopsprijs betaalde en evenmin aan L., om aan beklaagde te verkopen 7 kisten jenever M 12 stuks per kist. 8 blikken sigaren à 50 stuk?, 15 pakjes zakdoeken à 12 stuks en 15 sloffen Escort sigaretten; dat beklaagde zowel als L. vaii deze regelingen op de hoogte waren;

Overwegende, dat Meester Cornelis in de periode in tic telastelegging aangegeven, was genaamd Djatinegara en behoort tot de voormalige Nederlands-Indische Stadsgemeente Batavia, thans genaamd Djakarta;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van voormelde bewijsmiddelen — ieder bewijsmidclel slechts gebezigd t.a.v. het feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd. alsmede zijn schuld daaraan;

Overwegende, t.a.v. bovenstaande bewezenvrrklaring, dat beklaagde. door in strijd met de bestaande voorschriften, inhoudende, dat uit de onder zijn beheer staande voorraden slechts voor persoonlijk gebruik aan militairen, artikelen als in de telastelegging omschreven, mochten worden verkocht, zelf hoeveelheden, die niet meer kunnen worden gezegd te strekken tot dat persoonlijk gebruik, te kopen, over die goederen heeft beschikt in strijd met de aard van het recht, krachtens hetwelk hij die goederen onder zich had en mitsdien de nader te noemen en gequalificeerde misdrijven heeft gepleegd, al het\\-elk eveneens het geval is t.a.v. de soldaat L.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1 verduistering, bij het plegen van welk strafbaar feit de schul-
„dige als ambtenaar gebruib maakt van de gelegenheid, hem door
„zijn ambt geschonken, meermalen gepleegd,
„2. heling, meermalen gepleegd,"

voorzien en strafbaar gesteld bij resp. de artt. 321, 44 en 84, zomede 416 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden met aftrek van het voorarrest; bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.]*.

Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten.

Vonnis van 12 November 1943.

President: Kapt. Lt. t. Zee F. J. van de Poll.

Leden: Ltz. 1e kl. (KMR. OV) S. Dobbenga, Ltz. 1e kl. G. B. X. van Erkel, U. J. van Doorninck en Off. v. Adm. 1e kl. C. P. van den Berg.

Fiscaal: Off. v. Adm. 1e kl. W. H. Vermeer.
Raadsman: Gemil.1e Off. Gouv. Marine G. P. Berlijn.

Vrijwillige terugmelding of aanhouding? Ongeoorloofde afwezigheid eindigt niet door arrestatie in het buitenland door vertegenwoordigers van het buitenlandse gexag.
Plaats, waar de militair zijn dienstverplichtingen kan vervullen.

(W.M.S.R. artt. 98 en 106).

DE ZEEKRIJGSRAAD BIJ DE STRIJDKRACHTEN IN HET OOSTEN,

in de zaak van den Fiscaal. ratione officii, legen S.. oud omstreek-

25 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsche Jongen, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den 27en April 1943, No. Int. 8/9/23;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Zeekrijgsraad van den 30en October 1943 No. Int. 8/21/23 aan den voet van welk stuk wordt ten laste gelegd:

,,dat hij, in tijd van oorlog, toen hij als Inlandsche jongen diende ,,aan boord van Hr. Ms. „Soemba", liggende te Bombay, in den ,,morgen van den 10en December 1942, met het oogmerk om zich ,,voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, althans op-,,zettelijk ongeoorloofd, niet van passagieren aan boord is terug-,,gekeerd en sindsdien voortdurend, opzettelijk en zonder vergunning ,,afwezig is gebleven totdat hij, na op 13 December 1942 door de ,,politie te Ninapur (Britsch-Indië) te zijn aangehouden, op een dag ,,in de maand Februari 1943 aan boord van Hr. Ms. „Soemba" te ,,Bombay is aangekomen,

„hebbende hij door vorenomschreven afwezigheid de reis van ,,Hr. Ms. „Soemba" van Bombay naar zee, welke reis in den morgen ,,van 12 December 1942 is aangevangen en waartoe het bevel hem ,,bekend was, althans redelijkerwijs door hem kon worden vermoed, ,,in het geheel niet medegemaakt,

„hebbende hij het feit gepleegd gezamenlijk en tengevolge van ,,samenspanning met de Inlandsche jongens R. en S. M. I.";

Gelet:....enz.;

Overwegende dat beklaagde ten aanzien van het hem ten laste gelegde ten processe heeft opgegeven:

dat hij op 9 December 1942 als Inlandsche jongen diende aan boord van Hr. Ms. „Soemba", welk schip toen te Bombay verbleef; dat hij dien dag met den Inlandsche jongen R. is gaan passagieren en dat zij den volgenden morgen om 7 uur 30 aan boord terug moesten zijn; dat zij later op den avond, op weg naar het schip zijnde, den Inlandschen jongen S. M. I. ontmoetten; dat er besloten werd den nacht bij de meisjes door te brengen; dat zij den volgenden morgen eerst ten 8 uur 30 wakker zijn geworden; dat hij uit vrees voor straf — in het bijzonder voor streng arrest. waardoor hij niet meer zou kunnen passagieren — aan de anderen heeft voorgesteld om op eigen gelegenheid naar Colombo te gaan, in de hoop aldaar geen. althans een lichtere straf te krijgen; dat R. en S. M. I. met dit voorstel accoord gingen en dat zij gezamenlijk in den namiddag van dien dag, in burger gekleed, zich naar het station hebben begeven: (post *abia:)* dat zij in den avond van 13 December 1942 te Ninapur aan kwamen, waar hem bleek dat zij het station Karapur, waar zij hadden moeten overstappen, reeds gepasseerd waren: dat de persoon, die hun deze inlirhtingen gaf, naar hun paspoorten vroeg en hen, toen zij deze niet konden toonen, naar het politiebureau overbracht; dat zij toen vier dagen opgesloten hebben gezeten en vervolgens naar Calcutta overgevoerd zijn, alwaar zij, na 1 of 2 dagen opsluiting.

den Nederlandschen Consul hebben gesproken; dat zij daarna ongeveer twee manden in arrest hebben gezeten, alvorens zij onder geleide naar Bombay werden overgevoerd; dat zij aldaar wederom in arrest zijn gesteld en na ongeveer twee maanden onder arrest, naar Colombo zijn overgevoerd. . . .enz.;

Post alia:

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven dat hij niet het oogmerk heeft gehad zich aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken en dat. nu de aanwijzingen voor het tegendeel niet conclusief zijn, beklaagde hiervan behoort te worden vrijgesproken;

dat de opzet om niet naar boord van zijn schip terug te keeren is gelegen in beklaagdes besluit om zich naar Colombo te begeven in plaats van naar zijn schip terug te gaan, hoewel hij daartoe ruimschoots gelegenheid heeft gehad, zijnde hij immers na het verslapen nog bijna een geheelen dag te Bombay verbleven;

dat de Raadsman heeft aangevoerd, dat de beklaagde zich vrijwillig bij een politiebeambte heeft vervoegd, zoodat van aanhouden geen sprake kan zijn; dat de Raadsman in dit verband niet heeft vermeld met welk oogmerk beklaagde zich bij dezen beambte heeft vervoegd. nl. om den weg naar Madras te vragen en niet om zich op te geven; dat voorts aan het, woord „aanhouden", zooals in de tenlastelegging gebezigd, in het algemeen gebruik de beteekenis wordt toegekend van: „verhinderen om verder te gaan en gevangen-„nemen"; dat zulks in casu ook is geschied, hebbende de politiebeambte. na door het drietal te zijn aangesproken, hen belet zich te verwijderen en daarna medegenomen naar het politiebureau. alwaar zij werden opgesloten; dat dan ook dient te worden aangenomen dat de beklaagde, nadat zijn ongeoorloofde afwezigheid ongeveer twee en een halve etmaal had geduurd, onvrijwillig door de politie is gearresteerd; dat naar 's Raads oordeel de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid niet geacht wordt te eindigen door arrestatie in het buitenland door vertegenwoordigers van het buitenlandsch gezag; dat immers als een eisch voor het plegen van een afwezigheidsdelict wordt gesteld dat de beklaagde zich onttrekt aan zijne dienstverplichtingen, dan wel zich verwijdert van de plaats of plaatsen waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden, zooals volgt uit art. 106 Wetboek van Militair Strafrecht; dat de zoo geschapen toestand derhalve slechts kan eindigen, wanneer de betrokkene zich wederom bevindt op eeii plaats waar hij zijne dienstverplichtingen kan opvatten en vervullen; dat naar 's Raads opvatting laatstgenoemde plaats als regel zal zijn een schip of inrichting der Koninklijke Marine;

dat uit de omstandigheid dat de beklaagde tezamen met S. M. I. en R. de zware straf voor hun telaatkomen heeft overwogen en dat beklaagde de leiding heeft genomen bij de reis, blijkt dat een afspraak heeft plaats gehad; dat het voorts evident is dat hij zich bewust was, dat de twee anderen eveneens een opzettelijke afwezig-

heidsdelict pleegden; dat tenslotte beklaagde ter terechtzitting desgevraagd nog heeft verklaard dat hij, na het ontwaken in den ochtend van den 10en December 1942, met zijn makkers is overeengekomen om niet naar boord terug te gaan;

dat, nu uit het extract-scheepsjournaal blijkt dat de bekendmaking aangaande het vertrek van Hr. Ms. „Soemba" eerst op den 11en December 1942 heeft plaats gehad, beklaagde het bevel tot het vertrek niet geweten heeft, terwijl voorts ten processe niet voldoende gebleken is. of hij het bevel redelijkerwijs heeft kunnen vermoeden; dat uit de stukken, ten processe aanwezig, niet naar voren komt of genoemd schip zich op eenige „notice" bevond, dan wel of zulks aan de bemanning was bekendgemaakt; dat beklaagde derhalve van deze omstandigheid behoort te worden vrijgesproken:

dat dan ook door de opgaven van den beklaagde en den inhoud der ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, deze bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd. wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld daaraan. hetgeen hem in de eerste alinea subsidiair. en in de derde alinea is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden „te Ninapur" in de eerste alinea, welke plaats, aldus geschreven niet bestaat; dat de Raad vermoedt dat de beklaagde is gearresteerd in de plaats genaamd „Midnapore";

dat beklaagde van het hem in de tweede alinea tenlastegelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat het bewezenen verklaarde dient. te worden gequalificecrd als: ***„Desertie** in tijd van **oorlog, hebbende de schuldige „zich in** het buitenland **verwijderd. gepleegd door meer personen „gezamenlijk en tengevolge** van samenspanning*";

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. één jaar en vier maanden, met aftrek van vóórarrest (338 dagen) — ***Red.].***

Zeekrijgsraad te 's Gravenhage.

Vonnis van 17 Augustus 1950.

President: Mr D. R. A. Franken.

Leden: Kolonel der Mariniers P. J. van Gijn, Kapt. Luit. t. Zee J. J. Rogendoorn, Luit. t. Zee (V.S.D.) 1e klasse J. Nieuwenhuyzen, Luit. t. Zee 1e klasse W. H. Crommelin.

Fiscaal: Kapt. Luit. t. Zee (A) Mr R. J. Brunner.
Raadsman: Kapt. der Mariniers V. J. L. Blom.

Nietige tenlastelegging?

Een (tijdelijk) majoor der Mariniers berecht door de Zeekrijgsraad.
Ten laste gelegd: belediging, aangedaan aan een ambtenaar terzake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening.

KRIJGSRAAD: *De tenlastelegging omschrijft niet in duidelijke en feitelijke beu-oor ding er^ feiten en omstandigheden, welke het optreden van de ambtenaar kunnen wettigen. De termen „een gecon-„stateerde deviexenovertreding" en „aangetroffen geld of gelds-„waardig papier" voldoen niet aan die eis, vermits het aantal overtredingen bij of krachtens het deviezenbesluit strafbaar gesteld legio is, terwijl de begripsomschrijving van „geldswaardig papier" zó ruim is, dat deae terrn geen feitelijke omschrijving, doch slechts een qualificatie is. Tenlastelegging nietig verklaard.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF *(achter het vonnis opgenomen): Op grond van de bewoordingen der tenlastelegging kon beklaagde er voldoende rekening mede houden, krachtens welke wettelijke regeling hij de rechfmatigheid van hef constateren der deviezen-overtreding en der inbeslagneming had moeten aannemeri, terwijl niet terzake dienende is of achteraf wellicht blijkt dat geen deviezen-overtreding is gepleegd, vermits de opsporingsambtenaar, die te goeder trouw meent een strafbaar feit geconstateerd te hebben, in de rechtmatige uitoefening zijner bediening is. ook al wordt de beschuldigde later vrijgesproken.*

Het Hof doet vervolgens recht ten principale.

(Wb.v.Str. artt. 266 en 267; R.Z. art. 112(2); R.L. art. 114(2)).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen **h.** J. v. B., oud 33 jaren, geboren te Amsterdam, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als tijdelijk Majoor der Mariniers hij de Afdeling Mariniers te Doorn;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 32 Juni 1950. No. CZM/2/02100G;

Gezien het hevel tot bijeerikoming rail de Zeekrijgsraad d.d. 31 Juli 1950, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Schiphol, onder de gemeente Haarlemmermeer. op of ..omstreeks **1** April 1950 opzettelijk beledigend een man. die later ..bleek genaamd te zijn R. Boekhoudt en die — naar hij wist of ..begreep — ambtenaar der douane was, mondeling in diens tegen-„woordigheid heeft toegevoegd .,jij bent ren schoft", althans woor-..den van dergelijke strekking, toen deze als verificateur-buitenge-..woon ambtenaar der Invoerrechten en Accijnzen der sectie Schiphol, „dienstdoend hoofd douane, uitgaande passage Schiphol aan zijn, be-..klaagdes echtgenote, Mevrouw V. B.-S. had medegedeeld, dat hij, .,Boekhoudt. in verband met een geconstateerde deviezenovertreding „het bij haar aangetroffen geld en/of geldswaardig papier in beslag .,moest nemen en proces-verbaal tegen haar moest opmaken en aan „hem, beklaagde, een en ander had verteld";

Gezien:. . . .enz.:

Overwegende, dat de beklaagde op 7 Juni 1938 als marinier 3e klasse in de zeedienst is aangenomen en thans nog als tijdelijk Majoor der Mariniers bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat de tenlastelegging kennelijk is gericht op de omschrijving van artikel 267 jo 266 van het Wetboek van Strafrecht: „*Belediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende* of *ter-*
„*sake* van *de rechtmatige uitoefening zijner bediening*";

dat het daarom voor beklaagde van belang is, dat hij uit de tenlastelegging in duidelijke feitelijke bewoordingen o.. verneemt, de feiten en omstandigheden die de ambtenaar der douane Boekhoudt noopten om Mevrouw V. B.-S. mede te delen, dat hij bij haar aangetroffen, duidelijk met naam te noemen, voorwerpen in beslag moest nemen en proces-verbaal tegen haar moest opmaken;

dat alleen, wanneer dit het geval is, beklaagde aan de hand van die duidelijk omschreven feiten en omstandigheden zijn verdediging er op kan inrichten en kan nagaan of die feiten en omstandigheden al of niet overeenkomen met het werkelijk feitelijk gebeuren en zo ja, of die feiten en omstandigheden al of niet het optreden van die ambtenaar wettigden;

dat de in de telastelegging voorkomende termen „een geconsta-
„teerde deviezenovertreding" en „het bij haar aangetroffen geld en/
„of geldswaardig papier" niet aan voornoemde eis voldoen;

dat immers het aantal overtredingen, bij of krachtens het deviezenbesluit strafbaar gesteld, legio is en de kap nog zal moeten worden gevonden om uit te maken welk feitelijk gebeuren met „een gecon-
„stateerde deviezenovertreding" wordt bedoeld, terwijl het al evenmin mogelijk is om op een dergelijke vage term een verdediging te baseren omtrent de al of niet rechtmatigheid „ener geconstateerde"
„deviezenovertreding";

dat voorts het woord „geld" geen enkel houvast biedt om te onderzoeken of dit begrip kan worden gebracht onder een der begripsomschrijvingen, voorkomende in § 3 van het Deviezenbesluit, terwijl onder de uitdrukking „geldswaardig papier" krachtens artikel 5, aanhef en onder 4e worden verstaan: „Cheques, wisselbrieven, pro-
„messen en soortgelijke geldswaardige papieren, zomede reiscrediet-
„brieven, met uitzondering van effecten", zodat in het woord „geld-
„waardig papier" niet een feitelijke omschrijving, doch slechts een qualificatie kan worden gezien;

Overwegende, dat door vorenbedoelde onduidelijkheden in de telastelegging beklaagde in zijn recht van verdediging is verkort;

Gezien de artikelen: 114, 185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart, dat het door de Fiscaal aan de voet van het bevelschrift van de Commandant Zeemacht in Nederland d.d. 31 Juli 1950 No. CZM/4/02100G aan beklaagde ten laste gelegde, niet voldoet aan de eisen in artikel 112, 2e lid der Regtspleging bij de Zeemagt daaromtrent gesteld;

Verklaart de telastelegging nietig.

MEMORIE VAN APPÈL VAN DE FISCAAL BIJ DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT, Mr R. J. BRUNNER, van 29 Augustus 1950.

1. Aan de dagvaarding mag men de eis stellen dat de rechter daaruit kan begrijpen welk feit hij moet onderzoeken en dat de beklaagde weet voor welk feit hij zich te verantwoorden heeft.

Gelet op de woorden, die de Krijgsraad aan de onderhavige telastelegging wijdt, is mijns inziens aan de eerste eis voldaan, maar ook ten aanzien van de tweede eis bestaat geen twijfel. Uit niets blijkt nl. dat bij de behandeling van deze zaak aan de beklaagde niet voldoende duidelijk zou zijn geweest terzake van welk feit hij zich had te verantwoorden.

Een reden tot nietigverklaring was er derhalve niet. Immers in de wet is niet de eis gesteld dat de dagvaarding om geldig te zijn de bestanddelen van het strafbare feit moet bevatten.

2. Het wil mij voorkomen dat de Krijgsraad in twijfel trekt of bij de dagvaarding zodanige feiten zijn gesteld dat uit deze — indien bewezen — zou volgen dat de ambtenaar was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening. Nu is in de dagvaarding inderdaad niet met zoveel woorden tot uiting gekomen dat de ambtenaar der douane gegronde reden had om beklaagdes echtgenote van het plegen van een strafbaar feit te verdenken, doch uit hetgeen aldaar is gesteld valt dat subjectieve element wel af te leiden. Hij deelt immers aan beklaagdes echtgenote mede, dat hij in verband met een geconstateerde deviezenovertreding het bij haar aangetroffen geld en/of geldswaardig papier in beslag moet nemen en tegen haar procesverbaal moet opmaken en vertelt dit aan beklaagde.

De vraag is of uit deze feiten — indien bewezen — volgt dat de ambtenaar toen hij deze mededeling deed in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening was. Ook dit acht ik niet voor twijfel vatbaar. Verschil van mening zou nog kunnen ontstaan over een andere vraag, t.w. of de inbeslagname onder de gegeven omstandigheden naar redelijk inzicht werd vereist, met andere woorden rechtmatig was. En ofschoon het antwoord daarop mij niet van rechtstreeks belang schijnt, wil ik toch opmerken dat de rechtmatigheid niet ex post facto maar naar het ogenblik waarop en de omstandigheden waaronder gehandeld werd, beoordeeld moet worden (Noyon-Langemeijer II, p. 321). Een ambtenaar kan zeer wel in beslag nemen op voor hem gegrond vermoeden van misdrijf, terwijl de vermeende delinquent later wordt vrijgesproken. Het gaat er slechts om, of de inbeslagneming in het algemeen geoorloofd was. En dit was naar mijn mening, gelet op de ruime omschrijving die artikel **43 (3)** van het Deviezenbesluit S 1945, F. *222* geeft, het geval.

Op grond hiervan ben ik van mening dat het vonnis van de Krijgsraad moet worden vernietigd en de zaak op de — ten onrechte nietig verklaarde — telastelegging door dit college zal moeten worden afgedaan.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 7 November 1950.

President: Mr J. W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal A. Vos, Schout bij Nacht C. H. Brouwer, Luitenant-Generaal A. Q. H. Dijxhoorn, Generaal-Majoor A. G. J. M. F. van der Kroon.

Raadsman: Kapitein der Mariniers V. J. L. Blom.

(Zie het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, hiervóór afgedrukt).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien:....enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw recht doende, de beklaagde zal veroordelen tot betaling van een geldboete van f 40 met bepaling, dat die geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van tien dagen;

Overwegende. dat het Hof zich met het beroepen vonnis niet kan verenigen;

Overwegende. dat aan beklaagde is ten laste gelegd: [zie vonnis hiervóór — ***Red.]***:

Overwegende, dat de Krijgsraad deze telastelegging nietig heeft verklaard, omdat de inhoud zo onduidelijk zou zijn. dat beklaagde in zijn recht van verdediging zou zijn verkort;

Overwegende, dienaangaande. dat een telastelegging een duidelijke feitelijke omschrijving moet, inhouden van hetgeen de beklaagde wordt verweten en dat deze telastelegging aan die eis voldoet en ook overigens alle elementen bevat, die daarin op straffe van nietigheid moeten voorkomen;

Overwegende, dat met name op voor beklaagde begrijpelijke wijze voldoende feitelijk is gesteld. dat Boekhoudt was in de rechtmatige uitoefeniiig zijner bediening als ambtenaar der Invoerrechten en Accijnzen, door te vermelden, dat hij in die hoedanigheid mededeelde tot inbeslagriame van geldswaardige papieren te moeten overgaan in verband met een geconstateerde deviezenovertreding;

Overwegende, dat krachtens artikel 42 van het „Deviezenbesluit „1945" de ambtenaren der Invoerrechten en Accijnzen met de opsporing van ***alle*** krachtens dit besluit strafbaar gestelde feiten zijn belast:

Overwegende, dat dus beklaagde bij het inrichten zijner verdediging er op grond van de bewoordingen van de telastelegging voldoende rekening mee had kunnen houden, krachtens welke w-ettelijke regeling hij de „rechtmatigheid der geconstateerde deviezenover-„treding" (bedoeld zal zijn „rechtmatigheid van het constateren dei. „deviezenovertreding") en de rechtmatigheid van de inbeslagname, welke daarop zou volgen, had moeten aannemen;

Overwegende, dat het feit, dat achteraf wellicht geen deviezenovertreding werd gepleegd, hier niet terzake dienende is omdat een ambtenaar, die te goeder trouw meent, dat hij een strafbaar feit constateert, terwijl hij met de opsporingen daarvan is belast, zulks doet in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, ook als later blijkt, dat hij zich heeft vergist en de beschuldigde wordt vrijgesproken:

Overwegende, dat de uitdrukking „geld en/of geldswaardige

„papieren" voor beklaagde op voldoende duidelijke wijze de bankbiljetten en het spaarbankboekje aanduidde, welke, naar beklaagde wist, bij zijn vrouw werden aangetroffen en in beslag genomen, zodat hij zijn verdediging ook had kunnen inrichten op het verweer dat een spaarbankboekje geen geldswaardig papier is — indien hij zou menen dat dit verweer, ondanks het in de vorige overweging gestelde, terzake dienende zou zijn — en dat de bankbiljetten eerst werden ontdekt nadat beklaagde de beledigende woorden had gesproken:

Overwegende, dat uit beklaagdes staat van dienst, afgegeven op 16 Juni 1950 door de Vlagofficier Personeel hij het Ministerie van Marine, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijclstip sedert 7 Juni 1938 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende. dat beklaagde zalrelijk heeft verklaard, dat hij op 1 April 1950 zijn echtgenote, Mevrouw V. B.-S., naar Schiphol onder de gemeente Haarlemmermeer bracht; dat hij aldaar zijn vrouw naar de Douane begeleidde. waarbij een ambtenaar der douane in uniform in het handtasje van zijn vrouw o.m. een Engels spaarbankboekje aantrof cn aanleiding daarin vond. daaromtrent iemand tc gaan raadplegen: dat die ambtenaar daarna terug kwam met een in burger gekleed persoon, aan wie de zaak werd voorgelegd; dat voormeld hoekje in beslag werd genomen: dat hij begreep dat de in burger geklede persoon een anibteriaar der douane was; dat over het een en ander tussen hem en die ambtenaar een gedachtenwisseling ontstond waarbij hij, beklaagde, die man in diens tegenwoordigheid mondeling heeft toegevoegd de woorden: „je bent een schoft":

Overwegende, dat als getuige zakelijk heeft verklaard Roelof Boekhoudt:

dat hij op 1 April 1950 te Schiphol in zijn hoedanigheid van verificateur-buitengewoon ambtenaar der Invoerrechten en Accijnzen, dienstdoend hoofd der douane van de uitgaande passage. werkzaam was in de vertrekhal voor intercontinentale reizigers van het stationsgebouw van de luchthaven Schiphol onder de gemeente Haarlemmermeer; dat zich tocri aldaar vervoegde Mevrouw M. C. C. v. B.-S., om per vliegtuig te vertrekken naar Schotland. in bijzijn van beklaagde; dal hij van ccii ondergeschikte rapport had ontvangen dut zich in de bagage van bovenvermelde vrouw een spaarbankboekje bevond; dat hij. getuige, te goeder troun van mening was, dat dit een geldswaardig papier was en dat hij dit in beslag moest nemen; dat hij dit aan genoemde vrouw tieeft medegedeeld en de inbeslagname heeft verricht; dat beklaagde zich met het geval bemoeide en hem de woorden toevoegde: ..je bent een schoft", door welke woorden hij, getuige. zich beledigd gevoelde:

Overwegende, [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „EENVOUDIGE BELEDIGING AANGEDAAN VAN EEN AMBTENAAR ..TERZAKE VAN DE RECHTMATIGE UITOEFENING ZIJNER BEDIENING."

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 266 jo. 267 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 60, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van tien dagen — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 20 September 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. h. de Graaff.

Leden: Lt.-Kol. B. C. J. Brouwer en Kapt. A. van Houte.
Auditeur-Militair: Majoor Mr B. H. van Everdingen.

Opzettelijke ongehoorxaamheid, gepleegd door een soldaat tegenover een luitenant van de Mariniers.
Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke geldboete.

(W.M.S.R. art. 114: Wb.v.Sr. art. 14*a)*.

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen: F. V., geboren 13 Mei 1928, destijds dpl. sld. „A" Cie. 403 Bataljon Infanterie, beklaagde,

De Krijgsraad voornoemd,

Gezien de beschikking tot verwijzing 4 Augustus 1950;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 20 September 1950 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een maand gevangenisstraf voorwaardelijk, proeftijd drie jaar, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

1 dat hij als soldaat, ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans als militair in de zin der wet,* op *of omstreeks* 15 Juli 1950 „te Zwolle, *althans in Nederland,* heeft geweigerd of opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de 1e Luitenant „der Mariniers J. G. H. Gunning gegeven dienstbevel zijn veld-„blouse te sluiten;

„2e. dat hij als soldaat, ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans als militair in de zin der wet, op of* omstreeks 15 Juli 1950 „te Zwolle, *althans in Nederland,* heeft geweigerd of opzettelijk „heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de 1e Luitenant „der Mariniers J. G. H. Gunning gegeven dienstbevel mede te gaan „naar een op het stationsplein patrouillerende politie-agent";

---

*) Met uitzondering van de gecursiveerde gedeelten bewezen verklaart. (Red. M.R.T.)

Overwegende, dat blijkens een ambtelijke verklaring d.d. 8 Augustus 1950 van de Commandant Demobilisatiecentrum K.L. Afdeling Demobilisatie, bureau **3,** beklaagde van **3** Maart 1948 tot 5 Augustus 1950 als dpl. soldaat in werkelijke dienst is geweest;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij in de maand Juli 1950 als soldaat in werkelijke dienst was bij **1** R.I. en ingedeeld was bij het Demob. Centrum te Amersfoort; dat hij zich op Zaterdagmiddag 15 Juli 1950 omstreeks 17. uur bevond in de Luttekestraat te Zwolle; dat hij in uniform gekleed was, maar zijn veldblouse geheel los had; dat hij daar toen een Luitenant der Mariniers tegenkwam, die hij niet terstond als zodanig herkende; dat deze een zwarte baret op had, waarop een anker was aangebracht en een streepje met een krul op de schouder had; dat deze hem aansprak over het niet-in-orde-zijn van zijn tenue en hem het bevel gaf zijn veldblouse te sluiten; dat hij dit niet gedaan heeft; dat hij het pas gedaan heeft toen hij daarna van de Luitenant wegliep op een meter of tien afstand van hem; dat hij op Maandagavond 17 Juli 1950 bovenbedoelde Luitenant weer ontmoette voor het stationsplein te Zwolle; dat de Luitenant hem blijkbaar herkende en hem aansprak; dat de Luitenant hem over zijn tenue ondervroeg en over zijn legitimatiebewijs; dat de Luitenant. toen hij dit laatste niet bij zich bleek te hebben, hem voor pooier uitschold en hem bevel gaf oni mee te gaan naar een op het stationsplein patrouillerende politie-agent; dat hij dit niet heeft gedaan en hij, omdat de Luitenant hem had uitgescholden. hard is weggelopen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. P. 32-50 van de Koninklijke Marechaussee Brigade Zwolle, opgemaakt door Pieter Dijkstra, wachtmeester, tevens hulpofficier van justitie, gesloten en getekend te Zwolle op 18 Juli 1950 zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan relatant van:

Johannes Gerardus Hermanus Gunning, geboren te Medan (Indonesië) 19 Mei 1924, 1e Luitenant der Mariniers (K.M.R.), behorende tot het depôt Korps Mariniers te Rotterdam. gedetacheerd bij 1-1 Schoolbataljon te Harderwijk;

dat hij Zaterdagmiddag, 15 Juli 1950 omstreeks 11.00 uur in gezelschap van zijn echtgenote liep over de Luttekestraat in Zwolle; dat zij in genoemde straat een in uniform van de Koninklijke Landmacht gekleed persoon tegenkwamen. een soldaat, die daar eveneens liep, met zijn veldblouse geheel open; dat hij gekleed was in de uniform van 1e Luitenant der Mariniers; dat hij die persoon aangesproken heeft en hem gezegd heeft zijn veldblouse te sluiten; dat die persoon hierop vroeg wie hij was; dat hij deze hierop antwoordde, dat hij officier en 1e Luitenant der Mariniers was en dat die persoon zulks behoorde te u-eten; dat die persoon zijn veldblouse echter niet sloot en maar wat mopperde en hij niet kon volgen wat of deze zei; dat hij die persoori vervolgens gelastte, met hem mee te gaan naar een in de huurt zijnde politie-agent, waarop die persoon zei geen tijd

te hebben en er meteen vandoor ging, nog steeds met de veldblouse open; dat hij die persoon verder niet meer heeft gezien; dat hij op 17 Juli 1950 naar het station te Zwolle ging teneinde zich per trein naar zijn onderdeel te Harderwijk te begeven, wederom vergezeld van zijn echtgenote; dat zij om ongeveer 19.30 uur hij het stationsplein te Zwolle aankwamen en dat hij daar weer een persoon in uniform van de Koninklijke Landmacht zag lopen, die zijn veldblouse geheel los had; dat hij deze persoon aansprak en dat hem toen bleek dat dit dezelfde a-as als die op Zaterdag 15 Juli 1950: dat hij die persoon vervolgens gelastte. mee te gaan naar een aldaar op het stationsplein patrouillerende politie-agent, doch dat die persoon dit niet deed: dat hij inmiddels zijn echtgenote een teken had gegeven om die politie-agent te waarschuwen. doch dat die persoon dit waarschijnlijk bemerkte en ineens hard lopende van hem wegliep:

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet n-orden gequalificeerd als: „*Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen* gepleegd", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende. dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende. dat de Krijgsraad ria *te* melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan. mede gelet op de persoon des daders;

Overnegende. dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening vaii de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende. dat de Krijgsraad bij het bepalen van de straf rekening wil houden met voorlopig streng arrest, door de beklaagde van 17 Juli 1950 tot 30 Juli 1950 vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad hij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden of hechtenis zou hebben opgelegd;

Gezien. behoudens voormeld wetsbepalingen nog de artikelen 1. 10, 13, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht. 14a, 14b, 14c, 23, 24 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN.

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen cn gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar:

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand mrt bepaling, dat de tijd, zijnde van 17 Juli 1950 tot 30 Juli 1950 'door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

tot betaling van een geldboete van vijf-en-twintig gulden, met hpaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal. zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijftien dagen;

Beveelt dal deze gevangenisstraf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op drie jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp. vallende onder artikel 2. no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel *2*, nos. 2—6 van die Wet of onder artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 (Stbl. E. 53) heeft schuldig gemaakt.

NASCHRIFT.

Bovenstaand vonnis hinkt, naar het mij voorkomt, op twee gedachten. De strafoverwegingen begeven zich eerst in de richting van een voorwaardelijke veroordeling en nemen dan een aanloopje naar artikel 24 Sr.: het artikel dat het mogelijk maakt om geldboete op te leggen wanneer het overtreden artikel geen geldboete bedreigt. Dit aanloopje is echter maar een schijnbeweging, want tenslotte wordt artikel 24 Sr. niet gebruikt. Er wordt niet (xoals artikel 24 toelaat) geldboete opgelegd in plaats van de bedreigde vrijheidsstraf, maar er wordt, xoals artikel 14a ooorlaafste lid toelaat, cumulatief voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke geldboete opgelegd. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 18 October 1950.

President: Majoor Mr W. Baron Röell.

Leden: Majoor Bl. van der Voo en Kapitein J. de Geus.
Auditeur-Militair: Majoor Mr R. H. van Everdingen.

Dierenmishandeling.

(Wb.v.Sr. art. 254).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Th. H. S., geboren 3 October 1927, dpl. sergeant Garnizoensdetachement te Ede, beklaagde:

Gezien:. . . .enz.:

Overwegende dat de beklaagde bij de ter terechtzitting gewijzigde telastelegging is teri laste gelegd *):

*) Zonder de gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red. M.R.T.)

,,dat hij als sergeant ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, ,,*althans als militair in de zin der wet,* op *of omstreeks* **11** Augustus ,,1950 te Ede, *althans in Nederland,* zonder redelijk doel *dan wel met* ,,*overschrijding van hetgeen ter bereiking van xodanig doel toelaat-* ,,*baar is,* een nog levende kat een touw om dc hals heeft gebonden ,,en dit touw aan een door V. bereden rijwiel heeft bevestigd, zodat ,,die kat over de grond achter het rijwiel werd voortgesleept, waar-.,door hij gemelde kat opzettelijli pijn veroorzaakte";

Overwegende, dat een ten processe overgelegdc en aan beklaagde vertoonde en voorgehouden justitiële verklaring, opgemaakt en ondertekend door de Commandant-Garnizoensdetachement te Ede op 22 Augustus 1950, onder meer zakelijk inhoudt, dat beklaagde sedert **3** Maart 1949 als dienstplichtige in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht en met ingang van **3** Maart 1950 is bevorderd tot dienstplichtig sergeant;

Overwegende. dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaa rd:

dat hij, terwijl hij als sergeant was ingedeeld bij het Garnizoensdetachement te Ede, op **11** Augustus 1950 te Ede een kat een touw om de hals heeft gebonden; dat hij toen dit touw aan een door V. bereden rijwiel heeft bevestigd; dat die kat zodoende over de grond achter dat rijwiel werd voortgesleept; dat V. daarna, met de kat aan een touw achter zich aanslepende op hun kamer in de Van Essenkazerne is binnengekomen;

Overwegende. dat het ten processe overgelegde en aan beklaagde vertoonde en voorgehouden ambtsedig proces-verbaal No. **P** 77/1950 van de Brigade Ede der Koninklijke Marechaussee, opgemaakt door Hendrik Brands, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en gesloten te Ede op 18 Augustus 1950 onder meer zakelijk inhoudt als verklaring aan relatant van:

H. J. M. V., oud 25 jaar. korporaal, ingedeeld bij het Garnizoensdetachement te Ede;

dat beklaagde en hij op **11** Augustus 1950 in de Van Essenkazerne te Ede een kat, die de keuken in die kazerne was binnengekomen, een aantal schoppen en slagen hadden gegeven, zodat die kat voor dood bleef liggen; dat beklaagde daarop die kat een touw om dc hals bond en vervolgens het andere eind van dat touw aan de bagagedrager van zijn, V.'s, rijwiel bevestigde; dat zij vervolgens samen naar de wacht van de kazerne zijn gereden, de kat achter de fiets aanslepende; dat hij daarna de kat aan het touw de trap opgesleept heeft naar zijn kamer in de kazerne; dat hij vervolgens weer met de kat achter zich aanslepend naar beneden is gegaan en daar die kat, alvorens deze in een vuilnisbak te gooien, voor alle zekerheid nog een tik heeft gegeven met een betonnen rijwielblok;

Overwegende, dat Jan Jacob de Kat Angelino, geboren te Batavia, 17 December 1928, dienstplichtig korporaal ingedeeld bij het Garnizoensdetachement te Ede, als getuige gehoord, ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard en wiet ede bevestigd:

dat hij op een Vrijdagavond in de zomer van 1950 te Ede op zijn kamer No. 74 in de Van Essenkazerne V. aldaar binnen zag komen; dat V. toen aan een touw een kat achter zich aansleepte; dat die kat nog leefde, want dat hij zag dat die kat nog ademhaalde toen hij stil lag;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht [enz., zie tenlastelegging — *Red.]*;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Zonder redelijk doel opzettelijk aan een dier pijn veroorxaken"*, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van VEERTIG GULDEN, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van TWINTIG DAGEN. De in deze procedure als getuige optredende V. werd op dezelfde dag eveneens tot *f* 40 boete subsidiair twintig dagen hechtenis veroordeeld — *Red.!*.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 25 October 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen.

Leden: Luitenants-Kolonel J. A. de Witte en Chr. Hoogers.
Raadsman: Kapitein E. Cramer.

Dienstplichtig soldaat A. A. snijdt de flexibele remleiding van een militair motorvoertuig stuk. Zowel soldaat B. B. als soldaat C. C. (de aangewezen bestuurder) zijn van deze daad getuige.

De soldaat A. A. wegens „zaakbeschadiging" veroordeeld tot 14 dagen gevangenisstraf voorwaardelijk en een geldboete van f 10.

De soldaat B. B., aan wie het onthouden van een aangelegenheid aan de kennisneming van de bevoegde meerdere ten laste gelegd is, terzake vrijgesproken, vermits „onthouden" veronderstelt een „ge-„houden zijn tot", waarvan i.c. geen sprake is.

Ook de soldaat C. C. (aangewexen chauffeur) wordt, op een met die van R. B. overeenstemmende, tenlastelegging vrijgesproken. Deee zuak wordt echter ter verdere behandeling verwezen naar de tot straffen bevoegde meerdere, aangezien hij, aan wie het motorrijtuig was toevertrouwd, had dienen te beletten dat daaraan schade werd toegebracht.

(W.M.S.R. artt. 74, 132, 139 en 160, W.K. art. 58, Wb.v.Sr. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A., geboren te Ter Aar, dpl. soldaat hij de Verzorgingsbatterij

van de Artillerieschool, gelegerd in de Kloosterkazerne te Breda, beklaagde,

Gezien:....enz.:

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op ***of omstreeks*** 12 Juni 1950 te Oldebroek in tijd van oorlog, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het Artillerie Opleidingscentrum te Breda, ***alzo behoorde*** *tot een op voet van* ***oorlog*** *gebrachte krijgsmacht*, opzettelijk en nederrechtelijk de flexibele remleiding van een militair motorvoertuig heeft stukgesneden of doorgesneden, alzo opzettelijk en wederrechtelijk die remleiding van dat inotorvoertuig, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde heeft *vernield*, beschadigd ***of*** *onbruikbaar gemaakt*";

Overwegende, dal beklaagde, ten tijde dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de maand Juni 1950 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was ingedeeld bij de Verz. Afd. van de Adm. Batterij van het Art. Opleidingscentrum gelegerd te Breda; dat hij op 12 Juni 1950 te Oldebroek willens en wetens met een zakmes acher de sluitnippel van de rechtervoorremleiding het canvas van de flexibele remleiding van het militaire motorvoertuig van de soldaat C. C. heeft stukgesneden; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen om meergenoemde remleiding van het aan de Staat der Nederlanden toebehorende motorrijtuig te beschadigen;

Overwegende, dat C. C., oud 21 jaar, dpl. soldaat, ingedeeld bij de Verz. Afd. van de Adm. Batterij der Artillerieschool, gelegerd te Breda, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 12 Juni 1950 te Oldebroek bevond; dat hij alstoen aldaar heeft gezien, dat beklaagde onder het militaire motorvoertuig waarmede hij — getuige — die dag gereden had, kroop en dat deze met een zakmes achter de sluitnippel van de rechtervoorremleiding het canvas van de flexibele remleiding van zijn voornoemd militair motorvoertuig stuk sneed; dat voornoemd militair motorvoertuig toebehoorde aan de Staat der Nederlanden; dat tengevolge daarvan meergenoemde remleiding dermate beschadigd was, dat hij onbruikbaar geworden was;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzovele redengevende feiten en omstandigheden waarop steunt de beslissing van de Krijgsraad, dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen.... [Volgt: bewezenverklaring

*) In het bewezenverklaarde werden dc gecursiveerde gedeelten niet overgenonien. (Red. M.R.T.)

van het in de tenlastelegging niet-gecursiveerde gedeelte — Red.] ;

Overwegende. dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Opzettelijk* en *wederrechtelijk* enig goed, *dat aan* een ander *toe*-„behoort, beschadigen", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot 14 dagen gevangenisstraf voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren, en een onvoorwaardelijke geldboete van f 10, subsidiair 5 dagen hechtenis — Red.].

De Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 25 October 1950.

Samenstelling van de Krijgsraad als boven.
Raadsman: Mr E. J. M. van Zinnicq-Bergmann.

(Zie het *hiervóór afgedrukte* vonnis *van* gelijke *datum).*

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B.B., geboren te Anna Paulowna, dpl. soldaat 1e Specialisten Batterij Regiment „Prins Maurits", gelegerd in de Legerplaats Oldebroek. beklaagde,

Gezien: . . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd. na wijziging der tenlastelegging:

„dal hij op of omstreeks 12 Juli 1950 te Oldebroek. althans in „Nederland, niettegenstaande hij getuige was van het door de als „dienstplichtig soldaat bij het Artillerie Opleidingscentrum in wer-„kelijke dienst zijnde A. A. alstoen aldaar in tijd van oorlog op-„zettelijk en wederrechtelijk vernielen van een remleiding van een „militair motorvoertuig, met het oogmerk om zich of een ander voor „bestraffing of terechtwijzing te vrijwaren opzettelijk heeft nage-„laten van dit gepleegde st afbare feit aan de bevoegde meerdere „kennis te geven. alzo dit strafbare feit heeft onthouden aan de „kennisgeving *) van de bevoegde meerdere;

Overwegende, dat beklaagde, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is tert laste gelegd. zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende immers, dat aan beklaagde is ten laste gelegd, dat hij niettegenstaande hij van het plegen door een dpl. soldaat van een strafbaar feit getuige was, niet het oogmerk om zich of een ander voor bestraffing of terechtwijzing te vrijwaren dit strafbare feit heeft *onthouden* aan de kennisgeving *) van de bevoegde meerdere;

Overwegende, dat, mil er van een „onthouden" sprake zijn. hier een „gehouden zijn tot" tegenover dient te staan:

*) Bedoeld zal zijn: „kennisneming". (Red. M.R.T.)

Overwegende, dat waar geen bepaling in enige wet iemand die getuige is van het plegen door een soldaat van een strafbaar feit voorschrijft dit aan de bevoegde meerdere te melden, degene die getuige is van het plegen van een strafbaar feit door een soldaat, niet gehouden is dit te melden aan de bevoegde meerdere;

Overwegende, dat derhalve in het onderhavige geval niet kan gesproken worden van een onthouden aan de kennisgeving *) van de bevoegde meerdere waar immers ingevolge het bovenstaande in casu van een gehouden zijn tot het kennisgeven aan de bevoegde meerdere geen sprake is;

[Volgt vrijspraak — *Red.]*

De Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 25 October 1950.

Samenstelling van de Krijgsraad als boven.
Raadsman: Mr E. J. M. van Zinnicq-Bergmann.

(Zie het hiervóór afgedrukte vonnis van gelijke datum).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. C., geboren te Zeist, dpl. soldaat bij de Specialisten Batterij Rgt. „Prins Maurits", gelegerd in de Legerplaats Oldebroek, beklaagde,

Gezien:....enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd, na wijziging der telastelegging:

„dat hij op of omstreeks 12 Juni 1950 te Oldebroek, althans in „Nederland, niettegenstaande hij getuige was van het door de als „dienstplichtig soldaat bij het Artillerie Opleidingscentrum in werke- „lijke dienst zijnde A. A. alstoen aldaar in tijd van oorlog opzettelijk „en wederrechtelijk vernielen van een remleiding van een militair „motorvoertuig, met het oogmerk om zich of een ander voor be- „straffing of terechtwijzing te vrijwaren opzettelijk heeft nagelaten „van dit gepleegde strafbare feit aan de bevoegde meerdere kennis „te geven, alzo dit strafbare feit heeft onthouden aan de kennis- „geving") van de bevoegde meerdere";

Overwegende, dat beklaagde, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende immers, dat aan beklaagde is ten laste gelegd. dat hij niettegenstaande hij van het plegen door een dpl. soldaat van een strafbaar feit getuige was, met het oogmerk om zich of een

*) Bedoeld **zal** zijn: „kennisneming".

ander voor bestraffing of terechtwijzing te vrijwaren dit strafbare feit heeft *onthouden* aan de kennisgeving*) van de bevoegde meerdere;

Overwegende, dat wil er van een „onthouden" sprake zijn, hier een „gehouden zijn tot" tegenover dient te staan;

Overwegende, dat waar geen bepaling in enige wet iemand die getuige is van het plegen door een soldaat van een strafbaar feit voorschrijft dit aan de bevoegde meerdere te melden, degene dis getuige is van het plegen van een strafbaar feit door een soldaat, niet gehouden is dit te melden aan de bevoegde meerdere;

Overwegende, dat derhalve in het onderhavige geval niet kan gesproken worden van een onthouden aan de kennisgeving *) van de bevoegde meerdere, waar immers ingevolge het bovenstaande in casu van een gehouden zijn tot het kennisgeven aan de bevoegde meerdere geen sprake is;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat, waar aan beklaagde als chauffeur de zorg voor het door hem bestuurde motorrijtuig was toevertrouwd, deze had dienen te beletten, dat schade aan dit motorrijtuig werd toegebracht. zodat de Krijgsraad bevindt, dat het feit. wiil het onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde. oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van art. 2 van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende, dat de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere hehandeling dient te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde meerdere;

RECHTS DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verwijst onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde meerdere.

NASCHRIFT.

Hoewel de tenlastelegging ten aanzien van A. A. in de eerste plaats gericht was op artikel 160 van het Wetboek van Militair Strafrecht (het beschadigen, wegmaken enz. van enige oorlogsbehoefte), heeft de Krijgsraad klaarblijkelijk geoordeeld dat een militair motorvoertuig de hoedanigheid van „enige oorlogsbehoefte" niet bezit. Daardoor viel de fictie van „op voet van oorlog gebrachte „krijgsmacht" van artikel 74 W.M.S.R. weg en diende te dezen aanzien een feitelijke toets te worden aangelegd. De Krijgsraad oordeelde, blijkens de vrijspraak van dit onderdeel, dat de krijgsmacht thans niet geacht kan worden „op voet van oorlog" te zijn gebracht.

Terzake van de vraag, wat onder „oorlogsbehoefte" verstaan moef worden, zij verwezen naar de artikelen van Dr. DE VLUGT *en* Mr TIDDENS *in M.R.T. XLIII, blz. 431 v. en 435 a. en de daar aangehaalde jurisprudentie.*

*) Bedoeld zal zijn: „kennisneming".

De Auditeur-Militair heeft zich, in zijn tenlastelegging ten aanzien aan R. B. en C. C., geconcentreerd op artikel 139 van het Wetboek van Militair Strafrecht. De vrijspraak te dezer zake en de gronden waarop z9 berust, komen mij juist voor. De vraag rijst echter of het gepleegde zich niet ook op het terrein van artikel 132 W.M.S.R. beweegt. Voor een veroordeling op grond van dit artikel zou de tenlastelegging echter nog moeten vermelden dat de beklaagde de melding van ambtswege moest doen of dat de verzwijging het belang van de dienst of van de Staat kon schaden.

Ik zou geneigd zijn aan te nemen, dat B. B. niet van ambtswege tot de melding verplicht was (zie naschrift S. bij H.M.G., 22 November 1949, M.R.T. XLIII, blz. 606 en Zeekrijgsraad te 's Gravenhage, G Juli 1950, M.R.T. XLIII, blz. 628). Ten aanxien van C. C. is het echter anders. Moet men niet aannemen dat de aangewezen chauffeur van een militair motorvoertuig uit hoofde van die hem in zijn ambt opgedragen functie verplicht is, dergelijke sabotage-daden ten aanzien van het hem toevertrouwde voertuig te rapporteren? En zou, gezien de aard van de beschadiging, zijn verzwijging het belang van de dienst niet kunnen schaden? Of hij bij zijn melding verplicht zou zijn, de naam vaz de bedrijver van de wandaad op te geven, is een tweede. Voorshands zou ik geneigd zijn, zulks niet van hem te vorderen (zie VAN DEK HOEVEN *II, blz. 372).*

En dan zou ik menen dat, gelet op de mogelijkheid van nadeel voor de dienst, het toch ook ten aanzien van R. B. onkrijgstuchtelijk is dat hij van de te zijnen aanschouwe gepleegde sabotagedaad geen melding maakte. Ook te zijnen aanzien sou ik verwijzing van de zaak naar de commanderende officier voorstaan; aan deze autoriteit dan de taak om te onderzoeken of R. B. wist dat C. C. geen melding gemaakt had van het voorval. Dergelijke wetenschap zou B. R. m.i. krijgstuchtelijk strafbaar maken. **TV. H. V.**

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 2 November 1950.

President: Mr D. B. X. Franken.

Leden: Kap.-Luit. t. Zee J. J. Hoogendoorn, Kap.-Luit. t. Zee (A) J. Dekker, Luits. t. Zee 1e kl. M. J. Vos en H. W. Keesom.
Fiscaal: Kap.-Luit. t. Zee (A) Mr R. J. Brunner.
Raadsman: ADB I (A) J. v. Strijen.

Nietige tenlastelegging.

Opzettelijke ongehoorzaamheid. De tenlastelegging bevat als omschrijving van het feitelijk gebeuren de woorden „geweigerd en opzettelijk nagelaten". De tenlastelegging is nietig voor zoveel het woord „geweigerd" betreft: dit woord heeft een zuiver qualitatieve

betekenis: ***de weigering kan zich op verschillende wijzen manifesleren.***

De** woorden „opzettelijk nalaten" **komen ook in de wet voor, doch zij hebben een voldoende feitelijke betekenis** van **niet doen wat bevolen werd.

(W.M.S.R. art. 114; R.Z. 112 (2); R.L. 114 (2)).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen H. M. v. D., oud 22 jaar. geboren te 's-Gravenhage, gerequireerdc, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 2e klasse bij de Marine Kazerne „Oedjoeng",

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 2 Juni 1950 No. 74892-37802 van de Vlagofficier der Koninklijke Marine in Indonesië en de aanhangigmaking daarvan bij de Officier-Commissaris van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, d.d. 27 September 1950 No. CZM/5/ 30822;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 20 October 1950, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

..dat hij te Surahaia, dienende als matroos 2e klasse aan boord ..van Hr. Ms. „Abraham van der Hulst", op 10 April 1950, in tijd ..van oorlog,

„a. aan boord van genoemde bodem, toen de Adelborst I KMR SD ..J. Barendsen naar aanleiding van de omstandigheicl, dat hij, be-..klaagde, en een aantal andere schepelingen zich bij hem, Barendsen, .hadden vervoegd, zonder door hem, Barendsen. ontboden te zijn. .,aan hem, beklaagde, en de andere genoemde schepelingen opdracht .,had gegeven oni zich te verwijderen en terug te gaan naai de bak ..van het schip. opzettelijk heeft nagelaten aan genoemde order vair .,genoemde Adelborst I KMR SD J. Barendsen te gehoorzamen;

„b. toen de korporaal-bottelier P. F. Heymans, nadat hij, be-.,klaagde zich heimelijk en ongeoorloofd van genoenidc bodem had ..verwijderd, hem aari de m-al had aangehouden en hem opdracht had ..gegeven om met hem, Heymans, naar boord terug te keren, heeft .,geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aari genoemde order van .,genoemde korporaal-bottelier Heymans ie gehoorzamen";

Gezien:. . . .enz.;

Overwegende, dat het onderdeel der telastelegging betrekking hebbende op het feit, dat beklaagde zou hcbbcn ***geweigerd*** aan genoemde order van genoemde korporaal-bottelier Heynians te gehoorzamen. behoort te worden nietig verklaard en vcrdcr buiten behandeling behoort te worden gelaten;

dat immers de uitdrukking „weigert te gehoorzamen" voorkomende in artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, op welk artikel de omschrijving van bedoeld deel der telastelegging kennelijk is gericht, ren zuivere qualitatieve betekenis heeft en zich op allerlei

wijzen (mondeling of schriftelijk met woorden, door gebaren, door tekens enz.) feitelijk kan manifesteren, waarbij dient te worden opgemerkt, dat niet elk woord, niet elk gebaar, niet elk teken onder het begrip ,,weigeren" kan worden gebracht;

dat derhalve de steller der telastelegging in zijn daarin gestelde *hypothese* behoort te omschrijven, de wijze, waarop beklaagde ***feitelijk*** op de hem gegeven order reageerde, omdat de rechter alleen bij zijn onderzoek van het bewijs der *stelling* strikt gebonden is aan de in de telastelegging vermelde ***feiten,*** doch overigens onafhankelijk van eventueel in de dagvaarding voorkomende qualificaties zelfstandig beslist of de in de telastelegging vermelde feiten — indien bewezen — onder de qualificaties der wet zijn te brengen;

dat ofschoon ook de in de telastelegging voorkomende woorden ,,nagelaten te gehoorzamen" aan de wetstermen van voornoemd artikel zijn ontleend en dit begrip zuiver feitelijk kan worden omschreven door vermelding van beklaagde's gedraging, zoals deze zich feitelijk manifesteerde, niettemin genoemde bewoordingen der Wet voldoende feitelijke betekenis hebben, vermits zij slechts in de enige feitelijke betekenis van ,,niet doen hetgeen bevolen werd" kunnen worden opgevat;

Overwegende dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard; etc.;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

,,OPZETTELIJKE ONGEHOORZAAMI-IEID IN TIJD VAN OORLOG ,,TWEE MAAL GEPLEEGD";

Post alia:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het gedeelte der telastelegging onder b. luidende: ,,heeft ,,geweigerd en" nietig;

Verklaart het overige ten laste gelegde in voege als hiervoren overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart beklaagde daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hoger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van DRIE EN VIJFTIG DAGEN met bepaling, dat de tijd, door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak v/m 10 April t/m 1 Juni 1950 in streng arrest doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van deze straf.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 21 September 1949.

President: Mr H. H. A. de Graaff.

lieden: Reserve-Eerste-Luitenants F. H. W. Nahuijsen en Mr J. B. Sellirik.

Raadsman: Mr R. W. F. Paauwe.

Bevel om *zich te laten inenten is geen dienstbevel.*

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair tegen G. S.. dpl. korporaal,

Overwegende dat aan de beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij als korporaal ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 24 Augustus 1949 te Oldebroek, althans in Nederland, heeft geweigerd of opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de Kapitein Blydorp gegeven dienstbevel zich te laten inenten c.q. te laten vaccineren tegen para-typhus A en B, typhus, cholera, diphterie en tetanus, zulks terwijl het alstoen tijd van oorlog was;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een ambtelijke verklaring dd. 31 Augustus 1949 van C.-2-43 RVA te Oldebroek, zakelijk inhoudende dat beklaagde sedert 10 September 1948 in werkelijke dienst is;

Overwegende dat beklaagde ter terechtzitting zakelijk onder meer heeft verklaard tegen inenting onoverkomelijke bezwaren te hebben, ontleend aan zijn opvatting omtrent de godsdienst;

Overwegende dat de Minister van Oorlog bij Ministeriële kennisgeving van 4 Juli 1947 Staf Adjudant-Generaal Koninklijke Landmacht No. 501. opgenomen in Legerorder 223 van 1947, er nadrukkelijk de aandacht op vestigt. dat het de Commandanten geoorloofd is door overreding te trachten militairen. die uit hoofde van gewetensbezwaren weigeren zich te laten inenten. alsnog zich aan vaccinatie te laten onderwerpen. doch dat elke dwang of onheuse behandeling verboden is;

Overwegende dat nu door de Minister van Oorlog geen procedure is aangegeven, welke moet morden gevolgd ter beoordeling van bedoelde gewetensbezwaren, deze bezwaren in het onderhavige geval door de Krijgsraad dienen te worden beoordeeld;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de verklariiigen van beklaagde en van diens ter terechtzitting aanwezige vader alsmede van de van algemene bekendheid zijnde stellingname t.a.v. het inentingsvraagstuk door godsdienstige groeperingen als waartoe beklaagde behoort. van oordeel is, dat beklaagde's bezwaren ten rechte als gewetensbezwaren dienen te worden aangemerkt, en dat mitsdien op beklaagde het ministerieel voorschrift betreffende de toelaalbaarheid van overreding en houdende het verbod van toepassing van dwang of onheuse behandeling op beklaagde van toepassing is en ten tijde van het ten laste gelegde was;

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat al moge inenting als zudanig in het algemeen een dienstbelang zijn, de Minister van Oorlog door t.a.v. gewetensbezwaarde militairen elke dwang of onheuse behandeling te verbieden en slechts overreding toe te staan. heeft willen te kennen geven het geen dienstbelang te achten, dat gewetensbezwaarden worden verplicht tot inenting, en aldus dc kwestie van het verplicht inenten van gewetensbezwaarde militairen buiten het kader van de dienst (welke toch door middel van dienstbevelen en -voorschriften moet kunnen worden behartigd) heeft geplaatst;

Overwegende dat derhalve hel door de Kapitein Blydorp aan beklaagde gegeven bevel niet was een dienstbevel, daar immers een bevel, wil het een dienstbevel zijn, betrekking moet hebben op de dienst:

Overwegende dat derhalve de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, dat het telastegelegdc feit is gepleegd door de beklaagde, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken.

(Overgenomen uit Ned. Jurispr. 1951 n° 75).

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 2 November 1950.

President: Majoor Mr W. Baron Röell.

Leden: Luitenant-Kolonel C. H. van Malsen. Luitenant-Kolonel Mr P. K. Tak Labrijn.

Auditeur-Militair: Majoor Mr B. H. van Everdingen.
Raadsman: Kapitein J. de Groot.

Het opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, die hij van ambtswege moest doen: als officier van de week. luitenant van de dag en officier van piket nalaten te rapporteren dat een onderofficier het hem opgelegde arrest verbroken en de kazerne verlaten had.

Voorts: Door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover een mindere deze overhalen iets te doen, namelijk bij onderzoek naar beklaagdes gedragingen onwaarheid te spreken.

Veroordeling tot militaire detentie en ontslag zonder ontsetfing van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

(W.M.S.R. artt. 11, 23, 132 en 138).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair hij die Krijgsraad, eiser, tegen A., res. 2e Lnt. LLN, beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 23 September 1950;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 2 November 1950 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van één maand, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek:

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„1e. dat hij als 2e luitenant, ingedeeld bij de Koninklijke Land-„macht, *althans als militair in de zin der Wet*, in Leeuwarden. „*althans in Nederland*, opzettelijk heeft nagelaten rapport op te .,maken en naar de bevoegde overheid, in casu zijn commandant, door ..te zenden. van het feit, dat de sergeant B., die op 2 September 1950 .,met verzwaard arrest was gestraft, dit arrest op die datum had .,verbroken en de kazerne had verlaten. welk rapport hij van ambts-„wege moest opmaken *en waarvan de verzwijging het belang van* ***de*** „*dienst of van* ***de*** *Staat kon schaden*. zulks terwijl het alstoen tijd „van oorlog was;

„2e. dat hij als 2e luitenaiit, ingedeeld bij de Koninklijke Land-„macht, *althans als militair in de zin der Wet*, te Leeuwarden, „*althans in Nederland* in *of omstreeks* de eerste helft van de maand .,September 1950 door misbruik van zijn invloed als 2e luitenant „tegenover zijn mindere, de sergeant C., deze heeft overgehaald in „strijd met de waarheid te verklaren dat hij de sergeant B. op .,2 September 1950 niet in of nabij de wacht had gezien en heeft .,overgehaald niet mede te delen dat enige dames op 2 September „1950 des avonds op zijn, beklaagdes, kamer op bezoek waren ge-„weest, waardoor enig nadeel kon ontstaan";

Overwegende, dat een ten processe overgelegde en aan beklaagde vertoonde en voorgehouden justitiële verklaring d.d. 15 September 1950 opgemaakt en ondertekend door de waarnemend Commandant Vliegbasis Leeuwarden onder meer zakelijk inhoudt. dat beklaagde sedert 1 Mei 1950 als 2e Luitenant in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij — terwijl hij als 2e Luitenant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht — van 1 tot 8 September 1950 de functie vervulde van officier van de week. tevens officier van Piket; dat op hem toen de verplichting rustte toe te zien op de met verzwaard arrest gestrafte onderofficieren; dat hij van bijzonderheden schriftelijk rapport moest opmaken, welk rapport hij dan moest indienen bij de kapitein van de week; dat hem bekend was dat de sergeant B., die met verzwaard arrest was gestraft, op 2 September 1950 diens arrest had verbroken en de kazerne te Leeuwarden had verlaten: dat hij nagelaten heeft van dit feit rapport op te maken en aan zijn commandant door te zenden; dat hij dit naliet, omdat hij wel voelde, dat zijn eigen houding te voren tegen de sergeant B. van dien aard was geweest, dat hij door rapport op te maken. zich zelf zou bezwaren;

*) Uit het bewezen-verklaarde vervielen de hier gecursiveerde gedeelten. (Red. M.R.T.)

dat hij voorts te Leeuwarden in de eerste helft van September 1950 als 2e Luitenant ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, zijn mindere, de sergeant C., heeft overgehaald in strijd met de waarheid te verklaren, dat deze de sergeant B. op 2 September 1950 niet bij de wacht had gezien en dat hij deze sergeant heeft overgehaald niet mede te delen, dat enige dames op 2 September 1950 des avonds op zijn kamer op bezoek waren geweest;

Overwegende, dat als getuige ten processe gehoord, onder meer zakelijk hebben verklaard en met ede bevestigd:

(1) D., oud 25 jaar, 1e luitenant Vliegbasis Leeuwarden, wonende etc;

dat hij in de week van 1 tot 8 September 1950 de functie vervulde van Kapitein van de week van de Vliegbasis Leeuwarden: dat tot deze Vliegbasis ook behoort de Prins Frederikkazerne te Leeuwarden; dat gedurende dezelfde tijd beklaagde de functies van officier van de week, luitenant van de dag en officier van Piket vervulde in de Prins Frederikkazerne te Leeuwarden; dat beklaagde uit hoofde van zijn functies verplicht was aan hem, als kapitein van de week, rapport uit te brengen omtrent hetgeen tijdens zijn dienst voorviel; dat beklaagde hem geen melding heeft gemaakt van de omstandigheid, dat de sergeant B., die op 2 September 1950 met verzwaard arrest was gestraft, dit arrest op die datum had verbroken en de kazerne had verlaten;

(2) B., oud 22 jaar, dienstplichtig sergeant, ingedeeld bij het Vliegbasisdetachement der LLN Vliegdienst Leeuwarden; dat hij op 28 Augustus 1950 gestraft werd met 6 dagen verzwaard arrest; dat deze straf zou eindigen met de reveille van 3 September 1950; dat hij op 2 September 1950, dus nog met verzwaard arrest gestraft zijnde, de kazerne heeft verlaten;

(3) C., oud 21 jaar, dienstplichtig sergeant, ingedeeld bij het Vliegbasis-detachement der LLN Vliegbasis Leeuwarden; dat hij van 2 September 1950 18.00 uur tot 3 September 1950 18.00 uur de functie vervulde van wachtcommandant in de Prins Frederikkazerne, te Leeuwarden; dat omstreeks 20 uur in de avond van 2 September 1950 twee meisjes het wachtlokaal binnen kwamen; dat deze meisjes even later door beklaagde en de sergeant B. werden opgehaald en medegenomen de kazerne in; dat beklaagde hem op 4 September 1950 mededeelde, dat de sergeant B. op 2 September 1950, hoewel hij gestraft was met verzwaard arrest, uit de kazerne was vertrokken; dat beklaagde hem toen vroeg dat hij, wanneer hij daarover gehoord werd, maar moest mededelen dat hij sergeant B. op 2 September 1950 niet bij de wacht gezien had, en dat hij niet moest zeggen dat er op de avond van 2 September 1950 twee dames bij beklaagde op bezoek waren geweest; dat hij bij zijn verhoor door de Marechaussee toen inderdaad aanvankelijk heeft verklaard, de sergeant B. op 2 September 1950 niet in of nabij de wacht te hebben gezien; dat hij, mede omdat hij beklaafde niet goed durfde weigeren, er aanvankelijk toe is gekomen. onwaarheid te spreken; dat wanneer

beklaagde hem niet had bewogen onwaarheid te spreken, hij zeker direct de volle waarheid zou hebben verteld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd. met zijn schuld daaraan, te weten:. . . . [zie tenlastelegging — *Red.];*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

le. *„Het als militair opzettelijk nalaten aan de beuoegde overheid „een mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest, in tijd „van oorlog gepleegd;*

2e. *„Het als militair misbruik maken van zijn invloed als meer- „dere tegenover een mindere, deze overhalen iets te doen, waaruit „enig nadeel kan ontstaan",*

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 132 en 138 Wetboek van Militair Strafrecht:

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zijn zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht in de militaire stand te blijven doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen moet worden ontzet;

Overwegende, dat beklaagde van 9 September 1950 tot 28 September 1950 voorlopig arrest in de vorm van streng arrest heeft ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van *veertien dagen* met bepaling, dat de tijd vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde detentie geheel in mindering zal worden gebracht, van 9 September tot 28 September en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.].*

NASCHRIFT.

Ten aanzien van de tenlastelegging sub 1° rijst de craaq of wel voldaan is aan de op straffe van nietigheid gestelde eis van vermelding van de tijd waarop het gepleegde feit zou hebben plaats gehad. Bij aanvankelijke beschouwing en bij vergelijking mef de omschrijving sub 2° in de tenlastelegging, is men geneigd. ontkennend te antwoorden. Er zijn echter enkele omstandigheden, voortspruitende

uit de aard van het sub 1° ten laste gelegde misdrijf, welke in dit verband nadere beschouwing verdienen.

De omschrijving van artikel 132 van het Wetboek van Militair Strafrecht (voor zover deze het nalaten van een mededeling betreft) veronderstelt dat, wanneer de verplichting tot het doen van de mededeling uit hoofde van beklaagdes ambt bestond of wanneer de verzwijging het staats- of dienstbelang kan schaden, de mededeling onmiddellijk, althans met grote voortvarendheid geschiedt. Wanneer de tenlastelegging dus stelt dat A. opzettelijk nagelaten heeft rapport op te maken enz. van een op 2 September plaats gehad hebbend voorval, dan vloeit uit de vermelding van die datum reeds voort ,,omstreeks welken tijd" (zoals artikel 114 R.L., 112 R.Z., voorschrijft) het fen laste gelegde nalaten zou zijn gepleegd. . . . mits uit de tenlasteleggitzg tevens blijkt dat A. op 2 Sepfemberook kennis gekregen heeft van het te rapporteren voorval, dan wel in de tenlastelegging is vermeid op welk ogenblik hij daarvan kennis gekregen heeft. De vermelding nu van deze omstandigheid, althans van dat tijdstip, ontbreekt in de tenlastelegging en dàt maakt m.i. haar tijdsaanduiding ondeugdelijk.

Misschien kan hef feif, dat de beschikking tot verwijzing van 23 September dateert. haar nog redden. Daaruit valt namelijk op te maken dat de aan beklaagde verweten verswijging viel tussen 2 en 23 September, een marge, welke kan voldoen aan, de eis van ,,om-,,streeks welken tijd". Het bexwaar is dan echter dat men aldus de tenlastelegging maakt tot een ,,rebus", waarin men elders in het bevelschrift tot bijeenkoming van de Krijgsraad vermelde gegevens verwerken moet.

Een tweede bezwaar dal tegen de tenlastelegging sub 1° kan worden aangevoerd is, dat zij m.i. duidelijker beklaagdes ambtsplicht lot het doen van rapport had behoren aan te geven. Uit het proces blijkt dat beklaagde officier van de week, luitenant van de dag en officier van piket was en dat die functies hem de (ambts)-plicht oplegden, het voorval te rapporterert. Een vermelding van die functies in de tenlastelegging ware geen overbodige luxe geweest (vooral in verbarzd met het vonnis van dezelfde Krijgsraad vnn 21 Juni 1949, M.R.T. XLIII, blx. 604 v., m.n. S.).

Het is mogelijk dat de Auditeur-Militair, nu het achterwege gelatert rapport betrof het melden van een door een mindere begane misdraging, de ambtsplicht grondde op de artikelen 4, 5 en 6 R.L. en dan kan men de vermelding van de rang van beklaagde en van de te rapporteren mindere voldoende achten. Maar ook dan zou een korte aanduiding van deze basis van beklaagdes ambtsplicht gewenst geweest zijn.

In de qualificatie sub 2° van het vonnis is waarschijnlijk een schrijffout geslopen; zoals zij daar staat loopt dexe volzin zeer stroef.

W. H. T.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 2 November 1950.

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kap. Luit. t. Zee J. J. Hogendoorn, Kap. Luit. t. Zee (A) J. Dekker, Luits. t. Zee 1e kl. M. J. Vos en H. W. Keesom.
Fiscaal: Kap. Luit. t. Zee (A) Mr R. J. Brunner.
Raadsman: Luit. t. Zee III VK C. Vermaat.

Feitelijke *insubordinatie in* tijd *van* oorlog.

(W.M.S.R. artt. 117 en 120).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen G. v. d. M., oud 20 jaren, geboren te Franeker, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naai de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 3e kl. z/m aan boord van Hr. Ms. Wachtschip ,,Neptunus",

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 26 September 1950 No. CZM/4/61283;

Gezien het bevel tot bijeenkoniing van de Zeekrijgsraad d.d. 20 October 1950 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij dienende als matroos 3e klasse z/m aan boord van Hr. Ms. ..Wachtschip ,.Neptunus" te Den Helder op of omstreeks 31 Aug. ,,1950, in tijd van oorlog, te Den Helder opzettelijk gewelddadig .,de adelborst 1e kl. KMR SD J. W. E. Moret enige malen, althans .,eenmaal, met de vuist in het gezicht heeft geslagen nadat deze ,,hem tezamen met de adelborst 1e kl. KMR SD L. A. van Nijnanten ,,op straat had staande gehouden aangezien hij niet had gegroet":

Gezien het exploit van betekening en dagvaarding d.d. 24 Octoher 1950 waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging de beklaagde zijn betekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van de Zeekrijgsraad op Donderdag 2 November 1950 des voormiddags te 09.00 uur;

Gezien: . . . .enz.:

Overwegende. dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. G. v. d. M.. oud 21 jaar, *als beklaagde*:

dat hij dienende als matroos 3e klasse z/m aan boord van Hr. Ms. Wachtschip ,,Neptunus" te Den Helder, aldaar omstreeks middernacht van 30 Augustus 1950 bij de poort van de Rijkswerf op de Weststraat twee heren in uniform op de fiets tegenkwam; dat deze hem vroegen, waarom hij niet groette. op welke vraag hij driftig werd, en mat er toen verder gebeurd is zich totaal niets weet te herinneren;

2e. J. W. E. Moret, oud 21 jaar, nis getuige:

dat hij diende als Adelborst SD 1e kl. KMR op 31 Augustus

1950 omstreek 00,30 uur in gezelschap van Adelborst SD 1e kl. KMR Van Nijnanten te Den Helder fietste en zij bij de Westpoort van de Rijkswerf twee matrozen tegen kwamen, die toen zij hen passeerden nalieten de militaire groet te brengen; dat zij om hiervan opheldering te verkrijgen hen terug riepen; dat een hunner. die later de matroos 3e klasse z/m V. d. M. bleek te zijn, zich dadelijk opwond en deze, ondanks hun aanmaningen tot kalmte, hem enige malen met diens vuist pewelddadig een slag op zijn rechter kaak gaf;

3e. L. A. van Nijnanten, oud 23 jaar, *als* getuige: etc.;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

,,FEITELIJKE INSUBORDINATIE IN TIJD VAN OORLOG'';

Overwegende dat een gevangenisstraf voor de tijd van VIER MAANDEN staat in goede verhouding tot de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, terwijl de tijd door hem sinds 31 Augustus 1950 in voorarrest doorgebracht bij de uitvoering der op te leggen straf geheel in mindering behoort te worden gebracht; enz.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Uitgave: „Het Parlement".

De Staatsuitgeverij laat, met ingang van het lopende zittingsjaar van de Staten-Generaal, naast de officiële ,,Handelingen", een afzonderlijke uitgave verschijnen van het in het Parlement behandelde. Deze uitgave verschijnt in 5 afzonderlijke delen, t.w.:

deel 1: Algemen Zaken; Financiën.
deel 2: Buitenlandse Zaken; Uniezaken en Overzeese Rijksdelen; Oorlog en Marine.
deel 3: Justitie; Binnenlandse Zaken. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.
deel 4: Economische Zaken; Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening; Sociale Zaken;
deel 5: Wederopbouw en Volkshuisvesting; Verkeer en Waterstaat.

Hierdoor wordt tegemoetgekomen aan de specialisatie, die zich overal doet gelden en wordt bereikt dat het in het Parlement behandelde meer onder de aandacht van belangstellenden komt.

.,Het Parlement" verschijnt in afleveringen, welke meermalen per maand verzonden zullen worden, in een handig formaat (14.8 x 21 cm) en kost per deel (zittings-)jaar f 7,50.

Naar ons werd medegedeeld, zal deel 2 tevens onderwerpen van militaire wetgeving bevatten. W. H. V.

Hoger-onderwijs-wet in herziening.

Menig lezer van ons Tijdschrift zal kennis genomen hebben van hetgeen de nieuwsbladen medegedeeld hebben omtrent een commissoriaal voorstel tot wijziging van de met op het hoger onderwijs. Het voorstel. gehuld in een wetsontwerp met toelichting, lijkt ons rijkelijk ,,progressief" maar ligt te ver buiten ons arbeidsveld om er dieper op in te gaan.

Nochtans moge ik de aandacht vestigen op één der aanbevolen nieuwigheden, nl. de voorgestelde oplossing van de bezwaren, welke zouden bestaan tegen het thans te beperkt geachte aantal faculteiten. De rapporterende commissie wil hieraan tegemoet komen door instelling van ,,sub-faculieiten en inter-faculteiten". Zij geeft van deze maatregel onderscheiden voorberlden, waarbij ook aan een ,,centrale-.,inter-faculteit" is gedacht.

Onder deze voorbeelden heb ik er één gemist, op welke ik bij deze de aandacht van meer ter zake bevoegden moge vestigen: de militair-juridische opleiding. Ik laat in het midden, of men deze zou moeten rangschikken onder de sub- of onder de inter-faculteiten. Doch daar ik zelf gedurende ruim twintig jaren als lector in het militair straf- en tuchtrecht behoord heb tot de rechtsgeleerde faculteit der Amsterdamse Universiteit en aldus het eerste accent op deze academische opleiding heb gelegd, ineen ik te mogen zeggen. dat hare niet-ver-

melding onder de voorbeelden haar te kort gedaan heeft.

Het onderwijs, dat ik toen gegeven heb, diende mede om daartoe aangewezen officieren gedurende een studietijd van twee jaren in strafrecht, staatsrecht en volkenrecht. voor te bereiden voor het afleggen van een examen, afgenomen door de academische docenten in deze vakken met ongeveer dezelfde eisen als voor doctoraal-examen in de rechtswetenschap gesteld zijn. Het verschafte de geslaagden de vermelding in de ranglijst als bezittende meer uitgebreide rechtskennis en genoot voor officieren van de landmacht sedert 1939 zekert. effectus militaris dooi. zijn erkenning in art. 843 van de Regtspleging bij de Landmagt als voldoende voor een benoeming tot voorzitter van een krijgsraad te velde.

Dit examen, dat zeer wel beschouwd kan worden als een poging om juristen op te leiden, die uitsluitencl deel zouden moeten nemen aan de rechtspraak in (militaire) strafzaken, verloor in aanzien omdat de volksmond de geslaagden placht aan te duiden als ondermeesters in de rechten. Dil bracht de militaire overheid er toe om officiereii, die zich voor dc rechtsstudie hadden aangemeld, te verplichten de volledige studie voor meester in de rechten te volgen, hetgeen hun studietijd niet een jaar verlengde.

Deze verandering trad het eerst in werking bij de landmacht. De zeemacht volgde ruim twee jaar geleden: ik heb in de studiejaren 1948—1949 en 1949—1950 twee luitenants-ter-zee van administratie les gegeven in militair straf- en tuchtrecht, de oudere heeft in October 1950 het genoemde examen meer uitgebreide rechtskennis afgelegd en de joligere iets later een tentamen in dit, zijn verplicht keuzevak ondergaan, beiden met zeer goede uitslag. En deze studie gaat voort: immers is bij art. 25 van de Bevorderingswet Landmacht 1902 het bestaan erkend van de militair-juridische dienst, bij welke onderscheiden officieren, meesters in de rechten zijn ingedeeld.

Eindelijk zijn sedert kort eerst in Groningen en daarna in Leiden privaat-docenten toegelaten om aan die Universiteiten studerenden zo zij zulks n-ensen. in inilitair straf- en tuchtrecht wegwijs te maken.

Reden genoeg om dit specialisme in een opsomming als die van liet rapport in quaestie niet te vergeten. **R. C.**

Gratie voor naar overzee uitgezonden militairen.

Bij Koninklijk besluit van 1 Februari 1931 (*Staatsblad 1951*, nr. 34) is het volgende bepaald:

„Artikel 1

Aan alle door een Nederlandse rechter bij vóór de datum van publicatie van dit besluit in kracht van gewijsde gegane uitspraak veroordeelden, die vóór 1 Januari 1950, als militair in werkelijke dienst naar Indonesië, Suriname of de Nederlandse Antillen zijn uitgezonden, wordt kwijtschelding verleend van de nog niet onder-

gane onvoorwaardelijke vrijheidsstraffeil van zes maanden of minder en de nog niet betaalde onvoorwaardelijke geldboelen van vijfhonderd gulden of minder, opgelegd ter zake van feiten vóór hun uitzending gepleegd, alsmede van de nog niet ondergane of nog niet betaalde gedeelten van zodanige vrijheidsstraffen of geldboeten.

Artikel 2

De betreffende vonnisen en arresten blijveii overigens in hun geheel."

Bij het lezen van dit Besluit rijst de vraag, of wij hier nog wel ie doen hebben met gratie, dan wel met amnestie, waartoe niet de Koning, maar de slechts de Wet bevoegd is (zie artikel 70 Grondwet).

Het recht van gratie heeft zich ontwikkeld van een persoonlijk gunstbetoon van de Vorst tot een regeringsdaad, onder ministeriële verantwoordelijkheid. Met die ontwikkeling heeft gratie haar persoonlijk karakter voor een groot deel verloren: collectieve gratie heeft haar intrede gedaan.

Het eerste bekende voorbeeld van collectieve gratie was die, welke in 1919 (K.B. van 4 November 1919, Stbl. 649) werd verleend aan militairen, die terzake van bepaalde inilitaire misdrijven waren veroordeeld; een ander voorbeeld vindt men in het Koninklijk Besluit van 29 April 1946 (Stbl. G. 103), betreffende tijdens de bezettinguitgesproken vrijheidsstraffen van drie maanden of minder en geldboeten van f 500 of minder.

Het onderwerpelijke besluit van 1 Februari 1951 werd genomen, „gezien de artikelen 16 en 17 van het Gratiebesluit" en „gelet op de „ter zake uitgebrachte adviezen en op het gemeenschappelijk rapport „van de Ministers van Justitie, van Oorlog en van ;Marine".

Hieruit blijkt niet, welke adviezen zijn ingewonnen. Slechts volgt uit de aangehaalde artikelen van het Gratiebesluit, dat tot deze gunstige beschikking niet gekomen is op grond van een daartoe strekkend aan H.M. de Koningin gericht verzoek.

Doch deze negatieve verschijnsrlcn zijn niet voldoende geweest om te ontkomen aan het karakter dat de Grondwet aan het begrip „gratie" heeft toegekend ter onderscheiding van de begrippen „amnestie" en „abolitie". *Gratie* heeft alleen betrekking op bepaalde personen, die reeds veroordeeld zijn. *Abolitie* wordt gebezigd ten aanzirn van een ingrijpen van de bevoegde macht, in casu de wetgever. vóór een voltooide strafvervolging en dus voordat een vonnis geveld is. *Amnestie* duidt aan een ingrijpen van de wetgever zonder dat een persoon wordt aangewezen, te wiens behoeve een guristbetooii van de Kroon wordt bewezen, of. zoals Prof. Mr R. KRANENBURG liet uitdrukt [1]), de gratie heeft een persoonlijk, de amnestie heeft een zakelijk karakter. cri betreft meestal categorieën van gevallen:

[1]) Het Nederlandsch staatsrecht, ed. 1947, II, blz. 114-117.

zij werkt algemeen voor een bepaalde soort van misdrijven, gratie daarentegen in beginsel niet. De Hoogleraar haalt als voorbeeld aan de amnestie-wet van 6 Augustus 1914 (Stbl. n° 376) ten behoeve van deserteurs, welker inhoud gold zowel voor vervolgde als voor niet vervolgde misdrijven.

Naar aanleiding van een ander geval, dat meer overeenkomt met het thans gepubliceerde, meent Prof. KRANENBURG, dat de argumenten, aangevoerd om aannemelijk te maken dat zodanig gratiebesluit niet inconstitutioneel zou wezen, niet sterk zijn. ZHG. ziet in een „zakelijk" gratiebesluit een ingrijpen in de bestaande rechtsorde, welke de medewerking van de Staten-Generaal eist. Het moge waar zijn, dat destijds in het Parlement tegen deze inbreuk op zijn bevoegdheid ernstig verzet niet is gerezen, constitioneel zuiver werd het daarmee niet.

Met dit gezaghebbend oordeel voor ogen, ware het o.i. te verkiezen geweest om het in casu niet-toepasselijk Gratiebesluit te laten rusten en art. 70 al. 2 der Grondwet als „gezien" in de considerans aan te halen en in acht te nemen. Er zou grote kans zijn, dat een dergelijk wetsontwerp, evenals dat, hetwelk geleid heeft tot de wet van 2 Augustus 1950 (Stbl. n° E 335), als een zogenaamd „hamerstuk" de beide Kamers der Staten-Generaal zonder schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling zou zijn gepasseerd. Ook de Regering had dan aan het Parlement de eer bewezen welke ingevolge de Grondwet aan de beide Kamers toekomt, zonder dat noemenswaardige vertraging in de totstandkoming er het gevolg van behoefde te zijn.

R. C.

Rechtspositie van K.N.1.L.-militairen.

Van iemand, die de loop van de bekende zaak der Ambonnezen van nabij heeft kunnen volgen, gewerd ons onderstaand betoog, hetwelk toelicht de gevolgen, welke de op deze gevallen betrekking hebbende rechterlijke beslissingen — welke wij eerlang hopen te publiceren — zijns inziens moeten hebben.

Ik ben dankbaar voor deze bijdrage, welke opnieuw doet zien, hoezeer van juridisch standpunt bekeken, de regeling van de rechtstoestand van de KNIL-militairen in het algenieen en van de onderwerpelijke slachtoffers der souvereiniteitsoverdracht in het bijzonder tot een chaos is geworden. Naar het mij voorkomt is de constructie van de geachte inzender juist.

Eén les voor onze militair-rechtelijke administratie wil ik, hoewel terloops, herhalen: men schaffe de engagementsakten hoe eer hoe beter af. Zij passen niet bij een administratief-rechtelijke regeling ener rechtspositie. *R. C.*

Thans volgt de bijdrage:

De bestudering van deze zaak moet m.i. leiden tot tie volgende constructie:

De Ned. Indische Overheid hoeft met deze mensen — althans waarschijnlijk met een aantal van hen — tweezijdige overeen.

komsten gesloten, waarbij zij zich voor 6 jaren voor dienstvervulling in het KNIL hebben verbonden.

Bij de RTC-overeenkomsten is men het eens geworden over de liquidatie van het KNIL. Dit zou een orgaan blijven onder het gezag van de Nederlandse souverein totdat het zou zijn ontbonden. Men werd het er over eens dat die ontbinding zou samenvallen met de afwikkeling van het bij het KNIL ingedeelde personeel. Die afwikkeling zou geschieden doordat de militairen in kwestie overgingen in het Leger van de RIS, dan wel door afvloeiing.

Nu is in Juli 1950 komen vast te staan dat de afwikkeling van het personeel niet kon worden verwezenlijkt en men besloot daarop niet te wachten met de opheffing van het KNIL.

Nederland en de RIS sloten daarop de overeenkomst van 14 Juli 1950, waarbij werd overeengekomen dat het KNIL per 26 Juli 1950 zou worden opgeheven en waarbij tevens omtrent het niet afgewikkelde personeel voorzieningen werden getroffen.

Deze voorzieningen hielden in, dat Nederland t.o.v. deze militairen de volledige verantwoordelijkheid behield (art. 5) tot aan het moment van afvloeiing. Het dienstverband t.o.v. Nederland bleef dus uitdrukkelijk gehandhaafd, maar door het wegvallen van het KNIL moest daaraan een nieuw karakter worden gegeven. Men drukte dit uit door het verlenen van de K.L.-status.

Inmiddels is de ontwikkeling weer anders geworden dan bij de overeenkomst van 14 Juli 1950 was voorzien. Per 17 Augustus 1950 stelde de Republik Indonesia (Djocja) zich illegaal in de plaats van de RIS. De Ambonnezen hebben deze usurpatie nooit willen erkennen en beschouwen zich niet als onderdanen van deze Republik Indonesia, welke zij vóór de souvereiniteitsoverdracht steeds hadden moeten bestrijden. Nederland heeft erkend of zal in ieder geval *moeten* erkennen dat zij daarin rechtens gelijk hebben. Het sprak wel vanzelf dat nu voor de Ambonnezen ook de mogelijkheid om over te gaan naar het Leger van de RIS, waarvan de RI zich illegaal had meester gemaakt, was afgesneden.

In September d.a.v. begon de aggressie van de R.I. tegen de Zuid Molukken. Zou de Ned. Regering de Amb. militairen tevoren hebben willen doen afvloeien naar hun geboorteplaats, dan zou dit de eerlijkste oplossing zijn geweest. Door de aggressie werd ook deze laatste mogelijkheid van afvloeiing in Indonesisch gebied afgesneden.

De ontwikkeling sedert de overeenkomst van 14 Juli 1950 heeft er dus toe geleid, dat wel het KNIL werd opgeheven, maar dat de ,,afwikkeling van het personeel" (cf. woordkeus van de considerans van de overeenkomst van 14 Juli) is mislukt.

De vraag is nu, wat is de rechtspositie van dit personeel?

De civiele ambtenaren zijn veelal aan de RIS overgedaan. De RIS heeft de verplichtingen, welke uit hun dienstverband voor hun werkgever voortvloeiden, van Nederland overgenomen. Voorzover bekend is dit algemeen aanvaardbaar geoordeeld als een sequeel van de

souvereiniteitssplitsing. Voor de militairen ligt de kwestie echter geheel anders. Zij zijn niet door de RIS overgenomen. Weliswaar is in de accoorden een zekere vorm gegeven aan het plan van de RIS om hen in de Apri toe te laten, maar vooreerst was hun rechtspositie in de Apri geenszins veilig gesteld en zeker niet gefixeerd op hun KNIL-niveau en voorts is hun overgang door de RIS tegengehouden, totdat er op zeker moment geen RIS meer bestond.

Zo bleef Nederland zitten met KNIL-personeel en met zijn verplichtingen tegenover dit personeel, terwijl er geen KNIL meer bestond.

Kan nu Nederland zich ontslagen achten van zijn verplichtingen met een beroep op het niet meer bestaan van het orgaan, het KNIL?

M.i. is die stelling alleen te verdedigen van het moment af waarop de afwikkeling van het personeel is geëffectueerd. Maar nu die afwikkeling niet geslaagd is, valt niet in te zien op welke grond men de Ned. verplichtingen vervallen zou kunnen achten.

Dat de verplichtingen tegenover deze militairen na de souvereiniteitsoverdracht (-splitsing) op de ***Ned.*** overheid zijn blijven rusten, kan in elk geval niet worden tegengesproken voor de tijd dat het KNIL nog bestond.

Dat die verplichtingen ook na de opheffing van het KNIL zijn blijven bestaan, volgt uit de overeenkomst van 14 Juli 1950. punt *5:* .,tot aan het moment dat zij afgevloeid zijn, heeft de ***Nederlandse*** .,Regering de volledige verantwoordelijkheid ten opzichte van deze ,,militairen".

Het komt er dus op aan dat de Nederlandse verplichtingen niet aan de Indonesische Regering zijn overgegaan, terwijl bovendien in het acooord van 14 Juli 1950 (eveneens in punt 5) de Ned. verplichting vastligt om de militairen in kwestie op passende wijze te doen afvloeien, d.i. met inachtneming tenminste van de rechtsregels (Legerorder) omtrent de afvloeiing en onder respectering van de rechtsverhouding zolang die afvloeiing niet is geëffectueerd.

Is er geen KNIL meer, binnen welks verband de militairen in kwestie hunnerzijds hun verplichtingen tegenover de Ned. overheid kunnen vervullen, dan kan dat niet afdoen aan de Wed. contractuële verplichting als keerzijde om aan hen hun soldij uit te betalen. Het is zelfs problematisch of Nederland van deze militairen zal kunnen eisen hun dienst te verrichten in het verband van het K.L. waarvoor zij niet hebben getekend.

Dit probleem wordt namelijk zelf opgeroepen door het meergenoemde punt 5 van het acooord van 14 Juli 1950, waarin het verlenen van de K.L.-status wordt gekoppeld aan en beperkt tot het ,,doel een ordelijke afwikkeling te waarborgen".

Door het thans in Nederland afnemen van de K.L.-status zal het rijk zich niet van de Ned. verplichting tot soldijbetaling kunnen afmaken.

Be kwestie dat de ,,afwikkeling van het personeel" een niet te ontlopen voorwaarde is voor het doen beëindigen door de Ned. Over-

heid van de rechtsverhouding t.o.v. dit personeel, ook al zou dus het voor Indonesië geprojecteerde dienstverband eerder. aflopen, zou daarbij nader kunnen worden uitgewerkt.

Indien men de rechtsfiguur aldus kan stellen. dan wordt het doen afvloeien van bedoeld ex-KNIL-personeel naar Nieuw Guinea (deel van het voormalige Ned. Indië en daarom binnen het kader van de Legerorder de enig overgebleven passende plaats voor de afvloeiing) voor de Nederlandse Overheid de enige uitvluchtingsmogelijkheid om van haar verplichting tot soldijbetaling uiteindelijk af te komen.

Merkwaardige straffen.

Kolonel J. L. H. *A. Antoni* vestigde onze aandacht op een afbeelding, voorkomende in de U.S.A. Combat Forces Journal (Infantry, Field Artillery) van December 1950, weergevende de hierna volgende lijst van in de Verenigde Staten opgelegde straffen. ZHE.G. zag hierin dat zij betrof vaste geldboeten gesteld op overtredingen uit het Amerikaanse militair straf- en tuchtrecht.

SUMMARY COURTS MARTIAL.

„On the spot" summary courts continuously in operation in the Pusan area. Punishments have been imposed by summary courts martial for violations as follows:

Violations of uniform regulations	$ 10.00
Speeding — for each mile in excess of the limit . . .	5.00
Curfew violation	„ 50.00
Failure to obey stop sign or signal	„ 5.00
Parking violations	„ 10.00
Night driving without lights (Except blackout) .	„ 10.00
Driving without operator's permit	„ 10.00
Blocking traffic	„ 5.00
Entering off limits area without authority . .	„ 30.00

Summary courts martial have jurisdiction to try enlisted personnel for violations and to reduce n(on)c(ommissioned)o(fficiers) to the lowest grade.

Wij zijn niet in het bezit van de desbetreffende wetgeving, maar wij menen.dat het karakter van vaste straffen niet alleen mag rusten op deze, met bedoeling van generale preventie, te algemener kennis gebrachte opgelegde straffen. Eerder schijnt hier sprake van een strenge toepassing van normale, inet een strafmaximum vastgestelde sancties van verkeersovertredingen.

Afgaande op de nieuwe Uniform Code of Military Justice, welke, zoals wij medegedeeld hebben op blz. 63 van deze jaargang, op B1 Mei a.s. in werking zal treden. menen n ij hier te doen te hebben met krijgstucthelijke vergrijpen van militairen beneden de officiersrang, welker behandeling op verzoek van de overtreders door een Summary Court Martial heeft plaats gehad.

De vaststelling van deze straffen, in het bijzonder die wegens het rijden met te grote snelheid, wijst op grote strengheid.

Zeekrijgsraad Mariniorsbrigade.

Wij ontvingen van de Vice-Admiraal b.d. A. S. PINKE, naar aanleiding van onze opmerkingen over de ,,afzonderlijke Zeekrijgsraad ,,bij de Mariniersbrigade" op blz. 136 van dc Februari-aflevering 1951 de volgende opmerkingen:

In 1946 was de Zeekrijgsraad in Ned. Indië gevestigd te Batavia. Bij de behandeling van delicten de Mariniersbrigade betreffende, deed zich voor, dat in deze krijgsraad geen officieren van de Mariniers zitting hadden en moeilijk zitting konden hebben, daar geen of bijna geen officieren der mariniers in Batavia geplaatst waren. Dit gemis was te erger omdat vele delicten betrekking hadden op gedragingen bij de in een land-oorlog betrokken mariniersbrigade en in de Krijgsraad niemand zitting had, die de oorlog te velde in de practijk kende. Aanwijzing van officieren der mariniers uit Soerabaja tot lid der Krijgsraad stuitte door de grote afstand op bezwaren.

Een tweede omstandigheid was, dat de Zeekrijgsraad sterk was overbelast en een grote achterstand had, zodat het benoemen van een tweede kamer noodzakelijk bleek. Natuurlijk kwam deze tweede kamer te Soerabaja en, daar het aantal delicten bij de Mariniersbrigade en bij de overige Marine elkaar niet veel ontliepen, besloot ik deze tweede kamer te belasten met de berechting van delicten begaan door bij de mariniersbrigade geplaatst personeel.

U kunt dit toegeven aan separatistische neigingen noemen, maar geheel zuiver is een dergelijke visie zeker niet. Uit practische overwegingen werden voor deze kamer van de krijgsraad uitsluitend officieren van de mariniers als lid aangewezen.

In de zomer 1947 drong de Lt.-G.G. er sterk in de Regering van Ned.-Indië op aan zoveel mogelijk diensten uit Batavia weg te verplaatsen wegens het buitengewone kritieke huisvestingsprobleem daar ter stede. Daar inmiddels de Marine steeds meer in Soerabaja was geconcentreerd — de maritieme steunpunten Tg. Priok en Makasser waren sterk in betekenis verminderd — besloot ik toen de Zeekrijgsraad naar Soerabaja te verplaatsen.

Omstreeks deze tijd waren beide kamers van de Krijgsraad grotendeels door de achterstand heen en was dus handhaving dezer twee kamers niet meer nodig. De kamer voor de mariniersbrigade werd dus opgeheven en in de thans tc Soerabaja zetelende Zeekrijgsraad. enige officieren van de Mariniers als lid of plv. lid benoemd. Inderdaad ontmoette ik bij deze maatregel enige separatistische tegenstand. Daar indertijd de benoeming der tweede kamer niet op separatistische motieven berustte. heb ik deze bezwaren naast mij neergelegd.

Ik hoop U hiermede een overzicht van de ware gang van zaken gegeven te hebben, welke dus veel meer berustte op administratieve dan op juridische of separatistische overwegingen.

VRAGENBUS.

Beslissing of advies van de Officier van Gezondheid?

Onze Redactie ontving de volgende vraag:

Velen zijn de mening toegedaan, dat een beslissing van een Officier van Gezondheid *wet* is. Dit standpunt is naar mijn mening onjuist, aangezien het hier eenvoudig een kwestie van bevelsbevoegdheid betreft. Immers de C.C., de B.C. etc. rnaakt de dienst uit, niet de dokter. Schrijft de laatste een zieke soldaat rust voor en de C.C. geeft bevel tot uitrukken, dan heeft m.i. de soldaat het bevel van zijn C.C. op te volgen. (Het bepaalde in art. 12 **(3)** R.K. wordt bij deze vraag buiten beschouwing gelaten).

Velen zien echter in het bepaalde in art. **38** Deel A V.R.I.D.K.L. een aanwijzing („De Officier van Gezondheid b e s l i s t, na in-„gesteld geneeskundig onderzoek, of de onderzochte aan de dienst „moet deelnemen. . . .'' enz.) voor de juistheid van hun zienswijze; naar mijn mening is deze „beslissing" uitsluitend op te vatten als een xvetenschappelijke conclusie, waaraan geen enkele bevelsbevoegdheid kan worden ontleend.

Wat is de juiste opvatting, c.q. interpretatie?

Wij hebben hierop als volgt geantwoord:

Ingevolge artikel 27 R.Kr. is de handhaving van de krijgstucht opgedragen aan ieder, die bij de krijgsmacht met enig gezag is bekleed, en *in het bijzonder aan de commanderende officieren,* daarin bijgestaan door de onder hun bevel dienende officieren en onderofficieren, terwijl ieder militair verplicht is tot de instandhouding van een goede krijgstucht mede te werken.

De commanderende officieren zijn ingevolge latzelfde artikel *aansprakelijk* voor de tucht onder de militairen die onder hun bevel staan. Zie verder artikel **1** R.I.D.K.L. deel A en deel B.

Gezien art. 27 R.Kr. zijn wij van mening, dat de officier van gezondheid een op wetenschappelijke grond gebaseerd geneeskundig advies behoort te geven, waaraan de C.O. zich in het algemeen zal behoren te houden, doch van welk advies hij in een bijzonder geval zal kunnen afwijken. Zo is ook de regeling bij de Kon. Marine, waar de Officier van Gezondheid adviseert, doch de commandant beslist.

Voor onze opvatting vinden wij voorts steun in het K.B. van 21 April 1922 St.bl. no. 205 ter uitvoering van art. 11 van de Wet op de Krijgstucht (te vinden in de Verzameling van Wetten en Besluiten betreffende het Militair Straf- en Tuchtrecht bij de zee- en bij de landinacht door Dr. L. M. Rollin Couquerque). Daar lezen wc in art. 1—4, dat de commanderende officier wijziging in de plaats waar, of de wijze waarop het verzwaard arrest of het streng arrest xvordt ondergaan, kan brengen, zo nodig *na overleg* met de officier van gezondheid. De commanderende officier stelt de wijziging vast; de officier van gezondheid adviseert.

Nu bepaalt art. 38 R.I.D.K.L. deel A echter:

„De officier van gezondheid beslist (curs. S.) na ingesteld genees-
„kundig onderzoek of de onderzochte

„a. aan de dienst moet deelnemen:
„b. van bepaalde diensten moet worden vrijgesteld;
„c. van het dragen van bepaalde wapenen en/of uitrustingsstuk-
„ken moet morden vrijgesteld;
„d. op zijn kamer moet blijven (kwartierziek, c.q. te bed);
e . in het kmartierziekenverblijf moet worden opgenomen;
„f. in een ziekeninrichting moet worden opgenomen.

„In de sub a, b en c genoemde gevallen kan de verplichting wor-
„den opgelegd na afloop van de dienst op de kamer te blijven; in
„de gevallen sub d en e kan worden bepaald, dat de betrokkene
„eerst de niorgendienst of de dagelijkse dienst moet meemaken.

„De maatregelen sub a tot en met e mogen telkens voor niet meer
„dan vier achtereenvolgende dagen worden toegepast. De officier
„van gezondheid tekent zijn beslissing aan in het ziekenregister en
„stelt onder de dagelijkse opgave der zieken zijn handtekening." enz.

Dit artikel is o.i. niet voor tweeërlei uitleg vatbaar en deze beslissing van de officier van gezondheid is stellig geen advies.

S.

Interregionaal militair strafrecht. Engagementsakten.

Van een adjudant-onderofficier der Koninklijke Maréchaussée ontving de Redactie de navolgende vraag:

Zolang gewezen militairen van het K.N.I.L., bestemd voor overgang naar de K.L., nog geen vrijwillige verbintenis hebben gesloten, worden zij onder militair begrepen (art. 63 sub 2 W.v.M.S.).

Bedoelde militairen kunnen worden onderscheiden in:

a. degenen, die zich tijdens de overdracht van de souvereiiiiteit bevonden in Indonesië of Nieuw-Guinea (art. 1 der Wet van 2 Aug. 1950 Stbl. K 333);

b. de overigen (art. 63 sub 1 W.v.M.S.).

In het bijzonder t.a.v. groep b. rijst de vraag, op grond van welke bepaling deze als „gewezen militair" moeten worden beschouwd. Ik denk hierbij bovendien aan degenen, die zich in Suriname bevonden.

Volgens een sententie van het H.M.G. van Ned. Indië (vervallen art. 85 der I.W.) van 28 Oct. 1927 (M.R.T. deel XXIII blz. 538) omvatte het begrip „krijgsmacht" in art. 60 sub 1 W.v.M.S. de K.M., de K.L. *en* het K.N.I.L., zodat op alle militairen van het gewezen K.N.I.L. thans art. 63 sub 2 van toepassing zou zijn, indien zij tot enige militaire dienst worden gebruikt.

Is het juist, dat het gewezen K.N.I.L. als „krijgsmacht" wordt aangemerkt?

Ik heb deze vraag als volgt beantwoord:

De geachte vrager roert een vraagstuk aan, welks omvang en betekenis ik meer uitvoerig heb beschreven in mijn opstel „Hiërar-

„chische verhoudingen" in deel XLIII blz. 580 v. en op hetwelk ik ook nu een omstandig en naar ik hoop duidelijk antwoord wil geven.

Voor zoveel het onderwerp met deze vragen verband houdt, wil ik vooreerst herhalen, dat de Nederlands Indische regering aan het K.N.I.L. een eigen Indisch bestaan heeft gegeven cn dat dientengevolge de tot dat korps behorende militairen. ook die welke in latere jaren als gedetacheerd bij de Surinaamse of Curaçaosche landmacht in West-Indië dienst hebben gedaan, door deze administratieve maatregelen onttrokken zijn geworden aan de voor alle, en dus ook voor de overzee dienstdoende onderdelen van de Nederlandse krijgsmacht geldende strafwetgeving. Ik heb meermalen doen uitkomen, hoe wenig zowel de wetgever, als de overheid en de militaire rechtspraak van dit in zijn aard eenvoudig conflict begrepen hebben. Het C.W.L. van 1815, dat bij de wet was vastgesteld, gold blijkens de ongenummerde slotbepaling ook voor de landmachten overzee en, toen de Inv. M.S.T. het in 1903 vastgestelde Wetboek van Militair Strafrecht voor de Nederlandse zee- en landmachten geldigheid gaf, bepaalde art. 32. 2°. van die met uitdrukkelijk, dat de afschaffing van het C.W.L. en het R.v.K. niet zou gelden voor de koloniën en bezittingen vari het rijk in andere werelddelen.

Aldus was, wederom bij de wet vastgesteld, dat in Oost- en Wcsi-Indik bet oude C.W.L. (en hrt Reglement van Krijgstucht, eveneens van 1815) voor de delen van de Nederlandse Landmacht, welke daar dienst deden, van toepassing bleven.

Noch de Nederlandse. noch de Nederlands Indische regering, noch de militaire rechter zo hier te lande als overzee hebben zich aan deze incongruiteit gestoord. Er is een Nederlands Indische militaire strafwetgeving ontstaan, welke wat de inhoud betreft. zich bewoog op het terrein, dat de Nederlandse wetgever voor zich had gereserveerd, en ook de miliairc rechter heeft dit standpunt aanvaard. Wel heeft de door de vrager aangehaalde sententie ogenschijnlijk een andere koers willen inslaan, maar het Indische H.M.G. heeft niet begrepen, dat de basis van de moeilijkheid ergens anders zat dan in dc woorden van art. 60 v. van het Nederlandse wetboek, welke bepalingen immers door de wetgever van 1903 bedoeld waren om alleen te gelden voor de Nederlandse zee- en landmacht en art. 63 1° heeft opgenomen om ten aanzien van militairen van het K.N.I.L. bij verblijf buiten Nederlands Indië, Suriname en Curaçao of wel aan boord van een Nederlands oorlogsvaartuig moeilijkheden te voorkomen.

Dientengevolge is over de gehele lijn liet administratief zelfstandig georganiseerd K.N.I.L. constant beschouwd als een ten aanzien van de Nederlandse zee- en landmacht vreemde krijgsmacht.

Thans heeft de administratie. door aan het voortbestaan van het K.N.I.L. een einde te maken, de oorsprong van de onjuiste opvatting omtrent zijn rechtspositie weggenomen en heeft, door te bepalen. dat de militairen van dit korps, die niet wilden afzwaaien, zouden overgaan in de Nederlandse landmacht. de oude toestand. doch nu

met de in Nederland geldende militaire strafwetgeving als achtergrond, hersteld. Zo herkreeg onze militaire strafwetgeving haar gezag over alle Nederlandse militairen, waar ter wereld die zich ook bevinden en heeft de sinds tientallen van jaren bestaande met de wet strijdige verhouding een einde gekregen. Wel is waar sprak de wet van 2 Augustus 1950 alleen van in de Republiek Indonesië en in Nieuw-Guinea verblijvende militairen van het K.N.I.L., maar, zoals ik meen aangetoond te hebben in mijn boven aangehaald opstel (blz. 585), verrichtte die wetgever door gebrekkige kennis van de vóórgeschiedenis, half werk; de andere helft kwam tot stand door de administratieve opheffing van een zelfstandig K.N.I.L., meer in het bijzonder ook voor de in Suriname of in de Nederlandse Antillen gedetacheerde militairen van het korps, aan welke de wetgever van 2 Augustus 1950 niet gedacht heeft.

Zoals ook uit het voorgaande blijkt, is er niet een wetsbepaling aan te wijzen, bij welke de in West-Indië verblijvende militairen van het K.N.I.L. onderworpen zijn aan het Nederlandse Wetboek van Militair Strafrecht en aan de Wet op de Krijgstucht. De Nederlandse wetgever heeft te dezen aanzien minder schuld, dan zoëven beschreven werd: zowel voor de landmacht in Suriname als voor die in de Nederlandse Antillen gelden nog steeds de R.L. en de P.I. van 1814, wel is waar gewijzigd voor zoveel de regionale omstandigheden dit nodig maakten. Dat deze wijzigingen, ondergebracht in de Herziene Rechtsplegingen bij de Landmacht van 1925, bij Koninklijk besluit zijn vastgesteld, vindt indirect ook zijn grond in een ruime opvatting van de ongenummerde slotbepaling van het C.W.L., welke bedoeld is te gelden voor de gehele strafwetgeving van 1814 en 1815. Deze slotbepaling is, zoals gezegd, door art. 32 2° Inv. M.S.T. ook voor onze rijksdelen overzee blijven gelden en heeft aan de landsadministratie — en dus ook aan de Koning — wijzigende bevoegdheden gegeven.

Intussen, dit staat vast: de wet van 2 Augustus 1950 en de ontbinding van het K.N.I.L. hebben aan art. 63 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht doel en betekenis ontnomen. Een onwettiglijk in het leven geroepen en desniettemin door de practijk aanvaarde militair-strafrechtelijke afscheiding is door de op overeenkomstige wijze tot stand gekomen ontbinding van het K.N.I.L. — zijnde de vorm, die gegeven is aan de in evengenoemde wetsbepaling bedoelde Krijgsmacht in de koloniën of bezittingen van het rijk buiten Europa — te niet gedaan. Alle tot de Nederlandse landmacht behorende militairen zijn nu weer, onverschillig waar ter wereld zij zich bevinden, aan dezelfde Nederlandse militaire strafwetgeving onderworpen. Zó heeft de wetgever in Nederland het bedoeld en de practijk heeft dit nimmer begrepen of willen begrijpen.

Ten slotte nog deze subsidiair gestelde vraag of het gewezen K.N.I.L. als ,,krijgsmacht" mag worden aangemerkt. Een van de kleinere gebreken van het Wetboek van Militair Strafrecht is dit: art. 60 geeft wel een uitleg aan de term ..militair". overal waar die

in het wetboek (en aanverwante wetten) gebezigd wordt, maar geeft niet een omschrijving van „krijgsmacht" en van „dienstverband". Doch art. 63 1° spreekt van militairen die bestemd zijn voor „de krijgsmacht in de koloniën of bezittingen van het rijk in Europa „benevens zij die behoren tot die krijgsmacht". Hieruit volgt toch wel — hetgeen ook het Indische H.M.G. in de door de vrager aangehaalde sententie heeft aanvaard — dat het K.N.I.L. als een krijgsmacht in de zin van het Wetboek inag worden beschouwd, ook al sluit dit artikel de toepassing van het Wetboek op de hoofdmacht ervan uit. Had nu de wetgever van 2 Augustus 1950 het bepaalde sub 1° van dit artikel maar vervallen verklaard, dan was er voor de landmachten van Suriname en van de Nederlandse Antillen geen twijfel overgebleven. Indien dus deze vraag aan de militaire rechter zal worden voorgelegd. zal hij goed handelen door aan de gebrekkige wet van 1950 een met de militaire verhoudingen overeenkomende mouw te passen.

Wat de term „dienstverband" betreft, dit behoeft niet noodwendig in verband te worden gebracht met het „sluiten van een vrijwillige verbintenis". Ik heb reeds meermalen gepleit voor de afschaffing van deze in het administratief recht niet meer passende formaliteit. De Nederlands Indische, resp. de Nederlandse overheid heeft door die akten te aanvaarden en te bekrachtigen er overeenkomsten van gemaakt. welke, als elke andere overeenkomst, slechts met goedvinden van beide partijen mogen worden gewijzigd. Het publiekrechtelijke karakter van deze verhouding bracht en brengt echter mede, dat van overheidswege éénzijdig wijziging of zelfs verbreking mogelijk moet zijn. Zo heeft nu de wet en ook, te allen overvloede, de opheffing van het K.N.I.L. éénzijdig zich aan de aangegane overeenkomsten der K.N.1.L.-militairen niet gestoord. Vooral de laatstbedoelde maatregel heeft, practisch gezien, aan het bestaan van de wederpartij een einde gemaakt, als gevolg waarvan men zou kunnen volhouden. dat, al zouden deze engagementsakten hun verbindende kracht niet verloren hebben, de Nederlandse overheid de voor het verrichten van tropische diensten bedoelde overeenkomsten als wederpartij heeft overgenomen en ook voor andere Nederlandse diensten geldig geacht.

Dit geldt zowel voor de nog in Indonesië of in Nieuw-Guinea aanwezige als voor de in Suriname of in de Nederlandse Antillen gedetacheerde militairen van het K.N.I.L., die in militaire dienst zijn gebleven. De rechtspraak zal wel uitmaken, op grond van welke bepaling (die van art. 61 of die van art. 63 2° W.M.S.R.), deze lieden als militairen der K.L. zijn te beschouwen [1]). Maar de nood-

---

[1]) Zie:
voor militairen zonder engagementsakte: Krijgsraad Tjimahi 10 December 1935 (M.R.T. XXXII, blz. 394), Zeekrijgsraad Willemsoord 7 Juli 1937 (M.R.T. XXXIII, blz. 387) en ten dele ook Krijgsraad te velde K.N.I.L. in Australië 30 November 1943 (M.R.T. XL, blz. 36) en
voor militairen met afgelopen engagementsakte: Krijgsraad 's-Hertogenbosch 10 April 1934 en H.M.G. 25 Mei 1934 (M.R.T. XXX, blz. 269 en 273).

zakelijkheid. om al mat op de rechtspositie van militairen van onze krijgsmacht betrekking heeft niet meer in overeenkomsten maar uitsluitend in administratief-rechtelijke voorschriften vast te leggen, is er weder duidelijker door geworden. R. C.

Gehoorzaamheidsplicht.

Wij ontvingen van Mr F. J. N. ENGEL te Bilthoven de volgende vraag:

Een onderofficier. commandant van een detachement van het ruimingsbataillon, als deskundige belast met de technische leiding van de werkzaamheden betreffende het ruimen van een achtergelaten Duits bomniendepôt, oordceldc het uit overwegingen van veiligheid. op grond van de toestand van dc bommen, slechts verantwoord om de tot zijn beschikking gestelde vrachtauto's maar inet één enkele laag bommen te beladen. Zodoende belastte hij deze wagens slechts tot ongeveer 1/3 van hun laadverniogcn. (Een order tot volledige belasting bestond niet).

Tijdens de werkzaamheden verscheen een hoofdofficier van het motortransportbataillon van het korps. die van oordeel was, dat zó een niet voldoende effectief gebruik van de vrachtauto's werd gemaakt. De onderofficier-deskundige zette zijn standpunt uitvoerig uiteen. een standpunt, dat uitsluitend gebaseerd was op zijn technische beoordeling vau het aan dit werk verbonden risico ten aanzien van ontploffing. maar de MTO scheen meer waarde te hechten aan een ten volle benut draagvermogen van de wagens. De onderofficier meende bij zijn opvatting te moeten persisteren, waarop de hoofdofficier hem expressis verbis gelastte de wagens tot aan hun maximum-draagvermogen te beladen. De onderofficier volhardde bij zijn ,,non possum", waarop de hoofdofficier antwoordde: .,U zorgt er .,maar voor dat het gebeurt" en zich zonder meer ver\\-ijderde.

De onderofficier stelde zich daarop met zijn compagniescommandant in verbinding (telefonisch) en deelde mede. dat hii de uitvoering van deze order niet voor zijn verantwoording kon nemen. De hoofdofficier bleek daar inmiddels al te zijn gearriveerd en het resultaat van het telefoongesprek was, dat de onderofficier opdracht kreeg zijn commando over het detachement neer te leggen en naar zijn compagnie terug te keren. (Zijn opvolger weigerde eveneens de vrachtwagens met meer dan één laag te beladen op grond van dezelfde overweging).

Hiermee was dit ..incident" gesloten, maar de onderofficier bleef van oordeel, dat hij juist had gehandeld en de hoofdofficier hier ..fout" was geweest.

Duidelijkheidshalve geef ik nog een schematische voorstelling vau de organisatie en leg er de nadruk op, dat ern afzonderlijke technische staf de technische orders uitvaardigde, de ruimingswerkzaamlieden betreffende en dat een en ander plaats vond in de tweede helft van 1946.

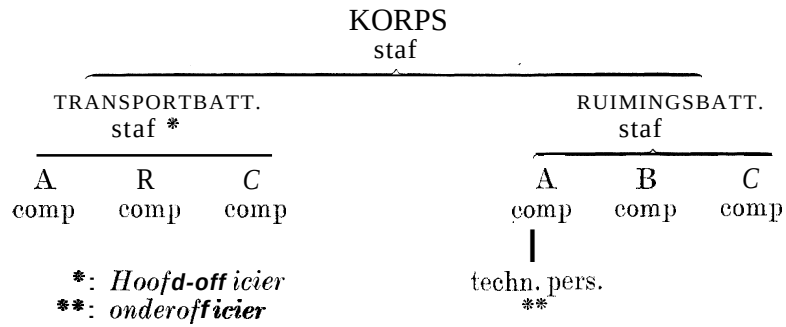

Naar mijn mening is er niet veel verbeeldingskracht voor nodig om voor een affaire als deze een andere afloop als mogelijk te zien, met name een strafrechtelijke (c.q. tuchtrechtelijke).

Met opzet heb ik mij hierboven beperkt tot een zoveel mogelijk feitelijke weergave van deze casus en daarbij zoveel als mogelijk is militairrechtelijke qualificereride uitdrukkingen vermeden.

Be vraag is nu: bij wie ligt het gelijk en op grond van n-elke wetsartikelen en welke redenering?

Inzender heeft zichzelf van zijn vraag terdege rekenschap gegeven en komt daarbij tot de volgende overpleinzingen:

Naar mijn mening valt deze casus uiteen in de volgende vragen:

a. Was de hoofdofficier in casu bevoegd tot het geven van deze order, ook nadat de onderofficier-deskundige hem zijn bezwaren daartegen had uiteengezet?

F. Was de onderofficier in casu verplicht deze order. tegen zijn betere weten in. op te volgen?

Het komt mij voor, dat de vraag sub a.. gezien de feitelijke omstandigheden, zoals ik die uiteenzette. ontkennend dient te worden beantwoord. In dat geval zou hier dus zeker art. 140 W.v.M.S. van toepassing zijn.

Het antwoord op de vraag sub b. is minder eenvoudig.

Acht men de bevoegdheid van de opdrachtgever een van de elementen vaii het „dienstbevel", dan zou hier dus geen dienstbevel aanwezig zijn en zou art. 114 W.v.M.S. niet op de onderofficier van toepassing wezen.

Acht men evenwel voor het „.dienstbevel" de bevoegdheid van de opdrachtgever irrelevant. dan is art. 114 W.v.M.S. hier wel toepasselijli en kan slechts art. 40 Sr. de onderofficier hier uitkomst bieden.

Langs beide wegen zou men dan tot de vrijspraak ex art. 193 R.L. moeten concluderen.

In beginsel evenwel. zouden dus dc hoofdofficier en de onderofficier naast elkaar in de beklaagdenbank zitten.

Tot zover valt niets bijzonders te signaleren.

Enigszins anders echter wordt het, wanneer men het accent legt op de omstandigheid, dat hier werd „geweigerd" op grond van een specialistische deskundigheid, die — willen wij hier aannemen — de opdrachtgever niet bezat. Maar mijn mening zou hier, omdat de weigerende onderofficier ter plaatse alléén het risico kon beoordelen, zelfs sprake zijn van een ongehoorzaamheidsplicht, op grond van „hetgeen zijn wetenschap hem leert". De deskundige zou dus een waarborg moeten hebben tegen de mogelijkheid, in een geval als het onderhavige, daarvoor strafrechtelijk ter verantwoording te worden geroepen, met alle onpleizierige accidentalia van dien, zelfs bij een uiteindelijke vrijspraak. Zelfs een bescherming als die, welke ex art. 74 sub 2 Inv. W.v.M.S. de schildwacht geniet, mist de deskundige, hetgeen wel te wijten zal zijn aan de omstandigheid, dat hij nergens als zodanig wordt genoemd. Dat hij echter een dergelijke bescherming nodig kan hebben, lijkt mij niet aan twijfel onderhevig, vooral omdat een competente beoordeling, van de merites van het concrete geval slechts mogelijk is door die weinigen, die ook op zijn gebied deskundig, specialist, zijn. Een bepaling als die van art. 74 sub 2 Inv. W.v.M.S. ten aanzien van de schildwacht. zou ook ten aanzien van de militaire deskundige de uitkomst brengen, die gelegen is in het evenwicht van de belangen van het militaire apparaat als geheel en die van een van de onmisbare elementen daarin.

Wij zouden aan deze overpeinzingen van Inzender nog het volgende willen toevoegen:

Uitgaande van de gegevens, welke Inzender ons verschaft, bestoad er tussen de hoofdofficier en deze onderofficier niet een normale ilienstverhouding. Deze omstandigheid is namelijk naar onze mening (zie M.R.T. XLIII, blz. 576 v. en M.R.T. XLIV, blz. 109) van eminent belang voor de beoordeling van de vraag of de order al dan niet bevoegd gegeven werd.

De ontkenning, van het bestaan dezer dienstverhouding beslist echter niet zonder meer dat de order nu ook onbevoegdelijk gegeven werd. Indien nainelijk aangenomen moet worden dat hier sprake was van een gerechtvaardigde bevoegdheidsaanmatiging? vervalt de onbevoegdheid. Wij zijn stellig geneigd om prima facie aan te nemen dat een hoofdofficier van het motortransportbataljon gerechtvaardigd bevoegdheid aan zich trekt, wanneer hij orders geeft met betrekking tot een efficient gebruik van de door zijn bataljon beschikbaar gestelde motorvoertuigen.

Vervolgens komt aan de orde de vraag of dit bevel gegeven werd in een aangelegenheid, welke vreemd was aan de belangen van de dienst. Het. wil ons voorkomen dat Inzender in punt a. ziiner overwegingen deze vraag met de voorgaande vermengt. De nadere uiteenzetting. welke de onderofficier terzake van zijn maatregel om de auto's aldus te beladen aan zijn superieur geeft, kan wellicht het aan de order ten grondslag liggende dienstbelang beïnvloeden;

zij kan o.i. geen invloed uitoefenen op de bevoegdheid van die meerdere.

Wij menen dan ook dat dit element van artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht niet aanwezig is. De aangelegenheid, terzake waarvan het bevel gegeven werd, was stellig een dienstaangelegenheid.

Wij komen derhalve tot de slotsom dat wij hier te doen hebben met een „dienstbevel", zodat er in beginsel gehoorzaamheidsplicht bestaat. Rest de vraag, of de gehoorzaamheidsplicht ook in dit concrete geval bestaan heeft.

Wanneer de onderofficier deskundig was en de hoofdofficier niet en wanneer de onderofficier op grond van hetgeen zijn wetenschap hem leerde een zwaardere belading niet verantwoord achtte, menen wij dat hij tot ongehoorzaamheid gerechtigd was. Zoals wij echter vaker gezegd hebben, is ongehoorzaamheid voor een mindere steeds een gevaarlijke bezigheid. Achteraf zal uitgemaakt worden (a) of de mindere inderdaad mocht menen dat een zwaardere belading onaanvaardbaar was en (b) of inderdaad de belangen van de (transport-) dienst niet hebben gevorderd dat zonodig materiaal en personeel moest worden opgeofferd aan een sneller transport.

Op grond van de door Inzender verstrekte gegevens menen wij dat de onderofficier terecht heeft geweigerd: er zijn geen omstandigheden vermeld, welke zo'n opoffering zouden kunnen rechtvaardigen. Ook overigens is de mindere ten deze o.i. correct opgetreden.

Een algemene strafuitsluitingsgrond voor de militaire deskundige zouden wij niet willen aanbevelen. Gehoorzaamheidsplicht blijve primair en worde zo min mogelijk aangetast. Zelfs de deskundigheid van de Officier van Gezondheid bepaalt zich (althans bij de Zeemacht) slechts tot een advies: de beslissing berust bij de commandant. Natuurlijk behoort ook dit niet ad absurdurn doorgevoerd te worden; er zijn wel degelijk omstandigheden denkbaar, waarin de Officier van Gezondheid straffeloos een patiënt aan de door de commandant bevolen dienst kan onttrekken. Haar ook hier: de beoordeling van zodanige daad vindt achteraf plaats.

De hierboven onder (a) en (b) beschreven toets, die achteraf aan het optreden van de onderofficier wordt aangelegd, geschiedt in eerste instantie door het vervolgingsapparaat. Eerst wanneer de vervolging meent dat de mindere ten onrechte ongehoorzaam was, wordt de zaak aan de rechter voorgelegd. In de practijk zal de mindere, in gevallen als deze, dus weinig last ondervinden. Ook uit dezen hoofde bestaat er dus geen aanleiding, de deskundige naast de schildwacht te plaatsen in de bescherming van artikel 74 (2) Invoeringswet. Trouwens, deze bescherming vermag de schildwacht er toch ook niet van te vrijwaren. dat hij zich voor de rechter moet verantwoorden.

W. H. V.

„Vrijwillig" militair ?

Wij ontvingen van de Luitenant-Kolonel der Genie T. J. C. MEEUES de volgende vraag:

Hiermede moge ik Uw aandacht vragen voor een tegenstrijdigheid, die ik in enige wettelijke bepalingen meen te hebben ontdekt.

Art. 188 Grondwet zegt, dat de Land- en de Zeemacht bestaan uit *vrijwillig dienenden* en uit dienstplichtigen, en voorts, dat de wet de verplichte krijgsdienst regelt.

Deze regeling is vervat in de Dienstplichtwet. Behoudens uitzonderingsgevallen worden volgens art. 41 dier Wet soldaten, onderofficieren en officieren uit de dienst ontslagen respectievelijli op 35-jarige, 40-jarige en 45-jarige leeftijd. Een uitzonderingswet als bedoeld in art. 43 dier Wet is er echter, voor zover mij bekend, niet, en naar ik meen worden momenteel de lichtingen ook op de normale tijd ontslagen.

Echter bevatten ook andere wetten nog bepalingen van verplichte krijgsdienst. nl. de Bevorderingswet Landmacht 1902 en de Wet Reservepersoneel Landmacht 1905. ofschoon zulks niet blijkt uit de considerans dier wetten.

Om bij de Bevorderingswet Landmacht 1902 te blijven: volgens art. 41 kan in bepaalde gevallen de ontslag-aanvrage van een beroepsofficier worden afgewezen. Wanneer het betreft een normaal opgeleid beroepsofficier, wiens dienstverbintenis volgens de Wet van 21 Juli 1890 Stbl. Nr. 126 nog niet is geëxpireerd. of die nog niet boven de dienstplichtige leeftijd is, dan kan dit volgens art. 41 sub b te *allen* tijde; overigens kan het volgens art. 41 sub a alléén onder buitengewone omstandigheden (thans aanwezig).

In het laatstbedoelde geval kan men toch moeilijk volhouden, dat de door de afwijzing getroffen officier daarna nog .,vrijwillig ,,dienende" is; wat hij verder bij de Landmacht eventueel zal doen, is m.i. geen *vrijwillige* krijgsdienst meer. Het is zelfs denkbaar, dat hij bepaaldelijk tegen zijn zin verder zou dienen.

Neemt U bijv. iemand, die in 1922 cadet is geworden en in 1925 beroepsofficier. Hij heeft een dienstverbintenis voor in totaal 9 jaren als beroeps- en (of) reserve-officier; zijn *verbintenis* is dus afgelopen in 1934. Daarna blijft er een dienstverband voor onbepaalde tijd. Wanneer deze officier in 1951 ontslag vraagt, kan dit worden afgewezen op grond van art. 41, sub a der Bevorderingswet 1902 maar volgens art. IV der Wet van 27 Mei 1948, (Stbl. 1221) is hij reeds in 1934 (einde der vrijwillige verbintenis) weer gewoon dienstplichtige geworden en als zodanig heeft hij op 4.5-jarige leeftijd (die hij intussen heeft bereikt) recht op ontslag.

Beroepsofficieren ontlenen hun militair-zijn in de zin van de militaire Strafwetten aan art. 60 sub 1° van het W.v.M.S. Na een afgemezen ontslag-aanvrage is er voor de boveiibedoelde officier m.i. geen *vrijwillig dienstverband* meer, zodat ik concludeer. dat hij zelfs

geen militair in de zin van de militaire Strafwetten meer is. De oorspronkelijke redactie van het W.v.M.S. (art. 45) was anders, maar die redactie is opzettelijk verlaten (zie Van Dijk ,Collette, Van Dijck 1922, blz. 65 en 66).

Ik concludeer derhalve:

1e. dat de bepaling van art. 41 sub a van de Bevorderingswet, voor zover zij krijgsdienst zou willen opleggen aan iemand, die niet (meer) dienstplichtig is, strijdig is met art. 188 Grondwet;

2e. dat deze bepaling in zoverre strijdig is met die van art. 41 der Dienstplichtwet en ook geen steun vindt in het W.v.M.S.

De wetten zijn onschendbaar, en eventueel zou dus de Bevorderingswet kunnen praevaleren boven de Grondwet.

De bepaling van art. 41 sub a Bevorderingswei dateert, voor wat tijd van oorlog betreft, van ± 1850, en overigens van 1902. De dienstplichtmet en het W.v.M.S. zijn van latere datum. Misschien zou men kunnen zeggen. dat de Bevorderingswet, als „lex specialis" derogeert aan algemene wetten als de Dienstplichtwet en het W.v.M.S., hoewel dit t.a.v. latere algemene wetten toch twijfelachtig is.

Ik kan niij echter moeilijk voorstellen, dat de latere wetgever daaromtrent tot tweemaal toe zou hebben gezwegen. Meer in het bijzonder kan ik mij niet indenken, dat de Hooggeleerde en bijzonder secure samensteller van het W.v.M.S. dit over het hoofd gezien, of in het midden zou hebben gelaten, en aldus tòch nog een geval van twijfel, of iemand al dan niet militair is, zou hebben laten bestaan.

Veel eerder geloof ik. dat de latere wetgever heeft bedoeld. dat de bepaling van art. 41 sub 2 Bevorderingswet 1902 in haar toepassing moet blijven beperkt binnen de grenzen van de verplichte krijgsdienst. Want als het gaat om niet-vrijwillige krijgsdienst, waarom zou dan iemand, die toevallig beroepsmilitair is, maar wiens dienst*verbintenis* reeds lang is geëxpireerd. langduriger verplichtingen hebben clan een dienstplichtige?

Mij is een geval bekend van een beroepsofficier. wiens ontslagaanvrage thans door de Minister van Oorlog met afwijzend advies is aangeboden aan Hare Majesteit de Koningin. Het onderwerp is dus actueel! Gaarne zou ik Uw mening hieromtrent willen vernemen.

Wij hebben op deze vraag aldus geantwoord:

Het n il ons voorkomen dat een ie letterlijke interpretatie van de begrippen vrijwillige verbintenis, vrijwillig dienstverband en vrijwillige krijgsdienst geleid heeft tot een vermeende strijdigheid tussen verschillende wettelijke bepalingen.

Toen de in de vraag bedoelde officier in 1922 als cadet een vrijwillig dienstverband aanging, gold de door hem gesloten verbintenis het verrichten van (vrijwillige) krijgsdienst gedurende een vaste termijn van 9 jaren en voorts. na ommekomst van die termijn, gedurende zoveel langer als hij nou verkiezen of de omstandigheden

zouden nodig maken (art. 41 *a* en b van de Bevorderingswet). Het ,,vrijwillige[v] dienstverband en de ,,vrijwillige[n] krijgsdienst staan, na die 9 jaren, even los van het met of tegen zijn zin dienen van die officier als voordat die 9 jaren verstreken zijn. Gesteld dat deze officier eens ontslag had gevraagd voordat de 9 jaren om waren en dat hem dat ontslag niet was verleend; gesteld voorts dat hij na die afwijzing van zijn ontslagaanvrage tegen zijn zin verder zou hebben gediend. Die tegenzin zou dan het karakter van ,,vrijwillig[w] dienstverband niet hebben kunnen wegnemen en hij zou, mèt die tegenzin, evenzeer in ,,vrijwillige[n] krijgsdienst zijn gebleven.

In beginsel is er geen verschil tussen de onvoorwaardelijke eerste periode van 9 jaren en de daarop volgende voorwaardelijke periode, indien de voorwaarde (de buitengewone omstandigheden) vervuld is. Wij menen dan ook dat hierin de oplossing van de vraag gelegen is: de vrijwillig aangegane verbintenis drukt haar stempel op de ***gehele*** uit hoofde daarvan te verrichten krijgsdienst.

W. H. V.

Drukfout.

Op blz. 175, regel 14 v.o. staat „DE CENTRALE RAAD VAN BE-ROEP,"; dit moet zijn: „HET AMBTENARENGERECHT, RECHT SPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,".

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Krijgsraden bij de Legerluchtmacht

door

Mr W. K. N. HENGEVELD.

Het moet mij van het hart dat het artikel van de Heren R. C. en W. H. V., onder bovenstaand opschrift verschenen in het redactioneel gedeelte van het M.R.T., deel XLIV, blz. 133 e.v., mij heeft onthutst. Terwijl toch de eerste twee bladzijden van dat artikel slechts argumenten bevatten ter staving van het bestaansrecht van eigen krijgsraden voor de Luchtmacht — eigen leven en sfeer, specialisatie-drang, bevordering van nauwer contact tussen de troep en de militaire justitie — keert bovenaaii blz. 135 plotseling de wind en wordt het de lezer duidelijk dat de schrijvers voor de jongste twijg aan de boom der militaire justitie weinig sympathie hebben en deze op grond van formele zowel als andere argumenten zo spoedig mogelijk gesnoeid wensen te zien alvorens deze twijg uitgroeit tot een krachtige tak of mogelijk zelfs na gestekt te zijn een eigen bloeiend leven gaat leiden.

Met de inhoud van de eerste twee bladzijden van het artikel kan men zich ten volle verenigen, zij geeft een korte zakelijke beschrijving van de gang van zaken bij de militaire justitie onder de beide bestaande Regtsplegingen en erkent het naast de reeds vanouds bestaande delen der strijdmacht in omvang en belang toenemen van de Luchtmacht. Het aangehaalde persbericht van 4 Januari 1951 verslaat summier de ter gelegenheid van de eerste zitting van de Kamer voor Luchtmachtzaken van de Krijgsraad te Velde West door de President van die Krijgsraad gehouden rede, waarin de militair-rechtelijke consequenties van deze groei der Luchtmacht helder, begrijpelijk en aanvaardbaar .worden uiteengezet.

Na kennisnarne van de inhoud van deze bladzijden kon men daarop aansluitend slechts een redactionele toejuiching van de gesignaleerde gang van zaken bij de Krijgsraad te Velde West verwachten, doch instede daarvan volgt dan opeens een betwisting zowel van de legitiniiteit als van de opportuniteit der gevolgde handelwijze. De betwisting der legitimiteit is daarbij niet geheel duidelijk; immers terwijl op blz. 135 de vraag wordt gesteld „hoe deze handelwijze ,,te rijmen is met de Regtspleging bij de Landmagt, krachtens. . . .", leest men op blz. 136: ,,Natuurlijk is er geen enkel bezwaar tegen ,,om officieren der legerluchtniacht te benoemen tot leden van krijgs-,,raden (gewone of bijzondere) der landmacht." Neen, inderdaad, daar is geen enkel bezwaar tegen en daarom had de gesignaleerde vraag als verwarring stichtend beter achterwege kunnen blijven.

Bovendien wordt door het stellen van deze vraag de indruk gewekt dat de schrijvers óf wel onvoldoende aandacht aan de aard van de bestreden ,,Krijgsraad voor de Legerluchtmacht" hebben

gewijd Of wel het dreigende fantoom van een eigen krijgsraad voor de Luchtmacht hebben verward met de thans ingestelde Kamer van tie Krijgsraad te Velde West. nelke wellicht van zodanige luchtmachtkrijgsraad de voorbode is. Wunt wanneer de vraag rijst of hier gehandeld is in strijd met de Regtspleging bij de Laiidmagt (i.c. art. 243) en art. 95 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, dan wordt over het hoofd gezien dat hier nog geen sprake is van een eigen Luchtmachtkrijgsraad — tegen instelling waarvan m.i. op grond noch van art. 243 R.L. en liet K.B. van 23 Augustus 1914 (Stbl. E 67) noch van de Inv. Wet enig bezwaar bestaat — doch van een Kamer van een Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Landmacht in een speciale samenstelling, waarin de leden zijn benoemd door de Commanderend Generaal. i.c. de Chef van de Generale Staf. en welke door de President van de Krijgsraad is aangewezen ter berechting van speciale gevallen, i.c. strafzaken tegen tot de Luchtmacht behorende militairen, in welke zaken deze leden geacht worden bij uitstek deskundig, immers vertrouwd met derzelver leven en sfeer te zijn. Uiteraard zijn deze leden ook bevoegd in andere dan luchtmachtzaken in de krijgsraad zitting te nemen, evenals andere leden van de krijgsraad bevoegd zijn luchtmachtzaken te berechten: ik vermag echter niet in te zien waarom in bepaalde gevallen geen gebruik kan worden gemaakt van rechters, bij wie deskundigheid t.a.v. de te behandelen zaken bestaat en in hoevrrre zodanige handelwijze in strijd is met enig wettelijk voorschrift.

Ook bij benoeming van leden vari een Krijgsraad voor de Zeemacht kan de keuze vallen op een officier van de Marine Luchtvaart Dienst en kan de President van die krijgsraad bepalen dat dat lid zitting zal nemen bij de berechting van Marine-Luchtvaartzaken. Dat de bchorfte hieraan niet bij de Marine Luchtvaart Dienst eerder is gebleken dan bij dr „Legerluchtmacht" kan nimmer een argument zijn om het bestaan van deze behoefte bij de laatste in twijfel te trekken en met dat bestaan geen rekening te houden. Vast staat dat bij de „Legerluchtmacht" (vgl. i.v.m. deze terminologie L.O. 1950, Nr. 262 L–LM, welke niet meer spreekt van „Legerlucht-..macht". doch van „Luchtmacht") de behoefte is gevoeld en dat zowel dooi de Chef van de Generale Staf als door de President van de Krijgsraad te Velde West het ontstaan van deze behoefte en de tegemoetkoming daaraan gemotiveerd zijn geacht.

Het formeel argument .,dat onze militaire strafwetgeving de ..(leger)-luchtmacht nog niet als een afzonderlijk „corps" naast dat „van de Zee- en van de Landmacht kent" is bij de instelling van de gewraakte Kamer van de Krijgsraad te Velde West — en naar ik vernam zijn de desbetreffende luchtmachtleden ook als zodang in de andere bestaande krijgsraden voor de landmacht benoemd — niet ter zake dienende. Op de in verband hiermede veronderstelde noodzaak van een eigen Rechtspleging voor de Luchtmacht kom ik hierna terug, ik moge hier echter reeds opmerken dat zodanige

Rechtspleging mij niet noodzakelijk en niet gewenst voorkomt.

Anders dan de Heren B. C. en W. H. V. is het mij niet mogelijk de Luchtmacht te zien als een „dienstvak". Naast het dienstvak b.v. der Intendance of der Militaire Administratie kent de Landmacht „wapens", zo b.v. het Wapen der Infanterie, der Artillerie en ook het Wapen der Militaire Luchtvaart. Voorshands is er nog geen „corps" Luchtmacht en het zou getuigen van euvele overmoed wanneer men meende het ontstaan daarvan langs militair-rechtelijke weg, door het bedrijven van „juridische athletieli" te kunnen forceren. Daarenboven, ware zulks al bij het tot stand brengen der kamers voor luchtmachtzaken de geheime, aan die instelling ten grondslag liggende gedachte geweest, dan nog ware dit een gedachtengang, welke geheel ligt in de moderne ontwikkelingslijn van onze strijdmacht. In het Comité der Verenigde Chefs van Staven zetelt naast de stafchefs der „corpsen" de Chef van de Luchtmachtstaf, in verscheidene buitenlandse strijdmachten vormt — en vormde — de luchtmacht een zelfstandig „corps" en het is onmiskenbaar — gelijk ook erkend wordt door de Heren R. C. en W. H. V. (blz. 134, regel 13 e.v.) — dat in onze strijdmacht de luchtmacht langzaamaan is gegroeid en dat de betekenis daarvan sterk is toegenomen. Doch eveneens is onmiskenbaar dat deze groei en vooral de van de andere delen der strijdmacht sterk afwijkende functie der Luchtmacht met zich hebben gebracht de ontwikkeling van een eigen leven en een eigen sfeer, die. zowel hier te lande als in het buitenland, geheel anders zijn dan het leven en de sfeer van de andere „corpsen" der strijdmacht.

Niet de indeling van de naam- en ranglijst der officieren van de Koninkliike Landmacht is hiervoor een maatstaf. noch het hebben van een eigen bevorderingsstelsel — het is een afschuwelijke gedachte dat het bestaan van een eigen leven bij enig onderdeel van onze strijdmacht uit het bevorderingsstelsel zou moeten blijken. laat staan daardoor werd bepaald — doch wel en uitsluitend de wijze. waarop, de omstandigheden. waaronder, de plaats. waar enig onderdeel der strijdmacht leeft en zijn taak verricht bepalen het eigene van dat onderdeel. Bii de Luchtmacht liggen deze factoren nu eenmaal geheel anders dan hij de Landmacht en bij de Zeemacht en ook de militaire iustitie dient daarmede rekening te houden.

Het is daarom" niet zo'n absurde gedachte, het is zelfs wel bij militair-justitiële functionarissen opgekomen om na te gaan of niet in enig dienstvak of wapen een eigen sfeer en een eigen leven heersen. wanneer wetenschap daaromtrent van invloed kan zijn op de beoordeling van een door een tot dat dienstvak of wapen behorende militair gepleegd delict. Met name bij de militaire rechtspleging te velde in Indonesië hebben wij ons maar al te vaak daarin moeten verdiepen teneinde tot een juist en rechtvaardig oordeel of advies te komen, en het was geen zeldzaamheid dat in voorkomende zaken tot leden van de krijgsraad werden benoemd officieren, die geacht konden worden vertrouwd te zijn met het eigene van de troepen,

waartoe de delinauent behoorde. In het algemeen. men zal toch een ernstig verkeersdelict ook hij voorkeur laten berechten door rechters, die zelf een rijbewijs bezitten en de practijk van het verkeer kennen.

Een vergelijking van de oprichting van een luchtinachtkamer bij de Krijgsraad te Velde West met die van de Marinierskrijgsraad in November 1946 te Surabaja gaat mank. Vooreerst was dáár sprake van een eigen zelfstandige krijgsraad, hiér slechts van een Kamer van een bestaande krijgsraad te velde voor de landmacht. Maar daarbij komt de vraag of niet leven cn sfeer van de Mariniers-Brigade in aanmerkelijk mindere mate een eigen rechterlijk apparaat vorderden dan thans bij dc Luchtmacht het geval is. Naar mijn gevoelen is het eigene van de Mariniers-Brigade deels van de Zeemacht, deels van de Landmacht verworven, doch is de sfeer van de Zeemacht de marinier het meest eigen. De oprichting van de Mariniers-Krijgsraad heb ik ook steeds gezien als een uitvloeisel van seuaratistische neigingen [1]), berechting van mariniers dient door de Krijgsraad voor de Zeemacht te geschieden. waarbij liet mogelijk moet zijn officieren tier mariniers in deze krijgsraad als lid op te riemen.

Wanneer men eenmaal overtuigd is van een eigen leven en een eigen sfeer bij de Luchtmacht — en het bestaan daarvan is niet twijfelaclitig — dan blijft de vraag welk bezwaar er bestaat, zij het uit een oogpunt van rfficiëncy dan wel van unificatie — men kan hel streven naar beide slechts toejuichen — tegen een eigen krijgsraad voor de Luchtmacht. laat staan tegen de instelling van een Kamer voor Luchtmachtzaken bij een of meer krijgsraden voor de Landmacht.

De efficiëncy is mei dc instelling van zodanige Kamer of Krijgsraad zeer zeker gediend. Door mie kan een voorlopig onderzoek in een strafzaak beter geleid worden dan door een officier-commissaris, die terzake gespecialiseerd deskundig is? De practijk van het voorbereidend onderzoek bij bei Hoog Militair Gerechtshof sluit hierbij aan. Specialisatie en deskundigheid van de leden van de krijgsraad leiden tot eenvoudiger voorondcrzock, voorkomen het horen van deskundigen en nodeloze vertraging van het onderzoek ter terechtzitting, leveren de grootst rnogelijkc waarborg voor de juistheid en reclitvaardighritl der door de krijgsraad te nemen beslissing. En wie zal de verwijzingsofficier en de krijgsraad beter kunnen voorlichten clan een met het eigene der zaak volkomen vertrouwde auditeur-militair?

Het streven naar eenheid in het materieel en formeel militair straf- en tuchtrecht is door de instelling van krijgsraden voor de Luchtmacht noch van kamers voor luchtmachtzaken geschaad, integendeel, het is niet onwaarschijnlijk dat de moeilijkheden, welke na het tot stand komen van zodanige krijgsraden te velde zouden rijnen bij dc overgang naar de militaire justitie in vredestijd er mcdr toe zouden leiden dat de thans bestaande verschillende Regts-

[1]) Inmiddels is deze oprichting voldoende gemotiveerd door de **Vice-Admiraal** b.d. A. S. Pinke (M.R.T. XLIV, blz. 284).

plegingen verdwijnen en plaats maken voor één Wetboek van Militaire Strafvordering.

Eenheid in de militaire rechtspraak wordt steeds in voldoende mate gewaarborgd door het Hoog Militair Gerechtshof.

Nogmaals, het streven naar eenheid, zowel in het materieel en formeel militair straf- en tuchtrecht als in de militaire rechtspraak is alleszins toe te juichen, de materie wordt daardoor eenvoudiger en het Recht is erdoor gediend. Doch ik vraag mij af in hoeverre de Wet Souvereiniteits-overdracht Indonesië, de Wet van 22 December 1949 (Stbl. J 571) en de Wet van 2 Augustus 1950 (Stbl. K 335) door dit streven naar eenheid, hoezeer dit door deze wetten moge zijn gediend, zijn geïnspireerd en daarvan een uiting en een voortvloeisel zijn. De inleidende beschouwingen van deze wetten getuigen m.i. anders.

Breda, 15 Maart 1951.

NASCHRIFT.

Wij willen aan het bovenstaan slechts enkele opmerkingen toevoegen ter verduidelijking van ons standpunt.

Tegen het benoemen van tot de luchtmacht behorende officieren tot (plv) lid van de Krijgsraad bestaat o.i. geen bezwaar. Evenmin zien wij er enig bezwaar in dat zo'n gespecialiseerd lid, of eventueel twee zulke leden, deelnemen aan de berechling van feiten, begaan door een tot de luchtmacht behorend militair; daarentegen: deze handelwijze zal leiden tot het gunstige gevolg dat de sfeer, waarin het misdrijf gepleegd is, door de rechter beter zal worden begrepen. Het bezwaar is gelegen in het instellen van een afzonderlijke „legerluchtmachtkamer" van de Krijgsraad. Dáártegen richtte zich het redactionele artikel — en wij menen nog steeds: terecht. Dat is een separatisme, welke de wet niet toestaat. De wet kent immers maar twee „corpsen": de zeemacht en de landmacht en art. 25 van de Beuorderingswet voor de landmacht 1902, zoals dat luidt volgens de wet van 22 December 1949 (Xtaatsbiad n° J 583), kent slechts „het wapen der militaire luchtvaart" zoals het ook als onderdelen van de landmacht kent het wapen der genie, het u-apen van de verbindingsdienst en het wapen der Koninklijke Marechaussee. Daarnaast zijn op gelijke lijn gesteld enige dienstvakken. Zolang een derde „corps": luchtmacht, niet bestaat, komt ons ook een afzonderlijke krijgsraad voor de luchtmacht (of, wat in wezen *daarvan weinig of niet verschilt, een afzonderlijke luchtmachtkamer bij de (elke) Krijgsraad te Velde) onoirbaar voor.*

Het argument van Schrijver, dat de luchtmacht niet een „dienstvak" maar een „wapen" is, is slechts schijnbaar juist en bovendien voor zijn betoog niet van waarde. Wij spraken (zie blz. 135) opzettelijk van „dienstvak" om te scherper de tegenstelling fot uitdrukking te laten komen met „corps". Bovendien: het gaat evenmin aan, voor elk „wapen" een eigen krijgsraad-karner te reserveren.

Het einde zou zoek zijn, evenals de efficiëncy! Eerst nadat een wapen zou zijn uitgegroeid tot een afzonderlijk „corps" in de zin der wet, is een eigen Krijgsraad gerechtvaardigd. En nu gaat het niet aan, het argument om te draaien en te verzuchten (de kleine variatie zij ons veroorloofd) dat het een afschuwelijke gedachte is om het bestaan van een eigen leven bij enig krijgsmacht-onderdeel af te lezen uit het bestaan van een eigen Krijgsraad. Neen, wanneer dat eigen leven zó sterk is dat het ook bij de wet als zodanig en dan dus rechtens erkend is; wanneer aangenomen moet worden dat één specialistisch lid in de Krijgsraad niet meer genoeg is om die eigen sfeer in de raadkamer duidelijk te maken. eerst dàn is er reden om dat onderdeel ook een eigen Krijgsraad te geven. Voordien worde er met de militaire jurisdictie niet gesold of juridische athietiek bedreven.

Naar onze mening overschrijdt het betoog van Majoor Mr HENGEVELD *de grens van het formeel toelaatbare.*

Het bovenstaande was reeds geschreven en ter perse, toen wij het hierna afgedrukte opstel van Mr J. W. U. DOORNBOS ontvingen.

R. C. — W. H. V.

Krijgsraad bij de Legerluchtmacht

door

Mr J. W. U. DOORNBOS.

Onder dit hoofd verscheen een artikel in de aflevering van het Militair Rechtelijk Tijdschrift van Februari j.l., ondertekend door de beide leden van de redactie-commissie. die daarin voor het Ministerie van Marine zitting hebben. Het bevat een scherpe critiek op een maatregel, door de President van de Krijgsraad te Velde West genomen, door in Januari j.l. een speciale kamer voor het berechten van personeel van de Luchtmacht in het leven te roepen.

De schrijvers zien „in de getroffen maatregel een neiging tot „separatisme, welke in elke krijgsmacht misplaatst is en onderdrukt „moet worden".

Zij vragen zich af „of de genomen maatregel moet dienen als „eerste schreden op de weg om te komen tot de promotie van het „„dienstvak" legerluchtmacht tot een „corps" luchtmacht" en „hoe „deze handelwijze te rijmen is niet de Regtspleging bij de Land-„magt, krachtens welke krijgsraden te velde zijn ingesteld en die hun „rechtsmacht ontlenen aan art. 95 Inv. M.S.T., voorkomende in de „paragraaf nopens de lictrekkelijke bevoegdheid van de bijzondere „krijgsraden bij de landmacht". (Deze vraag is niet duidelijk. Van een andere krijgsraad is immers geen sprake. Hier is het Organisatiebeslnit Rechtspleging te Velde, 1944, Sthl. E 67 art. 10. lid 3 toepasselijk; de instelling en de samenstelling van de kamers geschiedt door de president sedert ren daartoe in October 1944 door de Commanderend Generaal gegeven opdracht).

De schrijvers „kunnen de legerluchtmacht niet anders zien dan „als een dienstvak van de landmacht" en zij vervolgen: „Zo bezit „de landmacht er meer en wie de naam- en ranglijst der officieren „van de Koninklijke Landmacht opslaat, viridt deze „dienstvakken" „— n-elke elk een eigen bevorderingsstelsel bezitten en daardoor „blijk geven van eigen leven — ad oculos gedemonstreerd. Nieinand „zal er aan denken, na te gaan of elk van deze dienstvakken, be-„halve een eigen leven, ook een eigen sfeer bezit".

„Niemand"? Ik vraag rnij af of de schrijvers dan niet weten, dat ministers, hoge en lagere legerautoriteiten en burgerambtenaren van het Ministerie van Oorlog ul verscheidene jaren hebben nagedacht over de vraag of de Luchtmacht behalve een eigen leven — zoals de andere wapens en dienstvakken — ook een eigen sfeer bezit en deze vraag bevestigend hebben beantwoord,

Dit blijkt o.a. uit K.B.'s, Ministeriële Kennisgevingen en legerorders, betrekking hebbend op het „Wapen der Militaire Luchtvaart „(de Luchtmacht)" zoals dit tegenwoordig heet (niet „Legerlucht-„macht").

Zo verklaart de Minister van Oorlog in de Ministeriële Kennisgeving van 24 Januari 1948, Kabinet, Nr. 52 over de toepasselijkheid van legerorders o.m.:

,,Het is mij bij herhaling gebleken, dat in de legerorders ,,regelingen vervat werden, welker uitvoering moeilijkheden op- ,,leverde voor de Luchtmacht in verband met de bijzondere aard ,,van dit wapen. Anderzijds blijkt herhaaldelijk bij de Lucht- ,,macht behoefte te bestaan aan bijzondere regelingen, welke ,,afwijken van de voor de overige delen der Koninklijke Land- ,,macht geldende".

De Ministeriële Beschikking van 18 Januari 1950, Chef Luchtmachtstaf, Sectie L III. Nr. 5430, bevat onder het hoofd ,.Vast- ,,stelling van de dienstgroepen. diensten en functies van de Lucht- ,,macht" een organisatie, die meer aan een .,corps" in de betekenis van art. 28 P.I. dan aan een wapen (door de schrijvers .,dienstvak" genoemd) doet denken, immers de luchtmacht heeft eigen administratieve diensten (kantoor-. verplegings-, motortransport-, geneeskundige dienst, enz.). Het personeel is ingedeeld in twee rubrieken, voorzover zij ,,behoren tot de Luchtmacht" of .,behoren tot wapens ,,en dienstvakken K.L.". Het wapen kreeg een .,Luchtvaartraad" onder voorzitterschap van dc Minister van Oorlog. Heeft men ooit van een ,,Infanterieraad" gehoord?

Bij Ministeriële Beschikking van 9 Mei 1999 Kabinet no. 52 werd een ,,Luchtmacht Stafschool" (L.S.S.) opgericht. Uit Legerorder 20911949 blijkt o.a. hoe men zich deze denkt als op één lijn staande met de Hogere Krijgsschool en de Hogere Intendance School. Op overeenkomstige wijze als voor officieren, die het onderwijs aan deze beide instellingen volgden. werd voor de leerlingen van de L.S.S. een luchtmachtonderscheidingsteken voor stafbekwaamheid ingesteld (L.O. 32811950).

In verschillende legerorders worden land- en luchtmacht afzonderlijk genoemd alsof het beide ,,corpsen" maren, die zich lot elkaar verhouden als land- en zeemacht (zie o.a. no. 94 L–LM 1950).

Onze militaire attaché's en militaire luchtvaartattaché's staan zelfstandig naast elkaar en rechtstreeks onder de ambassadeur.

Uit al dergelijke maatregelen blijkt dat de Minister van Oorlog en de militaire autoriteiten reeds lang de eigen sfeer van de luchtmacht. tengevolge waarvan bij dit wapen ,,de behoefte bestaat aan .,bijzondere regelingen, welke afwijken van de voor de overige delen ,,der Koninklijke landmacht geldende", hebben onderkend.

Maar als dan een president van een krijgsraad te velde toont op zijn eigen terrein 'begrip te hebben van deze speciale behoefte, door niets anders te doen dan maandelijks in een middagzitting enige militairen van de luchtmacht te doen berechten door een kamer. waarin behalve hijzelf, twee door de Chef van de Generale Staf benoemde leden zitting hebben, die tot het wapen der Militaire Luchtvaart behoren, dan vertoont hij een verderfelijke ,.neiging tot separa- .,tisme", die ,.onderdrukt moet worden" en dan doet hij iets waf de Minister van Oorlog, de hogere legerautoriteiten en de ambtenaren van zijn Ministerie ondanks alle bovenvermelde maatregelen niet hebben kunnen presteren: dan zet hij ,,de eerste schreden op

.,de weg om te komen tot de promotie van het „dienstvak" leger-..luchtmacht tot een „corps" luchtmacht".

Het artikel bevat nog verscheidene beschouwingen, die weliswaar op zichzelf interessant zijn, doch met het onderwerp niet reclitstreeks verband houden.

Ik wil niet ingaan op de opmerkingen betreffende de berechting van militairen, behorende tot de Marine Luchtvaart Dienst omdat ik niet kan beoordelen in hoeverre de factoren aanwezig zijn voor de vorming van een speciale kamer van de Zeekrijgsraad. Op gezag van de schrijvers neem ik gaarne aan dat hier vooralsnog geen aanleiding bestaat tot het treffen van bijzondere militair-rechterlijke voorzieningen. De leiding van dr Zeekrijgsraad berust in even bekwame handen als die van de krijgsraden bij de landmacht en het kan veilig aan de president worden overgelaten om te beoordelen of en zo ja, voor welke zaken hij de bijeenroeping moet bevorderen van een krijgsraad, waarvan een of meer leden tot de M.L.D. behoren.

Ook de critiek op de benoeming van een krijgsraad bij de Mariniersbrigade raakt dit onderwerp niet direct.

De schrijvers zullen hierin wel niet hebben gezien een schrede op de weg, die moet leiden tot de promotie van het Korps Mariniers tot een ..corps" Mariniers, zoals men dat in de Verenigde Staten van Amerika kent. met een eigen sfeer ten opzichte van zee-, land- en luchtmacht. Bovendien behoeft deze bijzondere sfeer niet de enige factor te zijn, die de noodzakelijkheid van het benoemen van een speciale krijgsraad bepaalt. Indien mariniers tot een zelfstandige taak geroepen worden in een gebied waar de onder oorlogsomstandigheden noodzakelijke snelheid van de berechting niet kan worden verkregen zolang men aan een ver van het gevechtsterrein zitting houdende krijgsraad gebonden is. kan een dergelijke benoeming wenselijk zijn. Verder. kan ten aanzien van de hier bedoelde maatregel worden verwezen naar de opmerkingen van Vice-Admiraal b.d. A. S. PINKE in het M.R.T. van April 1951, deel XLIV blz. 284.

De vraag of men niet met toepassing van art. 87 2e lid Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht dr militairen van de — bij de landmacht ingedeelde — Mariniersbrigade naar een krijgsraad te velde had moeten verwijzen, moge door de schrijvers beantwoord worden.

Wellicht heeft hier toch de factor ..eigen sfeer" nog een rol gespeeld.

Dit was zeker het geval toen de Minister van Oorlog de wens te kennen gaf:

> ,.dat aan de brrechting van in Indonesië gepleegde delicten ..door de krijgsraden hier te lande zoveel mogelijk zal worden „deelgenomen door officieren, die over Indonesische ervaring „beschikken".

Niet de eigen sfeer van enig wapen of dienstvak. maar de sfeer waarin de troep in Tndonesië .,een eigen leven" leidde, waarvan de „bijzondere aard" beter begrepen kon worden door rechters, die zelf

in Indië ervaring hadden opgedaan, was naar het oordeel van deze bewindsman reeds voldoende aanleiding tot het vormen van wat nien zou kunnen noemen een .,kamer voor Indische zaken". De Chef van de Generale Staf. die op 12 Juni 1950 de wens van de minister schriftelijk ter kennis van de presidenten der krijgsraden bracht. voegde daaraan toe:

> ..Mitsdien bepaal ik. dat ter berechting van bedoelde delicten ..de krijgsraden zodanig moeten worden samengesteld, dat hetzij ..de President en één van de leden. hetzij de beide leden in .,Indonesië dienst hebben verricht".

De Chef van de Generale Staf ging hier in zijn hoedanigheid van Commanderend Generaal nog verder dan de President van de Krijgsraad te Velde West bij de berechting van luchtmachtzaken, door een overeenkomstige gedragslijn voor te schrijven ten aanzien van de Auditeur-Militair en de toe te voegen raadslieden. Dat sedert de eerste z.g. Indische zaken in behandeling kwamen althans bij de Krijgsraad te Velde West aan al deze eisen reeds werd voldaan, doet in dit verband niet terzake; wel is belangrijk de gevolgtrekking, die uit deze opdracht mag worden gemaakt. dat geheel in de geest van de Minister en van de Commanderend Generaal werd gehandeld, toen andere doch ten dele gelijksoortige omstandigheden eveneens bijzondere maatregelen ten aanzien van de samenstelling van een krijgsraad wenselijk deden zijn.

Voorts noemen de schrijvers een zestal maatregelen, tussen 1903 en 1950 genomen, welke zouden wijzen op een streven naar eenheid in de militaire rechtspraak. Hier gaat het slechts om de vraag *wie* hel militaire recht zullen toepassen. Ik geloof niet dat het streven naar eenheid hij enige verantwoordelijke instantie de gedachte zal opwekken aan een mogelijke vervangiiig der afzonderlijke krijgsraden bij de zeemacht en hij de landmacht door ..eenheidskrijgs-..raden" voor heide .,corpsen" van onze strijdmacht gezamenlijk.

Een eventuele ontwikkeling van de lnchtinacht tot een afzonderlijk ..corps" behoeft een streven naar eenheid. zoals dit tot dusverre valt te onderkennen, niet in de neg te staan. (In Groot-Brittannië b.v., waar de luchtmacht wel een zelfstandig „corps" vormt naast landmacht en zeemacht en eigen krijgsraden heeft. wordt principiëel hetzelfde fornielc en materiële strafrecht als bij de landmacht toegepast).

Terecht menen de schrijvers dat dit streven instemming verdient en als hel in Nederland ooii tol de oprichting van een Krijgsraad bij de Luchtmacht zou komen --- en dan *natuurlijk* met „een eigen. „voor het leven benoemde burger-president", doch dit behoeft nog niet te hetekenen een rechtsgeleerde, die niet tevens president van een der overige krijgsraden kan zijn — dan zal zeer zeker zoveel mogelijk eenzelfde materiëel en formeel recht op de militairen van de **drie** „corpsen" moeten worden toegepast. Ik zou echter niet zonder meer kunnen instemmen met hun oordeel dat dit streven naar eenheid in het materiëel en formeel militair straf- en tuchtrecht

moet worden voortgezet op internationaal terrein. Hierover zou nog heel wat te zeggen zijn. maar het zou te ver buiten het onderwerp van dit artikel gaan. Wel geldt hiervoor hetzelfde als voor de berechting van de afzonderlijke delen van onze strijdmacht, onverschillig of het „corpsen" dan wel „.dienstvakken" van „corpsen" zijn:

Men streve naar eenheid waar dit in het belang van de strijdmacht wenselijk is, maar men vreze niet de verscheidenheid wanneer ditzelfde belang het treffen van afzonderlijke voorzieningen vordert.

De President van de Krijgsraad te Velde West heeft bewezen dit te begrijpen door een kamer voor het berechten van personeel van de luchtmacht op te richten toen de behoefte zich daaraan deed gevoelen. De schrijvers nemen aan dat zijn collega's van Oost en Zuid niet voetstoots zijn voorbeeld zullen volgen. Dit is best mogelijk. Ik ben er echter van overtuigd. dat zij dit wel zullen doen, zodra zich ook in hun arrondissement de behoefte daaraan doet gevoelen zonder vrees daarbij hun bevoegdheid te buiten te gaan door het plaatsen van de ..eerste schreden op de weg om te komen ,.tot de promotie van de ..dienstvak" legerluchtmacht tot een „corps" „.luchtmacht".

.,Gedurende bijna anderlialvr eeuw heeft de Nederlandse militaire „rechtspraak zich tevreden gesteld met en gewerkt volgens twee „wetboeken van militair strafprocesrecht, ...", zo vangen de schrijvers hun artikel aan. Lij zullen hierincde willen aantonen, dat nien niet lichtvaardig tot verandering of aanvulling pleegt over te gaan van liet militair recht. Ik zou hun onrecht aandoen als ik deze herinnering als een pleidooi voor verstarring zou opvatten. Anderhalve eeuw geleden was er geen behoefte aan een „Regtspleging bij ..de Lugtmagt", een ..Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk in de „Lugt" en een „Krijgsraad voor Ballonvaerders". Ruim honderd jaar later ving echter een ontwikkeling aan, die thans zover gevorderd is, dat met betrekking tot de luchtmacht ..in verband met „de bijzondere aard van dit wapen" de behoefte is gebleken .,aan „bijzondere regelingen, welke afwijken van de voor de overige delen ..der Koninklijke Landmacht geldende", ook op het gebied der militaire justitie.

Indien zij. die verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling en de toepassing van het militaire recht handelen naar het voorbeeld van de President van de Krijgsraad te Velde West — ieder op eigen terrein — daarbij gesteund door opbouwende beschouwingen in het M.R.T., dan zal ook de militaire justitie blijk geven de tekenen des tijds te verstaan en zich te kunnen aanpassen aan de nieuwe behoeften van onze strijdmacht, ontstaan door dc snelle ontwikkeling van het Wapen der Militaire Luchtvaart.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

De Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 18 October 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen.

Leden: Kolonel J. L. H. A. Antoni en Majoor A. E. Bueno de Mesquita.

Raadsman: Kapitein J. Moraal te Utrecht.

Afwezigheid van alle schuld.

Aanrijding bij slecht weer. Beklaagde had zijn motorrijtuig nagenoeg tot stilstand gebracht; het andere (van rechts naderende) motorrijtuig reed waarschijnlijk zeer snel. Vrijspraak wegens afwezigheid van alle schuld.

(W.V.R. art. **13** en 42).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. J. A. R.. geboren 4 Novemhcr 1929, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien:....enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op *of omstreeks* 9 April 1950 onder de gemeente Venlo, „als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede voortreed „op de voor het algemeen verkeer openstaande rijweg, de St. Marti-„nusstraat, in de richting van hel kruispunt van wegen, gevormd „door de St. Martinusstraat voornoemd en de eveneens voor het „algemeen verkeer openstaande rijweg, genaamd de Mgr. Boerman-„straat en het Mgr. Nolensplein, al welke wegen waren van gelijke „rangorde. en toen geen voorrang vcrlccnde aan het voor hem, be-„klaagde. van rechts langs de Mgr. Boermanstraat naderende motor-„rijtuig, dat genoemd kruispunt *gelijktijdig, althans* nagenoeg ge-„lijktijdig had bereikt";

Overwegende:....enz.:

Overwegende, dat, beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de maand April 1950 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was, ingedeeld bij 1-1 Regiment Verbindingstroepen, gelegerd te Utrecht; dat hij op 9 April 1950 als hestuurder van een vierwielig motorrijtuig over de St. Martinusstraat in de gemeente Venlo reed. gaande in de richting van het kruispunt van wegen, gevormd door de St. Martinusstraat. de Monseigneur Boermanstraat en het Monseigneur Nolensplein; dat hij bovengenoemd kruispunt is opgereden en dat hij, toen hij zich halverwege genoemd kruispunt

*) Bewezen verklaard met uitzondering van de cursiveringen.
(Red. M.R.T.)

bevond, plotseling een vierwielig motorrijtuig (bestelauto) vrijwel vlak voor het door hem bestuurde motorrijtuig zag;

dat genoemde bestelauto kennelijk vanuit de Mgr. Boermanstraat kwam gereden en dat deze reed in de richting van het Mgr. Nolensplein; dat hij onmiddellijk remde, doch dat hij niet kon verhinderen. dat de linker voorzijde van zijn motorrijtuig in botsing kwam met de linkerachterzijde van de voor hem van rechts uit de Mgr. Boermanstraat gekomen zijnde bestelauto;

Overwegende, dat het ambtsedig proces-verbaal d.d. **3** Juli 1950 no. D. 2262, opgemaakt door Antonius van de Ven, agent van gemeentepolitie en tevens onbezoldigd veldwachter dier gemeente, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. Gerard Cornelis Maria Franssen. gebaren te Venlo, 18 Maart 1922, directeur N.V. Electro Ofra Engros, wonende te Venlo, Villapark:

dat hij op 9 April als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (bestelauto) over de Mgr. Boermansstraat te Venlo reed, komende van de richting Deken van Oppensingel en gaande in de richting van het Mgr. Nolensplein; dat hij, toen hij vanuit de Mgr. Boermanstraat het Mgr. Nolensplein wilde oprijden en hij zich juist over het midden van het kruispunt van wegen St. Martinusutraat-Mgr. Boermanstraat-Mgr. Nolensplein bevond, een persoon als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig vanuit het links van hem gelegen gedeelte van de St. Martinusstraat naar het midden van genoemd kruispunt zag rijden; dat vervolgens de linkervoorzijde van laatstgenoemd motorrijtuig in botsing kwam met de linkerachterzijde van zijn motorrijtuig;

2. relatant:

dat de Mgr. Boermanstraat en de St. Martinusstraat voor het algemeen verkeer openstaande, van gelijke rangorde zijnde, wegen zijn;

Overwegende, dat het van algemene hekendheid is. dat het Mgr. Nolensplein te Venlo van gelijke rangorde is als de St. Martinusstraat en de Mgr. Boermanstraat aldaar:

Overwegende, [volgt: bewezenverklaring: zie tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende. dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Enige bepaling van de Wegenverkeersregeling overtreden*". voorzien en strafbaar gesteld bij respectievelijk artikel 13 en 42 van de Wegcnverkeersregeling;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat, maar uit de ten processe gedane opgaven van beklaagde is gebleken, dat:

1. deze met de koplampen van zijn motorrijtuig, toen hij zich op een afstand van ongeveer 25 meter van bovengenoemd kruispunt bevond, knippersignalen heeft gegeven;

2. deze even vóór het kruispunt zijn motorrijtuig nagenoeg tot stilstand heeft gebracht;

3. deze bij het oprijden van genoeind kruispunt naar links en rechts heeft gekeken, of er mogelijk nog ander verkeer naderde;

4. het weer zeer slecht was, daar het stortregende en onweerde;

5. het uitzicht tengevolge van deze weersomstandigheden uitermate beperkt was, doch dat, voor zover hij de Mgr. Boermanstraat kon inkijken. van die kant geen verkeer naderde;

6. de snelheid van de voornoemde bestelauto zeer groot was:

waar de sub 1, 2 en **3** gedane opgaven van beklaagde de Krijgsraad betrouwbaar voorkomen,

waar de sub 4 en 5 gedane opgaven van heklaagde worden bevestigd door de verklaring van relatant V. d. Ven, gelijk deze is vervat in het door hem opgemaakte ambtsedige proces-verbaal no. D. 2262 d.d. **3** Juli 1950,

waar de sub 6 gedane opgave van beklaagde de Krijgsraad aannemelijk voorkomt, gezien de in voormeld proces-verbaal vervatte verklaring van de bestuurder van deze bestelauto. G. C. M. Franssen, en gezien de gang van zaken ten aanzien van voormelde aanrijding,

de Krijgsraad van oordeel is, dat beklaagde geen verwijt kan worden gemaakt van de wijze, waarop hij in het onderhavige geval heeft gereden. zodat hij bij afwezigheid van alle schuld behoort te worden vrijgesproken;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen **2.** 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 193, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen. hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Verklaart hem deswege niet strafbaar;

Spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad te **Velde Zuid.**

Vonnis van 25 Ocioher 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen.

Leden: Luitenants-Kolonel J. A. de Witte en Chr. Hoogers.

Verkeersongeval, veroorzaakt door een leerling-bestuurder, die onder toezicht van een naast hem zittende instructeur een vrachtauto bestuzcrde.

(M.R.W. art. 1, 4°; W.V.R. art. 2).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. J. Z.. geboren 6 Mei 1929, destijds dienstplichtig soldaat bij de D-Compagnie 1e Regt. A.A.T. te Grave. thans met groot verlof, beklaagde,

Gezien:....enz.;

Overwegende, dal beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 22 Februari 1950 te Mill op de voor „het algemeen verkeer openstaande rijweg, de Graafscheweg, met „een door hem bestuurd vierwielig motorrijtiiig hoogst onvoorzichtig „en achteloos een voor hem ter linkerzijde gelegen zijweg heeft „trachten in te rijden zonder van dat voornemen tijdig en op duide- „lijke wijze te doen blijken door het geven van tekens daartoe en „zonder zich van tevoren te overtuigen van het feit. of het achter- „komend verkeer dat indraaien toeliet, tengevolge waarvan een hem „door een ander persoon bestuurd achterop komend luxe-motorrijtuig „toebehorend aan een ander dan aan hem, beklaagde, met zijn motor- „rijtuig in botsing kwam en deze luxe-wagen ernstig werd be- „schadigd";

Overwegende. dat beklaagde blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring d.d. 18 October 1950, opgemaakt door het Hoofd van het Mobilisatiebureau van het Regiment A.A.T., de Reserve Majoor A. J. R. Robbers, ten tijde, dat hij het hern ten laste gelegde zou hebben gepleegd. in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 22 Februari 1950, toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 1)-compagnie 1 R. A.A.T. 1e Peloton, gelegerd te Grave, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig over de Graafsen-eg onder de genieente Mill reed; dat alstoen aldaar de naast hem zittende soldaat Hoes. welke als instructeur optrad *), hem een zandweg aanwees. gelegen ter linkerzijde van bedoelde weg en hem opdracht gaf, deze zandweg in te rijden; dat hij ter uitvoering van deze opdracht eerst over korte afstand aan de uiterst rechterzijde van de weg is gaan rijden. daar genoemde zandweg niet breed was en dat hij vervolgens de door hem bestuurde auto naar links draaide met de bedoeling, de zijweg in te rijden; dat hij van zijn voornemen om genoemde zandweg iri te rijden op geen enkele wijze voor het achteropkomende verkeer heeft doen blijken door het geven van tekens; dat hij zich ook niet heeft overtuigd door in de achteruit-kijlispiegel te kijken of het achteropkomende verkeer dit indraaien in de zandweg toeliet; dat, toen hij de door hem bestuurde militaire wagen in de richting van de zandweg had gedraaid, hij plotseling links van hem het gieren van remmen hoorde. waarop hij zo spoedig mogelijk het stuur naar rechts draaide en gas bijgaf om de achteropkomende auto. waarvan hij de remmen had gehoord. de gelegenheid

*) De vraag schijnt gewettigd, waarom de leerling bestuurder vervolgd en veroordeeld is. Het betrof hier een door de instructeur bevolen manoeuvre, bij de uitvoering waarvan fouten werden gemaakt. De instructeur had deze fouten moeten en kunnen voorkomen of corrigeren (contrôle richtingaanwijzer; contrôle op het verkeer door achteruit te kijken). De instructeur was n.o.m. schuldig, ten ininste medeschuldig; van vervolging van die instructeur is niet gebleken.

Men zie onze noot op blz. 40. **(Red. M.R.T.)**

te geven hem te passeren; dat hij vervolgens een lichte schok voelde en dat hij hierop zijn wagen tot stilstand bracht aan de rechterzijde van de weg; dat hij, nadat hij was uitgestapt, zag, dat een luxe-motorrijtuig achter de door hem bestuurde wagen dwars op de weg stond, welke luxe-wagen aan de rechterzijde ernstig was beschadigd;

dat genoemde luxe-auto hem niet in eigendom toebehoorde;

Post alia:

Overwegende. dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Enige bepaling van de Wegenverkeersregeling overtreden"*, voorzien en strafbaar gesteld bij iesucctieveliik artikel *2* en 42 van de Wegenverkeersregeling;

[Volgt: veroordrling tot f 5 boete, subsidiair twee dagen hechtenis — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 25 Octoher 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. A. J. Deelen.

Leden: Luitenants-Kolonel J. h. de Witte en Chr. Hoogers.
Raadsman: Mr G. B. J. M. van Zinnicq Bergmann.

Nietige dagvaarding.

Als schildwacht zittend in het schilderhuisje aangetroffen. Dit levert niet op een niet-riakomen van de verplichting om waakzaam te zijn, noch heeft beklaagde zich daardoor gebracht in een toestand, waarin hij zijn dienst als schildwacht niet naar behoren kon vervullen. De dagvaarding is onduidelijk en bevat een tegenstrijdigheid en is mitsdien nietig.

Wel is zittten in het schilderhuisje onbestaanbaar met de militaire tucht en orde (eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp). De zaak ter verdere behandeling verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.M.S.R. art. 129; R.L. art. 114; W.K. art. 58).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair hij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. v. d. A.. geboren 29 December 1930, reserve-soldaat Vlucht Voorlichtingsdienst Legerluchtmacht Nederland, vliegbasis Gilze-Rijen, beklaagde,

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 23 Juli 1950 te Gilze-Rijen in tijd van „oorlog, terwijl hij als reserve-soldaat-leerling-vlieger in werkelijke „militaire dienst was bij de Legerluchtmacht Nederland aldaar en „als schildwacht op post stond, geplaatst bij de bomopslagplaats op „de vliegbasis Gilze-Rijen, de als zodanig op hem rustende verplich-

„ting om waakzaam te blijven niet is nagekomen, althans zich in „een toestand heeft gebracht, waarin hij zijn dienst als schildwacht „niet naar behoren kon verrichten, zijndc hij immers in het schilder-„huisje zittend op een blik aangetroffen";

Overwegende, dat beklaagde blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring d.d. 28 Juli 1950, opgemaakt door de waarnemend-commandant van de Voortgezette Vliegeropleiding van de vliegbasis Gilze-Rijen, de kapitein W. A. Freijser, ten tijde, dat hij hel hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat bovenvermelde telastelegging als rechtskundige omschrijving van het strafbare feit stelt:

dat beklaagde, schildwacht zijnde, de als zodanig op hem rustende verplichting om waakzaam te zijn, niet is nagekomen, althans, dat hij zich in een toestand heeft gebracht, waarin hij zijn dienst als schildwacht niet naar behoren kon verrichten;

Overwegende. dat bovenvermelde tclastelegging als feitelijke omschrijving van de wijze, waarop het strafbare feit zou zijn gepleegd, stelt:

dat beklaagde, schildwacht zijnde, zittende op een blik in het schilderhuisje is aangetroffen;

Overwegende, dat voornoemde feitelijke omschrijving, zo deze bewezen mocht zijn, niet oplevert een niet waakzaam zijn van de onderhavige schildwacht en evenmin oplevert een zich in een zodanige toestand brengen van een schildwacht. dat hij zijn dienst als zodanig niet naar behoren kan verrichten:

Overwegende immers, dat een schildwacht blijkens art. 40 sub d. van het Reglement op de Garnizoensdienst no. 1583, bij zeer ongunstig weer in het schilderhuisje mag schuilen;

Overwegende, dat bij genoemd schuilen in verband met het bepaalde in artikel 40 van het Rcglcment op de Garnizoensdienst no. 1583 sub a en i, moet worden gedacht aan het zich staande in het schilderhuisje bevinden van de schildwacht;

Overwegende. dat uit het vorenstaande voortvloeit, dat de schildwacht, welke zich staande in liet schilderhuisje bevindt:

1. zijn verplichting om waakzaam te zijn nakomt en
2. ziin dienst als schildwacht naar behoren kan verrichten:

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is ,dat ten aanzien van het waakzaam zijn van de schildtvacht en ten aanzien van het zijn dienst als schildwacht naar behoren kunnen verrichten, het zich staande of zittende in het schilderhuisje bevinden van deze schildwacht irrelevant is;

Overwegende, dat mitsdien de telastelegging onduidelijk is en een tegenstrijdigheid bevat;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het onderzoek van de zaak bevindt, dat het feit, wijl het onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde. een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert als de daarvan in artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving,

zodat de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling dient te worden gezonden naar de tot straffen bevoegde commanderende officier:

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1. 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 193 197. 205. 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt, 2, 57 en 58 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN.

Verklaart de telastelegging nietig;

Verwijst de zaak, onder mededeling van alle stukken, ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad heeft. zonder het ten laste gelegde feit fen gronde te onderzoeken, de tenlastelegging onduidelijkheid en innerlijke tegenstrijdigheid verweten en haar vervolgens niefig verklaard. Hiermede had de Krijgsraad m.i. moeten volstaan: na een nietige dagvaarding heeft de vervolging het recht ket nog eens ie proberen op een betere dagvaarding. Na nietigverklaring van de dagvaarding pasf niet de verwijzing van de zaak naar de tot strafferz bevoegde commanderende officier: een dergelijke uitspraak kán immers, zoals duidelijk blijkt uit de aanhef van artikel **58** *van de Wet op de Krijgstucht, alleen volgen na onderzoek van hef feit zelf. Waar nietigheid der dagvaarding reeds een eind-uitspraak is, bij welke* **de** *rechter van het feitelijk gebeuren zelf geen kennis heeft genomen, komt tbc rechter aan een onderzoek van de feiten niet toe.*

De steller van de tenlastelegging (die een gebruikelijk schema volgt) had wellicht beter gedaan, de Krijgsraad een ruimere keuze te laten van de aard der verplichting, welke de schildwacht geschonden zou hebben door ilt zijn schilderhuisje op een blik te gaan zitten. De Auditeur-Militair bepaalde n priori zijn keuze op de plicht van waakzaamheid: de Krijgsraad was het daarmede niet eens. Het alternatief: „althans enige andere als zodanig op hem .rustende verplichting" zou die ruimte gelaten hebben en de Krijgsraad had beklaagde dan kunnen veroordelen wegens verzaking van de simpele verplichting van de schildwacht, om op zijn benen te blijven staan, hetzij lopende op zijn post, hetzij naast zijn schilderhuisje, hetzij (bij zeer ongunstig weer) in het schilderhuisje.

Het is inmiddels de vraag, of deze tenlastelegging wel wegens duisterheid of innerlijke strijdigheid vernietigd mocht worden [1]) *en of de Krijgsraad niet veeleer, na onderzoek van de hoofdzaak, had moeten concluderen dat beklaagde niet zijn waakzaamheidsverplich-*

---

[1]) Wellicht wèl wegens onvoldoende (feitelijke) omschrijving voor wat betreft het „als schildwacht op post staan". Een deugdelijke feitelijke omschrijving had tenminste vereist dat vermeld was, dat de man op post was gesteld, hetzij met geweer gewapend, hetzij met een getrokken zijdgeweer, of wel, ongewapend zijnde, voorzien van een band, op welke het woord „SCHILDWACHT" leesbaar was, gedragen om de linker-bovenarm.

ting had geschonden, noch zich in een toestand had gebracht waarin hij zijn schildwachtsdienst niet naar behoren had kunnen vervullen en aldus, bewezen verklarende dat beklaagde op een blik zittend in het schilderhuisje was aangetroffen, hem had moeten vrijspreken van het ten laste gelegde [2]*). Dan had de Krijgsraad de vrijheid gehad, artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht toe te passen.*

Het vonnis haalt naast artikel 58, ook artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht aan, waaruit zou blijken dat beklaagde terzake reeds krijgstuchtelijk was gestraft: de verwijzing op grond van artikel 58 geschiedde echter, zoals uit de desbetreffende overweging blijkt, op grond van het als eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp opgevatte feit dat beklaagde op zijn post was gaan zitten. Zie in dit verband M.R.T. XLIII, blz. 708. **W.H.V.**

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 13 September 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr F. h. J. Deelen.

Leden: Luitenant-Kolonel J. b. de Witte en Kapitein Mr H. E. van Renesse.

Raadsman: Mr. H. Bergé.

Ten loste gelegd: het als schildwacht, in strijd met zijn verplichting om voortdurend waakzaam te zijn, op de grond zitten met zijn rug naar het te bewaken object.

***De** Krijgsraad oordeelt dat deze gedraging niet impliceert een niet waakzaam zijn van de schildwacht. De tenlastelegging houdt mitsdien een tegenstrijdigheid in en bevat niet een behoorlijke omschrijving van enig feit. Tenlastelegging nietig verklaard. Tevens wordt recht gedaan ten principale doordien de zaak wordt terugverwezen naar de commanderende officier.*

(W.M.S.R. art. 129; R.L. art. 114; W.K. art. 58).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen: G. H. v. V., geboren te Vught, 31 October 1930, dpl. soldaat, destijds bij de 3e compagnie Instr. Bat. van het depôt Pioniers, thans bij de eerste Specialistencompagnie van het Regiment Genietroepen, gelegerd in de Koning Willem I-kazerne te 's-Hertogenbosch, beklaagde;

Gezien: . . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

.,dat hij als dienstplichtig soldaat, behorende tot de 3e Compagnie ,,van het Instructie-Bataljon van het Depôt Pioniers, op of omstreeks

---

[2]) Deze vrijspraak zou met een ontslag van rechtsvervolging overeenkomende vrijspraak geweest zijn.

„6 Juni 1950 onder de gemeente 's-Hertogenbosch, als schildwacht ,,in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht op post gesteld ..bij het toegangshek van het fort Orthen, in strijd met de als zodanig „op hem rustende verplichting om voortdurend en onafgebroken ,,waakzaam te zijn, op de grond heeft gezeten, met de rug gekeerd .,naar bovengenoemd toegangshek";

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring d.d. 26 Juni 1950, opgemaakt door de waarnemend commandant van de 3e compagnie van het Instructie-bataljon van het Depôt Pioniers, de 1e Luitenant G. Minderhoud, ten tijde dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben gepleegd, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de telastelcgging stelt:

1e. dat beklaagde als dienstplichtig soldaat, behorende tot de 3e compagnie van het Instructie-bataljon van het Depôt Pioniers, als schildwacht in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht op post was gezet bij het toegangshek van lid fort Orthen, met vermelding van plaats en tijd;

2. dat op voornoenide schildwacht als zodanig rustte de verplichting om voortdurend waakzaam te zijn;

3. dat voornoemde schildwacht iri strijd heeft gehandeld mrt de voornoemde verplichting, doordat hij op de grond heeft gezeten met de rug naar voornoemd hek gekeerd:

Overwegende ten aanzien van het sub 3 gestelde:

dat de Krijgsraad van oordeel is. dat de daarin gestelde gedraging van de schildwacht. n.l. het op de grond gaan zitten met de rug gekeerd naar het hek, waarbij hij op post is gesteld, niet impliceert een niet-waakzaani-zijn van de schildwacht. daar er immers meerdere situatie's denkbaar zijn. waarin de schildwacht, zittende op de grond met de rug gekeerd naar het hek, waarbij hij op post is gesteld. zijn verplichting om waakzaam te zijn. wel tcrdcge nakomt;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de telastelegging een innerlijke tegenstrijdigheid bevat en niet inhoudt een behoorlijke omschrijving van enig feit;

Overwegende, dat de telastelegging niet voldoet aan hetgeen bij artikel 255 van de Regtspleging bij de Landmagt te dien aanzien is bepaald, zodat de telastelegging behoort te worden nietig verklaard;

Overwegende. dat de Krijgsraad bevindt, dat het feit, oplevcreride een der in artikel 2 no. 2 van de Wet op de Krijgstucht vernielde feiten. van zodanig lichte aard is, dat het buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan;

Overwegende, dal de Krijgsraad derhalve de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling behoort te verwijzen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Gezien de artikelen 1, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht. 193. 197. 205. 243 en 249 van de Regtspleging hij de Landmagt, 2 en 58 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN.

Verklaart de telastelegging nietig;

Verwijst de zaak, onder mededeling van alle stukken, ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

NASCHRIFT.

Dit vonnis vertoont veel overeenstemming met het hiervóór afgedrukte vonnis van dezelfde Krijgsraad van ***25*** *Octoher* ***1.950*** *(dat reeds, met het naschrift, gezet was toen wij het hier afgedrukte vonnis ontvingen). Naar het bij dat vonnis gestelde naschrift op blz. 314 worde hier verwezen.* ***W. R. V.***

Krijgsraad te Velde Oost.

Beslissing van 2 November 1950.

President: Majoor Mr W. Baron Röell.

Leden: Luitenant-Kolonel C. H. van Malsen en Luit.Kol. Mr. P .R. Tak Labrijn.

Auditeur-Militair: Majoor Mr B. H. van Everdingen.

Vordering van de Auditeur-Militair tot verlenging van de termijn gedurende welke de veroordeelde ter beschikking van de Regering is gesteld, verworpen in verband met een ander vonnis, terxake waarvan veroordeelde t.b.R. blijft.

(Wb.v.Sr. artt. 37 en 37*b*).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. **J. J.,** geboren 5 Augustus 1926, destijds soldaat 2e Opleidings-Cie. 2e Rat. AAT te Utrecht,

Gelet op bet vonnis van de Krijgsraad d.d. 19 Mei 1948 waarbij W. **J. J.,** geboren 5 Augustus 1926 te Deventer, verblijvende te Buurse (gem. Haaksbergen) Raaksbergerweg no. 4, werd veroordeeld terzake van *„ais militair behorende tot een op voet van oorlog ge-„brachte krijgsmacht, enig aan hem van rijkswege verstrekt goed, „wetende, dat dit behoort tot de militaire kleding of uitrusting, „zonder schriftelijke vergunning* door *of vanwege de bevoegde offi-„cier afgegeven, verkopen"*

tot a. plaatsing in de Rijbspsychiatrische Tririchting te Eindhoven gedurende een proeftijd van een jaar;

b. daarna terbeschikkingstelling van de Regering gedurende twee jaar;

Gezien de vordering d.d. 15 September 1950 van de Auditeur-Militair bij deze Krijgsraad. dat deze Krijgsraad zal bevelen, dat de termijn, gedurende welke **J.** voornoemd ter beschikking van de Regering is gesteld, met twee jaar worde verlengd;

Gehoord de Auditeur-Militair;

Overwegende, dat het de Krijgsraad niet is gebleken, dat met de tenuitvoerlegging van de hij zijn vonnis van 19 Mei 1948 ten aanzien van W. J. J. gelaste maatregelen een aanvang is gemaakt;

Overwegende voorts dat J. voormeld. ongeacht de thans door de Krijgsraad te nemen heslissing. vooreerst toch ter beschikking van de Regering gesteld blijft uit hoofde van een vonnis van de Rechtbank t Zwolle van 17 Juni 1948;

Gezien de artikelen 37 en 37b van het Wetboek van Strafrecht. 44 van de Wet van 14 April 1886 Stbl. no. 62 tot vaststelling der beginselen vair het gevangeniswezen. 17 Psychopathenreglement;

BESLISSENDE:

Wijst af de vordering van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde Oost tot verlenging met twee jaar van de termijn. gedurende welke J. voornoemd ter beschikking van de Regering is gesteld.

Krijgsraad te Velde (K.N.I.L.) in Australië,

e

Vonnis van 17 Januari 1945.

President: Kol. Gen. Staf F. G. T,. Weljerman.

lieden: Lt. Kolonel Inf. J. K. Meijer en res. 1e It. vlg. wnr. J. Ketting (plv.),
Auditeur-Militair: Mr G. P. Kiès,
Raadsman: res. 2e It. Inf. vsd. Mr C. F. K. Winckel.

Ten loste *gelegd: zich opzettelijk*, door. *een samenweefsel van verdichtselen, onttrekken aan een hem opgedragen patrouillegang* in *een* door *de Japanse vijand nog bezocht gebied in Nieuw Guinea.*

De Krijgsraad heeft uit de *wettige bewijsmiddelen niet* voldoende *overtuiging bekomen* om *als bewezen aan* te *nemen dat beklaagde de* door *hem opgegeven ziekteverschijnselen vooru endde. Vrijspraak.*

(W.M.S.R. artt. 130 en 131) *).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE, IN AUSTRALIE.

in de zaak van den Auditeur-Militair. ratione officii. tegen den Amboineeschen fuselier Jonas T., oud 31 jaren, geboren te Ambon, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Krijgsraad te Velde gediend hebbende te Wakde als tolk en gids. toegevoegd aan liet korps Veldpolitie in Nieuw Guinea.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad te Velde van den 24en Augustus 1944;

---

*) De tekst van art. 119 Ind. W.M.S.R., waarop de tenlastelegging in de eerste plaats betrekking schijnt te hebben, is, behoudens de strafbedreiging, gelijkluidend aan die van artikel 130 (Ned.) W.M.S.R.; hetzelfde geldt voor de artikelen 120 Irid. W.M.S.R. en 131 (Ned.) W.M.S.R., welke den Auditeur-Militair, in zijn schriftuur van eis, voor ogen schijnen te hebben gestaan. (Red. M.R.T.)

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgsraad te Velde van den 19en December 1944, aan den voet van welk stuk door den Auditeur-Militair aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, in tijd van oorlog, op of omstreeks 10 Juli 1944, terwijl „hij als fuselier diende bij het Netherlands Indies Civil Adminis- „tration Detachment te Hollandia, althans Joka, Nieuw Guinea, en „juist was ingedeeld bij de staf van de zesde Amerikaansche Infan- „terie Divisie te Nieuw Guinea, opzettelijk, door een samenweefsel „van verdichtsels, immers door pijnen in zijn hoofd en borst voor te „wenden en zich te gedragen alsof hij te ziek was om op zijn beenen „te staan en te loopen, hoewel hij lichamelijk geheel in orde was,

„zich heeft onttrokken aan een patrouillegang in door den Ja- „panschen vijand nog bezocht gebied van Nieuw Guinea. het deel- „nemen aan welke patrouillegang onder leiding van den reserve „tweeden luitenant der Infanterie J. G. Kuvl hem als dienstverrioh- „ting was opgedragen en waarmede op 10 Juli een aanvang zou „n-orden gemaakt,

„zijnde hij tengevolge van zijn voornoemde verdichtsels door ge- „noemden patrouillecommandant kort voor den aanvang van de „patrouillegang naar Joka teruggezonden en hebbende hij die der- „halve niet medegemaakt";

Gelet: . . . enz.:

Gelet op de schriftuur van cisch. door den Auditeur-Militair voorgedragen en daarna in den Krijgsraad overgegeven, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den beklaagde schuldig verklare aan „HET ZICH OPZETTELIJK IN TIJD VAN OORLOG DOOR EEN SAMEN- „WEEFSEL VAN VERDICHTSELS AAN DE VERVULLING VAN EENE „DIENSTVERPLICHTING ONTTREKKEN" en hem deswege veroordeele tot gevangenisstraf voor den duur van één jaar en ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe terzake van het hem ten laste gelegde in hoofdzaak heeft opgegeven:

dat hij, toen hij ingevolge zijn detacheering hij de Veldpolitie in Nieuw Guinea voor de eerste keer in Wakde kwam. aan een Amerikaansche eenheid werd toegevoegd om dienst te doen als tolk en gids: dat hij met die eenheid eenmaal op patrouille is geweest. waarna hij werd overgeplaatst naar een andere Amerikaansche eenheid. waarmede hij wederom op patrouille is gegaan; dat hij echter reeds den eerste dag van die tweede patrouille ziek werd en onder geleide van den korporaal Pattisina naar het Amerikaansche kamp werd teruggestuurd. waar een Amerikaansche dokter verklaarde dat hij. beklaagde, malaria had; dat hij daarop een maand werkzaam is geweest in het Nica-kamp:

dat hem vervolgens op ongeveer 17 Juni 1944 de opdracht werd gegeven om met Papoea's een brug te slaan. bij welk werk een boom

op zijn linkerborst kwam te vallen: dal hij tengevolge hiervan eerst ongeveer een kwartier bewusteloos heeft gelegen, daarna zich bij den kapitein Snell heeft gemeld die hem onder geleide van een luitenant naar het Amerikaansche hospitaal stuurde, waar hem door den dokter niet werd gezegd wat hem mankeerde; dat hij na ongeveer een week uit het hospitaal werd ontslagen en daarna ongeveer drie weken in de keuken heeft gewerkt;

dat hij vervolgens opdracht kreeg van den kapitein Snell, zich gereed te maken voor patrouille en zich te melden bij den luitenant Kuyl in het Amerikaansche kamp; dat hij met een ,.jeep" naar dat kamp gebracht is, waar hij zich bij afwezigheid van den luitenant Kuyl heeft gemeld bij den korporaal Kamagi; dat, toen de luitenant Kuyl terugkwam, hij zich bij dezen ziek heeft gemeld en den luitenant heeft gezegd nog last te hebben van pijnen in de borst; dat hij toen naar sergeant-majoor Tumetel is gestuurd met een briefje van den luitenant dat hij ziek was en teruggestuurd moest worden naar het Nica-kamp, in welk kamp hij zich vervolgens bij den kapitein Snell heeft gemeld; dat voormelde kapitein hem kwartierziek heeft gegeven en dat hij werd onderzocht door dokter Roebiono. die hrm zeide, dat hij ziek was;

(post alia): dat hij gedurende de patrouilles met rle Amerikanen nooit contact met de Japanners heeft gehad; dat kapitein Snell niet heeft gezegd. dat de patrouille een gevaarlijke zou zijn;

dat hij onderweg van het Nica-kamp naar het Amerikaansche kamp in de ,,jeep" ziek is geworden. vermoedelijk door de ongelijke weg. waarover gereden werd;

dat hij nooit formeel opdracht lot de patrouille heeft gekregen. maar dat hij het voornemen daartoe van zijn kameraden heeft vernomen;. . . enz.;

Overwegende dat de navolgende getuigen-deskundigen en getuigen ten processe onder eede in hoofdzaak hebben verklaard:

Raden Roebiono, oud 30 jaren, tijdelijk officier van gezondheid Se klasse:

dat dr heklaagde op den 17en Juli 1944 hij het omhakken van een boom een flinke klap tegen de borst heeft gekregen, toen het bewustzijn heeft verloren en in het Amerikaansche hospitaal is opgenomen. waar hij. getuige. op den 20en Juni den beklaagde heeft bezocht; dat beklaagde toen last had van hoofdpijnen en lichte pijn links hoven de borst; dat de behandelende geneesheer verklaarde dat beklaagde de vorige dagen veel had gebraakt; dat röntgenologisch echter niets van een breuk te merken was; dat beklaagde den 24en Juni uit het Amerikaansche hospitaal ontslagen is. . . . enz.;

dat beklaagde op den Oen Juli met enkele soldaten werd uitgestuurd om een bepaalde groep af te lossen; dat beklaagde in den namiddag is vertrokken en in den ochtend niet op het ziekenrapport is gekomen. hoewel hij daar ruim voldoende tijd voor heeft gehad; dat beklaagde den 10en Juli terugkwam met een briefje van den luitenant Kuyl. waarin stond dat 'hij ziek was en klaagde over pijnen

in de borst; dat een Amerikaansch geneesheer hem had onderzocht en reutels in de borst zou hebben gehoord; dat hij, getuige, ondanks een nauwkeurig onderzoek percutorisch en auscultatorisch echter niets bij beklaagde kon vinden; dat naast pijn in de borst beklaagde klaagde over een razende hoofdpijn ; dat hij beklaagde bedrust heeft gegeven, maar hem in den avond in één van den tenten genoegelijk heeft zien zitten praten zonder eenig teeken van hoofdpijn;

dat hij 'beklaagde op den 13en Juli opnieuw heeft onderzocht en positief geen physieke bijzonderheden heeft kunnen constateren: dat hij echter niet met zekerheid vast kon stellen dat de hoofdpijnklachten ongegrond waren, aangezien middelen onthraken voor een uitputtend onderzoek daarnaar: dat naar zijn oordeel beklaagde, wanneer hem iets wordt opgedragen dat hem niet bevalt, zichzelf een ziekte suggereert. teneinde vrij te komen van dit werk; . . . enz.;

Ong Hian Pit, oud 28 jaren. tijdelijk officier van gezondheid 2e klasse:

dat hij beklaagde op den 18en Juli 1944 grondig heeft onderzocht en hem als geheel gezond heeft beschouwd:

(post *alia*): dat beklaagde hem zeide niet naar Wakde te willen terugkeren. omdat er geen goede medicijnen waren en omdat er veel dysenterie was en de menschen er stierven als vliegen;

dat er echter onder de troepen geen dysenterie voorkwam en dat er bovendien voldoende gerieesmiddclen aanwezig waren; dat zijn conclusie is geworden dat beklaagde geestelijk bepaald niet normaal was; . . . enz.;

J. G. *Kuyl*, reserve tweede luitenant Infanterie v.s.d., oud 22 jaren:

dat beklaagde zich op den 10e Juli 1944 om ongeveer 11 uur bij hem heeft gemeld als toegevoegd aan het door hem. getuige, gecommandeerde detachement. doch beklaagde, toen hij gehoord had dat hij op patrouille zou moeten gaan. een uur later weer hij hem terug kwam met klachten over pijnen in de linkerborst en zijde en over duizeligheid en slapeloosheid; . . . ene.;

R. *Tumetel*, sergeant-majoor Infanterie, oud 38 jaren:

(post *alia*): dat beklaagde. vóór hij uit het Nica-kamp vertrok. heeft geweten dat hij op patrouille moest gaan: dat gedurende de autotocht naar het Amerikaansche kamp beklaagde niets gezegd heeft over eenige lichamelijke ongesteldheid:

dal hij, getuige. heeft opgemerkt dat beklaagde zeer hang nas: dat op een bepaalde patrouille hij beklaagde bij wijze van proef eens voor heeft laten loopen, waarbij deze echter dusdanig hang was en zoo langzaam vooruit ging. dat hij hem naar achteren stuurde en zelf voor ging loopen; . . . enz.;

Post *alia:*

Overwegende dat de door den Auditeur-Militair aangevoerde aanwijzingen in onderling verband en samenhang beschouwd, inderdaad wel waarschijnlijk maken dat heklaagde ten tijde van ziekmelding en daaropvolgend medisch onderzoek voor beide als getuigen-des-

kundigen gehoorde artsen, in werkelijkheid lichamelijk gezond en normaal was, doch met deze waarschijnlijkheid nog niet het wettig en overtuigend bewijs gclevcid kan worden geacht, noodig voor een schuldigverklaring van beklaagde;

dat de Krijgsraad immers, op de gronden als door de Raadsman naar voren gebracht, meent de mogelijkheid niet te kunnen uitsluiten, dat beklaagde, ten tijde als voormeld, wel hoofdpijn had en zich daardoor onwel voelde: [volgt vrijspraak wegens het niet wettig en overtuigend bewezen zijn van het ten laste gelegde samenweefsel van verdichtsels — Red.].

Krijgsraad te Velde voor de K.L. in Indonesië.

Vonnis van 13 Juli 1949.

President: Majoor Mr O. A. Stradmeijer.

Leden: Lts. Kolonel C. H. Cornegoor en A. Hermans.

Beklaagde die het motorvoertuig bestuurde onder onmiddellijk toezicht van een instructeur met de uitsluitende bedoeling om zich in hef rijden te bekwamen is niet „bestuurder" in de zin van art. 1 lid 1 sub 7 W.V.O.

Evenmin valt hij onder de categorie weggebruikers bedoeld in art. 2 W.V.O., omdat hieronder alleen nzoeten worden verstaan zij, die zelfstandig van een openbare weg gebruik maken.

De Krijgsraad se Velde K.L. in Indonesië,

Gezien, enz.

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als militair in werkelijke dienst was en be-
„hoorde tot de Koninklijke Landmacht, op of omtrent 21 Februari
„1948 te Eandoeng, als bestuurder van een militair motorvoertuig
„(weapon-carrier) daarmede voortrijdende over de voor het openbaar
„verkeer openstaande rijweg, de Wilhelmina-boulevard, hoogst roe-
„keloos, onvoorzichtig en ondeskundig heeft gehandeld, door dczc
„weg met het door hem bestuurde voertuig over te stckcn, teneinde
„de nan de rechterzijde — gezien in zijn, beklaagde's rijrichting —
„gelegen Wigmanweg in te rijden, zulks, terwijl over de Wilhel-
„mina-boulevard vanuit tegenovergestelde richting een motorrijwiel
„naderde, waarbij genoemd motorrijwiel met de door hem, beklaag-
„de, bestuurde weapon-carrier in botsing is gekomen, hebbende hij,
„beklaagde, derhalve alstocn aldaar zich als weggebruiker zodanig
„gedragen, dat de vrijheid en de veiligheid van het verkeer in gevaar
„gebracht konden worden";

Overwegende dat op grond van de verklaringen van beklaagde, van getuige Sjouw en van het relaas van de verbalisanten in het proces-verhaal no. 316/48 dd. 23 Februari 1948, opgemaakt te Bandoeng, als vaststaande kan worden aangenomen, dat beklaagde op

tijd en plaats in de dagvaarding omschreven, als leerling-bestuurder met een vierwielig militair motorvoertuig door ondeskundig en onvoorzichtig de weg naar rechts over te steken in botsing is gekomen met een hem tegemoetkomend motorrijwiel;

Overwegende dat beklaagde reed met de uitsluitende bedoeling om zich in het rijden te bekwamen en onder onmiddellijk toezicht van G. Sjouw, die in het bezit was van een geldig rijbewijs en optrad als instructeur;

Overwegende dat, wil beklaagde strafbaar zijn, moet vnsl staan, dat hij beschouwd moet worden als bestuurder in de zin van de wegverkeersordonnantie:

Overwegende dienaangaande, dat beklaagde naar het oordeel van de Krijgsraad op grond van de artikelen 1 lid 7 en 22 van de wegverkeersordonnantie niet kan worden aangemerkt als bestuurder in de zin van deze ordonnantie:

Overwegende toch, dat artikel 1 sub 7 van de wegverkeersordonnantie als bestuurder aanmerkt: hij, die het voertuig bestuurt of hij, die het onder zijn onmiddellijk toezicht doet besturen:

Overwegende tint hieruit zonder meer volgt, dat beklaagde in casu niet was „bestuurder" in de zin van de wet, vermits vaststaat, dat hij onder onmiddellijk toezicht van de instructeur Sjouw het voertuig bestuurde:

Overwegende dat beklaagde naar 's Raads oordeel evenmin valt onder de categorie n eggebruikers, omdat hieronder alleen moeten worden verstaan zij, die zelfstandig van een openbare weg gebruik maken, hetgeen niet gezegd kan worden van iemand, die rijlessen neemt, en afhankelijk is vaii de aanwijzingen van zijn instructeur, zodat artikel 2 van de wegverkeersordonnantie in deze evenmin toepasselijk is:

Overwegende, dat, nu beklaagde noch als bestuurder noch als weggebruiker kan worden beschouwd, niet n ettig is bewezen, hetgeen hem is ten laste gelegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 193 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Recht doende:

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

Bij dit vonnis is, in het Tijdschrift van het Recht (jaargang 1950, blz. 21 e.v.) het volgende naschrift gesteld door Prof. Mr W. F. C. VAN HATTUM:

Bovenstaand vonnis van de krijgsraad te velde beslist principieel dat de verantwoordelijkheid van den leerling voor dc overtredingen der W.V.O. en der daarop steunende voorschriften geheel op den instructeur wordt gelegd, een beslissing welke hel H.G.H. in cassatie-arrest van 9 Juli 1935 (T. 142 blz. 97) niet heeft willen geven. De annotator van evengenoemd arrest betreurde dit uit oogpunt van

rechtszekerheid en op piactische gronden. De instructeur behoort z.i. het besef te hebben absoluut en uitsluitend verantwoordelijk te zijn.

Het Hof besliste in 1935 daarentegen dat het van de omstandigheden afhangt of ook niet tegen de leerling zelf een straf-actie mogelijk zou zijn.

Het gelijk in deze is m.i. bij het Hof. Het is ongetwijfeld uit maatschappelijk oogpunt zeer gewenst. dat een instructeur het hesef heeft vrijwel altoos uitsluitend of in de eerste plaats aansprakelijk te zijn. Toch kan men deze regel niet absoluut stellen. De verhouding instructeur-leerling is een zich ontwikkelende; een instructeur die van af de eerste les zijn leerling niet opleidt tot zelfwerkzaamhcid en zelfverantwoordelijkheid zal nooit een goed bestuurder afleveren. Het persoonlijk ingrijpen van de instrircteiir moet verminderen naarmate de leerling vorderingen maakt. Dit betekent niet dat de instrircteixr zijn aandacht mag laten verslappen; het betekent wel. dat in een gegeven stadium van de leertijd de leerling onverwacht eigenwijs kan worden en toch nog oversteken wil al zegt de instructeur dat hij moet wachten. Op zo'n ogenblik kan persoonlijk ingrijpen door de instructeur te laat of zelfs niet meer mogelijk zijn. Het is m.i. zeker denkbaar dat dan bij de instructeur alle schuld ontbreekt terwijl die schuld juist in volle zwaarte op de leerling valt. Het zijn dus m.i. inderdaad de omstandigheden. welke beslissend zijn en daarnaar behoort dan ook een onderzoek te worden ingesteld.

Want ook hij die ingevolge art. 22 W.V.O. een motorrijtuig bestuurt met de uitsluitende bedoeling om zich daarin te bekwamen, is m.i. ..bestuurder" in de zin van art. 1 lid I sub 7 W.V.O. in zoverre hij de beweging van het motorrijtuig zelfstandig regelt. De krijgsraad zal toch wel niet willen volhouden. dat de leerling tot en met de laatste rijles slechts „willoos werktuig" is van de instructeur. die hem de beweging van het motorvoertuig ,.doet regelen"?

's Raads beslissing dat iemand die rijlessen neemt op de openbare weg nooit kan vallen onder art. S W.V.O., omdat hij van deze weg geen gebruik zou maken. lijkt mij evenmin juist. Iemand die in een zwembad zwemlessen neemt maakt m.i. van dat zwembad gebrnik. Ook hier zijn weer de bovenbedoelde onistandigheden beslissend. Is het nog uitsluitend de instructeur die de beweging van het voertuig regelt, is de leerling nog niets meer dan willoos instrument dan maakt niet hij maar de instructeur van de weg gebruik. Dit stadium is betrekkelijk spoedig voorbij. Daarna zijn ***beiden*** weggebruiker en kan straffeloosheid van de leerling m.i. eventueel alleen berusten op afwezigheid van alle schuld.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 12 Juli 1950.

President: Lnt.-Kol. Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Kol. L. J. Zegers en Maj. F. C. Ditzhuyzen.
Auditeur-Militair: Kapt. Mr M. G. Kooperberg.
Raadsman: Kapt. P. Bakker.

Overmacht.

Sergeant-majoor-vlieger vliegt als bestuurder van een „Meteoor-„straaljager" daarmede op ongeveer 40 meter, althans minder dan 400 meter, hoogte boven een bebouwde kom. Hij veroorzaakt aldus, door het op hol slaan van een span paarden, lichamelijk letsel en materiële schade.

Beklaagde voerde in opdracht van zijn meerdere, de 1e luit. Linzel, een oefening: de laagvlieg cross-country No. 1 uit, waarvan de route hem tot op een afstand van 2 km aan de bewuste bebouwde kom bracht. Zelfs een grotere afwijking van de koers moet echter toelaatbaar worden geacht.

Beklaagde had niet de minste reden om aan de rechtmatigheid van dit bevel te twijfelen. Van een militair in een ondergeschikte positie moet worden gebillijkt dat hij de ontvangen order zonder meer heeft uitgevoerd en, zo hij al gerealiseerd heeft dat hij daardoor enige bepalingen van het Luchtvaartreglement zou overtreden, dat hij de opvolging van het dienstbevel gewichtiger heeft geacht dan het vermijden van overtreding van het Luchtvaartreglement, zodat beklaagde mitsdien door overmacht tot het overtreden van dit reglement is gedrongen (bevestigd H.M.G., zie achter het vonnis opgenomen sententie).

Voorts: ingevolge art. 54 Luchtvaartwet zijn bedoelde bepalingen niet van toepassing op de bemanning van milifaire luchtvaartuigen, indien de toestand aanwezig is, ais bedoeld bij art. 1, 1e en 2e, van de Wet van 23 Mei 1899. De toestand van „oorlogs-„gevaar" is afgekondigd bij K.R. 10 April 1939, hetwelk sindsdien weliswaar niet uitdrukkelijk is ingetrokken, doch aangenomerz. moet worden dat de toesfnnd van „oorlogsgevaar" niet meer bestaat, nu de oorlog, u-elke men in April 1,939 mogelijk achtte, inderdaad is gevolgd en inmiddels is geëindigd (door H.M.G. niet beslist). Zie echte+ in verband hiermede de appel-memorie van de Auditeur-Militair (achter het vonnis) en de opmerkingen van Mr *A. H.* Geesink *op blz. 356 v.).*

(W.M.S.R. art. 114; Wb.v.Str. artt. 48 en 43).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair hij die Krijgsraad. eiser, tegen: P. v. O., sergeant-majoor-vlieger, gelegerd op de Vliegbasis Twenthe, geboren 7 Juni 1923, beklaagde;

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 12 September 1949;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting vari 12 Jiili 1950 strekkende tol veroordeling van beklaagde voor wat betreft het hem onder ten eerste telastegelegde tot betaling van een geldboete van f 50 met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal morden vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen, en tot vrijspraak van het hem onder ten tweede telastegelegde; en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van hel proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat de beklaagde is te laste gelegd *):

„dat hij, terwijl hij als sergeant-majoor in werkelijke dienst was „bij de Legerluchtmacht Nederland, *althans als militair in de zin „de wet* op *of omstreeks* 26 April 1949,

„*ten eerste:*

„te Gorredijk boven de bebouwde kom als bestuurder dan wel „gezagvoerder van een vliegtuig daarmede heeft gevlogen op onge„veer 40 meter hoogte, althans op geringere hoogte dan vierhonderd „meter;

„*ten tweede:*

„*te of nabij Terwispel, althans in Nederland, als bestuurder dan „wel gezagvoerder van een vliegtuig daarmede de luchtvaart heeft „uitgeoefend op zodanige wijze, dat de openbare veiligheid in ge„vaar werd gebracht, door alstoen aldaar als bestuurder dan wel „gezagvoerder van een vliegtuig. vliegende uit de richting Gorre„dijk in de richting Beetsterzwaag, roekeloos en onvoorzichtig op „ongeveer tien, althans ongeveer veertig, althans zeer geringe hoogte „met grote snelheid, en veel geraas over Halbe van der Veen — die „met een gespan over het land voortreed — te vliegen, waardoor de „paarden schrokken, steigerden en op hol sloegen met dit aan zijn, „beklaagde's roekeloosheid en onvoorzichtigheid te wijten gevolg, „dat Van der Veen voornoemd van de wagen werd geslingerd, met „zijn voeten onder het rechterachterwiel geraakte en de wagen schade „opliep*";

Overwegende, dat uit een verklaring d.d. 16 September 1049 van commandant Opleidingscompagnie Reserve-Officieren van de Officiers- en Kaderschool Legerluchtmacht Nederland te Breda blijkt, dat beklaagde op 16 September 1949 sedert 9 Maart 1943 onafgebroken in werkelijke dienst was;

Overwegende. ten aanzien van liet beklaagde onder ten eerste telastegelegde, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard,

dat hij op 26 April 1949, terwijl hij als sergeant-majoor-vlieger

---

*) In het bewezen-verklaarde werden de hieronder door ons gecursiveerde gedeelten niet overgenomen. (Red. M.R.T.)

in dienst was bij de Legerluchtmacht Nederland te Leeuwarden, van de 1e Luitenant-Vlieger Linzel opdracht kreeg om met een &Ieteoor-straaljager de laagvlieg cross-country No. 1 te vliegen; dat hem daarbij gezegd werd, dat hij op een hoogte van 75 à 100 meter nzoest vliegen; dat in genoemde laagvlieg cross-country het traject Ramspol (ten Noorden van Kampen)—Zoutkamp voorkomt en dat hij dit traject op die dag heeft gevlogen; dal hij wel lager heeft gevlogen dan 75 meter doch niet lager dan 40 meter;

overwegende. dat ten processe aanwezig is een ambtsedig proces-verhaal van de Koninklijke Marechaussee brigade Leeuwarden, no. 22111949. opgemaakt door Jacobus Rinck. wachtmeester bij die brigade en gesloten en getekend te Leeuwarden dd. 29 Juli 1949, zakelijk onder meer inhoudende:

a. als verklaring aan verhalisant van Klaas Kussendrager, geboren te Gorredijk op 11 Febr. 1908 en wonende aldaar No. 127, dat hij op ren dag eind April 1940 te ca. 11.45 uur op zijn tuin. gelegen in de gemeente Gorredijk naast de gasfabriek. was en dat plotseling met veel geraas een vliegtuig over hem heen vloog in de richting Beetslerzwaag op een hoogte van 40 à 45 meter;

b. als verklaring aan verbalisant van JAN VAN VEEN, geboren te Beetsterzwaag op 4 Aug. 1901 en wonende te Terwispel, gem. Opsterland. No. 328, dat hij op 26 April 1949, te ca. 11.45 uur voor zijn woning te Termispel aan het werk was en plotseling vanuit de richting Gorredijk, ongeveer boven de houder van de gasfabriek een vliegtuig (straaljager) met grote snelheid zag komen aanvliegen op een hoogte van 6 à 7 m. boven de grond;

c. als eigen verklaring van verbalisant, dat de gasfabriek te Gorredijk in de bebouwde kom der gemeente ligt;

Overwegende, [volgt: bewezenverklaring van ten eerste — *Red.*];

Overwegende, dat hel aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„met een vliegtuig boven de bebouwde kom ener gemeente op ..geringere hoogte dan 400 meter boven de grond vliegen"*, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 60 jo. 73 Luchtvaartreglement;

Overwegende, dienaangaande. dat ingevolge art. 54 Luchtvaartwet de genoemde bepalingen niet van toepassing zijn op de leden van de bemanning van Militaire Luchtvaartuigen, indien bij Koninklijk Besluit vrrklaard is, dat een toestand aanwezig is als bedoeld hij art. 1. 1e en 2e, van de wet van 23 Mei 1899;

Overwegende. dat bij K.B. van 10 April 1939 de toestand van oorlogsgevaar is afgekondigd welk K.B sedert niet uitdrukkelijk werd ingetrokken;

Overwegende. echter dat naar het oordeel van de Krijgsraad een periode, waarin gevaar voor een oorlog bestaat. eindigt indien daarop werkelijk een oorlog volgt en niet noodzakelijkerwijs herleeft wanneer deze oorlog feitelijk of rechtens een einde heeft genonicn:

Overwegende, dat in rasu de in April 1939 mogelijk geachte oorlog, met het oog waarop hoger genoemd Koninklijk Besluit in hei leven is geroepen. inderdaad is gevolgd, waarmede een einde is

gekomen aan dc toestand van oorlogsgevaar, bij dit Besluit afgekondigd, en daarmede aan de kracht van dit Besluit;

Overwegende, dat sedert het beëindigen van de vijandelijkheden de toestand van oorlogsgevaar niet opnieuw bij Koninklijk Besluit is afgekondigd, zodat de bepalingen van het Luchtvaartreglement ook op inilitaire vliegtuigen onverminderd van toepassing zijn;

Overwegende, echter, dat beklaagde niet strafbaar is, zijnde gebleken van feiten en omstandigheden, die zijn strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende te dien aanzien, dat JAN LINZEL, geboren te Stadskanaal op 7 December 1915. Kapitein-Vlieger, gelegerd op de Vliegbasis Twenthe, teil processe als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd,

dat hij in April 1949 als 1e Luitenant-Vlieger in dienst was hij het 323e Squadron L.L.N. en gelegerd op de Vliegbasis Leeuwarden; dat hij op 26 April 1949 des morgens aan beklaagde, die bij hetzelfde squadron was ingedeeld. opdracht heelt gegeven om met een Meteor de laagvlieg cioss country Nu, 1 tc vliegen; dat in deze route een traject voorkonit van de brug over het Ramsdiep (ca. 8 km ten N.W. van Kampen) naar Zoutkamp; dat op deze route gevlogen moet worden op een hoogte van 300 voet (ca. 90 meter), minimumhoogte 250 vt (ca. 75 meter); dat het plaatsje Qorredijk ongeveer 2 kl11 ten westen van genoemd traject ligt; dat een dergelijke afwijking van de koers miniem is en zelfs een grotere afwijking de bestuurder niet kwalijk genomen kari worden; dat hem uit eigen ervaring bekend is, dat de hoogte-meter in het bijzonder bij de Meteors op deze geringe hoogte onbetrouwbaar is en soms meer dan 100 voet afwijkt: dat genoemde Laagvlieg-cross-country is goedgekeurd door de Commandant LLN. te Scheveninnen:

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat beklaagde bij het makrn van een vlucht op 75 à 90 meter hoogte boven de grond gehandeld hceft ter uitvoering van een hem door zijn meerdere, de Luitenant Linzel, gegeven dienstbevel, welk hevel gebaseerd was op een door de commandant LLN goedgekeurd oefenprogramma, en dat beklaagde niet de minste reden had aan de rechtmatigheid daarvan te twijfelen, te meer. aangezien dergelijke bevelen regelmatig door hem en andere vliegers werden ontvangen en uitgevoerd;

Overwegende, dat van een militair in een ondergeschikte positie als beklaagde bezwaarlijk kan worden gevergd dat hij zich afvraagt of en op grond waarvan zijn meerdere gerechtigd is om een bevel als het onderhavige te geven, doch dat het moet morden gebillijkt dat hij de ontvangen order zonder meer heeft uitgevoerd en zo hij zich al gerealiseerd heeft dat zijn ter uitvoering van het bevel gepleegde handelingen hem enige bepalingen van het Luchtvaartreglement deden overtreden. de opvolging van het hem gegeven dienstbevel gewichtiger heeft geacht dan het vermijden van overtreding van het Luchtvaartreglement, zodat beklaagde mitsdien door overmacht tot hel overtreden van dit reglement is gedrongen;

Overwegende, dat beklaagde weliswaar lager dan de bevolen minimum hoogte van 75 meter bovrn de grond heeft gevlogen en tevens van de voorgeschreven koers is afgeweken. waardoor hij boven de bebouwde kom van Gorredijk geraakte, doch dat deze afwijkingen van de voorgeschreven hoogte en koers hem niet toegerekend kunnen worden;

Overwegende, dat beklaagde derhalve niet strafbaar is en van het hem sub ten eerste telastegelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder ten tweede telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan eveneens behoort te worden vrijgesproken;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artilielen 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 40 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 193 van de Regtspleging hij de Landmagt, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DEK KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en geyualificeerde strafbare feit:

Verklaart beklaagde echter niet strafbaar;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde onder ten tweede is telastegelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

Op 24 October ***1950*** *wendde de plaatsvervangend Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde Oost,* Mr M. G. KOOPERBERG, *zich met de volgende brief tot de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.*

Ter toelichting op het door mij ingestelde hoger beroep in de zaak tegen P.v.O. heb ik de eer UEdelgrootachtbare het volgende te berichten:

1. De Minister van Oorlog is van oordeel, dat artikel 54 van de Luchtvaartwet onduidelijk is geredigeerd; dat de woorden: „en bijaldien door Ons „is verklaard, dat een toestand aanwezig is, als bedoeld bij artikel 1, onder „1° en 2° der wet van 23 Mei 1899.. . .” onder meer omvatten de toestand van oorlogsgevaar. De Kroon stelt vast wanneer die toestand aanwezig is. Dit geschiedde bij KB van 10 April 1939, S. 181. Dit KB zou thans nog van kracht zijn.

2. Ik heb hiertegen aangevoerd (en de Krijgsraad heeft mijn mening goeddeels overgenomen), dat deze toestand van oorlogsgevaar is gevolgd door de afkondiging van de Staat van Oorlog (KB van 1 September 1939 en Wet van 6 September 1939), Staat van Beleg (1940) en de feitelijke oorlog en capitulatie in Mei 1940. Na de bezetting en capitulatie van de vijand kwam het Besluit op de bijzondere Staat van Beleg in werking (D 60), waarbij de „Oorlogswet 1899" tijdelijk buiten werking werd gesteld (artikel 29). Herleefde, toen het BBSB werd ingetrokken en de „Oorlogswet 1899" weer volledig van kracht werd, daarmee ook het KB van 10 April 1939 (toestand van oorlogsgevaar)? Een dergelijk twistpunt heeft men ook in Londen gekend bij de vraag of de Staat van Beleg na de bezetting van ons land door de vijand bleef voortbestaan of niet (zie Kuils, „De Vrije Bocht", blz. 17). Zijn het niet meer politieke dan juridische overwegingen geweest, die het

bovenvermeld standpunt van de Minister van Oorlog bepaalden (uit de weg gaan van moeilijkheden met de volksvertegenwoordiging bij afkondiging van een nieuw KB als dat van April **1939**)?

De oorlog, waarop dit KB doelt, is inderdaad uitgebroken en in feite *beëindigd*. Net KB van 10 April **1939** heeft zijn werk gedaan en door de loop der gebeurtenissen zijn einde gevonden. (M.i. zou men zich kunnen afvragen of liet KB niet reeds in September **1939,** bij het intreden van de Staat van Oorlog zijn werking verloor).

Post alia:

4. Bij vonnis van 2 September **1948** van de krijgsraad te Velde-Oost en sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 21 December 1948 werd V.v.S. wegens lager vliegen dan 400 meter boven een bebouwde kom veroordeeid *).

5. Het beroep op een ambtelijk bevel — het bevel om lager dan 400 meter te vliegen — (verklaring van Kapitein-vlieger Linzel) gaat m.i. niet op, daar

a) v.O. nog lager heeft gevlogen dan de bevolen minimumhoogte van ongeveer 75 meter;

b) hij de algemene LNN-order, bij herhaling aan de militaire vliegers bekendgemaakt, om bij laag-vliegen bebouwde kommen e.a. in ieder geval te vermijden, niet heeft opgevolgd;

c) door voormeld vonnis en sententie de rechtspraak zijn mening in de jongste tijd eenmaal heeft kenbaar gemaakt, althans hierdoor de militaire vlieger is gewaarschuwd en bij zichzelf te rade moet gaan.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 17 December 1950.

President: Mr J. W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Adiraal Vos. Schout bij Nacht Brouwer. Luitenant-Generaal Dijxhoorn, Generaal-Majoor van der Kroon.
Raadsman: Kapitein P. Bakker.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien:....enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur. van eis met conclusie, dat het Hoi het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen en opnieuw recht doende, de beklaagde zal veroordelen tot betaling van een geldboete van 25 gulden, met bepaling dat die geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen terzake van feit I, met handhaving der vrijspraak van feit II;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — *Bed.]*;

Overwegende, dat ten processe is gebleken, dat een afwijking van het traject No. 1 laagvlieg cross-country van ongeveer 2 km beklaagde boven de bebouwde kom van Gorredijk heeft gebracht:

Overwegende, dat blijkens paragraaf 11 van de vliegorders onder het hoofd laagvliegen o.m. wordt vermeld. dat daarbij de vlieger binnen 2 mijl van de afstand van de trek dient te blijven, zodat beklaagde, door over de bebouwde kom van Gorredijk ie vliegen

*) Gepubliceerd in M.R.T. XLII, blz. 415 v. (Red. M.R.T.).

geacht moet worden te hebben gehandeld binnen de grenzen van de hem verstrekte opdracht om de No. 1 laagvlieg cross-country te vliegen;

Overwegende, dat daarbij niet is naar gevlogen moest worden op een hoogte van ca. 75 m en beklaagde erkent lager te hebben gevlogen toen hij opdracht kreeg zijn positie op te geven, doch het Hof, na voorgelicht te zijn door de getuige-deskundige Flinterman, destijds chef vliegdienst op de Vliegbasis Leeuwarden, de overtuiging heeft gekregen, dat bij het moeten verrichten van bepaalde handelingen als b.v. kaartlezen het geraken op een hoogte, die enigszins afwijkt van die, waarop men volgens de verstrekte last heeft te vliegen, onvermijdelijk moet worden geacht; dat het voorts vrijwel ondoenlijk is om de hoogte, waarop wordt gevlogen, vanaf de grond enigermate nauwkeurig te schatten en dat het niet-deskundigen op dit gebied in het algemeen deze hoogte veel te laag schatten;

Overwegende, dat het Hof overtuigd is, dat geïntimeerde waarheid spreekt in zijn verklaring, dat hij ongeveer boven Gorredijk op zijn kaart moest kijken om te voldoen aan de opdracht van de vliegtoren te Leeuwarden om zijn positie op te geven en toen niet méér beneden een hoogte van 75 M. heeft gevlogen dan als rechtstreeks gevolg van deze opdracht aanvaardbaar moet worden geacht;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met het vonnis, waarvan appèl met dien verstande, dat het niet overneemt het gedeelte der bewijsmiddelen dat betrekking heeft op de verklaring van Jan van der Veen aan de verbalisant Rinck, omdat het Hof deze verklaring ongeloofwaardig acht en dat hrt. naar in hrt vonnis wordt gesproken van „Luchtvaartreglement", daarvoor op grond van artikel 74 van het L.V.R. in de plaats stelt „Luchtverkeersreglement";

Gezien de artikelen, bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld, alsmede artikel 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IK NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met verbetering van gronden.

NASCHRIFT.

Ultima verba iudicis!

In mijn naschrift in M.R.T. XL, blz. 518 c,, bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 28 Januari 1947. stelde ik mij op het (ook door FRANKEN-BRUNNER *aangehangen) standpunt dat een militair, die een dienstbevel ontvangt, welks uitvoering het overtreden van een strafbepaling met zich brengt, in noodtoestand verkeert. Hij ziet zich namelijk voor de keuze gesteld om 0f het dienstbevel op te volgen (en de strafbepaling te overtreden) rif het dienstbevel niet op te volgen (en artikel 114 van hef Wetboek van Militair Strafrecht te overtreden). Dit naschrift lokte reactie uit.*

Op blz. 289 v. van M.R.T. XLI bestrijdt Mr VAN HEUSDEN *mijn*

standpunt. Hij stelt dat er geen sprake is van overmacht (noodtoestand), maar van „ambtelijk bevel", hetwelk de mindere militair straffeloosheid bezorgt ten aanzien van de norm, welke hij ter uitvoering van het dienstbevel overtrad. Tegen dit standpunt kwam **de** *Redactie van het M.R.T. op (t.a.p., blz. 271 v.).*

Het standpunt van Mr VAN HEUSDEN *wordt vervolgens uitvoerig en principiëel verdedigd door* Mr VAN PANTHALEON BARON VAN ECK *in M.R.T. XLI, blz. 498 v. en wederom besfreden door mij (t.a.p., blz. 508 v.).*

In zijn openingsrede voor de Algemene Ledenvergadering van de Militair Rechtelijke Vereniging op 19 Februari 1949 schaart Prof. VAN BEMMELEN *zich achter* VAN HEUSDEN *en* VAN ECK *en tegenover* FRANKEN-BRUNNER, *de Redactie en mij, doch hij betoogt voorts dat het in de practijk weinig verschil zal uitmaken of de mindere de normovertreding ter voldoening aan het hem gegeven dienstbevel tracht te rechtvaardigen met een beroep op „ambtelijk bevel" of op „noodtoestand" (overmacht).*

Na deze verzoenende theorie is de onderwerpelijke vraag tot rust gekomen; bovenstaande sententie heeft haar een rust van geheel ander kaliber verstrekt, namelijk door partij te kiezen en uit te maken dat de mindere in noodtoestand verkeert. Het laatste woord is aan de rechter ....

In dit verband is het trog dienstig erop te wijzen dat, hoewel het Hof in zijn sententie het standpunt dat de Krijgsraad, dat de mindere zich in een overmachtstoestand bevond, implicite bevestigde, de Krijgsraad hieraan uitvoerige beschouwingen wijdt en artikel 40 Wetboek van Strafrecht aanhaalt. Het Hof overweegt nog dat het, hij de bevestiging van het vonnis, de door de Krijgsraad aangehaalde wetsartikelen overneemt. Merkwaardig is voorts dat de Auditeur-Militair, in zijn appèl-memorie, stelt dat „het beroep op ambtelijk „bevel" (!) niet opgaat. *W. H. V.*

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 4 Juli 1950.

President: Mr J. H. Kuiper.

Leden: Mrs. U[T]. H. van Basten Batenburg en A. Blom.
Raadsman: Jhr Mr C. H. Beelaerts van Klokland.

Weigering door de *Minister van* Oorlog om aan officier, *na* afloop *van* de opleiding aan de *Hogere Intendanceschool,* het *brevet* van *bekwaamheid* voor intendant toe te *kennen.*

Richt het beroep zich tegen *deze weigering* of *tegen* de *(tussentijdse)* beoordeling door de *Directeur van* de Hogere *Intendance*school? Aard van *deze* beoordeling.

(A.W. art. 58).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake G. P. H. M. C.. wonende te 's Gravenhage, eiser in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Jhr Mr C. H. Beelaerts van Blokland, advocaat te '.: Gravenhage, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep. voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden W. van Erkel, referendaris bij het Ministerie van Oorlog, wonende te Rijswijk (Z.H.),

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden:

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde op 14 November 1949 de navolgende brief heeft gezonden aan de bevelhebber in het 1e militaire gewest:

„Naar aanleiding van het requcst dd. 17 September 1949 van de „Kapitein der infanterie G. P. H. M. Cransveld, houdende verzoek „hem het brevet van bekwaamheid voor intendant alsnog te doen „toekennen dan wel hem alsnog in de gelegenheid te stellen zijn „practische geschiktheid voor de functie van intendant te bewijzen „— welk request mij gewerd met Uw advies dd. 7 October 1949. „nr. 2 P – 581 – deel ik U mede, dat mij uil de omtrent voornoemde „officier door de Directeur van de Hogere Intendanceschool uitge„brachte eindbeoordeling en het ter zake door de Kwartiermeester„Generaal verstrekte advies. dd. 22 October 1949. nr. 422 G.P.. het „volgende is gebleken.

„Voornoemde officier heeft gedurende de tweejarige opleiding „aan de Hogere Intendanceschool veel ijver. helangstelling cn studie„zin betoond en kan worden geacht het onderwijs in de theoretische „vakken mei succes te hebben gevolgd.

„Belanghebbende heeft echter gedurende de opleiding en in het „bijzonder bij het uitvoeren van opdrachten blijken gegeven de voor

„een intendant onmisbare karaktereigenschappen als organisatiever-
„mogen, iiiiliatief, overwicht, doorzettingsvermogen, vermogen om
„goede leiding te geven *niet* of in *zeer* ***geringe*** *mate* te bezitten,
„zodat van hem niet kan worden verwarht, dat hij enigerlei functie
„bij dc Dienst van de Kwarticrmecster-Generaal, waarvoor het bre-
vet van bekwaamheid voor intendant wordt vereist, met succes zal
„kunnen vervullen. Mitsdien heeft de Kwartiermeester-Generaal be-
„langhebbende niet voor toekenning van het brevet van bekwaam-
„heid voor intendant in aanmerking kunnen brengen en voorts —
„waar uiteraard niet kan worden verwacht, dat belanghebbende in
„de naaste toekomst alsnog de vereiste karaktereigenschappen zal
„bezitten — geen termen kunnen vinden om na een detachering de
„toekenning van bedoeld brevet in nadere overweging te nemen.
„Vermits ik mij met het door de Kwartiermeester-Generaal ter zake
„uitgebracht advies geheel kan verenigen, kan ik geen aanleiding
„vinden om het. in vorenaangehaald request omschreven, verzoek
„van de Kapitein Cransveld, voornoemd, in gunstige overweging te
„nemen.

„Ik nodig U uit belanghebbende met het vorenstaande in kennis
„te doen stellen.

„Afschrift van deze brief heb ik trr kennisneming doen toekomen
aan de Kwartiermeester Generaal der Koninklijke Landmacht.";

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende iii militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 3 April 1950 -- naar welker inhoud hierbij wordt verwezen *) — het beroep, door eiser tegen het in voormelde brief vervatte besluit gericht, ongegrond htefi verklaard;

Overwegende dat Jhr Mr Beelaerts van Blokland, voornoemd. als gemachtigde van eiser tegen deze uitspraak tijdig in hoger he-

*) Het Gerecht overwoog onder *meer*:

Overwegende dat verweerder blijkens de contra-memorie van oordeel is, dat deze beoordeling, zijnde niet een „gewone", noch een „tussentijdse" beoordeling, als bedoeld in artikel 31 van het V.B.O., aan betrokkene niet ter tekening wordt voo gelegd, en niet vatbaar is voor beroep, als bedoeld in artikel 37 van het V.B.O.:

Overwegende dat, wat van dit laatste ook zij, niet gebleken is, dat klager tegen de beoordeling van de directeur van de onderwijsinrichting een beroep heeft ingeleid, als bedoeld in artikel 37 e.v. van het V.B.O., immers bezwaar heeft gemaakt, bepaaldelijk tegen de weigering, hem het brevet uit te reiken;

Overwegende dat zulks niet alleen blijkt uit de inhoud van zijn voormelde requesten van 1 September 1949 en 17 September 1949, maar eveneens uit zijn bij de gedingstukken overgelegd request van 28 November 1949, waarbij bij zich voor het eerst beroept op het V.B.O.;

Overwegende dat de aangevallen beslissing van verweerder dan ook niet anders kan worden gezien, dan als als een weigering om klager alsnog het brevet te verlenen;

Overwegende dat niet gebleken is, dat deze weigering van verweerder strijdt niet enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en evenmin, gelijk ook niet door klager is gesteld, dat verweerder bij het nemen dier beslissing van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor hem de bevoegdheid is verleend.

roep is gekomen en op de bij het beroepschrift aangevoerde gronden heeft gevorderd, dat het de Raad behage de uitspraak, waarvan beroep, alsmede de bestreden beslissing van de Minister van Oorlog alsnog te verrichtigen, niet bepaling tevens, dat op het door eiser ingediende bezwaarschrift alsnog zal worden beslist met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 37 vlgg. van hei Voorschrift Beoordeling Officieren:

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad, inzonderheid gelet op de inhoud zowel van eisers request van 17 September 1949 als van gedaagde's vorenweergegeven brief van 14 November 1949, naar aanleiding van dat request genomen, met gedaagde en met het Ambtenarengerecht van oordeel is, dat het in die brief van 14 November 1949 vervatte besluit niet anders kan worden aangemerkt dan als een besluit tot afwijzing van eisers verzoek hem het brevet van intendant alsnog te doen verlenen;

Overwegende dat de Raad derhalve verwerpt eisers stelling, dat zijn request van 17 September 1949 zich in feite richtte tegen de beoordeling, welke de directeur van de Hogere Intendanceschool op 31 Augustus 1949 over hem had opgemaakt;

dat die stelling te minder aanvaardbaar is, omdat deze beoordeling op 17 September 1949 nog niet ter kennis van eiser was gekomen;

Overwegende dat het besluit tot weigering van het brevet van intendant niet in strijd is met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en evenmin kan worden gezegd dat gedaagde, dat besluit nemende, van zijn bevoegdheid tot weigering van dat brevet kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat het door eiser tegen voormeld besluit gerichte beroep mitsdien hij gebreke van een der gronden, in artikel 58, eerste lid, der Ambtenarenwet 1929 omschreven, bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard;

Overwegende dat de Raad naar aanleiding van het door partijen betoogde aan het vorenstaande, zij het ten overvloede nog mil toevoegen, dat hij juist acht het door gedaagde ingenomen standpunt, dat de beoordeling door de directeur van de Hogere Intendanceschool – zijnde een beoordeling, als bedoeld onder punt 32, eerste en tweede alinea, van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 April 1948, Staatsblad T 161 (verder aan te duiden als V.B.O.) — niet is een beoordeling, waartegen volgens het bepaalde in punt 37 van hef V.B.O. een bezwaarschrift kan worden ingebracht;

dat weliswaar in dit punt is bepaald: „Indien de beoordeelde officier zich over een omtrent hem uitgebrachte beoordeling bezwaard „gevoelt, heeft hij het recht een bezwaarschrift in te zenden.", doch uit de overige bepalingen van het V.B.O. mort worden afgeleid, dat

in dit punt met „beoordeling" uitsluitend wordt bedoeld een beoordeling, gesteld op een beoordelingslijst, zijnde het V.B.O. kennelijk opgesteld met het oog op zulke beoordelingen;

dat dit met nanze duidelijk blijkt uit het voorgeschrevene onder de punten 6 en volgende, waarin als systeem van beoordeling is vernield de beoordeling door meerdere beoordelaars, de punten 18 en volgende, waarin wordt gehandeld over de beoordelingslijsten, waarvan het model bij het V.B.O. is gevoegd, de punten 24 en volgende, aangevend de wijze van indienen der beoordelingslijsten de punten 27 en volgende, voorschrijverid, dat iedere officier van de te zijnen aanzien uitgebrachte beoordeling in kennis wordt gesteld en dat de beoordelingslijst ter plaatse. maar dit op die lijst (volgens het model) is aangegeven, voor „gezien" wordt ondertekend;

dat echter punt 32 van het V.B.O. luidt als volgt:

„Van de officieren. die als leerling bij de Hogere Krijgsschool „zijn gedetacheerd, monden gedurende die detachering geen beoor-„delingslijsten opgemaakt. Na afloop van hun delachering worden „zij uitsluitend beoordeeld door de directeur der Hogere Krijgs-..school.

„Hetzelfde geldt ten aanzien van officieren, die langer dan een jaar „als leerling bij een andere onderwijsinricliting zijn gedetacheerd. „Indien inmiddels een beoordelingsperiode mocht zijn verstreken. „wordt omtrent deze officieren ecri beoordelingslijst opgemaakt aan „het einde van het kalenderjaar. volgend op dat waarin de deta-„chering een einde heeft genomen.";

dat hieruit blijkt. dat de beoordeling door de directeur der onderwijsinrichting er een is van zeer bijzondere aard. immers niet geschiedt door meerdere beoordelaars er~evenmin met gebruikmaking van de voorgeschreven heoordclingrlijst. terwijl deze beoordeling kennelijk is hedocld als zuiver intern en clan ook niet is bepaald, dat ze aan de beoordeelde wordt meegedeeld;

dat daarom de punten 37 en volgende. handelend over de bezwaarschriften en het onderzoek ervan, klaarblijkelijk niet gelden voor de beoordeling door de directeur der onderwijsinrichting. maar uitsluitend voor de beoordelingen op de beoordelingslijsten, hetwelk reeds blijkt uit het bepaalde in de tweede alinea van punt 37, dat het bezwaarschrift moel zijn verzonden binnen 30 dagen na de dag. waarop de beoordeling door de beoordeelde officier voor „gezien" is getekend. cn voorts ook uit het bepaalde in punt 41. dat een gewaarmerkt afschrift van de beschikking op het bezwaarschrift wordt opgelegd bij het tweede exemplaar van de desbetreffende beoordelingslijst;

Overwegende dat uit het eerder overwogene volgt. dat de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigd de uitspraak, waarvan beroep. —

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

President Arrondissements-Rechtbank 's Gravenhage.

[Kort geding].

Vonnis van 21 December 1950.

President: Mr A. N. Kuhn.

Afvloeiïng Ambonnese militairen.

Verbod van afvloeiïng naar Ambon of andere door APRI troepen bezet gebied. Dwangsom van één millioen gulden voor elk schip, dut in strijd met dit verbod van Java vertrekt met Ambonnezen aan boord.

DE PRESIDENT VAN DE ARRONDISSEMENTS-RECHTBANK TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak en de gevoegde zaak van *Frederik Alexander Aponno* en vier anderen. allen wonende te Ambon, eisers in Kort Geding. vrrschenen bij den procureur Mr K. van Rijckevorsel en *Daniel Teurupun* en twaalf anderen. allen wettelijk woonplaats hebbende te Djakarta,

Incidentele eisers tot voeging in de gevoegde zaak verschenen bij den procureur Mr K. van Rijckevorsel, tegen: *den Staat der Nederlanden*, gevestigd te 's-Gravenhage.

Gedaagde en incidenteel gedaagde verschenen bij den procureur Mr D. J. Veegens,

Gehoord partijen:

Gezien de stukken;

OVERWEGENDE TEK AANZIEN DER FEITEN:

dat eisers bij dagvaarding hebben gesteld:

dat de eerste eiser. F. A. Aponno, hij exploit van 4 December 1950 gedaagde heeft aangemaand om op uiterlijk 7 December 1950 schriftelijk aan hem mede te delen of gedaagde zijn verplichting tot afvloeiïng van de eerste eiser en de door hem vertegenwoordigde Ambonnese oud-K.N.I.L. militairen en hun gezinnen, ofwel naar Ceram of een der andere nog vrije gebieden der Zuid-Molukken. ofwel naar Nieuw Guinea, erkende. niet mededeling tevens op nelke tijdstippen aan die verplichting uitvoering zou worden gegeven;

dat gedaagde op deze aanmaning taal noch teken heeft gegeven, behoudens een op 6 December 1950 aan de eerste eiser en aan de tweede eiser. A. Z. Sahetapy, door gedaagde gegeven order om op Donderdag 7 December 1950 naar Djakarta te vertrekken. — welke order echter is ingetrokken. nadat de betrokkenen aan gedaagde te dier zake een kort geding op dezelfde dag in het vooruitzicht hadden gesteld —, terwijl Aponno en Sahetapy voorts uit de intrekking van hun rijsimaaltijden in de Oude Fredcrikskazerne te 's-Gravenhage met ingang van 7 December 1950 hebben bemerkt dat de houding

van gedaagde tegenover hen tengevolge van de aanmaning enige verandering heeft ondergaan;

dat eisers thans de in de aanmaning gestelde keuze niet meer aan gedaagde laten en uitsluitend vorderen. dat alle op Java aanwezige en door hen vertegenwoordigde Ambonnese oud-KNIL militairen met hun gezinnen naar Nieuw Guinea n-orden afgevloeid:

dat dit kort geding echter niet strekt om een hevel aan gedaagde te verkrijgen tot afvloeiïng naar Nieuw Guinea, doch uitsluitend om. op de hij dagvaarding dd. 4 December 1950 door F. A. Aponno gestelde gronden een verbod aan gedaagde te verkrijgen tot afvloeiïng der militairen en gezinnen naar Ambon of een ander door de Apritroepen bezet, dus door dc Djakarta-regering heheerst, gebied;

dat de vijf eisers tezamen vormen de door alle thans op Java aanwezige, *reeds meer dan zes maanden* op hun afvloeiïng wachtende Ambonnese oud-KNIL militairen gekozen en naar de Nederlandse Regering afgevaardigde delegatie. in welke hoedanigheid zij achtereenvolgens zijn ontvangen door den Minister-President. den Staatssecretaris van Oorlog en Hare Majesteit, hun geëerbiedigde en geliefde Koningin:

dat eisers dus in dit kort geding niet slechts optreden. ieder voor zichzelve. maar ook gezamenlijk voor alle Ambonnese oud-KNIL militairen, die hen hebben gekozen en afgevaardigd en mitsdien waarnemende de belangen van al die militairen en hun gezinnen:

dat immers eisers, als delegatie. gezamenlijk verantwoordelijk en aansprakelijk zijn jegens die militairen en gezinnen, indien zij derzelver belangen niet met alle hun Ien dicnstc staande rechtsmiddelen. zouden waarnemen;

dat door of vanwege gedaagde aan eisers, alsook aan de militairen op Java, is onthouden de kennis omtrent hun rechtspositie. zodat zij slechts wisten, dat zij vanaf 26 Juli 1950 tot de Koninklijke Landmacht waren gaan behoren. doch *niet* wat over hen. doch zonder hen, op 14 Juli 1950 te Djakarta tussen de [Triie-deelgenoten was overeengekomen;

dat desondanks, zonder dat de betrokken militairen een *vrije* keuze hebben kunnen of mogen doen en zonder. dat hun door gedaagde op de mogelijkheid van en op hun *recht* tot afvloeiïng in Nieuw Guinea is gewezen, op 15 December 1950 zal worden begonnen met de eerste inscheping van militairen en gezinnen, tenzij gedaagde alsnog bereid blijkt om de uitslag van dit kort geding en het bij dc Voorzitter van het hlilitairc Ambtenarengerecht te 's-Gravenhagr aanhangig gemaakt kort geding af te wachten:

dat het gevaar voor leven en vrijheid van eisers c.s. sedert hel uitbrengen drr dagvaarding dd. 4 December 1950 nog is toegenomen. doordat op 6 December 1950 het KPM-schip Waiwerang met ongevrrr 1600 en op 9 December 1950 het TZPM-schip Reiniersz met ongeveer 800 man. volledig bewapende Apri-troepen vanuit Djakarta naar de Zuid-Molukken zijn vertrokken:

dat dus de uitvoering van het voornemen van gedaagde tot ver-

voer en afvloeiïng van eisers en de ongeveer 13000 door hen vertegenwoordigde oud-KNIL militairen rn gezinnen naar Ambon of een door Apri-troepen bezet, dus door de Djakarta-Regering beheerst gebied, zou opleveren evenzovele onrechtmatige daden tegenover deze mensen;

dat de President bevoegd is oin ten deze in kort geding te oordelen, doordat hier dreigende inbreuken zijn zon-el op het leven, althans op de vrijheid van de ongewapende oud-KNIL militairen, die burgers zijn vanaf het ogenblik, dat zij in de plaats van afvloeiïng aan land zijn gezet, als op het leven, althans op de vrijheid van hun vrouwen en kinderen. voor al welke mensen eisers verantwoordelijk zijn;

dat die bevoegdheid ook vaststaat, doordat de uitvoering van het voornemen vaii gedaagde tot afvloeiïng van eisers c.s. naar Ambon of een ander door de Djakarta-regering beheerst gebied, tevens inbreuk maakt op het recht van eiser, c.s. om krachtens artikel 5 laatste lid der overeenkomst van 14 Juli 1950 alle gelegenheid tot afvloeiïng naar het thans door hen gekozen Nieuw-Guinea te krijgen;

dat hel voornemen van gedaagde om dc oud-KNIL militairen ongewapend uit te leveren aan de hun aartsvijandige volledig bewapende Apri-troepen, ook daarom door gedaagde niet mag en kan worden uitgevoerd, omdat de Minister-President in zijn telegram van 3 October 1950 aan de Indonesische Minister-President, naar aanleiding van de op 28 September 1950 door de Djakarta-Regering tegen Ambon en de anderen Zuid-Molukse eilanden ontketende en thans nog voortwoedende oorlog, heeft erkend, dat het gehele Nederlandse volk zwaar voelde de verantwoordelijkheid voor de op 27 December 1949 plaats gehad hebbende overdracht (Ier souvereiniteit over die gebieden en derzelver bevolking aan wijlen de Republiek der Verenigde (thans vernietigde) Staten van Indonesië, welke verantwoordelijkheid gedaagde en het gehele Nederlandse volk dus veel zwaarder behoren te voelen terzake van de voorgenomen ongewapende uitlevering van zijn oud-militairen cri hun gezinnen, waarin sedert vele geslachten de soldaten-traditie heerst, daar deze militairen juist aan de zijde van gedaagde de huidige machthebbers te Djakarta, -- en de door die machthebbers onrechtmatig, immers in strijd met de grondslag, letter en bedoeling van de overeenkomsten der Ronde Tafel Conferentie, uitgeroepen „eenheidsstaat" Republik Indonesia . hebben bestreden en door die machthebbers worden beschouwd als verraders van „het Indonesische volk", temeer omdat zij meermalen openlijk te kennen hebben gegeven partij te kiezen en gehoorzaamheid te zijn verschuldigd aan de Regerig van de op 25 April 1950 uitgeroepen Zuid-Molukse Republiek (Republik Maluku Selatan);

dat gedaagde, mede gelet op diens voormelde houding van 6 December 1950, niet de minste tekent n heeft vertoond zich naar het gevraagde rechterlijke verbod te zullen gedragen, eisers iioopt ren aanzienlijke dwangsom te vorderen voor het geval gedaagde het

rechterlijk verbod overtreedt. welke dwangsom echter, gelet op het voor de militairen en hun gezinnen dreigende leed en de hun dreigende schade, gering is;

MET CONCLUSIE hij vonnis uitvoerbaar hij voorraad gedaagde te verbieden de afvloeiing en wegvoering van eisers en alle andere thans op Java aanwezige oud-KNIL militairen en derzelver gezinnen naar Ambon of een ander door Apri-troepen, dus door de Regering der (onwettige) Republik Indonesia, bezet of beheerst of bedreigd gebied. op verbeurte van een dwangsom van een millioen gulden voor ieder schip met een aantal militairen of gezinnen aan boord, 'hetwelk vertrekt zonder dat door gedaagde trvoren is medegedeeld en verzekerd, dat de afvloeiïng en wegvoering der aan boord zijnde militairen en gezinnen geschiedt naar Nieuw-Guinea of een ander *niet* door Apri-troepen. dus door de Regering der (onwettige) Republik Tridonesia. bezet, beheerst of bedreigd gebied; tevens met veroordeling van gedaagde in de kosten van dit geding;

dat bij incidentele conclusie lot voeging, tevens incidentele conclusie van eis der gevoegde partijen eisers hebben gesteld:

dat verzoekers tot voeging c.q. gevoegde partijen zich willen voegen in de ter zitting in kort geding van 16 December 1950 voor de President der Arrondissements-Rechtbank tc 's-Gravenhage aanhnngig gemaakte zaken, zoals in hoofde dezer conclusie is vermeld;

dat zij als Hoofdhrstuur van alle ex-KNIL militairen op Java dus als vertrouwensmannen dezer militaireii. zich geheel verenigen met de stellingen van F. A. Aponno c.s., vermeld in de tegen de Staat der Nederlanden uitgebrachte dagvaardingen dd. 4 en 12 December 1950;

dat zij zich dus eveneens willen verzetten tegen wegvoering en afvloeiïng naar Ambon of cnig ander door Apri-troepen bezet of beheerst gebied;

dat hun vanwege de Nederlandse Legerleiding nimmer bekend is gemaakt, dat zij in de huidige omstandigheden enig ***recht*** hadden om te worden weggevoerd en afgevlocid naar Nieuw-Guinea of cnig ander niet door de RI-Regering beheerst gebied;

dat de levens van henzelve. hun vrouwen en kinderen in gevaar worden gebracht tengevolge van een wegvoering en afvloeiïng binnen een door de RT-Regering beheerst gebied;

dat hun vanwege de Nederlandse legerleiding is medegedeeld, dat zij uit hoofde van hun tijdelijke KL-status slaan onder de Nederlandse krijgstucht, zodat zij uit dien hoofde verplicht zouden zijn om aan de hun gegeven orders. inzake de door de Nederlandse legerleiding voorgenomen wegvoering en afvloeiïng naar Ambon of een der andere door Apri-troepen bczette of beheerste Zuid-Molukse eilanden, gevolg te geven;

dat zij dus slechts mei behulp van een vonnis van den Recr President ilcr Rechtbank uitvoerbaar bij voorraad. gevrijwaard zouden zijn tegen een weigering hunnerzijds om aan de gegeven orders gevolg te geven;

MET CONCLUSIE bij vonnis uitvoerbaar hij voorraad, de door eisers c.s. ten behoeve van alle Ambonnese ex-KNIL militairen, ten getale van 3600, en derzelver gezinnen ten getale van ongeveer 8000, ingestelde vordering toe te wijzen, kosten rechtens;

dal gedaagde zich niet legen de verzochte voeging heeft verzet en op hieronder zoveel nodig te bespreken gronden heeft geconcludeerd tot afwijzing der vordering;

OVERWEGENDE IN RECHTE:

dat eiser E'. A. Aponno zijn vordering voor zoveel hemzelve betreft heeft ingetrokken. hebbende gedaagde toegezegd, dat hij niet naar Republikeins gebied zal afvloeien;

dat gedaagde niet heeft betmist. dat eisers de door hen beweerde groep ex-KNIL militairen vertegenwoordigen;

dat tussen partijen onbetwist is. dat tussen gedaagde en de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië. overeengekomen is. dat aan de voormalige KNIL-militairen van Indonesische landaard. die daartoe de wens te kennen geven, alle gelegenheid gegeven zal worden om buiten hun plaats van herkomst te morden afgevloeid;

dal gedaagde heeft aangevoerd, dat deze overeenkomst bedoelde ex-militairen in hun keuze van plaats van afvloeiïng bedoelt te beperken tot hel gehied van voornielde republiek;

dat de Algemene Order 1935 no. 11 artikel 11 bepaalt. dat zij. die alleen zich verbonden hebben om te dienen bij de Koloniale troepen buiteri Europa, worden opgezonden naar de plaats in Nederlands-Indië. waar zij zich wensen te vestigen, terwijl de uitvoering dezer verplichting van gedaagde daarenboven internationaal-rechtelijk is vastgelegd bij artikel 44 tier Regeling landstrijdkrachten, luidende:

dat de op de dag voor de Souvereiniteitsoverdracht geldende bijzondere voorzieningen, n-elke worden toegepast bij het verlaten van de militaire dienst. u-orden uitgevoerd;

dat uit een en ander voorkomt te volgen. dat de bedoelde ex-militairen behoren te kunnen kiezen om af te vloeien en zich te vestigen in iedere plaats binnen liet grondgebied van het voormalig Nederlands-Indië;

dat immers nergens iets blijkt van een uitdrukkelijke beperking dier keuze tot het gebied van meergemelde republiek. zelfs niet van een zodanige bedoeling bij de overeenkomende partijen;

dat gedaagde zich heeft beroepen op de Memorie van Antwoord op het wetsontwerp no. 2021. waarin de regering spreekt, volgens gedaagde van een recht van afvoer naar de plaats hunner keuze in Indonesië. oolr buiten de plaats van herkomst:

dat, daargelaten dat een memorie van antwoord geen rechten kan vestigen of ontnemen, doch onder omstandigheden hoogstens kan dienen om de bedoelingen van den wetgever op te sporen, het voormalig gebied van Nederlands-Indië, toen deze naam verloren ging. de naam Indonesië heeft gekregen;

dat de naam Indonesië derhalve voorkomt geen staatkundige maar

een geografische aanduiding te zijn cri niet te identificeren te zijn met het gebied der Verenigde Sloten van Indonesië, evenmin als de geografische aanduiding Noord-Amerika beperkt mag worden tot het gebied dei Verenigde Staten van Noord-Amerika;

dat mitsdien voorlopig aangenomen wordt, d·t meerbedoelde ex-militairen gerechtigd zijn ook Nieuw-Guinea als plaats van vestiging te kiezen;

dat inmiddels allerlei omstandigheden, in het bijzonder persoonlijke of tijdelijke, kunnen beletten, dat overeenkomstig de keuze van de(n) betrokkene(n) de afvloeiïng geschiedt;

dat derhalve hier onderzocht moet norden, of zich omstandigheden voordoen, die de voldoening aan de wensen van eisers uitsluiten;

dat bij de Souvereiniteitsoverdracht enerzijds aangenomen werd, anderzijds het vertrouwen werd opgewekt, dat het vaderland dei onderhavige ex-militairen de status van een autonome deelstaat zou verwerven;

dat toen daarom niet anders te verwachten was, dan dat die ex-militairen ongeveer eenstemmig zouden nensen zich daar te kunnen vestigen:

dat toen wèl bekend was, dat deze militairen zeer gesteld waren op de autonomie van hun vaderland en slechts onder deze voorwaarden deel van een Indonesische republiek wensten uit te maken;

dat scdrrtdien nu juist diè toestand ontstaan is, waaraan de belanghebbende Ambonnezen zich in geen geval wensen te onderwerpen en die ook gedaagde niet verondersteld mag worden verwacht te hebben;

dat immers, indien gedaagde wel met deze rnogelijkhrid rekening gehouden zou hebben, aangenomen dient te worden, dat zij ter Rondetafel Coriferentie voor de eisers en de hunnen een zeer nauwkeurige regeling dei afvloeiing zou hebben verlangd, waarbij hun wensen en veiliglieiti zoveel mogelijk werden beschermd:

dat het thans aldus is. dat eisers en de hunnen hun vaderland door een vreemde mogendheid bezet achten en dienovereenkomstig zich bepaald vijandig tegen den bezetter gevoelen:

dat wel mogelijk is. dat de Republiek de onderhavige oud-KNIL militairen gaarne tot versterking van haar eigen strijdmacht zal willen gebruiken en daarom trachten zal hen aan zich te verbinden;

dat dit evenwel voorlopig niet anders dan een mogelijkheid is. waarop gedaagde geen invloed of contrôle hoegenaamd heeft. behalve misschien de eerste dagen of weken na repatriëring, terwijl nog bovendien machtsmiddelen om de nakoming van cventiieel door de Republiek aan gedaagde gedane beloften af te dwingen, ontbreken:

dat voorts in geen enkel opzicht te voorzien is. wat het lot dergenen, die niet bereid zullen blijken in krijgsdienst der Republiek te treden, zal zijn en voorlopig omtrent dat lot ongerustheid kan bestaan;

dat het denkbaar is. dat er onder eisers en de hunnen zullen zijn,

die door de nood gedwongen tegen hun zin in de krijgsmacht der Republiek zullen treden;

dat het evenwel onrechtmatig voorkomt. dat de Staat, die zijn reden van bestaan vindt in de bescherming, die hij aan zijn burgers en dienaren verplicht is te verlenen, dezen in een zodanige noodtoestand brengt;

dat gedaagde nog heeft gewezen op de veranderlijkheid van de Oosterse mentaliteit, die het mogelijk maakt, dat men met de vijand, die men gisteren heeft bevochten, vandaag vriendschappelijk een wedstrijd speelt;

dat — daargelaten of de Westerse mentaliteit niet reeds herhaaldelijk overeenkomstige voorbeelden heeft te zien gegeven — door ervaring bevestigd wordt, dat als regel de soldaten van oorlogvoerenden persoonlijk geen haai of wrokgevoelens tegen elkander koesteren;

dat de ervaring echter niet leert, dat het zelfde liet geval is bij partijen die. onder één bestuur verenigd. steeds afkerig van elkander geweest ziin:

dat gedaagde trouwens heeft erkend, dat aan terugvoer van eisers c.s. naar Ambon voor hen enig risico verbonden is;

dat hier rnet ..risico" niet anders bedoeld kan zijn dan gevaar voor leven, vrijheid en goed van duizenden mannen, vrouwen en kinderen;

dat gedaagde heeft betoogd, dat afvloeiing naar Nieuw-Guinea evenals naar enig ander gebied buiten dat van de Republiek op zeer grote feitelijke moeilijkheden afsluit;

dat dit een zuivere opportuniteitsvraag is. die door den rechter niet kun en dus niet mag heoordeeld worden;

dat inmiddels slechts een volstrekte onmogelijkheid eisers en de hunnen tegen de hun mogelijk bedreigende gevaren van afvloeiing naar door de Republiek bezet gebied te heschermen. gedaagde het recht zou kunnen geven zich van haar toezegging van vrije keuze der plaats van afvloeiïng ontslagen te rekenen;

dat eisers hebben verklaard er genoegen mede te-riemen voorlopig op Nieuw-Guinea in kampen te worden ondergebracht met de verzekering dat. indien gedaagde daar niet iri hun onderhoud kan voorzien. ongetwijfeld particulieren bereid zullen gevonden worden dit te doen;

dat de door gedaagde ontwikkelde materiële en politieke bezwaren voorkomen door dit aanbod te vervallen. althans geen orioverkomelijk bezwaar meer te kunnen opleveren:

dat derhalve voorlopig een onmogelijkheid aan bedoelde wens van eisers te voldoen niet is gebleken;

dat tenslotte gedaagde gesteld heeft, dat de plaatselijke vertrouwensmannen der Ambonnezen uit de kampen op Java de door de Staat voorgestelde regeling aanvaard hebben en hebben toegestemd in evacuatie naar de Kei-eilanden en naar de Zuidelijke eilanden en naar Ambon:

dat eisers dit ontkend hebben, stellende dat aan de belanghebben-

den niet is medegedeeld, dat zij het recht van keuze hebben, en dat zij daarom het voorstel van gedaagde als een dienstbevel beschouwd hebben, waaraan zij als militairen behoorden te gehoorzamen;

dat, wat hiervan ook zij, duidelijk is, dat degenen, die met kennis hunner rechten en der huidige omstandigheden toegestemd hebben in de voorslellen van gedaagde, hierboven vermeld, en dus hun keuze hebben bepaald, aan die keuze gebonden blijven;

dat niet duidelijk is, mat eisers in hun vordering bedoelen met een door de Republiek Indonesia „bedreigd" gebied en daarenboven weinig waarschijnlijk voorkomt, dat gedaagde voornemens kan zijn hen en de hunnen naar zulk een gebied te brengen;

dat na het houden der pleidooien en na overname van de processtukken, gedaagde ter kennisname heeft medegedeeld afschrift van een telegram dd. 16 December 1950 gericht aan F. Aponno te 's-Gravenhage en ondertekend D. Teureupon, H. Gaspelsz en A. Tomasoa, waarin wordt gezegd, dat op de voormannen van de Anibonnese ex-KNIL groep op Java geen pressie is uitgeoefend om toe te stemmen in afvloeiing naar de Zuid-Alolukken en dat zij zich in vol vertrouwen scharen onder de Nederlandse leiding;

dat de procureur van eisers heeft medegedeeld, dat dit telegram niet door den geadresseerde noch door hem is ontvangen;

dat derhalve hier niet aangenomen mag worden, dat gemelde voormannen hun opdracht tot het voeren van dit geding hebben ingetrokken;

dat voorzover op Java verblijvende ex-KNIL militairen huri keuze reeds vrijelijk bepaald mochten blijken te liebbeii, zij geacht moeten worden daaraan verbonden te blijven;

dat de onderhavige vordering niet meer bedoelt, dan dat aan eisers cn de hunnen de hun toegezegde keuze gelaten zal worden. en de vraag. of bedoeld telegram werkelijk door de ondertekenaars verzoiiden is, voorkomt de uitspraak in deze zaak niet te behoeven vertragen;

dat de vordering mitsdien toegewezen behoort te worden in voege als hieronder;

dat gedaagde heeft doen zeggen zich niet te kunnen verbinden zich aan deze uitspraak te zullen gedragen en deswege ook de gevorderde dwangsom behoort te worden toegewezen;

RECHTDOENDE IN KORT GEDING:

Laat eisers tot voeging toe als gevoegde partij;

Verbiedt gedaagde de afvloeiïng en wegvoering van eisers en alle thans op Java aanwezige oud-KNIL militairen en derzelver gezinnen zonder hun toestemming naar Ambon of een ander door de Apri-troepen, dus door de Regering der Republik Indonesia, bezet of beheerst gebied, op verbeurte van een dwangsom van een millioen gulden voor ieder schip met een aantal militairen of gezinnen aan boord. hetwelk vertrekt zonder dat door gedaagde tevoren is medegedeeld en verzekerd dat de afvloeiïng en wegvoering der aan boord zijnde militairen en gezinnen overeenkomstig huri keuze geschiedt.

dat wil zeggen, niet in strijd snet die keus naar door de Apri-troepen, dus door de Regering der Republik Indonesia, bezet, of beheerst gebied;

Verklaart dit vonnis in zoverre uitvoerbaar hij voorraad;

Ontzegt het meer of anders gevorderde:

Veroordeelt gedaagde in de kosten van het geding begroot tot deze uitspraak aan de zijde van eisers in de hoofdzaak op f 120 en aan die van eisers in de gevoegde zaak op f 100.

Gerechtshof te 's-Dravenhage.
(Eerste kamer).

Arrest van 22 Januari 1951.

President: Mr Scholten (vice-president).

Raden: Mrs. Haga en Wery.

Hoger beroep van vorenstaand vonnis (bevestigd, behalve de dwangsom, waurop de Ambonnezen bij pleidooi verklaard hebben geen prijs meer te stellen).

HET GERECHTSHOF TE 'S GRAVENHAGE (EERSTE KAMER),

[zelfde partijen als in het hiervoren afgedrukte vonnis en zelfde procureurs: Staat der Nederlanden: appellant, Ambonnezen: geintimeerden — *Red.]*.

Post *alia:*

WAT HET RECHT BETREFT:

[tegen het vonnis aangevoerde grief:

,,dat de President ten onrechte heeft ingegrepen in het beleid van ,.de Overheid tegenover de Ambonnese militairen, dat in belangrijke ,,mate wordt bepaald door factoren van politieke en militaire aard, ,,die zich voor beoordeling door de Rechter niet lenen en in ieder ,,geval niet wettigen de voor rechterlijk ingrijpen noodzakelijke be-,,slissing, dat hier geen sprake is van een door de omstandigheden ,niet ie verontschuldigen misbruik van bevoegdheicl" — *Red.]*;

Overwegende, dat in het algenieen de vraag, waar militairen na afloop van hun dienstverband zullen worden gedemobiliseerd en waarheen zij zullen moeten afvloeien, is een vraag van regeringsbeleid, welker beantwoording ligt buiten de competentie van de Rechter;

dat, indien de Regering daarbij de belangen van hen, voor wier welzijn zij dient te waken, uit het oog verliest, zij door de Volksvertegenwoordiging tot de orde behoort te morden geroepen;

dat dit echter in het onderhavige geval anders zoude zijn, indien juist ware. wat geïntimeerden beweren. n.l. dat hun door de Staat zelf rechten zouden zijn toegekend t.a.v. de keuze der plaats, waar een en ander zal geschieden. daar iinmerr dan geïntimeerden tot handhaving daarvan de tussenkomst des Rechters zouden kunnen inroepen;

Overwegende nu te dien aanzien, dat blijkens het Ontwerp Regelingen betreffende de onder Nederlands hevel staande landstrijdkrachten in Indonesië ìia de Souvereiniteitsoverdracht, welk ontwerp blijkens artikel 1 der Wet Souvereiniteitsoverdracht Indonesië van 21 December 1949 Staatsblad J 570 door het Koninkrijk der Nederlanden is aanvaard, de Nederl. Indonesische strijdkrachten worden gereorganiseerd met in de eerste plaats als doel, de daarvoor in aanmerking komende leden daarvan tie gelegenheid te geven over te gaan naar de Krijgsmacht der Republiek der Verenigde Staten van Indonesië (art. 25), terwijl de overigen bestemd waren om of in dienst te treden bij het K.L. òf af te vloeien (art. 32), tot welke laatste categorie, zoals tussen partijen onbetwist is, geïntimeerden behoren;

dat verder is bepaald (art. 31 lid 4), dat zodra de reorganisatie voltooid is, het KNIL ophoudt te bestaan terwijl, indien daarna nog een verdere afwikkeling van genoemde Nederlands Indonesische troepen nodig blijkt, de Nederlandse Staat en de Republiek daaromtrent overleg zullen plegen;

dat, nadat de reorganisatie en de daarmee in verband staande afvloeiing enige stagnatie hadden ondervonden en de opheffing van het K.N.I.L. blijkbaar niet langer kon worden uitgesteld, de Nederlandse en de Republikeinse Regeringen blijkens een Memorandum, op 1 t Juli 1950 te Djakarta getekend, zijn overeengekomen, dat het K.N.I.L. op 26 Juli d.a.v. zal worden opgeheven, dat het vervoer der ex-KNIL militairen naar hunne uiteindelijke bestemmingsplaatsen zal geschieden door een op te richten Afwikkelingscommando, dat die troepen niet operationeel zullen worden gebruikt, dat aan hen, teneinde de Nederlandse Regering in staat te stellen, hare verplichtingen tegenover tie KNIL militairen, die afvloeien, op passende wijze te vervullen, tijdelijk de status van K.L. militairen zou worden verleend, doch alleen, om een ordelijke afwikkeling te bevorderen, dat zij hij het aan hoord gaan voor vervoer naai hunne uiteindelijke bestemmingsplaats ongewapend zullen zijn en dat aan hen, die van Indonesische landaard zijn en daartoe de wens te kennen geven alle gelegenheid zal worden geboden, om buiten hun „plaats can herkomst te worden afgevloeid";

dat vervolgens bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1950 „met het oog op de beëindiging van de periode waarbinnen het K.N.I.L. na de Souvereiniteitsoverdracht moet zijn gereorganiseerd" alle militairen van dat Leger met ingang van 25 Juli 1950 eervol uit de dienst werden ontslagen, terwijl le hunnen aanzien bij de gemeenschappelijke beschikking van de Staatssecretaris van Oorlog en de Minister van Uniezaken en Overzese Rijksdelen van 19 Juli 1950 werd bepaald, dat zij tijdelijk dienst zullen verrichten bij do Koninklijke Landmacht en dat op hen van overeenkomstige toepassing zijn de regelen betreffende de rechtspositie van het militair personeel van het K.N.I.L. welke op 24 Juli 1950 van kracht zijn;

Overwegende, dat uit de bepalingen der overeenkomst van 14 Juli

1950, hierboven aangehaald, blijkt, dat deze o.m. enerzijds inhoudt enkele bepalingen ter voorkoming van agressieve daden van de af te vloeien militairen tegen organen of onderdanen van de Republiek; anderzijds een bescherming van die militairen tegen afvloeiing naar een plaats, die zij zelven niet wensen en het hun geven van een redelijke keus omtrent de plaats, waarheen zij wel wensen te worden afgevloeid;

dat deze bedoeling tot bescherming dier militairen duidelijk voortvloeit uit het feit alleen, dat die bepaling in de overeenkomst is opgenomen, daar zij, indien zij de Regering niet zoude beperken in hare keuze van de bestemmingsplaats der af te voeren militairen, geen ziri zoude hebben, immers de bevoegdheid der Regering tot het doen afvloeien op zich zelve reeds van elders vaststond:

Overwegende, dut ditzelfde voortvloeit uit de Algemene Order 1935 no. 11, vastgesteld bij Gouvernementsbesluit van 5 October 19.35 no. 8, betreffende het verlaten van de dienst bij het K.N.I.L. door militairen beneden de rang van onderluitenant, waarvan artikel 11 bepaalt. voorzover hier van belang:

> Met betrekking tot de *plaats*, waarheen de militairen bij het verlaten van de dienst gezonden worden gelden de volgende bepalingen:
>
> a. Europese militairen.... enz.
> b. militairen die wegens krankzinnigheid... enz.
> c. alle overige militairen worden ter plaatse waar zij zich bevinden uit de dienst ontslagen dan wel op de plaats. waar zij zich ria hun ontslag uit de dienst in Nederlands Indië wensen te vestigen, in welk geval zij daarheen kunnen worden opgezonden:

Overwegende, dat appellant in dit verband heeft betoogd, dat de ter uitvoering van deze Algemene Order gegeven nadere bepalingen aan de militaire commandant. die de ontslagbrief uitreikt. overleg t.a.v. de bestemmingsplaats voorschrijft met de betrokken civiele gezaghebber, zijnde na de souvereiniteitsoverdracht de bevoegde republikeinse autoriteiten, welke echter tegen overbrenging der ex-militairen naar nog riiet daadwerkelijk door de republiek bezet gebied bezwaar maken;

Overwegende te dien aanzien, (lat dit betoog den appellant echter niet kan baten:

dat toch het hierboven aangehaalde art. 11 sub c slechts dan redelijke zin heeft, indien de betekenis daarvan is. dat alleen, indien de hetrokkenen daaromtrent geen andere wens te kennen geven, hei ontslag (en de daarmede samenhangende afvloeiing) zal geschieden ter plaatse, waar zij zich bevinden, immers bij een andere opvatting die „wens" rechtens elke betekenis zoude missen;

dat deze bepaling, geschreven voor militairen, behorende tot het K.N.I.L. ook thans nog op geïntimeerden van toepassing is;

dat toch volgens artikel 7 van het Ontwerp-Overgangsovereenkomst, behorende bij de Wet Souvereiniteitsoverdracht Indonesië de

reorganisatie der Nederlands Indonesische strijdkrachten geschiedt overeenkomstig de daaraan gehechte Regelingen betreffende Militaire aangelegenheden, terwijl de Regeling, betrekking hebbend op het K.N.I.L., bepaalt, dat het militaire personeel, bestemd om af te vloeien (art. 32) tevens wordt ontslagen (art. 37), waarbij te hunnen aanzien de op de dag voor de souvereiniteitsoverdracht geldende bijzondere voorzieningen. welke worden toegepast bij het verlaten van de militaire dienst (waaronder, zoals tussen partijen in confesso is, de bepaling van art. 11 van genoemde Order), worden uitgevoerd (art. 44);

dat deze regeling ten overvloede nog eens is bevestigd bij het hierboven genoemde gemeenschappelijk besluit van de Staatssecretaris van Oorlog en de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen van 19/20 Juli 1950, waarbij t.a.v. de militairen. die op 24 Juli nog behoorden tot het K.N.I.L. werd bepaald, dat op hen van toepassing zijn de regelen betreffende rechtspositie van het militair personeel van het K.N.I.L., welke op 24 Juli 1950 van kracht zijn;

Overwegende dat uit het bovenstaande volgt, dat naar 's Hofs aanvankelijk oordeel aan de af te vloeien militaircri een redelijke keus moet morden gelaten van de plaats. waarheen ze zullen afvloeien, doch dit geenszins insluit, dat die keus aan geen andere beperking onderhevig zoude zijn dan dat zij moet gelegen zijn in het voornialige Nederlands-Indië, volgens artikel 11 sub c der Algemene Order 1935 no. 11;

dat toch talloze factoren van militaire, staatkundige of andere aard, welker gewicht alleen de Regering kan beoordelen, haar kunnen beletten, aan de geuite verlangens gevolg te geven;

dat haar echter in ieder geval de bevoegdheid moet worden ontzegd, de oud-militairen en hunne gezinnen tegen hun zin te zenden naar plaatsen, waar hun leven en vrijheid nodeloor gevaar lopen;

dat met name het in strijd is met de algemene rechtsbeginselen, dat een Staat zonder enige volkenrechtelijke verplichting daartoe opzettelijk tot zijn eigen leger behorende militairen met hun vrouwen en kinderen tegen hun uitdrukkelijke wens, zonder enige waarborg, weerloos uitlevert aan een vijandelijke Staat, van mie zij rnel reden repressailles tegen hun vrijheid en leven hebben te vrezen;

dat appellant weliswaar heeft betoogd, dat een zodanig gevaar geenszins bestaat in het door de Republiek bezette gebied der Zuid-Moluklien, doch dat het Hof dit vertrouwen voorlopig niet kan delen;

dat het toch van algemene bekendheid is. dat reeds geruime tijd ernstige conflicten plaats vinden tussen de troepen der Republiek Indonesia en bewoners dier eilanden dir hen als indringers in hun souverein gebied beschouwen; terwijl zelfs nog in de laatste tijd verscheping van Republikeinse troepen en oorlogsmateriaal naar de Zuid-Molukken heeft plaats gevonden en het geen betoog behoeft, dat, wanneer onder deze omstandighederi ongewapende, doch overigens strijdbare mannen, die de opvattingen van genoemde eiland-

bewoners delen. op reeds door hun vijanden beheerst gebied aan land worden gezet, zij aan repressailes dier vijanden bloot staan;

dat trouwens appellant zelf dit heeft erkend t.a.v. enige tientallen geïntimeerden of door hen vertegenwoordigden, die door de Republikeinse Regering zijn geplaatst op een „Zwarte lijst". in verband waarmede appellant zich bereid heeft verklaard, dezen elders asyl te verlenen. doch dat er geen enkele waarborg bestaat, dat die „zwarte lijst" niet elk ogenblik zoude kunnen worden gewijzigd, terwijl aan de andere kant zij, die menen, niets te vrezen te hebben, door het gevraagde verbod niet worden belet, vrijwillig de door appellant voorgenomen bestemming te volgen:

dat het bovenstaande medebrengt, dat het door de President uitgevaardigde verbod kan worden uitgebreid tot deinobilisatie op Java;

dat het Hof echter geen aanleiding vindt, appellant te 'belasten met het bewijs van schriftelijke toestemming door de betrokkenen tot hun vervoer naar Republikeins gebied;

Overwegende. dat dit alles slechts dan anders zonde zijn, indien thans reeds zoude vaststaan dat het appellant volstrekt onniogelijk is, de ex-militairen elders ie doen afvloeien dan in door de Republiek Tndonesia bezet gebied;

dat appellant hiertoe breedvoerig heeft betoogd dat onmogelijk zoude zijn zowel afvloeiïng naar Nieuw-Guinea als naar het door de Republiek Indonesia niet bezet gebied der Zuid-Molakken, en eveneens het verlenen van asyl hetzij in Nederland hetzij in Suriname. doch geïntimeerden dit betoog in elk onderdeel daarvan gemotiveerd hebben bestreden;

Overwegende, dat derhalve op appellant de bewijslevering van zijn stellingen zouden rusten. doch — nog daargelaten dat in een kort geding in het algemeen uitvoerige bewijslevering misplaatst is — in het onderhavige geding een uitvoerige en uiteraard zeer tijdrovende bewijslevering niet in aanmerking komt. nu appellant zelve bij het Hof heeft aangedrongen op liet betrachten van de meest mogelijke spoed hij het geven van zijn beslissing, in verband met appellant's verplichtingen tegenover de Nederlandse thans nog in Indonesië verblijvende militairen:

Over egende, dat het Hof mitsdien vooralsnog een volstrekte onmogelijkheid als door appellant gesteld. niet zonder meer mag aanrremen;

Overwegende, dat de President het gevraagde verbod dus terecht heeft gegeven, doch het vonnis niettemin moet worden vernietigd. nu het dictum moet worden gewijzigd en de door de President bepaalde dwangsom kan vervallen, daar geïntimeerden bij pleidooi hebben verklaard, daarop geen prijs meer te stellen;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP:

Vernietigt het vonnis van die President van 21 December 1950;

En in zoverre op nieuw recht doende:

Verbiedt appellant de wegvoering. afvloeiing of demobilisatie

zonder hunne toestemming, van geïntimeerden en alle andere op Java thans in kampen verblijvende Ambonnese oud-KNIL militairen en de bij hen behorende gezinnen naar, op of binnen door Apri-troepen, dus door de Regering der Republik Indonesia bezet of beheerst gebied;

Verklaart dit arrest in zoverre uitvoerbaar bij voorraad;

Ontzegt het meer of anders gevorderde;

Veroordeelt appellant in de kosten van beide instantiën, ten aanzien van het hoger beroep zo in hel. principaal als in het incidenteel appèl [enz.].

Tegen dif arrest heeft de Staat der Nederlanden beroep in cassatie ingesteld op de hieronder vermelde cassatiemiddelen:

Schending of verkeerde toepassing van de artikelen 1, 60, 61, 62 191, 192 en 208 t/m 211 van de Grondwet, 1 en N van de Wet Souvereiniteitsoverdracht Indolie-i?. Stbl. no. J 570, van de Mantelresolutie der Algemene Vergadering van de Ronde-Tafel-Conferentie van 2 November 1949, van de artikelen 1 en 2 van het Charter van Souvereiniteitsoverdracht, 1. 2. 3. 13. 1C. 18. 19 cri 28 van het Uniestatuut, alsmede van de daarbij behorende Bijlage, van de artikelen 7 en X van de Overgangsovereenkomst, 1, 2, 4, II, 20 t/m IS. 25, 26. S9 t/m 33. X?, 38. 44. 55 en 56 van de Regelingen betreffende Militaire Aangelegenheden, onderdeel II „Regelingen be-„treffende de onder Nederlands bevel staande landstrijdkrachten in „Indonesië na de souvereiniteitsoverdracht", van de artikelen 1, 2, 11 en 19 van het Gouvernementsbesluit van 5 October 1935, no. 8. en 28 van de daarbij behorende nadere bepalingen van den Legercommandant, Algemene Order 1935 rio. 11, 1. 3, 5 en 9 van de Overeenkomst tussen de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië en het Koninkrijk der Nederlanden van 14 Juli 1950, van de Koninklijke Besluiten van 20 Juli 1950, Stbl. nos. K NO!) en 310, van de artikelen 1 t/m 4 vnri de Beschikking van den Staatssecretaris van Oorlog en den Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen van 19/20 Juli 1950, T van de Wet van 4 Augustus 1947, Stbl. no. H 293, zoals dit artikel is gewijzigd bij de Wetten van 30 December 1949, Stbl. no. J 601, en 39 December 1950. Stbl. no. K 654. 60 t/m 63 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 1. 2 en 3 van de Wet van 2 Augustus 1950, Stbl. no. K 335, 13*a* van de Wet houdende Algemene Bepalingen der Wetgeving van hel Koninkrijk, 1280, 1281, 1349, 1335. 1856. 1374, 13'75. 1401. 1402, 1403, 1406, 1407 en 1637*z* van het Burgerlijk Wetboek. 283 en 308 van het Wetboek van Strafrecht en 48 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering,

doordat het Hof op de in het arrest omschreven gronden tegen den Staal ren verbod heeft uitgevaardigd van wegvoering, afvloeiïng en demobilisatie zonder hun toestemming van verweerders en alle andere thans in kampen op Java verblijvende Ambonnese oud-K.N.I.L.-militairen en de bij hen behorende gezinnen naar, op of

binnen door A.P.R.1.-troepen. dus door de Regering der Republiek Indonesia, bezet of beheerst gebied,

ten onrechte,

n) omdat noch de overeenkomst tussen het Koninkrijk en de Republiek van 14 Juli 1950, noch de voor den duur van de tijdelijke dienstverrichting hij de Koninklijke Landmacht door de oud-K.N.I.L.-militairen bestendigde bijzondere voorzieningen 'hij het verlaten van den dienst bij laatstgenoemd Leger de strekking hebben aan de betrokken militairen te waarborgen een recht van keuze van een binnen het voormalige Nederlandsch-Indië gelegen plaats. waarheen zij bij hun ontslag uit den dienst moeten worden opgezonden, geldend te maken hij den burgerlijken rechter. zelfs in weerwil van bezwaren hij het burgerlijk gezag ter plaatse van de gekozen bestemming;

en/of b) omdat een recht van keuze van de oud-K.NI.L.-militairen als bedoeld in onderdeel a). zelfs al ware het aan hen gewaarborgd, en de verplichting van den Staat om hun leven en vrijheid en die van hun gezinnen niet in gevaar te brengen, beperkt worden en uitzondering lijden niet alleen bij volstrekte onmogelijkheid om de betrokkenen elders te doen afvloeien dan binnen door de Republiek bezet gebied, gelijk het Hof in beginsel toegeeft, maar voor het onderhavige geval ontkent,

maar ook indien — gelet op de volkenrechtelijke, althans Unierechtelijke, verplichtingen van het Koninkrijk jegens de Republiek om haar souvereiniteit over geheel Indones'ë met uitzondering van Nieuw-Guinea te crrbiedigen en zijn landstrijdkrachten van haar grondgebied terug te trekken dan wel overeenkomstig de aangehaalde Regeling Landstrijdkrachten daar te lande te reorganiseren, op dc bestaande wettelijke bepalingen betreffende den duur van het verblijf van de dienstplichtigen. niet behorende tot de zeemacht. in Indonesië en in het algemeen op de taak van de Overheid ten deze. welke wegens de veelsoortige door haar te behartigen belangen een bijzonder ruime mate van vrijheid eist om te harer beoordeling zo te handelen als de omstandigheden gebieden -- bedoeld recht en genoemde verplichting door andere rechtsregelen en rechtsbeginselen morden doorkruist. in het bijzonder indien de mogelijkheid aar; wezig is, dat redelijk denkende mensen hij afweging van de hier tegenover elkaar staande belangen tot een verschillend resultaat kunnen komen.

welk geval zich in dit geding voordoet, althans is gesteld en niet is onderzocht.

De Hoge Rand der Nederlanden overwoog terzake in zijn arrest van 5 Maart 1951:

Overwegende omtrent hrt voorgestelde middel van cassatie.

dat -— wat betreft het middel onder a) — het Hof ten aanzien van de vraag, of aan de te demobiliseren militairen een recht van

keuze toekomt met betrekking tot de plaats, waar zij ria afloop van hiin dienstverband zullen worden gedemobiliserrd en waarheen zij zullen moeten afvloeien. komt tot het aanvankelijk oordeel, dat aan de af te vloeien militairen een redelijlie keus moet worden gelaten van de plaats waarheen zij zullen afvloeien;

dat hei Hof hier echter niet ziet een bij den rechter geldend te maken recht. doch aan de Regering, uit hoofde van de hier spelende factoren van militairen, siaaikundigen of anderen aard, welker gewicht alleen de Regering kan beoordelen, de bevoegdheid laat om — zonder dat de burgerlijke rechter kan tussenkomen — te beslissen, dat met het oog op die factoren aan de kenbaar gemaakte verlangens geen gevolg kan worden gegeven;

dat dan ook de heslisaing van het Hof niet — gelijk die van den President. die de vordering hreft toegewezen omdat de onmogelijkheid van gevolggeving aan de door de militairen gedane keuze niet zou zijn gebleken, — steunt op een aan betrokkenen toekomend, bij den burgerlijken rechter geldend te maken. recht van keuze, zodat het middel onder a) feitelijken grondslag mist:

dat het Hof voor zijn beslissing den grond zoekt daarin, dat naar 's Hofs aanvankelijk oordeel de gedwongen afvloeiïng binnen door de Regering der Republiek Indonesia bezet of beheerst gebied hierop zou neerkomen, dat de militairen mrt hun vrouwen en kinderen zonder enigen waarborg weerloos worden uitgeleverd aan met reden te vrezen represailles tegen hun vrijheid en leven, en onder die omstandigheden die afvloeiïng alleen hij volstrektr onmogelijkheid van afvloeiïng elders. hoedanige onmogelijkheid het Hof verklaart vooralsnog niet zonder meer te mogen aannemen, zou mogen worden doorgezet;

dat tegen deze overweging is gericht hrt middel onder b), waarbij de stelling wordt gevoerd. dat ooli onder de door het Hof vastgestelde omstandigheden de Regering — en zulks ook indien men, gelijk het Hof, niet de volstrekte onmogelijkheid van een andere oplossing zou aanvaarden — voor den rechter bindend mag oordelen dat uit hoofde van andere door den Staat te vervullen plichten of te behartigen belangen afvloeiïng als door de Regering voorgenomen moet worden doorgezet;

Overwegende daaromtrent,

dat naar 's Hofs vaststelling - waarvan ook het middel uitgaat — de voorgenomen afvloeiïng binnen het door de Republiek Indonesia bezet of beheerst gebied een onmiddellijke bedreiging oplevert van vrijheid en leven van betrokkenen met hun gezinnen;

dat voorts — naar de stelling van het middel — mag worden uitgegaan hiervan. dat niet de volstrekte onmogelijkheid bestaat de afvloeiïng elders te doen geschieden, waarbij blijkens de toelichting van het middel voor ogen staat een tijdelijke overbrenging naar Nederland als reeds in 's Hofs arrest ter sprake gebracht;

dat. in verband met dit laatste. hetgeen het middel stelt omtrent de volkenrechtelijke. althans unierechtelijke. bezwaren zijn betekenis

verliest, terwijl de bezwaren, welke tegen tijdelijke overbrenging naar Nederland kunnen morden aangevoerd, niet zijn van zodanigen aard en kracht, dat zij — hoe grote speelruimte in de onderhavige verhouding aan het oordeel van de Regering moei worden gelaten — tegenover de hoogst ernstige inbreuk op burgerlijke rechten. welke naar 's Hofs vaststelling de uitvoering van het door het Hof gewraakte Regeringsvoornemen moet doen vrezen. geoordeeld kunnen worden aan die uitvoering de onrechtmatigheid te ontnemen,

dat het middel dus niet tot cassatie kan leiden.

Verwerpt het beroep;

Veroordeelt eiser in de kosten van het geding in cassatie. enz.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Uitoefening van militair gezag.

De Legerorders 1951 bevatten onder rio. 46 L–LM.–O de beschikking van de Minister van Oorlog van 24 Februari 1951, Directoraat Administratieve Diensten, Afd. R 1 nr. 1891463. melke aldus luidt:

„De Minister van Oorlog,
„Gelet op de legerorder 1951 nr. 16 L–LM–O houdende bekend-
„making van het Koninklijk Besluit van 9 December 1950 nr.. 38,
„Staatsblad K 564;
„Bepaalt:
„L.O. 1948 nr. 357 L–LM wordt ingetrokken."

Hoewel het dictum van deze legerorder voor niet ter zake kundigen niet uitmunt door duidelijkheid, nemen nij haar over omdat de aangehaalde bekendmaking L.O 1951 nr. 16 L–LM–O ook voorkonit op blz. 129—133 van deze jaargang.

De ingetrokken L.O. diende tot publicatie van hei Koninklijk Besluit van 2 Augustus 1948 (Stbl. n° I 376), bij welk besluit tijdelijk, lot nader order. buiten toepassing werd gelaten art. 1 van het Koninklijk Besluit van 4 Mei 1933 (Stbl. n° 246) houdende aanm-ijzing van autoriteiten belast met de uitoefening van het militair gezag. Laatstgenoemd besluit werd ingetrokken hij art. 1 van het Koninklijk Besluit van 9 December 1950 (Stbl. n° K 564), welks inhoud te vinden is op blz. 129 v. vari deze jaargang van ons Tijdschrift.

Naar het ons voorkomt. zal het Koninklijk Besluit vari 2 Augustus 1948 (Stbl. n° T 376) wel hij soortgelijke maatregel ingetrokken zijn. Doch dan had niet mogen worden volstnan met de droge mededeling dat L.O. 1948 n° 357 L–LM wordt ingetrokken. maar had bovendien melding behoren te worden gemaakt van de intrekking of buiten-werking-stelling van het Koninklijk Besluit. hetwelk bij de L.O. werd gepubliceerd. Strikt genomen, had deze intrekking reeds rnoetcn zijn opgenomen in het aangehaalde art. 1 van het Koninklijk Besluit van 9 December 1950 (Stbl. n° K 465).

R. C.

Krijgstuchtelijke positie van militairen, die tot het voormalige K.N.I.L. hebben behoord en die tijdelijk dienst verrichten bij de K.L.

Tri de Legerorders 1951 komt, onder n° 71 TJ–LM, de navolgende Ministeriële Kennisgeving van 29 Maart 1951, Directie Administratieve Diensten, Afd. B 7, n° 196929. voor. welke bovenstaand opschrift draagt:

Zoals bekend gemaakt werd bij Ministeriële kennisgeving van 5 Augustus 1950. Staf Adjudant-Generaal, Afdeling A I, bur. 1. n° 149100 (L.O. 1950 n° 203 L–LM), werd bepaald, dat alle op 24 Juli 1950 tot het Koninklijk Nederlands-Indonesische Leger behorende militairen, die op die datum nog niet hetzij waren overgegaan in dienst van het Koninkrijk der Nederlanden of in dienst van de Verenigde Staten van Indonesië hetzij waren afgevloeid, met uitzondering van degenen, die buiten Indonesië verbleven en bestemd waren af te vloeien in het werelddeel waar zij zich op genoemde datum bevonden, met ingang van die datum tijdelijk dienst zouden verrichten bij de Koninklijke landmacht.

Aangezien momenteel nog steeds een aantal van deze militairen tijdelijk dienst verricht bij de Koninklijke landmacht, wordt, teneinde mogelijk misverstand te voorkomen omtrent de krijgstuchtelijke positie van deze militairen, hier volgende ter kennis van de Koninklijke landmacht gebracht.

Bij de wet van 2 Augustus 1950, Stbl. R 335, werd bepaald, dat vanaf het tijdstip van de souvereiniteitsoverdracht alle tot het Koninklijk Nederlands-Indonesische Leger behorende militairen, voorzover zij zich op het grondgebied van « Verenigde Staten van Indonesië of van Nieuw-Guinea bevonden, dienden te worden beschouwd als militairen in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Tot het Koninklijk Nederlands-Indonesisch Leger behorende militairen die zich ***buiten*** Indonesië, Nieuw-Guinea, Suriname en de Nederlandse Antillen bevonden, waren reeds militair in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht op grond van artikel 63, 1° van dat wetboek.

Na de opheffing van het Koninklijk Nederlands-Indonesisch Leger zijn dus tijdelijk bij de Koninklijke Landmacht dienst verrichtende militairen gewezen militairen, die tot enige militaire dienst gebruikt worden, en mitsdien op grond van artikel 63, 2° van het Wetboek van Militair Strafrecht nog immer militair in de zin van het Wetboek.

Zij worden geacht daarbij een rang te bekleden, welke overeenkomt met de laatstelijk door hen beklede rang van het Koninklijk Nederlands-Indonesische Leger. Voor de vergelijking der rangen wordt verwezen naar het Koninklijk besluit van 6 Augustus 1910, Stbl. 247, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 18 Mei 1945, Stbl. F 117.

Tevens moeten zij geacht worden de ouderdom in rang, welke zij bij het Koninklijk Nederlands-Indonesische Leger hadden verworven, te hebben behouden, zolang zij niet definitief zijn aangesteld bij de Koninklijke landmacht.

Wij verwijzen de steller van de vraag op blz. 286 hiervóór naar bovenstaande legerorder.

„Oorlogsgevaar" in de zin der wet.

De Inzender van de op blz. 325 en blz. 330 afgedrukte uitspraken, de Res. Majoor van de Militair Juridische Dienst Mr A. H. GEESINK, vestigt de aandacht op het Koninklijk Besluit van 4 Maart 1946 (G. 56), opgenomen in de „Verzameling" van Dr ROLLIN COUQUERQUE, 1946, op blz. 534. In dat Besluit staat:

> „dat ook na het buiten werking treden van het Besluit op „den bijzonderen Staat van Beleg de tegenwoordige buiten„gewone omstandigheden oorlogsgevaar in den zin, waarin dat „moord in 's lands wetten voorkomt. blijven inhouden".

In Staatsblad K. 645 is afgedrukt het Koninklijk Besluit van 23 December 1950; er wordt „gelet" op G. 56 en er wordt in overwogen:

> „dat nog steeds oorlogsgevaar, in de zin. waarin dat woord „in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is".

In H. 446 kwam een overeenkomstige overweging voor. evenals in I. 575. J. 569 bevat de overweging:

> „dat nog steeds oorlogsgevaar. in de zin. waarin dat woord „in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is".

Het Koninklijk Besluit van 23 December 1950 (K. 645) bevat eenzelfde overweging als J. 569 en bepaalt:

> „In artikel 3 van het Koninklijk Besluit van 4 Maart 1946 „(Staatsblad G. 56). zoals dit laatstelijk is gewijzigd bij Ons „Besluit van 21 December 1949 (J.569) wordt de datum „31 „„December 1950" gewijzigd in „31 December 1951"."

De Kroon blijft dus aannemen. dat „oorlogsgevaar" aanwezig is.

Liften en bedelen.

Van de Kolonel H. ONDERSTAL, Commandant van het Regiment Zware Infanterie „Chassé" ontvingen n-ij de volgende opmerkingen:

In het M.R.T. deel XLIV komt op blz. 182 e.v. een artikel voor onder bovenstaand opschrift van de hand van Majoor Mr P. WESTERDIJK.

Hoewel de geachte schrijver naar het schijnt formeel sterk staat in zijn betoog, dat het vragen om een „lift" in feite gelijk staat aan bedelarij, welk delict is strafbaar gesteld bij art. 432 W.v.S., en dat — indien al niet van bedelarij sprake zou zijn — het vragen om een „lift" toch in ieder geval niet overeenkomstig de waardigheid van de militaire stand beschouwd dient te worden en derhalve krijgstuchtelijk strafbaar is te achten, is er toch een geheel andere visie op deze materie denkbaar.

Het z.g. „liften" ir — voorzover mij hckend — verboden t.n.v. officieren en van leerlingen van enige inrichtingen van militair onderwijs, als de K.M.A., de S.R.O.I. enz.

Dit is n.h.v. slechts toe te juichen.

Uit deze beperkte verbodsbepalingen blijkt overigens, dat do legerleiding zelve onderscheid maakt tussen bepaalde groepen militairen en andere categorieën, weshalve van enige krijgstuchtelijke overtreding hierdoor al geen sprake kan zijn.

Hoewel voorts de verbindingen in den lande thans goed zijn, is er met de vooroorlogse periode toch een groot verschil.

Het wagenpark is n.l. nog uitermate beperkt, men ziet derhalve op bepaalde dagen, o.a. de „week-end" dagen geregeld overvolle treinen, zodanig vol zelfs, dat — althans op bepaalde trajecten — vrij regelmatig 3e klasse passagiers „gestouwd" worden in de 2e klasse rijtuigen, bagageruimten enz.

Indien een deel der militairen door middel van „liften" tracht naar huis te komen, kan er van een betrekkelijk voordeel sprake zijn, omdat hierdoor de vervoerscapaciteit niet nog nieer overbelast wordt dan zij al is.

Door talloos veel burgerautobezitters hoor ik dikwijls zeggen, dat zij niet meer zo spontaan oen „lift" geven als enige jaren geleden. maar voor militairen wordt toch altijd wel een uitzondering gernaakt. Zij achten het in de meeste gevallen, zoal geen genoegen, clan toch wel een soort verplichting, om, indien zij ruinite hebben, militairen mede te nemen.

Er zijn vele garnizoenen, welke geïsoleerd gelegen zijn (o.a. Harskamp, Zuidlaren. Grave, Volkel. Oirschot), daardoor. moeilijke en dure reizen.

Indien het „liften", dat in grotere steden slechts mag geschieden buiten bepaalde grenzen, binnen fatsoenlijke normen blijft en dus niet op te dringende wijze geschiedt, ben ik van mening, dat een integraal liftverbod niet nodig lijkt.

Ik geloof. dat vele commandanten eer verheugd zullen zijn, indien hun soldaten, die geen dienst hebben te verrichten en geen fondsen hebben om reisgeld te betalen, toch nog nu en dan een kans hebben via een „lift" een dag thuis door te brengen.

N.m.m. is de „lift" niet bepaaldelijk in tegenspraak met de finantiële „standing" van het Nederlandse volk.

Armoede is geen schande, gecamoufleerde armoede is alleen maar tragisch.

Het verzoeken orn een „lift" tenslotte heeft met de menselijke waardigheid noch met de waardigheid van de militaire stand iets van doen.

Het vorenstaande was reeds vrijwel persklaar, toen wij in De Telegraaf van 9 Mei j.l. het volgend ingezonden schrijven asntroffcn, welks inhoud ook op het onderwerp licht doet vallen:

Militaire lifters.

Geachte Redactie,

Wat ik ergerlijk vind, is, dat wanneer de kazerne in Bussum, langs de Rijksweg, Zaterdags om 1 uur voor verlof wordt losgelaten,

't hele leger staat te drommen, honderden meters lang. met de duirnen omhoog. Ik weet niet of de soldaten nog vrij vervoer hebben. en ik vraag me af wat voor indruk dit tafereel moet maken op de automobilisten-vreemdelingen die in deze tijd zo talrijk zijn. Is het niet beter dat de legerleiding dil gebedel verbiedt?

BERNHARD VAN VLIJMEN.

Wet recht der werkelijkheid.

De Heer Mr S. L. F. DE HARTOGH te 's-Gravenhage zond ons de volgende opmerkingen naar aanleiding van het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost dd. 23 Augustus 1950, M.R.T. XLIV, blz. 104 v.

Hei geval betrof een korporaal. belast met uitreiking van munitie op de schietbaan. Hij verwisselt een houder lege hulzen die hij toevallig hij zich had. met een houder scherpe patronen. Hij wordt veroordeeld wegens verduistering.

Ik durf er nu voor uit te komen, want liet is verjaard ! In 1917 was ik recruut te Harderwiik niet de titel van adspirant-vaandrig. Herhaaldelijk heb ik een of meer scherpe of losse patronen. die mij waren uitgereikt om te verschieten, mee naar de kazerne genomen. en zo deden mijn kameraden. waarvan ik verscheidene uit het oog heb verloren. maar waarvan ik het merendeel heb kunnen volgen. Zij hebben bijna allen gerespecteerde posities, één is rechter, één is minister geweest, verscheidene zijn leraar geworden, enige advocaat, twee inspecteur van belasting. één commissaris van politie. één hoofdredacteur van een dagblad, één dominee, één heb ik in Indië teruggezien als administrateur op een onderneming, op enkele uitzonderingen na zijn zij allen reserve-officier geworden.

Eén is mislukt, is: van onze cursus weggejaagd en heeft herhaaldelijk negens inbraak in de gevangenis gezeten. Deze kameraad was de enige, die niet „meedeed", die nooit patronen van schietbaan of oefenterrein naar de kazerne bracht.

Wat wij met die patronen deden? Soms schudden we het kruit eruit, legden het in een hoopje op een schoteltje en staken liet aan, soms fietsten we op een Zondag in de richting Apeldoorn in de hoop een wild zwijn tegen te komen, losgebroken uit het Koninklijk jachtdomein.

Waren wij veroordeeld wegens verduistering, de meesten zouden niet geslaagd zijn in de maatschappij en hun plaatsen zouden zijn ingenomen door onkameraadschappelijke heilige boontjes en hravc Hendrikken, niet tot heil van de gemeenschap.

Natuurlijk kan de Krijgsraad, het geval voor zich krijgende, moeilijk anders doen, dan de verdachte wegens verduistering veroordelen. maar m.i. dient de tot straffen bevoegde meerdere van de verdachte geïnstrueerd te worden in de prnctijk van straf- en tuchtrecht.

Een militair, die enkele scherpe patronen wegneemt, uit speelsheid of met welk doel ook. is, indien tenminste niet winstbejag het motief was, geen misdadiger. Zijn meerdere heeft dan ook de plicht. te voorkomen, dat hij door een veroordeling formeel tot misdadiger wordt gemaakt.

Hij kan dit doen en behoort dit te doen door:

1e. zijn invloed op de rapporteur uit te oefenen, zodat het rapport niet onnodig bezwarend is:

2e. krijgstuchtelijk te straffen wegens liet „niet tijdig" of „niet „onmiddellijk na afloop van de schietoefening" inleveren van een houder scherpe patronen.

Het is heel wel mogelijk. dat de korporaal uit het bovengemelde vonnis een ellendeling is. wien wegens zijn karakter of wegens andere, niet bewezen feiten, een zware straf toekwam, maar dan grijpe meri daartoe geen feit aan. dat in het rechtsbewustzijn van de maatschappelijke groep, waartoe de man behoort, geen misdrijf is. Zulks schaadt in de ogen van de justiciabelen het rechterlijk orgaan en het gezag.

Het gevaar daartoe is trouwens groter, dan velen wel weten.

Er zijn tengevolge van het socialisme — ik kan de staatsalmacht, die zich hier sedert de oorlog ontwikkelde niet anders zien en noemen — een massa strafbaarstellingen in het leven geroepen voor feiten, waarvan de strafwaardigheid bij de groepen, waartoe de delinquenten behoren. niet wordt gevoeld of erkend.

Dit ondermijnt de eerbied voor het gezag en vermindert in gevaarlijke mate de afschrikkende werking, die uitgaat van de publieke afkeuring van het feit, strafrechtelijk te zijn veroordeeld.

Het is moeilijk voor een rechter, zich te verplaatsen in het gevoels- en gedachtenleven van een maatschappelijke groep, waartoe hij niet behoort, maar indien hij zulks niet doet, dreigt de kloof, die bestaat tussen het gezag en de massa, welke kloof geenszins is verminderd door het feit. dat meer dan vroeger gezagsdragers uit die massa zijn voortgekomen, zo diep te worden, dat ieder contact verbroken wordt, dat voor opheffing van de massa noodzakelijk is.

Een voorbeeld:

Een terecht zeer geacht en bemind lid van een hoog rechtscollege pleegt ren verdachte, die voorwaardelijk niet-tenuitvoerlegging van straf verzoekt op grond, dat hij inmiddels een betrekking heeft gevonden. de vraag te stellen: „Heb je de patroon ingelicht omtrent „het misdrijf, dat je hebt gepleegd?" En wanneer dan het antwoord ontkennend luidt, met de toevoeging. dut hij. de verdachte, dan die betrekking niet zou hebben gekregen. krijgt hij de wind van voren. met woorden van de volgende strekking: „Je gaat dus voort met „bedrog. Je patroon heeft recht op kennis van je verleden. Nu heb „je de plaats ingenomen van een ander. die geen misdaad heeft be„dreven".

Deze redenering, getuigend van hoge zedelijke opvattingen, staat zo ver van de moraal van de massa, dat zij, verre van die massa op

te heffen tot die hoge moraal. haar afstoot en afkerig maakt van liet gezag.

Laten wij toch niet uit het oog verliezen, dat recht is, wat de massa nanvorlt rechtvaardig te zijn en dat niet rechtvaardig wordt geacht, wat de maatschappelijke toestanden en noden miskent.

Behandeling van zaken van militair strafrecht bij de Regering en bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Op de in het Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal in § 5 gemaakte opmerkingen, hiervóór op blx 141 v. afgedrukt, heeft de Minister-President, Minister van Algemene Zaken en de Minister van Financiën, onder dagtekening van 31 Maart 1951 het volgende geantwoord:

§ 5. De toennialige Ministers van Justitie, van Oorlog en voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen, verantwoordelijk voor de indiening bij de Stateri-Generaal van het wetsontwerp. dat geleid lieeft tot de Wet van 2 Augustus 1950 (*Staatsblad* K 335) waren, voordat met de mondelinge behandeling van dit wetsontwerp in de Tweede Kamer ren aanvang werd geniaakt, door de schrijver van het in § 5 van het Voorlopig Verslag bedoelde opstel met zijn bezwaren tegen dit wetsontwerp in kennis gesteld.

De voornoemde Ministers achtten deze bezwaren echter niet steekhoudend. De strekking van het bovenvermelde wetsontwerp toch was. zoals ook duidelijk in de Memorie van Toelichting tot uiting was gebracht. enerzijds een interpretatie te geven van hetgeen over het militaire straf- en tuchtrecht ter Ronde Tafel Conferentie was overeengekomen, anderzijds de Krijgsraden van de Koninklijke landmacht rechtsmacht ie geven over de vóór de overdracht van de souvereiniteit over Indonesië dooi K.N.I.L.-militairen gepleegde delicten, dit laatste in verband met het feit, dat tengevolge van hel ter Ronde Tafel Conferentie overeengekomene, de krijgsraden van het K.N.I.L. waren opgeheven.

Zoals uit het voorgaande blijkt, bevat de Wet van 2 Augustus 1950 overgangsrecht. Derhalve zijn de bepalingen van deze wet ook niet in het Wetboek van Militair Strafrecht en de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht ingevoegd.

De opnicrkingen van de schrijver van het eerdervernielde opstel hadden geen betrekking op overgangsrecht en sloegen in werkelijkheid op een regeling van gans andere strekking en inhoud dan de Wet van 2 Augustus 1950 bevat.

Een regeling, welke in grote trekken overeenkomt met die welke door de schrijver in het bovenvermelde opstel wordt bepleit, achten tle ondergetekenden overigens niet alleen wenselijk, maar zelfs noodzakelijk. Regeling van het militaire straf- en tuchtrecht en van het militaire strafprocesrecht hij de wet wordt immers ook voor de Overzeese Rijksdelen door de landsregeringcii voor Suriname en de

Antillen en door de bewindsregeling voor Nieuw-Guina geëist.

Daar deze regeling echter overleg met de Overzeese Rijksdelen zal vereisen en de ondergetekenden haar bovendien zouden willen koppelen aan een wijziging van het militaire strafprocesrecht, is het te verwachten, dat het nog enige tijd zal duren voor een desbetreffend wetsontwerp aan de Staten-Generaal kan worden aangeboden.

De samenwerking tussen de Ministeries van Justitie, van Oorlog en van Marine bij de behandeling van onderwerpen van militair straf- en luchtrecht, heeft nog nimmer tot klachten aanleiding gegeven. Er is integendeel gebleken, dat op zeer korte termijn noodzakelijke voorzieningeri op dit gebied konden worden getroffen. Steeds werd bij de behandeling van onderwerpen betreffende hei militai straf- en tuchtrecht het advies ingewonnen van deskundigen, die midden in de practijk van dit recht staande, van al zijn facetten op de hoogte zijn. Wanneer behoefte zou ontstaan aan commissoriale behandeling zou de Adviescommissie Militaire Justitie kunnen worden ingeschakeld.

Het instellen van een interdepartementaal bureau. zoals in hei Voorlopig Verslag vermeld, achten de ondergetckeiiden in verband met het voorgaande overbodig.

In overeenstemming met artikel **1** van de Provisionele Instructie bestaat hei Hoog Militair Gerechtshof uit 2 rechtsgeleerde en 4 militaire leden. Van een leemte, welke zou behoren te worden aangevuld, is dan ook geen sprake. Bovendien zij nog vermeld, dat nergens is bepaald, dat de rechtsgeleerde leden gezamenlijk aan alle werkzaamheden van het Hof moeten deelnemen. Ingevolge artikel **28** van de Provisionele Instructie kan het Hof immers met 5 leden vonnissen en op grond van artikel 12 van de Provisionele Instructie kan de President of de Raad, leden om gewichtige reden van liet bijwonen der vergaderingen verschonen.

Overzicht van de zaken behandeld door de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage gedurende het jaar 1950.

ken afgedaan in het jaar 1950		Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben				Terugverwezen naar de Commanderende Officier en nietigverklaring van de telastelegging	Personen, vermeld in de kolommen 3 4 5 en 6 zijn te verdelen als volgt					
		vermeld in kolom 1		vermeld in kolom 2			Veroordeelden					
Bij vonnis	Buiten strafproces (art. 74 W. v. S.)	Officieren	Onderofficieren en manschappen	Officieren	Onderofficieren en manschappen		Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk	Onvoorwaardelijk en voorwaardelijk (gecombineerd)	Vrijgesproken	Transactie	Aantekeningen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	ia	13
64	160	—	64	8	152	2	50	4	3	5	160	1e kwartaal
60	165	1	59	11	154	3	45	7	1	4	165	2e „
60	286	1	59	21	265	2	46	10	1	1	286	3e „
35	247	—	85	29	218	4	55	16	8	2	247	4e „
69	858	2	267	69	789	11	196	37	13	12	858	Totaal

VRAGENBUS.

Strafverzwaring ex artikel 50 Wet Krijgstucht.

Wij ontvingen de volgende vraag:

Een militair is gestraft met 14 dagen verzwaard arrest. Wanneer de zesde dag van deze straf is ingegaan, komt het feit en de bestraffing ter kennis van de tot straffen bevoegde meerdere van de strafoplegger, die de opgelegde straf wijzigt in 14 dagen streng arrest. Deze hogere autoriteit bepaalt dat de reeds ondergane 5 dagen verzwaard arrest gelijkgesteld zullen worden met 8 dagen streng arrest. zodat de gestrafte nog 11 dagen in streng arrest door te brengen heeft. Aldus heeft de gestrafte, na ommekomst van de straf, 16 dagen in arrest doorgebracht, want de oorspronkelijke datum van einde van de straf is thans met twee dagen verschoven.

Is hier nu niet van willekeur sprake, wanneer een meerdere van een strafoplegger een bepaald aantal dagen verzwaard arrest kan gelijkstellen met een aantal dagen streng arrest? Immers, de één maakt van 5 dagen verzwaard 3 dager: streng en de ander wellicht 1 dag.

Wij hebben op deze vraag als volgt geantwoord:

Ingevolge art. 70 W.K. is ieder meerdere verplicht er zoveel mogelijk voor te waken, dat de *onder zijn bevelen gestelden* een rechtvaardig, verstandig en gepast gebruik maken van de hen bij deze wet toegekende bevoegdheden. Uitvloeisels daarvan zijn o.a. artt. 4, 48, 49b, 50, 51 W.K. en art. 125 R.I.D.K.L. deel A en art. 1 A lid 1, B lid 2, art. 3 lid 5 en art. 19 R.I.D.K.L. deel B.

De hogere chef van de strafoplegger is dus bevoegd, indien hij met een strafoplegging van 14 dagen verzwaard arrest, opgelegd door een lagere meerdere, niet accoord gaat, deze teniet te doen en zelf te straffen.

In dat geval onderzoekt hij de zaak en bepaalt zelfstandig straf en strafmaat, alsmede de omschrijving der strafreden.

Oordeelt de hogere chef, dat 14 dagen streng arrest een juiste correctie vormen, dan legt hij een straf op van 14 dagen streng arrest, daar anders geen juiste verhouding zou bestaan tussen het feit en tic correctie.

Indien een gestrafte reeds enige dagen verzwaard arrest heeft ondergaan, is het ***billijk,*** dat de hogere meerdere daarmede bij de uitvoering der straf zoveel mogelijk rekening houdt. (Vgl. art. 57 W.K. en art. 66 laatste lid W.K.). Hij doet zulks naar zijn beste weten.

In het door de vragensteller bedoelde geval deed hij dat door te bepalen, dat op de ***uitvoering*** der 14 dagen streng arrest 3 dagen in mindering zouden worden gebracht als gevolg van reeds ondergane 5 dagen verzwaard arrest.

De steller van de vraag concludeert hieruit. dat 5 dagen verzwaard arrest gelijk zouden zijn aan **3** dagen streng arrest.

Deze conclusie is oniuist. omdat verzwaard arrest en streng arrest ongelijke grootheden zijn, die in het geheel niet te vergelijken zijn, en omdat de vragensteller niet weet, welke heweegredenen de hogere strafoplegger bewogen hehhen om aldus te beslissen. Het zou b.v. kunnen zijn. dat onder de 5 dagen verzwaard arrest een Zaterdag en Zondag, Kerstdagen e.d. geweest zijn.

Indien de hogere chef als eerste strafoplegger zou hebben gestraft zou de gestrafte 14 dagen van zijn vrijhed zijn beroofd geweest. Nu eerst de lagere strafoplegger heeft gestraft en vervolgens de hogere, zegt de vrager. is hij 5 dagen van zijn vrijheid beroofd geweest in de vorm van verzwaard arrest, en daarna nog **11** dagen in de vorm van streng arrest, dus in totaal 16 dagen is hij van zijn vrijheid beroofd geweest.

14 dagen vrijheidsberoving in de vorm van streng arrest zijn echter niet hetzelfde als 16 dageri vrijheidsheroviiig in de vorin van 5 dagen verzwaard arrest plus **11** dagen streng arrest. Daarom mag de vragensteller niet zeggen, dat hier onbillijkheden zouden zijn begaan. Volgens de wet is **1** dag streng arrest zelfs relatief zwaarder dan 21 dagen licht arrest (zie art. 38 W.K.). al zal een gestrafte misschien liever **1** dag streng arrest ondergaan dan 21 dagen licht arrest, daar de gestrafte als vrijheidsberoving 21 dagen licht arrest mogelijk zwaarder zal aanvoelen dan **1** dag streng arrest.

Er is dus geen sprake geweest van willekeur van de zijde van de hogere chef. S.

Wijziging van een straf, door een waarnemend commandant opgelegd.

Van de sergeant F. P. Tousain te Wezep ontving de Redactie de hieronder afgedrukte vraag:

De C.C. van dpl. sld. X. is tijdelijk afwezig.

X. wordt terzake van een krijgstuchtelijk vergrijp door de wnd. C.C. gehoord en gestraft met **3** dagen verzwaard arrest.

Een dag later merkt de wnd. C.C., dat X. tijdens het verhoor op de vorige dag onjuiste gegevens heeft verstrekt. Hij neemt hierover oontact op met de C.C., die juist weer gearriveerd is. Deze besluit nu, de inmiddels opgelegde en aangezegde straf te verzwaren tot 9 dagen verzwaard arrest.

's Avonds wordt X. weer op rapport geroepen, en hoort zich deze nieuwe straf opleggen door de wnd. C.C., daar de C.C. zelf inmiddels weer vertrokken is.

De strafreden wordt niet gewijzigd.

Vraag **1.** Wie is de naast hogere strafoplegger van de wnd. C.C.? Meer in het algemeen: ***hoe*** is de figuur van wnd. oommandant van sen formatie geregeld in de strafoplegging?

Vraag 2. Is het juist, dat de C.C. hier a.h.w. de straf overnam?
Vraag **3.** Is het juist, dat de strafreden hier ongewijzigd bleef?

De Redactie heeft op deze vraag als volgt geantwoord

1. De naasthogere chef van de wnd. C.C. is niet de C.C., doch de bataljonsoommandant.

Wet en voorschrift kennen geen wnd. C.C. Een officier, die het commando over de oompagnie voert gedurende de afwezigheid van de eigenlijke C.C., is de compagniescommandant zonder meer, met alle rechten en plichten als zodanig, en is voor zijn beleid als zodanig verantwoordelijk aan zijn chef, d.w.z. de chef van de C.C., d.i. aan de bataljonscommandant, doch niet aan de eigenlijke C.C. Natuurlijk zal iemand, die slechts korte tijd een commando voert, zoveel mogelijk in de geest van de eigenlijke commandant handelen, doch hij behoeft dat niet te doen, omdat hij voor zijn gedraging een eigen verantwoordelijkheid draagt tegenover zijn hogere chef, de B.C.

De eigenlijke C.C. heeft dus geen bevoegdheid om een straf opgelegd door een wnd. C.C. te niet te doen of te wijzigen. Zou het nodig blijken, een straf door een wnd. C.C. opgelegd, te herzien, dan behoort o.i. de bataljonscommandant zulks te doen. Artikel *50* van de Wet op de Krijgstucht vermeldt, dat de bevoegdheid tot wijziging van de opgelegde straf of de omschrijving van de strafreden of beide toekomt aan de strafoplegger. De eigenlijke C.C. was immers geen strafopleger; dat was de wnd. C.C. Daar deze geen C.C. meer is, heeft hij als zodanig geen bevoegdheid meer en kan hij als (ex)strafoplegger een abuis niet meer herstellen.

2. Uit het vorenstaande blijkt dus ook, dat de C.C. geen straffen „overneemt", opgelegd door een wnd. C.C. De B.C., de hogere chef, houdt dagelijks toezicht op het gebruik van bevoegdheden door onder zijn bevelen gestelden, o.a. door middel van het dagelijks rapport (art. *50, 70* W.K., art. *125,* 4°, R.I.D.K.L. deel A en art. 19 R.I.D.X.L. deel B).

3. Het door U in Uw brief vermelde geval had o.i. de hogere chef, de bataljonscommandant, behoren te behandelen, nadat bemerkt was, dat de gestrafte onjuiste gegevens aan de wnd. C.C. had verstrekt. Zulks lag niet op de weg van de eigenlijke C.C. Deze had zich moeten onthouden en had een en ander ter kennis behoren te brengen van de B.C., die de zaak dan had behoren af te handelen.

Zonder het geval nauwkeurig te kennen is dezerzijds moeilijk te beoordelen of er aanleiding was de strafreden te wijzigen. In hei. algemeen wil het ons voorkomen, dat daartoe zeker aanleiding geweest zal zijn.

WETGEVING.

Ontwerp-wet bescherming staatsgeheimen.

Ten vervolge op hetgeen op onze bladzijden 192-216 voorkomt betreffende de parlementaire behandeling van het wetsontwerp houdende nadere voorzieningen met betrekking tot de bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden [Gedr. stukken 1949-1950, II n° 1554] volgt hier hetgeen in de Handelingen van de Eerste Kamer der Staten-Generaal op de bladzijden 312 en 313 voorkomt omtrent de op 4 April 1951 gehouden beraadslagingen:

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp Nadere voorzieningen met betrekking tot de bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden (1554).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer Wendelaar: Mijnheer de Voorzitter! Waar het de eerste keer is, dat de Kamer staat tegenover den nieuwen Minister van Justitie, kan ik niet nalaten eerst een woord van afscheid te spreken tot den ambtsvoorganger van den Minister, den heer Struycken, met wieii ik op de allerprettigste manier heb samengewerkt in de 'korte tijd, dat hij Minister is geweest. Ik wil daaraan toevoegen een woord van welkom tot den nieuwen Minister. Ik meen dat niet beter te kiinnen doen dan door de hoop uit te spreken, dat hij hier langer mag zitten dan zijn voorganger.

Mijnheer de Voorzitter! Komende tot het onderwerp, dat ons thans bezighoudt, wijs ik er op, dat de Regering in de Memorie van Toelichting tot dit wetsontwerp er de aandacht op gevestigd heeft, dat er enige jaren geleden al een soortgelijk wetsontwerp aanhangig is geweest bij de Staten-Generaal. De Tweede Kamer heeft harerzijds ook daaraan herinnerd en bij de schriftelijke voorbereiding van dit wetsontwerp is het ook gememoreerd in onze stukken. Het ligt dan ook voor de hand, een parallel te trekken tussen dit wetsontwerp en het vorige, E r is oveneenkomst in zoverre, dat wij thans, als toen, reden hebben tot bijzondere waakzaamheid. Toen, als nu, moest het wachtwoord zijn de in deze zaal vermoedelijk veel geciteerde schone wapenspreuk van het oude Holland: Vigilate Deo Confidentes.

E r is vcrscbil in zoverre, dat het gevaar mij niet zo onmiddellijk dreigend voorkomt als toen. Thans hebben wij dit wetsontwerp op de normale wijze in volle rust kunnen voorbereiden. Toen daarentegen barstte het geweld los tijdens de mondelinge behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer, zodat het zelfs deze Kamer niet heeft kunnen bereiken. Het rampzalige was, dat te dien tilde vrijwel niemand besefte, hoe kort wij vóór die losbarsting stonden, want nog op 19 April 1940, toen de Voorzitter van de Tweede Kamer voorstelde het juist ingekomen wetsontwerp op de normale wijze te behandelen, liet de Kamer mij alleen staan, toen ik mij tenen dit voorstel verzette en een abnormale behandeling met maximale spoed voorstelde. En toen ik bij de mondelinge behandeling op 9 Mei 1940 een rede hield, welke men het best met de woorden „Hannibal ad portas" kan typeren, vond men mij nog te somber, maar nog geen 12 uur daarna raasden de Duitse bommenwerpers over deze stad.

Ook thans zijn de vooruitzichten somber, maar het merkwaardige is, dat, in tegenstelling tot vele anderen, ik thans rustiger ben en het gevaar niet zo d eigend, althans niet zo onmiddellijk dreigend acht; ik heb nog altijd goede hoop, dat het zal kunnen worden afgewend. Maar wil dat lukken, dan is daar-

voor in de eerste plaats nodig, dat de Regering uiterst waakzaam is en geen enkele maatregel nalaat, welke door het dreigende gevaar geboden wordt, zowel tegen de binnenlandse als tegen de buitenlandse vijand. Ik zou hierbij willen herinneren aan het Franse spreekwoord: Qui se fait brebis, le loup le mange. Wij moeten ons in de gegeven omstandigheden zo sterk mogelijk maken, zowel naar buiten als naar binnen, omdat dit de enige wijze is, waarop naar mijn mening het dreigende gevaar kan worden afgewend. En bij het nemen van de nodige maatregelen is in ieder geval de grootst mogelijke snelheid een dringende eis.

Nu moet ik zeggen, dat ik in dit opzicht niet geheel gerust ben. Ik kan dit te gemakkelijker uitspreken tegenover deze beide Ministers, die, als het waar is, dat er niet voldoende spoed wordt betracht, daaraan in ieder geval volkomen onschuldig zijn. Ons defensie-apparaat is op het ogenblik rog beneden peil; met de Nationale Reserve en de burgerlijke verdediging vlot het nog steeds niet. En wat Justitie betreft: waar blijft het rapport-Donner? En hoe lang duurt het nog voordat de conclusies daarvan het *Staatsblad* bereiken?

Ik wil gaarne zeggen, dat ik met het wetsontwerp, dat hier voor ons ligt, akkoord ***ga,*** maar ik heb deze gelegenheid willen aangrijpen om deze Minister en met hem de gehele Regering op het hart te binden in dezen met grote voortvarendheid te handelen. Op het gebied der liefdadigheid is er een spreekwoord, dat zegt: Wie spoedig helpt, helpt dubbel, maar ik moge de Regering thans uitdrukkelijk voorhouden: tenzij gij spoedig en energiek helpt, helpt gij helemaal niet.

De heer **Mulderije,** Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge niet een enkel woord de geachte afgevaardigde de heer Wendelaar dankzeggen voor de vriendelijke woorden van welkom, die hij aan mijn adres heeft gericht. Ik hoop, dat het mij gegeven zal zijn het uw Kamer mogelijk te maken een welwillende houding jegens mij te bestendigen.

Ook ik betreur het zeer, dat mijn geachte ambtsvoorganger. de heer Struycken na een zo betrekkelijk: korte tijd van werkzaamheid zijn arbeid heeft moeten afb eken. Ik weet, dat dit voor hem een offer is geweest, maar een offer, dat hij zonder zelfbeklag heeft gebracht, gelijk wij dit mogen verwachten van een ieder, die, zoals hij, dit ambt op zich nam met de uitsluitende begeerte om te dienen.

Wat nu het wetsontwerp tot beveiliging van Staatsgeheimen betreft, de geachte afgevaardigde de heer Wendelaar heeft terecht de aandacht gevestigd op de grøte spoed, die ten aanzien van onderwerpen als deze dient te worden betracht. Nu heb ik in de korte tijd, dat ik dit ambt mag uitoefenen, al wel geleerd, dat men voorzichtig moet zijn met doen van beloften; toch mag ik wel tie verzekering geven, dat deze zaak mijn volle aandacht heeft.

Mijnheer de Voorzitter! Indien ik dan direct medias in res mag treden, kan ik ten aanzien van de Commissie-Donner, welker wetsontwerp beoogt voorzieningen te treffen ter zake van misdrijven, in geval van oorlog gepleegd tegen de veiligheid van de Staat, mededelen, dat dit ontwerp mijn Departement heeft bereikt en doorgezonden is ter fine van advies aan het Departement van Oorlog en van Marine, waaronder deze zaak mede ressorteert. Juist enige dagen tevoren heb ik, zonder dat ik op dit debat kon zijn voorbereid, mijn desbetreffende ambtgenoot naar de stand van zaken gevraagd. Hij heeft mij beloofd het met de meeste spoed op zijn Departement te zullen laten bezien. Zodra de opmerkingen van bedoeld Departenient mij hebben bereikt — en dan val ik terug op wat ik zoëven zei —, zal ik in deze zaak deligent blijven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil niet eindigen zonder een woord van hulde te hebben gebracht aan het initiatief, dat destijds door de geachte afgevaardigde de heer Wendelaar is genomen, toen hij met vooruitziende blik reeds in Mei 1940 zijnerzijds het mogelijke heeft gedaan om de afdoening van

maatregelen, zoals die, naar ik hoop, staan te worden bekrachtigd, te bevorderen.

Ik meen te mogen concluderen, dat dit wetsontwerp blijkbaar de volle instemming van de grote meerderheid der Kamer heeft, en ik geloof dan ook, dat het niet nodig is, hierop thans nog nadere toelichting te geven.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsontwerp is bekrachtigd op 5 April 1951 en dexe wet van die datum is op 10 April d.a.v. afgekondigd in het Staatsblad n° 92.

INGEKOMEN **BIJDRAGE.**

Supra-nationale en nationale regeling van **oorlogsmisdrijven**

door

Prof. Mr J. M. VAN BEMMELEN.

In het bijzonder twee Nederlanders nemen op het ogenblik deel aan het internationaal overleg betreffende de regeling der oorlogsmisdrijven: Mr M. W. MOUTON en Prof. Mr B. V. A. RÖLING.

Beiden hebben in de laatste tijd over hun werk verteld [1]). Geen wonder: de schipper vertelt van de winden, de ploeger over zijn stieren. Het is steeds een wat hachelijke onderneming om tegen de mening van deskundigen op een bepaald gebied in te gaan, indien men zelf op dat terrein niet practisch werkt. Het is dan ook met een zekere schroom, dat ik hieronder een mening zal verkondigen, die lijnrecht tegen de opvattingen van RÖLING en tot zekere hoogte ook van MOUTON strijdt. In hoofdzaak zal mijn betoog hierop neerkomen: Wij zijn op de verkeerde weg,

1°. wanneer wij niet beginnen met de aanvalsoorlog zelf strafbaar te stellen;

2°. wanneer mij inmiddels wèl de regelen, die in oorlogstijd in acht genomen moeten worden, steeds fraaier en gedetailleerder gaan uitwerken;

3°. wanneer wij niet in de nationale wetboeken strafbepalingen tegen de voorbereiding van oorlog opnemen;

4°. wanneer wij de internationale regeling niet laten beginnen met een internationaal wetboek van militair strafrecht.

Ik zal deze vier stellingen hierna gezamenlijk behandelen.

1°. Binnen het tijdperk van de laatste 75 jaar hebben zich op publiekrechtelijk gebied twee zeer belangrijke wijzigingen in de algemene denkbeelden der mensen voltrokken. Men heeft ingezien:

a. dat er een hogere rechtsgemeenschap van mensen dan de souvereine staat denkbaar is en gedeeltelijk reeds bestaat:

b. dat het misdadig is wanneer staten zich aan elkander en aan die hogere rechtsgemeenschap vergrijpen en dat repressie van deze misdadigheid mogelijk moet zijn.

Beide denkbeelden ziin echter in de theorie nog omstreden en in de praktijk nog verre van doorgevoerd. Dat nauwe samenhang bestaat tussen beide evoluties der ideeën behoeft nauwelijks betoog.

[1]) Mr M. W. MOUTON, N.J.B. '50, blz. 116 en 132, De diplomatieke conferentie te Genève 26 April—12 Augustus 1949.

Prof. Mr B. V.A. RÖLING, Opmerkingen over internationaal strafrecht in „Opstellen over recht, wet en samenleving", bundel aangeboden aan Prof. Mr W. P. J. POMPE 1948; idem, Stand en ontwikkeling van het Internationaal strafrecht, T. v. S. 1951, blz. 1 v.; Strafbaarheid van de agressieve oorlog, inaug. rede Groningen, J. B. WOLTERS, 1950.

Dat vooral de grote staten — maar tot zekere hoogte ook de kleine — zich er bewust en onbewust tegen blijven verzetten, is begrijpelijk. Wat vooral de souvereiniteit betreft: de grote staten verzetten zich, omdat zij zich sterk genoeg voelen zo nodig door middel van oorlog hun souvereiniteit te bewaren, de kleine staten, omdat zij bang zijn, dat in een supranationale organisatie hun zelfstandigheid geheel verloren zal gaan. Wat de oorlog aangaat: niettegenstaande de bittere ervaringen van de beide laatste wereldoorlogen hebben de grote staten nog altijd het gevoel, dat oorlog als uiterste middel tegen aggressie het enige middel van verweer is en de kleine staten zijn wel doodangstig voor oorlog, maar zolang het supranationaal gezag niet bestaat hopen zij òf neutraal te kunnen blijven òf achten zij het, in het geval dat niet kan, altijd nog beter om in een oorlog mee te vechten, dan om weerloos te blijven. Neutraliteit werd — zelfs in 1939 — door TELDERS nog verdedigd als een „recht van Nederland" en van de andere kleine staten [2]). De laatste wereldoorlog heeft ons wel geleerd, dat in de eerste plaats van een dergelijk „recht" niets terecht komt en dat in de tweede plaats, als het gaat om democratie of dictatuur, de democratische staten allen tesamen zich tegen dictatuur moeten verzetten. Het wekt achteraf verbazing, dat TELDERS in 1939 dit recht tot onzijdigheid nog zo sterk verdedigde. VAN VOLLENHOVEN had in zijn „Drie treden van het Volkenrecht" in October 1918 reeds zo anders gesproken. Hij zeide al, dat neutraliteit, wanneer het ging om een misdadig gevoerde oorlog, aan het volkenrecht van GROTIUS een gruwel was" [3]).

> „Als het kan" — zo schreef VAN VOLLENHOVEN — „moet volgens „GROTIUS ook de Staat, die buiten het geschil staat, aan de straf- „voltrekking meedoen, zelfs al kost het hem offers; kan dat niet, dan „dient hij in elk geval den strafvoltrekker te begunstigen, den mis- „dadiger nimmer. GROTIUS gebruikt daarom het *woord* neutrale of „neutraliteit nergens (al ~ ~ bet sn ~ G i dagen ai uitgevonden en „bekend), want van de *zaak* neutraliteit wil hij niet weten; „buiten- „staanders", „tusschenstanders" slechts is de naam, dien hij op niet- „deelnemers aan den oorlog toepast."

De praktijk heeft VAN VOLLENHOVEN in het gelijk gesteld. Weliswaar is Zwitserland ook dit keer nog neutraal gebleven en heeft Denemarken zich slechts ondergrond-: tegen de Duitse aggressie verzet, het is volkomen duidelijk, dat, indien het onverhoopt opnieuw tot een misdadige oorlog zou komen, geen enkel land meer neutraal zou kunnen blijven.

De ontwikkelingsgang van de laatste eeuw zal zich verder voltrekken. RÖLING mocht in 1950 nog zeggen:

> „Het strafrechtelijk agressieverbod is praematuur — waarmee „samenhangt de onmogelijkheid om agressie te definiëren, daar agres- „sie een begrip is, ontleend aan een nog niet bereikte fase der staten- „verhoudingen".

---

[2]) B. M. TELDERS, Nederland's recht tot onzijdigheid, Verzamelde Geschriften IV, blz. 147.

[3]) M. C VAN VOLLENHOVEN, Verspreide Geschriften II, blz. 438.

Hij rnoge er zelfs op laten volgen:

> ,,En het „agressieverbod" is in zijn overijldheid remmend voor die ,,ontwikkeling der statenverhoudingen, die een ware bron kan zijn „voor vrede"[4].

Ook hier dacht VAN VOLLENHOVEN anders. Men leze wat hij schrijft over de tegenstelling GROTIUS–VAN BIJNKERSHOEK. De laatste bad ,,subiet de zwakke plek van GROTIUS' theorie ontdekt".

> ,,Wat is dan die zwakke pleh?" vraagt VAN VOLLENHOVEN. „Ze „werd hiervoren telkens al aangewezen. GROTIUS zelf heeft ze maar ,,al te goed gekend. De rechtvaardige oorlog gaat onrecht, gaat mis- ,,daad tegen; maar waar is de onpartijdige beslisser, die uitmaakt, „of een statenmisdaad is begaan en door welk lan i? Want op het ,,geschreeuw van de tegenpartij kan men niet afgaan. De rechtvaar- „dige oorlog wordt gevoerd tot reclltsherstel, tot bestraffing; maar ,,wie waarborgt, dat de strafvoltrekker in waarheid onbaatzuchtig is, „wie controleert zijn manier van uitvoering? Want op zijn verzeke- ,,ring over eigen braafheid en edelaardigheid kan men niet afgaan. „De rechtvaardige oorlog treedt pas in, indien — maar ook zodra — ,,het onrecht, de misdaad is aangevangen; maar naar welken regel ,,laat zich dat ogenblik constateren? Want angst en vrees bij wie „zich bedreigd waant zijn bedriegelijke leidsters.
>
> ,,Wat doet nu BIJNKERSHOEK? Hij neemt de regels van GROTIUS ,,over plichten van tusschenstanders (neutralen) of over contrabande ,,ter hand, en past ze toe op zijn eigen tijd, den tijd van het eerste „volkenrecht. Bewijst dan, met snijdend vernuft, hoe men met die ,,regels vastloopt, dewijl objectieve toetsing aan alle kanten ontbreelrt. ,,Geeft practische, voor zijn tijd passende, regels daarvoor in de ,,plaats. Maar vergeet, dat DE GROOT over den bestraffingsoorlog ,,handelt, en hij zelf over den vechterijoorlog van heden".
>
> ,,Aangezien in zijn dagen voor de onbaatzuchtigheid van den straf- ,,voltrekker en van diens wijze van optreden geen waarborg kan ,,worden gevonden, durft GROTIUS die strafvoltrekking niet aanmer- ,,ken als een plicht; hij raadt haar krachtig aan aan wie zich ge- ,,roepen voelt, schijnt alleen ingeval de heele Christenheid gevaar ,,loopt (nawerking eener middeleeuwsche geclachte) aan een verplich- „ting te denken"[5].

Maar VAN VOLLENHOVEN rneent dat thans de tijd wel rijp is voor ,,een onpartijdig beslisser over statenonrecht en statenmis- ,,daad":

> „een gerechtshof door en voor alle staten kan worden gemaakt uit ,,voor hun werk gedenationaliseerde, gesupranationaliseerde mannen, ,,die vermeend statenonrecht en ook andere vermeende statenmisdaad ,,krijgen te toetsen: een Lusitania-zaak, een Tubantia-zaak, een anga- „riatie van schepen, — zelfs (en vooral) de kwestie van een aanvals- ,,oorlog zelf. Mits het voorschrift, waaraan getoetst moet worden, ,,tastbaar en stellig zij."

Behalve een onpartijdig rechter en strafvoltrekker acht VAN VOLLENHOVEN ook een scherp criterium voor de aanvalsoorlog niet tot de onmogelijkheden te behoren. Het is vooral op dit laatste punt.

---

4) B. V. **A.** RÖLING, Strafbaarheid van de agresieve oorlog, inaug. rede Groningen, J. B. WOLTERS 1950.

5) **C.** VAN VOLLENHOVEN, Verspreide Geschriften II, blz. 443 v.

dat, tie tegenstelling GROTIUS–BIJNKERSHOEK zich herhaalt in die tussen VAN VOLLENHOVEN en RÖLING.

> „De formule van BRYAN van 1913 is hier het ei van Columbus. „Onder de werking van een BRYAN-tractaat zou de rechter alleen „hebben te kijken, of er een geschil is aangegeven geweest bij de „verzoeningscommissie, en of de driehonderd vijf en zestig dagen om „zijn; zo neen, dan staat des aanvallers misdaad vast, mag niemand „hem helpen, moet ieder hem keeren".

Aldus VAN VOLLENHOVEN in 1918. maar wat hij in dat jaar reeds mogelijk achtte. oorrleelt RÖLING in 1950 praematuur. Ik acht dit voor een docent in het volkcnrccht. die tevens van huis uit strafrechtsdeskundige is, een verkeerde, onjuiste, ja zelfs enigszins fatalistische opvatting.

Welke zijn de bezwaren van RÖLING tegen een internationale of supranationale regeling van de strafbaarstelling van de aggressieve oorlog? Hij onderscheidt een doelmatigheicisbezwaar en een principieel bezwaar. Hei doelmatigheidsbezwaar is, dat niet vaststaat wat onder aggressie moet worden verstaan. Het principiële bezwaar formuleert hij aldus:

> „Zolang de wereldrechtsorde, gehandhaafd door een wereldpolitie„macht, niet bestaat — en wie zou durven ontkennen dat dit ideaal „nog ver verwijderd is — zolang nog de staten als souvereine een„heden hun eigen belang nastreven, is er een intrinsieke moeilijkheid „om aan het begrip aggressie inhoud te geven. Het definitie-probleem „van aggressie is niet een rand- maar een kernprobleem, het is een „symptomatisch probleein, in wezen samenhangend met de omstandig„heid, dat men werkt met een rechtsbegrip uit een nog niet bereikte „fase van de politieke en daarop gebaseerde rechtsontwikkeling."

Op heide bezwaren komt RÖLING terug in zijn laatste artikel in het T.v.S. 1951. Hierin beschrijft hij o.a. het werk van de codificatiecommissie van de U.N.O. en van de International Law Commission. Deze I.L.C. formuleerde zeven beginselen van internationaal recht. zoals die zijn erkend in het Charter voor het Tribunaal van Neurenberg en in de vonnissen van dit Tribunaal.

Onder de „crimes under international law" noemde deze Commissie ook de voorbereiding enz. van een aanvalsoorlog of een oorlog in strijd met internationale verdragen, overeenkomsten en garanties.

Uit het artikel van RÖLING blijkt hoe „huiverig menige regering „zich toonde de consequenties van Neurenberg te aanvaarden" [6]). Hij wijst er ook nog eens op, dat men „niet weet wat men bedoelt „als men over aggressie spreekt" en „dat in verschillende landen „daaromtrent verschillende inzichten bestaan". Hij citeert de opvatting' van Minister VISHINSKY, die op 28 October 1950 onder de „just „wars" ook verstond — in navolging van LENIN — „a liherating „war which is designed either to defend a peoplc from foreign attack „and from attempts to enslave it. or the liheration of people fr m „capitalistic slavery, or else the liberation of colonies nnd dependant

---

[6]) T. v. S. 1951, blz. 12.

,countries frorn the yoke of the imperialists". RÖLING zegt: „Als ,dit de Russische opvatting is, dan bestaat er een fundamenteel ,verschil tussen deze conceptie en de opvatting, die de grondslag „vormt van hei. Handvest van de Verenigde Naties." In deze gedachte, dat geen verandering van de status quo mag gezocht worden inet geweld van wapenen, in gene het beginsel, dat bepaalde ideologische doeleinden (bevrijding van de arbeidende klasse of van kolonies) mogen nagestreefd worden door middel van ern oorlog. Zolang dergelijk verschil bestaat, is het volgens RÖLING onjuist te stellen, dat ieder weet, waarover hij het heeft, als over aggressie gesproken wordt. En men mag volgens hem het begrip aggressie nict gebruiken in een codificatie zonder aan te duiden wat men er mede bedoelt. En hij komt wederom tot de conclusie: „De supra-nationalc aan- „vaarding van het misdrijf tegen de vrede, met de noodzakelijke .„consequentie van supra-nationale vervolging en berechting heeft „in de huidige wereldsituatie minder kans op directe verwerkelijking. .„Algemene aanvaarding van de ..crimes against peacc" maakt de „internationale politiek niet eenvoudiger. De United Nations brand- ..merkten de regering van Peking-China in ,Januari 1051 als „agres- ...sor", dus als crimineel, hetgeen zeker niet het zo noodzakelijke, ..en — wil men een „maior war" voorkomen — onvermijdelijk ver- „gelijk zal bevorderen. Daarnaast zijn er bijzondere moeilijkheden „die nationale souvereiniteit en internationaal wantrouwen aan .„silpra-nationale vervolging en veroordeling in de weg leggen."

Verheugend is ten minste. dat juist het pleidooi van de Nederlandse gedelegeerde te Lake Success voor een internationaal crimineel Hof zal leiden tot een 17-landen conferentie „on international „criminal jurisdiction", waartoe ook Nederland is uitgenodigd. Ook ROLING hoopt dat dit aanleiding zal geven tot oprichting van een internationaal crimineel Hof. ..aan welks rechtsmacht zich bepaalde „staten in hun verhouding tot bepaalde andere staten — en even- „tueel slechts met betrekking tot bepaalde delicten — zouden kun- „nen onderwerpen. Een „world-court" dus met de mogelijkheid van „regionale werking. is wellicht de noodzakelijke eerste schrede tot ..het doel, dat bestaat in een boven de staten geldend en toegepast ..strafrecht."

M.i. mogen noch het doelmatigheids- noch het principiële bezwaar. welke trouwens nauw met elkander samenhangen. aanleiding zijn om nict tot strafbaarstelling van de aanvalsoorlog te geraken. Wij kunnen hier zeer goed een parallel trekken rnet het nationale recht. dat ook niet iedere onrechtmatige daad strafbaar stelt. Precies zo is het in het internationale of — beter gezegd — het supra-nationale strafrecht. Zeker. men kan het begrip aggressic ruim nemen en er ook de economische en ideeële aggressie onder begrijpen. Maar bij de strafbaarstelling zullen wij ons voorlopig lot de gewapende aanvals- oorlog en deszelfs voorbereiding moeien beperken. Ongetwijfeld bestaan er allerlei soorten van aggressie en aggressiviteit. Ook de economische en ideeële aggresiviteit van een land kunnen moreel zeer af-

keurenswaard zijn. Maar zij mogen vooralsnag geen aanleiding geven tot bestraffing. Men mag economische en ideologische aggressie niet op één niveau brengen mei de militaire aggressie. Ook op het gebied van het nationale strafrecht doen wij dit niet. Concurrentie kan „moordend" zijn. Zolang het geen oneerlijke coricurrentie is stellen wij ze niet strafbaar en zeker niet gelijk met doodslag of moord. Aan de werkelijkheid van wel omschreven criminaliteit kan men niets afdoen door te wijzen naar andere vormen van laakbaar gedrag, waartegen het strafrecht (nog) geen repressie heeft gesteld. Dit is iets waarbij in de nationale rechtsorde ieder zich neerlegt. Waarorn zou men er dan in het supra-nationale recht een argument van maken om de ernstigste vorm van misdrijf — de militaire aggressie — niet strafbaar te stellen? Niemand hestrijdt, dat landen — evenals in vroeger tijd vorsten — hun economische macht met unfaire middelen kunnen uitbreiden, maar dil is nog geen reden om de militaire aggressie straffeloos te laten.

RÖLING heeft zich als het ware op sleeptouw laten nemen door diegenen, die omdal ze niets moeten hebben van die strafbaarstelling van de militaire aggressie, de zaak troubleren door te wiizen naar andere vormen van aggressie. Inderdaad zonder verfijnd burgerlijk en administratief supra-nationaal recht voor de „peaceful changes" i het supra-nationale strafrecht op den duur niet denkbaar. Ook in het nationale recht zouden wij mat strafrecht alleen niet uitkomen. Alle recht heeft zich oorspronkelijk steeds ontwikkeld uit een ongedifferentieerd recht, waarbij strafrecht en burgerlijk recht nog vermengd waren. Maar als het recht evolueert gaat men de scheidingslijnen trekken. Zo is het ook in het supra-nationale recht. Hier is echter nog een sterke onevenredigheid te bespeuren. Tussen dn beide wereldoorlogen is bijv. het internationale arbeidsrecht een heel stuk opgeschoten. Maar het supra-nationale strafrecht bleef zeer ten achter, niettegenstaande het ijveren van mensen als VESPASIEN PELLA en VAN VOLLENHOVEN.

De meeste schrijvers over supra-nationaal recht — ook RÖLING — gaan er van uit, dat de repressie van oorlogsmisdadigheid altijd pas na de oorlog plaats vinden Dit is een gebrek aan visie, dal mede oorzaak is van te geringe ambitie om de aanvalsoorlog strafbaar te stellen. Inderdaad zal een overwinnaar ziin uiterste best doen orn. wanneer de aanvalsoorlog eenmaal gewonnen is, te zijnen gunste de beslissing te krijgen en daarin sterk slaan. RÖLING toont duidelijk aan dat hicromtrent dan ook geen illusies bestonden en bestaan bij de geallieerden in de laatste twee wereldoorlogen. Allereerst echter kan hieruit natuurlijk geen bezwaar tegen het definiëren van aggressie voortvloeien, zomin als uit de uitspraak vnn een partijdige nationale rechter zou mogen worden geconcludeerd, dat bijv. het delict zaakbeschadiging niet in een delictsomschrijving was te fixeren. Er volgt hoogstens uit dat het zaak is, dat het supra-rechterlijke oordeel wordt uitgesproken vóór het onrecht overwonnen heeft. Hier stuiten wij op een niet te verwaarlozen verschilpunt

tussen de aggressie vair de oorlog en die van het commune delict, dat over het hoofd gezien pleegt te worden. In de commune misdadigheid kan men het gewoonlijk „eenmalige" misdrijf in de regel pas nadat liet zich voltrokken heeft, berechten, ook al zal bijv. de strafbaarheid van de samenspanning het misdrijf vaak treffen voordat het eigenlijke misdrijf van aanslag is gepleegd. De misdadigheid van de aanvalssoorlog wordt zo lange tijd voorbereid, dat ingrijpen in dit complex van dag tot dag mogelijk is.

* *

2°. Wij moeten elke aanvalsoorlog kunnen verbieden, die begonnen wordt zonder dat te voren het geschil is berecht, althans ter berechting aangebracht bij een supra-nationaal hof. Het moet verboden worden om oorlog te beginnen of aanvalsoorlog voor te bereiden. Daarop moeten de juristen blijven hameren. Aanvalsoorlog is per se misdrijf en wel het ernstigste misdrijf, dat begaan kan worden, en het is niet praematuur om dat te zeggen. Het had veeleer in de tijd van GROTIUS met meer klem worden betoogd.

Zolang n.l. de aanvalsoorlog niet als het ernstigste delict, dat een staat kan begaan, wordt gebrandmerkt, blijven alle overige voorschriften over de wijze van oorlogvoering inepte pogingen om verbetering te brengen. In dit licht bezien is zulks ook het geval met de vier Conventies van Genève van 12 Augustus 1949 [7]):

1°. relative à la protection des personnes civiles;
2°. relative au traitement des prisonniers de guerre;
3°. pour l'amélioration du sort des blessés et des malades dans les forces armées en campagne;
4°. pour l'amélioration du sort des blessés, des malades et des naufragés des forces armées sur mer.

Zeker, in deze conventies zijn uitstekende voorschriften gegeven, maar wat baten ze, wanneer eenmaal een oorlog is uitgebroken?

Nemen wij maar één voorbeeld: artikel 18 en 19 van de eerste conventie:

„Les hôpitaux civils organisés pour donner des soins aux blessés „aux malades, aux infirmes et aux femmes en couches ne pourront, „en aucune circonstance, être l'objet d'attaqves; ils seront, en tout „temps, respectés et protégés par les Parties au conflit.

„Les Etats qui sont parties à un conflit devront délivrer à tous „les hôpitaux civils un document attestant leur caractère d'hôpital „civil et établissant que les bâtiments qu'ils occupent ne sont pas „utilisés à des fins qui, au sens de l'article 19, pourraient les priver „de protection.

„Les hôpitaux civils seront signalés, s'ils y sont autorisés par „l'Etat, au moyen de l'emblème prévu à l'article 38 de la Convention „de Genève du 13 août 1949, pour l'amélioration du sort des blessés „et des malades dans les forces armées en campagne.

„Les Parties au conflit prendront, autant que les exigences mili-

---

Zie hierover ook de artikelen van Mr M. W. MOUTON, N.J.B. '50, blz. 116, 132.

„taires le permettront, les mesures nécessaires pour rendre nette-
„ment visibles aux forces ennemies, terrestres, aériennes et martimes,
„les emblèmes distinctifs signalant des hôpitaux civils, en vue
„d'écarter la possibilité de toute action agressive.

„En raison des dangers que peut présenter pour les hôpitaux la
„proximité d'objectifs militaires, il conviendra de veiller à ce qu'ils
„en soient éloignés dans toute les mesures du possible.

„La protection due aux hôpitaux civils ne pourra cesser que s'il
„en est fait usage pour commettre, en dehors des devoirs humanitairs,
„des actes nuisibles à l'ennemi. Toutefois, la protection ne cessera
„qu'après une sommation fixant, dans tous les cas opportuns, un
„délai raisonnable et demeuré sans effet. Ne sera pas considéré
„comme acte nuisible le fait que des militaires blessés ou malades sont
„traités dans ces hôpitaux ou qu'il s'y trouve des armes portatives
„et des munitions retirées à ces militaires et n'ayant pas encore été
„versées au service compétent."

Wat baat een dergelijk voorschrift wanneer men zeker weet, dat de oorlogvoerenden voortdurend misbruik nialien van hospitalen? De geallieerden hebben in de laatste oorlog bijv. een aanval gedaan op het Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam. Maar op dat ogenblik was in het ziekenhuis — als mijn inlichtingen juist zijn — een ferst van Duitse vliegerofficieren aan de gang. Dacht men nu heus, dat in een volgende oorlog een dergelijk hospitaal gespaard zou worden rn dat een van de oorlogvoerende partijen zich af zou vragen of een feest van officieren van de vijandelijke luchtmacht wel behoorde tot de „actes nuisibles & l'ennemi"? (art. 19).

Soortgelijk bezwaren kan men maken tegen elk van de bepalingen uit deze conventies. Het nemen van gijzelaars wordt verboden. Dacht men werkelijk, dat het mogelijk zou zijn een vijandige bevolking in bezet gebied te onderdrukken zonder gijzelaars te nemen? Het nemen van gijzelaars heeft altijd enig effect rn voor de bezetter is het soms het enige mat hij kan doen om zich te handhaven en te verweren tegen sabotage [8]).

Het ernstigste bezwaar dat men tegen deze drie conventies kan uiten is. dat zij niet op de basis van de werkelijkheid zijn opgetrokken, maar nog thuishoren in een tijd, waarin oorlogen gevoerd werden door legers. niet door gehele volken. Wat hebben al deze uitstekende voorschriften over de behandeling van civiel-geïnterneerden voor nut, wanneer oorlog wordt gevoerd op een wijze, waarbij hele steden en landstrrken worden vernield? Wat geeft het. of artikel **3** van de eerste conventie zegt. dat personen, die niet direct aan de vijandelijkheden deelnemen, niet mogen worden aangetast in hun leven en lichamelijke integriteit, wanneer het wel geoorloofd is om hele steden met één atoombom te vernielen? Let wel, ik vind het uitstekend, dat men zegt: „je moogt geen burgers „doden". maar het heeft heel weinig te hetelienen. wanneer het tegelijkertijd wel geoorloofd is om hen te bombarderen En een moderne oorlog brengt het laatste onherroepelijk met zich mee. Dat

[8]) In gelijke zin Jhr Mr C. M. O. VAN NISPEN TOT SEVENAER, **Al** te humanitair oorlogsrecht, N.J.B. **1950,** blzn. **369** en **393** v.

heeft de praktijk bewezen en wij hoeven er niet aan te twijfelen dat een derde wereldoorlog nog meer barbaarser zou zijn dan de tweede, evenals deze in afschuwelijkheid de eerste overtrof. Nu zullen de z.g. realisten zeggen: „Gij vermijdt de oorlog toch niet. ..maak hem dan tenminste zo humaan inogelijk". Daartegenover stelt de idealist. die de oorlog zelf hic et nimc tot misdrijf wil verklaren, dat — zolang wij dit niel doen — de regelen van dergelijke internationale conventies slagen in de lucht ziin. die de aandacht afleiden van datgene wat moet gebeuren. En — en dat is misschien nog ernstiger — deze regelingen doen het voorkomen alsof onmenselijkheden, als in de conventies beschreven, wèl geoorloofd zouden zijn als een dergelijke conventic er niet was. En dat is niet waar. Alle nationale strafrechten verbieden mensen te doden, te martelen, te mishandelen. onnodig van hun vrijheid te beroven, hun goederen te stelen enz. Die regels gelden ook voor soldaten tegenover de civiele bevolking en tegenover krijgsgevangenen. Alle conventies komen dus hierop neer, en men had hen in één artikel kunnen samenvatten: elke oorlogvoerende mogendheid neemt op zich om de regelen van het gemene recht in acht te riemen tegenover de civiele niet strijdende bevolking van het land, waarmede oorlog wordt gevoerd en tegenover krijgsgevangenen.

Dat men deze affirniaiie van bestaand recht nodig vindt en het zelfs gewenst acht dit uitvoerig in conventies uit te werken, berust op het denkbeeld, dat tijdens een oorlog ten aanzien van de vijandelijke staat plotseling het recht opgeheven is en de bewoners ervan vogelvrij zijn. Dat noodlottige denkbeeld kan alleen voortvloeien uit de gedachte. dat oorlog op zichzelf iets geoorloofds zou zijn. Want zodra aanvalsoorlog geoorloofd is. is de enige manier om hem te voeren. dat „het gehele volk er achter staat". En zo worden op het ogenblik oorlogen gevoerd. Iedere oorlog is thans een totale oorlog en het is simpelijk verouderd om het anders op te vatten. Als staten komen tot het misdrijf van aanvalsoorlog. zullen zij voor hun eigen onderdanen iedere misdadige oorlogshandeling goed praten en van de tegenpartij niets door de vingers zien. Conclusie: dergelijke conventies als die van Genève ziin misleidend. Wii moeten er derhalve op aansturen, dat elke aanvalsoorlog misdadig wordt verklaard en zolang wij dat niet bereilien hebben conventies als die van Genève slechts zeer betrekkelijke waarde, ja zijn misschien eerder schadelijk dan nuttig.

* *

3°. Een regeling om aanvalsoorlog misdadig te verklaren zal steeds internationaal moeten worden gemaakt. De nationale strafwetboelien kunnen er slechts zeer gedrrltelijk toe bijdragen. Toch zou, indien alle staten ter wereld overeenkwamen om aanvalsoorlog misdadig te verklaren. het zijn nut hebben dat ook de afzonderlijke staten in hun recht een bepaling opnamen, die daarop zou neerkomen. dat gestraft werd:

hij. die op enigerlei wijze de bewapening van een land tracht uit te breiden buiten bij internationale conventie voorgeschreven perken, of een aanvalsoorlog op een ander land voorbereidt. aanbeveelt of in de hand werkt.

Samenspanning tot dit misdrijf behoorde een grond tot strafverzwaring of een afzonderlijk misdrijf te zijn.

Het spreekt vanzelf, dat een dergelijke bepaling pas in de nationale wetboeken zal worden opgenamen. indien alle landen hetzelfde doen. Dan zou een dergelijke bepaling in die wetboeken groot nut hebben. Landen. die zich ongerust maakten over een te sterke bewapening van een land, zouden zich dan tot het supra-nationale hof kunnen wenden en dit behoorde de macht te hebben de aanklacht te laten onderzoeken en het land. maar deze te sterke bewapening voorkwam, te d\~-ingende schuldigen te vervolgen. Indien derhalve het internationale recht aanvalsoorlogen strafbaar vcrklnarde. zouden de nationale wetboeken er wel degelijk toe kunnen bijdragen. dit verbod aan de eigen bevolking in te scherpen door in de nationale wetboeken een bepaling op te nemen tegen ongeoorloofde oorlogsvoorbereiding.

Dat de uitvoering van dil alles grote moeilijkheden met zich mee zou brengen is iets wat ieder inziet. Immers wij zouden een dergelijk supranationaal hof wèl de bevoegdheid kunnen geven om van een staat te ciscn. dat hij diegenen, die het misdrijf van „oorlogsvoorbereiding" pleegden. te vervolgen; heel wat moeilijker zou het al zijn om de nationale rechters te dwingen de schuldigen ook werkelijk te straffen.

Toch ware hier misschien wel een oplossing voor te bedenken. Men zou zich bijv. kunnen voorstellen. dat het supra-nationale hof voorzien zou ziin van een openbaar ministerie. dat voor de vervolging van deze delicten aanwijzingen en bevelen zou kunnen geven aan het nationale openbaar ministerie. Dit openbaar ministerie van het supra-nationale hof zou. als de uitspraak van de nationale rechter onbevredigend was. appèl op het slipra-nationale hof moeten hebben. Men zou zich ook kunnen denlicn. dat de zaak onmiddellijk bij het .;upra-na tionale hof werd aangebracht. maar — teneinde nationale gevoeligheden zo min mogelijk te kwetsen en de burgers van alle staten zo veel doenlijk in te scherpen. dat oorlogsvoorbereiding ook een vergrijp is tegen het eigen recht — lijkt het juister om dit soort processen voor de eigen nationale rechter te laten beginnen. Onder die nationale rechter zal hier clan moeten worden verstaan het hoogste Gerechtshof in ieder land. Het feit n.l. dat deze processen meestal gevoerd zullen worden tegen leden van de regering van het land. waar het vergrijp is begaan, maakt het wenselijk dat de processen plaats vinden voor een forum privilegiatum.

Hoe staat het nu met de bepalingen, die opgenomen zijn in de Conventie van Genève? Zullen deze eveneens versterking behoeven langs de weg der nationale wetboeken. zowel de gemene als de militaire strafwetboeken?

De conventies zelf veronderstellen het blijkbaar wel. Twee van hen houden een bepaling in:

„Les Hautes Parties contractantes s'engagent à prendre toute „mesure législative nécessaire pour fixer les sanctions pénales adé- „quates a appliquer aux personnes avant commis, ou donné l'ordre „de commettre, l'une ou l'autre des infractions graves à la présente „Convention définies à l'article suivant".

En deze misdrijven zijn dan in het geval van de bescherming van de civiele bevolking opgesomd in art. 147 van de Conventie:

„Les infractions graves visées à l'article précédent sont celles qui „comportent l'un ou l'autre des actes suivants, s'ils sont commis „contre des personnes ou des biens protégés par la Convention: „l'homicide intentionnel, la torture ou les traitements inhumairis, y „compris les expériences biologiques, le fait de causer intentionnele- „ment de grandes souffrances ou de porter des atteintes graves à „l'intégrité physique ou a la santé, la déportation ou le transfert „illégaux, la détention illégale, le fait de contraindre une personne „protégée à servir dans les forces armées de la Puissance ennemie, „ou celui de la priver de son droit d'être jugée régulièrement et „impartialement selon les prescriptions de la présente Convention, „la prise d'otages, la destruction et l'appropriation de biens non „justifiées par des néeessités militaires et exécutées sur une grande „échelle de façon illicite et arbitraire."

In het geval van de krijgsgevangenen in art. 130 van die Conventie:

„Les infractions graves visées à l'article précédent sont celles qui „comportent l'un ou l'autre des actes suivants, s'ils sont commis „contre des personnes ou des biens protégés par la Convention: l'ho- „micide intentionnel, la torture ou les traitements inhumains, g com- „pris les expériences biologiques, le fait de causer intentionnellement „de grandes souffrances ou de porter des atteintes graves à l'inté- „grité physique ou à la santé, le fait de contraindre un prisonnier „de guerre à servir dans les forces armées de la Puissance ennemie, „ou celui de le priver de son droit d'être jugé régulièrement et impar- „tialement selon les prescriptions de la présente Convention."

De conventies over de gewonden en de zieken houden behalve een bepaling. die van dezelfde strekking is als de voorafgaande (art. 50), bovendien de bepaling in, dat de hoge contracterende partijen de nodige maatregelen zullen neinen om misbruik van het Rode Kruis-embleem tegen te gaan.

De conventie ovrr het lot der gewonden enz. van de strijdkrachten ter zee bevat alleen een bepaling over de misdrijven, waarvoor de hoge partijen een nationale regeling zullen maken (art. 51).

* *

4°. ROLLIN COUQUERQUE hcrft in een artikel in de Revue de droit pénal et de criminologie. van Januari van dit jaar [9]), getiteld: „Un faux pas". de stelling verdedigd, „dat een internationale codifi- „catie van het militaire straf- en tuchtrecht, toepasselijk in de inter- „nationale legers. noodzakelijkerwijs vooraf moest gaan aan de

9) 31e Jaargang no. 4, blz. 441.

.,redactie van een internationaal strafwetboek." Hij betoogt, dat het in het veld brengen van de U.N.O.-troepen in Korea dit tot een dwingend vereiste maakt.

Voor deze stelling beroept hij zich op het historische voorbeeld van Nederland, waar ook de codificatie van het geunifiëerde militaire strafrecht voorafging aan de integratie van de provinciale en plaatselijke strafverordeningen. „Ainsi" — zegt ROLLIN COUQUERQUE — „le droit pénal militaire fut placé dans une nouvelle . entité de droit public, d'un rang supérieur: l'état néerlandais".

Ik geloof dat ROLLIN COUQUERQUE gelijk heeft. maar op nog heel andere gronden dan hij zelf aangeeft. Mijn argument zou zijn: Waarom zullen mij onze tijd verdoen met het maken van prachtige. op papier uitvoerig uitgewerkte, internationale regelingen over de wijze waarop oorlog mag morden gevoerd, wanneer wij ervaren. dat inmiddels — op hetzelfde ogenblik waarop deze regelingen worden voorbereid en ten einde gebracht — een oorlog wordt begonnen en gevoerd, waar al deze schone bepalingen wederom — net als in de eerste en tweede wereldoorlog — met voeten worden getreden? China. dat wel onder de staten, die deze conventies zouden ratificeren, staat genoemd, was het niet-communistische China. Sovjet Rusland staat genoemd onder de staten. die bereid zijn deze conventies te ratificeren. maar mat zeeft dit. wanneer niemand kan nagaan hoe Rusland deze conventies zal uitvoeren? En tot zekere hoogte geldt hetzelfde voor een aantal andere landen, die deze conventies mer afsluiten. Misdrijven tegen de mensheid bedrijft ieder land dat in oorlog gaat, de één meer. de ander minder. Wat wij dus nodig hebben is, dat de landen met elkander afspreken, dat ze geen aanvalsoorlog meer zullen voeren en dat die landen, die daartoe hesluiten of besloten hebhrn. samen een leger op de heen hrenwn om iedere slaat-misdadiger te straffen. indien hij toch een aanvalsoorlog bezint of zelfs maar voorbereidt, En voor dat siinra-nationale leger zullen wij inderdaad één wetboek voor militair straf- en tuchtrecht nodig hchben en wij zullen het eens moeten morden over een supranationale militaire rechter. die de soldaten van dat leger kan berechten en de tucht in dat leger meehandhaaft.

Maar, zo zullen degenen, die de conventies van Genève hebben gemaakt of aan het werk in Lake Success deelnemen. vragen: Hebben wii dan zulk monnikenwerk gedaan? Heeft het niet ziin nut. dat wij proberen duidelijk te maken. dat ook in oorlogstijd niet gemoord. geplunderd, geroofd en mishandeld mag worden. dat pen gijzelaars mogen woren gemaakt?

Heeft ook tijdens de laatste wereldoorlog „Het Rode Kruis" zich niet vele malen op soortgelijke bepalingen beroepen en daarmede het leven van een aantal mensen gered? Mijn antwoord zou zijn: Ja. dit is toch gedeeltelijk monnikenwerk, omdat:

le. een nog veel groter aantal mensen, op wie die bepalingen waarlijk ook van toepassing was, er niet door gered werden;

2e. omdat al dergelijke fraaie conventies de aandacht afleiden

van de hoofdzaak, n.l. dat wij de aanvalsoorlog moeten brandmerken als misdrijf;

3e. omdat in wezen alle beschaafde staten reeds bepalingen hebben tegen alle hier genoemde delicten en deze conventies derhalve de schijn wekken alsof die nationale strafwetboeken met hun bepalingen tegen moord, mishandeling, diefstal. vrijheidsberoving niet zouden gelden t.a.v. bevolkingen iri bezet gebied, krijgsgevangenen en zieken, gewonden en schipbreukelingen;

4e. omdat oorlog een inhumaan bedrijf is, dat, wanneer hij cerimaal is ontketend, dergelijke onmenselijkheden per se met zich meebrengt in de ene of andere vorm.

Staten, die — zoals thans die van de U.N.O. in Korea — pogen orn aggressie en interventie tegen te gaan, zulen ook zelf lot tal van onmrnselijkhederi gedwongen zijn. VAN VOLLENHOVEN heeft het zo goed ingezien: om aanvalsoorlogen te vermijden zullen wij zelf moeten vechten. Wanneer wij strijden tegen een immorele vijand zullen wij ons zelf onmogelijk van wat anders immoraliteit zou zijn kunnen onthouden. Als iemand mij met een pistool bedreigt zal ik hem misschien moeten doodschieten. Als een staat in een aanvalsoorlog steden bombardeert zal degene, dit: die aanvalsoorlog tegengaat, dal misschien ook moeten doet.

Er blijft in redelijkheid niet anders over dan het kwaad aan te pakken, waar het werkelijk ligt, n.l. te verhinderen dat oorlog wordt ontketend en voorbereid. Maar wij moeten niet proberen van dc oorlog een semi-moreel bedrijf te maken door enkele excessen op papier te verbieden. Oorlog is geen worstelwedstrijd, die geoorloofd is omdat bepaalde handelingen verboden zijn. Oorlog is altijd misdadig en degenen die hem ontketenen zijn 's werelds ernstigste misdadigers. Zolang de oorlog zelf niet strafbaar is gesteld, zijn conventies slechts ,.spelregels" in het onrecht. Zich uitvoerig bezig te houden met de vorming en de redactie van deze spelregels leidt van de hoofdzaak af en is.... praematuur.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 23 Augustus 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Luit.-kol. Mr P. Tak Labrijn en Majoor J. B. Stolp.
Raadsman: Mr C. J. v. d. Hoeven, Elst.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid. In de nacht van Zaterdag op Zondag met permissie vertrokken, zulks terwijl de straf van licht arrest, welke hij onderging, eerst op Zondagmorgen met reveille zou eindigen.

Veroordeling tot (voorwaardelijke) militaire detentie en (onvoorwaardelijke) verlaging dot de stand van soldaat, laagste klasse.

(W.M.S.R. art. 11. 25 en 97).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. G. de L., geboren 23 Maart 1929, dpl. korp. L.L.N. Navigatiestation, beklaagde,

Gezien:....enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd [1]):

„dat hij, terwijl hij als korporaal in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin der wet,* op „*of omstreeks* 11 Juni 1950, alzo in tijd van oorlog, zijn korps te „Winterswijk heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk onge„oorloofd afwezig is geweest en gebleven tot omstreeks 12 Juni 1950. „zulks terwijl hij de krijgstuchtelijke straf van licht arrest onder„ging";

Overwegende, dat een ten processe overgelegde „Justitiële Verklaring d.d. 21 Juni 1950 opgemaakt en ondertekend door de Commandant Navigatie-Station „A" Winterswijk onder meer zakelijk inhoudt, dat beklaagde, dpl. korporaal behorende tot de Koninklijke Landmacht, op 21 Juni 1950 in werkelijke dienst was sedert 11 Januari 1949;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 5 Juni 1950 gestraft was met 6 dagen licht arrest, welk arrest derhalve zou eindigen met de reveille op Zondag 11 Juni 1950 om 7 uur: dat hij Zaterdagmorgen 10 Juni 1950 Vaandrig V. verzocht voor hem te bewerkstelligen dat hij op Zondag 11 Juni 1950 om 6 irur in plaats van om 7 uur naar Venlo te mogen vertrekken: dat, toen de Vaandrig hem mededeelde dat hij eerder kon vertrekken.

---

1) De gecursiveerde gedeelten werden in het bewezen-verklaarde niet overgenomen. (Red. M.R.T.)

hij uit de woorden van de Vaandrig concludeerdr. dat hij dan ook nog wel eerder dan 6 uur kon vertrekken en zich voornam, onmiddellijk na het avondappèl op 10 Juni 1950 te 24.00 uur te vertrekken:

dat hij na voornoemd avondappèl Zondagmorgen 11 Juni 1950 omstreeks 0.15 uur het Navigatie-Station te Winterswijk wilde verlaten, doch de wachtcommandant hem verwees naar de Officier van Piket; dat hij op aanraden van de wachtcommandant aan de 1e Luitenant BI.. die toen Officier van Piket was, gevraagd heeft of hij inderdaad, gelijk hij van de Vaandrig V. begrepen had. reeds kort na 12 uur 's naehts mocht vertrekken; dat deze (de Luitenant M.) hem zei, dat hij hem slechts toegestaan had in plaats van oni 7 uur om 6 uur op Zondagmorgen 11 Juni 1050 te vertrekken en dat hij hem voor eerder vertrek geen toestemming kon geven: dat hij vervolgens, desondanks naar de wachtcommandant is gegaan en aan deze heeft gezegd, dat hij hem niet in moest schrijven, omdat hij op eigen risico mocht vertrekken en vervolgens zonder toestemming en hoewel nog met licht arrest gestraft, van het Navigatie Station te Winterswijk is vertrokken en naar Venlo is gereisd;

(lat hij tot 19.15 uur die Zondag te Venlo heeft vertoefd en daarop met de door hem gehuurde auto terug naar Winterswijk reisde. rnet de bedoeling om aldaar om 22 uur weer aanwezig te zijn: dat hij echter tussen Doesburg en Doetinchem pech kreeg met de wagen; dat hij te ongeveer 24.00 uur op Zondag 11 Juni 1950 belandde bij de Marechaussee te Doetinchem, waarop deze zijn onderdeel van zijn afwezigheid in kennis stelde; dat hij in de middag van 12 Juni 1950 door de Koninklijke Marechaussee is verhoord, waarna hij te oinstreeks 20.00 uur op 12 Juni 1950 te Winterswijk is teruggekeerd;

Overwegende. dat H. M., geboren 5 April 1923 te A. 1e Luitenant Waarnemer LLN, Navigatie-Station „A" te Winterswijk, wonende te W., ter terechtzitting als getuige gehoord. zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

post alia:

dat Zondagniorgeri 11 Juni te 0.15 uur de korporaal De L. zich bij hem meldde, met het verzoek of hij kon vertrekken; dat hij hem dit niet heeft toegestaan; dat hij echter, De L. kennende, het niet uitgesloten achtte. dat deze ook zonder toestemming, zou vertrekken, en heni daarom heeft gezegd dat wanneer hij dit zou doen. dit dan geheel en al op zijn eigen risico was; dat hij hem er op gewezen heeft. dat er tegenwoordig regelmatig contrôle was van de Koninklijke Marechaussee en ook dat de Krijgsraad erin gemoeid zou kunnen worden; dat het mogelijk, ja zelfs waarschijnlijk was, dat de beklaagde uil zijn, getuige's, woorden begrepen heeft, dat hij van hem. getüige, geen last zou ondervinden. indien hij toch wegging; enz.:

post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als *„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog ge-„pleegd*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegd? feil en de omslaiidigheid waaronder het werd begaan. mede gelet op de persoon des daders. waarbij de Krijgsraad overweegt, dat enerzijds beklaagde heel goed begrepen heeft dat hetgeen hij deed ongeoorloofd was, anderzijds de waarnemend commandarit het vergrijp door diens zeer onoordeelkundig optreden in de hand heeft gewerkt;

overwegende. dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van *één maand*, voorwaardelijk, proeftijd *twee jaren* en verlaging tot de stand van soldaat. laagste klasse. onvoorwaardelijk — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het kan nut hebben, op enkele punfen van dit vonnis in het kort de aandacht te vestigen.

(1) Terecht besliste de Krijgsraad niet. dat hef violeren oan arrest zou opleveren ongeoorloofde afwezigheid „terwijl de schuldige is „dienstdoende" (zie in dit verband vonnis Krijgsraad te Belde Noord van ***14*** *Februari 1947, M.R.T. XL, blx.* ***642*** *v.).*

(2) *Terecht ook besliste de Krijgsraad dat, wanneer aan een militair toestemming is gegeven om ten 6 uur 's morgens met permissie te vertrekken en deze militair vertrekt eigendunkelijk enkele uren te vroeg, zijn ongeoorloofde afwezigheid niet slechts die paar uren beloopt doch het gehele tijdvak tot zijn terugkeer, inclusief de termijn van de hem aanvankelijk verleende permissie (zie ook Krijgsraad te Tjimahi, vonnis van 10 December 1.935, M.R.T. XXXII, blz. 396 v.).*

(3) *Doordat de tenlastelegging hieromtrent een duidelijke heslissing niet vroeg, is niet met sfelligheid uit te maken, wanneer de Krijgsraad de beklaagde achtte te zijn teruggekeerd van zijn opzettelijke ongeoorloofde afwexigheid. Wellicht mag worden aangenomen dat de steller van de tenlastelegging uitgegaan is van het tijdstip van aanmelding bij de Marechaussee te Doetinchem, dus omstreeks 24 uur op Zondag 11 Juni 1950 (de tenlastelegging immers spreekt van „omstreeks 12 Juni 1950"), zodat beklaagdes overmacht ten aanzien van zijn defecte auto geacht werd hem niet te kunnen ontheffen van zijn opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (zie in dit verband M.R.T. XL, blz.* ***5.91,*** *§ 28). De Krijgsraad kon met dexe tenlastelegging weinig anders doen dan „omstreeks 22 Juni 1950" bewezen te verklaren.*

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 2 Januari 1951.

(Uitgesproken 3 Januari 1951).

President: Lt. Kolonel Mr J. J. Plugge.

Leden: Kolonel J. L. Zegers en Kapitein Mr J. Deen.
Raadsman: Mr J. M. J. Baak, advocaat te Enschede.

Opdracht, door een lid van de N.B.S., aan zijn ondergeschikten gegeven, tot liquidatie van ren aantal gevangengenomen N.S.B.-ers in de maand April 1945.

De daad van beklaagde is weliswaar wederrechtelijk, ***doch*** *ten aanzien con deze wederrechtelijkheid bestaat bij beklaagde noch opzet, noch culpa. Beklaagde dwaalde ten aanzien van het wederrechtelijke van zijn handelen. Vrijspraak.*

(Wb.v.Str. artt. 43, 287: W.M.S.R. art. 60).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser. tegen Chr. H. Bonvanie, destijds lid der N.B.S., beklaagde,

Gezien:....enz,:

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij in of ornstreclis de maarid April 1945 te Staphorsi, al-
..thans in Nederland, tezamen en in vereniging met Egbert van
..Essen, Marten Kwakkel en Jacob Gerardus van der Laag, opzette-
,,lijk Klaas Prins, Rutger Prins, Lex Duif en Annigje Poepe, althans
,,een of meer personen van het leven heeft beroofd doordat hij op
.,tijd en plaats vermeld met voormeld opzet niet zijn mededaders hij
..wie dat opzet ook aanwezig was, de volgende handelingen heeft
..verricht:

,.hij, beklaagde, heeft als commandant van een groep personen,
..behorende tot de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten, waar
,van hij wist dat zij hem als hun commandant erkenden en dat zij
,,de door hem gegeven bevelen plachten op ie volgen. aan de tot
.,die groep behorende Egbrrt van Essen opdracht gegeven boven-
,,vermelde personen, die zich in hun feitelijlre macht bevonden, dood
te schieten.

,,hij, T'an Essen, heeft, gevolg gevend aan bovenvermelde opdracht.
,,Marten Kwakkel en Jacob Gerardus van der Laag. eveneens tot
,,die groep behorende. aangewezen deel uit te maken van het executie-
,,peleton en zelf optredend als commandant van het executiepeleton
.,met de anderen afgesproken dat zij gezamenlijk met stenguns, al-
.,thans met vuurwapens op die personen, die zij op lrortc afstand
,,voor hen zouden opstellen of reeds hadden opgesteld, zouden schie-
,.ten zodra of nadat hij tot drie geteld had: vervolgeris heeft hij
..tot drie geteld en met een stengun. althans inet een vuurwapen

„een aantal schoten gelost op die op korte afstand voor hem opgestelde personen,

„hij, Kwakkel, heeft, gevolg gevend aan de door Bonvanie gegeven aan hem door Van Essen overgebrachte opdracht en aan de met Van Essen gemaakte afspraak, nadat Van Essen tot drie geteld had, met een stengun, althans met een vuurwapen, een aantal schoten gelost op die op korte afstand voor hem opgestelde personen,

„hij, Van der Laag, heeft, gevolg gevend aan de door Bonvanie gegeven aan hem door Van Essen overgebrachte opdracht en aan de met Van Essen gemaakte afspraak, nadat Van Essen tot drie geteld had, met een stengun, althans met een vuurwapen een aantal schoten gelost op de op korte afstand voor hem opgestelde personen; hij heeft al dan niet bovendien nadat een van die personen tengevolge van hel feit dat hij door een of meerdere kogels getroffen was, op de grond was gevallen maar nog leefde, met een pistool, althans met een vuurwapen, een of meer schoten op het hoofd van die persoon gelost,

„tengevolge van welke vermelde handelingen, althans tengevolge van een of meer daarvan bovenvermelde personen elk door een of meer kogels werden getroffen en tengevolge daarvan zijn overleden.

„althans, indien op bovenstaande telastelegging geen veroordeling zou volgen:

„dat hij op tijd en plaats vermeld door als commandant van een groep personen, behorende tot de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten, waarvan hij wist dat zij hem als hun commandant erkenden en dat zij de door hem gegeven bevelen plachten op te volgen met hei opzet om Klaas Prins. Rutger Prins. Lex Duif en Annigje Poepe, althans een of meer personen van het leven te beroven, aan de tot de groep behorende Egbert van Essen te gelasten die personen dood te schieten of te doen doodschieten en alzo op tijd en plaats vermeld door misbruik Ir maken van zijn gezag, opzettelijk van de hieronder vermelde personen de volgende handelingen heeft uitgelokt:

„hij, Van Essen, heeft, met het opzet die personen van het leven te beroven, gevolg gevend aan bovenvermelde opdracht, Marten Kwakkel en Jacob Gerardus van der Laag, eveneens tot die groep behorende, aangewezen deel uit te maken van het executiepeleton en zelf optredend als commandant van het executiepeleton met de anderen afgesproken, dat zij gezamenlijk met stenguns, althans met vuurwapens. . . [enz., zie verder primaire tenlastelegging — *Red.*];

„althans indien op bovenstaande subsidiaire telastelegging geen veroordeling zou volgen

„dat hij op tijd en plaats voormeld, als commandant van een groep personen, die behoorde tot de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten, waarvan hij wist dat zij hem als hun commandant erken-

„den en dat zij de door hem gegeven bevelen plachten op te volgen,
„met het opzet Klaas Prins, Lex Duif, Rutger Prins en Annigje
„Poepe, althans een of meer personen van het leven te beroven, door
„aan de lot de groep behorende Egbert van Essen te gelasten die
„personen dood te schieten of te doen dood schieten. Egbert van
„Essen, Marten Kwakkel en Jacobus Gerardus van der Laag, de
„volgende liandelingen heeft doen verrichten,

„hij, Van Essen, heeft, gevolg gevend aan bovenvermelde op-
„dracht, Marten Kwakkel en Jacoh Gerardus van der Laag eveneens
„tot die groep behorende. aangewezen deel uit te maken van het
„executiepeleton en zelf optredend als commandant van het executie-
„peleton met de anderen afgesproken dat zij gezamenlijk mei sten-
„guns, althans met vuurwapens. . . ." [enz., zie verder primaire ten-
lastelegging -— Red.] :

Overwegende. dat de Krijgsraad nier uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput. dat het primair en subsidiair telastegelegde is gepleegd door de beklaagde, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, voor wat het meer subsidiair tenlastegelegde betreft:

dat beklaagde als vrijwilliger ingedeeld bij de B.S., ingevolge K.B. van 5 September 1934, Stbld. no. E. 62, is te beschouwen als militair in de zin der net en te behoren tot de Koninklijke Landmacht: dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard: dat hij in de maand April 1945 lid was van de B.S.: dat hij toen commandant was van een K.P.-ploeg en nzet deze ploeg gelegerd was in de Staatsbossen onder de gemeente Staphorst; dat in de nacht van i op 8 April 1945 in die streek Franse parachutisten werden neergelaten, behorende tot de geallieerde strijdkrachten; dat hij zich met zijn K.P.-groep hij deze parachutisten heeft aangesloten en zich onder de bevelen van de commandant van de parachutisten heeft gesteld; dat hij op 8 April 1945 met leden van zijn K.P.-groep aan enkele actie's van die parachutisten tegen de Duitsers heeft deelgenomen; dat hij in de morgen van X April 1945 zag, dat drie gearresteerde N.S.B.-ers van wie hij een herkende als te zijn Prins Jr., de boswachtcrswoning in de Staatsbossen werden binnengebracht; dat hij deze drie man heeft over laten brengen naar het tentenliamp iii liet bos en opdracht heeft gegeven hen daar te bewaken; dat hij op de middag vair die dag deze zelfde N.S.B.-ers met nog enkele andere gevangenen inderdaad in het tentenkamp heeft aangetroffen en hun een verhoor heeft afgenomen; dat tacn Prins Jr. ontvlucht was; dat hij na dit verhoor twee personen, die geen N.S.B.-er bleken te zijn heeft vrijgelaten; dat hij echter heeft gevangen gehouden twee van de N.S.B.-ers, die die morgen gevangen waren genomen, de vrouw van de landwachter Santing en zekere Duif; dat hij aan Van Essen opdracht hceft gegeven de vier gevangenen dood te schieten: tint hij later heeft vernomen. dat die opdracht is uitgevoerd door Van Essen met behulp van enkele anderen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad uit de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklaagde in de maand April 1945 te Staphorst als commandant van een groep personen, die behoorden tot de N.B.S., waarvan hij wist dat ze hem als hun commandant erkenden en dat zij de door hem gegeven bevelen plachten op te volgen, met het opzet een of meer personen van het leven te beroven, door aan de tot de groep behorende Egbert van Essen te gelasten die personen dood te schieten of te doen dood schieten, Egbert van Essen en Marten Kwakkel de volgende handeling heeft doen verrichten:

hij, Van Essen, heeft, gevolg gevend aan hoveilvermelde opdracht. Marten Kwakkel eveneens tot die groep behorende, aangewezen deel uit te maken van het executiepeleton en zelf optredend als commandant van het executiepeleton met de ander afgesproken dat zij gezamenlijk met vuurwapens op die personen die zij op korte afstand voor hen zouden opstellen zouden schieten zodra hii tot drie had geteld; vervolgens heeft hij tot drie geteld en met een vuurwapen een aantal schoten gelost op die op korte afstand voor hen opgestelde personen;

hij. Kwakkel, heeft, gevolg gevend aan de door Bonvanie aan hem door Van Essen overgebrachte opdracht en aan de met Van Essen gemaakte afspraak nadat Van Essen tot drie geteld had met een vuurwapen een aantal schoten gelost op die op korte afstand voor hen opgestelde personen; tengevolge van welke bovenvermelde handelingen, althan-, tengevolge van een of meer daarvan bovenvermelde personen elk door een of meer kogels werden getroffen en tengevolge daarvan ziin overleden:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Het doen plegen van doodslag, meermalen, doch in voortgezette handeling gepleegd"*, voorzien cri strafbaar gesteld bij artikel 287 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, lori aanzien van beklaagdes strafbaarheid:

dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat in de morgen na de landing van de Franse parachutisten een Franse parachutist en een lid van zijn K.P-groep door de landwachter Santing vanuit diens woning zijn neergeschoten; dat hem verteld werd, dat de drie arrestanten die in de morgen van 8 April 1945 in de boswachterswoning werden binnengebracht, gewapend waren aangetroffen; dat die arrestanten in burger gekleed waren en dat hij ze beschouwde als franc-tireurs; dat een van de andere gevangen N.S.B.-ers was de vrouw van de landwachter Santing, terwijl verder als gevangene nog aanwezig was zekere Duif. waarvan hij gehoord had dat deze een N.B.S.-er had verraden, welke N.B.S.-er daarop door de Duitsers was gefusilleerd; dat de Franse commandant, toen hii deze mededeelde dat Prins Jr. ontvlucht was. besloot van stelling te veranderen; dat hij. beklaagde, daarop opdracht heeft gegeven de gevangenen mede te nemen naar het nieuwe

kamp; dat even daarop het lid der B.S. Van Essen, die min of meer zijn naarnemend commandant was, hern achterop kwam en hem met nadruk wees op het grote risico. verbonden aan het medenemen van de gevangen N.S.B.-ers; dat Van Essen er bij hem op aandrong die N.S.B.-ers te executeren, dat hij zich daarover toen in verbinding heeft gesteld met de commandant van de Franse parachutisten; dat deze hem toen u eliswaar geen opdracht heeft gegeven tof liquidatie van deze N.S.B.-ers; dat hij echter uit de gedragingen, ook van de andere Franse parachutisten die aanwezig waren. bestaande uit het wijzen op hun stengun en het met de hand langs de hals strijlirii. opmaakte, dat zij in zijn geval tot liquidatie zouden overgaan: dat het ter plaatse waar zij verbleven zeer onrustig en gevaarlijk was ten gevolge van de omstandigheid, dat overal iii de omgeving zich Duitse troepen bevonden; dat hij met zijn K.P.-groep in samenwerking met de Franse parachutisten die morgen een aanval had ondernomen op de Duitsers, die de Lichtmisbrug bezetten, welke aanval werd afgeslagen: dat hij. wanneer het weer tot een treffen met Duitsers zou komen, voorzag niet in de bewaking van de N.S.B.-ers te kunnen voorzien; dat hij de kans groot achtte dat in geval van ontvluchting de N.S.B.-ers hen aan de Duitsers zouden verraden. temeer daar hij een dergelijke ervaring reeds vroeger met Prins Jr. had opgedaan; dat ook Prins Jr. hem in het tentenkamp met de Duitsers bedreigd had, dat hij het tenslotte voor de veiligheid van zijn manschappen noodzakelijk achtte dat de executie plaats vond;

Posf alia:

dat Bernardus H. J. Doppen, oud 36 jaar. econoom. wonende Wilhelminasingel 7a te Zwolle ter terechtzitting als getuige gehoord zakelijk onder meer heeft verklaard en niet ede bevestigd:

dat hij in April 1945 commandant Salland van de B.S. en tijdelijk commandant van de kop van Overijssel nas; dat hij als zodanig commandant was van beklaagde; dat de aanwijzingen aan de leden van de B.S. in die tijd luidden, dat zij de instructies van geallieerde troepen moesten opvolgen en alles moesten doen wat de beveiliging van die troepen kon bevorderen: dat hem bekend is wat zich in het onderhavige geval heeft voorgedragen; dat hij, indien hem daaromtreat advies zou zijn gevraagd, hij het zelfde bevel gegeven zon hebben als Bonvanie gegeven heeft: dat. alleen al omdat vast stond, dat hier door N.S.B.-ers verzet was gepleegd en geschoten was. hij het verantwoord achtte dat andere N.S.B.-ers daar in de buurt, die in het bezit waren van wapenen of vermoed werden in het bezit te zijn van wapenen, geliquideerd werden. wanneer zij gevaar voor de veiligheid van de troep konden opleveren:

Overwegende, voorts, ten aanzien van beklaagdes strafbaarheid:

dat de Krijgsraad van oordeel is dat men niet kan stellen, zoals door de Auditeur-Militair wordt gedaan, dat een feil. indien bet begaan zou zijn tegen onderdanen van de tegenpartij en dan een oorlogsmisdrijf oplevert. dat feit a fortiori niet geoorloofd zou zijn tegen landgenoten; dat naar de mening van de Krijgsraad landgeno-

ten, die leden van de eigen gewapende macht aanvallen of verraden aan de vijand, zich in een zodanige positie plaatsen, dat zij stellig niet de rechten kunnen laten gelden, welke aan onderdanen van de tegenpartij toekomen. doch dnt hun positie in bepaalde omstandigheden zelfs achter gesteld moet worden hij die van franc-tireurs, hetgeen echter niet met zich brengt dat het doden van dergelijke lieden geoorloofd zou zijn, wanneer dit, gelijk in casu, niet geschiedt bij de betrapping van hun daad. doch eerst nadat zij enige tijd gevangen zijn gehouden, en mitsdien beklaagde wederrechtelijk handelde;

dat echter naar het oordeel van de Krijgsraad beklaagde niet aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid mocht aannemen, dat de vier gearresteerden personen waren, die, indien daartoe in staat. zijn K.P. ploeg met de Franse parachutisten zouden aanvallen of aan de vijand zouden verraden: dat de situatie waarin Bonvanie en zijn K.P.-groep zich bevonden zodanig was. dat wanneer een van hen in handen van de Duitsers viel, dit die persoon stellig diens leven zou kosten, zijnde immers van algemene bekendheid dat de vijand personen tot dergelijke groep behorende niet als legale strijders beschouwde en hen niet als zodanig zoii behandelen; dat de opvattingen van de leden van zijn groep en van de Franse parachutistrn. zoals uit de verhoren is gebleken, zodanig waren dat een liquidatie van de gevangen genomen N.S.B.-ers niet als onrechtmatig werd beschouwd: dat deze houding zijn bevestiging vindt in de instructies die toentertijd golden voor de B.S.:

dat ook de uitzendingen van radio ORANJE vanuit Engeland, zoals van algemene bekendheid is. de indruk teweeg moesten brengen dat N.S.B.-ers waren te beschouwen als landverraders en dat met hen geen consideratie behoefde Ie worden gebruikt en zou worden gebruikt;

dat de Krijgsraad uit beklaagdes verklaring en uit dr hier boven genoemde feiten tot de overtuiging is gekomen, dat beklaagde in de mening verkeerde. dat hij mocht handelen zoals hij deed en dat beklaagdes opzet derhalve niet gericht was op de wederrechtelijkheid van zijn handelen;

dat beklaagde zijn beslissing rnocst nemen zonder in de mogelijkheid te verkeren een meerdere te raadplegen. gesteld was in een functie waarvoor hij niet was opgeleid en in omstandigheden verkeerde. waarin ern rustig afwegen van de belangen practisch onmogelijk was. zodat hem ook schuld ten aanzien van de wederrechíelijkheid van zijn handelwijze niet kan worden verweten;

dat beklaagde derhalve. toen hij aan Van Essen opdracht gaf de vier N.S.B.-ers te liquideren, weliswaar wederrechtelijk handelde. doch dwaalde ten aanzien van de wederrechtelijkheid van zijn handelen:

Overwegende. dat derhalve beklaagde niet strafbaar is en behoort Ie worden vrijgesproken;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 2, 60

en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 43, 47 en 56 van het Wetboek van Strafrecht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 193 van de Regtspleging bij de Landmagt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart bewezen hetgeen aan beklaagde meer subsidiair is ten laste gelegd zoals dit hierboven als bewezen is aangenomen en gequalificeerd;

Verklaart beklaagde deswege niet strafbaar en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien ook daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 2 Januari 1951.

(Uitgesproken 3 Januari 1951).

President: Lt. Kolonel Mr J. J. Plugge.
Leden: Kolonel d. L. Zegers en Kapitein Mr J. Deen.
Raadsman: Mr J. M. J. Baak, advocaat te Enschede.

Opdracht, door een** lid van **de** N.B.S., van zijn commandant ontvangen, **tof** liquidatie van een aantal gevangengenomen N.S.B.-ers **in de** maand **April; 1945.

*Het uitvoeren van deze opdracht is **straffeloos**, nu **beklaagde te** goeder trouw mocht aannemen dat zijn commandant bevoegd was **hel** bevel tot het liquideren **der** gevangenen **te** geven en **dit** bevel binnen **de** kring zijner **ondergeschiktheid viel.***

***(Zie** ook **het** hiervóór afgedrukte vannis van gelijke **datum**).*

(Wb.v.Str. artt. 43. 287; W.M.S.R. art. 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST.

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen M. Kwakkel, destijds lid der N.B.S., beklaagde,

Gezien....enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks de maand April 1945 te Staphorst, al-
„thans in Nederland, tezamen en in vereniging met Christiaan Her-
„man Bonvanie, Egbert van Essen en Jacob Gerardus van der Laag,
„opzettelijk Klaas Prins, Rutger Prins, Lex Duif en Annigje Poepe,
„althans een of meer personen van hel leven heeft beroofd doordat
„hij op tijd en plaats voormeld met voormeld opzet met zijn mede-
„daders bij wie dat opzet ook aanwezig was, de volgende hande-
„lingen heeft verricht:

„hij, Bonvanie, heeft als commandant van een groep personen,
„behorende tot de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten. ....

[enz., zie verder primaire tenlastelegging hij hei hiervóór afgedrukte vonnis van gelijke datum — Red.];

„althans, iridien op bovenstaande telastlegging geen veroordeling „zou volgen dat hij op tijd en plaats voormeld tezamen en in ver-„eniging rnet Egbert van Essen en Jacob Gerardus van der Laag „opzettelijk Klaas Prins, Rutgcr L'rins, Lex Duif en Annigje Poepe, „althans een of meer personen van het leven heeft beroofd doordat „hij op tijd en plaats voormeld niet voormeld opzet met zijn mede-„daders hij wie dat opzet ook aanwezig was, de volgende hande-„lingen heeft verricht:

„hij. Van Essen, heeft. heni, beklaagde, en Jacob Gerardus van „der Laag, eveneens tot die groep behorende. aangewezen deel uit te „maken van het executiepeleton en zelf optredend als commandant „van het excutiepeleton inet de anderen afgesproken dat zij ge-„zamenlijk met stenguns, althans met vuurwapens op die personen, „die zij op korte afstand voor hen zouden opstellen of reeds hadden „opgesteld, zouden schieten zodra hij tot drie had geteld: vervolgens „heeft hij, nadat Van Essen tot drie geteld híid. met een stengun. „althans met een vuurwapen een aantal schoten gelost op die op „korte afstand voor hcni opgestelde personen, tengevolge van welke „handelingen, althans tengevolge een of meer daarvan, bovenver-„melde personen elk door een of meer kogels werden getroffen en „tengevolge daarvan zijn overleden";

Overnegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat het primair telastegelegde is gepleegd door de beklaagde, zodat hij daarvan dient le worden vrijgesproken;

Overwegende voor wat het subsidiair telastegelegde betreft:

dat beklaagde als vrijwilliger ingedeeld hij de B.S., ingevolge K.B. van 5 September 1944, Stbl. No. E 62 is te beschouwen als militair in de zin der met en te behoren tot de Koninklijke Landmacht:

Overwegende, dat beklaagde len processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dal hij in de maand April 1945 lid was van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten; dat hij behoorde tot de K.P.-groep onder bevel van Bonvanie, welke groep gelegerd was in de Staatsbossen onder de genieente Staphorst; dat in een nacht in begin April 1945 een aantal geallieerde Franse parachutisten landde in de Staatsbossen onder dc gemente Staphorst; dat hun K.P.-groep daarna tezamen niet de Fransen heeft deelgenomen aan acties; (lat in de loop van de 1e dag na de landing van de Franse parachutisten een aantal N.S.B.-ers werd gevangen genomen, welke N.S.B.-ers door de K.P.-groep werden bewaakt: dat tegen de avond van die dag hei lid van de K.P.-groep Van Essen, die nog al eens als ondercommandant optrad. bij hem kwam en hem mededeelde. dat in opdracht van Bonvanie de vier gevangen genomen N.S.B.-ers moesten worden doodgeschoten; dat zij toen afspraken dat Van Essen, nadat

zij de gevangenen naast elkaar zouden hebben opgesteld, tot drie zou tellen en dat zij daarna op de gevangenen zouden schieten: dat zij toen de vier gevangenen tegenover zich hebben opgesteld en Van Essen tot drie telde; dat zij toen beiden geschoten hebben met stenguns; dat de vier gevangenen daarop ter aarde vielen; dat drie van hen geen tekenen van leven meer gaven. doch een vierde nog wel; dat daarop Van der Laag deze vierde gevangene met een pistool door het hoofd schoot;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad uit de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht. dat beklaagde in de maand April 1925 te Staphorst tezamen en in vereniging met Egbert van Essen opzettelijk een of meer personen van het leven heeft beroofd doordat hij op tijd en plaats voormeld met voormeld opzet met zijn mededader bij wie dat opzet ook aanwezig was, de volgende handelingen heeft verricht:

hij, Van Essen. heeft, hem. beklaagde. aangewezen deel uit te maken van het executiepeleton en zelf optredend als commandant van het executiepeleton niet de ander afgesproken dat zij gezamenlijk met stenguns op die personen. die zij op korte afstand voor hen zouden opstellen, zouden schieten zodra of nadat hij tot drie had geteld; vervolgens heeft hij. nadat Van Essen tot drie geteld had, met een stengun een aantal schoten gelost op die op korte afstand voor hem opgestelde personen, tengevolge van welke bovenvermelde handelingen, althans tengevolge een of meer daarvan, bovenvermelde personen elk door een of meer kogels werden getroffen en tengevolge daarvan zijn overleden:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: Doodslag. meermalen. doch in voortgezette handeling gepleegd. voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 287 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende ten aanzien van beklaagdes strafbaarheid:

dat beklaagde als lid van de B.S. als zodanig gehoorzaamheid aan zijn commandant verschuldigd was;

dat. gezien de omstandigheden, waaronder dat bevel werd gegeven, beklaagde te goeder trouw mocht aannemen. dat zijn commandant bevoegd was dit bevel tot liquidatie van de gevangenen te geven. vallende dit bevel binnen de kring zijner ondergeschiktheid:

Overwegende. dat beklaagde mitsdien niet strafbaar is; [volgt: vrijspraak — *Red.*].

NASCHRIFT.

In de zaak legen Bonvanie is primair ten laste gelegd mededaderschap aan opzettelijke levensberoving, subsidiair uitlokking (door misbruik van gezag) tot gelijk misdrijf en meer subsidiair doen plegen (door het geven van een opdracht).

De Krijgsraad heeft het meer subsidiaire aangenomen; de Krijgsraad ging dus uit van straffeloosheid van de onmiddellijke daders. De basis van deze straffeloosheid vindt men in het vonnis tegen Kwakkel: één dier daders. De Krijgsraad overweegt daarin dat deze beklaagde als lid van de B.S. „als zodanig" (dus als militair) gehoorzaamheid verschuldigd was aan zijn commandant. Na deze inleiding zou men, in het licht van het enkele maanden tevoren door dezelfde Krijgsraad (in andere bezetting) gewezen vonnis van 12 Juli 1950 (hiervóór, blz. 325 e.v.) en de bevestigende sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 17 December 1950 (hiervóór, blz. 330 e.v.) straffeloosheid op grond van overmacht (noodtoestand) verwachten. De Krijgsraad slaat dan echter de weg in naar artikel 43 Wetb.v.Str.: het ambtelijk bevel, door te overwegen dat de beklaagde te goeder trouw mocht aannemen dat zijn commandant tot dit bevel bevoegd was, terwijl het bevel binnen de kring van zijn ondergeschiktheid viel.

De Krijgsraad heeft echter niet alleen de uitvoerders van het liquidatie-bevel straffeloos geacht, maar ook de commandant, die het bevel gaf.

De Krijgsraad gaat ervan uit dat deze commandant mocht aannemen dat de gevangenen de leden van de N.B.S. aan de Duitsers zouden verraden, indien zij daartoe de kans kregen en dat, indien deze leden van de N.B.S. daardoor in de handen der Duitsers zouden vallen, dit hun stellig het leven zou kosten. Nu beklaagde de gevangengenomen N.S.B.-ers niet zou kunnen bewaken in geval van actie en hij tot liquidatie het bevel gaf, acht de Krijgsraad het gepleegde weliswaar wederrechtelijk doch beklaagde ten aanzien van die wederrechtelijkheid in (verschoonbare) dwaling, zodat hem ten aanzien daarvan geen schuld treft.

Het in dit vonnis berechte geval vertoont zeer veel overeenstemming met dat, behandeld in het arrest van het Gerechtshof van Amsterdam van 2 Februari 1951, N.J. 1951/174, hetwelk wij daarom hierachter op blz. 407 hebben doen overdrukken. Ook het Hof kwam tot straffeloosheid van de dader, echter op grond van afwezigheid van wederrechtelijkheid.

Weliswaar dekken de constructies van Krijgsraad en Gerechtshof elkander niet; de Krijgsraad volgde ten deze blijkbaar de constructie van H.R. 22 November 1949, N.J. 1950 n° 180 (met noot van B.V.A.R.).

Bij het lezen van uitspraken als de bovenstaande en vergelijking met de uitspraken der bijzondere rechtspraak kan de vraag naar voren komen of onmiddellijk na het beëindigen van de oorlog de overwinnaar wel op de juiste wijze en met terzijdestelling van alle passie de „oorlogsmisdaden" van de overwonnene vermag te berechten.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 17 November 1950.

President: Luitenant-Kolonel A. Groen.

Leden: Kapt. Mr F. A. Vonk en 1e Lnt Mr W. v, IJzeren.
Raadsman: Mr J. J. P. de Mul.

Patrouille.

Als bevelhebber van enige patrouille (doorlaatpost aan de Nederlands-Duitse grens) een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, door rrri vrouw van Duitse nationaliteit fe vergunnen de grens in Nederlandse richting te overschrijden, wetende dat zij niet in het bezit was van de vereiste grensoverschrijdingsbescheiden.

Ook bij het uitoefenen van deze politionele taak is de Koninklijke Maréchaussée „militair" en rusten op de leden van dat wapen militaire verplichtingen.

Een en ander uit de geschiedenis van het Wapen.

(W.M S.R. art. 129.)

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser tegen F. T. geboren te Gaastmeer Fr. 17 Maart 1925, van beroep slager, maréchaussée 1e kl. Brig. Kon. Maréchaussée te Enschede, beklaagde, bijgestaan door zijn raadsman, Mr J J. P. de Mul te Nijmegen.

Gezien de beschikking tol verwijzing dd. 3 October 1950:

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overlegd op de ierechtzitting van 17 November 1950 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een gevangenisstraf voor tie tijd van vier neken onvoorwaardelijk, met ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces eri gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd [1]):

„dat hij, terwijl hij als maréchaussée der 1e kl. iri werkelijke dienst „was hij het wapen der Koninklijke Maréchaussée, onder de ge„meeente Denekamp, of op omstreeks 15 Aug. 1950, alzo in tijd van „oorlog.

„ten eerste:

„als commandant van het personeel van de doorlaatpost „Rammel„„beek" aan de Nederlands-Duitse grens, alzo als bevelhebber van „enige *wacht*, don *wel* patrouille. cn als zodanig onder meer belast „met de contrôle op de grensoverschrijdingsbescheiden Johanna In-

---

1) De door ons gecursiveerde gedeelten werden in de bewezenverklaring niet overgenomen. (Red. M.R.T.)

„geborg Muller, van Duitse nationaliteit, heeft vergund om de grens „aldaar in binnenwaartse richting te overschrijden zonder inzage te „nemen van de voor deze grensoverschrijding vereiste bescheiden. „wetende, dat zij deze niet bezat *en voorts de onder zijn bevelen „staande maréchaussée der 1e klasse H. J. Mulder belettende, dat „deze de toelatingspapieren van voornoemde Muller controleerde:*

„ten tweede:

„als ambtenaar dienstdoende en belast met de politiaire grensbe- „waking aan de doorlaatposl „Rammelbeek" opzettelijk een pakje „cigaretten van B. Schut heeft aangenomen, wetende dat deze ciga- „retten hertz geschonken werden door die Schut om hem, beklaagde, „in strijd met zijn plicht, in zijn voormelde bediening Johanna Inge- „borg Muller, van Duitse nationaliteit, toestemming te verlenen om *„zonder de voorgeschreven toelatingspapieren de Nederlands-Duitse „grens aldaar in binnenwaartse richting te passeren":*

Overwegende:.... enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard. dat hij. terwijl hij als maréchaussée 1e klasse in werkelijke dienst was hij het wapen der Koninklijke Maréchaussée. op 15 Augustus 1950 commandant was van het personeel van de doorlaatpost „Rammelbeek" onder de gemeente Denekamp aan de Nederlands-Duitse grens, dat deze dienst was te beschouwen als patrouilledienst, dat hij als zodanig onder meer belast was met de contrôle op grensoverschrijdingsbeschciden; dat hij toen Johanna Ingeborg Muller, van Duitse nationaliteit, vergund heeft de grens aldaar in hinnenwaartse richting te overschrijden, zonder inzage te nemen van de voor deze grensoverschrijding vereiste bescheiden, dal H. Schut, in wiens gezelschap J. T. Muller voornoemd zich bevond, hem tevoren had medegedeeld dat zij niet in het bezit was van een geldig pa-poort:

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal *No.* 157/50 vaii de Brigade Oldenzaal der Koninklijke Maréchaussée. opgemaakt door Egbertus M. Boerrigter, Adjudant Onderofficier der Koninklijke Maréchaussée. en Karel Schepers. wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée. en gesloten te Oldenzaal op 29 Augustus 1950, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan relatanten van Bronne Schut, oud 40 jaar. exporteur, wonende Haydnlaan 3 Ie Groningen, dat hij in gezelschap van mejuffrouw Muller aan de Nederlandse-Duitse grens hij Denekamp kwam. komende vanuit Duitsland; dat Muller voornoemd niet in het bezit was van een geldig paspoort, dat hij dit toen aldaar aan beklaagde heeft medegedeeld en beklaagde tevens hecft verzocht mej. Muller desondanks toch door te laten; dat beklaagde dit verzoek heeft ingewilligd en mejuffrouw Muller heeft vergund de grens te overschrijden in Nederlandse richting;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht.: .... [enz. — zie telastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd

als: *„Als bevelhebber van enige patrouille een als zodanig op hem „rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog,"* voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Post alia:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier weken;

Ontslaat hem uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Hoof Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 April 1951.

President: Mr J. W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal Vos, Schout bij Nacht Brouwer, Luitenant-Generaal Dijxhoorn en Generaal-Majoor van der Kroon.
Raadsman: Mr J. M. J. Baak.

(Zie het hiervóór opgenomen vonnis van de Krijgsraad te Velde-Oost van 17 November 1950.)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: .... enz.:

Overwegende, dat beklaagde bij monde van zijn raadsman heeft aangevoerd, dat hij terzake van het hem sub 1° ten laste gelegde niet strafbaar zou zijn, aangezien een doorlaatpost niet is een patrouille, als bedoeld in artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht omdat:

a. de dienst aan de grens niet zou worden verricht ter beveiliging van een object of militair onderdeel dan wel een bepaald persoon, maar ter contrôle van de nakoming van nettelijke voorschriften, zodat het personeel van de doorlaatpost niet een militaire taak, doch een politietaak zou uitvoeren;

b. op de doorlaatpost de dienstdoende maréchaussée een administratief ambtenaar zoir zijn;

c. een feitelijke tegenstelling zoix bestaan tussen een doorlaatpost en een patrouille:

Overwegende ten aanzien van dit verweer, dat blijkens Souvcrein Besluit van 26 October 1814 no. 498, waarvan de aanhef luidt: „Nous, Guillaume etc. voulant établir un corps de Maréchaussées

„dans les Provinces de la Belgique à l'effet de concourir au maintien „des lois, d'assurer la tranquillité publique et de veiller à la sûreté „des habitants etc. etc."

en artikel 1 inhoudt: „Il sera établi un corps de Gendarmerie „destiné à maintenir l'ordre, à assurer l'exécution des lois et à veiller à la sûreté des frontières el grandes routes", het Wapen der Koninklijke Maréchaussée is opgericht als een *politiecorps,* krachtens artikel 35 eerste lid van het Souverein Besluit van 30 Januari 1815. „arresterende het reglement op de politie. de discipline en de dienst „der maréchaussée", *deel uitmakende van de landmacht:*

Overwegende, dat de derde afdeling van laatstgenoemd besluit. getiteld „Van de gewone werkzaamheden der maréchaussée". o.m. inhoudt: „De gewone en hoofdzakelijke werkzaamheden der maréchaussée zijn:

„1e. Het doen van marsen, tournées en patrouilles" (art. 11)

en

„Geen reiziger het land inkomende of uitgaande, mag weigeren „aan de leden der maréchaussée zijn paspoort te vertonen, wanneer „zij die mochten vorderen en in uniform gekleed, hunne kwaliteit „aan hem hebben kenbaar gemaakt" (art. 14);

Overwegende, dat dus de maréchaussée blijkens deze Souvereine Besluiten waren militairen, onder meer bestemd voor een politietaak, welke zich ook tot de grensbewaking in het algemeen en tot de paspoortcontrôle in het bijzonder uitstrekte, ter uitvoering waarvan o.a. patrouilles konden worden uitgezonden;

Overwegende, dat hierin sedertdien (niet gehandhaafde bezettingsmaatregelen buiten beschouwing gelaten) geen principiële verandering is gebracht, ook al is de politietaak van het wapen thans meer beperkt;

Overwegende, immers, dat het „Politiebesluit 1945" in artikel 1 bepaalt, dat de politie bestaat zowel uit burgerlijke als uit militaire corpsen, daartoe aangewezen door de Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken, terwijl tevoren bij gezamenlijk besluit van de Ministers van Oorlog en Justitie van 1 Augustus 1945 de aanwijzing van het wapen der Koninklijke Maréchaussée als militair politiecorps had plaats gevonden;

Overwegende, dat volgens artikel 2 van laatstgenoemd besluit de taak van dit militair corps ook thans nog behoort tot de verzorging der grensbewaking, daaronder begrepen de bediening der grerisdoorlaatposten, hetgeen ook blijkt uit het op de wet van 10 Januari 1920 Staatsblad No. 11 steunend „Bewakingsvoorschrift 1946";

Overwegende, dat weliswaar het souverein Besluit van 30 Januari 1815 in artikel 35 lid 2 bepaalde:

„De officieren, onderofficieren en maréchaussées zullen desniettemin voor de criminele rechtbanken te regt staan wegens alle wan„bedrijven, betrekking hebbende tot de dienst van de algemene en „regterlijke politie, waarmede zij belast zijn", maar dat dit voorschrift door de Hoge Raad blijkens zijn arresten van 1 October 1867

en 25 Februari 1868 als zonder rechtskracht — n.l. in strijd met de grondwetten van 1814 en 1815 en de naar het voorschrift dier grondwetten gemaakte wetten — werd terzijde gesteld, terwijl overigens geen wettelijke bepalingen hebben bestaan of nog van kracht zijn, die steun zouden kunnen geven aan de door de raadsman gemaakte tegenstelling in strafrechtelijke zin tussen de aan de Koninklijke Marechaussée opgedragen politiële of administratieve diensten, waarvan de schending niet zou vallen onder de bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht en hun militaire dienstplichten;

Overwegende, dat dus de uitoefening van de dienst op de doorlaatpost door maréchaussée krachtens een hen verstrekt dienstbevel, is een politietaak zowel als een militaire dienstplicht, waarvan de schending strafbaar kan zijn krachtens het gestelde in Titel V van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat eveneens faalt het verweer, dat een doorlaatpost niet zou kunnen zijn een patrouille, omdat tussen deze begrippen een tegenstelling zou bestaan onder meer blijkende uit het feit, dat het personeel der Koninklijke Maréchaussée in dagelijkse dienst en op de daarbij gebruikte dienstformulieren onderscheid maakt tussen „patrouille-diensten" en „dienst doorlaatpost";

Overwegende, dat een dergelijk onderscheid wellicht van practisch belang is voor het uitmaken van de dagelijkse dienst, doch de vraag of een militair bij het vervullen van een dienst deel uitmaakt van een patrouille, als bedoeld in artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, wordt bepaald door de feitelijke omstandigheden, waaronder die dienst wordt verricht;

Overwegende, dat twee militairen der Koninklijke Maréchaussée, van welke de oudste als commandant optreedt, die een dienstopdracht hebben dit te voeren (i.c. het uitoefenen van een politietaak) ten dele gedurende het afleggen van een bepaalde route en gedeeltelijk gedurende een zekere tijd op een bepaalde plaats, kunnen worden beschouwd als een patrouille (gedeeltelijk optredende als „staande „patrouille") in de zin van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat trouwens beklaagde zichzelf ook niet anders heeft beschouwd dan als commandant van een patrouille toen hij dienst deed op de doorlaatpost, daar hij immers ten processe-verbale o.m. zakelijk heeft verklaard, dat hij op 15 Augustus 1950 commandant was van het personeel van de doorlaatpost „Rammelbeek" onder de gemeente Denekamp aan de Nederlands-Duitse grens en dat deze dienst was te beschouwen als patrouilledienst, terwijl de andere maréchaussée dezer patrouille Herman Jan Mulder blijkens het ambtsedig proces-verbaal van 30 Augustus 1950, Brigade Oldenzaal No. 158/50 van Egbertus Marinus Boerrigter, adjudant onderofficier en Karel Schepers, wachtmeester, beiden behorende tot het Wapen der Koninklijke Maréchaussée, aan verbalisanten mededeelde, dat hij op 15 Augustus 1950 met beklaagde belast was met de dienst op de doorlaatpost „Rammelbeek", waarbij beklaagde als patrouillecommandant optrad;

Overwegende, in dit verband. dat bovendien als getuigen zakelijk onder meer hebben verklaard;

1. A. W. L. van Delden:

dat hij op 15 Augustus 1950 waarnemend brigadecommandant der Koninklijke Maréchaussée was te Denekamp en als zodanig het personeel aanwees, dat bestemd was om dienst tc doen aan de doorlaatpost „Rammelbeek"; dat de dienst van dit personeel aanvangt op het moment waarop het zich bij de brigadecommandt meldt en eindigt zodra het zich wederom hij de brigadecommandant afmeldt; dat het personeel op de weg van de kazerne naar de standplaats van de doorlaatpost eveneens inoct optreden indien het een illegale grensoverschrijding constateert;

2. Jan Wiersma:

dat hij sedert 9 Octoher 1950 brigadecommandant der Koninklijke Maréchaussée te Denekamp is en als zodanig het personeel aanwijst, bestemd om gedurende een bepaalde tijd dienst te doen op de doorlaatpost „Rammelbeek"; dat de dienst voor het personeel aanvangt zodra het zich bij hem heeft gemeld voor de afmars en eindigt op het moment dat het zich bij hem afmeldt; dat het brigade-bureau is gevestigd te Denekamp en het personeel, op weg van daar naar de standplaats van de doorlaatpost of op de terugweg moet ingrijpen zodra het een overtreding vermoedt of constateert b.v. betreffende illegale grensoverschrijding; dat, indien het personeel, hestemd voor de doorlaatpost, onderweg een verdacht persoon aanhoudt en over wil brengen naar de brigade. waardoor het te laat op de doorlaatpost zou aankomen. het toch een verplichting nakomt. die een onderdeel is van zijn normale dieristverrichting;

Overwegende. dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof overigens tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en heslissingen in het vonnis. waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen. alsmede van artikel 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappèlleerd, met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeff het nodig geacht om, naast vermelding van het in casu in aanmerking komende gedeelte van de taak der Koninklijke Maréchaussée. ook in zijn oordeel te betrekken de vraag, of en, zo ja, op welke bepaling steunt het militair karakter (militair-strafrechtelijk gezien) van de leden van dit Wapen. Voor een en ander beroept het Hof zich op bepalingen van een Souverein Besluit van 26 October 1814 n°. 498. genomen uit overweging dat zodanig Korps in de Belgische Provincies xou moeten dienst doen tot de in de sententie overgenomen doeleinden. In de Belgische Provin-

ciën, dus niet in Nederland, dat eerst als gevolg van de inhoud van het Weener Congres van 9 Juni 1815 met België verenigd werd.

Ik onderstel, dat de verhouding van dit Besluit tot het latere in Den Haag vastgestelde Souverein Besluit van 30 Januari 1815 n°. 1071, bij hetwelk vastgesteld werd het nog steeds geldende, in Nederlandse en Franse tekst uitgegeven Reglement op de policie, de discipline en de dienst der Maréchaussée, niet behoorlijk is vastgesteld, althans onderzocht.

Ik vond slechts in de voordracht dd 24 October 1814 n° 983 van de Helgisclie Commissaire Général de la Guerre, bij welke het ontwerp ter bekrachtiging werd aangeboden, de toezegging, dat hij met zijn ambtgenoten van Binnenlandse Zaken, van Justitie en van Politie nader in overleg zou treden „sur toutes les affaires essentielles concernant la Gendarmerie".

In de door het Hof aangehaalde considerans van het Besluit van 1814 is in het origineel ontwerp vóórdat het werd ondertekend, met een andere hand dan die welke het ontwerp geschreven heeft, het woord „Maréchaussée" in de plaats gesteld van het doorgehaalde woord „Gendarmerie". Voorts bevat dit Besluit nog niet een, bepaling als die van art. 35 van het Reglement van 1815.

Met het oog hierop wil ik enkele bijzonderheden mededelen, welke tot het bereiken van resultaat met zodanig onderzoek van nut kunnen zijn.

In de eerste plaats de volgende passage, voorkomende in een brief van Prof. Mr H. W. Tydeman aan Mr J. P. Meyer dd. Leiden 5 September 1819, opgenomen in de in dit jaar uitgegeven „Briefwisseling van eenige Regtsgeleerden over de aanstaande Nederlandsche wetgeving" (zie blz. 546 v.):

„Als een der eerste weldadige gevolgen en blijken van het ophouden van het Fransche dwangbestuur, is in onze gewesten algemeen „het vertrek der Gendarmerie beschouwd. In de Belgische „Provinciën is dezelve slechts herdoopt geworden, en onder den „ouderen naam van Maréchaussée behouden, en opnieuw ge„organiseerd geworden. Het was mij zonderling, in eene Hoogduitsche „Literatur-Zeitung een verslag, nopens een eigen Fransch „Wetboek van onzen Koning voor de Maréchaussée te ontmoeten, waarvan in deze streeken niets hel;end was. Onlangs is deze „instelling tot de Provincie Noord-Brabant uitgebreid; en ik „hoor wel eens, die, wanneer zij van eene ten platten lande bedreven „misdaad, of van het ontvlugten van een misdadiger vernemen, de„zelve ook in onze overige gewesten wel schijnen terug te wenschen. „Ik beken, dat mede om vrees en schrik aan kwalijk-gezinden in te „boezemen, en dus om misdaden voor te komen, rondkruisende strik„ruiters neer dienstig kunnen zijn [1]; maar in volkrijke streken zijn de „hindernissen, welke zij den vreedzamen reiziger kunnen aanbren-

[1]) Vgl. **A.** *Esmein*, Histoire de la procédure criminelle en France, p. **433.**
R.C.

„gen, en hef bezwaar van altijd met een pas te moeten reizen (hetwelk „aan deze instelling, deels van zelf. zoo zij haar volledig effect „zal doen, deels indirect, om derzelver oirkosten goed te maken. „verbonden is) misschien over hei geheel genomen aanmerkelijker, „dan het nut der grootere beveiliging tegen misdrijven: ook de „Franschman, nu hij zich meer vrij gevoelt, betuigt, dat hef aan„schouwen dezer half-militaire politie-dienaars een onaangenamen „indruk op hem maakt."

Ik nam deze gehele passage op, niet alleen omdat daaruit blijkt, welke gevoelens een zeer bekende Leidse hoogleraar koesterde ten aanzien van de Gendarmerie der Franse overheerser en deze zonder nader bewijs generaliseerde, maar ook omdat de laatste woorden een toespeling bevatten op ket door het Hoog Militair Gerechtshof in zijn sententie aangehaalde art. 35 van het Nederlandse Reglement

Het besluit tot vaststelling van dit Nederlandse Reglement bevat niet een overweging als die uit zijn voorganger van 1814.
Het ontwerp van dit besluit werd aan „Son Altesse Royale" aangeboden bij brief van de voor België aangewezen Minister voor oorlogszaken Luitenant-Generaal Baron TINDAL *dd. 7 Januari 1815, n°. 209, alzo in de periode, in welke de Souvereine Vorst van Nederland in opdracht van de te Weenen onderhandelende Mogendheden, de vereniging van Noord- en Zuid-Nederland, in afwachting van de definitieve schikking hiervóór vermeld, moest voorbereiden. Het gedeelte van deze voordracht, hetwelk betrekking heeft op de militaire hoedanigheid van het Korps, luidt als volgt:*

Monseigneur,

J'ai l'honneur de présenter à Votre Altesse Royale le projet d'un Règlement sur la Police, la discipline et le service de la Maréchaussée en Belgique.

Dans la rédaction de ce projet on a suivi en grande partie le Règlement qui existait autrefois en Hollande sur le Service de la Gendarmerie. Il a été soumis d'ailleurs á l'examen de Mr le Commissaire-Général de la Justice et en me conformant aux observations qu'il m'a adressées, j'ai changé le projet primitif d'apres ses idées.

Le premier Titre de ce projet traite de ce qui est relatif à la Police et discipline de ce Corps. Les Règlements sur la discipline, qui existent pour les autres Corps de l'Armeé, étant également rendus applicables à la Maréchaussée, il a été inutile d'entrer dans de plus grands détails. J'ai cru . . . enz.

Ce Titre deux fixe les rapports du Corps de la Maréchaussée avec les Départements de la Guerre et de la Justice. Votre Altesse Royale daignera remarquer que tout ce qui a rapport au maintien de l'ordre public entre dans les attributions de Son Commissaire-Général de la Justice; tandis que la formation et ce qui concerne le matériel et la discipline est du ressort du Département de la Guerre.

Les Fonctions habituelles et le Service extra-ordinaire de ce Corps sont détaillés dans les Titres 3 et 6. J'ai rédigé l'article 23 et 24

entièrement d'après l'intention de Mr le Commissaire-Général de la Justice; quoique d'abord j'eusse l'intention de proposer à Votre Altesse Royale de déterminer plus positivement, que la Maréchaussée ne pourra jamais être employée pour conduire les condamnés aux lieux de supplice, et qu'elle ne devrait s'y trouver qu'à cheval, à l'effet de servoir à protéger les huissiers ou autres personnes, chargées de la conduite des condamnés et de l'exécution des jugements de condamnation.

Je pense que le Titre 5 détermine d'une manière assez détaillée les rapports de la Maréchaussée avec les differentes autorités civiles. Ce corps, dont le Service est si différent de celui des autres corps de l'Armée, devrait avoir des instructions particulières a cet égard .... enz.

Les articles 41, 42 et 43 font mention de la subordination de la Maréchaussée aux Commandants des Arrondissements et Places. Leur fonctions étant étrangères au Service purement Militaire, ce Corps ne pourrait à cet égard avoir les mêmes obligations á remplir qu'un autre Corps de l'Armée.... enz.

Deze brief met bijlage werd bij apostille van 26 Januari **1815** *in handen gesteld van de Minister (Commissaire Général) voor de Justitie in dit Kabinet* DE THIENNES DE LOMBYSE, *die bij rapport van 29 Januari 1815, n°. 1. tot bekrachtiging van het besluit adviseerde.*

Net hierover handelende luidt als volgt:

La Huye le 26 Janvier 1815.

Renvoyé au Dep. de la Justice afin de retourner ces pièces ensemble avec son avis par le prochain courier.

Par son Altesse Royale,
Le Secrétaire du Cabinet.
P. De Crombrugghe.

Du 20 Janvier 1815
no. 1

Rapport

Du Commissaire-Général de la Justice
A son Altesse Royale.

Monseigneur,

Conformément aux Ordres de Votre Altesse Royale j'ai examiné le Projet de Règlement pour le Service de la Maréchaussée qu'a eu l'honneur de soumettre à Sa Sanction Monsieur le Lieutenant-Général chargé de l'administration de la Guerre.

Je la trouve en tout conforme aux observations que j'avais précédemment faites sur le premier travail du Département de la Guerre, ainsi que l'indique Monsieur le Lieutenant-Général dans son rapport, et ces observations étaient principalement puisées dans l'économie de la loi française du 26 Germinal An VI [2]*, le Code le plus parfait qui existe pour le service de la Gendarmerie.*

[2]) Te vinden in *Rondonneau,* Collection des lois françaises II blz. 98—113 en bij Mr C. *J. Fortuyn*, Verzameling van wetten, besluiten en andere regtsbronnen van Franschen oorsprong, Deel I blz. 378—392. *R.* C.

C'etait d'aprés cette loi qu'avait été rédigé le premier projet de Règlement qui se trouve par là d'accord, ainsi que mes observations avec ce qui se pratiquait ci-devant en Hollande, oìì on avait aussi depuis la révolution adopté le systême consacré par la loi française.

L'article 67 du projet actuel du règlement n'était pas dans le premier projet, mais je le trouve utile, car il importe que in Maréchaussée connaisse les lois, à l'exécution desquelles elle doit concourir.

Je pense aussi, comme Monsieur le Lieutenant-Général, que ia rédaction de cette instruction est dans mes attributions et j'estime en conséquence qu'il conviendrait d'ojouter à l'article 67:

„Notre Commissaire-Général de la Justice rédigera en conséquence „sans délai une instruction qui atteigne cc bût".

Pour le surplus je me joins à Monsieur le Lieutenant-Général chargé de l'administration de la Guerre pour prier votre Altesse Royale de sanctionner le Projet d'arrêté susdit.

Le Cte De Thiennes.

Uit deze stukken blijkt:

1°. dat het ontwerp is samengesteld bij het Belgische Departement van Oorlog, nadat te voren de met deze samenstelling belaste ambtenaren of officieren voor wat het politioneel gedeelte betrof, overleg hadden gepleegd met collegae van het Belgische Departement van Justitie; en

2°. dat het in de eerste plaats ten doei had de reglementering van de Belgische maréchaussée maar dat men meende dat hij ook wel voor Holland d.i. voor Noord-Nederland bruikbaar zou zijn.

Bovendien is wel merkwaardig, dnt het besluit, dat de datum draagt van 30 Januari 1815, te 's-Gravenhage is ondertekend; het vermeldt de Belgische voordracht van 7 Januari t.v. en gelast een afschrift te zenden aan de Commissaires-Généraux van Justitie, van Financiën en van Binnenlandse Zaken, allen Belgische autoriteiten, alsmede aan de „Lieutenant Général, Inspecteur-Général de l'infan„terie, chargé de l'administration de la guerre en Belgique". Als mede-ondertekenaar Par Son Altesse Royale Ir ad op de Secretaris van het Kabinet I. DI CROMBRUGGHE, terwijl „voor amplicatie" tekent de Secretaris van de Staats-Secretary in België L. VAN GOBBELSCHROY.

Uit al deze bijzonderheden mag wel worden afgeleid, al wordt dit niet door een uitdrukkelijke bepaling erkend, dat het Souverein besluit van 26 October 1814 had opgehouden van kracht te zijn. Bovendien zijn voorschriften tot uitvoering van het Reglement onder de Titel van Algemeen Reglement voor den Inwendigen Dienst der Maréchaussée te Brussel vastgesteld op 20 Maart 1815 door de Commissaris Generaal van Oorlog Baron TINDAL [3]).

---

[3]) Ik ontleen deze feitelijke gegevens aan de in 1816 verschenen uitgave, met privilegie gedrukt bij de in 's-Gravenhage en te Amsterdam gevestigde firma *De Gebroeders van Cleef.*

Naar het mij voorkomt, heeft de ontwikkeling van deze materie zich als volgt toegedragen.

De Belgische overheid, in die lijd meer Frans georiënteerd dan de onze, achtte de organisatie van de Franse Gendarmerie een model van stevigheid. Onz. die reden verzochten de beide, bij deze materie betrokken Commissarissen-Generaal, bij monde van die van Oorloy aan onze Souvereine Vorst om voor België een naar dit voorbeeld opgebouwd Reglement te willen vaststellen voor een lot de Belgische landmacht behorend korps, hefwelk, mede tot gerustelling van de eigen bevolking, niet meer Gendarmerie maar Maréchaussée zou heten en dat uit nationale krachten zou worden samengesteld. Hun taak zou in hoofdzaak dezelfde zijn als die van de Gendarmerie: grensbewaking en politiediensten ten platten lande. T-nutdaar het Besluit van 1814.

Toen de te Weenen gevoerde onderhandelingen meer vaste vorm verkregen en de vereniging van België met Nederland tot één Koninkrijk grote kans van verwezenlijking vertoonde, werd een herziening ondernomen in welXe ook voorkwam de samenhang met de landmacht. Nadat de evenbedoelde vereniging een feit geworden was, onderging de betekenis van de landmacht automatisch deze wijziging, dat er niet meer alleen aan de Belgische landmacht, maar aan de gecombineerde Belgisch-Nederlandse landmacht gedacht moest worden. De Belgisch maréchaussée bracht in deze gemeenschap in haar Reglement van 1815. Daarentegen verviel haar bewaking van de Belgisch-Nederlandse grens.

Voor de aldus vrij gekomen maréchaussées vond Koning WILLEM I *emplooi door hen — en wellicht hij het Korps in dienst getreden Nederlandse krachten — te belasten met politie-diensten ten platten lande in aan België grenzende Nederlanse provinciën. Dil leid ik af uit de passage van de brief van* Prof. TYDEMAN, *welke ik hiervóór inlaste, aldaar schrijvende over de uitbreiding (van hun taak) tot Noord-Brabant. Het Reglement van 1815 kreeg aldus geldigheid en toepassing in (Noord-)Nederland.*

De afscheiding van België van Nederland, welke in 1839 hanr beslag kreeg, verbrak wel het organiek verband van het Belgische en het Nederlandse gedeelte van dit korps, doch liet aan hef Nederlandse gedeelte na hei Reglement van 181.5. De bpaling, volgens welke de maréchaussée een deel zou uitmaken van de landmacht, werd hierdoor voor het vervolg hier te lande aldus verstaan dat zij behoorde tot de Nederlandse landmacht. Evenzo zou dezelfde bepaling in België weder haar vroegere betekenis herkrijgen, volgens welke zij deel zou uitmaken van de Belgische landmacht.

Verkreeg België voor het Belgische leger onze militaire straf en tuchtwetgeving van 1814/1815, zo nam Nederland van België over het Reglement op de policie, de discipline en de dienst der Maréchaussée van 1815. Daar de Belgisch-Nederlandse grens toen verder haar oude betekenis was gaan verfonen, moesten beide korpsen worden uitgebreid voor hare bewaking. Aan de goede verstandhouding

van beide heeft het dienst doen naast en in zekere zin tegenover elkaar geen afbreuk gedaan.

Thans nog enige bijzonderheden over de praktijk te onzent van het Reglement van 1815 voor wat betreft hef militair karakter van hef korps. hetwelk thans Wapen, heet.

Hel eerste artikel, op hetwelk het Hof zich beroept, is art. 35, in hetwelk de onderworpenheid van de maréchaussée aan de rechtsmacht van de militaire rechter slechts wordt erkend voor wanbedrijven niet vallende onder of samengaande met de strafbare feiten befreffende de dienst van de algemene en rechterlijke politie, **met** welke zij belast is.

Dit voorschrift gnf spoedig aanleiding fot moeilijkheden. In het bekende handboek van wijlen Prof. Mr M. S. POLS, ed. 1876, hls. 64 v. zijn deze uitvoerig beschreven, waarbij de Franse herkomst ook ter sprake wordt gebracht en een in 1862 ontstaan verschil van mening tussen Nederlandse autoriteiten, in hef bijzonder door een arrest van het Utrechtse Gerechtshof van 27 Augustus 1867, hetwelk fot eet? regeling van rechtsgebied aanleiding gaf [4]).

Jammer dat de overweging in dr sententie dat urt. **35** „in strijd „(was) met de grondwetten van 1814 en 1815 en de naar het voor„schrift dier grondwetten gemaakte wetten" de cardo quaestonis niet precies weergeeft. Het Reglement van **30** Januari 1815 is. hoewel als Souverein besluit bekrachtigd, niet op gelijke lijn te stellen met de militaire strafwetgeving uit de jaren 1814 en 1815. Ook daar werd bij Souvereine besluiten vastgesteld doch niet dan nadat de volksvertegenwoordiging haar instemming wiet de inhoud had uitgesproken. In dit hiërarchisch verschil ligt de verklaring van de onverbindendheid van art. **35** naast de bij wet vastgestelde ruimere bevoegdheid van de militaire rechter der landmacht, tot een van welker onderdelen destijds nrf. 1 van het Reglement van 30 Januari 1815 en thans art. 25 der Bevorderingswet Landmacht 1902 het Wapen heeft gemaakt.

De verder in de sententie aangehaalde artt. 11 en 14 zijn ontleend aan de Nederlandse tekst van het Reglement van 30 Januari 1815 en niet aart het in de sententie aangehaalde Reglement van 26 Octoher 1814.

R. C.

[4]) De geldende rechtspraak is ook nog aanvaard in het arrest van de Hoge Raad van **30** November 1891 (W. v. h. R. 6120) en in de sententie H.M.G. 10 October 1913 (M.R.T. XI p. 518).

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Gerechtshof te Amsterdam (Strafkamer).

Arrest van 2 Februari 1951.

President: Mr H. D. Feenstra.

Raadsheren: Mrs. E. F. D. K. van Schaeck Mathon en S. de Jong.

Medeplichtigheid aan liquidatie van handlangster van den vijand door leden van een verzetsgroep op 7 Mei 1945 te Zuilen. Bevel tot liquidatie enige maanden tevoren gegeven.

De vrees, dat de betrokkenen anders alsnog op ernstige wijze de dupe konden worden van het verraad der handlangster, moest, gezien het optreden der Duitsers te Zuilen en elders in ons land in dien tijd en ook na de capitulatie vóór de komst van de bevrijdende troepen, nog alleszins gerechtvaardigd schijnen.

Op grond van dit alles is het Hof van oordeel, dat aan de beu ezenverklaarde handeling van B. het karakter ener wederrechtelijke *levensberoving ontbreekt, welk wederrechtelijk karakter, ofschoon zulks in de woorden van art. 289 Sr niet tot uitdrukking is gekomen, niettemin als een vereiste voor de strafbaarheid van het daarin omschreven delict moet worden beschouwd, zodat deze handeling geen strafbaar feit oplevert. Derhalve is de bewezenverklaarde medeplichtigheid evenmin strafbaar.*

(Sr. artt. 48 en 289).

Het Hof, enz.:

Gezien het vonnis, door de Arr.-Rechtbank te Utrecht, rechtdoende in strafzaken, op 20 October 1950 in eerste aanleg gewezen in de zaak van: F. J. A. A. v. T., wonende te Zuilen, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring II te Amsterdam, waarbij deze ter zake van medeplichtigheid aan het misdrijf van moord, met toepassing van de artt. 10, 27, 48, 289 Sr., is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier jaren, met aftrek van den tot 4 November 1950 in voorlopige hechtenis doorgebrachten tijd:

Overwegende dat het Hof zich niet verenigt met het vonnis, waarvan beroep, weshalve dit vonnis behoort te worden vernietigd;

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende.

Overwegende dat aan verdachte is telastgelegd:

dat op of omstreeks 7 Mei 1945 te Zuilen, J. C. v. d. H. of J. G. B. (hetzij tezamen en in vereniging, althans ieder voor zich) althans één of meer personen

1. ter uitvoering van zijn, na kalm beraad en rustig overleg te voren genomen besluit en beraamd plan om opzettelijk en met voorbedachten rade C. W., echtgenote van W. P., van het leven te beroven, na kalm beraad en rustig overleg, op korte afstand uit een met kogelpatronen geladen pistool, in elk geval uit een vuurwapen,

op. althans in de richting van genoemde G. W., echtgenote van W. P., één of meer schoten heeft gelost, tengevolge waarvan deze in de rug en in de borst werd getroffen en dusdanige verwondingen bekwam, dat zii terstond of kort daarna aan de bekomen verwondingen is overleden;

subsidiair: dat hij, ten tijde cn ter plaatse als voormeld. met de bedoeling en het ooginerk om G. W.. echtgenote van W. P., van het leven te beroven opzettelijk gewelddadig op korte afstand uit een met kogelpntrorien geladen pistool, althans uit een vuurwapen, één of meer schoten heeft gelost op, althans in de richting van genoemde G. W.. echtgenote van W. P.. tengevolge waarvan deze in de rug en in de borst werd getroffen en zodanig werd verwond dat zij terstond of kort daarna aan de bekomen verwondingen is overleden:

i. ter uitvoering van zijn. na kalm beraad en rustig overleg tevoren genomen besluit en beraamd plan om opzettelijk en met voorbedachten rade W. P. van hel leven te beroven opzettelijk gewelddadig, na halm beraad en rustig overleg. op korte afstand uit een pistool, althans uit een vuurwapen, één of meer schoten heeft gelost op, althans in de richting van genoemde W. P. tengevolge waarvan deze onder de linkerschouder, links onder de borst en onder de rechterborst nerd getroffen en zodanig werd verwond, dat hij, terstond of kort daarna aan de bekomen verwondingen i. overleden:

subsidiair: dat hij ten tijde en ter plaatse als voormeld met de bedoeling en het oogmerk om W. I. van het leven te beroven opzettelijk gewelddadig op korte afstand uit een pistool. althans uit een vuurwapen, één of meer schoten heeft gelost op. althans in de richting van W. T.. tengevolge waarvan deze onder de linkerschouder. links onder de borst en onder de rechterborst werd getroffen, cn zodanig werd verwond, dat hij kort daarna aan le bekomen verwondingen is oveleden;

meer subsidiair: dal hij ten tijde en ter plaatse als voormeld opzettelijk W. I' heeft mishandeld, althans zwaar lichamelijk letsel heeft toegebracht door opzettelijk gewelddadig daartoe op zeer korte afstand uit een met kogelpatronen geladen pistool, althans uit een vuurwapen, één of meer schoten op. althans in de richting van deze W. I. te lossen, tengevolge waarvan genoemde W. P. onder de linkerschouder, links onder de borst en onder de rechterborst werd getroffen en zodanige verwondingen bekwam, dat hij kort daarna daaraan is overleden;

cri dat zij, verdachte, op of omstreeks 6 Mei 1945 te Zuilen opzettelijk aan die J. C. v. d. H. en/of J. G. R., althans een persoon, wetende, dat die persoon of personen voornemens waren om W. I'. en/of G. I'.-Tl'. van het leven te beroven, in overleg met deze. een onder l-inar berusting zijnd pistool, althans een vuurwapen, ter beschikking hreft gesteld voor dat misdrijf, waardoor zij, verdachte. alstoen aldaar opzettelijk die persoon of personen de gelegenheid of middelen heeft verschaft tot het plegen van dat misdrijf of die mis-

drijven, althans die persoon of personen opzettelijk daarbij behulpzaam is geweest;

Overwegende dat het Hof, overnemende hetgeen dienaangaande voorkomt in het beroepen vonnis, de voornanieri van verdachte verbeterd luidt als: F. J. A. A.:

Overwegende dat het Hof voorts uit het beroepen vonnis overneemt hetgeen daarin is overwogen en beslist omtrent hetgeen van het telastgelegde wel en hetgeen niet in bewezen (met inbegrip van de vrijspraak van dit laatste) alsmede den inhoud der bewijsmiddelen, op grond waarvan de eerste rechter is gekomen tot deze beslissingen (bewezenverklaring alleen i.v.m. het onder 1. primair telastegelegde, Red.);

Overwegende ten aanzien van de strafbaarheid van het feit:

dat — naar verdachte tijdens het plegen van het feit wist — de in de telastlegging bedoelde B. en v. d. H. behoorden tot degenen, die tijdens de bezetting in 's lands belang hij nijze van ondergronds georganiseerd verzet den vijand trachtten afbreuk te doen, welk verzet van de zijde van den vijand, vooral in het laatste oorlogsjaar, rigoreuze tegenactie uitlokte, waarbij door dien vijand tal van handlangers uit de bevolking van ons land werden gerecruteerd die zich niet ontzagen hem hand-, of spandiensten te verlenen en wier aanwezigheid voor de verzetslieden een dikwijls dodelijk gevaar beteekende;

dat voldoende door het onderzoek ter terechtzitting is aannemelijk geworden, dat G. Th. echtgenote van W. P., tot bedoelde handlangers van den vijand behoorde en ook, dat zij er o.a. van op de hoogte was, dat de woning van verdachte, waar o.m. v. d. H. was ondergedoken en ook B. placht te komen, een contact-adres der ondergrondse beweging was, en dat zij er niet tegen opzag zulks onder de aandacht van den vijand of diens helpers te brengen, zoals o.a. kort te voren nog was gebleken, toen op haar aansporing een lid van de landwacht aldaar naar wapens kwam zoeken, alsook nog op den 5den Mei 1945, toen R. in die woning was gevlucht en genoemde vrouw tegenover het vóór het huis verzamelde publiek op duidelijk aannemelijke wijze van deze haar wetenschap blijk gaf;

dat, naar verdachte wist, reeds enige maanden tevoren de sindsdien gearresteerde K.P-leider Van Santen, tot wiens verzetsgroep genoemde v. d. H. behoorde, aan dezen had bevolen genoemde vrouw te liquideren en de hierboven genoemde gebeurtenissen v. d. H. en B. tot de overtuiging brachten, dat deze liquidatie niet langer kon worden uitgesteld, van welke overtuiging zij ook mededeling deden aan verdachte;

dat zij toch vreesden anders alsnog op ernstige wijze de dupe te worden van het verraad dier vrouw, welke vrees, gezien het optreden der Duitsers te Zuilen en elders in ons land in dien tijd ook na de capitulatie vóór de komst van de bevrijdende troepen nog alleszins gerechtvaardigd moest schijnen;

dat het Hof op grond van dit alles van oordeel is, dat aan de

bewezennverklaarde handeling van B. het karakter ener wederrechtelijke levensberoving ontbreekt, welk wederrechtelijk karakter. ofschoon zulks in de woorden van art. 289 Sr. niet tot uitdrukking is gekomen, niettemin als een vcreistc voor de strafhaaihcid van het daarin omschreven delict moet worden beschouwd, zodat deze handeling geen strafbaar feit oplevert;

dat derhalve dc bewezenverklaarde medeplichtigheid van verdachte aan die handeling evenmin strafbaar is;

Verklaart het bewezenverklaarde niet strafbaar:

Ontslaat verdachte van alle rechtsvervolging ter zake daarvan;

Beveelt de onmiddellijlic invrijheidstelling van verdachte.

[Geen beroep in cassatie ingesteld — *Red.].*

Overgenomen uit de Nederlandse Jurisprudentie 1951 n° 174.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 20 Novernher 1950.

Voorzitter: Mr S. Wierda.

Leden: Mr Dr J. J. Boasson en Mr H. F. A. Donders.
Militaire leden: P. I. W. van Leeuwen en J. G. M. v. d. Plassche.

Ten tijde van Fret einde van de dienstverbintenis van een tijdelijk wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée is deze onder medische behandeling. Indien hij in militaire dicnsf had willen blijven, had hij een verbintenis voor onbepaalde tijd moeten sluiten. Nu blijkt daf hij zulks niet gewild heeff, moest klager (eervol) ontslag worden verleend. Na zijn ontslag kan klager geen aanspraak meer maken op vrije geneeskundige behandeling. Beroep gedeeltelijk niet-ontvankelijk; gedeeltelijk ongegrond.

CENTRALE RAAD VAN BEROEP: *Aangenomen moet worden dnt de veronderstelling, daf klager niet bereid was een dienstverbintenis voor onbepaalde tijd aan fe gaan, op een misverstand berustte. welk misverstand is ontstaan enerzijds door klagers onvolledig begrip inzake zijn rechtspositie en anderzijds door onvolledige voorlichting door zijn meerderen. Nietigverklaring van ontslagbesluit, hetgeen niet insluit dal de Minister verplicht is, met klager een dienstverbintenis voor onbepaalde tijd aan te gaan. aangezien zulks nog afhankelijk is van de toestemming van, de Minister.*

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN.

inzake A. Th. It. (tijdelijk wachtm. Kon. Maréchaussée), wonende te 's-Gravenhage, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen de Minister van Oorlog, verweerder (gemachtigde A. Dalen Gilhuyr, hoofdcommies hij het Ministerie van Oorlog),

Gezien: . . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager bij klaagschrift en verbeterd klaagschrift beroep heeft ingesteld tegen de beschikking van verweerder van 17 Februari 1950, houdende zijn eervol ontslag als tijdelijk wachtmeester van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée, gerekend ingaande 4 Januari 1950, alsmede tegen het besluit vaii verweerder. neergelegd in diens brief van 17 Februari 1950, inhoudende dat klager na zijn hrenzending mei groot verlof geen aanspraak meer kon maken op vrije geneeskundige behandeling vanwege noch ten laste van het Ministerie van Oorlog:

Overwegende dai klagers bezwaar hierin ligt, dat hij in verband met zijn ontslag ingaande 4 Januari 1950 verstoken is geraakt van een redelijke geldelijke uitkering tijden.; ziekte en van geneeskundige behandeling en heeft gevorderd. dnt wordt bepaald, dat het ontslag hem ten onrechte werd verleend. dat hij in militaire dienst mag blijven met of zonder verband, totdat hij geheel hersteld zal zijn vaii zijn ziekte, of zo dit niet mogelijk is, dat hem gedurende de ziekte een redelijke uitkering wordt verleend;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend vaii de navolgende inhoud:

„De gewezen wachtmeester vaii de Koninklijke ninréchaussée „A. Th K. diende in zijn eerste verbintenis bij het beroepspersoneel, „als bedoeld in artikel 10 van het Reglement voor de militairc. „ambtenaren der Koninklijke landmacht (K.B. vari 22 Augustus „1931, Staatsblad no. 378).

„In verband met het bepaalde in artikel 11, tweede lid van het „Koninklijk besluit van 17 November 1931. no. 26 (Voorschrift „omtrent de dienstverbintenissen van de militaire ambtenaren der „Koninklijke landmacht beneden de rang vari tweede-luitenant, he„horende tot het beroepspersoneel) eindigde bedoelde verbintenis „met ingang van 4 Januari 1950.

„Indien klager in militaire dienst zou willen blijven, zou hij in„gevolge het gesteld~in artikel 10. t\\er.de lid van het genoemd „Reglement na het volbrengen van bedoelde eerste verbintenis, een „verbintenis voor onbepaalde tijd moeten sluiten. Alhoewel hem „vergund werd een verbintenis voor onbepaalde tijd aan te gaan „heeft hij deze verbintenis. zoals ook uit zijn klaagschrift blijkt. niet „willen sluiten.

„Als gevolg hiervan was ik genoopt aan betrokkene, ingaande „4 Januari 1950 op grond van artikel 19, eerste lid F van het Regle„ment voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, „een eervol ontslag uit de dienst als beroepsmilitair terzake van „diensteindiging te verlenen";

[enz., met conclusie tot ongegroiid-verklaring van het klaagschrift — *Red.]*;

IN RECHTE:

Overwegende dat tussen partijen onbetwist is en ook voor het Gerecht vast staat, dat op 4 Januari 1950 was geëindigd de zesjarige termijn, waarvoor klager zich had verbonden en dat klager geen nieuwe verbintenis voor onbepaalde tijd wenste aan te gaan;

Overwegende dat, maar ingevolge artikel 10, tweede lid van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht (hierna te noemen „Reglement") voor klager op 4 ,Januari 1950 slechts hel sluiten van een mililaire verbintenis voor onbepaalde tijd in aanmerking kwam. vei\?-eerder hevoegdelijk met toepassing van artikel 19 .le lid sub f van het Reglement aan klager eervol ontslag heeft verleend. zodat het beroep tegen dit besluit ongegrond is:

Overwegende dat uit hel bepaalde in Hoofdstuk VIII van het Reglement blijkt, dat de militaire ambtenaren, als klager, iri geval van ziekte aanspraken hebben op genees- en heelkundige hulp e.d. en op doorbetaling, gedurende bepaalde tijd, van bezoldiging, doch tevens, dat voor deze aanspraken vereist is de qualiteit van militair ambtenaar, welke klager ingaande 4 Januari 1950 heeft verloren;

[Volgt: niet-ontvankelijk-verklaring, voorzovcr klager een redelijke uitkering vordert; ongegrond-verklaring voor het overige — *Red.*].

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 12 Maart 19.51.

Voorzitter: Mr J. H. Kuiper.

Leden: Mrs W. H. van Basten Batenburg en A. Blom.

(Zie de hiervóór afgedrukte beslissing).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP.

(partijen als voren),

Gezien:. . . .enz.;

Post alia:

IN RECHTE:

Overwegende dat het voormelde ontslagbesluit is genomen met toepassing van artikel 19, eerste lid, aanhef en onder f. van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht -— verder aan te duiden als: het Reglement —: alwaar is bepaald, dat een militair als eiser, beneden de rang van tweede-luitenant, door of namens de Minister van Oorlog uit de militaire dienst eervol wordt ontslagen, wanneer hij bij het eindigen van de termijn, waarvoor hij zich had verbonden, geen nieuwe verbintenis wenst aan te gaan. dan wel geen toestemming verkrijgt tot het aangaan van een nieuwe verhintenis;

Overwegende dat gedaagde het ontslagbesluit heeft genomen in

de veronderstelling, dat eiser niet bereid was een nieuwe verbintenis — hetwelk dan krachtens het bepaalde in artikel 10. tweede lid. vaii het Reglement een verbintenis moest zijn voor onbepaalde tijd — aan te gaan, maar de Raad. op grond van hetgeen eiser in zijn beroepschrift heeft aangevoerd en ter terechtzitting nader heeft verklaard, aanneemt, dat die veronderstelling berustte op een misverstand:

dat dit misverstand is ontstaan, enerzijds doordat eiser, van wie als lager ambtenaar in redelijkheid niet mag worden verwacht. dat hij volledig begrip heeft van alle voorschriften omtrent zijn rechtspositie. door zijn superieuren niet geheel juist en volledig is ingelicht, en anderzijds doordat eiser, als gevolg daarvan, bij gedaagde de indruk heeft gen elíl. dat hij in geen geval een nieuwe verbintenis wenste aan te gaan:

Overwegende dat de Raad n.l als Juist aanvaardt hel nader door eiser aangevoerde, dat eiser, die negens een aandoening van de rechter arm onder geneeskundige behandeling en slechts tot gedeeltelijke arbeidsverrichting in staat was, mede op grond van de hem door zijn superieuren verstrekte inlichtingen meende, dat hij, zolang hij niet van zijn ziekte was genezen, in de militaire dienst zou kunnen blijven óók, indien hij niet een verbintenis aanging voor onbepaalde tijd — hetgeen de reden is geweest. dat ei-er zich niet bereid heeft verklaard zulk een verbintenis aan te gaan —, doch dat eiser, zo hij had geweten. dat die mening onjuist n-as. n-el zulk een verbintenis had willen sluiten;

dat het dooi. eiser aangevoerde ie meer aannemelijk is. gelet op het (bij gedaagde's voormelde brief van 17 Februari 1950 beantwoorde) schrijven van 30 December 1949 van eisers divisiecommandant. waarin deze aan gedaagde inedededelde. dat met ingang van 4 Januari 1950 eisers dienstverband zou zijn geëindigd. terwijl eiser niet genegen was te reëngageren, maar hieraan toevoegde:

„Aangezien hij thans echter reeds geruimen tijd onder dokters-
„behandeling is wegens een zenuwontsteking in de rechterarm, waar-
„voor hij nog langen tijd zal moeten worden behandeld en dus
„ontslag niet gerechtvaardigd lijkt, moge ik U verzoeken mij te be-
„richten, hoc in deze gehandeld moet worden.":

dat de Raad voorts wel aanvaardt. dat vanwege hel Ministerie van Oorlog na 30 December 1949 en vóór 4 Januari 10.50 nog telefonisch inlichtingen zijn verstrekt aan ren amhienaar van het bureau. waartoe eiser behoorde, maar tevens aanneemt. dat die inlichtingen verkeerd zijn begrepen of niet juist aan eiser zijn overgebracht;

dat bovendien weinig aannemelijk is, dat eiser. die 37 jaar oud was. hoe\\-el hij wegens voormelde aandoening onder geneeskundige behandeling en slechts ten dele geschikt was arbeid te verrichten. zodat hij vrijwel geen kans zou hebben elders een betrekking te vinden. niettemin aan het verlaten van de militaire dienst de voorkeur zou hebben gegeven boven het aangaan van een verbintenis voor onbepaalde tijd;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat bij het nemen van het bestreden besluit ten onrechte ervan is uitgegaan, dat eiser geen nieuwe verbintenis wenste aan te gaan, zodat het besluit in strijd is niet voormeld artikel 19, eerste lid, aanhef en onder f, en deswege nietig moet worden verklaard;

Overwegende dat dit riiet insluit. dat gedaagde verplicht is mei eiser een verbintenis voor onbepaalde tijd aan te gaan — het inwilligen van de desbetreffende wens van de militaire ambtenaar is immers nog afhankelijk van de toestemming door of namens gedaagde —. maar wel. dat gedaagde alsnog zal moeten beslissen, of hij eiser zal vergunnen in dienst te blijven;

Overwegende voorts, dat door de nietigverklaring van het ontslagbesluit aan het in voorinelde brief van 17 Februari 1950 vervatte besluit, dat eiser. nadat hij met groot verlof is gezonden, geen aanspraak meer kan maken op vrije geneeskundige behandeling vanwege of ten laste van het Ministerie van Oorlog, de feitelijke grondslag kornt ie ontvallen, weshalve ook dit besluit nietig moei worden verklaard;

Overwegende dat iiit het eerder overwogene voortvloeit, dat de aangevallen uitspraak niet kan worden gehandhaafd, voorzover daarbij eisers tegen de heide voormelde besluiten gericht beroep ongegrond is verklaard;

Overwegende dat die uitspraak echter moet worden bevestigd, voorzover daarbij eiser niet-ontvankelijk is verklaard in zijn vordering hem een redelijke geldelijke uitkering ie verlenen. aangezien die tin het beroepschrift herhaalde) vordering. naar in die uitspraak lerecht is overwogen, buiten dc bestreden besluiten omgaat;

Overwegende dat mitsdien moet worden beslist als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DEK KONINGIN.

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep, behalve voorzover daarbij niet-ontvankelijk is verklaard eisers vordering om een redelijke uitkering;

Bevestigt die uitspraak in zoverre;

Verklaart gedaagde's heide voormelíle besluiten van 17 Februari 1950 nietig:

Bepaalt. dat gedaagde alsnog dient te brslissen, of hij eiser zal vergunnen in dienst te blijven en of eiser nog aanspraak had op verdere vrije geneeskundige behandeling vanwege of ten laste van het Ministerie van Oorlog.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Bevel tot inenten een dienstbevel?

Op blz. 269 v. hiervóór plaatsten wij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 21 September 1949, hetwelk wij in de Nederlandse Jurisprudentie 1951 No. 75 aantroffen. De zeer korte „kop", welke wij boven dit vonnis plaatsten, luidende „*Bevel om zich te laten inenten is geen dienstbevel*" zou tot misverstand kunnen leiden bij die lezers, die volstaan met het kennisnemen van de koppen der gepubliceerde jurisprudentie. Nadere lezing van het vonnis doet zien dat de Krijgsraad deze uitspraak heeft beperkt tot het geval dat de mindere gewetensbezwaren heeft tegen inenting.

Wij vernamen voorts dat tegen dit vonnis hoger beroep is ingesteld; wij hopen spoedig in de gelegenheid te zijn, de hierop betrekking hebbende sententie te plaatsen. W. H.V.

Berechting Nederlands Detachement Verenigde Naties.

Op blz. 790 van de vorige jaargang namen wij over de Beschikking van de Minister van Oorlog van 23 October 1950, Directie Administratieve Diensten, Afdeling B 7 n° 161285 (Legerorders n° 268 L–LM), bij welke o.a. aangewezen werd een door de Commandant van de Nederlandse Legerstrijdkrachten in Nieuw Guinea benoemde krijgsraad te velde, om kennis te nemen van zaken van verdachten of beklaagden, behorende tot het Nederlands Detachement Verenigde Naties of wel dit onderdeel vergezellende of volgende, indien deze zich buiten het Kijk in Europa bevinden en dientengevolge hun berechting in Nederland bezwaren met zich zou brengen.

Deze beschikking heeft de Minister van Oorlog bij beschikking van 16 April 1951 L[a] R[93] (Legerorders n° 85 L–liAl) ingetrokken.

Toelichting op dit besluit bevat de beschikking niet.

Nader is ons gebleken dat de Chef van de Generale Staf, Commanderend Generaal in de zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en van het Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1944 bij beschikking van 24 April 1951, uit overweging dat het wenselijk is ten behoeve van de berechting van strafzaken van het Nederlands Detachement Verenigde Naties, opererend in Korea, een afzonderlijke krijgsraad te velde op te richten, heeft bepaald:

1° Met ingang van 1 Mei 1951 wordt voor het Nederlands Detachement Verenigde Naties een krijgsraad te velde „Korea" *geformeerd*, welke zitting zal houden in Japan dan wel Korea;

2° Bij voorrioemrle Krijgsraad tr velde wordt benoemd tot President Mr Dr *B. Damen*, Res. Luitenant-Kolonel van de Mil. Jur. Dienst [1]);

---

[1]) Luitenant-Kolonel *Damen*, wiens naam nog niet vermeld werd in de beschikking van 24 April 1951, is later bij beschikking van 10 Mei 1951 als president van deze Krijgsraad te velde benoemd.

Auditeur-Militair Mr J. *Albarda*, Res. Majoor:
Secretaris Mr *G. Hermans*, Res. Kapitein;

3" De Krijgsraad te velde Korea zal oordelen over alle strafbare feiten, waarvan de kennisneming aan de militaire rechter behoort, begaan door militairen van de Koninklijke Landmacht, verblijfhoudende in Japan of in Korea.

Zoals de lezer zich wellicht herinneren zal, had ik na de mededeling van de bovenbedoelde ministeriële beschikking in de laatste aflevering van de vorige jaargang enige bezwaren te berde gebracht tegen de inhoud. Ik achtte ril. het Organisatiebesluit Krijgsraden te velde 19-24 niet bruikbaar als rechtsgrond voor die ministeriële beschikking, welke de Commandant van de Nederlandse strijdkrachten in Nieuw Guinea inschalielde voor de benoeming van een Krijgsraad te velde Korea. Ik gaf toen in overweging om de Commandant van het Nederlandse Detachement Verenigde Naties le belasten met de waarneming van de functiën van commanderend generaal als bedoeld in art. 243 R.L. De Chef van de Generale Staf heeft liet blijkbaar verkieselijker gevoriden om zelf die functie te blijven vervullen, tot de waarneming van welke hij aangewezen werd bij het K.B. van 26 Juni 1946 (Stbl. n° G 157). Is deze maatregel geschikt om tot een bevredigende regeling te komen?

Ik betwijfel dit.

Vooreerst noemt in de thans genomen resolutie de Chef van de Generale Staf zich ook Commanderend Generaal in de zin van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1044. Tegen deze qualificatie bestaat op zich zelve geen bedenking. Maar op dit Organisatiebesluit verklaart hij gelet te hebben ten einde deze beschikking te kunnen nemen. Dit is overbodig, daar meergenoemd besluit voor deze materie elke betekenis mist en zijn aanhaling tot verkeerde consequenties zou kunnen leiden.

Voorts nordt in het wèl toepasselijk geacht K.B. van 26 Juni 1946 de Chef van de Generale Staf in art. 1 sub *a* weliswaar aangewezen als commanderend generaal maar zonder vermelding van zijn gezagsressort, hetgeen bij de andere aangemezen commanderende generaals uit hun functie rechtstreeks volgt. Aangenomen de mogelijkheid, dat onder de Chef van de Generale Staf als commanderend generaal alle onderdelen van de Koninklijke Landmacht ressortrreri. welke niet staan onder het gezag van een der andere collegae. dan zou hij bevoegd geacht kunnen worden tot de benoeming van deze Krijgsraad, zijn president en leden. de auditeur-militair en de secretaris. Maar hoe nu verder?

Art. 243 R.L. schrijft voor, dat de benoemnig van een Krijgsraad te velde geschieden moet voor zeker tijdvak. zoals „gedurende den „geheelen veldtogt". Dergelijke tijdsduur ontbreekt hier, al zal de zoëven aangehaalde omschrijving wel in de bedoeling hebben gelegen.

Voorts ontbreekt de benoeming van een of meer officieren-commis-

sarissen welke volgens het tweede lid van art. 243 R.L. ook aan de commanderende generaal toekomt. Eveneens treft men in de beschikking niet aan de berioemirig vaii leden van deze Krijgsraad, welke toch ook begrepen moet worden geacht in het eerste lid vaii art. 243; deze bepaling spreekt immers van benoeming van een Krijgsraad en dit onderstelt de voorafgaande instelling ervan. Van daar dan ook dat art. 246 R.L. zich niet meer over deze benoeming uitlaat maar alleen de grens bepaalt, binnen welke de keuze gedaan mag norden.

In het algemeen moge hierbij worden opgemerkt, dat de aanvaarde benoemingswijze mij weinig practisch voorkomt. Wijzigingen in de samenstelling, welke toch in de oorlogsomstandigheden aldaar veel meer kunnen voorkomen dan in het Rijk in Europa, behoeven thans de medewerking van dezelfde commanderende generaal, die hier te lande resideert.

Art. 247 R.L. bepaalt, dat de Krijgsraad ie velde zich „zooveel „mogelijk" bevinden moet ter plaatse van het hoofdkwartier van „de Commandant en Chef van het legercorps of van de divisie", met nelke omschrijving hoogstwaarschijnlijk bedoeld ia tie commanderende generaal vaii het legeronderdeel, bij hetwelk de Krijg-raad te velde is ingesteld. Nu de Chef van de Generale Staf zich zelf beschouwt als de voor het Detachement aangewezen commanderende generaal, mort de militaire justitie maar aannemen. dat de bepaling van de residentie van de Krijgsraad te velde Korea gerechtvaardigd wordt door de woorden „zooveel mogelijk" in dit art. 247.

De beschikking omschrijft voort.: de „werkkring", zoals het tweede lid vaii art. 243 dit noemt (beter: de relatieve competentie) van de Krijgsraad ie velde Korea, aldus: Alle strafzalien van militairen, verblijf houdende in Japan of Korea, van welke de militaire rechter kennis behoort te nemen.

Deze omschrijving lijdt aan onderscheiden onduidelijkheden.

Vooreerst: de beperking vaii de competentie tot strafzaken van militairen sluit uit de kennisneming van strafzaken van niet-militairen, voor welker berechting deze Krijgsraad te velde zeer nodig kan zijn. Er zijn immers vele misdrijven in het Wetboek van Militair Strafrecht, welke, via de in art. 66 van dit wetboek verduidelijkte omschrijving, ook door andere personen dan militairen kunnen worden bedreven.

Bovendien rijst de vraag,of onder deze militaire justiciabelen ook vallen klagers in tuchtzaken alsmede zij, die in eerste aanleg voor het Hoog Militair Gerechtshof terecht staan. zoal.; hoofdofficieren en zij die vallen onder het bereik van art. 63 P.I. In het ten deze niet toepasselijk Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944 voorzag art. 9 — dat evenals het besluit zelf kracht van wet bezat — hierin ten dele. Gaat het nu aan om door hel gebruik van de algemcnr term „militairen" in een beschikking van een commanderend generaal de bepaling van de aitt. 82 en 83 Inv. M.S.T. en art. 67 W.K. te overvleugelen? Mijns inziens is dit in strijd met de wet.

Eindelijk een derde grief. De militairen, die justiciabel zijn aan deze Krijgsraad te velde. moeien verblijf houden in Japan of in Korea. Wat dit laatste verblijf betreft. laat ik daar of hier invloed moet worden toegekend aait de 38e breedtegraad. Want in de bepaling van de rechtsmacht van een Krijgsraad te velde is elke territoriale omgrenzing misplaatst. Een militair, die tot het Detachement behoort, blijft evengoed justiciabel aan diens Krijgsraad te velde. indien hij een strafbaar feit pleegt terwijl hij elders, b.v. in of boven volle zee. „verblijf houdt" aan boord van een of ander vaar- of vliegtuig. Deze competentie, ook voor zoveel zij zich over niet-militairen uitstrekt. moet uitsluitend samenhangen met het (territoriaal steeds verplaatsbaar) gezagsressort van de Detachementscommandant.

Ten slotte wil ik nog de aandacht vestigen op enkele processuële gevolgen van de genomen beschikking.

De onderstelling lijkt niet gewaagd, dat de Detachementscommandant zal worden benoemd tot verwijzingsofficier, zoal, art. 248 M.L. toelaat. Deze autoriteit is echter niet bevoegd om op eigen gezag een of meer officieren van zijn detachement. aan het hoofd gesteld van een voor hem door oorlogsomstandigheden onbereikbaar ingeschakelde onderdelen ervan, in zijn plaats met de verwijzingsbevoegdheid te bekleden. Dergelijke situaties zijn in een strijd als deze op korte termijnen denkbaar mogelijk en moeilijk tijdig op te lossen door de in Nederland residerende commanderende generaal, gezwegen nog van de onnodige administratieve arbeid, welke ter zake moet worden verrichl.

Wat de verwijzing van strafzaken zelve betreft, deze heeft de betekenis van liet inslaan van de weg, welke art. 254 R.L. aanduidt als: dat „de zaak door den Krijgsraad te velde behoort te worden „onderzocht". Tot het *inslaan* van deze weg mag een verwijzingsofficier worden gemachtigd maar verder mag zijn machtiging niet gaan.

De beschikking werd genomen terwijl „gedurende den huidigen „oorlog", dus ook nu nog, geldig is het K.B. van 27 Juli 1944 (Stbl. n° E 53), bij hetwelk o.a. getroffen zijn enige voorzieningen met betrekking tot de rechtspleging te velde. Art. 2 van dil besluit kent aan de commanderende generaal de bevoegdheid toe de verwijzing naar de Krijgsraad van een of andere zaak in te trekken. Daar zodanige intrekking een koersverandering bevat van het gevolgde krijgstuchtelijke beleid van die hoogste chef. ligt het voor de hand. dat deze chef zelf en niet de verwijzingsofficier tot deze maatregel behoort Ir besluiten. te meer omdat ook diezelfde chef moet beoordelen of in die zaak een krijgstuchtelijk vergrijp overblijft, in welk geval art. 3 derde lid van het K.B. toepasselijk wordt. Ook deze bemoeiingen behoren volgens de genomen beschikking in Nederland te geschieden, hetgeen mij in het belang van het onderhouden van een goede krijgstucht in het Detachement niet gewenst voorkomt.

Eindelijk eist art. 256 R.L., dat vonnissen nok van deze Krijgsraad te velde eerst executabel zijn na verwerving van het fiat executie van tic commanderende generaal. De administratieve rompslomp, welke hiermede verband houdt indien de commanderende generaal in Nederland resideert (zie vooral art. 259 R.L. met de gevolgen van dien) nopen zeker tot de erkentenis, dat het aan de beschikking van de Chef van de Generale Staf ten grondslag gelegde beginsel weinig bruikbaar is en dat het beter zou zijn indien een andere oplossing zou worden aanvaard.

Ik heb in mijn naschrift, op hetwelk ik in de aanhef van deze opmerkingen doelde, die andere oplossing aan de hand gedaan en ik heb mij niet kunnen realiseren, om welke reden die niet gevolgd is.

Het kwam mij toen nodig voor — en ik ben nog niet van inzicht veranderd — dat de Detachementscommandant behoort te worden belast met de functie van commanderend generaal als bedoeld in art. 243 R.L. Hij toch is de militaire autoriteit ter plaatse, in wiens beleid, ook op straf- en tuchtrechtelijk gebied, men vertrouwen heeft gesteld. Een regeling als de thans getroffene doet aan zijn gezag tegenover zijn ondergeschikten te kort, kan hem zelfs een gevoel van minderwaardigheid geven, dat hij niet verdient en verdienen mag. Hij behoort zijn krijgsraad te velde in te stellen daarin president en leden te benoemen, auditeur-militair en secretaris, alsook officieren-commissarissen aan te wijzen, en zo nodig in hun vervanging te voorzien. De legeradministratie hier te lande heeft alleen zorg te dragen, dat de Detachementscommandant, handelende in evenbedoelde functie, over genoegzaam, aan de eisen van de R.L. voldoend personeel beschikken kan om alle plaatsen te bezetten en om te beschikken over een bescheiden reserve.

Ook is — zover mij bekend — nog niet voorzien in het buiten werking stellen van het hoger beroep van Koreaanse vonnissen. De bereikbaarheid van de Indonesische Kamer van het Hoog Militair Gerechtshof, welke — indien zij nog bestaat — ook niet zonder moeilijkheden en met vermijdbaar tijdverlies gepaard zal gaan, maakt de verbreking in oorlogstijd van de verhouding van het Koreaans detachement tot dit Hof alleszins aantrekkelijk. Beslist men in andere zin, dan zou de lezing van het slot der ingetrokken ministeriële beschikking uitkomst kunnen bieden, met dien verstande dat de met de functie van commanderende generaal belaste autoriteit te beslissen heeft of de berechting van een zaak in Nederland of in Indonesië te grote bezwaren met zich brengt. R. C.

Onderzoek van strafzaken ter terechtzitting.

Onze Redactie had in vorige jaargangen, sedert zij liet voorrecht had een exemplaar van ons maandschrift te mogen ruilen tegen een exemplaar van het orgaan van het Redactie-comité en van de Directie der Belgische Revue de Droit pénal et de Criminologie de gewoonte om aan onze lezers beknopte overzichten te geven van de inhoud van

de afleveringen van deze Belgische Revue. Wij vonden daarbij menigmaal aanleiding om vergelijkingen te maken met hegeen te onzent. vooral in de tijd gedurende welke onze landen onder hetzelfde staatsgezag ressorteerden, eri althans ten dele dezelfde of aan elkander verwante wetgevingen bezaten. onze praktijk had opgeleverd.

De vele vraagstukken, welke de laatste oorlog ook op militair-rechtelijk gebied heeft doen ontstaan, eisen meer aandacht dan vroeger van onze liedtictie-leden en hebben ons, zeer tot ons leedwezen, genoopt deze goede gedragslijn te verlaten. Wij namen ons echter voor om. bij voorkomende gelegenheid op dit stilzwijgen uitzondering te maken. wanneer in de Revue voorkomende gegevens aan onze lezers stof tot vergelijken verschaffen.

Daartoe heeft iii de eerste plaats aanleiding gegeven liet feil, dat België en Nederland op militair-rechtelijk gebied nog gebonden zijn aan de uit 1814 dagtekenende Regtspleging bij de Landmagt Wij n aren bijzonder erlientelijk aan het opstel van M. L. *van der Straeten* in de December-aflevering van 1948 der Revue opgenomcii, waarin ons een beknopt en helder overzicht gegeven is van de lotgevallen, welke aan deze wet in België beschoren zijn geweest. Ik gaf in deel XLII blz. 172-178 een overzicht van deze lotgevallen en verbond daaraan de vermelding van enige afwijliingen. welke tussen deze Belgische en onze Nederlandse ontwikkeling van hetzelfde wetboek zijn vast te stellen.

Wellicht orider de invloed van deze. voor onze beoefenaars van het militair strafrecht niet gemakkelijk toegankelijke gegevens is onze Redactie in de gelegenheid gekomen om in deze jaargang op te neinen een opstel van de Kapitein van de Militair Juridische Dienst van onze Landmacht W. *Kasten,* die aan de Rijksuniversiteit te Leiden zijn rechtsgeleerde studie voltooit en die zich aldus gekweten heeft vaii de opdracht van een tier hoogleraren orn. als oriderdeel van zijn doctoraal examen in de rechtswetenschappen. te beschrijven de eigenaardigheden van het Belgische formele militair strafrecht in het licht van het gemeenschappelijk verleden van dit rechtsstelsel en het Nederlandse.

Deze gedragslijn volgende vraag ik thans aandacht voor de verhandeling van M. S. *C. Versele* in de April-aflevering 1951 vaii de Revue, welke tot titel draagt „De la procédure à l'audience correc-„tionnelle". Hoewel deze verhandeling betrekking hecft op de Belgische burgerlijke strafprocedure, bevat zij, als zijnde een rapport uitgebracht aan de „Union belge d luxrmhourgeoise de droit pénal" ten dienste van haar op 2 Juni j.l. te Namur gehouden vergadering. een critiek op en geeft verbeteringen aan in een omvangrijke bepaling van de in 1808 tot stand gekomen Code d'Instruction Criminelle. Gelet op de eerbiedwaardige ouderdom en op de herkomst van deze Code kwam het mij aantrekkelijk voor om ten behoeve van onze lezers een vergelijking te maken met de inhoud van onze slechts zes

jaren jongere Regtsplegingen, zoals deze na de verjongingskuur welke zij hij en na de wet van 31 October 1912 (Stbl. n° 337) heefl ondergaan. thans luiden. Wij zullen dan zien, dat hun inhoud niet ver achter staat bij de desiderata welke hei rapport-*Versele* aanbeveelt [1].

M. *Versele* behandelt in dit praeadvics in hoofdzaak artikel 190 van het Belgische Wetboek van Strafvordering en verbindt hieraan enige beschouwingen over het voorbereidend onderzoek in correctionele strafzaken. Dit art. 190 is in onversneden lezing de gelijk genummerde bepaling van de Franse Code d'Instruction Criminelle van 17 November 1808. Dit wetboek heeft, evenals bij ons. tijdens het Finnse iiiterregnuni geldigheid verkregen. Echter heeft men zich in België er meer en steviger aan gehecht dan in Nederland. waar reeds bij Souverein Besluit van 11 December 1813, Stbl. n° 10. werd overwogen .,dat de manier van procederen in lijfstraffelijke ,.zaken. dusverre gebrixikelijk, in sommige opzigten, zonder incon-..venienten eene provisionele rigting kan bekomen, welke dc des-..wegens algemeen bestaande zwarigheden grootendeels kan n-eg-..nemen" en zo werd dientengevolge bij art. 16 bepaald: „De Hoven ..van Assisen zullen voortaan worden gehouden zonder Jiiry. en de ..Regters in dezelven zullen. zoowel met opzigt tot de misdaad als .,tot de applicatie der Wet, uitspraak doen." Voorts werden bij art. 17 alle ..gewone speciale Hoven vernietigd en afgeschaft" — wat dit betekent, zal aanstonds blijken — en bepaalde art. 18: ..geene ..Criminele of Correctionele Audiëntiën zullen in het openbaar ge-.,houden worden. vóór het aanvangen der Pleidooijen. welke publiek ,.moeten zijn: de arresten of vonnissen. met hetgeen daarbij behoort, „moeten insgelijks in het openbaar morden gepronuntiëerd."

Zet men na hiernaast art. 190 van de Code d'Instruction Criminelle van vijf jaren te voren en luidende aldus:

190 L'instruction sera publique. à peine de nullité.
Le procureur impérial, la partie civile ou son défenseur, et à l'égard des délits forestiers. le conservateur. inspecteur. ou à leur défaut le garde général, exposeront l'affaire: les

[1]) Ten gerieve van lezers, die slechts beschikken over de *tekst van de R.L. 1814*, volgt hier een lijst van de verderop aangehaalde artilrelen uit de *thans geldende tekst* met opgave van de overeenkomstige tekst van 1814:

1940	1814	1940	1814	1940	1814
15	—	155	164	175	187, 188
54	59	156	165	198	—
62	70	163 al. 1	172	290	313, 314
64	72	163 al. 3	—	297	322
67	75	164	173	298	323
151	160	170	184, 185		
152	161	173	186		

procés-verbaux ou rapports, s'il en a été dressé, seront lus par le greffier; les témoins pour eb contre seront entendiis. s'il y a lieu, et les reproches proposés et jugés; les pièces pouvant scrvir à conviction ou à décharge seront représentées aux témoins et wux parties; le prévenu sera interrogé; le prévenu ct les personnes civilement responsables proposeront lenr défense; le procureur impérial résumera l'affaire et donnera des conclusions; le prévenu et les personnes civilement responsables du délit pourront répliquer.

Le jugement sera prononcé de suite, ou, au plus tard, à l'audience qui suivra celle où l'instruction aura été terminée.

dan blijkt aanstonds het groot verschil van opvatting, dat toen al bcston d lussen de Zuidelijke en de Noordelijke Nederlandse juristen.

Het is dan ook niet te verwonderen. dat een op 17 Januari 1813 ingediend commissoriaal wetsontwerp betrekkelijk de manier van procederen in criminele zaken -- bij welk ontwerp de Nederlandse Commissie van 1814 natuurlijk met de inhoud van de aangehaalde artikelen 16. 17 en 18 van hel besluit van 11 December 1813 had rekening gehouden – hij een op 5 September 1815 ingestelde Belgische Commissie op verzet stuitte. Haar op 39 November 1815 ingediende verslag adviseerde alzo tot behoud van de Franse Code.

Een op 21 November 1818 ingestelde nieuwe Noord-Nederlandsc. Commissie diende op 6 Februari 1819 een herzien svetsontwerp in. hetwelk bij de Belgische deskundigen even ongunstig werd beoordeeld als het vorige.

Ook dit ontwerp-wetboek bereikte uit hoofde van dit verzet de Staten-Generaal niet. De verdere ontwikkeling mag ik hier laten rusten. Wel breng ilr in herinnering, dat onze militaire procesregeling en, vastgesteld bij Souverein besluit van 20 Juli 1814 (Stbl. n° 85) dateren uit de tijd, toen het besluit van 11 December 1813 niet enige beginselen van het Franse strafproces gebroken had en geacht mogen worden op de toen geldende oud-Hollandse grondslagen ie rusten.

De bepaling van art. 190 C. d'I. Cr. bevat een complex van voorschriften, welb i inhoud in onze latere wetboeken van strafvordering van 1838 en van 1921 in factoren is ontbonden en over onderscheiden artikelen is verdeeld. M. *Versele* heeft zijn slof tot herziening van de tekst van 1808 ontleend aan gegevens, voortgekomen uit de huidige opvattingen omtrent de bestrijding van de criminaliteit, gericht op het veranderen van de strijd tussen aanklacht en verdediging in een streven tot samenwerking, ten doel hebbende het zoeken naar de naarheid omtrent hetgeen in voorkomende gelegenheid werkelijk voorgevallen is. naar eerbiediging van de menselijke waardigheid en naar de juiste weg ter verdediging van de maatschappelijke veiligheid.

De strijd tussen openbaar ministerie en verdediger is riog acfueel

en wordt gevoerd over het hoofd van de verdachte heen, die alleen omdat er over zijn doen of laten strijd gevoerd wordt. in de achting van het publiek gedaald is. De nieuwere richting laat de verdachte als zodanig niet in haar waardering dalen. De samenleving behoort met hem evengoed rekening te houden en, eerst indien hij strafschuldig bevonden wordt, er op bedacht te zijn hem te doen behandelen en op te voeden op zodanige wijze, dat er kans bestaat op zijn herplaatsing in het sociale leven.

Dit principieel verschil van opvatting moet zijn terugslag kunnen vinden in de rechterlijke beslissingen en te dien einde zijn wijzigingen nodig niet alleen in het materieel en penitentiair strafrecht, maar ook in de regeling van het strafproces. niet het minst in de behandeling van de strafzaken ter terechtzitting van de bevoegde rechter. Over laatstbedoelde wijzigingen geeft 31. *Versele* zijn mening ten beste en ik acht het nuttig om zijn gedachtengang onder de aandacht te brengen van hen, die met het militair procesrecht te maken hebben.

De Code d'Instruction Criminelle bevat een combinatie van twee stelsels van onderzoek van strafzaken, het inquisitoriaal stelsel, belichaamd in het voorbereidend onderzoek, in hetwelk de verdachte voorwerp van onderzoek is en hierom niet in het openbaar behoorde te geschieden, en het accusatoir stelsel, hetwelk tot grondslag diende aan het onderzoek van de zaak ter terechtzitting. Het eerste stelsel vindt men in de Franse criminele ordonnantie van 1670, het tweede werd doorgevoerd in de Code van 3 Brumaire au IV. Het eerste zou hebben te voldoen aan de belangen der justitie, het tweede zou meer hebben te letten op de belangen van hem, die terecht stond. In het eerste stelsel achtte men het voldoende om iemand te veroordelen indien hij, op welke wijze dan ook, tot erkentenis van schuld was gebracht; in het tweede stelsel, dat. vóór de ordonnantie van 1670 het normale of ordinaire was, stonden openbaar ministerie als aanklager, die zijn klacht door bewijs naar moest maken, en verdachte met zijn verdediger op voet van gelijkheid tegenover elkaar. De Code van 1808 heeft gepoogd beide stelsels, het ordinaire voor de behandeling ter terechtzitting en het extra-ordinaire voor de voorlopige informatiën, te combineren Aldus zou de rechter tijdens en na afloop van het onderzoek ter terechtzitting de juiste op bewijs rustende beslissing hebben te nemen, uitgaande van de gedachte dat degeen die terecht stond niet schuldig mocht worden geacht voordat de rechter, als van zijn schuld overtuigd, hem als zodanig bij vonnis had verklaard.

Ook onze wetgeving heeft zich op dit standpunt gesteld. In het bijzonder trekken in dit opzicht enkele bepalingen van de beide Regtsplegingen de aandacht.

Vooreerst de in 1912 vervallen tegenstelling tussen de oude artikelen 156 en 157 **R.Z.** en **174** en 175 **R.L.** waar de rechter bij een *niet volledige* erkentenis van een beklaagde moest beslissen op een verzoek van de openbare aanklager om eis te mogen doen op

de bewijzen welke het extra-ordinair proces had voortgebracht. Bij *volledige* erkentenis van schuld behoorde hij te verzoeken eis te mogen doen op confessie. Getuigenbewijs in extra-ordinair proces werd alsdan niet nodig geacht. In de Regtsplegingen komt dit in de volgorde der verhoren — eerst die van beklaagden en dan die van getuigen — duidelijk uit.

Doch in hei voorlopig onderzoek bestonden in 1814 reeds de bepalingen van de artikelen 52 R.Z. en 54 B.L.. waarbij een beklaagde, die zich op vrije voeten bevindt. na een verhoor weder inag vertrekken mits hij zich. onder handtasting aan de officier-commissaris, verbindt om telkens wanneer zulks nodig mag zijn. weder in persoon te verschijnen. Hicriri komt tot ixiting het ook aan militaire kameraadschap ten grondslag liggende beginsel, dat een verdachte zowel militair als kameraad blijft totdat een rechterlijk vonnis anders heeft beslist.

Voorts schreven de artikelen 60 R.Z. en 62 R.L. voor. dat de officier-commissaris zich er in tle eerste plaats op zal toeleggen om de onschuld van de beklaagde te ontdekken, al zal hij in de tweede plaats ook moeten trachten om bewijs en erkentenis van schuld in te winnen. Al heeft de term „erkentenis van schuld" nog relatie niet het inquisitoir karakter, dat aan het vóóronderzoek werd toegekend. de verdere inhoud steunt toch op hetzelfde beginsel van militaire kameraadschap, dat zoëven ter sprake kwam.

Gelijke geest inag worden ondersteld in de artikelen 159—161 R.Z. en 151. 152. 155 en 156 R.L., terwijl de artikelen 169 R.Z. en 164 R.L. onder meer de aangehaalde artikelen 60 R.Z. en 62 R.L. op verhoren ter terechtzitting toepasselijk verklaren.

Hierbij mag ook betrokken worden het feit. dal onze openbare aanklagers niet op één lijn gesteld mogen worden met ambtenaren van het openbaar ministerie: zij zijn in beginsel raadslieden van de gerechtsofficieren en van de krijgsraden, bezitten dientengevolge niet het recht van initiatief tot instelling van vervolgingen en mogen hierom niet beschouwd worden als een partij iii het militaire strafproces tegenover de beklaagde als andere partij. Zij staan dan ook rechtens buiten het voorlopig onderzoek van strafzaken. welke, al dan niet overeenkomstig hun advies, door de gerechtsofficieren naar de militaire rechter zijn verwezen en kunnen zelfs, zoals Mr *Krauss* zeer onlangs nog heeft aangetoond [1]), in de noodzakelijkheid komen om tegen eigen opvatting in de in een verwijzingsbeschikking omschreven feiten in een telastelegging om te herken. toe te lichten cri zelfs te verdedigcn.

Omtrent de eisen. welke art. 190 C. d'I. Cr. aan het onderzoek van strafzaken ter terechtzitting stell. doet M. *Versele* uitkomen. dat alleen dc behandeling in hel openbaar op straf van nietigheid is voorgeschreven. De andere eisen hebben slechts — ondanks de positieve formulering welke het artikel hun gegeven heeft — dc ook

[1]) Zie zijn opstel „Verwijzingsbeleid" in deze jaargang blz. 148.

door de Belgische rechtspraak erkende strekking om de volgorde tc bepalen, in welke bepaalde behoeften, voor zoveel die bestaan. verwezenlijkt moeten worden, mits niet te kort gedaan worde aan het recht der verdediging.

Hierbij stelt hij nog de vraag, welke hij van groot gewicht acht: welke plaats het openbaar ministerie moet innemen in de rechtszaal? Zijn oorspronkelijke plaats in het parket heeft men verwisseld tegen een plaats aan dezelfde tafel als en naast de rechters. Deze wisseling acht M. *Versele* onjuist en ongewenst. Blijkbaar is hij voorstander van oiis art. 275 Sv.: „Behalve de rechters en de griffier „neemt aan de tafel der rechtbank niemand plaats." In onze Regtsplegingen is een overeenkomstig voorschrift niet aanwezig. Daarenlegen is de openbare aanklager, die ter terechtzitting van de militaire rechter dezelfde taak te vervullen heeft als de ambtenaar van het openbaar ministerie, veel meer aan die rechter ondergeschikt: zie b.v. R.Z. 252 en R.L. 290, R.L. 297, R.Z. 257 en R.L. 298, P.I. 76. 88, 91, 97. Aangezien de openbare aanklagers bij de krijgsraden lot aan de herziening van 1912 ook de functiën van secretaris moesten waarnemen, zon er volgens hrt aangehaalde art. 275 Sv. in die tijd wel mogen norden aangenomen. dat zij aan dezelfde tafel als de rechters mochten zitten. Na deze herziening is hiervoor minder grond en zou men, zonder enige verder gaande gelijkstelling, mogen aannemen, dat hun plaats niet meer aan die tafel behoort te zijn.

Lezing van het dossier van een zaak vóór de terechtzitting, op welke zij zal worden behandeld, is niet vrij van gevaar, voortkomende uit relatering van feiten door derden. Toch acht, M. *Versele* haar nodig. vooral bij meer ingewikkelde zaken, welke aanleiding geven tot moeilijkheden omtrent de qualificatie van het strafbaar feit of omtrent de geestestoestand dan wel de maatschappelijke positie van verdachten. In dergelijke omstandigheden eist het geven van leiding aan het onderzoek ter terechtzitting, dat de rechter kennis heeft genomen van de inhoud van het dossier.

De leiding van het onderzoek moel rekening houden met de volgorde, welke het tweede lid van art. 190 aan dit onderzoek gegeven wil zien.

Deze volgorde eist allereerst de voordracht van de zaak door het openbaar ministerie. Zij behoort te bestaan uit een eenvoudige uiteenzetting van het gebeurde. De zucht om zoveel zaken als mogelijk op een bepaalde zitting te behandelen heeft, volgens M. *Versele*, helaas ten gevolge gehad, dat dit exposé gewoonlijk achterwege blijft. Zodoende volgt ook niet een soortgelijke mededeling van de verdediging en vangt hrt onderzoek zonder deze voorbereiding aan. Onze Regtsplegingen kunnen deze inleiding niet. Een uitroepen van de zaak door de provoost-geweldige is alles wat ervoor in de plaats treedt.

De voorlezing van processen-verbaal of van rapporten door de griffier heeft, volgens M. *Versele*, alleen zin, wanneer het geschrift dient tot bewijs of tegenbewijs van vervalsing of wanneer de een

of de andere partij er om vraagt. In onze Regtsplegingen geven de artikelen 164 R.Z. en 159 R.L. een bijzonder geval aan: voorlezing moet geschieden van niet-gedagvaarde of niet-opgeroepen getuigen. die in het vóóronderzoek hun beëedigde verklaringen hebben afgelegd.

Daarop behoort te volgen het verhoor van getuigen pro en contra de beklaagde, dikwijls een delicate moeilijkheid voor een rechter. die zijn onpartijdigheid tegenover het publiek wil ophouden. De ondervraging van deze getuigen moet er op gericht zijn hun geloofwaardigheid t? onderzoeker, ten aanzien van hetgeen zij uit eigen ervaring weten, gezien of ondervonden hebben. De rechter drage daarbij zorg dat hij niet wordt aangezien voor een soort van openbare aanklager. De Schrijver acht het niet billijk, dat het openbaar ministerie aan getuigen rechtstreeks vragen mag stellen, terwijl de beklaagde hiertoe de tussenkomst van de president behoeft: over het antwoord van beklaagde op vragen is aldus aan de getuige een tijd tot nadenken gelaten, die hem hij vragen van de andere partij ontbreekt In onze Regtsplegingen geven de artikelen 168 al. 3 R.Z. en 163 al. R R.L. hiervan een voorbeeld.

M. *Versele* zou voor beide partijen de tussenkomst van de president willen zien voorgeschreven: kruisverhoren naar Engels model keurt hij af: misbruik hiervan wordt aldus te gemakkelijk; het zou aan de waarheid afbreuk kunnen doen en het zou hel onderzoek van de zaak nodeloos kunnen rekken.

Vertonen van stukken van overtuiging acht M. *Versele* maar zelden nodig. Niet alleen kan de uitstalling van dergelijke voorwerpen op beklaagde en op getuigen een niet-gewenste uitwerking hebben. in onze Regtsplegingen is echter slechts sprake van het aan beklaagden voorhouden van getuigenverklaringen, welke buiten zijn tegenwoordigheid zijn afgelegd, zie de artikelen 62 en 65 R.Z., li4 en 67 R.L. Van stukken van overtuiging is rechtstreeks sprake in de artikelen 190 R.Z. en 198 R.L.; indirect zouden deze te begrijpen zijn onder de stukken. bedoeld in de artikelen 10 en 65 R.Z., 16 en 67 R.L., welke verantwoord moeten worden op de inventaris van de artikelen 178 R.Z. en 173 R.L.

De ondervraging van de verdachte, welke hierna in meergemeld art. 190 volgt, acht M. *Versele* een eerste cis vair elk strafproces Zij dient ter voorlichting van de rechter en tot het geven van steun aan de verdediging. Aangezien de rechter moet uitgaan van de onderstelling, dat de beklaagde op dat ogenblik nog niet als schuldig mag worden hcschouwd. behoort zijn ondervraging te geschieden door de rechter: alleen deze is bevoegd de toelaatbaarheid van vragen van liet openbaar ministerie te beoordelen en er zakelijk vorm aan te geven. Tn onze beide Regtsplegingen is hirromlrent niets voorgeschreven. De artikelen 168 R.Z. en 163 R.L. bepalen alleen dat nadere verhoren zowel van beklaagden als van getuigen „in den „vollen krijgsraad" moctcn worden gehouden en dat de krijgsraad beslist over het stellen van vragen, op welke door of vanwege de

beklaagden antwoord van getuigen wordt verlangd.

M. *Versele* wijst daarna op de onjuiste volgorde, welke art. 190 C. d'I. Cr. gegeven heeft aan het voordragen en toelichten van de belangen van het openbaar ministerie en van de beklaagde. Volgens deze bepaling komen die van de beklaagde het eerst aan de orde. Doch de praktijk bracht hier uitkomst door deze beurt van de beklaagden over te slaan, door eerst aan het openbaar ministerie het woord te doen geven en aan de beklaagde het laatste woord te gunnen.

Het openbaar ministerie behoort uiteen ie zetten wat er gebeurd is met alle gevolgen en conclusies omtrent de schuld en strafwaardigheid va21 de beklaagde. Daarbij past het ook licht te laten vallen op hetgeen ten gunste van de beklaagde aan te voeren is. Zijn conclusie moei dan zijn een advies tot een juiste en rechtvaardige toepassing van de n ct in overweging te geven. Dat deze voordracht in geschrifte behoort te geschieden wordt in de praktijk ten onrechte verzuimd. Dientengevolge wordt niet genoeg aandacht geschonken aan feitelijke vraagpunten en aan psychische problem(n. welke zich kunnen voordoen. Bovendien wordt de taak van de verdediging nodeloos verzwaard.

Is de voordracht van hrt openbaai ministerie op schrift gesteld, dan zou de verdediging met meer gemak en eveneens bij geschrifte kunen aanvoeren, wat in het belang van beklaagde aan het oordeel der rechters ware te onderwerpen. Dan zou tevens niet meer nodig zijn zich van repliek en dupliek te bedienen en bleef het bij het laatste schriftelijk geformuleerd woord van of voor beklaagde.

Onze beide Regtsplegingen geven, na ruimte gelaten te hebben voor de mogelijkheid van aanvulling van het onderzoek, sedert 1811 overeenkomstige voorschriften. De artikelen 175 R.Z. en 170 R.L. gaan uit van het standpunt, dat de openbare aanklager binnen drie etmalen na hiertoe vergunning van de krijgsraad te hebben verkregen, indient een schriftuur van cis. bestaande uit ren eenvoudig doch duidelijk en onderscheiden verhaal van het geval of van de naak. zoal.: deze zich blijkens het onderzoek ter terechtzitting heeft toegedragen, mitsgaders een betoog van beklaagdes onschuld of schuld. Tot slot volgt dan de conclusie, welke in het vonnis zou behoren te worden verwezenlijkt.

De beklaagde of zijn raadsman krijgt dan acht dagen tijd om schriftelijk van antn oord te dienen: zie de artikelen 180 R.Z. en 175 R.L.

Desgewenst mogen daarna van weerszijden pleidooien volgen. Ook bij deze moet aan beklaagde het laatste n oord n orden gelaten.

Bij de Zeemacht houdt de openbare aanklager zich nauwgezet aan het wettelijk voorschrift. Bij de Landmacht is de openbare aanklager doorgaans in verzuim en legt niet anders over dan wat in het stelsel der wet zijn conclusie moet zijn. De krijgsraden bij de Landmacht riemen hiermede genoegen en camoufleren deze ongerechtigheid raak door te verklaren dat deze schriftuur van eis ter

terechtzitting is voorgelezen, een voorlezing, welke de wet alleen van de conclusie verlangt. Pleidooien over en weer vullen dan de leemten aan, mant van de verdediging is dan niet te verwachten dat een schriftuur van antwoord zal worden overgelegd: deze behoort volgens de wet aan de pleidooien vooraf te gaan.

Tot slot geeft M. *Versele* een beschouwing over de regel om de terechtzittingen in het openbaar te houden, op welke regel slechts in het belang van de openbare orde en tle goede zeden uitzonderingen zijn locgestaan. Hierbij verdienen de aandacht gegevens omtrent de persoon van beklaagde. welke geheim behoren te blijven althans voor jagers op schandalen. Komen dergelijlie gegevens aan de orde. dan mag. mits met goedvinden van de beklaagde of van diens verdediger, de rechter de sluiting der deuren bevelen. Ook mag hij zodanig incident de beklaagde uit de zaal verwijderd worden.

Noch in België noch in tie procedure van onze Regtsplegingen leeft men de voorschriften der wet nauwkeurig na. Is dit een voordeel of een nadeel?

M. *Versele* beantwoordt deze vraag niet ondubbelzinnig. Soms betekent zij tijdwinst, soms bevordert zij de belangen van de verdediging. Terugkeer tot een stricte toepassing van art. 190 zou riict een volmaakte oplossing geven. Hierom adviseert hij tot het nemen van een proef gedurende een jaar hij een der kamers van een correctionele rechtbank. welker resultaten beoordeeld zouden moeten worden door een commissie. samengesteld uit leden der rechterlijke macht. leden van het openbaar ministerie en advocaten, welke commissie die resultaten zon hebben te vergelijken niet die van de andere kamers. Hrt op te maken rapport zou ter overweging kunnen worden aangeboden aan de Uniori de droit pénal. uit welke gedachtenwisseling een voorstel zou kunnen voortkomen aan de voor herziening der strafwetgeving in 1946 aangewezen Commisie van wetenschappelijke deskundigen.

Wat onze Regtsplegingen betreft, deze zijn in en na 1912 grondig herzien en de tegenwoordige hier ter sprake gekomen voorschriften zijn òf aldus vastgesteld òf, en niet zrlden. in hun vorm en inhoud gehandhaafd. Hier ligt de zaak dus anders en afwijkingen zijn daarom niet anders dan in zeer bijzondere omstandigheden goed te keuren. R. C.

Verwijzingsbeleid.

Van de Luitenant ter Zee (A) F. A. BOUMAN ontvingen wij de volgende opmerkingen:

Als stafofficier (intendant der marine in de Nederlandsc Antillen) las ik met belangstelling de bijdrage „Verwijzingsbeleid" van Mr M. KRAUSS, opgenomen in M.R.T. XLIV blz. 145 e.v. In het bijzonder hen ik het eens met de alinea's 1 en 2 op blz. 147 en ik dacht in mijn argeloosheid dat de door Mr KRAUSS als de ideale geschilderde toestand de normale was.

Het contact tussen vlootvoogd en fiscaal moet n.m.m. zo mogelijk rechtstreeks plaats vinden en slechts afstanden (Batavia-Soerabaja den Helder-den Haag en de grootste afstand Curaçao-den Haag) leiden tot een noodgedwongen tussenvoeging van een stafofficier. in de bescheiden positie, die een stafofficier past; diens eventuele gekraai (blz. 148 midden) zal nimmer buiten het commandement mogen klinken !

Ik vraag mij af of het door Mr KRAUSS bedoelde minder bescheiden optreden soms in de hand wordt gewerkt door een terminologie, welke door hemzelf wordt gebruikt.

Op blz. 147 wordt n.l. gesproken van „de stafofficier belast met „de juridische dienst".

Er is mij geen voorschrift bekend. waaruit het bestaan van een juridische diriist bij de Koninklijke Marine zou blijken. De justitiële zaken (niet juridische zakeii) zijn van oudsher verzorgd door de officieren van administratie en hij een staf door de intendant (= stafofficier van administratie).

Dal bij een groot commaridemeni een aan de intendant toegevoegde officier die dagelijkse zaken behandelt. verandert hieraan principiëel niets. Dat een dergelijke toegevoegde officier zou zijn „belast" met de juridische dienst bleek mij nog niet.

Het past mij iiiet op deze plaats het voor en tegen van een afzond rlijke juridische dienst hij de Koninklijke Marine te bespreken. Zelfs al zou de af te snijden jorige loot enige levensvatbaarheid hebben dan nog zou de wond aan de oude stam mij daarvan afkeurig maken.

Op verzoek van de Luiteriant ter Zee (A) 1e klasse Mr M. KRAUSS plaatsen wij hieronder zijn ter zake gemaakte aantekening.

Ik dank inijn geachte collega voor de betoonde bijval. Op de vraag of het door mij bedoelde minder bescheiden optreden soms in de hand wordt gewerkt door een terminologie, welke door mijzelf wordt gebruikt. kan ik bevestigend antwoorden. Ik nam die terrninologic over uit MRT. XLIII pag. 364, alwaar zij door de geachte annotator (Mr) W. H. V(ERMEER) werd gebruikt. Ik ben ervan overtuigd dat Mr VERMEER sprak van een stafofficier belast met de juridische zaken, omdat deze woorden de praktijk haarscherp tekenden. De praktijk zoals die te Batavia in de jaren 1947-1949 bij de Koninklijke Marine bestond en mij uit eigen wetenschap bekend is, zomede de praktijk, die, naar ik meen tc mogen gissen, ook elders heerste.

Liften en bedelen.

Ten vervolge op het over bovenstaand onderwerp voorkornenhc op blz. 356 v. lassen wij hier in enige iri De Telegraaf van 13 Mei 1951 voorkomende brieven van lezers:

Militaire lifters I

Geachte Redactie,

Wat de uitlating van tic heer v. V. aangaande het „loslaten der „kazerne" betreft, acht ik dit een belediging van de Ned. Strijdkrachten, daar deze klaarblijkelijk vergeleken worden met een troep losgelaten gevangenen.

Daar de financiën van een militair hem niet toestaan geregeld van een openbaar vervoermiddel naar een dikwijls ver afgelegen oord gebruik te maken, zien velen zich genoodzaakt een beroep te doen op de welwillendheid van automobilisten, want niet iedere vader is in staat zijn zoon financieel te steunen.

Blijkbaar heeft de heer V. indertijd geen kennis genomen van de in de dagbladen opgenomen aansporing van Z.K.H. Prins Bernhard aan automobilisten, om militairen zoveel mogelijk op hun verzoek te doen meerijden.

Wat de indruk op de vreemdelingen betreft, behoeft de heer V. zich geen zorgen te maken, daar ik destijds als soldaat steeds grote welwillendheid van die zijde, vooral van Belgen, heb ontmoet.

Ik besluit daarom met de opwekking:

„Laat hen niet staan aan de kant
„De soldaten van ons Nederland."

Sergeant F. J. B. Poppczijn Jr.
Vliegbasis „Twenthe". Post Lonneker.

Militaire lifters IZ.

Af. de R.

Onder dit hoofd trof mij het schrijven van de heer B. van Vlijmen betreffende „Militaire lifters", welke ik ten volle deel.

Als oud-beroepsonderofficier is mij bekend, dat voor rle oorlog een verbodsbepaling bestond op het aanhouden van automobilisten om mede te mogen rijden. De naam liften was nog niet bekend.

Om deze verbodsbepaling te handhaven werd in het Garnizoen Amersfoort een patrouille gereden op Vrijdagavond en Zaterdagmiddag tot ± 6 km buiten de gemeentegrens.

Naai men mij verteld heeft, bestaat er tegenwoordig een soort oefening, waarbij militairen zonder geld of vervoerbewijs op grote afstand van him garnizoen worden gebracht en dan maar moeten zien op welke wijze en in de kortst mogelijke tijd meer terug ie komen.

Indien dit ,juist is, dan kan men anderzijds toch bezwaarlijk het liften bij verlof of bewegingsvrijheid verbieden omdat het door een dergelijke oefening te houden juist in de hand gewerkt wordt.

Aalsmeer. W. Mertens.

Militaire liffers III.

Geachte Redactie,

Dat er een storm van verontwaardiging zou volgen op mijn stukje „Militaire lifters" had ik wel verwacht.

Ik ben het, met de inzenders in zoverre eens, dat ik de jongens graag vrijaf gun en ook vrij vervoer. Ik misgun hun dil zeker niet. Ze hebben dus geen geld om de reis te betalen. Als ze zo gaarne het week-end thuis doorbrengen, moeten ze dit pretje dan alleen zelf betalen? Is er geen vader of moeder, die een paar dubbeltjes kunnen missen, oin hun zoon dat pleiziertje te doen?

Ik ben oud-reserve-officier. In mijn tijtl liftte men niet. Men ging ook niet elke week naar huis en deed men dit wel, dan fietsten wij ! Een leger duimende soldaten vind ik nu eenmaal een naai gezicht. 't Staat gelijk met bedelen en een soldaat onwaardig, om niet te spreken van de excessen. B.v. ik weet een geval van een opper-officier, die reed met vlag en sterren op de wagen. Hij moest toe-vallig bij liftende militairen stoppen. Men dromde om zijn nagen, deed al de portieren open om in te stappen.... Tableau.

Dit kan ook vreemden overkomen.

Wanneer de liftrage niet te verhelpen is, waarom dan niet beter georganiseerd, b.v. bij tie kazerne een bord, waarop de automobi-listen worden verzocht de jongens mee ie nemen en ze aan de poort af te halen. 't Duimen-gedoe is dan van de weg en ik doe zelfs mee !

Bernard van Vlijmen.

In dezelfde courant van 2 Juni j.l. volgden er nog twee:

Militaire lifters I.

Geachte Redactie.

Wij zijn in Noord-Brabant gelegerd en de reiskosten voor ons naar Amsterdam bedragen vijf gulden. Is hei dan zo gek, dat wij een be-roep op de automobilisten doen? Wij militairen hopen nog steeds op 'n beetje meer sportiviteit van de kant van de burgerbevolking. Wat er momenteel voor de militairen wordt gedaan, is bedroevend weinig. En misschien nordt er gedacht, dat wij voor *ons* plezier in militaire dienst zijn.

Volkel. J. Hulsbergen.
J. Gerritsen.
E. v. (i.Heul.

Militaire lifters II.

Geachte Heren,

Ik ben een Marine-vrouw: mijn man is nu al bijna 2 jaar weg en wel eerst in Indonesië en vandaar naar Nieuw-Guinea. U begrijpt. dat de tijden, dat onze mannen in Holland zijn, wij hen graag zoveel mogelijk thuis hebben. Daarom zie ik er geen kwaad in, dat zij geld uitsparen en een lift proberen te krijgen. als zij vrij zijn. Hoe vaak zien wij niet een vierpersoonsauto rijden, waarin alleen de chauffeur zit. Is het dan zo erg een militair als lifter mede te nemen? De militair is er mee geholpen en de automobilist doet er een goed werk mee, zonder dat het hem een cent meer kort.

Amerongen. Een Marine-vrouw.

De geldboete in het militaire tuchtrecht.

Wij ontvingen van de Kapitein der Artillerie K. P. BLOEMA te Breda de volgende beschouwnigen:

Ons militaire recht, dal voor een niet onbelangrijk gedeelte is ontstaan in de legerkampen van Prins Maurits en Frederik-Hendrik, kan terecht bogen op een traditie, die er wezen mag en is in verschillende opzichten misschien meer Nederlands dan ons civiel recht. Hieraan wordt niet afgedaan door het feit dat dit militaire recht sindsdien voor wat het materiële strafrecht betreft aanzienlijk is gewijzigd en aangepast aan de immer zich wijzigende mentaliteit en opvattingen van de mensen. En niet minder is het formele strafrecht in de practijk in vele opzichten veranderd.

Waar wij thans wederom in een tijd leven waarin vele dingen, die lange tijd voor waardevol doorgegaan zijn. veranderen. en dit wel bijzonder tot uiting komt in de zich snel wijzigende omstandigheden in de strijdmachten, is het zaak om het recht, dus ook het militaire straf- en tuchtrecht, aan de nieuwe omstandigheden aan te passen. Dat deze aanpassing velerlei aspecten heeft, za1 duidelijk zijn. Wij willen hier echter maar één vraag opwerpen, n.l. of het goed zou zijn oin de *geldboete* ingang te doen vinden in het militair tuchtrecht, dan wel deze op een bijzondere wijze door de militaire politie-diensten te doen toepassen.

Zoals bekend heeft het tuchtrecht tot taak het handhaven van de tucht in de militaire gemeenschap. Het regelt de bijzondere rechten en plichten van de leden van die gemeenschap, voor zover niet reeds in het militaire strafrecht geregeld. en beoogt de verzekering van de orde in de gemeenschap.

Bii tle doeleinden die het tuchtrecht wenst te bereiken. willen wii aannemen dat de *vorming en opvoeding* van het individu *in het belang van de militaire gemeenschap* tot de voornaamste behoren. Om deze doeleinden te bereiken heeft het tuchtrecht de beschikking over bepaalde middelen. zowel beloningen als vermaningen, maatregelen en straffen.

De vraag is nu: zijn deze middelen aangepast aan het huidige rechtsgevoel en aan de omstandigheden in de delen van de moderne strijdmachten? Wij konien hier op een punt waarbij wij menen te mogen betwijfelen of dit geheel en al zo is, of in bepaalde omstandigheden (b.v. oorlog) zo zal zijn.

Waarom zouden de huidige tuchtmiddelen niet zijn aangepast aan deze tijd?

Bij de beantwoording van deze vraag willen wij wijzen op twee aspeclen die hierbij van belang zijn, en wel:

1. *De gewijzigde mentaliteit der militairen in onxe tijd.*

Het is ons duidelijk dat in de tijd der huursoldaten een tuchtrecht moest gelden. dat aan de mentaliteit van deze lieden was aangepast. Evenzo werden, nadat dc Franse revolutie idealen van vrijheid.

gelijkheid en broederschap in de geest der Europeanen was binnengedrongen, de tuchtmiddelen hieraan aangepast (verzachting der straffen, lijfsdwang) zij het oolr dat eerst veel later dit tuchtrecht definitief geregeld werd. Toch vergete men niet dat liet lotelingen- en „vervangers"-stelsel de vorige eeuw een geheel ander soort militair opleverde dan wij thans kennen. Zelfs menen wij, dat thans de mentaliteit van de soldaat anders is dan die in de jaren 1918-'20. Er is vooral door de verbetering van de sociale toestanden, onderwijs en verkrcrsmiddeleri, veel veranderd. Het gemiddelde niveau ligt hoger, hrt zelfrespect is groter, en de strafnormen zijn dientengevolge anders. Het percentage der lieden die een groot deel van hun diensttijd in de „petoet" doorbrengen, is gelukkig veel minder. Ook het standpunt ten opzichte van de dienstplicht heeft veranderingen ondergaan (in het hijzonder in de laatste oorlog).

Al deze wijzigingen schijnen in de practijk geen moeilijklicdcri op te leveren i.v.m. een te geringe differentiatie der tuchbmiddrlen. Immers kan de strafoplegger bij de ***toepassing*** van deze tuchtmiddelen rekening houden met de mentaliteit in zijn troel).

2. **De** *gewijzigde omstandigheden.*

Wij bedoelen hier: a.) de organisatorisch-tactische omstandigheden en h.) de invloed van het moderne materieel.

In een moderne strijdmacht is het niet meer zó. dat irdere commandant zijn troep onmiddellijk onder zijn direct toezicht heeft. Zowel de organisatie als de tactiek en het moderne materieel brengen mee. dat de commandant zijn onderhebhenden vaak op hun eentjr per motor of auto ver weg moet zenden, soms dagenlang, volkoinen buiten zijn direct bereik. Het is duidelijk dat in die tijd vergrijpen kunnen worden gepleegd en overtredingen worden begaan.

Het zijn in het bijzonder deze laatste. de overtredingen. vooral de verkeers-overtredingen, welke moeilijkheden kunnen opleveren. Immers in de gewijzigde mentaliteit van de militair voldoet krijgstuchtelijke afdoening (waar deze mogelijk zou zijn) zelden. Arreststraffen voor hei b.v. onvoldoende voorrang verlenen worden vaak als te zwaar gevoeld door de betrokkenen, daar deze in het burgerleven geldboetes gewoon zijn. Daartegenover zal berechting door de militaire rechter. welke veelal eerst na enkele maanden kan geschieden, niet steeds tot zijn recht komen. Dit zal vooral in oorlogstijd. daar de omslachtige administratieve procedure, het verlies aan tijd. gebrek aan vervoermiddelen. of onmisbaarheid een belangrijke rol spelen.

Het is intussen ren feit dat snelle en juiste berechting van overtredingen op déze wijze bijkans een onmogelijkheid is. De vormende en opvoedende werking wordt zodoende niet bereikt. Dit bezwaar is overigens ook reeds vóór de oorlog in sommige andere landen gevoeld hij de civiele berechting van verkeersovertredingen. Een oplossing trachtte men dan hierin te vinden dat politiebeambten direct bij constateren van het feit de boete konden innen, indien de over-

treder hiermede accoortl ging. Er doet zich nu de volgende vraag voor: Waar deze bevoegdheid hier dus zelfs aan de lagere politie-autoriteiten werd toegekend, zou zulk een bevoegdheid in het gesloten militaire systeern à fortiori kunnen worden verleend aan de tot straffen bevoegde meerderen. Als voornaamste voordelen gelden hier dus: 1.) snellc berechting; 2.) practischer dan berechting door tie militaire rechter (vooral in oorlogstijd); 3.) bevredigt meer het rechtsgevoel dan krijgstuchtelijke afdoening met de tot nu toe gebruikelijke middelen. (N.B. het gaat hier in het bijzonder over verkeersovertredingen).

Een andere oplossing zou kunnen zijn het verlenen van de bevoegdheid om kleine geldboetes voor bepaalde overtredingen ter plaatse te doen innen door de leden der Koninklijke Maréchaussée.

Het is nodig in dit verband te noemen het K.B. van 4 Maart 1945, houdende vaststelling van het besluit militaire politie-rechter 1943. In dit K.B. is immers de mogelijkheid geopend om enkelvoudige kamers bij de krijgsraad te velde in te stellen, in het bijzonder belast met berechten van die strafbare feiten van welke in het civiel recht de kantonrechter of de politierechter kennis placht te nemen. Bij deze militaire politie-rechter blijven echter de reeds genoemde bezwaren gelden. Wij wijzen daarbij wederom op het geval van de verkeersovertredingen in oorlogstijd waarin vele verplaatsingen en mutaties voorkomen.

Hier blijkt toch wel duidelijk het verschil in de rechtspraak (en de executie daarvan) hij militairen en hij burgers. De laatsten hebben immers doorgaans een vast adres, en zijn derhalve door de rechter gemakkelijker ie bereiken. (De uitzorideringen bevestigen ook hier de regel). Tevens vindt men hierin een argument. dat (uit practische overwegingen) zou pleiten voor berechting en executie *ter plaatse,* welke bijgevolg in handen zou dienen te komen van de leden der Koninklijke Maréchaussée.

Uitgaande van de gedachte dat snelle berechting van een aantal overtredingen, begaan door militairen. wenselijk zou zijn, en deze vermoedelijk het eenvoudigsbc zou kunnen geschieden door:

a.) de tob straffen bevoegde meerdere (tuchtrechtelijk);
b.) ter plaatse door leden der Koninklijke Maréchaussée (strafrechtelijk n.l. als verlengstuk v. d. mil. politie-rechter of pres. van de Krijgsraad);

dient zich nu de vraag aan. in hoeverre *in beginsel* deze overtredingen tuchtrechtelijk dan wel strafrechtelijk behoren te worden afgedaan.

Tn beginsel bevat het mil. tuchtrecht. zoals reeds gezegd in het begin van dit artikel, een *vormend* en *opvoedend* element. De overtredingen die hier bedoeld zijn, zijn echter in beginsel object van het strafrecht. daar deze feiten immers het *publiek belang* betreffen.

Er zijn evenwel grensgevallen, en in deze sfeer liggen nu veelal juist die overtredingen waar het hier om gaat. Want is het naast

een algemeen publiek belang, niet juist een specifiek militair belang dat bij oefeningen en nianoeuvres de bestaande verkeersbcpalingeri in acht genomen worden? De vraag stellen is tevens haar beantwoorden in bevestigende zin. Een ieder die enigszins inzirht heeft in het werken met militaire formalies. weet hoe moeilijk het verkeersprobleem is. Wij mogen voorts nog wijzen op art. 2 ten 6e Wet op de Krijgstucht, waarin uitdrukkelijk als krijgstuchtelijke vergrijpen de buiten het W.v.S. omschreven overtredingen van zeer lichte aard worden genoemd. En dit nog wel ter beoordeling van de tot straffen bevoegde meerdere. Waaruit een groot (en noodzakelijk) vertrouwen van de wctpever in de meerdere bot uitdrukking komt. Men zou hierin een aanwijzing kunnen zien. welke wijst in de richting van afdoening door de troepen-commandant van verkeersovertredingen.

Het is de practijk — en men vindt dit ook in de Oefenings Aanwijzingen voor Militair Tuchtrecht punt 9 en 28 (schikking) — dat deze meerderen in normale vredesomstandigheden de processen-verbaal hetreffende verkeersovertredingen doorzenden naar de auditeur-militair ter verdere behandeling. Maar hoe moet dit in oorlogstijd? Zal de commandant tijd hebben om een volledig dossier lrlaar te maken van deze ..kleinigheden"? Zal hij gaarne een man willen missen voor een reis naar de krijgsraad? Ligt het voor zulk een commandant niet voor de hand om deze overtredingen van zodanig lichte aard te beschouwen dnt hij ze zelf kan afdoen? Waarmee echter? Met arreststraffen? Zijn in oorlogstijd (en in sommige tijden van oorlogsdreiging) geldboetes niet het meest practisch en het meest in overeenstemming mei onze tijd cn mentaliteit? Wij durven hierop met ..ja" te antwoorden. Daarnaast zou het tweeledige aspect van deze overtredingen het wenselijk kunnen maken om de leden der Koninkliike Maréchaussée de bevoegdheid te peven om ter plaatse (indien de overtreder hiermede instemt) gestandaardiseerde geldboetes te doen opleggen en te innen.

Er wordt dus voor heide svstcmen van geldboetes een lans gebroken. Het is hier echter niet de plaats om op kwesties als de nauwkeurige afbakening der bevoegdheden nader in te gaan.

Natuurlijk zitten cr voorts aan dil vraagstuk nog verschillende andere moeilijkheden. Er zouden betrekkelijk lage maxima moeten worden gesteld van b.v. f 10.— of f 25.— of iets dergelijks waaraan d~ tot straffen bevoegde meerdere en de maréchaussée zouden zijn gebonden. Welk bedrag niet door de wetgever maar door de Ministrr ware vast te stellen, gezien de instabiliteit van de muntwaarde. Bovendien zou, gczieri de personele werking van het tuchtrecht. voor Nederlandse militairen die in hei buitenland vertoeven. overeenkomstige valuta moeten worden vastgesteld. Ook aan de administratieve verrekening zouden bezwaren kleven. In herinnering moge echter worden gebracht. dat de bijkomende straf van inhouding van soldij in het tuchtrecht eigenlijk eveneens een soort geldhoete

is. waarbij administratieve bedenkingen nimmer als tegenargument hebben kunnen gelden.

Wij willen hier ten slotte nog enkele voorbeelden noemen die wij als troepen-officier en als lid van de Krijgsraad-Zuid in de practijk hebben meegemaakt.

1. Een militaire chauffeur rijdt op hel. kazerne-terrein een betonnen verkeerspaaltje om. Er is geen schade, alleen moet de genie het paaltje opnieuw doen plaatsen. Een krijgstuchtelijke straf voldoet hier niet. Geldboete wel?

2. Een soldaat uit het garnizoen Maastricht verschijnt voor de Krijgsraad te 's Hertogenbosch voor een lichte verkeersovertreding, enige maanden te voren gepleegd, en krijgt f 2.— boete. Geen snelle berechting; hij reisde retour Maastricht-'s Hertogenhosch op Rijkskosten; tijdverlies van één dag voor overtreder; een volledig dossier werd aangelegd.

3. Ern commandant straft de verkecrsoverlreder met arrest. Toch moet deze man voor de krijgsraad verschijnen voor het zelfde feit. Een onbevredigende berechting.

4. (Dit voorbeeld is fictief). Een militaire chauffeur pleegt in tijd van oorlog. tijdens de opniiirs naar het gevechtsterrein, een verkeersovertreding. Er ontstaan procedure-moeilijkheden.

Wij hebben deze voorbeelden niet aangehaald om critiek uit te oefenen op een bepaalde gang van zaken, doch alleen en uitsluitend om een discussie uit te lokken en de aandacht te vestigen op een mogelijkheid m-clkc bij een cvcntuclc wijziging in ons militair straf- en tuchtrecht een punt van overweging zou kunnen uitmaken. Gaarne zouden wij dan ook op deze kwestie commentaar willen vernemen van meer bevoegde zijde dan schrijver dezes.

Het bovenstaande werd verleden jaar geschreven, geheel onafhankelijk van het artikrl van Lt. Kolonel **I.** J. M. EVERS (zie M.R.T. XLIII, blz. 497) hetwelk ons eerst nadien onder ogen kwam.

Een vonnis van de Krijgsraad te Abrantes, 19 Juni 1704.

Het onderstaande vonnis, waarvan een afschrift voorkomt in het archief van de Raadpensionaris Heinsius, verplaatst ons te midden van de Nederlandse troepen, welke in de Spaanse Successie-oorlog in Portugal streden. De eerste Staatse troepen waren in April 1704 in Lissabon aangekomen, ter sterkte van 6 regimenten infanterie. 1 rcgiinent cavalerie en li compagnieën dragonders; totaal 3960 man voetvolk en 833 ruiters en dragonders. Het opperbevel voerde de Luitenant-Generaal *François Nicolaas Fagel*, die in het verbonden (Portugees-Engels-Nederlandse) leger de hoge rang had van Maistre de camp général. De vonnissen van de Krijgsraad waren, gelijk uit het onderstaande blijkt, aan zijn approbatie onderworpen. Opmerking verdient nog, dat onder de leden van de Krijgsraad die over de Luitenant *De Pape* recht sprak, ook een vaandrig voorliomt.

Overigens behoeft het stuk, naar hrt schijnt, geen toelichting, waarom nij hrt hierna laten volgen. Wij zijn intussen onze dank verschuldigd aan de Luitenant-Kolonel (L.S.K.) Dr *J. W. Wijn*, die ons dit afschrift met bovenstaande toelichting heeft doen toekomen. Voor mededeling van dergelijke historische curiosa houden wij ons zeer aanbevolen. Daar onze Regtsplegingen gebouwd zijn op de achttiende-eeuwse strafvordering, kunnen dergelijke gegevens wel eens reële betekenis hebben.

Algemeen Rijksarchief, Archief Heinsius 1125.

Vonnis van de Krijgsraad te Abrantes, 11) Juni 1701. (Afschrift).

Alsoo *Maerten Cristoffel de Pape*, geboortig van Nieuw Statin, oud 32 jaer, Luyt^nt^ in 't Regement van D. H^r^ Generael Baron *van Friesheim*, in de comp^ie^ van Captn *Friesheim*, jegenwoordig gearresteert in 'tselve regement, sig niet ontsien heeft op den 0 deser maend, wanneer de capt^n^ *Wolff* om seeckere onluste voor te koome, den Vaendrig *Timmers* dede stellen in arre-t, hy gearresteerde denselven capt^n^ daerinne iiiet alleen heeft tegegesproke, maer nanneer dr. capt^n^ hem versogt sig niet te wille bemoeve met het geene sijn affaires niet waere, heeft geseyt, dat het sijn affaire was, als sijnde officier van 't piquet (hoe wel hy gearresteerde in judicio heeft bekent, dien dag het piquet niet te hebben gehadt) en wanneer den capt^n^ *Wolf* hem aenseyde, dat soo sig verders met dese saecke bemoeijde, hy hem Luit^nt^ mede in arrest soude sette, hy gearresteerde heeft gesegt: „je me fout de vous et de votre arrest", snippende met sijn nagel op sijn tande en vattende de capt^n^ hij de knoope van sijn kleedere, soodat de capt^n^ hem met de handt, waerin hy sijn rotting hadde, hem van sig afstiet, dat dit alle by hem gearresteerde in judicio is ontkent, dog hem aengesegt sijnde dal sulx door veel getuige was bewese, heeft hy gearresteerde versogt, dat die haer getuigenis met eede wilde bevestige, twelck oock by drie derselver eenstemmig is geschiet, en daer uyt hetselve, ende d'aenklagte van capt^n^ *Wolff* gehleeckc;

alle hetwelcke sijnde saecke die in de militie niet gelede, maer andere ten exempel behoort te werden gestraft, soo ist dat de Krijgsraet op ordere van sijn Exellencie vergadert, rypelijck overwooge hebbende, wat ter materie dienende was, doende regt in de name en van wege de Hoog Moog. H^re^ State Generael der Vereenigde Nederlande, by pluraliteyt van stemme hem gearresteerde heeft gecasseert, lastende hem ten spoedigste uyt het regement te vertrecke om verdere disordres tusschen hem Luyt^nt^ rn de Captn *Wolff* voor te koome, oock sig niet te melleere met den Captn *Wolff*, alles op approbatie van Sijn Excrllentie.

Aldus gedaen by D'Hr Luit^t^ Collonel Baron *de Verillac*, president. Major *du Seau*. Major *de Witz*, Captn *de Bere*, Captn *de Pré*,

Luiten[t] *de Rot*, Luit. *Sour*, Luit[t] *de Thou*, en vendrig *Touchai*, in Abrantes den 19 Juny 1704,

Was geteekent *Verillac*, en laager: ter ordonnantie van de Krijgsraedt *Laurens Overbeeck*.

In niargiiie stondt: Sijn Exellrntie. gesien hehhende dese Sententie, heeft deselve geapprobeert. in 't camp bij Villa de Rey drn 21 Juny 1704. en was getekent Baron *van Fagel*.

Accordeert met sijn originael, datum ut supra

Laurens Overbeecq.

BOEKAANKONDIGING.

Luitenant-Kolonel *A. J. W. Jäger*, Handleiding theorie krijgstucht, uitgegeven met machtiging van de Minister van Oorlog, 1951.

Dit werkje is een zeer geslaagde handleiding voor de compagniescommandant en overeenkomstige commandanten, die theorie moeten geven over (krijgs)tucht aan de jonge soldaten, die voor het eerst onder de wapenen zijn gekomen; ook zal menig oudere militair daaruit nog wijze lessen kunnen putten.

In 17 lessen, verduidelijkt met talrijke voorbeelden, wordt door Overste Jäger hrt Reglement betreffende de Krijgstucht toegelicht en worden verschillende artikelen van dit Reglement apart besproken, wordt theorie gegeven over „Doel van ons Leger" en over de vraag „Wat is Krijgstucht?"

Op de Compagnies-(Eskadrons-, Batterij-)Commandant rust de taak zijn troep op te voeden tot een goed gedisciplineerd geheel, waarvoor als allerrerstc begin nodig is de recruten een duidelijk begrip van de krijgstucht bij te brengen.

Bij het begin van zijn dienstperiode, een belangrijke periode in de geestelijke groei van de recruut, moet hem inzicht worden bijgebracht omtrent de eisen betreffende orde en discipline, waaraan een leger moet voldoen, wil hrt zijn taak naar hrhoren kiinnen vervuller~.

Van groot belang voor het bereiken hiervan is, dat de C.C. persoonlijk thcoric over de krijgstucht geeft, cri dit onderricht niet aan anderen overlaat.

Voor de compagniescommandanten, die niet de gave bezitten deze theorie over de krijgstucht zonder voorbereiding boeiend te kunnen voordragen, kan deze Handleiding van Overste Jäger van zeer veel steun zijn bij het geven van hun lessen, waarbij inoet worden bedacht, dat het gemiddelde peil van ontwikkeling der recruten niet hoog ligt en dat de lessen zodanig moeten worden gegeven, dat ook de man met hrt laagste ontwikkelingspeil de theorielessen moet kunnen volgen. Daartoe moeten deze lessen zo eenvoudig mogelijk.

niet geleerd, n-order1 gegeven en zoveel mogelijk worden verduidelijkt met voorbeelden uit de praktijk: bij ieder punt, dat besproken wordt, behandele men een praktijkvoorbeeld.

Een C.C., die niet over routine beschikt, behoort zijn les behoorlijk voor te bereiden en zijn lesstof tevoren in te delen, daarbij steeds voor ogen houdend, dat het niet de bedoeling is college te geven in Straf- en Tuchtrecht, maar dat het doel van deze lessen is de *recruten op te voeden tot tucht*. Hel uiteindelijk doel van de lessen is de recruut inzicht ie geven in specifiek militaire toestanden en begrippen, die hem totaal onbekend zijn; men bedenke b.v. hoe het merendeel der burgers niet het flauwste begrip heeft van rangen en onderscheidingstekenen. en het dikwijls met tic vormen veel minder nauw neemt dan zulks in militaire (en eveneens in burger) omgeving gewenst is. Nen denke b.v. aan het dringen hij het instappen in autobussen, trams, treinen, enz.. het wegwerpen van allerlei papieren op straat ,enz.

De schrijver nijst er op, dat het in dienst dragen van lange haren onhygiënisch is. en in strijd met dc voorschriften. (Art. 74 R.I.D. K.L. deel A).

Toch ziet men vele militairen inet te lange haren: het is een onsmakelijk gezicht en zeer onhygiënisch: men sie de verwilderde „koppen" eens, zodra deze langharigen bij oefeningen bij warm n eer de helm afzetten.

Is men te individualistisch, dat men zich moeilijk kan aanpassen: vindt men het gek staan. wanneer men als burger gen end is lange haren te dragen (ook onsmakelijk en onhygiëiiisch). als deze in dienst worden gekortwiekt?

Hulde aan de schrijver, die ook hierop bij de theoriclcsseir de aandacht laat vestigen. Maar wat helpen goede voorschriften en een uitstekende handleiding, gelijk het werkje van Luitenant-Kolonel JÄGER stellig is. indien meerderen niet ingrijpen? Sommige meerderen zijn in deze te slap, vragen zich af: „Is dit nu zo erg?" Ja, zeker is dat erg: de voorschriften *moeten* worden opgevolgd, en de meerderen *moeten* toezien op de naleving van die voorschriften.

Een kleine aanwijzing moge tenslotte nog gegeven worden. Voor het bijwonen van de theorielessen behoren de toehoorders gewassen en gepoetst te zijn, en daarbij gemakkelijk gezeten. Wanneer zij gemakkelijk zitten, kunnen ze aandachtig luisteren. en worden niet afgeleid door het vermoeiende van een ongemakkelijke houding: zet hen niet op lange banken zonder rugleuning. Het zitten daarop is ongemakkelijk en na korten tijd wordt de toehoorder afgeleid, is niet meer bij de theorie, doch is bij zichzelf. Heb is daarom een dringende eis, dat deze theorielessen worden gegeven in behoorlijk ingerichte leslokalen, met tafels en stoelen of banken met rugleuningen.

De schrijver legt de nadruk op de menselijkheid van het houden der theorielessen over de krijgstucht door de C.C. persoonlijk. Hoc wil de C.C. van een sterke compagnie deze lessen houden? Toch

niet met de hele compagnie iegelijk? O.i. behoort de C.C. de theorie te houden voor een peloton; clan is zij het meest vruchtdragend. Over het houden van theorie door de pelotonscommandanten (luitenants of sergeanten-majoor) vermeldt de schrijver niets. Toch zullen ook deze o.i. wel eens theorie over de krijgstucht behoren ie houden.

Met zeer veel genoegen hebben wij de Handleiding van Luitenant-kolonel JAGER doorgelezen; de verschillende onderwerpen zijn op geanimeerde en opgewekte wijze behandeld. De schrijver is er o.i. volledig in geslaagd de besprekingen in dusdanige vorm te stellen, dat de minst ontwikkelden de theorie gemakkelijk kunnen volgen, terwijl de meer ontwikkelden ook met veel belangstelling zullen luisteren.

15 Mei 1951 S.

MILITAIR RECHTELIJKE VEREENTGINQ.

Mededeeling aan de Leden.

Het Bestuur van de Militair Rechtelijke Vereeniging is voornemens op 28 September 1951 een Algemeene Ledenvergadering te beleggen, op de agenda waarvan o.m. zullen worden geplaatst:

1. Bestuursverkiezing.
2. Een voordracht over: Beginselen van een nieuwe wet op de staat van oorlog en beleg.

Als werkprogramma voor het winterseizoen 1951/52 stelt het Bestuur zich voor, bijeenkomsten te houden met inleidingen over de onderwerpen:

„Militair-rechtelijke problemen in verband met de ontwikke-
„ling van de Luchtvaart."

„Ervaringen bij de herhalingsoefeningen voor officieren met
„militair-rechtelijke functies."

Op prijs zal worden gesteld, indien de Leden, die bepaalde voorstellen hebben over het houden van lezingen over bepaalde onderwerpen, dit zouden willen kenbaar maken.

De leden worden opgewekt, de algemeene vergadering van 28 September 1951 bij te wonen: plaats en uur van sarnenkomrt zullen bij nadere convocatie worden bekend gemaakt.

Het Bestuur verzoekt ïle Leden, liefst vóór 1 September a.s., aan de Secretaris te willen mededeelen of zij voornemens zijn deze vergadering bij te wonen, zulks in verband met door het Bestuur te dien tinde 1c nemen voorzieningen.

Namens het Bestuur der Militair Rechtelijke T-erc.eniging.
Mr J. TH. BUURMAN VAN VREEDEN, Secretaris.
p/a Joh. van Oldenbarneveltlaan 1, 's Gravenhage.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Recht van beklag over krijgstuchtelijkestraffen

door

DR L. M. ROLLIN COUQUERQUE

> Ce qu'on nomme progrès n'est pas toujours — ainsi que le voudrait l'étymologie — une marche en avant; c'est souvent, au au contraire, un retour vers une source de vérité abandonnée ou méconnue depuis des siècles: on croit s'être frayé un nouveau ehemin alors que l'on n'a fait autre chose que débarasser un vieux sentier des ronces qui l'envahissent.
>
> (Paul Mimande, Revue des deux Mondes 15 juillet 1893 p. 364.)

Dat ik over het hierboven vermeld onderwerp. hetwelk reeds meermalen in dit Tijdschrift ter sprake is gekomen, ook mijn inzicht wil mededelen, vindt voornamelijk zijn grond in de omstandigheid, dat de herkomst en de juiste betekenis ervan niet aan ieder van deze schrijvers voor de geest stond.

Bij de behandeling van hei ontwerp van de Wet op de Krijgstucht werd wel uitgegaan van de gedachte dat de regeling van het klachtrecht in de militaire strafwetgeving van 1814 niet voldeed aan de eisen, welke de ontwerper en de Regering hieraan zouden willen gesteld zien. maar dat het ogenblik voor een betere regeling nog niet was aangebroken. De militaire samenleving moest het dus maar stellen met een voorlopige, door welke enkele minder goed geachte indirecte gevolgen zo goed mogelijk werden verbeterd of opgeheven. Lapwerk alzo.

Nu zeer onlangs opnieuw betoogd is dat in dit geval „le provisoire ,.dure trop lorigtemps", acht ik het nodig de herkomst en de betekenis van dit beklagrecht nader te belichten. In de toelichting op het wetsontwerp ontbreekt hieromtrent elk gegeven. Dit acht ik niet te verwonderen. Prof. VAN DER HOEVEN, die zijn grote verdiensten heeft verworven door aan het materieel militair straf- en tuchtrecht nieuwe vorm te geven, had, helaas, weinig inzicht in het formele gedeelte. van hetwelk het beklagrecht, door zijn rechtsgrond te vinden in de artikelen 15-18 R.L. en 9-12 R.Z., een onderdeel vormde.

Hoe is men tot deze plaatsing gekomen?

Men mag aannemen, dat deze bepalingen van de Regtspleging bij de Landmagt als model hebben gediend voor die bij de Zeemagt. Daarom ligt het voor de hand, dat de wordingsgeschiedenis van het beklagrecht bij de Landmacht ook licht zal geven op dat bij de Zeemacht.

Inderdaad is het van oudsher gebruik geweest, dat voor enkele

minder ernstige vergrijpen tegen de krijgstucht door militaire meerderen van de landmacht zonder tussenkomst van de militaire rechter straffen mochten worden opgelegd. Voorbeeld hiervan vindt men in de artt. 44 en 45 van de articulbrief van 1590. herzien in 1705 [1]). Een duidelijk onderscheid tussen of verband met meer ernstige vergrijpen treft men daar nog niet aan.

Deze leemte gaf op den duur aanleiding tot de moeilijkheid, dat de militaire rechter overladen werd met de kennisneming en berechting van grotere en kleinere strafzaken met het gevolg, dat de afdoening van deze zaken grote vertraging ondervond. Reeds vroeger [2]) heb ik medegedeeld, dat het remedie hiertegen gevonden werd in art. VIII van het ,.Reglement op de proccduren der militairen in saecken van ,,geringe importantie" van 24 Februari 1687. Bij deze bepaling werd aan commanderende officieren vergund om zonder inmenging van de militaire rechter in dergelijke lichte gevallen zodanige straf op te leggen als zij ,,in conscientie ende goede justitie sullen bevinden ,,te behooren". Zij moesten echter, ter voorkoming van misbruik, vóórdat de opgelegde straf mocht worden ten uitvoer gelegd, rapport doen aan de garnizoenscommandant, die maatregelen mocht nemen niet alleen tegen ,,conniverende" oommandanten, maar ook om zaken, welke ter berechting aan de krijgsraad toekwamen, hierheen te verwijzen. Maar aan mogelijke bezwaren van de disciplinair gestrafte werd nog geen aandacht geschonken.

Wederom was er geruime tijd nodig om voorziening in deze lacune tot stand te brengen.

Deze kwam eerst na de omwenteling van 1798. Het is bekend, dat bij de staatsregeling van dat jaar in art. 299 werd voorgeschreven de samenstelling van een, ook al in art. 117 aangekondigd ,,Regle-,,ment van Krijgs-tugt" en ieder beoefenaar van het militair strafrecht weet ook dat dit eerste, Nederlandse Wetboek op 26 Juni 1799 werd afgekondigd. Het ontwerp van dit wetboek, dat alleen zou gelden voor de militie van de staat, voor de landmacht alzo, werd aan het Wetgevend Lichaam aangeboden op 19 April t.v. en kwam in behandeling ingevolge een commissoriaal rapport van 27 Mei 1799.

In dit rapport komt o.a. hei navolgende voor: [3]) ,,De derde af-,,deeling, handelende over de rechtspleging, verdient aan derzelver ,,steller, naar ons inzien. geen minderen lof dan de twee voorgaande, ,,daar zij eenen juisten middenweg aanwijst tusschen schadelijke ver-,,tragingen en gevaarlijke overhaasting. Ieder die niet geheel vreemd ,,is in hetgeen het krijgswezen betreft, gevoelt, dat het ongerijmd .,zijn zonde, voor misdaden tegen de krijgstucht garnizoenskrijgsraden .,bijeen te roepen. Ieder gevoelt, dat het eenen hoogeren officier moet ,,vrijstaan om voldoende redenen dengeenen die onder hem gesteld is,

---

1) Zie M.R.T. XXXVIII blz. 163.
2) M.R.T. XXXIX blz. 440 v.
3) Zie M.R.T. XXXV blz. 321 v.

,,arrest aan te zeggen en dat de commandeerende officier het recht
,,moet hebben straffen wegens misdaaden tegen de krijgstucht op
,,te leggen. Maar tevens is zorg gedragen, dat geen billijke klachten
,,zouden worden afgewezen en geen krijgsraad geweigerd en dat dus
,,niemand zijn macht zoude kunnen misbruiken."

Deze ontboezeming betrof de eerste drie artikelen van het eerste capittel der Tweede Afdeeling [4]) aldus luidende:

1 Alle overtreding van de wet is strafbaar en als zodanig onder ,,het getal der misdaaden te rekenen. Maar alle misdaaden van dien ,,aart zijn geene eigenlijk gezegde *delicten.* Een boos opzet gepaard ,,met de daadlijke uitvoering kan ze alleen daartoe brengen.

2 Alle misdaaden, waaraan zulks ontbreekt, zijn slechts fauten, ,,uit losbandigheid of onachtzaamheid voortgekoomen, welke uit hun ,,aart niet tot de *justitie* maar tot de *krijgstucht* behooren.

,,3. De justitie en de krijgstucht komen echter hierin volmaakt ,,overeen, dat in de uitoeffening van beiden een gelijke voorzichtig-,,heid, onpartijdigheid en billijkheid moet plaats hebben."

Daarnaast bepaalde art. 18 van het eerste capittel der Derde Afdeeling: [5]) ,,Indien een gearresteerde zich over het arrest of over de ,,hem opgelegde straf bezwaard vindt, zoodat hij meent ten onrechte ,,gearresteerd of onschuldig of te zwaar gestraft te zijn, zal hij daar-,,over zijne klachten kunnen inbrengen en zelfs daarover een krijgs-,,raad kunnen verzoeken."

En dan de daarop volgende artikelen:

,,19. Wanneer in zulk een geval een krijgsraad verzogt wordt, ,,zal de commandeerende officier van 't guarnisoen dezelve niet ,,mogen weigeren, mits dat de klager zich alvorens in arrest begeve.

,,20. Die krijgsraad zal vervolgens de zaak moeten onderzoeken ,,en indien dezelve des klagers klachte wettig bevindt, zal dezelve ,,moeten bezorgen. dat den klager het aangedaane ongelijk behoorlijk ,,gebeterd worde.

1 . Maar wanneer de krijgsraad de gedaane klachten ongegrond ,,en onwettig heeft bevonden, zal de klager aan verregaande irreve-,,rentie en disobedientie schuldig morden gehouden en deswegens ,,worden gestraft zooals de krijgsraad in goede justitie verstaan zal ,,te behooren."

Op laatstbedoeld artikel 21 werd aanstonds een opmerking geinaakt en men stelde een verbeterde redactie voor: [6])

,,Maar wanneer de krijgsraad de gedaane klachten zoodanig onge-,,grond en lichtvaardig heeft bevonden, dat dezelve niet anders dan ,,aan eene verregaande irreverentie en disobedientie kan worden toe-,,geschreeven, zal de klager deswegens worden gestraft zooals de ,,krijgsraad in goede justitie verstaan zal te behooren."

Ook met deze verbetering had de Representant Van *Galen* bezwaar

---

[4]) T.Z.P. blz. **327.**
[5] T.Z.P. blz. **343.**
[6]) T.z.p. blz. **364.**

tegen deze artikelen [7]). ,,Hier wordt." zo zeide hij, ,,de commandeerenden officier eerst als richter gequalificeerd en nadat de sententie ,,door hem geveld, zijn volle beslag heeft bekomen en ter executie is ,,gelegd, wordt aan den gecondemneerden nog vrijgelaaten zich daarover te beklagen en den krijgsraad is verpligt daarover te erkennen. Dit wilde ik toegeven bijaldien door den gecondemneirden konde worden beweezen, dat hij ter kwaader trouw te zwaar was ,,gestraft; maar niet in alle gevallen, want het is niet mogelijk dat de ,,officier altijd de zaak uit een gelijk oogpunt met den krijgsraad ,,beschouwt. Dit gebeurd wel in cas d'appel en revisie van sententiën ,,van geheele collegiën, dat dezelve gereformeerd worden, schoon de leden ter eerster instantie dezelve alle ter goeder trouw hebben ge,,slagen. Dit kan ook het geval der commandeerende officieren ,,weezen en zo desniettemin de krijgsraad van andere gedagten is, ,,moet hij zich aan een te geven satisfactie risqueeren. Dit is aller,,schadelijkst voor de discipline, want welk commandant zal het ,,durven wagen van de hem aanbevolen macht ter goeder trouw ge,,bruik te maken?"

Hierop antwoordde de Representant *Van Leyden* als volgt: ,.Ik geloof dat de Burger Representant *Van Galen* zal toestemmen. dat ,,er gevallen zijn, in welke het beter is dat een officier de straf be,,pale, dan dat er krijgsraad wordt belegd en dat zulks den gearresteerden aangenaamer is. Het kan dus zeer wel zijn, dat hij dan ,,eerst meent grond te hebben zich te beklagen, wanneer de straf is ,,bepaald en niet wanneer hem arrest is aangezegd. Bij de nadere redactie van art. 21 heeft de Commissie. uit aanleiding van een zeer ,,gegronde remarque van een der leden voorgesteld, dat de klager dan eerst wegens zijne klachte zal worden gestraft, wanneer dczelve zoo ongegrond is, dal die alleen aan disobedientie kan worden toe,,geschreven. Uit dit een en ander wordt, geloof ik, de zwarigheid ,,van den Burger Representant Van *Galen,* zoo ik hem wel hel, be,,grepen, opgelost."

Daarna werd het eerste capittel gearresteerd. [8])

Ter verdere toelichting houde men nog twee zaken in het oog.

Vooreerst bevat het wetboek van 1799 een afzonderlijk (tweede) capittel van de Tweede Afdeeling, in hetwelk de ,,misdaden tegen de „discipline" worden omschreven. Deze ..misdaden" worden met dezelfde straffen in mindere hoeveelheid of duur strafbaar gesteld als „eigenlijk gezegde delicten". Hieruit spreekt duidelijk de verwantschap van beide groepen van strafbare feiten. De lichtere vorm blijkt ook uit omschrijvingen als die van ,,uit losheid of onachtzaamheid ,,verzuimen" dienstbevelen of een wachtdienst uit te voeren; zich na de taptoe op straat te laten vinden; op wacht beschonken of slapende zijn e.d.

In de tweede plaats blijkt uit de bepalingen van (militaire) rechts-

---

[7]) T.z.p. blz. 375 v.
[8]) T.z.p. blz. 390.

pleging in 't algemeen, welke in het eerste capittel van de Derde Afdeeling zijn ondergebracht, dat de krijgstucht zou worden uitgeoefend door de commanderende officieren en de justitie door de militaire rechtscolleges. Voor beide groepen vangt de procedure aan met het recht of wel de plicht arrest aan te zeggen. Aan zodanig bevel moet aanstonds worden voldaan, ook door hem, die meent onschuldig te zijn .,behoudens diens recht om naderhand daarover zijne klagten ,,in te brengen". Hierop volgt het doen van rapport aan de commanderende officier en aan de garnizoenscommandant, het doen van onderzoek door eerstgenoemde commandant en de beslissingen. welke wij nu nog in de Regtspleging bij de Landmagt terugvinden in de artt. 8-13. Voordat de garnizoenscommandant beslist heeft. wordt een disciplinaire straf niet opgelegd en de commanderende officier mag, ingeval hij straf moet opleggen, deze straf niet ten uitvoer leggen zonder voorkennis en approbatie van de garnizoenscommandant. Eerst daarna ontstaat het klachtrecht over arrest en/of straf. Uit dit alles blijkt eveneens duidelijk, dat de disciplinaire afdoening, welke ingevoerd is om de krijgsraad niet lastig te vallen met zaken van geringe importantie, een berechting is als thans aan een alleenrechtsprekend politierechter zou toekomen. Zij bezit dus niet een eigen karakter, maar het beklagrecht is als het ware een beroep op de rechter om een feit en een door de enkelvoudige rechter opgelegde straf alsnog aan het oordeel van het normale militaire rechtscollege te onderwerpen.

Hieruit volgt, dat noch de Representant *Van Galen* in zijn protest, noch de Representant *Van Leyden* in zijn antwoord hierop een juist inzicht hadden in het stelsel van dit wetboek. Reklagrecht zowel over opgelegd arrest als over een disciplinaire straf ontstond eerst nadat het huishoudelijk onderzoek der zaak afgelopen, over de al- of niet-verwijzing van de zaak naar de militaire rechter beslist en in het laatste geval een disciplinaire straf opgelegd geworden was.

De door Koning *Lodewijk Napoleon* ingestelde Commissie tot het ontwerpen van een nieuwe militaire strafwetgeving maakte in haar rapport van 8 April 1807 onderscheid tussen ,,correctiën", welke tot de militaire discipline, en ,,straffen", welke tot de militaire justitie zouden behoren. Zij stelde zelfs voor, dit onderscheid enigszins uit te breiden ,,omdat wij de overtredingen tegen de militaire discipline ,,meer beschouwen als vatbaar voor correctiën, gelijk een vader ter ,,verbetering aan zijne kinderen doet". Door ..straffen in den eigen-,.lijken zin" zou het recht en de rust en goede orde beschermd worden. In deze gedachtengang stelde de Commissie voor om ,,de cognitie ,,wegens de overtredingen tegen de militaire discipline" over te laten aan de garnizoenscommandanten en commanderende officieren der corpsen, ,,zonder dat daarbij cenige regtspleging, eenige form van ,,handeling wierd voorgeschreven, anders als dat aan de gecorrigeer-,,de personen bleef vrijgelaten, klagten tegen zijne superieuren in te ,,brengen, zoo hij meende onverdiend of te zwaar gecorrigeerd te

„zijn." De „correctiën" zouden alleen mogen bestaan in „gevangenis, „arresten, ontslag uit den dienst en dergelijken". Door andere „ignominieuze straffen", zoals slagen, af te schaffen, zou men „het „gevoel van eer, van roem en van moed" vermeerderen [9]).

De Commissie had dus een sterker sprekend verschil willen maken tussen straf- en tuchtzaken voor zover dit in de militaire strafvordering tot uiting zou komen. Dientengevolge luidden de voorgestelde artikelen 1—3 voor het Tweede Kapittel, welke hiervóór in de lezing van 1799 voorkomen, aldus:

„1. Alle overtredingen van de wet zijn misdadig en overzulks „straf baar.

„2. De straffe of correctie van zoodanige overtredingen, welke „met geen eigenlijk gezegd boos opzet zijn gepaard geweest, doch „uit losbandigheid of onachtzaamheid zijn voortgesproten, behoort „echter niet tot de militaire justitie, maar tot de krijgstucht.

„3. De militaire justitie en de krijgstucht komen hierin overeen, „dat in de uitoefening van beiden eene gelijke voorzigtigheid, on„partijdigheid en billijkheid moet plaats hebben."

Het Derde Kapittel, van overtredingen tegen de militaire discipline, vertoont grote gelijkenis met de overeenkomstige bepalingen uit het wetboek van 1799.

Ook zijn in het Negende Kapittel als de artt. 16—19 overgenomen de bepalingen van het Wetboek van 1799 over het beklagrecht (artt. 18—21 van het eerste capittel der Derde Afdeeling). De lezing is enigszins gewijzigd doch deze wijzigingen zijn hier niet van belang. Slechts ontbreekt de bepaling, volgens welke disciplinaire correctie eerst mag worden opgelegd nadat de garnizoenscommandant deze correctie heeft goedgekeurd.

Deze weglating wordt niet toegelicht. Ogenschijnlijk houdt zij verband met de vergrootte afstand tussen overtredingen van strafrechtelijke en van tuchtrechtelijke aard, op welke ik zoëven de aandacht liet vallen.

In het advies van de Raad van State (1e en 3e sectie) over dit wetsontwerp, wordt voorgesteld, het zoëven aangehaalde art. 2 aldus te lezen: „De straffen of correctie van zoodanige ligtere overtre„dingen, welke uit losbandigheid of onachtzaamheid zijn voortge„sproten, behoort niet tot de militaire justitie maar tot de krijgs„tucht." De Raad achtte deze lezing meer nauwkeurig; zij gaf minder aanleiding tot verkeerde consequentie [10]).

Over het Derde Kapittel, van overtredingen tegen de militaire discipline maakte de Raad onderscheiden opmerkingen, de redactie van diverse artikelen betreffende [11]).

---

[9]) Zie Mr. G. W. *Vreede*, Ontwerpen van Strafwetten en Regtspleging enz. 1842, blz. 33 v.

[10]) Zie Themis 1867 blz. 144 v.

[11]) Zie Themis 1867 blz. 145 v. Het in Februari 1808 aan de Koning ingeleverde Ontwerp-Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water bleef in zoverre ongewijzigd, zie Themis 1868 blz. 475 v. Dit ontwerp kende het recht van beklag niet.

Deze opmerkingen hadden grote gevolgen. In het op 11 Augustus 1808 aan de Koning ingeleverde gewijzigde wetsontwerp bleken de aangehaalde artt. 1—3 van Kapittel Twee te zijn geschrapt. Bovendien verdween ook alles wat in het Derde Kapittel gestaan had over overtredingen tegen de militaire discipline. In plaats hiervan was ingevoegd de volgende, in vergelijking zeer korte, bepaling [12]):

„Alle overtredingen der militaire discipline behooren niet tot de „justitie en dienvolgende wordt de handhaving eener goede krijgs-„tucht geheellijk toevertrouwd aan de chefs der corpsen en aan de „militaire kommandanten, van welk wapen dezelve zouden mogen „zijn, welke gehouden zijn, naauwkeurig naar te komen en te obser-„veren en te doen observeren de Reglementen op den inwendigen „dienst, de politie en krijgstucht by Zyne Majesteit de Koning ïreds „gearresteerd of nader te arresteren."

In verband hiermede werden dc artt. 1 en 2 van het Vijftiende Kapittel (vroeger het Negende) aldus gelezen:

„1. De krijgstugt zal worden uitgeoefend door de commanderen-„de officieren, doch de militaire justitie zal worden geadministreerd „door de krijgsraden en door de Hooge Militaire Vierschaar.

„2. Tot de krijgstucht of discipline zullen worden gerekend te „behooren alle de overtredingen bij de Reglementen daaromtrent „gearresteerd of nog te arresteren voorkomende."

De vroegere artikelen over het beklagrecht werden in dit Vijftiende Kapittel als artt. 16—19 onveranderd overgenomen [13]).

Zo werd het verband tussen tuchtrechtelijke en strafrechtelijke afdoening van militaire strafzaken, dat in 1687 gelegd en in het wetboek van 1799, hoewel minder duidelijk, gehandhaafd was, in het ontwerp 1807 en daardoor ook in dat van 1808 verbroken.

Bovendien maakte het ontwerp 1808 nog een materieel-rechtelijke fout. Ik zie nl. in de korte bepaling, welke de omschrijving van krijgstuchtelijke vergrijpen uit het ontwerp 1807 verving, een poging om de disciplinaire afdoening van zaken te beperken tot overtredingen van een militair dienstvoorschrift, of wel — in meer moderne terminologie — tot de eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, thans vallende onder art. 2 1° W.K. Daarmede zou een principiële scheidingslijn zijn aangegeven tussen straf- en tuchtrecht. Het antwoord op de vraag tot welke groep een vergrijp zou behoren kwam af te hangen van het antwoord op deze andere vraag: of het vergrijp al dan niet bij wettelijk voorschrift strafbaar was gesteld. Maar losgelaten werd de van oudsher gehuldigde opvatting, dat ook lichte vormen van hij wettelijk voorschrift strafbaar gestelde feiten — met welker berechting men een krijgsraad niet wilde bezwaren — een element van krijgstucht bevatten, dat zwaarder kon wegen dan de uit strafrechtelijk oogpunt geringe ernst van het feit. Met andere

---

[12]) Themis 1866, blz. 826.
[13]) Thernis 1866, blz. 844 en 846.

meer moderne bewoordingen: de revisoren van 1808 ontkenden de bestaanbaarheid van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen en gaven er de voorkeur aan om ook de berechting van deze groep weer aan de werkzaamheden der krijgsraden toe te voegen.

Wij mogen in elk geval dankbaar zijn dat het ontwerp 1808 geen kracht van wet heeft verkregen en later niet is nagevolgd. Het gradueel karakter van het verschil tussen militair straf- en tuchtrecht is hierdoor blijven bestaan.

Het ontwerp-1810, dat alleen een regeling van het formele recht omvatte, behield in de artt. 436—439 de basis van het beklagrecht zoals die voorkwam in het ontwerp-1807 met inbegrip van de door de Raad van State (1e en 3e Sectie) voorgestelde wijziging van het laatste artikel [14]).

Zo vonden deze bepalingen hun weg naar de oorspronkelijke Regtspleging hij de Landmagt van 1814. Nochtans had de Raad van State in zijn advies van 1 Juli 1814 in dit laatste artikel 18 wederom een wijziging voorgesteld, welke de Regering aanbracht: het hoge college gaf in overweging de woorden „of ongehoorzaamheid" te doen vervallen. Aldus zou, zo meende de Raad, verkeerde gevolgtrekking kunnen worden voorkomen: de hierbedoelde klager mag gebrek aan eerbied schuldig zijn, ongehoorzaam in de eigenlijke zin is hij niet [15]).

Met deze achtereenvolgende overriemingen van de basis van het beklagrecht in de R.L. en in de R.Z., welke beide wetboeken het strafproces bij elk van die corpsen regelde, bleef behouden de grondslag van het militaire tuchtrecht: een verkorte wijze van berechting van al dan niet bij wetlelijk voorschrift strafbaar gestelde niet-ernstige vergrijpen, welke anders voor een groot deel de rol van de krijgsraden zouden bezwaren. De zorg voor de belangen van de aldus gestrafte bracht mede, dat hij „zijn zaak" op eigen initiatief voor zijn normale rechter aanhangig mocht maken. Aldus gaf de wetgever hem de volle maat; hij achtte het echter niet nodig voor deze zaken een afzonderlijke procedure vast te stellen. De opneming van de artt. 13—18 R.L. en 9—12 R.Z. onmiddellijk na de bepalingen welke ten doel hadden ernstige strafzaken naar de militaire rechter te doen verwijzen door de militaire autoriteit, die wij thans als gerechtsofficier zouden aanduiden, wijst er wel op dat ook in klachizaken de voorschriften van de volgende Titel toepassing zouden mogen vinden. De Redactie van het Militair-rechtelijk Tijdschrift heeft zich dan ook van het begin af op dit standpunt gesteld bij haar bestrijding van andere opvattingen ook in de rechtspraak, welke zij aan gebrekkige kennis van het oudere procesrecht toeschreef [16]).

Zo legde zij nadruk op het feit, dat de artt. 15 R.L. en 9 R.Z. aan de klager toestaan te verzoeken dat „de" (dat is: zijn) „zaak"

[14]) **M.R.T. I,** blz. **311 v.**
[15]) ***Van der Hoeven,* Onze militaire strafwetgeving, 1884, blz. 148 j°. 143.**
[16]) M.R.T. **IV,** blz. 8, **92.**

door een krijgsraad worde onderzocht. De zaak, dat is de gehele zaak, waaronder begrepen de oplegging en de motivering van de door een militaire meerdere primair of secundair bepaalde krijgstuchtelijke straf. Is de strafoplegger bevoegd geweest tot de bestraffing, is de strafreden juist omschreven, is de straf terecht en in goede verhouding tot het vergrijp bepaald? Naar de gestrafte iiep de kans dat de krijgsraad anders zou oordelen, b.v. door aan te nemen, dat het vergrijp te ernstig was geweest om de korte procedure toepasselijk te doen zijn. Dan zou de zaak van de klager verder als strafzaak dienen te worden behandeld en berecht. Mochten eerst nog inlichtingen nodig worden geacht, dan gaf hetzij het oude art. 172 R.L. of het oude art. 134 R.Z. (thans 163 al. 1 R.L. of art. 168 al. 1 R.Z.) hetzij het oude art. 180 R.L. of het oude art. 162 R.Z. (thans art. 168 R.L. of art. 173 R.Z.) een weg aan om die te verkrijgen [17]).

Intussen. de redactie van de artt. 15 R.L. en 9 R.Z. lieten de mogelijkheid open oin, alvorens de zaak bij de krijgsraad aanhangig te maken, eerst en voor eenmaal beklag in te brengen bij de meerdere van de strafoplegger, eveneens een alleen-rechtsprekend rechter in hoger beroep van de eerste. Dergelijk beklag bracht een eind aan de bemoeiingen van die eerste strafoplegger: zo zou het horen van getuigen en het wijzigen van de strafreden door de strafoplegger nadat zijn beslissing aan de gestrafte was medegedeeld ongeoorloofd moeten worden geacht [18]). Omgekeerd was beklag bij een meerdere van de strafopleggcr uitgcsloten, indien de gestrafte aanstonds zijn beklag tot de krijgsraad had gericht [19]). Zo lagen deze twee wegen van beklag na en naast elkaar [20]).

In die periode was ook erkend de mogelijkheid van hoger beroep van de beslissing van de krijgsraad in een klachtzaak op het Hoog Militair Gerechtshof, zelfs bij berusting in het vonnis door de klager [21]).

De beide Regtsplegingen honden het indienen van beklag niet aan een termijn na de strafoplegging. De praktijk heeft hierin voorzien naar analogie van de termijnen voor het instellen van hoger beroep van strafvonnissen van krijgsraden [22]). Ook dit wijst op nauwe verwantschap van heide procedures.

Ook in een andere richting zocht en vond de praktijk een oplossing voor een lacune, welke samenhing met het strafprocessueel karakter, dat men in de uitoefening van het beklagrecht aan deze rechtsgang had toegedacht. Toen men de mogelijkheid van het instellen van hoger beroep van heschikkingen in dergelijke zaken van krijgsraden

---

[17]) Zie de circulaire van de Advocaat-Fiscaal in M.R.T. IX, blz. 74.
[18]) Redactie M.R.T. IV blz. 11, X blz. 634 en XII blz. 509.
[19]) Krijgsraad te Arnhem 18 Febr. 1908 (M.R.T. IV, 177).
[20]) Hoog Militair Gerechtshof 30 Juni 1902 (Mil. Jurisprudentie I no. 5).
[21]) Hoog Militair Gerechtshof 24 Maart 1905 (M.R.T. II blz. 431), 27 Aug. 1915 (M.R.T. XI blz. 187), Redactie M.R.T. XI blz. 35, XII blz. 508 en XIII blz. 493.
[22]) Redactie M.R.T. X blz. 635.

had aanvaard, ontstond de vraag, wie dit beroep mocht instellen. Natuurlijk de klager, die om een of andere reden niet tevreden was met de dispositie van de krijgsraad. Maar mocht aangenomen worden, dat nog door of vanwege de militaire overheid beroep toegelaten was?

Het geven van een antwoord was moeilijk. Wel nam men aan, dat de klager zich door zijn beklag bij de krijgsraad in de positie van beklaagde in zijn zaak had gebracht en aldus als partij in die zaak mocht worden beschouwd, maar was er een tegenpartij? Op de openbare aanklager, die in deze periode nog niet eens de bevoegdheid bezat om van door hem behandelde strafzaken in appèl te komen, viel de aandacht niet [23]). Wel mag men aannemen, dat in het zoëven aangehaalde geval, in hetwelk een beklag van een militair, die in de beschikking van de krijgsraad op zijn klacht berust had, toch door het Hoog Militair Gerechtshof behandeld werd, de advocaat-fiscaal, al dan niet op verzoek van de openbare aanklager in eerste aanleg ingevolge het oude art. 233 R.L. of het oude art. 211 R.Z. in verband met het thans vervallen art. 62 P.I. gemachtigd was om in deze zaak in appèl te komen. Zo was immers de gang van zaken in het normale strafproces en in dit geval was het advies van de Advocaat-Fiscaal om de reclame van de (berustende) klager gegrond te verklaren, gedateerd 16 Maart 1905, terwijl 's Hofs dispositie de dagtekening draagt van 24 Maart d.a.v.

Maar mocht dan een militaire autoriteit in appèl komen? Er zijn beslirsingen, uit welke blijkt dat de strafoplegger in beroep was gekomen van de in deze zaak genomen beschikking van de krijgsraad [24]). De Redactie van ons Tijdschrift achtte deze opvatting onjuist. De strafoplegger treedt toch op als unus judex in eenvoudige met de krijgstucht strijdende zaken en geeft zijn beslissing na verhoor van de verdachte en het nodige verder onderzoek van ,,de zaak'' in een dictum, bij hetwelk motivering achterwege pleegt te blijven. Dat de meerdere na ingediend beklag of ook de militaire rechter de strafoplegger hoort, heeft geen ander doel dan om de beweegredenen welke hem in casu tot strafopleggirig deden besluiten, mede te delen en zo nodig nader toe te lichten. Met name, zo meende de Redactie — en ik deel die mening nog — is de sirafoplegger niet te beschouwen als partij in de klachtzaak, veel minder, zoals vroeger ook voorkwam, als verdachte of beklaagde. De wet geeft aan het instellen van beroep door de strafoplegger geen enkele steun. Hem staat alleen de weg open, welke het eerste lid van art. 71 W.K. aanwijst; kwam hem een recht van appèl toe, dan was het ontsluiten van deze weg volkomen overbodig [25]).

[23]) Zie H.M.G. 24 Maart 1905 (M.R.T. II blz. 431) en 26 Oct. 1909 (M.R.T. V blz. 371).

[24]) Zie bv. H.M.G. 25 Sept. 1903 (Mil. Jurispr. I no. 24), 18 Sept. 1908 (M.R.T. V blz. 239), 1 Nov. 1910 (M.R.T. IX blz. 342), 24 Oct. 1911 (M.R.T. IX blz. 360), 14 Dec. 1917 (M.R.T. XIII blz. 487) en 6 Maart 1918 (M.R.T. XIV blz. 67).

[25]) Zie M.R.T. IV blz. 442, V blz. 371, IX blz. 74 en XII blz. 509.

Niettemin had de gelijkstelling van de strafoplegger met een verdachte of beklaagde nog een ander gevolg. De rechtspraak nam aan, dat beklag over een straf, welke door een hoofdofficier was opgelegd, niet bij een krijgsraad maar bij het Hoog Militair Gerechtshof diende te worden aangebracht. Deze beslissing steunde op de bepaling van art. 51 P.I., thans overgegaan in art. 82 Inv. M.S.T., en werd genomen als gevolg van een beklag bij de militaire rechter nadat een hoofdofficier beslist had op een beklag over een aanvankelijk door een subaltern officier opgelegde krijgstuchtelijke straf en aan de klager wegens zijn lichtvaardig ingediend beklag een tweede straf had opgelegd, een maatregel, welke het oude art. 18 R.L. alleen aan de krijgsraad had toegedacht [26]).

In de procedure voor hei Hoog Militair Gerechtshof had de gewoonte een eigenaardige voorbereiding ingevoerd: het zogenaamde communicatoir proces, afkomstig uit de procesorde van het Hof van Holland van vóór 1810. De toenmalige Advocaat-Fiscaal bracht dit ter sprake in zijn conclusie, voorafgaande aan 's Hofs sententie van 11 September 1894 [27]), verwees naar een oudere beslissing van 20 April 1869 [27a]) en legde verband tussen deze procedure en het bepaalde in art. 17 R.L. dat betering mogelijk maakte van aan de gestrafte aangedaan ongelijk. Op grond hiervan nam hij aan ,,dat ,,dit proces een geheel ander karakter draagt dan het strafproces, dat ,,beoogt het instellen eener strafvervolging wegens het plegen van ,,een feit, waardoor de maatschappelijke orde wordt verstoord en ,,dat dientengevolge bij den rechter aanhangig wordt gemaakt door ,,een staatsambtenaar, aan wien bij de wet de vervolging der feiten, ,,welke op die orde inbreuk maken, is opgedragen." Een daartoe bijgebracht Duits citaat over (ander dan ons militair) tuchtrecht verraadt, dat de Schrijver in dwaling heeft verkeerd.

Wat de hoofdzaak betreft vergat de Schrijver. dat er tussen militaire straf- en tuchtrechtzaken slechts een gradueel en niet een principieel verschil bestaat. De Reglementen van Krijgstucht van 181411815 leveren in de opsomming van voor disciplinaire afdoening vatbare vergrijpen hiervan het overtuigend bewijs: bijna alle vergrijpen zijn lichtere vormen van handelingrn of verzuimen, van welke de meer ernstige vormen hun sanctie vonden in of door middel van de beide Criminele Wetboeken.

Ook de neven-kwestie vergt enige aandacht: het klacht-proces zou een geheel ander karakter dragen dan het strafproces. Deze stelling, welke in de beide Regtsplegingen geen steun vindt, zou o.a. meebrengen:

1°. dat het onderzoek van een klachtzaak ter terechtzitting niet in het, openbaar geschiedt [28]);

---

[26]) H.M.G. 4 Dec. 1918 (M.R.T. XV blz. 194). Zie ook Van ***der Hoeven,*** III blz. 387, en Krijgsraad Arnhem 27 Oct. 1906 (M.R.T. III blz. 75).

[27]) M.R.T. XI blz. 513.

[27a]) M.R.T. XII blz. 13.

[28]) Aldus ook Redactie M.R.T. X blz. **614.**

2°. dat de oproeping van personen, die gehoord moeten worden, geschiedt door de secretaris of, voor zoveel zij burgers zijn, door de openbare aanklager;

3°. dat beschikkingen op ingediende klachten niet „In naam der „Koningin" worden gewezen.

De eerste twee verschilpunten zijn .ontleend aan de circulaire van de Advocaat-Fiscaal van 3 Februari 1914 [29]), de derde aan de dispositie van het Hoog Militair Gerechtshof van 26 October 1909 [30]) bij welke beschikking levens werd beslist, dat de openbare aanklager in dergelijke zaken geen conclusie van eis zou behoeven te nemen.

Zoals reeds gezegd: noch de oorspronkelijke, noch de in 1912 gewijzigde teksten der beide Regtsplegingen geven aan deze karakterverschillen enige grondslag [31]). Wel openbaart zich in beginsel de basis van het thans in het derde lid van art. 118 R.L. en in het tweede lid van art. 118 R.Z. omschrcvcn mogelijkheid, dat in het belang van de krijgstucht niilitairen beneden zekere rang de terechtzittingen niet mogen bijwonen. Maar in de periode vóór 1912 waren alle terechtzittingen niet openbaar, werden slechts pleidooien en vonnissen in het openbaar uitgesproken en was de behoefte om mindere militairen niet in de gelegenheid te stellen om critiek op te wekken of aan te horen op het beleid van superieuren nog niet bij de met erkend.

Het verschil, dat gemaakt werd tussen oproeping van militairen en van burgers, op wier verklaringen de militaire rechter zou prijs stellen, is evenmin op de wet gegrond en wekt veeleer het vermoeden dat dit gemaakt werd omdat men nu eenmaal een afwijking wilde construeren.

Hetzelfde mag gezegd worden ten aanzien van de derde afwijking. In de bepalingen van de beide Rcgtsplegingen bestond vóór 1912 en bestaat ook na dit jaar geen voorschrift. volgens hetwelk hij vonnissen of bij andere beslissingen recht gedaan wordt „In naam der „Koningin". Slechts vermeldt art. 294 R.L. en art. 254 R.Z. als verplichting van openbare aanklagers. dat zij „.alle procedures" — dus ook die omtrent beklag — voor de krijgsraden zullen aanvangen en vervolgen totdat „.in den naam van den Souvereinen Vorst daarin „kan worden rrgt gedaan". Al mag men aannemen dat alle bepalingen van dit hoofdstulr over de openbare aanlilagers ingelast zijn door overneming van een afzonderlijk gehouden instructie voor deze functionarissen, opgcstcld vhór 1814 en zonder rekening te houden met de wijzigingen, welke in hun taak bij het ontwerp 1814 van de Rcgtsplegingen zelve waren aangebracht. dan blijft het moeilijk aanvaardbaar dat de rechtspraak de term „alle procedures" mag uitleggen in die zin. dat daarvan zijn uitgezonderd die over opgelegde krijgstuchtelijke straffen. Waarom mocht en moest bv. de

[29]) M.R.T. IX blz. 74.
[30]) M.R.T. V blz. 371.
[31]) Zie beschikking H.M.G. 11 Febr. 1921 (M.R.T. XVI blz. 465).

veroordeling van een militair wegens het verkopen of verpanden van zijn wapenen, klederen of equipement hem van gouvernementswege in gebruik gegeven (art. 193 C.W.L.) wèl, maar zou een strafoplegging door diezelfde rechter wegens het verkopen, verpanden, ruineren of verwaarlozen van kleine monteringsstukken (art. 19 R.K.L.) niet in naam van de Souvereine Vorst mogen geschieden [32])?

De mogelijkheid van disciplinaire afdoening van oneigerilijlre krijgstuchtelijke vergrijpen is, zo zou ik het vraagstuk willen typeren, een bij de wet aangenomen maatregel om spoedige afdoening van lichte vergrijpen tegen de maatschappelijke en militaire orde te bevorderen, is derhalve een vereenvoudigde rechtspraak, welke op verzoek van de gestrafte overgedaan kan morden door de militaire meerdere van de strafoplegger en, indien de gestrafte ook met diens beslissing niet instemt, door de militaire rechter, *zoveel mogelijk* zijn taak verrichtende met toepassing van de voor hem normale procesregeling.

Deze vereenvoudigde procedure kan, doch behoeft niet steeds samen te gaan met die, welke thans, zij het alleen maar voor overtredingen van het gemene strafrecht, omschreven is in de artt. 178 en 179 R.L. en 183 en 184 R.Z. Hier toch gaat het niet zozeer om spoedige afdoening maar om overbodig te maken de bij de wet iri alle strafzaken voorgeschreven voorlopige informatiën. De militaire rechter is in deze rechtstreeks aan zijn kennisneming onderworpen zaken even goed als in klachtzaken. bevoegd om. ongeacht de ernst van het vergrijp, inwinning van nader bewijsmateriaal te gelasten.

Ik cursiveerde zoëven de woorden: zoveel mogelijk. Dat algehele opvolging van de normale procesregeling niet kan geschieden, vindt zijn verklaring in het feit, dat de aanhangigmaking van ren klachtzaak bij de militaire rechter niet geschiedt door ver\<-ijzing van de betrokken gerechtsofficier maar door de gestrafte zelf, een aanhangigmaking analoog aan die in de procedure van de artt. 65—73 P.I. zoals ik die beschreef op blz. 154 van deze jaargang, in het bijzonder aandacht vragende voor de noot op blz. 157. Zoals hier de aanhangigmaking geschiedt door indiening van het in art. 65 v. P.I. bedoelde rapport. zo wordt hetzelfde doel bereikt door indiening bij de militaire rechter van het thans in art. 67 W.K. bedoelde verzoek om een eindbeslissing. De artt. 71 en 72 P.I. geven aan het Hof na het eigenaardig geregeld onderzoek ingevolge de artt. 67—70 P.I. — het recht om in ,,de zaak" van het rapport ex art. 65 P.I. te beslissen tot décharge van de rapporteur, dat is tot zijn vrijspraak. of tot het openen van een strafvervolging, welke dan met een veroordeling eindigt, aangezien de alsdan toepasselijke ernstige strafbepaling krijgstuchtelijke afdoening niet toelaat. De eindbeslissing over ,,de zaak" van een klager opent sedert de inwerkingtreding van de W.K. voor het Hoog Militair Gerechtshof, volgens dezelfde

---

[32]) Zie mijn naschrift op blz. **434** van jaargang XLIII.

gedachtengang de drie normale mogelijkheden: vrijspraak, krijgstuchtelijke en strafrechtelijke afdoening.

Aangezien bij de aanhangigmaking door de belanghebbende van een beklagzaak eveneens de gegevens van een huishoudelijk onderzoek ontbreken. althans niet door de klager kunnen worden overgelegd, is het voor de rechter nodig, zich te voorzien van al hetgeen tot zijn voorlichting kan dienen. Hiertoe diende — omdat inzending van het beklag aan de militaire rechter langs de hiërarchieke weg nog niet verplicht was — het vroeger reeds genoemde communicatoir proces, hetwelk beschouwd kan worden als een bijzondere vorm van het 18e-eeuws ordinair proces, een wisseling van schrifturen [33]). De klacht. als eerste stuk. werd om inlichtingen gezonden aan de strafoplegger, die zijn rechtvaardiging schriftelijk inzond, het tweede stuk. Na behandeling van de klacht ter terechtzitting — waar de klager, de strafoplegger en mogelijk getuigen werden verhoord — behoort de openbare aanklager te dienen van schriftelijk advies, hetwelk, al wilde de rechtspraak dit niet zo noemen — de schriftuur van eis was van art. 170 R.L. of 175 R.Z., welks conclusie dus gericht mag zijn op vrijspraak, disciplinaire afdoening of veroordeling. Nadat de klager het laatste woord had gehad — desgewenst ook bij geschrifte uitgebracht — en pleidooien hadden mogen volgen, beslist de rechter.

Dit alles vormt een sluitend stelsel, dat niet in strijd is met, maar hetzelfde karakter vertoont als het normale militaire strafproces, zoals dit uit de historische gegevens op te bouwen is. Deze materie heeft een gedeeltelijke wijziging ondergaan door de vaststelling in 1903 van de Wet op de Krijgstucht en in verband hiermede door de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht van 1921.

De Wet op de Krijgstucht bevatte een combinatie van materieel en formeel militair tuchtrecht, vermoedelijk op grond van hetzelfde beginsel als geleid had tot het vaststellen van één wet van materieel militair tuchtrecht voor land- en zeemacht: eenheid brengen in deze tak van militaire strafwetgeving.

Maar deze samenvoeging maakte het nodig, dat een andere samenvoeging verbroken werd: die tussen formeel tuchtrecht en formeel strafrecht en, waarschijnlijk door onbekendheid met dit formele straf- en tuchtrecht, heeft men niet begrepen, dat het misverstand hieromtrent aldus werd versterkt, het misverstand namelijk, dat het militair tuchtrecht een gans ander karakter had dan het militair strafrecht, en dit nog wel terwijl de meeste krijgstuchtelijke straffen veel overeenkomst vertonen met of dezelfde waren als die van het militaire strafrecht, al dragen zij, in verband met de toegepaste procedure, niet steeds dezelfde namen.

Zo kwam het, dat men in de Memorie van Toelichting bij het ontwerp van wet op de krijgstucht kon lezen: ,,De herhaalde be-

---

33) Zie M.R.T. XIV blz. 18.

„moeiingen van de militairrechterlijke macht met de disciplinaire „aangelegenheden, die uit den aard der zaak niet tot hare competentie „behooren, verdient afkeuring[34])". Ik meen met goede grond te hebben aangetoond, dat deze aangelegenheden juist door haar aard als bemoeiïng met minder ernstige strafzaken wèl tot haar competentie behoren. Het „met alle militaire begrippen strijdige gevolg" hetwelk volgens dezelfde Memorie de uitoefening van deze bevoegdheid voor de krijgsraadsleden meebracht, dat zij uitspraak moesten doen over het beleid van een superieur, is niet uitsluitend aan berechting van tuchtzaken verbonden. Ik heb indertijd een geval in herinnering gebracht[35]), waarbij een krijgsraad in een als ernstig geachte strafzaak wegens dienstweigering de schuldige veroordeelde tot één dag voorwaardelijk opgelegde gevangenisstraf. Ik noemde dit toen „eene aan de lichtheid van de straf omgekeerd evenredige af-„keuring van het beleid" van de hoofdofficier, op wiens aanstichting verwijzing had plaats gehad. Op grond van de geheimhoudingsplicht van het in raadkamer verhandelde konden de krijgsraadsleden geen nadeel ondervinden over die afkeuring; ware er een alleen-sprekend rechter geweest, dan zou het er voor hem wellicht anders hebben uitgezien.

De mogelijkheid van beklag moest echter ondanks dit uit militair oogpunt bezwaarlijk geacht gevolg behouden blijven. Om het effect te verminderen werd toen in beginsel aangenomen, dat een beklag eerst zou moeten gericht worden tot de meerdere van de strafoplegger en eerst daarna tot de militaire rechter, als hoedanig niet meer de krijgsraad, maar aanstonds het Hoog Militair Gerechtshof zou moeten optreden. Heel duidelijk is de kracht van deze oplossing niet: bij een implicitc afkeuring door het Hoog Militair Gerechtshof van het beleid van de meerdere van de strafoplegger zou de als denkbaar onderstelde invloed van die afkeuring op de gestrafte sterker zijn omdat die besloten lag in de uitspraak van de hoogste militaire rechter.

Een ander gevolg van deze oplossing, dat wel gevoeld doch niet uitgesproken werd, was dit, dat het aantal instanties, dat over strafoplegging en beklag zeggenschap zou hcbbcn, van vier werd teruggebracht tot drie. Dit voordeel kwam ten goede aan de tijd, welke nodig was voor het bereiken van een eindbeslissing: de krijgsraadsbehandeling. welke meestal — gewoonlijk betrof het geval gestraften beneden de rang van hoofdofficier — vereist werd, viel uit. Zo kreeg het bespoedigingsbeginsel voor behandeling van lichte vergrijpen zowel van straf- als van tuchtzaken beduidende versterking. vooral indien men mag aannemen, dat, wanneer het Hof van oordeel was, dat het aan „de zaak" gegeven tuchtrechtelijk gevolg niet strookte met de ernst van het gepleegde vergrijp, dit hoge College er aanstonds eventueel bij wijze van evocatie een strafproces van maken

---

34) Van *der* Hoeven III blz. **384.**
35) M.R.T. XXXIX, blz. **294, 439 v. en 445.**

mocht, ook al viel de gestrafte niet aanstonds, d.i. in eerste aanleg, onder zijn justiciabelen. Beginselen van procesrechtelijke aard zouden zich m.i. hiertegen niet verzetten.

Was alzo behouden wat er goed was in de oude regeling van 1678 en in het wetboek van 1799, weggelaten bleef de bepaling uit dit wetboek volgens welke een disciplinaire straf niet mocht worden opgelegd voordat de garnizoenscommandant beslist had over het zijnerzijds aan de zaak te geven gevolg en dat zodanige disciplinaire straf niet mocht worden ten uitvoer gelegd dan na verkregen goedkeuring van de garnizoenscommandant. Een motief voor deze niet-overneming is niet te vinden en slechts een gissing blijft geoorloofd. Miins inziens zou deze aldus mogen luiden. Het stelsel van 1799 vormt op zich zelf een gesloten geheel. Strijd tussen een disciplinaire afdoening en een verwijzing naar de militaire rechter door de hoogste gezaghebber in het garnizoen was uitgesloten: deze hoogste commandant had steeds het laatste woord, zelfs indien hij een opgelegde disciplinaire straf ten slotte wilde verzwaren. Dit stelsel zal wellicht goed hebben kunnen werken in kleine garnizoenen, waar b.v. de regimciitscommandant tevens garnizoenscommandant was, bij grotere spreiding van functiën werd deze weg te omslachtig en bleef de eindbeslissing te lang uit. Spoedige afdoening is in disciplinaire zaken nog meer nodig dan in strafzaken.

Vandaar dat reeds het Reglement van Krijgstucht of discipline voor het krijgsvolk te lande van 1815 in de mogelijkheden van disciplinaire afdoening zekere op de zwaarte dezer straffen rustende gradatie heeft aanvaard, zodat b.v. alleen de kornscommandant de straf van degradatie mocht opleggen, maar de minder zware straffen ook door de compagniescommandanten en hun superieuren. Aldus was snelle afdoening van lichtere vergrijpen wel bevorderd maar werd de mogelijkheid van conflicten geschapen, conflicten omtrent de zwaarte van opgelegde disciplinaire straffen en omtrent de ernst van het gepleegde feit in verband met de plicht tot verwijzing. De wetgeving van 1814/1815 heeft in de oplossing van dergelijke conflicten niet voorzien. wèl, althans ten dele, de wetboeken van 1903, welke steunden op de oudere rechtspraak.

Toch verraadt de Memorie van Toelichting op het ontwerp van de wet op de krijgstucht te dezen aanzien een grote voorzichtigheid van de ontwerper, eigen aan iemand die zich in de te regelen materie niet thuis gevoelt. Erkennende dat de regeling. van 181411815 veel te mensen overliet, geeft hij als zijn opvatting ie kennen, dat voor een definitieve regeling van dit onderwerp de tijd nog niet gekomen is. Hij achtte de toen als aanstaande aangeduide herziening van het formeel (militair straf-) recht, ,,waartoe ook het beklag behoort", de geschikte gelegenheid om te overwegen, hoe ook deze procedure moet worden geregeld. Echter ontbreekt de motivering van de opzet om dit beklagrecht, dat steunde op bepalingen van de beide Regtsplegingen, in welke zij thuis behoren, over te brengen naar de wet

op de krijgstucht, als gevolg waarvan de bewuste artikelen van de Regtsplegingen zouden moeten vervallen. Men mag zich bij deze transplantatie neerleggen, mits men maar in het oog houdt, dat het verband met het herziene militaire strafprocesrecht niet verloren mag gaan.

De bij de wet op de krijgstucht opgeheven gebreken in de regeling van 1814/1815 maren [36]):

1°. het doen vervallen van de verplichting, welke de oude wetten op de klager legde, om zich bij het indienen van zijn beklag in arrest te begeven. Een alleszins te loven aniendement. hetwelk bestaande rechtspraak zou consolideren [37]);

2°. de verplichting, dat een reclamant zich met zijn klacht primair moet wenden tot de meerdere van de strafoplegger en eerst na diens beslissing de militaire rechter in zijn zaak mag betrekken. Aldus zouden overijlde reclames en het menigvuldig indienen van reclames voorkomen kunnen worden. Die mogelijkheid bestaat inderdaad; haar omvang zal in deze tijden wellicht niet meevallen;

3°. de rechtstreekse inschakeling van het Hoog Militair Gerechtshof als rechter, bij wie het beklag ten slotte moet terecht komen, zodat strafopleggers hun beleid .,nooit meer" door officieren van lageren rang zullen zien beoordelen. De onjuistheid van dit ,,nooit ,,meer" heb ik hiervóór al aangetoond. Deze woorden hadden moeten luiden ..niet meer in klachtzaken". Of deze beoordeling in zaken van minder ernstige aard van zoveel gewicht was dat hierin voorzien moest worden terwijl de toestand bij meer belangrijke zaken onveranderd bleef en moest blijven, mag in het midden worden gelaten. De wijziging op zich zelve is nuttig in het belang van bespoediging van de uiteindelijke afdoening van ,,de zaken";

4°. dat het beklag eerst mag worden ingediend na verloop van twee dagen na dc strafoplegging, een nuttige verbetering om overijlde reclames te voorkomen. Twee dagen ,,pour maudire son juge" en om tot kalmte te komen:

5°. dat na verloop van deze twee dagen aan de gestrafte vier dagen worden toegekend als termijn binnen welke hij zijn beklag moet indienen om in zijn verzoek ontvankelijk te zijn, een bepaling welke haar nut heeft voor bespoediging van de uiteindelijke afdoening en voor het resultaat van een onderzoek naar de feiten.

Maar geen van deze verbeteringen raken de grondslag van het beklagrecht in zijn verhouding tot het strafprocesrecht. Deze is onveranderd gebleven: art. 65 W.K. bepaalt nog altijd, dat ,,de zaak" moet worden onderzocht, een bepaling, welke via art. *G8* W.K. eveneens voor het Hoog Militair Gerechtshof geldt. Reeds bepaalt art. 57 W.K. dat het recht van strafvordering niet vervalt door de toepassing van krijgstuchtelijke straf. Hieruit valt te rechtvaardigen de mogelijkheid dat de militaire rechter, die ,,de zaak" van de klager

---

[36]) Zie *Van der* Hoeven III blz. **385.**
[37]) Zie M.R.T. II blz. 265 v. III blz. **75, 239.**

ernstiger acht dan de strafoplegger meende. tot haar strafrechtelijke vervolging, resp. tot een veroordeling volgens de strafwet mag besluiten. De straftoemeting geschiede dan met inachtneming van het tweede lid van dit art. 57.

Daarentegen acht ik de terugwijzing van een strafzaak. welke de militaire rechter krijgstuchtelijk had willen zien afgedaan, naar de tot straffen bevoegde officier minder gelukkig. De militaire rechter. die ten niinste even goed als de meerdere, in staat is om via art. 50 W.K. een eenmaal opgelegde disciplinaire straf, welke hij te licht vindt, te verzwaren, mag toch zeker ook de bevoegdheid worden toegekend om in de in een strafproces aan zijn oordeel onderworpen „zaak", welke hij niet of niet meer als strafzaak wenst te berechten, een passende disciplinaire straf te bepalen [38]). Dit zou niet zijn een miskenning van de bevoegdheid van tot disciplinaire strafoplegging bevoegde officieren; dit zou meebrengen een bespoediging van de eindbeslissing en dit zou voorkomen, dat ten slotte geklaagd zou kunnen worden over de straf welke die officier volgens art. 58 W.K. zou hcbhen bepaald [39]). Lites finiri oportet: het gaat om een ***eind***beslissing in een zaak van geringe betekenis.

Hoe zou het beklagrecht bij een wetsherziening worden geregeld? Ik zou hierbij van drie beginselen willen uitgaan:

1°. dat de bestaande omschrijving van de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen vervangen wordt door een ruimere redactie in de geest van die, welke voorkomt in het in 1940 tot stand gebrachte commissorial'e wetsontwerp [40]);

2°. dat behouden blijft het in het militair tuchtrecht besloten beginsel, dat disciplinaire afdoening van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen niet anders is dan een vereenvoucligde rechtspraak door een alleen-rechtsprekende meerdere van de verdachte ter ontlasting van de eigenlijke militaire justitie, met dien verstande dat de gestrafte, na niet bevredigd te zijn door de beschikking van de meerdere van de strafoplegger, de eindbeslissing mag inroepen van het Hoog Militair Gerechtshof of, indien dit Hof in tijd van oorlog niet bereikbaar is, van de krijgsraad, aan welke hij justiciabel is. Deze militaire rechtscolleges beoordelen „de zaak" naar eigen inzicht als tucht- of als strafzaak. Is het feit en de dader volgens de wet strafbaar, dan past het college de wettelijke strafbepalingen toe; is het feit of de dader volgens de strafwet niet strafbaar, dan beslist het college of er aanleiding is om dc beklaagde alsnog disciplinair te straffen en, zo ja, dan bepaalt het tevens de tuchtstraf, die hij verdient;

3°. dat, wanneer het beklag van een gestrafte bij de meerdere van de gestrafte over een opgelegde straf wegens een eigenlijk

38) Zie als voorbeeld het naschrift op blz. 465 v. hierna.

39) Zie sententie H.M.G. van Ned. Indië 18 Maart 1938 (M.R.T. XXXIV, blz. 114).

40) M.R.T. XXXVI blz. 264 onderaan.

krijgstuchtelijk vergrijp dc klager niet bevredigt, hij dezelfde eindbeslissing mag inroepen als hicrvóór sub 2° is aangegeven. Ook na dergelijk verzoek behandelt het betrokken college ..de zaak" naar eigen inzicht, past, indien het feit naar zijn oordeel een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp oplevert en de dader deswege strafbaar is, de strafwet toe en beslist, indien het feit ooli naar zijn oordeel een eigenlijli krijgstuchtelijk vergrijp is, of de dader op grond van het in art. 50 W.K. omschreven beginsel gestraft dient te worden en, zo ja, met welke tuchtstraf [41]).

In hoofdzaak zou ik het niet nodig achten. dat deze beginselen in de beide Rcgtsplegingen en in de Provisioncle Instructie zouden worden ingelast. Slechts zou het aanbeveling verdienen om de aanhef van hei eerste lid van art. 14 R.L. en de overeenkomstige bepaling van art. 9 R.Z. zodanig aan te vullen, dat voor de behandeling van klachtzaken door de militaire rechter verwijzing niet vereist wordt. Die aanhef zou b.v. aldus kunnen luiden: ,,Verwijzing naar .,de militaire rechter, zonder welke alleen de procedures bedoeld in de artt. 67 van de Wet op de Krijgstucht en 65 tot en met 74 van ,.de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof .,mogen aanvangen, geschiedt op straffe van nietigheid enz.".

Overigens zouden art. 57 en art. 58 W.K. wijziging behoeven en zou art. 67 W.K. zodanig moeten worden aangevuld, dat de commanderende officier bij de doorzending aan de militaire rechter van het verzoek om diens eindbeslissing te willen nemen, alle inlichtingen voegt. welke hij voor het college voor het onderzoek van ,,de zaak" nodig of nuttig acht. Dit maakt een beroep op het communicatoir proces overbodig en wint tijd.

Juli 1951.

---

[41]) Zie hierbij het naschrift op blz. 315 van deze jaargang.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 21 Februari 1951.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Kapitein J. A. van Heyl en 1e Luitenant Mr J. B. Sellink.

De toestand van „oorlogsgevaar".

De Krijgsraad acht de strafbepalingen van het wegenverkeersrecht op de beklaagde (militaire bestuurder) toepasselijk en stelt de bepaling van artikel 45 Wegenverkeerswet buiten toepassing, vermits de toestarzd van „oorlogsgevaar", geconstateerd bij K.B. van 10 April 1939, toen de destijds voor mogelijk gehouden oorlog uitbrak heeft opgehouden te bestaan [1]).

(Wb.v.Str. art. 87; W.V.W. art. 45).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Elitair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. G. J. P., geboren te Enschede, 25 Augustus 1931, wonende te Enschede, beroepssoldaat, gelegerd op de Vliegbasis Twenthe te Enschede, beklaagde,

Gezien. . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde is te laste gelegd bij de ter terechtzitting gewijzigde telastelegging [2]):

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Legerluchtmacht Nederland, *althans als militair in de zin der wet,* „op *of omstreeks* 5 Januari 1951 te Enschede, als bestuurder van „een motorrijtuig rijdende over de Daalweg in westelijke richting „en naderende de kruising van deze weg met de Padangstraat (welke „beide wegen zijn in de zin van artikel 1 van de „Wegenverkeers-„„wet", immers openstaande voor rij- en ander verkeer), gelijktijdig „*of* nagenoeg gelijktijdig met W. A Koenders die, — voor hem van „rechts komende — met een door hem bestuurd motorrijtuig over „laatstgenoemde weg in Zuidelijke richting reed, op die kruising „voor deze persoon met het door hem, beklaagde, bestuurde motor-„rijtuig de doorgang niet heeft vrijgelaten, door niet tijdig stil te „houden of in voldoende mate langzamer te gaan rijden, ofsrhoon „zulks vanwege bovenomschreven omstandigheden nodig was";

Overwegende. . . .enz.;

Overwegende dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op Vrijdag 5 Januari 1951 te Enschede als bestuurder van een militaire bestelauto daarmee reed in Westelijke richting over

---

[1]) Zie hierbij de aantekening van Majoor Mr *A.* H. *Geesink,* voorkomende op blz. 509.

[2]) In de bewezen-verklaring ontbreken de hier door ons gecursiveerde gedeelten. (Red. M.R.T.)

de Daalweg; dat hij bij de kruising van deze weg met de Padangstraat gekomen, plotseling een auto zag, die in Zuidelijke richting rijdende uit de Padangstraat kwam; dat hij door te remmen en uit te wijken nog getracht heeft een aanrijding met deze voor hem van rechts komende auto te vermijden; dat de rechterzijde van zijn auto echter in botsing is gekomen met de linker voorzijde van de andere auto:

Overwegende:....enz.;

Overwegende [bewezenverkaring — zie tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende. dat het aldus bewezene moet worden grqualificeerd als: ,,overtreding van *art.* 27, eerste *lid van* het „*Wegenverkeers*-,,reglement", voorzien en strafbaar gesteld bij art. 27, eerste lid. jo. artikel 124 Wegenverkeersreglenient;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten:

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat artikel 45 wegenverkeerswet ten deze niet van toepassing is;

Overwegende immers, dat onder geval van oorlog moet worden verstaan de werkelijke toestand van oorlog, welke ten tijde van het gebeurde niet meer bestond;

Overwegende ten deze, dat een oorlog onder meer eindigt door de volkomen vernietiging van de weerstandskracht van een der strijdende partijen, zodat. aangezien reeds in 1945 de weerstandskracht van de vijand volkomen was vernietigd. sedert van geval van oorlog geen sprake meer is;

Overwegende, dat bij Koninklijk Besluit van 10 April 1939 de toestand van oorlogsgevaar is afgekondigd, welk Koninklijk Besluit sedert niet uitdrukkelijk werd ingetrokken;

Overwegende echter, dat naar het oordeel van de Krijgsraad een periode, waarin gevaar voor oorlog bestaat zonder meer eindigt indien daarop werkelijk oorlog volgt;

Overwegende, dat in casu de in April 1939 mogelijk geachte oorlog, met het oog waarop hoger genoemd Koninklijk Besluit in het leven is geroepen. inderdaad is gevolgd, waarmee ook zonder uitdrukkelijke intrekking van genoemd Koninklijk Besluit de door dat Besluit ingeluide toestand is geëindigd en dit besluit zijn werking verloren heeft;

Overwegende, dat sedert het beëindigen van de vijandelijkheden de toestand van oorlogsgevaar niet opnieuw bij Koninklijk Besluit is afgekondigd, zodat ten tijde van het strafbare feit een toestand van oorlogsgevaar in de zin waarin dit woord in 's lands wetten voorkomt niet bestaat:

Overwegende, dat evenmin de staat van oorlog of de staat van

beleg ten tijde van het plegen van het strafbare feit bestonden;

Overwegende, wat het bij artikel 1 onder 2e der Wet van 23 Mei 1899 (Stbl. No. 128) bedoelde geval betreft:

dat ten tijde van het plegen van het strafbare feit geen binnenlandse onlusten de in- of uitwendige veiligheid van het Rijk of van een gedeelte daarvan in dreigend gevaar brachten;

Gezien, behoudens vaormelde wetsbepalingen, nog de artt. 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit schuldig en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van VIJFTIEN gulden, met bepaling. dat de geldboete bij gchreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen dooi hechtenis voor de tijd van VIJF dagen.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 26 Juli 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Luitenant-Kolonel C. H. van Malsen en Kapitein TV. Groenevelt.

Raadsman: Mr C. H. Beekhuis te Leeuwarden.

„Doorlaatpost".

Een „doorlaatpost" is een „wacht" in de zin van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht. In zoverre een (wacht)post een te beveiligen object veronderstelt, kan van een doorlaafpost gezegd worden dat hij Nederland beveiligt tegen ongewenste bezoekers. De bevelhebber van een doorlaafpost is derhalve te besclzouwen als „bevelhebber van enige wacht".

*In casu bevindt de Krijgsraad (zie de uitvoerige motivering in het vonnis) dat het feit buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zen afgedaan. Hoewel beklaagde terzake reeds krijgstuchtelijk gestraft is (met verlaging) wordt de zaak niettemin ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier verwezen omdat de Raad termen aanwezig acht **om** te veronderstellen dat de ten processe gebleken omstandigheden aanleiding zullen kunnen zijn om te overwegen om, met toepassing van artikel **50** Wet Krijgstucht, de opgelegde straf in een minder zware te wijzigen.*

(W.M.S.R. art. 129; W.K. art. 50, 57 en 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen

P. K., geboren te Spijk (Gr.), wachtmeester Koninklijke-Marechaussee-brigade Nieuwe-Schans, beklaagde,

Gezien . . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde bij de ter terechtzitting gewijzigde telasteleggirig is ten laste gelegd *):

„dat hij, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was bij „de Koninklijke Marechaussee, *althans als militair in de zin der wet,* „te Nieuwe-Schans, *althans in Nederland,* op *of omstreeks* 9 Juni „1950, omstreeks 03.00 uur, alzo in tijd van oorlog, als bevelhebber „van de doorlaatpost Nieuwe-Schans (weg), *althans terwijl hij be-„hoorde tot het personeel van de doorlaatpost Nieuwe-Schans (weg),* „en belast n-as met toezicht en surveillance op de heerbaan, een als „zodanig op hem rustende verplichting niet heeft nagekomen *en zich „in een toestand heeft gebracht waarin hij zijn voornoemde dienst „niet naar behoren kon verrichten,* door alstoen aldaar in die hoe-„danigheid en onder die omstandigheden terzijde van de weg, *althans „op de wegberm in het gras te gaan liggen en* in slaap te vallen, *„althans niet volkomen waakzaam te zijn en te blijven";*

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring opgemaakt en op 22 Juni 1950 ondertekend door de Districtscommandant der Koninklijke Marechaussee te Winschoten zakelijk onder meer blijkt dat beklaagde op 1 Juli 1946 in dienst is getreden als vrijwilliger, wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht en dat zijn dienstverband op 22 Juni 1950 nog niet was geëindigd;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst zijnde bij de Koninklijke Marechaussee te Nieuwe-Schans op 9 Juni 1950 als coinmandant van de doorlaatpost Nieuwe-Schans (weg), tevens belast met het toezicht en surveillance op de heerbaan een als zodanig op hem rustende verplichting niet is nagekomen, door alstoen aldaar op de wegberm in het gras gelegen (waar hij was gaan liggen om, zelf onzichtbaar zijnde, een goed uitzicht te hebben) door slaap overmand in slaap te vallen;

Overwegende. dat een ten processe aanwezig rapport, opgemaakt en gesloten te Nieuwe-Schans op 9 Juni 1950 door K. van Straten, Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en commandant der brigade Nieuwe-Schans. onder meer zakelijk inhoudt als mededeling van rapporteur:

dat in de nacht van 8 op 9 Juni 1950 beklaagde en de marechaussee D. van de Velde belast waren met de bediening van de doorlaatpost; dat hij, rapporteur, te omstreeks 03.00 uur in de morgen van 9 Juni 1950 tijdens een door hem uitgeoefende oontrôle de beklaagde aan de zijde van de weg in het gras zag liggen; dat beklaagde hem noch heen, noch bij zijn terugkeer opmerkte en dat hij, rapporteur, kon zien dat beklaagde sliep;

---

*) De hier door ons gecursiveerde gedeelten komen in de bewezenverklaring niet voor. (Red. M.R.T.)

Overwegende, dal uit een schrijven d.d. 5 Juli 1950 van eerdergenoemde brigade-commandant aan de Officier-Commissaris blijkt dat de dienst te verrichten door het personeel aan de doorlaatpost bestaat uit:

1e. het controleren van de reispapieren en grensoverschrijdingsdocumenten van personen, die Nederland verlaten of binnenkomen;

2e. het toezien, dat geen personen het land verlaten of binnenkomen langs andere wegen, dan die waarin de doorlaatpost is gelegen;

Overwegende, dat de vraag gerezen is. of een bezetting van een doorlaatpost moet worden beschoumd als een wacht, met name omdat deze post geen te bcveiligcn object zou hebben;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord; dat liet toch weinig terzake doet, of een wacht of post een object in engeren of ruimeren zin moet beveiligen; dat toch een doorlaatpost, alleen reeds door de contrôle op de inkomende personen uitgeoefend, het object ,,Neder-,,land" beveiligt tegen ongewenste bezoekers; dat mitsdien naar het oordeel van de Krijgsraad een doorlaatpost is een macht, en de commandant van een doorlaatpost is een bevelhebber van enige wacht:

Overwegende, [volgt,: bewezenverklaring; zie tenlastelegging — *Red.*]:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *,,als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rusten-,,de verplichting niet nakonzen, gepleegd in tijd van oorlog",* voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht:

Overwegende. dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te morden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde zijn dienst steeds goed heeft vervuld, ja gedurende vele maanden vrijwillig aanzienlijk meer werk op zich heeft genomen dan hij strikt genomen behoefde te doen, zulks omdat bij de brigade Nieuwe-Schans een oordeelkundige taakverdeling ontbrak; dat deze werkzaamheden op den duur beklaagdes psychische en physieke weerstandsvermogen hebben verminderd en dat onder die omstandigheden van het in slaap vallen tijdens de uitoefening van de dienst geen al te groot verwijt mag morden gemaakt;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat het bewezen verklaarde feit, een der in artikel 2 Nos. 2—6 van de wet op de krijgstucht vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan, zodat de zaak, onder mededeling

van alle stukken, ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde behoort te morden verwezen;

Overwegende, dat beklaagde terzake van het hem ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit reeds krijgstuchtelijk werd gestraft met verlaging tot de stand van marechaussee der 4e klasse;

Overwegende, dat de Krijgsraad, niet willende treden in een beoordeling van de juistheid van d e strafoplegging en van de zwaarte der opgelegde straf. niettemin verwijzing van de zaak naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde mede hierom gewenst acht, omdat de Krijgsraad termen aanwezig acht om te veronderstellen dat deze Commanderend Officier in hetgeen sedert omtrent de toestanden bij de Brigade Nieuwe-Schans aan het licht is gekomen, aanleiding zal kunnen vinden om te overwegen met toepassing van artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht de opgelegde straf in een minder zware te wijzigen;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artt. 2 en 50 Wetboek van Militair Strafrecht. 91 Wetboek van Strafrecht 193 Regtspleging Landmagt, i6 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 58 Wet op de Krijgstucht;

RECIIT DOENDE IN NAAM DFR KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Bevindt dat het bewezen verklaarde feit. een der in artikel 2 Nos 2—6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan;

Verwijst de zaak, onder mededeling van alle stukken trr verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde.

NASCHRIFT.

Artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht legt de rechter wel sterk aan banden: wanneer een militair. na terzake van een feit krijgstuchtelijk te zijn gestraft, wegens datzelfde feit naar de militaire rechter wordt verwezen, dan houdt de rechter, ingeval van schuldigverklaring, bij de bepaling van straf met die toepassing rekening. Geen „opnieuw recht doen" dus, maar „bij de bepaling" van de straf rekening honden met de reeds ondergane straf.

Dit voorschrift leidt tot bezwaren. wanneer de militaire rechter bevindt dat de man door zijn commandant reeds fe zwaar gestraft is. Klaarblijkelijk ging de wetgecer ervan uit, dat bij verwijzing na krijgstuchtelijke bestraffing steeds verzwaring van straf moet volgen. Dit is echter een miskenning van de vrijheid van de rechter en houdt onvoldoende rekening mef de omstandigheid dat de uitvoerige behandeling door de strafrechter, waarbij de beklaagde door een raadsman terzijde wordt gestaan, dingen aan het licht kan brengen, welke bij de tuchtrechterlijke behandeling verborgen kunnen blijven. Vaak zal dit niet gebeuren, maar het is mogelijk.

Wanneer de krijgstuchtelijke bestraffing een arreststraf betrof, treedt het nadeel van de redactie van het tweede lid van artikel **57** *W.K. niet xo sterk naar voren. Maar wanneer het verlaging betreft, kan de onmacht van de rechter om r e c h t te doen, schrijnend zijn. Dan staat hem nog maar één weg open: hij moet het recht-doen overlaten aan een ander, namelijk aan de commanderende officier, die hij echter, volgens de leer van het Hoog Militair Gerechtshof, in zijn dictum geen aanwijzingen mag geven. Dat is een onbevredigende toestand.*

In bovenstaand vonnis achtte de Krijgsraad de opgelegde krijgstuchtelijke straf van verlaging, gezien de ten processe gebleken omstandigheden, te xwaar. Hij verkeerde, door de bewoordingen van het laatste lid van artikel **57** *W.K., in de onmacht om in de aan zijn oordeel onderworpen zaak een adaequate straf op te leggen en hij moest dus, om aan de beklaagde recht te doen wedervaren, de zaak doorgeven aan de disciplinaire rechter, waarbij het hem niet geoorloofd was, de adaequaat geachte straf mede te delen. De Krijgsraad vond een tussenweg: in zijn overwegingen tot de terugverwijzing werd de mogelijkheid aangestipt dat de commanderende officier, na kennis te hebben genomen van al wat ten processe gebleken was, de straf zou wijzigen met gebruikmaking van artikel* **50** *W.K.*

Natuurlijk kan men in ket algemeen in vol vertrouwen een nieuwe behandeling aan de commanderende officier overlaten, maar juist is een dergelijke gang van zaken niet. Het lijkt mij dan ook gewenst dat het tweede lid van artikel **57** *W.K. zodanig gewijzigd wordt dat de rechter. wanneer hem een reeds krijgstuchtelijk afgedane zaak ter strafrechtelijke beoordeling wordt voorgelegd, de vrijheid krijgt om de opgelegde krijgstuchtelijke straf te vernietigen en te vervangen door een andere straf.* *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 2 November 19.50.

President: Majoor Mr W. Baron Röell.

Leden: Luitenants-Kolonel C. H. van Malsen en Mr P. R. Tak Labrijn.

Raadsman: W. R. v. d. Weide, Kapitein der Kon. Marechaussee.

Een maréchaussée 1e klasse vervalst de aan hem verstrekte pas door de vermelding daarin van zijn beroep te wijzigen in „kantoor-„bediende". Vervolgens verzoekt hij een wachtmeester van de maréchaussée, omdat hij de wijziging onvoldoende deugdelijk acht, zijn paspoort nader te wijzigen. Deze wachtmeester stelt in de plaats van het woord „kantoorbediende" het woord „ambtenaar" en waarmerkt deze doorhaling, alsof zij door of vanwege de instantie, die het paspoort afgegeven had, was verricht.

De maréchaussée en de wachtmeester ieder veroordeeld terzake

van vervalsing; de wachtmeester vrijgesproken van het ten laste gelegde nalaten de door de *maréchaussée verrichte* vervalsing te rapporteren, omdat niet bewezen is dat hij daarvan op de hoogte **was.**

(W.M.S.R. artt. 48, 132, 133; Wb.v.Sr. art. 231).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen **K. J. F.,** geboren te Arnhem, 9 December 1924, wonende te Velsen N.H., van beroep militair (marechaussée 1e kl. 3e Div. Kon. Maréchaussée Brigade Hardenberg) beklaagde,

Gezien. . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij terwijl hij als maréchaussée der 1e klasse in werkelijke „dienst bij het Wapen der Koninklijke Maréchaussée was, althans „als militair *in* de *zin* der *wet,* te Elten, althans in Nederland,

„ten eerste:

„in of omstreeks de zomer van het jaar 1949 het Nederlandse pas- „poort nr. 699834, (opgemaakt, afgegeven en gedagtekend door de „Commissaris der Koningin in de provincie Overijssel, op diens last „door de Chef van de vierde afdeling, te Zwolle op de 29ste Juni „1949), opzettelijk heeft vervalst. door alstoen aldaar opzettelijk „vals en in strijd met de waarheid, onbevoegd, in genoemd paspoort „op de bladzijde drie, onder „Beroep" het woord „Maréchaussée" „met behulp van chloorwater te verwijderen en op die plaats met „inkt in te vullen het woord „kantoorbediende" een en ander met „het oogmerk om dat paspoort te gebruiken als ware het echt en „onvervalst, dan *wel* als *ware* de *inhoud* van het paspoort *in over-* „*eenstemming* met de *waarheid*;

„ten tweede:

„in de jaren 1949 en 1950 op verschillende tijdstippen telkens „opzettelijk zijn Nederlands paspoort nr. 699824, (opgemaakt, af- „gegeven en gedagtekend door de Commissaris der Koningin in de „provincie Overijssel, op diens last door de Chef van de vierde af- „deling, te Zwolle op de 29ste Juni 1949), waarvan hij wist dat „het opzettelijk was vervalst, als echt en onvervalst heeft gebruikt, „door alstoen aldaar op verschillende tijdstippen telkens opzettelijk „dat vervalste paspoort aan ambtenaren, belast met contrôle op grens- „overschrijdingsbescheiden, over te leggen, als ware het echt en „onvervalst en onder meer op grond *van* dat overgelegde paspoort „*vergunning* te *verkrijgen om Nederlands* gebied te *verlaten* en, „*Duitsland* in te reizen";

Overwegende. . . .enz.:

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

*) In de bewezen-verklaring ontbreken de hier door ons gecursiveerde gedeelten. (Red. M.R.T.)

dat hij, terwijl hij als maréchaussée 1e klasse in werkelijke dienst was bij het wapen der Koninklijke Maréchaussée te Elten, in de zomer van het jaar 1949 in het Nederlandse paspoort no. 699824 dat hem werd uitgereikt op 29 Juni 19-29 en waarin op bladzijde 3 onder beroep het woord „Maréchaussée" stond vermeld, onbevoegd dit woord niet behulp van chloorwater heeft ve wijderd en daarvoor in de plaats heeft geschreven „kantoorbediende"; dat hij dit deed omdat hij dit paspoort zo wilde gebruiken voor zijn reizen naar Duitsland en om daardoor ook niet telkens genoodzaakt te zijn voor iedere reis afzonderlijk vergunning aan te vragen aan de Minister van Oorlog; dat hij na deze wijziging het paspoort niet zonder meer heeft gebruikt, doch daarmede naar de wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée B. is gegaan: dat hij deze wachtmeester mededeelde, dat hij bovengenoemde wijziging had aangebracht, doch die wijziging niet vertrouwde; dat daarop R. het 13-oord „kantoorbediende" doorhaalde en daaronder schreef „.ambtenaarn en daarnaast de aantekening stelde „doorh. en bijv. ggk. A.C.B.";

dat hem op dit aldus gewijzigd paspoort zes maal een visum voor het hinnenreizen van Duitsland is verstrekt en dat hij dertien maal met behulp van dit paspoort en visum vergunning kreeg Nederlands gebied te verlaten en Duitsland in te reizen;

Overwegende, dat in het ten processe als stuk van overtuiging overgelegde en aan beklaagde vertoonde en voorgehouden paspoort nr. 699824 ten name van K. J. F.. opgemaakt, afgegeven en gedagtekend door de Commissaris van de Koningin in de Provincie Overijssel op diens last door de Chef van de vierde afdeling te Zwolle op 29 Juni 1949 op bladzijde 3 onder „Beroep" het woord „kantoor-„.bediende" ctaat vermeld. welk moord echter met twee strepen is doorgehaald en waaronder is geschreven liet woord „.ambtenaarv terwijl daarnaast is gesteld de aantekening „doorh. en bijv. ggk. „A.C.B.";

dat hel paspoort op bladzijde 3 onder het woord „beroep" witte vlekken vertoont;

dat blijkens de in het paspoort aanwezige stempels dit paspoort tussen 8 September 1949 en 31 Juli 1950 meerdere malen is gebruikt voor grensoverschrijdingen;

Overwegende. [volgt: bewezenverklaring — zie tenlastelegging — *Red.]*;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„1e. *het vervalsen van een reispas met het oogmerk om het* [haar „— *Red.] te gebruiken als ware het echt en onvervalst,*

„2e. *het opzettelijk gebruik maken van een vervalste reispas als „ware het* [zij — *Red.] echt en onvervalst",*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 231 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als be-

wezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht tc dienen; voorts: last tot teruggave van het paspoort aan de Commissaris van de Koningin in de provincie Overijssel — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 2 Noveinbcr 1950.

Samenstelling van de Krijgsraad als in het vorige vonnis.
Raadsman: Mr E. C. IJspeert ie Groningen.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser. tegen A. C. B., geboren te Groningen, 1 November 1917. wonende te Ter Apel, Wmr. der Kon. Maréchaussée, 3e Divisie, Brigade Ter Apel, van beroep typograaf, beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 27 September 1950;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 2 November 1950, strekkende tot veroordeling van beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van zes weken voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren met ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen en tot betaling van een geldboete van vijf-en-zeventig gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een maand hechtenis; en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Over egende dat de beklaagde is ten laste gelegd *);

,,dat hij, terwijl hij als wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée ,,in merkelijke dienst was. althans als *militair in* de *zin* der wef, te ,,Elten, *althans in* Nederland, in *of omstreeks* de maand Augustus ,,1949, alzo in tijd van oorlog,

,,ten eerste:

,,het Nederlandse paspoort Nr. 699824, (opgemaakt, afgegeven en ,,gedagtekend door de Commissaris der Koningin in de provincie ,,Overijssel op diens last door de chef van de vierde afdeling, te ,,Zwolle op de 29ste Juni 1949), opzettelijk heeft vervalst, door ,,alstoen aldaar opzettelijk vals, bedriegelijk en onbevoegd op blad-,,zijde drie van dat paspoort het onder het moord ..Beroep" *ge-*,,schreven woord ,,kantoorbediende (*van welk* **woord** *hij wist* **en**

*) In de bewezen-verklaring werden de hieronder door ons gecursiveerde gedeelten niet overgenomen (Red. M.R.T.)

„begreep dat dit reeds vals dan wel vervalst was) door te strepen, „er het woord „ambtenaar" onder te schrijven, daarnaast te stellen: „„doorh. en bijv. ggk. A.C.B." en daardoor de onware voorstelling te „wekken als ware de omschrijvirig van het beroep door de bevoegde „ambtenaar aldus ingevuld en als echt gewaarmerkt door of namens „voornoemde Commissaris der Koningin. een en ander met liet oog- „merk oin dat paspoort door K. J. F. te doen gebruiken als ware „het aldus echt en onvervalst;

„*ten tweede*:

„*opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan heeft nagelaten aan „zijn Commandant te rapporteren. dat de maréchaussée der 1e klasse „K. J. F. het op diens naam gestelde geldige Nederlandse paspoort „nr. 0'99824, opzettelijk had vervalst, althans dat valsheid in ge- „schrift was gepleegd in dat paspoort, in ieder geval dat in dat pas- „poort was geknoeid, tot welk rapport hij verplicht was, immers „terwijl hij behoorde tot de grensbewaking aldaar en belast was met „de grensbewaking en daaruit onder meer voor hem, beklaagde, valse „dan wel verualste grensoverschrijdingsbescheiden op te sporen, in „beslag te nemen en daarover zijn Commandant te rapporteren, dan „wel daaiouer proces-verbaal op te maken en in te dienen*";

Overwegende, dat een ten processe overgelegde en aan beklaagde vertoonde en voorgehouden justitiële verklaring d.d. 30 Augustus 1050, opgemaakt en ondertekend door de Commandant District Winschoten der Koninklijke Maréchaussée onder meer zakelijk vermeldt, dat beklaagde sedert 1 Juli 1946 als wachtmeester in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Maréchaussée;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard. dat hij, terwijl hij als wachtmeester der Kon. Maréchaussée in werkelijke dienst was, in de maand Augustus 1929 te Elten het Ned. paspoort no. 699824 heeft vervalst door alstoen aldaar onbevoegd op blz. 3 van dat paspoort het onder het woord „Beroep" geschreven woord „kantoorbediende" door te strepen, er het woord „ambtenaar" onder te schrijven, daarnaast te stellen „doorh. „en bijv. ggk. A.C.B.", daardoor de onware voorstelling wekkend als ware de omschrijving van het beroep door de bevoegde ambtenaar aldus ingevuld en als echt gewaarmerkt door of namens de Commissaris der Koningin, een en ander met de bedoeling om dat paspoort door F. te doen gebruilicri als ware het aldus echt en onvervalst;

Overwegende, dat Karel Johannes F., oud 25 jaar, Maréchaussée 1e klasse, ten processe als getuige gehoord onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd. dat hij omstreeks de maand Augustus 1949 in een op zijn naam gesteld paspoort op blz. 3 het daar geschreven woord „Maréchaussée" had gewijzigd in „kantoorbe- „diende"; dat deze vervalsing tamelijk zichtbaar was; dat hij daarop met dit paspoort naar beklaagde is gegaan; dat hij beklaagde vertelde, dat hij dit paspoort vervalst had, doch het zo niet durfde te gebruiken; dat beklaagde daarop in het paspoort het door hem ge-

schreven woord „kantoorbediende" doorhaalde en daaronder het woord „ambtenaar" schreef en naast de doorhaling schreef: „doorh. „en bijv. ggk. A.C.B.";

Overwegende, dat in het ten processe als stuk van overtuiging overgelegd en aan beklaagde vertoond en voorgehouden paspoort no. 699824 ten name van Karel Johuiines F., opgemaakt, afgegeven en gedagtekend door de Commissaris der Koningin in de provincie Overijssel. op diens last door de chef van de vierde afdeling te Zwolle op 29 Juni 1949. op blz. 3 onder „beroep" het, woord „kan- „toorbediende" is doorgehaald en daaronder is geschreven het woord „ambtenaar", terwijl daarnaast is gesteld de aantekening „doorh. „en bijv. ggk. A.C.B.";

Overwegende. dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat het sub ten tweede ten laste gelegde is gepleegd door beklaagde. zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken ;

Overwegende, [volgt: bewezenverklaring van „ten eerste", zie tenlastelegging — *Red.]*;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Het vervalsen van een reispas, met het oogmerk om het door „anderen te doen gebruiken, als ware het echt en onvervalst"*, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 231 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van *drie* weken terzake van het sub 1° ten laste gelegde, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar, en vrijspraak terzake van het sub 2° tcnlastegelegde. — *Red.].*

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 14 November 1950.

President: Mr D. R. A. Franken.

Leden: Kapt. Luit. t. Zee J. J. Hogendoorn, Kapt. Luit. t. Zee (A) J. Dekker, Luits. t. Zee 1e kl. M. J. Vos en H. W. Keesom.
Fiscaal: Kapt. Luit. t. Zee (A) Mr R. J. Brunner.
Raadsman: 1e Luit. d. Mariniers L. Peer.

Slapen op post nis schildwacht en bedreiging van de meerdere, die dit slapen constateerde, met woord en daad (achteruithalen van de spangreep en daardoor laden van de karabijn, waarmede de schildwacht gewapend was).

(W.M.S.R. art. 108 en 129).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. H. J. d. H., oud 20 jaren, geboren te Rotterdam, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar

dc Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier 3e klasse bij het Depôt Korps Mariniers te Rotterdam;

Gezien de heschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 11 Juli 1950 No. CZM/2/29125;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 28 Augustus 1950, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de belilaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Soerabaja op of omstreeks 24 Blaart 1950, toen hij als „marinier 3e klasse van twee tot vier uur des namiddags bewapend „met een karabijn op post was gesteld aan de Westpoort van het „Marinehospitaal en uit dien hoofde verplicht was te waken, in „strijd niet deze verplichting heeft geslapen en toen de kapitein der „Mariniers T. A. J. Keijzer hem had wakker gemaakt en hem had „gewezen op zijn tekortkoming. opzettelijk aan die kapitein in diens „tegenwoordigheid de volgende dreigende woorden heeft toegevoegd: „„Ik wil niet dreigen maar ik ben al twee maal voor de krijgsraad „„geweest en als je het rapporteert zal je merken wat er met je „„„gebeurt. De gevolgen zijn voor jou. je hcnt dus gewaarschuwd", „althans woorden van dergelijke strekking, dreigende cn demonstra- „tief zijn karabijn geladen heeft door de spangreep daarvan naar „achteren te brengen";

Gezien. . . .enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot bewezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan, qualificatie daarvan als:

1e. „ALS SCHILDWACHT EEN ALS ZODANIG OP HEM RUSTENDE „VERPLICHTING NIET NAKOMEN, GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG",

2e. „ALS MILITAIR OPZETTELIJK EEN MEERDERE IN DIENS „TEGENWOORDIGHEID MONDELING EN DOOR EEN DAAD *) MET „ENIG KWAAD REDKEIGEN, IN DIENST GEPLEEGD, DE FEITEN ALS „EEN VOORTGEZETTE HANDELING BESCHOUWD"

en veroordeling deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van TIEN WEKEN onvoorwaardelijk met aftrek van voorarrest;

Gelet op de verklaring namens heklaagde door diens raadsman afgelegd dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien, tussen raadsman van beklaagde, 1e Lnt. d. Marns. Peer. en de Fiscaal gevoerd;

Overwegende dat de beklaagde op 27 Januari 1947 als marinier 3e klasse in de zeedienst is aangenomen en thans nog als zodanig bij de zeemacht dient:

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. A. H. J. d. H., oud 20 jaar, als *beklaagde*:

dat hij, dienende als marinier 3e klasse, op 24 Maart 1950 van

---

*) Zie M.R.T. XLI, blz. **4361437.** (Red. M.R.T.)

14.00 tot 16.00 uur bewapend met een karabijn op post was gesteld bij de Westpoort van het Marinehospitaal te Soerabaja en verplicht was te waken; dat hij in het schildwachthuisje is gaan zitten en de karabijn in een hoek binnen het bereik van zijn hand zette; dat op een zeker ogenblik een kapitein der Mariniers hem wakker maakte; dat de kapitein hem zei: ,,Je zult er wel meer van horen", waarop hij opvliegend werd en de kapitein toevoegde: ,,Ik ben al ,,twee maal voor de krijgsraad geweest en als U het doorgeeft dan ,,bent U gewaarschuwd", althans woorden van dergelijke dreigende strekking; dat hij de karabijn van zijn schouder nam, de spangreep naar achteren en weer naar voren haalde, waarmede hij, aangezien er een houder met patronen in gebracht was, de karabijn heeft geladen;

2e. H. A. J. *Keijzer*, oud 32 jaar, als *getuige:*

dat hij, dienende als kapitein der Mariniers, op 24 Maart 1950 te 14,30 uur het Marinehospitaal te Soerabaja aan de Westpoort verliet per jeep; dat hij in het voorbijrijden zag, dat de marinier in het schildwachthuisje, dat zich bij de Westpoort bevindt, met diens hoofd op diens arm geleund zat; dat hij het schildwachthuisje binnenging en hij de marinier porde, aangezien deze sliep; dat deze desgevraagd mededeelde dat deze d. H. heette; dat toen hij zich had omgedraaid om zich naar de wachtcommandant te begeven, d. H. tegen hem zei: ,,Ik heb al tweemaal zo'n bakje aan de hand gehad, ,,ik ben al tweemaal voor de krijgsraad geweest en als je het rappor-,,teert zul je wel merken wat er met je gebeurt. De gevolgen zijn ,.voor jou, je bent dus gewaarschuwd"; dat hoewel d. H. er nog bijvoegde: ,,Ik wil niet dreigen", diens houding en woorden van dreigende aard waren; dat d. H. de spangreep van diens karabijn naar achteren haalde en hij hoorde dat een patroon in de kamer werd gebracht;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande besvijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het van algemene bekendheid is, dat het op of omstreeks 24 Maart 1950 tijd van oorlog was;

dat het bewezene mitsdien behoort te worden gequalificeerd als: [conform conclusie van de Fiscaal — Red.];

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een psychiatrisch rapport betreffende beklaagde, opgemaakt door de Reserve-Officier van Gezondheid 2e klasse E. Jansen, houdende dat beklaagde is lijdende aan infantiele, prikkelbare, explosieve psychopathie uit hoofde van een stoornis van temperament en karakter en waarvan de conclusie luidt: ,,Daar infantiele reactie-,,mechanismen het gedrag van onderzochte beheersen, kan t.a.v. het ,,hem ten laste gelegde worden geconcludeerd, dat zij beperkend ,,hebben gewerkt zowel op zijn geschiktheid de feitelijke strekking ,,als het ongeoorloofde van het begane feit te beseffen op het moment ,,dat hij het strafbare feit pleegde.

,,Eerst achteraf komt bij hem de bezinning";

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van dit rapport niet een zodanig verbaiid tussen de bij beklaagde geconstateerde psychopathie en de door hem gepleegde strafbare feiten aanwezig acht, dat hij ten aanzien van de door hem gepleegde feiten zijn wil niet zou hebben kunnen bepalen en hij niet strafbaar zon zijn voor de begane strafbare feiten omdat die feiten hem *wegens* die ziekelijke storing zijner geestvermogens niet zouden kunnen worden toegerekend;

dat mitsdien ten aanzien van beklaagde behoort te worden recht gedaan met inachtneming van de bepalingen van de Tweede Titel van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat gelet op het vorenstaande, de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan cn de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van TIEN WEKEN passend wordt geacht, terwijl de tijd door hem van 24 Maart tot en met 1 Juni 1950 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen gevangenisstraf;

Gezien de artikelen 108, 1e en 2e lid, 129, 1e en 2e lid Wetboek van Militair Strafrecht, 27, 37*a*, 56 en 57 Wetboek van Strafrecht, 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

[Volgt: veroordeling tot TIEN WEKEN gevangenisstraf met aftrek — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Oost.

Beslissing van 8 November 1950.

President: Luitenant-Kolonel Mr **J.** J. Plugge.

Leden: Kapiteins Mr **J.** Deen en A. van Houte.

*Vordering van de Auditeur-Militair, gedaan op grond van artikel 76 **(3)** Wb.v.Str., aan de Krijgsraad die destijds, toen veroordeelde nog geen 18 jaren oud was, de straf van plaatsing in een tuchtschool had opgelegd. De Krijgsraad beslist dat de tuchtschoolstraf van de duur van één jaar zal worden omgezet in een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden.*

Aan veroordeelde was voorwaardelijk gratie verleend.

(Wb.v.Str. art. 76 (3); G.W. art. 70 j° gratie-besluit).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Wilhelm E., geboren te Richrath, Dld. 16 December 1927. wonende te Arnhem. van beroep petroleumventer, thans u.a.h. gedetineerd in de Strafgevangenis te Arnhem,

Gelet op zijn vonnis d.d. 30 December 1945, waarbij E. voornoemd werd veroordeeld terzake van 1e. ,,*diefstal bij gelegenheid van*

„*oorlogsnood*", 2e. „*diefstal waarbij de schuldige zich de toegang „tot de plaats des misdrijfs heeft verschaft* door ***middel*** van *braak „en het u-eg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door „middel van breking*", tot plaatsing in een tuchtschool voor de tijd van een jaar, welk vonnis onherroepelijk is geworden;

Overwegende, dat bij besluit van Hare Koninklijke Hoogheid de Prinses Regentes d.d. 11 Augustus 1948 no. 43 is goedgevonden en verstaan: kwijt te schelden de tuchtschoolstraf van één jaar waartoe Wilhelm E. voornoemd bij bovenstaand vonnis werd veroordeeld, blijvende het vonnis overigens in zijn geheel; met bepaling dat veroordeelde zich gedurende een door de Minister van Justitie te bepalen termijn zal gedragen naar de door deze te geven aanwijzingen, bij gebreke waarvan dit besluit als vervallen zal worden beschouwd en het vonnis zal worden teniiitvoergelegd; de proeftijd wordt hierbij bepaald op een termijn eindigende op 1 September 1951; gedurende de proeftijd zal als algemene voorwaarde gelden, dat de veroordeelde geen strafbaar feit zal begaan noch zich op een andere wijze zal misdragen;

Overwegende, dat E. voornoemd bij vonnis van de politierechter bij de Arrondissements Rechtbank te Arnhem d.d. 28 Juli 1950 opnieuw is veroordeeld terzake van „*met iemnnd beneden de leeftijd „van 16 jaren ontuchtige handelingen plegen*" tot een gevangenisstraf voor de tijd van 4 maanden met aftrek van voorarrest vanaf 17 Juli 1950, welk vonnis onherroepelijk is gcwordcn;

Overwegende, dat op grond van deze nieuwe veroordeling bij besluit van Zijne Excellentie de Minister van Justitie d.d. 7 September 1950 2e Afdeling B. No. G. 5031936 is bepaald dat bovenstaand Koninklijk Besluit als vervallen wordt beschouwd;

Overwegende, dat E. voornoemd thans de leeftijd van 22 jaren heeft bereikt;

Gehoord de vordering van de Auditeur-Militair bij deze Krijgsraad dat deze Krijgsraad bepale de duur van de voor de tuchtschoolstraf in de plaats tredende gevangenisstraf;

Gezien de artikelen 76 lid 3 en 14 h van het Wetboek van Strafrecht;

BESLISSENDE:

Bepaalt dat de aan E. voornoemd bij vonnis van de Krijgsraad te Velde „Oost" d.d. 30 October 1945 opgelegde tuchtschoolstraf van één jaar zal worden omgezet in een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden;

Gelast tevens de tenuitvoerlegging van deze gevangenisstraf *).

---

*) Het wil ons voorkomen dat de last tot tenuitvoerlegging van deze gevangenisstraf overbodig was. Het gratie-besluit hield in, dat de verleende gratie vervallen zou zijn, indien veroordeelde zich niet gedurende een proeftijd, eindigende op 1 September 1951, zou houden aan de bij dat besluit gestelde voorwaarden. Nu dat besluit het constateren van het schenden der voorwaarde niet aan de rechter opdroeg, dient aangenomen

Krijgsraad te Velde (K.N.I.L.) te Makassar.

Vonnis van 27 Juli 1946).

(Uitgesproken op 10 Augustus 1946).

President: M. E. A. van Goor.

Leden: Y. Meter en J. C. Corver.

Manado-opstandzaak.

Schuldigverklaring aan de misdrijven:
samenspanning tot militaire opstand; het als leider plegen van militaire opstand; muiterij, gepleegd in tijd van oorlog als meerdere, opzettelijk, in deelneming met militairen van mindere rang.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR HET K.N.I.L. VAN MAKASSER TE MANADO,

in de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te Velde (voor het K.N.I.L.) van Makasser te Menado, ambtshalve eischer, jegens:

1. Ch. Ch. T., oud enz.
2. S. W., oud enz.
3. A. F. N., oud enz.
4. F. B., oud enz.,

Gezien de beschikking tot verwijzing van den Commandeerend Officier te Manado dd. 8 Juli 1946 waarbij bovengenoemde beklaagden zijn verwezen naar den Krijgsraad te Velde vnd.;

Gezien de beschikking tot bijeenroeping van den Krijgsraad te Velde dd. 8 Juli 1946 No. B 1, aan den voet waarvan door den Auditeur-Militair de tenlastelegging is gesteld, welke tenlastelegging na aanvulling ter terechtzitting aldus luidt:

,,dat zij, respectievelijk fourier, sergeant-geweermaker, sergeant ,,der Infanterie en sergeant der Infanterie, in vereeniging met ,,elkander handelend, in het tijdvak van 14 Februari 1946 tot en ,,met 11 Maart 1946 derhalve in tijd van oorlog, te Manado en ,,elders in de Minahassa militairen opstand hebben gepleegd en ,,daarbij als leiders zijn opgetreden van, in elk geval met het oog-,,merk om zich tegen het in Nederlandsch-Indië gevestigde gezag ,,te verzetten, opgetrokken zijn met of zich aangesloten hebben bij ,,een bende aldaar gelegerde militairen, die alstoen de wapenen ,,hebben gevoerd tegen dat Gezag.

---

dat de bevoegdheid daartoe bij het uitvoerend gezag berustte. Inderdaad heeft ook de Minister van Justitie (die het gratie-besluit gecontrasigneerd zal hebben) de schending der voorwaarde en het vervallen van de gratie op grond daarvan geconstateerd. Het feit dat de Krijgsraad gevolg gaf aan de vordering van de Auditeur-Militair om op grond van artikel 76(3) van het Wetboek van Strafrecht te beslissen, houdt reeds in dat de Krijgsraad (o.i. terecht) aanvaardde, dat door de beslissing van de Minister van Justitie de gratie vervallen en de straf uitvoerbaar was. (Red. M.R.T.)

,,Laatstgenoemde militairen toch hebben, gewapend met vuur-
,,wapenen als zij waren, onder meer:

a . hun oommandanien, namelijk de boven hen gestelde officieren
,,en onderofficieren van het K.N.I.L., onder wie de Troepencomman-
,,dant te Manado, de Luitenant-Kolonel De Vries en de Plaatselijk
,,Militair Commandant aldaar, Kapitein L. Blom, van wier meer-
,,derheid in rang zij zich wel bewust waren, alsmede de vertegen-
,,woordigers van het in de Minahassa gevestigde wettige gezag, uit-
,,geoefend door de Nederlandsche NICA-ambtenaren. onder welke
,,de Conica *) de Res. Luitenant Kolonel der Infanterie v.s.d. L.
,,Coomans de Ruyter, ontwapend en in arrest gesteld, in elk geval
,,van hun vrijheid van handelen beroofd en in genoemd tijdvak be-
,,roofd gehouden;

,,b. een eigen krijgsmacht gevormd met eigen onderscheidings-
,,teekenen;

,,*c*. de in de Minahassa aanwezige wapenen, munitie, uitrustings-
,,stukken en het materiaal toebehoorende aan het K.N.I.L. weder-
,,rechtelijk zich toegeëigend en daarover ter bereiking van boven-
,.genoemde handelingen en ter handhaving van den daardoor ge-
,,schapen toestand beschikt.

.,Beklaagden nu hebben, na kort tevoren op één of meer vergade-
,,ringen, althans in besprekingen, met eenige militairen of burgers
.,te zijn overeengekomen om tot dien opstand over te gaan en daar-
,,toe als eerste maatregelen de sub *a*. omschreven handelingen tot
,,uitvoering te brengen, de sub *a*. tot en met c. omschreven feiten
.,gesanctioneerd, zich met het van voornoemde Nederlandsch-Indi-
,,sche autoriteiten als bovenomschreven ontnomen gezag bekleed dan
,,wel doen bekleeden en hebben de navolgende rangen en functies
,,aangenomen dan wel aanvaard:

,,beklaagde T.: ,,Letnan Kolonel", alg. militair leider;
,,beklaagde W.: ,,Groot majoor", Plaatselijk militair Commandant van Manado;
,,beklaagde N. en B.: ,,Kapten", belast met speciale functies.

,,Voorts hebben beklaagden het bestuur van de Minahassa in han-
.,den genomen, althans getracht zelfstandig de Minahassa te bestu-
,,ren, verordeningen of proclamaties uitgevaardigd als, Poetjoek
,,kekoeasaan en Poetjoek Pimpinan Ketentaraan Indonesia di
,,Soelawesi Oetara, zijn beklaagden onder meer voor en namens de
,,opstandelingen in onderhandeling getreden met de geallieerde
,,autoriteiten en hebben telegrafisch aangegeven geen Nederlandsche
,,inmenging te dulden";

Overwegende dat de Krijgsraad door het ter terechtzitting ge-
houden onderzoek de overtuiging heeft bekomen, dat de beklaagden
de hun ten laste gelegde strafbare feiten zooals deze zijn gesteld in
de gewijzigde tenlastelegging, behoudens t.a.v. de deelneming door

---

*) Dit is: Commanding Officer Netherlands Indies Civil Affairs.
(Red. M.R.T.)

beklaagde B. aan de samenspanning tot militaire opstand hebben gepleegd t.w. door den inhoud van de hieronder nader aangeduide be ijsmiddelen;

Overwegende dat door den inhoud van de afschriften strafregister van beklaagden en hunne opgaven dieaangaande vaststaat, dat zij in de periode vermeld in de tenlastelegging in dienst waren van het K.N.I.L. in bovenvermelde hoedanigheid:

Overwegende dat door de erkentenis van beklaagden ter terechtzitting afgelegd, zijnde immers die erkentenis vergezeld gegaan van een nauwkeurige opgave van de omstandigheden waaronder zij de hun ten laste gelegde feiten voornoemd hebben gepleegd, en de voorhouding en voorlezing ter terechtzitting van:

A. de producten in de procesbundel aanwezig, svelke in de inventaris zijn gemerkt als I, 1b, 1c, 1d, II, IIa, IIb en III, IIIa rood, IV en IV rood benevens van de bescheiden sub III van de inventaris product x vermeld en

B. van de verklaringen der in het nasporingsonderzoek onder eede gehoorde getuigen zooals vervat in de processen-verbaal producten aangegeven sub II v. d. inventaris product x waarop beklaagden geen aanmerking hebben gemaakt en welke verklaringen als ter terechtzitting afgelegd zijn aangemerkt en derhalve als bewijsmateriaal kunnen worden gebezigd. ter kennis van den Krijgsraad zijn gekomen de gebeurtenissen en omstandigheden, welke in onderling verband en samenhang beschouwd de in de tenlastelegging vd. omschreven feiten bevatten. welke feiten de Krijgsraad de bewijsgronden geven voor zijn beslissing;

Overwegende dat vorenbedoelde bekentenis van schuld van beklaagden alleen t.a.v. den beklaag-de, die haar heeft afgelegd, als bewijsmiddel is gebezigd;

Overwegende mijders dat het feit, dat de NICA-Ambtenaren, w.o. de CONICA als vertegenwoordigende het militaire gezag als bedoeld in S.O.B. aangemerkt dienen te worden als het in Nederlandsch-Indië gevestigde gezag, geen bewijs behoeft, aangezien dit algemeen bekend mag zijn en beklaagden blijkens hun gedragingen voor en in het tijdvak in de tenlastelegging bedoeld hebben begrepen dat zij tegen dit in de Minahassa gevestigd gezag als boven bedoeld in opstand zijn gekomen;

Ovcrsvcgendc. t.a.v. de gebeurtenissen en omstandigheden boven bedoeld dat uit de geschriften en hescheiden van het nasporingsonderzoek o.m. is gebleken. dat beklaagden zich bewust van alle consequenties van dien en deze hebbende aanvaard, zich gemengd hebben in dezen opstand, door, toen deze eenmaal begonnen was, het initiatief te ncmrn tot belangrijke beslissingen ter verwezenlijking van hun politieke verlangens;

dat beklaagden direct en indirect hebben medegewerkt aan de vrijheidsberooving van hun officieren en Nica-autoriteiten w.o. de CONICA, en hieraan hun goedkeuring hebben gehecht en het zich meester maken van de wapens in de tenlastelegging bedoeld;

Immers, onweersproken is dat deze meerderen zich niet vrijwillig konden verwijderen van de plaats waar ze door geweld althans bedreiging met geweld zijn vastgehouden, althans hun vrijheid van beweging en verplaatsing is teloorgegaan, terwijl tot die vrijheid is herkregen, beklaagden opzettelijk geen verandering hebben gebracht in deze vrijheidsberooving, zodat beklaagden willens en wetens eigenmachtig de gevangenhouding hebben gecontinueerd van deze officieren en onderofficieren van wie zij heel goed wisten, dat zij hun meerderen in rang waren;

dat zij hebben medegewerkt aan de effectueering van den opstand en de opstand hebben doen voortduren welke in het tijdvak in de tenlastelegging omschreven in de Minahassa heeft plaats gehad;

dat uit het aandeel, dat zij bij de uitvoering van dat plan tot den opstand hebben gehad als uit de gezindheid welke zij voor, tijdens en na dit misdrijf in woorden en daden hebben getoond, 1e, 2e en 3e beklaagden als leiders en aanleggers 4e beklaagde als leider bij de opstand moeten worden aangemerkt zijnde onweersproken, dat aan dezen opstand is deelgenomen door een ,,organisatie" in casu gewapende bende militairen en burgers van de Minahassa;

Overwegende dat van beklaagden niet kan worden gezegd, dat zij zirh door een collectieve impuls hebben doen leiden bij het plegen van de in de tenlastelegging genoemde feiten als de aanmatiging van overheidsrechten en de gevangenhouding hunner meerderen, doch zij zich in bewuste samenwerking de heerschappij hebben verschaft.

Overwegende dat deze welbewezen feiten opleveren de misdrijven omschreven in artikelen 65, 66 W.v.M.S. jo 108 W.v.S. en artikel 108 W.v.M.S. *),

t.a.v. het in het laatste artikel bedoelde delict dat het geen vol-

---

*) Verwezen wordt hier naar het Ind. W.M.S.R. en het Ind. Wb. v. Str. De artikelen **65** en 66, waarmede overeenstemmende artiltelen in het W.M.S.R. niet voorkomen. luiden:

Artikel **65:**

„(1) De militair die opstand pleegt wordt, als schuldig aan militairen ,,opstand, gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten ,,hoogste twintig jaren.

„(2j Militaire opstand, gepleegd in tijd van oorlog.. . . enz.

„(3) De belhamels, de leiders en de aanleggers van militairen opstand „. . . . enz."

Artikel **66:**

„(1) De samenspanning tot het plegen van militairen opstand wordt ,,gestraft met gelijke straf als het misdrijf.

„(2) Met gelijke straf wordt gestraft de militair die, met het oogmerk „om militairen opstand te bevorderen:

„enz."

Artikel 108 Ind. Wb. v. Str. luidt:

„(1) Als schuldig aan opstand wordt gestraft niet gevangenisstraf van ,,ten hoogste vijftien jaren:

„1e. hij, die de wapenen voert tegen het in Nederlandsch-Indië gevestigde „gezag;

„2e. hij, die niet het oogmerk om zich tegen het in Nederlandsch-Indië

dongen feit is, wanneer het in vereeniging aan meerderen in rang berooven van hun vrijheid van handelen heeft plaats gehad, doch voortduurt, zoolang meerderen opzettelijk worden verhinderd hun diensten te verrichten doordat hun dit door opsluiting of door daarvoor bepaaldelijk aangewezen personen wordt belet en leiders van militairen opstand of muiterij zich dus aan bedoeld misdrijf schuldig maken, wanneer zij een verhindering als vorenomschreven laten voortduren;

Overwegende dat beklaagden de op zichzelf reeds zeer ernstige misdrijven van muiterij en militaire opstand in oorlogstijd, immers in de periode verstreken tussen 10 Mei 1940 en het tijdstip waaronder geen enkel gedeelte van het grondgebied van Nederlandsch-Lndië meer in staat van oorlog en beleg verkeert (art 19 Stbl. 1945/135) hebben gepleegd, en aan de acties opzettelijk hebben laten deelnemen vele militairen van minderen rang, voor een deel van te geringe ontwikkeling om den ernst van de gepleegde feiten volledig te beseffen,

dat weliswaar is komen vast te staan, dat beklaagden bij hun samenspanning tot en hun actie tijdens de muiterij en opstand in hooge mate zijn beïnvloed door de gebeurtenissen elders in Nederlandsch-Indië en zij zich tegenover de door hen van hun vrijheid van handelen beroofden overigens correct hebben gedragen,

voorts aannemelijk hebben kunnen maken dat het hun bedoeling was de door hen gevoerde en geleide actie zonder bloedvergieten te doen verloopen, doch ter terechtzitting is komen vast te staan dat zij voor de actie hadden besloten van hun vuurwapenen gebruik te maken en te doen gebruikmaken, wanneer hun meerderen in rang niet voor bedreiging met geweld zouden zwichten en het derhalve van een van hun wil onafhankelijke omstandigheid is geweest, dat de van hun vrijheid van handelen beroofde meerderen in rang in algemeenen zin zich daartegen niet met geweld hebben kunnen of willen verzetten en dat tijdens de meerbedoelde actie nagenoeg geen menschenlevens zijn verloren gegaan, op grond waarvan toch zware straffen moeten worden opgelegd;

Overwegende dat in casu de Krijgsraad gelet op art. 66 W.v.S. een gevangenisstraf van:

t.a.v. 1e beklaagde T. 20 (twintig) jaar
,, 2e ,, W. 10 (tien) ,,
,, 3e ,, N. 12 (twaalf) ,,
,, 4e ,, B. 5 (vijf) ,,

op haar plaats acht i.v.m. de persoonlijkheid van beklaagden ter bescherming van de maatschappij;

,,gevestigde gezag te verzetten, optrekt met of zich aansluit bij een bende, ,,die de wapenen voert tegen dat gezag.

,,(2) Leiders en aanleggers van een opstand worden gestraft met levens-,,lange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren."

Artikel 108 Ind. W.M.S.R. komt overeen met artikel 119 W.M.S.R. (Ned.). (Red. M.R.T.)

Overwegende dat alle beklaagden terzake van de door hen gepleegde misdrijven naar het oordeel van den Krijgsraad ongeschikt zijn om in militairen dienst van het K.N.I.L. te blijven en daaruit definitief behooren te worden verwijderd;

Overwegende, enz.

Gelet wijders op het extract-strafregister van beklaagden, op art. 65 W.M.S. jo 108 W.v.S., 66 W.M.S. jo *88* W.M.S., *108, 109* W.M.S.; wijders op de art. *6. 25,* 26, *29, 35, 38,* 46 W.M.S. en op S.O.B., Stbl. *1940-78* jo. stbl. 1945-146, alsmede op de art. 155 e.v., *210* e.v., *216, 159, 165* Herziene Rechtspleging Landmacht en bovenaangehaalde artikelen;

Recht doende in naam der Koningin,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagden daaraan;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen 4e beklaagde B. meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen, spreekt hem daarvan vrij;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde t.a.v. de 1e t/m 3e beklaagde als:

1. *„samenspanning tot militairen opstand,*

2. „het als leider plegen van militairen opstand,

3. *„muiterij,*

„1 t/m 3 gepleegd in tijd van oorlog ais meerdere opzettelijk in „deelneming met militairen van minderen rang";

en t.av. 4de beklaagde:

1. „het als leider plegen van militairen opstand,

2. „muiterij,

„1 t lm 2 gepleegd in tijd van oorlog ais meerdere opzettelijk in „deelneming met militairen van minderen rang";

Veroordeelt ieder der beklaagden terzake van de feiten, waaraan zij zijn schuldig verklaard, respectievelijk tot:

I. beklaagde T. gevangenisstraf voor den tijd van *20* (twintig) jaar,

II. beklaagde W. 10 (tien) jaar,

III. beklaagde N. 12 (twaalf) jaar,

IV. beklaagde B. 5 (vijf) jaar,

Ontslaat de veroordeelden uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

[Dit vonnis hebben wij overgenomen uit het Tijdschrift van het Recht, jaargang 1947, blz. 142 e.v. — *Red. M.R.T.*].

Temporaire Krijgsraad (K.N.I.L.) te Batavia.

Vonnis van 22 November 1946.

President: Mr J. H. Peter.

Leden: Mr M. L. Swaab en Mr J. G. H. van der Starp.

Beklaagde heeft zich, hoewel hij Nederlander is, vrijwillig Zaten plaatsen op de lijst van Rijksduitsers, teneinde niet geïnterneerd te worden; hij is vervolgens door de Duitse marineleiding opgeroepen voor dienstneming hij de Duitse marine, aan welke oproep hij heeft voldaan. Beklaagde is dus wel in Duifse krijgsdienst getreden, doch als dienstplichtige en derhalve niet „vrijwillig" *).

DE TEMPORAIRE KRIJGSRAAD TE BATAVIA,

in de zaak van den Auditeur-Militair, ratione officii tegen: E. A. Th. v. G. enz.,

Gezien de beschikking tot bijeenroeping van den Teinporniren Krijgsraad van den 12den November 1946, aan den voet van welk stuk door den Auditeur-Militair aan beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat 'hij, *Nederlander* zijnde, op of omstreeks 7 Februari 1945 te „Batavia *vrijwillig in Duitschen* krijgsdienst is getreden. wetende, „dat deze mogendheid in oorlog met Nederland was, immers nadat „.hij bij schrijven van 1 Februari 1943 door de Duitsche Marine-..leiding te Batavia was opgeroepen om op 7 Februari d.a.v. zich „bij voormelde dienst te melden om bij de Duitschc Oorlogsmnrine „.hier te lande ingedeeld te worden, aan dezen oproep heeft gevolg „.gegeven en tot 4 Augustus 1945 bij de Duitsche Marine heeft „gediend",

Welk feit voorzien en strafbaar gesteld is bij art. 123 Wetboek van Strafrecht, jo Staatsblad 1945 No. 135;

Gelet enz.

Gelet op de vordering door den Auditeur-Militair voorgelezen en daarna aan den Trmporairen Krijgsraad overgelegd, daartoe strekkende: dat de Temporaire Krijgsraad vd. beklaagde E. A. Th. v. G. zal schuldig verklaren aan het misdrijf: *„Het als Nederlander vrij-„willig in krijgsdienst treden bij een buitenlandsche mogendheid, „wetende dat deze met Nederland in oorlog is"*, en hem deswege zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den duur van drie jaren; zal bepalen, dat bij het ondergaan van bovengenoemde straf de tijd door beklaagde in voorlopig arrest doorgebracht geheel in mindering zal worden gebracht; zal bepalen, dat aan den veroordeelde geen arbeid buiten de muren van een gesticht, bestemd tot het opnemen van veroordeelden, zal worden opgedragen; zal bepalen, dat beklaagde in arrest zal worden gehouden;

---

*) Cf. Bijz. Gerechtshof 's-Gravenhage 3 Dec. en 17 Dec. 1945 N.J. 1946 nrs. 381 en 472, en Bijz. Raad van Cassatie 24 Juni 1946, Tribunalen in Nederland en andere na-oorlogsche rechtspraak 1947 nr. 632. (Red. T.).

Gezien enz.

Overwegende, dat beklaagde, ontkennende schuldig te zijn aan het hem ten laste gelegde, op grond dat van een *vrijwillige* dienstneming zijnerzijds bij de Duitsche marine geen sprake was. daar hij toch een oproep daartoe had ontvangen van den Duitschen marinecommandant Kandler, heeft opgegeven:

dat zijn vader van geboorte Duitscher was, doch in 1923 door naturalisatie Nederlander geworden is;

dat hij, beklaagde. in 1917 geboren, door de naturalisatie van zijn vader eveneens het Nederlanderschap verwierf, en dat hij deze nationaliteit bij zijn meerderjarig worden, heeft behouden;

dat enz.

dat beklaagde toen op advies van den bekenden Bandoengschen advocaat Mr. Ursone die Duitsche protectie heeft aanvaard, mede op grond dat het hem bekend was dat radio Oranje en de Nederlandsche radio vanuit Australië hadden omgeroepen, dat de Nederlanders in Indië moesten trachten uit de interneering te blijven door alle middelen, mits men geen daden verrichtte nadeelig voor de Nederlandsche zaak; dat enz.

dat beklaagde te Batavia in aanraking kwam met den Duitschen consul-generaal Ramm, die hem aanried steeds bij zich te hebben een door hem zelf opgestelde brief aan de Japanners, waaruit zou kunnen blijken. dat hij Duitschgezind was; dat hij dezen brief ooli heeft opgesteld. niet onderteekend en nadien steeds bij zich gedragen; dat Ramm ten gunste van beklaagde heeft geïntervenieerd bij Trepper en een van de laatste dagen vóór zijn vertrek van Java, in Augustus 1943, kans zag den beklaagde en zijn moeder geplaatst te krijgen op de lijst van Rijksduitschcrs; dat beklaagde zich toen volkomen veilig voelde en in September daarop naar Bandoeng is teruggekeerd. enz.,

dat beklaagde begin Februari een telefoontje kreeg dat hij den volgenden dag op het Duitsche kantoor moest komen: dat hij hieraan voldeed en van Petersen een brief ontving. waarin stond. dat beklaagde sedert 1 Pehruari 1945 onder de Duitsche krijgswetten stond en in Duitsche marinedienst moest treden en zich daartoe te Batavia moest melden. welk briefje was geteekend door den kapitein Kandler; dat hij hiertegen bij Petersen heeft geprotesteerd. die hem antwoordde dat hii daar niets mee te maken had en dat beklaagde stond op de lijst der Rijksduitschers en deze aangelegenheid maar met de Duitsche marineautoritriien moest opnemen; dat beklaagde toen in allerijl op 6 Februari is gehuwd en zich met zes à acht lotgenooten tijdig te Batavia heeft gemeld waar zij zijn opgenomen in het kamp aan den Telok-Betongweg; dat zij daar volkomen geïsoleerd werden, zoodat het aan beklaagde niet mogelijk was den kanitein Kandler dan wel een ander Duitsch officier te spreken; dat beklaagde na een week met zijn lotgenooten onder geleide van drie onderofficieren naar Soerabaja is vertrokken, waar het hem is gelukt den kapitein Dometz te spreken, den Marinechef

van de „Südraum"; dat hij dadelijk bij Dometz heeft geprotesteerd tegen zijn opneming bij de Duitsche marine op grond dat hij Nederlander was; dat enz.

dat beklaagde stellig van meening is, dat indien hij geen gehoor had gegeven aan den oproep tot dienstneming bij de Duitsche marine, hij zelf zou zijn gefusilleerd en zijn vrouw en moeder in moeilijkheden zouden zijn gekomen;

Overwegende, dat is voorgelezen en aan beklaagde voorgehouden onder meer het bij de stukken liggende product G blauw luidende als volgt:

STÜTZPUNKT DJAKARTA
DER
DEUTSCHEN KRIEGSMARINE.

DJAKARTA, den 1. Februari 1945.

Gestellungsbefehl ***No. 15.***

Bandoeng.
Nijlandweg No. 60.

Sie sind mit dem **1.** Februar 1945 um 12 Uhr T.Z. (Tokio Zeit) auf Grund ihrer deutsehblutigen Abstammung zum Wehrdienst bei der Deutschen Kriegsmarine einberufen, und unterstehen von diesem Tage ab den deutschen Kriegsgesetzen.

Sie haben sich am 7 Februari 1945 um 16 Uhr T.Z. auf der Deutschen Dienststelle des Marine-Stutzpunktes Djakarta, Gambir Selatan No. **3** zu melden.

Der vorgenannte Zeitpunkt ist unbedingt einzuhalten.

Die endgültige Einstellung ist abhangig von den zu erfüllenden Bedingungen und dem Ergebniss der artzlichen Untersuchung. Sie haben sich auf eine Zeitdauer von 8 Sagen einzurichten.

Rei Eignung ist mit sofortigem Dienstbeginn zu rechnen.

(w.g.) onleesbaar
Korv.Kapt. und Stützpunktleiter,

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven, dat dit is het door hem bedoelde bevel tot opkomst onder de Duitsche wapenen;

Overwegende enz.

Overwegende dat door de opgaven van beklaagde in verband met de verklaring van getuige Ursone en de aanwijzingen voortvloeiende uit product G blauw, bewezen is dat beklaagde op tijd en plaats als in de tenlastelegging omschreven als Nederlander in dienst getreden is van de Duitsche marine, alzoo in krijgsdienst bij een buitenlandsche mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is;

Overwegende thans ten aanzien van de schuld van beklaagde aan het hem ten laste gelegde, dat daartoe in de eerste plaats dient vast te staan, welke is de betekenis van het woord ,,vrijwillig" in artikel 123 (101 Hollandsch) Wetboek van Strafrecht, waarop de Auditeur Militair de vervolging heeft gebaseerd; dat de Krijgsraad op grond

van de geschiedenis der Wet (Smidt II bladzijde 25) van oordeel is aan dit woord de beteekenis te moeten hechten van „niet dienst-„plichtig"; dat zooals boven overwogen is, bewezen is, beklaagde inderdaad in Duitschen krijgsdienst is getreden; dat dit echter is geschied *dienstplichtig*, immers na een oproeping van de Duitsche marineleiding, die hem op grond van zijn voorkomen op de lijst der Rijksduitschers als dienstplichtige mocht beschouwen;

dat weliswaar beklaagde zich deze plaats op die lijst heeft weten te verschaffen door connecties met een andere Duitsche instantie en men zich af mag vragen of beklaagde er goed aan heeft gedaan, in zijn pogen om buiten de Japansche interneering te blijven zoover te gaan, dat hij als Nederlander zich op die lijst liet plaatsen, waarbij hij rekening moest houden met de omstandigheid, dat straks van hem diensten konden worden gevorderd strijdig met het Nederlandsche belang, doch dat dit in deze strafzaak buiten beschouwing kan blijven;

dat slechts, indien beklaagde met de plaatsing op de lijst der Rijksduitschers beoogd had een indiensttreding bij den Duitschen Krijgsdienst mogelijk te maken en te verkrijgen, de conclusie gewettigd zou zijn, dat beklaagde vrijwillig in dienst getreden is, doch van dit oogmerk van beklaagde niets gebleken is;

dat uit het hiervoor overwogene tevens volgt, dat de bewering van den raadsman van beklaagde, dat de tenlastelegging een tegenstrijdigheid inhoudt. omdat het ontvangen van een oproep tot indiensttreding per se aan die indiensttreding het karakter van vrijwilligheid zou ontnemen, onjuist is;

dat beklaagde aldus moet worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde;

Gelet op artikel 153 van de Herziene Rechtspleging Landmacht;

Recht doende:

Verklaart de schuld van beklaagde aan het hem ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen; spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

[Dit vonnis hebben wij overgenomen uit het Tijdschrift van het Recht, jaargang 1947, blz. 148 e.v. — *Red. M.R.T.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 17 Januari 1951.

President: Luitenant Kolonel Mr Dr J. Ph. van Erk.

Leden: Majoor A. Klapwijk, Kapitein A. A. M. Delplace.

Ambtelijk bevel.

Het niet in werking stellen van het doorgaans aan een motorrijtuig aanwexige beveiligingsmiddel tegen onbevoegd gebruik.

Beklaagde is niet strafbaar, vermits het door hem bestuurde motorrijtuig niet voorzien was van zodanig beveiligingsmiddel en hij het motorrijtuig bestuurde op grond van een hem verstrekt dienstbevel.

(W.M.S.R. art. 114, Wb.v.Str. art. 43).

De Krijgsraad te Velde West,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad. eiser, tegen F. J. v. K., geboren te Leiden, 8 Februari 1930, wonende te Leiden, dpl. soldaat ingedeeld bij de Administratieve Compagnie van het Regiment Verbindingstroepen te Utrecht, beklaagde;

Gezien:....enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, militair zijnde, op 31 October 1950, te Utrecht als be-
,,stuurder van het motorrijtuig, gekenmerkt 5336016, dit parkerende
,,op de voor het algemeen verkeer openstaande rijweg, de Springweg,
,,voor het Militair Hospitaal, bij het verlaten van het motorrijtuig,
,,ter voorkoming van het onbevoegd gebruik maken van het motor-
,,rijtuig, de doorgaans te dien behoeve aanwezige beveiligheidsin-
,,richtingen niet in werking heeft gesteld";

Welk feit is omschreven en strafbaar gesteld bij artikel 30 der Wegenverkeersregeling.;

Overwegende. ...enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij op na te melden datum in werkelijke dienst was als dpl. soldaat, ingedeeld bij het Regiment Verbindingstroepen, Administratieve Compagnie, gelegerd in de Hojelkazerne te Utrecht; dat hij op 31 October 1950 te Utrecht, als bestuurder van het motorrijtuig, gekenmerkt 5336016, dit heeft geparkeerd op de voor het algemeen verkeer openstaande rijweg, de Springweg, voor het Militair Hospitaal; dat hij, toen hij genoemd motorrijtuig verliet, ter voorkoming van het onbevoegd gebruik maken van het motorrijtuig, de doorgaans te dien behoeve aanwezige beveiligingsinrichtingen niet in werking heeft gesteld;

B. dat hij geregeld met dit motorrijtuig hier bij het Hospitaal komt;

dat hij geen enkele voorzorgsmaatregel heeft getroffen ter voorkoming van het onbevoegd gebruik maken van dit motorrijtuig; dat hij niet zou weten welke maatregel hij zou moeten nemen ter voorkoming van het onbevoegd gebruik maken van dit motorrijtuig; dat hij een ketting met slot. zoals rnen wel eens ziet bij andere motorrijtuigen, niet van zijn M.T.O. heeft ontvangen bij dit motorrijtuig; dat hij destijds om een beveiligingsketting heeft gevraagd, maar dat men hem mededeelde, dat zij niet ter beschikking waren; dat hij desondanks opdracht kreeg om van deze wagen gebruik te maken en daarbij zo nodig deze wagen te parkeren;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. PI554150 d.d.

14 November 1950, opgemaakt en gesloten te Utrecht door Heilke Bergsma, marechaussee 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar, behorende tot de Brigade Utrecht, onder meer zakelijk inhoudt als eigen verklaring van verbalisant:

dat hij, vergezeld door de marechaussee 2e klasse Willem Gerrit Helmendach, behorende tot de Brigade Utrecht der Koninklijke Marechaussee, op Dinsdag 31 October 1950 omstreeks 15.00 uur, op de voor het algemeen verkeer openstaande rijweg, de Springweg, te Utrecht zag staan een vierwielig militair motorrijtuig $\frac{1}{2}$ tonner, merk Dodge, voorzien van het registratienummer Z 5336016, op het langs deze weg gelegen trottoir, voor het Militair Hospitaal „Springweg";

dat hij, verbalisant, bij contrôle zag, dat liet motorrijtuig startklaar stond en dat door de bestuurder van het militair motorrijtuig, ter voorkoming van het onbevoegd gebruik maken van dit motorrijtuig de doorgaans te dien behoeve aanwezige beveiligheidsinrichtingen, niet in werking waren gesteld;

dat nadat hij, verbalisant, het „contact" had omgedraaid de wagen startte en zag dat er in het geheel geen beveiligheidsmaatregelen waren genomen ter voorkoming van het onbevoegd gebruik maken van dat militair motorrijtuig;

dat omstreeks 15.05 uur zich ter plaatse bij hem, verbalisant, een hem onbekend persoon, gekleed in de uniform der Koninklijke Landmacht, vervoegde, die hem mededeelde de bestuurder te zijn van het militair motorrijtuig;

dat hij, naar zijn naam gevraagd, opgaf te zijn genaamd F. J. K. . . . .enz.:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring slechts gebezigd voor zover daarbij onder A. vermeld — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Enige bepaling der Wegenverkeersregeling overtreden"*, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel **13** jo. 42 van de Wegenverkeersregeling;

Overwegende, dat beklaagde niet strafbaar is, hebbende hij immers gehandeld ker uitvoering van een ambtelijk bevel, hem gegeven door het daartoe bevoegde gezag:

Overwegende, te dien aanzien dat beklaagde geen beveiligheidsmaatregelen ten aanzien van het motorrijtuig kon treffen, omdat hem daartoe de middelen ontbraken, hoewel hij zijn meerderen hierop attent heeft gemaakt en desondanks opdracht kreeg om van dit motorrijtuig gebruik te maken en dit zonodig te parkeren;

Overwegende. dat beklaagde mitsdien niet strafbaar is en van het hem ten laste gelegde feit behoort te worden vrijgesproken;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2,

60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 43 en 91 van het Wetboek van Strafrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Verklaart beklaagde echter niet strafbaar;

Spreekt hem vrij.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 17 Januari 1951.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Luitenant-Kolonel Mr P. R. Tak Labrijn en Majoor W. Vermeer.

Raadsman: Mr N. M. Muller, Arnhem.

Medeplichtigheid aan diefstal door het verbinden van de draden der ontsteking van een auto buiten het contact-slot om, waardoor de ander in staat gesteld werd met de auto en de zich daarin bevindende Rijksbenzine te gaan rijden.

Gecombineerde straf: gevangenisstraf V.V. en geldboete O.B.

(Wb. v. Str. artt. 14a, 48 en 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen IJ. v. d. A., geboren te Workum, 10 Augustus 1929, van beroep monteur, dpl. sld. Vliegbasisdetachement te Leeuwarden, beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 5 December 1950;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 17 Januari 1951 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot *een maand* gevangenisstraf voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar en tot betaling van een geldboete van *vijftig gulden*, bij niet-betaling of verhaal te vervangen door *vijf en twintig dagen* hechtenis onvoorwaardelijk en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat de heklaagde is ten laste gelegd *);

„dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, *al-*
„*thans als militair in de zin der wet*, op *of omstreeks* 23 Augustus
„1950 te Leeuwarden, *althans in Nederland*, opzettelijk de gelegen-
„heid heeft gegeven aan W., dat deze met het oogmerk van weder-
„rechtelijke toeëigening een hoeveelheid benzine, toebehorende aan
„de Staat der Nederlanden, *althans aan een ander dan aan hem,*
„*beklaagde*, wegnam, *althans opzettelijk genoemde hoeveelheid ben-*

*) Met uitzondering der cursiveringen bewezen verklaard. (Red. M.R.T.).

„*zine, welke toebehoorde aan de Staat der Nederlanderz, althans aan*
„*een ander dan aan hem, beklaagde, en welke benzine die W. als*
„*M.T.-onderofficier, althans anders dan door misdrijf onder zich*
„*had, wederrechtelijk zich toeëigende,* door alstoen aldaar opzettelijk
„de draden van de auto middels welke die W. alstoen het delict
„pleegde, zodanig te verbinden, dat die TV. daarmee zonder in het
„bezit te zijn van een contactsleutel, kon rijden, dan wel over het
„verbinden van die draden opzettelijk zodanige inlichtingen te geven
„aan W. dat deze die draden kon verbinden en genoemde auto op
„gang brengen zonder in het bezit te zijn van een contact-sleutel,
„*althans zo op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht*
„*volgen:*

„*terzake dat hij alstoen aldaar tezamen en in vereniging met de*
„*sergeant W., althans alleen, met het oogmerk van wederrechtelijke*
„*toeëigening een hoeveelheid benzine, toebehorende aan de Staat der*
„*Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, of*
„*althans, xo op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht*
„*diens mededader, heeft u-eggenomen,*

althans, zo op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen:

„*terzake dat hij alstoen aldaar tezamen en in vereniging met W.,*
„*althans alleen, opzettelijk een hoeveelheid benzine, welke toebe-*
„*hoorde aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan*
„*aan hem, beklaagde, of diens mededader, en welke benzine hij en*
„*diens mededader als behorende tot de M.T. der Vliegbasis Leeu-*
„*warden, onder zich hadden, althans anders dan door misdrijf onder*
„*zich hadden, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;*

Overwegende, dat een justitiële verklaring, beklaagde betreffende, opgemaakt en ondertekend op 2 November 1950 door de Commandant Administratieve Squadron van de Vliegbasis Leeuwarden onder meer zakelijk inhoudt dat beklaagde als dpl. van de lichting 1949 sedert 4 Juli 1949 in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als soldaat was ingedeeld bij de LLN, op een dag in de maand Augustus 1950 te Leeuwarden op verzoek van sergeant W., na deze gevraagd te hebben of hij er nog op uit ging en na vernomen te hebben dat deze dit inderdaad van plan was, de draden van het contact van de militaire bestelauto LS.K. 1062 zodanig heeft verbonden dat TV. daarmede zou kunnen rijden zonder in het bezit te zijn van een contact-sleutel; dat hij wel begrepen had dat W. hem dit vroeg omdat deze met die wagen wilde gaan rijden; dat hij aan W. toestemming vroeg om mee te mogen rijden; dat deze zulks goed vond; dat hij toen wel begreep dat het een angeoorloofde rit betrof; dat zij bij die rit (van Leeuwarden naar Amsterdam en terug) ongeveer 50 liter Rijksbenzine hebben verbruikt zonder daartoe toestemming te hebben; dat hij W. gelegenheid heeft gegeven die rit te maken en die benzine te verbruiken door de draden te ver-

binden, zoals eerder beschreven; dat hij er niet bij heeft stilgestaan dat hetgeen hij deed verkeerd was;

Overwegende, dat Carolus Gijsbertus W., oud 22 jaar, soldaat LLN Vliegbasis Leeuwarden, als getuige voor de Officier-Commissaris heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 23 Augustus 1950 het plan had opgevat met een militaire auto L.S.K. 1062 een particuliere rit te maken; dat deze auto zich bevond te Leeuwarden, en dat hij noch van de M.T.O., noch van de chauffeur van die auto toestemming had deze te gebruiken; dat hij er niet in slaagde, het contactslot van die wagen om te draaien, en dat beklaagde hem toen op zijn verzoek geholpen heeft de electrische draden van het contact zodanig te verbinden dat hij, getuige, daarmede kon rijden zonder in het bezit te zijn van een contactsleutel; dat hij tevoren aan beklaagde had gezegd dat hij een rit naar Amsterdam wilde maken; dat beklaagde direct begrepen moet hebben dat het een clandestine rit was en dat hij, getuige, geen toestemming voor het maken van die rit had; dat hij vervolgens in gezelschap van beklaagde een ongeoorloofde rit heeft gemaakt naar Amsterdam en terug, waarbij 40 à 50 liter benzine toebehorende aan het Rijk, zijn verbruikt;

Overwegende, [volgt bewezenverklaring; zie tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: medeplichtigheid aan diefstal, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 jo 48 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders en rekening houdende met de omstandigheid dat. aangezien zijn meerdere het slechte voorbeeld gaf, het voor beklaagde moeilijk geweest is ten deze de juiste weg te bewandelen;

Overwegende, dat beklaagde onder de omstandigheden waar zijn hulp werd ingeroepen en uit het feit, dat de door hem verrichte daad slechts pleegt noodzakelijk te zijn bij ongeoorloofd in gebruik nemen van een motorvoertuig, heeft moeten begrijpen dat deze daad het plegen van een misdrijf mogelijk maakte en dat dit misdrijf daarop dan ook zou volgen, (temeer daar W. hem niet heeft medegedeeld, toestemming voor de te maken rit te hebben, dan wel deze met eigen benzine te zullen maken) zodat diens opzet gericht is geweest op zijn handeling, op het misdrijf en op het causaal verband tussen beide. waarbij niet terzake doet of beklaagde zich dit

misdrijf al dan niet in een bepaalde juridische qualificatie heeft voorgesteld, en dat beklaagde mitsdien opzettelijk gelegenheid heeft verschaft tot het plegen van een misdrijf;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 1, 10, 13, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14*a*, *b*, c en 23 van het Wetboek van Strafrecht, 76 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van *een maand* voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar, en voorts tot betaling van een geldboete van *dertig gulden*, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling of verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijftien dagen, onvoorwaardelijk — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 7 Februari 1951.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Kapiteins J. A. van Heyl en Mr J. Deen.

Bekentenis-vrijheid.

Als plantonwacht eigendunkelijk en ongeoorloofd met een auto gaan rijden en die auto daarbij beschadigd.

Ten laste gelegd: het opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid daarvan mededeling te doen en diefstal van benzine.

Beide feiten beweaen verklaard. Ten aanzien van het eerste wordt echter beroep op overmacht aanvaard: waar de wetgever in de artikelen 137 Wb.v.Sr. en ***145*** *W.M.S.R. straffeloosheid garandeert van de non-revelatie, wanneer door revelatie gevaar voor strafvervolging o.a. „voor zichzelf" zou ontstaan, moet aangenomen, worden dat hetzelfde geldt ten aanzien van de verplichte aangifte van minde ernstige strafbare feiten.*

Ten aanzien van de diefstal van benzine wordt de zaak terugverwezen naar de Commanderende Officier.

(W.M.S.R. art. 132, W.K. art. 58, Wb.v.Str. artt. 40 en 310).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Klitair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. F. H.. geboren te Amsterdam, 19 Augustus 1929, wonende te Amsterdam, van beroep heier, dpl. soldaat B.-Cie. 443e Bat. Inf. te Harskamp, beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 23 Januari 1951;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd

op de terechtzitting van 7 Februari 1951 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van EEN week voorwaardelijk niet een proeftijd van EEN jaar, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat dc beklaagde bij de ter terechtzitting gewijzigde tenlastelegging is ten laste gelegd *):

„1e. dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „althans als militair *in* de zin der wet, op of omstreeks *2* December „1950 te Leiden, *althans* in Nederland, opzettelijk heeft nagelaten „aan diens commandant althans opzettelijk heeft nagelaten aan de„gene die tot in ontvangst nemen van bijzondere mededelingen in „het wachtrapport bevoegd was, mede te delen, dat hij met een auto „bij het inrijden van een garage, deze auto had beschadigd, waarvan „de verzwijging het belang van de dienst of van de Staat kon scha„den;

„2e. dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, „*althans* als militair ***in*** de *zin* der wet, op of *omstreeks 2* December „1950 te Leiden. althans in Nederland, met het oogmerk van weder„rechtelijke toeëigening een hoeveelheid benzine, toebehorende aan „de Staat der Nederlanden, heeft weggenomen, althans, *zo* op het „voorgaande geen veroordeling *kan* of *mocht volgen, terzake* dat hij „*alstoen* aldaar opzettelijk *wederrechtelijk* met een *automobiel*, u-elke „aan de Sfaat der Nederlanden toebehoorde, heeft gereden";

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige justitiële verklaring d.d. 4 Januari 1951 te Harskamp opgemaakt en ondertekend door C.-R. Cie. 443e Bat. Inf. onder meer zakelijk blijkt, dat beklaagde sedert 2-10-1950 als dpl. sold. in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 2 December 1950 als dpl. soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht; dat hij die dag commandant was van de plantonwacht in de Doelenkazerne te Leiden; dat hij de sleutel van de garage, die zich op het kazerneterrein bevindt, uit het wachtlokaal heeft genomen en daarmee die garage is binnengegaan; dat hij wist, dat het betreden van de gehouwen aan de wacht verboden was, tenzij in geval van nood; dat hij met een militaire volkswagen, die in de garage stond, over het kazerneterrein heeft rondgereden; dat hij van niemand toestemming of opdracht had met deze aan het Rijk toebehorende auto te rijden en daardoor de zich in de tank van die auto bevindende benzine te verbruiken; dat hij, toen hij de auto weer in de garage gereden had, bemerkte dat door het schuren langs de muur bij het inrijden de auto beschadigd was;

*) De hier door ons gecursiveerde gedeelten komen in de bewezenverklaring niet voor. (Red. M.R.T.).

dat hij hiervan geen melding maakte aan zijn commandant noch in het tvachtrapport; dat hij hiervan geen melding gemaakt heeft, omdat hij niet graag straf wilde oplopen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig procesverbaal no. P/98/50 van de Brigade Koninklijke Marechaussee Leiden d.d. 22 December 1950 te Leiden opgemaakt en ondertekend door B. van Elswijk, wachtmeester en C. Houwer, marechaussee 1e klasse onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van relatanten van Nicolaas Petrus Kempen oud 21 jaar:

dat hij op 2 December 1950 tezamen met de soldaat H. de plantonwacht in de Doelenkazerne te Leiden vervulde; dat hij die dag omstreeks 15.30 uur heeft gezien, dat de soldaat H. als bestuurder van een auto aan het rondrijden was over het kazerneplein; dat H., toen hij even later weer in het wachtlokaal kwam. tegen hem gezegd heeft niets over zijn rijden met de auto te zeggen: dat H. bij het overgeven van de wacht geen bijzonderheden gemeld heeft aan de opkomende wacht, noch in het wachtrapport. dat hij als commandant van de wacht, tekende, enige bijzonderheden vermeld heeft;

Overwegende. dat uit het ten processe aanwezige wachtrapport van de Doelenkazerne te Leiden d.d. 3 December 1950 ondertekend door de Commandant van de wacht P. P. H., zakelijk blijkt dat in dit rapport geen bijzonderheden vermeld staan i.c. niet dat beklaagde met een auto gereden heeft en dat deze auto beschadigd is;

Overwegende [volgt: hemezenverklaring: zie tenlastelegging — *Red.*].

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1e. *„het als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid „ene mededeling te doen, waarvan de verzwijging hef belang van „de dienst of van de Staat kon schaden",*

2e. *„diefstal",*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende. wat de strafbaarheid van het onder ten eerste ten laste gelegde betreft,

dat beklaagde heeft verklaard dat hij van de beschadiging van de auto geen melding heeft gemaakt in het wachtrapport. omdat hij niet graag straf wilde oplopen. welke verklaring de Krijgsraad beschouwt als een beroep op de strafuitsluitingsgrond van „overmacht" met betrekking tot het onder ten eerste ten laste gelegde feit;

Overwegende, dat in het algemeen van een individu niet kan worden gevergd, dat hij uit zich zelf mededelingen zal doen welke kunnen leiden tot een tegen hem zelf gerichte strafvervolging;

dat de Wetgever dan ook met betrekking tot de in artikel 135 en 136 Wetboek van Strafrecht en 144 Wetboek van Militair Strafrecht vastgelegde plicht tot revelatie van bestaande samenspanningen en voornemens tot het plegen van een aantal misdrijven, respectievelijk in artikel **137** Wetboek van Strafrecht en artikel 145 Wetboek

van Militair Strafrecht strafuitsluitingsgronclen heeft vastgesteld, door de in de respectievelijk eerder genoemde artikelen vervatte bepalingen betreffende het doen van kennisgeving niet van toepassing te verklaren op hem, die door de kennisgeving gevaar voor een strafvervolging zou doen ontstaan o.a. ,,voor zich zelven";

dat de Wetgever, ten aanzien van ernstige misdrijven zich genoodzaakt gezien hebbende, rekening te houden met de menselijke natuur, waarop het motief van zelfbehoud zó sterk werkt. dat een normaal mens en ook een normaal militair daarvoor zwicht en niet tot revelatie komt, bezwaarlijk geacht kan worden, ten aanzien van minder ernstige strafbare feiten op het standpunt te staan, dat de verplichting tot zelf-aangifte wèl zou bestaan;

dat weliswaar de tekst van artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht zodanig luidt, dat hei hierboven onder ten eerste bewezen verklaarde onder het bereik van dat artikel kan vallen, doch dat naar het oordeel van de Krijgsraad beklaagde in het onderhavige geval de in het algemeen op hem rustende verplichting tot het doen van mededeling aan de bevoegde autoriteit van feiten, waarvan de verzwijging het belang van de 'dienst of van de Staat kan schaden, mocht laten wijken voor de innerlijke drang om zodanige mededeling achterwege te laten, nu daaruit een tegen hem gerichte strafvervolging zou kunnen voortvloeien;

dat mitsdien beklaagde terecht een beroep op overmacht heeft gedaan met betrekking tot het onder ten eerste ten laste gelegde en terzake daarvan niet strafbaar is, en daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, wat het onder ten tweede bewezen en gequalificeerde feit betreft dat de Krijgsraad bevindt dat de zaak één der in artikel 2 lid 2-6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende. buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier; enz..

NASCHRIFT.

Bovenstaand vonnis sluit aan bij de Sententie van het ***H.M.G.*** *(Indonesische kamer) van* ***20*** *Mei* ***1950*** *(M.R.T. XLIII, blz.* ***623*** *v.): daar was straffeloos de militair die (als verdachte) een onjuiste mededeling aan de overheid deed; hier is straffeloos de militair die, als hij een verplichte mededeling aan de overheid zou doen, xichxelf in de positie van verdachte xou plaatsen. Het zijn allebei schakeringen van hetzelfde artikel* ***132*** *W.M.S.R., dat de bekentenisvrijheid zou kunnen aantasten.*

Juist in dexe tijd, nu de bescherming van de mensenrechten de gedachten bezighoudt en nu de politieke processen en pharmaceutische middelen (pentothal e.d.) de bekentenisvrijheid belagen, geven

vonnissen als het bovenstaande bevrediging. Moge het ons gegeven zijn om ook ais het om grotere belangen gaat dan een licht-beschadigde auto, aan het beginsel der bekentenisvrijheid vast te houden!

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 24 Januari 1951.

President: Majoor Mr W. Baron Röell.

Leden: Kolonel J. L. Zegers en Kapitein Mr B. Swanenburg.
Raadsman: Mr G. de Roos, te de Steeg.

Verduistering in persoonlijke dienstbetrekking door een korporaal, dienstdoend Officier van Kaxernering, die zich een blik groene xeep toeëigent.

(Wb.v.Str. art. 322).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S. J. N., geboren te Castricum 2 Mei 1929, dpl. krp. Reg. Inf. ,,Oranje Gelderland" te Schalkhaar, beklaagde,

Gezien. . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

,,dat hij als korporaal ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, *al-*
,,*thans aks militair in de zin der wet,* in *of omstreeks* de maand
,,September 1950 te Arnhem, *althans in Nederland,* opzettelijk een
,,bus met groene zeep, toebehorende aan de Staat der Nederlanden,
,,*althans aan een ander dan aan hem, beklaagde,* en welke zeep hij
,,als dienstdoende Officier van Kazernering, *althans anders dan door*
,,*misdrijf onder xich had,* wederrechtelijk zich heeft toegeëigend,
,,*althans, zo op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht vol-*
,,*gen, terxake dat hij alstoen aldaar met het oogmerk van weder-*
,,*rechtelijke toeëigening, een bus met groene zeep, toebehorende aan*
,,*de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem,*
,,*beklaagde, heeft weggenomen*";

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij. terwijl hij als dpl. korporaal in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, omstreeks half September 1950 te Arnhem een bus inhoudende vijf kilogram zeep heeft weggenomen; dat hij van niemand toestemming of opdracht had om over deze bus zeep, welke aan het Rijk behoorde en waarover hij het beheer had uit hoofde van zijn functie van d.d. Officier van kazernering, te beschikken alsof het zijn eigendom was;

---

*) De gecursiveerde gedeelten werden in de bewezenverklaring niet overgenomen. (Red. M.R.T.).

Overwegende, enz.;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Verduistering gepleegd door hem die het goed uit hoofde van „zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel *321* jo. *322* Wetboek van Strafrecht [1]);

[Volgt: veroordeling tot geldboete van f *40* subs. *20* dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van *10* Mei *1951*.

President: Luitenant-kolonel Mr **J. J.** Plugge.

Leden: Luitenants-kolonel B. C. J. Brouwer en B. Klomp.
Auditeur-Militair: Majoor Mr B. H. van Everdingen.
Raadsman: Mr A. A. van den Brandeler.

Verschil tussen verwijzing en telastelegging.

Nu bewezen is verklaard dat beklaagde van 12 tot 19 Maart ongeoorloofd afwezig is geweest, welk feit wel aan de voet van het bevelschrift is ten laste gelegd doch niet in de beschikking tot verwijzing staat vermeld, is op grond van deze incongruentie geen recht tot strafvordering aanwezig en behoort beklaagde mitsdien van deze *desertie te worden vrijgesproken.*

(R.L. art. *193*).

DE KRIJGSRAAD *TE* VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen: W. M. H., geboren te Bloemendaal, *22* Aug. '25, wonende te Overveen, Ramplaan *102*, van beroep Assistent Accountant, dpl. krp. 2e Tir. Cie Garde Bat. Grenadiers van het Garderegiment „Grenadiers „en Jagers" te Arnhem, beklaagde,

Gezien, enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als korporaal in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, te „Arnhem, althans in Nederland, in de maand Maart *1951*, alzo in „tijd van oorlog, opzettelijk van ongeveer *12* Maart *1951* tot onge„veer *22* Maart, zonder voorkennis, toestemming of opdracht van „zijn commandant, in ieder geval ongeoorloofd, van zijn onderdeel „afwezig is geweest en gebleven";

Overwegende, enz.;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als korporaal in werkelijke dienst was bij de

---

[1]) Zie hierbij de aantekening van Majoor Mr **A. H. *Geesink,*** voorkomende **op** blz. **508.**

Koninklijke Landmacht, op 12 Maart 1951 in het Militair Hospitaal te Utrecht voor een onderzoek aanwezig was; dat hij na afloop van dat onderzoek op 12 Maart 1951 niet naar zijn onderdeel te Arnhem is teruggekeerd, omdat hij meende aldaar tengevolge van zijn voetklachten toch geen dienst te kunnen doen; dat hij zich op 19 Maart 1951 weer naar zijn onderdeel te Arnhem heeft begeven; dat hij voor zijn afwezigheid van 12 tot 19 Maart 1951 geen toestemming had gekregen; dat hij op 20 Maart 1951, zonder zijn Commandant daarvan in kennis te stellen en zonder verlof gevraagd te hebben, van zijn onderdeel te Arnhem is weggereisd en zich naar huis heeft begeven; dat hij zich eerst op 23 Maart 1951 in opdracht van de Marechausseee weer bij zijn onderdeel te Arnhem heeft gemeld;

Overwegende, enz.;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ie weten,*dat hij, terwijl hij als korporaal in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, te Arnhem, in de maand Maart 1951 opzettelijk van 12-19 Maart 1951 en van 20 tot ongeveer 22 Maart 1951 ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest en gebleven;*

Overwegende, dat het aldus bewezene moet morden gequalificeerd als:

1. *„Desertie in tijd van oorlog gepleegd"*
2. *„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog"*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht en art. 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat, nu bewezen is verklaard dat beklaagde van 12 tot 19 Maart 1951 ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest, opleverende desertie in tijd van oorlog, terwijl in de beschikking tot verwijzing naar de Krijgsraad staat vermeld, dat hij ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest van 20 tot 22 Maart 1951. zijnde ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, op grond van deze incongruentie tussen telastelegging en verwijzing voor zover het 't tijdvak van 12-19 Maart 1951 betreft, geen recht tot strafvordering aanwezig is en beklaagde mitsdien van de hem telastegelegde desertie gedurende dat tijdvak behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde van 23 Maart 1951 tot 31 Maart 1951 voorlopig arrest in de vorm van streng arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen 1, 11, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het sub 2 als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Verklaart dat ter zake van de aan beklaagde te laste gelegde desertie in tijd van oorlog gedurende het tijdvak van 12 tot 19 Maart 1951, geen recht tot strafvordering aanwezig is;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de tijd van: VEERTIEN DAGEN.

NASCHRIFT

De Krijgsraad spreekt beklaagde vrij van dat tijdvak zijner afwezigheid, hetwelk wel is opgenomen in de tenlastelegging, welke de Auditeur-Militair aan de voet van het bevelschrift tot bijeenkomen van de Krijgsraad heeft gesteld, doch niet voorkomt in de beschikking tot verwijzing naar de Krijgsraad. De werkwijze van de Krijgsraad was als volgt: eerst wordt het feit van deze afwezigheid bewezen verklaard en gequalificeerd; vervolgens wordt overwogen dat te dezen aanzien recht van strafvordering ontbreekt, waarna vrijspraak volgt.

Den burgerjurist xal deze werkwijze vreemd voorkomen: uit de artikelen 348, 349 en 350 van het Wetboek van Strafvordering blijkt dat de rechtbank eerst onderzoekt (o.m.) de ontvankelijkheid van de officier van justitie.

Indien dat onderzoek niet leidt tot (o.m.) nietontvankelijkverklaring, gaat de rechtbank over tot de beantwoording van de vraag of het ten laste gelegde feit bewezen is enz. Wanneer recht tot strafvordering ontbreekt, is de officier van justitie niet-ontvankelijk [1]).

Voor de militaire rechter schijnt de door de Krijgsraad gevolgde methode echter juist. Artikel 193 R.L. (185 R.Z.) draagt de Krijgsraad op om eerst te beraadslagen, en xulks naar aanleiding van de tenlastelegging aan de voet van het bevelschrift tot bijeenkoming (dus naar aanleiding van de tenlastelegging van de Auditeur-Militair) over bewijs en qualificatie. Eerst daarna moet de Krijgsraad beoordelen of uit enigen hoofde recht tot strafvordering ontbreekt, in welk geval de Krijgsraad de beklaagde vrijspreekt.

Opmerkenswaard is dat, gelijk DR ROLLIN COUQUERQUE *vermeldde in zijn naschrift onder HM.G., 1 October 1948, M.R.T. XLII, blz. 38, niet-ontvankelijkheid wegens afwezigheid van het recht tot strafvordering in het militaire proces in het algemeen ondenkbaar is, vermits de openbare aanklager in militaribus geen zelfstandig recht van strafvordering toekomt. In gevallen als het bovenstaande*

---

[1]) Zie SIMONS, *Strafvordering, 7e* druk, blz. **233;** VAN *BEMMELEN, Strafvordering, 3e* druk, blz. 391.

echter, waar de openbare aanklager zich zodanig recht aanmatigt, immers een daad van vervolging uitvoert (het ten laste leggen aan de voet van het bevelschrift) zonder dat hij daartoe (door een beschikking tot verwijzing) is gemachtigd, doet zich inderdaad de figuur voor van een strafvervolging zonder dat een recht (bevoegdheid) daartoe bestaat.

Niet altijd heeft de militaire rechter zijn beslissing omtrent incongruentie tussen het „feit" in de beschikking tot verwijzing en het „feit" aan de voet van het bevelschrift gegoten in de vorm, welke de Krijgsraad te Pelde Oost daarvoor koos. In het vonnis van de Zeekrijgsraad te Soerabaja van 4 Maart 1937 (men zie hiertoe M.R.T. XXXIII, blz. 407) oordeelde de Krijgsraad de tenlastelegging, op grond van incongruentie, nietig [2]).

*Over de vraag of juist is dat de Krijgsraad naar aanleiding van één afwezigheid in de tenlastelegging twee afwezigheden in de bewezenverklaring aanvaardt, verwijs ik naar mijn naschrift bij H.M.G.v.N.I. 16 Juli 1948, M.R.T. XLIII, blz. **361** v.*

W. H. V.

Zeekrijgsraad te 'e-Gravenhage.

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kapitein Luitenant t. Zee J. J. Hogendoorn, Kapitein Luitenant t. Zee (A) J. Dekker, Luitenants t. Zee 1e kl. J. W. Caspers en W. H. Keesom.

Fiscaal: Kapitein-Luitenant t. Zee (A) Mr R. J. Brunner.

Raadsman: Mr C. S. H. van Lokhorst.

Ten laste gelegde dierenmishandeling niet bewezen verklaard. Vrijspraak en verwijzing naar de commanderende officier.

(Wb. v. Str. art. 254; W.K. art. 58)

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE

in de zaak van de Fiscaal tegen H. Z.. oud 22 jaren, geboren te Velzen, gerequireerde laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 1e klasse,

Gezien. enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 5 December 1950 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd *):

„dat hij te Den Helder op of omstreeks 14 October 1950 een kat in „een kachel heeft gestopt, deze daarna van boven heeft gesloten en

---

[2]) In gelijke zin als het hier afgedrukte vonnis: de sententie van H.M.G. van 13 Februari 1940, M.R.T. XXXVI, blz. **233** v.

*) De gecursiveerde gedeelten werden niet bewezen verklaard. (Red. M.R.T.).

,,toen het dier door het vuur, dat daarin inmiddels van onderen was
,,ontstoken, *met brandwonden en/of een verschroeide staart* naar
.,buiten n-as gekomen en zich onder een kast verborgen had, dit
,,dier bij zijn nekvel er onder uil heeft gehaald en het *uit kwelzucht*
,,*althans* zonder enig redelijk doel, opzettelijk in het koude water
.,van een sloot heeft geworpen, *waardoor het dier leed ondervond en*
,,*zijn gezondheid werd benadeeld";*

post alia:

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. H. Z., oud 22 jaar. als *beklaagde:*

dat op 15 October 1950 omstreeks 01.00 uur V. met een kat in diens handen in het wachtlokaal van de Mijnendienstkazerne te Den Helder kwam; dat hij die kat in de niet brandende kachel van het wachtlokaal stopte en het deksel op die kachel plaatste; dat V. een in brand gestoken stuk papier van onderen in de kachel bracht; dat de kat plotseling door het brandende papier onder uit de kachel kwam en onder een kast vloog; dat hij later het dier hij het nekvel van onder die kast haalde het naar buiten heeft gebracht en aldaar zonder enig ander doel dan dat die kat in het koude water zou terecht komen in een sloot heeft gegooid zeggende: ,,Wij zullen die ,,kat eens laten afkoelen";

post alia:

Overwegende, dat het bewezene niet onder artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht valt te subsumerer en al evenmin in enige andere wet of verordening is strafbaar gesteld;

Overwegende. dat het bewezene niet in enige strafwet omschreven feit onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde en mits-dien oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp volgens en daarvan in artikel 2 no 1 der Wet op Krijgstucht gegeven omschrijving, weshalve de aan de kennisneming van de Krijgsraad onderworpen zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende officier behoort te worden verwezen;

Gezien de artikelen: 2 (no 1) en 58 der wet op de Krijgstucht; 185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart in voege zoals hiervoren werd overwogen wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklaagde is te laste gelegd;

Verklaart beklaagde daaraan schuldig;

Verklaart het bewezen feit niet strafbaar;

Bevindt, dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving oplevert;

Verwijst onder mededeling van alle stukken de aan zijn kennisneming onderworpen zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Spreekt beklaagde vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

Krijgsraad te Velde Oost

Vonnis van 21 Maart 1951.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Luitenant-Kolonel F. J. Molenaar en Kapitein W. Soeten.

Ten laste gelegde vervalsing van een vrijvervoersbewijs door wijziging van de data.

Nu de stroken voor heen- en terugreis van het vervoerbewijs gescheiden. waren en de vervoerder alléén ongescheiden bewijzen. mocht en heeft willen aanvaarden, kon uit de vervalsing geen nadeel ontslaan. Vrijspraak en verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 58).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in dc zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. M. D., dpl. soldaat 443e Bat. Inf. te Harskamp, beklaagde,

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht, althans ,,als militair in de zin der wet, in of omstreeks het laatst van de ,,maand Januari 1951 te Harskamp, althans in Nederland. opzettelijk ,,in een vervoerbewijs voor het vervoer van een militair van Hars-.,kamp naar Ede-Wageningen per tram of autobus, de daarin ge-,,stelde datum voor de heenreis op 23 Januari 1951 heeft vervalst ,,en veranderd of heeft doen veranderen in 27 Januari 1951 en op-,,zettelijk de datum van terugreis van 24 Januari 1951 heeft ver-,,anderd of heeft doen veranderen in 28 Januari 1951, met het oog-,,merk om dit vervoerbewijs als echt en onvervalst te gebruiken, bij ,,gebruik van welk vervoerbewijs nadeel kon ontstaan";

Overwegende, enz.;

Overwegende. dat beklaagde ter terechtzitting o.m. zakelijk heeft verklaard *(post alia)*:

dat dit vervoerbewijs op 24 Januari 1951 niet door de conducteur van de busmaatschappij is aangenomen omdat hij de stroken van heen- en terugreis van elkaar had gescheurd; dat hij op 24 Januari 1951 de reis derhalve zelf heeft moeten betalen; dat hij daarop de data van het niet gebruikte vervoerbewijs voor de heenreis veranderd heeft in 27 Januari 1951 en de terugreis in 28 Januari 1931, met de bedoeling om dit door hem vervalste vervoerbewijs als echt en onvervalst te gebruiken;

dat ook op *27* Januari 1951, toen hij het bewijs wederom aanbood. dit door de condncteur geweigerd werd, omdat deze de verandering constateerde; dat. indien de conducteur dit niet ontdekt had, hij aldus vergoeding zou hebben gehad voor de kosten die hij op zijn dienstreis d.d. 24 Januari 1951 heeft moeten maken;

post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van

bovenstaande bewijsmiddelen niet wettig en overtuigend bewezen acht (het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek d.d. 1 Februari 1951 en het vervalste vervoerbewijs, heenreis gedeelte, no. 565877 slechts gebezigd i.v.m. de inhoud van de overige bewijsstukken), hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken, met name dat niet gebleken is dat uit beklaagdes handelingen nadeel kon ontstaan omdat de VAD ook voor enkele reizen alleen gehele vervoerbewijzen, dus 2 aan elkaar geperforeerde reisopdrachten, als geldig zijnde accepteren mag, hetgeen beklaagde wist, uit zijn op 24 Jan opgedane ervaring; dat evenmin gebleken is van de mogelijkheid van het ontstaan van administratief nadeel immers niet is gebleken dat het halve vervoerbewijs weder bij de administratie moest worden [lees: werd — *Red.]* ingeleverd;

Overwegende, dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de gedragingen, welke aan de telastelegging ten grondslag liggen, in strijd zijn met de militaire tucht en orde en derhalve opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dit omschreven is in art. 2 lid 2 [art. 2 sub 1° — *Red.]* Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van art. 58 Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Gezien hehoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 193 van de Regtspleging bij de Landmagt, 2 en 58 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN.

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde officier.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 2 Mei 1951.

President: Lt. Kol. Mr Dr J. Ph. van Erk.

Leden: Lt. Kol. P. J. M. Evers en 1e Lt. H. J. van Dieren.
Raadsvrouwe: Mej. Mr L. Jaoobs.

Interregionaal militair strafrecht.

Diefstal, gepleegd door een dpl. soldaat te Aruba; na repatriëring berecht door de Krijgsraad fe Velde West. Inbeslagneming en verbeurdverklaring vnn de goederen, welke de schuldige met de door hem gestolen gelden had gekocht.

Voorwaardelijke veroordeling, met ais bijzondere voorwaarde de teruggaaf van het gestolen bedrag aan de benadeelde.

(WMSR. art. 2 en 4; Wb. v. Str. art. 14a en 33).

DE KRIJGSIIAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J., geboren te Alblasserdam, 4 Maart 1929, dpl. soldaat van de 2e Compagnie Infanterie Aruba te Kamp Savaneta, thans bij het Demobilisatiecentrum K.L. te Amersfoort, beklaagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing dd. 10 Maart 1951;

Gezien de schriftuur van eis. door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 2 Mei 1951 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot zes maanden gevangenisstraf voor-cvaardelijk met drie jaar proeftijd, verbeurdverklaring en terugbetaling van f 120 aan P. K. Rootsma binnen zes maanden, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

..dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was en ingedeeld .,bij de Landmacht Nederlandse Antillen, in ieder geval als militair ,,in de zin der wet, in het militaire kamp Savaneta op het eiland .,Aruba, op een tijdstip in de maand October 1950, met het oogmerk ..van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenoinen een bedrag van ,,f 120, althans enig geldsbedrag, toebehorende aan Piet Klaas ..Bootsma, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde";

Overwegende, dat uit een afschrift registratielijst ten name van beklaagde blijkt, dat deze op 6 September 1949 als gewoon dienstplichtige in werkelijke dienst is opgekomen en sindsdien niet in het genot van groot verlof is gesteld;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de maand October 1950 als soldaat in werkelijke dienst was bij de 2e Compagnie Infanterie ARUBA gelegerd in het militaire kamp te Savaneta op Aruba;

dat hij op een dag in die maand een geldsbedrag van f 120 of omstreeks f 120 heeft weggenomen uit het kastje van de soldaat BOOTSMA op de soldatenkamer in voornoemd kamp, waar hij en BOOTSMA gelegerd maren; dat dit geldsbedrag hem, beklaagde. niet toebehoorde en hij van niemand recht of vergunning had om het weg te nemen;

dat hij het wegnam om het voor zichzelf te bes-leden; dat hij onder nndere voor dit bedrag heeft gekocht: een paar kuitlaarzen een sigarettenkoker met aansteker; een Waterman's-set, en 5 paar Nylons, welke stukken hem nu als stukken van overtuiging zijn grtoond; dat deze goederen uit zijn handen op Aruba in beslag zijn genomen door de Commissie van Korpsonderzoek;

Overwegrride, dat als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard;

PIET KLAAS BOOTSMA, dienstplichtig soldaat van de 2e Compagnie Infanterie ARUBA:

dat hij zijn spaargeld bewaart in zijn portefeuille in zijn kast;

dat hij op Zondag 22 October 1950 zich overtuigd heeft van de aanwezigheid van het geld; dat hij toen ongeveer f 120 had; dat hij Donderdag 25 October 1950, toen hij zijn kast ontruimde, in de portefeuille keek en bemerkte, dat het geld niet aanwezig was;

Overwegende, dat blijkens een proces-verbaal van Korpsonderzoek, opgemaakt en gesloten te Aruba op 7 November 1950 door R. J. Frank en J. Lamens, door verbalisanten uit handen van beklaagde zijn genomen een paar kuitlaarzen, een sigarettenkoker met aansteker, een cassette, inhoudende 1 Waterman's-set en een doosje, inhoudende 5 paar Nylonkousen;

Overwegende, dat bovengenoemde goederen ten processe als stukken van overtuiging zijn overgelegd en aan beklaagde getoond;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat heb aldus bewezene moet worden gcqualificeerd als: „*Diefstal*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouderi opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende. dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 2, 4, 13, 15, 16, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 10. 14a, 14b, 14d, 33 van het Wetboek van Strafrecht; 5 K.B. van 23 Augustus 1944 Stbl. E. 67;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar en met de bijzondere voorwaarde. dat hij binnen zes maanden na betekening van het vonnis *f* 120 zal terugbetalen aan P. K. Bootsma; voorts: verbeurdverklaring van een paar kuitlaarzen, een sigarettenkoker met aansteker, ren cassette, inhoudende één Waterman's-set en een doosje, inhoudende vijf paar nylons, welke door middel van misdrijf zijn verkregen — Red.].

NASCHRIFT.

Over toepassing van interregionaal militair strafrecht heb ik meermalen opmerkingen doen drukken, welker belang sedert de souvereiniteitsoverdracht aan Indonesië sterk verminderd is. Toch doet zich hier een betrekkelijk zeldzaam geval voor, hetwelk ik niet zonder dit naschrift wil doorgeven.

Een dienstplichtig soldaat der K.L., dienende in de Nederlandse

Antillen, maakt zich in October **1950** op het eiland Aruba schuldig aan diefstal. Een „korpsonderzoek" wordt gehouden, bij hetwelk enige voor het gestolen geld verkregen goederen worden in beslag genomen. Te dezer zake wordt de verdachte op **10** Maart **1951** naar de Krijgsraad verwezen en staat hier te lande terecht. Aldus de in het vonnis vermelde feiten.

Ieder lezer gevoelt, dat dit relaas ter bepaling van de bevoegdheid van de Krijgsraad te Pelde West en van de rechtspositie van de beklaagde niet volledig is en leemten bevat, welke uit de processtukken hadden kunnen worden aangevzcld. Het tijdsverschil tussen October **1950** en **10** Maart **1951** is toch voor het houden van een „korpsonderzoek", dat ingevolge art. **7** R.L. in verband met art. **3** van de Gewijzigde Rechtspleging Landmacht (in Curaçao) **1925** aan de verwijzing vooraf gaat, rijkelijk lang. Is de verdachte wellicht in die periode gerepatrieerd? Is hij soms aanvaard als Antilliaans militair met verlof of is hij van het begin af en ook na zijn terugkeer hier te lande krachtens zijn indeling bij een onderdeel der K.L. als Nederlands militair beschouwd?

Naar ik vernomen heb heeft zijn verwijzing hier te lande plaats gehad. De vraag rijst dan, om welke reden de plaatstelijke commandant in de Nederlandse Antillen, die immers, als verantwoordelijk voor de handhaving in zijn ressort van een goede krijgstucht, bij hef zoëven aangehaalde art. **3** tevens met de taak van gerechtsofficier belast is, die verwijzing niet heeft verricht? Dan had toch aanstonds het gerechtelijke vóóronderxoek van een officier-commissaris kunnen aanvangen o.a. tot versterking van de wel wat informele inbeslagneming door de met het korpsonderxoek belaste officieren van de voor het gestolen geld gekochte goederen

En is de bestolene, die volgens het vonnis „ten processe" gehoord is, en die in verband met het vooraf gezegde niet door een officier-commissaris op een der eilanden van de Nederlandse Antillen gehoord is, tevens gerepatrieerd xodat hij hier te lande, hetzij voor een officier-commissaris en/of ter terechtzitting van de Krijgsraad zijn in het vonnis opgenomen verklaring heeft afgelegd?

Hoe dit zij, het was niet in de eerste plaats om deze reden dat ik tot het opstellen van dit naschrift besloot. Hoofdsakelijk wilde ik de aandacht vestigen op het feit, dat deze in de Nederlandse Antillen gepleegde diefstal niet gestraft is met toepassing van het Antilliaanse Wetboek van Strafrecht maar met aanhaling van art. **310** van het overeenkomstige Nederlandse Wetboek. In mijn opstel „Hiërarchi-„sche verhoudingen [1]) heb ik er de aandacht op gevestigd, dat de wet van 2 Augustus **1950** (Stb n°. **K 335)** ten behoeve van de na de souvereiniteitsoverdracht in Indonesië verblijvende militairen het commune Nederlands Indische strafrecht van toepassing xou blijven en dat, nu in die wet niet iets dergelijks bepaald is voor militairen in Suriname en in de Nederlandse Antillen, voor deze militairen

---

[1]) M.R.T. XLIII, blz. 580 v., in het bijzonder blz. 588.

a contrario het Nederlandse commune strafrecht toepasselijk moet worden geacht, onverschillig of deze militairen al dan niet via het K.N.I.L. Nederlandse militairen waren in de zin uan het Nederlandse Wetboek van Militair Strafrecht.

Het deed mij genoegen, dat de Krijgsraad te Velde West ingestevncl heeft met dexe conclusie, al ware het mij liever geweest, dat het college zijn beslissing in dit opzicht gemotiveerd hadde. Maar niettemin mag ik wel aannemen, dat ik door dit vonnis iets sterker sta in mijn hieruit voortvloeiende opvatting, dat de Surinaamse en de Curaçaosche militaire strafwetboeken van 1922 hun practische betekenis als het ware „faute de combattants" verloren hebben, xodat ltet in hun artikelen 2 bedoelde gemene strafrecht (van het overzees Rijksdeel) plaats heeft moeten maken voor het Nederlandse met alle gevolgen van dien.

Nu ik toch de bijzondere aandacht op dit vonnis heb moeten vestigen, is er ook aanleiding om nog even stil te staan bij de opgelegde straffen Dexe zijn als hoofdstraf: voorwaardelijke veroordeling tot ees maanden gevangenisstraf met als voorwaarde teruggave aan de bestolene van het bedrag in guldens, dat van hem weggenomen was, en als bijkomende straf: verbeurdverklaring van de goederen, welke de dief voor het gestolen bedrag gekocht had en bij hem in beslag genomen waren.

Eerst de verbeurdverklaring van in beslag genomen goederen. Deze verbeurdverklaring heeft ten gevolge dat het object eigendom wordt van het Rijk. Dat goederen in beslag genomen kunnen worden is in de R.L. niet geregeld maar wel bekend. Art. 64 gebiedt, dat aan de beklaagde worden vertoond alle stukken (van overtuiging) tot zijn zaak behorende; art. 67 geeft de tekst van de verklaring nopens deze verhouding en art. 198 geeft voorschriften omtrent teruggave van die stukken nadat het vonnis in de zaak in kracht van gewijsde is gegaan.

Dit art. 198 is, behalve het laatste lid hetwelk hier niet van belang is, overgenomen uit art. **219** *van het vorige Wetboek van Strafvordering. De verbeteringen, welke art.* **353** *van het tegenwoordig geldende overeenkomstige Wetboek in deze regeling heeft aangebracht, zijn nog niet in de beide Regtsplegingen overgenomen. Dergelijke nalatigheid is meer vooorgekomen en de militaire rechter heeft meermalen niet geschroomd zodanige verbeteringen, voor zover het militair-rechtelijk belang zich daartegen niet verzet, ook in zijn practijk toe te passen* [2]).

Uitgaande van dexe liberale opvatting en van het feit, dat het doel der verbeurdverklaringen is het tegengaan van verrijking, zou men mogen aannemen, dat de in casu in beslag genomen voor gestolen geld gekochte goederen niet onmiddellijk door de diefstal zijn

---

[2]) Zie laatstelijk Mr W. H. *Vermeer* in T.v.Sr. ***1951*** blz. **85, 91.**

verkregen en dus niet voor verbeurdverklaring in aanmerking kwamen 3).

Het vonnis heeft nu ten onrechte het Rijk bevoordeeld met goederen, welke de Krijgsraad met analoge toepassing van het beginsel van art. 353, tweede lid, van het Wetboek van Xtrafvordering aan de bestolene had moeten doen teruggeven.

Bovendien schuilt in het opleggen aan de veroordeelde van de plicht tot terugbetaling aan de bestolene van het op Aruba ontvreemde bedrag van f 120 een bevoordeling van de dief. Immers dit bedrag mag niet anders dan in Nederlandse guldens worden uitgekeerd, terwijl het, rekenig houdende met de koers van de Antilliaanse gulden, op ongeveer het dubbele had dienen te uorden bepaald. Zou de bestolene met de ontvangst der met het gestolen bedrag op Aruba gekochte goederen niet beter af zijn geweest? ***R. C.***

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Ambtenarengerecht te 's Gravenhage, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.

Beslissing bij voorraad van 5 Juli 1951.

President: Mr S. Wierda.

Een beslissing bij voorraad kan worden gegeven in alle gevallen, waarin beroep op de ambtenarenrechter openstaat.

In casu stond ten dage van de indiening van het verzoek beroep niet meer open. vermits verzoeker van het opengestaan hebbend beroep gebruik heeft gemaakt en hierop reeds beslist ***werd.***

(A.W. artt. 58, 60 *en* 102).

DE VOORZITTER VAN HET AMBTENARENGERECHT,

Gezien het op 28 Juni 1951 *ingekomen* verzoek om een beslissing bij voorraad van P. S. S. te Groningen;

Gelet op de behandeling van dit verzoek in raadkamer op 4 Juli 1951. waarbij zijn verschenen P. S. S., tijdelijk adjudant-onderofficier der Koninklijke Landmacht, wonende te Groningen, verzoeker, bijgestaan door zijn raadsman Mr W. H. Vermeer, advocaat en procureur te Amsterdam, alsmede Mr P. Buijs, commies bij *het* Ministerie van Oorlog, gemachtigde van de Minister van Oorlog:

Overwegende dat verzoeker hij met redenen omkleed verzoekschrift, gedagtekend 27 Juni 1951 aan de Voorzitter heeft gevraagd, om bij een beslissing bij voorraad de werking van de brief van de Minister van Oorlog van **27** Mei 1950 te schorsen;

Overwegende dat een verzoek om een beslissing bij voorraad kan worden gedaan in alle gevallen, waarin beroep op de ambtenarenrechter open staat;

---

3) Zie arrest H.R. 17 Mei **1920, N.J. 1920 no. 598 en** ***Noyon-Langemeyer,*** deel I. blz. **203.**

Overwegende dat tegen de brief van 27 Mei 1950 beroep voor verzoeker heeft opengestaan, waarvan hij ook gebruik heeft gemaakt en welk beroep in eerste instantie heeft geleid tot nietigverklaring van het in die brief vervatte besluit van de Minister van Oorlog tot vervallenverklaring van verzoekers tijdelijke rang van adjudant-onderofficier;

Overwegende dat bijgevolg van dat besluit bij het Ambtenarengerecht geen beroep meer open stond ten dage van de indiening van het verzoek;

Overwegende dat verzoeker diensvolgens een beslissing hij voorraad heeft gevraagd in een geval, waarin geen beroep op de rechter open stond;

Overwegende dat zo verzoeker mocht hebben bedoeld — hetgeen uit zijn verzoek niet blijkt — om een beslissing te vragen tegen een handeling ter uitvoering van het besluit tot vervallenverklaring van zijn tijdelijke rang van adjudant-onderofficier, van een zodanige handeling niets is gebleken;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart verzoeker niet-ontvankelijk in zijn verzoek om een beslissing bij voorraad.

REDACTIONEEL GEDEELTE

Verduistering in dienstbetrekking

Naar aanleiding van het hiervóór op blz. 495 e.v. opgenomen vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 24 Januari 1951 ontvingen wij van de Res. Majoor van de Militair Juridische Dienst MR A. H. GEESINK, de volgende opmerkingen:

In genoemd vonnis luidt de qualificatie:

„Verduistering gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder sich heeft", (art. 322 W. v.S.).

Ik vraag mij af of dit juist is. Artikel 322 W.v.S. heeft immers bij de qualificatie „persoonlijke dienstbetrekking" meer het oog op een persoonlijke dienstverhouding tussen dienaar en meester, een privaatrechtelijke verhouding, doch niet de ambtelijke verhouding tussen militair en Rijk. NOYON-LANGEMEYER spreekt vrij uitvoerig over deze figuur (deel III, blz. 189).

Tenslotte is het mij bekend, dat het H.M.G. in analoge gevallen steeds de qualificatie heeft vernietigd en gewijzigd als volgt:

„Verduistering, gepleegd door een ambtenaar, daarbij gebruik makend van de middelen hem door *zijn ambt geschonken"*, artt.321, jis 84 en 44 W. v. S.

A. H. G.

„Oorlogsgevaar" in de zin der wet.

De inzender van de op blz. 460 v. afgedrukte uitspraak van de

Krijgsraad te Velde Oost van 21 Februari 1951, de Res. Majoor van de Militair Juridische Dienst Mr A. H. GEESINK, vestigt de aandacht op het Koninklijk Besluit van 4 Maart 1946 (G-56), opgenomen in de „Verzameling" van Dr ROLLIN COUQUERQUE 1946, op blz. 534. In dat Besluit staat als overweging:

„dat ook na het buiten werking treden van het Besluit op den „bijzonderen Staat van beleg de tegenwoordige buitengewone om„standigheden oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's lands „wetten voorkomt, blijven inhouden".

In Staatsblad K-645 is afgedrukt het Koninklijk Besluit van 23 December 1950; er wordt „gelet" op G-56, en er wordt in overwogen:

„dat nog steeds oorlogsgevaar, in de zin, waarin dat woord in „'s lands wetten voorkomt, aanwezig is".

In H-446 kwam een overeenkomstige overweging voor, evenals in I-575. J-569 bevat de overweging:

„dat nog steeds oorlogsgevaar, in de zin, waarin dat woord in „'s lands wetten voorkomt, aanwezig is".

Het Koninklijk Besluit van 23 December 1950 (K-645) bevat een zelfde overweging als J-569, en bepaalt: „In artikel **3** van het „Koninklijk Besluit van 4 Maart 1946 (Staatsblad 6-56), zoals dit „laatstelijk is gewijzigd bij Ons besluit van 21 December 1949 „(J-569) wordt de datum „31 December 1950" gewijzigd in „31 „„December 1951"."

De Kroon blijft dus aannemen, dat oorlogsgevaar aanwezig is.

Rechtsgeleerde studie van officieren.

Naar ons werd medegedeeld heeft de Luitenant-Kolonel der Genie T. J. C. MEEUES te Groningen met succes het doctoraal-examen Nederlands recht afgelegd. De hiertoe nodige studie had hij aangevangen tijdens zijn krijgsgevangenschap en sedert ondanks zijn drukke militaire werkkring voortgezet en voltooid.

Onze Commissie van Redactie biedt hierbij Mr MEEUES haar welgemeende gelukwens aan.

Atikel 71, tweede lid van de Wet op de Krijgstucht.

Onder bovenstaand opschrift ontvingen wij van de Reserve-majoor MR P. WESTERDIJK de volgende opmerkingen:

De ontwerpers van het Wetboek van Militair Strafrecht waren van mening, dat het grondbeginsel, dat ieder militair de hem door zijn meerderen gegeven orders moet opvolgen, niet met zoveel woorden in de strafwet behoefde te worden opgenomen, aangezien het reeds opgesloten ligt in de zo algemene strafbaarstelling van de ongehoorzaamheid, en voorts dat de strafwet evenmin de geschikte

plaats is om aan de mindere, die de hem gegeven bevelen volvoerde, uitdrukkelijk het recht toe te kennen zich naderhand te beklagen ,,wanneer hij zich door die orders bezwaard vindt", aangezien deze bevoegdheid bestaat, onafhankelijk van de strafwet. (VAN DEK HOEVEN II blz. 220 en 221).

De wetgever kon zich met deze opvatting verenigen en zo kwam het, dat bepalingen als die van artikel 80 van het ,,Crimineel Wet-,,boek voor het Krijgsvolk te lande" (gelijkluidende aan art. 84 van dat voor het Krijgsvolk te water) niet in het Wetboek van Militair Strafrecht werd opgenomen.

Bij het mondeling overleg over het ontwerp van de Wet op de Krijgstucht werd aan de Regering de vraag gesteld waar zou worden geregeld het recht tot beklag over een bevel.

Het antwoord van de Regering luidde conform de hierboven genoemde opvatting van de oritwerpers van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat deze regeling (niet in de wet thuis behoorde maar) zou behoren te geschieden in de reglementen op de Inwendige Dienst. (VAN DER HOEVEN III blz. 549). De Regering bleef in deze echter niet op haar stuk staan, maar kwam, blijkbaar op aandrang van de Tweede Kamer. met het huidige artikel 71 van de Wet op de Krijgstucht voor de dag, hetwelk vervolgens, na een korte en hier niet ter zake doende discussie over het recht van beklag van de strafoplegger, zonder hoofdelijke stemming werd aangenomen.

Alleen al het feit, dat art. 71 W.K. tot twee maal toe de term ,,order" in plaats van ,,bevel" bezigt. wijst er op dat men bij het ontwerpen ervan de dienovereenkomstige bepaling in de Criminele Wetboeken (zie hoven) en in het Reglemeni van Krijgstucht bij de hand heeft gehad. Waarom dan echter de woorden ,.in dc dienst", welke zowel in art. 80 (resp. 84) van de bedoelde Wetboelien als in art. 3 van het Reglement voorkomen, *nief* overgenomen?

VAN *DER* HOEVEN geeft ook op deze vraag geen antwoord en zo zullen wij dus slechts naar dit waarom kunnen gissen.

Bezien wij de voorgeschiedenis van artikel 71 van de Wet op de Krijgstucht dan gevoelen wij de neiging om als volgt te redeneren.

In het ,.Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor ,,de Militie van den Staat" van 1799 was bepaald, dat elk militair slechts die orders, welke hem *in dienstzaken* door zijn meerderen gegeven maren, zonder meer moest opvolgen. Doordat in dc ontwerpen van 1807 en 1808 de woorden ..in dienstzaken" geschrapt waren, wilde men toen blijkbaar elk militair *iedere* order. mits gegeven door een in de dienst boven hem gesteld iemand, doen opvolgen.

In de Criminele Wetboeken en in het Reglement van Krijgstucht van 1814 daarentegen schiep men een gehoorzaamheidsplicht m.b.t. de *in de dienst* door een .meerdere aan een mindere gegeven orders. Welnu, aangezien in art. 71 W.K. slechts van order zonder rneer sprake is, wordt hiermede blijkbaar iedere order. dus ongeacht of deze al dan niet ,,in dienstzaken" of ,,in de dienst" gegeven is, bedoeld en de wetgever van 1902 stond dus kennelijk op hetzelfde

(Napoleontisch militairistische) standpunt als de auteurs van de ontwerpen van 1807 en 1808.

Tegen deze ogenschijnlijk logische redenering valt echter het volgende in te brengen.

In de eerste plaats zijn volgens art. 2 W.K. krijgstuchtelijke vergrijpen o.a. alle niet in enige strafwet omschreven feiten, strijdig met enig dienstbevel. Hieruit valt moeilijli anders te concluderen dan dat feiten, strijdig met enig bevel, geen dienstbevel zijnde, niet krijgstuchtelijk strafbaar zijn.

In de tweede plaats blijkt uit de Memorie van Toelichting bij het Ontwerp van Wetboek van Militair Strafrecht, dat de Regering zeer stellig de opvatting huldigde, dat wanneer het onderwerp waarover een bevel loopt een louter particulier belang betreft, er voor de mindere geen gehoorzaamheidsplicht bestaat en dat hij dus in dat geval bevoegd is om te weigeren het bevel op te volgen (VAN DER HOEVEN, II blz. 221).

Is het nu aannemelijk, dat de Regering, die zich eerst zo positief uitliet. daarna plotseling en nog wel zonder enige nadere motivering een tegenovergesteld standpunt is gaan innemen, dat dus, terwijl zij op het ene moment met klem van redenen had betoogd, dat een niet de dienst rakend bevel niet behoeft te worden opgevolgd, zij het volgende ogenblik van oordeel was geworden, dat zulks wel dient te geschieden? Deze vraag stellen is haar beantwoorden. Waarom dan art 71 W.K. in zo ruime bewoordingen gesteld, dat men er op het eerste gezicht haast wel uit moet ooncluderen, dat iedere order, onverschillig of deze al dan niet de dienst raakt, moet worden opgevolgd?

De verklaring hiervoor zal wel gelegen zijn in het feit, dat genoemd artikel tijdens de parlementaire behandeling van het Ontwerp van Wet op de Krijgstucht is ontworpen en dat men dus aan de redactie ervan niet de nodige zorg heeft besteed.

Dat de Regering ook naderhand van oordeel was, dat een niet de dienst rakend bevel niet behoeft te worden opgevolgd moge blijken uit het later ontworpen Reglement betreffende de krijgstucht. Ik behoef hier slechts te wijzen op art. 11, eerste lid van dit Reglement, luidende: „De militair is verplicht de hem mondeling of schriftelijk „gegeven *dienstbevelen* ..... stipt op te volgen".

Intussen hebben wij echter het te ruim geredigeerde artikel 71 van de Wet op de Krijgstucht op grond waarvan in het (officiële) boekwerk Nr. 3105 (het tweede deel van „Straf- en Tuchtrecht voor „de Koninklijke Nederlandse Landmacht" door J. H. VAN WERMESKERKEN) wordt geleerd. dat niet opvolging van een order, die de dienst niet raakt, een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert.

(„Betreft de order geen dienstbevel dan moet de order niettemin „toch (sic!) worden opgevolgd. Ook hier levert niet-opvolging een „krijgstuchtelijk vergrijp op").

De vraag rijst of het wel noodzakelijk is deze conclusie uit art. 71 te trekken, of het niet mogelijk is dit artikel aldus te interpreteren,

dat het niet tot de onaanvaardbare consequentie leidt, dat voor de Nederlandse militair zolang hem niet wordt opgedragen een strafbaar feit te plegen altijd de regel „Befehl ist Befehl" geldt.

Ik zie twee mogelijkheden om art. 71 W.K. aldus uit te leggen, dat het in het kader van het militair straf- en tuchtrecht komt te passen en dus niet tot de genoemde onaanvaardbare consequentie behoeft te leiden.

De eerste is om „order[v] te lezen als „dienstorder" of „dienstbevel[u]. Men zou dit aan de hand van de wordingsgeschiedenis van het artikel kunnen verdedigen en wel aldus, dat de wetgever, toen hij te elfder ure art. 71 in de Wet op de Krijgstucht inlaste, daarbij op generlei wijze heeft doen blijken, dat hij wenste af te stappen van zijn bij de behandeling van art. 114 Wetboek van Militair Strafrecht zo duidelijk aangegeven standpunt (zie boven).

Een misschien aan deze interpretatie klevend bezwaar zou kunnen zijn. dat een mindere zich dan ingevolge art. 71 W.K. ook alleen maar over een hem gegeven *dienstbevel* zou kunnen beklagen en niet over een bevel of order, geen dienstbevel zijnde.

Echter zou het geven van een niet de dienst rakend bevel aan een mindere veelal zo niet een krenkende dan toch een onbillijke behandeling van deze opleveren en daarover kan de mindere zich ingevolge het bepaalde in artikel 9 sub 4° van het Reglement betreffende de Krijgstucht beklagen.

De tweede mogelijkheid bestaat hierin, dat men de nadruk legt op het in de tweede alinea van artikel 71 gebezigde woord „ver-„plichting". „De *verplichting* om de order op te volgen, wordt door „het beklag niet opgeheven[n].

Een mindere is verplicht de hem door zijn meerderen gegeven dienstbevelen op te volgen; m.b.t. andere bevolen bestaat voor hem deze verplichting niet. Men leest dan deze alinea alsof er stond: „De „verplichting om de order op te volgen, zo deze mocht bestaan, wordt „door hei. beklag niet opgeheven".

Ik geef toe, dat deze beide wijzen van interpreteren van art. 71 W.K. gekunsteld zijn, maar ik geloof dat, willen wij ons niet op het starre standpunt „Befehl ist Befehl" plaatsen, wij toch één ervan zullen moeten aanvaarden.

Overigens ben ik van mening, dat wetswijziging de enige goede oplossing van het hier behandelde probleem zou zijn.

Niets nieuws onder de zon.

Onxe Redactie ontving van Mr J. J. BEYERMAN, *Archivaris van Dordrecht, oud-res. kapt. der Art. van het v.m. K.N.I.L., onder bovenstaand opschrift de hieronder volgende mededeling, aan welke wij gaarne plaatsing gunnen. Ons militair strafrecht steunt immers nog altijd op een historische achtergrond, welks onderdelen nog te weinig bekend zijn.*

Al bladerende in de oudste delen der oude Dordrechtse notariële

archieven vond ik onderstaande acte. Ik trof haar aan in het protocol van de notaris Willem van den Brouck, die van 1601 tot 1642 te Dordrecht de notariële practijk heeft uitgeoefend en wel in het deel, dat de acte van die notaris uit de jaren 1612 en 1613 bevat (inventaris der oude notariële archieven te Dordrecht no. 5, folio 104). Ziehier dan de acte in quaestie:

Op huyden den 20en Mey anno zestien hondert ende derthyen compareerden voor my notaris ende den getuygen hyer onder genomineert in hunnen propren personen Sinjeurs Nicolaes Snyders, sergeant onder de compagnie van Sijn Genaede Jan Ernst van Nassau, Willem Blom ende Jan Herbert, soldaten onder de voorseide compagnie, ende hebben ter instantie ende ernstigen versoucke van Sinjeur Jean de Castilleyes, lieutenant van de voorseide compagnie, requirant, getuycht, verclaert ende geattesteert, tuychen, verclaeren ende attesteren by desen by henne (sic B.) manne waerheden in plaetse van eede waerachtich te sijn ende eerst den voorseiden Nicolaes Snyders, hoe hy door last van den voorseiden requirant op Woonsdach (sic B.) voorleden, sijnde den 15en deser maent Meye gegaen is by Andries Huberts, soldaet onder de voorseide compagnie, omme hem aen te seggen, dat hy wederomme met hen (sic B.) in de ysers soude gaen, verclaert vorders, dat hy by den voorseiden Andries Huberts opten selven dach gecomen sijnde, denselven Andries aanseyde. dat hy last van den capiteyn hadde omme hem weder in de ysers te halen. dat hy daerom met hem soude mede gaen, dat hy hem soo sware ysers ofte boeyen nyet en soude aendoen ende dat hy hem s'anderen daechs soude los laeten gaen, daerop den voornoemden Andries Huberts hem getuyge voor antwoord gaff, dat hy nyet en begeerde inde ysers te gaen, seggende: „Ik zal ver-„wachten watter van comen zal", daerop hy getuyge hem weder seyde: „Andries, 't is geen noot, den capiteyn heeft aen Sijn Genade „gescreven, datter veei vrome borgers voor u bidden: gy sult morgen „weder los gaen": heeft evenwel den voorseiden Andries inde ysers nyet willen gaen. Willem Blom ende Jan Herber, soldaten, verclaeren, dat sy den voorseiden Nicolaes Snyders, sergiant, jegens den voorseiden Andries Huberts hebben hooren seggen, dat hy last hadde vanden voorseiden capiteyn om hem wederom inde ysers te halen ende dat hy hem geen sware boeyen soude aendoen en s'anderen daechs weder soude los laten gaen, daerop den voorseiden Andries Huberts seyde: „Ick en begeere nyet te gaan, comer aff „dattet wilt, hebbe lyver te verrechten alle 'tgene ick inde werelt „hebbe[n] Eyndende, etc. Presenterende, etc. Actum ten comptoire, etc. Present Pieter Ariens Mes ende Bastiaen Ariens vande Graeff, clercq mijns notarii.

Veel uitlegs behoeft de zaak niet, ook al, omdat zij, ondanks alle uitleg, toch gedeeltelijk duister blijft. Waarom Andries Huberts zich in arrest had bevonden blijkt uit de acte evenmin als de reden, waarom hij na eerst vrijgelaten te zijn (of zich zelf, al dan niet met

behulp van een of meer anderen bevrijd te hebben) weder ,,inde ,,ijsers" moest gaan. Wel krijgen wij de indruk, dat de zaak toch niet geheel zonder belang kan zijn geweest: anders had er niet over aan Sijn Genaede geschreven behoeven te worden en dan had de burgerij van Dordrecht, waar de compagnie, tot welke Huberts behoorde, blijkbaar in garnizoen lag, er ook niets van geweten, wat nu blijkens de woorden, dat er ,,veel vrome borgers" voor hem baden, wèl het geval is geweest.

Dit is misschien de plaats om even aan de hand van het proefschrift van de tegenwoordige overste Dr **J. W.** *Wijn* (toen hij in 1934 promoveerde kapitein van de Luchtvaartafdeling) na te gaan, wat er op militair-historisch en algemeen historisch gebied in de acte te lezen staat. Om te beginnen: wie was Graeff Jan Ernst van Nassau? Hij was de in 1582 geboren en in 1617 in Venetiaansche dienst overleden zoon van Jan ,,De Middelste", een zoon van Jan de Oude uit diens tweede huwelijk. Blijkbaar was hij de regimentscommandant van Huberts, die soldaat was in zijn compagnie. Dit klinkt voor ons ongewoon, maar in de 17e eeuw hadden de kolonel en de luitenant-kolonel van een regiment tevens een compagnie van hun regiment, wat in de practijk hierop neer kwam, dat zij naast hun tractement als kolonel of overste nog een kapiteinstractement ontvingen. terwijl het eigenlijke bevel over die compagnieën werd gevoerd door luitenants. Dit was zowel in vredes- als in oorlogstijd het geval: alleen kwam er in tijd van vrede (wij zijn in 1613 in de tijd van het twaalfjarig bestand) dikwijls nog bij, dat het regiment over verschillende garnizoenen verspreid was. Dit was blijkbaar met het regiment van Graaf Johan Ernst van Nassau ook het geval en zo lag dan de compagnie van Huberts, waarover de luitenant Jean de Castilleyes (naar zijn naam te oordelen een Spanjaard !) het bevel voerde, in Dordrecht in garnizoen, terwijl de regimentscommandant elders, misschien wel in 's Graverihage, in garnizoen lag. In elk geval was hij niet te Dordrecht, want er moest aan hem geschreven worden over de zaak-Huberts. Overigens is er natuurlijk een kleine kans, dat met ,,Sijn Genaede" niet Graaf Johan Ernst, maar de stadhouder, Prins Maurits, bedoeld wordt. In ieder geval is de ,,capiteyn", die enige malen in de acte voorkomt, ongetwijfeld de bovengenoemde luitenant-compagniescommandant.

Ons interesseert vooral het feit, dat de inhoud der acte ons zo levendig herinnert aan de in de laatste jaren in Nederland, maar vooral in Nederlandsch-Indië, later Indonesië, zo veelvuldig voorgekomeri gevallen van dienstweigering. Ook de gemoedelijke toon, die sergeant Snijders tegenover Huberts aanslaat (hij noemt hem zelfs bij zijn voornaam) doet ons sterk denken aan de wijze, waarop in de jaren 1945 tot 1951 officieren en onderofficieren, zowel hier te lande als overzee op het gemoed van de aspirant-dienstweigeraars trachtten te werken en inderdaad dikwijls met zoveel succes, dat het meestal niet tot werkelijk dienstweigeren kwam, al scheelde het dikwijls niet veel en al werd, zuiver formeel gezien, de grens van

wat nog net niet strafbaar was dikwijls nog juist even overschreden. Ogenscliijnlijk was in deze zaak, zoals in de meeste recente gevallen, het ongelijk aan de zijde van Huberts, maar het is niet onmogelijk (het dossier is wel erg onvolledig !) dat zulks niet het geval is geweest: wij kennen de ,,dessous[n] der zaak niet.

Ook de bewoordingen, waarin deze 17e-eeuwse Nederlandse huursoldaat zijn dienstweigering inkleedt, zijn haast woordelijk gelijk aan die, waarmede de laatste jaren Nederlandse dienstplichtige soldaten, die nu eens écht ,,flink[u] wilden zijn (vooral tegenover hun kameraden !) aan hun meerdere(n) kenbaar maakten, dat zij ,,het ,,verdomden[v]. Van die flinkheid bleef gelukkig dikwijls na een soms hartelijke, maar ook wel eens hartige toespraak van hun compagnies-, pelotons- of detachementscommandant niet veel over. Andries Huberts is, voorzover wij kunnen nagaan, bij zijn dienstweigering blijven volharden en de gevolgen zullen, om met het oude reveilleliedje en Huberts zelf te spreken dan ook wel voor hem zijn geweest. Jammer genoeg kennen wij aard en omvang dier gevolgen evenmin als aard en omvang van het door Huherts gepleegde strafbare feit. De acte geeft ons echter een aardig kijkje op het soldatenleven in Nederland van bijna 350 jaar geleden, dat, althans wat de practijk van het straf- en tuchtrecht betreft, niet zo heel veel van de huidige practijk blijkt te hehbcn verschild. In ieder geval kwamen vorm en inhoud der acte mij aardig genoeg voor om haar onder de ogen van de lezers van dit tijdschrift te brengen.

Overzicht van de zaken behandeld door de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage gedurende het eerste kwartaal 1951.

Zaken afgedaan in het eerste kwartaal 1951		Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben				Terugverwezen naar de Commanderende Officier	Personen, vermeld in de kolommen 3, 4, 5 en 6 zijn te verdelen als volgt:				
		vermeld in kolom 1		vermeld in kolom 2			Veroordeelden:			Vrijgesproken	Transactie
Bij vonnis	Buiten strafproces (art. 74 W. v. S.)	Officieren	Onderofficieren en manschappen	Officieren	Onderofficieren en manschappen		Onvoorwaardelijk	Voorwaardelijk	Onvoorwaardelijk en voorwaardelijk (gecombineerd)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
63*	122	1	62	13	109	—	49	10	2	2	122

*) w.o. 28 militaire delicten,
31 commune delicten en
4 overtredingen.

BOEKAANKONDIGINGEN.

Mr H. H. *A.* de *Graaff,* De militaire rechter en zijn onafhankelijkheid. Openbare les, gegeven bij de aanvang van zijn colleges in het militair straf- en tuchtrecht aan de Rijksuniversiteit te Leiden op Dinsdag **29** Mei 1951. — Eduard IJdo, Leiden.

Met grote belangstelling heb ik de thans in druk verschenen en op de genoemde dag te 16.15 uur uitgesproken openbare les bijgewoond. Belangstelling, welke van vele zijden werd gedeeld, zo groot. dat het klein auditorium in het Academie-gebouw te klein bleek om alle belangstellenden een zitplaats te verschaffen en deze nog vóór de aanvang naar het groot auditorium moesten verhuizen. Het zal niemand van de aanwezigen gespeten hebben deze op boeiende wijze uitgesproken voordracht te hebben aangehoord. De inhoud was dan ook zeer interessant en ook voor niet in de materie zich thuis gevoelende toehoorders zeer goed te volgen.

De onafhankelijkheid van de militaire rechter. Kan een rechter. welke dan ook. onafhankelijk zijn? In de zin van objectief aan zijn oordeel onderworpen feiten en gedragingen beschouwen en aldus recht spreken. neen: de rechter is evengoed mens als ieder ander en oordeelt naar eigen opvatting, dat wil zeggen subjectief. Op zijn oordeel kunnen omstandigheden en invloeden van buiten, uit zijn omgeving, inwerken. meer in het bijzonder die van de overheid. die hem in zijn ambt heeft aangesteld en die zijn toekomst voor een goed deel in de hand heeft, alsook voor zoveel officieren, leden van krijgsraden betreft, van superieuren, die een of andere uitspraak van zodanig college niet met instemming hebben aangehoord of gelezen.

Dergelijke volkomen menselijke invloeden behoren zoveel mogelijk onschadelijk te worden gemaakt en Mr De Granff heeft een uitvoerig overzicht gegeven van de maatregelen, welke al dan niet door middel van wetsbepalingen hiertoe behoren mede te werken.

Die wetsbepalingen zijn ondergebracht in de militaire strafwetgeving, voornamelijk in het gedeelte, dat in het jaar 1814 is tot stand gebracht en de Spreker heeft de, ook mijns inziens, juiste weg gevolgd om die bepalingen te verklaren in het licht van de tijd hunner totstandkoming, dat is met inbegrip van de vóórgeschiedenis der zeventiende, der achttiende en van het begin der negentiende eeuwen. Hier heeft de Spreker het meest uitvoerig stil gestaan bij de benoeming van rechters voor het leven. Zodanige benoeming neutraliseert naar meer moderne opvatting het meest doeltreffend invloeden van de zijde der administratie, de vroegere uitvoerende macht volgens de leer der trias politica.

Eerst in de Grondwet van 1887 vond deze maatregel de plaats welke haar toekwam, al geeft de Spreker toe, dat in de loop der eeuwen ontelbare rechters hun taak in onpartijdigheid en in onafhankelijkheid hebben vervuld zonder dat hun een benoeming voor

hei leven ten deel was gevallen. Dat het ook anders geweest is, kan men lezen in mijn opstel ,,Hollands rechtspraak in strafzaken ten ,,tijde van de Republiek der Vereenigde Nederlanden" [1]), uit hetwelk tevens blijkt, dat de gebreken in de uitoefening van de rechtspraak geleidelijk verbeterd zijn, ook, en dan in veel minder sterke mate, bij de militaire rechtspraak.

Bij de krijgsraadsleden herinnert de Spreker aan het vroeger bestaan hebbend adviserend karakter van deze colleges in zaken van krijgsbeleid. Van deze taak maken twee woordenboeken verklarenderwijze melding. Ik zou daartegenover willen stellen, dat in het Groot Militair Woordenboek van *Johan Dibbetz* [2]) noch op het woord Krijgsraad noch op het woord Deliberatiën enig onderling verband wordt gelegd. Wel heeft zich dit overleg lange tijd bij de Marine aan boord van de tot een vloot of eskader behorende schepen gehandhaaf d.

De Spreker legt er verder de nadruk op, dat de bevoegdheid tot het aanhangig maken van een strafvervolging uitsluitend toekomt aan de militaire autoriteit, die aan dr landsoverheid verantwoordelijk is voor het onderhouden van een goede krijgstucht in het onder zijn bevelen gestelde onderdeel der krijgsmacht. Dat dit axioma in alle krijgsmachten als zodanig is erkend, is niet geheel juist. Niet alleen dat onze overheid zich niet verzet heeft tegen de overbrenging van deze bevoegdheid in het thans ontbonden K.N.I.L. bij de Herziene Rechtspleging bij de Landmacht. maar ook in België is dit recht van verwijzingsinitiatief aan de hiervoor in aanmerking komende militaire autoriteiten ontnomen en in beide gevallen. naar burgerlijk voorbeeld, in handen gesteld van de openbare aanklager. Doch de militaire overheid. die haar aansprakelijkheid voor het onderhouden van een goede krijgstucht nog steeds blijft dragen, heeft niet of niet krachtig genoeg tegen deze amputatie geprotesteerd. Zelfs dragen Belgische wetten op dit gebied alleen het contraseign van de Minister van Justitie; heeft de Minister van Oorlog aldaar gemeend zich aldus van zijn ministeriële verantwoordelijkheid voor de tuchthandhaving te mogen ontdoen? En zijn al deze officieren aanhangers van de leer, welke de Kapitein-Luitenant ter Zee **J. P.** *van Rossum* uitte in zijn in 1900 aan de Nederlandse Juristenvereniging uitgebracht praeadvies, in hetwelk hij de uitoefening van de militaire justitie een soort corvée voor de officieren noemde en tot hare afschaffing ried?

Juist om het zijnerzijds bevestigde beginsel. doorgevoerd in het bijeenroepen van de Krijgsraad over en ter berechting van een eenmaal verwezen zaak, ziet Mr *De Graaff* terecht de lijn, langs welke het prestige van de verwijzingsofficier zich voortbeweegt en welke tot nu tor in een vonnis *moet* eindigen. Van deze lijn is reeds lang

---

[1]) Opgenomen in de Bundel Historische Opstellen aangeboden aan J. Huizinga op 7 December 1942 door het Historisch Gezelschap te 's-Gravenhage, blz. 44–70; zie in het bijzonder de blz. 62 v.

[2]) Uitgegeven in 1740.

geleden afgeweken door zeer weinig betekenende strafzaken ter afdoening over te laten aan de officieren, die met de opvoeding van hun ondergeschikten belast zijn en uiteindelijk aan de verwijzingsofficier. Wil men nog verder gaan in de bespoediging van dergelijke krijgstuchtelijke afdoening van vergrijpen met als gevolg ontlasting van de militaire rechter, dan mag de verwijzingsofficier niet worden gepasseerd maar behoort hij in de gelegenheid te worden gesteld zijn verwijzingsbeschikking in te trekken — zoals reeds geschied is bij het in de laatste oorlog voor de rechtspleging bij de landmacht te velde genomen Wetsbesluit van 27 Juli 1944 (Stbl. n° E *53)* — en mag zeker niet volgen seponeren van een strafzaak door een openbare aanklager of door een officier-commissaris.

Maar officieren, wier prestige aldus door de wet wordt gesteund, moeten begrijpen, dat zij op de onafhankelijkheid van hen, die zij in de regel zelf als krijgsraadsleden hebben aangewezen, noch rechtstreeks noch indirect invloed mogen uitoefenen. Deze staan immers. voor zoveel hun beslissingen betreft, hetzij, in vredestijd, door middel van in te stellen hoger beroep, hetzij, in oorlogstijd, via het recht van fiat executie, onder contrôle van het Hoog Militair Gerechtshof.

Vroeger, vóór 1924, stonden in vredestijd alle krijgsraadsvonnissen via de de plicht tot approbatie onder deze hogere contrôle. De afschaffing van deze alles omvattende oontrôle heeft echter dit nadeel opgeleverd, dat de vraag, of in de zaken behoorlijk is geprocedeerd geworden, in de practijk maar zelden meer beantwoord wordt en dat aldus misbruiken voortgang vinden kunnen: men denke b.v. aan de conclusie van eis, welke niet voldoet aan het daarvoor gestelde voorschrift, en aan de verwaarlozing van de procedure tegen voortvluchtigen. Op beide misbruiken heb ik meermalen doch zonder succes de aandacht gevestigd [1]).

Met de hiervóór vermelde bijzonderheden heb ik niet anders bedoeld dan de voornaamste onderdelen van het betoog van Mr. De *Graaff* te onderstrepen. Deze zijn inderdaad ongewoon voor hen, die niet zover doorgedrongen zijn in de oude maar nog niet onbruikbare militaire strafwetgeving. Ik heb ruim twintig jaren lang dezelfde taak als Lector aan de Amsterdamsche Universiteit vervuld en heb getracht mijn toehoorders op soortgelijke wijze, dat is langs rechtshistorische weg, de ware betekenis van die wetgeving met achttiende-eeuwse achtergrond te doen begrijpen.

Behalve de voor de studie in rechtswetenschappen aan die Universiteit aangewezen officieren van zee- en landmacht heb ik maar zelden andere toehoorders gehad. Doch de belangstelling in dit vak van onderwijs is sedert zeer toegenomen, een verschijnsel, tot hetwelk menige van mijn oud-leerlingen het zijne heeft bijgedragen. Dat Mr De *Graaff,* hoewel ik hem niet onder mijn toehoorders heb

---

[1]) Zie bv. M.R.T. XXXV blz. **143 v.**

gehad, dit onderwijs te Leiden in dezelfde geest als ik dat gaf wil voortzetten, verheugt mij bijzonder. Moge hij er in slagen deze traditie voort te zetten. Want ook al heeft deze wetgeving wederom wijziging en vernieuwing nodig, er ligt veel in besloten, dat behouden moet worden en dal in deze tijd van internationalisering ook van de krijgsmachten, dreigt te verburgelijken. De militaire justitie hlijve ook in internationaal verband onderdeel van het militaire straf- en tuchtrecht. Haar wetgeving behoort tot stand gebracht en toegepast te worden door militaire juristen en niet door hoogleraren in het volkenrecht. Moge deze pasopgetrcden privaat-docent ook deze stelling als een axioma beschouwen en als zodanig aan zijn hoorders voorhouden.

ROLLIN COUQUERQUE.

,Vreemdelingen en grensbewaking", door G. SEPPEN, Reserve-majoor der Koninklijke Maréchaussée en W. A. C. WALRAVEN, kapitein der Koninklijke Maréchaussée — N. Samsom, Alphen a/d Rijn — Deel I, aflevering 1, 80 blz., f 3.75.

Wij ontvingen ter recensie de eerste aflevering van het eerste deel van dit werk. Deze eerste aflevering zal gevolgd worden door 5 of 6 volgende afleveringen van 80 bladzijden elk, waarmede dan liet eerste deel voltooid zal zijn. Het ligt in de bedoeling, vervolgens een tweede deel (dit in losbladige vorm) le doen verschijnen.

Dit boek, waarvan de ondertitel luidt: ,,Handleiding tot de kennis ,,van het vreemdelingenvraagstuk en de grensbewakingsvoorschrif-,,ten" is een merkwaardig werk. De inhoud is gedetailleerd en er wordt diep op de zaken ingegaan.

De eerste aflevering vormt ongeveer de helft van het eerste hoofdstuk van het gehele werk, welk eerste hoofdstuk handelt over ,.Het ,,honderdjarig probleem der vreemdelingenwetgeving". Uit de aard der zaak is het sterk historisch georiënteerd. De tekst wordt doorsneden door een groot aantal citaten uit circulaires en ministeriële missiven en bevat een aantal fotografische reproducties van brieven, paspoorten enz.

De gehele opzet ia die van een leerboek; daarop wijzen de veie cursiveringen in de tekst, de ietwat schools aandoende ,,A.B.C.-,,analyse" en het ,,V-schema", hetwelk op blz. 42 is afgedrukt. Over de practische waarde van de A.B.C.-analyse, welke waarschijnlijk een vinding van de schrijvers is, kan ik moeilijk oordelen. Het schijnt wat willekeurig, een wet aldus volgens de A.B.C.-ezelsbrug te verdelen, dat men krijgt:

A. –1: Aantal artikelen;
A. –2: Administratieve voorschriften;
B. –4: Benaming;
B. –4: Beroepsinstanties;
C. –5: Considerans:

D. –6: Datum;
D. –7: Definities;

en vervolgens, wegens gebrek aan onderwerpen, welke aan de tussenliggende letters van het alphabet kunnen worden opgehangen:

R. –8: Rechten;

enz.

In hogere mate willekeurig en in hogere mate twijfelachtig van waarde voor de leerling lijkt mij het V-schema.

Het bovenstaande neemt geenszins weg dat de inhoud van deze eerste aflevering zeer belangwekkend is door de levendige, steeds naar de practijk en naar uitvoeringsvoorschriften grijpende wijze van het behandelen van de stof. Men voelt bij het lezen te doen te hebben met schrijvers, die de practijk van het onderwerp beheersen. Zij zijn beiden officieren van het Wapen der Koninklijke Maréchaussee, het Wapen, welks dienst reeds van de aanvang af verknocht is met het vreemdelingenvraagstuk. Het- wapen immers is, volgens artikel 1 van het Souverein Besluit van 26 October 1814 bestenid (o.m.) om .,te waken voor de veiligheid der grenzen". De schrijvers. die bovendien het voordeel hebben resp. als inspecteur van politie en als ambtenaar ter gemeentesecretarie te hebben gewerkt. hebben voor deze eerste aflevering een uitvoerig historisch onderzoek verricht.

Het overzicht van de inhoud van het eerste deel, dat de titels van de verschillende paragrafen, waarin het is onderverdeeld. laat zien, geeft goede verwachtingen van de practische bruikbaarheid van het werk. Want al is de opzet die van een leerboek, het bevat een schat van gegevens, die stellig op zeer vele vragen van dc practijk antwoord zullen geven. Wanneer behalve deze indeling in paragrafen ook een uitvoerig alphabetisch zakenregister aan het boek wordt toegevoegd, dan zal dit, op het onderhavige terrein unieke. werk de weg wijzen aan vele vragenden op het terrein van het recht inzake .,vreemdelingen en grensbewaking".

W. H. V.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Wetsontwerp Oorlogsstrafrecht

door

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

Het thans ingediende, hierna op de bladzijden 558—592 herdrukt wetsontwerp met memorie van toelichting beoogt bij een Nederlandse wet vorm en inhoud te geven aan oorlogsstrafrecht. Terecht doet de toelichting uitkomen, dat de wijze, op welke een nog komende oorlog zal worden gevoerd, en de gevolgen, welke een toekomstige oorlog zal hebben. moeilijk te voorspellen zijn. Het ontwerp heeft zich dan ook in hoofdzaak bewaald tot aanvullende regeling van leemten, welke in onze wetgeving in en na de laatste oorlog gebleken zijn, een oorlog. in welke, meer nog en intensiever dan vroeger, de krijgsmachten van onderscheiden landen tot gezamenlijk optreden genoopt waren om het hoofd te bieden aan een overmachtige vijandelijke combinatie van krijgsmachten, welke na jarenlange, in alle stilte voltrokken voorbereiding tot de tanden gewapend waren. Het feit, dat die vijandelijke combinatie het ogenblik koos om de strijd te beginnen, stelde de tegenpartij, tot welke ook ons land heeft behoord. voor de noodzaak om met inspanning van alle krachten zich voor het met succes voeren van de aangevangen strijd in staat te brengen.

Internationalisering van de bondgenootschappelijke strijdkrachten.

Hierdoor geleerd, besloten de bondgenoten. die overwinnaars waren gebleven, herhaling van dergelijke toestand te voorkomen. Als uiting van dit streven was de drang tot samenwerking in vredestijd weldra in gang gezet. Het Handvest der Verenigde Naties van 26 Juni 1945 en het Verdrag van Brussel van 17 Maart 1948 bevatten grote lijnen voor deze samenwerking. Doch tot regeling van de militaire krachtsinspanning volgde op 4 April 1949 het Noord-Atlantisch Verdrag, m-elks strekking voor de naaste toekomst op militair gebied tot leidraad moet dienen. Het komt mij voor, dat het wetsontwerp, hoe goed ook bedoeld, niet de juiste weg heeft gevolgd, om aan het grondbeginsel van laatstbedoeld Verdrag de vereiste uitvoering te geven. Deze uitvoering behoort toch, naar mijn mening, niet door een nationale maar door een internationale, alle partijen bindende codificatie te geschieden. Ik wil trachten dit hierna aannemelijk te maken en wil hieraan toevoegen enige opmerkingen, tot welke de inhoud van deze stukken mij aanleiding gaven.

Nadat art. 1 van het Noord-Atlantisch Verdrag een einde heeft gemaakt aan de mogelijkheid van het ontstaan van oorlog tussen ondertekenaars en adherenten van deze overeeenkomst en art. 2 verdere doorvoering van vreedzame oplossing van geschillen ook met andere

mogendheden tracht te bevorderen, geven de volgende bepalingen aan. wiit ei geschieden moet lob voorbereiding van oorlogsparaatheid, wanneer wederom dit gevaai van buiten zich zou openbaren. Tegen n elk van deze bondgenoten dit gevaar ook zou dreigen gericht te zijn, zij allen zullen het beschouwen als een aanval tegen allen. Vindt zodanige aanval inderdaad plaats, dan behoren alle bondgenoten gereed te zijn om de aangevallen partij bij te staan in de uitoefening van het recht tot individuële of collectieve zelfverdediging met inbegrip van het gebruik van ieders gewapende macht.

De gewapende machten van ieder van deze bondgenoten stonden niet in een gecoördineerde verhouding tot de andere bondgenootschappelijke strijdkrachten. In heb belang van een effectief gezamenlijk optreden is tevoren een coördinatie nodig. Daartoe is reeds het initiatief gelegd in handen van één militaire autoriteit. die onlangs aangevangen heeft met te overwegen, wat er nodig is oin van al deze nationale en van elkaar onafhankelijke strijdkrachten één internationale (noord-atlantische) krijgsmacht te maken. Deze krijgsmacht zou, lang voordat er van een oorlog of ander gewapend conflict sprake is, door opleiding en vóóroefening in onderling verband in staat moeten zijn om de aanval van eer] gemeenschappelijke vijand of tegenstander nzet kans op succes te ucerstaan.

Ik weet zeer goed, dat particularistische neigingen en hiermede samenhangende belangen dit standpunt nog niet hebben aanvaard. Ik erken voorts ook dat de redactie van art. 6 van het Noord-Atlantisch Verdrag waarschijnlijk uit de pen gekomen is van iemand, die ook niet verder had gezien en gedacht en dat de aanhangers van liet particularisme zich op deze onnauwkeurige redactie kunnen beroepen om hun standpunt te ondersteunen.

Toch acht ik die opvatting onjuist en ik meen tot toelichting van mijn inzicht. mij te mogen beroepen op hetgeen na de capitulatie varr Japan aan het einde van de laatste oorlog, zich heeft afgespeeld in onze eigen krijgsmacht, die toen te zorgen kreeg voor handhaving van orde en rust in Indonesië.

Toen stonden onze Zeemacht en de Koninklijke Landmacht enerzijds en het K.N.I.L. anderzijds als twee van elkander onafhankelijke krijgsmachten naast elkander. Maar het was nodig. dat deze drie delen der Nederlandse strijdkrachten gecombineerd en gecoördineerd zouden optreden. Om dit te bereiken moest de toevlucht genomen worden tot oorlogsnoodwetgeving om de Nederlands Indische legercommandant vin de militaire strafwetgeving zeggenschap en prestige te geven over de in Indonesië aanwezige onderdelen van Zee- en Landmacht, welke de Nederlandse overheid. die ook over Nederlands Indië gezag mocht uitoefenen, *te* zijner beschikking had gesteld.

Dit beginsel is — zoals op haar beurt onlangs de nieuwe militaire strafwetgeving van de Verenigde Staten van Amerika heeft bewezen — ook nodig ten einde het gezag van de internationale opperbevelhebber over alle onder zijn bevel gestelde strijdkrachten effectief te maken en van sancties te voorzien. Wel zullen nationale militaire

aanvoerders, die opdrachten van de internationale opperbevelhebber ontvangen, niet oribesuisd weigeren, die opdrachten uit te voeren. Doch weigering ook van ondergeschikten blijft nzogelijk en dan moet ren repressief optreden tegen dergelijke militaire ongehoorzaamheid niet afstuiten op hut verweer, dat die opperbevelhebber in de zin van elke andere dan zijn eigen nationale militaire strafwetgeving niet is een tot het geven van opdraclztcn bevoegde meerdere van die nationale aanvoerders van andere natioiiale krijgsniachtsoriderdelen. Een uitbreiding van art. 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht tot militairen van bondgenootschappelijke krijgsmachten is onvoldoende omdat zonder wederkerigheid — over welke wij elke zeggenschap missen — een bondgenootschappelijke mindere een Nederlandse meerdere nog niet als zodanig zou behoeven ie erkennen. De Nederlandse wetgeving bindt zodanige mindere niet; alleen een internationale militaire strafwetgeving, toegepast door internationale militaire rechters, kan afdoende uitkomst brengen.

Trouwens de ervaring heeft al geleerd. dat ook in materieel opzicht internationale overeenstemming wordt vereist. De bewapening moet, in het belang van de voorziening in de behoeften aan wisselstukken en van munitie dezelfde zijn voor alle aan een internationale oorlogvoering deel nemende troepen.

Zo zullen de kleding eri de verzorging van deze troepen ook geunificeerd moeten worden en zo zullen ook de offirierskaders in internationaal verband moeten worden gebracht en gerangschikt.

Aldus doorgevoerd ontstaat eerst een werkelijk internationaal georganiseerde krijgsmacht, in welke alle factoren, welke tot het bestaan en onderhouden van een goede krijgstucht onmisbaar zijn, op internationaal geldende grondslagen komen te rusten. Bovendien hereikt men hierdoor, dat nationale moeilijkheden, welke in vroeger vijandelijke landen vooralsnog mogelijk blijven, vermeden kunnen worden door in deze landen andere dan nationaal opgebrachte delen van internationale troepen in bezetting te leggen. Daarentegen behoren nationale krijgsmachien naast de internationale strijdkrachten niet meer te bestaan. De Amerikaanse grondwet heeft dit ten aanzien van de staten, uit welke de U.S.A. bestaat. reeds voorgeschreven.

Ook dit alles is voor ons land niets nieuws. Ik heb onlangs in mijn opstel „Machtsverplaatsing" [1]) aangetoond, dat de zakelijke inhoud van de Unie van Utrecht in 1579 dezelfde is als die van het Noord-Atlantisch Verdrag.

Slechts ontbreekt in laatstgenoemd Verdrag een regeling van de geldelijke gevolgen van de daarbij in het leven geroepen amalgamering van nationale krijgsmachten.

Dergelijke regeling kwam wèl voor in de Unie van Utrecht: de toenmalige vertegenwoordigers van de zich destijds nog als souverein beschouwende provinciën bestemden hiertoe de opbrengst van diverse heffingen, welke wij nu als invoerrechten en accijnzen zouden be-

---

1) Militair-Rechtelijk Tijdschrift XLIV (1951), blz. 73-82.

schouwen [2]). Daar deze bron van inkomsten voor menige provincie grote betelienis had en een strijdmiddel opleverde ten gebruike in wat men thans zou noemen, een onderling gevoerde ,,koude oorlog" heeft men, zoals ik in dit opstel reeds heb vermeld, hiervan afgezien en is men overgegaan tot een stelsel van hoofdelijke omslag, begroot naar draagvermogen van de totale kosten der defensie over elke provincie. Eerst de staatsregeling van 1798 heeft aan die rechten als provinciale heffingen een einde gemaakt en hel vaststellen van algemene, zo directe als indirecte belastingen aan het Wetgevend Lichaam voorbehouden. Indien dergelijke sirijdmiddelen iii de komende internationale belangengemeenschap nog nodig zijn, moet hun oplegging en heffing worden overgelaten aan hetzelfde internationale lichaam, dat tot het voeren van een werkelijke, en dan internationale oorlog zal mogen besluiten.

Dat ik de geldelijke zijde hier even aanroer, vindt mede zijn grond in de omstandigheid, dat naar mijn mening de kosten van een internationaal georganiseerde defcnsie alsmede die van internationale grensbewaking en die van perceptie van internationale in- en uitvoerrechten aanzienlijk minder zouden bedragen dan de som van alle door de bondgenoten voor de overeenkomstige nationale belangen thans berekende uitgaven. Bovendien zijn de mogelijliheid en het risico van inmenging in het internationale beleid door hiervoor niet aansprakelijke nationale wetgevende organen zo al niet geheel uitgesloten. dan toch veel minder groot.

Staat van oorlog **en** *beleg.*

Het ten aanzien van dit onderwerp in het wetsontwerp ingenomen standpunt, volgt niet uit het stelsel van het Noord-Atlantisch Verdrag. Hierin ligt, naar het mij voorkomt. een principiële denkfout, welke ook nog ander gevolg heeft.

Het ontwerp gaat uit van de gedachte, dat de toestand. welke tot nu tor voortvloeide uit toepassing van de z.g.n. oorlogswet, de staal van oorlog of van beleg, niet meer partieel voor ons land hestaanbaar zou zijn maar steeds het gehele grondgebied zou moeten omvatten.

Gezien van het standnunt van een nationale defcnsie. is deze opvatting verklaarbaar. Doch nu de defensie iiiternationaal georganiseerd gaat worden. moet men rekening houden met de nieuw geschapen mogelijkheid, dat een regeling als thans in de oorlogswet is ondergebracht, zal behoren te geschieden op internationale basis. De grondslag is toch, dat onder bepaalde omstandigheden het militair gezag de leiding van het normale beheer van het burgerlijk bestuur in mindere of meerdere mate overneemt. Het ligt dan voor de hand. dat deze bijzondere taak van de enige, voortaan geïnternationaliscerde krijgsmacht niet in gang gezet kan worden zonder medewerking, althans goedvinden van de internationale opperbevelhebber en dan

---

2) Zie Robert Fruin, Geschiedenis der Staatsinstellingen in Nederland, etc. 1901, blz. **372.**

overeenkomstig door een provisoir of meer blijvend internationaal orgaan vastgestelde, de bondgenootschappelijke overheden bindende voorschriften.

Hierin ligt tevens besloten, dat in een aldus in het leven geroepen staat van oorlog of van beleg niet alleen het Nederlandse grondgebied geheel of gedeeltelijk kan worden betrokken maar ook andere delen van het bondgenootschappelijk ter itoir. Ook zal de Nederlandse overheid — en eventueel naar dit voorbeeld ook andere bondgenootschappelijke overheden — moeten overwegen om bij zuiver binnenlandse onlusten of ongeregeldheden zich te behelpen met een zogenaamde burgelijke staat van oorlog of van beleg, bij welke aan de nationale politie bijzondere bevoegdheden zijn toegekend. Deze politie kan zich dan meester maken van de door de gewezen Nederlandse krijgsmacht geabandonneerde militaire sirafwetgeving, ten einde deze wetgeving ten eigen bate — ik denk bijvoorbeeld aan de strekking van de artikelen 38, 71 en 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht — te doen ombouwen tot een codificatie van politioneel straf- en tuchtrecht. Doch dan is een nationale oorlogswet grotendeels overbodig. Zij behoort zich te beperken tot datgene, wat de internationale hoofd-regeling aan haar ter vaststelling zal hebben overgelaten.

Militair straf- en tuchtrecht.

Hiervóór heb ik er al de aandacht op gevestigd, dat het nodig zal zijn de positie en daarmede het prestige van de internationale opperbevelhebber tegenover de onder zijn gezag gestelde militairen van verschillende nationaliteit in een internationale militaire strafwetgeving vast ie leggen. Dit beginsel moet ook in acht genomen morden in het belang van de onderlinge verhouding van de contingenten voor de geïnternationaliseerde Atlantische krijgsmacht, welke alle hun nationaal karakter verliezen en daardoor de voordelen van hun nationale militaire strafwetgeving zullen moeten missen.

Juist deze zijde van het vraagstuk is, niet alleen in het wetsontwerp maar zelfs ook in de in Genève op 12 Augustus 1949 opgestelde verdragen welbewust onbesproken gelaten. Dit is te meer te betreuren, omdat deze verdragen zich hebben bepaald tot het geven van opdracht aan de wctgevers der adherente mogendheden om in hun nationale wetgevingen strafbepalingen vast te stellen op overtredingen van internationaal geformuleerde gedragsregelen zonder enige zorg te besteden aan omschrijving van de wijze. op welke die bepalingen zouden moeten worden geredigeerd. Ik kom hierop later nog terug, maar wil hier. ter beoordelinn van deze incongruiteit cn onderstellerder wijze, slechts de vraag stellen, hoe wij zouden oordelen over een regeling. welke de vaststelling van strafbepalingen voor overtreding van nationaal erkende beginselen van goede orde, vrijheid, eigendom e.d. zou hebben overgelaten aan onze provinciale wetgevers, aan welke alsdan overigens ook op het gebied van strafvordering geheel de vrije hand gelaten zijn?

Het antwoord op deze vraag is niet twijfelachtig, maar door haar als onaanvaardbaar te qualificeren geeft men, mijns inziens, tevens hetzelfde antwoord op de in de aanhef van dit deel van mijn betoog omschreven casuspostie. Ik heb over deze casuspositie mijn mening weergegeven in mijn opstel, getiteld „Un faux pas" in de Revue de droit pénal et de criminologie 1950—1951 blz. 441—447, en zou deze raadgeving uit Genève willen beschouwen als een strixisvogelpolitiek: men wist geen raad met internationaal (militair) strafrecht, men durfde het niet als richtingbepalend in overweging te geven, men bewaarde derhalve over de uitvoering het stilzwijgen en liet alles over aan niet in internationaal organiek verband samengebrachte nationale wetgevers en rechters.

Dit is in zoverre niet te verwerpen, dat art. 8 van de beschrijving van de rechten van de mens, welke op 10 December 1948 door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties zijn aangenomen, slechts spreekt over rechtshulp van bevoegde nationale rechters, maar zwijgt over internationale rechterlijke instanties. Hierbij valt nog in het bijzonder op, dat in vóórgaande ontwerpen van deze bepaling het woord nationaal niet voorkomt. 3)

Alleen art. 10 spreekt van rechtspraak door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie zonder te doen uitkomen of men op andere dan nationale rechtspraak het oog had.

Maar voor de geïnternationaliseerde krijgsinacht is één voor alle militairen en andere justiciabelen geldende militaire strafwetgeving noodzakelijk. In geval van oorlog, zoals nu in Korea, is die behoefte latent. Strijdende troepen vergrijpen zich wel eens, maar de drang tot zelfbehoixd en de gevechtsanimo maakt het houden van terechtzittingen practisch onmogelijk en naar alle waarschijnlijkheid wordt veel van hetgeen misdreven werd, door de vingers gezien. Dit zou zelfs kunnen gelden voor militaire misdrijven, ooli al omdat een regeling van de militair-strafrechtelijke verhouding tussen dc sameri strijdende maar ove igens van elkaar onafhankelijk zijnde nationale contingenten geheel ontbreekt en de regionale Amerikaanse opperbevelhebber alleen door zijn nationale militaire strafwetgeving als de meerdere van zijn Amerikaanse ondergeschikten wordt erkend.

Komt dit specimen van een gezamenlijke onder één bevelhebber dienstdoende krijgsmacht tot rust, dan zal het gemis van één voor allen geldende militaire strafwetgeving eerst recht voelbaar worden, ook en niet het minst voor wat de rechtspraak aangaat. Ik heb over dit onderwerp vroeger meermalen mijn gedachten kenbaar gemaakt en ik heb toen aangetoond hor onhoudbaar het is, dat volgens onderscheiden nationale wetgevingen bevoegden, ieder op zijn gelegenheid en gezag eenzelfde sirafzaak onderzoeken, haar bij de nationale militaire rechter van iedere verdachte vóórbrengen en dat deze krijgsraden in diezelfde zaak onafhankelijk van elkaar vonnissen vellen

---

3) Zie de uitgave van deze Verklaring door het Ministerie van Buitenlandse Zaken No. 16 op de bladzijden 9, **30** en 49.

volgens eigen wetgeving en inzicht. welke vonnissen grote kans bieJen van niet met elkaar in goede verhouding te staan, ja, wellicht met elkander in strijd zijn.

Juist in zulke omstandigheden moet er voor toepassing gereed zijn één internationaal wetboek van militair strafrecht en één wetboek tot organisatie van een internationale justitie, recht doende volgens één internationaal wetboek van militaire rechtspleging, aan alle bondgenoten uitzicht gevende op eenheid in straftoemeting, in beslissing over feitelijke en rechtsvragen des nodig met inbegrip van een internationale cassatie-instantie.

Ik ga nu over tot hei maken van opmerkingen omtrent détailpunten van het wetsontwerp.

Oorlogsmisdrijven.

Hei vraagstuk omtrent hetgeen men verstaat onder oorlogsmisdrijven is eigenlijk tweeledig: naar oorlogsrecht gerechtvaardigde en niet-gerechtvaardigde (strafbare) feiten. Op de „in tijd van oorlog" gepleegde gerechtvaardigde strafbare feiten ziet de strafuitsluitingsgrond van art. 38 van het Wetboek van Militair Slrafrechl. Dit artikel stelt de (militaire) rechter voor dezelfde vraag, voor welke hij zal komen te staan indien onder-art. 8 van het thans besproken wetsontwerp kracht van wet zou erlangen.

Ik kom hierop bij evengemeld onder-art. 8 terug.

Tot nu toe is voor ongerechtvaardigde oorlogsdaden de omschrijving gebezigd van art. 6 van het Charter van het Internationaal Militair Gerechtshof te Neurenberg, behorende bij het Agreement van Londen van 8 Augustus 1945, welke bepaling een opsomming van qualificaties bevat zonder dat deze voldoerr aan het axioma der lex praevia. Dit strafrechtelijk bezwaar is lot dusverre niet weerlegd en ooli het voorliggend wetsontwerp heft het niet op.

Daarentegen beperkt dit wetsontwerp de ongerechtvaardigde oorlogsdaden tot die. welke „in geval van oorlog" zijn begaan. Reden voor dit verschil geeft de toelichting niet. Zij mag echter, in het belang van het goed verstaan van de inhoud, m.i. niet ontbreken. Ook de uitbreiding, welke art. 72 van dit wetboek aan het begrip „in tijd „van oorlog*' heeft gegeven, verdient in dit verband bijzondere aandacht. omdat aan hei slot nog sprake is van een „oorlog tegen Neder„land". Evenmin als in art. 87 Si. is er, gelet op het Noord-Atlantisch Verdrag. voor de bijvoeging „tegen Nederland" in art. 72 langer plaats. Het wetsontwerp voorziet hierin niet.

Zou men de gerechtvaardigde oorlogsdaden vaii art. 38 Wetboek van Militair Strafrecht niet aldus kunnen omschrijven:

„Bij nationale strafwetgeving strafbaar gestelde feiten. gepleegd „door lieden, behorende tot:

„1°. een van de elkander beoorlogende krijgsmachten, hetzij „onmiddellijk vóór en in verband met, hetzij tijdens een onderling „gevecht; of wel

„2°. een der bondgenootschappelijke krijgsmachten in een gevecht „met opstandelingen of andere gewapende benden."

De rest zou dan ongerechtvaardigd en strafbaar blijven, terwijl de verzwarende omstandigheden van onder-art. 8, alsmede de aldaar voorgestelde strafmaxima voor zoveel nodig op hun plaats in de bestaande nationale stafwetgevinb zouden kunnen worden ondergebracht.

Artikel I

Onder-artikel 1

Dit onder-artikel brengt enige bestaande strafbepalingen, wanneer zij onder bepaalde omstandigheden zijn gepleegd, onder de ongerechtvaardigde oorlogsdaden.

Sub 1°. Gelet op de bondgenootschappelijke verhouding van de staten, welke het Noord-Atlantisch Verdrag hebben ondertekend, komt het gewenst voor om ook de misdrijven van Titel III op te nemen voor zoveel die gepleegd worden met betrekking tot hoofden of vertegenwoordigers van een of meer van deze bondgenoten.

De vraag rijst voorts of de in art. 95 Sr. gebezigde term „Rege- „ringsraad" ook behoort te omvatten colleges als de Raad, bedoeld in art. 9 van evengenocmd Verdrag? Zo neen, is het dan gewenst deze bepaling tot zulke Raden uit te breiden?

Is het gewenst om een bepaling op te nemen, krachtens welke de in de artt. 97 tot en met 105 Sr. bedreigde straffen ook toepasselijk worden verklaard wanneer die feiten worden gepleegd tegen of met betrekking tot de bondgenoten van de staat of personen die deel uitmaken van hunne krijgsmachten? Vergelijk art. 75 van het Wetboek van Militair Strafrecht, van welk artikel de aan het slot gestelde voorwaarde behoort te vervallen.

Sub 4°. De term „misdrijf als in dit artikel bedoeld" ziet m.i. alleen op ongerechtvaardigde (strafbare) oorlogsdaden. De artt. 131 v. Sr. omvatten meer, met name ook de gerechtvaardigde oorlogsdaden. Moeten deze niet „in geval van oorlog" of „in tijd van oorlog" aan de toepasselijkheid van die artikelen 131 v. onttrokken worden?

Zou het verder raadzaam zijn, ook de artt. 135 tot en met 137b Sr. alsnog op te nemen onder de hier reeds vernielde en tevens te doen uitkomen dat onder „openbaar gezag" ook begrepen is dat van onze bondgenoten?

Ook in art. 189 Sr. zou soortgelijke uitbreiding ten aanzien van de bondgenootschappelijke politie of justitie niet misplaatst zijn.

Zou een bepaling omtrent hetgeen te verstaan is onder „een ge- „wapend conflict" nioeten worden ingelast in art. 87 Sr. en zou dan tevens het verschil tussen zodanig conflict en de aldaar reeds genoemde „burgeroorlog" verduidelijkt moeten worden?

De in onder-artikel 2 opgenomen bepaling wijst er op, dat bepalingen als die sub 3° en 4° in een overkomstig het ad 4um opgemerkte uitgebreide vorm een plaats zouden moeten vinden in het Wetboek van Militair Strafrecht. Wellicht zou dan een uitbreiding

als daar bedoeld kunnen geschieden door invoeging van het artikelnummer in art. 75 van dit Wetboek.

Onder-artikel 2

Uit de toelichting op dit onder-artikel schijnt te volgen. dat het ontwerp hoofdzakelijk het oog heeft gehad op niet-militaire overtreders. De jongste oorlogservaring heeft echter doen zien, dat de voornaamste oorlogsmisdadigers militairen waren, die doorgaans handelden op bevel van militaire meerderen. Bij de berechting van deze groep overtreders zullen althans de ondergeschikten een beroep doen op hun gehoorzaamheidsplicht. Deze mogelijkheid werd voor het eerst voorzien in art. 8 van het vroeger aangehaalde Charter van het Internationaal Militair Gerechtshof van Neuremberg. hetwelk aan het voldoen aan zodanig bevel slechts de betekenis toekende van een verzachtende omstandigheid, doch de strafrechtelijke aansprakelijkheid van een schuldig geachte ondergeschikte liet bestaan.

Over dit onderwerp, dat in het M.R.T. meermalen besproken is, heb ik in overeenstemming met het oordeel van mijn medelid van de redactie Mr. W. H. *Vermeer*, in jaargang XLI (1948) betoogd, dat de aanverwante bepaling van art. 43 Sr. aan de eisen van militaire verhoudiiigcn niet beantwoordt. Wij gaven toen een andere redactie voor deze verhouding bovenaan blz. 280, welke wij zouden willen ingelast zien in het Wetboek van Militair Strafrecht op de plaats van het in 1924 vervallen art. 39.

Het verschil tussen gerechtvaardigde en ongerechtvaardigde oorlogsdaden en het bestaan van grensgevallen tussen deze beide groenen heeft er ons toe gebracht deze redactie enigszins om te merken en wij zouden nu aanbevelen haar de volgende lezing te geven:

,,Behoudens het bepaalde in het tweede lid. is niet strafbaar de
,,militair, die een feit begaat ter uitvoering van een hem door een
,,meerdere gegeven bevel.

,,Een door een meerdere gegeven bevel heft de strafbaarheid voor
,,het dientengevolge door de mindere gepleegde feit niet op indien
,,het bevel onbevoegdelijk gegeven werd en de mindere op die grond
.,wist of redelijkerwijs kon verinoeden:

,,1°. hetzij dat het bevel betrof een aangelegenheid, welke vreemd
,,was aan de belangen van de dienst.

,,2°. hetzij dat hij zich door uitvoering van het bevel zou schuldig
..maken:

,,a. buiten tijd van oorlog en zonder dienstnoodzaak aan een straf-
,, baar feit, of

,,b. in tijd van oorlog aan een volgens oorlogsrecht niet geoorloofd
,, of door oorlogsnoodzaak in redelijkheid niet geboden feit.

,,Indien de mindere het bevel niet heeft uitgevoerd op grond dat
.,naar zijn mening zijn lastgever om een van de in het tweede lid
,,aangegeven redenen niet bevoegd was hem dit bevel te geven, staan
..lastgever en mindere ingeval van verwijzing naar de militaire
..rechter gelijktijdig voor dezelfde rechter terecht opdat dezelfde

„rechter hij één en hetzelfde vonnis uitmake, wie van hen schuld ..heeft en wie straf verdient."

Zodanige bepaling zou m.i. bij deze gelegenheid ter aangegeven plaatse behoren te worden ingevoegd, tenzij men de laatste alinea een plaats in het procesrecht zou willen geven. Voor de niet-militaire justiciabelen zou een beroep op art. 43 Sr. met zijn toetsingsplicht open blijven, ware het niet dat onder-art. 10 van het wetsontwerp haar toepassing zelfs hij ongerechtvaardigde (strafbare) oorlogsdaden heeft willen uitsluiten. In het militaire leven is die voor gerechtvaardigde oorlogsdaden altijd ontoelaatbaar.

Wat overigens de in de toelichting behandelde invoering van de doodstraf betreft, met de voorgestelde wijziging van art. 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan ik mij verenigen. Doch omdat in het Wetboek van St afrecht de doodstraf niet voorkomt en alleen het overeenkomstige militaire wetboek haar reeds kent, zal men voor wat hare tenuitvoerlegging aangaat, zich wel moeten beroepen op overeenkomstige toepassing van de krachtens art. 7 al. 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht vastgestelde uitvoeringsvoorschriftrn. Deze omstandigheid wijst er op dat strafbepalingen, in welke de doodstraf uit oorlogsnoodzaak iri uitzicht wordt gesteld, in laatstbedoeld wetboek behoren te worden ondergebracht. In de ogen van de nog altijd vele tegenstanders van deze straf n ordt er dan maar één wetboek mede ..ontsierd", welk Wetboek haar toch al uit militaire noodzaak niet heeft kunnen missen. Rij de vaststelling van de onderartikelen 4 tot en met 9 moge hiermede rekening worden gehouden.

Onder-artikel 3

De toepasselijkheid van de Nederlandse strafwet op buiten Nederland gepleegde strafbare feiten is in de militaire rechtspraak en rechtslitteratuur meermalen ter sprake gekomen, doordien hrt Wetboek van Militair Strafrecht, hetwelk voor andere dan daarin omschreven strafharc feiten hel Nederlandse gemene strafrecht van torpassing verklaart, vastgesteld is bij ren wet, welke niet voldoet aan de eis van art. 125 der Grondwet. Hoewel deze wet niet in de overzeese Rijksdelen is afgekondigd is zij toch naar aanleiding van voorgevallen strafbare feiten in die delen en ook elders buiten 's Rijks grondgebied, inclusief zijn territoriaal zeegebied, toegepast. Ik wil te dezer plaatse hier niet nader op ingaan, maar slechts vermelden dal le zeekrijgsraden, welke zich uit de aard van de zeevaart mot buiten Nederland en in het bijzonder ook in de Overzeese Rijksdelen gepleegde commune strafbare feiten hadden te bemoeien, de Nederlandse strafbepalingen, in het bijzonder die van het Wetboek van Strafrecht, hebben toegepast, eerst min of meer aarzelend rnet aanhaling van art. 4 van het militaire Wetboek — hetwelk voor militairen in de plaats treedt van de artt. 4. 5 en 6 Sr. — maar in de laatste jaren zonder deze aanhaling, als ware het Nederlandse Wethoek van Strafrecht ook in de Rijksdelen overzee door afkondiging geldig gemaakt.

De jongste oorlog heeft ons duidelijk gemaakt, dat ons Wetboek van Militair Strafrecht en via art. 2 ook ons Wetboek van Strafrecht buiten Neilcrland zijn toegepast op justiciabelen van onze militaire rechter, die verdacht werden van, dan wel schuldig bevonden werden aan een of meer aldaar gepleegde strafbare feiten. Met andere woorden: de rechtsmacht van onze militaire rechter behoort niet langer aan enig territoir gebonden te zijn en art. 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht ware dan ook, overeenkomstig de strekking van het geamendeerde commissoriale wetsvoorstel van 1939/40 [4]), hij deze gelegenheid als volgt te wijzigen:

„De bepalingen van dit Wetboek gelden voor allen, die, waar ter „wereld zij zich ook bevinden. tijdens hei plegen van een strafbaar „feit onderworpen maren aan de rcchtsinacht van de Nederlandse „militaire rechter.

„Behoudens bij of ingevolge de wet vastgestelde afwijkingen gel„den bij de toepassing van dit Wetboek op daarin omschreven straf„bare feiten de bepalingen van liet Nederlandse gemene strafrecht. „daaronder begrepen de negende Titel van het Eerste Boek van hel „Nederlandse Wetboek van Strafrecht."

Aldus zou, nadat overeenkomstig miin hiervóór gedaan voorstel de in de onderartikelen 4 tot en met 9 omschreven of bedoelde strafbare feiten in het Wetboek van Militair Strafrecht zouden zijn ondergebracht. de door de jongste oorlog ontstane militaire rechtspraak in dit opzicht een deugdelijke grondslag hebben verkregen en zou onderartikel 3 niet meer nodig zijn.

Onder-artikel 4

De redactie zou beperkt moeten worden door alleen strafbaar te stellen dienstneming bij een niet tot de bondgenoten ingevolge het Noord-Atlantisch Verdrag behorende buitenlandse (lees: vreemde) mogendheid.

Onder-artikel 6

Zou deze bepaling niet mogen worden ondergebracht in de buurt van art. 45 Wetboek van Militair Strafrecht?

Onder-artikel 7

Wat moet men verstaan onder „wederrechtelijk", dat tweemalen voorkomt? Wordt hierdoor b.v. buitengesloten nadeel of vooïdeel krachtens requisitie of vordering van de vijand? Dan is er wel enig gevaar aan verbonden, ter toelichting van hetwelk ik het volgende in herinnering breng.

---

[4]) Zie Militair-Rechtelijk Tijdschrift XXXVI, blz. 262 j" blz. 277. Vergelijk ook par. 1 van de Duitse Kriegssonderstrafrechtsverordnung van 17 Aug. 1938, luidende:

1. Fur alle Personen, die dem Militärstrafgesetzbuch unterworfen sind, gilt auch das Strafgesetzbuch fiir das Deutsche Reich.
2. Auf diese Personen ist das fur sie geltende Strafrecht auch dann anzuwenden, wenn sie die Tat im Ausland begehen.

Bij par. 6 van de Kriegssonderstrafrechtsverordnung van 17 Augustus 1938 werd o.a. een nieuwe redactie vastgesteld van par. 129 van het Militarstrafgesetzbuch, bij welke straf werd gesteld op plundering. Als derde lid kwam hierin voor:

„Die Zueignung oder Beitreibung von Gegenstanden des Kriegs-
„bedarfs im Rahmen des dringenden Bedurfnisses, besonders von
„Bekleidungs- und Ausrüstungsgegenständen, von Heil-, Nahrungs-,
„Genuss-, Futter-, Feuerungs- oder Beförderungsmitteln oder von
„Treibstoffen ist keine Plunderung."

Versta ik deze bepaling goed, dan houdt zij in een strafuitsluitingsgrond voor militairen, die goederen van derden wegnemen, zogenaamd nodig voor de dienst. Doch men herinnert zich maar al te goed, dat de Duitse militaire overheid zich hier onder andere meester gemaakt heeft van schilderijen. radiotoestellen en „sanitair", welke laatste groep weggehaald werd uit op hun last ontruimde woonhuizen en met scheepsladingen over de Rijn naar Duitsland werden overgebracht. En er is nooit gebleken, dat die overheid dergelijke „vorderingen" als onbevoegdelijk geschied heeft beschouwd en uit dien hoofde dergelijke vorderaars voor de rechter heeft gebracht: zij zouden toch allicht onder het bereik van het eerste lid sub 2° van deze par. 129 zijn gevallen, hetwelk als plundering strafbaar stelt, zelfs met de doodstraf, „unbefugte Zwangsauflagen oder Beitrei-
„bungen".

In elk geval rijst de vraag of de bepalingen van de artt. 152 tot en met 158 van het Wetboek van Militair Strafrecht niet voldoende in deze aangelegenheid voorzien, desnoods indien hier wat meer gebruik zou worden gemaakt van de in art. 66 gegeven definitie van „hij
„die. . . .". Ook zou art. 42 Sr. aldus te wijzigen zijn:

„Niet strafbaar is hij, die een feit begaat in de rechtmatige uit-
„voering van een wettelijk voorschrift.

„Onder wettelijk voorschrift is mede begrepen elk tussen het rijk
„en een of meer van zijn bondgenoten geldend verdrag of andere
„overeenkomst."

Onder-artikel 8

Tegen de formulering van dit onder-artikel heb ik bezwaar.

In het algemeen wil het wetsontwerp, dat de berechting van de delicten, op welke de latere wet betrekking zal hebben, wordt toegekend, althans overgelaten aan de militaire rechter. Dit beginsel is m.i. juist, doch aan de ene kant is de uitwerking ervan in Hoofdstuk II onder-artikel 12 onjuist en aan de andere kant doet het ontwerp tal van voorstellen om de militaire strafwetgeving, welke voor de militaire rechter de normale is, van haar kracht en werking te beroven. Beide bedoelingen zijn reeds aanstonds in strijd met de berechting van de krijgsgevangenen, welke, zoals de toelichting op het ontwerp doet uitkomen, volgens het krijgsgevangenenverdrag moet geschieden door een militair gerecht. Hiermede houdt verband art. 65 van het Wetboek van Militair Strafrecht, welks bepaling krijgs-

gevangenen met Nederlandse militairen gelijk stelt en hen aldus onder de rechtsmacht van de Nederlandse militaire rechter brengt. Het is dan ook onjuist. dat het wetsontwerp voorstelt om het in het bijzonder geldend art. 79 in te trekken (artikel III sub 3°).

Hetzelfde beginsel stelt het wetsontwerp ter zijde ten aanzien van het als voorbeeld aangohaalde misdrijf van levensberoving. Een of meer der in het tweede lid genoemde verzwarende omstandigheden kan levensberoving tot een ongerechtvaardigde (strafbare) oorlogsdaad maken. Dorh dan behoort de berechting in beginsel aan de militaire rechter te worden toegekend en, omdat ook niet-niilitairen haar kunnen plegen, zal, indien tot de opneming van evenbedoelde verzwarende omstandigheden in de wet wordt besloten, hiervoor òf bepaalde daarbij beoogde strafbepalingen of indien zij meer algemeen zijn gesteld, Titel III van het Eerste Bock van het Wetboek van Militair Strafrecht dc aangewezen plaats wezen, met dien verstande dat de redactie overeenkomstig art. 66 doet uitkomen, dat ,,hij die" het feit heeft gepleegd voor strafverzwaring in aanmerking komt.

Om dezelfde reden acht ik het onjuist, dat bepalingen in dit Wetboek, welke alleen als oorlogsmisdrijven kunnen voorkomen, daaruit worden verwijde d.

Thans mijn voornaamste bezwaar tegen dit onder-artikcl: zijn blanco-karakter.

Hierboven heb ik al uiting gegeven aan mijn opvatting, dat de in Genève op 12 Augustus 1949 tot stand gekomen ontwerpen hadden behoren zorg te dragen, dat waarborgen werden vastgelegd om in de nationale wetgevingen, aan welke zij opdroegen voor de strafbaarstelling van overtredingen te zorgen, gelijkvormigheid en eenheid te verkrijgen.

Ik acht dit struisvogelpolitiek omdat de nationale wetgevers, hoewel zulks wel in Genève is overwogen, geen leidraad hebben gekregen voor hetgeen van hen verwacht wordt. Gold de bepaling van onder-artikel 8 nu alleen het sanctionneren van evenbedoclde vier verdragen, dan zou het gebrek minder erg lijken dan haar algeinene lezing nu meebrengt. Want nu valt al hetgeen verder onder ..metten ..en gebruiken van de oorlog" begrepen kan worden binnen haar bereik en het overzicht van deze materie, hetwelk Mr. H. A. Wassenbergh Jr. in zijn opstel ,,Oorlogsmisdadigers" heeft gegeven [5]), doet zien, dat dit niet weinig is. Waarbij dan, volgens de toelichting, nog komt niet-rrecodificeerd oorlogsgewoonterecht.

De toelichting doet uitkomen, dat het oorlogsrecht in ruime zin nog lang niet vaststaat en dat het zich dientengevolge niet leent voor nationale wetgeving. Nu dus eerst de internationale redactie en thans ook onze nationale lezing zich heeft onthouden van een poging om onze nationale rechter concrete strafbepalingen voor te leggen, op grond van welke deze, desnoods met behulp van een bepaling als die

---

5) Militair-Rechtelijk Tijdschrift XLII, blz. 559 en 560.

van het tweede lid van art. 27a B.B.R. [6]) in staat zou zijn om volgens het axioma der lex praevia recht te doen, moet die rechter, en vóór hem, de autoriteit aan wie liet houden van een vóóronderzoek in zodanige strafzaak toekomt, maar raden, op welke elementen vair een of ander strafbaar geacht feil zijn onderzoek moet worden gericht.

Aan het maken van een strafwetboek ligt tot grondslag hetgeen de samensteller zich voorstelt als tc zijn de beginselen van openbare orde en goede zeden, tegen overtreding van n elke hij strafbepalingen heeft te vervaardigen.

Zoals ons strafwetboek dort zien, werden onderscheiden groepen van zodanige feiten aangenomen: misdrijven en overtredingen. Elk van deze groepen werd weder in delen gesplitst en elk van deze delen in bepaalde zo goed mogelijk omschreven delicten. Zie b.v. de bijzondere qualificaties van misdrijven tegen personen: mishandeling, doodslag, moord. Het oorlogsrecht voegt hier nog bij massamoord (génocidc).

Elk van deze misdrijven heeft, resp. moet hebben een eigen omschrijving, bevattende de elementen, welke tot het maken van verschil hebben geleid en bij het onderzoek vóór, op en na de terechtzitting in raadkamer tot leidraad moeten dienen. Ook is meermalen gebleken, dat deze hoeveelheid aan verdere ontwikkeling onderworpen is. Herhaaldelijk z i j verbeteringen aangebracht en gebleken leemten aangevuld. Evenzo zou nu, na de beide wereldoorlogen met hun ervaring,. begonnen moeten worden met een eerste opzet van wat die ervaring in verband met vroeger reeds gebleken behoeften aan oorlogsmisdrijven heeft opgeleverd. Dergelijke arbeid is in de gegeven omstandigheden en rekening houdende m d de geldende opvatting ten deze die van de nationale wetgever en het gaat m.i. niet aan deze over te laten aan een nationale rechter, wiens werk dit allerminst is en die bovendien in de regel iri dit onderdeel van de rechtswetenschap (wetgevende arbeid) niet thuis is.

Onder-artikel 9

Bij de redactie van dit onder-artikel is niet voldoende rekening gehouden met het niet-bestaan van de hiërarchische verhoudingen tussen militairen van verschillende bondgenoten.

Onder-artikel 10

Zoals ik hierboven heb opgemerkt zijn er gerechtvaardigde en ongerechtvaardigde (strafbare) oorlogsdaden. Met het oog op mogelijke grensgevallen heb ik daar invoeging van een nieuw art. 39 in ons Wetboek van Militair Strafrecht in overweging gegeven, hetwelk in het gehele materiële militair strafrecht art. 43 Sr. vervangen moet.

---

6) Een dergelijke bepaling treft men ook aan in onze militaire strafwetgeving uit het begin der vorige eeuw: art. 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande van 1815. Ook dit wetboek was een proeve van nationale, dat was toen: supra-regionale strafwetgeving.

Of h d dan raadzaam is ook art. 42 Sr. buiten toepassing te laten, betwijfel is. Het ware aan te vullen op de n ijze als ik hiervóór bij onder-artikel 7 heb aangegeven.

Onder-artikel 11

Bij opneming van het bepaalde in de onder-artikelen 4– 9 in het Wetboek van Militair Strafrecht is deze bepaling overbodig. Dit wetboek bevat geen overtredingen.

Onder-artikel 12

Indien art. 1 van liet Wetboek van Militair Strafrecht wordt aangevuld in de geest van lid door mij voorgestelde eerste lid, is het eerste litl van dit onder-artikel 12 overbodig.

Tegen de instelling van bijzondere gerechtshoven zoals het tweede lid in beginsel voorslell. gevoel ik overwegend bezwaar.

Terecht blijft de berechting van oorlogsmisdrijven, gepleegd in geval van oorlog. opgedragen aan de militaire rechter ter zee of te velde, ondanks o.a. de beperkte eisen gesteld aan hun juridische opleiding. Dat de ervaring geleerd zou hebben, dat zonder de urgentie welke in geval van oorlog geldt. de berechting ware over te dragen aan bijzondere hoven met een meerderheid van niet-militaire rechtsgeleerden, liefst wanneer zij tot de rechterlijke macht behoren, moge al juist geweest zijn toen de jongste oorlog aangevangen was, sedert is de toestand, n at de militaire juristen betreft aanzienlijk verbeterd terwijl de kennis van oorlogsrecht en van militair-strafrecht, welke doorgaans bij leden van de burgerlijke rechterlijke macht pleegt te worden aangetroffen, niet noemenswaard vermeerderd is.

Sedert kort bestaat er bij de landmacht een militair-juridische dienst. als zodanig erkend in art. 25 der Bevorderingswet voor de Landmacht 1902. Tot deze behoren onderscheiden officieren, die de hoedanigheid bezitten van meester in de rechten of/en het n a academische rechtsgeleerde studie verworven diploma voor meer uitgebreide rechtskennis, welks effectus niilitaris erkend is in art. 245 eerste lid van de Regtspleging bij de Landmagt.

Ook bij de zeeinacht zijn enige officieren met gelijke rechtsgeleerde opleiding en van de aanvang van de opleiding voor het verkrijgen van de buitengewone rechtskennis aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam heeft voor deze officieren kennis van volkenrecht tot de examcnvalíken behoord. Voor beide groepen behoorde militair straf- en tuchtrecht hetzij als verplicht keuzevak voor het doctoraal examen hetzij als voornaam examenvak tot hl111 bijzondere academische studie. Uit ervaring weet ik. dat voor het voldoen aan een tentamen resp. het bijzonder examen in deze beide vakken even grote eisen hebben gegolden als die welke voor het doctoraal zijn gesteld. Wanneer voor alle officieren, die tot militair-jurist willen worden opgeleid. een examen in oorlogsrecht verplicht wordt gesteld en wanneer men dan bedenkt, dat de andere examenvakken zijn staatsrecht en strafrecht, dan is het aannemelijk dat deze opleiding is een poging

om hen te vormen tot specialisten juist ook voor rechtspraak als het wetsontwerp aan bijzondere gerechtshoven heeft toegedacht; zij zullen eerder beter voldoen dan burger-juristen die uit de burgerlijke rechtspraak genomen worden en die noch van militair straf- en tuchtrecht noch van oorlogsrecht noemenswaardige studie hebben gemaakt [7]).

Trouwens zij kennen meestal het militaire leven niet en zijn dan ook maar zelden in staat om bijvoorbeeld de strafwaardigheid van een spion of van de verrader van een militair geheim met juistheid te taxeren.

Alles samengenomen geeft het geen pas om thans de militaire rechtspraak als minderwaardig te kenmerken door de instelling van bijzondere rechtbanken en van een bijzonder gerechtshof met een meerderheid van burgerlijke leden; om militaire leden als bijlopers te dulden en om dan te verkondigen, zoals het eerste lid van dit onder-artikel doet, dat dc oorlogsmisdrijven in beginsel ter berechting staan van een militaire rechter. Naar analogie van het klassieke voorbeeld „lucus a non lucendo" zou het juister zijn geweest te spreken van bijzondere gedemilitairiseerde rechtscolleges.

Daarbij komt, dat de militair-rechterlijke organisatie te velde reeds sedert 1814 de mogelijkheid heeft erkend om naar behoefte krijgsraden te velde in te stellen; dat er na het eindigen van de oorlog toen „tijd van oorlog" nog bleef bestaan en enige rust was teruggekeerd, eerst vier en sedert kort drie krijgsraden te velde zijn in stand gehouden en dat zelfs de Krijgsraad te Velde West een afzonderlijke kamer heeft ingericht voor behandeling van zaken van dienstweigeraars, wier gewetensbezwaren tegen dc dienst niet overeenkomstig de wet waren erkend. alsmede van zogenaamde Indië-deserteurs. Deze kamer bestond zoveel mogelijk steeds uit dezelfde militaire leden, voorgelicht door dezelfde openbare aanklager en door dezelfde raadslieden der verdachten. Met dit voorbeeld voor ogen zou het alleszins aanbeveling verdienen om ook de organisatie van militaire rechtscolleges in vredestijd zodanig te verruimen, dat het aantal van deze colleges niet tot ben hoogste drie zou beperkt blijven, dat aan de behoefte vrij baan gelaten werd en dat ook dan door een speciaal college of door een speciale kamer oorlogsmisdadigers kunnen worden berecht.

Een aldus georganiseerde militaire rechtspraak zou in tijd van vrede hoger beroep toelaten op het Hoog Militair Gerechtshof. Wil men ook cassatie toelaten, dan zou deze aan een afzonderlijke Kamer van dit Gerechtshof moeten worden opgedragen. Men stelt zich n.l. voor om deze cassatie ook te doen dienen om eenheid te onderhouden in de straftoemeting. Juist de bemoeiing met de straftoemeting, welke ingevolge art. 105 R.O. bij recht doen ten principale reeds mogelijk is, is een der voornaamste bezwaren tegen het openen van

---

7) Zie de bevestiging van dit oordeel voor wat het volkenrecht betreft ook Prof. Mr. **J. P. A.** *François* in Ned. Juristenblad **1951,** blz. **342.**

cassatie-bevoegdheid van de Hoge Raad ten aanzien van militaire strafzaken: deze toemeting behoort te geschieden door rechters, die liet militaire leven door en door kennen en deze hebben in de Hoge Raad of in een bijzondere hiertoe bestenide kamer van dit hoge college geen zitting.

Mijns inziens behoort dus alles wat op de rechtspraak door bijzondere rechtbanken en het bijzonder gerechtshof betrekking heeft, te vervallen en de berechting zowel in tijd van oorlog, als in tijd van vrede aan de militaire rechter te worden gelaten. Dat hiertoe wijzigingen nodig zullen zijn zowel in de beide Regtsplegingen als in de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof behoeft geen betoog. Ik meen goed te doen door hierop thans niet in te gaan.

Ook laat ik de onder-artikelen 12—36 buiten verdere beschouwing. De militaire rechter heeft eigen procesregelingen.

Artikel II

Bij inlassing van de strafbepalingen betreffende ongerechtvaardigde oorlogsdaden in het Wetboek van Militair Strafrecht kan menig voorstel in dit artikel hetzij geheel of ten dele overgaan naar artikel III, hetzij vervallen.

Nochtans teken ik aan:

ad no. 1. Moet deze wijziging ook niet aangebracht worden in Sr. 85 al. 1 en art. 275 Sr. en volgende? Of moet in art. 85 opgenomen worden een (eerste) alinea waarin gezegd wordt dat onder ,.vaartuig of schip" ook begrepen is ,,luchtvaartuig" of ,,luchtschip"?

ad no. 3. Indien een tot vrijheidsstraf veroordeelde militair niet uit de militaire dienst is ontslagen. komt de hier aan de Minister van Justitie toegedachte bevoegdheid toe aan de betrokken militaire ambtgenoot. Hiervoor zou een bepaling in deze geest moeten worden toegevoegd aan art. 21 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

ad no. 5. Over Regeringsraad schreef ik boven reeds.

ad no. 6. M.m. geldt dit ook hier.

ad nos. 5—16. Zie mijn aantekening op onder-art. 1 sub 1°.

ad nos. 8—12. Hier geldt ook de aantekening bij onder-artikel 4.

ad no. 13. In plaats van ,,de staat" te lezen ,.de skaat of een of meer ,,van zijn bondgenoten".

ad no. 15. Tussen ,.belang[n] en ,,niet[n] in te voegen: ,.of dat voor ,,een van de bondgenoten".

Voorts stel ik nog de volgende vragen omtrent artikelen van Sr.:

Ad art. 84. Zou in het derde lid achter ,,macht[n] behoren te worden ingevoegd de woorden .,van een der ondertekenaars van het .,Noord-Atlantisch Verdrag"?

Ad art. 87. Zie de desbetreffende opmerking onder het hoofd ,,oorlogsmisdrijven" bij onder-artikel 1 sub 4°. Onder begrip ,,vijand[n] vallen ook tegenstanders bij een gewapend conflict. In het derde lid zouden de woorden ,,door den Koning" wel kunnen vervallen; de

grondwet geeft beter en voldoende grondslag en de mogelijkheid is ook denkbaar, dat de internationale opperbevelhebber der Noord-Atlantische krijgsmacht soortgelijke bevoegdheid erlangt, welke Nederland te eerbiedigen heeft.

Ad artt. 98 en 99. Behoort hier ook niet het belang van bondgenoten te worden beschermd?

Ad artt. 121 en 122. Het is denkbaar, dat hier te lande bijeenkomsten plaats hebben van internationale bestuurs- of dergelijke comrnissiën, die ook voor Nederland bindende beslissingen hebben te nemen. Ook deze lichamen zouden van deze bepaling moeten kunnen profiteren.

Ad art. 136. Is het niet juister om in plaats van „desertie" te lezen „ongeoorloofde afwezigheid"? Deze gaat in onze krijgsmacht in tijd van oorlog autoniatirch over in desertie, zodra zij langer dan vier dagen geduurd heeft. Bovendien zou het beginsel evengoed mogen gelden indien het een ongeoorloofde afwezigheid van een bondgenootschappelijke krijgsmacht zou betreffen. Ook dan is de qualificatie „desertie" te vermijden.

Ad artt. 203 en 204. Na de moorden „.van het rijk" worden ingevoegd de woorden „of vaii een der andere ondertekenaars van het „Noord-Atlantisch Verdrag".

Ad art. 203. Voor „vreemden krijgsdienst" te lezen „dienstne-„ming bij een andere krijgsmacht dan die van een der ondertekenaars „van heb Noord-Atlantisch Verdrag".

Ad artt. 385—387. Moeten schepen van bondgenoten niet met Nederlandse schepen worden gelijk gesteld?

Ad artt. 388—414 als voren. Evenzo ad artt. 469 v.

Ad art. 435 bis. Moet niet uitkomen, dat woorden „des legers" ook ziet op bondgenootschappelijke legers? Of is hel beter hier te spreken van „de (een) militair-geneeskundige dienst"?

Artikel III.

Bij aanvulling van art. 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht zoals ik heb voorgestelld, mogen de artt. 3. 4 en 5 vervallen.

Art. 15. De redactie ware zodanig te veranderen, dat de rechter deze voorwaarde niet in elk daarvoor vatbaar vonnis moet herhalen. Zij 1%-orden als in de voorwaardelijke veroordeling begrepen beschouwd. ook als het krijgstuchtelijk vergrijp is gestraft door een strafoplegger behorende tot de krijgsmacht van een der ondertekenaren van h d Noord-Atlantisch Verdrag.

In art. 17 kan hetgeen volgt op „Gerechtshof" vervallen: koloniale krijgsraden bestaan niet meer.

In art. 63 vervalt het sub 1° gestelde.

Dit houdt verband mrt de wet van 2 Augustus 1950 (Stb. rio. 335) en niet mijn opstel „Hiërarchische Verhoudingen" [8]). Daar militie-

---

8) M.R.T. XLIII, blz. 587 v.

commissarissen niet meer bestaan, kan ook het sub 3° bepaalde verdwijnen en kan sub 2° aansluiten bij de aanhef.

In het eerste lid van art. 65 kan hetgeen volgt op de moorden „Nederlandse militairen" worden geroyeerd. Aangezien Nederland in een oorlog niet meer neutraal kan blijven, kan het tweede lid vervallen.

Art. 67 ware in het eerste lid aan te vullen met te vermelden „militairen die geen militaire rang bekleden".

Art. 68 ware te voorzien van een nieuw eerste lid, aangevende wat verstaan moet worden onder de term „hoofdofficier". Hieromtrent bestaat verschil van mening in verband met de nieuwe lezing van het bepaalde sub 7 van het Koninklijk besluit van 6 Augustus 1910 (Stb. no. 247).

Dit heeft hv. tot gevolg dat duidelijker dan thans zal zijn aan te geven welke officieren in eerste aanleg voor het H.M.G. behoren tel-echt te staan (art. 82 Inv. M.S.T.) en eventueel met het oog op de beantwoording van de vraag welke officieren benoembaar zullen zijn in de bijzondere rechtbanken (onder-artikel 15 al. **3** sub 2°).

Art. 70. Ook hier moet blijken dal onder „vaartuig" moet worden begrepen „luchtvaartuig".

Art. 75. Aangezien het Noord-Atlantisch Verdrag een traktaat is, zoals aan het slot wordt bedoeld. kan dit slot „onder voorwaarde enz." vervallen. Overigens worde opgemerkt, dat hetgeen voorkomt in de hier genoemde titels en artikelen in slechte zin beïnvloed wordt door het feit dat bondgenootschappelijke militairen slechts militairen zijn iiigevolge de artt. 60 v., indien zij krijgsgevangenen zouden zijn, hetgeen niet meer voorkomen kan. Zo is ongehoorzaamheid aan een bevel van een bondgenootschappelijk officier gepleegd door een Nederlands militair van mindere rang of stand niet strafbaar volgens art. 114 omdat alleen een meerdere (art. 67) dienstbevelen geven mag. Juist zulke belangen rechtvaardigen de noodzaak om de spoedige samenstelling van een internationale militaire strafwetgeving te bevorderen.

In art. 79 — dat, zoals gezegd, evenmin als de artt. 91—93 en 154 in nieuwe lezing moet vervallen — ware het woord „Nederlandsche" tweemaal te schrappen. althans te vervangen door een clausule, waaruit blijkt dat ook bondgenootschappelijke krijgsgevangenen hieronder vallen.

Art. 80 kan vervallen. Geïnterneerde militairen als hierbedoeld komen niet meer voor.

Art. 96 sub 2° spreekt van een plaats buiten het rijk in Europa. Ook hier had, gelet op het toepasselijke art. 75, rekening mogen worden gehouden met de territoiren van bondgenoten.

Art. 100 sub 3°. Als voren.

Titel IV. Om toepasselijk te zijn inoeteri verhoudingen van meerdere tot mindere bestaan tussen militairen van alle ondertekenaars van het Noord-Atlantisch Verdrag. Art. 67 ziet ingevolge art. 60 e.v. alleen op Nederlandse verhoudingen, welke krachtens art. 65 wel

tussen krijgsgevangenen (dus vijandelijke) militairen bestaanbaar zijn.

Art. 128. Aanvulling is nodig met militairen behorende tot de militaire politie.

Art. 135. De veranderde toestand brengt mede, dat er ook andere dienstvoorschriften kunnen bestaan dan die, welke door of van wege de Koningin zijn vastgesteld. Bovendien zou nader te omschrijven zijn, wat men onder ,,dienstvoorschriften" heeft te verstaan. De toepassing welke hier te lande aan dit artikel gegeven is, heeft twee afkeurenswaardige gevolgen gehad. Vooreerst is de bepaling misbruikt om lacunes in de wetgeving aan te vullen. Voorts heeft zij wel eens tot gevolg gehad, dat een feit, hetwelk uit zijn aard een overtreding is, op deze wijze tot misdrijf werd omgevormd.

Art. 147. Ook de bepaling van het derde lid zou, ondanks de toepasselijkheid van art. 75, wel verduidelijkt mogen worden; de terminologie is toch te veel alleen op Nederland berekend.

Titel VI is niet genoemd in art. 75. Moet hieruit worden afgeleid, dat de hier opgenomen oneerlijkheidsmisdrijven niet gelden indien zij gepleegd worden met betrekking tot bondgenoten of tot personen behorende tot hun krijgsmachten? Zo ja, dan zou het gewenst zijn om ook deze Titel evenals reeds geschied is met de volgende, in art. 75 te vermelden.

Art. 162. De laatste alinea kan vervallen.

Hoewel de Wet op de Krijgstucht in het wetsontwerp niet besproken is, zal zij toch ook moeten gelden voor bondgenootschappelijke militairen zolang deze onder de rechtsmacht van de Nederlandse militaire rechter vallen. In verband hiermede moge ik nog het volgende voorstellen.

Ad art. 2. De omslag welke meegebracht wordt door de uitvoerige omschrijving van de zogenaamde oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen (zie sub 2°—6°) maakt het nodig, dat bij opneming van nieuwe misdrijven in een van beide strafwetboeken, overwogen wordt, of deze nieuwe strafbepalingen ook gerangschikt moeten worden onder een der nummers 2°—5° van dit art. 2. Bovendien moet telkens wanneer een lichte overtreding plaats heeft, nagegaan worden of deze voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking komt. De praktijk heeft dan ook reeds eerder de wens doen ontstaan om hier te vereenvoudigen. Zo heeft het bekende commissoriale wetsontwerp van 193911940 [9] deze gedachte aldus onder woorden gebracht:

,.Van artikel 2 wordt het bepaalde sub 2° gelezen als volgt:

,,2°. alle in het Wetboek van Militair Strafrecht of in het op hem ,,toepasselijke gemene strafrecht omschreven feiten, indien het be-,,gane feit naar het oordeel van de tot straffen bevoegde meerdere, ,,tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de behandeling van de

9) M.R.T. XXXVI, blz. 264. Met instemming begroet in XXXVI, blz. **339** en in XXXIX, blz. 93 en 439.

,,zaak wordt opgedragen, van zó lichte aard is, dat de zaak buiten ,,strafrechtelijke behandeling mag worden afgedaan."

,,Het bepaalde onder 3°, 4°, 5° en 6° van dit artikel 2 vervalt".

Dit voorstel kornt alleszins in aanmerking om te worden overgenomen. Als gevolg hiervan mort in art. 58 in plaats van „een der ,,in artikel 2 nrs. 2—6 vermelde feiten" gelezrn worden ,.hoewel een ,,strafbaar feit". Ook art. 15 WMSR. ondergaat dan overeenkomstige wijziging.

Tvoorts zou hij de vermelding van de straffen bij een leger te velde (artt. 30—36) rekening kunnen worden gehouden met het in oorlogsnoodzaak ontstane Wetsbesluit van 22 October 1942 (Stb. no. C 65).

Ingevolge de artt. 39 en 41 worden bevoegdheden tot strafoplegging toegekend door of namens de Kroon. Het komt in de tegenwoordige verhoudingen beter voor om hier te spreken van oppergezag, waaronder des vereist ook de internationale opperbevelhebber van de gezamenlijke krijgsmachten der bondgenoten kan vallen.

Art. 53. Ook deze bepaling zou dienen te worden herzien met het oog op bondgenootschappelijke strijdkrachten.

Art. 67. Het gestelde in het eerste lid volgende op het eerste woord ..Gerechtshof" zou vervangen moeien worden door: „of van de .,hiertoe aangewezen kamer van dat Hof in te roepen".

Art. 74. Het tweede lid kan vervallen.

Onder de wijzigingen, welke in dit verband in de beide Regtsplegingen zouden moeten worden aangebracht. zou. als zeer gewenst, moeten worden begrepen de toepasselijk-inaking van de z.g.n. verkorte procedure op lichte misdrijven en het laten vervallen van het gestelde onder 4° van R.L. 179 en R.Z. 184.

De militaire procedure heeft geen behoefte aan onnodige overheveling van voorschriften uit Sv., welke hier en daar met die van de eigen procedure in strijd zijn en daarom meer last dan voordeel opleveren.

Wijziging is dan ook nodig van art. 74 Inv. M.S.T. hetwelk het bewijs regelt. Zo moet b.v. het sub 2° bepaalde ook geldig worden gemaakt voor politiemilitairen.

In het algemeen is het onderwerp te weinig bezien van militairrechtelijk standpunt. Vandaar dat ren ingrijpende omwerking van het ontwerp alleszins aanbeveling zou verdienen. Een bijzonder gerechtshof als het hierbij voorgestelde is niet voldoende om ten slotte het militair-juridische karakter van deze materie tot zijn recht te doen komen. Maar aan de voorbereiding voor hun taak van militaire juristen zal, voor zoveel zij in militair justiciële functiën werkzaam zullen worden gesteld, meer zorg moeten worden besteed. In het bijzonder zal de studie van het oorlogsrecht, met inbegrip van het oorlogsstrafrecht moeten worden aangemoedigd.

Augustus 1951.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 24 Januari 1951.

President: Majoor Mr W. Baron Riiell.

Leden: Kolonel J. L. Zegers en Kapitein Mr B. Swanenburg.
Raadsman: Mr G. de Roos, te Arnhem.

Wederrechtelijke inlevering.

Voeging van strafzaken.

Inlevering van een bij een kameraad in bruikleen zijnd lederen vest als ware hef het bijzondere, aan beklaagde in bruikleen verstrekte, vesf. Diefstal.

Door het weggenomen vest tegen kwijting van zijn inleveringsplicht in te leveren. beschikte hij daarover als heer en meester en verrichfte hij een daad van toeëigening.

(Wb. v. Str. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de gevoegde zaken van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad. eiser, tegen J. A. K., beroepssoldaat T.O.I. te Deelen, beklaagde,

Gezien enz.;

Overwegende, dat beklaagde na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken is ten lastr gelegd:

A. ,,dat hij als soldaat ingedeeld hij de Koninklijke Landmacht, .,althans als militair in de zin der wet. op of omstreeks 11 October ..1950 te Woensdrecht. althans in Nederland. met het oogmerk van .,wederrechtelijke toeëigening een leren vest, in gebruik bij Waage- .,naar en toebehorende aan de Slaat der Nederlanden. heeft wegge- ,,nomen;

R. ,,dat hij. terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was hij de .,Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet. ,,op of omstreelis 11 October 1950 te Woensdrrcht, althans in Neder- ,,land, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te hcvoordelen, door ,,listige kunstgrepen dan wel door een samenweefsel van verdichtsels ..de soldaat C. W. Verveen (werkzaam op het bureau van de Tech- ,,nische Dienst op de Vliegbasis Woensdrecht en bevoegd tot het ,.geven van kwijting aan aldaar gelegerde militairen hij inlevering ,,van aan deze militairen aldaar van rijkswege in bruikleen ver- .,strekte kleding- en uitrustingsstukken) heeft bewogen tot het teniet ,,doen van een inschuld, namelijk tot het geven van kwijting aan ..hem. beklaagde, van zijn, beklaagde's, verplichting tot inlevering ,,bij die Verveen van het hem van rijkswege in bruikleen verstrekte ..vest. doordat hij. hrklaagdc. alstoen aldaar hij genoemde Verveen ,.een lederen vest heeft ingeleverd (gelijksoortig met dat bijzondere ,,vest) maar hetwelk hem niet hijzanderlijk aldaar van rijkswege

„in bruikleen was verstrekt, zonder te doen blijken dat het ter in-
„levering aangeboden vest een ander was dan heb hem bijzonderlijk
„in bruikleen verstrekte vest en hetwelk hij alstoen aldaar wederom
„moest inleveren, een en ander inet het oogmerk om genoemde Ver-
„veen te bewegen hem van zijn verplichting tot inlevering van meer-
„genoemd vest te kwijten, immers wilde hij, beklaagde, zich weder-
„rechtelijk hevoordeelen doordat hij het ter inlevering en kwijting
„aangeboden vest wederrechtelijk in kamer 2 van barak A van de
„vliegbasis Woensdrecht aan L. G. Waagenaar had ontnomen, aan
„wie laatstgenoemd vest van rijkswege in bruikleen was verstrekt,
„althans welk vest hij zich alstoen aldaar wederrechtelijk had toege-
„eigend en waarvan hij wist en begreep, althans had moeten be-
„grijpen dat het vest hijzonderlijk aan een ander alstoen aldaar ge-
„legerd militair van rijkswege in bruikleen was verstrekt, en door
„inlevering van dat wederrechtelijk verkregen vest kwijting van
„zijn eigen schuld verkrijgen";

Overwegende, enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem onder B. ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken,

aangezien naar het oordeel van de Krijgsraad ten processe niet iiitdrukkelijk is komen vast te staan dat Verveen uitsluitend of in het bijzonder op grond van listige kunstgrepen of samenweefsel van verdichtsels van de zijde van beklaagde er toe is overgegaan om aan deze kwijting van diens verplichting tot inlevering van het aan hem uitgereikte lederen vest te geven, en dat Verveen, zo hij geweten had, dat het hem door beklaagde aangeboden vest niet hetzelfde was als het aan beklaagde in bruikleen uitgereikte. aan beklaagde de bovenstaande kwijting niet zou hebben verleend;

Overwegende, wat hrt onder A ten laste gelegde betreft, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij op Woensdag 11 October 1950 als beroepssoldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht; dat hij op die dag op de Vliegbasis Woensdrecht een leren vest heeft weggenomen uit een open kast, welke staat in kamer 2 van barak A.; dat hij dat vest, welk noch geheel noch gedeeltelijk zijn eigendom was. heeft weggenomen om het in te leveren op het bureau van de Technische Dienst op de Vliegbasis Woensdrecht; dat hij later gehoord heeft dat dit vest was uitgereikt aan de soldaat Waagenaar; dat hij wist dat dit vest toebehoorde aan de Staat der. Nederlanden; dat hij het aan hem zelf uitgereikte leren vest was kwijtgeraakt;

Overwegende. enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaaride bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, dat hij als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht op 11 October 1950 te Woensdrecht met het oogmerk van wederrechte-

lijke toeëigening een leren vest, in gebruik zijnde bij Waagenaar en toebehorende aan de Staat der Nederlanden, heeft weggenomen;

Overwegende, dat beklaagde, bij monde van zijn raadsman weliswaar heeft ontkend dat hij, het vest wegnemende, daarbij het oogmerk heeft gehad zich dit wederrechtelijk toe te eigenen, en wel zulks op grond dat het nimmer in zijn bedoeling heeft gelegen het vest aan de rechtmatige eigenaar, de Staat der Nederlanden, te onttrekken, hebbende hij dit vest immers weggenomen juist met het voornemen het bij de fourier, als orgaan van de Staat, in te leveren;

Overwegende hieromtrent, dat ten processe is komen vast De staan, dat beklaagde op 11 October 1950 een hem door het Rijk in bruikleen verstrekt vest bij de fourier op hei bureau van de Technische Dienst van de Vliegbasis Woensdrecht moest inleveren; dat hij aan die verplichting niet kon voldoen aangezien het aan hem verstrekte vest zich niet meer in zijn bezit bevond; dat hij toen een soortgelijk vest, hetwelk naar hij wist eveneens aan de Staat der Nederlanden in eigendom toebehoorde en aan een ander militair, naar later is gebleken aan de soldaat Waagenaar, in bruikleen was verstrekt, heeft weggenomen; en dat hij dat andere vest, hetwelk hij met het doel daartoe had weggenomen, bij den fourier heeft ingeleverd, doende alsof dat vest het aan hem vcrstrckte was;

Overwegende, dat derhalve beklaagde het plan heeft opgevat en uitgevoerd, een ander vest dan datgene, ten aanzien waarvan zijn inleveringsplicht bestond, daarvoor in de plaats in te leveren. ten einde dusdoende de schijn te wekken dat hij aan zijn inleveringsplicht had voldaan;

dat hij ter uitvoering van dit plan echter een soortgelijk vest als het aan hem uitgereikte van node had. dat hem toebehoorde of waarover hij althans de vrije beschikking had;

dat hij met het doel zich dat te verschaffen en aldus de voorgenomen indeplaatsstelling te kunnen effectueren, een vest, dat hem niet in eigendom toebehoorde en hem niet in bruikleen was verstrekt, heeft weggenomen;

Ovcrwegcndc, dat de Krijgsraad van oordeel is dat beklaagde door met dit oogmerk het vest weg te nemen en op deze wijze als heer en meester over het vest te beschikken, zich als eigenaar van dat vest heeft gedragen en een daad van toeëigening heeft verricht en dat, waar beklaagde zijn daad heeft verricht zonder enig recht daartoe en zonder toestemming van de eigenaar, het wegnemen van het vest door beklaagde moet worden beschouwd als te zijn geschied met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, hetgeen het misdrijf van diefstal oplevert;

Overwegende, dat het doel, waartoe beklaagde de diefstal pleegde, welk doel, indien bereikt, tevens tot gevolg moest hebben dat de rechtmatige eigenaar wederom in het bezit van het hem ontvreemde vest zou worden hersteld — en zulks dan niet om niet, doch slechts tegen vergoeding, in de vorm van het geven van kwijting aan beklaagde van zijn plicht tot inlevering —, het karakter van diefstal

aan de daad van beklaagde niet vermag te ontnemen; immers het directe en onmiddellijke doel, het oogmerk van beklaagde bij het wegnemen van het vest was het zich dit toe te eigenen, waarbij komt dat het tweede, meer verwijderd doel van beklaagde, de bedoeling die hij met het vest had, te weten het inleveren van hei vest bij de fourier, niet eerder kon worden verwezenlijkt dan nadat de toeëigening was voltooid;

Overwegende, dat de Krijgsraad mitsdien het verweer van beklaagde als onjuist verwerpt;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: ,,*Diefstal*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van drie weken, voorwaardelijk, proeftijd twee jaar en bevel tot teruggave van het leren vest aan de Commandant van de Vliegbasis Woensdrecht — Red.].

Kijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 24 Januari 1951.

President: Majoor Mr W. Baron Röell.

Leden: Kolonel J. L. Zegers en Kapitein Mr B. Swanenburg.
Raadsman: Mr G. de Roos.

Lichamelijk letsel door schuld: als bestuurder van een jeep zonder aanwijsbare oorzaak tegen een boom aan de rechterkant van de weg gereden, waardoor inzittenden letsel opliepen.

De Krijgsraad acht het ten laste gelegde niet bewezen, nu de inzittenden, die hersenschudding opliepen, zich niets kunnen herinneren van hetgeen onmiddellijk vóór ket ongeval geschiedde.

Het H.M.G. acht het ten laste gelegde wel bewezen, o.m. omdat uit de uitlatingen van enkele inzittenden blijkt dat beklaagde vlak vóór het ongeval zijn aandacht gevestigd had op de verdeling der zitplaatsen in de jeep.

Veroordeling tot geldboete.

(Wb.v.Str. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditaixr-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. B., geboren 19 Juli 1925, dpl. sold. 1e kl. Adm. Cie Verz. Bat. van de Genieschool te Soesterberg, beklaagde,

Gezien. . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij als soldaat 1e klasse ingedeeld bij de Koninklijke Land-
,,macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks
,,26 Augustus 1950 te Nijkerkerveen, althans in Nederland. als
,,bestuurder van een jeep, daarmede zo roekeloos, onvoorzichtig of

„ondeskundig heeft gereden over de voor het openbaar verkeer open-
„staande rijweg, de Rijlisweg. dat hij die door hem, beklaagde, be-
„stuurde automobiel niet op die weg heeft weten te houden, doch
„pardoes tegen een aan de voor hem, beklaagde, rechterzijde van
„die weg staande boom is aangereden. waardoor het aan zijn, beklaag-
„des, grove schuld is te mijten geweest dat d~ zich in die door hem
„bestuurde jeep bevindende J. Bruintjes een hersenschudding heeft
„bekomen, L. Zegers eveneens een hersenschudding heeft bekomen
„en G. Dijkstra zodanig zwaar lichamelijk letsel bekwam, dat hij
„gedurende enige tijd zijn werkzaamheden als metaalbewerker niet
„heeft kunnen uitoefenen";

Overwegende. dat een aan beklaagde voorgehouden en ten processe aanwezige Justitiële Verlilaring dd. September 1950 te Soesterberg opgemaakt en ondertekend door C. Adm. Comp. Verz. Bat., Genieschool onder meer zakelijk inhoudt: dat beklaagde sedert 2 Maart 1949 in werkelijke dienst is bij de Koninklijke Landmacht als dienstplichtige:

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende immers, dat alle inzittenden van het motorrijtuig ten gevolge van hei ongeval een hersenschudding hebben opgelopen en dientengevolge zich van het moment van het ongeval niels of weinig herinneren zodat aan hun verklaringen, als getuige ten processe afgelegd. weinig waarde is toe te kennen, mpt name niet omtrent datgene wat door beklaagde is gedaan of nagelaten vlak voor en op het ogenblik dal het door hem bestuurde motorrijtuig tegen de boom aanreed;

Overwegende, dat mitsdien enige daad van roekeloosheid. onvoorzichtigheid of ondeskundigheid, door beklaagde verricht, niet is komen vast te staan cn mitsdien diens schuld aan het letsel, door de mede-inzittenden van de door hem bestuurde jeep niet is bewezen;

Gezien nog de artikelen 60 en 62 van hef, Wetboek van Militair Strafrecht; 193 van de Regtspleging bij de Landmagt; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde is tori laste gelegd; spreekt hem daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 April 1051.

President: Mr J. W. U. Doornbos.

Leden: Vice-Admiraal Vos, Schout-bij-Nacht Brouwer, Luitenant-Generaal Dijxhoorn en Generaal-Majoor Van der Kroon.

Raadsman: Mr M. Thoolen.

***(Zie het hiervóór afgedrukte* vonnis).**

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien. . . .enz.;

post *alia:*

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij op 26 Augustus 1050, toen hij als soldaat l e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, na in de omgeving van Amersfoort van een hem onbekende burger een jeep ter besturing te hebben overgenomen. als bestuurder van dat voertuig daarmede heeft gereden over de Rijksweg Amersfoort-Zwolle, terwijl zich buiten hem. beklaagde, nog drie andere personen in die jeep bevonden; dat het droog weer was, met helder zicht en hij zich niet kan herinneren tijdens die rit last te hebben gehad van rook. as, stof of vliegen in zijn ogen;

R. dat hij zich verder niets kan herinneren van hetgeen op die rit is voorgevallen;

Overwegende, dat als getuigen zakelijk hebben verklaard:

1. *Jan Bruintjes:*

dat hij op 26 Augustus 1950 tezamen met nog twee andere personen heeft gereden in een door beklaagde bestuurde jeep, op de Rijksweg Amersfoort-Zwolle; dat beklaagde hem tijdens die rit aanbood, tussen hem. beklaagde, en diens buurman te gaan zitten op een nummerbord dat op een koffertje tussen beide voorbankjes van die jeep zou worden gezet. waarbij beklaagde naar beneden wees in de richting van de vcrsnellingskruklien; dat hij zich niets meer kan herinneren van hetgeen na dit ogenblik tijdens deze rit Is gebeurd;

2. *Lucas Zegers:*

dat hij op 26 Augustus 1050 op de Rijksweg Amersfoort-Zwolle tezamen met nog twee andere personen in een door beklaagde bestuurde jeep heeft gereden; dat tijdens die ril door de inzittenden werd gesproken over de mogelijkheid een koffertje tussen de beide voorbankjes te zetten waarop één der inzittenden, Bruintjes genaamd. zou kunnen plaats nemen: dat beklaagde, al rijdende en pratende. tijdens dat gesprek achterom keek; dat hij zich niets meer kan herinneren van hetgeen ria dit ogenblik tijdens deze rit is gebeurd;

3. *Gesinus Dijkstra:*

dat hij op 26 Augustus 1950 op de Rijksweg Amersfoort-Zwolle tezamen md twee andere personen heeft medegereden in een door beklaagde bestuurde jeep; dat bij zich verder niets weet te herinneren van hetgeen dien dag verder is voorgevallen; dat hij daarna ongeveer 14 dagen in een ziekenhuis heeft doorgebracht en ongeveer in totaal drie en een halve week zijn werkzaamheden als metaalbewerker niet heeft kunnen uitoefenen;

4. *Frederik Heersmink:*

dat hij op 26 Augustus 1950 even buiten Amersfoort op de Rijksweg Amersfoort-Zwolle de hem in eigendom toebehorende jeep, nummer D 8515, ter besturing heeft overgedragen aan een militair;

Overwegende, dat een ambtsedig prooes-verbaal d.d. 29 Augustus

1950, opgemaakt door Aalbert Goedhart en Jacob de Graaf, beiden wachtmeester 1e klasse der Rijkspolitie, resp. onbezoldigd rijksveldwachter en onbezoldigd rijksrechercheur zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. *beide verbalisanten:*

dat zij op 26 Augustuss 1950 op de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg de Rijksweg Amersfoort-Zwolle te Nijkerkerveen hebben aangetroffen een vierwielig motorrijtuig (jeep) voorzien van het kenteken D 8515, welke jeep, gerekend uit de richting Amersfoort, in schuine stand op de lengterichting van de rijweg, met de voorzijde tegen een zich aan de rechterzijde van de weg bevindende boom stond; dat zij achter die jeep geen remsporen aantroffen; dat twee gewonden waren ingeladen in een ter plaatse aanwezige ambulance-auto en twee andere gewonden aan de berm van de weg lagen;

2. *verbalisant Goedhart:*

dat hem uit de administratie van het St. Elisabethsgasthuis te Amersfoort is gebleken dat aldaar tengevolge van het eerder gerelateerde ongeval was opgenomen G. Dijkstra;

Overwegende, dat een ambtsrdig proces-verbaal d.d. 14 September 1950, opgemaakt door Jan Buteijn, wachtmeester en Theodorus Peelen, marechaussee 1e klasse. beiden behorende tot de Brigade Harderwijk der Koninklijke Marechaussee, zakelijk inhoudt als verklaring van:

1. *Anton Arnold Frederik Asjes:*

dat hij als chirurg verbonden is aan het St. Elisabethsgasthuis te Amersfoort en in die hoedanigheid vanaf 28 Augustus 1950 heeft behandeld de patiënt Dijkstra, welke patiënt voordien werd behandeld door Dr Aghina; dat Dijkstra opgenomen is geweest van 26 Augustus tot 11 September 1950 en er gedurende die periode voor deze zwaar lichamelijk letsel aanwezig was;

2. verbalisanten:

dat zij bij eerder gemeld proces-verbaal overleggen een visum et repertum betreffende G. Dijkstra;

3. *Pieter Grootenboer:*

dat hij op 26 Augustus 1950 reed als chauffeur van een autobus op de Rijksweg te Nijkerkerveen, gemeente Nijkerk in de richting Amersfoort; dat hij toen uit tegenovergestelde richting een jeep zag naderen die normaal en rechts van de weg reed; dat hij nadat die jeep nog een kleine afstand gereden had, zag dat deze naar rechts week en tegen een voor hem, getuige, links van de weg staande boom reed op een afstand van ongeveer zestig meter van hem, getuige, verwijderd; dat getuige direct zich naar de jeep begaf en toen zag dat daarin vier personen zaten die allen buiten kennis waren: dat achter het stuur een militair zat; dat het wegdek droog was; dat hij niets op de weg heeft gezien dat voor de bestuurder hinderlijk heeft kunnen zijn of zijn uitwijken noodzakeijk maakte;

Overwegende, dat zich als bijlage bij het in de vorige overweging

vermelde ambtsedige proces-verbaal bevindt een visum et repertum betrekking hebbende op Gesinus Dijkstra, ondertekend door Dr Aghina, zakelijk inhoudende, dat bij Dijkstra lichamelijk letsel. waaruit tijdelijke ziekte is ontstaan, is geconstateerd;

Overwegende. dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, dc verklaring van de beklaagde slechts als bewijsmiddel gebezigd voor zover daarbij onder A vermeld en eerder gemeld visum et repertum slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen is hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met diens schuld daaraan met dien verstande, dat het aan beklaagtles grove schuld te wijten is geweest, dat G. Dijkstra zodanig zwaar lichamelijk letsel bekwam, dat hij gedurende enige tijd zijn werkzaamheden als metaalbewerker niet heeft kunnen uitoefenen;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als:

„AAN ZIJN SCHULD TE WIJTEN ZIJN DAT EEN ANDER ZODANIG „LICHAMELIJK LETSEL BEKOMT WAARUIT TIJDELIJKE VERHINDE-„RING IN UITOEFENING ZIJNER BEROEPSBEZIGHEDEN ONTSTAAT".

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat niet is bewezen hetgeen aan beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven bewezen werd verklaard onder meer omdat uit de ten processe overgelegde visa et reperta blijkt, dat het ongeval voor zover Bruintjes en Zegers betreft, slechts licht lichamelijk letsel ten gevolge heeft gehad, zodat beklaagde in zoverre moet worden vrijgesproken;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 100 met bepaling dat die geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van veertig dagen — *Red*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 21 Februari 19.51.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Kapitein J. A. van Heyl en 1e Luitenant Mr J. R. Sellink.
Raadsman: Mr E. A. F. E. N. Scheidius te Arnhem.

Desertie in tijd van oorlog.

Bij K.B. van 28 Augustus 1950 is bepaald dat de dienstplichtigen, die ingevolge KB. van 24 Februari 1950 en van 14 Juni 1950 met groot verlof zijn gexonden, voor een nader te bepalen duur weder in werkelijke dienst worden geroepen. Tew tijde van het piegew van het feif had de Koningin de militie te land gedeeltelijk buiten-

gewoon *bijeen* geroepen, *zodat het* feit *geacht* moet *worden* „in *tijd* „*van* oorlog" *gepleegd* ***te zijn***.

(Wb.v.Str. art,. 87).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. A., geboren te Renkum, 11 Juli 1929, dpl. soldaat A.-Cie, 443e Bat. Inf. te Harskamp, beklaagde,

Gezien. . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, *althans als* militair in de *zin* ***der wet,*** te „Harskamp, *althans in* Nederiund, in de rnaand Januari 1951, alzo „in tijd van oorlog. na op 13 Januari 1951 opzettelijk ongeoorloofd „van zijn onderdeel te zijn vertrokken, opzettelijk daarvan tot 16 „Januari 1951, zonder voorkenriis, toestemming of opdracht van „zijn commandant, in ieder geval ongeoorloofd afwezig is geneest en „gebleven";

post alia:

Overwegende, dat liet aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*opzettelijke ongeoorloofde* afwezigheid *in tijd van* oorlog voor „niet langer *dan* vier *dagen*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 ten 2e Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad zich niet kan verenigen met het door beklaagdes raadsman naar voren gebrachte, n.l. dat het feit niet gepleegd zou zijn in tijd van oorlog;

Overwegende, immers dat tijd van oorlog mede geacht wordt te bestaan zodra de militie te land, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, door de Koning buitengewoon is bijeengeroepen en zolang die buitengewoon onder de wapenen blijft;

Overwegende, dat gelet op art. 30 der Dienstplichtwet bij Koninklijk Besluit van 28 Augustus 1950 is bepaald dat de dientsplichtigen, die ingevolge Onze besluiten van 24 Februari 1950 en 14 Juni 1950 (Staatsblad Nos. K. 52 en K. 232) met groot verlof zijn gezonden, voor een nader te bepalen duur weder in werkelijke dienst worden geroepen;

Overwegende, dat de Krijgsraad het van algemene bekendheid acht, dat er ben tijde van het plegen van het feit dienstplichtigen in werkelijke dienst waren op grond van dit Koninklijk Besluit;

---

*) Bewezen verklaard m.u.v. de gecursiveerde gedeelten. (Red. M.R.T.)

Overwegende, dat dus Icn tijde van het plegen van het feit de militie te land ten dele door de Koning buitengewoon was bijeen geroepen en buitengewoon onder de wapenen verbleef, zodat het feit geacht moet worden in tijd van oorlog te zijn gepleegd; enz.

[Volgt: veroordeling tot zes weken gevangenisstraf met aftrek. – *Red. M.R.T.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 28 Februari 1951.

President: Luitenant-Kolonel Mr li'. A. J. Deelen.

Leden: Kolonel J. L. H. A. Antoni en Luitenant-Kolonel J. A. de Witte.

Raadsman: Kapitein W. A. Freijser.

Door het desgevraagd verstrekken van inlichtingen omtrent een plaats, waar de Nederlands-Belgische grens gemakkelijk zou kunnen worden overschreden zonder veel kans op ontdekking op heterdaad, heeft beklaagde opzettelijk desertie van een krijgsman bevorderd, zonder oogmerk om de vijand hulp te verlenen of de staat tegenover de vijand te benadelen.

(Wb.v.Str. artt. 24 en 104).

De Krijgsraad te Velde Zuid,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Johannes Cornelis Maria v. G., geboren ie Berkel e.a. op 18 Januari 1929, dienstplichtig soldaat, behorende tot de Technische dienst der Legerluchtmacht Nederland, gelegerd op de militaire vliegbasis Gilze-Eijen, beklaagde,

post alia:

Overwegende, dat Franciscus Adolf B., oud 19 jaar, dienstplichtig soldaat, behorende tot de Technische compagnie van de vliegbasis Gilze-Rijen, gelegerd ie Gilze-Rijen, als getuige door de Officier-Conimissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft, verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 3 October 1950. toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was, ingedeeld bij de Technische Dienst van de vliegbasis Gilze-Rijen van de Legerluchtmacht Nederland. bevond op zijn kamer van genoemde vliegbasis te Gilze-Rijen; dat hij alstoen voornemens was om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen als militair te onttrekken en zich daartoe via België en Frankrijk naar Spanje te verwijderen; dat hij alstoen aldaar aan de soldaat v. G., beklaagde. heeft verteld. dat hij besloten had om naar het buitenland te gaan en wel vermoedelijk naar Spanje; dat hij vervolgens aan beklaagde heeft gevraagd, waar hij, zonder gezien te

worden, het best de Nederlands-Belgische grens kon overschrijden; dat beklaagde hem antwoordde, dat hij het best de grens kon overschrijden onder de gemeente X., binnendoor gaande via Y., aangezien daar ter plaatse alleen maar patrouilles werden gereden, die hij gemakkelijk zou kunnen ontlopen; dat hij vervolgens op genoemde dag, 2 October 1950, zijn bovengenoemd onderdeel zonder recht of toestemming van zijn commandant heeft verlaten en zich ter uitvoering van zijn bovengenoemd voornemen om naar het buitenland uit te wijken naar X. heeft begeven, waarna hij de Nederlands-Belgische grens aldaar op genoemde dag omstreeks 21.00 uur heeft overschreden en vervolgens via Brussel is doorgereisd naar Parijs;

Overwegende, dat het van algemene bekendheid is, dat ten tijde, in de telastelegging genoemd, tijd van oorlog in de zin van de wet aanwezig was;

Overwegende, dat de in voormelde bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van de Krijgsraad. dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, .,dat hij op 2 October 1950, alzo in tijd van oorlog, onder de gemeente „Gilze-Rijen, zonder oogmerk om de vijand hulp te verlenen of de .,Staat tegenover de vijand te benadelen, opzetteijk aan Fr. A B., „dpl. soldaat bij de Technische Dienst van de Legerluchtmacht .,Nederland, welke B. voornemens was, zich voorgoed aan zijn „dienstverplichtingen als militair te onttrekken en zich hiertoe naar „het buitenland wilde verwijderen, van welk vorenomschreven voor-..nemen genoemde B. hem, beklaagde, reeds op de hoogte had ge-„steld, desgevraagd heeft medegedeeld, dat het hem, beklaagde, „bekend was, dat een illegale grensoverschrijding van de Nederlands-.,Belgische grens onder de gemeente X. nabij Y. zonder gevaar van „ontdekking op heterdaad mogelijk was, waarna genoemde B. aan „vorenomschreven voornemen om naar het buitenland uit te wijken, „gevolg heeft gegeven en daarbij de Nederlands-Belgische grens op „voren omschreven wijze heeft overschreden";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*In tijd van oorlog zonder het oogmerk om de vijand hulp te .,verbenen of de Staat tegenover de vijand te benadelen opzettelijk „desertie van een krijgsman bevorderen*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 104 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot geldboete van f 10 subs. 2 dagen hechtenis (zulks met toepassing van art. 24 Wb.v.Str.) — *Red.*].

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 1 Maart 1951.

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kapt. Luit. t. Zee J. J. Hogendoorn, Kapt. Luit. t. Zee (A), J. Dekker, Luit. t. Zee 1e kl. P. W. C. de Vos en Luit. t. Zee (A) 1e kl. F. O. van Kregten.
Fiscaal: Kapt. Luit. t. Zee (A) Mr R. J. Brunner.
Raadsman: Mr E. Thoolen.

Medeplegen van opzettelijke brandstichting met gemeen gevaar voor goederen door linnengoed in een kast met petroleum te begieten, waarna de kast door den ander aangestoken werd.
Voorwaardelijke veroordeling.

(W.M.S.R. art. 13-15; Wb.v.Str. artt. 47 en 157).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de fiscaal tegen C. T. J. H., oud 21 jaar, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier 3e klasse z/m bij het Depôt Korps Mariniers te Rotterdam,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 10 November 1950 No. CZM/14/62169;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 7 Februari 1951 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Eindhover, op of omstreeks 23 September 1950 ingevolge de afspraak met A. P. P. S. om het, aan de gemeente Eindhoven, althans aan een ander dan aan hem en/of aan A. P. P. S. toebehorende pand, Begijnenhof 66, aldaar, waarin zich huisraad en lijfgoederen bevonden, die voor een groot deel toebehoorden aan een ander of aan anderen dan aan hem, in brand te steken op aanraden en in tegenwoordigheid van die S., petroleum heeft uitgegoten over de textielgoederen, die zich op verschillende planken bevonden van de linnenkast en over een bed, dat zich met die linnenkast in de tussenkamer van dat pand bevond, waarna S. een lucifer afstreek en daarmede het papier aanstak dat in die kast op de planken lag, tengevolge waarvan de zich daarin bevindende textielgoederen en die kast zelve — die niet bestemd waren (was) om in de bestaande omstandigheden in brand te worden gestoken — vlam hebben (heeft) gevat, gedeeltelijk is verbrand en ernstig gevaar is ontstaan, dat het pand Begijnenhof 66 en de belendende woning Begijnenhof 68, die aan hem noch aan S. toebehoorden, zomede zich in die laatste woning bevindende gereedschappen en huisraad, toebehorende aan L. Sanders, zouden verbranden";

Gezien. . . .enz.;

Gezien de schriftuur van eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot bewezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan, qualificatie daarvan als:

„MEDEPLEGEN VAN OPZETTELIJK BRANDSTICHTEN, TERWIJL ..DAARVAN GEMEEN GEVAAR VOOR GOEDEREN TT: DUCHTEN IS" en veroordeling deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van TWAALF MANDEN voorwaardelijk met een proeftijd van TWEE JAAR met aftrek van voorarrest en bijzondere voorwaarden;

Gelet. . . .enz.;

overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e C. Th. J. H., oud 21 jaar, als beklaagde:

dat hij meermalen met A. T. P. S. heeft gesproken om de woning, die zij gezamenlijk bewonen, gelegen Begijnenhof 66 te Eindhoven, in brand te stoken; dat de belendende woning gelegen Begijnenhof 68 te Eindhoven en een groot deel der goederen, aanwezig in het huis Begijnenhof 66 hem niet toebehoorden; dat S. en hij dikwijls hebben overlegd op welke manier en wanneer zij brand in hun woning zouden stichten;

dat op 23 September 1950 toen S. en hij alleen in hun woning waren, zij de afspraak maakten oni petroleum in de linnenkast te gieten; dat hij S. in de tussenkamer vroeg: „Hoe zal ik dat nou „precies doen", waarop deze antwoordde: „Neeem de kruik maar „en giet op ieder schapje maar wat": dat deze terwijl de kastdeuren van de linnenkast openmaakte; dat hij de kruik met petroleum. die in die tussenkamer stond, opnam en hij de petroleum uitgoot over alle vakkeri van de linnenkast, waarin hun linnengoed geborgen was;

dat hij het restant petroleum gooide over het bed, dat zich inet die linnenkast in de tussenkamer van pand Begijnenhof 66 te Eindhoven bevond;

dat, terwijl hij aldaar hezig was. S. er bij stond te kijken, een lucifer afstreek en daarmee het papier, dat in de kast op de plank lag tegen het vuil worden van het linnengoed, aanstak en de linnenkast onmiddellijk in brand stond; dat het pand Begijnenhof 66 toebehoorde aan de gemeente Eindhoven;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende vorenstaande brief als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

2° enz.

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„HET MEDEPLEGEN VAN OPZETTELIJK BRANDSTICHTEN, WAAR-„VAN GEMEEN GEVAAR VOOR GOEDEREN TE DUCHTEN IS";

post alia:

Veroordeelt beklaagde deswege tot een gevangenisstraf voor de

tijd van TWAALF MAANDEN met bepaling dat de tijd, door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak sinds 24 September 1950 in streng arrest doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

Beveelt, dat deze straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij later anders mocht worden gelast op grond, dat de veroordeelde zich vóór het cindc van een procftijd van TWEE JAAR heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of — zijnde de veroordeelde immers militair — aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 na. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikelen 2 no's 2-6 van die wet, of gedurende die procftijd niet heeft nageleefd de hem hierbij te stellen bijzondere voorwaarden, hierin bestaande:

a. dat hij als tot de Zeemacht 'behorend militair zich niet zal schuldig maken aan een strafbaar feit, dat krachtens het Koninklijk Besluit van 22 October 1942 Stbl. n. C. 65 buiten strafrechtelijke behandeling wordt afgedaan en terzake waarvan hij krijgstuchtelijk wordt gestraft;

b. dat hij, indieri hij als militair tot de Landmacht komt te behoren, zich niet zal schuldig maken aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 1 nos. 1-4 van het Koninklijk Besluit van 27 Juli 1944 Stbl. No. E. 53:

c. dat hij zich na zijn ontslag 'uit de militaire dienst zal stellen onder het toezicht van de Afdeling Eindhoven van de Rooms-Katholiekc Reclasseringsvereniging en zich zal gedragen naar de raadgevingen en aanwijzingen hem door of vanwege die instelling in het belang zijner reclassering gegeven;

Draagt aan genoemde Reclassrringsvereniging op om de veroordeelde terzake van de naleving der bijzondere voorwaarde onder c. genoemd hulp en steun te verlenen.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Strafbevoegdheid.

Bij Koninklijk besluit van 14 Juni 1951 (Stb. n°. 313, Legerorders n°. 145 L-LX) is bepaald, dat onder de forniaties als hedoeld in art. 39, eerste lid sab 3° van de Wet op de Krijgstucht, wordt gerekend een bataljon dan wel een afdeling, voor zolang dat onderdeel zelfstandig buiten regimentsverband optreedt.

Voorts is hij Koninklijk besluit van 30 Juni 1951 (Stb. n°. 267. Legerorders n°. 166 L–L.M.) bepaald:

Artikel 1

Onder de forinatics, bedoeld in artikel 39, eerste lid, onder ô°. van de Wet op de Krijgstucht, worden gerekend:

1°. de Staf van de Legerplaats bij Oirschot;

2°. de Staf van de Legerplaats hij Wittenberg;

3°. een instructie-groep ten behoeve van een regimentsgevechtsgroep (Instructie-groep A);

4°. het gezamenlijk militair personeel beneden de rang van luitenant-kolonel, gesteld onder de bevelen van de commandant van een instructie-groep ten behoeve van drie infanterie-bataljons (Instructiegroep B).

Artikel 2

Onder de formaties, bedoeld in artikel 41, onder 2°. van de Wet op de Krijgstucht worden gerekend:

1°. het gezamenlijk militair personeel beneden de rang van Majoor, ingedeeld of gedetacheerd bij het Verzorgingsdetachement van de Staf van de Legerplaats te Wittenberg.

Eindelijk is bij K.B. van 20 Juli 1951 (Stbl. n°. 315, Legerorders n°. 184 L–L.M.) bepaald, dat onder de formaties, bedoeld in artikel 41 onder 2°, van de Wet op de Krijgstucht worden gerekend:

1°. een afdeling van het Bewakingskorps Koninklijke Landmacht;

2°. het Oefendetachement van liet Bewakingskorps Koninklijke Landmacht.

Bevordering van desertie.

Wij publiceerden in de vorige jaargang, deel XLIII blz. 282 v. onder bovenstaand opschrift een arrest van de Hoge Raad van 17 Januari 1950. Dit arrest is thans opgenomen in de Nederlandse Jurisprudentie 1951 onder n°. 347. Onder dit arrest plaatste (Prof. Mr) W. (P. J.) P(ompe) de volgende noten:

1. De eerste grief van het eerste cassatieniiddel betreft de verhou-

ding van artt. 102 cn 104 Sr. Het artikel van Mr Vermeer, waarop de A.G. in zijn conclusie doelt, geeft m.i. een duidelijke weerlegging van de mening, door Noyon (II bl. 51). Noyon-Langemeijer (II bl. 53) en van Eck (bl. 264) in strijd met Simons (II bl. 402) verdedigd, dat art. 104 Sr. naast art. 102 Sr. nimmer toepassing kan vinden. Mr Vermeer wijst juist op zulk een situatie als zich in het berechte geval voordoet, nl. dat de militie te land door den Koning buitengewoon is bijeengeroepen. In zulk een geval behoeft er geen oorlog te zijn, dus evenmin een vijand, maar toch is er dan tijd van oorlog in den zin van art. 87 Sr., waarbij de betekenis van deze term wordt uitgebreid. Van hulpverlening aan den vijand of benadeling van den Staat tegenover den vijand (art. 102 Sr.) is dan geen sprake, dus evenmin van oogmerk tot het een of het ander. De situatie van art. 104 Sr., tijd van oorlog zonder evengenoemd oogmerk. is dan dus aanwezig. De A.G. acht ook in zulk een geval een vijand aanwezig. zij liet niet een concreet aanwijsbare. Mij lijkt op een zo vaag, slechts in abstracto hrpaald. gegeven de toepassing van art. 102 Sr., met zijn zware strafpositie, niet verantwoord.

De A.G. wil deze toepassing blijkbaar ook niet. want hij ziet in art. 104 Sr. de bijzondere strafbepaling tegenover art. 102 Sr. als de algemene, in den zin van art. 55, tweede lid, Sr. De H. R. neemt een voorzichtiger houding aan. Hij stelt slechts de mogelijkheid, dat het bewezenverklaarde mede in de strafbepaling van art. 102 Sr. zou vallen. maar acht dan toch eveneens krachtens art. 55, tweede lid. Sr. art. 104 Sr. toepasselijk. Hei Hof heeft den weg langs art. 55, tweede lid. blijkbaar niet gekozen. Het vermeldt immers alleen artt. 104 en 56 Sr.. maar niet tevens art. 55. De H. R. heeft ook niet krachtens art. 422 Sv. alsnog art. 53 vermeld. M.i. terecht, want volgens de vrijwel constante jurisprudentie van den H. R. is art. 55, tweede lid. Sr. slechts toepasselijk bij een strafbepaling, welke alle bestanddelen van een andere strafbepaling (de algemene) en daarenboven nog een of meer andere bestanddelen bevat (vgl. mijn Handboek bl. 259 v.v.). Dit is nu bij art. 104 tegenover art. 102 niet het geval. want in ari. 104 is noch hulpverlening aan den vijand of benadeling van den Staat tegenover den vijand, noch oogmerk of opzet daarop onder de bestanddelen opgenomen.

2. Het tweede cassatiemiddel betreft de overmacht. De R. R. heeft terecht een van wettelijke goedkeuring voor militairen dienst afwijkende eigen mening niet als overmacht aanvaard. Voor het geval een afwijkende eigen mening op het eigen geweten berust zie men de beide volgende arrestrn en de daaronder geplaatste noot.

WETGEVING.

Bij Koninklijke Boodschap van 11 Augustus 1951 (Gedr. Stukken, Zitting 1950—1951 n° 2258) werd nan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden hef navolgend Wetsontwerp, vergezeld van de daarna afgedrukte Memorie van Toelichting, houdende:

Vaststelling van de Wet Oorlogsstrafrecht alsmede van enige daarmede verband houdende wijzigingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Militair Strafrecht en de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

ONTWERP VAN WET.

STUK No. **2.**

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is bepalingen vast te stellen met betrekking tot in geval van oorlog gepleegde misdrijven en hun berechting, zomede enige wijzigingen aan te brengen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Militair Strafrecht en de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel **I**

De navolgende bepalingen worden vastgesteld, die kunnen worden aangehaald als WET OORLOGSSTRAFRECHT.

HOOFDSTUK I

Bepalingen van materieel **strafrecht**

Artikel **1**

1. De bepalingen van deze wet zijn van toepassing op de misdrijven, in geval van oorlog begaan of eerst in geval van oorlog strafbaar, welke zijn omschreven in:

1°. een der Titels I en II van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht;

2°. het Wetboek van Militair Strafrecht;

3°. de artikelen **4—9** van deze wet;

4°. de artikelen 131—134*bis*, 189 en 416—417*bis* van het Wetboek van Strafrecht, indien het strafbare feit of het misdrijf, waarvan in die artikelen gesproken wordt, is een misdrijf als in dit artikel bedoeld.

2. In geval van een gewapend conflict, dat niet als oorlog kan worden aangemerkt en waarbij Nederland is betrokken hetzij ter individuele of collectieve zelfverdediging, hetzij tot herstel van internationale orde en veiligheid, zijn de artikelen **4—9** van overeenkomstige toepassing en kunnen Wij bij algemene maatregel van bestuur bepalen, dat de overige bepalingen van deze wet geheel of ten dele van toepassing zullen zijn.

3. Onder oorlog wordt begrepen burgeroorlog.

Artikel *2*

Voor zover in deze wet niet anders is bepaald, vinden ten aanzien van de in artikel **1** bedoelde misdrijven de bepalingen van het Wetboek van

Militair Strafrecht en die ter uitvoering daarvan alsmede, behoudens de uitzonderingen bij dat Wetboek vastgesteld, de bepalingen van het gemene strafrecht toepassing, met dien verstande, dat waar in het Wetboek van Militair Strafrecht of in de bepalingen ter uitvoering daarvan gesproken wordt van de militaire rechter of de militaire rechtsmacht, daaronder de bij deze wet aangewezen rechter onderscheidenlijk diens rechtsmacht wordt begrepen.

Artikel **3**

Onverminderd het te dien aanzien in het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Militair Strafrecht bepaalde is de Nederlandse strafwet toepasselijk:

1°. op ieder, die zich buiten het rijk in Europa schuldig maakt aan een misdrijf omschreven in de artikelen X en 9;

2°. op ieder, die zich buiten het rijk in Europa schuldig maakt aan een misdrijf omschreven in de artikelen **4—7,** indien dit feit is gepleegd tegen of met betrekking tot een Nederlander of een Nederlands rechtspersoon of indien enig Nederlands belang daardoor is of kon worden geschaad;

3°. op ieder, die zich buiten het rijk in Europa schuldig maakt aan een misdrijf, omschreven in een der artikelen 131—134*bis*, 189 en 416—417*bis* van het Wetboek van Strafrecht, indien het strafbare feit of het misdrijf, waarvan in die artikelen gesproken wordt, is een misdrijf als hiervoor onder **1°.** en 2°. bedoeld;

4°. op de Nederlander, die zich buiten het rijk in Europa schuldig maakt aan een misdrijf, in artikel 1 bedoeld.

Artikel **4**

De Nederlander, die vrijwillig in krijgsdienst treedt bij een buitenlandse mogendheid, wetende, dat deze met Nederland in oorlog is, wordt gestraft met de dood, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

Artikel 5

1. Hij die in geval van oorlog opzettelijk een ander blootstelt aan opsporing, vervolging, vrijheidsberoving of -beperking, enige straf of enige maatregel door of vanwege de vijand of diens helpers, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren.

2. Levenslange gevangenisstraf, of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren wordt opgelegd, indien het feit zwaar lichamelijk letsel tengevolge heeft.

3. De doodstraf, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren wordt opgelegd, indien het feit de dood of de vermissing, waaruit redelijkerwijze de dood is af te leiden, ten gevolge heeft.

Artikel 6

Hij die een misdrijf begaat en daartoe gebruik maakt of dreigt te maken van macht, gelegenheid of middel, hem door de vijand geboden, wordt gestraft met:

1°. het dubbele van de op dat misdrijf gestelde straf, indien deze niet meer dan tien jaren gevangenisstraf bedraagt;

2". levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren, indien op dat misdrijf gevangenisstraf van meer dan tien doch niet meer dan vijftien jaren is gesteld;

3°. de doodstraf, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren, indien op dat misdrijf gevangenisstraf van meer dan vijftien jaren is gesteld.

Artikel **7**

Hij die in geval van oorlog opzettelijk gebruik maakt of dreigt te maken van macht, gelegenheid of middel hem door de vijand geboden, om een

ander in zijn vermogen wederrechtelijk te benadelen of om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordelen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

Artikel 8

1. Hij die zich schuldig maakt aan schending van de wetten en gebruiken van de oorlog, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren.

2. Gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren wordt opgelegd:
   1°. indien van het feit de dood of zwaar lichamelijk letsel van een ander te duchten is;
   2°. indien het feit een onmenselijke behandeling inhoudt;
   3°. indien het feit inhoudt het een ander dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden;
   4°. indien het feit plundering inhoudt.

3. De doodstraf, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren wordt opgelegd:
   1°. indien het feit de dood of zwaar lichamelijk letsel van een ander tengevolge heeft dan wel verkrachting inhoudt;
   2°. indien het feit inhoudt geweldpleging met verenigde krachten tegen een of meer personen dan wel geweldpleging tegen een dode, zieke of gewonde;
   3°. indien het feit inhoudt het met verenigde krachten vernielen, beschadigen, onbruikbaar maken of wegmaken van enig goed, dat geheel of ten dele aan een ander toebehoort;
   4°. indien het feit, in het voorgaande lid bedoeld onder 3° of 4°, wordt gepleegd met verenigde krachten;
   5°. indien het feit uiting is van een politiek van stelselmatige terreur of wederrechtelijk optreden tegen de gehele bevolking of een bepaalde groep daarvan;
   6°. indien het feit inhoudt een schending van een gegeven belofte, of een schending van een met de tegenpartij als zodanig gesloten overeenkomst;
   7°. indien het feit inhoudt misbruik van een door de wetten en gebruiken van de oorlog beschermde vlag of teken dan wel van de militaire onderscheidingstekenen of de uniform van de tegenpartij.

Artikel 9

Met gelijke straf als gesteld op de in het voorgaande artikel bedoelde feiten wordt gestraft hij die opzettelijk toelaat, dat een aan hem ondergeschikte een zodanig feit begaat.

Artikel 10

Ten aanzien van de feiten, bedoeld in de artikelen 8 en 9, zijn de artikelen 42 en **43** van het Wetboek van Strafrecht niet van toepassing.

Artikel 11

De bij de artikelen 4–9 strafbaar gestelde feiten worden beschouwd als misdrijven.

HOOFDSTUK II

Van de bevoegde rechter

Artikel 12

1. Van de misdrijven, in artikel **1** bedoeld, door wie ook begaan, neemt behoudens het bepaalde in het tweede lid de militaire rechter kennis.

2. Indien de vervolging van een misdrijf als in artikel **1** bedoeld plaats vindt na een vijandelijke bezetting van het grondgebied van het rijk in

Europa of van een gedeelte daarvan, nemen bijzondere rechtbanken en het Bijzondere Hooggerechtshof van deze misdrijven kennis met uitzondering van de misdrijven, door militairen begaan, bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder 2°., of omschreven in de artikelen 131—134*bis*, **189** of 416—417*bis* van het Wetboek van Strafrecht, indien het misdrijf, waarvan in die artikelen gesproken wordt, is een misdrijf als bedoeld in artikel **1,** eerste lid, onder 2".

3. Wij kunnen bij algemene maatregel van bestuur voorzieningen treffen omtrent de overgang van zaken naar de bijzondere gerechten alsmede omtrent de voorbereiding van de vervolging voor de tijd, dat deze gerechten nog niet zijn ingesteld.

4. Wij behouden Ons voor bij algemene maatregel van bestuur te bepalen, dat wegens de geringe omvang of duur der bezetting het bepaalde in het tweede lid buiten toepassing zal blijven.

5. Eveneens behouden Wij Ons voor bij algemene maatregel van bestuur te bepalen, dat na afloop van feitelijke oorlogshandelingen, ook wanneer daaraan niet een vijandelijke bezetting van het rijk in Europa of van een gedeelte daarvan is voorafgegaan, het tweede lid in verband met de omvang en de aard der te berechten feiten toepassing zal vinden.

Artikel **13**

1. De bijzondere rechtbanken en het Bijzondere Hooggerechtshof worden door Ons ingesteld en samengesteld.

2. Het rechtsgebied en de plaats van vestiging der bijzondere rechtbanken en de plaats van vestiging van het Bijzondere Hooggerechtshof worden door Ons bij algemene maatregel van bestuur bepaald.

Artikel **14**

1. Het Bijzondere Hooggerechtshof en de bijzondere rechtbanken zijn samengesteld uit een rechtsgeleerde president en zoveel rechtsgeleerde vicepresidenten en rechtsgeleerde en militaire leden als nodig zal blijken.

2. Bij het Bijzondere Hooggerechtshof zijn een procureur-generaal en zoveel advocaten-generaal, bij de bijzondere rechtbanken een officier van justitie en zoveel substituut-officieren als nodig zullen blijken. Bij ieder college is een griffier en zijn zoveel substituut-griffiers als nodig zal blijken.

3. Wij kunnen plaatsvervangende rechtsgeleerde en militaire leden benoemen.

Artikel **15**

1. Tot de in artikel **14** genoemde betrekkingen met uitzondering van die van militair lid en plaatsvervangend militair lid zijn benoembaar:

1°. bij het Bijzondere Hooggerechtshof zij die benoembaar zijn onderscheidenlijk tot raadsheer in, procureur-generaal of advocaat-generaal bij of griffier of substituut-griffier van een gerechtshof;

2°. bij de bijzondere rechtbanken zij die benoembaar zijn onderscheidenlijk tot rechter in, officier of substituut-officier van justitie bij of griffier of substituut-griffier van een arrondissements-rechtbank.

2. De met rechtspraak belaste rechtsgeleerde leden der bijzondere colleges worden door Ons benoemd voor de duur der instandhouding van het college en bij voorkeur uit de leden van de rechterlijlre macht, met rechtspraak belast.

3. Tot militaire leden en plaatsvervangende militaire leden zijn benoembaar:

1°. in het Bijzondere Hooggerechtshof opper- en vlagofficieren, al dan niet in actieve dienst;

2°. in de bijzondere rechtbanken officieren, al dan niet in actieve dienst, die ten minste de rang van hoofdofficier hebben.

Artikel 16

De leden van de bijzondere colleges ontvangen een bezoldiging, die bij de bijzondere rechtbanken een derde gedeelte van de bezoldiging voor overeenkomstige bedieningen bij de arrondisseinents-rechtbanken, en bij het Bijzondere Hooggerechtshof een derde gedeelte van de bezoldiging voor overeenkomstige bedieningen bij de Hoge Raad der Nederlanden bedraagt.

Artikel 17

1. Het Bijzondere Hooggerechtshof vonnist niet vijf leden, waaronder tenniinste een en ten hoogste twee militaire leden; indien er twee militaire leden zijn, zal zoveel mogelijk een hunner tot de zeemacht en een tot de landmacht behoren.

2. De bijzondere rechtbanken vonnissen met drie leden, waaronder één militair lid.

Artikel 18

1. Tegen de vonnissen der bijzondere rechtbanken staat geen hoger beroep open.

2. Tegen deze vonnissen kan beroep in cassatie op de voet van artikel 19 worden ingesteld bij het Bijzondere Hooggerechtshof.

Artikel 19

Onverminderd het bepaalde in artikel **34** vernietigt het Bijzondere Hooggerechtshof de vonnissen der bijzondere rechtbanken:

1°. wegens het verzuim van vormen, voorgeschreven op straffe van nietigheid, met dien verstande, dat een zodanig verzuim geen grond tot vernietiging behoeft te geven, indien redelijkerwijze moet worden aangenomen, dat de verdachte door het verzuim in zijn belangen niet is geschaad;

2°. wegens verkeerde toepassing of schending der wet, waarmede te dezen wordt gelijkgesteld de oplegging van een straf of een maatregel, welke niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan of de persoon of de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde;

3°. wegens overschrijding van rechtsmacht.

Artikel 20

De bepalinqeri van de wet op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie, met uitzondering van de artikelen 8, eerste lid, 15, 17 en 18, en de ter uitvoering van die wet gegeven regelingen zijn met betrekking tot de bijzondere colleges van overeenkomstige toepassing, indien en voor zover van die bepalingen niet in deze wet wordt afgeweken, met dien verstande dat ten aanzien van de bijzondere rechtbanken de bepalingen met betrekking tot de arrondissements-rechtbanken en ten aanzien van het Bijzondere Hooggerechtshof de bepalingen betreffende de Hoge Raad van overeenkomstige toepassing zijn, behoudens dat ten aanzien van het Bizondere Hooggerechtshof aanbevelingen — voor vacatures waarin na de instelling moet worden voorzien — geschieden op de wijze als voor de gerechtshoven voorgeschreven.

HOOFDSTUK III

Van de rechtspleging hij de **bijzondere rechtbanken** en bij het **Bijzondere Hooggerechtshof**

AFDELING 1

Algemene bepalingen

Artikel 21

Op de rechtspleging bij de bijzondere rechtbanken en bij het Bijzondere Hooggerechtshof zijn de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering

van overeenkomstige toepassing, indien en voor zover van die bepalingen niet in deze wet wordt afgeweken, met dien verstande dat:

1°. hetgeen daarin omtrent de rechtbank, derzelver voorzitter, de rechters, de rechter-commissaris, de officier van justitie en de griffier bij de rechtbank is bepaald, te dezen geldt voor de bijzondere rechtbank en de ambtsdragers bij dit college;

2". hetgeen daarin omtrent de Hoge Raad, deszelfs voorzitter en leden, de procureur-generaal en de griffier bij de Hoge Raad is bepaald, te dezen geldt voor het Bijzondere Hooggerechtshof en de ambtsdragers bij dit Hof;

3". hetgeen daarin met betrekking tot het kantongerecht of het gerechtshof en de leden der rechterlijke macht bij een dezer gerechten is bepaald, te dezen buiten toepassing blijft.

Artikel **22**

Onze Minister van Justitie han bepalen. dat in geval van een misdrijf, waarop deze wet van toepassing is, een bevel tot inverzekeringstelling, als bedoeld in artikel 57 van het Wetboek van Strafvordering, gedurende een langere dan de in artikel 58, tweede lid, van dat Wetboek genoemde termijn van twee dagen van kracht zal zijn, met dien verstande dat de inverzekeringstelling niet langer dan een jaar mag duren.

AFDELING 2

Van de vereenvoudigde gerechtelijke afdoening bij de *bijzondere rechtbanken*

Artikel **23**

1. Onze Minister van Justitie kan, indien zulks voor de goede gang van zaken nodig is, bepalen, dat bij een bijzondere rechtbank één of meer rechters belast worden met vereenvoudigde gerechtelijke afdoening van strafzaken overeenkomstig het bepaalde in deze afdeling.

2. Deze worden op voordracht van de president voor de tijd van één jaar uit de rechtsgeleerde leden of plaatsvervangende leden van de bijzondere rechtbank door Onze Minister van Justitie aangewezen.

Artikel **24**

Indien naar het aanvankelijk oordeel van het openbaar ministerie in een zaak als hoofdstraf gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren, hechtenis of geldboete dient te worden opgelegd en de zaak naar liet aanvankelijk oordeel van het openbaar ministerie voor vereenvoudigde gerechtelijke afdoening in aanmerking komt, stelt het de stukken, vergezeld van een schriftelijke vordering tot oplegging van een bepaalde straf, te dien einde in handen van de rechter.

Artikel **25**

Indien de rechter oordeelt, dat de zaak niet voor vereenvoudigde gerechtelijke afdoening in aanmerking komt, geeft hij daarvan kennis aan het openbaar ministerie onder wederoverlegging der stukken.

Artikel **26**

1. Indien de rechter op grond van de stukken en het verhoor van de verdachte de overtuiging heeft bekomen, dat deze een misdrijf heeft begaan, waarop de bepalingen van deze wet van toepassing zin, en deswege strafbaar is, kan hij de verdachte straf opleggen. De rechter is niet bevoegd tot oplegging van andere hoofdstraffen dan gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren, hechtenis en geldboete.

2. Indien de rechter niet de overtuiging heeft bekomen, dat de verdachte een bepaald feit, in de vordering van het openbaar ministerie vermeld, heeft begaan, spreekt hij hem ter zake van dat feit vrij.

3. Indien de rechter de overtuiging heeft bekomen, dat de verdachte een

bepaald feit, in de vordering van het openbaar niinisterie vermeld, heeft begaan doch van oordeel is, dat dit niet is een misdrijf, waarop de bepalingen van deze wet van toepassing zijn, of dat de verdachte deswege niet st afbaar is, verklaart hij zich onbevoegd onderscheidenlijk ontslaat hij hem ter zake van dat feit van alle rechtsvervolging.

4. De rechter geeft de beslissing, in dit artikel bedoeld, bij schriftelijke beschikking.

Artikel **27**

1. De rechter geeft de beschikking niet alvorens de verdachte te hebben gehoord. Hij doet de verdachte, die in verzekerde bewaring is, voor zich verschijnen. Indien de verdachte in vrijheid is, beveelt hij diens dagvaarding; indien de verdachte niet op de dagvaarding verschijnt, doet hij hem anderinaal dagvaarden; hij kan daarbij diens medebrenging bevelen of zodanig bevel later uitvaardigen.

2. De president van de bijzondere rechtbank voegt de verdachte, die geen raadsman heeft, uiterlijk de tiende dag vóór die, waarop het verhoor zal plaats vinden, een raadsman toe. Van deze toevoeging benevens van de datum van het verhoor wordt onverwijld schriftelijk kennis gegeven aan de raadsman en aan de verdachte.

3. De rechter stelt de verdachte en diens raadsman desverlangd in de gelegenheid van de stukken kennis te nemen.

4. Het openbaar ininisterie en de raadsman van de verdachte zijn bevoegd het verhoor bij te wonen. In dat geval worden zij in de gelegenheid gesteld het woord te voeren.

Artikel 28

1. De beschikking behelst de naam van de rechte , de dag waarop de beschikking is genomen, en voor zover mogelijk naam en voornamen, leeftijd, geboorteplaats, beroep en woon- of verblijfplaats van de verdachte.

2. De beschikking bevat voorts de beslissing op grond van artikel **26** genomen. In geval van een beslissing als in het eerste lid van dat artikel bedoeld, vermeldt de beschikking de opgelegde straf en het strafbare feit volgens de wettelijke omschrijving ter zake waarvan de straf is opgelegd, met vermelding omstreeks welke tijd en waar ter plaatse het is begaan.

Artikel **29**

1. De rechter doet de beschikking met de stukken onverwijld toekomen aan het openbaar ministerie.

2. De beschikking wordt aan de verdachte in persoon betekend, tenzij zij is genomen en aan de verdachte in afschrift is uitgereikt aanstonds na het verhoor. In het laatste geval maakt de rechter van de uitreiking een acte op. Bij de uitreiking of betekening wordt de verdachte opmerkzaam gemaakt op de bevoegdheden, hem toegekend in de artikelen 30 en 31.

Artikel 30

1. De verdachte is bevoegd uiterlijk binnen drie weken na de dagtekening van de beschikking, welke hem bij gelegenheid van zijn verhoor is uitgereikt, of anders binnen drie weken na de datum, waarop de beschikking hem in persoon is betekend, een verklaring van bezwaar af te leggen. De artikelen **449—452** van het Wetboek van Strafvordering zijn van overeenkomstige toepassing.

2. Gelijke bevoegdheid komt toe aan het openbaar ministerie binnen twee weken na dagtekening van de beschikking.

Artikel 31

Het openbaar ministerie en de verdachte kunnen afstand doen van de bevoegdheid om een verklaring van bezwaar af te leggen, Artikel **454** van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing, met

dien verstande dat het openbaar ministerie en de verdachte ook aanstonds na de uitreiking van het afschrift van de beschikking bij gelegenheid van het verhoor afstand kunnen doen van de bevoegdheid een verklaring van bezwaar af te leggen; in dat geval wordt de acte door de rechter opgemaakt.

Artikel 32

1. Door een verklaring van bezwaar vervalt de beschikking.
2. De beschikking vervalt eveneens, indien zij niet binnen drie maanden na haar dagtekening in afschrift uitgereikt of betekend is.
3. Wanneer de termijn, in artikel 30 genoemd, is verstreken zonder dat een verklaring van bezwaar is afgelegd, of zoveel eerder als zowel door het openbaar ministerie als door de verdachte afstand is gedaan van de bevoegdheid om een verklaring van bezwaar af te leggen, geldt de beschikking als een einduitspraak van de bijzondere rechtbank, waartegen geen gewoon rechtsmiddel openstaat.

AFDELING 3

Van de rechtspleging bij het Bijzondere Hooggerechtshof

Artikel **33**

1. De verdachte kan ter terechtzitting van het Bijzondere Hooggerechtshof omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden worden gehoord.
2. Tc dien einde kan het Bijzondere Hooggerechtshof, indien de verdachte op de bepaalde rechtsdag niet ter terechtzitting aanwezig is, zowel bij de aanvang als gedurende de loop der behandeling der zaak bevelen, dat hij op een door het Hof te bepalen tijdstip ter terechtzitting aanwezig zal zijn en daartoe tevens zijn medebrenging gelasten.
3. Het bepaalde in artikel 310 van het Wetboek van Strafvordering is voor de behandeling der zaak in cassatie van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat hetgeen daar ten aanzien van de rechtbank en de officier van justitie is bepaald, te dezen geldt voor het Bijzondere Hooggerechtshof en de procureur-generaal bij dat hof.
4. Indien het Bijzondere Hooggerechtshof een nader onderzoek naar de omstandigheden, waaronder het misdrijf is begaan, of naar de persoon of de persoonlijke omstandigheden van de verdachte noodzakelijk oordeelt, zijn de artikelen 316 en **317** van het Wetboek van Strafvordering van overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat hetgeen daar ten aanzien van de rechtbank, de officier van justitie en de rechter-commissaris is bepaald, ten deze geldt voor het Bijzondere Hooggerechtshof, de procureur-generaal bij dat hof en de rechter-comnzissaris bij de bijzondere rechtbank, die in eerste aanleg uitspraak heeft gedaan.

Artikel **34**

Indien een onderzoek als in artikel **33,** vierde lid, bedoeld, mede leidt tot het oordeel, dat de verdachte niet strafbaar is, kan het Bijzondere Hooggerechtshof de verdachte van rechtsvervolging ontslaan.

Artikel **35**

Indien alleen door de verdachte beroep in cassatie is ingesteld, kan hij ter zake van hetgeen in eerste aanleg te zijnen aanzien bewezen is verklaard, slechts met eenparigheid van stemmen tot een zwaardere straf worden veroordeeld dan hem bij het vonnis van de bijzondere rechtbank is opgelegd.

Artikel **36**

1. In afwijking in zoverre van het bepaalde in artikel 461, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering geschiedt zowel in het daar als ook

in het in artikel **465,** tweede lid, van dat Wetboek bedoelde geval, de verwijzing naar een bijzondere rechtbank.

2. Hetgeen bij de artikelen 470, **473** en **474** van dat Wetboeli, alsmede bij de artihelen, waarnaar daarin wordt verwezen, omtrent het gerechtshof, deszelfs voorzitter en de procureur-generaal bij dat gerechtshof ia bepaald, is ten aanzien van de bijzondere rechtbank, derzelver voorzitter en de officier van justitie bij die rechtbank van overeenkomstige toepassing.

Artikel **II**

In het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen gebracht:

1. In artikel **3** wordt in plaats van ,,vaartuig" gelezen: vaartuig of luchtvaartuig.

2. In artike! **4** onder 1°. vervalt **„** ,onder 1°.," en wordt ria het gestrlde onder 1°. ingevoegd:

2°. aan een der misdrijven omschreven in de artikelen 131—134*bis* en **189,** indien het strafbare feit of het misdrijf, waarvan in die artikelen wordt gesproken, is een misdrijf als onder 1°. bedoeld;

De nummers 2°., **3**". en 4°. worden gelezen 3°., 4°. en 5°.

3. Na artikel 22 wordt een artikel 22*a* ingevoegd, luidende:

Het hoofd van het departement van Justitie is brvoegd in bijzondere omstandigheden in het belang van de veiligheid van de staat te bepalen, dat vrijheidsstraffen buiten het rijk in Europa ten uitvoer worden gelegd.

4. In artikel **94** worden de woorden „gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren" vervangen door de woorden: levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

5. Artikel **95** wordt als volgt gelezen:

Hij die door geweld of bedreiging met geweld een vergadering van de Regeringsraad uiteenjaagt, tot het nemen of niet nemen van enig besluit dwingt, een lid uit die vergadering verwijdert of opzettelijk een lid verhindert die vergadering bij te wonen of daarin vrij en onbelemmerd zijn plicht te vervullen, wordt gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

6. Na artikel **95** wordt een artikel 95*a* ingevoegd, luidende:

Hij die door geweid of bedreiging met geweld een vergadering van de Raad van Ministers uiteenjaagt, tot het nemen of niet nemen van enig besluit dwingt, een lid uit die vergadering verwijdert of opzettelijk een lid verhindert die vergadering bij te wonen of daarin vrij en onbelemmerd zijn plicht te vervullen, wordt gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijlie van ten hoogste twintig jaren.

7. In artikel **96,** eerste lid, worden de woorden „vijf jaren" vervangen door de woorden: tien jaren, en in het eerste en tweede lid de woorden „92—95" door de woorden: **92—95a.**

8. In artikel **97,** eerste lid, worden de woorden ,,in verstandhouding treedt" vervangen door de woorden: in verbinding treedt, en de woorden „gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren" door de woorden: levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

Artikel **97,** tweede lid, wordt als volgt gelezen: Handelingen gepleegd ter voorbereiding van een misdrijf als omschreven in het voorgaande lid, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren.

9. Artikel **97a** wordt vervangen door de volgende bepalingen:

Artikel 97a

Hij die met een in het buitenland gevestigd persoon of lichaam in verbinding treedt met het oogmerk om een zodanig persoon of lichaam tot het verschaffen van steun aan het voorbereiden, bevorderen of teweegbrengen van omwenteling te bewegen, om een zodanig persoon of lichaam in het daartoe opgevatte voornemen te versterken of aan een zodanig persoon of lichaam daarbij hulp toe te zeggen of te verlenen, of om omwenteling voor te bereiden, te bevorderen of teweeg te brengen, wordt gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

Artikel 97*b*

Mrt gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren wordt gestraft:

1°. hij die enig voorwerp invoert, dat geschikt is tot het verschaffen van stoffelijke steun aan het voorbereiden, bevorderen of teweegbrengen van omwenteling, indien hij weet of ernstige reden heeft om te verinoeden, dat het daartoe bestemd is;

2°. hij die enig voorwerp onder zich heeft of tot onderwerp ener overeenkomst inaakt, dat geschikt is tot het verschaffen van stoffelijke steun aan het voorbereiden, bevorderen of teweegbrengen van omwenteling, indien hij weet of ernstige reden heeft om te verinoeden, dat het daartoe bestemd is en dat het voorwerp of enig ander voorwerp, waarvoor het in de plaats is getreden, hetzij met die bestemming is ingevoerd, hetzij door of vanwege een in het buitenland gevestigd persoon of lichaam daartoe is bestemd.

De voorwerpen waarmede of met betrekking tot welke de in het voorgaande lid omschreven misdrijven zijn begaan, kunnen morden verbeurdverklaard.

10. In artikel 99 worden de woorden „twaalf jaren" vervangen door de woorden: vijftien jaren.

11. Artikel 100 wordt als volgt gelezen:

Met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren wordt gestraft:

1°. hij die, ingeval van een oorlog waarin Nederland niet betrokken is, opzettelijk enige handeling verricht, waardoor het gevaar ontstaat, dat de staat in een oorlog wordt betrokken, of enig van regeringswege gegeven en bekend gemaakt bijzonder voorschrift tot handhaving van het niet deelnemen aan de oorlog opzettelijk overtreedt;

2". hij die, in tijd van oorlog, enig voorschrift van regeringswege in het belang van de veiligheid van de staat gegeven en bekend gemaakt, opzettelijk overtreedt.

12. Artikel 101 wordt als volgt gelezen:

De Nederlander, die in het vooruitzicht van een oorlog met een buitenlandse mogendheid vrijwillig bij deze mogendheid in krijgsdienst treedt. wordt, indien de oorlog uitbreekt, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

13. Artikel 102 wordt als volgt gelezen:

Met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren wordt gestraft hij die opzettelijk, in tijd van oorlog, de vijand hulp verleent of de staat tegenover de vijand benadeelt.

14. Artikel 103 wordt als volgt gelezen:

De samenspanning tot het in artikel 102 omschreven misdrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren.

15. Na artikel 103 wordt een artikel 103*a* ingevoegd, luidende:

Niet strafbaar is hij die een der in de artikelen 102 en 103 omschreven misdrijven heeft begaan in de redelijke overtuiging het Nederlandse belang niet te schaden.

16. In artikel 105 worden de woorden „de vloot of het leger" vervangen door de woorden: do krijgsmacht.

17. Na artikel 107 wordt een artikel 107*a* ingevoegd, luidende:

De artikelen 100, onder 2°., en 101—107 vinden overeenkomstige toepassing in geval van een gewapend conflict, dat niet als oorlog kan worden aangemerkt, en waarbij Nederland is betrokken hetzij ter individuele of collectieve zelfverdediging, hetzij tot herstel van internationale vrede en veiligheid.

18. In artikel 135 worden de woorden „de artikclen 92—95" gelezen: de artikelen 92—95a.

Artikel III

1. Artikel 9 van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt als volgt gelezen:

Bij schuldigverklaring aan een misdrijf, waarop de doodstraf is gesteld, wordt die straf niet uitgesproken dan in geval de rechter met eenparigheid van stemmen dat misdrijf bewezen en de verdachte deswege strafbaar acht.

2. In artikel **45** van het Wetboek van Militair Strafrecht vervallen de woorden „en de rechter oordeelt dat de veiligheid van den Staat de toepassing van de doodstraf eischt,".

3. De artikelen 79, **91—93** en **154** van het Wetboek van Militair Strafrecht vervallen.

4. Aan het eerste lid van artikel **153** van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt, onder vervanging van de punt door een liommapunt, toegevoegd:

3°. hij die diefstal pleegt aan of tegen een dode, zieke of in de krijg verwonde, behorende tot de krijgsmacht van een der strijdende partijen. Onder hen, die behoren tot de krijgsmacht van een der strijdende partijen, worden voor de toepassing van deze bepaling gerekend allen, die bij deze krijgsmacht in dienstbetrekking zijn of haar met toestemming van de militaire overheid vergezellen of volgen.

Artikel IV

In artikel 78 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht vervalt het gestelde onder 1°.

De nummers 2°. en 3". worden gelezen: 1°. en 2°.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

De Minister van Justitie,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Marine,

MEMORIE VAN TOELICHTING

STUK No. 3.

Algemene beschouwingen

De bepalingen in het Wetboek van Strafrecht omtrent de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat hebben vóór de jongste oorlog vrijwel geen toepassing gevonden. Reeds toen deze oorlog zijn schaduwen vooruit wierp werden deze bepalingen als onvoldoende ondervonden. Toen de oorlog was uitgebroken bleken zij ook inderdaad niet berekend op de omstandigheden.

Met de mogelijkheid toch ener vijandelijke bezetting van het grondgebied en van tijdens die bezetting gepleegde misdrijven tegen de veiligheid van de Staat of van zijn burgers wordt in de bestaande wetgeving geen rekening gehouden. De strafposities, op deze misdrijven gesteld, zijn opgesteld vóór de tijd, dat men door bittere ervaring geleerd had, welke ernstige bedreiging voor Staat en gemeenschap deze misdrijven kunnen vormen en welke catastrophale gevolgen zij voor individuele burgers tijdens een vijandelijke bezetting kunnen medebrengen.

Toen in April **1940** een ontwerp werd ingediend tot wijziging van artikel 98 van het Wetboek van Strafrecht (ontwerp **323)** heeft de regering op aandrang van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dit ontwerp in dier voege gewijzigd, dat ook de strafposities van andere misdrijven tegen de veiligheid van de Staat werden verhoogd [1]). Tengevolge van de vijandelijke inval heeeft dit ontwerp het *Staatsblad* niet bereikt. Met betrekking tot deze misdrijven, voor zover zij gepleegd waren tijdens de bezetting, heeft de noodwetgever in het Besluit Buitengewoon Strafrecht voorzieningen getroffen. Ook ten aanzien van de berechting dezer delicten bleken bijzondere

1) Zie M.R.T. XXXVI, blz. **81-112.** *Red.*

voorzieningen onvermijdelijk. De werkkingssfeer van deze besluiten reikt echter niet verder dan de tot 15 Mei 1945 gepleegde delicten. Indien wederom onverhoopt oorlog en bezetting over het land zouden komen, zouden, tenzij de wetgever wederom achteraf zou ingrijpen, de bepalingen toepassing vinden, die, naar gebleken is, niet kunnen voldoen.

Voorts heeft de Nederlandse wetgeving geen gelijke trek gehouden met de ontwikkeling van het internationale strafrecht op het punt van oorlogsmisdrijven.

De ainbtsvoorganger van de ondergetekende heeft daarom in December van het jaar 1948 een commissie ingesteld met de opdracht na te gaan welke voorzieningen op het punt van materieel en formeel recht getroffen moeten worden met betrekking tot misdrijven tegen de veiligheid van de Staat, gepleegd in geval van oorlog en met betrekking tot andere met oorlog en bezetting in verband staande strafwaardige feiten. Deze commissie stond onder voorzitterschap van Mr. Dr. J. Donner, terwijl daarvan deel uitmaakten Prof. Mr. W. P. J. Pompe, Prof. Mr. G. E. Langemeijer, Mr. B. H. Kazenzier en Mr. A. D. Belinfante, secretaris. Deze commissie heeft omtrent de redactie van artikel 100 en van het voorgestelde artikel 107*a* van het Wetboek van Strafrecht overleg mogen plegen met Prof. Mr. Dr. J. P. A. François. In het laatste stadium van haar arbeid heeft de commissie — inhet bijzonder met het oog op de regeling betreffende oorlogsmisdrijven — met vrucht samengewerkt met de heren Dr. M. W. Mouton en Mr. L. J. van der Burg van het Ministerie van Marine en Mr. L. H. C. Hulsman van het Ministerie van Oorlog. De commissie heeft bij haar rapport een ontwerp voor een regeling van deze materie ingediend, dat thans hiermede aan het oordeel van de Staten-Generaal wordt onderworpen.

Het ontwerp bevat in artikel II een aanvulling en verbetering van de bepalingen van de titels I en II van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht. Een deel dezer materie is, in overleg met de Commissie-Donner, bereids vervat in het aanhangige wetsontwerp no. 1554, houdende nadere voorzieningen met betrekking tot de bescherming van gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden [1]).

De voorgestelde wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht hebben ten dele betrekking op de uitwendige, ten dele ook op de inwendige veiligheid van de Staat. Bij de redactie van de bestaande bepalingen heeft men immers noch met de huidige wijze van oorlogvoeren en met de mogelijkheid ener bezetting rekening gehouden en kunnen houden, noch ook met de wijze waarop tegenwoordig door subversieve elementen tegen de bestaande rechtsorde wordt opgetreden.

De in artikel I neergelegde Wet Oorlogsstrafrecht geeft naast en boven de bepalingen van het gemene strafrecht regels met betrekking tot deze en andere misdrijven, gepleegd in ***geval*** *van* oorlog. Ons strafrecht onderscheidt namelijk tussen misdrijven gepleegd in geval van oorlog en gepleegd in tijd van oorlog. Van geval van oorlog spreekt men bij feitelijke oorlogshandelingen. Tijd van oorlog is echter een ruimer begrip, daar artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht onder tijd van oorlog mede begrijpt de tijd, waarin de oorlog dreigende is, terwijl tijd van oorlog ook wordt geacht te bestaan zolang de militie buitengewoon onder de wapenen is. Terwijl dus op misdrijven, gepleegd in tijd van oorlog maar zonder dat nog feitelijke oorlogshandelingen zijn uitgebroken, het gemene recht van toepassing is, geldt de Wet Oorlogsstrafrecht zodra er geval van oorlog is, d.w.z. zodra er sprake is van feitelijke oorlogshandelingen.

Het is immers duidelijk, dat, wanneer het land feitelijk in oorlog is, noch het strafmaximum van levenslange gevangenisstraf, noch de wijze van berechting door de gewone rechter in drie instanties een voldoende bescherming der staatsgrmeenschap biedt. Het belang der gemeenschap eist in die omstandgiheden een snelle en afdoende repressie.

---

1) Zie M.R.T. XLIII, blz. 414-424 en XLIV, blz. 192-216 en 366-368. ***Red.***

Daarom kent ons recht ook niet betrekking tot burgers reeds afwijkende bepalingen voos de berechting van de in geval van oorlog gepleegde misdrijven tegen de veiligheid van de Staat.

De misdrijven tegen de veiligheid van de Staat alsmede de misdrijven van het Wetboek van Militair Strafrecht, voor zover die ook door burgers gepleegd kunnen worden, morden, in geval van oorlog gepleegd in een in staat ven beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks, naar luid van artikel 78 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht onderworpen aan de kennisneming van de militaire rechter, d.w.z. van de zeekrijgsraden en van de krijgsraden te velde.

Deze regeling is evenwel onvolledig. Enerzijds berust het onderscheid tussen in een al dan niet in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied gepleegde misdrijven op een verouderde voorstelling van de oorlogvoeriiig: bij de huidige wijze van oorlogvoeren is, indien Nederland in een oorlog verwikkeld wordt, het gehele grondgebied ten nauwste bij de strijd betrokken. Anderzijds houdt dc bepaling van artikel 78 der Invoeringswet geen rekening met de mogelijkheid van bezetting. De vraag rijst immers, door wie na afloop van een oorlog de tijdens een bezetting gepleegde misdrijven tegen de veiligheid van de Staat moeten worden berecht. De beantwoording van deze vraag hangt af van de beslissing over de praelabele vraag of de eventuele staat van beleg geacht wordt tijdens een bezetting te blijven doorlopen.

Het bijgaande ontwerp geeft nu met intrekking van artikel 78 onder 1°. der Invoeringswet in artikel 12 een regeling voor de berechting van misdrijven tegen de veiligheid van de Staat en van een aantal andere misdrijven, in geval van oorlog gepleegd. De hoofdregel, in het eerste lid van artikel 12 vervat, verklaart in geval van oorlog de militaire rechter bevoegd. Worden deze misdrijven echter na een bezetting berecht, dan staan zij in de regel ter kennisneming van bijzondere colleges. Waarom niet de militaire rechter en riiet de gewone rechter in dat geval competent moet zijn, moge hieronder bij de toelichting op artikel 12 worden uiteengezet.

Het ontwerp bevat niet een regeling, die voorziet in een semi-rechterlijke, semi-administratieve repressie van laakbare gedragingen in bezettingstijd gelijk het Tribunaalbesluit die gaf. De ervaring heeft geleerd, dat de tribunalen talrijke zaken behandeld hebben alsof zij slechts een laakbare gedraging betroffen, terwijl in feite deze laakbare gedraging bestond uit een strafbaar feit (in het bijzonder dienstneming bij en hulpverlening aan de vijand is door de tribunalen op grote schaal afgedaan). Hoezeer ook moet worden erkend, dat de tribunalen door de behandeling van deze misdrijven op de wijze als voor laakbare gedragingen voorgeschreven hebben bijgedragen lot de oplossing van het vraagstuk der berechting van de oorlogscriminaliteit, toch mag men niet blind zijn voor het feit, dat door deze verdeling van de berechting over twee soorten rechterlijke organen in dezelfde categorieën van zaken aanmerkelijke verschilien in processuele rechten en in strafmaat en strafsoort zijn opgetreden.

Deze rechtsongelijkheid bij feitelijke gelijkheid van zaken is ongewenst. Daarom bevat het ontwerp geen voorstel in de geest van het Tribunaalbesluit. De voorgestelde organisatie van bijzondere rechtbanken laat alle ruimte aan de Kroon om naar behoefte het aantal colleges en het aantal kamers daarvan te bepalen. De oneigenlijke tribunaalzaken zullen dus door de bijzondere rechtbanken kunnen worden berecht, hetgeen de eenheid van recht en van strafmaat zal bevorderen. De eigenlijke tribunaalzaken, d.w.z. de gedragingen die niet tevens strafbare feiten zijn, worden in dit ontwerp niet behandeld.

Het eigenlijke tribunaalrecht valt, evenals alle zuiveringsregelingen, buiten het stiafrecht: het regelt de gevolgen van het zich niet gedragen naar normen, die in bijzondere omstandigheden ais regels van goed-Nederlands gedrag zijn gegroeid. Het is niet mogelijk oni voor omstandigheden, die men niet kent, thans deze nornien te willen vaststellen. Indien zulks onverhoopt nodig zou zijn, zal dit op de grondslag der ervaring te zijner tijd

moeten geschieden. Het ontwerp moet zich derhalve van een regeling op dit stuk onthouden, zonder dat zulks wil zeggen, dat een repressie tegen onvaderlandslievende gedragingen, die geen strafbare feiten zijn, niet te eniger tijd nodig zal blijken.

De wetgever kan de toekomst niet volledig overzien. De in het ontwerp voorgestelde bepalingen steunen goeddeels op ervaringen, in de jaren van de afgelopen oorlog opgedaan. Een nieuwe oorlog kan een wijze van oorlogvoeren meebrengen en ons voor situaties plaatsen, die in het hierbijgaande ontwerp niet zijn voorzien en niet konden worden voorzien. In dergelijke buitengewone omstandigheden is het de taak van de dan aanwezige wetgever om voor aanvulling van de lacunes in de geldende bepalingen zorg te dragen.

Het is evenwel een eis van behoorlijk beleid voor de wetgever om zoveel doenlijk tijdig de feiten, die men strafbaar gesteld wil zien, en de straffen, die men daartegen wil bedreigen, te formuleren. De wetgever mag van het beginsel, dat geen straf mag worden opgelegd dan uit kracht van een aan het strafbare feit voorafgegane wettelijke bepaling, slechts afwijken, indien de nood hem daartoe dwingt. Het ontwerp voorziet daarom, voor zover zulks bij de huidige stand van onze kennis mogelijk is, in de leemte, die in ons recht bestaat met betrekking tot de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat, in het bijzonder indien in geval van oorlog gepleegd, en met betrekking tot oorlogsmisdrijven.

Artikelen

Artikel I

Artikel 1

Indien misdrijven, in het eerste lid van dit artikel bedoeld, begaan worden in geval van oorlog of eerst in geval van oorlog strafbaar zijn, gelden voor deze misdrijven de bijzondere bepalingen van de Wet Oorlogsstrafrecht. Dat zijn dus de bepaling van artikel 3, dat de toepasselijkheid van de Nederlandse strafwet uitbreidt ten aanzien van deze misdrijven, en de bepaling van artikel 2, waarvan de belangrijkste consequentie is, dat zij het door de toepasselijkverklaring van artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht mogelijk maakt in gevallen, waarop naar het commune recht levenslange gevangenisstraf staat, de doodstraf op te leggen. Bovendien zijn op de berechting van deze misdrijven de bepalingen van de hoofdstukken II en III van toepassing, waarbij de berechting in geval van oorlog wordt opgedragen aan de krijgsraden en waarbij een bijzondere rechter en afwijkingen van de gewone rechtsgang worden ingesteld, voor zover deze misdrijven na een vijandelijke bezetting worden vervolgd.

De misdrijven, waarop deze bijzondere bepalingen betrekking hebben, zijn de volgende:

Onder 1°. zijn de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat en tegen Koninklijke waardigheid vermeld.

Onder 2°. staan de misdrijven, omschreven in het Wetboek van Militair Strafrecht, genoemd. Een aantal dezer misdrijven kan ook door burgers gepleegd worden: hun omschrijving is dan vervat in de formule „hij die ....", in tegenstelling tot de alleen door militairen te plegen misdrijven, die aanvangen met de woorden „de militair die ....". Welke niet-militairen in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven delicten kunnen plegen, vindt men in artikel 66 van dat Wetboek, volgens hetwelk onder de uitdrukking „hij die ...." verstaan wordt iedere aan de militaire rechts-macht onderworpen persoon. Om nu na te gaan, wanneer een niet-militair aan de militaire rechtsmacht onderworpen is, moet men de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht naslaan. In artikel 77 wordt bepaald dat de militaire rechter kennis neemt van de strafbare feiten, begaan door hen, die bij een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht in dienst-

betrekking zijn of haar met toestemming der militaire overheid volgen (zoals oorlogscorrespondenten). Artikel 78, 1°. dier wet, dat bij het onderhavige ontwerp wordt vervangen door artikel 12 van de Wet Oorlogsstrafrecht, verklaart de militaire rechter bevoegd kennis te nemen van de misdrijven, in geval van oorlog en in een in staat van beleg verklaard gebied, door wie ook begaan, voor zover die zijn omschreven in een der Titels I en II van het Wetboek van Strafrecht of in het Wetboek van Militair Strafrecht. In bepaalde gevallen zijn burgers dus onderworpen aan de rechtsmacht van de militaire rechter en in die gevallen kunnen bij de misdrijven plegen, die in het Wetboek van Militair Strafrecht met de formule „hij die ...." omschreven zijn.

Dat de bijzondere bepalingen van deze wet van toepassing zijn op de in de wet zelf geformuleerde inisdrijven (artikelen 4—9) en dus ook op oorlogsmisdrijven, behoeft geen toelichting.

Op het voetspoor van het bepaalde in artikel I, sub 3°., van het Besluit Buitengewoon Strafrecht wordt onder 4°. voorgesteld de bijzondere bepalingen van deze wet ook van toepassing te doen zijn op opruiing tot de misdrijven, waarop de wet van toepassing is, en op verschillende vormen van begunstiging van deze misdrijven.

De aanhef van artikel **1** spreekt van misdrijven in geval van oorlog begaan of eerst in dat geval strafbaar. Van het laatste is sprake bij het misdrijf van artikel 101 van het Wetboek van Strafrecht. Krachtens dat artikel immers is dienstneming bij een vreemde mogendheid in het vooruitzicht van een oorlog slechts strafbaar, indien de oorlog uitbreekt. Maar in dat geval behoort de dienstneming bij de mogendheid, die gebleken is een vijandelijke mogendheid te zijn, op dezelfde wijze te worden berecht als het thans in artikel 4 opgenomen misdrijf van vrijwillig in krijgsdienst treden bij een buitenlaridse mogendheid, terwijl men weet dat deze in oorlog is. Op het moment van vervolging van deze beide misdrijven gelden immers dezelfde militaire en politieke belangen die afwijking van het commune procesrecht wenselijk maken.

Artikel **1** verklaart de bepalingen van „deze wet" van toepassing op de misdrijven in dat artikel genoemd en in geval van oorlog begaan of eerst dan strafbaar. Met de uitdrukking „deze wet" wordt dus gedoeld op de Wet Oorlogsstrafrecht, vervat in Artikel **1.** De bepalingen van de artikelen II—IV zijn dus niet eerst in geval van oorlog van toepassing op de misdrijven in artikel **1** omschreven. Met name is dus de verhoging van de strafposities van de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat, opgenomen in artikel II, niet alleen van toepasing, indien deze misdrijven in geval van oorlog gepleegd zijn. In het laatste geval ondergaat de strafpositie voor deze feiten onder bepaalde omstandigheden ingevolge het bepaalde in de artikelen 2 en 6 nog een verdere verhoging.

Net *tweede* ***Lid*** van dit artikel bevat een voorziening voor het geval, dat Nederland wordt betrokken in een gewapend conflict, dat niet als oorlog kan worden aangemerkt. Dat het onbevredigend zou moeten worden geacht, als in zodanig geval de bepalingen van de Wet Oorlogsstrafrecht niet van toepassing zouden kunnen zijn, ligt voor de hand. Immers ook dan kunnen delicten worden gepleegd, welke in ernst niet onderdoen voor die, welke in geval van oorlog worden begaan. Anderzijds zou het niet het oog op de verreikende consequenties, die de toepasselijkheid van de voorgestelde bepalingen met zich brengt, minder juist zijn in de wet een dergelijk conflict ook ten aanzien van het formele iecht en van de toepasselijkheid van artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht met oorlog gelijk te stellen. Men denke b.v. aan een conflict, dat zich op een scherp omgrensd en ver van Nederland verwijderd gebied voordoet, als thans ten aanzien van Korea het geval is. In het wetsontwerp is daarom de oplossing gekozen, dat in geval van een gewapend conflict, dat niet als oorlog kan worden aangemerkt en waarbij Nederland is betrokken hetzij ter individuele of collectieve zelfverdediging, hetzij tot herstel van internationale vrede en veiligheid, de bepalingen van de Wet Oorlogsstrafrecht bij Koninklijk besluit

voor zover deze niet de delictsomschrijvingen van de artikelen 4–9 inhouden geheel of ten dele toepasselijk kannen worden verklaard. De beperking, gelegen in een gedeeltelijke toepasselijkverklaring, kunnen zowel betrekking hebben op bepaalde artikelen van de wet als op een bepaald aangewezen grondgebied.

De bepalingen van het onderhavige ontwerp behoren eveneens van toepassing te zijn voor het geval van burgeroorlog. Artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht bepaalt ten aanzien van de in dat Wetboek voorkomende delicten uitdrukkelijk dat onder oorlog burgeroorlog begrepen is. Een overeenkomstige bepaling met betrekking tot de onderhavige wet is in het laatste lid van artikel 1 vervat.

Artikel 2

Overeenkomstig hetgeen thans in artikel 2 van het Eesluit Buitengewoon Strafrecht is bepaald worden bij dit artikel de bepalingen van Wetboek van Militair Strafrecht en de bepalingen ter uitvoering daarvan gegeven, op de zaken, waarop deze wet betrekking heeft, van toepassing verklaard. Artikel 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht verklaart in eerste lijn de bepalingen van het commune strafrecht voor de werking van het militaire strafrecht toepasselijk. Voor zover het militaire strafrecht van het commune recht afwijkt, zijn deze afwijkingen ook op de in de Wet Oorlogsstrafrecht bedoelde gevallen van toepassing. De voor burgers belangrijkste uitzondering op het gemene recht is vervat in artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Volgens die bepaling kan in de gevallen, waarin bij het gemene recht levenslange gevangenisstraf kan worden opgelegd, de militaire rrchter (en dus ook de bijzondere rechter k achtens artikel 2 van het onderhavige ontwerp) de schuldige tot de doodstraf veroordelen.

In geval van feitelijke oorlog is de doodstraf niet te missen. Redenen van militaire of politieke veiligheid kunnen ertoe dwingen bepaalde personen, die zich aan zeer ernstige vergrijpen hebben schuldig geinaakt, die straf te doen ondergaan, hetzij teneinde de zekerheid te hebben dat zij niet bij wisseling van oorlogskansen hun activiteit voortzetten, hetzij ter wille der generale preventie in hachelijke omstandigheden. De afgelopen oorlog heeft ons echter geleerd, dat ook na het einde der vijandelijkheden de doodstraf niet kan worden gemist. Door de verruwing van de moraal in dagen van oorlog, door hartstochten van de politieke strijd en door het misbruik, dat door gewetenloze machthebbers gemaakt wordt van de hulp van onmaatschappelijke elementen, die slechts verheugd zijn hun normale remmen te kunnen losgooien, worden misdrijven gepleegd van zo gruwelijke aard en ze verreikende gevolgen als in tijd van vrede niet denkbaar en niet mogelijk is.

De normale hoogste repressie van ons strafrecht, levenslange gevangenisstraf, die wordt opgelegd in geval van voor de verhoiidingen in vredestijd ernstige misdrijven, vormt geen adaequate straf meer voor deze delicten die, naar het Nederlandse volk tot zijn leedwezen heeft moeten ervaren, mede tot een der gevolgen van oorlog en bezetting zijn gaan behoren. Daarom wordt voorgesteld om de rechter de gelegenheid te bieden in alle gevallen, waarop het commune recht levenslange gevangenisstraf is gesteld, de hoogste straf op te leggen.

Daarbij kan niet de eis worden gesteld, dat het opleggen van de doodstraf door de veiligheid van de Staat moet worden geëist, gelijk artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht dit tot heden doet. Bij artikel III van het ontwerp, tweede lid, wordt dan ook voorgesteld, deze beperking van artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht te doen vervallen. Zij had zin in de dagen, dat men slechts in tijd van acuut gevaar toepassing van de hoogste straf in geval van delicten tegen de veiligheid van de Staat nodig achtte. Nu echter de ervaring geleerd heeft, dat bij zeer ernstige delicten tegen de gemeenschap en tegen de nienselijkheid de hoogste straf het enige adaequate middel tot herstel van de zo ernstig gelaedeerde rechtsorde is, moet de consequentie worden aanvaard, dat de

doodstraf ook kan worden toegepast, indien de veiligheid van de Staat zulks niet eist, b.v. indien zulk een misdrijf wordt berecht na de bezetting en dus nadat de oorlogshandelingen zijn afgelopen. De ervaring heeft geleerd, dat de rechter met de toepassing van de doodstraf, zoals deze ook door het Besluit Buitengewoon Strafrecht zonder de beperking van artikel **45** van het Wetboek van Militair Strafrecht werd mogelijk gemaakt, zeer voorzichtig te werk gaat en dat bovendien de Kroon door de toepassing van het yratierecht zorg kan dragen, dat niet dan in de uitzonderlijk sprekende gevallen van inbreuken op plicht, moraal en naastenliefde tot tenuitvoerlegging van de hoogste straf wordt overgegaan.

Opgemerkt dient te worden, dat bij artikel II wordt voorgesteld in het Wetboek van Strafrecht, dus in het commune recht, in een aantal gevallen, waarin zulks thans nog niet het geval is, het opleggen van levenslange gevangenisstraf mogelijk te maken. Verwezen moge worden naar het gestelde in artikel 11 onder **4,** 5, **6,** 8, **9** en 13.

Artikel 3

In de afgelopen oorlog is al gebleken, dat de werkingssfeer van de Nederlandse strafwet, zoals die in artikel 4 van het Wetboek van Strafrecht omschreven is; geen voldoende mogelijkheid biedt tot vervolging van misdrijven, die toch ongetwijfeld binnen de greep van de Nederlandse justitie behoren te worden gebracht. De in artikel 3 bedoelde misdrijven kunnen in geval van oorlog en in het bijzonder in geval van bezetting zeer wel buiten de grenzen des rijks worden gepleegd.

In artikel 3 is de Nederlandse strafwet niede toepasselijk verklaard op ieder, die zich buiten het rijk in Europa schuldig maakt aan een misdrijf omschreven in de artikelen 8 en 9 van deze wet. De Nederlandse rechter moet kennis kunnen nemen van schendingen van de wetten en gebruiken van de oorlog, ook wanneer deze buiten Nederlands grondgebied door de tegenpartij worden begaan. Hierbij worde verwezen naar het bepaalde in de artikelen 49/50/129/146 van de vier Verdragen van Genève van 12 Augustus **1949.**

Wanneer een andere bij het geschonden Verdrag aangesloten mogendheid geen overlevering verzoekt van een krijgsgevangene, die zich in Nederlandse handen bevindt, moet deze door een Nederlandse rechter kunnen worden berecht, al is het misdrijf in het buitenland gepleegd, zelfs ook wanneer het feit niet tegen een Nederlander is gepleegd of geen Nederlands belang daardoor is geschaad.

Men denke voorts aan gevallen als mishandeling van Nederlanders in concentratiekampen, aan moord met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel door de vijand geboden (artikel 6). Indien deze feiten door wie dan ook buiten het rijk in Europa zijn begaan tegen of met betrekking tot een Nederlander, een Nederlands rechtspersoon of indien enig Nederlands belang is of kon worden geschaad behoren zij tot de jurisdictie van de Nederlandse rechter gebracht te worden. Dit geschiedt door het bepaalde in artikel **3** sub 2°.

Onder 3°. wordt de Nederlandse strafwet ook toenasseliik verklaard op de gevallen van opruïing tot en begunstiging van de onder 1°. en 2°. genoemde misdrijven voor zover deze opruïing of begunstiging buiten het rijk in Europa is gepleegd.

Tenslotte bepaalt artikel **3** onder 4°., dat de Nederlandse strafwet toepasselijk is op de Nederlander, die zich buiten het rijk in Europa schuldig maakt aan een misdrijf, bedoeld in artikel **1.**

Artikel 4

Het ontwerp bevat een omschrijving van enkele strafbare feiten, die in geval van oorlog gepleegd kunnen worden en die niet in het Wetboek van Militair Strafrecht passen.

Het treden in vreemde krijgsdienst is volgens de geldende wet eenzelfde

misdrijf met dezelfde strafpositie, of het geschiedt in het vooruitzicht van een oorlog (dus vóór het uitbreken ervan) of terwijl Nederland reeds in oorlog is. Dit komt niet juist voor. Ongetwijfeld is het dienstnemen bij de krijgsmacht van een buitenlandse mogendheid in het vooruitzicht van een oorlog met Nederland strafwaardig. De ervaring tijdens de bezetting heeft evenwel doen zien, dat het dienstnemen bij de vijand tijdens de oorlog nog een heel ander karakter draagt dan daarvoor. De twijfel, die aan het uitbreken van een oorlog kan bestaan zolang geen oorlogshandelingen verricht zijn, is dan vervangen door de zekerheid, dat men door de dienstneming bij de vijand eigen land- en bondgenoten inet de wapens in de hand gaat bestrijden.

Daarom is het thans in artikel 101 van het Wetboek van Strafrecht gecombineerde misdrijf van dienstneming bij een buitenlandse mogendheid in het vooruitzicht van en in geval van een oorlog gesplitst: het eerste misdrijf blijft, blijkens het voorgestelde onder artikel II sub 12 van het ontwerp met de bestaande strafpositie vervat in artikel 101 van het Wetboek van Strafrecht. Het tweede misdrijf, dat dus uitsluitend in geval van oorlog kan voorkomen is in het bijgaande ontwerp als afzonderlijk delict opgenomen, waarbij de strafpositie is verhoogd tot doodstraf.

Artikel 5

Deze bepaling is overgenomen van artikel 26 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht. Dat het aanbrengen van iemand bij de vijand een strafwaardig feit is behoeft na de toepassing, die dit artikel 26 na de bezettingsjaren heeft moeten vinden, wel geen toelichting meer.

De vraag rijst evenwel, of het aanbeveling verdient de door het gevolg bepaalde strafpositie voor verschillende gevallen van verraad te handhaven. Niet te ontkennen is. dat de ernst van het gevolg niet altijd evenredig zal zijn aan de misdadigheid van de intentie. De vrouw, die naar aanleiding: van een burenruzie een clandestiene radio aangaf en daardoor aanleiding was tot het oprollen van een verzetsqroep en talrijke terechtstellingen, brengt ernstiger gevolgen teweeg dan zij heeft bedoeld. Ook zal het van dc duur van een oorlog en andere toevalligheden afhangen, of verraad de (lood, zwaai. lichamelijk letsel of minder ernstig leed tengevolge heeft. Anderzijds moet echter morden bedacht, dat ieder, die een ander bij de vijand aanbrengt, weet, dat hij de gevolgen niet overzien kan. De bedreiging van de zwaarste straf bij de zwaarste gevolgen is dus niet onredelijk, omdat ieder zich de mogelijkheid van het intreden van deze zwaarste gevolgen bewust moet zijn.

Slechts omdat in een aantal gevallen het door het aanbrengen veroorzaakte gevolg betrekkelijk gering is, wordt, teneinde de rechter een zekere leidraad bij het bepalen van de strafmaat te geven, differentiatie in de strafpositie aangebracht.

Artikel 6

Het Besluit Buitengewoon Strafrecht brengt in artikel 1 onder 2°, een aantal misdrijven onder de werking van dit besluit, indien de schuldige bij het plegen van dat misdrijf gebruik heeft gemaakt of gedreigd heeft te maken van macht, gelegenheid of middel hem door de vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden. Vervolgens wordt in artikel 11 de strafpositie van deze misdrijven. indien zij ingevolge het bepaalde in artikel i. 2" onder de werking van het Besluit Buitengewoon Strafrecht vallen, verhoogd.

Het hier geschetste systeem is op zichzelf navolgenswaard. Mishandeling of diefstal en de andere in artikel 1, 2° van het Besluit Buitengewoon Strafrecht genoemde misdrijven krijgen, wanneer zij gepleegd zijn met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel, door de vijand of het feit der vijandelijke bezetting geboden, of met bedreiging daarmede een ander cachet dan het niet aldus gequalificeerde misdrijf. De daders zijn

niet alleen strafwaardig wegens het begaan van het misdrijf, maar ook omdat zij door het te begaan onder de in het artikel vermelde omstandigheden handlangers van de vijand zijn geworden of althans met de vijand hebben moeten heulen. Deze omstandigheid rechtvaardigt de verhoogde strafpositie.

Tegen de redactie van het Besluit Buitengewoon Strafrecht bestaan echter wel bezwaren. In de eerste plaats is de opsomming in artikel 1, 2° betrekkelijk willekeurig. Ten aanzien van alle misdrijven geldt, dat zij, indien met gebruikmaking van de kracht van 's vijands bajonetten begaan, bijzonder strafwaardig zijn. Bovendien is het wenselijk dat, terwille van de preventie, duidelijker dan in de genoemde bepalingen van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, tot uitdrukking wordt gebracht, dat de rechtsgrond voor de zwaardere strafbaarheid is gelegen in het gebruik maken van de vijandelijke macht en autoriteit teneinde voor eigen gewin of politiek belang misdrijven te plegen.

Daarom is in artikel 6 het plegen van een misdrijf, welk dan ook, met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel door de vijand geboden, tot een afzonderlijk misdrijf gemaakt. De strafpositie wordt bepaald naar de straf, die bij het gewone recht op het aldus gepleegde misdrijf is gesteld. Deze redactie brengt duidelijk het eigen karakter van dit misdrijf tot uiting. Zij is ruimer dan die van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, omdat zij alle misdrijven, onder die omstandigheden gepleegd, omvat, maar zij is anderzijds minder ruim, omdat van een misdrijf, gepleegd met gebruikmaking van het feit der vijandelijke bezetting, de strafpositie niet wordt verhoogd. Diefstal tijdens verduistering gepleegd mist, hoe strafwaaardig ook, het karakter van heulen met de vijand: in het laatste element nu is de grond voor de verhoging van de strafmaxima krachtens de Wet Oorlogsstrafrecht gelegen. Artikel 311 van het Wetboek van Strafrecht bedreigt trouwens tegen diefstal onder deze omstandigheden reeds een hogere straf dan tegen ongequalificeerde diefstal.

Opgemerkt moge nog worden, dat het Besluit Buitengewoon Strafrecht in artikel 1, onder 1°, de misdrijven van ronselen en mensenroof onder de werking van het besluit brengt, ook al zijn zij niet gepleegd met gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel, door de vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden. In het bijgaande ontwerp valt het niet aldus gequalificeerde delict niet onder de werking van de Wet Oorlogsstrafrecht. Beide delicten zijn niet geschreven voor geval van oorlog. Worden zij alsdan gepleegd ten behoeve van de vijand, dan zijn zij een vorm van hulpverlening en als zodanig met de dood strafbaar.

Artikel 7

De bepaling van dit artikel is overgenomen van artikel 27 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht. Vermogensdelicten, begaan niet gebruikmaking van macht, gelegenheid of middel door de vijand geboden, vallen krachtens het bepaalde in artikel 6 onder de werkingssfeer van het ontwerp. Denkbaar is evenwel, dat bepaalde personen van een oorlogs- of bezettingssituatie materieel voordeel voor zichzelf weten te plukken of vermogensnadeel voor anderen weten te bewerkstelligen, terwijl deze handeling niet onder een delictsomschrijving valt. Door de voorgestelde bepaling wordt ook degene strafbaar, die in het buitenland ten nadele van Nederlanders goederen verhandelt, die niet op grond van het misdrijf van diefstal, maar krachtens de bepaling van nietige verordeningen in de macht van de bezetter zijn overgegaan. Het feit, dat artikel 27 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht meermalen toepassing heeft gevonden, rechtvaardigt het overnemen van deze bepalingen in het bijgaande ontwerp.

Artikel 8

Zoals reeds bij de algemene beschouwingen is opgemerkt, heeft de Nederlandse wetgeving geen gelijke tred gehouden met de internationale ontwikkeling op het punt van de repressie van oorlogsmisdrijven. Gelijk thans

behoefte gevoeld wordt definitieve strafbepalingen in de Nederlandse wetgeving op te nemen allereerst voor de Nederlanders, die zich aan landverraderlijke feiten hebben schuldig gemaakt, zo dienen eveneens strafbepalingen te worden opgenomen voor Nederlanders, die zich aan schending van de wetten en gebruiken van de oorlog hebben schuldig gemaakt. Waar immers thans dergelijke schendingen alom strafbaar zijn, dienen wij om de nakoming van onze internationale verplichtingen op dit punt te waarborgen, sancties te stellen op de schendingen van het oorlogsrecht.

Dergelijke sancties zullen echter tevens van toepassing moeten zijn op vijandelijke onderdanen, die oorlogsmisdrijven hebben begaan. Artikel *27a* van het Besluit Buitengewoon Strafrecht heeft slechts betrekking op oorlogsmisdrijven, welke „gedurende den tijd van den huidigen oorlog in „krijgs-, staats- of publieken dienst bij of van den vijand" zijn begaan en is dus, indien onverhoopt in de toekomst een oorlog mocht uitbreken, alsdan niet meer toepasselijk.

Een dringende reden om thans tot een definitieve wettelijke regeling te komen, vormen mede de verplichtingen, welke Nederland op zich heeft genomen bij de ondertekening op 8 December *1949* van de Verdragen van Genève van *12* Augustus *1949.* Deze vier verdragen, welke kortheidshalve zullen worden genoemd: het Gewonden- en Zieken Verdrag, het Maritieme Verdrag, het Krijgsgevangenen Verdrag en het Burger Verdrag, waarvan de gelijksoortige artikelen in deze volgorde zullen worden aangehaald, bepalen in artikelen 49/50/129/146 *jis* de artikelen 50/51/130/147, dat een aantal ernstige inbreuken op de verdragen in de nationale wetten der verdragsluitende partijen strafbaar moeten worden gesteld. Daarnaast staat de verplichting tot opsporing en vervolging van de verdachten, ongeacht hun nationaliteit, en de mogelijkheid hen ter berechting aan een andere verdragsluitende partij over te geven.

Neemt men als voorbeeld de in de artikel 50/51/130/147 genoemde opzettelijke levensberoving van een in de verdragen beschermd persoon, dan blijkt het volgende. Dit delict is niet een specifiek militair delict, kan m.a.w. door militairen zowel als door burgers worden begaan. De strafbepaling zal dus moeten gelden zowel voor Nederlandse militairen en burgers alsook voor vreemdelingen, militairen zowel als burgers, die òf als krijgsgevangenen in onze handen gevallen (art. *4* van het krijgsgevangenenverdrag noemt ook bepaalde burgers, die onder dat verdrag vallen) vóór of tijdens die krijgsgevangenschap deze strafbepaling zouden hebben overtreden, òf die ingevolge het tweede lid van de eerste serie artikelen, op verzoek van de Nederlandse Regering ter berechting aan ons zouden worden overgegeven of wel om andere redenen aan onze jurisdictie zijn onderworpen. Tevens blijkt, dat de strafbepaling ook buiten het rijk in Europa moet toepasselijk zijn b.v. voor het geval, dat een verdachte aan ons ter berechting wordt overgegeven wegens opzettelijke levensberoving van een Nederlandse krijgsgevangene, in het buitenland gepleegd.

Met een strafbaarstelling, als boven aangeduid, is echter nog niet voldaan aan de eisen, welke het krijgsgevangenenverdrag stelt. Artikel *85* van dit verdrag bepaalt, dat de krijgsgevangenen, die worden vervolgd voor misdrijven vóór de gevangenschap begaan (en dat zijn in hoofdzaak oorlogsmisdrijven), onder de bescherming van het verdrag blijven, m.a.w. dat zij volgens de processuele voorschriften van het verdrag moeten worden berecht. Deze voorschriften houden o.m. het volgende in:

1°. Artikel *84* j° art. *102* bepaalt, dat deze berechting slechts mag geschieden door een militair gerecht, tenzij de bestaande wetten van de gevangenhoudende Mogendheid expressis verbis toelaten, dat een militair van die Mogendheid door een burgergerecht wordt berecht voor een misdrijf als aan de krijgsgevangene ten laste gelegd.

2°. Artikelen 82, 87 en *99* bepalen, dat de krijgsgevangenen volgens dezelfde wetten als die, welke gelden voor de militairen van de gevangenhoudende Mogendheid moeten worden berecht. Deze wetten moeten van kracht zijn op het moment, dat het misdrijf wordt gepleegd.

Volgt hieruit dus enerzijds, dat sancties moeten worden gesteld op de ernstige schendingen van de genoemde verdraqen, door wie ook begaan, anderzijds verplicht het krijgsgevangenenverdrag ons, indien wij de repressie van andere schendingen van de wetten en qebruiken van de oorlog wettelijke regelen, deze regeling zowel formeel als materieel dezelfde te doen zijn voor krijgsgevangenen en voor Nederlandse militairen. Hoewel het Krijgsgevangenen Verdrag deze eisen inderdaad slechts voor de berechting van krijgsgevangenen stelt, ligt het in de rede de wettelijke regeling toepasselijk te maken op een ieder, die de wetten en gebruiken van de oorlog schendt en aan de rechtsinacht van de Nederlandse rechter wordt onderworpen.

Voor het ontwerp is aanvankelijk uitgegaan van een systeem, waarbij getracht is de oorlogsmisdrijven in een aantal artikelen te omschrijven, met gedetailleerde strafposities. Dit systeem bleek echter niet hevredigend. Het oorlogsrecht, dat voor een deel gewoonterecht is, leent zich niet voor een nationale wettelijke regeling. In verband met nieuwe uitvindingen en veranderingen in de methode van oorlogvoeren, is het aan wijzigingen onderhevig. Het scheen zuiverder in de wet naar de verdragsinhoud en het gewoonterecht te verwijzen, m.a.w. de rechter vrij te laten in het onderzoek, in hoeverre in de voorkomende gevallen de wetten en gebruiken van de oorlog waren geschonden. Om de rechter toch enige leiding te geven ten aanzien van de toe te passen strafmaxima. in stede van hem geheel vrij te laten, zoals in artikel 27 van het Handvest van Neurenberg bet geval was, is behalve een algemeen maximum van tien jaren een schaal van strafverzwaringen gegeven voor de gevallen, dat het feit aan bepaalde criteria voldoet. Als strafverzwarende criteria pelden gevaarstelling, of het gevolg dan wel het bijzonder ernstige karakter van de schending van de wetten en gebruiken van de oorlog.

Waar alle schendingen van de wetten en gebruiken van dr oorlog thans naar de Wet Oorlogsstrafrecht zullen worden berecht, moeten de artikelen van het Wetboek van Militair Strafrecht, welke uitsluitend schendingen van het oorlogsrecht betreffen, vervallen. Dit zijn de artikelen 79, 91, 92 en 93. De in deze artikelen omschrcvcn feiten kunnen alleen als oorlogsmisdrijf worden begaan Overtreding van de in de artilrelen 148, 149, 151 cn 153 vervatte normen za! weliswaar als regel een schending van de wetten en gebruiken van tic oorlog opleveren, maar onder bepaalde omstandigheden is dit niet het geval.

De in laatstgenoemde artikelen omschreven misdrijven toch kunnen, wanneer de vijandelijkheden zijn uitgebroken, door aan de rechtsmacht van de Nederlandse militaire rechter onderworpen personen worden begaan tegen andere personen, dan die, welke tot de tegenpartij behoren, b.v. tegen eigen landgenoten, en leveren onder die omstandigheden een schending var: de nationale rechtsorde op, in stede van een schending van de internationale rechtsorde. In zulke gevallen behoren de schuldigen te worden berecht naar de genoemde artikelen van het Wetboek van Militair Strafrecht..

Bovrndicii kunnen de feiten genoemd in de artikelen 148 en 153 worden begaan door de tot een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht behorende militairen (d.w.z. Nederlandse militairen, vgl. de artikelen 60 t/m 63 W.v.M.S.) of daarmede gelijkgestelde personen (vgl. artikel 65 W.v.M.S.) of we: door hen genoemd in artikel 148, tweede lid, en artikel 153 onder 2°. Dit kan zich voordoen voordat de eigenlijke vijandelijkheden zijn uitgebroken, dus in mobilisatietijd Het feit genoemd in artikel 351 kan zich bovendien voordoen wanneer. bijvoorbeeld manoeuvres worden gehouden. Deze drie artikelen kunnen derhalve worden geschonden in vredestijd, wanneer de schending dus geen oorlogsmisdrijf oplevert. De Inhoud van de artikelen 148, 159. 161 en 154 moet voor de genoemde gevallen dus in het Wetboek van Militair Strafrecht worden gehandhaafd.

Het delict, in het eerste lid van artikel 8 omschreven, is het zich schuldig maken aan schending var, de wetten en gebruiken van de oorlog. Deze bepaling verwijst derhalve rechtstreeks naar het oorlogsrecht, niet alleen

naar het geschreven oorlogsrecht, dat in internationale overeenkomsten is neergelegd, doch ook naar internationaal gewoonterecht, voor zover op oorlog betrekking hebbende. De eis, dat de overtreding van de geschreven of ongeschreven normen een opzettelijke moet zijn, is niet gesteld. Het zou onbevredigend zijn. als de dader vrijuit zou gaan in die gevallen, waarin hij de geschonden norm weliswaar niet kende, doch die onkunde te wijten is aan grove onverschilligheid, waarvan hij bij zijn optreden blijk gaf. Ook in artikel 27*a* van het Besluit Buitengewoon Strafrecht ontbreekt een uitdrukkelijk omschreven schuldvorm. Bij de structuur van dat artikel sluit de thans voorgestelde bepaling aan. De gekozen redactie, die eist, dat de dader zich schuldig maakt aan een schending van het oorlogsrecht, treft, voor zover is te voorzien, die gevallen waarin de dader het gewraakte feit pleegde, hetzij tegen beter weten in, hetzij onder zodanige omstandigheden, dat de schending voortvloeide uit verwijtbare grove onverschilligheid.

In het tweede en derde lid wordt een reeks strafverzwarende omstandigheden geformuleerd. Zodanige omstandigheden kunnen hetzij het gevolg of het te duchten gevolg van het in het eerste lid omschreven feit zijn, hetzij van dit feit deel uitmaken. In het laatstbedoelde geval, wanneer derhalve het feit bestaat of mede bestaat uit nader aangegeven elementen, wordt de uitdrukking gebezigd: „indien het feit inhoudt ....” (vgl. het tweede lid onder 2°, 3° en 4° en het derde lid onder 1°, 2°, 3°, 6° en 7°).

Het gestelde in het *tweede lid* onder 1° en 3° zal nauwelijks nadere toelichting behoeven: in die gevallen wordt het leven of de gezondheid van bepaalde personen in gevaar gebracht, dan wel inbreuk gemaakt op hun persoonlijke vrijheid. Daarnaast kwam het wenselijk voor „onmenselijke „behandeling” als bijzonder strafverzwarende omstandigheid uitdrukkelijk te noemen. Dit begrip duidt geen scherp omschreven feitelijk gebeuren aan, doch is een zogenaamd normatief begrip, te vergelijken met het begrip ,,ontuchtige handeling" als bedoeld in de artikelen 246 en volgende van het Wetboek van Strafrecht. In zodanige gevallen zal het ter beoordeling van de rechter staan of het feitelijk gebeuren onder de omschrijving valt. Als voorbeeld van een onmenselijlre behandeling kan men denken aan het geval, waarin aan geïnterneerden in een kamp naar omstandigheden te weinig voedsel wordt verstrekt of te zware arbeid wordt opgelegd.

Ook het begrip ,,plundering", als strafverzwarende omstandigheid opgenomen onder 4°, is niet nader oinschreven. Ook hier is het wederom de rechter die zal moeten beoordelen of zodanige omstandigheden zich in concreto hebben voorgedaan. Hierbij dient opgemerkt, dat het begrip plundering wel wordt omschreven in artikel 153 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Bij de interpretatie van de voorgestelde bepaling. zal dan ook aansluiting lrunnen worden gezocht bij het genoemde artikel. Nochtans zal de toepasselijkheid van de nieuwe bepaling niet tot de gevallen, in het Wetboek van Militair Strafrecht bedoeld, beperkt mogen worden geacht, reeds hierom niet, omdat het oorlogsmisdrijf ook zal kunnen worden gepleegd door niet-militairen. Plundering wordt in het Wetboek van Militair Strafrecht met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren gestraft. Ingevolge de voorgestelde bepaling zal plundering als oorlogsmisdrijf worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren. Dezelfde strafmaat komt redelijk voor ingeval van diefstal, gepleegd aan of tegen een dode, zieke of in de krijg verwonde, waartegen in artikel 154 van het Wetboek van Militair Strafrecht thans eveneens gevangenisstraf van twaalf jaren is bedreigd. In verband hiermede wordt in artikel 111 voorgesteld artikel 154 van het Wetboek van Militair Strafrecht over te brengen naar artikel 153, waardoor wordt vastgelegd, dat diefstal onder de genoemde omstandigheden als plundering wordt beschouwd en dienovereenkomstig gestraft.

In het *derde lid* wordt een reeks omstandigheden omschreven van een zodanig karakter, dat in de meest erenstige gevallen waarin zij zich kunnen voordoen, oplegging van de hoogste straf mogelijk moet zijn.

Dat de dood of zwaar lichamelijk letsel als gevolg van een oorlogsmisdrijf

aanleiding moet kunnen zijn om de zwaarste straf toe te passen, zal geen nadere toelichting behoeven. Ook de wijze waarop de leden van een bezettingsleger zich aan de vrouwelijke bevolking kunnen vergrijpen, maakt het noodzakelijk de mogelijkheid te openen hiertegen met de meeste gestrengheid op te treden.

De feiten, omschreven onder 2° zijn reeds als misdrijven ingevolge het Wetboek van Militair Strafrecht met de dood strafbaar. Hetzelfde geldt voor de feiten onder 3° bedoeld (vgl. de artikelen 148 en *149* van genoemd wetboek).

Voor wat het gestelde onder 4° betreft vergelijke men artikel *153* van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat in het tweede lid reeds een soortgelijke strafverzwaring kent.

De noodzakelijkheid van bescherming van de bevolking tegen een misdadige politiek, die niet anders kan worden beschouwd dan als stelselmatige terreur of gericht is tegen de gehele bevolking of bepaalde groepen daarvan, heeft de laatste wereldoorlog helaas afdoende bewezen. Uiteraard behoort onder de verscherpte strafbepaling niet te vallen degene, die weliswaar bij de uitvoering betrokken is geweest doch zonder te beseffen dat ziin handelen bijdroeg tot de verwezenlijking van een misdadige politiek. De verhoogde strafbaarheid, die de voorgestelde bepaling invoert, behoort beperkt te blijven tot hen, die deze politiek hebben ,,aanvaard". Deze beperking is gevonden in de eis, dat het feit uiting moet zijn van de gewraakte politiek.

In de omschrijving, opgenomen onder 6°, vindt men terug de bestaande artikelen *79* en 93 van het Wetboek van Militair Strafrecht, met dien verstande, dat het eerstgenoemde artikel beperkt is tot de schending van een belofte, in Nederlandse krijgsgevangenschap gegeven. Nu de voorgestelde bepaling in de plaats zal treden van de genoemde artikelen, is er aanleiding ook de strafmaat — in beide gevallen kent het Wetboek van Militair Strafrecht de doodstraf — ongewijzigd over te nemen.

Misbruik van de parlementaire vlag, de nationale vlag of de militaire onderscheidingstekenen en de uniform van de vijand is in strijd met het gesch even oorlogsrecht (artikel 23f van het Reglement betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land), evenals misbruik van het Rode Kruisteken en de daarmede gelijkgestelde tekens (thans artikel *44* van het Verdrag van Genève *1949* voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindend bij de strijdkrachten te velde, van 12 Augustus 1949). Algemeen wordt zodanig misbruik als een zeer ernstige inbreuk op het oorlogsrecht beschouwd, waarvoor een adaequate repressie mogelijk moet zijn.

Artikel 9

De strekking van deze bepaling komt overeen met die, opgenomen in het derde lid van artikel 27*a* van het Besluit Buitengewoon Strafrecht, dat op zijn beurt ontleend is aan het tweede lid van artikel 91 van het Wetboek van Militair Strafrecht, dat thans komt te vervallen.

Artikel 10

De vraagstukken, die voor ons gemene strafrecht hun beantwoording hebben gevonden in de artikelen *42* en *43* van het Wetboek van Strafrecht, worden, wanneer het om oorlogsmisdrijven gaat, beheerst door bijzondere factoren.

Vooreerst zijn de oorlogsmisdrijven inbreuken op het internationale recht, terwijl de wettelijke voorschriften. waarin men een rechtvaardiging voor zodanig misbruik zou kunnen zoeken, in het algemeen regels van een of ander nationaal recht zullen zijn en dan nog meestal van het nationale recht van een andere staat dan waarvan de berechting zal uitgaan. Reeds dit maakt het probleem tot een geheel ander dan wanneer regels van één zelfde nationale wetgeving botsen of schijnen te botsen.

Verder is, ook afgezien van dit zuiver principiële verschil, bij conflict

van internationale en nationale rechtsregels, de kans groter dan binnen één nationale rechtssfeer, dat de in geding komende regels niet van dezelfde geest doortrokken zullen zijn.

Niet minder belangrijke verschillen echter vloeien voort uit de bijzondere situatie van de oorlog. Binnen een normaal functionnerende nationale rechtsorde is nauwelijks te verwachten, dat zich tussen een veroorlovende of gebiedende en een op straffe verbiedende wetsbepaling een conflict zal voordoen, dat niet in de grondbeginselen dier rechtsorde zijn beslechting vindt. Ook een ambtelijk bevel, dat zonder speciale bevoegdheid een gedrag gebieden zon, dat onder een deiictsomschrijving valt, zal daar een zeldzame abnormaliteit zijn. Voor zover een van beide figuren zich nog zal voordoen, zal dit in de regel betreffen weinig ernstige strafbare feiten, waarbij het verband met de morele sfeer gering is. Uit dit alles volgt, dat de regeling, die de artikelen 42 en **43** geven, een zeer wel passende is, maar dan alleen in de nationale sfeer.

Geheel anders is dit alles in een oorlog. Om te beginnen staan dan mensen tegenover elkaar, die doordrongen zijn van de geest van wellicht zeer verschillend geinspireerde rechtsstelsels. Veel belangrijker echter nog is de kans, dat „Kriegsräson" of „oorlogspsychose" tot met het oorlogsrecht strijdige bevelen zullen leiden. Die kans is in vrijwel alle oorlogen maai al te aanzienlijk gebleken. In het bijzonder de laatste oorlog heeft aangetoond, dat men niet alleen moet rekenen met internationaal-misdadige individuele bevelen, maar ooh met internationaal-misdadige handelingen, die het liarakter van wetgeving voor zich opeisen (Fuhrerbefehle).

Naast dit verschil in de aard van de voorschriften en bevelen staat een niet minder ingrijpend verschil in de positie van degenen, tot wie zij zich richten. Enerzijds zullen dezen in de gevallen, waarom het hier gaat, meer aanleiding hebben om op de gedachte te komen, dat het om ontoelaatbare bevelen gaat, deels reeds op grond van hun menselijk gevoel, deels dank zij het feit, dat althans het geschreven oorlogsrecht een toch altijd nog betrekkelijk beperkte rechtsstof vormt, waarvan bovendien voorschriften als artikel **1** van het Vierde Haagse Verdrag van 1907 nopens de wetten en gebruiken van de oorlog te land en artikel 127 van het Krijgsgevangenen Verdrag van 12 Augustus 1949 waarborgen, dat zij bekend zijn aan hen, die cnigc verantwoordelijkheid in deze dragen. Anderzijds kan men aan geen overheid een verwijt er van maken, dat zij in verband met de oorlogvoering op de plicht van onvoorwaardelijke gehoorzaamheid veel meer nadruk legt dan anders, en is in elk geval het risico van niet gehoorzamen onvergelijkelijk groter. Hier komt nog bij dat beslissingen soms in grote haast en allicht niet in een kalme gemoedsgesteldheid moeten worden genomen.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de artikelen 42 en 43, gelijk zij zijn geformuleerd niet passen op oorlogsmisdrijven. Volgens de juist te achten jurisprudentie van de Bijzondere Raad van Cassatie zijn zij trouwens reeds thans in het geheel niet toepasselijk wanneer iemand zich beroept op andere rechtsregels dan Nederlandse of internationaal-rechtelijke, welke Nederland binden. Bij oorlogsinisdrijven zal juist dit geval regel zijn. Uit het voorafgaande volgt, dat het geen gelukkige oplossing zou zijn de toepasselijkheid der artikelen uit te breiden tot daden verricht ter uitvoering van een voorschrift van een vreemd nationaal recht of van een bevel dat op zulk een recht berust.

Evenmin echter hebben ondergetekenden er heil in gezien het resultaat van de afweging van al de genoemde factoren — welker sterkte van geval tot geval verschilt — vast te leggen in een formule die onvermijdelijk of te star of door haar rekbaarheid krachteloos zou zijn. Zij stellen voor eenvoudig een *speciale* regeling van het onderwerp weg te laten. Dit voorstel is zeer veel minder ingrijpend dan op het eerste gezicht kan schijnen. Men zal immers moeten bedenken, dat de artikelen 42 en 43 in hoofdzaak (behoudens dat artikel **43,** tweede lid, een zekere afwijking inhoudt ten gunste van degene, die een bevel opvolgt) slechts scherper omlijnen hetgeen ook

bij ontbreken van die artikelen zou voortvloeien uit de algemene beginselen omtrent wederrechtelijkheid en schuld, gelijk die zijn neergelegd deels in de verschillende delictsomschrijvingen (ook in die van het voorgestelde artikel 8, gelijk bij dat artikel is toegelicht) deels in het belangrijke artikel 40 van ons Wetboek dat toepasselijk blijft, en voor het overige door wetenschap en rechtspraak tot bestanddelen van ons strafrecht zijn gemaakt. Deze beginselen gullen ook de oorlogsmisdrijven blijven beheersen. Slechts zal het resultaat als gevolg van de sterk afwijkende omstandigheden kunnen verschillen van dat, waartoe in ons commune strafrecht de artikelen 42 en 48 leiden. Een principiële aanvaarding van een strengere maatstaf voor verdachten van oorlogsmisdrijven dan voor andere verdachten is niet de strekking van het voorgestelde artikel.

Artikel 12

Onder de algemene beschouwingen is reeds uiteengezet, dat de berechting van de delicten, waarop deze wet betrekking heeft, door de militaire rechter geschiedt, tenzij zij berecht worden na een vijandelijke bezetting van het grondgebied. Het ontwerp formuleert in het eerste lid de regel, die thans te vinden is in artikel 17, sub 1°, van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht. Volgens deze bepaling worden in geval van oorlog de in ten in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied begane misdrijven tegen de veiligheid van de Staat en misdrijven van het Wetboek van Militair Strafrecht berecht door de militaire rechter. Het bijgaande ontwerp neemt deze bepaling over, zij het dat het vereiste, dat deze misdrijven in een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied gepleegd inoeteri zijn, is vervallen. Bovendien wordt de berechting van de in het onderhavige ontwerp geformuleerde misdrijven (en dus ook van oorlogsmisdrijven) aan de militaire rechter opgedragen. Doordat in dit ontwerp, dat in het algenieen de berechting van de in artikel 1 bedoelde misdrijven in geval van oorlog regelt, de rechtsmacht van de militaire rechter in het eerste lid van artikel 12 wordt vastgesteld, kan het bovenbedoelde artikel 78, onder 1°, van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht vervallen, hetgeen bij artikel IV van het ontwerp wordt voorgesteld.

Terwijl het eerste lid van artikel 12 derhalve geen belangrijke wijziging in de bestaande voorschriften brengt, geeft het tweede lid op dit voorschrift een uitzondering. Door dit tweede lid worden de in artikel 1 bedoelde misdrijven aan de rechtsmacht van de militaire rechter onttrokken, indien de berechting plaats vindt na een vijandelijke bezetting van het grondgebied of een deel daarvan. De eerste taak der krijgsraden in oorlogstijd immers is de onmiddellijke repressie tegen misdrijven, die de militaire veiligheid van het land in gevaar brengen. Vandaar hun uitzonderlijk grote bevoegdheid ingeval van feitelijke oorlog, de bijzondere vorm van de rechtsgang, de beperkte eisen die aan de juridische opleiding van de leden worden gesteld en de mogelijkheid van een procedure in één instantie.

Bij een berechting van misdrijven tegen de veiligheid van de Staat na een bezetting ontbreekt de urgentie, die deze afwijkingen van de in normale tijden geldende reehtswaarborgen, rechtvaardigt.

De ervaring hier te lande opgedaan en de vergelijking met de rechtspraak in andere landen hebben na de afgelopen oorlog geleerd, dat het wenselijk is de berechting van deze, feitelijk en juridisch vaak uitzonderlijk gecompliceerde misdrijven op te dragen aan daartoe bijzonderlijk geoutilleerde colleges, die beter dan de krijgsraden in staat zijn in een kort tijdsbestek een groot aantal zaken te behandelen. Het is echter wel duidelijk, dat een uitzondering op de bevoegdheid van de militaire rechter, hoezeer ook wenselijk voor delicten met een politiek of internationaal karakter, niet nodig is voor de typisch militaire delicten van het Wetboek van Militair Strafrecht, indien deze na een bezetting berecht worden.

Ingevolge de voorgestelde regeling zullen oorlogsniisdrijven, hetzij door Nederlandse hetzij door vreemde militairen begaan, in beginsel door de

militiare rechter, maar na afloop ener vijandelijke bezetting door de bijzondere rechtbanken berecht worden. Hierdoor wordt voldaan aan het voorschrift van artikel 84 van het Krijgsgevangenen Verdrag van 12 Augustus 1949, dat eist, dat krijgsgevangenen berecht zullen worden door een militaire rechter, tenzij ook de nationale militairen voor dezelfde strafbare feiten onder de jurisdictie van een andere dan de militaire rechter vallen.

I-Iet valt niet te ontkennen, dat ook voor een juiste beoordeling van de gepleegde bezettings- en oorlogsmisdrijven kennis van militaire verhoudingen wenselijk is. Men denke aan dienstrienzing bij de vijand, waarbij de vraag beantwoord moet worden of een bepaalde formatie tot 's vijands krijgsmacht behoort of niet, en aan de ingewikkelde vraagstukken, die zijn vastgeknoopt aan het beroep op bevel van hogerhand, gedaan door verdachten, die in vijandelijke militaire dienst oorlogsmisdrijven hebben gepleegd, Dit in vele gevallen geheel of gedeeltelijk militaire karakter is mede een van de redenen geweest om voor te stellen, dat de berechting van de in artikel **1** bedoelde misdrijven na een bezetting door bijzondere rechtbanken zal geschieden. Deze rechtbanken, alsmede het Bijzondere Hooggerechtshof, zullen, naar artikel 14, eerste lid, voorstelt, bezet worden door rechtsgeleerde en militaire rechters. Artikel 17 bepaalt, dat de rechtsgeleerde rechters de meerderheid van de li-amers der colleges vormen.

Behalve het feit, dat het militair deskundige element bij de berechting van de misdrijven, waarop dit ontwerp betrekking heeft, node kan worden gemist, hebben nog andere redenen geleid tot het voorstel om deze misdrijven door bijzondere rechtbanken en een Bijzonder Hooggerechtshof te doen berechten. Tegen de bij aanvankelijke beschouwing aantrekkelijke gedachte om ten deze de gewone rechtbanken bevoegd en de gewone rechtsgang van toepassing te verklaren, bestaan bij nadere overweging ernstige bezwaren. De ervaring van de afgelopen jaren heeft geleerd, dat de criminaliteit tijdens een bezetting een omvang kan aannemen, die bij berechting door de gewone rechterlijli-e colleges het normale werk dier colleges volkomen zal verstoren. Daarbij komt, dat een rechtsgang in drie instanties de berechting van zulk een groot aantal delicten in onaanvaardbare mate zou vertragen. Deze vertraging zou voor de verdachten dermate drukkend zijn, dat het wegvallen van een tweede feitelijke instantie ook voor hen een geringer bezwaar uitmaakt. Weliswaar zijn de rechtbanken en gerechtshoven door de benoeming van plaatsvervangende leden te outilleren voor berechting van bezettingsmisdrijven op grote schaal, doch dit kan nimmer het bezwaar opheffen, dat de Hoge Raad, die niet met plaatsvervangende leden kan worden uitgebreid, niet in staat zal zijn boven zijn normale taak de omvangrijke berechting van de oorlogscriminaliteit op zich te nemen. En zelfs indien dit wel het geval zou zijn, dan valt te bedenken, dat de cassatie, zoals wij die ten aanzien van de commune zaken kennen, niet zonder meer geschikt is als hoogste wijze van berechting in deze zaken. Meer dan bij commune delicten dient immers de hoogste rechter in de hier bedoelde zaken de eenheid van straftoemeting te bevorderen. De Hoge Raad als cassatierechter, zoals hij dit in gewone zaken is, is hiertoe niet bij machte. Een uitbreiding van de bevoegdheid van de Hoge Raad tot de strafmaat-cassatie, die ook de Bijzondere Raad van Cassatie kent, zou zijn taak wederom in belangrijke mate verzwaren, zodat de voltooiing van de berechting hierdoor wederom zou worden vertraagd.

Op al deze gronden is het wenselijk de berechting van tijdens de bezetting begane misdrijven op te dragen aan bijzondere rechtbanken en een Bijzonder Hooggerechtshof, samengesteld uit een meerderheid van burgers en een minderheid van militairen.

Net is mogelijk, dat na afloop ener vijandelijke bezetting met de behandeling van zaken als bedoeld in artikel **1** reeds bij de militaire rechter een aanvang is gemaakt. Het zal dan nodig zijn een regeling te treffen omtrent de wijze en het tijdstip waarop deze zaken aan de dan in te stellen bijzondere colleges zullen worden overgedragen. Deze regeling kan thans nog niet worden gegeven. Haar inhoud zal mede afhankelijk zijn van nog on-

voorzienbare factoren als de voortvarendheid, waarmede de bijzondere colleges zullen worden ingesteld, de hoeveelheid der te berechten zaken en de urgentie daarvan. Voorgesteld wordt daarom het geven van regelen omtrent deze overgang aan de Kroon te delegeren.

Eenzelfde voorstel wordt gedaan met betrekking tot de voorbereiding van de vervolging. Is eenmaal een bezetting voorbij, dan zijn de bijzondere rechtbanken bevoegd van de in artikel **1** bedoelde delicten kennis te nemen. Zij zullen echter niet onmiddellijk na afloop der bezetting zijn ingesteld en iunctionneren. Toch zullen reeds vóór dat moment maatregelen tegen de betrokken delinquenten nodig zijn. Men denke aan de arrestatie der betrokkenen. Bij Koninklijk besluit zal nu kunnen worden bepaald, hoe de arrestatie en de voorbereidende vervolgingsmaatregelen in afwachting van het optreden der bijzondere rechtbanken zullen geschieden, b.v. volgens de regels der militaire rechtspleging dan wel volgens die der gewone rechtspleging.

Denkbaar is, dat bij het heen- en weergolven van de gevechtshandelingen een bezetting van een gedeelte van het grondgebied van geringe oinvang of van korte duur zal zijn. In dergelijke gevallen is er geen aanleiding misdrijven, in dan bezette gedeelten van het grondgebied gepleegd, door speciaai daartoe ingestelde rechtbanken te doen berechten. Het is daarom wenselijk — en zulks wordt in het derde lid van artikel **12** voorzien — om de mogelijkheid te openen de instelling van bijzondere colleges achterwege te laten. In dat geval blijft de hoofdregel, dat de militaire rechter van de in artikel **1** bedoelde misdrijven kennisneemt, van kracht.

De ervaring heeft geleerd, dat de omvang van de criminaliteit waarop dit ontwerp betrekking heeft, tijdens een bezetting zeer groot kan worden. De mogelijkheid is, hoewel geringer, niet uitgesloten, dat ook na een oorlog, waarin niet een gedeelte van het grondgebied van het rijk in Europa door de vijand bezet geweest is, een grote hoeveelheid delicten, als in artikel **1** bedoeld, zal moeten worden berecht. In het laatste lid van artikel **12** wordt daarom voorgesteld aan de Kroon de mogelijkheid te geven in een dergelijk geval ook tot instelling van bijzondere colleges over te gaan, indien de omvang en de aard der te berechten feiten zulks wenselijk maken.

Artikelen **13** en **14**

De organisatie van de bijzondere colleges zal, indien zij worden ingesteld, moeten worden aangepast aan de hoeveelheid arbeid, die zij te verrichten zullen krijgen. Hun samenstelling zal moeten afhangen van de thans nog onbekende behoefte. Ointrent het aantal kamers en het aantal rechters en raadsheren van de colleges kan dus niet met vrucht reeds thans een voorschrift gegeven worden. Het ontwerp volgt het systeem van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven en laat de organisatie der colleges aan het beleid van de Kroon over.

Artikel 15

In liet tweede lid wordt bepaald, dat de met rechtspraak belaste leden voor de duur der instandhouding van het college worden benoemd: in zoverre wordt artikel **3** van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven gevolgd. Het tweede lid geeft evenwel nog een waarborg voor de onafhankelijkheid der rechters, die het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven niet kent: de rechtsgeleerde rechters en raden worden bij voorkeur uit leden van de zittende magistratuur benoemd. Hierdoor wordt ook de schijn vermeden, dat rechters kunnen worden aangesteld, die zijn uitgekozen met het oog op hun politieke gezindheid. Door de woorden „bij voorkeur" laat het ontwerp de mogelijkheid open niet-leden van de rechterlijke macht, die op een bepaald terrein (men denke aan het internationale strafrecht) bijzonder deskundig zijn, bij de arbeid der colleges te betrekken. Voor de benoemingen zal, indien de colleges nog niet zijn ingesteld, geen aanbeveling kunnen worden gedaan. Vervulling van vacatures zal echter, nu artikel 20 de bepalingen van de Wet op de rechterlijke organisatie van

overeenkomstige toepassing verklaart, geschieden na indiening van een aanbeveling door dc colleges zelf.

Artikel 16

Artikel 7 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven geeft een ingewikkelde bezoldigingsregeling, die voor rechterlijke ambtenaren, die tevens een andere overheidsbetrekking vervullen, een cumulatiebeperking inhoudt. Deze laatste regeling werkt, hoezeer zulks ook niet de bedoeling was, onbillijk. Advocaten ontvangen, als zij in een bijzonder college benoemd zin, de volle bezoldiging. Hoogleraren worden gekort, doch niet, indien zij hoogleraar zijn bij een andere dan een rijksuniversiteit.

Het is beter allen, die in een bijzonder college werken een gelijke salariëring te bieden, die gesteld wordt op een derde gedeelte van het salaris: aan een overeenkomstige betrekking bij de gewone rechterlijke macht verbonden. In geval van nood zal men bij de gewone colleges met plaatsvervangers moeten werken, zodat de leden der bijzondere colleges grotendeels voor hun tijdelijke taak worden vrijgemaakt.

Artikel 17

Hiervoor is reeds uiteengezet, dat het militaire element bij de bijzondere rechtspraak dient om het militaire aspect, dat veel der in artikel 1 bedoelde zaken tevens bezitten, tot zijn recht te doen komen. In meerderheid behoren de colleges echter uit juristen te bestaan, die bij voorkeur beroepsrechters moeten zijn.

Op grond van de overweging, dat de militaire rechters het militair deskundige element in de colleges moeten vormen en niet het juridische element behoeven te versterken, is de bepaling van artikel 14, sub 2°, van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven niet overgenomen.

Artikelen 18 en 19

Meer dan bij de gewone rechtspleging, waarbij in een praktijk van jaren een zekere evenredigheid tussen misdrijf en op te leggen strafmaat is gegroeid, bestaat bij de bijzondere rechtspleging behoefte aan waarborgen voor de eenheid in strafmaat: bij de verschillende coileges kan iinmers geen uniforme waardering bestaan, daar iedere ervaring met deze soort delicten ontbreekt. Terecht heeft het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven dan ook de beoordeling van de eenheid van strafmaat mede ter beoordeling van de Bijzondere Raad van Cassatie gebracht door in artikel 16, onder 1°, met verkeerde toepassing der wet gelijk te stellen de oplegging van een straf of maatregel, die niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder bet is begaan, of de persoon of de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde. Deze bepaling, die, naar de ervaring van de afgelopen jaren heeft geleerd, van groot nut is geweest, is in artikel 19, sub 2°, overgenomen. Zij maakt het gemis van hoger beroep gemakkelijker te aanvaarden.

In artikel 19 is eveneens overgenomen de bepaling uit artikel 16 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven, dat verzuim van vormen, op straffe van nietigheid voorgeschreven, geen grond tot vernietiging behoeft te geven, indien redelijkerwijze moet worden aangenoinen, dat de verdachte door het verzuim in zijn belangen niet is geschaad. De ervaring door de Bijzondere Raad van Cassatie met deze bepaling opgedaan, geeft de vrijheid haar ook voor de toekomst te handhaven.

Artikel 21

De rechtspleging bij de bijzondere colleges dient naar de mening van de sndergetekenden volgens dezelfde regels te geschieden als de rechtspleging in gewone strafzaken. Slechts voor zover de bijzondere aard van de rechtspleging of bijzondere onistandigheden afwijking van deze regels nodig maken wordt daarin in het ontwerp voorzien.

Het hierboven omschreven beginsel is neergelegd in artikel 21. Daarop

worden tweeërlei uitzonderingen gemaakt. In de eerste plaats worden in artikel 22 en in de tweede afdeling van hoofdstuk III regelingen gegeven, die eventueel indien zou blijken, dat een grote hoeveelheid delinquenten berecht zou moeten worden, de rechtspleging aanzienlijk zouden kunnen versnellen. Waarborgen voor de verdachte verliezen veel van hun waarde, indien het strafproces niet binnen redelijke tijd wordt ten einde gebracht. Indien de formaliteiten, die op zichzelf een wenselijke bescherming van de rechtszekerheid bieden, ertoe leiden dat de berechting van de zaken wordt vertraagd, is het beter enkele van die waarborgen te doen vervallen. Bij langzame brechting, uiteraard gepaard gaande met langdurige preventieve hechtenis, is, ook al worden tal van formele rechtswaarborgen in acht genomen, het enkele verloop van de tijd reeds schadelijk voor de betrokkenen.

Een tweede categorie afwijkingen van de normale regels van rechtspleging is nodig niet betrekking tot het Bijzondere Hooggerechtshof. Dit college is namelijk ingevolge artikel 19 niet alleen cassatierechter in de zin van artikel 99 van de Wet op de rechterlijhe organisatie, doch het oordeelt ook over de strafmaat. In verband met deze bevoegdheid van het Bijzondere Hooggerechtshof dienen enkele, merendeels reeds in het Besluit Buitengewone Rechtspleging voorziene processuele regels te worden gegeven.

Artikel 22

Indien, zoals na de capitulatie van Duitsland is geschied, wederom op één ogenblik een groot aantal verdachten van de in het onderhavige ontwerp bedoelde misdrijven wordt gearresteerd, zal het niet mogelijk zijn te hunnen aanzien de voorschriften van het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot de bevelen tot inverzekeringstelling (artikel 57), verlenging van de inverzekeringstelling (artikel 58, tweede lid), bewaring (artikel 65), gevangenhouding (artikel 67, eerste lid) en verlenging van gevangenhouding (artilkel 67, tweede lid) in acht te nemen. Het is gebleken, dat zelfs het voorschrift van artikel 12, derde lid, van het Besluit politieke delinquenten 1945, waarin werd bepaald, dat een bevel tot bewaring ingevolge dat Besluit telkens voor een termijn van ten hoogste drie maanden moest worden verlengd, in feite zonder betekenis is gebleven. Bij de grote massa der delinquenten was het niet mogelijk in ieder geval afzonderlijk na te gaan of er redenen voor verlenging der detentie bestonden of niet. De praktijk heeft zich daarom gered met het onelegante middel om de gehele bevolking der toenmalige bewaringslíampen op een lijst te plaatsen en onder die lijst een bevel tot verlenging van de bewaring te doen stellen. Eerst bij de Wet van 27 Juni 1947 (*Staatsblad* no. H 206), toea het aantal gedetineerden belangrijk was verminderd, kon een nieuw artikel 16 in het Besluit politieke delinquenten 1945 worden ingevoegd, waarbij de gedetineerden het recht kregen bij het Bijzondere Gerechtshof hun invrijheidstelling te verzoelien. Toen tenslotte de werkzaamheden der bijzondere colleges grotendeels waren verricht, is bij artikel 24 van de Wet van 13 Mei 1948 (Wet overgang bijzondere rechtspleging, *Staatsblad* no. I 186) bepaald, dat in het gebied van een opgeheven Bijzonder Gerechtshof de bewaring werd omgezet in voorlopige hechtenis krachtens het Wetboek van Strafvordering.

Gezien deze ervaring is het noodzakelijk de mogelijkheid te scheppen om in geval van massale detentie de rechtspleging te ontlasten van de aan de voorlopige hechtenis verbonden formaliteiten teneinde haar de gelegenheid te bieden zo snel mogelijk de zaken ten principale te berechten. Het scheen echter gewenst niet een afzonderlijke regeling te treffen, gelijk in het Besluit politieke delinquenten 1945 is geschied, maar zo nauw mogelijk aan te sluiten bij de bestaande regeling van het Wetboek van Strafvordering. Uit dien hoofde wordt voorgesteld, dat de Minister van Justitie kan bepalen, dat een bevel tot inverzekeringstelling als bedoeld in artikel 57 van het wetboek niet voor twee dagen maar voor een langere termijn van ten

hoogste een jaar van kracht zal zijn. De Minister van Justitie kan aanvankelijk bepalen, dat de termijn van inverzekeringstelling korter dan een jaar (b.v. drie maanden) zal zijn, en daarna de termijn verlengen, mits de totale duur van de inverzekeringstelling de termijn van een jaar niet overschrijdt. De verlenging door de officier van justitie, bedoeld in artikel *58*, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering, kan echter nooit voor een langere termijn dan twee dagen geschieden. Indien de inverzekeringstelling reeds een jaar geduurd heeft, is door de bepaling van artikel 22 zelfs een verlenging van twee dagen door de officier van justitie uitgesloten. Is na een jaar niet de mogelijkheid aanwezig om de formaliteiten van het Wetboek van Strafvordering volledig in acht te nemen, dan zal een nadere voorziening bij de met noodzakelijk zijn.

Artikelen **23—32**

Teneinde te bevorderen, dat zo snel mogelijk een zo groot mogelijk aantal zaken ten principale door de bijzondere colleges wordt afgedaan, wordt in de tweede afdeling van hoofdstuk III voorgesteld, om een vereenvoudigde procedure in te voeren. Deze procedure is gelijk aan die, welke bij de Wet van 27 Juni *1947* (*Staatsblad* no. *H 206)* onder de naam vereenvoudigde gerechtelijke afdoening als Vijfde Hoofdstuk in het Besluit Buitengewone Rechtspleging is ingevoegd. In de korte tijd, dat deze regeling gewerkt heeft is zij niet onvruchtbaar geweest. In het ressort van het Bijzondere Gerechtshof te Amsterdam zijn op deze wijze in anderhalf jaar 656 zaken behandeld: waarvan slechts in *38* bezwaar werd gemaakt. In het ressort van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage bedroegen deze cijfers onderscheidenlijk 672 en *88*. In totaal is de vereenvoudigde gerechtelijke afdoening in Nederland in ongeveer 2000 gevallen toegepast.

De vereenvoudigde gerechtelijke afdoening zal slechts mogelijk zijn, indien de Minister van Justitie met het oog op de goede gang van zaken bij iedere bijzondere rechtbank een of meer rechters aanwijst, die met deze toepassing belast zullen zijn.

De inhoud van de artikelen *93—32* is, met inachtneming der gewijzigde nomenclatuur der rechterlijke colleges, gelijk aah de inhoud van de artikelen 44*a*—44*j* van het Besluit Buitengewone Rechtspleging.

Artikelen *33—36*

De bepaling van artikel 19 ondc: 2° stelt in navolging van artikel 16 van het Besluit op de Bijzondere Gerechtshoven met verkeerde toepassing der wet de oplegging van een straf of maat egel gelijk, die niet geacht kan worden te beantwoorden aan de ernst van het misdrijf, de omstandigheden, waaronder het is begaan, of de persoon, of de persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde.

Wil het Bijzondere Hooggerechtshof van deze bevoegdheid gebruik maken, dan moet het zich een oordeel kunnen vormen omtrent de feitelijke omstandigheden betreffende de ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het is begaan, en de persoon of de persoonlijke omstandigheden van de dader. Daartoe kan het niet uitsluitend afgaan op de inhoud van dossier en uitspraak, die omtrent deze omstandigheden veelal weinig inhouden. Het Bijzondere Hooggerechtshof moet dus om de strafmaat te kunnen beoordelen de bevoegdheid hebben om in een zaak de verdachte te horen, een psychiatrisch of reclasseringsrapport in te winnen en om een zaak naar de instructie terug te wijzen. Op dit stuk is artikel **33** van het ontwerp van gelijke inhoud als artikel 38 van het Besluit Buitengewone Rechtspleging.

In de praktijk van de Bijzondere Raad van Cassatie is gebleken, dat dit onderzoek niet alleen kan leiden tot een andere waardering van de strafmaat, maar ook tot een andere waardering van een beroep op een strafuitsluitingsgrond. Indien naar het oordeel van de rechter in eerste aanleg bepaalde feiten grond opleveren voor het opleggen van een minder zware straf dan is het mogelijk dat de cassatierechter tot het oordeel komt, dat

deze feiten niet tot vermindering der straf behoren te leiden, doch dat zij bijvoorbeeld overmacht of ontoerekenbaarheid opleveren. Een dergelijk verschil van inzicht in de waardering van strafuitsluitingsgronden komt, naar gebleken is, herhaaldelijk voor. Daarom wordt in artikel *34* voorgesteld — en hiermede wordt afgeweken van de regeling van het Besluit Buitengewone Rechtspleging — om het Bijzondere Hooggerechtshof de bevoegdheid te geven de verdachte van rechtsvervolging te ontslaan, indien het bij zijn onderzoek naar de feiten tot het oordeel komt, dat de verdachte niet strafbaar is.

De artikelen *35* en *36* zijn van dezelfde inhoud als de artikelen *39* en *42* van het Besluit Buitengewone Rechtspleging. Deze artikelen zijn noodzakelijke afwijkingen van de normale cassatieprocedure in verband met de beoordeling van de strafmaat door het Bijzondere Hooggerechtshof.

Artikel II

Dit artikel bevat de wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht, die ter bescherming van de veiligheid van de Staat wenselijk zijn.

Het is wel duidelijh, dat gezien de ervaringen in de afgelopen oorlog opgedaan een verhoging van de strafposities van de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat niet achterwege kan blijven. De schade, die door het plegen van deze misdrijven aan de rechtsorde wordt toegebracht, is zo omvangrijk en ernstig, dat bij vergelijking met de op andere misdrijven gestelde maximumstraffen zeer hoge strafposities hier op haar plaats zijn. Reeds in April 1940 zijn voorstellen in deze geest gedaan. Deze zijn tengevolge van de oorlogsomstandigheden geen wet geworden. Bij artikel 11 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht zijn de bedreigde straffen, voor zover het betreft delicten, die tijdens de jongste oorlog gepleegd zijn, verhoogd. Voor zover de hieronder volgende wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht een verhoging van de strafposities inhouden, zullen zij in het algemeen niet nader worden toegelicht.

1. De ratio van artikel 3, dat de Nederlandse strafwet van toepassing verklaart op ieder, die zich buiten het rijk in Europa aan boord van een Nederlands vaartuig aan eniq strafbaar feit schuldig maakt, brengt mede deze bepaling, gezien het huidige gebruik van vliegtuigen, uit te breiden tot aan boord van Xederlandse luchtvaartuigen gepleegde strafbare feiten. De bepaling heeft niet alleen betekenis voor geval van oorlog maar evenzeer met betrekking tot strafbare feiten in tijd van vrede aan boord van verkeersvliegtuigen gepleegd. Wat een Nederlands luchtvaartuig is, wordt bepaald door artikel 13 van de Luchtvaartwet.

2. In navolging van het bepaalde in artikel 4, eerste lid, onder 2°, van het Besluit Buitengewoon Strafrecht wordt hier voorgesteld de Nederlandse strafwet niet alleen van toepassing te verklaren op de buiten het rijk in Europa gepleegde misdrijven tegen de veiligheid van de Staat of tegen de Koninklijke waardigheid maar ook op de buiten het rijk in Europa geplergde opruiïng en mislnkte uitlokking tot die misdrijven en onttrekking van de daders dier misdrijven aan de justitie.

In artikel 1, onder 4°, van artikel I komt een overeenkomstige bepaling voor. Deze is, qezicn het hiervoor gestelde, niet nodig met betrekking tot opruiïng etc. in geval van oorlog tot de misdrijven van de artikelen *92, 96, 97a* en 105 en 108—110 van het Wetboek van Strafrecht, maar wel met betrekkinq tot in geval van oorlog gepleegde opruiïng enz. tot de andere in dat artikel 1 genoemde misdrijven.

In verband met de onder *9* voorgestelde splitsing van artikel *97a* in twee artikelen 97*a* en 97*b* kan de vermelding van artikel 97*a*, onder 1°, vervallen: hetgeen totnogtoe in artikel 97*a*, onder 1°, vernield stond vormt thans de inhoud van het nieuwe artikel 97*a*.

3. In de oorlogsdagen van 1940 is gebleken, dat het van groot belang kan zijn, dat personen, die de omverwerping van het bestaande staatsbestel nastreven, niet door een bezetter, die met dit streven syinpathiseert, als gevangene in Nederland worden aangetroffen en bevrijd. Hetzelfde geldt

ten aanzien van hen, van wie bekend is dat zij, wanneer de gelegenheid zich daarioe voordoet, op onmenselijke wijze tegen hun landgenoten optreden. Daarom wordt voorgesteld om aan de Minister van Justitie de bevoegdheid te geven om in bijzondere, de Staat betreffende, omstandigheden te bepalen, dat vrijheidsstraffen buiten het rijk in Europa ten uitvoer gelegd zullen worden. Op die wijze kan ingeval van een dreigende overweldiging de bevolking worden gespaard voor de daden van hen, van wie op grond van hun verleden niet dan onheil voor die bevolking kan worden verwacht.

4. De aanslag ondernomen met het oogmerk om de grondwettige regeringsvorm of de orde van troonopovolging te vernietigen of op onwettige wijze te veranderen, wordt krachtens het bestaande artikel **94** gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren. De afgelopen oorlog heeft geleerd, dat een verandering van de grondwettige regeringsvorm gevolgen pleegt mede te brengen, die diep in het vollisleven ingrijpen. Een dergelijke aanslag betekent, als zij slaagt, voor de meerde heid der bevolking groot leed. Dat een dergelijke aanslag slechts met een gevangenisstraf van vijftien jaren gestraft zou worden, is dan ook niet meer in overeenstemming met de gevolgen, die, naar wij thans weten, met die aanslag worden beoogd. Voorgesteld wordt daarom de strafpositie te verhogen tot levenslange gevangenisstraf. Dit betekent in verband met artikel 2 van hetgeen in artikel I bepaald is, dat in geval van oorlog de doodstraf kan worden uitgesproken.

5. Het huidige artikel **95** stelt op het uiteenjagen van de Regeringsraad dooi. geweld of bedreiging met geweld een gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren. De Regeringsraad is de Raad van State, indien deze is belast inet de waarneming van het Koninklijk gezag. Net uiteenjagen van de Regeringsraad betekent dus, dat men het hoogste staatsorgaan belemmert te functionneren. Dit misdrijf behoort dus gestraft te worden met dezelfde straf als de aanslag op de Koning.

Ket huidige artikel **95** kent een tweede lid, waarbij het door geweld of bedreiging met geweld opzettelijk verhinderen van een lid van de Regeringsraad om de vergadering bij te wonen of daar zijn plicht te vervullen gestraft wordt met qevangenisstraf van ten hoogste zes jaren. Nu zal in de tegenwoordige tijd, wanneer men de Regeringsraad wil beletten te functionneren, dit het gemakkelijkste kunnen geschieden doordat men alle leden van de Raad afzonderlijk belemmert de vergadering bij te wonen. Terwijl dus een aantal revolutionairen tezamen het functionneren van het hoogste regeringsorgaan hebben belemmerd, hebben zij zich ieder voor zich slechts schuldig gemaakt aan het in het tweede lid van het huidige artikel **95** omschreven feit. Het resultaat van hun actie is gelijk aan het uiteenjagen van de Regeringsraad, doch de maximumstraf, die ieder afzonderlijk oploopt, is niet hoger dan zes jaren. Deze miskenning van de tegenwoordige revolutietechniek wordt in het ontwerp ongedaan gemaakt, doordat voorgesteld wordt het uiteenjagen van de Regeringsraad en het beletten van een lid van die Raad om een vergadering bij te wonen of daarin vrij en onbelemmerd zijn plicht te vervullen, op één lijn te stellen en te straffen inet levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

6. Door de aanslag op de Koning en op de Regeringsraad belemmert men het hoogste staatsorgaan te fcnctionneren. Dit doet men ook indien men de Kroon berooft van haar constitutioneel instrument om het gezag uit te oefenen: van de Raad van Ministers. Daarom wordt voorgesteld na artikel 95 een artikel 95*a* in te voeqen, waarbij met dezelfde strafpositie dezelfde feiten strafbaar worden gesteld, die artikel **95** ten aanzien van de Regeringsraad en zijn leden strafbaar stelt.

8. Artikel **97,** zoals het thans luidt, bedreigt degene, die in verstandhouding treedt niet een buitenlandse mogendheid met het oogmerk om haar tot het plegen van vijandelijkheden of het voeren van een oorlog tegen de Staat te bewegen, haar in het daartoe opgevatte voornemen te versterken,

haar daarbij hulp toe te zeggen of aan de vijand hulp te verlenen, met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren. De in de afgelopen oorlog opgedane ervaringen hebben geleerd, dat het geldende artikel niet voldoende rekening houdt met het zeer ernstige karakter van het daarin omschreven misdrijf. Voorgesteld wordt daarom de strafpositie te verhogen tot levenslange gevangenisstraf. Dit heeft tot gevolg, dat het thans geldende tweede lid kan vervallen.

Uit de uitdrukking „in verstandhouding treden" kan men opmaken, dat niet alleen de Nederlander de buitenlandse mogendheid moet hebben benaderd, maar dat deze ook harerzijds het contact niet de Nederlander moet hebben gelegd. Men kan volhouden dat voordien van „verstandhouding", d.w.z. van wederzijds contact, geen sprake is. Het is zelfs de vraag of een Nederlander, die niet met een buitenlandse regering, maar b.v. met een vooraanstaande figuur uit een buitenlandse politieke part! in verstandhouding treedt teneinde op die wijze met de regering in contact te komen, geacht kan worden met de mogendheid zelf in verstandhouding te zijn getreden. Teneinde alle twijfel af te snijden, dat ook het middellijk in verstandhouding treden onder de werking van het artikel valt, wordt voorgesteld de woorden „in verstandhouding treden" te vervangen door de uitdrukking „in vei-binding treden".

Ook het in verbinding treden eist echter, dat de Nederlander, die zulks doet, ook werkelijk een relatie, zij het middellijk of onmiddellijk, met de betrokken buitenlandse mogendheid tot stand brengt. Strafbaar behoort evenwel ook te zijn degene, die de handelingen verricht die nodig zijn om met een buitenlandse mogendheid in verbinding te treden, indien om een of andere reden die verbinding niet tot stand komt. Daarom wordt voorgesteld aan artikel 97 een tweede lid toe te voegen volgens hetwelk handelingen ter voorbereiding van een misdrijf, als in het eerste lid bedoeld, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren.

9. Artikel *97a* bevat drie strafbare feiten van ongelijke waarde. Het onder 1°. strafbaar gestelde feit van het in verstandhouding treden met in het buitenland gevestigde personen met het oogmerk om van die personen in enigerlei vorm steun voor een omwenteling te verkrijgen is belangrijli ernstiger, naar uit de ervaringen der laatste decennia gebleken is, dan de beide onder 2°. genoemde strafbare feiten, die slechts betrekking hebben op voorwerpen, die geschikt zijn om omwentelingen te bevorderen. Voorgesteld wordt daarom het eerste lid in een afzonderlijk artikel onder te brengen, waarbij de strafpositie verhoogd wordt tot levenslange gevangenisstraf.

De uitdrukking „in verstandhouding treden" wordt, eveneens in artikel 97, vervangen door de uitdrukking „in verbinding treden".

De beide laatste strafbare feiten worden ondergebracht in een nieuw artikel *97b*, waarbij de inaximumstraf verhoogd wordt van vijf jaren tot tien jaren gevangenisstraf.

11. Artikel 100 onder 1°. stelt strafbaar het verrichten van een handeling, waardoor de onzijdigheid van de Staat wordt in gevaar gebracht, of het overtreden van enig bijzonder voorschrift, dat door de regering tot handhaving dezer onzijdigheid is gegeven. Nu kunnen naar in de afgelopen jaren is gebleken zich gevallen voordoen, waarin een staat weliswaar niet in een oorlog betrokken is, doch anderzijds niet als onzijdig kan worden aangemerkt. Te denken valt aan de figuur van nonbelligerentie. Ook in een dergelijk geval behoort het strafbaar te zijn om zich zodanig te gedragen, dat gevaar ontstaat, dat de staat in een oorlog betrokken wordt. Daarom wordt voorgesteld de redactie van artikel 100, 1°, te verruimen, zodat de daar genoemde strafbare feiten niet alleen op de neutraliteit maar op elke vorm van niet-deelneming aan een oorloq betrekking hebben.

12. Zoals reeds bij artikel 4, onder artikel I is opgemerkt, is het misdrijf van dienstneming bij de vijand in het ontwerp gesplitst in twee delicten: het eerst omvat het dicnstnemen bij de vijand in geval van oorlog, het tweede het dienstnemen in het vooruitzicht van een oorlog.

Overeenkomstig de systematiek van het ontwerp is het eerste delict opgenomen in de Wet Oorlogsstrafrecht als artikel 4, terwijl het tweede, dat niet in geval van oorlog kan worden gepleegd, in het Wetboelr van Strafrecht opgenomen blijft. Dit tweede misdrijf wordt in het voorgestelde artikel 101 geformuleerd. Terwijl op het eerste misdrijf als maximum de doodstraf is gesteld is ten aanzien van de dienstneming bij de vijand *voordat* de oorlog is uitgebroken de strafpositie van vijftien jaren gehandhaafd.

13. Het huidige artikel 102 van het Wetboek van Strafrecht kent gewone hulpverlening aan de vijand (niaxiinumstraf vijftien jaren) en in het tweede lid gequalificeerde hulpverlening (maximum levenslange gevangenisstraf). De bijzondere gevallen, in het tweede lid van artikel 102 vermeld, geven geen volledige opsomming van de gevallen, waarin op hulpverlening aan de vijand de zwaarste straf moet staan. Hulpverlening bij vervolging en opsporing van landgenoten kan eveneens oplegging van de zwaarste straf rechtvaardigen. Een omschrijving van de verscheidenheid van mogelijke zeer ernstige vormen van hulpverlening in de wet is, gezien de ervaringen van de bezettingsjaren, niet mogelijk. Daarom wordt voorgesteld op hulpverlening als maxiinum levenslange gevangenisstraf te stellen. Dit heeft tengevolge, dat het tweede lid kan vervallen.

14. De redactie van artikel 103 is aan de nieuwe formulering van artikel 102 aangepast.

15. De omschrijving van het strafbare feit van artikel 102 is zo ruim, dat daaronder talrijke handelingen vallen, die men eigenlijk niet strafwaardig acht. Gelijk reeds naar aanleiding van dit artikel is opgemerkt, is het, hoezeer men zulks ook wenselijk zou achten, onmogelijk een aantal gevallen van hulpverlening in de wet te omschrijven en ui .z naar gelang van hun ernst een verschillende strafpositie te verbinden. Dat neemt niet weg, dat niet een onvoorzienbaar vervolgingsbeleid, maar de wetgever zelf toch een zekere moderatie op de zeer ruime formule van artikel 102 zal moeten aanbrengen. In artikel 10 van het Besluit Buitengewoon Strafrecht vindt men (zij het ten aanzien van een ander misdrijf) een dergelijke beperking opgenomen. Geen straf wordt toegepast, indien blijkt, dat de schuldige het feit heeft begaan om de vijand te benadelen of door of vanwege de vijand of diens helpers beraamde maatregelen te beletten, belemmeren of verijdelen. Hier wordt de strafbaarheid dus opgeheven door de positieve wil van de dader om de vijand afbreuk te doen. Ten aanzien van artikel 102 schijnt deze beperking echter nog niet voldoende. In het bijzonder valt te wijzen op gevallen van economische collaboratic en op daden van ambtenaren, in het bijzonder van politiefunctionarissen, die formeel hulpverlening aan de vijand waren en waarbij de dader niet de vooropgezette bedoeling had om de vijand te benadelen. Toch ware in die gevallen de strafbaarheid van de dader onrechtvaardig, omdat hij de overtuiging had en redelijkerwijze mocht hebben, dat hij door zijn daad het Nederlandse belang geen schade deed. Men zal daarbij rekening moeten houden met het feit, dat het hier niet betreft de beoordeling van een geïsoleerde handeling, maar van een totaal van handelingen gedurende de bezettingstijd.

Op die grond wordt voorgesteld in artikel 104 te bepalen, dat niet strafbaar is hij die de vijand hulp verleent of daartoe samenspant, indien hij dit misdrijf heeft begaan in de redelijke overtuiging het Nederlandse belang niet te schaden. De ,,redelijke overtuiging" duidt dus op een overtuiging, die objectief gezien redelijk moet zijn.

16. In artikel 105 wordt gesproken van ,,de vloot of het leger". Indien het in dit artikel genoemde misdrijf wordt begaan ten aanzien van de luchtmacht is het natuurlijk eveneens strafwaardig. Daarom wordt, teneinde twijfel omtrent de toepasselijkheid van het artikel op leveringen aan de luchtmacht uit te schakelen, voorgesteld in plaats van ,,vloot en leger" te lezen ,,krijgsmacht".

17. De toepassing van sancties door middel van wapengeweld in geval

van schending van volkenrechtelijke overeenkomsten is, gelijk reeds in fine bij de toelichting op artikel *1* werd opgeinerkt, geen oorlog. Daarom is daar bepaald, dat de Wet Oorlogsstrafrecht ook in een dergelijk geval van toepassing verklaard kan worden.

Een noodzakelijke aanvulling van deze bepaling geeft het onder punt *17* van artikel II voorgestelde artikel 107*a*. Daarbij wordt namelijk bepaald, dat de bepalingen van de artikelen 100, onder 2°, en *101—107* van het Wetboek van Strafrecht overeenkomstige toepassing vinden in geval van een gewapend conflict, dat niet als oorlog is aan te merken, en waarbij Nederland is betrokken hetzij ter individuele of collectieve zelfverdediging, hetzij tot herstel van internationale vrede en veiligheid.

Daarbij moge worden opgemerkt, dat het niet twijfelachtig is, dat de uitbreiding, die artikel *87* van het Wetboek van Strafrecht aan het begrip „tijd van oorlog" geeft, niet geldt voor een dergelijk gewapend conflict. De betrokken strafbepalingen vinden dus geen toepassing, indien een zodanig gewapend conflict, dat niet als oorlog kan worden aangemerkt, dreigende is.

Artikel III

1 en 2. Bij de toelichting tot artikel 2, onder artikel I, is reeds uiteengezet, dat de doodstraf niet uitsluitend uit preventief oogpunt moet worden gehaindhaafd. De toepassing van deze straf moet uitzondering blijven, maar zij dient in gevallen van bijzonder ernstige verstoring van de zedelijke en rechtsorde te kurineri worden opgelegd ook al zou de veiligheid van de Staat door het opleggen van een vrijheidsstraf niet worden geschaad. Daarom wordt voorgesteld de beperking, dat de doodstraf slechts kan worden uitgesproken, indien de veiligheid van de Staat zulks eist, in de artikelen *9* en **45** van het Wetboek van Militair Strafrecht te doen vervallen.

3. De in de artikelen *79* en *91—93* van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijven kunnen alleen in geval van oorlog gepleegd worden en vormen altijd schendingen van de wetten en gebruiken van de oorlog, die gelijk hierboven onder de algemene beschouwingen is uiteengezet, volledig in de ontworpen Wet Oorlogsstrafrecht omschreven zijn. Daar de in deze artikelen geregelde materie geheel bestreken wordt door de omschrijving van oorlogsmisdrijven, in artikel I van het ontwerp onder artikel *8* gegeven, bestaat er geen reden de genoemde artikelen in het Wetboek van Militair Strafrecht te handhaven.

4. De bepaling van artikel **154** is om redenen van systematiek naar artikel **153** overgebracht. De inhoud der bepaling moest gehandhaafd worden, hoewel plundering, gepleegd tegen een dode of zieke vijand een inbreuk op de wetten en gebruiken van de oorlog vormt en dus reeds krachtens artikel S onder artikel I vermeld strafbaar is. Plundering tegen doden of zieken van het eigen leger gepleegd is echter geen oorlogsmisdrijf en moet derhalve in het Wetboek van Militair Strafrecht strafbaar gesteld blijven.

Artikel IV

De materie, die in artikel *78*, 1°, van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht is geregeld, namelijk de competentie van de militaire rechter in geval van oorlog, is bereids in artikel 12 van het bijgaande ontwerp vervat. De bepaling van artikel *78*, 1°, kan derhalve vervallen.

De Minister van Justitie,
H. MULDERIJE.

De Minister *van* ***Oorlog,***
C. STAF.

De Minister ***van*** *Marine,*
C. STAF.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Verwijzingsbeleid

door

A. S. PINKE,
Vice-Admiraal b.d.,
Ex Commandant der Zeemacht in N.I.

Het artikel van Mr M. KRAUSS in M.R.T. XLIV. blz. 145 v., doet bij mij de vraag opkomen of het niet gewenst is het verwijzingsbeleid en de verhouding C.O.-fiscaal ook te beschouwen van het standpunt van de C.O.

De C.O. ontvangt, zoals bekend, op een gegeven ogenblik van de fiscaal een advies omtrent een vermeend delict en moet hierin een beslissing riemen: al of niet verwijzen en zo ja in welke bewoordingen. Natuurlijk laat hij zich hierover voorlichten door zijn stafofficier juridische zaken, maar hij zelf neemt de beslissing en hij alleen is verantwoordelijk voor die beslissing. De stafofficier is slechts zijn adviseur en handelt nooit zelfstandig.

Een conflict fiscaal-stafofficier is dan ook in beginsel niet mogelijk, zeker niet waar het een verwijzing betreft. Deze wordt persoonlijk door de C.O. getekend en dit wordt niet aan de stafofficier gedelegrerd. Gaat de stafofficier in correspondentie met de fiscaal ,,op last van de C.O." buiten zijn boekje, dan zal de C.O. ongetwijfeld ingrijpen zodra hij zulks bemerkt. Het geschrevene over de stafofficier neigt m.i. te veel tot het leggen van de verantwoordelijkheid daar, waar zij niet is.

De C.O. neemt dus zijn beslissing, hij en *niemand* (ik haal de woorden van de schrijver aan) anders.

Beslist de C.O. tot verwijzing dan zal hij gewoonlijk het advies van de fiscaal volgen. Er kunnen echter redenen zijn dit niet te doen.

Het meest voorkomende zal zijn, dat de C.O. bezwaren heeft en dergelijke bezwaren *kunnen* natuurlijk afkomstig zijn van de stafofficier. Hij kan b.v. rnenen dat het door de fiscaal opgestelde ontwerp-verwijzing de feiten niet voldoende dekt en verandering der omschrijving gewenst achten. Hij grijpt dan echter in, in de wijze waarop de fiscaal het proces denkt te voeren, waarop hij een veroordeling denkt te krijgen.

Men kan dit een gemis aan vertrouwen in de fiscaal noemen. Inderdaad kan dit het geval zijn, maar ik vraag mij af of een C.O. zeker is dat een fiscaal zijn volle vertrouwen verdient. Een fiscaal is een officier daartoe bij K.B. benoemd (in Indië practisch dooi de minister, daar de practijk is, dat de minister een bepaald officier uitzendt ter vervulling van de functie van fiscaal). De C.O. mist dan feitelijk het recht deze fiscaal van zijn functie te ontheffen, mist zelfs het rceht een conduite-rapport over hem in te dienen.

Hij kan natuurlijk zijn aflossing vragen wanneer hij meent dat de fiscaal zijn baak niet goed vervult maar hij zal zeker hiertoe niet spoedig overgaan en dan is het nog de vraag of de minister aan dit voorstel gevolg zal geven. Zeker, de fiscaal heeft juridische kennis, maar dat alleen is wel een uiterst smalle basis voor de positie van bijzondere vertrouwensman van de C.O.. Menig C.O. zal meer vertrouwen hebben in zijn stafofficier, die hij veelal zelf heeft aangewezen en waarmede hij gemakkelijker en dagelijks contact heeft.

Ik stel de zaak misschien wat scherp, maar wil hiermede alleen aantonen, dat het geen opgelegde zaak is, dat de C.O. het volle vertrouwen in de fiscaal heeft. Deze moet zich dit vertrouwen verwerven, hetgeen ongetwijfeld meestal het geval zal zijn. Het zal duidelijk zijn, dat de stafofficier hierbij een belangrijke rol kan spelen en dat het voor een C.O. wel eens moeilijk kan zijn te onderscheiden of een stafofficier gebruik makende van zijn juridische kennis, het beier wil weten dan de fiscaal of dat — wat ook kan voorkomen — de stafofficier tracht verkeerde adviezen van de fiscaal (waar het recht en het gezag zeker niet mede gediend zijn) in het goede spoor te brengen.

Er kan echter ook nog een geheel andere reden zijn, dat de C.O. de verwijzingsformulering van de fiscaal niet volgt, n.l. wanneer een fiscaal in een samenstel van delicten de vervolging wil leiden naar dat gedeelte, dat de C.O. om principiële redenen niet wil vervolgen.

Ik zal trachten dit duideliik te maken met een voorbeeld uit de praktijk.

In het conflict met de reąubliek Indonesia werd door een patrouille-boot een prauw ten onderzoek aangehouden. De boot ging langszij van de prauw. Een schepeling sprong over en liet de luiken openen. Deze gingen open en een groot aantal gewapende republikeinen sprong te voorschijn. Twee van de bemanning van de patrouille-boot werden neergestoken en een paar handgranaten werden in de boot gegooid, gelukkig zonder schade aan te richten of verdere slachtoffers te maken.

De boot werd losgegooid en voer weg, waarop een vuurgevecht volgde. Dit vuurgevecht werd door de veel beter bewapende patrouille-boot op zeer grote afstand en halfhartig gevoerd en de prauw zou niet overmeesterd geworden zijn wanneer niet toevallig een korvet in de buurt was gekomen, die de prauw tot strijken dwong.

Dit waren de feiten. Ik heb overwogen de commandant te vervolgen wegens het zich onttrekken aan een gevecht niet de vijand, WMSR. art. 84 (3), en vroeg hieromtrent advies aan de toenmalige fiscaal. Deze was echter van mening, dat een vervolging plaats zou moeten vinden wegens dood door schuld. Het zal duidelijk zijn, dat een dergelijke vervolging nooit mocht gebeuren. Waar zouden wij blijven. als een commandant in oorlogstijd een fout maakt (hier het langszij komen en het daarbij dan nog onvoldoende paraat zijn), waardoor meer mensen sneuvelen dan anders waarschijnlijk gebeurd

zou zijn, wegens dood door schuld vervolgd zou worden. Het zou volkomen verlammend op de strijdkrachten werken. Een eventuele verwijzing had derhalve de mogelijkheid wegens dood docr schuld te vervolgen moeten uitsluiten.

Als zijn advies was geweest te vervolgen op grond van art. 95 WMSR. (de Cdt. aan wiens schuld het te wijten is, dat een oorlogsschip wordt overvallen), had ik niij er desnoods mee kunnen verenigen, al achtte ik het zich onttrekken aan het gevecht. verreweg het belangrijkste. (Ik heb de zaak ten slotte niet verwezen. maar krijgstuchtelijk gestraft en betrokkene van zijn bevel ontheven).

Dergelijke gevallen kunnen zeker meer voorkomen. Zo zou ik mij kunnen voorstellen, dat ik om politieke redenen de affaire van de Bondowoso-trein niet had willen vervolgen, maar wel om militaire redenen een van de betrokkenen wegens het niet nakomen van zijn verplichtingen als schildwacht, officier belast met eeen bewakingsafdeling a.a. terwijl de fiscaal de gehele zaak zou willen vervolgen wegens dood door schuld. Het zou mel zeer moeilijk zijn in een verwijzing de feiten dusdanig te scheiden, dat een vervolging wegens dood door schuld in loeide gevallen niet zou kunnen plaats vinden.

Maar in dergelijke gevallen, zou het zeker ontoelaatbaar zijn wanneer de fiscaal in zijn lenlastelegging en zelfs binnen de begrenzing van de verwijzing blijvende zou vervolgen, mat de C.O. juist niet wil.

Wanneer het om dergelijke gevallen gaat, welke vermoedelijk hoofdzakelijk in oorlogstijd zullen voorkomen, zal de C.O. goed doen in zijn verwijzing niet een duidelijk verhaal te geven maar de door Mr KRAUSS gewraakte tenlas-leleggingsstijl te gebruiken. Ten slotte is de fiscaal evenals de officier van iustitie een ambtenaar. die de aanwijzingen van de overheid moet volgen.

Gezien de grote invloed die het openbaar ministerie heeft kan dit lichaam door middel van zijn ris gezagsondermijnend werken. Ook hiervan kan ik een voorbeeld uit de praktijk geven, zij het uit het gewone strafrecht.

In 1948 bleek het voor de handhaving van de handelsbeperkingen in Ned.-Indië nodig. de scheepvaart in de territoriale wateren te verbieden en alleen toe te staan voor vaartuigen met een vaarvergunning. door of namens CZM. uitgegeven. Dit voorschrift, berustend op de territoriale zee en maritieme kringen ordonnantie, werd uitgevaardigd bij beschikking van de CZM. en in de Javasche Courant gepubliceerd.

Vaartuigen. die zich dus onbevoegd in de territoriale wateren bevonden werden opgebracht en aan de justitie overgeleverd. Al spoedig bleek, dat wanneer geen smokkel, maar uitsluitend overtreding van het vaarverbod ten laste kon worden gelegd vaak vrijspraak volgde. De officieren van justitie, de importantie van deze verboden voor de smoklielbestrijding niet inzicndc, hielden er bij hun eis geen rekening mede, met het gevolg. dat deze verboden een dode letter dreigden te worden en de smokkelbestrijding ernstig werd

benadeeld. Gelukkig mees de P.G. de officieren van justitie op de noodzaak ook deze verboden te vervolgen, waarna een belangrijke verbetering intrad.

De militaire rechtspraak is nogal eens omstreden geweest. M.i. is zij in tijd van vrede gewenst, maar in tijd van oorlog noodzakelijk. Bij min of meer theoretische beschouwingen over het verwijzingsbeleid zal dan ook steeds dit beleid in tijd van oorlog voor ogen gehouden moeten worden. Ik heb niet de overtuiging, dat dit steeds het geval is, maar acht het zeker niet uitgesloten, dat dit op verschillende meningen een belangrijke invloed zou kunnen uitoefenen.

Oorlogsmoraal en oorlogsmisdrijf.

Door Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

En suivant le fil on arrive au peloton.

Van hooggeachte Belgische zijde gewerd mij het verzoek om een beschouwirig te wijden aan het vonnis, dat de tweede Kamer van de Krijgsraad te Brussel heeft gewezen en op 9 Maart 1951 heeft uitgesproken tegen Generaal E. A. A. *H. von Falkenhausen,* tijdens de bezetting van België in de laatste oorlog Duits militair commandant van dit land en van Noord-Frankrijk, en tegen drie andere Duitse Generaals, R. R. *Reeder, G. F. A. Bertram* en *B. von Claer*, beschuldigd van onderscheiden oorlogsmisdrijven [1]).

Niet zonder schroom heb ik op mij genomen aan dit verzoek gevolg te geven. De Belgische strafwetgeving, in het bijzonder ook de Belgische militaire strafwetgeving en hare toepassing zijn mij niet dan zeer oppervlakkig bekend, zodat mijn beschouwing niet anders ltan zijn dan het weergeven van opmerkingen, welke bij mij, als belangstellende nabuur, bij het lezen van het vonnis zijn opgekomen.

Ik begin dan met te vermelden enige feitelijke gegevens omtrent de in deze zaak gevoerde procedure.

De vier beklaagden bezaten alle de rang van ,.officier général". Zij stonden aan het hoofd van organen der Duitse bezetting, de eerste twee gedurende vier jaren. Hoe het komt, dat deze, zij het ook vreemde. oppcrofficicren voor een krijgsraad en niet voor het Militair Gerechtshof hebben terecht gestaan. heb ik ook uit de geschiedenis van de later vermelde wet van 20 Juni 1947 niet kunnen ontdekken. Voor onze opvattingen en gelet op het bekende Neurenbergse militaire strafproces, lijkt dit vreemd. al neemt men, met het vonnis, aan, dat zij geen militairen waren in de zin van de Belgische militaire strafwet.

De procedure ving aan op 17 September 1950 en is er een van de meest langdurige geworden, welke in België tegen oorlogsmisdadigers zijn gevoerd. Voor Nederlandse lezers doei het ook vreemd aan, dat boven het vonnis in de Revue slechts zijn vermeld de namen van de President der Kamer M. *Maréchal* en van de tweede burgerrechter M. *Dautricourt* benevens die van de Substitut van de Auditeur-Général M. *Closon,* die blijkbaar ook bij deze Krijgsraad mocht optreden ter waarneming van de taak van openbaar aanklager. Er hebben toch ook militaire leden in deze Krijgsraad zitting gehad en aan het vellen van het vonnis deel genomen, al zal hun aandeel niet zo groot zijn geweest als dat van de beide burgerlijke leden.

---

[1]) Dit vonnis, hetwelk, bij het uitblijven van hoger beroep, in kracht van gewijsde is gegaan, is opgenomen in de April-aflevering 1951 van de Revue de Droit pénal et de Criminologie, blz. 863 tot 893. Enige opmerkingen over de inhoud van de hand van M. *Oscar* M. *Uhler* zijn te vinden in de Mei-aflevering van dezelfde jaargang, blz. 989 tot en met 993.

In het vervolg van dit, mijn opstel verwijs ik herhaaldelijk naar passages uit het vonnis door tussen haakjes te vermelden de bladzijden van de Revue, op welke zij voorkomen.

Eindelijk trof het mij ook, dat in het vonnis niet is opgenomen wat in Nederlandse strafvonnissen verstaan wordt onder de term: gegevens omtrent de bewijsconstructie, uit welke te onzent een belangrijk deel van de motivering van 's rechters oordeel bestaat. Is dit het gevolg van de ter wille van de jury-procedure aanvaarde leer van de conviction intime, welke motivering van de bewezenverklaring door de juryleden uitsluit (art. 342 Code d'Instruction Criminelle)? Of beschouwt de Krijgsraad de militaire leden wellicht als juryleden. aan wier conviction intime de rechtsgeleerde leden gebonden zijn? Dan zouden deze aan de inhoud en de redactie van het vonnis niet hebben deelgenomen, zodat wellicht om deze reden hun namen niet vermeld zijn. Doch dan zouden zij niet vervuld hebben de taak voor welke militaire leden in een militair-strafrechterlijk college worden aangewezen, ril. de beoordeling van de strafwaardigheicl van het blijkens de tenlastelegging voorgevallene en, in verband hiermede. de straftoemeting voor de veroordeelden.

Hoe dit ook moge zijn, het vonnis is, naar mijn oordeel, een buitengewoon mooi werkstuk, hetwelk de resultaten van het langdurig vóóronderzoek beknopt en duidelijk weergeeft en dut, door de indeling van het verwerkte materiaal, alsook. in verband hiermede, in de boven de onderdelen geplaatste opschriften, de inhoud voor iedere lezer aangenaam leesbaar en gemakkelijk toegankelijk heeft gemaakt.

Aan de terechtgestelde Generaals was bii een in onze ogen wel zeer primitief geformuleerde telastelegging verweten, dat zij als daders of als niedeplichtigen betrokken waren geweest in een groot aantal tijdens de Duitse bezetting in België gepleegde strafbare feiten, hoofdzakelijk misdrijven van moord en van vrijheidsberoving gepaard met naasting van eigendommen, met overbrenging van geai-resteerden naar Duitsland en met be lreiging van de dooq bij ontvluchtiiig of poging hiertoe. Dit alles waren handelingen in strijd met de artikelen 43, 46. 50 en 52 van het Reglement betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land. (Landoorlogsreglement). De redactie van deze telastelegging was zodanig gebrekkig, dat de verdediging de exceptio obseuri libelli heeft opgeworpen, welke exceptie de Krijgsraad op grond van te late indiening niet-ontvankelijk heeft verklaard (blz. 880 v.). Maar niettemin betreurde de Krijgsraad dc omstandigheid, genoodzaakt tc zijn om, naar aanleiding van een bepaald verweer, „se livrer à l'analyse grammaticale „d'un texte et à un travail d'interprétation pour découvrir la portée ,exacte et complète l'une prévention" (blz. 882) en, iets verder, „qu'à „défaut pour le ministère public d'avoir mieux précisé sa pensée" met betrekking tot de vraag, wat en mie bedoeld werden met de term „otages", de Krijgsraad genoopt was, aan dit woord de voor de beklaagden meest gunstige betekenis te hechten (blz. 883).

Bovendien (doch dit komt in het vonnis niet tot uiting en ik kan mij dus vergissen) maakt noch het résumé van de telastelegging op blz. 865 v. noch dat op blz. 880 melding van de Belgische wet

van 20 Juni 1947 betreffende de bevoegdheid van de militaire rechtscolleges inzake oorlogsmisdaden, op welker inhoud de Krijgsraad allereerst zich heeft bcroepcn om, na zijn bevoegdheid te hebben vastgesteld, als zijn taak te omschrijven te onderzoeken in hoeverre de in de telastelegging begrepen strafbare feiten klaarblijkelijk in strijd maren met bepalingen van het Landoorlogsreglement.

Deze wet berust op de overweging, dat het gewenst zou zijn de berechting van oorlogsmisdadigers op te dragen aan militaire rechtscolleges. Deze misdadigers zijn toch in de regel vreemde militairen, die niet zijn militairen in de zin van de Belgische militaire strafwetgeving en die derhalve zouden moeten terecht staan voor de Belgische burger-rechter. De gewone rechtscolleges zouden in het algemeen niet bevoegd zijn om in dergelijke zaken recht te doen en een proces voor een Hof van Assises zou te lang duren. Aangezien echter toen reeds misdrijven tegen de veiligheid van de staat tot de bevoegdheid van de militaire rechtscolleges behoorden, nam men aan, dat oorlogsmisdadigers — die in hun eigen land ook voor hun eigen militaire rechter zouden worde gebracht — zich ook voor de Belgische militaire rechter behoorden te verantwoorden.

De nadruk werd er verder op gelegd, dat de wet slechts tot regeling van rechtsmacht zou dienen. Strafbepalingen betreffende oorlogsmisdrijven behoorden er niet in voor te komen. De bevoegdverklaarde Belgische militaire rechter — voor buiten België gepleegde feiten, de Krijgsraad te Brussel — kon derhalve niet anders dan reeds bestaande Belgische strafbepalingen toepassen.

Het verslag van de Senaat over het ontwerp van deze wet deed uitkomen, dal 'het hier ging om vaststelling van een territoriaal ressort voor hercchting van ..minor war criminals" en bracht in herinnering het tegen de Neurenberger procedure aangevoerde bezwaar ontleend aan het adagium: nulla poena sine praevia lege poenali. Hier kan slechts sprake zijn van vreemde personen, die niet zijn Belgische militairen en die derhalve in beginsel voor hun daden volgens het commuun strafrecht aansprakelijk kunnen morden gesteld „wanneer deze misdrijven niet gerechtvaardigd zijn door de oorlogs-, wetten en gewoonten". Dit moet de gedachte zijn, welke in het aangeboden regeringsontwerp niet voldoende tot uiting kwam. Een gewijzigd m-etsontwerp werd daarom aangeboden. De burger-voorzitter en een burger-lid van de Krijgsraad werden, lot groter waarborg van onpartijdige rechtspraak uit het oude ontwerp overgenomen. Ook laste het nieuwe ontwerp in een bepaling overeenkomend~ met die van art. 8 van het Charter voor het Neurenbergse Militaire Gerechtshof.

Na behandeling van het gewijzigde wetsontwerp in de Volksvertegenwoordiging — waarbij nog ondersteund werd evenhedoelde Neurenbergse bepaling — werd het ontwerp op 5 Juni 1947 aangenomen en op 20 Juni d.a.v. door de Prins-Regent bekrachtigd.

Aldus werd bij art. 1 het bepaalde bij art. 10 van het Wetboek van Strafvordering, dat inhield de gevallen, in welke vreemdelingen

in België vervolgd mogen worden, aangevuld met het geval dat een vreemdeling in oorlogstijd tegen een Belgisch onderdaan of tegen een buitenlands onderdaan, in België verblijvende op het ogenblik van de vijandelijkheden, een misdrijf van vrijwillige doding of lichamelijk letsel. van verkrachting, van aanslag op de eerbaarheid of van verklikking aan de vijand pleegt.

Art. 2 verklaart de militaire rechter bevoegd tob berechting van die misdrijven, welke strafbaar zijn volgens de Belgische strafwet en welke overtredingen vormen van de oorlogswetten en gewoonten, tussen 9 Mei 1940 en 1 Juni 1945 gepleegd door degenen. die bij de voltrekking van die feiten in dienst waren van de vijand of van een bondgenoot van de vijand, in welke hoedanigheid dan ook.

Art. 3 schreef voor, dat een beroep van beklaagden op voorschriften van vijandelijke wetten of reglementen en op de hevelen van hiërarchische meerderen, niet te beschouwen is als een reden van rechtvaardiging in de zin van art. 70 van het (Belgische) Wetboek van Strafrecht, wanneer de gewraakte handeling een klaarblijkelijke schending uitmaakte van de oorlogswetten en gewoonten of van de wetten der menselijkheid. Eventueel zal dit als verzachtende omstandigheid kunnen beschouwd worden.

r

Gelijk ik schreef, nam de Krijgsraad in de eerste plaats op grond van deze wet in overweging de vragen of de aan de beklaagden ten laste gelegde feiten (blz. 867):

1°. strafbaar waren volgens de Belgische strafwet en

2°. in strijd waren met de wetten en gewoonten van de oorlog.

Aangezien de beklaagden zich echter te hunner rechtvaardiging be oepen hadden op het aangehaalde art. 70 in verband met vijandelijke wetten, reglementen en bevelen, moest, op grond van art. 3 der wet van 20 Juni 1947, de Krijgsraad ook onderzoeken, of de telastegelegde feiten opleverden een „klaarblijkelijke" schending van oorlogswetten en gewoonten dan wel van de wetten der menselijkheid [2]).

Daar ik de term „wetten en gewoonten van de oorlog" onjuist vind — „wetten" van dc oorlog bestaan (nog) niet — stel ik daarvoor de term „oorlogsmoraal" in de plaats. Worden aan overtredingen van oorlogsmoraal door sen daartoe bevoegd verklaarde wetgever strafsancties verbonden. dan ontstaat een oorlogsstrafwetgeving. Dit zal echter, zoals ik later heb uiteengezet, eerst in internationaal verband uitvoerbaar worden. Volgens art. 10 van het Wetboek van Strafvordering in verband met art. 2 van de wet van 20 Juni 1947 achtte de Krijgsraad zich bevoegd om de zaak van de vier Generaals te berechten, met tospassing vari desbetreffende strafbepalingen uit de Code pénal. De overwegingen zijn verdeeld over

---

2) De wet liet onbeantwoord de vraag of een beroep op art. 70 van het Belgische Wetboek van Strafrecht wèl als rechtvaardigingsgrond mag gelden indien een feit niet „klaarblijkelijk" in strijd zou zijn met de oorlogswetten en gewoonten en met de wetten der menselijkheid. De Krijgsraad deed dit wel (blz. 870).

de twee hierboven aangeduide groepen strafbare feiten: de executie van gijzelaars bij wijze van représailles en de vrijheidsberovingen (blz. 867 v. en 883 v.).

Als *maatregelen van represaille* werden ten laste gelegd de executies van bijna 240 gijzelaars op last van de eerste twee beklaagden; aan tien van deze namen de derde en aan tien andere de vierde beklaagden als mededaders deel. Alle executies hadden plaats op grond van strafbare handelingen gericht tegen leden van de bezetteride macht of tegen Belgische collaborateurs, van welke handelingen de daders aan de Duitse overheid niet bekend waren geworden (blz. 867). De gijzelaars, die in achttien groepen geëxecuteerd zijn, waren genomen uit de politieke gevangenen behorende tot kringen, van welke ook de onbekende daders geacht werden deel uit te maken en die, indien zij bekend waren geweest, ongetwijfeld door de Duitse militaire rechter ter dood zouden ziin veroordeeld. De executies van deze gijzelaars dragen het karakter van moorden. met uitzonderirig van die van zeven gijzelaars, die tevoren reeds ter dood veroordeeld maren. Daar het Landoorlogsreglement deze représailles nog niet uitdrukkelijk had verboden, nam de Krijgsraad toch strijd met de oorlogsmoraal aan omdat zij begrepen mochten worden geacht in art. 46 en 50 van dil Reglement (blz. 868). Ook nam de Krijgsraad aan, dat die représailles uitgevoerd zijn op grond van wettelijke voorschriften of van bevelen van Duitse meerderen en dat begrijpelijkerwijze een niet juridisch geschoold officier, gelet op het feit dat ook bij andere krijgsmachten dergelijke executies hadden plaats gehad. elke andere overweging ter zijde stelde (blz. 869). Om deze redenen achtte de Krijgsraad deze maatregelen gerechtvaardigd voor zoveel zij in hei belang van de Duitse bezetting nodig waren geweest.

Echter waren er ook gijzelaars gearresteerd als waarborg ter doorvoering van de politiek van de bezettende overheid om zoveel mogelijk collaborateurs te beschermen, in het bijzonder diegene onder hen. die deze overheid. na onrechtmatiglijk ontslag te hebben verleend aan in sleutelposities van de administratieve dienst geplaatste Belgen. als haar creaturen in die posities had aangesteld of die om geldelijk gewin in een of andere vorm aan die overheid hulp verleenden en aldus landverraad pleegden door mede te werken aan de doorvoering van een totalitair staatsbestel (blz. 871). Dergelijke politiek is klaarblijkelijk in strijd met art. 43 van het Landoorlogsreglement en is niet te rechtvaardigen met een beroep op militaire noodzaak of op handhaving van de openbare orde; veeleer bevorderde zij afbraak van landsinstellingen, verdeeldheid onder de bevolliing en uitlokking van sabotage (blz. 872). Deze op wrede wijze uitgevoerde executies waren bovendien niet bij wet of reglement voorgeschreven (blz. 873).

De Krijgsraad ging daarna over tot beoordeling van elke der ten laste gelegde executies (blz. 873–877) en stelde voor iedere beklaagde diens aandeel in deze maatregelen vast (blz. 877–879 met opsom-

ming van verzwarende en verlichtende omstandigheden (blz. 879, 880).

Wat de *vrijheidsberovingen* betreft, waren alleen die gevallen ten laste gelegd in welke gijzelaars. joden of werklieden naar Duitsland waren overgebracht (blz. 880). Deze misdrijven zijn in de Code pénal bij twee bepalingen strafbaar gesteld en als eerste van deze stelde de Krijgsraad zich de vraag of hierop artt. 434 v. van toepassing zouden zijn. Deze artikelen zijn gericht tegen een ieder, die zich schuldig maakt aan aanhouding of vasthouding van personen zonder dat de wet of een amhtelijk bevel dit toelaat of heeft gelast. Het andere artikel 147 heeft in het bijzonder betrekking op in overheidsdienst zijnde personen. die aan hetzelfde feit schuldig zijn bevonden. Onder de in art. 147 bedoelde personen vallen de bezetters niet, zo nieent de Krijgsraad; zij hadden wel feitelijke macht doch misten elke op de Belgische wet steunende bevorgdheid tot vrijheidsbeneming. Ten aanzien van de toepasselijkheid van art. 434 overwoog de Krijgsraad. dat de hezettende overheid zich niet, zelfs niet met behulp van art. 43 van het Landoorlogsreglement mocht rangschikken onder de lastgevers, op welke het slot van art. 434 het oog heeft. nl. lieden. die onder alle omstandigheden verplicht zijn zich te gedragen volgens de Belgische wetgeving (blz. 881).

Na te hebben vastgesteld dat de bedreiging met de dood als verzwarende omstandigheid zou gelden ten aanzien van de drie groepen van ten laste gelegde vrijhcidsheravingen (blz. 882) gaat het vonnis over tot de beoordeling van elk van deze groepen, in de eerste plaats die van de gevangenneming en gevangenhouding van gijzelaars, die in België van hun vrijheid beroofd en naar Duitsland overgebracht waren. Wat moet er worden verstaan onder „otages"? Na te hebben vermeld. dat deze lerm in verschillende betekenissen wordt gebruikt, neemt ile Krijgsraad aan, dat in deze procedure geacht moet worden te zijn bedoeld personen die gevangen gehouden zijn om de verantwoordelijkhed te dragen voor vijandeijke handelingen, na hun gevangenneming gepleegd door derden (blz. 883). Aan deze eis voldeed geen der in de telastelegging bedoelde gevallen (blz. 884).

Daarna neemt de Krijgsraad in beschouwing de gevallen van jodenvervolging, welke ten getale van 25437 in België plaats hadden en. na naar Duitsland te zijn overgebracht, in het concentratiekamp van Auschwitz werden gedood. welk tragisch slot echter niet voor rekening van de beklaagden mag komen. De aanhouding en gevangenhouding vallen echter wel onder de strafbepaling van art. 434 van de Code pénal en strijden klaarblijkelijk met art. 46 van het Landoorlogsreglement, al beroepen de beklaagden zich ook op ontvangen orders, welke zij afkeurden (blz. 885) en op het feit, dat niet zij. maar zekere Duitse politiediensten hieraan schuldig waren. De Krijgsraad stelde echter vast. dat in October 1940 de Generaal *Von Falkenhausen* de eerste maatregelen tot doorvoering in België van de joden-vervolging heeft getroffen (registratie der joden) en later ook andere discriminerende voorzieningen te hiinnen aanzien

beeft gelast; bovendien moesten zij wel bekend zijn met het lot, dat deze vervolgden in Duitsland wachtte (blz. 886). Aan deze maatregelen heeft Generaal *Reeder* medewerking verleend; hij heeft ook aandeel gehad in vele gevangennemingen van joden en is dus in deze als mede-dader te beschouwen. Al deze arrestaties en transporten geschiedden onder bedreiging niet de dood, waarvan vele onder de overbrenging het slachtoffer zijn geworden. Daartegenover hebben enkele gearresteerden weten te ontvluchten (blz. 887).

Eindelijk de gedwongen tewerkstelling van Belgische werklieden in Duitsland. Ook deze valt onder het bereik van meervermeld art. 434, aangezien de gerequireerden reeds in België onder bewaking werden gesteld, onder gewapend geleide naar Duitsland werden vervoerd en soms terecht kwamen in gevangenkampen. Dit alles was eveneens klaarblijkelijk in strijd met art. 23 H al. 2 en art. 52 al. 1 van het Landoorlogsreglement. daar die werklieden moesten deelnemen aan de vervaardiging van oorlogsmateriaal. Een beroep van de beklaagden op de capitulatie van België op 28 Mei 1940 kon hun niet baten omdat noch een mapenstilstands- noch een vredesverdrag gesloten waren en Belgisch? strijdkrachten de oorlogvoering buiten hun land hadden voortgezet (blz. 888, 889).

Ook hier volgt de beoordeling van het aandeel van iedere beklaagde in deze maatregelen met aanvoering van verzwarende en verlichtende omstandigheden (blz. 889–891).

Alle misdrijven waren in samenloop uitvloeisels van eenzelfde opzet en leverden als het ware één voortgezet strafbaar feit op. waartegenover de strengste straffen moesten volgen (blz. 891).

Uit het kort overzicht. dat ik gaf van de inhoud van het vonnis, blijkt, dai de Krijgsraad op de beklaagden toepaste de artt. 392–394 en 434 van de Belgische Code pénal. Deze schuldigverklaring en de qualificatiën der verschillende misdrijven wordt evenmin als de bewezenverklaring ervan aan het einde van het vonnis herhaald. Slechts worden hier de navolgende straffen opgelegd:

Aan Generaal *Von Falkenhausen* en aan Generaal *Reeder* ieder twaalf jaren en aan Generaal ***Rertram*** tien jaren gedwongen arbeid, terwijl Generaal *Von* ***Claer*** werd vrijgesproken. De drie veroordeelden werden bovendien ontzet uit hun ambten en rechten.

Laat ik mijn gedachten gaan over de overwegingen, welke het vonnis bevat, dan zou ik geneigd zijn — sterker durf ik mij niet uit te drukken, daar de détails van het gerechtelijk onderzoek der zaak inclusief die omtrent de behandeling ter terechtzitting en de beklaagden mij geheel onbekend zijn — dan zou ik geneigd zijn te verklaren. dat het dictum mij niet bevredigt.

Ten laste gelegd waren in samenloop als uitvloeisels van eenzelfde misdadig opzet: bijna 240 moorden van gijzelaars, dat zijn wegens door onbekende daders gepleegde strafbare feiten in hechtenis genomen en gehouden aan die feilen onschuldige personen, en voorts talloze andere vrijheidsberovingen van werklieden, die ten

behoeve van de vijand en dus ten nadele van hun vaderland in Duitsland werkzaamheden moesten verrichten, en van joden, die eveneens in Duitsland, naar de beklaagden wel wisten of moesten weten, voor het grootste gedeelte om het leven zijn gebracht. Bij al deze feiten werden eisen van menselijkheid geschonden: gepleegd werden onder militair toezicht „certains raffinements de barbarie. . . . qui „susciteni l'horreur et le dégout" (blz. 879) en tijdens de overbrenging naar Duitsland maakten de hiermede belaste militairen meermalen onnodig gebruik van vuurwapenen (blz. 887 en 890).

De op de feiten toegepaste wetsartikelen stelden in uitzicht de navolgende straffen:

art. **393** (doodslag) met gedwongen tewerkstelling zonder termijn, dus levenslang;

art. **394** (moord) met de doodstraf:

art. 434 (vrijheidsberoving) met correctionele gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaren en geldboete van frs. 26 tot 200.

Indien ik nu rekening houd met het in de artikelen 58 v. van de Code pénal aanvaarde stelsel van cumulatie van straffen bij samenloop van onderscheidene strafbare feiten, dan trekt het in het bijzonder de aandacht, dat deze bepalingen in het vonnis zelfs niet zijn aangehaald en dat ook niet blijkt van de invloed, welke dit stelsel noodwendig op de straftoemeting van de drie veroordeelden moet hebben gehad, terwijl evenmin toegelicht is, welk gevolg gegeven is aan de verzachtende omstandigheid ontleend aan het handelen ter uitvoering van een dienstbevel.

Hoe dit ook zij, het komt mij voor, dat de opgelegde straf veel te gering is te achten. De amhtgenoot van *Von Falkenhausen* in Nederland, *Seyss Inquart*, werd voor soortgelijk optreden ter dood veroordeeld en deze straf had hij, naar de algemene opinie, ruimschoots verdiend.

Afzonderlijk kom ik nog even terug op de verzachtende omstandigheid ontleend aan art. **3** van de wet van 20 Juni 1947: een hcroep op amtbelijk bevel. Aan deze strafuitsluitingsgrond van art. 70 van de Code pénal — Il n'y a pas d'infraction, lorsque le fait était ordonné par la loi et commandé par l'autorité — werd de geldigheid in verband met oorlogsmisdrijven ontnomen door hem terug te brengen tot ten hoogste een verzachtende omstandigheid. Wie het militaire leven kent, woet, dat de betekenis van een dienstbevel een veel grotere is. In het bijzonder voor de Duitse militair gaat zijn militaire strafwet (§ 47) uit van het beginsel, dat voor de uitvoering van een dienstbevel alleen de bevelende meerdere aansprakelijk is. De ondergeschikte wordt alleen als mededader beschouwd en gestraft indien hij hetzij het bevel te buiten was gegaan, hetzij wist dat het bevel een strafbaar feit betrof. De ondergeschikte behoort echter in het algemeen uit te gaan van het standpunt, dat een gegeven bevel moet worden uitgevoerd en dat de bevelgever voor de uitvoering aansprakelijk is.

Art. **3** van de Wet van 20 Juni 1947 bevat te zijnen aanzien

principieel een onbillijkheid en doet, evenals de overeenkomstige bepaling van art. 8 van het charter van het Neurenbergse militair gerechtshof, de vraag rijzen, of men er op uit is geweest om, hoe de zaken zich ook hebben verhouden en ongeacht het strafrechtelijk beginsel nulla poena sine culpa — geen strafoplegging zonder schuld — zeker te ziin dat er iemand — die volgens ziin nationaal sirafrecht onschuldig zou worden geacht — als schuldige zou zijn aan te wiizen en die door een voor hem vreemde militaire rechter veroordeeld zou kunnen worden. In zover zou het dan te vergelijken zijn met het doden van gijzelaars voor misdrijven, gepleegd door landgenoten, die de bezettende overheid niet kende of niet gevonden had. In deze gevallen mist iedere oorlogvoerende vijand de middelen en de medewerking van de bevolliing om de werkelijk schuldigen op te sporen en om hen in afwachting van hun berechting in verzekerde bewaring te stellen.

Een andere aanleiding tot het ontstaan gevoel van onbevredigdheid is de volgende. De betekenis van het constateren van met de oorlogsmoraal strijdige handelingen komt slechts tot uiting in de regeling van de bevoegdheid van de nationale militaire rechter om van dergelijke handelingen kennis te nemen. T'oor strafoplegging wegens die schending, al ware het maar in de invoeging door de nationale wetgever in zijn strafwet van een strafbepaling, welke een uit dien hoofde verzwaarde straf zou bevatten wegens een verwant misdrijf — iets, dat de vier verdragen van Genève van 12 Augustus 1949 aan de toegetreden Staten hebben opgedragen — ontbreekt een strafbepaling te enenmale. Aldus was het ook ten volle gerechtvaardigd, dat Prof. Mr J. M. *van Bemmelen* in zijn opstel ,,Supra-,nationale en nationale regeling van oorlogsmisdrijven'' [3]) om een ,,lex praevia'' vroeg tegen hem, die een aanvalsoorlog voorbereidt, aanbeveelt of in de hand werkt. Inderdaad, dit zou een grote stap vooruit zijn om een belangrijk deel der oorlogsmoraal binnen het bereik van een internationale militaire strafrechter te brengen. Ware die stap — en nog menige andere soortgelijke stappen — werkelijk gedaan, dan behoefde die strafrechter zich evenmin te beroepen op strijd van dergelijke handelingen met de oorlogsmoraal, als de nationale rechter zich thans bij berechting van een levensberoving of van een diefstal beroept hetzij op een schending van de hiermede verband houdende onderdelen van de Tien Geboden in Exodus 20 dan wel van de rechten van de mens en burger uit de achttiende eeuw of op de universele rechten van de mens van 1948. En wanneer deze internationale militaire rechter een geval van plundering te berechten krijgt, dan moet hij in staat zijn om, zonder een beroep op art. 47 van het Landoorlogsreglement, een strafbepaling van internationale geldigheid toe te passen in de geest van die. welke onze nationale militaire rechter aantreft in art. 153 van ons Wetboek van Militair Strafrecht.

Maar met de door Prof. Van *Bemmelen* bedoelde ,,lex praevia''

[3]) Opgenomen in M.R.T. XLIV, blz. 369 v.

zijn wij er nog niet. Wat verstaat men onder een aanvalsoorlog? Indien ik de tegenwoordige toestand globaal mag aanduiden, dan maken West en Oost zich, ieder voor zich, gereed om zich tegen een aanvalsoorlog te verdedigen. Oorlogvoering wordt over en weer voorbereid en de ervaring in Korea heeft doen zien, dat degeen die de eerste klap uitdeelt, zich schuldig maakt aan aggressie en als aggressor wordt gequalificeerd. Doch die eerste klap is op haar beurt het gevolg van politieke en/of cconomicche moeilijkheden, van maatregelen van stille of koude oorlog, zoals grensafsluitingen, handelsbelemmeringen, vrijheidsberovingen, heffingen op in-, uit- en doorvoer, heffing van accijnzen, welke maatregelen doorgaans genomen worden door dezelfde instanties als die, welke gerechtigd zijn om tot werkelijke oorlogvoering te besluiten. Tellen dergelijke moeilijkheden mede bij de beantwoording van de vraag, wie de eerste oorlogsklap gegeven heeft? [4]).

En dan: welke rechter zou deze vraag moeten beantwoorden en op welke wijze zou naar de opeenvolging van dergelijke moeilijkheden een politieel en een justicieel onderzoek moeten worden ingesteld? De hoofdsehirldigen aan Duitse zijde aan de ontketening van de laatste wereldoorlog hebben zieh, zolang de Duitse krijgsmacht in staat was hen te beschermen, ook in bezet vijandelijk gebied betrekkelijk veilig gevoeld. Eerst na de Duitse capitulatie zou voor de krijgsmachten der overwinnaars de gelegenheid zijn geopend om die leiders in hun Duitse verblijven op te zoeken en te arresteren, ten einde door een gerechtelijk onderzoek hun aandeel in de ontketening van die aanvalsoorlog te doen vaststellen. Dergelijk onderzoek had echter reeds vóór het uitbreken van die oorlog behoren te geschieden; dan had de aanval wellicht nog kunnen worden voorkomen en dan hadden de aanstokers nog tevoren kunnen worden terechtgesteld.

Wie zieh deze mogelijkheid realiseert, moet tot de conclusie komen, dat het instellen en voltooien van dergelijk vóóronderzoek aan andere dan aan nationale handen moet worden toevertrouwd. De kans zou anders te groot zijn, dat hij een nationaal gerechtelijk onderzoek aggressie niet zou worden aangenomen en dat er van niets anders dan van normale oorlogsvoorbereidingen gebleken zou zijn. Om deze reden moet men vasthouden aan de draad, welke ook Prof. Van Bemmelen ons in de hand heeft gegeven om de kluwen, het doel, te bereiken, nl. dat een internationale militaire strafwet, toegepast door een internationale militaire rechter, deze materie behoort te regelen en dat de sterke arm, welke nodig is tot het tijdig

---

4) Dit opstel was reeds gezet toen mijn aandacht toevallig viel op het navolgende in een Duits boekje vertaald opgenomen aphorisme, dat afkomstig heet te zijn van *Machiavelli:*

„Nicht wer zuerst zu den Waffen greift, ist Anstifter des Kampfes, „sondern wer dazu genötigt hat."

Zou deze voormalige kanselier der Republiek Florence (1469-1527) reeds positief dezelfde opvatting hebben gehuldigd als die welke ik in deze alinea vragenderwijze en dus in twijfel heb neergeschreven?

en spoedig verzamelen van bewijsmateriaal, gevonden moet worden in een internationale militaire politie. Zulk een rechtspraak en zulk een politie behoeven zich niet te storen aan nationale grenzen en aan nationale overheden; zij moeten veeleer gerechtigd zijn de hulp en bijstand van nationale overheden en instanties in te roepen en te verkrijgen bij heb volbrengen van een haar door een supra-nationale overheid opgedragen onderzoek.

Zodanige combinatie past geheel in het kader van het Noord-Atantisch Verdrag. dal de unificatie van de bondgenoodschappelijke krijgsmachten tot één supra-nationale krijgsmacht als naaste doel in uitzicht heeft gesteld. Dan is tevens zekere waarborg verkregen, dat niet, zoals de laatste oorlog heeft doen zien, over zodanige schuldigen zou worden geoordeeld door een zich noemend internationaal militair gerechtshof, voor een deel uit niet-militaire rechters samengesteld door de overwinnaars, bij welke rechters allicht neiging zou bestaan om de leiders van de tegenpartij als aggressores te beschouwen. Wie als onderdaan van een der aangesloten mogendheden tot een aanvalsoorlog zou aanzetten, zou bovendien niet anders kunnen bedoelen, dan om al die mogendheden tezamen in een supra-nationale oorlog te betrekken.

Ik begrijp zeer goed, dat een supra-nationale regeling van een en ander grote moeilijkheden zal opleveren. Deze moeilijkheden behoren in het belang van een krachtige supra-nationale bescherming van onze westerse beschaving ten spoedigste tot een oplossing te worden gebracht. Naar verluidt wordt er gewerkt aan een supra-nationale grondwet, welke o.a. de grote lijnen behoort te bevatten van organisatie van wetgevende bevoegdheid, van uitvoerende macht en van rechtspraak in de te scheppen supra-nationale staatkundige eenheid. Ook behoort in die grondwet tot uiting te komen, op welke wijze men zich voorstelt, dat voldaan wordt aan de thans menigmaal uitgesproken verwachting dat West en Oost in vrede naast en met elkander kunnen voortbestaan en derhalve hoe oorlogvoering — die van een koude oorlog inbcnrencn — voorkòmen zal worden.

Dit is hetgeen ik als winst zou willen beschouwen van vonnissen als het hier besprokene juist omdat zij niet bevredigen. Zij maken de weg vrij voor de ontwikkeling van nieuwe vormen van bondgeriootschappelijke aaneensluiting en samenwerking van tot dusver zich souverein gevoeld hebbende en op eigen belang uit zijnde mogendheden en voor opruiming van verouderde, op onderlinge afscheiding en naiiver berustende hindernissen. Nieuwe verdragen moeten dit groeiend internationaal gewoonterecht door codificatie consolideren. Een nieuwe supra-nationale strafwetgeving in afwachting van een toekomstige supra-nationale wetgever eveneens bij verdragen vastgesteld, moet aan overtredingen van dit geconsolideerd supra-nationaal gewoonterecht straffen of/en maatregelen verbinden, welke een bij die verdragen georganiseerde internationale, in dit geval militaire strafrechter zal hebben op te leggen.

Augustus 1951.

Oorlogsstrafrecht [1])

door

Mr D. HAZEWINKEL-SURINGA.

De commissie. in December 1948 door de minister van Justitie ingesteld om na te gaan welke voorzieningen in het materiële en il1 het formele recht dienden te worden getroffen met betrekking tot misdrijven tegen de veiligheid van de staat, ingeval van oorlog gepleegd, alsmede met betrekking tot andere met oorlog en bezetting verband houdende strafwaardige feiten, heeft haar bevindingen neergelegd in een ontwerp-wet-Oorlogsstrafrecht met bijbehorende Memorie van Toelichting, dat thans door de ministers van Justitie. Oorlog en Marine bij de Staten-Generaal is ingediend.

De behoefte aan een dergelijke wet is onmiskenbaar. Zij werd reeds gevoeld vóór het uitbreken van de laatste oorlog; bevrediging echter werd verijdeld door de vijandelijke inval in Mei 1940. In de hestaande leemte is toen min of meer voorzien door de Londense noodwetgeving, welker werkingssfeer evenwel niet verder reikte dan tot de delicten, gepleegd tot 15 Mei 1'345. Mocht onverhoopt wederom oorlog of bezetting ons land treffen, dan dienen wij op strafrechtelijk terrein beter paraat te zijn. De wet oorlogsstrafrecht nu wil voorkomen, dat opnieuw inbreuk zou moeten worden gemaakt op het verbod van terugwerkende kracht, dat in art. 1 van ons Wetboek van Strafrecht is neergelegd. Door inlassing van de oorlogsmisdrijven (dat zijn gedragingen in strijd met de wetten en gebruiken van de oorlog), wil zij daarnevens een herhaling vermijden van het pijnlijke gebeuren in 1947, toen het doodvonnis, door het Bijzondere Hof te Arnhem tegen de eerst berechte Duitse oorlogsmisdadiger uitgesproken, door de Bijzondere Raad van Cassatie werd vernietigd wegens het ontbreken van rechtsmacht. Immers al stond toen volkenrechtelijk de Nederlandse jurisdictiemacht over vijandelijke oorlogsmisdadigers vast, daarnaast behoefde onze strafrechter toeaasbare normen. dus of een voor rechtstreekse toepassing zich eigenende internationale overeenkomst òf eer Nederlandse wet, waarin de wetgever zijn internationale rechtsmacht in de nationale sfeer had verwezenlijkt. Dit bleek niet het geval te zijn. In deze leemte moest toenmaals in allerijl worden voorzien — in deze leemte voorziet nu dit ontwerp. Of de commissie bij het scheppen van nieuwe en het wijzigen en verzwaren van reeds bestaande strafbepalingen een gelukkige hand hceit gehad, moet nu buiten bespreking blijven. De beschikbare ruimte laat het treden in juridische beschouwingen niet toe. Op slechts twee punten van het ontwerp moet de aandacht echter dringend worden gevestigd, nl. op de voor-

---

1) Met toestemming van en onder dankbetuiging aan de Hooggeleerde schrijfster namen wij dit opstel over uit het Algemeen Handelsblad van 25 Augustus 1951. Zo blijven hare beschouwingen ten deze voor onze lezers bewaard. (Red. M.R.T.)

gestelde wijze var: berechting en vooral op de toepasbaarheid van de doodstraf.

Het geprojecteerde oorlogsstrafrecht bedoelb alleen te gelden voor de in de nieuwe wet limitatief aangewezen, zeer ernstige misdrijven, gepleegd in geval van oorlog, dat is dus in geval van feitelijke oorlogsharidelirigen (burger-oorlog wordt hieronder begrepen). In die toestand en ten aanzien van dergelijke delicten is de behoefte aan snelle afdoening en aan zware sancties, te leggen zowel op burgers als op militairen, een klemmende.

In onze bestaande wetgeving, nl. in de artt. 77 en 78 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht wordt hiermede reeds rekening gehouden, zij het svellicht nog te beperkt en in zoverre onvoldoende, dat het geval van bezetting daarin geen regeling vindt. Het Ontwerp-Oorlogsstrafrecht breidt de bevoegdheid van de militaire rechter uit tot alle daarin opgesomde delicten, door mie ook begaan in geval van oorlog. Na afloop van oorlog en bezetting vervalt echter volgens dit ontwerp zijn competentie voor deze misdrijven, voor zover nog onberecht, en worden wederom, gelijk na de laatste wereldoorlog, bijzondere rechtscolleges daarvoor ingesteld, deels gevormd door militairen, deels door rechtsgeleerde burgerlijke rechters. Dan immers, zegt de memorie van toelichting, ontbreekt de urgentie, die de afwijkingen van de normale procedure, die de militaire berechting in oorlogstijd kenmerken, rechtvaardigen. Berechting door de gewone strafrechterlijkc instanties wordt terzijde geschoven met de reeds bekende argumentatie: zij zouden de overstelpende vloed van gevallen niet kunnen verwerken zonder aan haar eigenlijke taak te kort te doen; haar zou voorts die deskundigheid op militair en volkenrechtelijk terrein ontbreken, die slechts door een bijbenoeming van militaire rechters zou zijn te bereiken. Deze toch al niet sterke argumenten zijn n-el zeer zwak ten aanzien van dit ontwerp, dat geen Bijzondere Hoven en een Bijzondere Hoge Raad wenst, maar de instelling mil van Bijzondere rechtbanken en een Bijzonder Hof. Het ledental van rechtbanken en hoven nu is ad libitum naar de behoefte uit te breiden, hetgeen met de Hoge Raad niet het geval is. Toen dc na-oorlogse berechting der oorlogsmisdadigers zou m-orden toevertrouwd aan Hoven en Raad van Cassatie, zou de te verwerken hoeveelheid gevallen voor het laatste lichaam hoogst bezwaarlijk worden. Vandaar de behoefte aan een Bijzondere Raad van Cassatie. Maar dit argument van de uitschakeling van de gewone rechterlijke macht kan nu geen opgeld meer doen. Dat de deskundigheid alleen te bereiken zou zijn door het instellen van gemengde colleges. is al evenzeer onjuist. Deskundigenbenoemingen ad hoc zijn een uitstekende aanvulling en zelfs de enig mogelijke in al die zaken, die het Ontwerp toewijst aan de unus judex, die altijd tot de burgerlijke rechtsgeleerde rechters moet behoren. Dit ontwerp wil een rechtspleging als in gewone strafzaken; het wil rechtsgeleerde rechters als in gewone strafzaken; heb wil hen zelfs bij voorkeur recruteren uit de leden van de zittende magistra-

tuur ter vermijding van de schijn van het kiezen van rechters met het oog op hun politieke gezindheid. Toch schept het wederom bijzondere colleges, die wel weer bijzonder hoge kosten zullen meebrengen, zonder een bijzonder vertrouwensrendement op te leveren.

Of het bovendien goed is gezien deze hoogst ernstige zaken in één volledige feitelijke instantie af te doen met slechts een beroep op een Hof, dat deels als cassatierechter fungeert, deels als strafmaategalisator, is een vraag, die ernstige bezinning waard is.

Dit geldt in niet geringere mate voor de vraag, of de wijze waarop volgens deze nieuwe wet de rechter de doodstraf mag hanteren, aanvaardbaar is. In de memorie van toelichting staat, dat zij *in geval van feitelijke oorlog* bij de zeer ernstige delicten niet is te missen. Dat is een hier te lande vrijwel algemeen aanvaarde mening, die dan ook haar neerslag heeft gevonden in de artt. 9 en 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Bonger ging te ver, toen hij in zijn Inleiding tot de Criminologie schreef zich ontslagen te achten om over de doodstraf te spreken, als zijnde een barbaars overblijfsel uit vroegere tijden. Zij is na ernstig overleg destijds neergelegd in de militaire wetgeving, zij wordt in oorlogstijd door de militaire rechter opgelegd. Het aanhangige wetsontwerp zoekt echter niet hierbij aansluiting, maar hij het Besluit Buitengewoon Strafrecht, geldend voor de zware politieke en oorlogsmisdadigers van 1940 tot 1945, dat de doodstraf ook toelaat bij de berechting *in vredestijd,* tevens schrappende de clausule uit het militaire recht, *dat* de *rechter van oordeel zijn moet, dat de veiligheid van de staat de toepassing van de doodstraf eist.* Had het aanhangige wetsontwerp bedoeld *de doodstraf in vredestijd* te handhaven met het oog op misdadigers, wier lijfelijk voortbestaan voor onze Staat, eventueel voor onze bondgenoten, een uiterst gevaar zou blijven betekenen, het voorstel zou ernstige overweging hebben verdiend. Maar dat is niet de bedoeling. Heb ontwerp handhaaft de doodstraf in vredestijd als ,,enig adequaat ,,middel bot herstel der zo ernstig gelaedeerde rechtsorde"; *niet* dus ter voorkoming van toekomstig gevaar, niet *preventief:* dus ook al zou de veiligheid van de Staat door het opleggen van vrijheidsstraffen niet worden geschaad.

Het wetsontwerp laat daarom ook bovengenoemde remmende clausule uit het militair strafrecht vervallen, aangezien deze alleen zin zou hebben bij acuut gevaar, dat de ontwerpers van deze nieuwe wet na het beëindigen der vijandelijkheden blijkbaar als volkomen geweken beschouwen. Het Besluit Buitengewoon Strafrecht wordt nagevolgd, onder welks vigueur na het einde van de oorlog tal van doodstraffen uitgesproken en voltrokken zijn, die met de veiligheid van onze Staat generlei verband hielden. De rechtvaardiging hiervan werd echter toen gezocht in de plicht om bijltjesdagen, lynchjustitie, ongebreidelde eigenrichting van een diep gewond volk te voorkomen. Een verdediging dus die hierop neerkomt, dat men had te kiezen tussen twee kwaden, waarvan het ene, de wederinvoering in vredestijd van de doodstraf, het minst erge werd geacht. Maar het aan-

hangige ontwerp stelt zich niet op deze massa-psychologische basis, maar op een *rechtsphilosophische*. Het wenst de doodstraf als geeigend middel tot herstel der geschonden rechtsorde; een bekend dogma uit de school der absolute strafrechts-theoretici, aangehangen speciaal door onze kerkelijke partijen. Overtuigende kracht heeft het uiteraard slechts voor hen, die daarin geloven. Een phrase is het voor degenen, die menen, dat eens bedreven kwaad door geen enkele straf ooit is te effaceren, die meer gevoelen voor Nietzschc's leer, dat, als door misdaden de maatschappij heeft geleden, het de taak der goeden is door edele daden een „Ausgleich" te scheppen.

In 1870 hebben wij de doodstraf afgeschaft, met haar behoud alleen in geval van oorlog, en dan ook nog slechts, indien naai 's rechters oordeel de veiligheid van de Staat haar eiste. Geheel dus in overeenstemming met het bekende woord van Rousseau, dat de Staat slechts mag doden wien hij niet zonder eigen bestaansgcvaar in het leven kan laten. Dat is het, wat is neergelegd in ons ?Vetboek van Militair Strafrecht; dat is het, mat het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water bedoelde, toen het de doodstraf alleen toestond bij opstand, samenzwering, muiterij op schepen in volle zee [1]).

Zijn gevaarlijke belagers na het einde van de oorlog onze gevangenen geworden, dan is bij hun berechting voor enige „noodweer" handeling geen plaats meer. Weerloze vijanden behoren niet te worden neergeschoten. ,.Die irdischen Gcfazse zerbrechen darf nur „Gott", zegt Stern in zijn Tod der Todesstrafe, Cyprianus citerende. Slechts de hoogste nood laat daarop een uitzondering toe, die wij in de artt. 9 en 45 W. v. M. S. neerlegden. Deze voorschriften dienen te worden gehandhaafd. Meent men, dat ons volk een herhaling verlangt van de na-oorlogse belevenissen op dit gebied? Het mag worden betwijfeld. Wij hebben ervaren. hoe na korte tijd de aggressiedriften zich legden en hoe het „Kruisigt hen" slechts zelden meer werd gehoord. Wij hebben ervaren, hoe hier te landen en elders met huivering en geestelijke malaise het afmaken der gevangenen door velen werd beleefd, ook hoe meer en meer de doodvonnissen der rechters werden vernietigd door de geheimzinnige, oncontroleerbare gratieverleningen. Het is daarom, dat met de meeste klem er op moet worden aangedrongen, dat het wetsontwerp worde gewijzigd, zo, dat de doodstraf blijft het uiterste middel, waarvan de strafrechter alleen mag gebruikmaken als de veiligheid van de Staat naar zijn bezonnen oordeel haar uitdrukkelijk vordert en niet als adequaat middel tot herstel der geschonden rechtsorde.

---

[1]) Uitvoerig over de doodstraf: D. Hazewinkel-Suringa in Tijdschr. v. Strafrecht LV (1947) blz. **23.**

Desertie in de loop der eeuwen

door

Dr **J.** ZURING.

De geschiedenis van de desertie hangt ten nauwste samen met de ontwikkeling van de structuur van het leger en wordt mede bepaald door de plaats welke het leger in een bepaalde maatschappij-vorm inneemt.

Onder desertie, in de meest algemene zin van het woord, kan verstaan worden het zich onttrekken aan de militaire verplichtingen, onder welke vorm, om welke redenen of onder welke omstandigheden dan ook. Binnen deze, wel zeer ruime omschrijving van ,,desertie[n] bleek het echter al spoedig dat een verdere onderscheiding noodzakelijk was, zoals desertie in vredestijd en de, als veel ernstiger beschouwde desertie gepleegd in tijden van oorlog, waarbij nog weer verschil werd gemaakt tussen desertie vóór of tijdens de strijd, rekening houdend met de vaak zeer uiteenlopende drijfveren welke tot de daad hadden gevoerd. We noemen verder: dcsertie alléén of in gemeenschap met anderen gepleegd. het al dan niet herhaald voorkomen van desertie bij eenzelfde militair, terwijl er tenslotte ook nog aandacht werd geschonken aan het feit of het in de bedoeling van de deserteur lag zich voorgoed aan de militaire dienst te onttrekken, dan wel of hij zich vrijwillig terugmelde.

Het is merkwaardig om te lezen hoe reeds vele eeuwen geleden zowel bij de beoordeling van de desertie als bij de veroordeling van de deserteur gelet werd op de psychologische achtergronden van de desertie, dus ook op de persoonlijkheid van de deserteur, hetgeen vooral tot uitdrukking kwam bij het beantwoorden van de vraag of de soldaat ,,uit vrije wil" zijn onderdeel verliet of dat deze ,.niet ,,vrijwillig[n] deserteerde en bijvoorbeeld handelde uit angst of onder invloed van een door de soldaat niet te verwerken psychische druk en spanning aan het front, factoren welke de strafmaat belangrijk konden doen verminderen. Ook thans wordt nog met dezelfde omstandigheden en met dezelfde factoren rekening gehouden bij de beoordeling en de berechting van de deserteur.

De dcsertie is even oud als het leger zelf; reeds in de Oudheid treffen we voorschriften en maatregelen aan, aan de hand waarvan en met behulp waarmee de deserteur gestraft kan worden voor zijn daad.

De oudste gegevens waarover wij konden beschikken stammen uit de Romeinse tijd. Ondanks het feit, dat in Rome reeds vroeg de algemene dienstplicht was ingevoerd, welke tot in de latere keizerstijd gehandhaafd bleef, was het de arme burger, de proletarius, alleen in tijden van opstand, van tumultus, geoorloofd in het leger dienst te nemen, en dan nog slechts voor het verrichten van eenvoudige hulpdiensten. Het was Marius (100 j.v.C.) die bepaalde dat ook het

volk verplicht kon worden tot het vervullen van militaire diensten. Deze dienstplicht werd enerzijds begrensd door de leeftijd van de burger, n.l. van 17 tot 46 jaar, anderzijds door een vastgesteld aantal dienstjaren. Een vast leger bestond nog niet; indien de Keizer dit noodzakelijk achtte werden de mannen opgeroepen, om na het beeindigen van de veldtocht te worden ontslagen, en waarna ze dus niet meer onder de militaire wetten vielen. In deze gang van zaken kwam een wijziging toen er behoefte aan een blijvend leger ontstond, waarvan de sterkte elk jaar opnieuw moest worden vastgesteld. Daar een groot deel van het leger meestal in de strijd gewikkeld was, moest steeds voor invallers worden gezorgd om de plaats in te nemen van diegenen die de dienst verlaten konden of gesneuveld waren, terwijl het meermalen ook nodig bleek de legersterkte op te voeren in een bepaalde periode der krijgsverrichtingen.

Nadat de „eed op het vaandel" afgelegd was viel de dienstplichtige of de vrijwillige militair onder het militair recht en het was deze bepaling die nogal eens aanleiding tot moeilijkheden gaf, daar velen na het afleggen van de eed. soms voor lange tijd, naar huis werden gezonden in afwachting van de oproep om in actieve dienst te treden. Gedurende deze tiid vielen zii toch onder de militaire wetten en konden bij eventuele overtrediiigen niet volgens het algemeen geldend burgerrecht gestraft worden.

De ..ongeoorloofde afwezigheid", de emansio, was een ..proprium „militare delicturn", een overtreding die alleen door een militair kon worden begaan. Strafbaar was hierbij het wegblijven in aansluiting aan een geoorloofd afwezig zijn, dus b.v. na een verlof. Later werd dit uitgebreid tot de daad van het zich verwijderen van zijn troepenonderdeel.

Alhoewel de literatuur hierover niet steeds geheel duidelijk is, blijkt er toch tussen „emansio" en „desertio" een wezenlijk verschil te bestaan. Indien de soldaat. na bv. met verlof afwezig te zijn geweest, zich wel te laat maar toch vrijwillig meldt, bestond emansio, („emansor est, qui diu vagatus ad castra regreditur"), terwijl indien de soldaat zich niet vrijwillig meldde en gearresteerd werd, de desertio gepleegd was („desertor est. qui per prolixum tempus vagatus „reducitur"). Bij het onderscheid tussen emansio en desertio speelde ook de duur van het onwettig-afwezig-zijn een rol. n.l. resp. een korter en langer wegblijven, en waarbij dus de emansio als minder ernstig beschouwd werd. In de romeinse krijgswetten treffen we een vergelijking aan van „emansor" met „erro", de slaaf, die door zijn heer is uitgezonden en niet op afgesproken tijd is teruggekeerd, echter na langere of kortere tijd toch terugkeert. De „desertor" wordt vergeleken met de „fugitivus", de slaaf die vlucht niet de bedoeling om niet meer terug te keren. Daar het in de practijk zeer moeilijk, zo niet onmogelijk was om deze opzet te bewijzen, kon desertie dan ook vrijwel nooit ten laste worden gelegd.

Ook het recht van Justinianus (527–565) noemt emansio het als militair ongeoorloofd van de troep afwezig zijn. waarbij niet de

opzet aanwezig was om zich voor goed aan de militaire dienst te onttrekken, en de soldaat alleen later dan hem was bevolen van zijn verlof terugkeerde. Als emansor werd ook hij beschouwd die na het afleggen van de eed naar huis werd gezonden, de tiro, en zich niet op de afgesproken plaats en het bevolen uur meldde. Om de verleiding voor de soldaten om te deserteren niet te groot te maken was het hun verboden in de streek waarin hun garnizoen gelegen was te bemerken grond te huren, daar het onderhouden hiervan hem te gemakkelijk van de verplichtingen van de militaire dienst af zou houden. Hier zien we, dat reeds in het Romeinse recht aandacht werd geschonken aan het voorkómcn van de desertie.

Bij de bepaling van de strafmaat voor desertie in vredestijd werd rekening gehouden met de voorgeschiedenis van de deserteur (inspecto vitae eius praecedentis actu). Ontbraken verzachtende omstandigheden dan bestond de straf meestal uit degradatie (gradus deiectio) of overplaatsing naar een ander legeronderdeel (militiae mutatio). Een herhaalde desertie werd, ook in vredestijd. zwaar gestraft. Andere belastende omstandigheden waren bv. het overklimmen van de vestingsmuren, het meeriemen van wapens of paard, het gebruik van geweld. de vlucht naar het buitenland of het opgeven van een valse naam. dus allen factoren die het bewijs konden leveren dat desertie opzet was geweest. Verzachtend bij de strafmaat golden liet terugkeren binnen 6 weken, het gebrek aan voldoende militaire ervaring, zoals dit nogal voorkwam bij een recruut die tezamen niet een oudere soldaat vlucht (tironibus parcendum est).

De desertie werd als een ernstige overtreding beschouwd en de straffen waren zwaar. Toen het leger gedwongen was de godsdienstplichten van de bevolking te verdedigen werd desertie beschouwd en beoordeeld als een overtreding tegen het geloof, waarbij de deserteur evenals zijn eventuele helper met de dood gestraft werden. Door de Lex Julia werd desertie opgevat als een majesteitsschennis, onder Keizer Justinianus als verraad en het schenden van een eed. Het in dienst treden van de vijand werd steeds gestraft met de doodstraf op de pijnbank.

In het Germaanse strafrecht werd de daad alleen beoordeeld naar het niet-aanwezig-zijn. en kwam dc innerlijke gesteldheid van de dader niet ter sprake. Zo is het dan ook te begrijpen dat in de bronnen van heb Germaanse recht vrijwel alleen van deserteur, door Tacitus (Germania, Kap. 12) genoemd ,,imbellis" gesproken wordt, en waarbij de emansio geheel in de desertie opgaat.

Ook in het Germaanse leger bestond de algemene dienstplicht. waarnaast voor het verrichten van min of meer avontuurlijke strooptochten vrijwilligers werden gevraagd. Iedere dienstplichlige was verplicht de jaarlijkse grote volksvergadering, tevens een wapenschouw, de thing, bij te wonen. Onttrok de dienstplichtige zich aan deze plicht, dan maakte hij zich schuldig aan ,dingslete", vrijwel overeenkomende met emansio. Ook hij die, nadat hij door de ,,thing" onder de gewapende mannen was opgenomen. een legerbevel niet

opvolgde of in de strijd ontbrak, toonde „imbellis" te zijn en werd als desertor gestraft, ongeacht het feit of hij al dan niet opzettelijk afwezig was.

In de veertiende eeuw begint de algemene dienstplicht in verval tc raken, in de aanvang van de zestiende eeuw had het ridderwezen zijn plaats verloren aan de huurlegers. Nadat de huursoldaten beedigd waren totdat zij uit de dienst ontslagen werden vielen zij onder de voor hen geldende militaire wetten. waarvan de voornaamste bepalingen iedere maand aan de manschappen werden voorgelezen „damit sich männiglich derselbcn desto besser erinnern und ..danach zu richten haben," aldus Keizer Maximiliaan II in 1370. De overtredingen en de straffen staan verward door elkaar, een bepaalde strafmaat voor een bepaald delict ontbreekt. Als straffen voor de desertie worden o.m. genoemd: de doodstraf door onthoofding of ophanging, de confiscatie van het vermogen en als een „ere-„.straf" het uitroepen tot .„Schelm". De soldaat die langer dan één nacht, zonder hiervoor toestemming te hebben gekregen, van zijn onderdeel afwezig was. werd veroordeeld als deserteur. alhoewel de desertie van een huurling meestal als een minder ernstige overtreding beschouwd werd dan ten tijde van de legers der dienstplichtigen. Desertie kwam zeer veel voor, vooral bij die legers die hun soldaten onvoldoende soldij betaalden of slecht verzorgden. Ook het aanmonsteren ging nogal ceris met geweld gepaard of geschiedde in dronkenschap, de bepalingen waren streng en de straffen wreed; dit alles werkte de desertie in de hand. zodat er soms zelfs maatregelen moesten worden genomen oin het deserteren van hele regimenten tegen te gaan. Desertie werd beschouwd als een contractbreuk en werd veelal gevolgd door een snelle berechtingsprocedure. Desertie van officieren, herhaalde descrtie of desertie in gemeenschap met anderen werden, als zijnde zeer ernstig, zwaar gestraft.

De deserteurs ondervonden over het algemeen weinig moeite hij het overschrijden van de grens. terwijl ook het onderduiken in een nabuurstaat of het dienst nemen in een vijandelijke of andere legermacht niet veel moeilijkheden opleverde, temeer daar het volgens het territoriaal principe niet was toegestaan om deserteurs op vijandelijke bodem te vervolgen. De deserteurs verenigden zich vaak. leidden een zwervend leven en me treffen beschrijvingen aan van plunderende bendes van deserteurs die op de bevolking een ware terreur uitoefenden.

Als gevolg van het zo veelvuldig voorkomen van desertie was het noodzakelijk om in de 18e eeuw over te gaan tot het opstellen van uitleveringsverdragen, zoals in 1733 tussen Gotha en Hessen-Kassel. Nauwkeurig werden de voorwaarden waaronder de uitlevering van deserteurs zou geschieden vastgesteld en werden de beloningen voor het aanbrengen van deserteurs geregeld. De invloed van deze bepalingen op de veelvuldigheid van de descrtie is echter gering geweest.

Als deserteur werd ook hij beschouwd die in de militaire dienst

van een ander land was getreden. Hierop bestonden echter wel enkele uitzonderingsbepalingen; zo werd bv. de militair die tijdens dronkenschap dienst in een ander leger had genomen bij zijn terugkomst in liet vaderland niet uitgeleverd, wel moest zijn uitrusting worden teruggegeven of vergoed. Wanneer iemand vrijwillig dienst had genomen in een ander leger en hieruit deserteert naar zijn vaderland. dan werd hij niet uitgeleverd als hij zich in zijn vaderland „häusslich ..niedergelassen" had vóór de desertie ontdekt was. Wel moest ook hier de uitrusting worden vergoed, terwijl een soldaat verplicht was een boete ie betalen van 12 tot 20 Taler. Wilde een onderdaan die dienst genomen had in het leger van een ander land, terugkeren naar zijn vaderland, dan was dit alleen mogelijk indien hiervoor een andere soldaat werd teruggezonden of een boete van 12 Taler werd betaald en de uitrusting werd ingeleverd.

Van groot belang voor de ontwikkeling van het militair recht en voor de opvattingeri over de desertie zijn de Zweedse militaire strafbepalingen, zoals deze door Gustaaf Adolf in 1632 zijn opgesteld en door meerdere staten, vaak woordelijk, zijn overgenomen. In deze Artikelen lezen we o.m. het volgende: degene die hij het uitrukken niet aanwezig is of zonder kennisgeving aan zijn coinmandant achterblijft zal „met ijzer" gestraft worden; wie op mars zonder ziek te zijn of zonder toestemming meer dan een kwart mijl of met de bedoeling te muiten achterblijft, wordt met de dood gestraft.

Friedrich Wilhelm bepaalde in 1713 dat „derjenige Soldat. der im „Leger, in de Vestunge, in Quartieren und Garnisonen eirie Viertel-„stunde ah- oder seiwarts, absonderlich auf dem Marsche, dergestellt „betroffen würde, dasz er mit dem Gesichte sich zurückkehrte, iind „darzu keinen Urlaub hat, noch andere ıedliche Ursachen anzeigen „und erweisen kann, soll als Deserteur an Leib und Leben gestraft „werden".

Bij het lezen van dc militaire wetten valt het op, dat een „on-„geoorloofde afwezigheid" niet of nauwelijks genoemd wordt. daar dit in de desertie is opgenomen. In 1872 treedt een verandering op en de „ongeoorloofde afwezigheid" wordt niet meer als een bijzondere vorm van desertie heschonwd, maar als het primaire. aan de desertie ten grondslag liggende en daarbij steeds aanwezig delict.

De desertie wordt nu als een ernstige overtreding beschouwd en ook door de bevolking als zodanig beoordeeld. Door de verdieping van het nationaal bewustzijn verminderde het aantal desertiegevallen. zowel de rechter als de bevolking oordeelden streng. De deserteurs werden landverraders, waarbij slechts een uitzondering werd gemaakt voor hen die deserteerden of dienstweigerden uit religieuze of idealistische overwegingen.

Een merkwaardige, en tevens zeldzame vorm van desertie is de massale desertie, waarbij hele regimenten naar de vijand overlopen, meestal het gevolg van een paniek of demoralisatie tengevolge van vijandelijke propaganda, soms ontstaan wanneer groepen landge-

noten gedwongen werden de wapens tegen elkaar op te nemen, zoals dit bv. in de Napoleontische oorlogen wel plaats vond en waar Duitsers tegen Duitsers moesten vechten.

Weer een andere vorm van desertie is het overlopen naar een ander legeronderdeel van hetzelfde leger, waarbij dus noch de wil om zich aan de dienst te oriirekken aanwezig was, noch de bedoeling bestond dienst te willen nemen in een ander leger. In dc geschiedenis van het Engelse leger treffen we deze ,,desertion and fraudulent ,,enlistment'' nogal eens aan. Dergelijke ,.deserteurs" werden door de krijgsraad gestraft en, tot 1879, getatoueerd met de letters D (Desertion) of BC (Bad Character).

Wanneer men de in ons land verschenen literatuur en jurisprudentie over de desertie en de deserteurs nagaat. zien we dat zowel de oorspronkelijke omschrijving van de inhoud van het desertiebegrip, als de hiermee uit den aard der zaak ten nauwste samenhangende bepaling van de strafmaat. zich belangrijk en wezenlijk hebben gewijzigd, hetgeen tenslotte heeft gevoerd tot de redactie van artt. 98-100 van het tegenwoordige Wetboek van Militair Strafrecht.

Tot de oudste ons bekende verstekproccdures inzake desertie behoren o.a. die van de Hooge Krijgsraad te Bodegravcn in 1672 en van de Krijgsraad te Arnhem in 1732, waarbij de namen van de voortvluchtige deserteurs. in afwachting van de voltrekking van het vonnis aan de galg werden aangeslagen. Een ander voorbeeld is een uitspraak van de Krijgsraad te Nijmegen uit het jaar 1759. waarbij genoemde Krijgsraad een voortvluchtige luitenant-kolonel van zijn verdediging verstak. ontzette ,,van alle eer en carakter'' en hem ,,onbekwam en inhabil'' verklaarde ,,om den Lande nooit of .nimmermeer te kunnen dienen" en hem veroordeelde om. wanneer hij in handen van de militaire politie mocht vallen ,.alsdan van de ,,waapens van 't leven ter dood te werden gebragt".

Volgens de artt. 57-60 van het Crimineel Wetboek van 1799 [1]) konden lichte vormen van desertie. d.w.z. in gevallen waarbij verdaehte vrijwillig en binnen een vastgestelde. korte tijd terugkeerde. disciplinair worden afgedaan; was echter de bedoelde termijn van drie of zes u-eken verstreken. dan moest de desertie bij den rechter aanhangig worden gemaakt.

In het Ontwerp C.W.L. van 1807 werden enkele wijzigingen voorgesteld en zo werd er o.m. bij de beoordeling onderscheid gemaakt tussen de desertie van officieren en desertie van onderofficieren en minderen; de behandeling langs krijgstuchtelijke weg bij de z.g. lichte vormen van desertie bleef gehandhaafd. Verder bleek het niet verantwoord om elke militair, die gedurende een bepaalde tijd af-

---

1) De cijfers van de artikelen kunnen niet juist zijn. Waarschijnlijk is bedoeld te verwijzen naar Afd. II, cap. 4 artt. 18—21. Zie M.R.T. XXXV blz. 335, 364 en 389. De Schrijver is vermoedelijk afgegaan op de in het door hem geraadpleegde opstel in M.R.T. XXXVIII blz. 362 aangehaalde artikelen 58—61 van Afd. III, cap. 4 van dit Wetboek. Deze artikelen zien echter op de procedure tegen voortvluchtige militairen. [Red. M.R.T.].

wezig was van die plaatsen waar hij uit hoofde van zijn dienst verplicht was te zijn, als deserteur te beschouwen. In dat geval toch zouden ook diegenen als deserteur gestraft worden die buiten hun schuld en zonder dat de bedoeling om desertie te plegen had bestaan, van hun onderdeel afwezig waren. Hierbij werd het dus gewenste, en naar spoedig blijken zou noodzakelijke, onderscheid tussen eenvoudige, ongeoorloofde afwezigheid en een bijzondere, zwaardere vorm, de eigenlijke desertie, niet gemaakt. Teneinde te trachten de hieruit onherroepelijk voortvloeiende moeilijkheden te voorkomen, werden b.v. in Duitsland op afwezigheid zonder verlof en op desertie nagenoeg even zware straffen gesteld; het ligt voor de hand dat de differentiatie hierdoor niet duidelijker werd, integendeel. In andere landen, zoals Oostenrijk en Denemarken werden een reeks van omstandigheden genoemd die het bestaan van het oogmerk om de dienst voor goed te verlaten, konden doen vermoeden. welke verinoedens dan tevens als bewijs voor de desertie werden aangevoerd, zolang hun ongegrondheid niet kon worden aangetoond. Maar ook in Nederland werd nog na de wijziging van 1887 die militair als deserteur beschouwd die zich schuldig maakt aan ongeoorloofde verwijdering met het oogmerk .,'s lands dienst voorgoed te verlaten"; dit bewijs nu was vrijwel nooit te leveren.

Het behoeft ons dan ook niet te verwonderen dat in het Wetboek van Militair Strafrceht van 1903 wederom in de betreffende artikelen een wijziging werd aangebracht, waarbij onder desertie verstaan werd de zwaardere vorm van ongeoorloofde afwezigheid; hij die langer dan vier of dertig dagen, respectievelijk in oorlogs- of vredestijd, afwezig is, staat schuldig aan desertie (artt. 98-100). Hierbij is dus, terecht, het vroeger vereiste oogmerk, n.l. om 's lands dienst voorgoed te verlaten, losgelaten, volgens de Memorie van Toelichting .,vermits het bewijs dat de dader voornemens was zich voorgoed ,,aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, in een verstekprocedure ,,nimmer. en hij ontkentenis van de beklaagde nooit te leveren is". Het mag en kan natuurlijk niet voorkomen dat een gedesertrerd militair zich van een veroordeling inzake desertie kan vrijwaren door te beweren, dat hij van plan was na enkele jaren weer in de militaire dienst terug te keren. Het was dan ook om meer dan één reden volkomen juist dat er een termijn gesteld werd, na afloop waarvan de zonder verlof afwezige militair tot deserteur werd en waarbij de, hierboven genoemde termijnen van 4 of 30 dagen. reeds een zekere invloed kunnen doen gelden op de eventuele vrijwillige tcrugkrer, daar de afwezige het hierdoor in zijn hand heeft, door binnen een bepaald aantal dagen terug te keren. zich te vrijwaren voor de zwaardere straf in geval van desertie.

Steeds weer is gebleken hoe moeilijk het is één algemene omschrijving te geven van desertie. De wetgever zal. evenals de rechter, steeds rekening hebben te houden met verschillende omstandigheden waaronder dit zo merkwaardige delict plaats vond en waardoor het zelfs, geheel of gedeeltelijk, tot stand kan komen. Het zijn deze om-

standigheden nu welke aan de toch reeds strafbare afwezigheid een zoveel ernstiger karakter kunnen geven en op grond waarvan zwaardere strafbepalingen nodig zijn. Van deze, vroeger genoemde verzwarende omstandigheden noemen we herhaling, meerheid van daders, indien de schuldige een bevelvoerend militair is, desertie gepleegd met behulp van een tot de krijgsmacht behorende sloep of ander licht vaartuig of met medeneming van een ten behoeve van de krijgsmacht gebezigd dier, een wapen of munitie. Het is merkwaardig dat in de oudere literatuur eventuele verzachtende omstandigheden niet of nauwelijks worden genoemd.

In de meer moderne literatuur over het desertieprobleem wordt steeds meer aandacht geschonken aan de persoonlijkheidsstructuur van de deserteur en aan de motieven welke tot de desertie hebben gevoerd, dus een verleggen van het zwaartepunt van de daad naar de dader. De eerste meer uitvoerbare publicaties hierover stammen uit de ervaringen verkregen in de Wereldoorlog 1914–1918 en zijn overwegend van duitse oorsprong. Onder de deserteurs bevonden zich veel lichamelijk en geestelijk minderwaardigen als imbecillen, epileptici, hysterische persoonlijkheden. psychopathen; zij konden zich niet aanpassen aan de eisen die het leger, vooral in oorlogstijd, aan de militairen stelde, zij vluchtten en pleegden dus desertie. waarbij steeds weer gewezen wordt op het feit, dat bij hen de desertie niet het eigenlijke doel was, maar veel meer een gevolg was van een zich niet kunnen handhaven in een voor hen niet te verdragen spanning.

Echter ook tijdens de laatste Wereldoorlog kwam desertie nog veelvuldig voor, ondanks een nauwkeurige medische keuring. In het moderne Amerikaanse leger zien we vooral desertie optreden na de veldtocht in Europa waar enkele duizenden militairen achterbleven en waarvan slechts een deel kon worden opgespoord. De z.g. long-time deserteurs, de Zero- of Lost-division vormend, bleven vooral in Italië, waar ze een duister bestaan leidden. Enkelen pleegden een .,perfect-desertion" met behulp van valse papieren, welke het opsporen ernstig bemoeilijkten.

In het engelse leger kwam desertie ook wel voor, echter overwegend aan het front; dc betrouwhare gegevens waarover wij konden beschikken zijn beperkt en behandelden vooral de psychiatrische achtergronden van de deserteurs in tijden van grote spanning.

Het aantal gevallen van desertie in ons land was tot voor kort zeer gering zodat van een desertie-probleem feitelijk geen sprake was. Zo was het aantal voor de krijgsraad behandelde gevallen van desertie in 1932, '33, '34, '35 resp. 17, 14, 9 en 16. In Nederland ontstond na 1943 een acuut en groot desertieprobleem toen het, als gevolg van de acties in Indonesië noodzakelijk bleek een groot aantal troepen naar de Tropen te zenden. De ervaringen van deze z.g. Indië-deserteurs, die zich dus onttrokken aan de hun opgedragen uitzending naar de Tropen, behoren echter niet meer tot de geschiedenis,

integendeel, zij vormen een actueel vraagstuk, waarvoor de oplossing nog niet gevonden is.

Literatuur:

1) Gebauer, C., Auslieferung von Deserteuren im 18. Jahrhundert. Arch. f. Kulturgeschichte, II Band, 1904.
2) Van der Hoeven, H., Militair Straf- en Tuchtrecht, deel II, 1904.
3) Richardson, B., America's ,,Lost Division", Leader Magazine, May 1949.
4) Rollin Couquerque, L. M., Het Strafproces tegen voortvluchtige Militairen. Mil.-Rechtelijk tijdschrift, XXXVIII, 1942143.
5) Sattelmayer, R., Die unerlaixbte Entfernung im Sinn der §§ 64 f.f. M. Str. G.B. und ihre historische Entwicklung. Diss. Erlangen, 1909.
6) Schnitthenner, P., Military desertion, in Encyclopaedia of the social sciences, Vol. 9/10, 1948.
7) Stier. E., Fahnenflucht und unerlaixbte Entfernung. Einc psychologische, psychiatrische und militärrechtliche Studie. Juristisch-psychiatrische Grenzfragen, II Band, Heft 3-5, 1905.

MILITAIRE REOHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 15 Maart 1951.

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kolonel der Mariniers P. J. van Gijn, Kapitein Luit. t. Zee J. J. Hogendoorn, Kapitein Luit. t. Zee (A) J. Dekker en Luit. t. Zee (A) 1e kl. B. J. Asbeek Brusse.
Raadsman: Mr F. C. R. Drossaart Bentfort.

Valsheid in geschrift, door wijziging van het saldo van een postspaarbankboekje. Gebruikmaking van het vervalste geschrift, door terugbetaling te erlangen, uitgaande van het vervnlste saldo.
Samenloopsvorm van artikel 63 Sr.

(Wb. v. Str. art.. 63 en 225).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN IIET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen Jan Martinus Johannes M., oud 21 jaren, geboren te Zwolle, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 3e klasse z/m bij Depot voor Discipline te Nieuwersluis,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 8 Februari 1951 No. CZM/P 1420161283;

Gezien het bevel tot bijeenkoniing van de Zeekrijgsraad d.d. 23 Februari 1931 aan de voet van melk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op een tijdstip in de maand Juli 1950 te Zwolle, al-„thans in Nederland opzettelijk valselijk in het, op zijn naam staande „en tot bewijs van zijn saldo-tegoed bestemde spaarboekje der rijks-„postspaarbank, kantoor en nummer Zwolle 52659, waarvan blijkens „de daarin op bladzijde 2 voorkomende aantekening vóór de terug-„betaling op 14 Maart 1949 het saldo-tegoed f 525,40 bedroeg en „na die terugbetaling f 125,40, met inkt dit saldo-tegoed gewijzigd „heeft in f 625,40 en f 325.40 met het oogmerk om dit boekje, waar-„uit het recht op terugbetaling van het daarin vermelde saldo-tegoed „minus *f* 1.— kon ontstaan — dat althans bestemd was om tot „bewijs te dienen van zijn saldo-tegoed bij de rijkspostspaarbank — „als echt en onvervalst te gebruiken, uit welk gebruik nadeel kon en „ook is ontstaan t.w. dat aan hem meer is terughetaald dan zijn „saldo-tegoed werkelijk bedroeg;

„2e. dat hij op 31 Juli 1950 te Zwolle opzettelijk onder overleg-„ging van het onder 1e. vermelde spaarbankboekje dat door hem was „vervalst op de wijze als hiervoor werd aangegeven, aan een ambte-„naar van het postkantoor in de Vechtstraat een terugbetaling heeft „verzocht van f 224.—, waaruit nadeel kon en is ontstaan voor de

,,rijkspostspaarbank, doordat die ambtenaar aan hem dat bedrag ,,heeft uitbetaald";

post alia:

Overwegende dat ten processe als stuk van overtuiging aanwezig is een Rijkspostspaarbankboekje ... enz.; dat blz. 2 van dat boekje vermeldt:

Overgebracht	625.40
een datumstempel 14 Mrt. 1949 *terugbetaald* No. 1882	400.-—
Vierhonderd gld.	
Bedrag van het tegoed	225.40
een datumstempel 31 Juli 1950 *Terugbetaald* nr. 991	
Tweehonderd vierentwintig gld.	224.—
Bedrag van het tegoed	*1.40,*

waarvan de cursieve woorden zijn gedrukt en de overige woorden en de cijfers met inkt zijn geschreven;

dat kennelijk blijkt dat in de bedragen 625,40 en 225,40 respectievelijk instede van het cijfer 6 en het cijfer 2 aangevende de honderdtallen, een ander cijfer vermeld hreft gestaan;

Overwegende, dat door de inhoud der verklaring van beklaagde, de inhoud der quitantie van de Rijkspostspaarbank, en door de eigen waarneming van de rechter bij het onderzoek op de terechtzitting door hem persoonlijk geschied door beschouwing en kennisneming van het ter terechtzitting aanwezige overtuigingsstuk wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is telastegelegd, met uitzondering van de woorden onder le.: ,,waaruit ,,het recht op terugbetaling van het daarin vermelde saldo tegoed ,,minus f 1.— kan ontstaan" en ,,althans[w]";

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1e. ,,VALSHEID IN GESCHRIFTE";

2e. ,,OPZETTELIJK GEBRUIK MAKEN VAN IIET VERVALSTE GE-,,SCHRIFT ALS WARE IIET ECHT EN ONVERVALST, UIT WELK GE-,,BRUIK ENIG NADEEL KAN ONTSTAAN";

Overwegende dat beklaagde bij vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage d.d. 19 October 1950 wegens ,,OPZETTELIJKE ONGE-,,HOORZAAMHEID GEPLEEGD IN TIJD VAN OORLOG" werd veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf voor de tijd van DRJE MAANDEN en na deze veroordeling tot straf opnieuw wordt schuldig verklaard aan misdrijf vóór die veroordeling gepleegd, zodat de vroegere straf in rekening behoort te worden gebracht met toepassing der bepalingen van samenloop voor het geval van gelijktijdige berechting;

Overwegende dat gelet op het vorenstaande, de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon

van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van VIJF MAANDEN passend wordt geacht, terwijl de tijd door beklaagde sinds 10 Februari 1951 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen gevangenisstraf; enz.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 15 Maart 1931.

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kapt. Luit. t. Zee **J. J.** Hogendoorn, Kolonel der Mariniers P. J. van Gijn, Kapt. Luit. t. Zee (A) J. Dekker en Luit. t. Zee (A) 1e kl. B. J. Asbeek Brusse.
Raadsman: Mr M. Thoolen.

Verminderde toerekeningsvatbaarheid? De Krijgsraad is van oordeel dat de geestesstoornis niet van die aard is dat beklaagde het gepleegde misdrijf WEGENS *die storing niet kan worden toegerekend.*

(W.N.S.R. art. 114; Wb.v.Str. art. 37 en 37a).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen Johannes Hendrik W., oud 21 jaren, gedetineerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 3e klasse bij het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 9 December 1950, No. CZM/15/39383,

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. **30** Januari 1951 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij in tijd van oorlog op of omstreeks 21 November 1950 in „het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis in de Gemeente Loos„drecht, waar hij zich tot het ondergaan van een hem opgelegde „straf van plaatsing in de tuchtklasse als matroos 3e klasse bevond, „opzettelijk niet is aangetreden voor exercitie toen de dienstplichtige „wachtmeester der Koninklijke Landmacht A. van der Wal tot hem „zeide: „W, aantreden voor exercitie"";

Gezien. . . . enz.;

post alia:

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „*Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog*";

Overwegende, dat ten processe aanwezig is:

een d.d. 28 Februari 1951 door Dr H J. H. van Lienden, psychiater-psycholoog te Rotterdam ten aanzien van beklaagde gemaakt psychiatrisch rapport na de bij de wet vereiste eed te hebben afgelegd, waarvan de conclusie luidt:

1e. beklaagde was — tijdens het plegen van het hem ten laste gelegde feit — lijdende aan een ,,ziekelijke storing van zijn geest-,,vermogens" in de vorm van een ,,reactieve-psychoneurose", die later een prae-psychotisch cachet aannam;

2. Deze ,,ziekelijke storing zijner geestvermogens" werkte *beperkend* op beklaagde's geschiktheid om:

a. de feitelijke strekking van het gepleegde feit te beseffen;

b. het maatschappelijk ongeoorloofde daarvan (in de volle omvang) te overzien;

c. ziin wil te dien aanzien te bepalen:

Overwegende, dat naar het oordeel van de Krijgsraad voornoemde ziekelijke geestesstoring niet zodanig beperkend op voormelde drieërlei geschiktheid van beklaagde werkte, dat het door hem — een beroepsmilitair, die sinds 27 Augustus 1947 in militaire dienst is — begane militaire misdrijf legen de ondergeschiktheid, hern *wegens* die ziekelijke storing zijner geestvermogens niet kan worden toegerekend:

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van VIER MAANDEN met bepaling, dat de tijd door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak sinds 21 November 1950 in streng arrest doorgebracht. geheel in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van deze straf; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.]*.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 15 Maart 1951.

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kolonel der Mariniers P. J. van Gijn, Kapt. Luit. t. Zee J. J. Hogendoorn, Kapt. Luit. t. Zee (A) J. Dekker en Luit. t. Zee (A) 1e kl. B. J. Asbeek Brusse.

Raadsman: Luit. t. Zee (A) III H. A. van Ee.

Diefstal van een aan een kameraad toebehorende broek.

Tijdens voorlopig onderxoek verklaart beklaagde dat hij naar een partijtje wilde gaan en niet over een behoorlijke broek beschikfe. Ten processe trekt hij deze redengeving in en verklaart de broek weggenomen te hebben omdat hij aan kleptomanie lijdt.

De verklaring voor de commissie van voorlopig onderxoek in aanmerking genomen.

(Wb. v. Str. art. 310; Inv. art. 74).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen R. v. D., oud 22 jaar, geboren te Amsterdam, gereqnireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de

Zeekrijgsraad gediend hebbende als hofmeester 1e klasse bij Marine Opleidingskamp te Hilversum,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad d.d. 11 Januari 1951 No. CZM/3/26697;

Gezien het bevel tot bijcenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 23 Februari 1951 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij te Hilversum op of omstreeks 7 October 1950 met het ,,oogmerk van wederrechtelijke toeeigening heeft weggenomen een ,,broek, toebehorende aan **J.** van der Laan, althans aan een ander ,,dan aan hem, beklaagde";

Gezien **...** enz.

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. R. v. D., oud 22 jaar, als beklaagde:

dat hij op 7 October 1950 van een kooi in het Marine Opleidings Kamp te Hilversum een hem niet toebehorende broek heeft weggenomen, waartoe hij van niemand toestemming had;

2e. **J.** van der Laan, oud 23 jaar, als getuige:

dat hij op 7 October 1950 in het Marine Opleidings Kamp te Hilversum zijn hem toebehorende broek die hij aldaar op een kooi had neergelegd, miste; dat hij niemand toestemming had gegeven die broek weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een dd. 21 December 1950 op het Marine Opleidings Kamp te Hilversum door een conimissic van huishoudelijk onderzoek opgemaakt en getekend proces-verbaal. houdende de daarin opgenomen verklaring van beklaagde door deze ten overstaan dier commissie afgelegd en luidende, zakelijk gerelateerd:

dat daar hij 7 October 1950 een partijtje had en niet in het bezit was van een behoorlijke broek, hij ten einde raad was; dat hij in kamer 5 op een onbeslapen bed een broek zag liggen, welke hij zich toen heeft toegeëigend; dat de eigenaar van die broek hem niet bekend was;

Overwegende. dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende voornoemd proces-verbaal als zodanig gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen rnet beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat beklaagde ten proccsse zijn verklaring voor de commissie van huishoudelijk onderzoek afgelegd, heeft herroepen en daarvoor als reden opgeeft, dat hij lijdende was aan kleptomanie en bedoelde broek niet heeft weggenomen met het oogmerk om zich deze broek toe te eigenen, doch geheel onbewust;

Overwegende. dat deze herroeping beklaagde niet kan baten en door de krijgsraad beklaagde's buitenrechtelijke verlilaring medr tot bewijs van het hem ten laste gelegde doet medewerken;

dat immers, ook al mocht juist zijn dat beklaagde lijdende was

aan kleptomanie — quod non — deze ziekelijke storing zijner geestvermogens niet vormt een grond, welke de schuld, gericht op de delicts-elementen, welke ook, opheft of de delicts-elementen, welke ook, feitelijk elimineert, doch een ziekelijke storing der geestvermogens, indien er verband bestaat tussen de storing en het gepleegde feit, de *aansprakelijkheid* voor bestaande schuld opheft;

dat er voorts geen reden is om een verder onderzoek naar de beweerde kleptomanie, waarmede beklaagde volgens zijn zeggen is behept, in te stellen, vermits ten processe aanwezig is een brief van de Chef van de Geneeskundige Dienst der Zeemacht dd. 17 Februari 1951 luidende voor zover van belang: dat beklaagde in het Marinehospitaal Overveen door de Marinepsychiater is onderzocht;

dat de conclusie van die psychiater luidt, dat wat er ook waar moge zijn van betrokkene's veronderstelde kleptomanie, deze diefstal daar niet onder valt;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „DIEFSTAL";

. Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, een gevangenisstraf voor de tijd van ZES WEKEN passend wordt geacht; enz.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 4 April 1951.

President: Lt. Kol. Mr Dr **J.** Ph. van Erk.

Leden: Lt. Kol. Mr **J. P. H. E.** van Lier en Lt. **J. J.** van Kaam.
Raadsman: 1e Lt. T. E. Spier.

Door misbruik van zijn invloed als meerdere een mindere overhalen iets te doen, terwijl daaruit enig nadeel kan ontstaan: een sergeant haalt de chauffeur van de hem toegewezen jeep over, hem de jeep te laten besturen, zulks terwijl die sergeant geen rijbewijs heeft (hebbende die sergeant vervolgens met de jeep een ongeval gehad).

Niet is bewezen het in de tweede plaafs ten laste gelegde: het door een belofte een mindere weerhouden om aangifte te doen, subs. het onthouden aan de kennisgeving van de bevoegde meerdere dat beklaagde een ongeval heeft gehad. De aan dit in tweede plaats ten grondslag liggende feiten zijn echter wel strijdig met de militaire tucht en orde. De Krijgsraad neemt dit in aanmerking bij de bepaling van de straf, wegens de met het bewezen verklaarde feit bestaande samenhang.

(W.M.S.R. artt. 138 en 139; W.K. art. 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair hij die Krijgsraad, eiser, tegen: L. B. A., geboren 29 September 1929, Sergeant bij het Regiment

Verbindingstroepen 44e Z.I.R.V.A. gelegerd Hojelkazerne te Utrecht,

Gezien de beschikking tot verwijzing dd. 6 Maart 1951;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 4 April 1951 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot vijf weken gevangenisstraf en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, militair zijnde en sergeant in werkelijke dienst:

1e. op 17 Januari 1951 te Utrecht, door misbruik van zijn invloed ,,als meerdere tegenover zijn mindere, de dienstplichtig soldaat W. M. ,,van Leeuwen, die chauffeur was van de hem, beklaagde, ter beschik-,,king gestelde jeep, genoemde van Leeuwen heeft overgehaald om ,,hem met deze jeep gedurende enige uren alleen te laten rijden, ter-,,wijl daaruit enig nadeel kon ontstaan, doordat hij, beklaagde, niet ,,in het bezit was van enig rijbewijs noch voldoende bedreven in het ,,besturen van deze jeep;

,,2e. op of omstreeks 17 Januari 1951 te Utrecht, met het oog-,,merk om zich voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrij-,,waren:

,,PRIMAIR: genoemde mindere, de dienstplichtig soldaat W. M. van ,,Leeuwen door belofte om alle financiële consequenties voor zijn ,,rekening te nemen van de aanrijding die hij, beklaagde, na het sub ,,1o. gepleegde feit met de onder 1o. bedoelde jeep gehad had, heeft ,,weerhouden om aangifte te doen van het feit, dat hij, beklaagde, ,,als bestuurder van deze jeep de aanrijding gehad had;

,,SUBSIDIAIR: de aangelegenheid, dat hem, beklaagde, een ver-,,keers-ongeval was overkomen. aan de kennisneming van zijn be-,,voegde meerdere, de commandant 44e. Z.I.B.V.A., de Kapitein J. ,,Moraal, althans de M.T.O. bij het Regiment Verbindingstroepen, ,,de Kapitein M. van Lingen, heeft onthouden";

welke feiten zijn omschreven en strafbaar gesteld bij de artikelen 138 en 139 van het Wetboek van Militair Sirafrecht;

Overwegende.... enz.

Overwegende met betrekking tot het beklaagde sub 1° ten laste gelegde, dat beklaagde dienaangaande ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

(post alia)

dat hij in de avond van die dag te Utrecht genoemde van Leeuwen heeft overgehaald om hem — beklaagde — enige uren met die jeep alleen te laten rijden; dat hij niet in het bezit was van enig rijbewijs; dat hij nog niet eerder een jeep bestuurd had vóór begin Januari 1951, toen van Leeuwen voornoemd hem een eindje had laten rijden tijdens een verkenning voor de oefening op 17 Januari 1951; dat hij op de avond van 17 Januari 1951 toen hij als bestuurder van de vorenbedoelde jeep optrad te Bunnik daarmee een ongeval heeft ge-

had, n.l. in aanrijding is gekomen met twee bomen; dat de jeep daardoor beschadigd werd:

Overwegende, dat als getuige ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

Willem, Marinus van LEEUWEN, dienstplichtig soldaat bij het Regiment Verbindindgstrocpen:

dat hij op 17 Januari 1951 bestuurder was van de militaire jeep no. 69114 tijdens een radio-oefening van de 44e. Z.I.B.V.A., waarbij de sergeant A. van voornoemd onderdeel zijn commandant was; dat hij diens opdrachten met het oog op de oefening had uit te voeren, maar dat hij volgens de algemeen bekende orders de jeep niet ter besturing aan anderen mocht afstaan; dat die gehele dag de sergeant A. voornoemd hem herhaaldelijk met aandrang heeft gevraagd hem — A. — des avonds enige tijd alleen met de jeep te laten rijden; dat hij — getuige — dit steeds heeft geweigerd, maar dat hij des avonds te Utrecht, toen A. dit weer vroeg, daarin heeft toegestemd; dat hij dit deed omdat A. het hem al zo vaak had gevraagd en omdat deze zijn meerdere was, met wie hij ook de hele volgende dag zou moeten optreklien; dat hij toen zodoende te Utrecht de jeep met bijbehorende papieren ter beschikking van A. heeft gesteld;

Overwegende, [dat in een ambseedig proces-verbaal de beschadigingen aan de jeep zijn gerelateerd, t.w.: chassis geheel ontzet, radiateur vernield, linker voorveer gebroken, linker koplamp vernield, bumper geheel ontzet, gril beschadigd en ontzet, motorkap ingedeukt, spiegel afgebroken — *Red.]*.

Overwegende, dat het de Krijgsraad uit eigen wetenschap bekend is, dat uit schade aan militaire motorrijtuigen nadeel voor het Rijk kan ontstaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde sub **1'** is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtiiiging heeft geput. dat beklaagde het hem sub 2° primair en sub 2° subsidiair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter van oordeel is, dat de gedragingen van beklaagde, welke aan de tenlastelegging voor wat betreft het sub 2° primair en sub **2°** subsidiair ten grondslag liggen, in strijd zijn met de militaire tucht en orde en derhalve een krijgstuchtelijk vergrijp opleveren, zoals dit omschreven is in artikel 2 lid **1** van de Wet op de Krijgstucht; dat er tussen dit krijgstuchtelijk vergrijp en het hierna te qualificeren misdrijf samenhang bestaat en de Krijgsraad, met toepassing van artikel 60 Wet op de Krijgstucht, daarvan gelijktijdig kennis neemt en hij hij de bepaling van de straf dit vergrijp in aanmerking neemt;

Overwegende, dat het aldus bewezene inoet worden gequalificeerd als: „*Als militair, door misbruik van zijn invloed als meerdere tegen-*
„*over een mindere, dezen overhalen iets* ***te*** *doen terwijl daaruit eenig*

„nadeel kan ontstaan", voorzien *en* strafbaar gesteld bij artikel 138 Wctboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot 2 maanden gevangenisstraf met aftrek voorarrest van 19 Jan. 1951 tot 23 Febr. 1951 en onder bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 19 April 1951.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Majoor **J.** D. Stolp en 1e Luitenant D. G. van Wilpe.

Belediging van een meerdere, gepleegd door een niet in werkelijke dienst zijnd persoon (art. 60, 2° W.M.S.R.).

Beklaagde is geen militair, nu hij wel besfernd is als buitengewoon dienstplichtige doch nimmer als zodanig is ingelijfd. ***De*** *Krijgsraad acht zich onbevoegd en geeft daarvan kennis aan de bevoegde rechter. (Arr. rechtbank Arnhem).*

(W.MS.R. art. 60. 2°; Inv. art. 76; R.L. art. 240).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser tegen **I. J.,** geboren 2 Juni 1923, van beroep bankwerker. dest. krp. o.v.w. 1-8 Reg. Tnf. thans Reg. Inf. „Oranje Gelderland" te Deventer,

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 25 Januari 1951;

Gezien de schriftuur van eis. door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 19 April 1951 strekkende dat de Krijgsraad zich onbevoegd verklare om over de persoon van beklaagde te erkennen. en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd: .,dat hij in ..het tijdvak dat hij als dienstplichtige, althans als vrijwilliger bij de .,Koninklijke Landmacht buiten werkelijke dienst voor die dienst kon ,,worden opgeroepen, althans als militair in de zin der wet, op of .,omstreeks 24 Augustus 1950 te Ede, althans in Nederland opzette-.,lijk diens meerdere, de kornet Wolff heeft beledigd. door alstoen .aldaar opzettelijk die meerdere. die met een tweede persoon achter ..op zijn rijwiel voortreed, toe te voegen ,,twee lullen op een fiets", .,althans woorden van dergelijke beledigende strekking, en vervol-,,gens opzettelijk aan de revers van zijn veldblouse te trekken";

Overwegende, dat een ambtelijke verklaring van het Hoofd Mobilisatie Bureau van het Regiment Infanterie Oranje Gelderland zakelijk vermeldt, dat beklaagde van 15 Juni 1945 tot en met 31 Decembrr 1949 als oorlogsvrijmilliger in werkelijke dienst is geweest bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende. dat een ambtelijke verklaring d.d. 6 April 1951 van het wnd. Hoofd van de Afdeling Dienstplicht van het Ministerie van Oorlog zakelijk vermeldt dat beklaagde na zijn ontslag als oorlogsvrijwilliger weliswaar is bestemd tot buitengewoon dienstplichtige, doch als zodanig niet is ingelijfd zodat hij niet als gewoon of als buitengewoon dienstplichtige tot de Koninklijke Landmacht is komen te behoren;

Overwegende, derhalve dat beklaagde ten tijde in de telastelegging aangegeven noch als dienstplichtige noch als vrijwilliger tot de Koninklijke Landmacht behoorde;

Overwegende, dat, nu de Krijgsraad ook niet is gebleken dat beklaagde uit andere hoofde ten tijde in de letastelegging aangegeven militair in de zin der wet was, de Krijgsraad onbevoegd moet worden geacht over de persoon van beklaagde te erkennen;

Verklaart onbevoegd te zijn om over de persoon van beklaagde te erkennen en geeft daarvan, met toezending der nodige stukken, kennis aan de Arrondissaments-Rechtbank te Arnhem.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van **24** Mei 1951.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Majoor T. Biesma en Kapitein W. Soeten.
Raadsman: Mr D. Beek Schouten, te Wageningen.

Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog: een soldaat slaat zijn commandant in het gezicht.
Voorwaardelijke militaire detentie.

(W.M.S.R. 11, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen **J.** M. d. H., geboren 27 Maart 1929, dpl. sld. LLN, Vliegbasis Twenthe te Enschede. beklaagde,

Gezien de beschikking- tot verwijzing dd. 27 Februari 1951;

Gezien. . . . enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

,,dat hij terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de ,,Koninklijke Landmacht, *althans als militair in de zin der wet,* ..op de vliegbasis Twenthe, ondrr de gemeente Enschede, *althans in* .,*Nederland,* op *of omstreeks* 27 Januari 1951, alzo in tijd van oorlog ,,opzettelijk de tweede luitenant H. A. M. van Hoof, waarnemend ,,commandant van de Chauffeurs- en Motorrijdersschool op die vlieg-.,basis, gewelddadig met zijn rechterhand *op diens hoofd,* in zijn

---

*) In de bewezen-verklaring ontbreken de hier door ons gecursiveerde gedeelten. (Red. M.R.T.)

,,gezicht heeft geslagen, gepleegd in dienst, immers nadat hij bij lui-
,,tenant Van Hoof voornoemd in diens functie van waarnemend com-
,,mandant van genoemd onderdeel was ontboden, door deze over
,,een door hem, beklaagde, gepleegd krijgstuchtelijk vergrijp was
,,ondervraagd en te dier zake was gestraft en terwijl hem aanwij-
,,zingen werden gegeven omtrent zijn recht van beklag";

Overwegende. . . . enz.;

Overwcgende, dat bcklaagde zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 27 Januari 1951 op de vliegbasis Twenthc te Enschede op rapport moest komen bij zijn Commandant, de luitenant Van Hoof, waarnemend Commandant van de Chauffeurs- en Motorrijdersschool op die Vliegbasis; dat de luitenant Van Hoof hem toen ondervroeg terzake van een door hem gepleegd krijgstuchtelijk vergrijp en hem vervolgens strafte met vier dagen verzwaard arrest; dat hij zei, zich over die straf te willen beklagen, waarop de sergeant-majoor administrateur Smits hem te kennen gaf, dat hij dit Maandag kon doen; dat de luitenant Van Hoof daarop begon te lachen; dat hij toen zo kwaad werd, dat hij op de luitenant Van Hoof toe vloog, met de bedoeling die een klap te geven; dat hij daarop opzettelijk en met kracht met zijn rechterhand in de richting van de luitenant Van Hoof sloeg. waarop hij diens gezicht raakte;

Overwegende, dat Henri Alphonsius Maria van Hoof, als getuige gehoord zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 27 Januari 1951 waarnemend Commandant was van de Chauffeurs- en Motorrijdersschool op de vliegbasis Twenthe te Enschede; dat hij in die kwaliteit op genoemde datum een nopens heklaagde uitgebracht rapport behandelde, terzake van een door beklaagde gepleegd krijgstuchtelijk vergrijp; dat hij beklaagde daartoe bij zich liet komen en na hem te hebben ondervraagd, strafte met vier dagen verzwaard arrest: dat heklaagde te kennen gaf zich over die straf te willen beklagen; dat hij toen beklaagde mededeelde dat hij daartoe het recht had. doch dat dit eerst op Maandag daaraanvolgend mogelijk was; dat beklaagde daarop plotseling op hem afschoot en hij niet kon voorkomen, dat bcklaagde hem met dicns vuist op zijn. getuige's mond sloeg;

Overwegende [bewezen-verklaring — zie tenlastelegging — *Red.]*.

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als *„feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog"*. voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hirrvoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende. dal beklaagde strafhaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van bcklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandig-

heden waaronder het werd begaan, mede gelet; op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van liet Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde sedert 27 Januari 1951 voorlopig arrest in de vorm van streng arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde uit dit arrest ontslaat, waaromtrent bij afzonderlijke dispositie is geminuteerd;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen nog de artikelen **1,** 11, 13, 14, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b en 14c van het Wetboek van Strafrecht en 76 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van ZES weken, voorwaardelijk, met TWEE jaar proeftijd — *Red.]*.

NASCHRIFT.

Wanneer men een vonnis, arrest, sententie in strafzaken gelezen heeft en de daarin vermelde straf, vraagt men zich als lezer daarvan, die noch kennis nam van het dossier, noch de terechtzitting bijwoonde, meermalen af: Hoe is de (militaire) rechter tot deze bestraffing gekomen? De vraag rijst veelal, wanneer een buitengewoon lichte of zware beslraffing heeft plaats gevonden, ogenschijnlijk niet in overeenstemming met het begane feit, zoals na lezing van bovenstaand vonnis.

Be in deze zaak opgelegde straf komt ons wel zeer licht voor voor een geval van feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog gepleegd, een delict, uaarop als maximum is gesteld de doodstraf of levenslange gevangenisstraf, of tijdelijke van ten hoogste twintig jaar. Blijkbaar waren er omstandigheden, die helaas in de strafoverwegingen van het vonnis niet vermeld zijn, welke aanleiding hebben gegeven tof een dergelijke lichte bestraffing.

Niet onmogelijk is, dat de krijgsraad in de verklaring van beklaagde in het vonnis opgenomen: „dat de Luitenant van Hoof daarop begon te lachen en dat hij toen zo kwaad werd, dat hij . . .", alsmede in de jeugdige leeftijd van beklaagde (en mogelijk ook van de luitenant?) strafverlichfende omstandigheden heeft gevonden.

Maar indien dit zo zou zijn, verdiende het dan geen aanbeveling hieraan enkele woorden bij de overwegingen van de strafmaat te wijden?

Dergelijke overwegingen zijn mede van grote practische betekenis bij ernstige bestraffingen. Bij latere verzoeken om gratie b.v. is het dikwijls van belang te weten, welke overwegingen in het bijzonder de rechter destijds tot een bepaalde bestraffing hebben geleid.

S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Ambtenarengerecht te 's Gravenhage, rechtsprekende in Militaire Ambtenarenzaken.

Uitspraak van 19 Februari 1951.

Voorzitter: Mr S. Wierda.

Leden: M. J. Jansen en Mr Th. G. Donner.
Militaire leden: V. E. Nierstrasz en Ir M. Tans.

Vordering verblijfsvergoeding; legerorder 188/1950.

Klager, wonende te Weert en tijdelijk gedetacheerd te Breda, vordert verblijfsvergoeding op grond van het Reisbesluit 1916, weger verblijf voor dienst buiten zijn standplaats. Bij Legerorder 188/1950 is echter bepaald dat als „standplaats" in de zin van het Reisbesluit o.m. geldt de gemeente, waar de militair gedut-ende langer dan 6 dagen zijn militaire werkzaamheden moet verrichten. Weigering fot uitbetaling van de verblijfsvergoeding door de betrokken administrateur op grond vat deze Legerorder.

De weigering, door de administrateur verricht, wordt op grond can artikel 58 (3) A.W. geacht te zijn uitgesproken door de Minister van Oorlog, daar zij gebaseerd is op de Legerorder. Derhalve is terecht ,de klacht tegen de Minister gericht. De weigering is echter in strijd rnet he2 Reisbesluit en derhalve nietig.

De vordering tot verklaring voor recht dat klager over de periode zijner detachering kan declareren op de voet van het Reisbesluit, ongegrond geacht. vermits de A.W. declaratoire uitspraken niet kent.

Anders: CENTRALE RAAD VAN BEROEP.

Wel is de vordering tot declaratie van recht niet-ontvankelijk, doch zulks op grond dat de vordering betrekking heeft op een langere periode dan waarover de bestreden weigering handelt. Declaratoire uitspraken zijn in hef ambtenarenrecht wel bestaanbaar.

Wat de hoofdzaak betreft: Wel geeft artikel 17 van het Reisbesluit een regeling voor verblijfsvergoeding bij een verblijf van meer dan 20, resp. meer dan 40 dagen op éénzelfde plaats, maar hieruit volgt geenszins dat zulks mede geldt voor detacherirzg. De hiergenoenede regeling is gegeven voor het geval een ambtenaar, die op dienstreis is, b.v. een ambtenaar met geldelijke contrôle belast, geruime tijd op één plaats moet vertoeven. Uitspraak in eerste aanleg vernietigd.

(A.W. art. 58 (3) en (4)).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake P. J. G., wonende te Weert, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman B.

MEEUWSEN, kapitein der Militaire Administratie, leraar aan de K.M.A. te Breda,

tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen A. B. MUIDERMAN, kapitein der Militaire Administratie,

post alia:

IN RECHTE:

Overwegende dat voor het Gerecht vaststaat. hetgeen door verweerder niet is weersproken, dat klager ingevolge aanwijzing van vermeerder van 13 Juni 1950 met ingang van 17 Juli 1950 eervol is ontheven van de toenmaals door hem als eerste-luitenant te Weert beklede functie en met ingang van die datum tijdelijk is gedetacheerd bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda ten einde deel te nemen aan de vierde applicatiecursus; zich op 17 Juli 1950 aldaar heeft vervoegd en sedertdien te Breda van Rijkswege voorziening heeft genoten in huisvesting en voeding, welke toestand ook nog voortduurde op 30 September 1950: dat klager ter zake van dat verblijf buiten zijn woonplaats, over het tijdvak 17 Juli 1950 tot en met 30 September 1950 een declaratie, als bedoeld in het Reisbesluit 1916 tot een bedrag van f 111,11 heeft ingediend bij de daarvoor aangewezen instantie, te weten de administrateur der Koninklijke Militaire Academie. die de uitbetaling daarvan heeft geweigerd binnen een termijn van 30 dagen vóór de instelling van het onderhavige beroep;

Overwegende dat moet worden beantwoord de vraag, of .de aangevallen weigering, welke ingevolge artikel 58, 3e lid der Ambtenarenwet 1929, geacht wordt te zijn uitgesproken door verweerder. strijdt met de toepasselijke algemeen verbindendr voorschriften;

Overwegende dat verweerder blijkens de behandeling ter openbarr terechtzitting. van oordeel is, dat klager zich te Breda bevindende, niet buiten zijn stand- of woonplaats verbleef en mitsdien voor hem de basis ontbrak voor declareren volgens het Reisbesluit 1916;

Overwegende dat klager zijn declaratie heeft gebaseerd op artikel 16 bis van het Reisbesluit 1916, juncto de tweede alinea van het bepaalde ad artikel 16 bis van de Ministeriële Beschikking van 16 December 1915, VIIIe Afdeling no. 117, tot uitvoering van het Reishesluit 1916 (Recueil Militair 6e uitgave, dl. 1, blz. 349) er van uitgaande, dat hij zich ie Breda bevindende, buiten zijn woonplaats verbleef;

Overwegende dat een der vereisten voor aanspraak op verblijfsvergoeding, als bedoeld in artikel 16 bis van het Reisbesluit 1916, naar het oordeel van het Gerecht is, dat de landsdienaar zich buiten de woonplaats bevindt. hetgeen mede blijkt uit artikel 17 van het Reisbesluit, waarin met zoveel woorden verblijf buiten de woonplaats is vereist;

Overwegende dat bijgevolg blijft te beantwoorden de vraag, of klagers woonplaats ten tijde dat hij zich te Breda bevond, was Weert;

Overwegende dat blijkens artikel 1, 2e lid van het Reisbesluit 1916 de woonplaats van de ambtenaar in het algemeen wordt bepaald door de standplaats;

Overwegende dat het Gerecht aanneemt, hetgeen door verweerder niet is weersproken, dat klagers militaire functie en indeling, vóór zijn detachering te Breda, medebracht de standplaats Weert, alwaar hij ook metterwoon was gevestigd, zodat deze gemeente tevens was zijn woonplaats als bedoeld in het Reisbesluit;

Overwegende dat zulks behalve uit de 2e volzin van artikel 1 van het Reisbesluit 1916 noodzakclijli voortvloeit uit het bepaalde onder g 1, 1° en onder a van par. II van de Algemene Bepalingen van het Reglement van Administratie bij de Koninklijke Landmacht met de voorschriften tot uitvoering van dat Reglement, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 7 Mei 1936, no. 64;

Overwegende dat verweerder evenwel blijkbaar mede als standplaats en bijgevolg mede als woonplaats van klager, als bedoeld in het Reisbesluit 1916, aanmerkt de gemeente R r c d n en zulks op grond van de Ministeriële Beschikking van 18 Juli 1950 (L.O. 1950 no. 188 L–LM) welke luidt:

„Toepassing van het Reisbesluit 1916 ten aanzien van militairen.

„Aangezien is gebleken, dat in een aantal gevallen het Reisbesluit „1916 ten aanzien van militairen op onjuiste wijze of in strijd met „zijn strekking wordt toegepast, wordt het volgende ter kennis ge„bracht.

„Volgens het 2e lid van artikel 1 van het Reisbesluit 1916 wordt „naar de omstandigheden beoordeeld waar de belanghebbende voor „de toepassing van dit besluit standplaats heeft. Krachtens deze „bepaling en gelet op dc bijzondere omstandigheden waaronder de „militaire dienst thans in veel gevallen wordt verricht, dient voor „de toepassing van het genoemde besluit ten aanzien van in Neder„land verblijfhoudende militairen als standplaats te worden aange„merkt:

„a. de gemeente waar hij gedurende een tijdvak van langere duur „dan 6 dagen geregeld zijn militaire werkzaamheden moet verrichten;

„b. de gemeente waar van rijkswege in zijn huisvesting en voe„ding, dan wel alleen in zijn huisvesting of alleen in zijn voeding „wordt voorzien;

„c. de gemeente waar hij wetterwoon gevestigd is, dan wel hij of „zijn gezin in feite hoofdverblijf houdt.

„Hieruit volgt, dat voor de toepassing van het Reisbesluit 1916 „een militair kan worden geacht meer dan één standplaats te heb„ben ..." [enz. — Red.].

Overwegende dat de aangevallen weigering steunt op deze beschikking, aangezien deze naar het oordeel van verweerder voor klager tegelijkertijd twee standplaatsen en bijgevolg twee oonplaatsen in de zin van het Reisbesluit 2916 aanwees en wel Weert en B r e d a, zodat klager zowel te Weert, als te B r e d a zich op

zijn standplaats en bijgevolg in zijn woonplaats in de zin van het Reisbesluit 1916 zou bevinden;

Overwegende dat echter deze beschikking in zoverre strijdig is met het Reisbesluit 1916, aangezien dit voor klager de stand- en woonplaats Weert aanwees en blijkens de artikelen 16 bis en 17 voor de omstandigheden, waaronder klager te Rotterdam tijdelijk was gedetacheerd, aanspraak geeft op verblijfsvergoeding;.

Overwegende dat dan ook de aangevallen weigering wegens strijd met het Reisbesluit 1916 moet worden nietig verklaard;

Overwegende dai klagers declaratie ingevolge het Reisbesluit, naar het Gerecht aanneemt en tussen partijen onbetwist is gebleven, vermeldt het juiste aantal dagen waarover voor toekenning van verblijfsioelage kan worden gedeclareerd, terwijl ook de bedragen, welke hij in rekening heeft gebracht overeenstemmen met de regeling, neergelegd in artikel 16 bis van het Reisbesluit 1916, juncto de tweede alinea van het bepaalde ad artikel 16 bis van de voormelde Ministeriële Beschikking van 16 December 1915;

Overwegende dat klagers vordering. dat het Gerecht vaststelle, dat hij recht heeft om gedurende de tijd, dat hij in Breda de genoemde cursus volgt te declareren volgens het Reisbesluit 1916, niet een op de Ambtenarenwet 1929 gegronde voor toewijzing vatbare vordering is. aangezien deze wet niet kent uitspraken, waarbij declaratie van rechten wordt gegeven;. . . .enz.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 19 Juni 1951.

Voorzitter: Mr J. H. Kuiper.

Leden: Mrs. W. H. van Basten Batenburg en A. Blom.

(Zie de hiervóór afgedrukte uitspraak).

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien. . . .enz.;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat gedaagde (toenmaals klager) hij een op 19 Oct. 1950 bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage ingekomen klaagschrift heeft aangevoerd:

dat hij. eerste-luitenant der infanterie, ingedeeld bij de 2e Kaderschool der Infanterie te Weert, wonende te Weert, van 17 Juli 1950 tot en met 23 December 1950 een tactische officierscursus moest volgen bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda;

dat hem enkele dagen na zijn aankomst in Breda vanwege de korpsadministrateur der Koninklijke Militaire Academie is medegedeeld. dat hij voor zijn verblijf in Breda kon declareren volgens de bepalingen van het Reishesluit 1916, doch dat het wenselijk was om gedurende de cursus slechts een of tweemaal te declareren;

dat hij op 16 October 1950 bij de administrateur van de Konink-

lijke Militaire Academie een reisdeclaratie heeft ingediend ter som van f 111,11, lopende over het tijdvak 17 Juli tot en met 30 September 1950;

dat deze administrateur weigerde aan hem deze declaratie uit te betalen op grond van de Beschikking van de Minister van Oorlog, dd. 18 Juli 1950, Directie Administratieve Diensten, Afdeling B 2, no. 133137 (Legerorder 1950, no. 188);

post alia:

In Rechte:

Overwegende dat de Raad met het Ambtenarengerecht van oordeel is, dat de voormelde weigering van de administrateur der Koninklijke Militaire Academie te Breda, krachtens het 3e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 moet worden geacht te zijn uitgesproken door eiser. zodat deze in het. door het in ccrstc aanleg ingediende klaagschrift aanhangig gemaakte, twistgeding terecht als partij is aangemerkt:

Overwegende dat de Raad zich eveneens verenigt met de bij de aangevallen uitspraak gedane niet-ontvankelijkverklaring van de vordering tot verklaring van recht, dit echter niet op de in die uitspraak aangevoerde grond. dat de Ambtenarenwet 1929 niet kent uitspraken, waarbij declaratie van rechten wordt gegeven — een zodanige verklaring is immers veelal, ook in de aangevallen uitspraak, reeds opgenomen in de overwegingen der uitspraak —. maar op grond, dat de in het klaagschrift gedane vordering betrekking heeft op een langer tijdvak dan dat, waarover de bestreden weigering handelt;

Overwegende ten aanzien van de hoofdzaak,

post alia:

Overwegende dat de Raad eisers standpunt juist acht, aangezien blijkens artikel 1 van het Reisbesluit 1916 in dit besluit regelen worden gegeven nopens de vergoeding van reis- en verblijfkosten ..ter zake van dienstreizen" buiten de woonplaats. ten behoeve van het Rijk gedaan, en noch naar het gewone spraakgebruik, noch krachtens enige bepaling van genoemd besluit in redelijkheid kan worden gezegd, dat gedaagde tijdens de duur zijner tijdelijke detachering op reis was;

dat weliswaar in artikel 17 van dat besluit een regeling wordt gegeven omtrent vergoeding wegens verblijfkosten voor het geval een belanghebbende meer dan 20, onderscheidenlijk 40 achtereenvolgende etmalen op dezelfde plaats buiten zijn woonplaats verblijf heeft gehouden, maar hieruit geenszins volgt, dat het besluit mede geldt in geval van detachering, vermits die regeling uiteraard is gegeven voor het geval een ambtenaar, die op dienstreis is. b.v. een ambtenaar met geldelijke contrôle belast. geruime tijd op dezelfde plaats moet vertoeven;

Overwegende dat vanwege gedaagde is aangevoerd, dat op grond van het Koninklijk Besluit van 5 Januari 1884 (Staatsblad nr. 4). hetwelk door het Reisbesluit 1916 is vervangen, bij wijze van his-

torische interpretatie het woord ,,dienstreis" in laatstgenoemd besluit moet worden uitgelegd als: dienstverrichting;

dat dc Raad deze opvatting echter niet als juist kan aanvaarden, daar het bij die opvatting niet te begrijpen is, waarom bij de vaststelling van het Reisbesluit 1916 niet zouden zijn overgenomen de bewoordingen van het besluit van 1884, waarin sprake was van een vergoeding van reis- en verblijfkosten ,,ter zake van dienstverrich-,,tingen", en niet aannemelijk is, dat hierbedoelde verandering in terminologie is geschied zonder redelijke zin;

dat hieraan niet afdoet, dat in de aanhef van artikel 2 van het Reisbesluit 1016 wordt gesproken over personen, die tot enige ,,dienstverrichting" buiten hun woonplaats ten behoeve van het Rijk geroepen worden, daar dit, gelet op artikel **1** van dit besluit, vanzelfsprekend slechts ziet op dienstverrichtingen op een dienstreis;

Overwegende voorts, dat in de ministeriële beschikking van 16 December 1915, gegeven tot uitvoering van het Reisbesluit 1916, ,,ad artikel 18" van dit besluit o.m. is bepaald, dat door militairen en personen, die uit de aard hunner betrekking moeten geacht worden bij het krijgsvolk te behoren, o.a. bij detacheringen verblijfsvergoeding wordt genoten, zoals die bij afzonderlijke regeling is of zal worden vastgesteld; uit welke bepaling moet worden afgeleid, dat eisers toenmalige anibtsvoorganger — in tegenstelling tot eiser — meende, dat bet Reisbesluit 1916 mede van toepassing was in geval van detachering;

dat aan deze — vermoedelijk op de practijk, welke tijdens de gelding van het voormelde Koninklijk Besluit van 1884 had geheerst, berustende — mening evenwel geen beslissende betekenis mag worden gehecht voor de uitlegging van het Reisbesluit 1916;

dat gedaagde aan die bepaling ook overigens geen aanspraken kan ontlenen, omdat — naar ook tussen partijen vaststaat — een ,,af-,,zonderlijke regeling", als daarin bedoeld, in 1950 niet meer bestond;

Overwegende dat aan de Raad ook overigens geen toepasselijk algemeen verbindend voorschrift bekend is, waarop gedaagde's aanspraken op vergoeding wegens verblijfkosten ter zake van zijn tijdelijke detachering te Breda zouden kunnen steunen en de Raad daarom — ongeacht de overige door eiser bij het aanvullend beroepschrift aangevoerde gronden — tot de slotsom moet komen, dat de namens eiser gedane weigering om de gevraagde vergoeding uit te betalen niet in strijd is met zulk een voorschrift;

Overwegende dat ook niet is gebleken, dat bij het uitspreken van die weigering van enige bevoegdheid kennelijk een ander gebruik is gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor dezelve is gegeven; [enz. *Red.].*

NASCHRIFT

Artikel ***58*** *van de Ambtenarenwet stelt open het beroep terzake van (persooonlijk-werkende) besluiten enz., wanneer deze strijden*

met algemeen verbindende voorschriften. Niet-ontvankelijk is het beroep, gericht tegen een algemeen-verbindend voorschrift.

Tegen deze laatstgemelde bepaling, vervat in het vierde lid van artikel ***58,*** *stoot men wanneer men, gelijk de klager in het hier afgedrukte geding, een algemeen-werkende beschikking (i.c. Legerorder) ervan beticht, in strijd te zijn met een algemeen-werkende bepaling van hogere orde (i.c. het bij Koninklijk Besluit vastgestelde Reisbesluit). Het aanvallen van de Legerorder zou tot niet-ontvankelijkheid leiden.*

In dergelijke gevallen kan men opkomen tegen een persoonlijk-werkend besluit, hetwelk op grond van de „onwettige" algemeen-uierkende beschikking is genomen. De termijn van 30 dagen, vermeld in artikel 60 A.W. wordt dan ook gerekend van het tijdstip van dat persoonlijk-werkende besluit af en niet van de afkondiging van de (onwettige) algemeen-werkende beschikking af. ***W. H. V.***

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 8 Januari 1951.

President: Mr S. Wierda.

Leden: Mrs T. A. van Dijken en Ph. B. Libourel.
Militaire leden: P. P. W. van Leeuwen en J. G. M. v. d. Plassche.

Gezinstoelage, ten onrechte uitbetaald aan een Hoofdofficier te Londen, over het tijdvak, gedurende hetwelk zijn echtgenote als lid van het Vrouwen Hulpkorps (militair) inkomen genoot.

Beroepstermijn is, nu het betreft een militair ambtenaar die zich in dienstbetrekking in het buitenland bevond, 4 maanderr; daaraan doet niet af dat klager gedurende die uier maanden een dienstreis naar Nederland heeft gemaakt (bevestigd Centrale Raad van Beroep).

De brief van de Minister van Oorlog van 20 Juli 1949. waarin klager uitgenodigd wordt het teveel genoten bedrag aan gezinstoelage binnen een maand terug te storten, bij gebreke waarvan tot inhouding zal worden overgegaan, hield niet in een voor klager voordien onbekend besluit. Reeds bij brief van 27 October 1947 heeft de M. v. O. aan klagers echtgenote medegedeeld dat klager ten onrechte gexinstoelage had genoten, van welke brief klager kennis heeft genomen. In die brief werd tevens het bedrag van het teveel betaalde vermeld. Een ambtenaar wordt reeds rechtstreeks in zijn belang getroffen door een besluit, houdende vaststelling van een schuld van de ambtenaar, ongeacht of daaraan reeds aanstonds een besluit tot inhouding van de schuld wordt foegecoegd.

Anders: Centrale Raad van Beroep: De aan de echtgenote van eiser gerichte brief kan niet worden aangemerkt als een ten aanzien van eiser genomen besluit, zelfs niet als eiser daarvan kennis heeft genomen en naar aanleiding daarvan zich schriftelijk tot de M. v. O.

heefl gewend. Zelfs de brief van de M. v. O. van 16 Januari 1948, inhoudende dat het teveel betaalde bedrag aan gezinstoelage zou worden ingehouden, was nog niet, althans niet voldoende duidelijk, een ten aanzien van eiser genomen besluit, waardoor hij rechtstreeks in zijn belang werd getroffen, aangezien hieraan geen andere consequentie werd verbonden dan dat de genoten gezinstoelage zou worden, verrekend met de bezoldiging, toekomende aan zijn echtgenote.

Nu het Ambtenarengerecht niet ten principale heeft recht gesproken, wordt de zaak, naar analogie van het bepaalde in artikel 110 A.W., terugverwezen naar het Ambtenarengerecht, teneinde met inachtneming van 's Raads uitspraak, verder te worden berecht.

(M.A.W. art. 6; A.W. artt. 58, 60 en 110).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
KECIITSPKDKEXDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake F. S., wonende te Londen, klager, in persoon verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr C. J. F. CALJÉ, tegen de Minister van Oorlog, gemachtigde J. B. LUDWIG, majoor der Militaire Administratie,

Gezien. . . .enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager voor het eerst op 8 Augustus 1949 kennis heeft genomen van de navolgende brief van verweerder gedagtekend 20 Juli 1949:

„In aansluiting op mijn schrijven dd. 16-1-1948. no. 102, deel ik U „.het volgende mede.

„Bij het gevoerde overleg tussen Mr CALJÉ en Mr COOPS van mijn „Ministerie is overeengekomen, dat niet zal worden overgegaan tot de „voorgestelde compensatie ten aanzien van de aan C te veel uitbe- „taalde gezinstoelage en de aan Uw echtgenote aankomende bezol- „diging.

„Ik verzoek U de door U te veel genoten gezinstoelage over het „tijdvak 17 Juli 1945 t/m 17 Mei 1946 à f 14 per dag *tot* een „totaal van f 4270 zo spoedig mogelijk te betalen aan de Betaal- „meester van hel Detachement Londen der Koninklijke Landmacht „bij wie U in geldelijke administratie bent.

„Mocht vorenbedoeld bedrag aan het einde der maand niet door U „zijn terugbetaald, dan zal vorengenoemd bedrag worden ingehouden „op het U aankomende.";

Overwegende dat klager bij klaagschrift gedagtekend 30 November 1949, ter griffie ingekomen op 1 December 1949 en bij verbeterd klaagschrift, gedagtekend 6 Februari 1950, tegen het in de vorenaangehaalde brief vervatte, beroep heeft ingesteld en op de bij die klaagschriften aangevoerde gronden heeft verzocht het aangevallen terugvorderingsbesluit van verweerder van 20 Juli 1949 nietig te verklaren;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend en op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot niet-

ontvankelijk-verklaring, subsidiair ongegrond-verklaring van hei beroep;

IN RECIITE:

Overwegende dat voor het Gerecht vast staat. dat klager voor en op 20 Juli 1949 en daarna in elk geval tot 23 October 1949 als reserve-officier der Koninklijke Landmacht een militaire dienstbetrekking bekleedde te Londen, waaraan was verbonden zijn militaire standplaats aldaar, derhalve buiten het Rijk in Europa;

Overwegende dat klager weliswaar op 21 Juli 1949 op dienstreis met bestemming 's-Gravenhage uit Londen is vertrokken en op 24 Augustus 1949 te Londen is teruggekeerd en ook van 12 tot 18 September 1949 een overeenkomstige dienstreis heeft gemaakt, doch dat deze reizen geen verandering in zijn standplaats hebben teweeggebracht, welke standplaats op zichzelf, naar het oordeel van het Gerecht, reeds voldoende is om klager ten tijde, waarop hij kennis nam van het aangevallen besluit, te weten 8 Augustus 1949. aan te merken als een militair ambtenaar, die zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevond;

Overwegende dat bijgevolg voor klager, ingevolge artikel 6 der Militaire Ambtenarenwet 1931 gold een beroepstermijn van vier maanden;

Overwegende dat, waar blijkens artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 op de militaire ambtenaar, die zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevindt, ook artikel 60, 3e lid van overeenkomstige toepassing is. de in dit lid genoemde termijn van 30 dagen, in het geval, dat artikel 6 der Militaire Ambtenarenwet 1931 van toepassing is. bedraagt vier maanden;

Overwegende dat klager dan ook binnen deze termijn zijn beroep heeft ingesteld nà de dag, te weten 8 Augustus 1949, waarop hij redelijkerwijs van het besluit van 20 Juli 1949 heeft kunnen kennis dragen;

Overwegende dat klager in de aangevallen brief beeft gezien een terugvorderingsbesluit, in ieder geval een besluit van verweerder. dat klager een bedrag van f 4270 schuldig is, welk verschuldigd zijn klager in zijn klaagschrift uitvoerig heeft bestreden;

Overwegende dat evenwel het besluit van verweerder dat klager f 4270 schuldig was wegens teveel genoten gezinstoelage over het tijdvak 17 Juli 1945 t/m 17 Mei 1946, voor klager op 8 Augustus 1949, de dag, waarop klager van de brief van 20 Juli 1949 kennis nam, niet nieuw was;

Overwegende dat verweerder immers reeds bij brief van 27 October 1947 aan klagers echtgenote mededeelde. dat klager ten onrechte gezinstoelage heeft genoten tot 18 Mei 1946, gedurende de tijd, dat zij (de echtgenote) militaire bezoldiging heeft genoten;

Overwegende dat uit klagers brief van 6 November 1947 blijkt, dat hij daarvan kennis heeft genomen, aangezien hij in die brief aan verweerder o.m. heeft bericht, dat te zijner kennis is gekomen, dat de door hem genoten gezinstoelage van 17 Juli 1945 af tol en met 17

Mei 1946: 303 dagen à f 14 per dag = f 4270 wordt aangemerkt te veel te zijn genoten en aan verweerder heeft te kennen gegeven, dat hij het op prijs zou stellen te mogen vernemen, op grond van welke bepaling, ook de door hem genoten gezinstoelage over een tijdvak vóór 18 Mei 1946 gelegen, thans wordt ingehouden;

Overwegende dat verweerder hierop heeft geantwoord bij brief van 16 Januari 1948, dat klager op grond van het gestelde in artikel 14 van het Koninklijk besluit dd. 4 December 1945, no. 25 geen recht heeft op de gezinstoelage, gedurende de door hem genoemde periode;

Overwegende dat deze mededeling aan klager niet maar een blote kennisgeving van een standpunt van verweerder was, aangezien klager toenmaals reeds bekend was het besluit van verweerder om klagers schuld op het aan zijn echtgenote aankomende te verhalen, een besluit dat verweerder eerst in de tweede volzin van zijn brief van 20 Juli 1949 heeft ingetrokken;

Overwegende dat bovendien, ongeacht of het met de uitvoering van de bezoldigingsregelingen belaste orgaan al dan niet aanstonds een besluit tot inhouding neemt, een ambtenaar rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen door een besluit van dat orgaan, houdende vaststelling van een schuld van de ambtenaar;

Overwegende dat dan ook uit verweerders brief van 16 Januari 1948, aan klager genoegzaam duidelijk was het besluit van verweerder, dat hij f 4270 schuldig was;

Overwegende dat het Gerecht aan klagers mededeling bij klaagschrift, dat die brief van verweerder van 16 Januari 1948 van bloot informatieve aard was en geen besluit ten aanzien van klager met betrekking tot het schuldig zijn van f 4270 inhoudt, dan ook die waarde moet hechten, dat klager zelf reeds vóór 16 Januari 1948 mist, dat hij door verweerder f 4270 werd schuldig geacht en op deze datum nader werd ingelicht omtrent de grond;

Overwegende dat bijgevolg, wat betreft het verschuldigd zijn van f 4270 in de brief van 20 Juli 1949 niet meer kan worden gezien dan een handhaving door verweerder van zijn terzake reeds vroeger genomen en klager bekend gemaakt besluit, of wel een weigering om terug te komen op dat besluit, hetgeen ook reeds aanstonds blijkt uit de eerste volzin van die brief;

Overwegende dat naar vaste jurisprudentie de weigering om terug te komen op een eenmaal genomen besluit, niet strijdt met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, zodat klagers beroep in zoverre ongegrond is;

[Volgt: ongegrondverklaring van het beroep — Red.].

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 24 April 1951.

President: Mr J. H. Kuiper.

Leden: Mrs. W. H. van Basten Butenburg en A. Blom.

(Zie de hiervoor afgedrukte uitspraak; zelfde partijen als voren).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien. . . .enz,;

IN RECHTE:

post alia:

Overwegende dat dc Raad eveneens deelt het oordeel van het Ambtenarengerecht, dat de omstandigheid, dat eiser op 21 Juli 1949 op dienstreis met bestemming 's-Gravenhage uit Londen is vertrokken en op 24 Augustus 1949 te Londen is teruggekeerd en ook van 12 tot 18 September 1949 een overeenkomstige dienstreis heeft gemaakt, geen verandering in zijn standplaats heeft teweeggebracht en dat de standplaats op zichzelf reeds voldoende is om eiser aan te merken als een militair ambtenaar, die zich op 8 Augustus 1949, toen hij van het bestreden besluit voor het eerst kennis nam, in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevond;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht mitsdien terecht heeft aangenomen, dat voor eiser gold de in artikel 6 der Militaire Ambtenarenwet 1931 genoemde beroepstermijn van vier maanden:

post alia:

Overwegende voorts dat het Ambtenarengerecht het beroep ongegrond heeft verklaard, omdat het in gedaagde's voormelde brief van 20 Juli niet meer heeft gezien dan een handhaving door gedaagde van een reeds vroeger genomen en eiser kenbaar gemaakt besluit, of wel een weigering op dat besluit terug te komen;

Overwegende dienaangaande, dat gedaagde bij brief van 27 October 1947. gericht aan eisers echtgenote, haar mededeling heeft gedaan van het bedrag, hetwelk haar nog toekwam over een tijdvak, waarin zij dienst had gedaan bij het Vrouwen Hulpkorps, en daarbij op het haar toekomende in mindering heeft gebracht een bedrag van f 4270 wegens door eiser genoten gezinstoelage over het tijdvak i7 Juli 1945 tot en met 17 Mei 1946, onder mededeling, dat eiser over de tijd, dat zij, eisers echtgenote, bij het Vrouwen-Hulpkorps was en militaire bezoldiging genoot, ten onrechte gezinstoelage heeft genoten en dit bedrag nu tegelijkertijd was verrekend;

Overwegende dat deze aan eisers echtgenote, in haar hoedanigheid van gewezen lid van voormeld korps, gerichte brief niet kan worden aangemerkt als een ten aanzien van eiser genomen besluit, waardoor hij rechtstreeks in zijn belang is getroffen, zodat daartegen voor hem geen beroep openstond op de ambtenarenrechter;

Overwegende dat hieraan niet afdoet. dat eiser van die brief wel kennis heeft genomen en naar aanleiding daarvan op 6 November 1947 aan gedaagde heeft bericht het op prijs te zullen stellen te mogen vernemen, op grond van welke bepaling de door hem genoten gezinstoelage over een vóór 18 Mei 1946 gelegen tijdvak wordt ingehouden;

Overwegende dat gedaagde in antwoord hierop op 16 Januari 1948 aan eiser heeft medegedeeld, dat hij op grond van het gestelde in

artikel 14 van het Koninklijk Besluit van 4 December 1945 nr. 25 geen recht had op de gezinstoelage over bedoelde periode;

Overwegende nu dat het Ambtenarengerecht heeft overwogen, dat uit deze brief aan eiser genoegzaam duidelijk was het besluit van gedaagde. dat eiser f 4270 schuldig was, en het Ambtenarengerecht kennelijk deswege heeft aangenomen, dat gedaagde's brief van 20 Juli 1949 niet anders was dan een handhaving van dit besluit of wel een weigering daarop terug te komen;

Overwegende dat de Raad dit oordeel evenwel niet kan delen;

Overwegende dat immers de brief van 16 Januari 1948 slechts inhoudt, waarom eiser geen recht had op de door hem reeds genoten gezinstoelage, maar hieraan toen geen andere consequentie was of werd verbonden, dan dat de genoten gezinstoelage zou worden verrekend met de bezoldiging, toekomende aan zijn echtgenote, zodat ook de brief van 16 Januari 1948 nog niet, althans niet voldoende duidelijk, behelsde een ten aanzien van eiser genomen besluit, waardoor hij rechtstreeks in zijn belang werd getroffen;

dat bovendien nog twijfelachtig is, of de mededeling in de brief van 16 Jauari 1948 een definitief karakter droeg, te meer. nu omtrent de onderhavige gezinstoelage op het Ministerie van Oorlog vervolgens nog besprekingen namens gedaagde en namens eiser zijn gevoerd en deze — naar ter terechtziiting is gebleken — in December 1948 nog ertoe hebben geleid, dat aan eiser een aanbod is gedaan om ter zake tot een schikking te komen;

Overwegende dat eerst bij de thans bestreden brief van 20 Juli 1949 gedaagde schriftelijk heeft medegedeeld: 1e niet over te gaan tot de verrekening van de aan eiser uitbetaalde gezinstoelage met de aan zijn echtgenote toekomende bezoldiging en 2e het aan gezinstoelage uitbetaalde bedrag van hem terug te vorderen; weshalve dit ter zake het eerste besluit is, ten aanzien van eiser genomen en hem rechtstreeks in zijn belang treffend;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat het Ambtenarengerecht het bestreden besluit ten onrechte heeft aangemerkt als een besluit tot handhaving van een reeds vroeger genomen besluit of als een weigering op zulk een besluit terug te komen;

Overwegende dat, nu het Ambtenarengerecht over het bestreden besluit, in voege als de Raad het aanmerkt, niet ten principale heeft beslist, de Raad termen aanwezig acht, naar analogie van het bepaalde in artikel 110, eerste lid, der Ambtenarenwet 1929, met vernietiging der aangevallen uitspraak de zaak naar het Ambtenarengerecht terug te wijzen ten einde met inachtneming van 's Raads uitspraak verder te worden berecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Wijst de zaak naar hel Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage terug ten einde met inachtricming van 's Raads uitspraak verdcr te morden berecht.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Hoger beroep van vonnissen van de Krijgsraad te velde „Korea".

Onder verwijzing naar hetgeen te dezen aanzien voorkomt op blz. 419 publiceren wij thans het

Koninklijk Besluit van 12 Juli 1951 (Stb. No. 278), houdende het niet van toepassing verklnren van het bepaalde in het eerste lid van artikel 1 der Wet van 3 Juli 1947, Stb. H 221, op de vonnissen, gewezen door de Krijgsraad te Velde „Korea".

Wij JULIANA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Oorlog en van Justitie van 30 Mei 1951, Directoraat Administratieve Diensten, Afdeling B 7, Nr. 211151, en van 2 Juni 1951, 6e Afdeling, Nr. 2201;

Overwegende, dat de omstandigheden het wenselijk maken de uitoefening van het in artikel l, eerste lid van de Wet van 3 Juli 1947, Stb. H 221, toegekende recht van hoger beroep te beperken voor zover betreft vonnissen, gewezen door de Krijgsraad te Velde „Korea";

Gelet op artikel 1, tweede lid, van de Wet van 3 Juli 1947, Stb. H 221;

De Raad van State gehoord (advies van 12 Juni 1951, nr. 27);

Gezien het nader rapport van Onze voornoenide Ministers van 29 Juni 1951, Directoraat Administratieve Diensten, Afdeling B 7, Nr. 218581. en van 6 Juli 1951, 6e Afdeling Nr. 2239.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Hei. bepaalde in het eerste lid van artikel 1 van de Wet van 3 Juli 1947, Stb. H 221, is niet van toepassing op de vonnissen, gewezen door de Krijgsraad te Velde „Korea", tenzij daarbij is opgelegd de dooclstraf. een onvoorwaardelijke vrijheiílsstraf, waarvan de werkelijke straftijd blijkens het vonnis tenminste één jaar bedraagt, dan wel de onvoorwaardelijke bijkomende straf van ontslag uit de militaire dienst of ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen.

Artikel 2.

Dit besluit treedt in werking met ingang van de tweede dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad, waarin het is geplaatst.

Onze Ministers van Oorlog en van Justitie zijn, ieder voor zoveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, dat in hel

Staatsblad zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

Soestdijk, 12 Juli 1951. JULIANA.

De Minister van Oorlog,
C. Staf.

***De** Minister van Justitie,*
H. Mulderije,

Uitgeven de 31 Juli 1951.
De Minister van Justitie,
H. Mulderije.

Internationaal militair strafrecht.

Tijdens het eerste jaar van de laatste oorlog ontstond een werkelijke behoefte aan een regeling van de tot dusverre op exterritorialiteitsbeginsel berustende uitoefening van nationaal militair strafrecht op vreemd grondgebied. Deze behoefte vroeg om verruiming van dit verouderende stelsel. dat op internationale hoffelijkheid berustte. Groot Brittannië ging hierin voor door vaststelling van de Allied forces act, 1940 [1]). Op grond van deze wet sloot de Britse Regering overeenkomsten met die van onderscheiden bondgenoten, onder welke met de naar Engeland uitgeweken Nederlandse Regering. Deze overeenkomst dd. 5 Mei 1942 is met bijbehorende notawisseling opgenomen als bijlage 2 van het opstel van de toenmalige Officier van Adrninistratiee der 1e klasse H. *Bakker* [2]). Toegestaan werd toen, dat over leden van de Nederlandse krijgsmacht, niet ingedeeld bij de Britse luchtmacht, die zich in het Verenigd Koninkrijk zouden schuldig maken aan een strafbaar feit, volgens de Nederlandse militaire strafwetgeving mochten worden berecht; uitgezonderd werden echter strafvervolgingen wegens moord, doodslag en verkrachting, welker berechting aan de Britse burgerlijke rechter bleef voorbehouden. Aan deze rechter verbleef ook de bevoegdheid om recht te doen over Nederlandse militairen wegens andere vergrijpen tegen het recht van het Verenigd Koninkrijk. Tot laatstbedoelde berechting mocht de Britse Regering het verzoek doen aan de Nederlandse autoriteiten indien een strafbaar feit begaan was legen een Brits onderdaan.

Deze regeling heeft tijdens de oorlog voldaan; zij bevestigde in beginsel een sedert 1940 aangevangen praktijk.

Na afloop van de oorlogsstrijd bleven bondgenootschappelijke militaire betrekkingen bestaan. welke zich uitbreidden en aanleiding gaven tot aaneensluiting door middel van het Noord-Atlantisch Verdrag. Het stelsel, van hetwelk hierboven een korte schets voorkomt, vroeg om verruiming en zo ontstond die veelzijdige overeenkomst van Londen dd. 19 Juni 1951, in beginsel nog steunende op de onderlinge aanvaarding van elkanders nationale militaire rechtspraak op grond van ieders eigen militaire strafwetgeving. Het eigenlijke Agreement kon ik nog niet verkrijgen. Daarom moge thans worden volstaan met hetgeen hierover gevonden wordt in The Times van 20 Juni jl., zijnde

---

1) M.R.T. XXXIX, blz. 99-101.
2) M.R.T. XXXIX, blz. 102-106.

een bericht over het Agreement zelf en een verklaring hierover van Generaal *Eisenhower*, beide gegevens voor zoveel zij hier van belang zijn.

Eerst dus het zakelijke bericht van The Times:

The agreement is designed to regulate in a uniform and workable rnanner the relationship between the forces from one treaty country and any other treaty country in which they are serving. It is the first time large forces from one country are heing stationed in another in peacetime. Although partly derived from wartime agreements and from Western Union practice, a multilateral agreement of this importance is something of an innovation in international law.

The agreement, which covers men of the armed forces and also civilians accompanying them, declares that treaty forces have the duty „to respect the lam of the receiving State" and to abstain from any activity inconsistent with the spirit of the present agreement, and, in particular, from any political activity in the receiving State. The most important provisions deal with the law under which members of the N.A.T. forces are to be tried, and with the settlement of claims. Broadly, the receiving State is given jurisdiction in cases other than those which arise from „any act or omission in the per„formance of official duty". With certain exceptions members of treaty forces will be subject to their own military authorities when on duty. and to the law of the lnrid in which they are serving in other cases.

The receiving State may, however, waive its rights, and must consider sympathically a request to do so. Members of the forces when prosecuted in a receiving State are specifically guaranteed prompt and speedy trial, and full facilities for defence. By a special provision on which the Scandinavian States insisted, a death sentence may not be carried out in a receiving State by the authorities of a sending State if the law of the receiving State does not permit it.

Mr *Spofford* said ycsterday that since the treaty forces must be free to move from one country to another. in accordance with the demands of strategy and the orders of the Supreme Command, it was essential that there should he uniformity in their status in the different countries.

The agreement was signed by 12 Atlantic Council deputies. The Eritish deputy is Sir *Frederick Hoyer Millar*, but yesterday Mr *Morrison*, the Foreign Secretary. also signed. In an informal statement to the deputies Mr *Morrison* snid: „The status of the forces of „one country in the territory of anothcr is always a ticklish inter„national problem and it rcflects great credit on the council deputies „and thcir advisers that this agreement should have been completed „so expeditiously and with such amity. It will, I am convinced, do

„much to smooth the way for that close military collaboration on „which the securtiy of our Atlantic comniunity depends."

Dan het oordeel van de Algemeen Opperbevelhebber:

Paris June 19

General *Eisenhower* made a statement to-day on the signation in London of the agrcement covering the status of armed forces of the North Atlantic Organisation.

Describing the agreement as one of great significance to Supreme headquarters, Genera1 *Eisenhower* said: „The relationship between „militarv forces and the civilian authorities occasionallv raises „problems even when the forces serve in thcir own country. These „problems will obviously become more complicated mhen the armed „forces of one country are serving in another country whose customs ..and laws are different."

The agreement, said General *Eisenhower*, was unprecedently in peace-time: „It provides much needed uniformity, whirh is partic- „ularly important in the deployment of forces from one North „Atlantic Treaty country to another." etc.

Naar aanleiding van deze berichten mogen enkele opmerkingen volgen.

1°. Het criterium voor het verschil in jurisdictie, strafbare feiten gepleegd in of buiten dienst, kan, omdat het vrij vaag is, tot moeilijkheden aanleiding geven, cn verder ook wanneer dc inhoud van een bevel wordt overschreden, of wanneer er verschil blijft bestaan of zeker bevel uit andere hoofde niet is een dienstbevel. Is er in zulke gevallen een autoriteit, die een, de rechters hindend eindoordeel geeft?

2°. Er zijn blijkbaar „certain exceptions" op de regel: ieder verdacht militair staat terecht voor zijn eigen militaire rechter. Is hier wellicht gedacht aan de voor ons moeilijk verklaarbare bepaling van art. *2* van de als aanhangsel IV bij de op 5 Mei 1942 gerloten overeenkomst tussen de Britse en de Nederlandse Regeringen omtrent dit onderwerp, volgens welke de door Nederlandse militairen in Groot Brittannië gepleegde misdrijven van moord, doodslag en verkrachting slechts mochten worden berecht door de Britse burgerlijke rechter."[3]? Ook hier rijst de vraag: wie beslist bv. of zekere mishandeling met dodelijke afloop al dan niet is moord of doodslag?

3°. ***In*** deze verscheidenheid van rechtsmachten schuilen veel vermijdbare excepties van incompetentie, in het bijzonder wanneer twee of meer militairen van verschillende nationaliteiten zich gezamenlijk aan hetzelfde strafbare feit hebben schuldig gemaakt. Moet dan ieder militair voor zijn eigen militaire rechter terechtstaan? Zo ja, dan zou dezelfde strafzaak door verschillende autoriteiten in vóóronderzoek worden gebracht en genomen met de mogelijkheid van zeer uiteen-

3) M.R.T. XXXIX, **blz.** 102.

lopende resultaten, mede het gevolg van de verklaarbare doch onjuiste neiging om de eigen militair zoveel mogelijk te sparen. En zouden de in de zaak betrokken militaire rechters vrede hebben met de mogelijkheid, dat de ene militair slechts disciplinair gestraft werd, terwijl de andere militair als mededader van zijn militaire rechter een in verhouding zware straf zou krijgen?

4°. Niet opgelost is, naar het schijnt, de regeling der militair-hiërarchische verhouding tussen militairen van verschillende nationaliteit. In de bestaande nationale militaire strafmetgevingen, zoals de Nederlandse, is hierin alleen voorzien ten aanzien van vreemde krijgsgevangenen en geïnterneerden. Doch de loondgenootschappelijke en dus supra-nationale verhoudingen zijn nog niet en kunnen uit hoofde van hun wederkerigheid ook slecht.; supra-nationaal, dat is bij verdrag, geregeld worden. Met dergelijke regeling staat in onmiddelijk verband de toepasselijkheid van onderscheiden militair-strafrechtelijke strafbepalingen zoals insubordinatie, feitelijk verzet tegen meerderen e.d. Soortgelijke moeilijkheden hebben waarschijnlijk aanleiding gegeven om de vier krijgsmachten, welke in de Verenigde Staten elk met eigen militaire strafwetgeving waren voorzien, in 1950 te brengen onder één en dezelfde nieuwe strafwet. Ook Nederland is tot deze maatregel overgegaan als gevolg van de opheffing van het K.N.I.L.. zodat de Nederlandse militaire strafwetgeving thans voor alle Nederlandse militairen is komen te gelden. Dergelijke tot dusverre nationale evoluties moeten nu onvermijdelijk in supranationaal verband worden voortgezet.

Ik heb over dit onderwerp reeds nscermalen geschreven [4]). De uitvoering van dit stelsel stuit af op conservatisme, op het vasthouden aan verouderde verhoudingen, welke dezelfde Generaal *Eisenhower*, volgens de nieuwsbladen [5]), zeer onlangs getypeerd heeft als volgt: ,.Geschiedenis, ge oonte, taal en vooroordeel houden dit proces tegen. „De vooruitgang wordt gestuit door een warnet van tolgreiizen. ver-.,weven met bilaterale verdragen, multilaterale kartels. plaatselijke ..tekorten en economische monstruositeiten." De vrije landen van Europa moeten zich volgens hem ontdoen van „hun opgelapte terri-„toriale omheiningen." Een krachtige „invitation à In valse" voorwaar. Waar blijft de componist van deze muziek? Er is haast bij het werk!

R. C.

Geldboete in het Tuchtrecht?

Van de Reserve Luitenant-Kolonel van het Garderegiment Prinses Trcne. Mr S. L. F. de Hartogh, advocaat en procureur te 's-Gravenhage, ontvingen wij de volgende opmerkingen:

---

4) Zie M.R.T. XLII, blz. 337 v., 580 v., XLIV, blz. 64 v. en 73 v. alsmede in de Revue de droit pénal et de criminologie 1949-1950, blz. 393 v. en 1950-1951, blz. 441 v.

5) De Telegraaf 5 Juli 1951, blz. 2.

Indien ik de strekking van het artikel van de kapitein K. P. BLOEMA op blz. 432 v. goed begrijp, wordt daarin in overweging gegeven:

1e. de straf van geldboete in het tuchtrecht in te voeren:

2e. bij verkeersovertredingen op bepaalde feiten vaste boeten te stellen;

3e. die boeten te doen opleggen en innen door de C.C. of door het lid van de Kon. Maréchaussée, dat de overtreding constateert.

Ik moge omtrent deze drie punten mijn, uiteraard zeer persoonlijke, mening kenbaar maken.

ad 1um. Invoering van boete als straf in het tuchtrecht acht ik zeer verwerpelijk op de volgende gronden:

a. de boete komt dan ten goede aan de werkgever, het Rijk. Het verbod daartoe is een van de waarborgen, die in art. 1637 u B.W. de wetgever nodig heeft geoordeeld om misbruik te voorkomen.

b. het argument, dat de delinquent voor benadeling in zijn financiën het meest gevoelig is (ook tc vinden in het artikel van de lt. kolonel P. J. M. EVERS op blz. 497 van XLTIT), is m.i. geen argument. De lijfstraf is nog gevoeliger en verdient dan de voorkeur omdat zij voor allen gelijk is. terwijl de gevoeligheid van de boele afhankelijk is van de draagkracht van de qestrafte.

c. variatie van straffen hiedt onze Wet op de Krijgstucht ruim voldoende. Teder kan een straf worden opgelegd. die opvoedend werkt door hem juist in die lusten te treffen. die hij door het gepleegde feit heeft willen bevredigen. Den luiaard kan strafdienst worden bevolen, dengene, die te laat is uitgebleven, arrest op vrije dagen worden aangezegd. enz. Om een man te treffen, die onvoldoeridc zorg aan rijksgoederen heeft besteed, is de straf van boete niet nodig; vergoeding te zijnen laste dient langs administratieve weg plaats te vinden.

d. het compagnies- en overeenkomstig commando het moeilijkste commando in het leger, morde niet nog verzwaard doordat de C.C. ook de economische omstandigheden van zijn onderhebbenden in de overwegingen van zijn strnftocmetinn; moet betrekken.

e. men vermijde het scheppen van financiële betrekking tussen de man en zijn rechtstreekse commandant. welke betrekkingen in de burgermaatschappij tot de klassenstrijd hebben geleid. Tk acht het dan ook reeds verwerpelijk, dat hij de jongste administratieve voorschriften de beslissing „rekening Rijk" of „rekening Man" bij vermissing van kleding- en uitrustingstukken in handen van de C.C. is gelegd.

ad 2um. Laat in het militaire straf- en tuchtrecht het verbod blijven bestaan, vaste tarieven tc stellen op bepaalde delicten en handhaaf liet beginsel: geen straf zonder schuld, waaronder onachtzaamheid te begrijpen is.

Geen twee gevallen zijn gelijk en eenzelfde straf of boete treft verschillende personen in verschillende mate.

Laten wij de verdicnstc van ons strafrecht boven dat van verscheidene andere landen erkennen in dit opzicht, dat het een algemeen

strafminimum heeft, uitzonderingen in het fiscale strafrecht buiten beschouwing gelaten.

ad 3um. De C.C. houde zich verre van wat niet dc militaire tucht of orde raakt en de Kon. Maréchaussée vervulle haar politietaak, maar spcle geen rechtcrtje. Daartoe is het personeel niet voldoende geseligeerd en mist het de opleiding.

Naar mijn mening moet bij „onbestaanbaar met de militaire tucht ,of orde" een dikke streep onder het woord *„militaire"* worden geplaatst.

Bij de beoordeling of een feit onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde dient dan overwogen te worden of de onistandigheid. dat de delinquent militair is, een bijzondere appreciatie van het feit rechtvaardigt.

Ik heb steeds geweigerd een chauffeur te straffen. die een verkeersovertreding beging, tenzij die overtreding tevens in strijd was met een bijzonder dienstvoorschrift.

Aan de hand van mijn bovenstaande opvattingen wil ik trachten een oplossing te geven van de voorbeelden. die de kapitein BLOEMA voorlegt.

1. „Een militaire chauffeur rijdt op het kazerne-terrein een .,betonnen verkeerspaaltje om. Er is geen schade, alleen moet de genie .,het paaltje opnieuw doen plaatsen. Een krijgstuchtelijlie straf vol-.,doet hier niet. Geldboete wel?"

Het kazerneterrein is geen openbare weg. Er is dus geen verkeersovertreding begaan. Is de chauffeur niet roekeloos geweest en heeft hij geen kazerne-order overtreden, dan is er geen reden voor straf. Een chauffeur behoeft niet het risico voor alle accidenten te dragen. Is hij wel roekeloos geweest of heeft hij wel een order overtreden, dan vermag ik niet in te zien. waarom een krijgstuchtelijke straf niet zou voldoen en waarom een boete wel.

2. „Een soldaat uit het garnizoen Maastricht verschijnt voor de „Krijgsraad 's-Hertogenbosch voor een lichte verkeersovertreding, „enige maanden tevoren gepleegd, en krijgt f 2 boete. Geen snelle .berechting: hij reisde retour Maastricht — 's-Hertoeenbosch op Rijks-„kosten; tijdverlies van één dag voor overtreder; een volledig dossier „werd aangelegd."

In dit geval zal in de regel een schikking worden voorgesteld en het zal de C.C. niet moeilijk vallen, indien dat schikkingsvoorstel redelijk is, de soldaat tot aanneming te overreden. Het belang van de zaak kan overigens niet beoordeeld worden naar de opgelegde boete. Een zaak, die in een vrijspraak eindigt, kan een zeer ernstig aanzien hebben.

3. .,Een commandant straft de verkeersovertreder met arrest. „Toch moet deze man voor de krijgsraad verschijnen voor hetzelfde .,feit. Een onbevredigende berechting.',

Hier ligt de fout bij de commandant. Deze behoort geen arrest op

te leggen voor een verlrcersovertreding, tenzij om bijzondere redenen het feit tevens onbestaanbaar is met de *militaire* tucht en orde en bovendien van zó lichte aard, enz. (zie art. 2 sub 6° Kr.), met andere woorden: tenzij het onmilitaire karakter van het feit hoofdzaak is en de verkeersfout bijzaak, in welk geval dan ook de verwijzingsofficier wel steeds met de krijgstuchtelijke afdoening genoegen zal nemen.

4. ,,Een militaire chauffeur pleegt in tijd van oorlog. tijdens de ,,opmars naar het gevechtsterrein, een verkeersovertreding. Er ont-,,staan procedure-moeilijkheden."

Dit is ondenkbaar. De chauffeur is niet onderworpen aan de Wegenverkeerswet (zie art. 45 van die wet).

Ik schaam mij niet, uiterst conservatief te zijn en veel kwaad toe te schrijven aan onder het voorwendsel van .,aanpassing aan gewij-,,zigde omstandigheden" voortvarend wijzigen van wat wijze mannen in de loou van eeuwen hebben gewrocht.

,,Veritas visu et mora,

,,Falsa festinatione et incertis valescunt", leert TACITUS.

De Staphorster liquidatie-zaak.

Nadat wij in bovenvernicldе zaak twee vonnissen hadden afgedrukt (Krijgsraad te velde Oost 2 Januari 1981, M.R.T. XLIV blz. 385 v. en 391 v.) bereikte onze Redactie-Commissie het verzoek van Jhr Mr TH. W. VAN DEN BOSCH, die als Auditeur-Militair in deze procedurcs was opgetreden, om zijn op 21 December 1950 ingediende schriftuur van eis in die zaken alsnog tc publiceren. Gaarne voldoen wij aan dit verzoek. Niet alleen om de belangrijke inhoud, van welke de verwerking van internationaal materiaal zeer te waardereri is, maar ook — en dit is voor onze militair-justitiële praktijk naar ons gevoeien een goed voorbeeld — omdat deze openbare aanklager in deze procedures getracht heeft te voldoen aan het voorschrift, dat art. 170 R.L. hem als normaal voor de vervulling van dit gedeelte van zijn laak heeft vastgesteld. Jhr Mr VAN DEN BOSCH geeft in deze schriftuur ,,een eenvoudig doch duidelijk en onderscheiden ver-..haal" zoals de wet voor elke zaak verlangt. Zijn conclusie vormt hier. zoals hel behoort, het slot van de schriftuur, welk slot overeenkomstig art. 174 R.L. op de terechtzitting moet morden voorgelezen.

Het viel ons echter op, dat deze zaak. welke zich iii April 1945 afspeelde, eerst welhaast zes jaren later aan het onderzoek ter terrchtzittirig van de Krijgsraad te velde werd onderworpen. Noch in de schriftuur van eis van de Auditeur-Militair noch in het vonnis vinden wij de vermelding van enige bijzondere omstandigheid (en het zou dan wel een zéér bijzondere moeten zijn) welke rechtvaardigde dat dergelijke belangrijke zaken zólang op berechting hebben moeten wachten.

Overigens trok het onze aandacht. dat de raadsman van beklaagde, Mr J. M. J. BAAK, waarschijnlijk geen gehruik heeft gemaakt van

de hem ter terechtzitting ongetwijfeld aangeboden gelegenheid om een schriftuur van antwoord in te dienen. De in deze schriftuur van eis gebezigde argumenten waren toch niet van zo weinig betekenis, dat zij à bout portant mondeling konden worden ontzenuwd en de leden van de Krijgsraad zouden dan de termijn van veertien dagen, welke art. 193 R.L. hun toestaat om met vrucht te kunnen raadkameren. hebben benut om het vóór en tegen à tête reposée te overwegen. Zo heeft de wetgever het bedoeld.

Hier volgt dan de

SCHRIFTUUR VAN EIS IN HET STRAFGEDING, GEVOERD TEGEN CHRISTIAAN HERMAN BONVANI.

Aan beklaagde is te laste gelegd:
primair: het medeplegen van doodslag;
subsidiair: het uitlokken van doodslag;
meer subsidiair: het doen plegen van doodslag.

Op grond van de verklaringen van de beklaagde en van de getuigen Van Essen, Kwakkel en Van der Laag, alsmede op grond van de overgelegde schriftelijke stukken is komen vast te staan:

1) dat beklaagde alsmede bovengenoemde getuigen op 8 April 1945 behoorden tot de N.B.S. en alzo militair waren;

2) dat Bonvani op 8 April 1945 aan Van Essen opdracht heeft gegeven de in de telastelegging genoemde personen dood te schieten;

3) dat Van Essen die opdracht aan Kwakkel heeft medegedeeld en dat zij die tezamen hebben uitgevoerd;

4) dat Van der Laag een der slachtoffers, die reeds door een of meer kogels getroffen was, maar nog niet was overleden, door een pistoolschot in het hoofd heeft gedood.

Niet geheel vast staat dat Van der Laag deel heeft uitgemaakt van het executiepeleton. Van Essen verklaart zulks, Kwakkel en Van der Laag ontkennen zulks, terwijl Bonvani vrrklaart gehoord te hebben dat Van drr Laag als getuige of als deelnemer aanwezig was. Later zal besproken worden of dit feit ook als bewezen zal moeten worden aangenomen.

Om achtereenvolgens te kunnen oordelen over de strafbaarheid van het feit, de strafbaarheid van de beklaagde en de deelnemersvorm waarin het strafbare feit is begaan, zullen de volgende vragen moeten worden beantwoord:

1) Zijn er in een oorlog gevallen denkhaar, waarin gevangenen mogen worden gedood uit militaire noodzaak?

2) Zo ja, is dan hier zo'n geval aanwezig?

3) Zo neen, is dan desalniettemin de beklaagde niet strafbaar?

4) Zo neen. zijn dan de andere beklaagden niet strafbaar?

5) Zo neen, is dan de beklaagde medepleger of uitlokker?

Tenslotte zal dan nog beslist rnoeten worden over de belangrijke vraag van straf en de strafmaat.

ad 1) In het bewezen verklaarde feit — even in het midden latend in welke deelilemingsvorm het is gepleegd — zijn alle elementen aanwezig van het misdrijf doodslag. Niet altijd zal echter het strafbare feit worden gepleegd, hoewel alle elementen aanwezig zijn. Dat is mogelijk in die gevallen waar de wet naast de opsomming der elementen, aan het strafbare feit nog een afzonderlijke qualificatie geeft (Pompe, Handboek, 3e druk, bladz. 69). In een oorlog zal de bevelhebber der strijdkrachten der ene partij het opzet hebben zoveel militairen van de andere partij door zijn ondergeschikten van het leven te laten beroven tot zijn oogmerk is bereikt, het ontstaan van een toestand waarin de tegenpartij zich schikt naar zijn wil en de politieke doeleinden, waarom de oorlog is begonnen, kunnen worden verwezenlijkt. Hij begaat echter niet in een of andere deelnemingsvorm het misdrijf doodslag of moord, evenmin zijn onderbevelhebbers die ter uitvoering van het algemene krijgsplan soortgelijke handelingen begaan en evenmin de militairen die de feitelijke handelingen plegen.

De oorlogvoerenden hebben echter geen onbegrensd recht ten aanzien van de keuze van de middelen om de vijand te benadelen (art. 22 L.O.R.).

Zij hebben zich ie houden aan de wetten en gebruiken van de oorlog.

Dat zijn internationaal-rechtelijke regels, die zijn ontstaan uit internationale overeenkomsten of die afgeleid worden uit internationaal gewoonterecht en die tot doel hebben de legers en onderdanen van de ene partij te vrijwaren voor bepaalde daden van de andere partij.

Iemand die in strijd handelt met die wetten en gebruiken, begaat een oorlogsmisdrijf en kan daarvoor worden gestraft. Maar van een oorlogsmisdrijf is slechts sprake indien het begaan wordt tegen een onderdaan van de andere partij. Vandaar dat in OPPENHEIM-LAUTERPACHT (par. 251) dan ook als definitie van een oorlogsmisdrijf wordt gegeven: „Such hostile or other acts of soldiers or „other individuals as may be punished by the enemy on capturc of „the offenders."

Alleen bij misdrijven tegen de menselijkheid is dit beginsel doorbroken en zijn de nazi-leiders ook mede gestraft voor de gruwelen voor en tijdens de oorlog tegen hun eigen landgenoten bedreven (art. 6, onder c van het „Charter of the International Military Tribunal"; zie ook Stbl. G 5).

Beklaagde heeft het feit begaan tegen Nederlanders, het feit kan dus nooit een oorlogsmisdrijf zijn in de eigenlijke zin van het woord, omdat door dit feit alleen de nationale rechtsorde is aangetast; maar of al dan niet, nu alle elementen van het misdrijf doodslag aanwezig zijn, de qualifieatie „doodslag" er op past, dus m.a.w. of het feit

al of niet wederrechtelijk is, zal beoordeeld moeten morden naar de regels van het internationale recht. Indien het feit, indien het begaan zou zijn tegcri onderdanen van de tegepartij, een oorlogsmisdrijf zou opleveren, dan is het a fortiori niet geoorloofd tegen landgenoten; de wederrechtelijkheid valt niet weg en de yualificatie doodslag past op het feit.

Het is een algemeen beginsel dat oorlog slechts gevoerd wordt tegen de gem-apende tegeristander (art. 23 c L.O.R.) en dat vijandelijke eigendommen slechts mogen worden vernield of in beslag genomen. indien dat door oorlogsnoodzaak gebiedend wordt gevorderd (art. 23 h L.O.R.).

Uit het L.O.R. (o.a. uit de artikelen 27, 30 en 46), het verdrag van Genève betreffende de krijgsgevangenen en het „Charter of the „International Military Tribunal" (art. 6 b) blijkt dat het niet geoorloofd is in andere gevallen personen te doden (afgezien van het geval dat het doden van de gewapende tegenstander of het vernielen van vijandelijke eigendommen onvermijdelijk medebrengt het doden van burgers). Het doden van gevangenen is dus niet toegelaten.

Hei is nu nog de vraag of het feit gerechtvaardigd kan worden door een beroep te doen -— zoals beklaagde dan ook doet — op de militaire noodzaak, wat in feite niets anders is dan een beroep op overmacht.

In juridisch? termen kan het betoog van de beklaagde als volgt worden samengevat: Mijn rechtsplicht om het oorlogsrecht na te leven botste zodanig met mijn rechtsplicht om als militair commandant voor de veiligheid van mijn troep te zorgen dat een noodtoestand ontstond, waarin aan sleclits een van die plichten kon worden voldaan. De minst belangrijke, de plicht oin het oorlogsrecht na te leven moest daarom worden opgeofferd.

Maar de oorlogstoestand is een rioodtoestand en het is juist de bedoeling dat het oorlogsrecht voor die toestand zal gelden en daarom neemt men algemeen aan dat beroep op militaire noodzaak slechts toegelaten is indien het oorlogsrecht dat beroep uitdrukkelijk toelaat (zie bijv. art. 23 g L.O.R.).

De gerechten van de geallieerden hebben na wereldoorlog II dan ook niet aangenomen dat het oorlogsrecht geschonden mocht worden op grond van militaire noodzaak tenzij een beroep daarop door het oorlogsrecht uitdrukkelijk wordt toegelaten. Rechter Musmanno verklaarde in het proces tegen Krupp: „It is an essence of war that „one or the other side must lose and the experienced Generals and „Statesmen knem this when they drafted the rules and customs of „land warfare. In short these rules and customs of warfare are ‚designed specifically for all phases of war" (Law Reports of Trials of War Criminals, volume XII. bladz. 127). Wilhelm List, Wehrmachtsbefehlshaber in Joegoslavië en Griekenland, die het begaan van talrijke oorlogsmisdrijvcii had bevolen omdat hij niet zijn beperkte troepenmacht de guerilla-activiteit niet op andere wijze baas kon worden, werd door een Amerikaans militair gerechtshof tot

levenslange gevangeilisstraf veroordeeld, waarbij het Hof over oog:

„The rules of International Law must be followed even if it „results in the loss of a battle or even a war.... If adequate troops „were not availablc or if the lawful nieasures against the population „failed in their purpose, the occupant conld limit its operations or „withdraw from the country in whole or in part; but no right existed „to pursue a policy in violation of International Law" (Law Reports VIII ,Case nr. 47, bladz. 67).

De luitenant Gunther Thiele en de soldaat Georg Steinert werden ter dood veroordeeld (later veranderd in levenslange gevangenisstraf) omdat zij, terwijl hun troep nauw iiigesloten was en zij zich verborgen hielden voor de vijand, op bevel van hun bataljonscommandant een Amerikaanse krijgsgevangene hadden gedood (Law Reports III, Case nr. 14, bladz. 56).

Men kan niet aan de indruk ontkomen dat de militaire rechtbanken der geallieerden in sommige gevallen tegenover de verslagen vijand te strenge maatstaven hebben aangelegd, maar het is ook buiten twijfel dat indien een beroep op militaire noodzaak wordt toegelaten, het gehele oorlogsrecht op losse schroeven komt te staan.

ad 2) Doordat de eerste vraag ontkennend is beantwoord kan een bespreking van de tweede vraag achterwege blijven. Maar zelfs indien men zou aannemen, dat het mogelijk zou zijn, dat de rechtsplicht, die op beklaagde rustte om voor de veiligheid van zijn troep te zorgen, op een gegeven moment zodanig zou praeraleren boven de andere op hem rustende rechtsplicht oni het oorlogsrecht na te leven. dat de laatste zou mogen morden veronachtzaamd, dan zou dat in de omstandigheden, waarin beklaagde verkeerde geenszins het geval geweest zijn. Hij stond niet voor de keus òf zijn troep te laten vernietigen, òf het oorlogsrecht te schenden; maar hij verkoos een bedreiging van de veiligheid van zijn troep af te wenden door vier mensen van het leven te beroven. Van een noodtoestand was geen sprake.

ad 3) Uit het bovenstaande volgt dat het door beklaagde gepleegde feit in ieder geval wederrechtelijk was, maar het is mogelijk dat beklaagde desalniettemin niet strafbaar is. Beklaagde voert het verweer dat hij heeft gedwaald omtrent de wederrechtelijkheid van het feit. Dat is op zich zelf nog niet voldoende voor straffeloosheid, daarvoor moet de dwaling ook verschoonbaar zijn geweest. Slechts indien opzet en onachtzaamheid ten aanzien van de wederrechtelijkheid ontbreken is de beklaagde niet strafbaar.

Beklaagde is en was van oordeel dat zijn optreden rechtmatig was. Hij beschouwde de gevangenen als franc-tireurs of daarmede gelijk te stelleri landverraders, die in de toenmalige omstandigheden mochten worden gedood.

Zelfs indien de gevangenen Duitse militairen geweest waren, hadden zij gedood mogen worden, maar beklaagde zou wellicht onbe-

wust minder gemakkelijk tot een dergelijke beslissing zijn gekomen, omdat hij Duitse militairen altijd nog hoger stelt dan landverraders. Wanneer men zich in de hierboven weergegeven gedachtengang van de beklaagde tracht te verplaatsen dan valt het op:

a) dat beklaagde wel buitengewoon lichtvaardig tot de conclusie is gekomen dat de gevangenen als franc-tireurs of daarmede gelijk te stellen landverraders mochten worden beschouwd en dat zii mochten worden gedood.

Toen de gebroeders Prins en de zoon van een hunner werden binnengebracht in het bivak terwijl er geweren mee kwamen (hij weet niet eens zeker of die geweren door de gevangenen zelf gedragen werden) heeft hij aangenomen dat het franc-tireurs waren zonder hun of de begeleiders daaromtrent ook maar een vraag te stellen. In verband met het vermelde onder b) kon hij eerder het tegendeel verwachten. Vrouw Santing en Lex Duif zullen dan wel als met franc-tireurs gelijk te stellen landverraders moeten worden beschouwd. Ten aanzien van vroum Santing wist hij niets anders dan dat het de vrouw van een felle landwachter was; van Lex Duif had hij gehoord dat het een verrader zou zijn. De gebroeders Prins maren geen franc-tireurs en al neemt men aan dat de onjuiste mening dat franc-tireurs zonder vorm van proces mogen worden doodgeschoten, vrij verbreid is, er is wel zeer lichtvaardig aangenomen dat het franc-tireurs waren en vrouw Santing en Lex Duif ziin wel zeer lichtvaardig niet franc-tireurs gelijkgesteld.

h) dat beklaagde zelf mede-verantwoordelijk is voor het feit dat er gevangenen waren omdat hetzij door de Franse commandant, hetzij door hemzelf opdracht was gegeven in de orntrek van het bivak wonende N.S.B.'ers te arresteren. Dat er zulk een opdracht is geweest blijkt uit de verklaringen van:

1) Van Essen, die verklaard heeft dat in de ochtend van de 8ste April werd besloten dat de in de omgeving van het bivak wonende N.S.B.'ers zouden worden gearresteerd en vastgezet (zie p.v. districtsrecherche):

2) Derk Jan Prins, die verklaard heeft dat een B.S.'er en een parachutist (vermoedelijk Kees de Roos en Yves Loichot) zijn teruggekeerd om hem, zijn vader en zijn ooni op te halen toen zij van een buurjongen hoorden dat zij N.S.B.'ers waren (zie verhoor O.C.);

3) Van Zuthem. die verklaard heeft dat er afgesproken was de N.S.B.'ers te arresteren (zie p.v. Rijksrecherche);

4) .,Nel[n] Stefes, die verklaard heeft dat Bonvani haar verteld heeft dat de Franse conimandant opdracht had gegeven de N.S.B.'ers te arresteren (zie p.v. Rijksrecherche);

5) van Martje van Dijk, weduwe van Klaas Prins die verklaard heeft dat haar zwager ook gearresteerd werd toen bleek dat hij N.S.B.'er was.

c) dat, toen de arrestaties hadden plaats gehad, het aanvankelijk niet in de bedoeling heeft gelegen de gevangenen te liquide en. Toen de B.S. de gevangenen wilde overdragen aan de Franse commaiidant,

heeft deze gezegd, dat hij zich daarmede niet kon belasten en dat zij hen moesten bewaken, er bijvoegende: „Etant citoyens hollandais, „ils sont justiciables de la justice hollandaise et non de la mienne". Deze verklaring wordt bevestigd door beklaagde (zie p.v. Rijksrecherche) en door W. van Werven (zie diens verhoor door de O.C.). In de verklaringen van Jacques Noël en Henri Lagarde, beiden deel uitmakende van de groep Franse parachutisten, kan men lezen. dat de Hollanders van de Fransen geëist hebben dat de gevangen genomen personen zouden worden geëxecuteerd, aan welke eis de Franse commandant weigerde gevolg te geven. Uit de verklaringen blijkt niet welke personen dat nu precies geweest zijn maar in ieder geval niet de Santings, die inderdaad als franc-tireurs konden worden beschouwd.

Na de onder c) vermelde gebeurtenissen zou de Franse commandant ineens van oordeel veranderd zijn en zou hij aan Bonvani hebben duidelijk gemaakt dat hij, in het geval van Bonvani verkerende, de gevangenen zou doodschieten. Behalve beklaagde, Van Essen en Kwakkel, is geen enkele getuige van het gesprek gevonden. De Franse commandant ontkent het en uit de verklaringen van Noël en Lagarde blijkt eerder het tegendeel. De bewering dat parachutisten geen gevangenen plegen te maken is niet juist (zie daaromtrent de verklaring van de luitenant Boon afgelegd aan de O.C. en het artikel van Mr Dr W. F. van Gunsteren, reserve 1e luitenant der huzaren „Mijn belevenissen bij Valkenburg", Militaire Spectator 1940, bladz. 453). uit welk artikel blijkt dat op 10 Mei 1940 bij den Haag gelande Duitse parachutisten, toen zij moesten terugtrekken, een aantal gevangengenomen soldaten vrij lieten en hem als krijgsgevangen gemaakt officier met zich mede voerden en hem gedurende verschillende gevechten, tijdens een waarvan hij nog een poging deed om te ontsnappen, bij zich hielden). Ik ben dan ook van oordeel dat het verhaal door beklaagde en/of Van Essen en Kwakkel verzonnen is en beklaagde dus wel degelijk geweten heeft dat hij onrechtmatig handelde toen hij bevel gaf de gevangenen te liquideren.

Maar ook indien men aanneemt dat het verhaal op waarheid berust, kan aan beklaagde zeker onachtzaamheid ten aanzien van de wederrechteliikheid verweten worden door ondanks alles wat was voorgevallen met betrekking tot de gevangenen (zie onder c) na door middel van gebarentaal informaties te hebben ingewonnen (volgens beklaagde heeft Maurice, de Belgische tolk, alleen zijn woorden in het Frans vertaald en is hij verder afgegaan op de gebarentaal van de Franse commandant; volgens Van Essen heeft Maurice ook het antwoord van de Franse commandant overgebracht; volgens Kwakkel was de tolk er niet bij) op grond van wat hij uit die gebarentaal meende op te maken tot het liquideren van de gevangenen te besluiten. Beklaagde is dus strafbaar omdat hij ten aanzien van de wederrechtelijkheid van zijn daad niet heeft gedwaald, althans omdat die dwaling niet verschoonbaar is geweest. Een andere aanwijzing voor het feit dat beklaagde wist onrecht-

matig te handelen of althans op het moment van het begaan van de daad daaromtrent in ernstige twijfel verkeerde is hierin gelegen, dat door degenen die bij het voorval betrokken zijn geweest, van het begin af aan tegen iedereen stijf en strak is volgehouden dat zij niet voor het feit verantwoordelijk waren (zie bijv. de verklaring van Roelof ter Heide). Dus niet hebben zij de schuld van het gebeurde pas op de Fransen geschoven toen zij bemerkten dat er een onderzoek werd ingesteld maar al vóór die tijd. Hun verklaringen dat zij toen ervan overtuigd waren en ook nu nog zijn dat zij rechtmatig gehandeld hebben, zijn daarom niet geloofwaardig. In ieder geval moeten zij toen ook al getwijfeld hebben.

ad 4) De begnne handeling is wederrechtelijk en de beklaagde is strafbaar maar het is mogelijk dat de medebeklaagden niet strafbaar zijn oindat zij gehandeld hebben ter uitvoering van zijn bevel. Beklaagde kan ten aanzien van hen als ineerdere worden beschouwd omdat hij krachtens zijn betrekking van bevelvoerend militair de anderen onder zijn bevelen had en zij dus in het algemeen de plicht hadden aan zijn dienstbevelen te gehoorzamen. Volgens sommigen wordt de kwestie van de al of niet straffeloosheid beheerst door artikel 43 Sr. Zij beschouwen het bevel als een onbevoegd gegeven ambtelijk hevel. De strafbaarheid van de ondergeschikte die dat bevel opvolgt, wordt opgeheven indien het door hem te goeder trouw als bevoegd gegeven wordt beschouwd en de nakoming daarvan binnen de kring zijner ondergeschiktheid is gelegen. Daar aan de laatstgenoemde eis hij een militair altijd wel voldaan zal zijn, hangt de straffeloosheid af van het aanwezig zijn van goede trouw. (Aldus VAN BEMMELEN, M.R.T., deel 42, bladz. 204, VAN PANTHALEON VAN ECK, M.R.T., deel 41, bladz. 498). Anderen zijn van oordeel dat de kwestie beheerst wordt door artikel 40 Sr. (Aldus FRANKEN en BRUNNER. bladz. 276, VERMEER, M.R.T., deel 41, bladz. 508). Het wil mij voorkomeii dat de laatst genoemde opvatting de juiste is omdat:

1) in artikel 114 W.v.M.S. opzettelijk niet de bevoegdheid van de meerdere als element van het strafbare feit is genoemd;

2) een meerdere dus wel met overschrijding van zijn bevoegdheid een bevel kan geven maar het niet-nakomen daarvan door de mindere het strafbare feit van artikel 114 W.v.M.S. blijft opleveren, terwijl een onbevoegd gegeven ambtelijk bevel niet behoeft te worden gehoorzaamd.

In dit geval hadden Van Essen, Kwakkel en Van der Laag te kiezen tussen het begaan van het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid en dat van doodslag. De gemeenschap zou in dit geval de minste schade geleden hebben indien zij ongehoorzaam waren geweest.

Volgens hun verklaring waren zij er zich echter niet van bewust in een noodtoestand te verkeren. Zij meenden dat zij aan het bevel moesten gehoorzamen en beschouwden het liquideren der gevangenen

als een rechtmatige handeling. Zij werpen dus ook het verweer op dat zij hebben gedwaald omtrent de wederrechtelijkheid. Indien artikel 43 Sr. van toepassing zou zijn, is goede trouw voldoende voor straffeloosheid. Indien artikel 40 Sr. van toepassing is, moeten zij niet alleen gedwaald hebben omtrent de wederrechtelijkheid maar moet de dwaling ook verschoonbaar zijn geweest. Bij toepassing van artikel 43 Sr. leidt een domme dwaling tot straffeloosheid, bij toepassing van artikel 40 Sr. niet, al zal dit in de praktijk niet veel verschil uitmaken.

Ik neem echter niet aan dat hier een dwaling aanwezig is geweest, op grond van dezelfde overwegingen als die ten aanzien van beklaagde gelden. Maar ook indien men aanneemt dat wel een dwaling aanwezig is geweest, is zij niet verschoonbaar en zelfs is hier geen sprake van goede trouw. Uit hun houding na het gebeurde toen zij onmiddellijk de verantwoordelijkheid voor de dood van zich afschoven, kan men concluderen dat tenminste op het rnoment van het begaan van het feit, al twijfel omtrent de wederrechtelijkheid van het feil moet zijn gerezen.

Onachtzaamheid kan hun zeker verweten worden. Zij hebben toch wel heel lichtvaardig aangenomen dat een der hoogste rechtsgoederen, het leven, mocht worden aangetast en hebben zich daarbij ongetwijfeld laten leiden door haat- en wraakgevoelens omdat kurt te voren een der hunnen en een Franse parachutist door toedoen van landwachters waren gedood.

Aan Van der Laag is te laste gelegd het medeplegen van doodslag door het begaan van de volgende handelingen:

1) het deel uitmaken van het executiepeleton;

2) het doden van een van de slachtoffers door een pistoolschot in het hoofd.

Het sub I telastegelegde wordt alleen bevestigd door Van Essen.

Het suh 2 telaslegclegde erkent hij en wordt bevestigd door de verklaringen van Van Essen en Kwakkel. Artikel 342 lid 2 Sv. verbiedt niet dat het bewijs van ééri onderdeel van het bewezenverklaarde slechts op de verklaring van een getuige steunt. Het wettig bewijs is dus aanwezig en naar mijn oordeel ook het overtuigend bewijs. Maar ook indien wordt aangenomen dat alleen het sub 2 telastegelegde door hem is begaan, heeft hij zich aan deelneming van de doodslag schuldig gemaakt. Van tevoren was hem de opdracht van Bonvani door Van Essen en Kwakkel medegedeeld; hij heeft door zijn handeling bewust aan de uitvoering van dic opdracht medegewerkt.

Ad 5) Indien men aanneemt dat niet alleen beklaagde maar ook degenen die zijn bevel hebben uitgevoerd strafbaar zijn. heeft beklaagde zich niet aan doen plegen van doodslag schuldig gemaakt maar nan medeplegen of aan uitlokken van dat misdrijf. In dit geval moet aangenomen morden dat beklaagde medepleger was omdat hij door het bevel om de gevangenen te liquideren een handeling

heeft verricht, die op zich zelf nog niet de handeling der delictsomsclirijving is, maar, gezien de verhoudingen in de militaire maatschappij, wel van overwegende betekenis moet worden geacht.

Tenslotte zal. omdat het feit strafbaar en ook de beklaagde strafbaar is, de Krijgsraad zich nog moeten bcradcn over de zeer belangrijke vraag van de straf en de strafmaat. In de op te leggen straf Iran, naast de waardering van het feit, ook tot uiting komen het oordeel van de Krijgsraad over de wenselijkheid van deze vervolging. Want het is buiten twijfel dat velen deze vervolging ongewenst zullen vinden. Het is niet onwaarschijnlijk dat een deel van hen, die deze vervolging ongewenst vinden, indertijd er op hebben aangedrongen dat landverraders en oorlogsmisdadigers van de vijand met de grootste gestrengheid zouden worden gestraft. Indien men er van uitgaat, dat het gewenst is. dat in een oorlog oorlogsmisdrijven niet worden begaan, moeten tijdens en na de oorlog de begane oorlogsmisdrijven worden gestraft, onverschillig of zij begaan zijn door vriend of vijand. Worden na afloop van de oorlog alleen de oorlogsmisdrijven begaan door de verslagen vijand gestraft, dan wordt het een kwestie van macht en niet meer van recht. Beklaagde heeft nu wel niet een oorlogsmisdrijf begaan in de strikte zin van het m-oord, maar een feit dat daar toch zeer wel mede te vergelijken is. Van nationaal standpunt bezien is het van evenveel belang dat de bevolking gevrijwaard wordt van onrechtmatige daden van de vijand als van de eigen troepen.

LANGEMEYER heeft op deze ongelijkheid van berechting gewezen (Opstellen over recht, wet en samenleving, bladz. 132): ,,Acuut en .,pijnlijk aan ieder bewust wordt deze zwakheid van het strafrecht ,,(het daarin botsen van organisatie- en bekeringsideaal), in een .,situatie als die van de berechting van Duitse en Japanse oorlogs-,,misdadigers, waar het in organisatorisch gebrekkige vorm moest ,,worden uitgeoefend, namelijk tegen de verliezende partij door de ..winnende. die boven de eerste niet veel meer inorele superioriteit ,,heeft dan deze — trouwens waarlijk niet onbelangrijke — dat zij ,,uit zichzelf tot daden als die van de andere vermoedelijk niet ge-.,komen zou zijn en dat zij ook in de uiterste verbittering van de .,strijd niet tot al die betreurenswaardige daden is gekomen maar ,,wiens rechtspleging dan toch dit grote tekort vertoont, dat zij in ,,eigen gelederen ook dingen ongestraft laat. die zij wel straft in de ,,overwonnene.'' Moet nu ook dit feit ongestraft blijven?

Ik ben van oordeel dat het daarvoor te ernstig is. Terecht is men verontwaardigd geweest over de wijze waarop Duitsland na wereldoorlog I zijn eigen oorlogsmisdadigers heeft berecht (zie daarvoor M. W. MOUTON, Oorlogsmisdrijven en het internationale recht. bladz. 114 e.v.: van 105 beklaagden werden er 93 vrijgesproken). Terecht zouden de nabestaanden van de slachtoffers verontwaardigd kunnen zijn indien deze beklaagde werd vrijgesproken of slechts formeel zou worden gestraft. ..It is not to be expected", zegt

LAUTERPACHT, na vermeld te hebben dat de overwinnaar het recht heeft de uitlevering van oorlogsmisdadigers van de verslagen tegenstander te vragen en die te berechten (par. 257 s), „that he (de over-„minnaar) will concede 10 the defeated State the corresponding right „to punish any war criminals of the victorious belligerent. She „resulting inequality is the unavoidible concomitant of the existing „imperfections of international organisation and of the institution „of war itself. But the victorious belligerent may achieve a sub-„stantial approximation to justice by inaking full provision for a „.fair trial of surrendered enemy nationals and by offering to try „before her tribunals such members of her own armed forces as are „accused of war crimes. Such conduct may go a long way towards „reducing substantially the inequality of treatment as between the „victor and the vanquished."

Daarom is het van groot belang dat een feit als dit vervolgd wordt en de afkeuring daarover duidelijli door het opleggen van straf wordt uitgesproken.

Er is nog een tegenwerping die misehien zal worden gemaakt. Men zal zeggen: Het is nu wel mogelijk op grond van een ingewikkelde redenering tot de conclusie te komen, dat het feit strafbaar is en ook de beklaagde strafbaar is, maar men kan toch niet van de beklaagde vergen dat hij op de hoogte is van het leerstuk der overmacht en van dat der dwaling en dat hij zich daar allemaal rekenschap van geeft toen hij de beslissing moest nemen. Natuurlijk kan men dat niet van de beklaagde vcrgcn, men zal bij de beoordeling achteraf dan ook terdege rekening moeten houden met de omstandigheden waaronder het feit is gepleegd. In gevallen van twijfel zal men ten gunste van de beklaagde rnoeten heslissen en bestraffing en vervolging achterwege laten. Naar dit is geen twijfelgeval: de eerste indruk was ul dadelijk dat men hier ver en ver over de schreef was gegaan. De beklaagde heeft dit bij het begaan van het feit geweten of althans kunnen meten en moeten vermoeden. Men doodt niet vier personen omdat zij, wanneer men hen vrij zou laten, de verblijfplaats van de troep (die de troep zou verlaten) en de toekomstige verblijfplaats (die de slachtoffers nog niet wisten) zouden verraden aan de vijand en omdat zij, indien men hen nzet zich zou mede voeren, extra moeite zouden veroorzaken en last zouden geven indien men in contact zou komen met de vijand (waarvoor men juist terugtrok om dat contact te vermijden).

De enige straf die in aanmerking komt om de ernst van het feit voldoende duidelijk te maken en de laakbaarheid van het gedrag van de beklaagde voldoende te vergelden is onvoorwaardelijke gevangenisstraf. In de duur van die straf zal tot uiting kunnen komen de waardering die de beklaagde in andere opzichten verdient. Want het kan hem als een grote verdienste worden aangerekend dat hij tijdens de bezetting en ook daarna zich ten volle heeft ingezet voor de Nederlandse zaak. Maar bij al zijn verdiensten heeft hij een ogenblik toegegeven aan gevoelens van wraak of althans: bij het nemen

van zijn beslissing op zeer laakbare wijze verschillende belangen verkeerd beoordeeld en door alzo te doen gehandeld tegen die beginselen die de inzet waren van de strijd die hij streed. Zijn verdiensten moeten een grote invloed hebben op de op te leggen straf maar ten onrechte wordt veelal gemeend dat het behoren lot de illegaliteit een vrijbrief gaf voor het begaan van alle mogelijke onoirbare handelingen.

Op grond van voormelde overwegingen heb ik de eer te concluderen dat het de Krijgsraad moge behagen met aanhaling van de artt. 47 en 287 van het Wetboek van Strafrecht beklaagde schuldig te verklaren aan „*het medeplegen* van doodslag" en hem deswege te veroordelen tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden.

De geschiedenis herhaalt zich ook bij corruptie.

Ik las in een weekblad het navolgend bericht over Indonesië:

„In de voormalige T.N.I., thans het leger van de Republiek, heer„sen merkwaardige toestanden. Niemand schijnt bij benadering te „kunnen opgeven, hoe groot dit leger eigenlijk is. In vele opzichten „doen de onder-bevelhebbers denken aan de Chinese war-lords, die „ieder hun eigen baas zijn en alleen maar een hogere organisatie „erkennen omdat zij dan in de betaling, in de voeding en de kleding „van het algemene leger lopen. Daar bij dit systeem deze onder„bevelhebbers van de rang van bataljonscommandant af, er belang „bij hebben het aantal hunner onderhebbende zo hoog mogelijk op te „geven, voelt zo'n bataljonscommandant, die vaak 1200 man hoeft „opgegeven als hij er maar 500 heeft. er natuurlijk niets voor, mede „te werken aan het invoeren van een algemeen stamboek, zoals men „dat bij het voormalige K.N.I.L. kende en zoals men dat bij elk be„hoorlijk georganiseerd leger heeft.

„Ook wordt het leger niet regelmatig betaald. De betaalmeesters „(en/of hun naaste superieuren) speculeren in de regel met de tracte„menten van hun bataljon of dienst. Zij kopen er rubber, thee, koffie „of specerijen voor en pas als ze die verkocht hebben, kunnen ze gaan „uitbetalen. Ten minste. . . als cr met winst verkocht is."

Menig lezer van ons Tijdschrift zal een glimlach niet kunnen terughouden bij het lezen van dit voor de tegenwoordige tijd merkwaardig curiosum. Doch wij behoeven niet, zoals de berichtgever doet, ons te beroepen op Chinese war-lords, ook in ons land hebben tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden dergelijlie toestanden bestaan. Nederland huurde toen vreemde krijgslieden. welke troepen bij door hun commandanten geworven tactische eenheden in huur aangenomen werden. Contrôle op het aantal krijgslieden van elke eenheid bestond er aanvankeliik niet: de van een officiële aanstelling voorziene commandanten moesten zorgen, dat opengevallen plaatsen aangevuld werden en ontvingen maandelijks de overeenge-

bomen huursom, uit welke zij behalve de soldijen hunner onderhebbenden te betalen hadden alles wat voor het materieel bestaan van die subalternen nodig was.

Onnodig te zeggen, dat geregelde betaling van de rechthebbenden menigmaal te wensen liet, hetgeen ruimte liet voor ontevredenheid onder de manschappen, zich uitende in onkrijgstuchtelijk gedrag intern en tegenover de bevolking. Op verbetering van deze primitieve toestand werd aangedrongen en zowel Prins Maurits als Prins *Frederik* Hendrik hebben in dit opzicht grote verdiensten verworven. Enerzijds werd de werkzaamheid op het gebied van crediet-verschaffing van de solliciteurs-militair aangemoedigd en anderzijds werd overheids-contrôle ingesteld op de aanwezigheid van het aantal ondergeschikten, voor welke soldijberekening geschied was. Deze contrôle geschiedde door verplichte inzending door de commandanten van monsterrollen, welke de namen behoorden te bevatten van alle onder ieders bevel staande manschappen. Ook bij deze contrôle was bedrog zeer gemakkelijk: de rollen werden ,,geflatteerd'' en bij het houden van steekproeven bij de troepen zelve werden figuranten aangehuurd om de cijfers te doen kloppen met hetgeen de controleurs te zien kregen. De hoge renten, welke de solliciteurs-militair voor verschafte credieten berekenden, moesten toch ook voldaan worden.

De gelegenheid om te speculeren, welke bij de T.N.I. blijkbaar bestaat, was destijds niet wel mogelijk: de troepen waren veelal te velde en de commandanten werden door de solliciteurs-militair scherp op hun credietwaardigheid beoordeeld [1]).

Nag men rekening houden met de tijd, welke verstreken is voordat ons eigen leger behoorlijk onder contrôle is gekomen, dan zal het nog zeer lang moeten duren eer bij de T.N.I. orde op deze zaken zal zijn gesteld.

R. C.

---

1) Ik heb deze moeilijkheden meer uitvoerig beschreven in de eerste bladzijden van mijn in 1905 in druk verschenen boek „De kortingwet''.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Bij een lustrum

door W. KIST,
Kolonel der Koninklijke Marechaussee.

Het was in het voorjaar van 1946, dat daadwerkelijk kon worden begonnen met de wederopbouw van de Koninklijke Marechaussee. Wederopbouw, geen wederoprichting, daar een deel van het Wapen, n.l. het grootste gedeelte van de 1e Divisie uit Noord-Brabant en Zeeland, in Juni 1940 tenslotte naar Engeland werd overgebracht en aldaar als Koninklijke Marechaussee bleef voortbestaan.

Dat deze wederopbouw gemakkelijk en vlot is gegaan, kan helaas niet worden gezegd. De redenen hiervoor vallen in grote trekken uiteen in twee groepen, t.w. van staatsrechtelijke en van organisatorische aard.

Wat toch is het geval? De positie van de Koninklijke Marechaussee en haar personeel was vóór 1940 hoofdzakelijk vastgelegd:

1e. in het Souverein Besluit van 30 Januari 1815,

2e. in het Rijkspolitiebesluit 1935, K.B. dd. 6 Augustus 1935, S 497 en

3e. in het Wetboek van Strafvordering en in onderscheidene bijzondere wetten.

Het personeel maakte deel uit van de Rijkspolitie (Rijkspolitiebesluit 1935, S 497 dd. 6 Augustus 1933, art. 4).

Wat zagen wij nu gebeuren in 1945, toen de wettige Nederlandse Regering uit Engeland h.t.l. terugkeerde? Zij bracht mede een Buitengewoon Politiebesluit van 27 September 1944 (Staatsblad Nr. E 123), waarin aan het militaire Wapen der Koninklijke Marechausee in feite geen plaats werd boegekend.

Artikel 1 van dit besluit luidde:

„1. Onverminderd overigens het bepaalde bij het Rijks-„politiebesluit, Ons Besluit van 6 Augustus 1935 (Stbl. No. „497), is Onze Minister van Justitie bevoegd in de wijze van „samenstelling zowel van de Rijkspolitie als van de plaatselijke „politie voorloopig die wijzigingen aan te brengen, welke naar „zijn oordeel noodzakelijk en gemenscht zijn.

„2. In afwachting van een nadere regeling van de organi-„satie der politie in Nederland is in de verhouding van de

„politie tot Onzen Minister van Justitie alle politiezorg als „Rijkspolitiezorg aan te merken en staan alle ambtenaren en „beamten van gemeentepolitie, gemeenteveldwacht daaronder „begrepen, evenals de ambtenaren en beambten van Rijkspolitie, „onder de bevelen van dien Minister.

„3. Bovendien ressorteert het Wapen der Koninklijke Mare- „chaussee geheel onder Onzen Minister van Justitie. Hem komt „mitsdien de bevoegdheid toe van benoeming, bevordering, over- „plaatsing, schorsing en ontslag van de Officieren en man- „schappen van dit Rijkspolitiecorps.

„Voor wat tucht en discipline betreft stelt Onze Minister van „Justitie bijzondere regelen vast.

„4. Het gestelde in het voorgaande lid is op het personeel „afkomstig van het Wapen der Koninklijke Marechaussee. dat „op het tijdstip van het in werking treden van dit besluit is „ingedeeld bij eenheden of staven der Koninklijke Landmacht, „niet van toepassirig. zoolang naar het oordeel van Onzen „Minister van Oorlog die indeling behoort te blijven bestendigd."

Hier zij gewezen op de bepaling in punt **3,** voor wat betreft de bevoegdheid van benoeming, bevordering en ontslag van officieren tier Koninklijke Marechaussee. juncto Grondwet art. 61.

Ook punt 4 verdient aandacht, daar ten tijde van het verschijnen van dit Besluit slechts een zeer gering aantal leden van het Wapen niet was ingedeeld bij eenheden of staven dei Koninklijke Landmacht; edoch, dit personeel hield, afhankelijk van het in het laatste lid van punt 4 gestelde oordeel van de Minister van Oorlog. hiermede op „millitair te zijn"; de krijgstucht werd voor hen afgeschaft !

Gelet op het bepaalde in dit Buitengewoon Politiebesluit alsmede op het Rijkspolitiebesluit van 6 Augustus 1935 verscheen op **1** Augustus 1945 (Afd. Politie No. 5/45 – Kab.) een Beschikking van de Ministers van Justitie en Oorlog, regelende de status, de taal;, de dislocatie en de uniformbeschrijving voor de Koninklijke Marechaussee. In deze Beschikking werd de *militaire* status van de Koninklijke Marechaussee wederom vastgelegd. Mr S. KLOOSTERMAN zegt hiervan in zijn Toelichting op dit Politiebesluit op blz. 43:

„Bovendien is — o.i. terecht — twijfel gerezen of deze „materie wel bij ministeriële beschikking geregeld kon morden."

Lang heeft het Buitengewoon Politiebesluit 1944 niet bestaan en reeds spoedig werd het vervangen door een noodwetbesluit, n.l. het Politiebesluit 1945 (Stbl. F. 250 dd. 8 November 1945).

Artikel 21 van dit Politiebesluit bepaalt:

„De artikelen **1** en 4 van Ons Besluit van 27 September 1944 „(Stbl. No. E 123) alsmede Ons Besluit van 6 Augustus 1935 „(Stbl. No. 497) vervallen."

Op grond van het bepaalde in dit artikel had de zojuist aangehaalde Beschikking van **1** Augustus 1945 in feite haar basis weder verloren.

Ingevolge artikel 1, punt c [1]) en artikel 15 3e lid [2]) van het Politiebesluit 1945 werd aan de Koninklijke Marechaussee **wel** ruimte gelaten om haar plaats in de politie-organisatie weder in te nemen. Meer dan dat. als we wederom opslaan de Toelichting op het Politiebesluit 1945 van Mr S. KLOOSTERMAN, dan lezen we op blz. 34:

„Als Militair Korps, tijdelijk of duurzaam tot het verrichten „van Politiedienst aangewezen moet het Wapen der Koninklijke „Marechaussee worden beschouwd."

Ondertussen heeft de aanwijzing ad art. 1 punt c nooit plaats gehad en is deze aanvankelijke bedoeling derhalve niet gehonoreerd. Evenmin is het ooit gekomen tot de aanwijzing van de Commandant der Marechaussee als bedoeld in art. 15 3e lid van het Politiebesluit 1945. Erg bevredigend kan dit alles niet morden genoemd, daar hiermede niet alleen de positie van het Wapen gedeeltelijk op iosse schroeven kwam te staan, doch ook de dagelijkse dienstverrichting van haar leden hiervan de terugslag ondervindt. Immers in feite zou thans weder terug zijn gevallen op het reeds eerder genoemde Souvereine Besluit van 1813 en de overige nog van kracht gebleven wettelijke voorschriften, waarmede de toestand van vóór 1935 weder zou zijn hersteld. ware het niet dat ondertussen in 1946 de Ministers van Oorlog, Justitie en Binnenlandse Zaken een Koninklijk Besluit hadden ontworpen, aangeduid inet de naam „Besluit Koninklijke Mare- „chausee 1946" (dit zal nel zijn hodoeld als een provisionele regeling), welke de taak en de positie van de Marechaussee zou regelen.

In dit z.g. Besluit werd o.m. bepaald:

---

[1]) Artikel 1.
De Politie bestaat uit:
a. ....
b. ....
c. de burgerlijke of militaire organen, of onderdelen daarvan door Onze Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken gemeenschappelijk, met goedvinden van het Hoofd van het Departement van Algemeen Bestuur, waaronder die corpsen ressorteren, tijdelijk of duurzaam aangewezen;
d. ....

[2]) Artikel 15.
1. ....
2. Behoeft met het oog op de handhaving van de openbare orde en rust politie ter plaatse bijstand, dan treft op verzoek van en in overleg met den burgemeester de Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie de noodige voorzieningen. ....
3. In spoedeisende gevallen kan het in het vorig lid bedoelde verzoek rechtstreeks worden gericht tot de leiding van de politie-eenheden, die voor het geven van bijstand in aanmerking komen en zoo noodig tot den door Onzen Minister van Oorlog aangewezen Commandant der Koninklijke Marechaussee. De burgemeeser stelt den Procureur-Generaal, fungerend Directeur van Politie, en Onze Commissaris in de provincie daarvan terstond in kennis.

„Artikel 1.

„Het Wapen der Koninklijke Marechaussee vormt een *onder-*
„deel der Koninklijke Landmacht.

„Artikel 2.

„1. De taak van het Wapen der Koninklijke Marechaussee
„bestaat uit:
a . het verrichten van poliiiiedienst in het lager, waaronder
„begrepen het toezicht op het militair gemotoriseerd
„verkeer en voor zover nodig de regeling daarvan, als-
„mede door Onze Minister van Oorlog aangewezen
„diensten ten behoeve van het leger;
„b. het verrichten van Politiedienst buiten het leger.
„2. De sub b. genoemde taak bestaat uit:
„het waken voor de veiligheid van de Leden van het
„Koninklijk Huis, in samenwerking met andere daartoe
„aangewezen organen;
„de politiaire grensbewaking met inbegrip van de bediening
„der daarvoor aangewezen doorlaatposten;
„het verlenen van bijstand aan de politie, naar de regelen
„gesteld in het Politiebesluit 1945.

„Artikel 3.

„1. Onze Minister van Oorlog geeft nadere regelen voor de in
„het vorig artikel onder 1 a genoemde taak. Hierin worden
„in het bijzonder de bevoegdheden van het personeel der
„Koninklijke Marechaussee ten aanzien van andere mili-
„tairen vastgesteld.
„2. De uitoefening van de in het vorig artikel onder 1 b ge-
„noemde taak, voor zover deze niet betreft de handhaving
„van de openbare orde en rust, geschiedt onder leiding en
„verantwoordelijkheid van Onze Minister van Justitie.

„Artikel 4.

„1. De organisatie van het Wapen der Koninklijke Mare-
„chausee wordt *door Ons* vastgesteld op voorstel van Onze
„Minister van Oorlog. voor zover nodig na overleg met
„Onze Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken.
„2. Het beheer van het Wapen der Koninklijke Marechauscee,
„waaronder begrepen de opleiding van het personeel, be-
„rust bij Onze Minister van Oorlog.

„Artikel 5.

„Aan het hoofd van het Wapen der Koninklijke Marechaussee
„staat een Commandant. Zijn ambtsinstructie wordt door Onze
„Minister van Oorlog, na overleg met Onze Ministers van
„Justitie en van Binnenlandse Zaken vastgesteld.

„Artikel 6.

„Onze Ministers van Oorlog, van Justitie en van Binnen-
„landse Zaken stellen gezamenlijk of ieder voor zoveel hem aan-
„gaat de voorschriften vast,welke voor een juiste uitvoering
„van dit besluit worden gevorderd.

„Artikel 7.

„Het Xouverein Besluit van 30 Januari 1815 vervalt."

Een hierop aansluitende Beschikking (1946) van de Ministers van Oorlog, Justitie en Binnenlandse Zaken, met de aanhef:

„Gelet op het Politiebesluit 1945 en het Besluit Koninklijke
„Marechaussee 1946",

bepaalde in artikel 2, eerste zin:

„De onderdelen der Koninklijke Marechaussee die politie-
„dienst verrichten als bedoeld in artikel 2, lid 1, onder b. van
„het Besluit Koninklijke Marechaussee 1946, worden a h politie
„aangewezen krachtens het gestelde in artikel **1,** onder c., van
„het Politiebesluit 1945."

Artikel **3** en 4 luidden respectievelijk:

„Onverminderd het bepaalde in artikel 4 onthoudt de Konink-
„lijke Marechaussee zich buiten noodzaak van bemoeiïngen, die
„aan de Rijks- of Gemeentepolitie zijn opgedragen.

„Bij de patrouillegangen *ter uitvoering van de politiaire en*
„militaire grensbewaking mogen de militairen der Koninklijke
„Marechaussee de hun ingevolge het Wetboek van Strafvorde-
„ring verleende opsporingsbevoegdheid uitoefenen ten aanzien
„van alle strafbare feiten, voor zover zij deze op hetendaad ont-
„dekken.

„Het gebruik van deze algemene opsporingsbevoegdheid mag
„niet als doel der patrouillegangen worden gesteld.

„Op verzoek van de amhtenaren der Invoerrechten en Ac-
„cijnzen mag met dezen wonden samengewerkt ter beteugeling
„van de smokkelhandel."

Besluit en Beschikking zijn echter nooit in werking getreden.

Ondanks alle goede voornemens stond derhalve de Koninklijke Afarechaussee thans wederom met lege handen.

Men kan over de merites denken hoe men wil, een feit is. dat Besluit en Beschikking nog slechts voortbestaan als een .„Gentlemen's „agreement" tussen de betrokken Ministeries onderling en de Marechaussee anderzijds. Is een gentlemen's agreement omtrent iets mat er in feite niet is reeds een vreemde figuur, de constructie is daarenhoven niet erg bevredigend voor het Wapen en maakt zijn positie in vele gevallen niet alleen uiterst moeilijk, doch de uitvoering van zijn taak in vele gevallen juridisch gesproken onmogelijk. Immers, de positie der Koninklijke Marechaussee en de haar in het Souverein Besluit opgedragen taak worden (overigens ten onrechte) ter, zijde

geschoven door een ministeriële afspraak gebaseerd op een *ontwerp*-Besluit en -Beschikking, welke nimmer verder gekomen zijn dan in het Kabinet van de betrokken bewindslieden. terwijl door de inhoud van deze ontwerp-Beschikking aan het personeel organisatorische beperkingen worden opgelegd van plichten en bevoegdheden bij Wet opgedragen en toegekend. Ten deze moge in herinnering worden gebracht de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep dd. 22 December 1938 [1]), alsmede het vonnis van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch dd. 15 December 1947 No. 252 [2]), terwijl tezelfder zake worde verwezen naar een beschouwing van Prof. Mr J. M. VAN BEMMELEN in het Ned. Juristenblad van 7 Jaunari 1939 No. 1, blz. 1—9 en dat van 14 Januari 1939 No. 2, blz. 30—36. Dat deze toestand niet bevredigend is en om verandering vraagt komt ook tot uiting in het Rapport-LANGEMEIJER, waarin zowel in het meerderheids- als in het minderheidsvoorstel — hoewel op niet geheel gelijke organisatorische wijze — wordt aanbevolen de Koninklijke Marechaussee op te nemen onder de voorgestelde politie-organisaties.

Tot zover voorlopig de staatsrechtelijke inoeilijkheden gedurende deze 5 jaren, waarvan de tendenz slechts in mineur is.

Doch ook op organisatorisch gebied werd niet alles verricht wat gedaan had behoren en kunnen worden. Er waren handicaps, misschien zelfs vele, doch dit mag geen reden zijn om niet ernstig en niet kennis van zaken het vraagstuk aan te pakken.

Wat zien we op dit terrein gebeuren?

De leiding van het Wapen heeft *in feite* te maken met het ontmerp-Besluit Koninklijke Marechaussee van 1946 en de Beschikking van dat jaar. De taken van het Wapen vallen in hoofdzaak uiteen in Militaire Politiedienst, Grensbewaking en Bijstandsverlening. Deze drie taken, respectievelijk ressorterende onder 3 Ministeries, stellen allen haar bijzondere eisen, maar zij hebben één ding gemeen: het zijn politiediensten: hierop moet derhalve de organisatie. hei beheer en de dienst zijn gericht. En zij, die aan het Wapen deze taken hebben opgedragen, hebben met de consequenties hiervan niet steeds voldoende rekening gehouden. Men heeft aan de Marechaursec onthouden de toepassing van de beginselen die niet alleen nog heden ten dage worden gehuldigd bij burgerpolitiekorpsen, overal ter wereld — ook in ons land —, alsmede bij de militaire politiekorpsen

---

[1]) W 6—1939 en M.R.T. XXXIV, blz. 470.

[2]) Artikel 141.

No. 7.

De opsporingsbevoegdheid der Kon. Marechaussée berust op art. 141 sub 5 en 6 Sv. en wordt niet ontnomen door de Beschikking nopens het Wapen der Kon. Marechaussée d.d. 1 Aug. 1945 (Politieblad no. 10, pag. 155), vermits een dergelijke beschikking nimmer de bij de Wet geregelde opsporingsbevoegdheid der K.M. vermag te frustreren, doch hoogstens administratief die bevoegdheid vermag te regelen.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 15 December 1947 (M.R.T. XLI, blz. 657).

in den vreemde. doch die ook reeds vóór 1940 in ons land als vanzelfsprekend en maatgevend waren erkend en werden toegepast bij de Koninklijke Marechaussee en de Politietroepen. Men heeft veelal vergeten dat een orgaan belast met toezicht over anderen, steeds ten voorbeeld moet kunnen worden gesteld aan die anderen, zowel in uiterlijk voorkomen als in innerlijke beschaving, in werkzaamheden, optreden en in gedrag, zowel in als buiten dienst. Men heeft over het hoofd gezien dat zulks voor de leden van zulk een orgaan bijzondere verplichtingen en eisen medebrengt en dat, om aan dit alles te kunnen voldoen bijzondere maatregelen nodig zijn. Maatregelen voor werving, dienstverbintenissen, samenleving, kleding, uitrusting, voeding en bezoldiging. Vóór 1940 bestond dit alles wel — en terecht — als een eis om de opgedragen taak naar behoren te kunnen uitvoeren. De na de oorlog toegepaste gelijkschakeling met andere legeronderdelen heeft niet nagelaten haar funeste uitwerking te hebben op het Wapen — een beroepskorps.

En men heeft — onbegrijpelijk — ook vergeten aan het personeel van het Wapen de bevoegdheden toe te kennen, welke het mogelijk moeten maken dat het zijn taak kan uitvoeren. Hoe ziet men bijvoorbeeld een militaire politieman geplaatst ter bewaking en beveiliging bij een militair object, die niet preventief kan optreden tegen kwaadwillende burgers?

De taak van de Marechaussee, die steeds zo nauw in aanraking komt met het burgerpubliek, zowel aan de grens als in het binnenland, die zo nauw verbonden is met militairen van verschillende wapens, rangen en standen, is al moeilijk genoeg; zij kan de onvoorwaardelijke steun van de autoriteiten niet ontberen bij de uitoefening van haar taak. Heeft zij deze niet, dan kan het gevolg slechts zijn, dat een minderwaardigheidsgevoel gaat ontstaan, hetwelk zich naast een gebrek aan arbeidsvreugde, zal uiten in een voor een politie-orgaan zo verwerpelijk gebrek aan doortastendheid; erger nog, het zal spoedig overslaan in een wankelmoedigheid in optreden en het falen op die ogenblikken dat haar diensten het meest nodig zijn. Vooral in deze enerzijds nog op velerlei gebied „na-oorlogse" samenleving en anderzijds in deze ernstige tijden niet zijn bedreigingen van meerdere zijden is deze steun onontbeerlijk, wil het Gezag — dit kostbare bezit — niet ernstig tekort worden gedaan. Ook op dit gebied klinkt derhalve nog een tendenz van minneur, welke echter, daar het hier organisatorische en administratieve moeilijkheden betreft, waarschijnlijk gemakkelijker is te veranderen dan de vorengenoemde staatsrechtelijke bezwaren, mits de verantwoordelijke autoriteiten overtuigd geraken dat het hier gaat om grote belangen en dat voorkomen beter is dan genezen.

Toch mag worden gezegd dat de Koninklijke Marechaussee zich in deze 5 jaren heeft ontwikkeld van weinig tot een Wapen dat thans weder met ere mag worden genoemd. Er zijn in

deze jaren tekortkomingen geweest en zij zullen er voorlopig nog blijven. Het kan niet anders — en het is ook elders niet anders. Het Wapen is nog in de volle opbouw. Laat men deze niet storen door maatregelen welke ontwrichtend werken en door een onthouding van datgene zonder hetwelk het Wapen zijn taak niet naar behoren kan verrichten. Materiële en morele steun ! Alle personeel blijkt nog niet steeds uit het goede hout te zijn gesneden; laat men bepalingen in het leven roepen waardoor een verandering ten goede kan ontstaan.

Het jongere kader is goed opgeleid, vol goede wil, doch het ontbreekt nog veelal aan overwicht, ervaring en de nodige routine. Laat men alles doen om deze eigenschappen spoedig te verwerven. Over deze thans nog bestaande tekortkomingen behoeft men zich 'overigens niet te verwonderen als men de snelle groei sinds 1946 ziet:

Jaar	ieren	Ouder kader	Aangenomen mar's	Herscholde oudre 00	Opgeleide wnr's	mar's	Dienstpl. 00	Dienstpl. mar's
1940 KMar	26	586	648					
1940 Pol tr	29	304	1505	—	—	—	—	—
1940 Totaal	55	890	2153					
1945/1946	52	728[1])	1855	92	—	82	61)	349[4])
1947	+12	—	+213	75	13	219	30[4])	123[4])
1948	+ 5	—	+205	56	84	129	11[4])	73[4])
1949	+10	—	+342	75	150	192	14[5])	92[5])
1950	+ 4	+46[2])	+483	76	112	134	12[5])	137[5])
1951 tot heden	+ 1	—	+147	43[3])	45[3])	198	—	—
Totalen	84	774	3245	417	404	−954	128[5])	774[5])

Wat reeds is bereikt geworden is dan ook voor een goed deel te danken aan de werklust cn het grote enthousiasme hetwelk in deze jaren door de lcdcn van het Wapen ten toon is gespreid.

En dit is gelukkig een majeur geluid van niet te onderschatten

---

1) Waarvan 291 van het (oude) Wapen (Engeland en van Rijkspolitie)
en **195** van het Korps Politietroepen (Engeland en van Rijkspolitie).
Voorts 186 van het Korps Rijkspolitie (niet van het oude Wapen of Politietroepen),
15 van de gemeente-politie
en **41** van andere onderdelen der Kon. landmacht.
728

2) Zijn afkomstig van het voorm. KNIL **(3)** en overigens dpl. onderofficieren der Kon. Marechaussee uit Indonesië gerepatrieerd en als beroepsonderofficier overgenomen.

3) Zijn momenteel in opleiding.

4) Bestemd voor M.P.-onderdelen in Indonesië.

5) Bestemd voor M.P.-onderdelen bij het leger te velde.

waarde. Een goede geest is de basis van alle vordering. Ondanks de vele ondervonden moeilijkheden, de tegenslagen, de hooggestelde eisen, zijn deze werklust en enthousiasme bewaard gebleven. En zij zúllen bewaard blijven, de kennis en ervaring en daarmede de bruikbaarheid van het Wapen zullen toenemen: doch wil de Marechaussee het peil bereiken dat nodig is om het Wapen te doen beantwoorden aan haar doel, geschikt voor zijn grenstaak, voor zijn M.P.-taak en als gezagsorgaan in de hand van de Regering onder alle omstandigheden, dan zal zij rustig in deze richtingen moeten kunnen blijven voortbouwen. Maar laat men niet vergctcn dat ook psychologische invloeden van buiten een niet te veronachtzamen element zijn.

Hierbij valt nogmaals de aandacht op de laatstgenoemde taak, de Koninklijke Marechaussee als Gezagsorgaan van de Regering, d.w.z. gereed om, mocht het daartoe worden geroepen door het bevoegde Gezag, bijstand te kunnen verlenen in geval van ernstige verstoring van de openbare orde, rampen enz. Gelukkig is in ons land — buiten de normale burgerpolitic-organen — de behoefte hieraan niet groot en komt een optreden als zodanig slechts weinig voor.

Toch zal een Regering, welke zich van haar verantwoordeliikheid bewust is, met deze omstandigheden rekening moeten houden, niet door het hiervoor onderhouden van een afzonderliik orgaan, dat wellicht jaren geen emplooi hoeft, doch door het gereed houden van een organisatie. welke in normale tiiden met andere diensten belast. in tijden van nood te harer beschikking staat en voor dit doel *onvoorwaardelijk* in *haar hand is.* En welke organisatie voldoet hieraan beter dan een militair georganiseerd politiekorps, d.w.z. een korps, dat staat onder de Krijgstucht; op wier leden van toepassing is art. 71 W.v.M.S.

Organisatorisch dient daarom de Koninklijke Marechaussee als van ouds — en zoals terecht in het vorengenoemde ontwerp-Besluit en -Beschikking Koninklijke Marechaussee weder tot uiting kwam — te ressorteren onder **3** Ministeries, ieder met eigen eisen waaraan het Wapen moet kunnen voldoen ter uitvoering van de haar opgedragen respectievelijke taken. terwijl het Beheer van dit militaire Korps behoort te berusten bij de Minister van Oorlog. Wij zullen goed doen ons ten deze ie spiegelen aan ons omringende landen.

Gouverner c'est prévoir !

Augustus 1951.

De achtergrond van het Desertieprobleem

door

Dr J. ZURING,

destijds Res. Off. v. Gez. der 1e kl. bij de K.L.

Uit de omschrijving van de desertie, zoals mij die aantreffen in artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht, blijkt reeds dadelijk en duidelijk dat we hier te maken hebben niet een delict, dat we in een andere gemeenschapsvorm dan die van het leger niet aantreffen, het is een .,proprium militare delictum". De desertie is even oud als het leger zelf en reeds in de decennia van de bloei van het Romeinse Rijk treffen we naast de normen, volgens welke de ,,desertie" gestraft moest morden, ook maatregelen aan met behulp waarvan men de desertie wilde trachten te voorkomen; een en ander was mede afhankelijk van de, in de loop der jaren steeds wisselende, plaats die het leger in de inaatschappij innam en bleek ten nauwste samen te hangen met de structuur van het leger.

Door de eeuwen heen zien wij in de meeste landen slechts sporadisch desertie optreden; een enkele maal treffen we een massale desertie aan, zoals ten tijde van de huurlegers en ook wanneer Napoleon het leger dwong de strijd op te nemen tegen landgenoten. In de moderne oorlogsvoeririg zien wij een dergelijke massale desertie optreden onder invloed van vijandelijke agitatie, gericht tegen een vechtensmoe leger of. zoals tijdens de laatste wereldoorlog waar een groot aantal Amerikaanse militairen in Italië achterbleef, de z.g. Lost- of Zerodivision. waarvan sommigen, met behulp van valse of vervalste papieren een ,,perfect desertion" pleegden. Ook in ons land was tot voor kort het aantal gevallen van desertie zeer gering (in 1935 b.v. 16) en bleef vaak beperkt tot de voor de Zeekrijgsraad behandelde gevallen van ,,achterzeilers", waarbij meestal niet de bedoeling bestond desertie te plegen.

In Nederland ontstond echter na, 1945, toen het als gevolg van de acties in Indonesië noodzakelijk bleek, grote contingenten troepen naar de tropen te zenden, een acuut en groot desertieprobleem. Wanneer in het vervolg van dit opstel gesproken zal worden over deserteur cn desertie, dan wordt hiermede steeds bedoeld de ,.Indië-

.,deserteur" en de ,,Indië-desertie", dcsertic bij militairen van de K.L., die zich hebben schuldig gemaakt aan ,,opzettelijke ongeoor- ,,loofde afwezigheid en daardoor een bevolen reis niet of niet geheel .,hebben meegemaakt" (art. 98); zij doken veelal onder tijdens of na het inschepingsverlof.

Door mijn werkzaamheden als militair-psychiater en belast met de psychiatrische beoordeling van een groot aantal deserteurs was ik in de gelegenheid enkele honderden hunner te leren kennen; een deel van de hierbij verkregen ervaringen zullen in het onderstaande worden meegedeeld.

Alvorens in te gaan op enkele aspecten van het desertieprobleem komt het ons noodzakelijk voor, eerst te trachten een indruk te geven van de uiterlijke en innerlijke metamorphose die me zien optreden bij het in dienst treden. Over de uiterlijke metamorphose en de resultaten van deze mimicrie kan men zich dagelijks een oordeel vorinen. De innerlijke, psychische veranderingen zijn meestal niet zo duidelijk waar te nemen, terwijl ze toch voor ons onderwerp van het grootste belang zijn.

In tegenstelling tot de rijke literatuur over de legerpsyohiatrie, sinds enkele jaren een geheel nieuw specialisme binnen het terrein van de psychiatrie. is de literatuur over de legerpsychologie wel zeer gering. Zowel de sociologen als de psychologen hebben een kans voorbij laten gaan om aan de hand van de ervaringen in het leger verkregen, een waardevolle bijdrage te leveren tot een betere kennis van en inzicht in de structuur van ons volk. Wel verrichtte de Psychologische Dienst een onderzoek naar de dienstgcschiktheid van de keurling, echter niet bij de soldaat. die niet alleen ouder. maar ook een man-in-uniform is.

Wanneer we hier eerst willen spreken over de psychologie van de soldaat. dan zou de vraag kunnen rijzen, of dit wel verantwoord is, daar soldaten toch eigenlijk ook maar .,gewone" mensen zijn, die als gevolg van de toepassing van de Dienstplichtwet gedwongen werden dienst te nemen. temeer daar de ,,ongewonen" door de keuring reeds zoveel mogelijk van de militaire dienst werden uitgesloten. Nu worden tok de ,,gewone", dus ..normale". mensen veelal zij gerekend die in staat zijn zich in de maatschappij te handhaven. zonder dat dit tot psychische stoornissen aanleiding geeft. Het norniaal-zijn wordt hierbij dus bepaald door de structuur van het individu èn van de maatschappij. Zodra echter de aan het individu gestelde eisen zich wijzigen en dus ook een groter belasting vormen voor zijn aanpassend vermogen, of wanneer. om welke reden dan ook. de psychische integratie, tijdelijk, verstoord is (b.v. in aansluiting aan ziekte of uitputting of na ernstige emoties) mag verwacht worden. dat dan de aanpassing te kort schiet en kan een ieder mens reageren met neurotische reactievormen. zonder dat zijn grondstructuur ook maar enige verandering behoeft te ondergaan; kan hij worden tot een abnormaal reagerend individu.

Dc psychologische veranderingen die we kunnen waarnemen bij de overgang van burger naar militair, zijn, naast de bij allen optredende z.g. supra-individuele reactievormen, zich uitend als een min of meer gelijkmatig dalen van het persoonlijkheidsniveau (enigszins te vergelijken met de psychologie van de menigte), de individuële reactievormen, wezenlijk afhankelijk van de bepaalde geaardheid van de mens, van de in de aanleg gegeven, gepraedisponeerde wegen.

De overgang van het leven binnen de min of meer soepele grenzen van de z.g. vrije bungermaatschappij naar de zo geheel anders gestructureerde gemeenschapsvorm, die het leger is, is groot en abrupt; die overgang wordt bovendien in een groot deel der gevallen beschouwd als te zijn ongewenst, zinloos, overbodig, en vindt dus plaats onder omstandigheden die weinig gunstig zijn om een goed aanpassen te bevorderen.

Onder de militairen treffen we in de eerste plaats diegenen aan die zich, zonder veel moeite, weten in te voegen in het leger; zij vormen de grote groep van een aantal onopvallende persoonlijkheden. Vervolgens kennen we een veel kleiner aantal van hen die zich in de geborgenheid van het leger veilig voelen en waarbij, naast het verlangen naar een deels onbezorgd ambtelijk bestaan, een behoefte aan tucht en discipline een rol speelt, zich uitend als een enigszins krampachtig zich onderwerpen aan de militaire tucht. Bij hen is het gevaar voor dienstklopperij groot, terwijl de eerzucht, gevoed door de waarde gehecht aan de distinctieven, op een vaak onverheelde, infantiele wijze naar voren komt, met als mogelijk gevolg een wanverhouding tussen positie en prestatie.

Tenslotte volgt de laatste groep van degenen die zich niet willen of niet kunnen schikken in het militaire verband. Hierbij kan zowel het vermogen als de behoefte tot aanpassing onvoldoende ontwikkeld zijn, zodat zij steeds in conflict met hun omgeving leven: de soldaat met de lange straflijst. Deze psychopathen behoren zo spoedig mogelijk herkend en vrijwel steeds afgekeurd te worden. Tot deze derde groep behoren ook een aantal neurotici. Voor velen van hen kan het in dienst treden een zodanige conflictsituatie betekenen, dat latente intra-psychische spanningen gereactiveerd en manifest kunnen worden. Hierbij wordt getracht tot een verdringing, opheffing of oplossing dier spanningen te geraken langs vaak moeilijk te herkennen wegen en waartoe o.a. simulatie en desertie behoren.

In het volgende zal gesproken worden over de deserteurs. dus over hen die zich om enigerlei reden in de militaire dienst niet wensten of wisten te handhaven en besloten tot de vlucht in de vlucht, de desertie.

Het is mogelijk van belang, alvorens tot een bespreking van de oorzaken van de desertie over te gaan, eerst enkele staiistischc gegevens te vermelden. ontleend aan een onderzoek van circa 400 deserteurs.

Het merendeel van de deserteurs blijkt te komen uit volledige en harmonische gezinnen; oen geringer aantal is afkomstig uit zgn. ,,ge-,,broken gezinnen" waar de omstandigheden vaak zeer ongunstig waren en zeker tot de desertie zullen hebben bijgedragen. In het algemeen blijkt de grootte van het gezin, waaruit de deserteur afkomstig is, vrij hoog, n.l. 49,7 % met 2 tot en met 4, 36 % met 5 tot en met 8 en 8.7 % met meer dan 8 kinderen. Vrijwel allen. n.l. 78.9 %, stamden uit de beroepsklasse der fabrieks- en landarbeiders.

Velen doubleerden één- of meermalen op de lagere school (62.1 %), 17.4 % doubleerden twee- of meermalen. Slechts 5 % maakten met succes gebruik van middelbaar- of MULO-onderwijs, 10 % behaalden een diploma van de Ambachtschool.

Het aantal dat een huwelijk sloot kort voor, tijdens of kort na de desertie is resp. 40, 2 en 8, totaal dus $12\frac{1}{2}$ %. De omstandigheden waaronder het huwelijk gesloten werd, waren vaak ongunstig. Zo sohreef een jonge vrouw over haar man: ,,ik heb hem bloot ge-,,trouwd, hij had geen eens een broekie an", ze hadden geen bed om op te slapen, de vrouw, die reeds een onecht kind van 3 jaar heeft van een man die ze niet meer vinden kan, is wederom in verwachting.

Criminaliteit bleek onder de deserteurs weinig voor te komen; 6.2 % beging. meestal kleine, overtredingen (zoals rijden zonder achterlicht, van de tram springen, smokkelen of stropen); wel betekende een bekeuring vaak het einde van een dikwijls langdurige desertieperiode.

Daar vermoed werd, dat een voorafgaand uitstel van militaire dienst wegens ,,persoonlijke onmisbaarheid" desertie zou bevorderen werd ook dit nagegaan en inderdaad bleek hierbij, dat bij 9.9 % der deserteurs een ,,uitstel" aan de desertie was voorafgegaan.

Thans willen we nagaan. welke de oorzaken zijn die tot de desertie hebben geleid.

Wanneer we naast elkaar stellen de door de deserteur opgegeven reden en de werkelijke oorzaak van de desertie, dan blijkt, dat deze elkaar in vele gevallen niet dekken, zonder dat hierbij steeds van bewust bedrog sprake behoeft te zijn. Zo gaven meerderen als reden voor hun desertie op, dat de ..zenuwachtige moeder" het niet zou overleven, als haar zoon naar de tropen zou vertrekken. Nu kan de moeder inderdaad zenuwachtig zijn, echter niet in zo sterkte mate, dat zij het vertrek van haar zoon niet zou weten te verwerken. Maar voor ons van meer belang is hierbij, dat tussen moeder en zoon een abnormale sterke aanhankelijkheid bestaat, een afhankelijkheid, waardoor de zorg van de zoon, een neurotische bezorgdheid, voor de moeder zodanig is, dat een gescheiden worden van de moeder voor hem ondenkbaar wreed zou zijn. Wanneer hier dus als reden, als verklaring voor de desertie de ,,zenuwachtige moeder" wordt opge-

geven, dan moet men dit vertalen uit de spraak van de neurotische jongeling en niet opvatten als bedrog.

In andere gevallen is een misleiding wel aanwezig en bestaat er op grond van bepaalde politieke overwegingen, een onwil om naar de tropen te vertrekken of als gevolg van bepaalde regionale opvattingen, waarbij het beter ware te spreken van ,,koppigheid" dan van onwil.

De opgegeven redenen der desertie zijn van zeer uiteenlopende aard en variëren van ,,ik kan niet tegen de warmte" tot angst voor ontrouw van de in het vaderland achterblijvende verloofde. In onderstaand overzicht treft men deze opgegeven redenen aan naast de werkelijke oorzaak van de desertie.

	opgegeven %	werkelijk %
a. voelt zich lichamelijk ongeschikt (b.v. kan niet tegen de warmte)	11.1	5.–
5. voelt zich geestelijk ongeschikt, (b.v. kan niet van huis) . . .	26.3	45.5
c. principiële bezwaren (b.v. wil geen mensen doden)	3.–	–.–
d. politieke bezwaren (b.v. wil geen Indonesiërs doden)	3.5	0.6
e. sociale moeilijkheden v.d. ouders	5.5	1.1
f. ,, ,, ,, vrouw	1.5	1.1.
g. psychiatr. ,, ,, ouders (moeder is b.v. zenuwziek) . .	31.4	6.1
h. psychiatr. moeilijkheden v.d. vrouw (is b.v. zenuwziek) . . .	6.6	1.1
i. onwil, koppigheid	2.5	39.3

Dat het verschil tussen ,,reden" en ,,oorzaak" het meest duidelijk naar voren komt bij de ,,geestelijk ongeschikten" is mogelijk te verklaren, doordat de deserteur òf zijn geestelijke problematiek niet naar voren bracht, omdat hij meende dat hieraan toch geen waarde zou worden gehecht, òf omdat bepaalde verschijnselen door hem zelf niet als zodanig werden herkend. Weer anders waren de verhoudingen bij hen, die opgaven, dat één der of beide ouders ,,erg zenuw-achtig" waren en, uit de aard der zaak, bij de gevallen van ,,kop-pigheid" of ,,onwil".

Het is dan ook een gelukkige omstandigheid dat bij de berechting van de deserteurs van elk hunner een psychiatrisch onderzoek werd verlangd, waaodoor het mogelijk werd aan de psychologische, psychiatrische en de sociologische achtergronden van dit probleem in hun onderling verband aandacht te schenken. En zo de leger-

psychiater zijn nuttig- en onmisbaar-zijn bewezen heeft, dan is dit wel bij de beoordeling van de deserteurs. Het onderscheid tussen psychiater en legerpsychiater wordt wel als volgt weergegeven: de psychiater ziet de abnormale mens onder normale, de legerpsychiater de ,,normale" mens onder abnormale omstandigheden, tot welke laatste toch zeker het in dienst treden en het vertrek of dreigend vertrek naar en hei. verblijf in de tropen gerekend kunnen worden.

Rij het nalezen van de, overigens spaarzame. oudere publicaties over de desertie valt ons dadelijk op dat een groot aantal van de deserteurs destijds behoorde tot de geestelijk-onvolwaardigen, zoals epileptici, psychopathen, imbecillen. Voor ons van meer belang zijn echter de ervaringen van de moderne legers, alhoewel me hierbij niet uit het oog mogen verliezen, dat deze ontleend zijn aan de gedragingen bij militairen aan het front, dus onder voorwaarden die geheel anders zijn dan bij onze Indië-deserteurs, zodat een vergelijking van beide groepen niet verantwoord is. Slechts één officieel Engels rapport wil ik hier noenien: het bleek dat van de 1592 gevallen van front-desertie er slechts 43 % tot de ,,normalen" behoorden, de overigen waren infantiele. debiele of psychopathische gestructureerde persoonlijkheden. Een Belgisch auteur noemt de desertie: ,,généra-,,lement le couronnement de la carrière militaire d'un inepte".

Wanneer me de gegevens van de ruim 400 door ons onderzochte deserteurs overzien en hierbij vooral letten op de **I.** en de S., zijnde militaire functionele waarderingen voor Intelligentie en Stabiliteit, dan blijkt dat het aantal psychisch normalen ($I_1 S_1$) onder hen zéér gering is. n.l. 29.2 %. Dat deze kleine groep toch desertie pleegde, was een gevolg van bepaalde politieke opvattingen, van regionale invlocden of van moeilijlie huiselijke of sociale omstandigheden.

Langs verschillende wegen werd getracht oen inzicht te verkrijgen in de persoonlijkheid van de deserteur, waarbij gebruik werd gemaakt van gegevens, verkregen met behulp van de beoordeling van de dienstprestaties, observatie tijdens militaire oefeningen, het gesprek, meerdere testmethoden, de levensbeschrijving. inlichtingen verstrekt door huisartsen en geestelijken en door een hiervoor gespecialiseerde ,,sociale dienst" en ,,dienst geestelijke verzorging", dit alles aangevuld met de bij de vele huisbezoeken verkregen eigen ervaringen. Hierdoor was het mogelijk te komen tot een persoonsbeschrijving van de deserteur en kon worden getracht de rnate van toerekenbaarheid t.a.v. de desertie (de z.g. partiële toerekenbaarheid) te bepalen.

Een van de meest voorkomende desertie-redenen was wel het vermoeden of de zekerheid in de tropen ,,heimwee" te zullen krijgen, meestal omschreven als een zeer groot verlangen naar huis en hof, naar ouders, vrouw of zelfs verloofde, een ,,er niet buiten zullen ,,kunnen". Bij veel deserteurs bestond inderdaad naast een kinderlijke gebondenheid aan de vertrouwde omgeving of aan delen hiervan, een hiermee ten nauwste samenhangende bewuste of niet-gekende angst voor het vreemde, onbekende, verre en bovendien ge-

vaarvolle, een wereld-angst, die het gevolg kan zijn van een gebrekkige levensontwikkeling, evenals we dit zagen bij jongens die, ver afgelegen wonend, nog nooit van huis waren geweest en altijd in de zeer beperkte en bepaalde dorpgemeenschap geleefd hadden. Mevr. Roland Holst-van der Schalk heeft deze eenzaamheid en verlatenheid wel zeer beeldend beschreven in:

> Kleine paden sling'ren over de heide
> en komen dan op de hutten der armen;
> zij zijn de enigen die zich erbarmen
> over 't verlatene van wie hier lijden.

Dat een dergelijke jongeman met angst reageert op een naderend vertrek naar de tropen moet beschouwd worden als een veiligheidsmechanisme, een reactie op het ervaren van het vele onbekende en van het volkomen andere denk- en werktempo, op het snel en onverbiddelijk ingrijpen, eerst van de militaire dienst in Holland, maar dan nog elk week-end naar huis. en hierna de dreiging losgerukt te zullen worden uit zijn milieu. Wanneer we de levensomstandigheden kennen waarin vele van deze jongens opgroeien, waarin het onderwijs vaak gebrekkig is en het geleerde niet wordt onderhouden, kranten niet of nauwelijks worden gelezen en contacten met de „wereld" ontbreken, dan mag het ons niet verwonderen, dat bij hen het aanpassend vermogen spoedig te kort zal schieten; de desertie is voor hen een zich veilig stellen, het vluchten voor een verbijsterend en niet begrepen leven.

Men denke niet hier te maken te hebben niet psychisch gestoorden of verstandelijk minder ontwikkelden, dit behoeft allerminst het geval te zijn. In hun dorpsgemeenschap geven en ondervinden ze geen moeilijkheden, maar in een voor hen vijandige wereld, waarin ze met geweld worden geworpen, weten ze zich niet in te voegen. De schuld ligt niet hij hen, maar bij degenen die als „cultuur"-dragers mede schuldig zijn aan de oorlog en die een eenvoudige plattelandsjongen tot deserteur, tot gelegenheidsmisdadiger maken.

Hiermede betreden we tevens het gebied van de sociologische aspecten van de desertie, waarbij zal moeten worden nagegaan de verhouding en wisselwerking tussen het individu en zijn gemeenschap, resp. de geaardheid van het individu als deel van de bevolkingsgroep waaruit hij is voortgekomen en de nieuwe gemeenschap waarin hij geplaatst werd, het leger. De kenmerkende eigenschappen en mogelijkheden van de streekbewoner vallen vooral dan op wanneer deze zich moet aanpassen aan voor hem nieuwe levensomstandigheden. Wanneer deze aanpassing, om welke reden dan ook te kort schiet, ontstaat het conflict tussen het individu en zijn nieuwe gemeenschapsvorm, een conflict, dat in ons geval de desertie tengevolge kan hebben.

Dat deze sociologische factoren een rol spelen, moge blijken uit de ‚desertie-plattegrond", samengesteld uit de woonplaatsen van circa

1200 deserteurs en waarbij een bepaalde spreiding in het oog springt.

Afkomst	%			
Groningen (prov.) .	15.5	67.7 %	87.5 %	
Friesland .	29.2			
Drenthe	23			
Amsterdam .	11.2			
Rotterdam	3.7			
Zaanstreek .	4.9			
Overijssel .	1.1		12.5 %	32.3 %
Gelderland .	2.6			
Utrecht (prov.) .	0.6			
Noord-Holland (zonder Amsterdam en Zaanstreek . .	1.7			
Zuid-Holland (zonder R'dam)	2.5			
Noord-Brabant .	2.5			
Zeeland .	0.6			
Limburg .	0.9			

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat een zeer groot aantal dar deserteurs afkomstig is uit de Noordelijke provincies (67.7 %). Echter ook binnen deze provincies komen er desertiehaarden voor, te weten de veenkoloniën van Drente (een ,,Bartje" deserteert niet) en Groningen en de Z.O. hoek van Friesland. Meerdere sociologen menen een bepaald kolonisatietype te herkennen als gevolg van de selectie (een afwijken van het moedervolk), de aard van en de beinvloeding door de nieuwe omgeving, het breken met de traditie en de slechte sociale omstandigheden waarin het merendeel verkeert. Kaast een veelal grote drang naar individualisme met een sterk verzet tegen autoritair ingrijpen zien we een geringe behoefte tot collectivisme, waarbij het individu zich niet verschuilt achter de conventionele opvattingen der dorpsgemeenschap, zoals we dit b.v. bij bij de ,,zanddrenten" wel in sterke mate aantreffen.

Toch moeten er nog andere factoren zijn die hun invloed doen gelden en die sommigen van de Veenkolonialen tot deserteurs maken. We zien nu, dat bij vele deserteurs, vaak vlak voor het vertrek naar de tropen. een angst voor het bestaan optreedt, de bestaanszekerheid wankelt, een existentiële angst overvalt hen. De persoonlijkheid is nog te weinig geïntegreerd om de levensprobleniatiek op harmonische wijze te kunnen verwe ken en de ,,veilige" weg van het vluchten wordt gekozen, het is een ontwijken onder invloed van de, vaak ineens, ervaren eigen insufficientiegevoelens en het is onjuist om deze wijze van reageren als lafheid te be- en veroordelen.

Ook zou het deserteren opgevat kunnen worden als de uitdrukking van een neurotische fixatie aan een onvoldoende verwerkte Oedipus-

situatie. Het autoritair optreden van de Staat, het „Vader"-land dwingt zijn „zoon" te scheiden van zijn grond, zijn aarde, symbolisch voor te stellen als de veilige, vertrouwende en vruchtbare moeder. De desertie kan hierbij gezien worden als een niet kunnen scheiden van de moeder en tevens als een daad van verzet, als een opstand tegen de vader.

Tot een geheel andere groep behoorden de verstandelijk minder begaafden; hun aantal onder de deserteurs is groot, n.l. 43.5 %, waarbij men er rekening mee moet houden, dat een verminderde intelligentie bij de door ons onderzochte gevallen vaak samen placht te gaan met een onvoldoende geestelijke stabiliteit, een combinatie dus, die voor de aanpassing wel zeer ongunstig is. Wanneer we tut een van de meest belangrijke functies van de intelligentie rekenen het zich kunnen sohikken in nieuwe situaties, dan zal het duidelijk zijn, dat bij een tekortschieten van genoemde functie, waarbij bovendien vaak niet beschikt wordt over de corrigerende werking van de overige persoonlijkheidsfacetten, het voor deze militairen ongewenst is hen naar de tropen te zenden.

Een enkele maal troffen we een analphabeet aan onder de deserleurs. Het is gebleken, dat voor de analphabeten, eenmaal in Indonesië, de contactmogelijkheden met de ouders, veelal ook analphabeten, te gering zijn; ze voelen zich steeds afhankelijk van anderen en zijn zich, in tegenstelling tot het merendeel der debielen, hun gevaarvolle positie bewust. Wij menen dan ook, dat zij niet naar de tropen behoren te worden uitgezonden.

Wanneer we het voorgaande trachten samen te vatten, dan blijkt dat bij een aantal deserteurs een bepaalde geestelijke structuur voorkomt, welke in meer of mindere mate zal hebben bijgedragen tot het tot stand komen van de desertie en waarmede bij de beoordeling van de mate van toerekenbaarheid t.a.v. de desertie, en dus ook bij de bepaling van de strafmaat, rekening za1 moeten worden gehouden. In vele gevallen wordt deze persoonlijkheidsstructuur vóór het in dienst treden niet opgemerkt. niet als gevolg van een onjuiste medische keuring, maar omdat de kenmerken zich manifesteren bij en door het in dienst treden. Men zou het leger dan ook een reagens kunnen noemen ter bepaling van de consolidatie ener persoonlijkheid. Maar ook bij de $I_1 S_1$ gevallen, dus bij de ,.normalen" blijkt, zonder dat er sprake is van een duidelijke psychiatrische symptomatologie toch het persoonlijkheidscoloriet een ander te zijn, dan bij de niet-deserteurs onder de militairen. Een zekere kleurloosheid, een amorphie valt op, een bereidheid tot asthenisch reageren, waarbij het ons niet behoeft te verbazen dat ze geen weerstand hebben kunnen bieden aan de vaak zeer grote, haast gewetenloze aandrang van de ouders of van de omgeving om niet naar de tropen te vertrekken. Deze wijze van rcagercn komt ook tot uiting bij de gedragingen in de openlucht-gevangenis „Bankenbos", waar het overgrote merendeel der deserteurs hun straf ondergaan. Zo citeer ik uit ,,De Scha-

„kel", het orgaan van „Bankenbos": „Men gaat hier in een om-„hulsel gekleed. De liefde, de vriendsohap, ja zelfs de haat, zij „schijnen voor ons niet meer te bestaan. In plaats van kameraad-„schap is er.... niets, volkomen niets tussen ons."

Voor de legerleiding is een vroegtijdig herkennen van latente deserteurs van het grootste belang; het is inderdaad een bepaalde groep die tot de daad van desertie kwam, doch men vergete niet dat in de houding van menige Nederlander in wezen eveneens desertie werd gepleegd.

Tenslotte willen wij. in het kort, enkele aanwijzingen geven, met behulp waarvan het mogelijk is de desertie te voorkomen of te beperken. Veel van de hierbij genoemde maatregelen vonden een verklaring in datgene wat op de vorige bladzijden werd vermeld.

Wii noemen dan:

a. vroegtijdig herkennen van latente deserteurs; hiervoor is een gespecialiseerde militair-psychiater met sociologische belangstelling en ervaring noodzakelijk;

b. in de Noordelijke garnizoenen een geschikt kader, waarvan aangenomen moet worden, dat het inzicht heeft in en begrip toont voor de structuur van de ..Noorderlingen";

c. goede voorlichting in kazerne, in pers en film, vooral in die streken waar desertiehaarden voorkomen. Hier zijn ook aan te bevelen garnizoensdagen („ouderdagen"), cursussen op volkshogescholen aan jeugdleiders e.d.;

d. een goed en intensief werkend thuisfront, zowel voor de militairen binnen als buiten de landsgrenzen: de burgerij heeft hierbij een grote taak te vervullen;

e. goede geestelijke verzorging van de soldaat èn het ouderlijk milieu; de dienst „geestelijke verzorging" kan, vooral ook door aandacht te schenken aan de moeilijkheden bij de potentiële deserteurs en hun gezinnen. in belangrijke mate er toe bijdragen het aantal desertiegevallen te beperken;

f. het aanstellen van sociale werkers en werksters, die contact zullen hebben te zoeken met die gezinnen, waar zich sociale problemen blijken voor te doen. Enige belangstelling voor deze gezinnen kan reeds wonderen doen en een onjuiste instelling ten opzichte van „het leger" en „den Haag" volkomen wijzigen.

Tenslotte het enige en afdoende middel, n.l.:

g. het voorkómen van oorlog en oorlogsgevaar.

We dienen allen, met de ons ten dienste staande middelen, er toe mede te werken hei aantal deserteurs te beperken; hierbij zal de liefde voor de mens, ook al is hij soldaat of zelfs deserteur, op de voorgrond moeten staan.

Noord-Atlantische moeilijkheden

door

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

Onder het opschrift: ,,Vorming Europees leger. Verschillen in ,,soldij vormen een bezwaar" komt in ,,Het Vaderland" van 11 Augustus 1951 het volgende bericht voor:

> ,,De vorming van een Europees leger vordert slechts lang-
> ,,zaam, vooral ten gevolge van de vele technische moeilijk-
> ,,heden, die aan het instandhouden van een internatioiiale
> ,,strijdmacht zijn verbonden. Eén van deze moeilijkheden,
> ,,welke zich ook voordeed bij de samenstelling van de staf van
> ,,Generaal Eisenhower, vormt het verschil in traktement van
> ..de militairen in de betrokken landen.
>
> ,,Een Belgisch soldaat krijgt ongeveer vijf maal zoveel als
> ,,zijn Franse en 23 maal zoveel als zijn Italiaanse collega.
> ,,Een Belgische Luitenant-Generaal ontvangt ruim twee maal
> ,,zoveel als de best betaalde Italiaanse Generaal. Bij de vor-
> ,,ming van een internationale strijdmacht vormen dergelijke
> ,,verschillen natuurlijk een groot bezwaar. Een oplossing is
> ,,moeilijk te vinden. Voor Rome en Parijs is het, politiek
> ,,gezien, bijna onmogelijk aan de troepen in Europees verband
> ,,een hogere beloning te geven dan de nationale contigenten.
> ,,Een gelijkschakeling van alle traktementen zou een te zware
> ,,belasting betekenen voor de Franse en Italiaanse begroting.
>
> .,Nederland heeft een tijdelijke oplossing gevonden door de
> ,,officieren, die gedetacheerd zijn hij het hoofdkwartier van
> ,,Generaal Eisenhower, een bijzondere toelage te verstrekken.
> ,,Deze methode is echter ongeschikt voor eenheden van enige
> .,omvang, daar hier zeer grote bedragen mee gemoeid zouden
> ,,zijn."

Dit bericht raakt. behalve aan het salariëringsvraagstuk — hetwelk door rekening te houden met de mogelijlihcid tot invoering van een supra-nationale inunteenheid belangrijk vereenvoudigd zou kunnen worden — ook andere moeilijliheden.

Zo gaat men. volgens dit bericht, uit van de veronderstelling, dat elke bondgenoot rechtstreeks de kosten moet dragen van hetgeen van hem als zijn aandeel in de opbouw van de algemene defensie wordt verlangd, hetgeen de bedenkelijke mogelijkheid van nationale kritiek op het beleid van de Algemene Opperbevelhebber niet uitsluit.

Ook verkeert men in de mening, dat elke bondgenoot naast zijn contingent aan de geïntegreerde krijgsmacht ook een nationale militaire macht mag in stand houden.

Aangezien deze laatste opvatting niet alleen invloed heeft uitgeoefend op het te Parijs behandelde salariëringsvraagstuk maar ook

nog andere, mijns inziens bedenkelijke gevolgen kan hebben, wil ik voorshands voor deze beide punten de aandacht van mijn lezers vragen.

Het salarisvraagstuk is, indien men zich op het standpunt stelt, dat er een supra-nationale regeling en een dito financiering voor vereist wordt, naar ik meen, vrij eenvoudig op te lossen. Ik wil er daarom mede aanvangen.

Het vraagstuk van het al dan niet in-stand-houden van nationale krijgsmachten eist ter wille van zijn gevolgen een meer uitvoerige beschouwing. Deze laat ik dan volgen.

Het wil mij voorkomen, dat de moeilijkheid, van welke het aangehaalde bericht spreekt, ontstaan is uit het blijkbaar bij het overleg nog niet aanvaarde maar niettemin ook om reden van efficiency noodzakelijk denkbeeld om de betalingen, welke de belangen van het Europees leger nodig maken, te doen geschieden uit één ,,pool" door één algemene administratie. Aanvaardt men dit beginsel, dan ontstaat de mogelijkheid dat deze administratie voor alle militaire rangen en standen, welke in het Atlantische leger zullen voorkomen, standaard-traktementen of -soldijen gaat vaststellen. Gesteld dat dit zou geschieden met ingang van 1 Januari 1952, dan zou aan iedere na deze datum bij dat leger ingedeelde militair het voor zijn positie geldende standaard-salaris moeten worden toegekend en uit de ,,pool" worden betaald.

Vóór die datum zijn er aan diezelfde militairen in de nationale legers bezoldigingen uitgekeerd hetzij tot hetzelfde bedrag — en dan komt er in hun inkomen na 1 Januari 1952 geen verandering — hetzij tot een lager of tot een hoger bedrag. Voor hen, die minder ontvingen, betekent de toekenning van het standaard-salaris een geldelijke vooruitgang, komende ten laste van de .,pool", welke vooruitgang in inkomen waarschijnlijk dankbaar zal worden aanvaard. Alleen voor hen, die tot 1 Januari 1952 een hoger inkomen hebben genoten, moet billijkheidshalve een overgangsbepaling worden gemaakt, welke hun na deze datum waarborgt een toelage tot het beloop van het verschil. Deze toeslag neemt af wanneer na 1 Januari 1952, bijvoorbeeld ten gevolge van bevordering in rang, hun standaard-loon stijgt, zodat deze toelage uiteindelijk ophoudt. Dan is de unificatie van de salariëring volledig doorgevoerd.

Toch zal, eveneens ten laste van de ,,pool", een andere toelage van meer blijvende aard dienen te worden getroffen, en wel een ,,duurte-,,toeslag". afhankelijk o.a. van de kostbaarheid van de levenswijze in verschillende standplaatsen. van bijzondere opdrachten enz.

Op deze wijze vervalt elke bedenking ontleend, niet alleen aan geldelijke onmacht van de fiscus van een of andere bondgenoot, maar ook aan mogelijke ongelijkheid in betaling van hetgeen het bericht schijnt te verstaan onder ,,nationale contingenten". Hiermede ga ik over tot de bespreking van de tweede, boven aangeduide moeilijkheid.

Deze moeilijkheid is van veel meer gewicht clan de eerste. Zij komt voort uit de ook te onzent bekende opvatting, dat iedere tot het Noord-Atlantisch Verdrag toegetreden Partij naast het contingent manschappen, dat aan het Atlantisch leger moet worden afgestaan, nog een eigen, nationaal leger zou mogen in stand houden. Deze opvatting heeft, mijns inziens, geen recht van bestaan. Nog daargelaten. dat de hieruit voortvloeiende kosten boven die, welke uit de „pool" aan iedere Partij zouden worden opgelegd, de draagkracht van vele Partijen al spoedig te boven zouden gaan, het bestaan van nationale legers met eigen leiding of aanvoering kan oorzaak zijn van tweedracht, zelfs van verzet tegen maatregelen van de Algemene Opperbevelhebber, met hieraan verbonden wederzijdse spionnage en contra-spionnage, welk een en ander, ook met het oog op mogelijke gevolgen, vooral in militaribus onduldbaar is.

Geenszins ten onrechte heeft Minister *Pléven* voor toelating van een West-Duits contingent aan manschappen tot het Atlantisch leger als eis gesteld, dat de wederoprichting van een Duitse generale staf voorkomen moet worden. Is het dan niet duidelijk, dat ook het ontstaan van een Duits leger naast het contingent van Atlantische Duitsers ongewenst moet worden gevonden? En zijn de bondgenoten, die aldus willen voldoen aan het Duitse verlangen om op gelijke voet te worden behandeld als die bondgenoten zelf, dan niet verplicht om hun nationale legers op te beffen en de verdediging manu militari van de hiervoor in aanmerking komende belangen van alle Partijen over te laten aan het Atlantisch leger? Zou aan de andere kant de Algemene Opperbevelhebber van laatstbedoeld leger er in kunnen berusten, dat op vele plaatsen in zijn gezagsgebied militaire eenheden zouden bestaan, over welke hij elke zeggenschap mist en welke dus, al dan niet in gemeen overleg, broeinesten van tegenwerking tegen zijn bedoelingen en plannen zouden kunnen worden?

Naar het gerucht wil, heeft het onlangs met Japan gesloten vredesverdrag aan de Japanse Regering de vrijheid verschaft om opnieuw een nationale krijgsmacht samen te stellen. Indien dit bericht juist is lijdt ook deze vrijheid aan dezelfde fout. Deze fout zou het nodig kunnen maken, dat de voor een der deelnemers aan dit verdrag gereserveerde bevoegdheid om in Japan eigen militaire steunpunten in te richten, te bezetten en aldus te behouden, voor binnenlands gebruik zouden gaan dienen.

Men neme, om dc beantwoording van dit vraagstuk in juiste banen te leiden, een voorbeeld aan de grondwet van de Verenigde Staten van Amerika, welke aan de staten, uit welke deze Republiek bestaat, heeft verboden, eigen krijgsmachten te vormen. Dit voorbeeld op kleinere schaal geeft met evenredig grotere kracht de weg aan, langs welke ten behoeve van de supra-nationale krijgsmacht interne moeilijkheden als zoëven bedoeld moeten worden voorkomen.

Ik verwacht de tegenwerping, dat het Noord-Atlantisch Verdrag

werd opgesteld door Vertegenwoordigers van mogendheden, die zich nog niet vertrouwd hadden gemaakt met de eisen, aan welke een geiritegreerd leger moet voldoen. Zij meenden, dat tactische eenheden van verschillende nationaliteit onder strategische leiding van één Algemeen Opperbevelhebber voldoende waarborg geven voor het aanvangen en voeren van een oorlog tegen een gemeenschappelijke vijand. Een beroep op hetgeen de strijd in Korea alsmede de onlangs gedurende enkele weken in Duitsland gehouden gemengde manoeuvres te zien hebben gegeven, scheen deze mening te bevestigen.

Toch is deze opvatting niet juist. Wij, Nederlanders, hebben dit al kunnen lezen in het Koninklijk besluit van 31 October 1815 no. 9, bij hetwelk onze militaire strafwetgeving uit de jaren 1814 en 1815 van toepassing werd verklaard op de troepen van het „ci-devant" België. De bij de op 24 Augustus 1815 vastgestelde grondwet tot Koning verklaarde Souvereine Vorst Willem I overwoog bij deze beslissing onder meer „que depuis la réunion de troupes néerlandaises „sous un même drapeau, il est devenu inutile de conserver une „double juridiction, distincte d'après la localité de stationnement „des troupes". Maar deze zeer juiste opvatting, welke onze militaire juristen meestal als tot de Belgische wetgeving behorend studieobject hebben beschouwd, heeft in onze tijd en in onze staatkundige gemeenschap haar bevestiging gevonden ter gelegenheid van ons optreden in Nederlands-Indië na de capitulatie in 1945 van Japan. Onze krijgsmacht aldaar bestond toen uit de hoofdmacht van het Koninklijk Nederlands-Indische Leger en, aangezien deze niet sterk genoeg was, werd zij aangevuld met een contingent van de Koninklijke Landmacht. Tussen dit contingent en het Nederlands-Indische Leger bestond geen militair-rechtelijk verband. De Koninklijke Landmacht stond evenals de Koninklijke Marine met een eigen wetgeving naast en geheel los van het Koninklijk Nederlands-Indische Leger, dat ook zijn eigen wetgeving bezat. Maar de Commandant van het Nederlands-Indische Leger, die aangewezen was als algemeen opperbevelhebber, moest weldra de noodzaak erkennen om eerst de Marine en later de Landmacht met het Nederlands-Indische Leger in militair-juridisch verband te brengen. Twee verordeningen van deze opperbevelhebber zagen achtereenvolgens het licht om de meest nodige coördinatie van beider strafwetgevingen tot stand te brengen, in het bijzonder om een hiërarchisch verband te scheppen tussen meerderen en minderen van deze drie onderdelen [1]).

Zoals de verhoudingen in Korea nu zijn — en voor die der zoëven bedoelde manoeuvrerende troepen gold hetzelfde — heeft elk contingent zijn eigen rechtspositie en strafwetgeving, met het gevolg dat officieren en zelfs de algemeen opperbevelhebber, strafrechtelijk gezien, alleen van hun eigen militaire landgenoten als meerderen zijn te beschouwen en dat een officier niet gerechtigd is om aan voor

---

[1]) De Nederlandse luchtmacht behoort gedeeltelijk tot de Landmacht en gedeeltelijk tot de Marine.

hem vreemde militairen dienstbevelen te geven, op welker niet-nakoming door andere militairen dan zijn militaire landgenoten zijn nationale wet geen straf heeft gesteld. De omstandigheid, dat er dagelijks gevochten of gemanoeuvreerd wordt en dat men vertrouwen heeft in de leiding van de algemene opperbevelhebber, is oorzaak, dat van moeilijkheden uit dien hoofde nog niet is gebleken. Maar desniettemin bestaan en bestonden deze latent.

De Atlantische krijgsmacht als zodanig heeft echter thans gelukkig nog geen strijd te voeren en om deze reden moet zodra mogelijk de integratie van de onderscheiden contingenten geconsolideerd worden door één voor alle geldende militaire strafwetgeving, op welker bepalingen een regelmatige militaire coördinatie en rechtspraak behoort te steunen, een toestand welke — ook al omdat nationale militaire strafwetgevingen voor een supra-nationale krijgsmacht niet meer gelden — zonder zodanig internationaal bindende, door een ook ter verwezenlijking van het plan-Schuwban noodzakelijk geworden supra-nationaal gezagsorgaan vastgestelde codificatie niet door te voeren is.

Vandaar, dat het voorstel van Minister *Pléven* niet moet worden beschouwd als iets geheel nieuws, maar als een zakelijke uitwerking van dc grondgedachte van het Noord-Atlantisch Verdrag, hetwelk anders tot een rammelend, onsamenhangend mengelmoes van militairen zou leiden.

Dit Verdrag vertoont trouwens nog een ander gebrek, dat ik ook aan onvoldoende overweging van de materie zou willen toeschrijven.

Artikel 6 beschouwt als motief voor gezamenlijk optreden tegen een gemeenschappelijke vijand: „een gewapende aanval op het „grondgebied van een der Partijen in Europa of Noord-Amerika, „op dc Algerijnse Departementen van Frankrijk, op de bezettings-„troepen van één der Partijen in Europa, op de eilanden vallende „onder de rechtsmacht van een der Partijen in het Noord-Atlantisch „Gebied ben noorden van dc Kreeftskeerkring of op de schepen of „luchtvaartuigen van één der Partiien in dit gebied."

Zo de laatste oorlog ons iets geleerd heeft, dan is het zeker wel, dat de oorlogvoering zich niet noemenswaard stoort aan territoriale grcnzcn. Artikel 6 steunt nog steeds op het tegendeel, dat vroeger aanvaard werd toen twee of meer naburige landen niet elkaar in oorlog geraakten. Toen was het ook voldoende om nationale troepen onder eigen aanvoering en met eigen nationale strafwetgeving als ruggegraat voor orde en tucht, tegen elkaar in de strijd te brengen.

De laatste oorlog heeft doen zien, dat men zich bij oorlogvoering niet meer aan nabuurschap en niet meer aan nationale grenzen of aan de nationaliteit van gezamenlijk strijdende krijgsmachten ge legen laat liggen. Vandaar dat ten onrechte in artikel 6 gesproken wordt van het *grondgebied* van een der Partijen. Ook waren de hierop volgende woorden in *Europa of Noord-Amerika* beter achterwege gelaten; deze toevoeging dient toch niet om te verduidelijken,

welke staten Partijen zijn, maar wel om te doen uitkomen, dat hun grondgebied gelegen moet zijn in deze werelddelen. Doch (om bij ons land te blijven) dan vallen er niet onder Nederlands-Indië, Suriname en Curaçao, welke nog in de grondwet van 1917 zonder hun namen te vermelden samengevat werden onder de term koloniën en bezittingen van het Rijk (d.w. het grondgebied in Europa) in andere werelddelen, maar welke reeds in de grondwet van 1938 nominatim werden vermeld, omdat hun grondgebied tezamen met dat van het Rijk in Europa voortaan zouden vormen het Koninkrijk der Nederlanden. Dit Koninkrijk werd Partij bij het Noord-Atlantisch Verdrag en mag men nu aannemen, dat al de genoemde gewesten, al zijn zij delen van het Koninkrijk, niet zouden mogen profiteren van het effect van dit Verdrag? Immers behoort — aardrijkskundig gesproken — Curaçao (sedert de grondwet van 1948 Nederlandse Antillen genaamd) niet tot Noord- maar tot Centraal-Amerika, is Suriname geen eiland maar moet, evenals Frans en Brits Guyana, beschouwd worden te behoren tot Zuid-Amerika en vallen de Nederlandse Antillen en Nieuw-Guinea (hetgeen in Azië na 1949 alleen nog maar onder Nederlandse rechtsmacht gebleven is) ook niet onder de eilanden in het Noord-Atlantisch gebied ten noorden van de Kreeftskeerkring. Hoewel zij als delen van Nederland juridisch nog begrepen zijn onder het Noord-Atlantisch gebied behoeven de mede-adherenten van dit verdrag bij aggressie op deze Rijksdelen niet bot mobilisatie van de Atlantische gewapende macht te besluiten, ook dan niet, wanneer één of meer van hen een aanval op die Rijksdelen zouden hebben ingezet.

Dergelijke voorbeelden bestaan ook bij andere Partijen.

Wellicht ter rechtvaardiging van deze mijns inziens slechte, althans niet goed doordachte redactie wordt wel gezegd, dat een nationaal Nederlandse krijgsmacht nog nodig zou zijn om deze vroegere koloniën tegen vijandelijke aanvallen (ook van andere Partijen van het Verdrag?) te verdedigen. Ernst of kortswijl, zou ik vragen. Nu het nog vrede is, moet het kleine Nederland reeds drie divisies, globaal 45.000 man troepen, paraat houden als contingent voor het Atlantisch leger. Wat blijft er verder over van onze zeemacht en luchtmacht om, nadat de Algemeen Opperbevelhebber het aandeel dat hij nodig heeft, zal hebben opgevorderd, met de minuscule eigen landmacht aan de verdediging van die ver uit elkaar liggende eilanden en van Suriname kracht bij te zetten? Bespottelijk weinig, schijnt het, ie eer indien men bedenkt, dat zelfs de Franse overheid aan de Verenigde Staten van Amerika om hulp heeft verzocht bij het volhouden van de strijd in het geheel, althans grotendeels in Azië en ten zuiden van de Kreeftskeerkring gelegen Indo-China.

Wil er van dergelijke verdedigingen iets terecht komen, dan zal het nodig zijn haar te doen uitgaan van de Noord-Atlantische krijgsmacht te land, ter zee en in de lucht, als waren de in die strijd verdedigde belangen onderdeel van die voor welker bescherming het verdrag gesloten is.

Hetzelfde geldt ook ten aanzien van aanvallen op schepen en luchtvaartuigen van Partijen. ter bestrijding van welke de geïntegreerde krijgsmacht alleen maar behoeft op te treden, wanneer zij plaats hebben in het Noord-Atlantisch gebied ten noorden van de Kreeftskeerkring. Wie moet en kan, in geval van twijfel en dan vóór het te laat is, uitmaken, of een aanval, in de nabijheid van de 23e breedtegraad in of boven open zee ondernomen, al of niet aan het territoriaal criterium voldoet? Dit criterium is om die reden ook hierbij ondeugdelijk en onbruikbaar.

Maar, zo zal men vragen, mogen wij dan nog spreken van Nederlandse Rijksdelen overzee? Niet in dezelfde zin als vroeger. Ook hier moet de historische lijn van evolutie worden gevolgd. Het beheer van onze door energie en mei, geldmiddelen van kooplieden uit de provinciën Holland en Zeeland op gang gebrachte handel met en immigratie in onze vroegere koloniën en bezittingen, werd bij de Unie van Utrecht gebracht onder de praerogatieven van de Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden omdat alleen dit lichaam beschikte over de middelen tot defensie van de Republiek en van de gemeenschappelijke belangen der Verenigde Nederlanden. Dit was voldoende en de door de provinciën aangewezen leden van dit hoge college hadden aldus gelegenheid om de belangen van hun lastgevers op dit gebied te verdedigen. Maar de hogere, de nationale eenheid besliste.

Toen deze Republiek ophield te bestaan, ging de behartiging van de belangen der defensie en met deze die van buitenlandse zaken, van het beheer der koloniën en die van de voor dit een en ander nodige financiering over op daartoe dienende instanties der Bataafse Republiek en, later, na het herstel van Nederlands onafhankelijkheid in 1813, op de overeenliomstige organen van het Koninkrijk der Nederlanden.

Een scheiding van de zorg voor de defensie en voor het beheer van hetgeen ons overgebleven is van onze vroegere overzeese koloniën is, zoals gezegd, practisch onhoudbaar. Omdat de Partijen van het Noord-Atlantisch Verdrag bezig zijn de zorg voor aller defensie aan één Atlantische krijgsmacht over te dragen, moeten die Partijen onvermijdelijk onder die militaire voorzorg ook doen begrijpen de defensie van overzeese gebiedsdelen. De vraag blijft dan over, of de in wording zijnde staatkundige supra-nationale eenheid deze lasten zal willen overnemen zonder over de lusten ie mogen beschikken. Naar mijn mening zal deze scheiding niet worden aanvaard en zal er een vorm gevonden moeten worden om niet alleen de behartiging van de belangen der Nederlandse overzeese Rijksdelen maar ook die, welke andere Partijen nog bezitten, onder de souvereiniteit van even-bedoelde supra-nationale eenheid te doen ressorteren. De kosten, welke uit de overneming van de defensie van al deze gebiedsdelen voortvloeien, behoren ook uit een oogpunt van bezuiniging en efficiëncy uit de geldmiddelen van één ,,pool" te worden bestreden. Voor de juistheid van deze stelling meen ik mij te mogen beroepen

op heb feit, dat Nederland behalve de begrotingstekorten wegens andere uitgaven, jarenlang de middelen lot goedmaking van dc kosten ten belioeve van de defensie van Suriname en van Curaçao (thans de Nederlandse Antillen) aangevraagd heeft bij en deze uitgaven verantwoord heeft ten laste van een der hoofdstukken van de Nederlandse Rijksbegroting. Maar ook het politiek en staatkundig profijt van die Rijksdelen heeft Nederland in ruime mate genoten.

Dergelijke op supra-nationaal niveau toegepaste oplossing doet niet tekort aan het feit, dat officieren, onderofficieren en minderen, die thans nog dienen of gediend hebben bij de Nederlandse krijgsmacht in de Nederlandse Rijksdelen overzee, ook in supra-nationaal verband in diezelfde gewesten even bruikbaar zullen zijn, beter allicht dan andere militairen, die deze ervaring missen en die land en volk van die gewesten niet kennen. Maar het staat aan de Algemene Opperbevelhebber hierover te oordelen en te beslissen.

Men houde dus voor de behartiging van de militaire belangen van alle partijen koers op de instelling of vaststelling van:

1e. één „pool" of defensie-kas, uit- en aan welke alle uitgaven voor en inkomsten uit defensie-belangen met verantwoordelijkheid aan een supra-nationale overheid zullen worden betaald, zo mogelijk gepaard met één supra-nationale, kan het zijn internationale munteenheid;

2e. één Noord-Atlantische krijgsmacht, gepaard met verbod of afstand doen van instelling, of/en instandhouding van nationale of andere regionale krijgsmachten;

3e. een omslag over de aangesloten Mogendheden van het totaal der baten en lasten van de sub 1°. bedoelde „pool", zonder dat de publiekrechtelijke organen van die Staten rechtstreeks invloed bunnen uitoefenen op de gestie van de internationale krijgsmacht, of, mocht dergelijke omslag niet gewenst worden geacht, de heffing van internationale belastingen of soortgelijke heffingen op die Staten en hun inwoners;

4e. zo spoedig mogelijk een supra-nationale overheid, steunende op een supra-nationale constitutie;

5e. zo spoedig mogelijk een internationale militaire strafwetgeving met inbegrip van een militaire rechtspraak;

6e. wetgevingen op internationale basis betreffende de staat van beleg, de aanstelling, bevordering en pensionnering van vrijwillig dienende militairen en in het algemeen de rechtspositie van Atlantische militairen alsmede de grondslagen voor een algemene dienstplicht in de Atlantische krijgsmacht.

Ook worden de territoriale aanduidingen uit artikel 6 van het Noord-Atlantisch Verdrag verwijderd en als criterium vervangen door die van één Noord-Atlantische belangen-gemeenschap.

September 1951.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 21 Maart 1951.

President: Majoor Mr J. Th. Buurman van Vreeden.

Leden: Majoor S. C. Brands en Majoor P. Westerdijk.

Interregionaal militair strafrecht.

Zaakbeschadiging, gepleegd door een militair, ingedeeld bij de Landmacht Nederlandse Antillen.
Verwijzing in Nederland.

(Wb.v.Str. art. 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen h. H., geboren 4 Juni 1928, soldaat, destijds ingedeeld bij de Landmacht Nederlandse Antillen, thans gerepatrieerd,

Gezien de beschikking tot verwijzing d.d. 9 Maart 1951;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 21 Maart 1951 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot betaling van een geldboete groot tien gulden subsidiair een week hechtenis, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende dat beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, terwijl hij als militair in werkelijke dienst was bij de ,,Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de Landmacht Neder-,,landse Antillen, op of omstreeks 9 October 1950, te Willemstad op ,,het eiland Curaçao, opzettelijk en wederrechtelijk een blouse, een ,,spiegel en een schilderijlijst, althans een of meer dezer voorwerpen, ,,toebehorend aan P. A. Anastacia, althans aan een ander dan aan ,,hem, beklaagde, heeft vernield, althans beschadigd";

Overwegende, dat uit een verklaring van inlijving afgegeven door de Commandant van de Afdeling Demobilisatie van het Demobilisatie-Centrum K.L. te Amersfoort dd. 19 Maart 1951 blijkt, dat beklaagde op die datum in werkelijke dienst was sedert 8 September 1948;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 9 October 1950, toen hij in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij de Landmacht Nederlandse Antillen, te Willemstad op het eiland Curaçao, in de woning van Polita Aqueda ANASTACIA opzettelijk een spiegel en een schilderijlijst, welke voorwerpen hem niet toebehoorden, heeft vernield en dat hij de blouse welke ANASTACIA droeg heeft gescheurd;

dat hij hiertoe geen recht of vergunning had; dat genoemde Anastacia hem kende onder de naam „EDDY" of iets dergelijks;

Overwegende, dat als getuige voor de Officier-Commissaris heeft verklaard:

ANASTACIA, Polita Aqueda:

dat in de nacht van Zondag 8 op Maandag 9 October 1950 te plusminus 2.00 uur een haar onder de naam „Eddy" bekende Nederlandse militair haar woning te Willemstad is binnengekomen; dat deze persoon na een woordenwisseling met haar zo kwaad is geworden, dat hij een aldaar aanwezige spiegel op de vloer heeft geworpen, waardoor dit voorwerp in stukken viel; dat hij vervolgens een aan de muur hangend schilderij heeft gegrepen en op de vloer heeft geworpen, waardoor onder andere de schilderijlijst is gebroken; dat voornoemd militair, voordat hij de spiegel stuk gooide, haar had beetgepakt en een paar klappen had gegeven; dat tijdens deze vechtpartij haar blouse is gescheurd; dat zij niemand recht of vergunning heeft gegeven om deze goederen, welke haar geheel in eigendom toebehoorden, te vernielen of te beschadigen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Opzettelijk en wederrechtelijk enig goed, dat geheel aan een „ander toebehoort, vernielen"*, voorzien en strafbaar gesteld bij art. 350 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van TWEE GULDEN EN VIJFTIG CENT, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van EEN DAG — *Red.]*.

NASCHRIFT.

Ook in deze op Aruba voorgevallen strafzaak valt een zonderling feit te signaleren. De ten laste gelegde vernielkg had plaats op 9 October ***1950*** *en de verwijzing naar de militaire rechter op* ***9*** *Maart* ***1951.*** *De tijdsruimte tussen deze twee voorvallen maakt het — mede gelet op het verloop van zaken, gesignaleerd in mijn naschrift op blz.* ***505*** *— waarschijnlijk dat ook dexe verwijzing hier te lande heeft plaats gehad. Doch dan rijst de vraag hoe het mogelijk is geweest, dat als bewijs gebruik is gemaakt van een in de Nederlandse Antillen plaats gevonden verhoor van een getuige voor een officier-commissaris? Dit feit impliceert toch dat de zaak in dit Rijksdeel nnar de militaire rechter moet zijn verwezen en, is dit juist, dan had de verwijzing op* ***9*** *Maart* ***1951*** *achterwege moeten blijven, dan had althans het vonnis zich niet op dexe Nederlandse verwijzing mogen beroepen. En dat die getuige h.t.l. na* ***9*** *Maart* ***1951*** *voor een Nederlandse officier-commissaris zou zijn gehoord is hoogst onwaarschijnlijk.*

Zonder meer van het voorgeuallene en van de beklaagde te weten, lijkt de opgelegde straf, welke niet nader gemotiveerd is, xeer gering. *R.C.*

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 21 Maart 1951.

President: Luitenant-Kolonel Mr H. H. A. de Graaff.

Leden: Luitenant-Kolonel F. J. Molenaar en Kapitein W. Boeten.
Raadsman: Majoor Mr J. H. P. V. Haitsma Mulier.

Aanrijding, veroorxaakt door een onder toezicht rijdende leerlingbestuurder; de toexicht-houder verantwoordelijk geacht.

Hij *de strafoplegging rekening gehouden met de omstandigheid dat de instructeur genoodxaakt is, de leerling voor moeilijke verkeers-situaties te stellen en daardoor meer risico loopt dan een bestuurder-niet-instructeur.*

De Auditeur-Militair eist een geldboete tot een hoger bedrag dan de aan beklaagde aangeboden schikking. De Krijgsraad acht het onjuist een extra leed toe te dienen omdat beklaagde gebruik heeft willen maken van het hem toekomende recht om zich in persoon voor zijn rechter te verantwoorden.

(W.V.R. artt. 2 en 42: Wb.v.Str. art. 74).

De Krijgsraad te Velde Oost,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen P. H., geboren 11 Juli 1929, dpl. soldaat 1e kl. kanonnier-Batterij RVA. „Prins Maurits" te Oldebroek,

post alia:

Overwegende, dat beklaagde ten processe o.m. zakelijk heeft verklaard: dat hij op 28 December 1950 te omstreeks 8.30 volgens opdracht als rij-instructeur is gaan lessen met de soldaten C. Ton en J. H. Malais in een artillerietrekker;

dat als contrôle de 2e Luitenant P. J. Wijk meereed, die evenals de soldaat Ton achter in de wagen had plaats genomen; dat de soldaat Malais vanaf Oldebroek onder zijn toezicht de 4-wielige artillerictrekker heeft bestuurd; dat de wagen een rechtse besturing had en hij dus links naast Malais zat, dat de wagen in prima staat verkeerde; dat Malais vanaf Oldebroek, via Zwolle naar Kampen reed; dat, nadat Malais te Kampen de Burgmalstraat had overgestoken de Hofstraat inreed in de richting Geestraat, hij, beklaagde, achter elkaar en links geparkeerd in de Hofstraat 2 auto's zag staan nl. een 4-wielige vrachtauto en een 4-wielige 'bestelauto No. E.22465; dat deze wagens dus rechts gepasseerd moesten worden; dat bij het passeren van deze wagens Malais met een snelheid van 5 km. per uur reed; dat er wel voldoende ruimte was om te passeren, want

dat hij, beklaagde, na de aanrijding zelf het stuur heeft overgenomen en de wagen langs de obstakels heeft heengebracht; dat hij o.a. opdracht had met de leerlingen te oefenen in verkecrsmoeilijkheden in de stad; dat hij, nadat de vrachtauto was gepasseerd, een licht geschuur hoorde bij het passeren van de bestelauto; dat hij, nadat Malais onmiddellijk gestopt had, zag, dat van de bestelauto het rechterachterspatbord was ingedeukt en het dak aan de rechterachterzijde van de carosserie wat beschadigd was; dat hij in het bezit is van een geldig militair rijbewijs B en aangewezen is als rij-instructeur;

Overwegende:....enz.;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig ambtsedig procesverbaal no. 1351 van de Politie te Kampen, opgemaakt en ondertekend door Murk Wielinga en Heimerich de Lange, resp. Brigadier en Agent van politie o.m. zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten dat de wegbreedte van de Hofstraat te Kampen ter plaatse 4.25 meter is, terwijl de totale breedte van het militair motorvoertuig en het stilstaande motorrijtuig 4.30 meter is;

Overwegende, dat hoewel de wegbreedte van de Hofstraat 4.25 meter was en de totale breedte der beide wagens 4.30 meter, de Krijgsraad niettemin van oordeel is, dat, gelijk beklaagde verklaard heeft, de mogelijkheid van passeren bestond, daar, indien de auto's langs de stoeprand reden, een gedeelte van de breedte, namelijk van de laadbak, zich boven het trottoir zou hebben bevonden; dat echter, al moge dan voor een ervaren chauffeur voldoende ruimte om te passeren zijn overgebleven, niettemin in het onderhavige geval, nu een lccrling als bestuurder optrad, daartoe geen behoorlijke ruimte aanwezig was;

Overwegende, dat de Krijgsraad wettig en overtuigend bewezen acht, ,,dat beklaagde, als soldaat ingedeeld bij de Koninklijke Land-.,macht, op 28 December 1950 te Kampen als instructeur, in het ,.bezit zijnde van een alstoen voor na te noemen voertuig geldig ,,rijbewijs de soldaat J. H. Malais onder zijn onmiddellijk toezicht ,,een veldartillerietrekker heeft doen besturen over de voor het open-,.baar verkeer openstaande rijweg, de Hofstraat, en op die weg, welke .,ongeveer 4.25 meter breed is, een aan de voor hem linkerzijde van ,,die weg geparkeerd staande auto is voorbijgereden, hoewel daartoe ,,op die weg geen behoorlijke ruimte aanwezig was, een en ander ,.waardoor een botsing tussen beide voertuigen is ontstaan";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: .,*Enige bepaling van de Wegenverkeersregeling overtreden*", voorzien en strafbaar gesteld bij art. 2 jo. 42 van de Wegenverkeersregeling;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandighoden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten:

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht niet de ernst van het gepleegde feit en de omstandig-

heden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, wat de op te leggen straf betreft, dat de Auditeur-Militair bij conclusie van eis een boete heeft gerequireerd tot een bedrag, hoger dan dat van de destijds aan beklaagde aangeboden schikking; dat de Krijgsraad geen termen aanwezig acht om mede te gaan met deze eis en aldus aan beklaagde in feite een extra leed aan te doen omdat deze gebruik heeft willen maken van het aan iedere beklaagde toekomende recht om zich in persoon voor zijn rechter te verantwoorden;

dat de Krijgsraad er voorts mede rekening wil houden, dat beklaagde, als instructeur genoodzaakt zijnde om zijn leerling ook voor moeilijke verkeerssituaties te plaatsen, daardoor méér gevaar liep om te veel risico te nemen, dan een bestuurder niet-instructeur, alsmede dat volgens zijn opgave beklaagde na de aanrijding persoonlijk wél kans heeft gezien om het motorrijtuig langs het geparkeerd staande voertuig te sturen, zodat de fout van beklaagde in feite neerkomt op het iets te hoog aanslaan van de capaciteiten van zijn leerling;

dat beklaagde strafrechtelijk nimmer en krijgstuchtelijk slechts eenmaal behoefde te worden gestraft en door zijn Commandant goed beoordeeld is;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van VIER GULDEN, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van TWEE DAGEN — *Red.]*.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 Maart 1951.

President: Lt. Kol. Mr Dr J. Ph. van Erk.

Leden: Maj. A. Klapwijk en Kapt. A. A. M. Delplace.

Violeren van arrest.

De Krijgsraad qualificeert ongeoorloofde afwezigheid, gepleegd door een militair die met licht arrest gestraft is, volgens de gequalificeerde vorm van „terwijl hij is dienstdoende".

Bijkomende straf van plaatsing in een strafklasse opgelegd.

(W.M.S.R. artt. 26, 97 en 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen G. D. P., geboren 12 November 1930, wonende te Rotterdam, soldaat, ingedeeld bij de 2e Kanonneer Batterij, Regiment Lichte Luchtdoelartillerie „Betuwe" te Haarlem,

post alia:

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, militair zijnde, op 22 Januari 1951, derhalve in tijd van ,,oorlog, te Haarlem, terwijl hij met licht arrest was gestraft, op- ,,zettelijk zijn aldaar gelegen onderdeel heeft verlaten en niet langer ,,dan vier dagen, opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van ge- ,,noemd onderdeel afwezig is gebleven, totdat hij op 24 Januari 1951 ,,zich bij zijn onderdeel heeft teruggemeld";

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 22 Januari 1951, toen hij als militair in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de 2e Kanonneer Batterij Regiment lichte Luchtdoelartillerie ,,Betuwe" te Haarlem, aldaar, terwijl hij met licht arrest gestraft was, opzettelijk zijn aldaar gelegen onderdeel heeft verlaten en daarvan opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven. totdat hij zich op 24 Januari 1951 bij zijn onderdeel heeft teruggemeld;. . . .enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *,,opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog niet ,,langer dan vier dagen durend, waarbij de schuldige het misdrijf ,,pleegt terwijl hij is dienstdoende"*, voorzien en strafbaar gesteld bij Artikel 97 jo. 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van EEN MAAND met aftrek voorarrest van 24 Januari 1951—23 Februari 1951; bekrachtiging van het bestaande arrest; bevel tot plaatsing in een strafklasse voor de tijd van VIER MAANDEN — *Red.]*.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad is, blijkens de aan het bewezen-verklaarde gegeven qualificatie, van oordeel dat opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, gepleegd door een militair die gestraft is met licht arrest, de in artikel 99, 4° van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven gequalificeerde delicfsvorm oplevert: het plegen van het afwezigheidsdelict ,,terwijl hij is doenstdoende".

Nu de Krijgsraad dit oordeel niet nader heeft gemotiveerd, valt het moeilijk te raden welke omstandigheid het College heeft doen afwijken van de sedert de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië van 7 Augustus 1936 (M.R.T. XXXII, blz. 368)[1] *wel gevestigde jurisprudentie en van de duidelijke uiteenzetting, welke de Regerings-commissaris* VAN DER HOEVEN *over dit begrip in de Tweede Kamer gaf (*VAN DER HOEVEN I, *blz. 605).*

W. H. V.

---

[1]) Men zie in dit verband nog Krijgsraad te Velde Noord, vonnis van 22 April 1947, M.R.T. XLI, blz. 538 (na het vonnis van dezelfde Krijgsraad van 14 Februari 1947, M.R.T. XL, blz. 642) en Krijgsraad te Velde Zuid, vonnis van 11 Maart 1947, M.R.T. XL, blz. 649.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 29 Maart 1951.

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kolonel der mariniers P. J. van Gijn, Kapt. Luit. t. Zee (A) J. Dekker, Luit. t. Zee 1e kl. P. W. C. de Vos en Luit. t. Zee (A) 1e kl. B. J. Asbeek Brusse.
Raadsman: Mr E. E. van Emden.

Aangifte doen dat een strafbaar feit gepleegd is, wetende dat het niet gepleegd is.

Het is niet nodig dat in de tenlastelegging alle elementen worden opgenomen van het door de schuldige aangegeven, beweerdelijk gepleegde, strafbare feit. In casu was uit de weergave van beklaagdes aangifte voldoende duidelijk dat beklaagde op een vermogensdelict doelde.

(Wb.v.Str. art. 188).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal, tegen J. P. M. H., oud 20 jaren, geboren te Breda, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als schrijver 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Marnix" te Rotterdam;

Gezien: . . . . enz.;

Overwegende dat aan beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Rotterdam op of omstreeks 11 December 1950 bij de „marechaussee 1e klasse, tevens opsporingsambtenaar H. G. B. „Geurts aangifte heeft gedaan van de vermissing van zijn jekker, „terwijl hij deze zelf had verkocht en in verband daarmede aan deze „in strijd met de waarheid o.m. heeft medegedeeld dat hij die jekker „had laten hangen bij de familie Van Wijk, wonende te Heusden, „en hij gaarne zag dat die marechaussee die jekker opspoorde en „dat hij aan niemand, ook niet aan een van de leden van de familie „Van Wijk, toestemming had gegeven om zich die jekker toe te „eigenen";

post alia:

Overwegende dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is tenlastegelegd;

Overwegende dat de raadsman van beklaagde namens deze het verweer heeft gevoerd, dat het telastgelegde bewezen feit geen strafbaar feit oplevert, vermits in de telastlegging niet is uitgedrukt, dat beklaagde valselijk aangifte heeft gedaan van een strafbaar feit;

Overwegende te dien aanzien, dat nu is telastegelegd, dat beklaagde aangifte deed van vermissing van zijn jekker, terwijl hij niemand toestemming heeft gegeven om zich die jekker toe te

eigenen en ten slotte nog opsporing van die jekker verzocht. beklaagde kennelijk op een vermogensdelict doelt, terwijl het voor het begaan van artikel 188 Wetboek van Strafrecht geen vereiste is, dat beklaagde een zodanige gedetailleerde aangifte doet, dat die bij die aangifte verstrekte gegevens slechts in een eventuele telastlegging tegen een vermoedelijke dader behoren te worden opgenomen om indien bewezen, het bewezene onder een bepaald strafwetsartikel te subsumeren;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: ,,AANGIFTE DOEN DAT EEN STRAFBAAR FEIT IS GEPLEEGD, ,,WETENDE DAT HET NIET GEPLEEGD IS'';

Overwegende dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde met toepassing van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht een geldboete ad f 45 subsidiair 15 dagen hechtenis passend wordt geacht; enz.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 Mei 1951.

President: Luitenant-kolonel Mr Dr J. Ph. van Erk.

Leden: Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en le Luitenant J. J. van Kaam.

Raadsman: Ritmeester Roodenburg.

Als bestuurder van een rijwiel daarmede gereden in beschonken toestand. Opgelegde straf: vier weken gevangenisstraf voorwaardelijk.

(W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. T., geboren 17 Juli 1916, beroeps-wachtmeester der le klasse, ingedeeld bij het Regiment Huzaren van Boreel, beklaagde,

Gezien: . . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

,,dat hij, militair zijnde, op 9 Maart 1951 te Amersfoort, als be-
,,stuurder van een rijwiel, daarmede heeft gereden over de voor het
,,openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Bergstraat,
,,terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van
,,alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht
,,het rijwiel naar behoren te besturen'';

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 9 Maart 1951, toen hij als militair in werkelijke dienst was als wachtmeester 1e klasse, ingedeeld bij het Schooleskadron van het Regiment Huzaren van Boreel, gelegerd in de Prins Willcni III

kazerne te Amersfoort, 's avonds in de O.O. cantine in de Prins Willem III kazerne voornoemd 8 a 9 borrelglaasjes citroenjenever heeft gedronken; dat hij om ongeveer 20.00 uur die avond de cantine heeft verlaten teneinde naar huis te gaan; dat hij zijn fiets, die op het kazerneterrein stond, heeft gepakt;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, dd. 13 Maart 1951, opgemaakt en gesloten te Amersfoort door Hendrik Molenaar, hoofdagent van politie te Amersfoort, tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter, onder meer zakelijk inhoudt als eigen verklaring van verbalisant:

dat hem op 9 Maart 1951 om ongeveer 20.15 uur op het Hoofdbureau van Politie te Amersfoort kennis werd gegeven dat een verkeersongeval op de Bergstraat te Amersfoort had plaats gevonden; dat hij, ter plaatse gekomen, zag dat op het rechtertrottoir van de Bergstraat te Amersfoort een persoon lag, gekleed in uniform van Ncdcrlands militair, dat hij, nadat hij bij bedoelde persoon neergeknield was, rook dat zijn adem sterk naar alcohol riekte; dat bedoeld persoon op enkele vragen, die hij, verbalisant, stelde omtrent zijn naam en de aard van het ongeval met wartaal of met lallend lachen antwoordde; dat hij hieruit afleidde, dat bedoeld persoon in kennelijke staat van dronkenschap verkeerde; dat hij, nadat bedoeld persoon naar het militair hospitaal te Amersfoort was vervoerd en gereinigd was van bloed en vuil, deze herkende als te zijn H. S., geboren te Gieten, 17 Juli 1916, wachtmeester 1e klasse, behorende tot het Regiment Huzaren van Boreel, gelegerd Prins Willem III kazerne te Amersfoort; dat hij ter plaatse aantrof twee personen die verklaarder1 getuige te zijn geweest van het ongeval; dat zij door hem, verbalisant, naar hun namen gevraagd, opgaven te zijn genaamd, Jan Hendrik Vos en Willcm van den Brink, dat deze getuigen verklaarden dat zij T., voornoemd, als bestuurder van een 2-wielig rijwiel slingerend over de Bergstraat te Amersfoort hadden zien rijden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „*Handelen in strijd met artikel 26 van de Wegenverkeerswet*", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 26 jo. 35 Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van VIER WEKEN, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren — *Red.*].

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis, van 2 Mei *1951.*

President: Mr D. B. A. Franken.

Leden: Kolonel der Mariniers P. J. van Gijn, Kapt. Lt. ter Zee B. J. Velderman, Kapt. Lt. ter Zee (A) J. Dekker en Lt. ter Zee (A) J. H. van de Wall.

Raadsman: Mr J. R. Brouwer.

Kinderstrafrecht.

Beklaagde, die ten tijde van de berechting 18 jaren oud was, was 17 jaren toen hij de Een laste gelegde feiten beging.

Uitvoerige motivering van de opgelegde geldboete, subs. vervangende plaatsing in een tuchtschool.

(Wb.v.Str. artt. *23* en 39-*septies*).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen F. L. R. V., oud *17* jaren, geboren te ....., gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als hofmeester 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Karel Doorman" te Rotterdam,

Gezien: ....enz.;

[Tenlastelegging: „dat hij aan boord van Hr. Ms. „Karel Door-„„man", liggende te Schiedam op of omstreeks 7 Februari 1951 des „avonds omstreeks kwart voor acht ter uitvoering van zijn voor-„nemen en van het misdrijf om uit het postkantoor, gelegen op het „hangardek, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening weg „te nemen goederen *van zijn gading,* toebehorende aan een ander of „aan anderen dan aan hem, beklaagde, met een loper de gesloten „deur van dat postkantoor heeft geopend, dat postkantoor is binnen-„gegaan, aldaar naar postzegels *en/of andere goederen van zijn „gading* heeft gezocht en met die loper geprobeerd heeft de aldaar „staande brandkast te openen, zijnde de uitvoering van het misdrijf „niet voltooid uitsluitend tengevolge van de van zijn wil onafhanke-„lijke omstandigheid dat *in dat postkantoor niets van zijn gading „was en* het hem niet gelukt is die brandkast te openen", welkr feiten, met uitzondering van de gecursiveerde gedeelten wcrdcn bewezen-verklaard en gequalificeerd als:

„Poging tot dieftsal, waarbij de schuldige zich de toegang tot de „plaats des misdrijfs heeft verschaft door middel van valse sleutels" — Red.];

Overwegende, omtrent de op te leggen straf:

dat beklaagde het hem ten laste gelegde en bewezen feit heeft begaan op 7 Februari *1951.* terwijl hij op 10 Juni *1951* pas de leeftijd van 18 jaar bereikt;

dat de regelen van het kinderstrafrecht dientengevolge dienen te

worden overwogen; dat wat eventueel toepasselijke maatregelen betreft, de maatregel bedoeld in art. 40 W.M.S.R. jo. art. 38 W.v.Str. onmogelijk is, daar beklaagde, toen hij het feit beging, reeds de leeftijd van 16 jaar bereikt had, terwijl de andere maatregelen — terbeschikkingstelling van de Regering (art. *39* W.v.Str.) en ondertoezichtstelling (art. 39-*decies* W.v.Str.) evenmin in casu passend worden geacht, daar beklaagde reeds als militair onder toezicht van de Regering staat, zij het ook op andere wijze dan die, welke is bepaald in het Wetboek van Strafrecht;

dat wat de kinderstraffen betreft, voor deze beklaagde alleen in aanmerking komen plaatsing in een tuchtschool of geldboete;

dat eerst genoemde straf minder passend moet worden geacht, daar deze toch blijkens de geschiedenis in het Militaire Strafrecht werd opgenomen, enerzijds om jeugdige militairen niet te doen achterstaan bij jeugdige burgers, anderzijds om hem die bij Leger en Staat onverbeterlijk schijnen te zijn, door middel van de tuchtschool tot nuttige burgers te vormen;

dat echter van een onverbeterlijk zijn van deze beklaagde niet kan worden gesproken;

Overwegende, dat misdien gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een geldboete ad f *60* subsidiair een maand vervangende plaatsing in een tuchtschool passend wordt geacht;. . . .enz..

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van *23* Mei *1951.*

President: Lt. Kol. Mr Dr J. Ph. van Erk.

Leden: Maj. A. Klapwijk en Kapt. A. A. M. Delplace.

Desertie in tijd van oorlog. Uitlezing van het vonnis bevolen.

(R.L. art. *205).*

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. G., geboren *12* Mei *1928,* vrijwillig soldaat, ingedeeld bij het Nederlands Detachement Verenigde Naties, beklaagde,

[Tenlastelegging:

,,dat hij, militair zijnde en dienende als vrijwillig soldaat bij het ,,Regiment Van Heutz, op *27* Maart *1951,* in tijd van oorlog, te ,,Schoonhoven niet van Paasverlof is teruggekeerd bij zijn alstoen ,,aldaar gelegerd onderdeel en daarvan sedertdien opzettelijk, onge-,,oorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven. tot hij op 6 April ,,1951 te Enschede werd gearresteerd" — *Red.*];

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aan-

genomen en gequalificeerde strafbare feit [„desertie, in tijd van „oorlog gepleegd" — *Red.]* en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van DRIE MAANDEN, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de ten-uitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uit-voering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht vanaf 6 April 1951;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bekrachtigt het bestaande arrest;

Beveelt dat dit vonnis zal worden uitgelezen op een in overleg met de Commandant van het Nederlands Detachement Verenigde Naties te Roosendaal te houden appèl.

De Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 30 Mei 1951.

President: Maj. Mr J. Th. Buurman van Vreeden.

Leden: Lt. Kol. W. Ch. Lapré en Maj. S. C. Brands. .
Raadsman: Mr S. F. L. de Hartogh.

Interregionaal militair strafrecht.

(1) *Desertie.*
(2) *Oplichting: het onder voorwendsel lenen van een fiets en het vervolgens te gelde maken van die fiets.*
(3) *Verduistering: het lenen van een fiets en het naderhand te gelde maken van die fiets.*

(W.M.S.R. art. 98, Wb.v.Str. artt. 326 en 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. de V., geboren 11 November 1921, destijds vrijwillig korporaal bij het Afd.bureau te Bandoeng, beklaagde,

Gezien: . . . .enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als korporaal, in ieder geval als militair in-„gedeeld was bij de Nederlandse Legerstrijdkrachten in Indonesië „te Djakarta, althans op Java:

„1e. op of omstreeks 13 October 1950, zijnde in tijd van oorlog, „zich van zijn onderdeel, het Subsistenten-Bataljon Koninklijke „Landmacht, hetwelk alstoen te Djakarta was gelegerd, heeft ver-„wijderd met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstver-„plichtingen te onttrekken, althans dat hij alstoen zonder verlof, „toestemming of opdracht van zijn commandant. zijn onderdeel, het-„welk alstoen te Djakarta was gelegerd, eigendunkelijk heeft ver-

„laten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafge-
„broken afwezig is gebleven tot 14 November 1950, zijnde hij op
„laatstgenoemde datum door de Militaire Politie aangehouden;

„2e. op of omstreeks 13 October 1950, met het oogmerk om zich
„wederrechtelijk te bevoordelen, door opzettelijk, valselijk en listig-
„lijk aan A. F. Haighton, die namens zijn vader van hem, beklaagde,
„een pistool, hetwelk hij, beklaagde, aan genoemde vader had be-
„loofd, in ontvangst kwam nemen, mede te delen, dat hij het be-
„loofde pistool nog niet in zijn bezit had, doch het nog elders op
„moest halen en dat hij hiertoe gaarne het rijwiel. hetwelk genoemde
„Haighton onder zich had, wilde lenen, Haightori voornoemd heeft
„bewogen aan hem, beklaagde, bedoeld rijwiel af te geven; althans,
„indien het voorgaande niet tot zijn veroordeling kon of mocht
„leiden, op of omstreeks 13 October 1950 een rijwiel, hetwelk hij
„ten gebruilie, in ieder geval anders dan door misdrijf onder zich
„had en hetwelk toebehoorde aan A. F. Haighton, in ieder geval
„aan een ander dan aan hem, beklaagde, opzettelijk wederrechtelijk
„zich heeft toegeëigend;

„3e. op enig tijdstip tussen 6 en 9 November 1950, met het oog-
„merk om zich wederrechtelijk te bevoordelen, door valselijk en
„listiglijk aan Alex Sanders, in ieder geval aan een persoon. die
„gezeten op een rijwiel de Militaire Kleermakerij verliet, te ver-
„zoeken met hem mede te mogen rijden en bedoeld rijwiel vervolgens
„te mogen gebruiken teneinde boodschappen te gaan doen met de
„belofte, dat hij, hem, Sanders voornoemd, later, na het verrichten
„van deze boodschappen, wederom op een afgesproken plaat.: zou
„ophalen, Sanders voornoemd heeft bewogen aan hem, beklaagde,
„genoemd rijwiel af te geven, althans, indien hei voorgaande feit
„niet tot zijn veroordeling kon of mocht leiden, op enig tijd li–
„tussen 6 cn 9 November 1950 een rijwiel, hetwelk hij ten gebruike
„onder zich had en hetwelk toebehoorde aan de Nederlandse Leger-
„strijdkrachten in Indonesië, in ieder geval aan een ander dan aan
„hem, beklaagde, opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend";

Overwegende, dat uit een uittreksel van het Kantoor Algemeen Stamboek blijkt, dat beklaagde zich op 18 Maart 1948 te Bandoeng vrijwillig heeft verbonden voor de tijd van drie jaar en dat hij daaruit tot op heden nog niet is ontslagen;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklaagde sub 3°. primair is ten laste gelegd zodat hij in zoverre moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij, toen hij als korporaal was ingedeeld bij de Nederlandse Strijdkrachten in Indonesië:

1e. op 13 October 1950 zonder opdracht of toestemming van zijn commandant zijn alstoen te Djakarta gelegerd onderdeel. hel Subsistenten Bataljon Koninklijke Landmacht. hreft verlaten met de bedoeling zich voorgoed van zijn dienstverplichtingen te onttrekken en scdcrtdicn van dal onderdeel afwezig is gebleven tot hij op 14

November 1950 te Djakarta door de Militaire Politie werd gearresteerd;

2e. op 13 October 1950 te Djakarta op de Wilhelmina-boulevard zekere Bob Haighton ontmoette, die hem om een pistool vroeg, hetwelk hij, beklaagde, eerder aan laatstgenoemdes vader had beloofd; dat hij, beklaagde, aan de vader van genoemde Haighton inderdaad een pistool had beloofd. doch dit wapen nog niet had en het dus ook niet kon geven; dat hij Haighton voornoemd toen heeft gezegd, dat hij dat pistool nog niet in zijn bezit had en dit nog elders moest halen, welke mededeling onjuist en in strijd met de waarheid, was; dat hij Haighton voornoemd toen heeft gevraagd of hij het rijwiel, dat deze jongen bij zich had, mocht lenen teneinde dat pistool te halen; dat het echter zijn bedoeling was dusdoende het rijwiel in handen te krijgen en zich dat dan toe te eigenen; dat dat rijwiel hem, beklaagde, niet toebehoorde en hij, na het te hebben overgenomen, er regelrecht mee naar een Chinees is gereden en het aan die Chinees heeft verkocht, waartoe hij geen recht of vergunning had;

3e. op een tijdstip tussen 6 en 9 November 1950 te Djakarta bij de militaire kleermakerij van een jongen die daar in dienst was, een rijwiel heeft geleend en daarop is weggereden; dat hij dat rijm-iel toen dus ten gebruike onder zich had; dat hij even later het voornemen kreeg, dat rijwiel te verkopen en het zich dusdoende toe te eigenen, hetgeen hij heeft gedaan; dat dat rijwiel hem niet toebehoorde en hij geen recht of vergunning had om zich dat rijwiel toe te eigenen;

post alia:

[Bewezenverklaring van hetgeen aan beklaagde le, 2e primair en 3e subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan — *Red.]*;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *„desertie in tijd van oorlog gepleegd",*

2. *„oplichting",*

3. „*verduistering*", voorzien en strafbaar gesteld bij 1, artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht; *2.* artikel 326 van het Wrtbock van Strafrecht; **3.** artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van ZES MAANDEN, met bepaling dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht. bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht; zijnde zes maanden — *Red.]*.

NASCHRIFT.

In deze zaak trok het de aandacht, dat ren op 13 October 3950 te Djakarta gepleegde oplichting en verduistering berecht zijn met toepassing van hef Nederlands Wetboek van Strafrechf. Deze feiten waren gepleegd nà de Souvereiniteitsoverdracht.

De toet van 2 Augustus **1950** (Stbl. n° K 335) stelt bij art. 1 cast, dat personen, die vallen onder het bereik van art. 63 sub 1° W.M.S.R., nà dexe overdracht als Nederlandse militairen worden beschouwd, ook al verblijven zij in Indonesië of in Nieuw-Guinea. Art. 2 verklaart de Nederlandse militaire rechter bevoegd om kennis te nemen van vóór die overdracht aldaar gepleegde strafbare feiten en deze rechter past op die feiten toe de alstoen aldaar geldende strafwetgeving. Hieruit volgt a contrario, dat nà die overdracht gepleegde strafbare feiten alleen strafbaar zijn volgens het Nederlandse commune strafrecht en dat het Indonesische — moet hier niet worden gelezen „Nederlands Indische" ? — commune strafrecht op die feiten niet meer van toepassing is.

In de bepalingen uit de bij de Wet Souvereiniteitsoverdracht Indonesië goedgekeurde ontwerp-overeenkomsten betreffende commune delicten, gepleegd door onder Nederlands bevel staarde militairen in Indonesië nà deze overdracht (art. 34 Kon. Marine, art. 12 Kon. Landmacht) is o.a. bepaald, dat op zodanige commune delicten toepasselijk zou zijn het Indonesiche — moet ook hier niet worden gelezen „Nederlands Indische" ? — commune materiële strafrecht voor zover het Nederlandse formele en materiële militaire strafrecht geen eigen regeling bevat.

De twee bovenbedoelde regelingen verschillen onderling in betekenis, althans indien men niet mag aannemen, dat de algemene bepaling van art. 2 W.M.S.R. een „eigen regeling" bevat, welke dan het gehele Nederlandse commune strafrecht zou omvatten en de aangehaalde passages uit de overenkomsten te niet zou doen. Maar dan blijft de vraag te beantwoorden wat men met die bepaling wèl op het oog heeft gehad, daar het W.M.S.R. slechts militaire delicten bevat. Heeft de ontwerper van die overeenkomsten bedoeld om al hetgeen de Indonesische wetgever — op wiens arbeid Nederland geen contrôle heeft — tot een strafbepaling wil maken, door de Nederlandse militaire rechter op Nederlandse militairen, zolang die nog in Indonesië zullen verblijven, te doen toepassen? Ook al neemt men aan, dat het verblijf in Indonesië van Nederlandse militairen een tijdelijke mogelijkheid is, dan is bv. het verblijf van de Nederlandse missie gedurende een voor verlenging vatbare termijn van drie jaren lang genoeg om, gezien de bestaande wanorde en de primilieve methode van wetgeving aldaar, aan deze clausule zeker risico verbonden te achten, dat beter te vermijden zou zijn geweest.

Mochten dergelijke zaken meer voorkomen, dan zou het gewenst zijn, dat de Krijgsraad zijn standpant ten dexe nader zou motiveren.

R. C

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Voorwaardelijke verooideling.

Bij de wet van *15* Juni *1951* (Staatsblad n° *214)* zijn enige nadere voorzieningen getroffen ten aanzien van de regeling der *voorwaardelijke veroordeling* **en** der voorwaardelijke invrijheidstelling. De zes artikelen, uitt welke deze uitsluitend door de Minister van Justitie gecontrasigneerde wet bestaat, luiden als volgt:

Artikel I

In artikel 14*a* van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Het eerste lid wordt als volgt gelezen:

„In geval van veroordeling tot gevangenisstraf van ten hoogste „één jaar, tot hechtenis, vervangende hechtenis daaronder niet be- „grepen, of tot geldboete, kan de rechter daarbij tevens zowel **ten** „aanzien van die straf als ten aanzien van de opgelegde bijkomende „straffen het bevel geven, dat deze geheel of voor een door hem te „bepalen gedeelte niet zullen worden ten uitvoer gelegd, tenzij hij „later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeclde zich vóór „het einde van een bij het bevel te bepalen proeftijd aan een straf- „baar feit heeft schuldig gemaakt, dan wel gedurende die proeftijd „zich op andere wijze heeft misdragen of een bijzondere voorwaarde „welke bij het bevel mocht zijn gesteld, niet heeft nageleefd."

2. Het tweede en het derde lid vervallen.

3. In het vijfde lid worden de woorden „en tweede lid vinden" vervangen door de woorden „lid vindt".

Artikel II

In artikel 14e van het Wetboek van Strafrecht vervallen de woorden: „in persoon".

Aan het artikel wordt de volgende zin toegevoegd:

„In ieder geval, waarin bijzondere voorwaarden zijn gesteld of „waarin het openbaar ministerie dit bepaalt, geschiedt de betekening „aan de veroordeelde in persoon; in andere gevallen geschiedt dit „zoveel mogelijk."

Artikel III

In artikel 14g van het Wetboek van Strafrecht worden de woorden „gedurende den proeftijd" gelezen „gedurende den proeftijd of ge- „durende den tijd, dat deze is geschorst," en de woorden „opdragen „of den proeftijd" gelezen: „opdragen, den proeftijd verkorten of „dezen".

Artikel IV

1. In artikel 14*h,* eerste lid, wordt in plaats van de woorden „of „de veroordeelde" gelezen „, de veroordeelde zich misdraagt of".

Artikel V

In artikel 15*a*, vijfde lid, van het Wetboek van Strafrecht, wordt in plaats van de woorden „Gedurende den proeftijd" gelezen „Ge-„durende den proeftijd kan worden bepaald, dat deze vóór het in „artikel 15 bedoelde tijdstip zal eindigen,".

Artikel VI

Artikel 7, vierde lid, van de Wet op de economische delicten (*Staatsblad* no. K 258) vervalt.

De omvang van de schriftelijke gedachtenwisseling over het ontwerp van deze wet, welker inhoud zijdelings ook voor de militaire justitie van belang is, maakt het nodig, dat in ons Tijdschrift slechts de meest belangrijke gedeelten uit die behandeling worden medegedeeld.

Zo leest men in de op 9 Februari 1950 ingediende Memorie van Toelichting onder meer:

Algemene beschouwingen

Bij het opnemen van een nieuw rechtsinstituut in de wetgeving zal men geneigd zijn degenen, die met de toepassing van dit instituut zullen worden belast, aan strikte wettelijke regels te binden. Op die wijze doet men ervaring op met een misschien beperkte, doch uniforme toepassing van het nieuwe instituut, waarmede geleidelijkaan rechter en justiciabelen vertrouwd geraken. Eerst wanneer de nieuwe instelling in het rechtsleven van het volk is ingeburgerd, kan men er toe overgaan bij de toepassing grotere vrijheden te laten. . . . *enz.*

Artikel I

1 en 2. In het eerste lid van artikel 14*a* zijn drie wijzigingen aangebracht, die hier achtereenvolgens bespreking mogen vinden.

a. Het geldende derde lid van artikel 14*a* bepaalt, dat het voorwaardelijk opleggen van de hoofdstraf of van een gedeelte daarvan meebrengt, dat de bijkomende straffen voorwaardelijk zijn opgelegd, tenzij de rechter van die bijkomende straffen bepaalt, dat zij in haar geheel onvoorwaardelijk zullen zijn. De combinatie voorwaardelijke hoofdstraf — voorwaardelijke bijkomende straf is dus regel, maar de rcrhler kan haar desgeraden veranderen in de combinatie voorwaardelijke hoofdstraf—onvoorwaardelijke bijkomende straf. Niet mogelijk is echter de combinatie onvoorwaardelijke hoofdstraf—voorwaardelijke bijkomende straf. Aan deze combinatie kan behoefte bestaan. bijvoorbeeld in geval van verkeersovertredingen, waarbij de rechter naast een onvoorwaardelijke hoofdstraf een voorwaardelijke ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen wil opleggen.

Door de voorgestelde invoeging van de woorden „van de opgelegde „bijkomende straffen" in het eerste lid wordt thans aan de prudentie van de rechter overgelaten om te bepalen of en wanneer een bij-

komende straf voorwaardelijk moet worden opgelegd. Het geldende derde lid, dat slechts een beperking voor de rechter op dit stuk inhoudt, kan derhalve vervallen.

b. Door de invoeging van de woorden „geheel of voor een door „hem te bepalen gedeelte" worden alle beperkingen weggenomen, die de rechter thans nog gesteld worden om in de door hem gewenste combinaties gedeeltelijk voorwaardelijke en gedeeltelijk onvoorwaardelijke straffen of bijkomende straffen op te leggen.

De beperkingen zijn thans nog vierderlei.

Vooreerst kan, gelijk hiervoor onder a reeds bleek, een bijkomende straf slechts geheel voorwaardelijk of geheel onvoorwaardelijk worden opgelegd. Voor deze beperking bestaat geen reden. Juist de bijkomende straf van ontzetting van het recht om motorrijtuigen te besturen leent zich bij uitstek tot een combinatie van een voorwaardelijk en een onvoorwaardelijk gedeelte.

De tweede thans nog bestaande beperking is, dat bij oplegging van een gecombineerde vrijheidsstraf het onvoorwaardelijke gedeelte steeds een derde van de straf en ten minste twee maanden moet bedragen. . . . *enz.*

De derde beperking bij het opleggen van gecombineerde straffen is die, vermeld in het tweede lid, onder 2°, welke bepaling inhoudt, dat steeds bijzondere voorwaarden moeten worden gesteld en dat altijd een opdracht tot het verlenen van hulp en steun moet worden gegeven. Door deze laatste eis wordt een te sterke wissel getrokken op de reclasseringsinstellingen. . . . *enz.*

Tenslotte bevat het huidige vierde lid van artikel 14*a* nog een beperking van 's rechters vrijheid. Bij toepassing van het eerste lid van dit artikel (dus bij oplegging van een geheel voorwaardelijke straf) kan de rechter naast vrijheidsstraf geldboete opleggen. Zulks is bij oplegging van een gedeeltelijk voorwaardelijke, gedeeltelijk onvoorwaardelijke straf(die in het huidige tweede lid geregeld wordt) niet mogelijk. Ook deze beperking zou, naar het oordeel van de ondergetekende, kunnen vervallen. . . . *enz.*

c. De derde wijziging, die in het eerste lid van artikel 14*a* ondergaat, is de invoeging van de moorden .,zich op andere wijze heeft .,misdragen''. Onder de geldende wet is herroeping van het bevel tot niet-tenuitvoerlegging van de straf slechts mogelijk in twee gevallen: niet-nakoming ener bÿzondere voorwaarde en het zich schuldig gemaakt hebben aan een strafbaar feit. Het laatste kan. zegt artikel 14*f*, slechts geconstateerd worden door een onherroepelijke veroordeling wegens dit nieuwe strafbare feit. Het is duidelijk, dat de tenuitvoerlegging van een voorwaardelijke straf eerst nadat een nieuw strafbaar feit in alle instanties berecht is, het effect van de voorwaardelijke veroordeling verkleint. Juist bij wangedrag is het nodig, dat de veroordeelde snel de gevolgen bemerkt. Daarom is het wenselijk, dat last tot tenuitvoerlegging reeds kan worden gegeven, indien de veroordeelde zich aan wangedrag schuldig maakt: zulks ter beoordeling van de rechter en zonder dat van dit wangedrag uit

een onherroepelijke uitspraak behoeft te blijken. Door deze wijziging voorkomt men ook, dat het openbaar ministerie gedwongen is min of meer geforceerde vervolgingen in te stellen teneinde een last tot tenuitvoerlegging van een vroegere voorwaardelijk opgelegde straf te kunnen vorderen.

In het algemeen zal de rechter, ook wanneer een strafbaar feit is gepleegd, op grond van wangedrag last tot tenuitvoerlegging kunnen geven. Indien echter twijfelachtig is, of het feit is gepleegd, zal hij deze last eerst geven, indien van een onherroepelijke veroordeling blijkt.

Het zich niet op andere wijze misdragen komt in artikel 15*a*, eerste lid, voor als algemene voorwaarde bij de voorwaardelijke invrijheidstelling. Het ,,zich op andere wijze misdragen" is derhalve ook een grond tot herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling. . . . *enz.*

Artikel II

Het geldende artikel *14e* eist na het onherroepelijk worden van een voorwaardelijke veroordeling betekening aan de veroordeelde in persoon van een kennisgeving, houdende de opgelegde straf en de opgelegde voorwaarden. Deze eis tot betekening in persoon heeft het voordeel, dat de zekerheid wordt verkregen, dat de veroordeelde van straf en voorwaarden kennis draagt. Zij heeft echter het nadeel, dat de proeftijd vaak pas zeer laat na de uitspraak ingaat, omdat dit tijdstip krachtens het tweede lid van artikel *14b* met dat der betekening samenvalt.

Nu is het duidelijk, dat, indien bijzondere voorwaarden worden opgelegd, betekening in persoon niet kan worden gemist: Men kan niet van een veroordeelde eisen, dat hij zich aan voorwaarden houdt, indien niet de zekerheid bestaat, dat hij deze kent. Worden geen bijzondere voorwaarden opgelegd, dan staat de zaak anders: ook zonder dat men een rechterlijk bevel daartoe betekend krijgt mag men zich niet schuldig maken aan wangedrag of strafbare feiten. . . . *enz.*

Artikel III

Het kan wenselijk blijken, bijvoorbeeld ter vermijding van het continueren van een overbodig blijkend toezicht of in geval van emigratieplannen, de eenmaal vastgestelde proeftijd te verkorten. Artikel *14g* laat hiertoe geen mogelijkheid. Voorgesteld wordt daarom deze te openen.

Artikel IV

1. Deze wijziging is een uitvloeisel van de wijziging van artikel 14*a*, eerste Lid.

Artikel V

Dezelfde redenen, die het wenselijk deden schijnen de mogelijkheid tot verkorting van de proeftijd bij voorwaardelijke veroordeling

in het leven te roepen gelden voor verkorting van de bij voorwaardelijke invrijheidstelling opgelegde proeftijd.

In het op 30 Juni 1950 vastgestelde Voorlopig Verslag der Tweede Kamer komt o.a. het volgende voor:

(Post alia):

Kan de commissie zich dus met de tot dusverre besproken wijzigingen verenigen, de invoeging van de woorden „zich op andere „wijze heeft misdragen" lijkt haar aanvankelijk niet onbedenkelijk. Deze invoeging betekent, dat de tenuitvoerlegging van een voorwaardelijke straf kan worden gelast niet alleen, indien de veroordeelde zich vóór het einde van de proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of indien hij gedurend, die tijd een van de hem gestelde voorwaarden overtreedt, doch ook indien hij zich gedurende zijn proeftijd op andere wijze misdraagt. De Minister motiveert dit voorstel door er op te wijzen, dat in geval van het plegen van een nieuw strafbaar feit tenuitvoerlegging van de voorwaardelijk opgelegde straf krachtens de huidige regeling (artikel ***14f)*** eerst mogelijk is, nadat de veroordeelde bij in kracht van gewijsde gegaan vonnis ter zake van het nieuwe feit veroordeeld is. Het kan dus vele maanden duren voordat een nieuw feit tot executie van de oude straf kan leiden. Wel kan de rechter nog executie bevelen nadat de proeftijd reeds is afgelopen, mits ter zake van het nieuwe feit een strafvervolging is ingesteld binnen drie maanden na het einde van de proeftijd (artikel 14*h*, lid 2), doch dit neemt niet weg, dat het dreigement van executie natuurlijk sterker werkt, indien het onmiddellijk op de daad volgt. Men heeft echter bij het ontwerpen van de huidige regeling ongetwijfeld overwogen, dat tenuitvoerlegging van de oude straf op grond van het begaan van een nieuw strafbaar feit niet billijk zou zijn, zolang er nog twijfel bestaat of de veroordeelde dit nieuwe feit inderdaad begaan heeft en of hij deswege wel strafbaar is. Het komt de commissie voor, dat dit argument ook thans nog van overwegende betekenis moet worden geacht. Nu merkt de Minister wel op, dat de rechter, indien het twijfelachtig is, of het feit is gepleegd, de last tot tenuitvoerlegging eerst zal geven, indien van een onherroepelijke veroordeling blijkt, doch de commissie acht het niet zonder bedenking deze beperking uit de wet zelf te schrappen. Zij is nog niet overtuigd, dat het voordeel van een prompte reactie tegen dit nadeel opweegt.

De Minister wijst er ook op, dat bij de huidige regeling het openbaar ministerie gedwongen is min of meer geforceerde vervolgingen in te stellen. ten einde tenuitvoerlegging van een vroegere voorwaardelijke straf te kunnen vorderen. De juistheid hiervan kan de commissie niet inzien. Is inderdaad een nieuw strafbaar feit van enig belang gepleegd, dan kan men een spoedige vervolging daarvan niet ..geforceerd" noemen, zeker niet, nu het openbaar ministerie na afloop van de proeftijd nog drie maanden tijd heeft om met de ver-

volging een aanvang te maken. Betreft het daarentegen een feit van zo ondergeschikt belang, dat het openbaar ministerie de zaak anders zou seponeren, dan behoort het feit ook niet tot tenuitvoerlegging van een vorige straf te leiden. . . .*enx*.

Een ander middel om de invoeging van de woorden „zich op .„andere wijze heeft misdragen" zoveel mogelijk overbodig te maken, zou Bunnen bestaan in een zeer nauwkeurige omschrijving van de bijzondere voorwaarden. De commsisie ziet echter in, dat dit niet gemakkelijk is. Een algemene omschrijving maakt het voor de rechter en het O.M. aanzienlijk eenvoudiger. Zij heeft echter voor de verdachte het ernstige bezwaar van vaagheid, zodat hij niet weet waaraan hij toe is.

Nu is het de commissie natuurlijk bekend, dat in artikel 15*a* de uitdrukking .„zich op andere wijze misdragen" reeds voorkomt als een van de gronden, waarop een voorwaardelijke invrijheidstelling kan worden herroepen. Het is evenwel merkwaardig, dat omtrent de betekenis van deze uitdrukking in de jurisprudentie niets te vinden is. Bestaat er over dit artikel, zo heeft de coinmissie zich afgevraagd, geen jurisprudentie of is deze alleen maar niet gepubliceerd? . . . .*enz*.

Een vraag. waaromtrent zij tevens gaarne 's Ministers oordeel zal vernemen. betreft de godsdienstige en staatkundige vrijheid. Omtrent de bijzondere voorwaarden, welke de veroordeelde tijdens de proeftijd moet naleven, bepaalt artikel 14*c*, dat zij de godsdienstige en staatkundige vrijheid niet mogen beperken. Nu is het denkbaar, dat de rechter, door bepaalde gedragingen van de veroordeelde als misdragingen aan te merken, deze vrijheid indirect wèl zou kunnen beperken. Dit is ongetwijfeld niet de bedoeling van de Minister. Men vroeg zich echter af. of het. indien dit gedeelte van het ontwerp wordt gehandhaafd, geen aanbeveling verdient dit uitdrukkelijk vast te leggen. ten einde elke mogelijkheid van een redenering a contrario weg te nenien.

Het is de commissie voorts opgevallert. dat de last tot tenuitvoerlegging kan worden gegeven op grond, dat de veroordeelde zich ***vóór het einde van*** een .... proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, dan wel gedurende die proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen of een bijzondere voorwaarde .... niet heeft nageleefd. Is dit verschil in terminologie — het komt ook in de bestaande wet reeds voor — opzettelijk gemaakt? Betekent het, dat tenuitvoerlegging ter zake van een strafbaar feit kan worden gelast, ook indien dit feit reeds vóór het begin van de proeftijd is gepleegd? Zo ja. waar ligt dan hei beginpunt van de periode, waarin dit feit moet zijn gepleegd? Het kan toch niet de bedoeling van de wetgever zijn geweest, dat tenuitvoerlegging kan worden gelast op grond van elk strafbaar feit, begaan door de veroordeelde zelfs vóór het begin van de proeftijd, ook indien de rechter daarmede bij zijn veroordeling reeds rekening had kunnen houden. Men zal dus wel moeten aannemen, dat een bevel tot tenuitvoerlegging alleen zal mogen berusten op een veroordeling, welke de rechter ten tijde van zijn vonnis nog

niet bekend was. Maar het feit zou dan altijd nog begaan kunnen zijn vóór het begin van de proeftijd, mits de veroordeling deswege maar heeft plaats gevonden na het vonnis. Men kan dan redeneren: als de rechter dit vonnis zou hebben gekend, zou hij misschien geen voorwaardelijke, doch een onvoorwaardelijke straf hebben opgelegd; men geve hem daarom de gelegenheid alsnog de tenuitvoerlegging te gelasten. Doch hier staat tegenover, dat op deze wijze het opvoedende element in de voorwaardelijke veroordeling niet tot zijn recht komt. De bedoeling van het niet ten uitvoer leggen van de straf is de veroordeelde een prikkel te geven om zich verder goed te gedragen. Doet hij dat, dan mag hij er op rekenen, dat de straf niet ten uitvoer wordt gelegd. Zou men nu toch tot executie kunnen overgaan niet op grond van een feit, begaan tijdens de proeftijd, doch op grond van een — later gebleken of althans onherroepelijk vastgesteld — feit, hetwelk reeds voordien had geplaats gehad, dan zal de voorwaardelijke veroordeling een groot deel van haar effect missen.

Nu wil het wetsontwerp blijkens de toelichting executie mogelijk maken zodra een nieuw strafbaar feit is gepleegd, zonder dat gewacht behoeft te worden op een onherroepelijk vonnis deswege. Vandaar de invoeging van ,.zich op andere wijze heeft misdragen". Doch dit ,,zich op andere wijze misdragen" moet dan ingevolge de voorgestelde tekst hebben plaats gevonden *gedurende de proeftijd.* Zou de zojuist gegeven uitleg van de woorden „voor het einde van de proef-..tijd" juist zijn, dan zou dit betekenen, dat executie op grond van een bij onherroepelijk vonnis vastgesteld strafbaar feit ook mogelijk zal zijn, indien dat feit vóór het begin van de proeftijd is gepleegd, doch dat executie op grond van een nog niet bij zodanig vonnis ***ge***constateerd feit alleen kan worden gelast, indien dit feit gedurende de proeftijd is begaan. Bestaat voor dit verschil, zo heeft de commissie zich afgevraagd, reden? Of is er in werkelijkheid geen verschil, omdat de woorden ,,voor het einde van de proeftijd" geacht moeten worden hetzelfde te betekenen als ,,gedurende de proeftijd"? De geschiedenis van de totstandkoming van het artikel geeft hieromtrent. zover de commissie kan nagaan, geen licht.

In verband met de voorwaardelijke veroordeling werd uit de commissie nog wezen op een beperking, welker opheffing de Minister niet heeft voorgesteld, nl. de uitzondering voor geldboeten in fiscale strafzaken (artikel 14*a*, lid 4, van het Wetboek van Strafrecht) .... *enz.*

Artikel II

Ingevolge het ontwerp zal de betekening van een vonnis, houdende een voorwaardelijke veroordeling, niet altijd meer in persoon behoeven te geschieden. Dit zal nog wèl het geval zijn, indien bijzondere voorwaarden worden gesteld (hetgeen ook vanzelf spreekt), niet echter indien alleen de algemene voorwaarden in het vonnis zijn opgenomen. In het laatste geval bestaat er dus een, zij het geringe, kans dat het vonnis de veroordeelde niet in persoon betekend wordt. Dit

is nog niet zo erg, zolang als algemene voorwaarde alleen wordt gesteld, dat men geen strafbare feiten mag begaan. Dit is immers aan niemand geoorloofd. Enigszins anders wordt het echter. indien ook geëist wordt, dat de veroordeelde zich niet op andere wijze zal misdragen. Het zal van de inhoud van dit laatste begrip afhangen, of het redelijk is van een veroordeelde te eisen, dat hij — zonder dit te hebben geweten — zich aan tenuitvoerlegging van een vroeger vonniç hlootstelt, indien hij ,,zich op andere wijze misdraagt". Dit punt hangt dus samen met hetgeen bij het vorige artikel besproken is.

Ook indien dit punt bevredigend zou worden opgelost, acht de commissie het echter wel bedenkelijk, dat betekening in persoon in sommige gevallen slechts ,,zoveel mogelijk" behoeft te geschieden. Zij acht deze weinig scherpe uitdrukking in het algemeen niet op haar plaats in de strafwet. Bovendien vraagt zij zich af, in hoeverre de verdachte een beroep kan doen op de omstandigheid. dat betekening in persoon wèl mogelijk was, bijv. omdat de betekenende ambtenaar niet de moeite heeft genomen op een ander tijdstip terug te komen. Wat kunnen de gevolgen van zulk een beroep zijn? Moet de rechter dit onderzoeken? En als hij het gegrond bevindt, mag het vonnis dan niet ten uitvoer worden gelegd? Zou overigens ,,indien ,,mogelijk" niet juister zijn dan ,,zoveel mogelijk", w-elke laatste uitdrukking schijnt te veronderstellen, dat aan het voorschrift ook ten dele kan worden voldaan?. . . . *enz.*

Artikel V

Ook bij de voorwaardelijke invrijheidstelling acht de commissie de mogelijkheid van verkorting van de proeftijd in het algemeen een verbetering. Zij heeft zich intussen afgevraagd, in hoeverre dit voorstel is ingegeven door de situatie ten aanzien van de voorwaardelijk in vrijheid gestelde politieke delinquenten. Vele duizenden personen van deze categorie zijn voorwaardelijk in vrijheid gesteld en geplaatst onder toezicht van de Stichting Toezicht Politieke Delinquenten. Deze stichting bevindt zich echter in liquidatie en kan blijkbaar het haar opgedragen toezicht niet meer ten volle uitoefenen. Men kan nu hetzij het toezicht doen ophouden door de proeftijden te verkorten. hetzii trachten anderen te vinden. die zich met het toezicht willen belasten en daartoe geschikt en in staat zijn. Is het de bedoeling de eerste methode op grote schaal te gaan toepassen zodra dit ontwerp wet geworden is? Zo ja, acht de Minister dit verantwoord? Rechtvaardigt het gedrag van een groot deel der in vrijheid gestelde politieke delinquenten inderdaad, dat zij van elk toezicht worden vrijgesteld? De commisie acht het van belang hieromtrent 's Ministers oordeel te vernemen.

Hoewel het instituut der voorwaardelijke invrijheidstelling als zodanig bij aanneming van dit wetsontwerp geen wijziging zal ondergaan. zou de commissie. zoals hierboven reeds bleek, het toch op prijs stellen bij deze gelegenheid een en ander te vernemen omtrent de toepassing van dit instituut in de praktijk. Kan de Minister

wellicht gegevens verstrekken omtrent de mate, waarin de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt toegestaan? Meer en meer schijnen veroordeelden het — ten onrechte overigens — als een recht te beschouwen voorwaardelijk in vrijheid gesteld te worden. Het gevolg hiervan is, dat zij zich verongelijkt gevoelen, indien voorwaardelijke invrijheidstelling hun wordt geweigerd of hun eerst later wordt toegestaan dan de wet veroorlooft. . . . *enz.*

De Minister van Justitie heeft hierop onder dagtekening van 9 December 1950 geantwoord als volgt:

(Post alia).

In liet algemeen kan de behoefte aan deze combinatie zich doen gevoelen bij de oplegging van bijkomende straffen, die de betrokkene zwaar treffen, b.v. bij de ontzetting uit het recht om krachtens consent of acte te vissen (artikel 34 Visserijwet). Deze bijkomende straf maakt een beroepsvisser brodeloos. Het is dus wenseliik, dat zij desgeraden door de rechter voorwaardelijk opgelegd kan worden. Op dezelfde gronden is in artikel 7, vierde lid, van de Wet op de economische delicten bepaald, dat de aldaar genoemde, de betrokkene ernstig rakende bijkomende straffen ook voorwaardelijk kunnen worden opgelegd. Deze bepaling heeft echter, indien het onderhavige ontwerp het *Staatsblad* bereikt, haar betekenis verloren: hetgeen thans voor de in genoemd artikel 7, vierde lid, opgesomde bijkomende straffen is bepaald, geldt dan als algemene regel ten aanzien van alle bijkomende straffen. Bij nota van wijzigingen wordt daarom voorgesteld artikel 7, vierde lid, van de Wet op de economische delicten te schrappen.

Door het vervallen van de verplichting om in alle gevallen van gecombineerde straffen een opdracht tot verlening van hulp en steun te geven, zal de rechter veel beter dan thans in staat zijn in de gevallen, waarin zulks nodig is, een reclasseringsinstelling bereid te vinden het toezicht uit te oefenen. . . *enz.*

In het bijzonder voor het gezag der reclasseringsinstellingen, die tijdens de tweede strafvervolging zonder uitzicht op succes hun reclasseringspogingen moeten blijven voortzetten, is de geldende regeling weinig gelukkig.

Bovendien dwingt zij tot het instellen van vervolgingen, die in andere gevallen achterwege zouden blijven. De commissie zegt wel, dat een strafbaar feit van enig belang ook vervolgd behoort te worden, doch de praktijk wijst uit, dat tal van strafbare feiten om bijzondere redenen nu eenmaal niet tot een vervolging leiden. Een wegens een rumheidsdelict voorwaardelijk veroordeelde man mishandelt zijn vrouw. Er is alle reden om een bevel tot tenuitvoerlegging te geven. Toch zou een vervolging wegens deze mishandeling geforceerd zijn, omdat normaliter in het belang van de gezinseenheid vrijwel nooit tot een vervolging wegens mishandeling van gezinsleden wordt overgegaan. Wanneer een wegens bedrog voorwaar-

delijk veroordeelde anderen beweegt tot afgifte van geld door één leugen te gebruiken, zou een vervolging wegens oplichting geforceerd zijn; toch is een last tot tenuitvoerlegging in zo'n geval op haar plaats. Hetzelfde geldt bij door een voorwaardelijk veroordeelde gepleegde kleine diefstallen in dienstbetrekking, b.v. van werkkleding, een stuk gereedschap of enig materiaal, die in de meeste gevallen niet tot vervolging leiden. Met de uitdrukkiiig ,,geforceerde" vervolging is dus in de Memorie van Toelichting niet bedoeld een vervolging in een geforceerd tempo, maar een vervolging die in normale omstandigheden hetzij in het algemeen belang hetzij in het belang van de delinquent of van zijn gezin niet zou zijn ingesteld. . . . *enz.*

De ondergetekende ziet daarom evenmin als zijn ambtsvoorganger een ander middel om de voorwaardelijk veroordeelde snel te doen voelen, dat hij het in hem gestelde vertrouwen beschaamd heeft, dan het in het onderhavige ontwerp voorgestelde. De praktijk van de herroeping van een voorwaardelijke invrijheidstelling op grond van misdragingen heeft nimmer tot klachten aanleiding gegeven. Jurisprudentie omtrent artikel 15*a* bestaat niet, daar de herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling ingevolge artikel 16 niet door de rechter. maar door het hoofd van het Departement van Justitie geschiedt. Het is, naar het voorkomt, des te meer reden om met gerustheid de toepassing der voorgestelde bepaling door de *rechter* af te wachten, nu toepassing van een in dezelfde bewoordingen geklede bepaling door de *administratie* niet tot klachten van de zijde der reclassering heeft geleid.

Het schijnt wel overbodig vast te leggen, dat de misdragingen, in artikel 14*a* van het ontwerp bedoeld, geen politieke misdragingen mogen zijn. Ook artikel 15*a* bepaalt, dat de voorwaarden, waaronder invrijheidstelling mag worden bevolen, de godsdienstige of staatkundig vrijheid niet mogen beperken, doch bepaalt niets ten aanzien der misdragingen. Tot een redenering a contrario heeft deze tekst nooit aaneiding gegeven. Men mag aannemen, dat zulks ten aanzien van het voorgestelde artikel 14*a* evenmin het geval zal zijn. Het is trouwens zeer onwaarschijnlijk. dat de Nederlandse rechterlijke macht ooit bereid zal zijn een politieke gedraging als een misdraging in objectieve zin te qualificeren.

De commissie vraagt zich af of het de bedoeling van de ambtsvoorganger van de ondergetekende was om te bepalen, dat last tot tenuitvoerlegging gegeven kan worden, indien de schuldige zich *vóór het einde van* de proeftijd (dus ook eventueel vóór het begin daarvan) aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, terwijl in geval van misdraging of overtreding van bijzondere voorwaarden die last slechts gegeven kan worden als zij *gedurende* de proeftijd hebben plaats gehad. Dit is inderdaad de bedoeling van het ontwerp, dat in dit opzicht een onderscheiding van de bestaande wet bestendigt. De commissie acht het systeem aanvankelijk niet juist: de bedoeling van de voorwaardelijke veroordeling is immers, zegt zij, de veroordeelde een prikkel tot goed gedrag te geven. Gedraagt hij zich goed, dan

moet hij erop kunnen rekenen, dat de voorwaardelijk opgelegde straf niet ten uitvoer zal worden gelegd. Hiertegeilover staat een andere redenering. Voorwaardelijke veroordeling heeft niet alleen ten doel de schuldige een prikkel te geven om zich naar het uiterlijk goed te gedragen. Zij wil een steun zijn bij zijn maatschappelijke reïntegratie. Daarom moet zij deel uitmaken van een reclasseriiigsplan. Blijkt dit plan nu op bepaalde verkeerde praemissen te zijn opgebouwd (b.v. omdat de schuldige verzwegen heeft, dat hij zich ook aan niet ontdekte strafbare feiten heeft schuldig gemaakt) dan dient de mogelijkheid te bestaan de op grond van het onjuiste plan getroffen maatregelen te herzien.

Het geven van een last tot tenuitvoerlegging wegens een vóór de voorwaardelijke veroordeling gepleegd feit moet evenwel uitzondering blijven. ***...enz.***

Artikel II

Uit de hierboven gegeven voorbeelden blijkt wel, dat misdragingen altijd van zodanige aard zullen zijn, dat een normaal mens zich ook zonder uitdrukkelijke waarschuwing daaraan niet schuldig maakt. ....*enz.*

Zou men de betekening ,,indien mogelijk" voorschrijven, dan zou de schuldige door aan te tonen, dat er een objectieve mogelijkheid tot betekening in persoon aanwezig was, wellicht met vrucht een beroep op het nalaten van betekening in persoon kunnen doen. In de voorgestelde redactie is niet twijfelachtig dat het al dan niet in persoon doen betekenen aan het beleid van het openbaar ministerie is overgelaten.

Artikel IV

De ondergetekende wil gaarne de suggestie der commissie overnemen en bevorderen, dat wijziging der voorwaarden, verlenging van de proeftijd enz. ook tijdens de schorsing van de proeftijd mogelijk wordt. Een daartoe strekkend voorstel wordt bij nota van wijzigingen gedaan. De hier besproken suggestie der commissie heeft — anders dan het hier overgenomen opschrift in het Voorlopig Verslag doet vermoeden — betrekking op artikel III van het ontwerp.

Artikel V

Het voorstel om ook bij voorwaardelijke invrijheidstelling verkorting van de proeftijd mogelijk te maken is niet ingegeven door de situatie ten aanzien van de politieke delinquenten. In het algemeen is het onwenselijk een proeftijd langer te doen duren dan voor de reclassering nodig is. Overbodig toezicht vermindert het gezag der reclasseringsinstellingen en eist tijd en arbeid, die aan andere gevallen nuttiger zou zijn besteed. ...*enz.*

Omtrent tot levenslange gevangenisstraf veroordeelden wordt uiterlijk nadat vijftien jaren van hun straftijd verstreken zijn overwogen of zij voor gratie in aanmerking komen. Blijkt dat het geval

te zijn, dan worden zij „op jaren gesteld" en komen zij, als alle tot een gepaalde tijd veroordeelden, na twee derden van de door het gratiebesluit vastgestelde straftijd te hebben uitgeboet voor voorwaardelijke invrijheidstelling in aanmerking.

De ervaring met politieke delinquenten opgedaan heeft geen aanleiding geven tot wijziging in het beleid ten aanzien van de voorwaardelijke invrijheidstelling van commune delinquenten: bij beide categorieën vindt steeds individuele beoordeling plaats.

Nadat bij Nota van Wijzigingen in art. III een redactiewijziging was aangebracht en art. VI was ingevoegd, werd het wetsontwerp in de vergadering van de Tweede Kamer van 18 Mei 1951 zonder discussie en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

In de Eerste Kamer heeft blijkens het op 2 Juni 1951 uitgebracht Eindverslag het wetsontwerp geen aanleiding gegeven tot het maken van opmerkingen. Het werd dan ook in de vergadering van deze Kamer van 12 Juni 1951 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

NASCHRIFT.

Deze wetswijzigingen brengt in de toepassing van de voorwaardelijke veroordeling een aantal niet onbelangrijke wijzigingen, zoals de vrijheid om naast een onvoorwaardelijke hoofdstraf een voorwaardelijke bijkomende straf op te leggen[1]*, de vrijheid om bij gedeeltelijk voorwaardelijke straf de verdeling in voorwaardelijk en onvoorwaardelijk gedeelte naar believen te regelen, zonder aan wettelijke marges gebonden te zijn en de uitbreiding van de algemene voorwaarde, dat de veroordeelde xich niet op andere wijze (dan door het plegen van een strafbaar feit) heeft misdragen.*

Met betrekking tot dit laatste punt kan ik mij niet onttrekken aan het gevoelen dat het stiefkind van de wetgever: het militaire strafrecht, weer eens vergeten is. Door het opnemen in artikel 14a van deze algemene voorwaarde immers is de vermoeiende tirade, welke de militaire rechter op grond van artikel ***15*** *van het Wetboek van Militair Strafrecht verplicht is telkens in zijn voorwaardelijke vonnissen op te nemen, overbodig geworden. Artikel* ***15*** *W.M.S.R. had naar mijn mening voor schrapping in aanmerking behoren te worden gebracht. In ieder geval kan de militaire rechter zich thans ontslagen achten van het stellen van de reeks bijzondere voorwaarden (zie laatstelijk vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 1 Maart* ***1951,*** *M.R.T. XLIV blz.* ***553*** *v.), waartoe de K.B.'s van 22 October 1942 en van 27 Juni* ***1944*** *noopten.* ***W. H. V.***

Vlak vóór het ter perse gaan van deze aflevering vernam onze Redactie dat de Luitenant ter Zee (A) 1e klasse Mr M. KRAUSS, naar aanleiding van het Hoofdartikel, hetwelk Prof. Mr J. M. VAN

---

1) Men zie in dit verband mijn opmerkingen in M.R.T. XLII, blz. **541** v.

BEMMELEN aan deze wetswijziging wijdde in N.J.B. 1951 blz. 761 v., enkele militair-rechtelijke beschouwingen terzake aan de Redactie van het N.J.B. had ingezonden. Aangezien deze beschouwingen ons ook voor de lezers van het M.R.T. van belang voorkomen, laten wij de opmerkingen van Mr. KRAUSS hieronder volgen.

Prof. VAN BEMMELEN *geeft in het N.J.B. van 20 October 1951 een commentaar op bovenstaande wet. Nu de ban eenmaal geopend is, zij het mij vergund de aandacht te vestigen op art. 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, luidende:*

„Bij het bevel, bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van „Strafrecht, wordt als algemene voorwaarde steeds mede gesteld „dat de veroordeelde die militair is, zich niet schuldig zal maken „aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1, „van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, noch „aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. „2–6, van die wet."

De krijgstuchtelijke vergrijpen van art. 2, no. 1, W.K. worden genoemd eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, die van art. 2, nos. 2–6, W.K. oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen. De laatste zijn in wezen strafbare feiten, doch bij Icrijgstuchtelijke correctie daarvan volgt geen onherroepelijke rechterlijke uitspraak, zodat artt. 14f en 14h W.v.Strafr. reactie op niet-naleving der algemene voorwaarden zouden beletten. De voorwaarde, dat de veroordeelde, militair zijnde, zich niet zal schuldig maken aan een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp van ernstige aard, was bij invoering van het W.v.M.S. op 1 Januari 1923 echter een nieuwe. Tot aan de invoering van bovenstaande wet op de voorwaardelijke veroordeling heeft zij bestaansreden gehad, doch sinds in art. 14a W.v.S. is opgenomen: .... „dan „wel gedurende die proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen" „.... kan zij n.m.m. beter vervallen. Hetzelfde geldt voor de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen, doch niet in dezelfde mate, omdat artt. 14f en 14h de onherroepelijke rechterlijke uitspraak zijn blijven vermelden.

Zoals de beide wetboelcen thans luiden, zal de militaire rechter bij voorwaardelijke veroordeling ongeveer de volgende clausule moeten opnemen in zijn vonnis: .... „Beveelt dat de straf (straffen) „niet ten uitvoer xal (zullen) worden gelegd, tenzij hij later anders „mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde „van de proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, dan „wel gedurende de proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen, „of, militair zijnde, zich vóór het einde van de proeftijd schuldig „heeft gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder „artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige „aard is, dan wel aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder „artikel 2, nos. 2–6, van die wet." ... De militaire rechter geeft daarmede a.h.w. te kennen, dat het begaan van een krijgstuchte-

lijk vergrijp, van ernstige aard nog wel, geen misdraging van de militair is.

Hij zou, om te proberen uit deze tegenspraak te geraken, het vonnis kunnen doen luiden: .... „Beveelt dat de straf (straffen) „niet ten uitvoer xal (zullen) worden gelegd, tenzij hij later anders „mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde „van de proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, of, „militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder „artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat vat2 ernstige „aard is, dan wel aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder „artikel 2, nos. 2–6, van die wet, of, ook niet militair zijnde, ge- „durende de proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen." .... Die andere misdragingen zouden in dit geval zijn: alle niet in enige strafwet omschreven misdragingen, niet strijdig met enig dienstbevel en dienstvoorschrift en niet onbestaanbaar met de militaire tucht en orde. Ik geloof echter niet dat men het militaire leven hoog aanslaat, indien men voor zulke misdraging spatie laat.

Buiten beschouwing heb ik dan nog gelaten de oneffenheid dat de algemene voorwaarde van art. W.v.M.S. moet worden nageleefd vóór het einde van de proeftijd — d.i. óók gedurende de tijd verlopen tussen veroordeling en begin proeftijd —, terwijl de algemene voorwaarde om zich niet op andere wijze te misdragen, gedurende de proeftijd van kracht is. Art. 15 W.v.M.S. noemt weliswaar geen termijn, doch i.v.m. de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen kan het zich logischerwijs niet anders richten dan naar de termijn van art. 14a (nieuw) W.v.S. die voor strafbaar feit geldt.

Prof. VAN BEMMELEN slaakt de verzuchting, dat niet te verwachten valt, dat onze wetgever spoedig weer de materie van de voorwaardelijke veroordeling in het Wetboek van Strafrecht zal ter hand nemen. Dat ik een heel klein beetje optimistischer moge zijn ten aanzien van dezelfde materie in het Wetboek van Militair Strafrecht, omdat bij Koninklijke Boodschap van 11 Augustus 1951 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal een ontwerp van een Wet Oorlogsstrafrecht werd aangeboden, dat ook wijzigingen in het Wetboek van Militair Strafrecht voorsfelt.

En nu ik toch eenmaal aan het woord ben als pleiter (in ieder geval: vermeend pleiter) voor ons militaire strafrecht, nog een opmerking ter zijde: Bat de wetgever dan tevens onder de loupe moge nemen de voor ons militair strafrecht toch wel zeer belangrijke quaestie of in tijd van oorlog buiten geval van oorlog een vijand (in strafrechtelijke zin) bestaat, ja of neen. Men vergelijke mijn op blz. 728 hierna volgende bijdrage „Samenloop van art. 104 en art. „102 W.v.S.; Tijd van Oorlog en Vijand".

Naar aanleiding van deze beschouwingen, welke Mr KRAUSS in doordruk ter kennis gebracht had van Mr D. B. A. FRANKEN, ontvingen wij van laatstgenoemde nog het volgende commentaar:

De van practische geest getuigende beschouwing van de Heer KRAUSS omtrent de materie der V.V. in het militaire strafrecht, zijn de overdenking te volle waard.

Inderdaad heeft thans artikel 15 W.M.S.R. weinig xin meer. Maar zolang dit artikel niet is afgeschaft, zal naast deze algemene voorwaarde in het vonnis mede als algemene voorwaarde moeten voorkomen de clausule: „dan wel gedurende de proeftijd xich op „andere wijze heeft misdragen".

Deze clausule biedt m.i. verdere perspectieven dan KRAUSS en Prof. VAN BEMMELEN in hun commentaren op de nieuwe wet aangeven.

Het K.B. van 22 October 1942 Stbl. no. C 65 en dat van 27 Juli 1944 No. E 53, laten de krijgstuchtelijke afdoening toe van een niet onbelangrijk aantal strafbare feiten, welke in artikel 2 no's 2–6 W.K. niet xijn vermeld. Tot voor Lort werd daarom in de vonnissen van de Zeekrijgsraad, wanneer daarbij een V.V. werd gegeven, als bijzondere voorwaarde opgenomen, dat de veroordeelde zich gednrende de proeftijd niet zou schuldig maken aan een strafbaar feit, dat krachtens het K.B. van 22 October 1942 Stbl. no. C 65 buiten strafrechtelijke behandeling wordt afgedaan en terzake waarvan hij krijgstuchtelijk wordt gestraft of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 1 no's 1–4 van het K.B. van 27 Juli 1944 No. E 53.

Deze bijzondere voorwaarden hunnen thans in verband met bedoelde clausule achterwege blijven.

Tot nog toe zaten wij met de moeilijkheid, dat wanneer een door de burgerrechter V. Veroordeelde daarna in militaire dienst trad en al of niet herhaaldelijk wegens een echt of onecht krijgstuchtelijk vergrijp krijgstuchtelijk werd gestraft, diens V.V. niet kon worden herroepen, de proeftijd niet kon worden verlengd, de voorwaarden niet konden worden gewijzigd of de veroordeelde een waarschuwing kon worden toegediend. Wel heeft VAN DEN BERG VAN SAPAROEA de burgerrechter de modus aan de hand gedaan, om ten aanzien van V. Veroordeelden, die de dienstplichtige leeftijd naderen als bijzondere voorwnnrde mede te stellen de voorwaarde die ten aanzien van militaire V. Veroordeelden krachtens artikel 15 W.M.Str. steeds moet worden gesteld, doch de burgerrechter heeft dit advies nimmer opgevolgd.

Door de meergenoemde clausule heeft deze quaestie thans meer mogelijkheden. Ik dacht eigenlijk in mijn onschuld, dat de clausule in hoofdzaak tot dit doel in art. 14a was opgenomen, maar het blijkt mij thans uit hef opstel van VAN BEMMELEN, dat bij de totstandkoming van de nieuwe wet niemand, — zoals te doen gebruikeliik — oolc maar een moment aan het militaire strafrecht heeft gedacht. Niettmin knn de clausule: „dan wel gedurende de proeftijd xich op „andere wijze heeft misdragen", hoewel onbedoeld, voor het militaire een ongedacht effect sorteren.

Strafbevoegdheid.

Bij Koninklijk besluit van 29 Augustus 1951 n° 13 (Legerorders 1951 n° 215 L–LM) is bepaald:

Art. 1. Onder de formaties, bedoeld in artikel 39, eerste lid, onder 3° van de Wet op de Krijgstucht worden gerekend:

1° De Nederlandse Militaire Missie in *Indonesië;*

2° De navolgende onderdelen van de onder 1° genoemde Missie:

a. de Afdeling Zeemacht;

b. de Afdeling Landmacht;

c. de Afdeling Luchtmacht;

d. het Kantoor Interne Zaken.

Art. 2. Onder de formaties, bedoeld in artikel 41, onder 2°, van de Wet op de Krijgstucht wordt gerekend:

een Verzorgingsafdeling van de Nederlandse Militaire Missie in *Indonesië.*

Oorlogsmoraal en oorlogsmisdrijf.

In mijn beschouwing omtrent het Belgische vonnis, bij hetwelk recht gedaan werd over vier voormalige Duitse generaals, beschuldigd van oorlogsmisdrijveri [1]), heb ik in de eerste plaats aandacht gevraagd voor enige algemene opmerkingen omtrent zaken, welke mij — en waarschijnlijk ook andere militaire juristen — vreemd voorkwamen en welker verklaring ik niet vinden kon.

Het deed mij groot genoegen, dat mijn Belgische relatie in deze mij op de hierin besloten vragen van antwoord heeft gediend cn ik mil niet nalaten om de inhoud van diens bericht aan mijn lezers mede te delen.

Mijn eerste vraag betrof de relatieve competentie van de Brusselse Krijgsraad ten aanzien van Duitse opperofficieren. Hieromtrent schreef hij:

„.Het jurisdictievoorrecht van officieren generaal werd, in limite „litis, door de verdediging opgeworpen en door de Krijgsraad afge- „wezen bij tussenvonnis van 26 September 1950 (J. T. 22 October „1950 blz. 559). De stelling van dat tussenvonnis is ook deze van „*Glaser,* „la protection internationale des prisonniers de guerre et „„la responsabilité pour les crimes de guerre", R.D.P. & C. Mei „1951 blz. 897, die ten anderen, dat vonnis citeert: blz. 923, noot „68, 2e al."

De Luikse Hoogleraar *Stefan Glaser* bespreekt aldaar de vraag, hoe gehandeld moet worden met oorlogsmisdadigers, die overeenkomstig het Verdrag van Moskou van 1 November 1943 [2]) werden uitgeleverd aan de overheid van het land, in hetwelk zij hun straf-

1) M.R.T. XLIV, blz. 597-607.

2) De inhoud is te vinden bij Dr. *M.* W. *Mouton,* Oorlogsmisdrijven en het nationale recht, blz. 157 v.

waardige handelingen hadden gepleegd, om overeenkomstig de voor deze lieden vreemde wetgeving door een voor hen vreemde rechter te worden berecht. Als voorbeeld beroept de Schrijver zich in de boven vermelde noot 68 al. 2 op het Brusselse tussenvonnis van 26 September 1950, omdat deze militaire rechter een op die grond uitgeleverde van oorlogsmisdrijven verdachte officier, hocwcl in arrest gesteld, niet beschouwt als krijgsgevangene. De Krijgsraad overwoog tet dezen aanzien: ,,ce n'est donc pas le fait que la Belgique a porté ,,le nom des accusés sur la liste des criminels de guerre, ni le fait ,,que l'auditoriat général les a inculpés, qui leur a fait perdre ,,temporairement la qualité de prisonnier de guerre, mais bien le ,,seul fait de leur *livraison* a la Belgique pour y être jugés; que ce ,,fait constitue de la part de la Commission des crimes de guerre un ,,acte souverain."

Het wil mij voorkomen, dat dit vonnis wel wat ver gaat om hier een eigen rechtspositie aan te nemen alleen op grond dat de verdachten ter berechting zijn overgegeven aan de rechter van het land, waar zij misdreven, welke rechterlijke autoriteiten aanstonds zorgden dat de verdachten in arrest werden gesteld. Verkeren zij niet in dezelfde omstandigheid als een op erewoord vrijgelaten krijgsgevangene, die wegens niet-naleving van zijn eed of belofte wordt teruggezonden door de overheid van het land, waar hij zich ophield? Zo iemand blijft toch na die terugkeer ook krijgsgevangene. althans geïnterneerde.

Mijn tweede opmerking betrof het feit, dat boven de afdruk van het vonnis niet vermeld zijn de namen van de officieren, die in deze Krijgsraad zitting hebben gehad. Hieromtrent luidt het antwoord als volgt:

,,De officieren, die in de krijgsraden zetelen staan op alle gebied ,,op gelijke voet met hunne burgerlijke collega's en hebben zelf [s] .,de meerderheid **(3** tegen 2); maar ze nemen geen deel aan de redactie ,,van het vonnis omdat ze geen juristen zijn. Daarom wordt hun ,,naam bij publicering van het vonnis niet vermeld."

Het is mij niet bekend of bij de herzieningen van de Belgische militaire strafwetten, tot welke ook behoort onze Regtspleging bij de Landmagt in haar lezing van 1814, de bepalingen omtrent het wijzen van het vonnis (de oude artikelen 204—206) nog gelden. Bij deze artikelen komt duidelijk uit dat alle leden van de krijgsraad aan de beraadslaging deel nemen en dat de auditeur militair het vonnis behoorde te redigeren. Diens redactie wordt dan door alle leden overwogen, des nodig verbeterd en eindelijk vastgesteld. Te onzent gelden deze artikelen in hoofdzaak nog ongewijzigd. Slechts is, omdat de openbare aanklager ontlast is van de functiën van secretaris en mitsdien niet in de raadkamer-vergadering aanwezig mag zijn, voor het redigeren van het vonnis een bepaalde autoriteit niet meer aangewezen en, aangezien het oude artikel 144 aan de leden de plicht van geheimhouding oplegt, wordt niet bekend, wie

het vonnis geredigeerd en wie op de redactie verder invloed gehad heeft. Dat de redactie in moeilijke zaken wel door de president of door een rechtsgeleerd lid of secretaris geschieden zal, mag vermoed worden maar blijft geheim. Daarom zou ik het billijk achten, dat officieren-leden niet op deze wijze bij rechtsgeleerde collega's worden achtergesteld: aan het vaststellen van de eindredactie hebben zij met de andere leden gelijkwaardig aandeel gehad en zij behoren dan ook alle vijf de minute van het vonnis te ondertekenen ten bewijze dat naar hun oordeel het vonnis op behoorlijke wijze en overeenkomstig de wettelijke voorschriften is tot stand gekomen. Deze garantie is bij ons te meer nodig nu het voorschrift van **P.I.** 57 vervallen is en het Hoog Militair Gerechtshof zich over de vraag of al dan niet behoorlijk geprocedeerd is, niet of uiterst zelden uitlaat.

Als derde opmerking beschouwt mijn geachte Belgische relatie de mijns inziens gebrekkige telastelegging, op welke het rechterlijk onderzoek ter terechtzitting heeft moeten rusten. Hij schrijft hierover:

,,Dat de telastelegingen primitief zijn is opvallend. Maar om kost
,,wat kost getrouw te blijven aan het principe van het niet retro-
,,ageren van het strafwet heeft de wetgever de charte van Londen
,,en de wet van 20 Juni 1947 niet ingeschakeld, in tegenstrijdigheid
,,met wat in Nederland is gebeurd."

Mijn opmerking te dezer zake betrof niet de wetgever van 1947 maar het feit, dat de openbare aanklager in zijn schriftuur van eis deze wet, op welke de bevoegdheid van de Krijgsraad berust, zelfs niet vermeld heeft. Trouwens die wet stelde niet een strafbepaling vast als lex praevia. Op welk Nederlands antecedent hij doelt, is mij niet duidelijk. Was zijn denken hier wellicht gericht op de totstandkoming te onzent van art. 27*a*, al. *2*, van het Besluit Buitengewoon Strafrecht? Zo ja, dan verwijs ik naar mijn commentaar op de volgende opmerking.

Tot mijn bijzonder groot genoegen trof ik in deze Belgische brief de volgende ontboezeming aan, welke meer in het bijzonder schijnt te zijn ingegeven door mijn eindoordeel op blz. 604 en volgende:

,,De berechting van oorlogsmisdadigers bij toepassing van de
,,nationale strafwet van het land waar zij de misdaden begaan
,,hebben moet verworpen worden. De noodzakelijkheid van een inter-
,,nationale strafwet is opvallend en dringend. De stelling dat elke
,,inbreuk op de Haagse conventie in de nationale strafwet een ge-
,.paste sanctie moet vinden is in België vals gebleken en heeft de
,.ganse repressie ontzenuwd."

De Schijver beroept zich, ten bewijze van dit laatste, op twee arresten van het Belgische Hof van Cassatie van 4 Juli 1949 en van 27 November 1950, beide opgenomen in de Revue de droit pénal et de criminologie, het eerste in jaargang 1948—1949 blz. 986, het tweede in jaargang 1950—1951 blz. 653, elk gevolgd door een redactionele noot.

Deze beslissingen zijn inderdaad zeer merkwaardig en leveren het bewijs, dat nationale strafwetgevingen niet geschreven zijn voor en berekend zijn op berechting van internationaal strafwaardige feiten. In het eerste geval kwam aan de orde de vraag, of vijandelijke militairen of ambtenaren, behorende tot of bij de bezettende krijgsmacht, zich konden schuldig maken aan landverraad, welk inisdrijf art. 181 bis van de Code pénal omschrijft als „un manquement à un „devoir de fidélité envers l'Etat." Dit artikel in het Belgische strafwetboek, zo oordeelde het Hof, is niet van toepassing op een Duits ambtenaar, die niet „a contracté un devoir (de fidélité) envers la „Belgique". Dit standpunt sluit zeer goed aan bij de gedachtengang van een wetgever uit de tijd, toen de territoriale geldigheid van nationale wetten nog een axioma was, dat alleen maar correctie behoefde ten aanzien van landgenoten, die zich buiten dat territoir — dat was toen in het buitenland of aan boord van een nationaal vaartuig — aan een strafbaar feit hadden schuldig gemaakt en die op grondwettelijke overweging niet aan een vreemde mogendheid ter berechting mochten worden uitgeleverd.

Met de laatstbedoelde barrière heeft het tractaat van Moskou van 1 November 1943 gebroken: oorlogsmisdadigers (minor war criminals) mogen sedert en na de oorlog ook door de eigen overheid ter berechting worden overgeleverd aan de overheid van het land, waar zij hun strafwaardige handelingen gepleegd hadden. Voor België werd deze regeling aangevuld door de wet van 20 Juni 1947, welke wet de Belgische militaire rechter bevoegd verklaarde om van die zaken kennis te nemen. Doch ongewijzigd bleven artikelen van de Code pénal als art. 181 bis, dat met de mogelijkheid van dergelijke arrangementen geen rekening had gehouden, sterker nog: had kunnen houden. Hier had een lex praevia moeten bestaan, welke aan de strafrechter de nodige bewegingsvrijheid had moeten verschaffen en het Hof van Cassatie heeft dan ook m.i. terecht een beroep op deze strafbepaling, hoe schoon ook ingekleed, afgewezen.

De annotator van dit arrest vindt de Nederlandse oplossing van deze moeilijkheid — art. 27*a* al. 2 Besluit Buitengewoon Strafrecht, rustende op het beginsel van toepassing van strafbepalingen bij analogie — een aannemelijke oplossing. Deze oplossing is de facto niet anders dan een ingebrekestelling van de internationale wetgever, uitgesproken door de nationale wetgever, die een vergrijp tegen het internationale gewoonterecht niet ongestraft wil laten. In onze nationale strafrechtspraak is soortgelijk verwijt tot onze nationale wetgever gericht ter zake van een strafwaardig feit, op hetwelk de nationale militaire strafrechter bij gebreke van een bijzondere strafbepaling, verschillende min of meer verwante artikelen te hulp heeft geroepen [3]). Een bepaling als deze is te verdedigen in een wetboek, dat, evenals onze eerste nationale wetboeken van strafrecht [4]), de

---

3) Zie M.R.T. XLII, blz. 505.

4) Zie mijn opstel, „Lex praevia en het militair strafrecht" in M.R.T.

eerste beschrijving geeft van tot nu toe slechts uit al of niet gecodificeerd nationaal gewoonterecht af te leiden strafbare feiten. In een dergelijk wetboek mag nog rekening gehouden worden met de mogelijkheid, dat niet alle vergrijpen hun sanctie hebben gekregen. Haar toepassing is er dan een van louter intern gebruik zoals ook de zoeven gesignaleerde lacune in ons militaire strafwetboek aangaf. Maar zij komt m.i. niet te pas om bij het ontbreken van een op hoger niveau staand internationaal strafwetboek analoge toepassing van een gehele niet tot dit dit doel samengestelde nationale strafwetgeving aanwendbaar te maken.

Ook het Franse stelsel, hetwelk de annotator nog beter acht dan het onze, deugt m.i. niet. Dit stelsel berust op het stellen van een straf op elk van de morele beginselen van het Landoorlogsreglement. Immers in de redactie van deze beginselen ligt niet besloten, uit welke elementen overtreding ervan moet bestaan. De strafwaardigheid van opzettelijke en van culpose overtredingen, van enkelvoudige en gequalificeerde vergrijpen en dergelijke verschillen zijn in de normale stijl van een strafwetboek niet onder één strafbedreiging samen te vatten. Zij lopen te veel uiteen.

De conclusie van mijn Belgische relatie, dat de noodzakelijkheid van een internationale strafwet in het oog springt en dringend is, acht ik volkomen juist en dit arrest van het Belgische Hof van Cassatie, dat blijkbaar wars is van het gebruik van incongruente lapmiddelen, heeft dit standpunt met zijn groot gezag krachtig versterkt.

Het tweede arrest is minder afdoende. Het bevestigt, dat een verdachte van oorlogsmisdrijf ook in België mag worden berecht indien hij in het land zelf gevonden is en niet ter berechting is uitgeleverd. Voorts vestigt de annotator van dit arrest de aandacht op onderscheiden oorlogsmisdrijven, welke in de Code pénal geen adaequate straf zouden vinden. Ook deze schrijver dringt aan op spoedige internationalisatie van deze materie.

De annotator van het eerste arrest schijnt de opvatting te hebben gehad, dat het Landoorlogsreglement een strafwet zou zijn zonder dat straffen zijn bepaald. Dit oordeel, hetwelk een contradictio in terminis bevat, berust op een zelfde streven om door redenering recht te praten, wat, als betreffende ongelijksoortige grootheden, niet goed te praten is. Het Hof van Cassatie heeft dit, naar het mij voorkomt, ook zo begrepen en mijn Belgische relatie heeft. blijkens zijn aangehaald oordeel, hieruit terecht een andere conclusie getrokken.

Uit een en ander volgt, dat de Westerse opvattingen ten gevolge van de aangevangen uitgroei van de staatsmacht, principiële wijziging moeten ondergaan. Wij, Westerse juristen, staan aan de vooravond van een noodzakelijk geworden verandering van de grond-

---

XLI, blz. 163 en in de Franse tekst in de Revue de science criminelle et de droit pénal comparé 1948, blz. 718 v.

slagen, welke wij ten aanzien van staatsrecht en strafrecht van onze leermeesters hebben overgenomen. Hoe moeilijk het ook aan velen zal vallen, wij moeten ons vertrouwd maken met de gedachte. dat de plicht tot samenwerking op allerlei gebied, in de eerste plaats voor wat betreft de gemeenschappelijke defensie, tussen de Noord-Atlantische bondgenoten de instelling en de opbouw nodig maakt van een staatkundige eenheid van hoger orde dan nationaal. Deze nieuwe staat behoort zich te voorzien van een eigen, alle bondgenoten bindende macht om tal van met de verminderde souvereiniteitsrechten samenhangende tot dusver nationale belangen tot zich te trekken, verder te coördineren, te behartigen en desnoods manu militari te verdedigen. Strafrechtelijk is deze evolutie, welke ook behoort te omvatten alle uit de oorlogsmoraal afgeleide strafbepalingen, te beschrijven in een codificatie met hogere dan nationale geldigheid, toe te passen door de van een boven-nationale rechterlijke macht uitgaande, rechtspraak, voorbereid en ten uitvoer gelegd door een eigen, voorlopig militair georganiseerde politiemacht.

Ik heb dit nieuwe standpunt reeds meermalen belicht en heb dienaangaande geen ander bescheid vernomen dan dat uitwerking ervan praematuur is. Het gaf mij daarom voldoening, dat mijn Belgische relatie de dringende noodzaak van een internatonale codificatie van militair strafrecht ondersteunde. Mogen de Regeringen van onze beide Koninkrijken dit inzicht spoedig delen en tot de verwezenlijking hiervan weldra het initiatief nemen. Want ook op dit gebied zijn nationale verschillen en tegenstellingen te overwinnen en te overbruggen, van welker aard en invloed nog al te weinig studie is gemaakt.

R. C.

Verwijzingsbeleid.

Wij ontvingen van de Luitenant ter Zee (A) 1e kl. Mr M. KRAUSS de volgende opmerkingen:

Met trots en voldoening las ik, dat Vice-Admiraal b.d. A. S. PINKE aan mijn stuk in het M.R.T. XLIV, blz. 145 v. de nodige aandacht heeft willen besteden en zelfs een commentaar daarop heeft willen geven.

Het zij mij vergund niet gepaste eerbied over dit commentaar het volgende naar voren te brengen.

Vice-Admiraal PINKE is blijkbaar geen voorstander van het bestaande wettelijke (in ruime zin genomen) systeem, waarin aan de fiscaal een zekere zelfstandigheid en onafhankelijkheid wordt gelaten (geen conduite-rapporten; geen benoeming door, althans geen ontslag naar welgevallen door, de vlootvoogd, plicht van de fiscaal om zelf aan de voet van de beschikking tot verwijzing naar de krijgsraad een telastelegging te formuleren).

Het wil mij ongewenst voorkomen hierover mijn zienswijze te geven.

Wel moge ik naar voren brengen, dat ik mij bezwaard gevoel over de omstandigheid, dat, tegen de (bedoeling der) wet in, een fiscaal, die niet in de termen valt om „persona grata" bij de vlootvoogd te zijn, ter zijde wordt geschoven en vervangen wordt door een andere adviseur, die wel aan de door de vlootvoogd gestelde vereisten voldoet.

Over het eerste, door Vice-Adm. PINKE aangehaalde, voorbeeld uit de praktijk kan ik vrij spreken, aangezien mij dat geheel onbekend is en ik dus nog veel minder daarover heb geadviseerd.

Ik ben het volledig met Vice-Adm. PINKE eens. dat „dood door „schuld" om redenen van opportuniteit niet in vervolging had gepast. Ik wil zelfs nog verder gaan: ook feitelijk, en zelfs juridisch, is „dood door schuld" vreemd aan het gegeven.

De oplossing ware geweest, dat nevens de uitnodiging aan de fiscaal tot formulering van een andere telastlegging, uitgegaan ware een verbod om „dood door schuld" in het proces-thema te betrekken.

Dit praktijk geval is n.m.m. een mooi voorbeeld om, met bewijs van de onkunde van de fiscaal in handen, diens heengaan te bewerkstelligen; temeer wanneer de noodzaak tot krijgstuchtelijke afdoening uiteindelijk lag aan obstructie van de fiscaal.

Voor oorlogstijd of vredestijd maakt dit geen verschil.

Over het tweede voorbeeld uit de praktijk kan ik slechts mededelen, dat ik strikt de wisselende instructies van de verwijzingsautoriteit heb opgevolgd.

Ik geloof niet, dat er een antagonisme bestaat tussen de opvattingen van Vice-Adm. PINKE en die van mij omtrent het diepste wezen van de samenwerking tussen vlootvoogd en fiscaal: het vervolgingsbeleid en de juridische adviseringstaak kunnen slechts tot een hogere eenheid worden uitgebouwd, indien beiden elkaar volledig begrijpen, beter gezegd, mógen begrijpen. Dit kan pas gebeuren, indien beiden elkaars problemen en moeilijkheden kennen, beter gezegd, mógen kennen.

Maar dàn denk ik er anders over en ben gesteund door de wet: het over en weer begrijpen geschiede op *vrije basis*. Eventuele discordantie moet vrijelijk onder ogen kunnen worden gezien. De fiscaal moet zonder schroom art. 10 R.Z. kunnen toepassen. Omgekeerd moet hij in volle loyauteit een proces ten faveure van de vlootvoogd leiden, beter gezegd, kúnnen leiden, dat de vlootvoogd tegen zijn advies naar de krijgsraad heeft verwezen.

Den Helder, 10 October 1951.

Samenloop van artt. 104 en 102 Wetboek van Strafrecht, „tijd van oorlog" en „vijand".

De Luitenant ter Zee (A)1e klasse Mr M. KRAUSS *schrijft ons:*

Naar aanleiding van de plaatsing van de noot van Prof. Mr W. **I. J.** POMPE onder het arrest van de H.R. van 17 Januari 1950

in N.J. van 9 Juni 1951 (Dl. XLIV, pag. 556/557), zij het mij vergund te berichten, dat over deze aangelegenheid tussen Prof. POMPE en mij een schriftelijke gedachtenwisseling heeft plaats gehad.

Ofschoon de brieven niet voor publicatie geschreven zijn, en publicatie ook niet in mijn bedoeling heeft gelegen, denk ik er thans — na de plaatsing in het M.R.T. — anders over. Prof. POMPE schreef mij, dat hij er geen overwegend bezwaar tegen heeft, dat ik ze publiceer.

De brieven luiden (voor zover ter zake dienende):

Mr KRAUSS aan Prof. POMPE:

Den Helder, 16 Juni 1951.

In N.J. van 9 Juni 1951 behandelt U in noot 1 onder het arrest van de H.R. van 17 Januari 1950 (Samenloop van art. 104 en art. 102 Sr.) de beide punten welke door Mr VERMEER werden aangeroerd in N.J.B. 1950 pag. 38 e.v.; t.w. de vraag of 104 lex spccialis is van 102 en of 104 zijn waarde heeft „in tijd van oorlog" zonder „vijand".

Mr. VERMEER antwoordde beide keren bevestigend; hij werd door mij bestreden in N.J.B. pag. 784 e.v.

Ik zie thans, dat ik mij aan Uw zijde mag scharen t.a.v. de ontkenning dat 104 een speciaal delict zou zijn van 102 [1]).

Daar staat echter tegenover dat U. anders dan ik, binnen het systeem van het wetboek van strafrecht een „tijd van oorlog" zonder „vijand" mogelijk acht.

Ik hoop dat U het mij niet ten kwade zult duiden, indien ik U vraag mij te schrijven wat U van mijn betoog denkt.

Prof. POMPE aan Mr KRAUSS:

Utrecht, 19 Juni 1951.

Het doet mij genoegen, dat mij het eens zijn over art. 104 i.v.m. art. 55, 2e lid Sr. Wat betreft de vijand in een tijd van oorlog volgens de uitbreiding van art. 87, 3e lid Sr. kan ik nog niet besluiten, bij gebreke van uitdrukkelijke wetsbepaling, om hier ook het begrip vijand te gaan uitbreiden. Neemt U het eerste geval van art. 87. 3e lid: oorlog is dreigend. In die situatie was ons land tussen September 1939 en Mei 1940. Al leefde bij ons volk de verwachting. en de hoop, dat als er een oorlog zou komen Duitsland de vijand zou zijn. toch was het mogelijk geweest. dat Engeland vijand zou zijn geworden. Bovendien herinnert U zich van die situatie nog wel, dat de Nederlandse regering zich angstvallig naar twee kanten te weer stelde, om vooral de Duitsers niet de indruk te geven, dat Nederland zich eenzijdig tegen Duitsland bewapende. Indien nu

---

1) Ik paste nog een argument méér toe, t.w. dat in 102 het opzet op de tijd van oorlog gericht moet zijn, terwijl in 104 geen opzet op tijd van oorlog gericht behoeft te zijn.

op grond van logische redenering een vijand geconstrueerd zou moeten morden, voordat de oorlog was uitgebroken, zou deze Nederlandse politiek ongedaan gemaakt zijn. Dezelfde bezorgdheid om niet voorbarig een vijand te kiezen zie ik op een andere wijze ook in art. 101 Sr., waar n.l. strafbaarheid van iemand. die zich aansluit bij het leger van een mogendheid, waarmee vooruitzicht van oorlog bestaat, eerst aangenomen wordt, wanneer die oorlog werkelijk is uitgebroken. De ratio van deze bepaling is omnium consensu toch wel, dat men vóór het uitbreken van de oorlog in een veroordeling van een militair van dat andere leger een casus belli vreest. Zulk een casus belli zou bij Uw interpretatie telkens gesteld kunnen worden. De wetgever heeft alleen het begrip ,,tijd van oorlog" uitgebreid en m.i. welbewust niet het begrip ,,vijand[H]. De reden daarvoor is m.i. dezelfde als die voor de bedoelde bepaling in art. 101 Sr.

Het 2e geval van art. 87, 3e lid kan zich onder omstandigheden voordoen, waar noch van buitenlandse vijand, noch van opstandelingen nog sprake kan zijn, zodat dan het aanwijzen van een vijand louter willekeurig zou gaan worden.

De materie van de eerste titel van het 2e boek is. zoals U misschien weet, in een ministeriële commissie, onder voorzitterschap van Mr DONNER (leden waren verder: oollega LANGEMEYER, Mr KAZEMIER en ik) herzien. Een ontwerp is nu, meen ik, bij de Raad van State. Binnen afzienbare tijd zullen ontwerp en toelichting wel worden ingediend bij de Kamer en daarmee gepubliceerd. Hoe daar de zaak behandeld is herinner ik me niet precies en zou ik U in dit stadium ook bezwaarlijk mogen zeggen.

Mr KRAUSS aan Prof. POMPE:

Den Helder, 20 Juni 1951.

Ik heb van U geleerd dat men bij verklaring van het algemene deel van het strafrecht zich het verband met de afzonderlijke strafbare feiten bewust blijve: in mijn betoog contra Mr VERMEER heb ik voor de uitleg van art. 87 contact gelegd met de desbetreffende artikelen 102 en 104 en mede in het verband te betrekken artikelen 203 en 204 (N.J.B. '50 pag. 788 onderste drie alinea's).

Uw gedachtengang volgend kom ik voor het volgende dilemma te staan: Waarom moet de boosaardige die Nederland ,,eronder[V] wil krijgen en bij dreigende oorlog, waarin ons land hetzij door Duitsland hetzij door Engeland kan worden bezet, oproer of muiterij onder het krijgsvolk teweegbrengt of bevordert, vrijuit gaan, terwijl hij in volle vredestijd, hetzelfde doende als pacifist, met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren kan worden gestraft? (art. 102 aanhef en 3e versus art. 204).

Het is natuurlijk mogelijk dat dit vraagstuk door de a.s. herziening van de eerste titel van het 2e boek voor de toekomst aan waarde inboet, doch zóver is het nog niet.

Prof. POMPE aan Mr KRAUSS:

Utrecht. 2 Juli 1951.

In antwoord op Uw schrijven van 20 Juni, moet ik U toegeven, dat art. 203 en 204 inderdaad een moeilijkheid bieden voor mijn uitlegging. Voor teweeg brengen van desertie (art. 203) bestaat deze moeilijkheid niet, aangezien daar in tijd van oorlog, als er geen vijand is, art. 104 de oplossing biedt. Maar, zoals U zelf schrijft, voor teweeg brengen van oproer of muiterij is er inderdaad een moeilijkheid, in .,tijd van vrede" is hier art. 204 toepasselijk, in ,,geval van oorlog" art. 102, maar in ,,tijd van oorlog" buiten ,,geval ,,van oorlog" kan hier art. 104 niet helpen. Ik ben geneigd de oplossing in deze zin te zoeken, dat ,,tijd van vrede" wordt beschouwd als de tijd, waarin zich niet het ***geval*** van oorlog voordoet.

Mr KRAUSS aan Prof. POMPE:

Den Helder, 13 September 1951.

In het Militair Rechtelijk Tijdschrift van September 1951 (deel XLIV, afl. 8) trof ik n.l. op pag. 556 bovenvermelde noot van U aan, die was overgenomen uit N.J.

Ik meen, dat ik de lezers van het M.R.T. niet onkundig behoef te laten van het feit dat inmiddels over deze aangelegenheid van gedachten is gewisseld. Vooral niet, waar één der redactieleden van het M.R.T., Mr VERMEER, een standpunt inneemt, dat tegengesteld is aan het mijne.

Prof. POMPE aan Mr KRAUSS:

Utrecht, 17 September 1951.

Ofschoon mijn brieven aan U niet voor publicatie geschreven zijn, heb ik er geen overwegend bezwaar tegen, dat U ze publiceert.

. . . . . .

Ik zie in, dat bij de door mij overwogen oplossing nieuwe moeilijkheden komen. maar deze lijken me practisch niet overwegend.

Wilt U mij een exemplaar van het desbetreffende nummer van hel M.R.T. toesturen?

Ik ben Prof. POMPE zeer dankbaar. dat hij mij in zo ruime rnate heeft willen beantwoorden. En zeker niet minder voor zijn toestemming tot publicatie van — inderdaad — niet voor publicatie geschreven brieven. Het behoeft echter geen betoog, dat ik verplicht ben om, alhoewel niet door Prof. POMPE gevraagd, nader toe te lichten waarom ik na lezing van de bewuste noot uit N.J. in het M.R.T. van idee veranderd ben. Daarmede kan ik tevens een ander, nader blijkend, doel dienen.

Zoals ik in N.J.B. 1950 pag. 784 e.v. aantoonde, is de kern van Mr VERMEER's betoog in N.J.B. 1950 pag. 38 e.v. (geen vijand in

tijd van oorlog buiten geval van oorlog) ook te vinden in het handboek van Mrs. FRANKEN en BRUNNER ,,Het Wetboek van Militair ,,Strafrecht", dat in 1948 werd uitgegeven. Daarin staat bij artikel 72 W.v.M.S., luidende:

> ,,Waar gesproken wordt van misdrijf, gepleegd in tijd van ,,oorlog, wordt daaronder mede begrepen het geval, dat de ,,schuldige het misdrijf pleegt met het oog op een door hem ,,aanstaand geachten oorlog tegen Nederland.",

aangetekend:

> ,,Hoewel artikel 87 S.R. en ons art. *72* het begrip ,,tijd van ,,,,oorlog zeer hebben uitgebreid, verzuimden zij het begrip ,,,,vijand" te verruimen. In M.R.T. X, 35 wees DE W(IJS) daar ,,reeds op. Hij constateert, dat art. *72* niet toepasselijk is voor ,,die artikelen, waarin naast ,,tijd van oorlog" bovendien van ,,,,vijand" sprake is, bijv. art. *78* W.v.M.S. Hoe ,,aanstaande" ,,de militaire verrader de oorlog ook moge achten, *zolang de ,,oorlog niet is uitgebroken, is er geen vijand* en de verrader ,,zal niet voor het feit, omschreven in art. 78, 1e (volgens het ,,welk hij ten behoeve van de vijand moet handelen), noch voor ,,die onder 2e en 3e (*waarin het de rechter immers altijd* zal ,,blijken, — zie slotbepaling — *dat hij niet ten behoeve van de ,,vijand heeft gehandeld)* strafbaar zijn" [2].

Men lette op het — door mij — gecursiveerde !

Wat is nu de consequentie van deze opvatting van — achtereenvolgens — (wijlen Schout bij Nacht) DE WIJS, Mrs FRANKEN en BRUNNER, Mr VERMEER. (Prof. LANGEMEIJER tekende bij het stuk van Mr. VERMEER in N.J.B. aan, dat hij geloofde dat Mr. VERMEER gelijk had) en Prof. POMPE?

Dat in *tijd* van oorlog waarin zich niet het *geval* van oorlog voordoet *alle* artikelen van onze strafwetgeving waarin het woord vijand als element voorkomt *waardeloos* zijn geworden ! Buiten opstand en situatie van art. 71 W.v.M.S. dan.

Zolang het alleen oin de artikelen 102 en 104 Sr. ging, leek mij

---

2) *Artikel* 78 *W.v.M.S.:* Als schuldig aan verspieding wordt gestraft met de dood, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren:

1e. hij die opzettelijk ten behoeve van de vijand een inlichting betreffende eenig krijgsbelang tracht in te winnen aan boord van een vaartuig der krijgsmacht, binnen de voorpostenlinie, in eene versterkte of bezette plaats of post, of in eene inrichting van zee- of landmacht;

2e. hij die in tijd van oorlog ter sluik, onder een valsch voorgeven, door middel van eene vermomming of langs een andere dan de gewone weg binnen eene van de onder 1 vermelde plaatsen tracht te komen, aldaar in dier voege aanwezig wordt gevonden, of zich op eene van die wijzen of door een van die middelen van daar tracht te verwijderen;

3e. hij die in tijd van oorlog opzettelijk eene opneming doet of eene afbeelding of beschrijving maakt, betreffende eenige zaak van militair belang.

De bepalingen van nos. 2 en 3 zijn niet toepasselijk, indien de rechter blijkt, dat de dader niet ten behoeve van de vijand heeft gehandeld.

dat niet van overwegend bezwaar, vooral niet omdat een wetsontwerp over oorlogsstrafrecht was aangekondigd [3]).

Maar dat ook het militaire strafrecht daarvan de nadelen zal moeten ondervinden, lijkt mij onaanvaardbaar. Moeten dan *heden ten dage* buiten toepassing blijven de artikelen 77 (militair verraad). 78 (verspieding), 100 aanhef en 1e (desertie naar de vijand) van het W.v.M.S., zelfs als de internationale spanning nog groter wordt en zelfs als de schuldige van de gedachte vermeld in art. 72 W.v.M.S. vervuld is?

Dus: zolang dit onderwerp slechts in de niet-militaire sfeer bleef (N.J.B.), kon ik er vrede mee hebben. Door de verplaatsing naar de militair-juridische sfeer echter (M.R.T.), is de zaak anders geworden.

Moge bovenstaande publicatie der briefwisseling ertoe bijdragen, dat nog eens overwogen wordt of de wetgever bij de totstandkoming van het wetboek van strafrecht inderdaad het begrip ,,vijand" niet op gelijke wijze heeft willen uitbreiden als het begrip ,,tijd van ,,oorlog" en of de wetgever bij de totstandkoming van het wetboek van militair strafrecht, voortbouwende op het systeem van het wetboek van strafrecht, onbewust van een zekere onvolkomenheid, althans onduidelijkheid, in dat systeem, tot een positieve leemte kwam, welke in het handboek van Mrs FRANKEN en BRUNNER is geschetst.

In mijn stuk in N.J.B. '50 pag. 784 e.v. heb ik enige argumenten genoemd waarom de uitbreiding van art. 87 3e lid Sr stellig ook voor het begrip ,,vijand" geldt. Eén van die argumenten, wellicht het zwaarst wegende, is, naar mijn mening en in alle bescheidenheid gezegd, onvoldoende door Prof. POMPE weersproken. Juist dáárdoor voel ik mij ietwat gesterkt, ondanks dat ik als enkeling tegenover een machtige meerderheid sta.

Met vreugde las ik dat Prof. POMPE blijkbaar belang stelt in deze publicatie en eventuele reacties.

Verdenk mij niet, lezer, van een streven om persoonlijk gelijk te krijgen. Ook indien Gij mij van mijn ongelijk overtuigt zal ik het genoegen smaken het militaire strafrecht te hebben gediend.

Aanhangsel:

In het M.R.T. van September 1931 staat het Wetsontwerp Oorlogsstrafrecht. Bij het doorlopen daarvan kan ik mijn ogen haast niet geloven: In artikel II staat vermeld wat gewijzigd dient te worden in het wetboek van strafrecht. Art. 87 staal niet verineld. Natuurlijk, ik kan welhaast zeggen dat de conimunis opinio is dat hel 3e lid niet op ,,vijand" slaat; dat ik er anders over denk blijft buiten beschouwing. Even verder kijken: in art. 102 is het woord ,,vijand" blijven staan; art. 104 blijft ongewijzigd; ook daar blijft ,,vijand" staan; zij het ook in negatieve zin (zonder oogmerk

3) **Zie** echter hieronder bij Aanhangsel.

om de vijand hulp te verlenen). Een nieuw artikel 107*a* wordt ingevoegd, luidende: „de artikelen.... *101–107* vinden overeenkom-
„stige toepassing ingeval van een gewapend conflict, dat niet als
„oorlog kan worden aangemerkt, en waarbij Nederland is betrokken
„hetzij ter individuele of collectieve zelfverdediging, hetzij tot her-
„stel van internationale vrede en veiligheid". Art. III, wijzigingen in het W.v.M.S., gaat niet over „vijand[n]-misdrijven. Nu vlug gekeken wat de toelichting op art. 107*a* zegt....: „Daarbij moge mor-
„den opgemerkt, dat het niet twijfelachtig is, dat de uitbreiding, die
„artikel 87 W v.S. aan het begrip „tijd van oorlog" geeft. niet geldt
„voor een dergelijk gewapend conflict. De betrokken strafbepalingen
„vinden dus geen toepassing. indien een zodanig gewapend conflict,
„dat niet als oorlog kan worden aangemerkt, dreigende is." Accoord, maar geen woord over „vijand[w].

Begrijpt men dan niet dat art. *102* met zijn verhoogde strafbedreiging voor alle gevallen van hulpverlening aan de *vijand* buiten geval van oorlog waardeloos blijft? Tenzij men met mij aanneemt, dat de uitbreiding van art. 87 lid **3** niet slechts op „tijd van oorlog" doch ook op „vijand[M] slaat. (Voor artt. 6 en *7* jo. *1*, 2e lid *W.O.* Strr. geldt hetzelfde !).

Den Helder, 20 September 1951.

NASCHRIFT.

Het onderwerp, hetwelk Mr KRAUSS *hier aansnijdt, is stellig actueel. In het bijzonder zijn opmerkingen over de nadere voorzieningen met betrekking tot die artikelen van het militaire strafwetboek, welke het begrip „vijand[w] bevatten, zijn nadere overweging door de wetgever waard. Schrijvers inzending bevat echter enkele punten, waarmede ik mij niet kan verenigen.*

Ik begin met xijn brief van 20 Juni 1951, waarin hij zijn stelling dat het begrip „vijand" in de wet evenwijdig loopt met het begrip „tijd van oorlog", kracht wil bijzetten met de volgende argumentatie:
„Waarom moet de boosaardige, die Nederland „eronder" wil krijgen
„en bij dreigende oorlog, waarin ons land hetzij door Duitsland hetzij
„door Engeland kan worden bexet, oproer of muiterij onder het
„krijgsvolk teweegbrengt of bevordert, vrijuit gaan, terwijl hij in
„volle vredestijd, hetzelfde doende als pacifist, met gevangenisstraf
„van ten hoogste xes jaar kan worden gestraft? (art. 102 aanhef en
„3e versus art. 204).".

Ik meen dat dit argument niet deugt.

De man, die in vredestijd door het „teweegbrengen of bevorderen" (ik herhaal de woorden van Mr KRAUSS, *welke niet de woorden van artikel CO4 zijn!) van oproer of muiterij onder het krijgsvolk schuldig staat aan overtreding van artikel 204, zal terzake van diezelfde handelingen, in tijd van oorlog-zonder-vijand gepleegd, óók strafbaar zijn. En niet alleen dat deze man in een tijd van oorlogsdreiging straf baar zal zijn: zijn strafpositie zal aanmerkelijk*

hoger zijn darr in tijd van vrede, hetgeen niet anders dan logisch is.

Wat is immers het geval? Artikel 204 stelt strafbaar het in tijd aan vrede „uitlokken door een der in artikel 47, 2° vermelde mid-„delen" en het „bevorderen op enige in artikel 48 vermelde wijze" van oproer of muiterij van krijgslieden en dat artikel bepaalt, in afwijking van de strafregeling van uitlokking en medeplichtigheid (welke de straf koppelt aan die van het delict, waartoe men uitgelokt heeft of waaraan men belrulpxaam is geweest) een eigen, gefixeerde, strafpositie. Artikel 204 maakt dus van bepaalde uitlokkings- en medeplichtigheidshandelingen een delictum sui generis. Ware artikel 204 niet geschreven, dan zou de dader evenzeer strafbaar zijn geweest, maar dan tot hogere maxima, t.w. voor de uitlokking aarr oproer 12 jaar gevangenisstraf en voor de uitlokking aan muiterij 12 jaar of meer en voor de medeplichtigheid aan deze misdrijven 8 jaar, resp. 8 jaar of meer. Op grond van artikel 55, 2° Wetboek van Strafrecht zal men artikel 204, met zijn lagere strafpositie, in vredestijd vóór moeten laten gaan bij de gewone toepassing van de deelnemingsregelen. Waar echter artikel 204 zich uitdrukkelijk beperkt tot vredestijd, zal de schuldige sich in tijd van oorlog niet met deze strafvermindering kunnen wapenen en valt de volle zwaarte volgens de deelnemingsregelingen op zijn schouders.

Eerst indien de noodtoestand nog verder is voortgeschreden, namelijk wanneer er sprake is van „tijd van oorlog" en van een „vijand", komt artikel 102 naar voren. Ook dan worden de straffen van de uitlokker en medeplichtige losgehaakt van het betreffende delict. Nu echter niet onz ze voor de dader te verzachten, maar om ze, voor zoveel nog nodig, te verscherpen, namelijk om ze over de hele linie op levenslange geuangenisstraf te brengen. In die noodtoestand gaat artikel 102 zelfs nog verder, door voor het „teweegbrengen" en „bevorderen" niet eens meer de limitatief vermelde eisen van artikel 47 en 48 te vorderen. Ik meen zelfs dat de hier gebezigde woorden „teweegbrengt of bevordert" zó ver los staan van de formele deelnemingsvormen, dat voor „bevorderen" niet eens nodig is dat het misdrijf (oproer, muiterij of desertie) gevolgd is. Naar mijn mening kan men óók bevorderd hebben, wanneer het gevolg om een of andere reden uitblijft. Maar, deze vraag valt buiten het bestel van het onderwerp.

Ik meen dus te mogen stellen dat de man, die in tijd van vrede schuldig staat aan overtreding van artikel 204 Wetboek van Strafrecht, stellig niet straffeloosis wanneer hij in tijd van oorlog, zonder dat er van een „vijand" gesproken kan worden, hetzelfde feit wou begaan. Daarentegen!

Mocht Mr KRAUSS hebben willen betogen dat het hem bevreemdt dat het „teweegbrengen of bevorderen" van muiterij of oproer, zònder dat sprake is van een formele deelnemingsvorm, alleen strafbaar is wanneer er van een „vijand" sprake is, dan kan hem worden tegengeworpen dat er wel een hoge noodtoestand moet bestaan, alvorens

men de nauwkeurig opgestelde deelnemingsbepalingen overboord xet. Het is, was stellig in 1886, geenszins verwonderlijk dat men eerst in „geval van oorlog" de nood zó hoog gestegen achtte. Het is mogelijk dat men hierover thans anders oordeelt. Het wetsontwerp inzake de eerste titel van het tweede boek van het Wetboek van Strafrecht is nog warm en de gelegenheid is gunstig om, àls men ten aanzien van muiterij enz. eerder de deelnemingseisen overboord wil zetten, artikel 102 te wijzigen, bijvoorbeeld door het punt 3° uit het tweede lid van artikel 102 te lichten en dit te plaatsen achter een nieuw artikel 102a, aan te vangen met de woorden: „Met levens-„lange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren „wordt gestraft hij die in tijd van oorlog ...."

Hetxelfde geldt voor de klacht van Mr. KRAUSS *dat, als wij de woorden van de Wet geen geweld aandoen en het begrip „vijand" niet parallel met het begrip „tijd van oorlog" uitbreiden, de artikelen 77, 78 en 100, 1° onder de huidige omstandigheden niet toepasbaar zijn. Dàt voor militair verraad, voor verspieding „ten behoeve van „de vijand" en voor desertie „naar de vijand" een vijand nodig is, is steeds aangenomen. Dat deze artikelen dus zonder vijand niet toepasbaar zijn, mag men de u-et niet veruiijten. Vindt men, dat de daar beschreven handelingen ook xonder vijand strafbaar moeten zijn, dan moet men nieuwe delicten scheppen, in de geest vun de nieuwe strafbaarstelling van het schenden van staatsgeheimen. Desertie naar de vijand zal men moeten aanvullen met desertie naar een buitenlandse mogendheid of macht. Of het echter noodzakelijk is de toch reeds zo volgeladen desertie-boom te bezwaren met nòg een vorm, waag ik te betwijfelen. Eenvoudiger is het om, met het oog op dit soort gevallen, de straf op „desertie in tijd van oorlog" te verhogen.* *W. H. V.*

Sluikhandel in sigaretten?

Wij lazen in De Telegraaf van 9 October 1951 onder bovenstaand opschrift het volgende bericht:

ARNHEM, 8 Oct. — De auditeur-militeur zal grondig uitzoelien, hoe verscheidene soldaten bij terugkeer van de oefeningen in Duitsland in het bezit konden zijn van kostbare voorwerpen, die zij in Duitsland gekocht moeten hebben.

Dit verklaarde kolonel B. M. P. van Griethuysen, de commandant der 31e Regimentsgevcchtsgroep, naar aanleiding van de inbeslagneming door de douane. ,,Dat de soldaten hun eigen rantsoenen ruil-,,den voor een bierijc of een fles wijn is een zaak, die hun persoonlijk ,,aangaat. Maar dat sigaretten aan de distributie werden onttrokken ,,om te morden omgezet in passerdozen, fototoestellen en horloges, ,,kan niet worden toegestaan," zei hij. ,,De soldaten, die sigaretten ,,bij zich hadden, waaraan zij normaal waren gekomen, hebben geen ,,last gehad."

Wij kunnen niet aannemen, dat de verklarende Kolonel zo slecht op de hoogte is van het militaire strafprocesrecht, dat hij durft te verklaren dat de auditeur-militair het gebeurde grondig zal uitzoeken.

H.E.G. moet toch wel weten, dat dit niet tot de taak van de openbare aanklager behoort en dat hij had behoren te verwijzen naar het huishoudelijk onderzoek, ingesteld op last van de betrokken commandant (R.L. art. 7) of naar de officier-commisaris. indien de zaak naar de militaire rechter verwezen is.

Indien de auditeur-militair handelt overeenkomstig het voor hem geldend voorschrift van art. 292 R.L. en de rechtstreeks van de Kolonel ontvangen gegevens (zonder er nog advies over uit te brengen) aan het iuiste militaire adres doorzendt. komt de zaak spoedig in het goede spoor.

Wii onderstellen dan ook. dat de pers-berichtgever een soort militair-strafrechtelijke vertaling heeft gegeven van de gang van zaken, welke in het commune strafprocesrecht gegolden zou hebben.

Prinsessenkalender.

Uitzonderlijk bekoorlijk noemt de Kinderactie ,,Pro Juventute" de aan onze Redactie-commissie toegezonden Prinsessenkalender 1952, voor welker uitgave H.M. de Koningin dertien nieuwe foto's heeft beschikbaar gesteld. Gaarne voldoet de Commissie aan het verzoek om de aandacht van de lezers van haar Tijdschrift op deze uitgave te vestigen. Mogen velen hunner door overmaking van f 2,75 op giro 517400 van genoemde Kinderactie te 's-Gravenhage zich van toezending van een exemplaar verzekeren en daardoor blijk geven van te willen medewerken aan het beoogde goede doel.

Overzicht van de zaken behandeld door de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage gedurende het tweede kwartaal 1951.

Zaken afgedaan in het tweede kwartaal 1951		Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben				Terugverwezen naar de Commanderende Officier	Personen, vermeld in de kolommen 3, 4, 5 en 6 zijn te verdelen als volgt:				
		vermeld in kolom 1		vermeld kolom 2			Veroordeelden:			Vrijgesproken	Transactie
Bij vonnis	Buiten strafproces (art. 74 W. v. S.)	Officieren	Onderofficieren en manschappen	Officieren	Onderofficieren en manschappen		Onverwaarddelijk	Voorwaardelijk	Onvoorwaardelijk en voorwaardelijk (gecombineerd)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
56*	161	2	54	17	144	—	41	9	4	2	161

*) w.o. 7 militaire delicten, 46 commune delicten en 3 overtredingen.

Overzicht van de zaken behandeld door de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage gedurende het derde kwartaal 1951.

Zaken afgedaan in het derde kwartaal 1951		Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben				Terugverwezen naar de Commanderende Officier	Personen, vermeld in de kolommen 3, 4, 5 en 6 zijn te verdelen als volgt:				
		vermeld in kolom 1		vermeld kolom 2			Veroordeelden:			Vrijgesproken	Transactie
Bij vonnis	Buiten strafproces (art. 74 W. v. V.)	Officieren	Onderofficieren en manschappen	Officieren	Onderofficieren en manschappen		Onverwaarddelijk	Voorwaardelijk	Onvoorwaardelijk en voorwaardelijk (gecombineerd)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
80*	291	2	78	25	266	—	53	13	12	2	291

*) w.o. 24 militaire delicten, 55 commune delicten en 1 overtreding.

MILI'TAIR RECHTELIJKE VERENIGING.

In een goedbezochte algemene ledenvergadering, in de avond van Vrijdag, 12 October 1951 in „Boslust" te 's-Gravenhage gehouden, hield de Generaal-Najoor Mr J. D. SCHEPERS een voordracht over:

Enkele grondslagen van een nieuwe Wet op de Staat van Oorlog en de Staat van Beleg

van welke voordracht hieronder dc inhoud volgt:

Ik acht het een groot voorrecht vanavond voor dit deskundige gezelschap enkele grondslagen te mogen bespreken van een nieuwe wet op de Staat van Oorlog en de Staat van Beleg. Met opzet gebruik ik de term „grondslagen", omdat het niet in mijn bedoeling ligt de tekst van het ontwerp van wet, zoals dit door de daartoe aangewezen commissie is opgesteld, hier te bespreken. Dit ontwerp n.l. verkeert nog niet in een stadium, dat over de inhoud in het openbaar kan worden gediscussieerd. Dit neemt niet weg, dat over de redenen waarom een nieuwe wet wenselijk wordt geoordeeld en over enkele van de grondslagen waarop een dergelijke wet moet berusten, wel een bespreking mogelijk is.

Ik moge dan beginnen met U in herinnering te brengen dat de thans bestaande z.g. .oorlogswet van 28 Mei 1899 al geruime tijd niet meer geheel voldeed door de sedert de invoering gewijzigde omstandigheden en inzichten. Dat is al gebleken bij de eerste toepassing op grote schaal in de jaren 1914—1918.

Al in 1916, na de eerste ervaringen, werd een wetsontwerp opgesteld dat beoogde de gehele wet te herzien en op een enigszins 'andere basis te doen berusten. Daardoor moest een betere aanpassing met dc gcwcnste toestand van die jaren worden verkregen. Dit ontwerp is echter na 1918 niet meer behandeld en in 1929 ingetrokken.

In het bovengenoemde tijdvak 1914—1918 is slechts één incidentele wijziging in de wet aangebracht, als gevolg van een arrest van de Hoge Raad waarbij een verordening, strekkende tot een kapverbod van bomen, ongeldig werd verklaard. Het feit, dat dientengevolge het militair gezag een bevoegdheid miste welke onontbeerlijk is voor een goede verdediging, noopte de regering tot het op korte termijn incidenteel wijzigen van de wet. Als gevolg hiervan werd het thans bestaande artikel 17 bis ingevoegd. Maar U zult wel inzien, dat daarmede slechts één der leemten werd opgevuld en nog niet eens geheel af doende.

De materie bleef daarna rusten, daar de politieke omstandigheden na 1918 geen gunstig klimaat vormden voor een serieuze wijziging van de oorlogswet, zodat de regering in 1929 het ontwerp introk.

Een tweede incidentele wijziging kwam tot stand tegelijkertijd met de wet op de bescherming tegen luchtaanvallen in 1936.

Wettelijk bleef de toestand sedert onveranderd, zodat alle voor-

bereidingen van militaire zijde op die van 1899 daterende en sedert vrijwel niet gewijzigde wet moesten worden gebaseerd. Eén van deze voorbereidingen betrof het opstellen van een handleiding voor het uitoefenen van het militair gezag, welke in 1938 tot stand kwam. Deze handleiding is van groot nut gebleken voor alle officieren-jurist, die in 193911940 grotendeels daaruit hun kennis omtrent de uitoefening van het militair gezag hebben geput. Het boekwerk signaleerde ook enkele van de tekortkomingen.

In datzelfde jaar werd door onze vereniging de wijziging van de wet op de jaarvergadering aan de orde gesteld, waarbij de heren SAS en CALJÉ als prae-adviseurs optraden. Hun voorstellen bevatten uiteraard zeer veel gewenste verbeteringen, maar gingen in het algemeen toch, naar het oordeel van de vergadering, te ver. De destijds gevoerde besprekingen hadden geen invloed op de wettelijke toestand. Ik kom op het voorstel van de heren SAS en CALJÉ straks nog even terug.

Onder deze omstandigheden volgde in 1939 de algemene mobilisatie. Bii de voorbereidingen hiervan was door de militaire autoriteiten uitgegaan van de gedachte, dat tegelijkertijd met de algemene mobilisatie de Staat van Beleg zou worden afgekondigd, zulks n.a.v. een mededeling enige jaren tevoren door de toenmalige Minister van Defensie aan de toenmalige Chef van de Generale Staf. In 1939 bleek de regering echter niet bereid om de Staat van Beleg af te kondigen. Zij wenste niet verder te gaan dan het afkondigen van de Staat van Oorlog, terwijl zij bovendien met de opperbevelhebber nog een afspraak maakte om slechts enkele bevoegdheden te gebruiken. Waarschijnlijk zag de regering wel in dat op de duur met de verleende weinige bevoegdheden de in- en uitwendige veiligheid van de staat niet zou kunnen worden gehandhaafd, maar zij zag er tegen op de bevoegdheden, welke de wet aan het militair gezag toekende, ook werkelijk door dit gezag te doen uitoefenen. De regering wenste aan de ene kant ruimere bevoegdheden voor zichzelf en was aan de andere kant van oordeel dat enkele van de bevoegdheden van de oorlogswet beter door een burgerlijk gezag konden worden uitgeoefend dan door het militair gezag..

Dit was aanleiding voor de regering om in September 1939 een wetsontwerp, beogende een wijziging van de wet in bovenbedoelde zin, op te stellen en hieromtrent het oordeel van de opperbevelhebber van land- en zeemacht te vragen. Het gevolg hiervan was een uitgebreide correspondentie en langdurig overleg tussen de opperbevelhebber, het ministerie van defensie en het ministerie van justitie. Dit wetsontwerp is tenslotte niet ingediend en wel naar alle waarschijnlijkheid om de volgende reden.

De Minister van Justitie wenste, vermoedelijk mede als gevolg van de ernstige oppositie tegen zijn ontwerp, eerst na te gaan in hoeverre andere organen dan het militair gezag voor het uitoefenen van buitengewone bevoegdheden in aanmerking kwamen. Formeel betekende dit het ontwerpen van het K.B. tot uitvoering van de

ontworpen wet, waartoe een kleine commissic werd ingesteld, die de minister van advies moest dienen. Al heel snel kwam deze commissie tot de conclusie, dat onder de omstandigheden van 1940 slechts het militair gezag voor de uitoefening van de buitengewone bevoegdheden in aanmerking kon komen. Men mag wel aannemen, dat, n.a.v. het rapport van deze commissie, de Minister van Justitie van het indienen van zijn wetsontwerp heeft afgezien.

Nadat dit besluit was genomen, is de regering op 19 April 1940 er toe overgegaan het gehele land in Staat van Beleg te verklaren.

Uit het vorenstaande blijkt, dat ook in de jaren 1939—1940 met de oude wet moest worden gewerkt en ook toen bleek wederom. als in 1914-1918, dat deze wet leemten vertoonde. Doch thans waren het andere bezwaren dan destijds, omdat sedert 1914—1918 de omstandigheden, waaronder de oorlog zou moeten worden gevoerd, geheel waren gewijzigd.

Wanneer men de wet van 1899 beziet en de geschiedenis van zijn ontstaan nagaat, blijkt dat volgens de toenmalige inzichten de oorlog voor een groot deel gevoerd zou worden om en in versterkte liniën en vestingen en dat daarom de militaire autoriteiten in deze gebieden grote bevoegdheden moesten hebben. Weliswaar kende de wet de mogelijkheid om ook andere gebieden en zelfs het gehele land in Staat van Oorlog of in Staat van Beleg te verklaren, maar dat was toch in 1899 zeker niet de hoofd-bedoeling.

Als gevolg van deze grondslag ziet men in de wet bepalingen, die voor een enkele vesting wel op ongeveer juiste wijze zijn geredigeerd. doch die bij een toepassing over het gehele land grote moeilijkheden zouden opleveren. Ik noem hier b.v. het bestaande artikel 11, dat aan het militair gezag de bevoegdheid verleent om: ,,Maatregelen vast te stellen, welke genomen moeten worden om te ,,voorzien in het onderhoud der inwoners en de behoeften der be-,,zetting". Een toepassing van dit artikel voor het gehele land zou met zich brengen dat het militair gezag belast zou worden met de gehele economische oorlogvoering. Daartoe was dit militair gezag in het geheel niet georganiseerd en het was er ook niet op voorbereid. Dit artikel is dan ook niet toegepast. Wel hebben de militaire autoriteiten er eenmaal mee moeten dreigen om de vereiste medewerking van één der Nederlandse industriën te krijgen.

Alle voorgaande overwegingen hebben er toe geleid, dat de Minister van Oorlog in 1947 besloot de wijziging van de wet opnieuw ter hand te nemen. De daartoe ingestelde commissie kon bij zijn werkzaamheden natuurlijk niet uitsluitend naar dc eigen militaire eisen en wensen kijken, maar moest volledig rekening houden met het feit. dat de huidige internationale politieke omstandigheden een innige samenwerking met de bondgenoten, ook op niet zuiver militair gebied, tengevolge hebben en bovendien moest de commissie rekening houden met veranderde nationale omstandigheden. Met dit laatste heb ik vooral op het oog de na het instellen van de commissie

tot stand gekomen grondwetswijziging, waarbij het artikel 196 werd ingevoegd en het ter uitvoering van dat grondwetsartikel ingediende wetsontwerp, waarin aan burger-autoriteiten in buitengewone omstandigheden buitengewone bevoegdheden worden verleend.

Ziehier, M. d. V., een kort geschiedkundig overzicht waaruit, naar ik mag hopen, blijkt, dat in het algemeen wetswijziging noodzakelijk werd geoordeeld. Over de richting, welke met deze wijziging moest worden ingeslagen, bestond bij de verschillende autoriteiten en op de verschillende tijdstippen wel verschil van inzicht. Over enkele van die punten, waaromtrent verschil van inzicht mogelijk is, wil ik nu gaan praten.

Het eerste punt dat ik dan nu, met Uw goedvinden, aan de orde wil stellen, is de plaats die de wet op de Staat van Oorlog en de Staat van Beleg in ons staatsrechtelijk systeem moet innemen. Zoals U allen weet is de grondslag, waarop de wet berust, neergelegd in artikel 195 van de Grondwet. De formulering daarvan geeft aan, dat de wet regelingen moet treffen voor het geval dat de in- of uitwendige veiligheid van de staat in gevaar wordt gebracht. Er is dus sprake, zowel van inwendige veiligheid, d.w.z. van het handhaven van de orde en rust, als van de uitwendige veiligheid, d.w.z. verdediging tegen aanvallen van buiten. Maar al is er van beiden sprake. het hoofddoel van deze wet is ongetwijfeld het handhaven van de uitwendige veiligheid. Derhalve moet de met zich in de eerste plaats richten op de mogelijkheid van een oorlog.

De inwendige veiligheid, het handhaven van de orde in de staat, kornt pas op de tweede plaats. Het lijkt mij daarom noodzakelijk, dat voornamelijk de toestand van oorlog onder de ogen wordt gezien, teneinde daaruit te kunnen concluderen welke plaats de wet in ons rechtssvsteem moet innemen.

M. d V. Wat is eigenlijk een oorlog en waarom voert een staat oorlog?

Het zou mij te ver voeren om vanavond op deze vraagstukken ook maar enigszins in te gaan. Ik moet voor mijn doel volstaan met als uitgangspunt aan te nemen, dat een oorlog een strijd is met de wapenen tussen staten of groepen van staten. Deze strijd kan om verschillende redenen worden gevoerd; maar in zijn hevigste en meest ingrijpende vorm wordt de oorlog gevoerd om het bestaan van de staat als zodanig, waarbij de staat, teneinde zichzelf te handhaven, gebruik maakt van alle hulpbronnen die te zijner beschikking staan.

Deze hulpbronnen worden gebruikt om de strijd zelf te voeren of om handelingen van de tegenpartij of van eigen inwoners, welke een nadelige invloed op de oorlog zouden kunnen hebben, te beletten. Het zal wel geen uitgebreid betoog behoeven om U te doen geloven dat een dergelijke oorlogvoering zich practisch uitstrekt over het geheel van het maatschappelijk leven. Het zijn niet alleen de militaire operatiën die hierin een rol spelen, maar ook het gehele econo-

mische leven en het gehele inwendige bestuur van de staat, bestaande uit het handhaven van de orde en het bestrijden van nadelige gevolgen van 's vijands handelingen.

Dit alles overwegende zou men zeer goed de mogelijkheid kunnen voorzien, dat in het staatsrecht van een staat zou zijn opgenomen een wet op de nationale verdediging, waarin de grondslagen van deze totale oorlogvoering zouden zijn neergelegd. In deze wet zouden de oorlogsvoorbereidingen, welke reeds in tijd van vrede dienen te geschieden, moeten zijn opgenomen; maar bovendien ook de veranderingen, welke in tijden van gevaar in het staatsrechtelijk bestel moeten worden aangebracht. Men zou er dan in aantreffen alle wijzigingen in de verdeling der bevoegdheden en in de in normale tijden bestaande plichten en rechten, welke wijzigingen in tijden van gevaar plotseling van kracht zouden moeten kunnen worden. In de gedachtengang van vele schrijvers over deze materie was de bestaande oorlogswet als zodanige wet op de totale oorlogvoering bedoeld. Zo schrijft b.v. Prof. EIGEMAN in 1919: „de oorlogswet is „geworden een regeling sui generis, die zich verheft boven het geheel „dier (d.w.z. administratieve en constitutionele) wetten". Wil men een na-oorlogse uitlating horen, dan moge ik verwijzen naar het proefschrift van de heer DE RIDDER van 1946, waarin deze schrijft: „De oorlogswet is slechts de codificatie van de rechten en verplich-„tingen van het burgerlijk en militair gezag in speciale genoemde „gevallen van staatsnood, de wettelijke basis voor al die bevoegd-„heden, welke de overheid anders wellicht noodgedwongen zou „moeten usurpeeren." En tenslotte moge ik nog een uitlating uit de tijd van 1914—1918 aanhalen en wel van de heer VAN WAGENINGEN, die in zijn proefschrift van 1916 schrijft:

„In het voorgaande werd herhaaldelijk betoogd, dat het instituut „van Staat van Oorlog en Staat van Beleg diende om in critieke „tijden het gewone stelsel van staatsbestuur te vervangen en door „één machtig en gecentraliseerd bestuur één groot doel na te streven: „het zelfbehoud van de staat."

Aangenomen dat een dergelijk gecentraliseerd bestuur in tijd van oorlog noodzakelijk is, en ik geloof dat iedereen daar wel van overtuigd zal zijn, rijst de vraag of een dergelijk bestuur een militair bestuur zal moeten zijn. Volgens de zoëven genoemde uitlatingen wilden deze schrijvers dat, maar het is eigenlijk in het geheel niet noodzakelijk. Eerder zou men het tegendeel voorop moeten stellen. Militaire autoriteiten toch zijn uit hoofde van hun opleiding, vakbekwaamheid en normale taak niet de aangewezen personen om een staat te besturen. Een dergelijke militaire dictatuur is in vrijwel de meeste gevallen een mislukking gebleken.

Engeland geeft dan ook het voorbeeld van een regeling in andere zin. Daar zijn n.l. alle bevoegdheden, nodig om de staat in tijden van gevaar te beschermen, neergelegd in de z.g. „DORA" (Defence of the realm act) en toebedeeld aan de normale organen van staats-

bestuur. In Nederland heeft een soort centraal militair bestuur. bestaan in de bevrijdingstijd 1944—1946, maar deze bijzondere Staat van Beleg wettigt door de bijzondere omstandigheden geen conclusies in een of andere richting. Wel mag ik nog even wijzen op het voorbeeld van Portugal, waar men in 1926 een militaire dictatuur vestigde, welke een einde moest maken aan een bestaand corrupt regeringssysteem. Binnen korte tijd bleek, dat de militaire leiders niet de aangewezen personen waren om de staat in de moderne economische verhoudingen te besturen. De Portugese regering deed dan ook heel spoedig een beroep op de heer SALAZAR, die sedertdien de regering in handen heeft genomen.

Dit alles is ook wel duidelijk. De totale oorlogvoering is regeringszaak en de militaire operatiën zijn van deze totale oorlogvoering een onderdeel, zij het dan ook een zeer belangrijk onderdeel. Deze militaire operatiën zijn onder de verhoudingen van de normale vredestijd in een staat niet mogelijk. De economische en particuliere belangen van de inwoners verzetten zich uiteraard tegen werkelijke gevechtshandelingen. Zij zouden zich zelfs al tegen het houden van alle oefeningen verzetten, maar daarvoor moeten de genoemde belangen toch soms enigszins wijken. In tijd van vrede zijn derhalve de bevoegdheden van de militaire autoriteiten beperkt tot die, welke zij nodig hebben voor hun vredestaak, zijnde het oefenen en opleiden van het leger en het voorbereiden van het daadwerkelijk optreden.

Doch indien dc gevaren het hoofd opsteken en de staat in oorlog geraakt of dreigt te geraken, zullen de militaire autoriteiten inderdaad daadwerkelijk op moeten treden met de krijgsmacht en dit optreden zal alleen mogelijk zijn als de beperkte bevoegdheden van de vredestijd worden gewijzigd en zeer worden uitgebreid. Dit moet op korte termijn, zeer plotseling. en het is daarom noodzakelijk dat de overgang van de vredesbevoegdheden naar de oorlogshevoegdheden tot in alle details wordt voorbereid, opdat zowel de militaire autoriteiten als de burgers en de burgerlijke bestuursorganen weten, welke bevoegdheden de militaire chefs in tijd van gevaar zullen hebben.

Dit nu is, naar mijn opvatting, de taak van de oorlogswet, die derhalve aan moet geven welke bevoegdheden de militaire autoriteiten in tijden van gevaar moeten kunnen uitoefenen om het daadwerkelijk optreden van de krijgsmacht mogelijk te maken. Een enkele schrijver heeft zich dan ook wel in die richting uitgelaten. Ik moge U daarvoor noemen Mr VAN DULLEMEN, die in zijn brochure ..Staatsnoodrecht en democratie" schrijft, dat de bevoegdheid ex artikel **33** der oorlogswet om personen te interneren, diende ter beveiliging van het strijdende leger. De plaats van de oorlogswet in ons staatsrecht moet dus deze zijn: De oorlogswet geeft aan de aangewezen militaire autoriteiten die bevoegdheden, welke zij in tijd van vrede niet bezitten en welke zij in tijden van gevaar behoeven om het daadwerkelijk optreden van de krijgsmacht mogelijk te maken.

Een tweede punt, wat ik ter sprake zou willen brengen, betreft het indelen van de wet, n.l. het aantal bijzondere rechtstoestanden dat de wet moet kennen. Daarbij moet ik er U allereerst op wijzen, dat in ons staatsrecht lang niet alle bevoegdheden van militaire autoriteiten neergelegd zijn in de oorlogswet. Dit zou natuurlijk wel kunnen, maar de geschiedenis heeft dit nu eenmaal niet zo gewrocht. Wij kennen voor militaire autoriteiten n.l. nog bevoegdheden uit de inkwartieringswet, welke dateert van ver vóór de oorlogswet. bevoegdheden op grond van de inundatiewet, de vorderingswet, de wet op de verboden kringen, de telegraaf- en telefoonwet en de luchtvaartwet. Wellicht zijn er nog meer, maar dit zijn toch wel de belangrijkste.

Het gevolg van deze min of meer verbrokkelde verdeling van de bevoegdheden is, dat sommige van deze bevoegdheden elkaar overlappen, daar een commandant bevoegdheden zou kunnen ontlenen aan twee of meer wetten, of wel twee chefs eenzelfde bevoegdheid ontlenen aan twee verschillende wetten. Nu is dat geen groot bezwaar, daar de interne organisatie van de krijgsmacht het wel mogelijk maakt om botsingen bij het toepassen van de verschillende bepalingen te vermijden of althans tot een minimum te beperken.

Bij het ontwerpen van de nieuwe wet heeft de commissie niet gepoogd alle bevoegdheden, welke in andere wetten waren opgenomen, daaruit weg te halen en over te brengen naar de oorlogswet; en evenmin is gepoogd de redactie van de oorlogswet zodanig te maken dat deze andere bevoegdheden er volledig buiten zouden vallen. Dit is ook vrijwel onmogelijk, daar de redactie van een dergelijke wet voor noodgevallen noodzakelijkerwijze ruim moet worden gesteld en men dan niet met uitzonderingen en uitzonderingen op uitzonderingen kan gaan werken.

Maar hoe het ook zij, en hoe de wet ook uiteindelijk zal luiden, de oorlogswet kan niet anders dan aan militaire autoriteiten bevoegdheden verlenen. Bevoegdheden, die uiteraard zeer ver gaan. Nu zijn verschillende stelsels mogelijk:

a. De regering is zo bevreesd voor het verlenen van bevoegdheden, dat zij die in eigen hand wenst te houden en slechts een bevoegdheid wil geven indien daaraan een uitgesproken behoefte bestaat.
b. Het andere uiterste zou zijn, dat onmiddellijk na het afkondigen van de uitzonderingstoestand de wet alle, ook de verstgaande bevoegdheden aan de militaire autoriteiten zou verlenen, doch hun daarbij tevens op zou dragen deze bevoegdheden slechts te gebruiken, indien daaraan voor de militaire taak behoefte bestaat.
c. Tenslotte is natuurlijk een tussenweg mogelijk, waarbij men een aantal rechtstoestanden in de wet vastlegt; de regering kan dan, naar mate van het gevaar, een lichtere of ernstiger uitzonderingstoestand afkondigen, waardoor de militaire autoriteiten een beperkt aantal of een groter aantal of verder gaande, bevoegdheden zullen krijgen.

Ik moge deze drie gevallen nog even nader bespreken.

Het eerste stelsel, waarbij de regering aan de kraan zit en deze zelf opendraait zolang en voor zover de militaire autoriteiten aan een bevoegdheid behoefte hebben, was in feite het stelsel dat de regering in September 1939 wilde invoeren met het z.g. gentleman's agreement met de OLZ en wat deze zelfde regering daarna wenste vast te leggen in een wetsvoorstel tot wijziging van de oorlogswet. Na de oorlog, 1946, is door de heer DE RIDDER in zijn proefschrift. bewerkt onder leiding van Prof. Mr G. VAN DEN BERG, dit stelsel wederom verdedigd.

Het heeft echter grote bezwaren.

In de eerste plaats betekent elke keer dat een nieuwe bevoegdheid wordt verleend, een wijziging in de bestaande rechtstoestand. Een dergelijke wijziging behoort onenbaar te worden gemaakt terwille van de rechtszekerheid en zal derhalve bij K.B. moeten geschieden. Dit is ongetwijfeld een bezwaar, daar de inwoners dan telkens voor nieuwe rechtstoestanden worden geplaatst.

Een tweede bezwaar van het stelsel is, dat de militaire autoriteiten geen zekerheid hebben omtrent de bevoegdheden, welke zij zullen krijgen. Zij kunnen zich derhalve niet op dit gedeelte van hun taak voorbereiden, terwijl bovendien het burgerlijk gezag niet van harte zal medewerken aan de voorbereidingen door het militair gezag, omdat het in het geheel niet zeker is dat het militair gezag die bepaalde bevoegdheden zal krijgen. Uit militair oogpunt moeten dus tegen dit stelsel ernstige bezwaren worden gemaakt.

Nu het tweede stelsel, d.w.z. dat waarbij aan de militaire autoriteiten zeer ver gaande bevoegdheden zouden worden verleend, het daarbii aan hun inzicht overlatende in hoeverre van deze bevoegdheden gebruik zou worden gemaakt. Dit stelsel is ongeveer voorgestaan door de heren SAS en CALIÉ in 1938.

Theoretisch heeft het uit een militair oogpunt de grote aantrekkelijkheid, dat de militaire autoriteiten in hun taak door geen wettelijke voorschriften zouden worden belemmerd. In de tweede plaats heeft het het voordeel, dat het toepassen van de bevoegdheden geheel kan worden aangepast aan de tijdelijke en plaatselijke omstandigheden.

Maar daartegenover staan de nadelen, dat het een grote wissel trekt op het verantwoordelijkheidsgevoel en de bestuurscapaciteiten van de militaire autoriteiten en in de tweede plaats dat de regering op de daden van deze autoriteiten alleen invloed kan uitoefenen door de instructie voor de met militair gezag beklede autoriteiten. Deze instructie kan wel niet anders dan algemene richtlijnen geven en zal dus steeds in ruime termen moeten zijn gesteld, waardoor toch nog zeer veel aan het juiste inzicht van de militaire autoriteiten moet worden overgelaten. Deze nadelen zijn van dien aard dat een dergelijk stelsel. hoe aanlokkelijk ook uit militair oogpunt, politiek niet te verwezenlijken zal zijn.

Men komt dan eigenlijk automatisch tot het derde stelsel, de

tussen-oplossing, waarbij men een aantal rechtstoestanden in de wet vastlegt waardoor de regering de keuze heeft om, naar mate van het gevaar, een lichtere of een zwaardere toestand af te kondigen. Dit heeft voor de regering uiteraard het voordeel, dat zij niet geheel afhankelijk is van het inzicht van de militaire autoriteiten of een bevoegdheid al of niet moet worden toegepast. Zij kan n.l. door het afkondigen van een lichtere toestand beletten, dat de militaire autoriteiten bevoegdheden uit een verdergaande rechtstoestand toepassen.

Bij dit stelsel moet er echter voor worden gewaakt het aantal rechtstoestanden niet te zeer uit te breiden, daar dan de voorbereidingen moeilijker worden. Uit hoe groter aantal kan u-orden gekozen, des te moeilijker is het om te voorspellen hoe de keuze zal uitvallen. De militaire autoriteiten kunnen dan niet weten hoe ver hun bevoegdheden in tijden van gevaar zullen gaan en ook de burger autoriteiten weten niet of zij aan bepaalde wensen van militaire zijde al of niet zullen moeten voldoen.

Maar welk aantal men tenslotte neemt, altijd zal zich de moeilijkheid voordoen, dat één of meer scheidingslijnen moeten worden getrokken tussen de op te nemen rechtstoestanden. Deze scheidingslijnen zouden eigenlijk verband moeten houden met de mate van gevaar, maar op deze grondslag is theoretisch geen scheidingslijn te trekken. Er zijn verschillende mogelijkheden voorgesteld, n.l. 4, **3** of 2 verschillende rechtstoestanden, maar bii de uitwerking van een dergelijk voorstel stuit men telkens op de" moeilijkheid dat de grenzen slechts zeer willekeurig zijn vast ie stellen. Voorlopig ben ik tot de conclusie gekomen, dat het waarschijnlijk het verstandigste zal zijn om de bestaande historische 2 bijzondere rechtstoestanden te handhaven, doch uiteraard met een enigszins andere verdeling van de bevoegdheden. Het is n.l. zowel in 1914—1918 als in 193911940 gebleken. dat b.v. de bevoegdheid om het verkeer te kunnen regelen reeds in de lichtste der uitzonderingstoestanden noodzakelijk is. Men kan geen troepen voor de strijd opstellen of men moet de bestaande verkeersregelingen kunnen wijzigen.

Het in de bestaande wet aangegeven verschil tussen de Staat van Oorlog en de Staat van Beleg ten aanzien van het al of niet tevoren overleg plegen met de burger-autoriteiten is niet juist. Overleg zal, indien enigszins mogelijk, altijd moeten worden gepleegd. Of het mogelijk zal zijn, zal in verreweg de meeste gevallen niet afhangen van de afgekondigde rechtstoestand. De keuze zal n.l. niet op grond van dit al of niet plegen van overleg geschieden. Hoe het ook zij. de verdeling der bevoegdheden zal altijd willekeurig zijn: maar uit politiek oogpunt lijkt het wenselijk, dat wordt bepaald, dat aantasting der z.g. grondrechten alleen onder de Staat van Beleg geoorloofd zal zijn.

Het derde punt, waarmede bij de voorbereiding van een nieuwe wet rekening moet worden gehouden, is de mogelijkheid om ook buitengewone bevoegdheden aan het burgerlijk gezag te verlenen. Op dit punt was reeds een en ander opgenomen in het regeringsvoorstel

van September 1939, dat n.l. de mogelijkheid wilde scheppen bevoegdheden afwisselend door burger- of militaire autoriteiten te doen uitoefenen. Tegen dit voorstel is toentertijd ernstig verzet gerezen, zowel van militaire zijde, omdat alle voorbereidingen daarmede op losse schroeven kwamen te staan, als van juridische zijde, daar men dit stelsel in strijd met de grondwet achtte. Dit laatste bezwaar is thans ondervangen door het opnemen van artikel 196 van de Grondwet, waardoor het sedert 1948 mogelijk is om een soort burgerlijke staat van beleg in te voeren.

Zoals U weet, is het wetsontwerp ter regeling van deze aangelegenheid, nog in behandeling. Het doel hiervan is om te komen tot een sneller en krachtiger centraal bestuur, hetgeen onder buitengewone omstandigheden noodzakelijk kan zijn, en tevens om aan burger autoriteiten in tijden van gevaar buitengewone bevoegdheden te verlenen teneinde de staat tegen deze gevaren te beschermen.

Het spreekt vanzelf, dat de noodzakelijkheid om de staat op deze wijze te beschermen tegen gevaren, ook naar voren komt, indien de krijgsmacht wordt opgeroepen om de in- of uitwendige veiligheid van de staat te handhaven. Maar dan moeten ook de militaire autoriteiten bijzondere bevoegdheden hebben en het gevolg zal dus zijn dat zowel voor het burger gezag als voor het militair gezag, bijzondere bevoegdheden moeten worden gecreëerd.

Een oplossing zou zijn, dat men deze beide categoriën naast elkaar zou laten bestaan en elk zou laten berusten op een afzonderlijke wet. Dit nu moet toch wel ongewenst worden geacht, daar een bepaalde bevoegdheid dan door verschillende autoriteiten op grond van verschillende wetten zou kunnen worden toegepast. Ongetwijfeld zou dit verwarring veroorzaken en daarmede de onder die omstandigheden toch al enigszins precaire rechtszekerheid nog meer schaden. Bovendien zou een collisie-regeling tussen de beide wetten noodzakelijk zijn. Dit komt mij daarom een minder gewenste oplossing voor en het lijkt mij beter de bevoegdheden, welke het burgerlijk gezag onder deze gevaarlijke omstandigheden behoeft, in de oorlogswet op te nemen. Voor zover een bepaalde bevoegdheid zowel door militaire als door burger autoriteiten kan worden uitgeoefend, zal aan de militaire wensen prioriteit moeten worden verleend, daar de gehele wet ten doel heeft om de militaire operatiën mogelijk te maken. Doch het invoeren van burgerlijke uitzonderingstoestanden in de wet ter uitvoering van artikel 196 van de Grondwet brengt met zich mede, dat overgangsregelingen moeten worden vastgesteld, indien van de ene bijzondere rechtstoestand wordt overgegaan naar de andere en bij de terugkeer tot de normale rechtstoestand. Dit punt is in de bestaande wet onvoldoende geregeld.

Het laatste punt, dat ik met U zou willen bespreken, is de moeilijke kwestie van de delegatie.

In 1914 gingen de militaire autoriteiten er van uit, dat delegatie van het militair gezag mogelijk was en dat de wet zich daartegen

niet verzette. Al heel spoedig heeft de Hoge Raad echter beslist, dat deze opvatting niet juist was, daar een dergelijke exceptionele bevoegdheid zeer eng moest worden geïnterpreteerd en dat, waar de wet niet uitdrukkelijk delegatie noemde, dit niet was toegestaan.

Hierin is men toen tegemoet gekomen door een groot aantal autoriteiten te belasten met militair gezag, zodanig, dat voor elk gebied ten minste twee of drie bevoegd waren. Theoretisch hadden al deze autoriteiten de volledige bevoegdheid welke de wet aan het militair gezag verleende, doch zij waren gebonden aan de instructie, welke ingevolge de wet moest worden uitgegeven en waarin werd bepaalde. dat tussen de autoriteiten, die over eenzelfde gebied het militair gezag uitoefenden, de normale militaire hiërarchieke verhouding in acht moest worden genomen. Op deze wijze was het mogelijk, dat de hoogste in den lande met militair gezag beklede autoriteit invloed kon uitoefenen op de wijze, waarop de bevoegdheden overal in den lande werden toegepast. Dit stelsel, dat ook in 1939—1940 nog van kracht was, bracht met zich, dat de hoogste autoriteit een z.g. ,,regeling militair gezag'' moest uitgeven, waarin werd bepaald welke bevoegdheden hij zichzelf wenste voor ie behouden en welke zijn ondergeschikten zouden mogen toepassen en op welke wiize.

De vraag heeft zich voorgedaan, doch voor zover mij bekend zuiver theoretisch, of een verordening, welke een ondergeschikte militaire autoriteit had uitgegeven en welke in strijd was met de uitgegeven .,regeling militair gezag'', rechtskracht had of niet. Van de zijde van de O.L.Z. is in 1939—1940 betoogd, dat de z.g. ,,regeling mili-,,tair gezag'' uitsluitend een interne aangelegenheid was, strikt geheim moest worden gehouden en dat naar buiten men alleen te maken had met de wettelijke bevoegdheden. Daartegenover is de mening verkondigd, dat een verordening, uitgegeven in strijd met de ,,rege-,,ling militair gezag'', niet overeenkomstig de instructie was en dus ongeldig zou zijn.

Deze twee mogelijkheden hebben allebei voor- en nadelen. Het voordeel van de geheimhouding is natuurlijk, dat het hoogste militair gezag deze zaken naar behoefte kan wijzigen en dus bevoegdheden tijdelijk en plaatselijk kan verlenen of intrekken. In het tweede geval zullen deze wijzigingen telkens openbaar moeten worden gemaakt. daar anders de burgers niet weten welke rechtstoestand er op het betrokken gebied op dat ogenblik in feite bestaat. Het voordeel van de openbaarheid is de rechtszekerheid, maar het grote nadeel is dat daarmede ook het toetsingsrecht van de rechter t.a.v. verordeningen wordt ingevoerd, en dat bij die toetsing onvermijdelijk de militair-hiërarchieke verhoudingen en het militair beleid ter sprake moeten komen. Deze beide onderwerpen behoren echter niet door de burger-rechter te worden beoordeeld.

Toch zal op een of andere wijze de delegatie moeten worden geregeld, daar de enkele met militair gezag beklede militaire chefs niet in staat zullen zijn alle bevoegdheden persoonlijk uit te oefenen.

Zij zullen gebruik moeten maken van onder hen staande militairen en van de diensten van burger-organen. Een dergelijke delegatie van bevoegdheden brengt met zich de mogelijkheid van misbruik en het is daarom gewenst dat t.a.v. de delegatie waarborgen worden geschapen. Dit kan geschieden door in de wet duidelijk vast te leggen, welke bevoegdheden niet voor delegatie in aanmerking komen, welke in beperkte mate daarvoor in aanmerking komen en tenslotte enkele bevoegdheden aan te geven die noodzakelijkerwijze op ruime schaal moeten kunnen worden gedelegeerd.

Als voorbeeld voor het eerste mag gelden de censuur, welke centraal door één autoriteit moet worden geregeld; als voorbeeld voor het tweede kan gelden de kwestie van de avondklok, waarvan het militair gezag de regeling zal moeten kunnen overdragen aan plaatselijke burger-autoriteiten, dan wel aan lagere militaire commandanten. Doch terwille van de rechtszekerheid is het noodzakelijk, dat regelingen op dit gebied openbaar worden gemaakt. De burgerij behoort te weten, wie tot het uitgeven van een dergelijke verordening bevoegd is.

Als voorbeeld van het laatste, waarbij zeer uitgebreide delegatie noodzakelijk is, kan gelden het in gebruik nemen van terreinen terwille van de verdediging. Er kan dan geen sprake zijn van voorafgaande openbare kennisgeving, doch de lagere militaire chefs, die feitelijk deze daad gaan verrichten, moeten door de wet daartoe zijn gemachtigd. Dit laatste is in de huidige wet ook het geval daar in het bewuste artikel staat, dat het militair gezag bevoegd is terreinen in gebruik te nemen of te doen nemen.

Eenzelfde formulering zal ook in het toekomstige wetsontwerp voor dit doel niet kunnen worden gemist, doch ook de twee andere aangegeven mogelijkheden: d.w.z. geen delegatie en delegatie door middel van een daartoe strekkende openbare verordening zullen in de wet moeten worden opgenomen.

M. d. V. Hiermede ben ik aan het einde van mijn inleiding gekomen en als ik dan de behandelde punten nog eens mag recapituleren, heb ik vier punten onder Uw aandacht willen brengen, te weten:

(a) het vraagstuk van de delegatie;
(b) de bevoegdheden van het burgerlijk gezag en het samengaan met die van het militair gezag;
(c) het aantal bijzondere rechtstoestanden en
(d) de plaats welke de ,oorlogswet in ons staatsrecht moet innemen.

Dit laatste punt is m.i. het belangrijkste. Indien hieromtrent bij een ieder juiste opvattingen bestaan, zullen meningsverschillen als destijds in 1939 niet gemakkelijk weer plaats vinden.

Met de hoop, dat wij er in zullen slagen om deze juiste opvatting te vinden, moge ik eindigen.

INHOUD

Blz.

Aangifte. Valse — van strafbaar feit 698
Aanhouding. — van een deserteur in het buitenland 247
Aanrijding.
Afwezigheid van schuld bij leerling-chauffeur . . 38, 322
Schuld bij — op een ander geworpen 241
Schuld bij toezichthoudend chauffeur 261, 322
Afwezigheid van schuld . . 308
Schuld bij leerling-chauffeur 310, 694
Schuld door onoplettendheid . 545
Risico van instructeur bij — . 694
Dronken militair op rijwiel . 699
Aanvalsoorlog. Voor — bestaat geen scherp criterium . 371, 606
Administratie. Eenheid voor — van internationale krijgsmacht 684, 690, 691, 727
Zie ook: Financiering.
Administratieve rechtspraak. Het gaat niet aan, dat een ambtenaar aan een administratief orgaan een termijn stelt om op zijn verzoek te antwoorden 47, 55
Bezwaar dat aan de rechtspraak van de Centrale Raad van Beroep in militaire ambtenaren-zaken geen militair-juridische leden deelnemen . 56
Wraking door Minister van Oorlog van een aangewezen lid voor een Commissie van Georganiseerd overleg . . . 175
Beslissing bij voorbaat niet verleend omdat beroep niet meer open stond 507
Agreement. — van Londen en bijbehorend charter 528
Neurenbergs gerechtshof . . 607
Ambonnese militairen. Afvloeiing van — naar door APRI troepen bezet gebied verboden . 337
Ambtenaar. Verwijdering van onbetrouwbare — . 193, 198, 213
Belediging van een — in functie 250
De ambtenaren-rechter is bevoegd tot het doen van een declaratoire uitspraak . . . 633
Amerika, Verenigde Staten van. Verbond tot het onderhouden van gewestelijke krijgsmachten 522, 686
Amnestie. Gratie of — ? . . . 278
Antillen, Nederlandse. Diefstal op Aruba h.t.l. berecht 502
— in verband met art. 6 Noord-Atlantisch Verdrag 689
Zaakbeschadiging op Aruba . 692
Arrest. Aanzeggen van — 12, 185, 190
Termijn voor licht — . . . 233
Verplicht — bij klachtzaken . 457
Violeren van — 696
Aruba. Diefstal op — h.t.l. berecht 502
Zaakbeschadiging op — h.t.l. berecht 692

Bedelen. „Liften" en — 182
Bedreigen. Een meerdere met woord en daad — 471
Beklag. — over ten onrechte terugstelling van een tijdelijk kapitein tot eerste luitenant . 43
— over niet uitbetaling van salaris aan een officier, die tijdens de Duitse bezetting ondergedoken was om krijgsgevangenschap te ontgaan . 47
Enige beschouwingen over — over opgelegde krijgstuchtelijke straf, door Mr P. *Westerdijk* 88
Beklag-recht in oorlogstijd 90, 458
Zie ook: Klachtzaken.
Belastingen, Internationale — ter bekostiging van internationale krijgsmacht 691
Belediging. — van een ambtenaar in functie 250
— van een meerdere door niet-ingelijfde mindere 629
België. Invoering in — van de Nederlandse militaire straf-

Blz.

wetgeving uit de jaren **1814** en 1815 . . . . . **687**
Zie Militaire Rechtspleging . **217**
„ **Maréchaussée** (Koninklijke) **400**
Bemmelen, Prof. Mr **J.** M. van. Supra-nationale en nationale regeling van oorlogsmisdrijven, door — **369, 605**
Benoeming. Hoe geschiedde in **1945** de — tot tijdelijk reserve-officier? In casu was van — niet gebleken **122**
Berisping. — als disciplinaire straf **233**
Beroep **(Hoger).** — in tuchtzaken **10, 88, 441**
— in ambtenarenzaken **639**
— van vonnissen van de Krijgsraad te velde „Korea" . **49, 645**
Beslag. Voor gestolen geld gekochte goederen in — genomen; niet aan bestolene teruggegeven maar verbeurd verklaard **502**
Bevoegdheid. — van het H.M.G. ingevolge P.I. **65** v. **152**
Een forum privilegiatum voor berechting van oorlogsmisdrijven **378**
— van de Belgische militaire rechter inzake oorlogsmisdrijven **597-600, 722**
— niet aanwezig ten aanzien van een niet-ingelijfd militair . . **629**
— van buitenlandse militaire rechters **648**
Bevorderingswet. Internationale regeling gewenst **691**
Beyerman, Mr J. J. Mededeling over een in **1613** gepleegde dienstweigering, door — . . **514**
Bewijs. Ongesteunde bekentenis als — aangenomen . . **169, 181**
Constructie van — ontbrak in een Belgisch vonnis **598**
Verklaring afgelegd voor commissie van huishoudelijk onderzoek afgelegd **624**
Verklaring voor Officier-Commissaris op Aruba vóór verwijzing h.t.l. **692**
Binnenlandse strijdkrachten. Liquidatie van een aantal N.S.B. ers door militairen der — **385, 391, 652**
Bloema, K. P. De geldboete in het militaire tuchtrecht, door — **432, 650**

Blz.

Boekaankondiging. Jhr Mr Th. W. *van den* Bosch, De bestraffing van principiële dienstweigeraars **71**
Frank **J.** *Powell.* Het proces Jezus Christus. Nederlandse bewerking door Mr F. W. *A. Visser* **72**
Uitgave „Het Parlement" . . **277**
A. J. W. *Jäger,* Handleiding theorie krijgstucht **438**
Mr **H. H.** *A. de Graaff,* De militaire rechter en zijn onafhankelijkheid **516**
G. Seppen en *W. A.* C. *Walraven,* Vreemdelingen en grensbewaking. **519**
Prinsessenkalender **737**
Bondgenoten. Samenwerking van — **64. 523**
Geen oorlogen meer tussen — **75, 607**
Zie ook: Krijgsmachten.
Boomsluiter, J. C. Herziening van krijgstuchtelijke straffen, door — **230**
Bosch, Jhr Mr **Th.** W. van den. Aankondiging van zijn openhare les, getiteld: De bestraffing van principiële dienstweigeraars **71**
Schriftuur van eis in de Staphorster liquidatiezaak, ingeleverd door — als auditeur-militair **653**
Brandgevaar. Veroorzaken van brand, waardoor gemeen *gevaar* voor goederen ontstaat . **94**
Overtreden van een voorschrift, uitgevaardigd ter voorkoming van bos- en heidebrand **106**
Brandstichting. — in een linnenkast **553**
Brevet. Weigering om een — van bekwaamheid voor intendant uit te reiken **333**
Buitenland. Berechting van in het — begane strafbare feiten **9, 531, 588, 646**
Bijzondere rechtspraak. — over oorlogsmisdrijven afgekeurd **535, 609**

Cassatie. — in militaire strafzaken 536, **585, 609**
Chef Generale Staf. — als commanderend Generaal stelt in

Blz.
een Krijgsraad te velde Korea. Gevolgen hiervan 414
Zie ook: Staf.
Commun delict. Een — gestraft met militaire detentie . . . 165
Conica 477
Corruptie. — in de voormalige **T.N.I.** 663
Crimineel Wetboek Landmacht. — gold ook voor overzeese gebiedsdelen 287
Art. **17** 534

Deelneming Strafbaarheid van — aan — 18
Medeplegen van het verbergen van een door diefstal verkregen voorwerp 110
Democratie. Dictatuur tegenover 370
Desertie. Recidive van — door een 18-jarig schepeling . . 112
— naar het buitenland . . **236,** 247
Aanhouding na — door vertegenwoordigers van buitenlands gezag beëindigt de — niet 247
— kort vóór het eindigen van een arreststraf; duur en einde der afwezigheid 382
Vrijspraak van niet in de verwijzing begrepen — 496
Bevordering van — **509, 551,** 556
Geschiedenis der desertie, door Dr **J.** *Zuring* **591, 612**
De achtergrond van het — probleem, door Dr **J.** ***Zuring*** . 674
— -plattegrond 680
Violeren van arrest 696
— in tijd van oorlog . . . **702,** 703
Detachering. — en verblijfsvergoeding 633
Detentie. Een commun delict gestraft met militaire — . . 165
Veroordeling tot militaire — . 270
Voorwaardelijke — 630
Diefstal. Inlevering van eens anders overjas gestraft als — . 42
— van een duits machinepistool . 107
Medeplegen van verbergen van een door — verkregen voorwerp 110
ondeugdelijke poging tot inbraak Vrijspraak van — . . 114
— van een prismakijker van het Rijk 157
— van benzine bij joy-riding **488,** 491
— van geld op Aruba 502

Blz.
— met behulp van de vijand . . 575
— ten nadele van een kameraad; kleptomanie 624
Dienst. Strafbare feiten gepleegd in of buiten — 648
Is arrest — ? 697
Dienstbevel. Vlucht uit arrest is niet ongehoorzaamheid aan een — 32
Bevel om voortaan een zeker dienstvoorschrift niet te overtreden is geen — 34
Onbevoegdelijk gegeven — (verzwijgen van een diefstal) 107
Bevel tot het ondergaan van inentingen is geen — . **269,** 414
Is advies van een officier van gezondheid om geen dienst te doen een —? 285
Kracht van een — **325, 485, 604,** 648
Met motorrijtuig zonder beveiligingsmiddel rijden op —; vrijspraak 485
Art. **71** al. **2** W.K. en — . 510
— in oorlogstijd **580,** 581
Dienstplichtigen. De groot-verlofganger in uniform is militair **83, 116, 141,** 172
Niet voldoen aan een oproeping in werkelijke dienst. Vrijspraak wegens ongeldige oproeping 98
Ruime uitleg van art. **62** 4° Wb.v.M.Sr. . . . **116, 118,** 172
Internationale regeling gewenst 691
Dienstverband. — in art. **60** Wb. v.M.Sr. 289
Zie ook: **Dienstverbintenis.**
Dienstverbintenis. Verlengen van een aflopende — 410
Dienstverplichtingen. Zich door een vals bericht onttrekken aan — **167,** 318
Betekenis van een verschil tussen de artt. **101** en 131 Wb. v.M.Sr. 169
Plaats waar — moeten worden vervuld 247
Dienstvoorschrift. Verkeerswetgeving en — 127
— inzake legitimatieplicht . . 138
Dienstweigering. Bestraffing van principiële — door Jhr Mr Th. *van den* ***Bosch*** 71
Een in **1613** gepleegde —, medegedeeld door Mr **J. J.** *Beyerman* 512

Blz.

Gewetensbezwaren tegen gebruik van wapenen niet aanvaard 236
Dierenmishandeling 259
— Niet bewezen verklaarde —; vrijspraak 499
Vonnis inzake — van 19 Juni 1704 436
Doodslag. — van gevangen genomen N.S.B.-ers . 385, 391, 407
Doodstraf in het commune strafrecht 530, 571, 573
Doorlaatpost. Een — is een wacht volgens art. 129 W.M.S.R. . 462
Doornbos, Mr J. W. U. Krijgsraad bij de Legerluchtmacht, door — 303

Dora 743
Dronkenschap
Dronken op een rijwiel . . 699
Drukfouten 184, 296

Eenheid. — in militaire rechtspleging te handhaven 136, 301, 648
Zie ook: Administratie en Internationale.
Engagementsakten. Invloed van — op de rechtspositie van niet-afgevloeide militairen van het K.N.I.L. na de souvereiniteitsoverdracht . . . 280, 289
— af te schaffen 280, 289
Evocatie. Van tuchtzaak bij — strafzaak maken 455

Financiering. — van oorlogvoering en haar invloed 75-77, 81, 684, 685
Fusilleren. — van gevangen N.S.B.-ers . . . 385, 391, 407

Geesink, Mr A. H. Ongesteunde bekentenis als bewijs door — . 181
Oorlogsgevaar, door — . . . 356
Geheimhouding. Plicht van krijgsraadsleden 455
Gehoorzaamheidsplicht. Toetsingsrecht van de mindere . 290, 529
— en art. 71 al. 2 W.K. 510
Geldboete. — als disciplinaire straf 231, 432
Transactieboete geweigerd. Verband met door de rechter opgelegde — 694
Gemotiveerde — 701
Genève zie Verdragen.
Geörganiseerd overleg. Wraking door de Minister van Oorlog van een aangewezen lid van de Commissie van — 175
Getuigen. Verhoor van — ter terechtzitting; kruisverhoor af te keuren; alle vragen door tussenkomst van de president 426
Oproeping van — in klachtzaken 452
Gevangeniswezen. De bevolking in de strafgevangenissen in 1949 67
Bijzondere strafgevangenis voor jongelieden 112
Zie ook: Statistiek.
Gevecht. Zich opzettelijk tersluik onttrekken aan een — met de vijand 25, 153
Geweldplegen. — bij oorlogshandelingen 601-603
Gewelddadige aanranding van een meerdere 275, 630
Gezinstoelage Recht op — . . . 639
Graaff, Mr H. H. A. de. Openbare les, als privaat-docent te Leiden in militair straf- en tuchtrechtgehouden. 516
Gratie. Krijgstuchtelijke straffen en — 19
Amnestie of — 278
Voorwaardelijke —; niet-naleving der voorwaarde . . . 474
Grensbewaking. Vreemdelingen en —, door G. *Seppen* en *W. A. C. Walraven* 519
Zie ook: Doorlaatpost.
Grondwet. Samenstelling van een internationale — 691
Gijzelaars. Executie van — in België 601

Hartogh, Mr S. L. F. de. Geldboete in het tuchtrecht . . . 649
Hazewinkel-Suringa, Mevr. Mr D. Oorlogsstrafrecht, door — . . 608
Heling. — van Welfare-goederen 244
Hengeveld, Mr W. K. N. Krijgsraden bij de legerluchtmacht, door — 297
Heterdaad. Art. 19 R.L. in de oorspronkelijke tekst maakte bij ontdekking op — van een strafbaar feit buiten de residentie van de krijgsraad verwijzing overbodig 156
Hiërarchische verhoudingen. Tot regeling van de — tussen onderdelen van de krijgsmacht stelden de Verenigde Staten

Blz.

van Amerika één militaire strafwetgeving vast . 63, 523
Wetboek van Militair strafrecht geldt voor Zee- en Landmacht ter wille van onderlinge — 64
— tussen een soldaat en een luitenant der mariniers . . . 256
— ontbreken tussen nationale en vreemde militairen . . 534, 649
— tussen K.M., K.L. en K.N.I.L. 649
Hoge Raad. Interprovinciale bezetting van de — 82
Hoger Beroep.
Zie Beroep (Hoger) en Krijgstuchtelijke strafbevoegdheid.
Hoog Militair Gerechtshof. Aanstelling van een tweede rechtsgeleerd lid 141, 361
Procedure ingevolge P.I. 65 v. 152, 453
Taak van het — in tuchtzaken 458
Huishoudelijk onderzoek. — in klachtzaken 454
— in de Ned. Antillen 505
Verklaring afgelegd in het — als bewijsmiddel V24

Inentingen. Bevel tot ondergaan van — is geen dienstbevel 269, 414
Informatiën (voorlopige). Verhoren worden op schrift gesteld 14
— in België 217
— in de Nederl. Antillen . . . 502
Inlevering. De — van eens anders overjas gestraft als diefstal en oplichting 42, 542
Insubordinatie. Feitelijke — in tijd van oorlog 275, 630
Vreemde militairen en — 687. 688
Intendant zie Brevet.
Internationaal Militair Strafrecht.
Spoedig beginnen met samenstelling van een Wetboek van — 369, 379, 526, 724
Internationale strafrechtspraak . 373, 379, 526, 646, 691
Tot integratie van internationale strijdkrachten is regeling van — vereist 521, 525, 688, 726
Verdragen van Genève en — 525, 526, 605, 725
Internationale grondwet en — 607
Internationale krijgsmacht. Bezoldigingen van militairen der — 684
Nationale krijgsmachten naast — 686, 691
Eenheid in aanvoering van — Blz. 686-688
Overzeese gebiedsdelen en — 690
Internationale munteenheid. Bij bezoldiging van internationale militairen 684, 736
Internationale staatseenheid.
Overzeese gebiedsdelen en — 690
Interregionaal militair strafrecht.
Het K.N.I.L. was, als niet zijnde militair in de zin van art. 60 Mil. Swb., niet onderworpen aan de justificatieprocedure van P.I. 65 v. . . 155
Rechtspositie van niet-afgevloeide militairen van het K.N.I.L. nà de souvereiniteitsoverdracht . . . 280, 286, 687
Koloniale wetgeving in strijd met de wet 287
Diefstal op Aruba berecht in Nederland 502, 692
Vóór de souvereiniteitsoverdracht en daarna . 522, 687, 705
In de U.S.A. 522, 686
Verhoor van officier-commissaris op Aruba vóór verwijzing h.t.l. als bewijs gebezigd 693
Verduistering in Indonesië na souvereiniteitsoverdracht gepleegd h.t.l. berecht . . . 705
Invloed. Misbruik maken van — als meerdere 270, 628

Jager, A. J. W. Aankondiging van zijn boekje „Handleiding theorie Krijgstucht" 438
Jezus Christus. Aankondiging van het boekje getiteld: Het proces van —, door Frank J. *Powell*, Nederlandse bewerking door Mr F. W. A. Visser 72
Jaden-vervolgingen. — in België 602
Justificatie-procedure. Het H.M.G. en de — van P.I. 65 v. . 152, 156
In de P.I. van het H.M.G. van Ned. Indië was deze procedure verminkt tot bevoegdverklaring 155

Kinderstrafrecht toegepast . . 701
Kist, W. Bij een lustrum, door — 665
Klachtzaken. Beklag over opgelegde berisping wegens niet-uitoefening van toezicht gegrond verklaard 40
Het recht van beklag over krijgstuchtelijke straffen, door Dr L. M. *Rollin* Couquerque . 441
Behandeling door de rechter

Blz.
in het openbaar, oproeping van getuigen, uitspraak in naam der Koningin . . 451-453
K.N.I.L. Rechtspositie van niet-afgevloeide militairen van het — na de souvereiniteitsoverdracht . . 280, 286, 354, 360, 687
Verbod van afvloeiing van Ambonnese militairen naar door APRI-troepen bezet gebied 337
Koningin **Juliana.** Toespraak van — bij Haar officieel bezoek aan Engeland . . 79, 80, 82
Rechtspraak in klachtzaken in naam van — 452
Koopvaardij. Gezag van de kapitein op een koopvaardijschip over de opvarenden 190
Krauss, Mr M. De groot-verlofganger in uniformkleding, door — 83
Verwijzingsbeleid, door — 145, 593
Krijgsgevangenschap. Een officier gaat ondanks aanmaning van de Regering om zich niet aan te melden, toch in —. Is hij schuldig aan dienstweigering of aan het misdrijf van art. 150 W.M.S.R.? 56
Krijgsgevangenen zijn militairen 532, 577
Krijgsmachten. Bondgenootschappelijke — geïntegreerd onder éénhoofdige leiding. Internationale sterke arm . 73-82, 523
Uiteenvallen van de eenheid der — worde voorkomen . . 79
Opgaan van het K.N.I.L. in de K.L. 80
Unificering van Amerikaanse — 81, 523
Nationale — moeten vervallen 523, 524
Krijgsraden. Invoering van — voor de landluchtmacht is te ontraden 133
Anders, zie de opstelling van Mr W. K. N. *Hengeveld* en van Mr J. W. U. *Doornbos* 297, 303
Bijeenroepen van een krijgsraad in België 227
Zeekrijgsraad der Mariniersbrigade 284, 300
— te Abrantes in 1704 436
Krijgstucht. Handleiding theorie —, door *A.* J. W. *Jager.* . . 438
Elk strafbaar feit bevat een element van — 7
Lessen in — 235
Krijgstuchtelijke strafbevoegdheid. Instanties van — . . . 10
Bezit de militaire rechter —? 10, 37, 453
— bij de Luchtmacht 57
— van wd. C.-C. Wijziging door meerdere 364
Oorsprong van de — 442
Hoger beroep in klachtzaken 449, 457
Renvooi naar c.o. met suggestie om lichtere straf op te leggen 462
Diverse formaties ex artt. 39 en 41 W.K. 556, 722
Krijsgstuchtelijke straffen. Strafrechtelijke en — 3, 19, 241, 454
Herziening van — 230
Met een teniet gedane — geen rekening gehouden 241
Strafverzwaring ex art. 50 W.K. 363
Geldboete en het tuchtrecht, door Mr S. L. F. *de Hartogh* 649
Krijgstuchtelijke strafoplegging. Verschillen tussen strafprocedure en — 14, 18
Enige beschouwingen over beklag bij —, door Mr P. *Westerdijk* 88
Taak van het Hoog Militair Gerechtshof bij — . . . 91, 451
Extra-straf bij oneerbiedig beklag 443, 448
Zie ook Terugverwijzing.
Krijgstuchtelijke vergrijpen. Eigenlijke en oneigenlijke — 4, 13, 444-446
Spoedige afdoening van — . 14
Poging tot afschaffing van oneigenlijke — 446, 447
Verruiming der omschrijving van oneigenlijke — . . 458, 540
Berecht met een strafzaak . 626

Landoorlogsreglement. Berechting van feiten, in strijd met de artt. 43, 46, 50 en 52 van het — 598, 601, 726
en met art. 23 van het — . . 603
Leeuwen, A. D. van —. Een overzicht van het verband en van het verschil tussen militair straf- en tuchtrecht en een beschrijving van de gevolgen van een en ander 1
Legerluchtmacht. Afzonderlijke krijgsraden voor de — . 133,

Blz.
235, 297, 303
Legervolgeling. Is geestelijke verzorger — ? 191
„Liften". — en bedelen 182, 356, 429
Luchtmacht. Afzonderlijke krijgsraden voor de — 133, 235, 297, 303

Machtsverplaatsing. —. Een parafrase, door dr L. M. *Rollin Couquerque* 73
Maréchaussée (Koninklijke).
— en grensbewaking . . 395, 462
Een en ander uit de geschiedenis der — 400
Art. 35 van het Reglement van 30 Januari 1815 406
Bij een lustrum, door W. *Kist* (afbraak en wederopbouw sedert 1946) 665
Ontwerp-Besluit — 1946 . . 667
Werkzaamheden ressorteren onder 3 ministeries 670
Gebreken van deze regeling en verbetering 671
Mededeling. Geen — doen aan een meerdere van een voorgevallen strafbaar feit (sabotage) 261, 270
Verplichting tot —. Inhoud der telastelegging 274
Meerdere. Wie is — ?. 12
Is een maréchaussée le klasse — van een korporaal der infanterie? 185
Luitenant der Mariniers en soldaat 256
Misbruik van invloed als — . 270
Deelneming van mindere aan strafbaar feit van — . . . 476
Zie ook: Hiërarchische verhoudingen.
Meeues, T. J. C. — legde doctoraal examen Ned. recht af . 510
Menselijkheid. Misdrijven tegen de — 579, 589
Militaire juristen Militair-juridische dienst 535
Opleiding 541
Zie ook: **Rechtskundige** studie.
Militaire justitie. Het doel der — is instandhouding van de krijgstucht. 8
Organen der — 10
Adviescommissie — 361
De militaire rechter en zijn onafhankelijkheid, door Mr H. *H. A. de Graaff* 516
Oorlogsstrafrecht en — . 532, 535, 570, 583-585, 609

Blz.
In België ten aanzien van Generaal *Von Falkenhausen* c.s. 597
Bijzondere taak van militaire leden van een krijgsraad . . 598
Militairen. Wie zijn — ? 2
Vreemde — . . 5, 532, 539, 597
Supra-nationale — . . 525, 688
Groot-verlofganger in uniform 83
K.N.1.L.-militairen waren geen — als bedoeld in art. 60 Wb. Mil. Sr. 155
Zijn geestelijke verzorgers —? 189
Art. 63 W.M.S.R. 538
Niet-ingelijfd militair is geen 629
Militaire opvoeding. Militaire justitie bevordert — 8
— in internationaal verband 522, 523
Militaire rechtspleging. Militair tuchtrecht en — . . 6, 441-459
Organisatie der — voor zee- en landmacht; niet ook voor landluchtmacht 133
Beschouwing van het Belgische formele militaire strafrecht in het licht van het gemeenschappelijk verleden van dit rechtsstelsel en het Nederlandse, door W. *Kasten* . 217, 419
Accusatoire en inquisitoire — 423
— niet gebonden aan territoir . 531
Verruiming der verkorte procedure 541
Belgisch vonnis tegen Generaal *Von Falkenhausen* c.s. besproken door Dr L. M. *Rollin Couquerque* 597
Internationale — te ontwerpen 691
Militaire strafwetgeving. De voor overzeese Rijksdelen vastgestelde wetboeken van militair strafrecht en krijgstucht hebben geldigheid verloren . . . 506
Nationale — houdt op te gelden door intregratie in supranationale kriinsmacht . 525, 688
Militaire uniform. Wat betekent — in art. 62, 4° W.M.S.R.? . 84
Militair gezag. Aanwijzing van — ingevolge de Oorlogswet 129, 354
Militair-juridische dienst. Wapenonderscheidingsteken van de — 140
Instelling van de — 184
Instelling en opleiding van officieren van de — 535
Militair-rechtelijke Vereniging. Werkplan der — 1951-1952 . 440

Blz.

Militair-rechterlijke bevoegdheid. Militair tuchtrecht en — . . 10
Berechting ook van commune delicten 77, 523
Majoor der Mariniers staat terecht voor een Zeekrijgsraad 250
— voor oorlogsmisdrijven . 532, 535, 570, 583-585
— niet meer aan territoir te binden 688
Militair straf- en tuchtrecht. Verband en verschil tussen —, door *A.* D. *van Leeuwen* . . 1
Verband tussen — en militaire rechtspleging . 6, 441-459, 526
Samenloop van strafbare feiten, volgens — . . . 21, 604
Behandeling van zaken van — bij de Regering en bij het H.M.G. 140, 360
Militair strafrecht. — in de Verenigde Staten van Amerika 63, 523
Behandeling van zaken van — bij de Regering en bij het H.M.G. 140, 360
Instelling van een interdepartementaal bureau voor behandeling van zaken van — . . 140
Voorbereiding van een aanvalsoorlog strafbaar te stellen 369, 378, 605
Militair tuchtrecht. Verband en verschil tussen militair straf- en —, door *A.* D. *van Leeuwen* 1
Verband tussen — en militaire rechtspleging . 6, 441-459
Minderjarige. Gevangenisstraf te ondergaan in een bijzondere strafgrvangenis voor jongelieden, opgelegd aan een 18-jarige schepeling 112
Een — die de 18-jarige leeftijd nog niet bereikt heeft, gestraft als ware hij boven die leeftijd 163, 701
Ministers. Rechtspositie van militaire — 3
Mishandeling. Zwaar lichamelijk letsel door schuld? 96
— met behulp van de vijand . . 575
Moraal. Verhouding van — en strafrecht 605
Motorvoertuig. Schade toegebracht door leerling-chauffeur buiten diens schuld . . 38
Schade door — onjuist gerapporteerd 241
Rijden met — zonder beveiligingsmiddel 485

Blz.

Rijden met — buiten contactslot om 488
Schade bij rijden toegebracht aan — 491
Muiterij. Manado-opstand . . . 476

Neutraliteit. Is vroeger bestaan hebbende — uit de tijd? 370, 590
Nietigheid, — wegens vormverzuim 17
— van tenlastelegging afgewezen 250, 266, 312, 315, 598
Nieuw-Guinea. — en art. 6 van het Noord-Atlantisch Verdrag 689
Noord-Atlantisch Pact. Toekomst van officieren van krijgsmachmachten der z.g.n. kleine bondgenoten 64, 522
Integratie der bondgenootschappelijke krijgsmachten 73, 521, 607
De Unie van Utrecht (1579) en het — (1949) 523
hadden hetzelfde doel op verschillend niveau 74
Art. 6 is onnauwkeurig geredigeerd 522, 688, 691
Geldelijke gevolgen 523
Art. 9 528
Noord-Atlantische moeilijkheden door Dr *L.* M. *Rollin Couquerque* 684
Suriname, Nederlandse Antillen en Nieuw-Guinea in verband met — 689

Officier-commissaris. — in België 217, 222
— op Aruba 693
Onderwijs (Hoger). Herziening van wet op het — 277
Ongehoorzaamheid. Vlucht uit arrest is niet — aan dienstbevel 32
Bevel om voortaan een dienstvoorschrift niet te overtreden is geen dienstbevel 34
De kunst van ongehoorzaam zijn 181
— van een soldaat tegenover een luitenant der Mariniers . . . 256
Nietigheid van een telastelegging wegens — 266
— aan vreemde meerderen niet strafbaar 529
Ongeoorloofde afwezigheid. Zie desertie.
Onpartijdigheid. Waarborg voor — bij de militaire rechter in R.L. 62 en R.Z. 60, alsook in P.I. 71 en 72 156

Blz.

Ontucht. Door een ambtenaar gepleegde — met een aan zijn waakzaamheid toevertrouwde vrouwelijke arrestante . . . 100
Ontzetting. Ontslag zonder — . 270
Oorlog. Tachtigjarige — gaf aanleiding tot het ontstaan van ons nationaal leger 73
Strafbaar stellen van aggressieve — . . 369, 375, 378, 605
Uitwerken van de oorlogsgebruiken overbodig als aggressieve oorlog strafbaar wordt gesteld . . 369, 375, 380, 605
Wat betekent „in geval van —"? 569
Gewapend conflict, burgeroorlog en — . 572, 573, 592, 606, 742
Oorlogsbegroting. — van bondgenootschappelijke krijgsmachten. Betaling van kosten van het leger 75, 523
Oorlogsbehoeften. Is een militair motorvoertuig een —? . . . 265
Oorlogsgevaar. Bestaat er nog —? 352, 356, 460
Oorlogsmisdrijven. Supra-nationale en nationale regeling van —, door Prof. Mr. J. M. *van Bemmelen* 369
Gerechtvaardigde en ongerechtvaardigde — 527
Welke zijn — ? 533, 560, 574, 578
Oorlogsmoraal en — door Dr L. M. *Rollin Couquerque* 597, 722
Oorlogsstrafrecht. Wetsontwerp — 558, 733, 734
Dr L. M. *Rollin Couquerque*, Wetsontwerp — 521
- - leent zich niet voor nationale wettelijke regeling 578
Procedure in zake — . . 585-588
Belgisch vonnis contra Generaal *Von Falkenhausen* c.s., besproken door Dr L. M. *Rollin Couquerque* 597, 722
Wetsontwerp — door Mevr. Mr D. *Hazewinkel-Suringa* . . 608
Oorlogswet. Internationale regeling staat van beleg gewenst 691
Herziening der — . . . 739-750
Openbare aanklager. Verhouding ven de — tot de verwijzingsofficier 145, 422
Taak van de — . . 148, 422, 736
— in België . . 217, 222, 422, 425
Conclusie van eis . . . 427, 652

Blz.

Opleiding. Gecombineerde opleiding van officieren en militairen van mindere rang van bondgenoten Noord Atlantic Pact 66, 523
Oplichting. — in verband met inlevering van eens anders overjas. 42
— bij lenen van een fiets . . 703
Oproeping. Niet voldoen aan een — in werkelijke dienst . . . 3
Opsporingsambtenaar. Positie van militaire — tegenover een meerdere 139
Opstand. Manado — militaire leider 476
Overzeese gebiedsdelen. Criminele Wetboeken van 1814-1815 geldig in — 287
Rechtspositie der — van internationaal standpunt gezien 690

Patrouille. Art. 128 W.M.S.R. en een — 68, 69, 139
— der Maréchaussée tot grensbewaking 395
Pinke, **A. S.** Verwijzingsbeleid, door — 593
Pléven. Plan van Minister — 686, 688
Politie. — en militaire strafwetgeving 525
Internationale — . . . 607, 727
Privaat-docent. Toelating van Jhr Mr *Th. W. van den Bosch* als — in het militaire straf- en tuchtrecht aan de Rijksuniversiteit te Groningen . . . 71
Openbare les van Mr H. H. A. *de Graaff* als — in militaire straf- en tuchtrecht te Leiden 516
Psychiatrie. Psychiatrische zijde van het desertie-probleem, door Dr J. *Zuring* 674
Psychologische dienst. — van de Koninklijke Landmacht . . . 58
Taak van de — bij desertie . 675
Purge. De vroeger bestaan hebbende ter — stelling maakte verwijzing naar de militaire rechter overbodig . . . 156, 453

Raadkamer. Beraadslaging in — 653
Rapporteren. — van strafbare feiten is voor daders niet verplicht 466, 469, 491
Rechtskundige studie. — van officieren weder aangevangen. Di-

Blz.

ploma „meer uitgebreide kennis rechtswetenschap" toegekend aan Luit. t. Zee van Administratie 2e klasse **A.** D. van **Leeuwen** 1
— scriptie van Kapitein W. **Kasten** 217
Doctoraal examen Nederlands recht afgelegd door Overste **T. J.** C. *Meeues* 510
Zie ook: Privaat-docent.
Rechtsmacht. Majoor der Mariniers staat terecht voor een Zeekrijgsraad 250
Rechtspositie. Internationale — van militairen te regelen . . 691
Rechtspraak. — in klachtzaken in naam der Koningin 452
Regeringsraad. Wat is de — ? . 589
Regtspleging bij de Landmacht. — in België. Historisch overzicht 219, 419
Niet altijd juist begrepen . . 221
Krijgstuchtelijke afdoening was vereenvoudigd strafproces 442, 448, 454, 456
Communicatoir proces . . . 451
Openbare behandeling van klachtproces 451, 452
Wering van minderen bij behandeling 452, 455
Aanvulling van leemten in — uit het Wetboek van Strafvordering 507
Représailles. — tegen gijzelaars in België 601
Reserve-officieren. Hoe geschiedde in 1945 benoeming tot tijdelijk — ? In casu is van dergelijke benoeming niet gebleken. 122
Réveille. Zich melden op het tijdstip der — als diciplinaire straf 230
Revue de droit pénal et de criminologie. Het geven van beknopte overzichten van de inhoud der afleveringen van de — heeft onze Redactie moeten staken 418
Rollin Couquerque, Dr L. M. Machtsverplaatsing. Een parafrase, door — 73
Recht van beklag over krijgstuchtelijke straffen, door — . 441
Aankondiging van de openbare les van Mr H. H. **A. de Graaff,** de onafhankelijkheid van de militaire rechten, door — 516
Wetsontwerp oorlogsstrafrecht, door — 521
Oorlogsmoraal en oorlogsmisdrijf, door — 597
Noord-Atlantische moeilijkheden, door — 684

Sabotage. Zie: Mededeling.
Samenloop. — van strafbare feiten volgens straf- en tuchtrecht 23, 24
— van strafbare feiten in België 603
— van art. 63 Sr. 621
Schepers, Mr J. D. Grondslagen voor een nieuwe oorlogswet 739
Schildwacht. Art. 128 W.M.S.R. en een — 68, 69
Niet-nakomen van verplichting door — 312, 315
Schriftuur van eis. — van openbare aanklagers 652
Schuld. Geen straf zonder — 20, 605
Afwezigheid van — bij autoaanrijding 38
Bewijs van onschuld en van ; deze volgorde bij onderzoek ook elders gevolgd . . 156
Dood door — bij aanrijding door leerling-chauffeur zonder behoorlijk toezicht . . . 159
Seponeren. Alleen de gerechtsofficier mag strafzaken — . 17
De verwijzingsofficier heeft een vervolging door — voorkomen 118, 594
— in België 227
Soldijen. Inhouding van — als disciplinaire straf 232
Souvereiniteit. De — van de zeven Provinciën werd verminderd door de oprichting en instandhouding van een nationale krijgsmacht 78
Overdracht der — aan Indonesië 80
Een deel der Nederlandse — overgegaan aan bondgenootschappelijke statengemeenschap 82
Rechtspositie van niet-afgevloeide militairen van het K.N.I.L. na de overdracht der — aan de Verenigde Republiek van Indonesië . . 280, 286
Overgang van — aan een hogere rechtsgemeenschap 82, 369

Blz.
Spionnage. Beschrijving van — 193, 204
Staat. Wettelijke bepalingen tot bescherming van de —. Commissie-Donner 193, 198, 204, 213
Staat van oorlog en beleg. Verkeersvoorschriften tijdens — . 127
Uitoefening van militair gezag ter uitvoering van de oorlogswet 129
— in internationaal verband 524, 570, 572
Staatsgeheimen zie Wetgeving.
Staf. De opperbevelhebber wordt ter zijde gestaan door één internationale — 82
Opheffing van nationale generale staven 687
Steffen, Mr A. F. Aankondiging van de Handleiding theorie krijgstucht van A. J. W. Jager, door — 438
Staten-Generaal. Rechtspositie van militaire leden der — . . 3
Als wetgevend orgaan sedert de Unie van Utrecht 74
Statistiek. — van zaken behandeld bij Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage gedurende 3de kwartaal 1950 143
— van werkzaamheden bij Zeekrijgsraad in het Oosten van 1 Juli — 1 October 1950 . . . 143
— van zaken behandeld door de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage in 1950 362
— van zaken behandeld door de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage in het 2e en 3e kwartaal 1951 738
Strafbare feiten. Militaire en commune delicten . . . 6, 12
Interpretatie van wettelijke strafbepalingen 18, 23
Rapporteren van — 466
Straf-exerceren. — als disciplinaire straf 234
Straffen. Overeenkomst en verschil bij strafrechtelijke en krijgstuchtelijke — . 19, 441-459
Cumulatie van — verboden . 19
Geen straf zonder schuld 20, 605
Strafmotivering . . . 25, 604
Voorwaardelijke gevangenisstraf en onvoorwaardelijke geldboete 256, 261
Merkwaardige straffen in Amerika 283

Blz.
Tuchtschoolstraf omgezet in gevangenisstraf 474
Voorwaardelijke gevangenisstraf gepaard met onvoorwaardelijke geldboete . . . 488
Doodstraf 604, 610
Strafklasse. Plaatsing in — opgelegd 696
Strafproces. Accusatoir en inquisitoir — 423
Communicatoir — 451
Strafrecht. Lex praevia in het — 369, 605, 725, 726
Straftoemeting. — is de voornaamste taak van officierenkrijgsraadsleden . 537, 597, 609
Bedreiging met de dood is een verzwarende omstandigheid . 602
Verzachtende omstandigheid in België 597-600
Motivering van — 632
Strafuitsluitingsgrond. Dwaling ten aanzien van wederrechtelijkheid van een handeling. 385, 391
Afwezigheid van wederrechtelijkheid 407
Art. 42 Sr. 532, 580
Art. 43 Sr. 534, 580
Geen — wegens oorlogsmisdrijven op last 599, 600
Strafvervolging. Ne bis in idem; geen dubbele — 21
Suriname. — en art. 6 Noord-Atlantisch Verdrag 689

Telastelegging. Verhouding van besluit tot verwijzing en — . 145
Nietige — ? Het H.M.G. doet recht ten principale . . 250, 266
Inhoud der — bij nalaten van verplichte mededeling . 274
Nietige? — . . . 312, 315, 698
Verschil tussen verwijzing en — 496
Slecht geredigeerde Belgische — 598, 724
Terbeschikkingstelling. — van de Regering van een veroordeelde. Verzoek tot verlenging van de termijn verworpen . . 317
Terechtzitting. Behandeling van strafzaken ter —; vergeleken met die in België. Praeadvies van Mr S. C. *Versele* . 419-428
Territoriale grenzen. Aan militair strafrecht geen — van geldigheid meer te stellen 688

Blz.

Terugstelling. Een tijdelijk kapitein — tot eerste-luitenant. Beklag ongegrond verklaard . **43**
Terugverwijzen. Een niet strafbaar gebleken feit naar de tot straffen bevoegde militaire autoriteit — 34
Toelagen. Zie Gezinstoelage, Verblijfsvergoeding.
Toerekeningsvatbaarheid. Verminderde — **623**
Tribunaalbesluit. Repressie volgens het — **570**
Tuchtschool. Plaatsing in — opgelegd **701**
Tijd van oorlog. Wat betekent — in Sr **104**? . **549, 551,** 728-734
— en art. **87** Sr. **569, 592, 730-734**

Uitlevering. Overlevering en — **574, 577, 725**
Uitrustingstukken. Vervreemden van — zonder vergunning . . **317**
Uniform. Dragen van — in strijd met administratieve voorschriften **172**
Eenheid van — voor internationale krijgsmacht **523**

Vaartuigen. Onder — te begrijpen luchtvaartuigen . . **537, 538** en art. 6 Noord-Atlantisch Verdrag **689**
Valsheid. Zich door een vals bericht onttrekken aan dienstverrichtingen **167**
Doen van een onjuiste mededeling in een rapport . **170, 241**
Vervalsing van paspoort . . **236**
Vervalsing van pas . . **466, 469**
— met vrij-vervoerbewijs leverde geen nadeel op; vrijspraak . **501**
Vervalsing van postspaarbankboekje **621**
Valse aangifte van strafbaar feit **698**
Veiligheid van de Staat. Misdrijven tegen de uit- en inwendige **569, 571**
Verbeurdverklaring. — van voor gestolen geld gekochte goederen **502**
Verblijfsvergoeding. Recht op — volgens legerorder **18811950** . **633**
Verdachte. Verplichting van — om te antwoorden op hem gedane vragen. **139**

Blz.

Verdichtselen. Samenweefsel van — niet bewezen geacht . . . **318**
Verdragen. — van Moskou van **11** Nov. **1943** **722, 725**
— van Genève van **12** Augustus **1949 375, 525, 560, 574, 577, 605**
Zie ook Noord-Atlantisch Pact.
Verduistering. — van scherpe patronen **104**
Wegnemen van een prismakijker uit de rustkamer door een oppasser is geen — . . **158**
— van Welfare-goederen . . . **244**
— van patronen op schietbaan . **358**
— van zeep door korporaal in dienstbetrekking . . . **495, 508**
— van een fiets **703**
Vereniging. Zie Militair-rechtelijke vereniging.
Verenigde Naties. Krijgsraad te velde bij het Detachement — **414**
Bevoegdheid tot verwijzing van de Commandant van het Detachement — **417**
Er bestaat nog niet een straf- en tuchtwetgeving voor krijgsmacht der — . . **379-381, 525**
Verkorte procedure. In de — behoeft de verdachte niet te worden verhoord **14**
Verlaging. — opgelegd **236**
Vermeer, Mr **W.** H.
Aankondigingen van:
De openbare les van Jhr Mr Th. W. van den Bosch. De bestraffing van principiële dienstweigeraars **71**
Het proces van Jezus Christus, door *Frank* J. *Powell,* Nederlandse bewerking door Mr F. W. A. *Visser* **72**
Vreemdelingen en grondbewaking, door G. *Seppen* en *W. A. C. Walraven* **519**
Vernieling. — van de remleiding van een motorvoertuig . . . **261**
Verraad. — aan de vijand . . . **575**
Lands — **577**
Verwijzing Litis contestatio is de — **14**
Beleid bij — door Mr M. *Krauss* . **145, 428, 593,** 727
Van de verwijzingsbevoegdheid waren in de R.L. oorspronkelijk drie gevallen uitgezonderd **155**
— in België **225**
Voorwaardelijke niet-verwijzing **234**

Blz.

Krijgstuchtelijke afdoening en — 445, 453, 456
Verschil tussen — en telastelegging 496
Op Aruba gepleegd feit h.t.l. 505, 692
Beleid bij — door *A. S. Pinke* 593
Waar is verwezen, op Aruba of h.t.l.? 691
Visserijwet. Art. 34 der — . . . 715
Vliegen. Oefening in laag —. Overmacht 325
Vlucht. Voor de vijand op de — gaan 153
Vonnis. Openlijk uitlezen van een — in de kazerne . . . 112, 702
Medewerking van militaire leden aan — 597, 723
Voorlopig arrest. Toerekening van — bij krijgstuchtelijke straf-oplegging 88
Voorlopig onderzoek. — in internationale strafzaken 606
Voorwaardelijke veroordeling.
Tenuitvoerlegging van — bevolen 243
Bij — teruggeven van gestolen geld bevolen; valuta-verschil 502, 507
— tot detentie 630
Wetswijziging ten aanzien van — 707-721
Vragenbus.
Meerdere ingevolge art. 128 W.M.S.R. 68
Arrest-aanzegging door maréchaussée 185
Zijn geestelijke verzorgers militairen? 189
Beslissing of advies van officier van gezondheid 285
Interregionaal militair strafrecht. Engagementsakten . . 286
Gehoorzaamheidsplicht . . . 290
„Vrijwilligm militair? . . . 294
Vreemde militairen. Militairen K.L. tegenover K.N.I.L. zijn als — 687
— in Korea 687
Vrijheidsberoving Berechting in België van — 601, 602
Vrijwillig militair. — in verband met art, 41 Bevorderingswet Landmacht 1902 294
Door Duitse overheid als dienstplichtig opgeroepen militair treedt niet vrijwillig in Duitse dienst 482

Blz.

— in vreemde krijgsdienst . . 574
Vuurwapenwet. Voorhanden hebben van scherpe patronen . . 104
Vijand. Is er bij gewapend conflict een — ? 537
Hulpverlening aan de — 591, 728

Wacht. Doorlaatpost is een — in de zin van art. 129 W.M.S.R. 462
Slapen op wacht . . . 462, 471
Werkelijke dienst. Onderduiking van een officier om Duitse krijgsgevangenschap te ontgaan is geen — 47
Westerdijk, Mr P. Enige beschouwingen over beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf, door — 88
„Liftenn en bedelen, door — . 182
Opmerkingen over art. 71 al. 2 W.K., door — 510
Wet op de Krijgstucht. Wijzigingen in de — in verband met het oorlogsstrafrecht . . . 540
Wetboek van Militair Strafrecht. Geldt voor Zee- en Landmacht 64, 530
Voor overzeese Rijksdelen vastgestelde — hebben hun geldigheid verloren 506
Wijzigingen in het — in verband met het oorlogsstrafrecht 538, 592
Wetboek van Strafrecht. Wijzigingen in het — in verband met het oorlogsstrafrecht 537, 588
Wijzigingen betreffende de voorwaardelijke veroordeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling 707
Wetgeving.
Ontwerp van wet tot bescherming van staatsgeheimen.
Voorlopig verslag Tweede Kamer 192
Memorie van Antwoord . . 197
Nota van wijzigingen . . . 202
Verslag 202
Beraadslaging Tweede Kamer 202
Voorlopig Verslag Eerste Kamer 214
Eindverslag 215
Beraadslaging Eerste Kamer 366
Wet bekrachtigd 368
Ontwerp van wet oorlogsstrafrecht. Wetsontwerp . . 558
Memorie van Toelichting . . 568

Zaakbeschadiging. Veroordeling wegens — bij ondeugdelijke poging tot inbraak **114**
Vernieling van de remleiding van een motorvoertuig . . . **261**
Beschadiging van kleding- en meubelstukken 692
Zwing, Dr J. Desertie in de loop der eeuwen, door — **612**
De achtergrond van het desertie-probleem, door — . . . **674**
Zwakzinnigen.
Zie ook Psychologische dienst.
Zwangerschap. Een vrouw een behandeling doen ondergaan, de verwachting opwekkende, dat haar — kon worden verstoord 100

WETSBEPALINGEN
behandeld of vermeld in deel XLIV van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift

Art. Blz.

Landoorlogsreglement 1907.

22 654
23 . . . . . 580, 603. 655
43, 46 . . . . . 598. 601
47 605
50 . . . . . 598. 601
52 598

Allied forces art 1940.

. 646

Overeenkomst van Londen 5 Mei 1942.

. 648

Charter Internationaal Militair Gerechtshof 1945

. 654
6 527
8 . . . . . 529, 599, 605
27 578

Universele rechten van de mens 1948.

8. 10 526

Noord-Atlantisch Pact.

. . 73, 75, 79, 81, 82, 521, 528, 539
1, 2 521
6 . . . . . 522, 688-691
9 528

Conventies van Genève van 12 **Augustus** 1949.

. . 375. 525. 531. 533. 574. 605

relative à la protection des personnes civiles.

18. 19 375
130. 147 . . . . . 379. 577

relative au traitement des prisonniers de guerre.

49 577
50 . . . . . 375. 379. 577
127 581

Art. Blz.

pour l'amélioration du sort des blessés et des malades dans les forces armées en campagne.

44 580
49 577
50 . . . . . 375. 379, 577

pour l'amélioration du sort des blessés. des malades et des naufragés des forces armées sur mer.

50 577
51 . . . . . 375, 379, 577

Overeenkomst van Londen 19 **Juni** 1951.

. 646

Staatsregeling 1798.

117 442
147 80
299 442

Grondwet 1815.

. 687

Grondwet 1887.

. 516

Grondwet 1917.

1 689

Grondwet 1938.

1 689

Grondwet 1948.

1 689
70 . . . . . 19. 279. 280. 474
125 530
164 14
188 . . . . . 294, 295

Wb. v. B. Rv.

26 15

Art. **Blz.**

W. v. Kh.

341, 341a 191

Wet R.O.

20 584
99 586
105 536

Wetboek van Strafrecht.

1 . . . . . 18, 20, 608
3 . . . . . 566, 574, 588
4 . . . . . 530, 566, 574
5, 6 530
13 112
14a . . . 43, 243, 256, 488, 502, 707, 708, 710, 713, 716
14b 43, 710
14c 712
14e 707, 710
14f 707, 711
14g 707, 710
14h 243, 475, 707, 711
15a 708, 716
16 716
22 566
24 259
33 502
37 . . . . . 20, 317, 623
37a 475, 623
37b 317
39septies 163
40 . . . . . 291, 329, 491, 660
41 196
42 . . . . 529, 532, 535, 560, 580
43 . . . . 325, 385, 391, 394, 486, 529, 530, 534, 560, 580, 659, 660
44 . . . . . 9, 245, 508
45 114
47 . . . . . 110, 553, 663
48 . . . . . 325, 407, 488
55 . . . . . 557, 729
56 557
57 . . . . . 42, 43
63 621
68 . . . . . 22, 146
69-74 20
76 . . . . . 20, 474
77 20
80 213
84 . . . . . 508, 537
85 537
87 . . . . 3, 120, 460, 509, 527, 528, 537, 550, 557, 569, 573, 592, 729
88 3
92 . . . . . 199, 213, 588
94 . . . . . 199, 566, 589
95 . . . . 199, 213, 528, 566, 589

Art. Blz.

96 . . . . . 566, 588
97 . . . . 528, 566, 589, 590
97a 199, 566, 588, 590
98 . . . 195-197, 199, 202,205, 209, 214, 215, 528, 538, 568
98a . . . 195-197, 199, 202,205, 528
98b . . . 195-197, 199, 200, 528
98c . . . 195-201, 206, 208, 528
99 . . . . . 528, 538, 567
100 . . . . 193, 528, 567, 569, 590
101 . . . . 484, 528, 567, 572, 575, 730
102 . . . . 196, 201, 213, 258, 509, 528, 557, 567, 591, 729, 732
103 . . . . . 528, 567, 591
104 . . . . 120, 509, 528, 557, 591, 729, 732
105 . . . . 195, 528, 567, 588, 591
107 567
107a 569, 592
108-110 588
121-122 538
131, 132 . . . . . 528, 558, 566
133, 134 . . . . . 558, 566
134bis 20, 558, 566
135 . . . . . 528, 567
136 . . . . . 528, 538
137 491
137b 528
157 553
158 . . . . . 94, 96
177 195
189 . . . . . 110, 528, 558, 566
196 . . . . 85, 87, 116, 142, 172
203-205 . . . . . 538, 730, 734
225 621
231 . . . . . 236, 467
249, 251bis 101
254 499
266, 267 251
275, 276 537
282 . . . . . 189, 191
287 663
289 . . . . . 196, 407
307 . . . . . 160, 196
308 . . . . . 96, 545
310 . . . . 34, 43, 107, 114, 158, 488, 491, 505, 542, 624
311 . . . . . 114, 576
321 . . . . 104, 158, 245, 495, 508
322 . . . . . 495, 508
326 43
350 . . . . . 23, 114, 261
363 195
385-399 538
400 . . . . . 191, 538

Art. Blz.
401-414 538
416 . . . . . 245. 558
417. 417bis 558
429 106
429 ter 196. 215
432 . . . . . 182. 183
435bis 538

Besluit Buitengewoon Strafrecht.

. . . . . 587. 610
1 . . . . . 572, 575. 576
2 573
4 588
10 591
26 575
27 576
27a . . . 534, 577. 579. 580. 725

Besluit Bijzondere Gerechtshoven.

3 584
7 585
16 . . . . . 585. 587

Besluit Buitengewone Rechtspleging.

38 587
39. 42 588

Wetboek van Strafrecht van Ned. Indië.

108 479
123 484

Wetboek van Strafvordering.

29 139
57 . . . . . 563, 586
58 . . . . . 563, 586, 587
65, 67 586
141 . . . . . 197, 670
216, 217 15
275 425
284 15
287 . . . . . 385, 391
310, 316, 317 565
342 660
348-350 498
353 506
422 . . . . . 510, 557
449-452 564
461 565
470 566
473, 474 566
551 197

Crimineel Wetboek voor de militie te lande 26 Juni 1799.

. . . . . 442. 510
Afd. II cap. 1. artt. 1—3 . . . 443
Afd. II „ 4, „ 18—21 . . 617

Art. Blz.
Afd. III 442
Afd. III cap. 1, artt. 18—21 443. 446. 456
Afd. III „ 4 „ 58—61 . . . 617
Reglement op de proceduren der militairen in saecken van geringe importantie van 24 Februari 1687.
VIII 442. 456

Ontwerp-C.W.L. 1807.

. . . . . 445, 617
Cap. II, 1—3 . . . . . 446. 447
„ III 446. 447
„ IX, 16—19 . . . . 446. 447

Ontwerp-C.W.Z. 1808.

. 446

Ontwerp-C.W.L. 1808.

. 447
Cap. XV, artt. 1, 2. 16—19 . . . 447

Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water 1814.

. 611
84 510

Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande 1815.

. 510
17 534
80 510
193 453

Wetboek van Militair Strafrecht.

. . . . . 1, 64. 136
1 . . . . 3. 18. 22, 23. 531. 535. 573
2 . . . . . 502. 506. 531
3 9
4 . . . . . 9, 502, 530
5. 6 9
7 . . . . . 9, 530
9 . . . . . 567, 610, 611
11 . . . . . 165, 270, 382, 630
13, 14 . . . . . 163, 243, 553
14a 32, 163, 553, 707-721
15 . . . . 163, 243, 538, 541, 553, 718-721
17 538
21 537
23 . . . . . 103, 236, 270
25 . . . . . 236, 382
38 . . . . . 525, 527
39 . . . . . 529, 534
45 . . . . 568, 571, 573, 610, 611
46 15

Art. Blz.

48 . . . . . 112. 467
60 . . . . 2. 85. 116. 190.286. 288. 294. 385. 391.523. 578. 629
61 . . . . . 2. 3. 289. 578
62 . . . . 83-86. 116. 142.172. 578
63 . . . . 2. 155. 286-289.355. 538. 578
64 2
65 . . . . . 2. 23, 539. 578
66 . . . . . 416. 533
67 . . . . 12, 68. 70. 189. 539
68. 70 539
71 . . . . . 525. 673. 732
72 . . . . . 527. 732
74 . . . . . 261. 265
75 . . . . . 528. 529, 539. 540
76 2
77 . . . . . 2, 733
78 . . . . . 2, 732
79 . . . . 533, 539, 568, 578, 580, 592
80 539
84 594
86 . . . . . 25, 32
91 . . . . 539, 568, 578, 580, 592
92 . . . . 539, 568, 578, 592
93 . . . . 85, 539, 568, 578, 580, 592
95 . . . . . 85, 595
96 539
97 382
98 . . . . 112, 236, 247, 618, 674
99 . . . . . 112, 236, 618
100 . . . . . 618, 733
101 167
106 247
107 . . . . . 2, 734
108 . . . . . 85, 471
110 85
114 . . . . 14, 33, 34, 68, 70, 148, 181, 256, 267, 269, 291, 312, 315, 325, 331, 486, 512, 525, 623, 659
115 70
116 147
117 . . . . . 70, 148, 275
119 480
120 . . . . . 275, 630
124 14
128 . . . . . 68-70, 139, 540
129 . . . . 312, 315, 395, 399, 462, 471
130 318
131 . . . . . 167, 318
132 . . . . 85, 170, 261, 266, 270, 274, 467, 491, 494
133 467

Art. Blz.

134 85
135 . . . . . 36, 127, 138, 540
138 . . . . . 270, 626
139 . . . . . 241, 261, 626
140 . . . . . 107, 293
143 69
145 491
147 . . . . . 206, 540
148 . . . . . 578, 580
149 578-580
150 . . . . . 3, 56, 98
151 578
152 532
153 . . . . 532, 568, 578-580, 592, 605
154 . . . . 532, 539, 568, 578, 579, 592
155-158 532
159 23
160 . . . . . 159, 261, 265
162 540

Wetboek van Militair Strafrecht Ned.-Indië.

65, 66 479
108 479
119. 120 318

Reglement van Krijgstucht voor Krijgsvolk te lande (1815)

. . . . . 456, 510
1 17
11 512
19 453

Wet op de Krijgstucht.

. . . . . 1, 456
1 9
2 . . . . 4, 5, 14, 64, 313, 435, 458, 464, 511, 540, 719, 720
3 21
4 . . . . . 21, 363
5 21
11 285
15 88-90
30, 31 541
32-34 . . . . . 21, 541
35, 36 541
37 . . . . . 16, 22
38 . . . . . 11, 21, 23, 364
39 . . . . 10, 11, 57, 541, 556, 722
40 . . . . . 10, 11
41 . . . . 10, 11, 57, 541, 556, 722
42, 43 . . . . . 10, 11
44 . . . . . 12, 68, 69, 187

Art. Blz.

45 14
46 22
47 87
48 363
49 . . . . . 14. 363
50 . . . . 11, 16. 22. 90.92. 363. 365. 459. 462. 466
51 . . . . . 12. 363
53 . . . . . 19. 541
55 16
57 . . . . 21, 22. 104. 241.315. 363. 457. 462. 465
58 . . . . 21. 34. 37. 261.312. 314. 458. 459. 462.491. 499. 501
59 . . . . . 11. 21. 22
60 . . . . 10. 11. 21. 23. 626
61 . . . . 10, 16. 42. 89-92
62 . . . . . 3. 16. 42. 89
65 . . . . 10. 14. 15. 41. 92, 457
66 . . . . 16. 18. 41. 90. 91. 363
67 . . . . 10, 16. 91. 416.441. 453. 459. 541
68 . . . . . 15. 16. 91. 457
70 . . . . . 91. 92. 363. 365
71 . . . . . 450. 509
72 . . . . . 3. 12
74 541

Reglement betreffende de Krijgstucht

3 68
7 17
11 511
12 285
27 . . . . . 17, 285

Invoeringswet M.S.T.

32 287
34 . . . . . 12. 189
36 12
46 189
57 156
74 . . . . 16, 292. 293. 541. 624
76 629
77 . . . . . 190, 191, 571, 609
78 . . . . 568, 570, 582, 592, 609
79 . . . . . 4, 7
80 . . . . . 3, 10
81 . . . . . 5, 10
82 . . . . . 10, 416, 451, 539
83 . . . . . 10, 416
85 286
86 63
87 . . . . . 63, 305
95 . . . . . 135, 298, 303
114 2

Art. Blz.

Ontwerp wet op de regterlijke instellingen en regtspleging voor het volk van oorlog te lande en te water (1810).

. 138
436-439 448

Regtspleging bij de Zeemagt (oude tekst 1814).

9-12 . . . . . 441. 448. 449
154 449
156. 157 423
162 449
211 450

Rechtspleging bij de Zeemagt.

2 . . . . . 12, 187
3 . . . . . 12, 69, 187
4 12
5, 6 14
8 . . . . . 11, 13, 22, 145
9 . . . . 14, 17, 22, 145, 459
10 . . . . 17, 22, 148, 149, 172, 426, 728
11 . . . . . 14, 22
17 156
33, 35 15
37-40 14
42 14
43 15
46-48 14
52 . . . . . 422, 424
59 14
60 . . . . . 156, 422, 424
61 139
62 426
64 14
65 426
67 14
76 . . . . . 14, 15
80, 86, 88 15
89, 90 14
92-94 15
105, 108 15
112 . . . . 14, 17, 145, 251, 267, 274
114 15
118 . . . . . 15, 17, 452
119 14
120, 143, 144 15
155 14
157 17
159-161 . . . . . 422, 424
164 . . . . . 14, 426
166, 167 14
168 426
169 . . . . . 14, 422, 424

Art.	Blz.
172	14, 146
174	14
175	427, 454
178	426
180	427
181	15, 17
183	14, 15, 453
184	15, 453, 541
185	14, 16, 156, 498
189	16
190	426
204	15, 112
205	16, 19
209	16
248-250	15
252	425
253	15
254	452
256	14
257	14, 425
258. 264	15
Slotbepalingen	137
Add. IV, VIII-XI	15

Regtspleging bij de Landmagt (oude tekst 1814).

	220
15-18	441. 448. 449. 451
19	156
51. 56	223
59	221. 420
70. 72. 75	420
79 87	223
144	723
160. 161	420
164. 165	420
172	420. 449
173	420
174. 175	423
180	449
184-188	420
200. 201	221
204. 206	723
232	450
313. 314	420
322. 323	420

Regtspleging bij de Landmagt.

	421
4	12. 187, 190, 274
5	12, 69, 187, 274
6	12, 274
7	505, 737
8, 9	445
10	11, 445
11	11, 17, 145, 225, 445
12, 13	11, 445
14	145, 459
15	17, 148, 149, 420
16	426
21	156
54	221, 420, 422, 424
62	156, 420, 422, 424
63	139
64, 67	420, 426, 506
113	227
114	145, 227, 251, 267, 274
118	452
151, 152	420, 422, 424
155, 156	420, 422, 424
159	426
163	420, 426
164	420, 422, 424
167	146
170	420, 427, 454, 652
173	420, 426
174	652
175	420, 427
178	453
179	453, 541
180-189	15
190, 191	15, 221
192	15
193	156, 291, 496, 653
198	420, 426, 506
240	629
243	298, 414-418
245	278, 535
246, 247	416
248, 254	417
255	316
256	418
290	420, 425
292	737
294	452
297, 298	420, 425

Gewijzigde Rechtspleging Landmacht (Suriname en Curaçao) 1925.

	288
3	505
13	136

Herziene Rechtspleging Landmacht (Ned. Indië).

15. 18-21	228

Provisionele Instructie Hoog Militair Gerechtshof.

	1
1	141, 361
12	361
28	135, 361
43	15
51	451
52	156

Art. Blz.

57 724
62 450
63 416
65, 66 . . 152, 154-157, 453, 459
67-70 459
71, 72 . . . 154-156, 453, 459
73, 74 459
75 15
76 425
77a 16
88 425
91, 97 425

Provisionele Instructie H.M.G. van Ned. Indië.

44 155

Wet van 7 Mei 1856 (Stb. no. 32).

14 191

Wet van 27 Juli 1890 (Stb. no. 126).

. 294

Wet van 21 Juli 1890 (Stb. no. 127).

3 . . . . . 13. 15. 17

Oorlogswet 1899.

. . . . 129. 325. 329. 739-750
1 462
11 741
17bis 739
33 744
36 2

Bevorderingswet Landmacht 1902.

25 . . . . . 278. 301. 406. 535
41 294-296

Visserijwet.

34 715

Wet reserve-personeel Landmacht 1905.

5 51
6 . . . . . 51. 54
51. 53 52

Wetten van 20 Juni 1908 Stb. nos. 209. 210).

. 136

Wet van 15 Mei 1914 (Stb. no. 206).

. 136

Wet van 6 Augustus 1914 (Stb. no. 376).

. 280

Art. Blz.

Vuurwapenwet 1919.

3 104

Dienstplichtwet 4 Februari 1922 (Stb. no. 43).

37, 38 . . . . . 85. 87. 142
41 294

Dienstplichtbesluit.

2 98

Dienstweigeringswet 1923.

2 236

Motor- en rijwielwet 1 November 1924 (Stb. no. 492).

1 . . . . . 40. 310

Ambtenarenwet 1929.

24 . . . . . 123, 175
58 . . . . 175, 507, 533, 633, 638, 640
60 . . . . 47, 48, 53, 55, 507, 640
102 507
110 640

Militaire ambtenarenwet 1931.

1 123
6 640

Reglement militaire ambtenaren 1931.

10. 19 . . . . . 411. 412
107 175

Wetsbesluit 22 October 1942 (Stb. no. C 65).

. . . . . 5. 541. 721

Wetsbesluit 27 Juli 1944 (Stb. no. E 53).

3 . . . . . 5. 417. 721

Wetsbesluit 23 Augustus 1944 (Stb. no. E 67).

. . . . . 298. 414
9 416
10 303

Wegenverkeerswet.

45 . . . . . 460. 652

Wegenverkeersreglement.

2 . . . . . 38. 310
13 . . . . . 308. 487
27 461
42 . . . . . 39, 308, 487

Art. Blz.
45. 48 128
124 461

Wet van 3 Juli 1947 (Stb. no. H 221).
1 645

Luchtvaartwet.
13 588

Luchtvaartreglement.
60, 73 . . . . . 327. 331

Wet van 19 Mei 1948 (Stb. no. I 186).
24 586
Wet van 27 Mei 1948 (Stb. no. I 221).
IV 294

Wet souvereiniteitsoverdracht Indonesië (Stb. 1949 J 570).
. . . . . 137. 346
1 346

Wet van 22 December 1949 (Stb. no. J 571).
. . . . . 10, 137. 301

Wet van 22 December 1949 (Stb. no. J 583).
. 301

Wet op de economische delicten 1950 (Stb. no. K 258).
7 . . . . . 708. 715

Wet van 2 Augustus 1950 (Stb. no. K 335).
. . . . 137, 140. 280. 288.301. 355. 360. 505
1 286

Wet 5 April 1951 (Stb. no. 92).
. 368

Souverein Besluit 11 December 1813 (Stb. no. 10).
16-18 . . . . . 420. 421

Souverein Besluit 26 October 1814 no. 498 (Maréchaussée).
1 . . . . 397, 398. 400. 402. 405

Souverein Besluit 30 Januari 1815 no. 1071 (Naréchaussée).
. . . . 401. 665. 667. 668
11, i4 398

Art. Blz.
35 . . . . . 398. 401. 405. 406
41-43 403
67 404

K.B. 31 October 1815 no. 9.
. 687

K.B. van 5 Januari 1884 (Stb. no. 4).
. 637

Gratiebesluit 1887.
. 474
3 19
16. 17 279

K.B. 6 Augustus 1910 (Stb. no. 247).
. . . . . 186. 355
7 539

Reisbesluit 1916.
1 635
16bis 634
17 636
18 638

K.B. 4 November 1919 (Stb. no. 649).
. 279

K.B. 21 April 1922 (Stb. no. 205).
1-4 285

K.B. 7 Juli 1922 (Stb. no. 437).
. 19

K.B. 22 Augustus 1931 (Stb. no. 378).
10 411

K.B. 4 Mei 1933 (Stb. no. 246).
1 354

Rijkspolitiebesluit 6 Augutus 1935 (Stb. no. 497).
4 665

Reglement van Administratie K.L. 1936.
Alg. Bep. § II 635

K.B. 10 April 1939 (Stb. no. 181).
. . . . . 327. 329. 460

K.B. 11 April 1942 no. 1.
. 46

Buitengewoon Politiebesluit 27 September 1949 (Stb. no. E 123).
1, 4 . . . . . 665. 666

Art. Blz.

Politiebesluit 1945.
. 668
1, 2 . . . . . 398. 667
15 667

Deviezenbesluit 1945.
43 253

Besluit politieke delinquenten 1945.
12. 16 586

K.B. 4 **Maart** 1946 **(Stb. no. G** 56).
. . . . . 356, 509

K.B. 29 **April** 1946 **(Stb. no. G** 103).
. 279

K.B. 26 **Juni** 1946 **(Stb. no. G** 157).
1 415

Bewakingsvoorschrift 1946.
. 398

K.B. 21 **April** 1948 **(Stb. no. I** 161).
31. 37 334
32 335

K.B. 2 Augustus 1948 **(Stb. no.** 1376).
. 354

Art. Blz.

K.B. 23 **September** 1950 **(Stb. no. K** 412).
. 57

K.B. 9 **December** 1950 **(Stb. no. K** 564).
. . . . . 354, 509

K.B. 23 **December 1950 (Stb. no. K** 645).
. . . . . 356. 509

K.B. 1 Februari 1951 **(Stb. no.** 34).
. 278

K.B. 12 **Juli** 1951 **(Stb. no.** 278).
. 645

Wegverkeersordonnantie (Ned. Indië).
1 . . . . . 322. 324
2 324
22 . . . . . 323. 324

Franse wet van 3 Brumaire an IV.
. . . . . 403. 423

Belgische wet wan 20 Juni 1947.
1-3 . . . . . 599. 725

STRAF- EN TUCHTRECHTELIJKE BESLISSINGEN

Opgenomen of vermeld in deel XLIV van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift

(De **vet** gedrukte cijfers geven de bladzijden aan waar de beslissing opgenomen is.)

Blz.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

20 April 1869 451
11 September 1894 451
30 Juni 1902 449
25 September 1903 450
24 Maart 1905 . . . . . 449. 450
18 September 108 450
26 October 1909 . . . . 450. 451
1 November 1910 450
24 October 1911 450
10 October 1913 406
27 Augustus 1915 449
24 September 1915 20
5 Januari 1917 . . . . . **20**
14 December 1917 450
6 Maart 1918 450
4 December 1918 451
11 Februari 1921 452
14 October 1930 157
19 Mei 1931 3
25 Mei 1934 289
1 Juni 1934 20
11 Januari 1935 38
25 Juni 1937 188
13 Februari 1940 499
19 Augustus 1947 37
11 Mei 1948 . . . . . **32**
1 October 1948 498
21 December 1948 330
22 November 1949 . . . . 140, 266
17 Januari 1950 556
20 Mei 1950 . . . . . 140, 494
12 September 1950 . . . . . **239**
7 November 1950 . . . . . **172**
7 November 1950 . . . . . **253**
17 December 1950 . . **330**, 356, 394
6 Februari 1951 . . . . . **152**
24 April 1951 . . . . . **397**
24 April 1951 . . . . . **546**

Blz.

Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië.

3 September 1934 . . . . . 7 0
18 Maart 1938 . . . . . 37 v.. 458
18 November 1938 169
16 Juli 1948 499

Belgische Hof van Cassatie

4 Juli 1949 724
27 November **1950** 724

Zeekrijgsraad in het Oosten.

12 November 1943 247
11 Februari 1944 159
29 Maart 1946 155
2 April 1948 . . . . . 146, 150

Zeekrijgsraad Willemsoord.

7 Juli 1937 289

Zeekrijgsraad Soerabaja.

4 Maart 1937 499

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

6 Juli 1950 266
17 Augustus 1950 . . . . . **250**
31 Augustus 1950 159
13 September 1950 163
28 September 1950 112
2 November 1950 266
2 November 1950 275
14 November 1950 . . . . 4 7 1
1 Maart 1951 . . . . . 553. **718**
15 Maart 1951 621
15 Maart 1951 623
15 Maart 1951 624
29 Maart 1951 698
2 Mei 1951 . . . . . **701**

Krijgsraad te Abrantes.

19 Juni 1704 436

Blz.

Krijgsraad te Arnhem.

27 October 1906 451
18 Februari 1908 449

Krijgsraad te Brussel.

26 September 1950 . . . 722. 723
9 Maart 1951 597

Krijgsraad te 's-Hertogenbosch.

10 April 1934 289
2 Augustus 1938 174

Krijgsraad te velde Noord

14 Februari 1947 384

Krijgsraad te velde Oost.

11 Januari 1948 33
1 April 1948 25
15 Maart 1949 169
21 Juni 1949 274
29 Juni 1949 33
29 Juni 1949 37
21 September 1949 . . . 269. 414
7 Juni 1950 98
12 Juli 1950 . . . . **325,** 356, 394
26 Juli 1950 . . . . . **157**
26 Juli 1950 . . . . . **241**
26 Juli 1950 . . . . . **462**
10 Augustus 1950 . . . . . **243**
23 Augustus 1950 . . . **104,** 358
23 Augustus 1950 . . . . . **382**
20 September 1950 . . . . . **256**
4 October 1950 . . . . . **167**
18 October 1950 . . . . . **279**
25 October 1950 . . . . **170,** 181
2 November 1950 . . . . . **270**
2 November 1950 . . . . . **317**
2 November 1950 . . . . . **466**
2 November 1950 . . . . . **469**
8 November 1950 . . . . . **474**
17 November 1950 . . . **395,** 397
2/3 Januari 1951 . . . . **385,** 652
2/3 Januari 1951 . . . . **391,** 652
17 Januari 1951 . . . . . 4°8
24 Januari 1951 . . . . . **495**
24 Januari 1951 . . . . . **542**
24 Januari 1951 . . . . . **545**
7 Februari 1951 . . . . . **491**
21 Februari 1951 . . . . . **460**
21 Februari 1951 . . . . . **549**
21 Maart 1951 . . . . . **501**
19 April 1951 . . . . . **629**
10 Mei 1951 . . . . . **496**
24 Mei 1951 . . . . . **630**

Krijgsraad te velde West.

29 Mei 1947 127
26 April 1950 236

Blz.

24 Mei 1950 127
31 Mei 1950 42
24 Augustus 1950 244
28 September 1950 114
17 Januari 1951 483
21 Maart 1951 692
21 Maart 1951 694
28 Maart 1951 696
4 April 1951 626
2 Mei 1951 502
16 Mei 1951 699
23 Mei 1951 702
30 Mei 1951 703

Krijgsraad te velde Zuid.

28 Januari 1947 . . . . . **331**
23 Juni 1950 . . . . . **38**
23 Juni 1950 . . . . . **100**
9 Augustus 1950 . . . . . **94**
30 Augustus 1950 . . . . . **106**
13 September 1950 . . . . . **315**
27 September 1950 . . . . . **107**
27 September 1950 . . . . . **110**
27 September 1950 . . . . . **165**
18 October 1950 . . . . . **308**
25 October 1950 . . . . . **261**
25 October 1950 . . . . . **263**
25 October 1950 . . . . . **264**
25 October 1950 . . . . . **310**
25 October 1950 . . . . . **312**
28 Februari 1951 . . . . . **551**

Krijgsraad te velde (Kon. Landm.) Batavia.

20 October 1948 34
19 Mei 1949 34
13 Juli 1949 322

Krijgsraad te velde Australië.

30 November 1943 289
17 Januari 1945 318

Krijgsraad te velde (Kon. Landm.) Makassar.

8 Deceriber 1949 96

Krijgsraad te velde (K.N.Z.L. te Makassar.

27 Juli 1946 476

Temporaire Krijgsraad (K.N.Z.L. te Batavia.

22 November 1946 482

Krijgsraad te Tjimahi.

30 September 1938 . . . . . **169**
10 December 1935 . . . 289. 384

Blz.

TUCHTRECHTELIJKE BESLISSINGEN.

Minister van Defensie.

26 September 1933 90-92

Commandant Zeemacht Nederland (Willemsoord).

3 Mei 1950 40
30 Mei 1938 89

Commandant Nederlandse rayons In Indonesië.

19 October 1950 43

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hoge Raad der Nederlanden.

1 October 1867 398
25 Februari 1868 399
10 October 1891 406
24 Juni 1912 104
17 Mei 1920 507
5 December 1927 183
5 Februari 1934 104
17 Januari 1950 509
31 October 1950 . . . . **116,** 174
5 Maart 1951. 351

Bijzondere Raad van Cassatie.

24 Juni 1946 482

Gerechtshof te 's-Gravenhage.

16 Maart 1938 . . . . 84. 174
22 Januari 1951 345

Blz.

Gerechtshof te Amsterdam.

2 Februari 1951 . . . 407. 394

Bijzonder Gerechtshof 's-Gravenhage.

3 December 1945 482
17 December 1945 482

Gerechtshof 's-Hertogenbosch.

15 December 1947 670

Arr. Rechtbank Rotterdam.

9 Maart 1950 119

President Arr. Rechtbank 's-Gravenhage.

21 December 1950 337

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

22 December 1938 669
4 Juli 1950 333
26 September 1950 52
10 October 1950 124
14 November 1950 179
12 Maart 1951 412
24 April 1951 642
19 Juni 1951 636

Ambtenarengerecht 's-Gravenhage.

3 April 1950 122
3 April 1950 334
26 Mei 1950 47
10 Juli 1950 175
20 November 1950 410
8 Januari 1951 639
19 Februari 1951 633
5 Juli 1951 507